

Regionstyrelsen

Tid: 2025-06-03 kl. 13:00
Plats: Rosensalen, Rosenlunds vårdcentrum

- | | | |
|---|---|---------|
| 1 | Upprop och val av protokollsjusterare | |
| 2 | Fastställande av dagordning | |
| 3 | Anmälan av delegationsbeslut 2025 Regionstyrelsen | 2025/68 |
| 4 | Övriga anmälningsärenden 2025 Regionstyrelsen | 2025/69 |
| 5 | Kurser och konferenser | |

Information

- | | | |
|----|---|----------|
| 6 | Aktuell information | |
| 7 | Intern kontroll – Månadsrapport med ekonomisk helårsprognos Regionstyrelsen | 2025/16 |
| 8 | Dialog med nämndernas presidier utifrån uppsiktsplikten | |
| 9 | Intern kontroll – Kontrollmoment 2025 Regionstyrelsen | 2025/778 |
| 10 | Budget 2026 med flerårsplan för 2027-2028 Regionstyrelsen | 2025/7 |
| 11 | Enligt årshjul: Kapitalförvaltning och försäkringsfrågor | |
| 12 | Frågor | |
| 13 | Rapport till och från andra mötesforum | |

Beslutsärenden för regionfullmäktige

- | | | |
|----|---|-----------|
| 14 | Motion – Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader | 2024/732 |
| 15 | Motion – Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft | 2024/3331 |
| 16 | Motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern | 2024/3378 |
| 17 | Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län | 2025/46 |
| 18 | Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län | 2025/222 |
| 19 | Årsredovisning och ansvarsfrihet för samordningsförbunden år 2024 | 2025/1058 |

Regionstyrelsen

Tid: 2025-06-03 kl. 13:00

20 Redovisning av icke slutbehandlade motioner 2025 2025/1570

Beslutsärenden för regionstyrelsen

- | | | |
|----|---|-----------|
| 21 | Reviderad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet –
Revidering av styrande dokument | 2024/1800 |
| 22 | Revision av stiftelser 2024 | 2025/28 |
| 23 | Granskning av Region Jönköpings läns bidragsgivning | 2025/254 |
| 24 | Granskning av ekonomistyrning avseende omställning
till en god och nära vård | 2025/255 |
| 25 | Remiss - Rapporten Ökat regionalt inflytande avseende
flyglinjer med allmän trafikplikt | 2025/713 |
| 26 | Remiss - Förbättrad konkurrens i offentlig och privat
verksamhet och hemställan från Konkurrensverket om
företagskoncentrationer | 2025/1037 |
| 27 | Nyinvestering i hjärtkamera | 2025/557 |
| 28 | Ombyggnad psykiatriska mottagningen hus 34 Eksjö | 2025/1552 |
| 29 | Animationsbyggnad Sörängens Folkhögskola | 2025/1553 |
| 30 | Kylanläggning Värnamo sjukhus | 2025/1554 |
| 31 | Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025 | 2025/750 |
| 32 | Positionsapper Vatten Småland Blekinge Halland South
Sweden | 2025/1282 |
| 33 | Gemensam reviderad skogsposition - Småland Blekinge
Halland South Sweden | 2025/1291 |
| 34 | Regiongemensam ansökan om statsbidrag från
Effektivitetsdelegationen | 2025/1571 |
| 35 | Inriktningsbeslut Öxnehaga vårdcentrum | 2025/1623 |
| 36 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för RJL Älghunden 4
AB varit förenlig med det fastställda kommunala
ändamålet och inom ramen för de kommunala
befogenheterna | 2025/1525 |
| 37 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för RJL Tågdepån
Nässjö AB varit förenlig med det fastställda kommunala
ändamålet och inom ramen för de kommunala
befogenheterna | 2025/1526 |

Regionstyrelsen

Tid: 2025-06-03 kl. 13:00

- | | | |
|----|---|-----------|
| 38 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Smålands Turism AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna | 2025/1527 |
| 39 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Almi Företagspartner Jönköping AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna | 2025/1528 |
| 40 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Bostadsbyggen i Jönköping AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna | 2025/1529 |
| 41 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Jönköping Airport AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna | 2025/1530 |
| 42 | Beslut om bolagsverksamhet 2024 för TvNo Textilservice AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna | 2025/1531 |

Övrigt

- 43 Övriga frågor

Kallade*Ordinarie ledamöter*

Rachel De Basso (S) ordförande
Tommie Ekered (M) 1:a v ordf.
Stina Sinclair (KD) 2:a v ordf.
Thomas Gustafsson (S)
Nena Stamenkovic (S)
Per Svenberg (S)
Pontus Lundgren (M)
Kerstin Hammar (M)
Martin Nedergaard-Hansen (VD)
Linnéa Götesson (VD)
Håkan Karlsson Nyborg (SD)
Hampus Bergh (SD)
Joseph Tornell (KD)

Ersättare

Aneth Amundson (S)
Henrik Tvarnö (S)
Carina Stende (S)
Håkan Sandgren (S)
Gottlieb Granberg (M)
Henrik Sporrang Esbjörnsson (M)
Kristina Carlo (M)
Pontus Lundgren (VD)
Sara Wallby (VD)
Anders Gustafsson (SD)
Ulf Svensson (SD)
Monica Samuelsson (KD)
Irene Oskarsson (KD)

Regionstyrelsen

Tid: 2025-06-03 kl. 13:00

Per Eriksson (C)
Jimmy Ekström (L)

Emilie Walfridsson (C)
Marie Fransson (L)

Adjungerad
Mikael Ekvall (V)

Övriga
Jane Ydman, regiondirektör
Elin Carlholt,
kommunikationsdirektör
Karin Hermansson, regional
utvecklingsdirektör
Maria Berghem, ekonomidirektör
Mats Bojestig, hälso- och
sjukvårdsdirektör
Siw Kullberg, kanslidirektör
Urban Funck, HR-direktör
Nathalie Bijelic Eriksson,
sektionschef

Delegeringsbeslut

Utskriftsdatum: 2025-05-27

Utskriven av: Nathalie Bijelic Eriksson

Diarienummer:	Region Jönköpings län
Beslutsfattare:	Alla
Kategori:	Alla
Beslutsinstans:	Regionstyrelsen
Sammanträdesdatum:	2025-06-03
Sekretess:	Visas ej

Id	Beskrivning	Paragraf
Datum	Avsändare/Mottagare	Beslutsfattare
Ärendenummer	Ärendemening	Kategori
		Ansvarig
344526	Yttande - Slutinförande	RS 4.1.3
2025-05-07	Förvaltningsrätten i Stockholm	Peter Sundelius
RJL 2024/479	Tillsyn säkerhetsskydd	RS 4.1.3
		Peter Sundelius
2025.4668	Beslut om t.f. ekonomidirektör under semester taget i enlighet med vidaredelegation	RS 4.2.2 §7/2025
2025-04-02	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2025/1139	Delegationsbeslut från regiondirektör avseende semester	RS 4.2.2
		Maria Berghem
2025.5003	Beslut taget i enlighet med vidaredelegation från regiondirektör, förordnande chefsöverläkare psykiatriska kliniken Värnamo	RSV 4.2.2 §8/2025
2025-04-04	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2024/3325	Delegationsbeslut förordnanden inom Psykiatri, rehabilitering och diagnostik 2025	RSV 4.2.2
		Pernilla Svensson
2025.5446	Beslut taget i enlighet med vidaredelegation från regiondirektör gällande förordnande tf chefsöverläkare psykiatriska kliniken Högländssjukhuset Eksjö	RSV 4.2.2 §9/2025
2025-04-10	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2024/3325	Delegationsbeslut förordnanden inom Psykiatri, rehabilitering och diagnostik 2025	RSV 4.2.2
		Micael Edblom
2025.5794	Beslut om reviderad bevarande- och gallringsplan för Region Jönköpings län	RS 4.7.2 §3/2025
2025-04-15	Regionarkivet	Johan Sandberg
RJL 2025/1354	Beslut om reviderad bevarande- och gallringsplan Inköp och upphandling för Region Jönköpings län	RS 4.7.2
		Johan Sandberg
2025.5858	Beslut att godkänna överlämnande av arkivmaterial Tenhults naturbruksgymnasium	RS 4.7.4 §4/2025

2025-04-14	Regionstyrelsen	Erik Carlsson
RJL 2025/1332	Beslut att godkänna överlämnande av arkivmaterial från Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet (Tenhults Naturbruksgymnasium) till arkivmyndigheten	RS 4.7.4
		Erik Carlsson
2025.5973	Beslut taget i enlighet med vidaredelegation från regiondirektör gällande tf chefsöverläkare psykiatriska kliniken Värnamo	RSV 4.2.2 §10/2025
2025-04-17	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2024/3325	Delegationsbeslut förordnanden inom Psykiatri, rehabilitering och diagnostik 2025	RSV 4.2.2
		Micael Edblom
2025.6138	Beslut taget i enlighet med vidaredelegation från regiondirektör gällande förordnande av tf verksamhetschef rehabiliteringsmedicinska kliniken	RSV 4.2.2 §11/2025
2025-04-24	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2024/3325	Delegationsbeslut förordnanden inom Psykiatri, rehabilitering och diagnostik 2025	RSV 4.2.2
		Pernilla Svensson
2025.6162	Beslut taget i enlighet med vidaredelegation från regiondirektör gällande förordnande tf chefsöverläkare BUP	RSV 4.2.2 §12/2025
2025-04-23	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2024/3325	Delegationsbeslut förordnanden inom Psykiatri, rehabilitering och diagnostik 2025	RSV 4.2.2
		Pernilla Svensson
2025.6897	Beslut taget i enlighet med vidaredelegation gällande donation till Neonatalavdelningen, Länssjukhuset Ryhov	RS 4.3.3 §9/2025
2025-05-07	Regionstyrelsen	Maria Berghem
RJL 2025/1616	Mottagande av gåva - Neonatalavdelningen, Länssjukhuset Ryhov	RS 4.3.3
		Maria Berghem
2025.6912	Gallringbeslut av system Axsor	RS 4.7.2
2025-05-07	Regionstyrelsen	Johan Sandberg
RJL 2025/1619	Bevarande- och gallringsutredning av Axsor	RS 4.7.2
		Johan Sandberg
2025.7298	Beslut om att avstå från att besvara remiss - Slutbetänkande Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning (SOU 2025:17)	RS 4.1.5 §13/2025
2025-04-29	Regionstyrelsen	Jane Ydman
RJL 2025/1106	Remiss - Slutbetänkande Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning (SOU 2025:17)	RS 4.1.5
		Jane Ydman
2025.7460	Delegationsbeslut Gemensam behandlingsenhet Höglandssjukhuset Eksjö	RS 4.5.2 §14/2025
2025-05-14		Jane Ydman
RJL 2025/1551	Gemensam behandlingsenhet Höglandssjukhuset	RS 4.5.2

2025.7598	Delegationsbeslut område inköp, juli 2024	RS 4.1.1 §1/2025
2025-05-19		Carina Mattsson Sandberg
RJL 2024/58	Delegationsbeslut område inköp 2024	RS 4.1.1 Rebecka Hagman
2025.7599	Delegationsbeslut område inköp, augusti 2024	RS 4.1.1 §2/2025
2025-05-19		Carina Mattsson Sandberg
RJL 2024/58	Delegationsbeslut område inköp 2024	RS 4.1.1 Rebecka Hagman
2025.7600	Delegationsbeslut område inköp, september 2024	§3/2025
2025-05-19		Carina Mattsson Sandberg
RJL 2024/58	Delegationsbeslut område inköp 2024	Rebecka Hagman
2025.7601	Delegationsbeslut område inköp, oktober 2024	RS 4.4.1 §4/2025
2025-05-19		Carina Mattsson Sandberg
RJL 2024/58	Delegationsbeslut område inköp 2024	RS 4.4.1 Rebecka Hagman
2025.7602	Delegationsbeslut område inköp, november 2024	RS 4.4.1 §5/2025
2025-05-19		Carina Mattsson Sandberg
RJL 2024/58	Delegationsbeslut område inköp 2024	RS 4.4.1 Rebecka Hagman
2025.7625	Anmälningssärendet Förvaltning och utveckling av R7 e-arkiv	§11/2025
2025-05-19		Carina Mattsson Sandberg
RJL 2025/1768	Delegationsbeslut område inköp 2025	Rebecka Hagman

Rapport Övriga anmälningsärenden Regionstyrelsen 2025-06-03

Handling	Dnr + rubrik/innehåll
Inkomna handlingar	
– Regeringsbeslut	- RJL 2025/1657 Medel till Tillväxtverket för att stödja civilsamhällets medverkan i regional utveckling och landsbygdsutveckling - RJL 2025/1439 Uppdrag till Tillväxtverket att följa upp genomförandet av Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021-2030 - RJL 2025/1153 Uppdrag till Folkhälsomyndigheten om fortsatt hantering av covid-19
– Beslut från Sveriges kommuner och regioner (SKR)	RJL 2025/1379 Meddelande 7/2025 Ansökan från Navelsträngsblodbanken
– Skrivelser från invånare	
– Skrivelser från organisationer	RJL 2025/1683 Skrivelse angående genomförd utredning av serviceresor Regionstyrelsen
– Övrigt	- RJL 2025/253 Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2025-05-27, Granskning Fördjupad grundläggande granskning av nämnden för trafik, infrastruktur och miljö § 77 - RJL 2025/573 Beslut Regionstyrelsen Region Kalmar län Samverkansavtal inom Sydöstra sjukvårdsregionen i anslutning till Regionalt avtal 2025 om läkarutbildning och forskning (RALF) § 89 - RJL 2025/1617 Beslut att bjuda in Region Skåne att bli medlemmar i SBHSS - RJL 2025/1024 Beslut - att ta fram upplägg för påverkansinsats inom infrastruktur, SBHSS - RJL 2025/553 Protokoll Högländets samordningsförbund 2025-05-22 - RJL 2025/569 Protokoll Finnvedens Samordningsförbund 2025-05-07 - RJL 2025/570 Protokoll Samordningsförbundet Södra Vätterbygden 2025-05-07 - RJL 2025/687 Protokoll årsstämma TvNo Textilservice AB 2025-04-25

	• R JL 2025/657 Protokoll styrelse AB Transitio 2025-04-24 • R JL 2025/277 Protokoll R JL Älghunden 4 AB, bolagsstämma 2025-04-22 • R JL 2025/276 Protokoll R JL Tågdepån Nässjö AB, bolagsstämma 2025-04-22 • R JL 2025/1435 Granskning av årsredovisning 2024 • R JL 2025/1422 Revisorernas rapport enligt lag om insyn i vissa finansiella förbindelser år 2024 • R JL 2025/1440 Årsredovisning 2024 Svenskt Ambulansflyg • R JL 2025/1000 Årsredovisning 2024 Almi Företagspartner Almi AB • R JL 2025/867 Årsredovisning TvNo Textilservice AB 2024 • R JL 2025/1192 Skrivelse gällande Jönköpings Airport AB • R JL 2025/569 Protokoll Finnvedens Samordningsförbund 2025-03-31 • R JL 2025/553 Protokoll Höglandets samordningsförbund 2025-03-20
Upprättade handlingar	
– Protokoll	• Protokoll Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-05-20 • Protokoll Kommunalt forum 2025-05-09 • Protokoll Regionstyrelsen 2025-05-06
– Svar på skrivelser	
– Övrigt	• R JL 2025/6 Rapport Kapitalförvaltning 2025 första tertialet • R JL 2025/1233 Beslut visselblåsning • Rapport över ärenden i Region Jönköpings län 2025-04-01 – 2025-05-26

Handlingar

Utskriftsdatum: 2025-05-02

Utskriven av: Monica Sandsvik Svensson

Diarienummer: Region Jönköpings län
Datum: 2025-04-01 - 2025-04-30
Riktning: Alla
Status: Alla
Handlingstyp: REMISS
Notering:
Sekretess: Visas ej

Id	I/U/K	Beskrivning	Ansvarig
Datum		Avsändare/Mottagare	Avdelning
Ärendenummer		Notering	Handlingstyp
		Ärendemening	
2025.4459	I	Remiss- Fimos hos barn riktad till primärvård	Evelina Örn
2025-04-01		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1148		Svar senast 2025-04-30	REMISS
		Remiss - Fimos hos barn riktad till?primärvård	
2025.4464	I	Remiss - Purpura hos barn riktad till primärvård	Evelina Örn
2025-04-01		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1149		Svar senast 2025-04-30.	REMISS
		Remiss - Purpura hos barn riktad till?primärvård	
2025.4478	I	Remiss - Hammartå och andra småtådeformiteter	Evelina Örn
2025-04-01		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1150		Svar senast 2025-04-30.	REMISS
		Remiss - Hammartå och andra småtådeformiteter riktad till?primärvård och specialiserad vård	
2025.4492	I	Remiss - Enures hos barn riktad till primärvård	Evelina Örn
2025-04-01		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1151		Svar senast 2025-04-30.	REMISS
		Remiss - Enures hos barn riktad till?primärvård	
2025.4512	I	Remiss - Mortons neuralgi riktad till primärvård och specialiserad vård	Evelina Örn
2025-04-01		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1152		Svar senast 2025-04-30.	REMISS
		Remiss - Mortons neuralgi riktad till?primärvård och specialiserad vård	
2025.4599	I	Remiss - Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om säkerhet vid psykiatrisk	Anette Peterson

2025-04-01		tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid rättspsykiatrisk undersökning	
RJL 2025/1160		Socialstyrelsen	Regionledningskontoret
		Socialstyrelsen dnr 4.1-8655/2024	REMISS
		Svar senast 2025-05-21.	
		Remiss – Socialstyrelsens förslag till föreskrifter och allmänna råd om säkerhet vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård samt vid rättspsykiatrisk undersökning	
2025.4873	I	Remiss- avseende sakkunniggruppers genomlysning inför beslut om nationell högspecialiserad vård- Trakealkirurgi	Anette Peterson
2025-04-03		Socialstyrelsen	Regionledningskontoret
RJL 2025/1198		Svar senast 2025-09-15 Dnr 5.3-133/2025	REMISS
		Ange i svar: 24886/2024 Trakealkirurgi	
		Remiss avseende sakkunniggruppers genomlysning inför beslut om nationell högspecialiserad vård	
2025.4874	I	Remiss - avseende sakkunniggruppers genomlysning inför beslut om nationell högspecialiserad vård- Endokrin oftalmopati	Anette Peterson
2025-04-03		Socialstyrelsen	Regionledningskontoret
RJL 2025/1198		Svar senast 2025-09-15 Dnr 5.3-133/2025	REMISS
		Vid svar ange:Endokrin oftalmopati – 28314/2024	
		Remiss avseende sakkunniggruppers genomlysning inför beslut om nationell högspecialiserad vård	
2025.4875	I	Remiss- avseende sakkunniggruppers genomlysning inför beslut om nationell högspecialiserad vård - Komplicerade fistlar i perifera luftvägarna	Anette Peterson
2025-04-03		Socialstyrelsen	Regionledningskontoret
RJL 2025/1198		Svar senast 2025-09-15 Dnr 5.3-133/2025	REMISS
		Vid svar ange: Komplicerade fistlar i perifera luftvägarna – 117600/2023	
		Remiss avseende sakkunniggruppers genomlysning inför beslut om nationell högspecialiserad vård	
2025.4728	I	Remiss - Föreskrifter om anmälan av händelser gällande säkerhetsbrister inom psykiatrisk tvångsvård, rättspsykiatrisk vård och vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning	Anette Peterson
2025-04-03		Inspektionen för vård och omsorg	Regionledningskontoret
RJL 2025/1177		Svar senast 2025-05-21	REMISS

		Remiss - gällande IVO:s föreskrifter om anmälan av händelser gällande säkerhetsbrister inom psykiatrisk tvångsvård, rättspsykiatrisk vård och vid enheter för rättspsykiatrisk undersökning	
2025.5159	I	Remiss: Skärpta villkor för friskolesektorn (SOU 2025:37)	Nathalie Bijelic Eriksson
2025-04-07		Utbildningsdepartementet	Regionledningskontoret
RJL 2025/1244		U2025/01015 Svar senast 2025-08-04 Remiss - Skärpta villkor för friskolesektorn (SOU 2025:37)	REMISS
2025.5269	I	Remiss- Förslag till detaljplan, bro till bro, Anderstorp 9:233	Joakim Strid
2025-04-07		Gislaveds kommun/ Samhällsutvecklingsförvaltningen	Länstrafiken
RJL 2024/3195		Svar senast 2025-05-07 Remiss - Förslag till detaljplan, bro till bro, Anderstorp 9:233	REMISS
341232	K	Möjlighet till yttrande över Regional kulturplan 2026-2029 Jönköpings län	Cajsa Löf
2025-04-07		Remissinstanser	Utbildning och kultur
RJL 2024/975		Regional Kulturplan 2026-2029 Jönköpings län	REMISS
2025.5201	I	Remiss- kommunalt bostadsförsörjningsprogram 2025-2030	Andreas Grennborg
2025-04-08		Tekniska kontoret Jönköping kommun	Regionledningskontoret
RJL 2025/1253		Svar senast 2025-05-26 Remiss- kommunalt bostadsförsörjningsprogram 2025-2030	REMISS
2025.5443	I	Remiss- Omsättningslagring av vissa läkemedel för en stärkt försörjningsberedskap	Anette Peterson
2025-04-10		Socialdepartementet	Regionledningskontoret
RJL 2025/1294		Dnr S2023/02002 Svar senast 2025-07-31 Remiss- Omsättningslagring av vissa läkemedel för en stärkt försörjningsberedskap	REMISS
2025.5579	I	Kungörande och kompletterande granskning av vägplan för ombyggnad av Väg 26/47, Jönköping-Mullsjö delen Hedenstorp-Månseryd i Jönköpings kommun	Joakim Strid
2025-04-11		Trafikverket	Länstrafiken
RJL 2023/1021		Svar senast 2025-05-19 Inbjudan till samråd för väg 26/47, Hedenstorp-Månseryd	REMISS
2025.5658	I	Remiss - Regional utvecklingsstrategi för Västra Götaland 2021-2030. Remissversion aktualiserad strategi 2025	Karin Hermansson
2025-04-14		Miljö- och regionutvecklingsnämnden, Västra Götaland	Regionledningskontoret
RJL 2025/1345		Diarienummer MRU 2025–00150	REMISS

Remissvar senast 15 september 2025

Remiss - Regional utvecklingsstrategi för Västra
Götaland 2021–2030

2025.5765	I	Remiss- Högriskläkemedel parenteralt kalium	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1360		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Högriskläkemedel parenteralt kalium	
2025.5768	I	Remiss- Högriskläkemedel, högrisklista (JOIKA)	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1361		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss - Högriskläkemedel, högrisklista (JOIKA)	
2025.5771	I	Remiss- Logopediska insatser för barn och ungdomar med utvecklingsrelaterad språkstörning	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1362		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Logopediska insatser för barn och ungdomar med utvecklingsrelaterad språkstörning	
2025.5775	I	Remiss- Cancer utan känd primärtumör (CUP), vårdprogram	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1363		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss - Cancer utan känd primärtumör (CUP), vårdprogram	
2025.5776	I	Remiss- Gallblåse- och gallvägscancer, vårdprogram	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1364		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Gallblåse- och gallvägscancer, vårdprogram	
2025.5782	I	Remiss- Infusionsrelaterade reaktioner (IRR), stöddokument	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1365		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Infusionsrelaterade reaktioner (IRR), stöddokument	
2025.5783	I	Remiss- Myelodysplastiska syndrom (MDS) och MDS/MPN, vårdprogram	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1366		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Myelodysplastiska syndrom (MDS) och MDS/MPN, vårdprogram	
2025.5785	I	Remiss- Neuroendokrina tumörer (NET), Min vårdplan,	Evelina Örn

2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1367		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Neuroendokrina tumörer (NET), Min vårdplan	
2025.5786	I	Remiss- Palliativ vård av barn, vårdprogram, reviderat	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1368		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Palliativ vård av barn, vårdprogram, reviderat	
2025.5787	I	Remiss- Prostatacancer, vårdprogram	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1369		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Prostatacancer, vårdprogram	
2025.5788	I	Remiss- Skörhet hos äldre	Evelina Örn
2025-04-15		Nationellt system för kunskapsstyrning hälso- och sjukvård	Regionledningskontoret
RJL 2025/1370		Svar senast 2025-06-13	REMISS
		Remiss- Skörhet hos äldre	
2025.5840	I	Remiss- avseende kompletterande remiss avseende ytterligare reglering i förslag till föreskrifter om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter inom tandvården	Anette Peterson
2025-04-15		Socialstyrelsen	Regionledningskontoret
RJL 2025/1378		Svar senast 2025-05-20 4.1-10342/2025	REMISS
		Remiss avseende kompletterande remiss avseende ytterligare reglering i förslag till föreskrifter om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter inom tandvården	
2025.5939	I	Remiss- Rengöring för minskad smittspridning inom hälso- och sjukvård	Anette Peterson
2025-04-16		Swedish Institute for standards	Regionledningskontoret
RJL 2025/1394		Svar senast 2025-06-15 SS 8760014 SIS/TK 349/AG 02	REMISS
		Remiss- Rengöring för minskad smittspridning inom hälso- och sjukvård	
2025.5866	I	Remiss- Krav för storskalig användning av telemedicinsk tjänst, Xt-EHR/EHDS - D9.3 Telemedicin	Peter Häyhänen
2025-04-16		E-Hälsomyndigheten	Regionledningskontoret
RJL 2025/1382		Xt-EHR_D9 3_Introduction WP9 and D9 3_Consultation Briefing Document	REMISS
		Svar senast 2025-06-11	
		Remiss- Krav för storskalig användning av telemedicinsk tjänst, Xt-EHR/EHDS - D9.3 Telemedicin	

342598	K	Avgränsningssamråd miljökonsekvensbedömning regional plan 2026- 2037	Lina Gerdin
2025-04-22		länets kommuner, grannregioner, länsstyrelsen i Jönköpings län	Regionledningskontoret
RJL 2025/1357		Länets kommuner, grannregioner, länsstyrelsen i Jönköpings län är mottagare	REMISS
		Avgränsningssamråd för miljökonsekvensbedömning för regional transportplan 2026-2037	
2025.6125	I	Remiss - Promemorian En samlad myndighetsfunktion för ökad effektivitet och minskad sårbarhet i statens arbete med statsstöd	Karin Hermansson
2025-04-23		Klimat- och näringslivsdepartementet	Regionledningskontoret
RJL 2025/1443			REMISS
		Remiss - Promemorian En samlad myndighetsfunktion för ökad effektivitet och minskad sårbarhet i statens arbete med statsstöd	
2025.6325	I	Remiss: PM tillpassning av andningsmask och rekommendationer för Fsamverkan	Anette Peterson
2025-04-25		Länsstyrelsen i Jönköping	Regionledningskontoret
RJL 2025/1507		Svar senast 2025-05-23	REMISS
		Remiss: Tillpassning av andningsmask och rekommendationer för F-Samverkan	
2025.6556	I	Remiss- Nationell handlingsplan för donation av organ- och vävnad för transplantation	Evelina Örn
2025-04-29		Socialstyrelsen	Regionledningskontoret
RJL 2025/1534		Svar senast 2025-05-30	REMISS
		Remiss - Nationell handlingsplan för donation av organ- och vävnad för transplantation	

Ärenden

Utskriftsdatum: 2025-05-02 Utskriven av: Monica Sandsvik Svensson

Diarienummer: Region Jönköpings län

Sekretess: Visas ej

Makulerade: Visas ej

Beskrivning av sökning:

Ärendenummer	Ärendemening	Ansvarig
Datum	Avsändare/Mottagare	Avdelning
2025/1416	Granskning av inköp och upphandling	Miriam Markusson Berg
2025-04-22	Regionrevisionen	Verksamhetsstöd och service
2025/1417	Granskning av de sex cancerlöftena	Anette Peterson
2025-04-22	Regionrevisionen	Regionledningskontoret
2025/1435	Granskning av årsredovisning 2024	Lena Strand
2025-04-22	Regionrevisionen	Regionledningskontoret

Handlingar

Utskriftsdatum: 2025-05-02

Utskriven av: Monica Sandsvik Svensson

Diarieenhet: Region Jönköpings län
Datum: 2025-04-01 - 2025-04-30
Riktning: Alla
Status: Alla
Handlingstyp: MOTION
Notering:
Sekreteress: Visas ej

Id	I/U/K	Beskrivning	Ansvarig
Datum		Avsändare/Mottagare	Avdelning
Ärendenummer		Notering	Handlingstyp
		Ärendemening	
2025.5091	I	Motion - Personliga biljettzoner	Linda Byman
2025-04-07		Leif Andersson, Centerpartiet	Regionledningskontoret
RJL 2025/1219		Regionfullmäktige 29 april 2025	MOTION
		Motion - Personliga biljettzoner	
2025.5988	I	Motion- Familjecentral på Vråen	Linda Byman
2025-04-22		Centerpartiet	Regionledningskontoret
RJL 2025/1410			MOTION
		Motion- Familjecentral på Vråen	
2025.6348	I	Motion- Utveckla behandlingsformer och förbättra stödinsatser för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Linda Byman
2025-04-28		Vänsterpartiet	Regionledningskontoret
RJL 2025/1508			MOTION
		Motion- Utveckla behandlingsformer och förbättra stödinsatser för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	

§ 125**Kurser och konferenser****Beslut**

Regionstyrelsens arbetsutskott beslutar om deltagande vid följande konferens.

Seminarieret *Framtidshopp & befolkningsminskning – går det ihop?* den 26 maj 2025, digitalt
– Regionråden i Region Jönköpings län ges möjlighet att delta.

Beslutet skickas till

Regionråd i Region Jönköpings län
Regionstyrelsen

Från: SKR Information <information@skr.se>

Skickat: den 16 maj 2025 08:31

Till: Region Jönköpings län <regionen@rjl.se>

Ämne: Inbjudan till Framtidshopp & befolkningsminskning – går det ihop? 26 maj 2025

Viktig Information: Detta e-postmeddelande kommer från en avsändare utanför Region Jönköpings län. Klicka aldrig på länkar och öppna aldrig bifogade filer om du är osäker på avsändaren eller innehållet.

Om du misstänker att meddelandet är skadligt, vidarebefordra meddelandet till natfiske@rjl.se



Inbjudan från SKR

För vidarebefordran till kommundirektörer, kommunstyrelseordförande, regionråd, regiondirektörer, högsta politiska och tjänstemannaledningen.

Framtidshopp & befolkningsminskning – går det ihop?

Datum: 26 maj 2025

Tid: 11:30-12:30

Digitalt: webbsändning

Kostnadsfritt seminarium

Sista anmälningssdag: 23 maj 2025

Målgrupp: Högsta ledning i kommuner och regioner, förtroendevalda och chefstjänstemän

För mer information om program och anmälan:

[Framtidshopp & befolkningsminskning – går det ihop? | SKR](#)

Seminariet är det andra i vår serie om hur nya demografiska villkor påverkar sektorn. I detta avsnitt ställer vi oss frågan om det finns något alternativ till befolkningstillväxt och om tillväxt behöver vara en naturlag för kommuner.

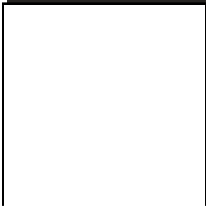
Varmt välkommen!

Marcus Ershammar
Avdelningen för Ekonomi och styrning

Sveriges Kommuner och Regioner

Om du har frågor,
vänd dig till SKR:s kontaktcenter
info@skr.se
08-452 70 00

Sveriges Kommuner och Regioner
info@skr.se
skr.se



§ 95**Månadsrapport med ekonomisk helårsprognos
Regionstyrelsen**

Diarienummer: RJL 2025/16

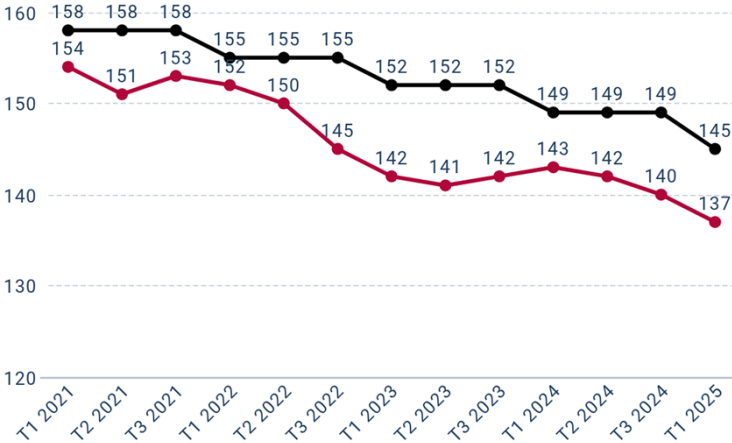
Beslut

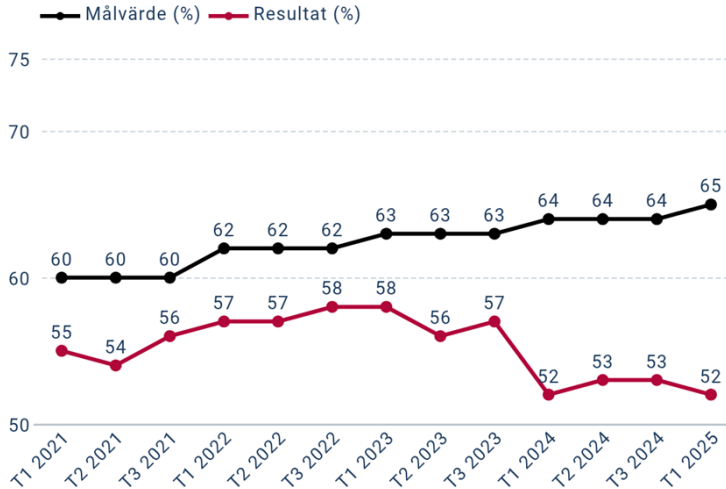
Maria Berghem, ekonomidirektör, informerar om månadsrapport per april och ekonomiskt helårsprognos för 2025.

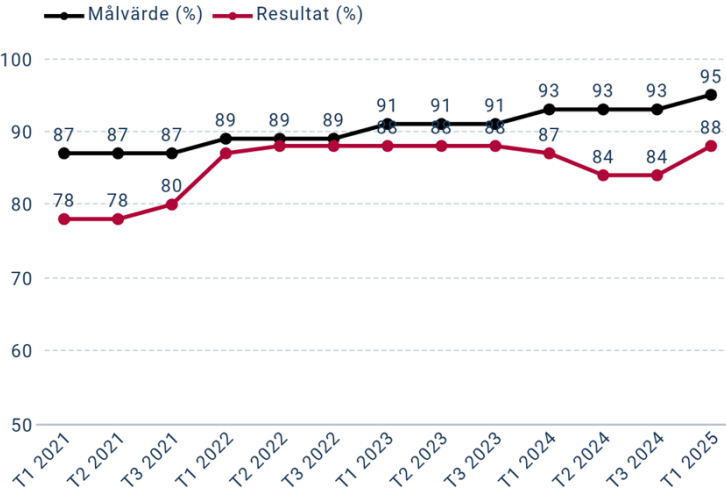
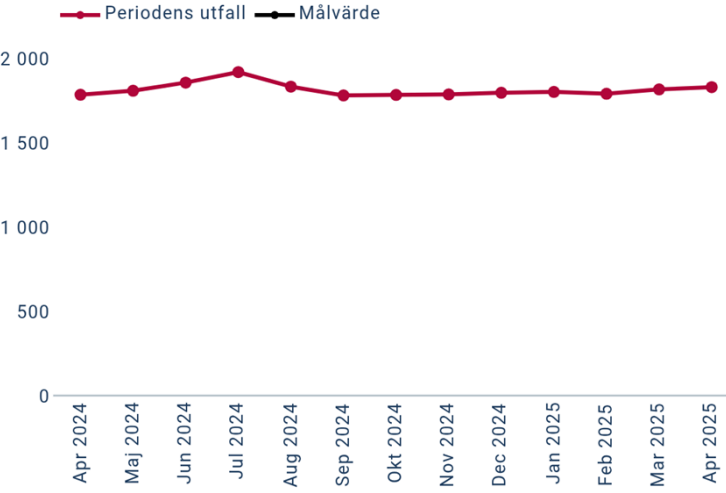
Regionstyrelsens arbetsutskott lägger informationen till handlingarna.

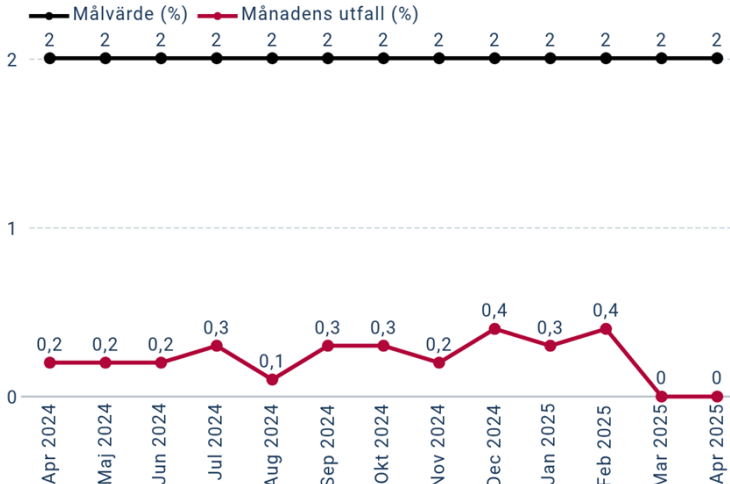
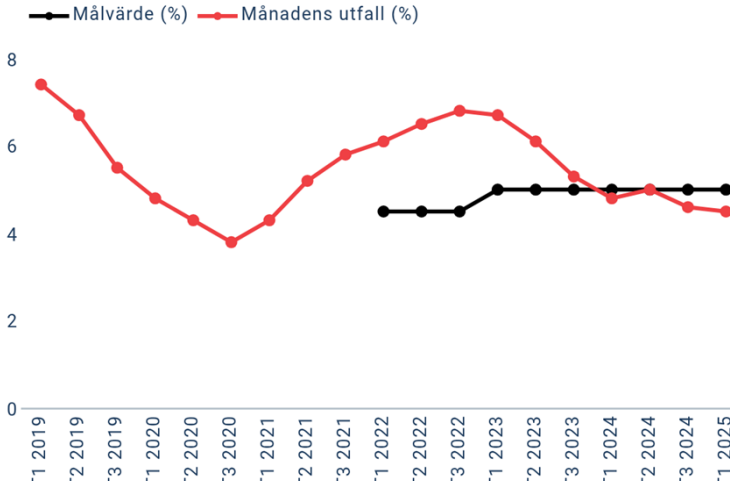
Intern kontroll – månadsrapport regionstyrelsen april 2024

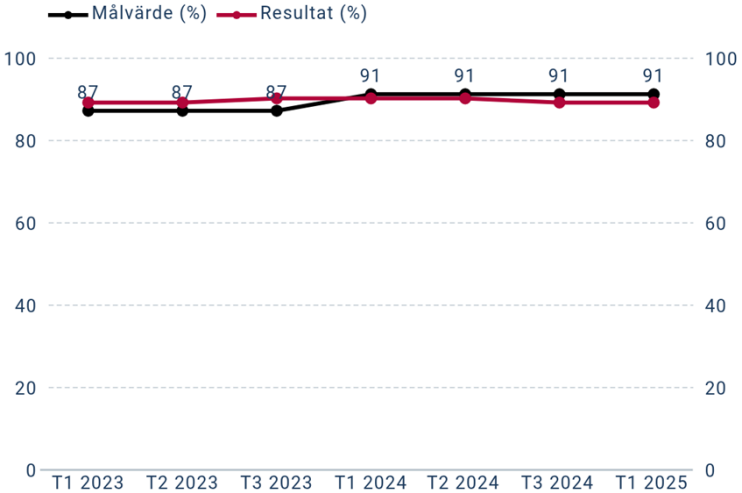
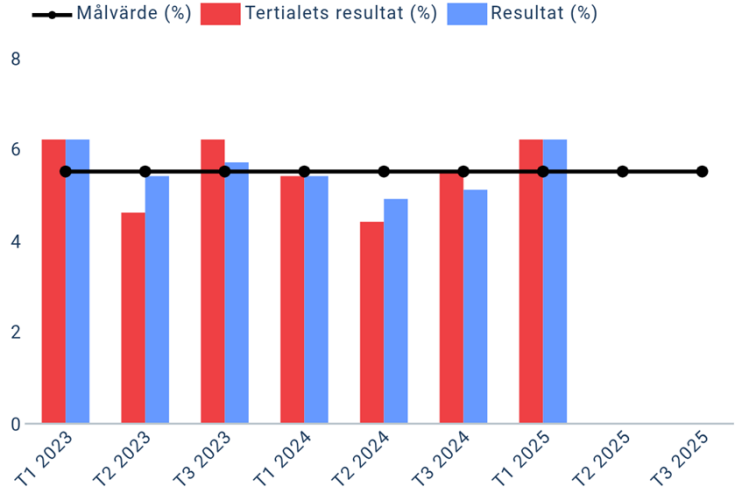
4 3 3 1 av 11 Mätetal

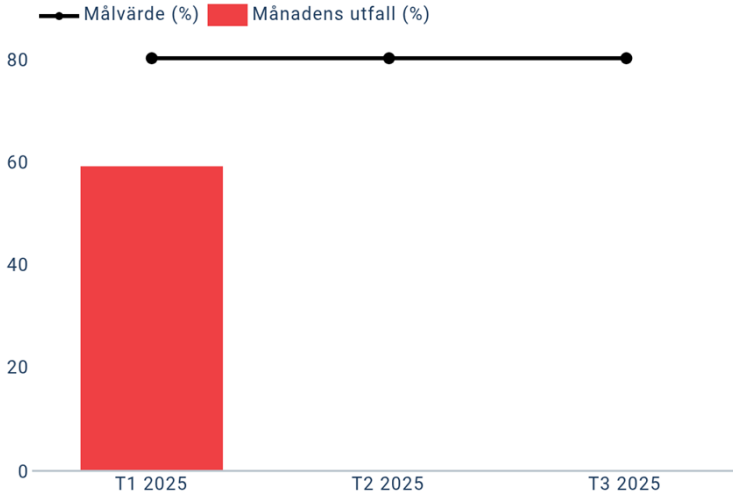
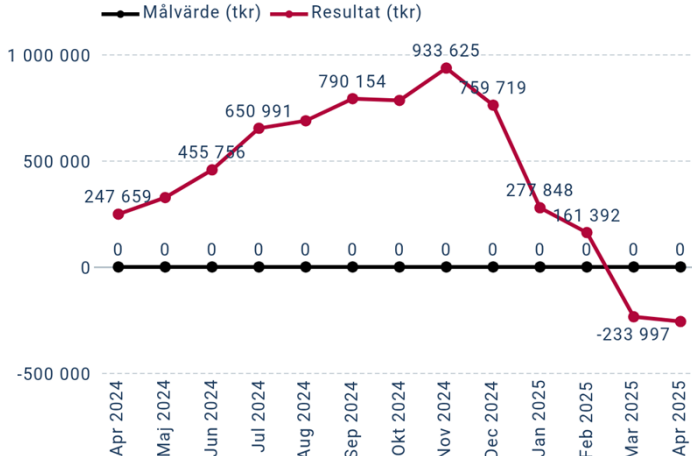
Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram																																										
Process och produktion	 Köpt energi (kWh/m2)	137 kWh/m2 	Den totala mängden köpt energi har minskat något under årets början, vilket förklaras av milt väder och högre solenergiproduktion jämfört med förgående år.	Målvärde (kWh/m2) Resultat (kWh/m2) <table><thead><tr><th>Tidpunkt</th><th>Målvärde (kWh/m2)</th><th>Resultat (kWh/m2)</th></tr></thead><tbody><tr><td>T1 2021</td><td>158</td><td>154</td></tr><tr><td>T2 2021</td><td>158</td><td>151</td></tr><tr><td>T3 2021</td><td>158</td><td>153</td></tr><tr><td>T1 2022</td><td>155</td><td>152</td></tr><tr><td>T2 2022</td><td>155</td><td>150</td></tr><tr><td>T3 2022</td><td>155</td><td>145</td></tr><tr><td>T1 2023</td><td>152</td><td>142</td></tr><tr><td>T2 2023</td><td>152</td><td>141</td></tr><tr><td>T3 2023</td><td>152</td><td>142</td></tr><tr><td>T1 2024</td><td>149</td><td>143</td></tr><tr><td>T2 2024</td><td>149</td><td>142</td></tr><tr><td>T3 2024</td><td>149</td><td>140</td></tr><tr><td>T1 2025</td><td>145</td><td>137</td></tr></tbody></table>	Tidpunkt	Målvärde (kWh/m2)	Resultat (kWh/m2)	T1 2021	158	154	T2 2021	158	151	T3 2021	158	153	T1 2022	155	152	T2 2022	155	150	T3 2022	155	145	T1 2023	152	142	T2 2023	152	141	T3 2023	152	142	T1 2024	149	143	T2 2024	149	142	T3 2024	149	140	T1 2025	145	137
Tidpunkt	Målvärde (kWh/m2)	Resultat (kWh/m2)																																												
T1 2021	158	154																																												
T2 2021	158	151																																												
T3 2021	158	153																																												
T1 2022	155	152																																												
T2 2022	155	150																																												
T3 2022	155	145																																												
T1 2023	152	142																																												
T2 2023	152	141																																												
T3 2023	152	142																																												
T1 2024	149	143																																												
T2 2024	149	142																																												
T3 2024	149	140																																												
T1 2025	145	137																																												

Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram																																										
	 Andel ekologiska livsmedel	52 % 	Andelen ekologiska livsmedel ligger på ungefär samma nivå som förra tertialet och målet uppnås inte. De senaste årens omvärldspenetrering har resulterat i ökade livsmedelspriser, förändrad efterfrågan och därmed tillgång på varor. Alla produkter som område måltid vill beställa finns inte att tillgå som ekologiska och utbudet av ekologiska produkter minskar hos leverantörerna. Under våren 2025 har det noterats en bristande tillgång på både svenskt ekologiskt nötkött och fläskkött. För närvarande är nötkött en bristvara i hela EU. Val av svensk frukt i säsong till fördel för ekologisk frukt har också till viss del påverkat utfallet. Då enheten i Jönköping befinner sig i evakueringslokaler används en förenklad meny där mindre ekologiska varor ingår vilket påverkar mätetalet i fel riktning. 15-rätters menyn till patienterna i Eksjö och Värnamo bidrar däremot till ökad andel ekologiska livsmedel. Det pågår ett ständigt arbete med statistikuppföljning och dialog med leverantörer för att öka antalet beställningsbara ekologiska produkter.	Målvärde (%) Resultat (%)  <table><thead><tr><th>Tidpunkt</th><th>Målvärde (%)</th><th>Resultat (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>T1 2021</td><td>60</td><td>55</td></tr><tr><td>T2 2021</td><td>60</td><td>54</td></tr><tr><td>T3 2021</td><td>60</td><td>56</td></tr><tr><td>T1 2022</td><td>62</td><td>57</td></tr><tr><td>T2 2022</td><td>62</td><td>57</td></tr><tr><td>T3 2022</td><td>62</td><td>58</td></tr><tr><td>T1 2023</td><td>63</td><td>58</td></tr><tr><td>T2 2023</td><td>63</td><td>56</td></tr><tr><td>T3 2023</td><td>63</td><td>57</td></tr><tr><td>T1 2024</td><td>64</td><td>52</td></tr><tr><td>T2 2024</td><td>64</td><td>53</td></tr><tr><td>T3 2024</td><td>64</td><td>53</td></tr><tr><td>T1 2025</td><td>65</td><td>52</td></tr></tbody></table>	Tidpunkt	Målvärde (%)	Resultat (%)	T1 2021	60	55	T2 2021	60	54	T3 2021	60	56	T1 2022	62	57	T2 2022	62	57	T3 2022	62	58	T1 2023	63	58	T2 2023	63	56	T3 2023	63	57	T1 2024	64	52	T2 2024	64	53	T3 2024	64	53	T1 2025	65	52
Tidpunkt	Målvärde (%)	Resultat (%)																																												
T1 2021	60	55																																												
T2 2021	60	54																																												
T3 2021	60	56																																												
T1 2022	62	57																																												
T2 2022	62	57																																												
T3 2022	62	58																																												
T1 2023	63	58																																												
T2 2023	63	56																																												
T3 2023	63	57																																												
T1 2024	64	52																																												
T2 2024	64	53																																												
T3 2024	64	53																																												
T1 2025	65	52																																												

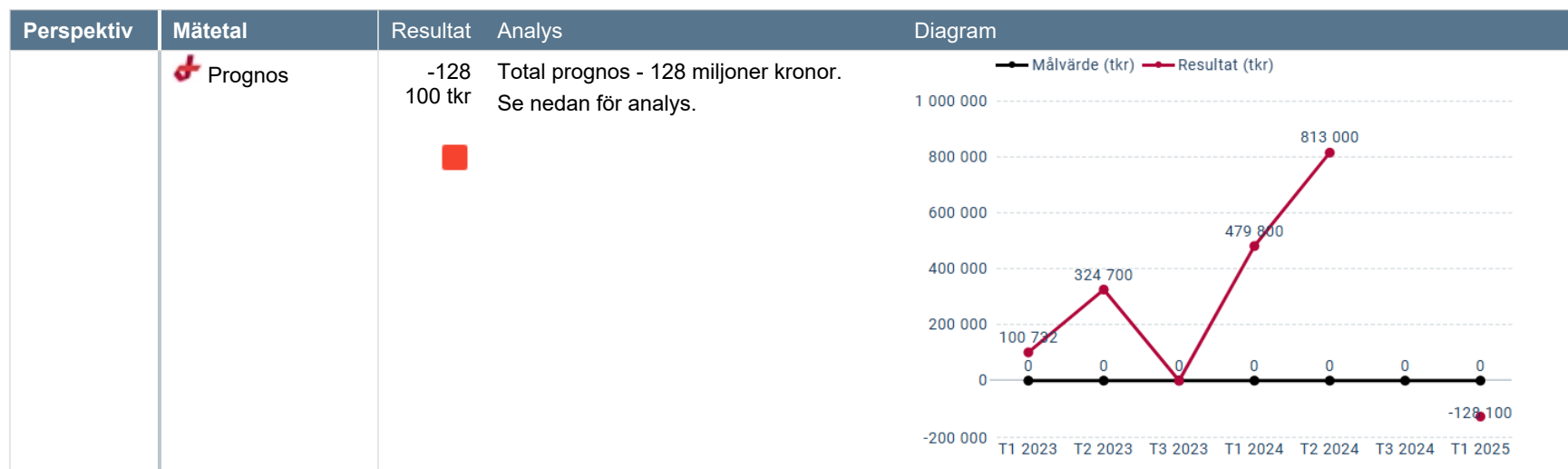
Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram																																										
	 Andel svenskproducerat kött, mejeriprodukter och ägg	88 % 	Andelen svenskproducerat kött, mejeriprodukter och ägg har ökat sedan föregående tertial. Målet uppnås dock inte. Utmaningen ligger i att leverantörerna har svårigheter att leverera ersättningsprodukter med rätt krav samt att det vi efterfrågar inom vissa kategorier saknas. Under året har det även varit bristfällig tillgång på svenska ägg på grund av salmonellautbrott. Område måltid fortsätter att följa upp statistik och byta ut möjliga råvaror, föra dialog med leverantör och efterfråga nya produkter.	Målvärde (%) Resultat (%) <table><thead><tr><th>Tidpunkt</th><th>Målvärde (%)</th><th>Resultat (%)</th></tr></thead><tbody><tr><td>T1 2021</td><td>87</td><td>78</td></tr><tr><td>T2 2021</td><td>87</td><td>78</td></tr><tr><td>T3 2021</td><td>87</td><td>80</td></tr><tr><td>T1 2022</td><td>89</td><td>87</td></tr><tr><td>T2 2022</td><td>89</td><td>88</td></tr><tr><td>T3 2022</td><td>89</td><td>88</td></tr><tr><td>T1 2023</td><td>91</td><td>88</td></tr><tr><td>T2 2023</td><td>91</td><td>88</td></tr><tr><td>T3 2023</td><td>91</td><td>88</td></tr><tr><td>T1 2024</td><td>93</td><td>87</td></tr><tr><td>T2 2024</td><td>93</td><td>84</td></tr><tr><td>T3 2024</td><td>93</td><td>84</td></tr><tr><td>T1 2025</td><td>95</td><td>88</td></tr></tbody></table>	Tidpunkt	Målvärde (%)	Resultat (%)	T1 2021	87	78	T2 2021	87	78	T3 2021	87	80	T1 2022	89	87	T2 2022	89	88	T3 2022	89	88	T1 2023	91	88	T2 2023	91	88	T3 2023	91	88	T1 2024	93	87	T2 2024	93	84	T3 2024	93	84	T1 2025	95	88
Tidpunkt	Målvärde (%)	Resultat (%)																																												
T1 2021	87	78																																												
T2 2021	87	78																																												
T3 2021	87	80																																												
T1 2022	89	87																																												
T2 2022	89	88																																												
T3 2022	89	88																																												
T1 2023	91	88																																												
T2 2023	91	88																																												
T3 2023	91	88																																												
T1 2024	93	87																																												
T2 2024	93	84																																												
T3 2024	93	84																																												
T1 2025	95	88																																												
Medarbetare	 Faktiska årsarbetare	1 803 	De verksamhetsområden som ligger under regionstyrelsen har för perioden januari till april haft i genomsnitt cirka 40 fler faktiska årsarbetare jämfört med samma period föregående år. En del förklarar av några enheter 2025 gått över till verksamhetsområden som ligger under regionstyrelsen.	Periodens utfall Målvärde <table><thead><tr><th>Tidpunkt</th><th>Periodens utfall</th><th>Målvärde</th></tr></thead><tbody><tr><td>Apr 2024</td><td>1750</td><td>1750</td></tr><tr><td>Maj 2024</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Jun 2024</td><td>1820</td><td>1750</td></tr><tr><td>Jul 2024</td><td>1880</td><td>1750</td></tr><tr><td>Aug 2024</td><td>1820</td><td>1750</td></tr><tr><td>Sep 2024</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Okt 2024</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Nov 2024</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Dec 2024</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Jan 2025</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Feb 2025</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Mar 2025</td><td>1780</td><td>1750</td></tr><tr><td>Apr 2025</td><td>1780</td><td>1750</td></tr></tbody></table>	Tidpunkt	Periodens utfall	Målvärde	Apr 2024	1750	1750	Maj 2024	1780	1750	Jun 2024	1820	1750	Jul 2024	1880	1750	Aug 2024	1820	1750	Sep 2024	1780	1750	Okt 2024	1780	1750	Nov 2024	1780	1750	Dec 2024	1780	1750	Jan 2025	1780	1750	Feb 2025	1780	1750	Mar 2025	1780	1750	Apr 2025	1780	1750
Tidpunkt	Periodens utfall	Målvärde																																												
Apr 2024	1750	1750																																												
Maj 2024	1780	1750																																												
Jun 2024	1820	1750																																												
Jul 2024	1880	1750																																												
Aug 2024	1820	1750																																												
Sep 2024	1780	1750																																												
Okt 2024	1780	1750																																												
Nov 2024	1780	1750																																												
Dec 2024	1780	1750																																												
Jan 2025	1780	1750																																												
Feb 2025	1780	1750																																												
Mar 2025	1780	1750																																												
Apr 2025	1780	1750																																												

Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram																																																												
	 Kostnad för bemanningsföretag (hyrkostnad som andel av egna personalkostnader)	0,2 % 	Verksamhetsstöd och service (1177 telefon) är det verksamhetsområde som ligger under regionstyrelsen som anlitat bemanningsföretag. Det handlar om hyrsjuksköterskor och kostnaden till och med april 2025 har varit cirka 200 000 kronor. Detta är cirka 50 000 kronor lägre jämfört med samma period föregående år. De två senaste månaderna har utfallet för bemanningsföretag varit 0.	 — Målvärde (%) — Månadens utfall (%) <table><tr><th>Månat</th><th>Målvärde (%)</th><th>Månadens utfall (%)</th></tr><tr><td>Apr 2024</td><td>2</td><td>0,2</td></tr><tr><td>Maj 2024</td><td>2</td><td>0,2</td></tr><tr><td>Jun 2024</td><td>2</td><td>0,2</td></tr><tr><td>Jul 2024</td><td>2</td><td>0,3</td></tr><tr><td>Aug 2024</td><td>2</td><td>0,1</td></tr><tr><td>Sep 2024</td><td>2</td><td>0,3</td></tr><tr><td>Okt 2024</td><td>2</td><td>0,3</td></tr><tr><td>Nov 2024</td><td>2</td><td>0,2</td></tr><tr><td>Dec 2024</td><td>2</td><td>0,4</td></tr><tr><td>Jan 2025</td><td>2</td><td>0,3</td></tr><tr><td>Feb 2025</td><td>2</td><td>0,4</td></tr><tr><td>Mar 2025</td><td>2</td><td>0</td></tr><tr><td>Apr 2025</td><td>2</td><td>0</td></tr></table>	Månat	Målvärde (%)	Månadens utfall (%)	Apr 2024	2	0,2	Maj 2024	2	0,2	Jun 2024	2	0,2	Jul 2024	2	0,3	Aug 2024	2	0,1	Sep 2024	2	0,3	Okt 2024	2	0,3	Nov 2024	2	0,2	Dec 2024	2	0,4	Jan 2025	2	0,3	Feb 2025	2	0,4	Mar 2025	2	0	Apr 2025	2	0																		
Månat	Målvärde (%)	Månadens utfall (%)																																																														
Apr 2024	2	0,2																																																														
Maj 2024	2	0,2																																																														
Jun 2024	2	0,2																																																														
Jul 2024	2	0,3																																																														
Aug 2024	2	0,1																																																														
Sep 2024	2	0,3																																																														
Okt 2024	2	0,3																																																														
Nov 2024	2	0,2																																																														
Dec 2024	2	0,4																																																														
Jan 2025	2	0,3																																																														
Feb 2025	2	0,4																																																														
Mar 2025	2	0																																																														
Apr 2025	2	0																																																														
	 Personalomsättning (andel externa avgångar exkl pension) under de senaste 12 månaderna	4,5 % 	För de verksamhetsområden som ligger under regionstyrelsen varierar den externa personalomsättningen mellan både områden och yrkesgrupper. Totalt sett har 130 medarbetare slutat under de senaste 12 månaderna, varav 51 är pensionsavgångar. Under samma period har dock 145 nya medarbetare tillsvidareanställts. Under 2025 fortsätter arbetet med syfte att utveckla och behålla personal.	 — Målvärde (%) — Månadens utfall (%) <table><tr><th>Tidpunkt</th><th>Målvärde (%)</th><th>Månadens utfall (%)</th></tr><tr><td>T1 2019</td><td></td><td>7,5</td></tr><tr><td>T2 2019</td><td></td><td>6,8</td></tr><tr><td>T3 2019</td><td></td><td>5,5</td></tr><tr><td>T1 2020</td><td></td><td>4,8</td></tr><tr><td>T2 2020</td><td></td><td>4,3</td></tr><tr><td>T3 2020</td><td></td><td>4,0</td></tr><tr><td>T1 2021</td><td></td><td>4,3</td></tr><tr><td>T2 2021</td><td></td><td>5,2</td></tr><tr><td>T3 2021</td><td></td><td>5,8</td></tr><tr><td>T1 2022</td><td>4,5</td><td>6,1</td></tr><tr><td>T2 2022</td><td>4,5</td><td>6,5</td></tr><tr><td>T3 2022</td><td>4,5</td><td>6,8</td></tr><tr><td>T1 2023</td><td>5,0</td><td>6,7</td></tr><tr><td>T2 2023</td><td>5,0</td><td>6,1</td></tr><tr><td>T3 2023</td><td>5,0</td><td>5,2</td></tr><tr><td>T1 2024</td><td>5,0</td><td>4,8</td></tr><tr><td>T2 2024</td><td>5,0</td><td>5,0</td></tr><tr><td>T3 2024</td><td>5,0</td><td>4,6</td></tr><tr><td>T1 2025</td><td>5,0</td><td>4,5</td></tr></table>	Tidpunkt	Målvärde (%)	Månadens utfall (%)	T1 2019		7,5	T2 2019		6,8	T3 2019		5,5	T1 2020		4,8	T2 2020		4,3	T3 2020		4,0	T1 2021		4,3	T2 2021		5,2	T3 2021		5,8	T1 2022	4,5	6,1	T2 2022	4,5	6,5	T3 2022	4,5	6,8	T1 2023	5,0	6,7	T2 2023	5,0	6,1	T3 2023	5,0	5,2	T1 2024	5,0	4,8	T2 2024	5,0	5,0	T3 2024	5,0	4,6	T1 2025	5,0	4,5
Tidpunkt	Målvärde (%)	Månadens utfall (%)																																																														
T1 2019		7,5																																																														
T2 2019		6,8																																																														
T3 2019		5,5																																																														
T1 2020		4,8																																																														
T2 2020		4,3																																																														
T3 2020		4,0																																																														
T1 2021		4,3																																																														
T2 2021		5,2																																																														
T3 2021		5,8																																																														
T1 2022	4,5	6,1																																																														
T2 2022	4,5	6,5																																																														
T3 2022	4,5	6,8																																																														
T1 2023	5,0	6,7																																																														
T2 2023	5,0	6,1																																																														
T3 2023	5,0	5,2																																																														
T1 2024	5,0	4,8																																																														
T2 2024	5,0	5,0																																																														
T3 2024	5,0	4,6																																																														
T1 2025	5,0	4,5																																																														

Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram
	 Andel heltidsanställda	89 % 	Andelen heltidsanställda har legat stabilt och ligger strax under målvärdet. Region Jönköpings län tillämpar heltid som norm vilket innebär att medarbetare som vill ha en heltidsanställning erbjuds det. Nyrekryteringar ska också som utgångspunkt vara på heltid. Utifrån ett jämställdhetsperspektiv är det fortfarande en klart lägre andel av kvinnorna som arbetar heltid. Det fortsatt viktigt att ha dialog med medarbetare som inte vill ha en heltidsanställning för att bidra till en ökad jämställdhet samt möta kompetensutmaningen i verksamheten.	
	 Personalhälsa - Sjukfrånvaro %	6,2 % 	Sjukfrånvaron har ökat något jämfört med samma period föregående år och ligger nu över målvärdet. Framför allt har den långa sjukfrånvaron ökat inom vissa verksamheter. Det systematiska arbetsmiljöarbetet är fortsatt viktigt för att skapa goda förutsättningar för hälsofrämjande arbetsplatser, tidiga insatser och en långsiktigt god arbetsmiljö.	

Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram																																										
	 Andel chefer med 10-35 medarbetare	59 % 	De verksamhetsområden som ligger under regionstyrelsen når inte målet på 80 %. Andel chefer med 10-35 medarbetare är på en liknande nivå jämfört med samma period föregående år.	 — Målvärde (%) — Månadens utfall (%) <table><tr><th>Period</th><th>Målvärde (%)</th><th>Månadens utfall (%)</th></tr><tr><td>T1 2025</td><td>80</td><td>~60</td></tr><tr><td>T2 2025</td><td>80</td><td>80</td></tr><tr><td>T3 2025</td><td>80</td><td>80</td></tr></table>	Period	Målvärde (%)	Månadens utfall (%)	T1 2025	80	~60	T2 2025	80	80	T3 2025	80	80																														
Period	Målvärde (%)	Månadens utfall (%)																																												
T1 2025	80	~60																																												
T2 2025	80	80																																												
T3 2025	80	80																																												
Ekonomi	 Ekonomi i balans	-256 292 tkr 	Total budgetavvikelse -256 miljoner kronor. Se nedan för analys.	 — Målvärde (tkr) — Resultat (tkr) <table><tr><th>Månad</th><th>Målvärde (tkr)</th><th>Resultat (tkr)</th></tr><tr><td>Apr 2024</td><td>0</td><td>247 659</td></tr><tr><td>Maj 2024</td><td>0</td><td>455 756</td></tr><tr><td>Jun 2024</td><td>0</td><td>650 991</td></tr><tr><td>Jul 2024</td><td>0</td><td>790 154</td></tr><tr><td>Aug 2024</td><td>0</td><td>759 719</td></tr><tr><td>Sep 2024</td><td>0</td><td>933 625</td></tr><tr><td>Okt 2024</td><td>0</td><td>759 719</td></tr><tr><td>Nov 2024</td><td>0</td><td>933 625</td></tr><tr><td>Dec 2024</td><td>0</td><td>759 719</td></tr><tr><td>Jan 2025</td><td>0</td><td>277 848</td></tr><tr><td>Feb 2025</td><td>0</td><td>161 392</td></tr><tr><td>Mar 2025</td><td>0</td><td>-233 997</td></tr><tr><td>Apr 2025</td><td>0</td><td>-233 997</td></tr></table>	Månad	Målvärde (tkr)	Resultat (tkr)	Apr 2024	0	247 659	Maj 2024	0	455 756	Jun 2024	0	650 991	Jul 2024	0	790 154	Aug 2024	0	759 719	Sep 2024	0	933 625	Okt 2024	0	759 719	Nov 2024	0	933 625	Dec 2024	0	759 719	Jan 2025	0	277 848	Feb 2025	0	161 392	Mar 2025	0	-233 997	Apr 2025	0	-233 997
Månad	Målvärde (tkr)	Resultat (tkr)																																												
Apr 2024	0	247 659																																												
Maj 2024	0	455 756																																												
Jun 2024	0	650 991																																												
Jul 2024	0	790 154																																												
Aug 2024	0	759 719																																												
Sep 2024	0	933 625																																												
Okt 2024	0	759 719																																												
Nov 2024	0	933 625																																												
Dec 2024	0	759 719																																												
Jan 2025	0	277 848																																												
Feb 2025	0	161 392																																												
Mar 2025	0	-233 997																																												
Apr 2025	0	-233 997																																												
Till och med april visar de verksamhetsområden som ligger under regionstyrelsen ett underskott på -10 miljoner kronor: - Regionledningskontoret, -8 miljoner kronor - IT-centrum, -1 miljon kronor - Verksamhetsstöd och service, -1 miljon kronor																																														

Perspektiv	Mätetal	Resultat	Analys	Diagram
	Regionledningskontoret redovisar en budgetavvikelse på -8 miljoner kronor till och med april. Underskottet förklaras av flera olika faktorer. Bland annat har ombyggnationen av Regionens hus medfört tillfälliga kostnader på cirka 3 miljoner kronor. Hyreskostnaden för Batterigatan, som uppgår till 3 miljoner kronor kommer att omfördelas till respektive resultatområde. Inom kansliavdelningen finns ett negativt resultat på totalt 3 miljoner kronor, vilket främst beror på delar kopplade till arkivverksamheten samt ett generellt underskott inom personalkostnaderna. Slutligen uppgår det negativa resultatet för AT-organisationen till 2 miljoner kronor. IT-centrum har en negativ budgetavvikelse på -1 miljoner kronor. Det beror i huvudsak av att stora inköp av hårdvara har gjorts i början på året. För helår 2025 beräknas inköp av hårdvara vara i nivå med budget. Under de senaste åren har IT-centrum arbetat för att minska beroende av konsulter bland annat genom rekrytering, kompetenshöjande åtgärder samt god resursplanering. Insatserna har haft effekt och fortsätter under 2025. Samtidigt finns det ett utökat behov av IT-centrums tjänster, särskilt utifrån de arbete som pågår för kontinuitetshanteringen. Det innebär att IT-centrum behöver anlita mer konsult hjälp och att kostnaden för konsulter är högre än budgeten. Flera av verksamhetsstöd och service områden har positiva budgetavvikelser. Två områden, måltid och närservice, har dock större negativa budgetavvikelser som tillsammans är -6 miljoner kronor. Område måltids underskott beror på strukturella problem, ett minskat antal sålda patientportioner i Eksjö och Värnamo samt större engångskostnader i samband med ombyggnationen av produktionsköket i Jönköping. Närservice har utmaningar med höga kostnader kopplade till sjukskrivningar inom städverksamheten. I övrigt förklaras budgetavvikelsen av underskott på totalt cirka -246 miljoner kronor inom centrala anslag/regionövergripande RS (inklusive RF). Denna budgetavvikelse består bland annat av: • Överskott, +34 miljoner kronor, inom RS gemensamt som till stor del förklaras av ej utförd budget. • Överskott, +55 miljoner kronor, för skatter, kostnads-inkomstutjämning och generella statsbidrag. Skatteintäkterna visar -19 miljoner kronor mot periodbudget (utifrån SKR:s prognos från 29 april) och de generella statsbidragen och utjämningen visar +73 miljoner kronor mot periodbudget. Förklaringar till den positiva avvikelserna är ett obudgeterat sektorsstöd på 72 miljoner kronor på årsbasis och utjämningssystemet som visar +155 miljoner på årsbasis, vilka genererar överskott varje månad. • Överskott, +16 miljoner kronor, inom riktade statsbidrag. En förklaring till budgetavvikelsen är att det finns överskott inom kömiljarden med 20 miljoner kronor. • Underskott inom pensionsmedelsförvaltning. Budgetavvikelse på -411 miljoner kronor består av att orealiserade vinster, ränteintäkter och realiserade vinster efter april är 6 miljoner kronor högre än budgeterat, samt att de realiserade och orealiserade förlusterna till och med april har landat på -417 miljoner kronor. Den stora anledningen till budgetavvikelsen är att börserna i världen har gått ner under 2025 så avvikelserna består framförallt av orealiserade förluster. • Överskott, 53 miljoner kronor, inom pension och arbetsgivaravgift. Avvikelsen mot budget förklaras till stora delar av större minskningar av pensionskostnader än budgeterat som framförallt beror på lägre inflation. • En negativ budgetavvikelse, -9 miljoner kronor, finns för likviditetsmedelsförvaltning. Denna avvikelse förklaras av lägre ränteintäkter än budgeterat. I avvikelserna ingår även en utdelning av engångsskatt från Almi.			



De **verksamhetsområden som ligger under regionstyrelsen** visar en årsprognos på -40 miljoner kronor:

- Regionledningskontoret, -28 miljoner kronor
- IT-centrum, -6 miljoner kronor
- Verksamhetsstöd och service, -6 miljoner kronor

Regionledningskontorets prognos är uppräknad med rak prognos och justerad för vissa engångskostnader och kända förändringar under kommande del av året.

IT-centrums prognos beror framförallt på fler leveranser från leverantören Cambio vilket innebär att kostnaden för Cosmic blir högre än budget.

Av verksamhetsstöd och service 13 områden förväntas 10 av dessa få antingen relativt små positiva resultat alternativt nollresultat. Måltid förväntas få ett underskott på cirka 10 miljoner kronor. De åtgärder som behöver göras, för att komma tillrätta med de strukturella problem som finns inom måltidsverksamheten, kan inte fullt ut genomföras innan ombyggnation av köken i Värnamo och Jönköping är klara.

I övrigt förklaras prognosen av överskott på totalt -88 miljoner kronor inom **centrala anslag/regionövergripande RS (inklusive RF)**. Några stora delar som förklarar prognosen är:

- +155 miljoner kronor, inom RS gemensamt som till stor del förklaras av ej utförd budget.
- Skatter, utjämning och generella statsbidrag +165 miljoner kronor. Skatteintäkterna visar -56 miljoner kronor mot årsbudget. Generella statsbidragen och utjämning visar +220 miljoner kronor mot årsbudget. Här ingår utjämningsystemet på +155, läkemedelsbidraget -7 samt sektorstöd på +72.
- Pensioner och arbetsgivaravgifter +120 miljoner kronor. Förklaras av större minskningar av pensionskostnader än budgeterat.
- Pensionsmedelsförvaltning -612 miljoner kronor. Den stora anledningen till budgetavvikelsen är att börserna i världen har gått ner under 2025 så avvikelsen består framförallt av orealiserade förluster.
- Riktade statsbidrag +70 miljoner kronor. Förklaras främst av att det finns en förskjutning mellan bidraget och vad som fördelats ut till verksamheten.

Utöver ovan prognosticeras överskott inom bland annat resultatenheterna likviditetsmedelsförvaltning, regiongemensam IT-utveckling och kompetensutveckling.

§ 65**Intern kontroll – Månadsrapport med ekonomisk
helårprognos Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö**

Diarienummer: RJL 2025/19

Beslut

Nämnden tackar för informationen och lägger den till handlingarna.

Sammanfattning

Fredric Fingal, ekonomichef, informerar om intern kontroll – månadsrapport med ekonomisk helårprognos för Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö.

§ 63**Intern kontroll – Månadsrapport med ekonomisk
helårsprognos Nämnd för folkhälsa och sjukvård**

Diarienummer: RJL 2025/17

Beslut

Nämnden för folkhälsa och sjukvård

- lägger informationen till handlingarna.

Sammanfattning

Chefscontroller Jonatan Vincent och hälso- och sjukvårdsstrateg Anette Peterson informerar om månadsrapport med ekonomisk helårsprognos gällande Nämnd för folkhälsa och sjukvård.

Beslutsunderlag

- Presentation: Månadsrapport april 2025
 - Intern kontroll – Månadsrapport med ekonomisk helårsprognos
Nämnd för folkhälsa och sjukvård
-

2025-05-28

§ 70**Intern kontroll - Månadsrapport med ekonomisk
helårsprognos nämnd för arbetsmarknad, näringsliv
och attraktivitet**

Diarienummer: RJL 2025/18

Beslut

Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet

- Läger informationen till handlingarna.

SammanfattningEkonomichef Anna-Gun Grännö informerar och svara på frågor om
månadsrapport per april 2025 med ekonomisk helårsprognos.**Beslutsunderlag**

- Bildpresentation på nämndsammanträdet 2025-05-28
 - Intern kontroll – månadsrapport april 2025
-

§ 96**Dialog med nämndernas presidier utifrån
uppsiktsplikten****Beslut**

Vid regionstyrelsens sammanträde den 3 juni sker dialog med nämndernas presidier om nämndernas måluppfyllnad utifrån uppsiktsplikten.

RS Kontrollmoment 2025 - Dataskydd, registerutdrag

1. Bakgrund och syfte

I Regionstyrelsens fastställda intern kontrollplan för 2025 (RJL 2024/4313) finns ett kontrollmoment som avser dataskydd, registerutdrag. I denna rapport presenteras resultatet av detta kontrollmoment.

Följande funktioner/roller har fått möjlighet att sakgranska innehållet i rapporten; sektionschef för diarium och nämndadministration, regionjurist, ekonomidirektör och kanslidirektör.

Syftet med kontrollmomentet är att följa upp efterlevnad avseende arbetssätt och hantering av registerutdrag enligt dataskyddsförordningen (GDPR).

2. Metod och avgränsningar

Kontrollmomentet är regionövergripande och för att verifiera om hantering av begäran av registerutdrag har skett enligt fastställda arbetssätt, riktlinjer och enligt gällande lagstiftning så har begäran om registerutdrag för 2024 och 2025 kontrollerats.

3. Styrning

3.1 Dataskyddsförordningen (GDPR)

Alla verksamheter som hanterar personuppgifter måste följa dataskyddsförordningen (GDPR). Ett av syftena med dataskyddsförordningen är att skydda enskildas grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd av personuppgifter. Enligt dataskyddsförordningen har man rätt att få information av företag, myndigheter och andra verksamheter som behandlar dina personuppgifter.

Enligt artikel 12 punkt 3 ska den personuppgiftsansvarige på begäran utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter senast en månad efter att ha mottagit begäran tillhandahålla den registrerade information om de åtgärder som vidtagits enligt artiklarna 15–22. Denna period får vid behov förlängas med ytterligare två månader, med beaktande av hur komplicerad begäran är och antalet inkomna begäranden. Den personuppgiftsansvarige ska underrätta den registrerade om en sådan förlängning inom en månad från det att begäran mottagits samt ange orsakerna till förseningen. Om den registrerade lämnar begäran i elektronisk form, ska informationen om möjligt tillhandahållas i elektronisk form, om den registrerade inte begär något annat.

I artikel 15-22 fastställs bl.a. den registrerades olika rättigheter.

3.2 Information på intranätet

På intranätet finns information kring följande delar avseende hur RJL ska hantera begäran om registerutdrag:

- ✓ Ansökan om registerutdrag
- ✓ Tidsfrister
- ✓ Registerutdragets innehåll
- ✓ Ska hela journalen lämnas ut?
- ✓ Ska personuppgifter i löpande text lämnas ut?
- ✓ Har vi rätt att ta betalt?
- ✓ När har vi rätt att avslå en begäran?
- ✓ Vilken information måste ett avslag innehålla?
- ✓ Hur identifierar vi den registrerade?

Informationen på intranätet benämns som regler och det är sektionen för informationssäkerhet och juridik som ansvarar för innehållet. Regler är styrande dokument.

På intranätet framkommer att ansökan om begäran om registerutdrag med fördel kan göras via Region Jönköpings läns webbformulär för registerutdrag. Det finns dock inga formkrav på hur en begäran ska se ut, vilket innebär att RJL även måste ta emot begäran om registerutdrag via mail, telefon etc.

3.3 Information på www.rjl.se

På Region Jönköpings läns externa webbsida www.rjl.se finns följande information gällande registerutdrag:

Vad är ett registerutdrag?

Med ett registerutdrag har du rätt att få veta om Region Jönköping län har registrerat och därmed behandlar dina personuppgifter. Om Region Jönköpings län har registrerat personuppgifter på dig har du rätt att få tillgång till uppgifterna och få information om hur de används.

Enligt dataskyddsförordningen har privatpersoner rätt att begära ett registerutdrag. Personuppgifter är alla uppgifter som kan identifiera en fysisk person i livet. Ett registerutdrag är kostnadsfritt.

[▶ Begär ett registerutdrag](#)

Vilka uppgifter har jag rätt till?

Du har rätt att få kopia på de personuppgifter som behandlas av Region Jönköpings län och information om följande punkter:

- Namn på vilket register personuppgifterna finns i.
- Region Jönköpings läns rättsliga grund för behandlingen av personuppgifterna.
- Ändamålet med behandlingen av personuppgifterna.
- Vilka kategorier av personuppgifter som behandlas.
- Om personuppgifterna har lämnats ut till utomstående part.
- Hur länge personuppgifterna kommer att sparas.

Rätten att få kopia på själva handlingen i vilken dina personuppgifter är registrerad i är inte ovillkorlig.

KONTAKT

Dataskyddsombud
dataskyddsombud@rjl.se

Telefon (kontaktcenter):
010-241 00 00

Box 1024
551 11 Jönköping

Vilka uppgifter omfattas inte av ett registerutdrag?

- Ett registerutdrag omfattas enbart de uppgifter som har nått sin slutliga utformning. Detta innebär att information som vid tidpunkten för begäran inte hade fått sin slutliga form kommer inte att finnas med i registerutdrag.
- Om uppgifterna omfattas av sekretess i förhållande till sökande kommer uppgifter inte finnas med i registerutdraget. Det gäller även om personuppgifter finns registrerade i en handling som omfattas av sekretess i förhållande till sökande. I så fall får du veta om hur personuppgifterna används.
- Det kan finnas särskilda registerförfattning som föreskriver att vissa personuppgifter inte får lämnas ut till privatpersonen som personuppgifter härrör sig från.
- Uppgifter som inte räknas som personuppgifter kommer inte omfattas av registerutdraget.

Registerutdrag ska inte förväxlas med:

- Rätten att ta del av allmänna handlingar.

Mer information om allmänna handlingar hittar på på sidorna om vårt Diarium.

► [Diarium, Region Jönköpings län](#)

- Möjligheten för patient att få ett utdrag av åtkomstloggen till dennas journal.

► [Begär ett registerutdrag](#)

4. Arbetssätt

Som framgår av ovan information på www.rjl.se så finns det möjlighet att via en länk från den externa webbsidan begära ett registerutdrag genom att fylla i ett webbformulär (se nedan).

Begäran om registerutdrag

Fyll i formuläret för att begära ett registerutdrag.

► [Vad är ett registerutdrag?](#)

Region Jönköpings län skickar alltid registerutdrag med rekommenderad post till folkbokföringsadress.

För att kunna hämta ut rekommenderad post till barn, det vill säga personer under 18 år måste du kunna styrka att du är vårdnadshavare till den underårige. Det gör du hos Skatteverket.

► [Beställ personbevis hos Skatteverket \(Extern länk\)](#)

För ytterligare kopior kan en avgift för att täcka de administrativa kostnaderna tillkomma.

Om du saknar svenskt personnummer, kan du skicka begäran till regionen@rjl.se.

Om handläggningstiden överskrider en månad kommer kontakter vi dig om orsakerna till förseningen.

Begäran om registerutdrag

Begäran om registerutdrag

Förnamn*

Efternamn*

Personnummer*

ÅÅMMDD-XXXX eller Å/

Adress*

Postnummer*

Ort*

E-postadress*

Jag vill ha registerutdraget

- ☒ i digitalt format (USB)
☐ som utskriven kopia

**Jag vill ha registerutdrag från följande verksamheter
(du kan välja flera alternativ)**

- ☐ Sjukvård
☐ Tandvård
☐ Vårdcentralerna Bra Liv
☐ Administrativa enheter
☐ Länsstrafiken
☐ Smålands musik och teater
☐ Stora Segerstads naturbrukscenter
☐ Sörängens folkhögskola
☐ Tenhults naturbruksgymnasium
☐ Värnamo folkhögskola

Ange gärna vilka enheter du vill ha registerutdrag ifrån

Skicka

Enligt uppgift från diariet så hanteras samtliga begäran av registerutdrag av diariet vid Regionledningskontoret. Begäran om registerutdrag kommer i undantagsfall in via post alternativt e-post, men då hänvisas personen till att fylla i webbformuläret på www.rjl.se. Antalet inkomna begäran om registerutdrag under de senaste åren ser ut enligt följande:

År	2023	2024	2025 (till och med 250317)
Antal inkomna begäran om registerutdrag	22	16	17

Det höga antalet ärenden som registrerats för 2025 (fram till mitten av mars) beror på att det skedde en teknisk miss under hösten 2024 gällande webbformuläret som RJL har för registerutdrag på www.rjl.se. Enligt uppgift ersattes ”motorn” som hanterar flödet för webbformulär någon gång under hösten 2024 och efter det har begäran om registerutdrag inte skickats till diariet utan hamnat i en e-post hos Kommunikationsavdelningen. Denna e-post bevakades inte och enligt uppgift är det inte möjligt att fastställa när begäran om registerutdrag inkommit.

Kommunikationsavdelningen har inte testat formulärets funktion efter att det skedde förändringar på webbplatsen. Kansliavdelningen har lagt ett Synergiärende om detta och haft dialog med sektionen för informationssäkerhet och juridik. Denna tekniska miss gör att RJL fick in 17 st begäran om registerutdrag under vecka 11 2025 som får betraktas som inkomna den 12 mars, dvs. när detta uppdagades.

Kommunikationsavdelningen har kommunicerat detta till berörda invånare, dvs. de som skickat in en begäran om registerutdrag under den här tidsperioden.

När diariet får in en begäran om registerutdrag så skickas en bekräftelse till berörd persons folkbokföringsadress som innehåller övergripande information om hanteringen. RJL använder alltid folkbokföringsadressen även om det angetts en annan adress i begäran om registerutdrag.

Det kan förekomma att invånare återkommande begär registerutdrag. Det uppges att detta förekommer sällan och hittills har dessa handlagts utifrån samma arbetssätt/rutin som övriga inkomna begäran. Om upprepade begäran om registerutdrag återkommer inom kort tid kan det blir aktuellt med betalning för utlämnandet av uppgifterna.

Tidsfrist

Enligt artikel 12 i dataskyddsförordningen ska den personuppgiftsansvarige (exempelvis ett företag, en myndighet osv,) på begäran utan onödigt dröjsmål och under alla omständigheter senast en månad efter att ha mottagit begäran tillhandahålla den registrerade information om de åtgärder som vidtagits enligt

artiklarna 15–22. Denna period får vid behov förlängas med ytterligare två månader, med beaktande av hur komplicerad begäran är och antalet inkomna begäranden. Den personuppgiftsansvarige ska underrätta den registrerade om en sådan förlängning inom en månad från det att begäran mottagits samt ange orsakerna till förseningen. Om den registrerade lämnar begäran i elektronisk form, ska informationen om möjligt tillhandahållas i elektronisk form, om den registrerade inte begär något annat.

När det gäller inkomna begäran om registerutdrag för 2024 så har tidsfristen överstigits vid fyra fall, enligt nedan:

- Tidsfristen har överstigits med 4 dagar
- Tidsfristen har överstigits med 6 dagar
- Tidsfristen har överstigits med 3 dagar
- Tidsfristen har överstigits med 1 dag

Det har i dessa fall inte skickats ut någon information avseende att tidsfristen har överskridits.

Avslag

Under 2024 och 2025 har det inkommit en begäran om registerutdrag som bedömdes var otydlig. Sektionen för informationssäkerhet och juridik skickade ut ett föreläggande till berörd person om att förtydligande och ytterligare information kring begäran behövdes för att handläggning skulle kunna ske. Det inkom inget förtydligande från berörd person, varför ett avslag på begäran om registerutdrag fattades.

Ytterligare en begäran om registerutdrag har inkommit som innehöll ett felaktigt personnummer. En förfrågan skickades ut, men ingen återkoppling kom in, varför ärendet avslutades utan åtgärd.

Innehåll

Svaret som skickas vid en begäran om registerutdrag innehåller dels en ifylld blankett (se nedan), ett svarsbrev och kopior på de handlingar där personuppgiften förekommer. Journaler är undantagna enligt uppgift och skickas inte med. Det framgår av svarsbrevet om det av bifogat material finns personuppgifter i journalsystemet. Vill man ha en kopia på personuppgifter som finns i journalen kan man kostnadsfritt erhålla dessa. Vill man ha kopior på hela journalen så kan dessa begäras ut mot en kostnad. Kontaktuppgifter till berörd e-postadress för dessa tjänster anges i svarsbrevet.

Blankett för registerutdrag

Verksamhet: _____ Diarie-
nummer: _____

	Namn på register (beteckning)	Rättslig grund för behandling	Ändamål med behandlingen	Kategorier av personuppgifter som behandlas	Utlämnning av personuppgifter inklusive Överföring till tredje land (om ja, ange till vem och varför)	Tidsfrister för gallring
	Exempel: Cosmic	Exempel: Rättslig förplikelse	Exempel: Journalföring	Exempel: Uppgift om hälsa, namn och personnr samt kontaktnummer	Exempel Till försäkringsbolag enligt patientens begäran	Exempel: Bevaras
1						
2						
3						
4						
5						
6						

I kolumnen ”Tidsfrist för gallring” ska verksamheten uppge hur länge uppgifterna sparas eller om de ska bevaras.

Utskick av svar

Svaret på begäran om registerutdrag sker via rekommenderat brev om det är pappershandlingar som skickas eller genom ett krypterat USB-minne där lösenordet skickas i separat försändelse till folkbokföringsadressen. Det finns även möjlighet att hämta handlingarna i receptionen vid Regionens hus. I dessa fall måste berörd person kunna identifiera sig med giltig id-handling.

Folkbokföringsadressen söks fram via ”Patientbrev” som är en mall där det finns en koppling till Master som i sin tur hämtar uppgifter från Skatteverket. På detta sätt kan diariet med hjälp av personnumret söka fram folkbokföringsadressen samt även se om det rör sig om skyddade personuppgifter.

Begäran om registerutdrag är kostnadsfritt.

Det är endast själva svarsbrevet som diarieförs, dvs. ifylld blankett enligt ovan samt kopia på de handlingar där uppgifterna förekommer registreras inte i ärendet. I enlighet med Kansliavdelningens informationshanteringsplan så ska informationen som lämnas ut inte diarieföras. Detta ligger i linje med hanteringen av begäran om loggutdrag, där diarieförs inte loggarna som lämnas ut. Vid begäran om registerutdrag där berörd person har skyddade personuppgifter, så finns ett särskilt förfarande vid registrering för att skydda uppgifterna och ”Instruktion för skyddade personuppgifter vid diarieföring” följs. När det gäller

bekräftelsebrev och utlämnande går RJL via Skatteverket då det inte är möjligt att söka fram uppgift om folkbokföringsadress genom mallen (Master).

Pågående genomlysning/översyn av rutinerna kring registerutdrag

Sektionen för informationssäkerhet och juridik genomför just nu en översyn gällande rutiner och arbetssätt avseende registerutdrag. Detta med anledning av att det kommit en del beslut och domar inom området.

En av de frågor som ses över är vilken dokumentation som ska bifogas i ett registerutdrag. Formuläret för begäran kommer också att ses över för att möjliggöra för den sökande att mer specificera vad begäran avser.

Planen är att översynen ska vara klar efter sommaren 2025, då sektionen för informationssäkerhet och juridik även vill avvakta domen från Tingsrätten i Jönköping avseende den stämningsansökan som riktas mot Region Jönköpings län. En fråga som kan bli aktuell i denna stämningsansökan är om röntgenbilder är en del av ett registerutdrag.

5. Sammanfattande bedömning och åtgärdsförslag

Dataskyddsförordningen (GDPR) är sedan 25 maj 2018 gällande ramverk för behandling av personuppgifter. Den nu gällande lagstiftningen syftar bland annat till ett starkare skydd för individers integritet och större makt till att kunna bestämma över sina personuppgifter. Bristande hantering samt överträdelser kan innebära betydande sanktionsavgifter för regionen till skillnad från tidigare lagstiftning. Detta innebär att det är väsentligt att det finns fastställda rutiner och arbetssätt för de olika krav på hantering av personuppgifter som finns i dataskydds-förordningen.

Det är positivt att det sker en genomlysning/översyn av arbetssätt och rutiner kring registerutdrag.

Vid genomförandet av detta kontrollmoment har följande noterats:

- På intranätet finns det information för regionens medarbetare avseende vad en begäran om registerutdrag är, vilka tidsfrister som gäller osv.
- På regionens externa webbsida, www.rjl.se, finns information om vad ett registerutdrag är, vilka uppgifter man har rätt till, vad som inte omfattas av ett registerutdrag, hur man går tillväga för att begära ett registerutdrag, kontaktuppgifter till regionens dataskyddsombud m.m.
- Diariet vid Kansliavdelningen (Regionledningskontoret) hanterar samtliga inkomna begäran om registerutdrag, vilket ger goda förutsättningar för en enhetlig hantering.
- På grund av en teknisk miss gällande webbformuläret som används för begäran av registerutdrag gick inte inkomna begäran om registerutdrag till diariet utan låg kvar i en oöversiktlig funktionsbrevlåda. Detta innebär att det inte går att fastställa vilket datum dessa begäran om registerutdrag inkom

till RJL och det innebär också att det finns en risk för att tidsfristerna i enlighet med artikel 12 i dataskyddsförordningen inte har följts fullt ut.

- När det gäller inkomna begäran om registerutdrag för 2024 så har tidsfristen överstigits vid fyra fall (totalt inkom 16 st. begäran om registerutdrag 2024). Det har i dessa fall inte skickats ut någon information avseende att tidsfristen har överskridits.
- Innehållet i det svar som skickas vid en begäran om registerutdrag bedöms motsvara de krav som finns i dataskyddsförordningen.
- Det är endast själva svarsbrevet som diarieförs vid en begäran av registerutdrag, dvs. det går inte i efterhand att se vilka uppgifter som lämnats ut då inte blankett för registerutdrag diarieförs.
- I webbformuläret, där begäran om registerutdrag sker, krävs inte att man specificerar vilken del av ex. sjukvården man vill ha registerutdrag ifrån. Detta innebär att förfrågan från diariet behöver gå ut till ett stort antal verksamheter för att hantera inkommen begäran om registerutdrag.

För att stärka den interna kontrollen ges följande åtgärdsförslag:

- Kommunikationsavdelningen bör se över sina rutiner avseende uppdateringar/förändringar som sker på RJL:s externa webb och det bör alltid genomföras tester efter att uppdateringar/förändringar skett för att säkerställa att alla funktioner är på plats.
- Säkerställ att kraven gällande tidsfrister och förlängning av tidsfrister enligt dataskyddsförordningens efterlevs.
- Fundera över (i samband med den översyn som nu görs) om blankett för registerutdrag ska diarieföras så att det i efterhand går att följa vad som skickades ut vid en begäran om registerutdrag.
- Vid en begäran om registerutdrag har man rätt att få reda på hur länge personuppgifterna sparas. För att förtydliga för mottagaren så bör det övervägas om kolumnen "Tidsfrister för gallring" i Blankett för registerutdrag kan ändras till "Hur länge sparas personuppgifterna hos RJL?".
- Webbformuläret bör utformas på ett sätt som gör att den som begär registerutdrag mer specifikt får ange inom vilka verksamheter som begäran om registerutdrag avser.

RS Kontrollmoment 2025 – Avgångssamtal och avgångsenkät

1. Bakgrund och syfte

I Regionstyrelsens fastställda intern kontrollplan för 2025 (RJL 2024/4313) finns ett kontrollmoment som avser avgångssamtal och avgångsenkät. I denna rapport presenteras resultatet av detta kontrollmoment.

Följande funktioner/roller har fått möjlighet att sakgranska innehållet i rapporten; utvecklingschef HR, ekonomidirektör och kanslidirektör.

Syftet är att kontrollera följsamheten till det arbetssätt som finns inom Region Jönköpings län när en medarbetare slutar sin anställning med avseende på avgångssamtal och avgångsenkät. Syftet är även att följa upp om information som framkommer i avgångssamtal och avgångsenkäter används på ett systematiskt sätt i arbetet med att nå målet att bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare.

2. Metod och avgränsningar

Kontrollmomentet utförs genom att frågeställningar kring rutiner och arbetssätt med avgångssamtal ställs till ett urval av chefer och till HR-organisationen ute i samtliga verksamhetsområden. Ta del av statistik kring genomförda avgångsenkäter och analysera hur det ser ut för varje verksamhetsområde.

3. Styrning

På RJL:s intranät finns följande skrivningar avseende arbetssätt och rutiner kring avgångssamtal och avgångsenkät:

Avgångssamtal

När tillsvidareanställd personal slutar sin anställning i regionen ska ett avgångssamtal erbjudas. Syftet är att fånga upp medarbetarens erfarenheter och synpunkter på exempelvis organisation, arbetsförhållanden och arbetsuppgifter samt varför de slutar och vart de tar vägen.

Resultatet av avgångssamtalet kan ligga till grund för förändringar och vara värdefull kunskap vid eventuell rekrytering.

Avgångssamtalet ska i normalfallet genomföras av närmaste chef. I det fall medarbetaren önskar det kan avgångssamtalet genomföras av HR-partner.

Chef ska tänka på att bjuda in till samtalet i god tid och att genomföra samtalet i östördhet i nära anslutning till sista arbetsdagen, samt dokumentera på ett sätt som chefen och medarbetaren är överens om.

Avgångsenkät

Region Jönköpings län strävar efter att ständigt förbättra och utveckla sina verksamheter för att bli en mer attraktiv arbetsgivare. I samband med att tillsvidareanställda medarbetare avslutar sin anställning i Region Jönköpings län erbjuds de svara på en enkät. Enkäten skickas ut i samband med att blanketten om uppsägning inkommer till lönekontoret.

Avgångsenkäten ska vara ett komplement till avgångssamtalen för att medarbetare ska ha möjlighet att ge synpunkter som kan tas tillvara och presenteras på ett sätt som garanterar anonymitet.

Svaren hanteras anonymt och kommer bara redovisas på aggregerad nivå och blir ett viktigt underlag i vårt förbättringsarbete både övergripande och på verksamhetsnivå.

4. Arbetssätt

4.1 Avgångssamtal

Ovanstående skrivning beskriver RJL:s arbetssätt gällande avgångssamtal och avgångsenkäter. En tillsvidareanställd som slutar sin anställning ska erbjudas ett avgångssamtal och i första hand ska det samtalet hållas av/genomföras av närmaste chef. Medarbetaren har möjlighet att önska att samtalet istället genomföras av en HR-partner som är ansluten till den verksamhet som medarbetaren tillhör. HR-partners är anställda ute i de olika verksamhetsområdena och har en HR-chef som sin närmsta chef. Följande verksamhetsområden har egna HR-chefer samt HR-partners:

- Medicinsk vård
- Kirurgisk vård
- Vårdcentralerna Bra Liv
- Folktandvården
- Verksamhetsstöd och service
- Psykiatri, rehabilitering och diagnostik

På Regionledningskontoret finns en HR-chef och HR-partners som stödjer Regionledningskontoret, Länstrafiken, IT-centrum, Regional utveckling och Utbildning och kultur.

Det finns en blankett som kan användas för dokumentation av avgångssamtalet och den finns publicerad på intranätet (se bilaga 1). Det finns inget krav på att avgångssamtalet ska dokumenteras och sparas på något särskilt sätt utan blanketten är framtagen för att kunna vara ett stöd för chefen under avgångssamtalet och en möjlighet att dokumentera samtalet.

4.2 Avgångsenkät

När löneenheten får en uppsägningsblankett skickas det ut ett mail med en länk till avgångsenkäten till berörd medarbetare. Det finns inga möjligheter att skicka ut påminnelser gällande avgångsenkäten med nuvarande system och arbetssätt då den skickas ut och ska besvaras anonymt. Arbetet med avgångsenkäten bygger till största delen på manuell hantering, dvs. det är i nuläget ingen digitaliserad process. Enligt uppgift från HR ska resultatet av avgångsenkäterna vara ett komplement till avgångssamtalen och tillsammans med medarbetarenkäten vara input i en verksamhets arbete med kompetensförsörjningsplaner, systematiskt arbetsmiljöarbete m.m.

Avgångsenkäten innehåller bl.a. följande delar:

- Frågor om vilket verksamhetsområde man varit anställd inom, hur länge man arbetat inom RJL och inom vilket yrke/område man arbetat.
- Ställningstagande kring olika påståenden kring upplevelsen kring anställningen.
- Frågor kring hur nöjd medarbetaren är med sin närmsta chef, sin arbetstillfredsställelse och arbetsmiljö och hur RJL varit som arbetsgivare.
- Vilken betydelse olika faktorer har haft i beslutet om att avsluta anställningen.
- Fråga om man skulle söka en tjänst inom RJL igen.

Vissa frågor i avgångsenkäten (se nedan) är kopplade till olika HME index. HME betyder "Hållbart medarbetarengagemang" och är en sammanvägning av olika frågor utifrån SKR:s utformning. Indexen är en omräkning från medelvärdet, dvs. ett medelvärde på 3 (på en 5-gradig skala) ger 50 i index och 5 i medelvärde ger index 100 (som är högsta värde). De index som används är:

- HME index (sammanvägning av samtliga frågor)
- HME Motivation
 - Mitt arbete har känts meningsfullt
 - Jag har lärt nytt och utvecklas i mitt dagliga arbete
 - Jag ser fram emot att gå till arbetet
- HME Ledarskap
 - Min närmaste chef har visat uppskattning för mina arbetsinsatser
 - Min närmaste chef har visat förtroende för mig som medarbetare

- Min närmaste chef har gett mig förutsättningar att ta ansvar i mitt arbete
- HME Styrning
 - Jag har varit insatt i min arbetsplats mål
 - Min arbetsplats mål har följts upp och utvärderas på ett bra sätt
 - Jag vet vad som har förväntats av mig i mitt arbete
- NPS, står för Net Promoter Score och mäter lojalitetsgraden, dvs. hur stor andel av de tillfrågade som är ambassadörer för Region Jönköpings läns varumärke. Mätetalet baserar sig på i vilken grad de tillfrågade är villiga att rekommendera organisationen till vänner och bekanta. Skalan går från -100 till 100 och ett värde över 0 visar alltså att det finns fler som sprider en positiv bild av RJL som arbetsgivare än som sprider en negativ bild.

Av de 813 som slutade sin anställning under 2024 så har 302 svarat på avgångsenkäten, vilket motsvarar 37 %. Om antal svar är färre än 4 i en fråga eller dimension så visas värdet som 0. Det är relativt låg andel av de som slutat sin anställning under 2024 som valt att svara på enkäten, vilket gör att det är svårt att göra analyser utifrån dessa svar.

När det gäller HME indexen så finns det ingen fastställd skala att utgå ifrån när man ska tolka resultaten av avgångsenkäten. För medarbetarundersökningar (där man också använder HME index) så är målvärdet för totalt HME index 78 % för 2024 och 80 % för 2025, se nedan.

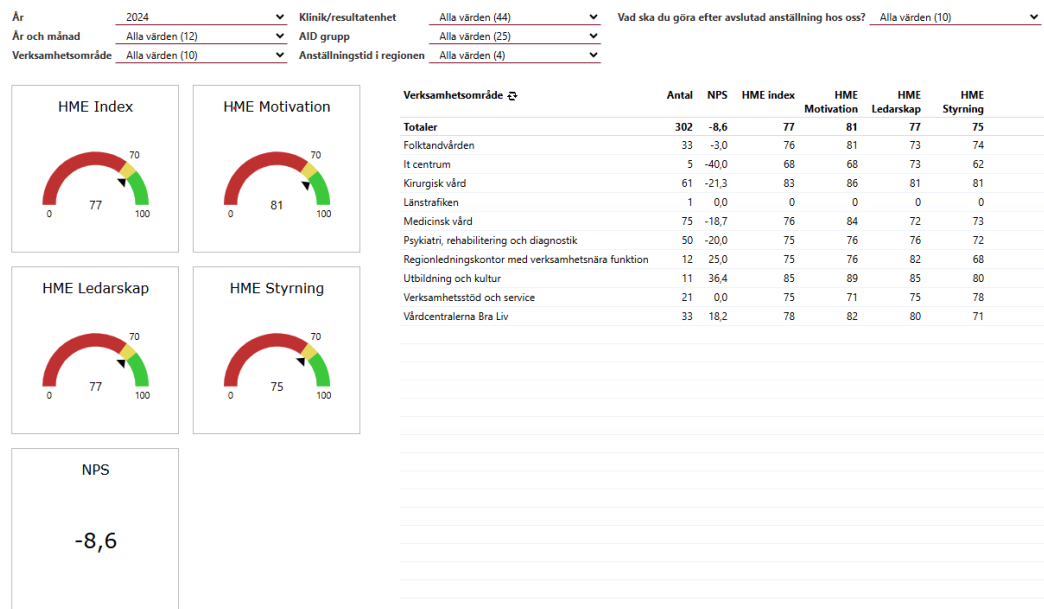
Om resultatet

Resultatet redovisas i ett medelvärde av vad arbetsgruppen svarat.



För 2024 såg resultatet i avgångsenkäten ut enligt följande:

Regionövergripande nivå



NPS-värdet som mäter lojalitetsgraden har ett värde för 2024 på -8,6 på regionövergripande nivå, vilket innebär att det är fler som sprider en negativ bild av RJL som arbetsgivare och varumärke än de som sprider en positiv bild baserat på de som svarat på avgångsenkäten. Värdet är -12,0 (regionövergripande nivå) baserat på hittills genomförda avgångsenkäter under 2025. Det noteras att det finns 5 verksamhetsområden som har negativt värde gällande lojalitetsgraden avseende 2024, och dessa är:

- ✓ Folktandvården, -3,0
- ✓ IT-centrum, -40,0
- ✓ Kirurgisk vård, -21,3
- ✓ Medicinsk vård, -18,7
- ✓ Psykiatri, rehabilitering och diagnostik, -20,0

Det finns fler frågor i avgångsenkäten än de som kopplas till de olika indexen enligt ovan. Nedan visas samtliga frågor i avgångsenkäten på regionövergripande nivå. Medelvärdet är enligt skala 1-5 och index har skala 1-100. Det noteras att frågorna som är kategoriserade som "Betydelse" har en lägre svarsfrekvens än övriga frågor.

År	2024	▼	Klinik/resultatenhet	Alla värden (44)	▼	Återställ
År och månad	Alla värden (12)	▼	AID grupp	Alla värden (25)	▼	
Verksamhetsområde	Alla värden (10)	▼	Anställningstid i regionen	Alla värden (4)	▼	Uppdaterad: 2025-03-10

Fråga	Medelvärde	Index	Antal svar
Betydelse - Arbetsbelastning	2,5	38	191
Betydelse - Arbetsklimat/kollegor	2,2	29	194
Betydelse - Arbetstider	2,6	41	191
Betydelse - Arbetsuppgifter	2,7	43	191
Betydelse - Delaktighet möjlighet att påverka	2,8	45	192
Betydelse - Flyttar till annan ort	2,0	26	192
Betydelse - Jag vill pröva något annat	3,2	54	191
Betydelse - Ledarskap	2,5	37	192
Betydelse - Löneutveckling	3,0	51	193
Betydelse - Min introduktion	1,7	17	191
Betydelse - Otydligt vad som förväntas av mig och vilka mål min enhet har	2,0	24	189
Betydelse - Restider till/från arbetet	1,7	17	192
Betydelse - Utvecklingsmöjligheter/karriär	3,0	50	192
Jag förstår min lön/löneutveckling	3,6	64	302
Jag har haft förutsättningar att både utföra mitt arbete och samtidigt systematiskt förbättra det	3,8	69	302
Jag har lärt nytt och utvecklats i mitt dagliga arbete	4,4	84	302
Jag har sett fram emot att gå till arbetet	3,9	72	302
Jag har tagit hänsyn till svaret på frågan Vad är bäst för Ester?	4,3	81	302
Jag har varit insatt i min arbetsplats mål	4,1	77	302
Jag har vetat hur arbetsuppgifterna ska prioriteras när tiden inte räcker till	4,3	83	302
Jag vet vad som har förväntats av mig i mitt arbete	4,3	83	302
Min arbetsplats mål har följts upp och utvärderats på ett bra sätt	3,5	63	302
Min närmaste chef har gett mig förutsättningar att ta ansvar i mitt arbete	4,1	78	302
Min närmaste chef har visat förtroende för mig som medarbetare	4,2	80	302
Min närmaste chef har visat uppskattning för mina arbetsinsatser	3,9	71	302
Mina förväntningar när jag anställdes stämde överens med verkligheten	3,6	66	302
Mitt arbete har känts meningsfullt	4,5	87	302
Nöjd med arbetstillfredsställelse och arbetsmiljö	3,7	67	302
Nöjd med närmsta chef	4,0	74	302
Nöjd med RJL som arbetsgivare	3,6	65	302
Tagit ansvar för mitt egna arbete återkoppling till steget före och underlätta för steget efter	4,5	89	302

5. Resultat

5.1 Statistik

Enligt uppgift från HR så slutade 813 medarbetare sin anställning inom RJL under 2024. 230 medarbetare gick i pension och 583 medarbetare avslutade sin anställning genom uppsägning. I nedanstående tabell finns en fördelning per verksamhetsområde/resultatområde.

Verksamhetsområde/ Resultatområde	Antal som gick i pension 2024	Antal som slutade genom uppsägning 2024
Medicinsk vård	45	140
Kirurgisk vård	41	138
Psykiatri, rehabilitering och diagnostik	53	100
Vårdcentralerna Bra Liv	25	49
Folktandvården	17	41
Länstrafiken	5	8
Utbildning och kultur	5	26
Verksamhetsstöd och service	31	46
IT-centrum	1	16
Regionledningskontoret	6	17
Kommunal utveckling	1	2
SUMMA:	230	583

5.2 Svar från HR-organisationen

Avgångssamtalen kan, om medarbetaren önskar det, hållas av en HR-partner. För att få en bild av i vilken omfattning HR-partners håller avgångssamtal har följande frågeställningar ställts till samtliga HR-chefer.

1. I vilken omfattning har HR-partners inom ditt verksamhetsområde hållit avgångssamtal under 2024 och hittills under 2025? Ange antalet tillfällen.

2. Hur dokumenteras dessa avgångssamtal?

3. Genomförs någon dialog mellan HR-partners och berörd chef efter genomfört avgångssamtal?

4. Anser ni att det finns ett strukturerat och systematiskt arbetssätt inom ert verksamhetsområde för att fånga upp erfarenheter och synpunkter som framkommer under avgångssamtalen som är värdefulla för fortsatt utveckling inom kliniken/enheten/verksamhetsområdet? Ge gärna exempel på hur ni arbetar inom ert verksamhetsområde.

Medicinsk vård

Enligt svar från HR-chefen inom Medicinsk vård så har HR inte haft något avgångssamtal under 2024 eller 2025 utan detta sköts i huvudsak av cheferna. Ett samtal har varit inbokat 2025 men detta bokades av på medarbetarens eget initiativ.

Inom Medicinsk vård har det, genom HR-chef, vid enstaka tillfälle 2022 och ett pågående tillfälle (2025) genomförts avgångssamtal med ett större antal personer inom en viss klinik/kliniker där personalomsättningen har varit högre än önskvärt.

Chefer som genomför avgångssamtal ska dokumentera detta och förvara detta material hos sig. De insatser som HR gjort enligt ovan har resulterat i en rapport som ägs och förvaras hos ansvarig verksamhetschef. Enligt uppgift genomförs inte någon dialog mellan HR-partners och berörd chef efter genomfört avgångssamtal.

Det uppges att, vad HR-gruppen inom Medicinsk vård, kände till har cheferna inget strukturerat sätt att fånga upp information från avgångssamtal, mer än att det som framkommer som de kan påverka försöker de åtgärda.

Sedan några år tillbaka genomför Medicinsk vård avgångsenkäter vars resultat redovisas en gång per år för kliniker som har fler än 5 svarande, detta är ett komplement till avgångssamtalet.

Kirurgisk vård

Inom Kirurgisk vård har HR-partners inte hållit i några avgångssamtal under 2024 och 2025. Enligt uppgift var det några verksamheter inom Kirurgisk vård som hade en hög personalomsättning under 2023 och då hölls samtal där HR-partners dokumenterade dessa. Det uppges att det är cheferna som håller i avgångssamtal inom verksamhetsområdet.

Psykiatri, rehabilitering och diagnostik (PRD)

Det förekommer i stort sett aldrig att HR-partners inom PRD håller avgångssamtal. HR-chefen uppger att hen håller ca ett avgångssamtal per år. Vid dessa samtal används mallen/blanketten som finns framtagna och den sparas ca 1 år. Vid de avgångssamtal som HR-chefen hållit uppges att det sker en muntlig dialog med berörd chef. Då avgångssamtalen som hålls inom HR-organisationen är få så finns det i dagsläget inte något behov av ett strukturerat arbetssätt. Det uppges dock att det vore bra om det fanns en struktur och en tydlighet att följa.

Vårdcentralerna Bra Liv

Inom Vårdcentralerna Bra Liv så har HR-partners inte hållit i något avgångssamtal och har inte fått någon fråga om att göra det. Det är cheferna inom respektive vårdcentral som håller i avgångssamtalen. I och med att det är chefen som genomför dessa samtal så sparas dokumentationen enligt uppgift på den enskilda vårdcentralen. Enligt uppgift sker dokumentationen manuellt på papper.

Dialog mellan HR-partners och chefer avseende avgångssamtalens innehåll förekommer normalt sett inte, det har förekommit någon enstaka gång. När man får kännedom om att en medarbetare ska sluta så informerar HR-partnern berörd chef om att chefen ska erbjuda ett avgångssamtal.

Det uppges att det inom Bra Liv inte finns något tydligt och systematiskt arbetssätt kring att fånga upp sådant som framkommer i avgångssamtal. HR uppger att de har en god dialog med cheferna och om cheferna behöver stöd så lyfter de punkter som de vill arbeta med framåt efter ett avgångssamtal. Det uppges dock att det är få gånger de har haft en dialog kring ett strategiskt arbete utifrån vad som framkommit vid avgångssamtalen. Det finns ett behov av en

bättre struktur och system för just avgångssamtal och ett gemensamt system för hela regionen vore ännu bättre.

Folk tandvården

Det uppges att HR-partners som håller avgångssamtal sker i mycket ringa omfattning, uppskattningsvis 2 samtal under 2024 och hittills under 2025. När HR-organisationen genomför dem dokumenterar vi dem inte, syftet är mer att få till ett värdeskapande samtal och avslut. Det sker dock en återkoppling av samtalet till medarbetarens närmsta chef.

Det finns en struktur som berättar hur och varför avgångssamtal ska genomföras. HR betraktar samtalen som konfidentiella och uppger att de har svårt att se hur de kan agera på det som framkommer för att inte hänga ut medarbetare som framfört sina tankar och synpunkter. Anledningen till att HR ibland genomför avgångssamtal är för att det av någon anledning saknas förtroende för närmaste chef.

Verksamhetsstöd och service

Under 2024 har det skett vid ett tillfälle, att en HR-partner genomfört avgångssamtalet. Detta utifrån medarbetarens önskemål. I majoriteten av fallen så genomför cheferna samtliga avgångssamtal med sina medarbetare för att få fram förbättringsförslag gällande den egna verksamheten. Chefen dokumenterar och äger själv sitt material. Om chefen har behov av stöd från sin HR-partner utifrån information som har framkommit i avgångssamtalet, kontaktar chefen sin HR-partner. Om det skulle framkomma något särskilt, t.ex. om en medarbetare som slutar informerar om att det förekommer något avvikande som chefen inte känner till, t.ex. trakasserier, så kontaktar chefen sin HR-partner för att få stöd. Det sker dock ytterst sällan att något sådant framkommer i ett avgångssamtal. Inom Verksamhetsstöd och service är HR-partners medlemmar i ledningsgrupperna, och eventuella förbättringsförslag och problem som framkommer i avgångssamtal lyfts till ledningen för arbete där. De flesta förbättringsbehov fångas upp på andra sätt än i avgångssamtalen, t ex. i medarbetarsamtal, vid APT, i medarbetarundersökningen, i samband med arbetsmiljö ronder, riskanalyser och annat arbetsmiljöarbete.

Systematiken består i att cheferna genomför avgångssamtal med avgående medarbetare och för med sig synpunkter för att förbättra sin verksamhet. Det är en bra systematik för att få fram lokala förbättringsförslag som direkt berör den egna verksamheten. Däremot uppges att HR inom Verksamhetsstöd och service inte har fått någon sammanställning av resultat från avgångsenkäten på verksamhetsområdesnivå. Det skulle vara värdefullt för att kartlägga förbättringsmöjligheter på verksamhetsområdesnivå.

Regionledningskontoret, Regional utveckling, IT-centrum, Länstrafiken och Utbildning och kultur

Samtliga HR-partners inom dessa verksamhetsområden uppger att de inte har hållit i några avgångssamtal. Det finns inga fastställda rutiner kring hur

avgångssamtalen ska dokumenteras och sparas vilket gör att det varierar hur cheferna hanterar detta.

När det gäller dialog mellan HR-partner och chef efter genomfört avgångssamtal så varierar svaren då någon uppger att det aldrig sker någon dialog och några uppger att det har skett. Merparten av HR-partners uppger att de inte upplever att det finns ett strukturerat och systematiskt arbetssätt för att fånga upp vad som framkommer i avgångssamtalen. Det finns ett behov av att ta till vara synpunkter på ett annat sätt så att de kan bidra till utveckling och förbättring även på en högre nivå.

5.3 Svar från chefer avseende avgångssamtal

Av de 813 medarbetare som slutade sin anställning 2024 genom pension eller uppsägning så togs ett urval motsvarande 55 medarbetare fram där frågor om avgångssamtal har skickats till närmsta chef. Tre medarbetare som ingick i urvalet har slutat på grund av överenskommelse om avslut med Region Jönköpings län. I dessa fall har andra typer av samtal förekommit så dessa tre utgår från urvalet gällande avgångssamtal. I ytterligare fyra fall har den närmsta chef (som var ansvarig för det aktuella avgångssamtalet) slutat sin anställning inom RJL, därför utgår även dessa från urvalet. Ytterligare en medarbetare har övergått till timanställning istället och där var inte heller avgångssamtal aktuellt. Totalt har det ställts frågor till chefer avseende 47 medarbetare som slutat sin anställning inom RJL under 2024. Samtliga verksamhetsområden/resultatområden omfattas av urvalet.

Medicinsk vård

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	6
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	6

Avgångssamtal har hållits med samtliga medarbetare i urvalet, förutom för en som själv avböjde samtal. Det framgår av svaren att det finns en rutin inom verksamhetsområdet att alla ska erbjudas ett avgångssamtal. Hälften uppger att de inte dokumenterat samtalet och hälften uppger att de använde framtagna blankett. Det framkommer att det är oklart hur dokumentationen ska sparas.

Majoriteten uppger att avgångssamtal är viktigt och någon uppger att det hålls samtal löpande. Det är ett bra verktyg för att ”knyta ihop säcken”. Rutinerna kring avgångsenkäten och att resultatet av denna finns i Diver är okänt och används inte. Ingen dialog sker med HR kring avgångssamtalen. En chef uppger att det sker en sammanställning utifrån avgångssamtalen i varje område som sedan används i en dialog med cheferna för att se om det finns gemensamma delar.

Kirurgisk vård

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	7
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	7

Samtliga chefer uppger att de har genomfört avgångssamtal för ovanstående urval. I fyra fall har dokumentation skett och då har blanketten använts. Rutinerna kring hur länge dokumentationen sparas varierar. Ingen känner till avgångsenkäten och använder därmed inte heller resultatet som finns i Diverportalen.

Det finns rutiner för hur chefen bjuder in till avgångssamtalet och det avsätts tid för samtalet. Det sker ingen dialog med HR kring avgångssamtalen. Det framkommer att det saknas kanaler för hur synpunkter gällande högre ledning och regionen i stort ska tas om hand.

Psykiatri, rehabilitering och diagnostik (PRD)

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	8
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	8

En medarbetare avböjde samtalet, men övriga i urvalet har haft ett avgångssamtal. Framtagen blankett har använts och gallringstiden för blanketten varierar. Samtliga chefer uppger att avgångssamtalen är värdefulla och ge input till både förbättringsförslag och kommande rekryteringar.

Det finns rutiner kring hur medarbetaren bjuds in till avgångssamtalet och det avsetts tid för samtalet. Någon chefer uppger att det finns en dialog och ledningsavstämning kring vad som framkommit i avgångssamtalen. Det saknas ett strukturerat arbetssätt med HR kring avgångssamtalen. Samtliga chefer uppger att de inte har någon kännedom om avgångsenkäter eller rapporten i Diver.

Utvecklingsmöjligheter som framkommer är att förbättra dialogen med HR och att dokumentation bör ske i LOK som medarbetarsamtalen.

Vårdcentralerna Bra Liv

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	5
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	4

Avgångssamtal har skett i tre fall av de fyra svar som inkommit. En uppger att dokumentation inte skett och övriga uppger att blanketten använts och att den sparas i 1-3 år. Samtliga chefer i urvalet svarar att avgångssamtalen är viktiga för att fortsatt kunna utveckla verksamheten. Det saknas kunskap om avgångsenkäten och därmed används inte heller Diverportalen där resultatet visas.

Det finns rutiner kring hur chefen bjuder in till avgångssamtalet och någon chef uppger att viktiga synpunkter även förs vidare till HR.

Det framförs att det är viktigt att tydliggöra och standardisera arbetssättet med avgångssamtalen och en idé som framförs är att en enkät fylls i innan samtalet som sedan används som utgångspunkt för samtalet.

Folktandvården

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	7
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	6

För de medarbetare där svar har inkommit, så uppges att avgångssamtal har hållits med fem medarbetare och för en medarbetare är det oklart om avgångssamtal skett. I merparten har blanketten använts för dokumentation av samtalet och i ett fall har ingen dokumentation skett. De flesta uppger att avgångssamtalen är betydelsefulla och i ett par fall uppger man att de är delvis betydelsefulla, då samtal hålls löpande med medarbetarna.

Majoriteten uppger att de inte använder rapporten av avgångsenkäten i Diver alternativt känner de inte till den. Någon uppger att HR inom Folktandvården använder rapporten och återkopplar till berörd verksamhet vid behov.

Det finns etablerade rutiner för att bjuda in till avgångssamtal när en medarbetare ska sluta. Det framkommer att det finns ett behov av att på ett strukturerat sätt ta hand om synpunkter som rör lönestrukturer, förmåner och andra delar som ligger mer i den större organisationen än hos den aktuella arbetsplatsen. Det framkommer även att resultatet från avgångsenkäten behöver tas om hand på ett mer systematiskt sätt.

Verksamhetsstöd och service

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	5
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	5

Avgångssamtal har genomförts med fyra av fem personer i urvalet. Avgångssamtalen har dokumenterats i blanketten och det varierar hur länge dokumentet sparas och vart det sparas. Det är chefen som bjuder in till samtalet och någon uppger att det sker en dialog med HR. Avgångssamtalen uppges var viktiga och det är bra att få ett avslut med medarbetare som slutar. Det förpliktar att ta hand om de synpunkter som framkommer vid samtalet.

Det framhålls att det finns behov av att ha gemensamma rutiner kring hur verksamheterna förväntas arbeta med avgångssamtal och avgångsenkäter. Det upplevs inte helt tydligt hur man arbetar med analyser på regionövergripande

nivå. Det framkommer även att dokumentationen och arbetet med avgångssamtal borde samlas i LOK.

Utbildning och kultur

När det gäller resultatområdet Utbildning och kultur så omfattade det ursprungliga urvalet tre medarbetare. I urvalet ingick en medarbetare som slutat på grund av överenskommelse om avslut (då var inte avgångssamtal i denna form aktuellt) och i ett fall har den berörda chefen slutat. På grund av detta återstod enbart en medarbetare i urvalet och i detta fall har det ej genomförts något avgångssamtal.

Regionledningskontoret

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	5
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	4

Avgångssamtal har genomförts för samtliga medarbetare där svar har erhållits. I tre fall av fyra har dokumentation skett på varierande sätt. Flera uppger att avgångssamtalen fyller en viktig funktion men att det finns utvecklingsmöjligheter gällande hur vi tar hand om/analyserar det som kommer fram på ett mer övergripande och centralt sätt för att finna mönster och förbättringar. När det gäller avgångsenkäten så varierar svaren från att man inte har kännedom om det, att den inte är relevant för den egna verksamheten till att den används på avdelningens ledningsgrupp och i dialog med HR.

Det arbetssätt som beskrivs är att det är chefen som bjuder in till samtalet, men det finns även önskemål om en tydligare beskriven process för detta.

Det framförs även att avgångssamtal/avgångsenkäter skulle kunna bidra ännu mer i förbättringsarbetet inom RJL om det fanns ett tydligare ramverk kring uppföljning/arbete med resultatet. Det finns önskemål om enhetlig gemensam process för detta, där både närmsta chef och HR medverkar. Det bör tas fram frågor som gör det enkelt och effektivt att analysera både centralt och lokalt.

IT-centrum

Antal medarbetare som slutat och som ingår i urvalet	2
Antal inkomna svar från chef som ansvarat för avgångssamtalet	2

Enligt inkomna svar så har avgångssamtal genomförts och i ett fall av två dokumenterades samtalet. Avgångssamtalen uppges ge värdefull input från enskilda individer och det ger möjlighet att se trender om man sammanställer. Avgångsenkäten används inte i någon stor utsträckning och upplevelsen är att det är svårt att dra några egentliga slutsatser från dem.

Inom IT-centrum finns en checklista som alla chefer följer, vilket innebär att alla medarbetare får möjlighet till avgångssamtal. Det uppges ske en löpande dialog med HR kring resultaten. Utvecklingsmöjligheter som nämns är att bli bättre att dela resultaten av avgångssamtalen inom verksamhetsområdet och att få en återkoppling från HR gällande avgångsenkäten.

Länstrafiken

När det gäller Länstrafiken så omfattade det ursprungliga urvalet tre medarbetare. I urvalet ingick två medarbetare där den berörda chefen slutat. På grund av detta återstod enbart en medarbetare i urvalet och i detta fall har det ej genomförts något avgångssamtal.

Kommunal utveckling

För kommunal utveckling ingick en medarbetare som slutat sin anställning i urvalet. Av svaret framgår att avgångssamtal genomförts med aktuell medarbetare som slutat sin anställning. Avgångssamtalet utgick från den blankett som finns framtagen och samtalet dokumenterades i ett Word-dokument som medarbetaren fick läsa igenom och godkänna. Berörd chef uppger att hen efterfrågat information, både från HR och från lönekontoret, kring hur och om dokumentationen ska sparas. Chefen uppger att avgångssamtalen ger en viktig input kring hur verksamheten kan utvecklas, dock känner hen inte till avgångsenkäter och att resultatet från dessa finns i Diver.

Ett utvecklingsområde som nämns är att informationen från avgångssamtalen och enkäterna bör användas på fler sätt än bara stanna hos berörd chef.

6. Sammanfattande bedömning och åtgärdsförslag

Region Jönköpings län har ett tydligt strategiskt mål som framgår i Budget med verksamhetsplan, att bli "Sveriges bästa offentliga arbetsgivare med Sveriges bästa arbetsplatser".

Arbetssätt och rutiner kring avgångssamtal och avgångsenkäter är viktiga delar för att fånga upp erfarenheter och synpunkter från medarbetare som är värdefulla i den fortsatta utvecklingen av RJL:s verksamhet och i framtida rekryteringar.

Vid genomförandet av detta kontrollmoment har följande iakttagelser noterats:

- När en tillsvidareanställd medarbetare slutar sin anställning så ska ett avgångssamtal erbjudas. I normalfallet genomförs avgångssamtalet av närmaste chef men i det fallet medarbetaren önskar det kan avgångssamtalet genomföras av en HR-partner. Utifrån svaren från HR-organisationen i våra verksamhetsområden så konstateras att det är ytterst få medarbetare som önskar att en HR-partner ska genomföra avgångssamtalet. Under det senaste året är det enbart enstaka avgångssamtal som genomförts av en HR-partner.

- Det finns en blankett framtagen som kan användas som stöd för samtalet och även för att dokumentera samtalet. Det är dock inte fastställt att avgångssamtalen ska dokumenteras och hur länge och vart dokumentationen i så fall ska sparas.
- Inom flera verksamhetsområden saknas ett systematiskt arbetssätt/en dialog med HR för att fånga upp delar som framkommer vid avgångssamtalen som är viktiga för ett fortsatt strategiskt arbete inom enheten och inom verksamhetsområdet.
- De frågor som ställts till chefer som haft medarbetare som slutat sin anställning under 2024 visar följande:
 - Avgångssamtal har genomförts för majoriteten av de medarbetare som ingick i urvalet.
 - Det finns rutiner kring hur chefen bjuder in till avgångssamtal.
 - Det varierar hur dokumentation av avgångssamtalen sker och hur länge och vart materialet sparas.
 - Få chefer känner till avgångsenkäten och den rapport som finns i Diver kring resultatet av enkäten.
 - Flera chefer framför önskemål om att standardisera processen för avgångssamtal och att dokumentation exempelvis kan ske i LOK, där medarbetarsamtal och liknande finns idag.
 - Flera chefer uppger att dialogen med HR kring avgångssamtal/avgångsenkäter kan utvecklas.
 - Det finns behov av att ha gemensamma rutiner kring hur verksamheterna förväntas arbeta med uppföljning av avgångssamtal och avgångsenkäter. Det upplevs inte heller helt tydligt hur man arbetar med analyser på regionövergripande nivå.
 - Det framkommer att det finns ett behov av att på ett strukturerat sätt ta hand om synpunkter som rör lönestrukturer, förmåner och andra delar som ligger mer på regionövergripande nivå än hos den aktuella arbetsplatsen.
- Det är låg svarsfrekvens på avgångsenkäten (37 % för 2024), vilket begränsar analysen av resultatet.
- Så som avgångsenkäten är utformad i dagsläget kan inga påminnelser skickas ut.
- NPS-värdet som mäter lojalitetsgraden har ett negativt värde för 2024 och även hittills under 2025 (baserat på de som svarat på avgångsenkäten) på regionövergripande nivå.

För att stärka den interna kontrollen ges följande åtgärdsförslag:

För att processen gällande avgångssamtal och avgångsenkäter ska bli mer ändamålsenlig och tydligare bidra till det strategiska målet att bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare med Sveriges bästa arbetsplatser bör följande diskuteras/åtgärdas:

- ❖ Tydliggör hur ett avgångssamtal ska dokumenteras och hur det ska sparas.
- ❖ Diskutera möjligheten till ett mer digitalt arbetssätt avseende avgångssamtal för att säkerställa en enhetlig process som även möjliggör analyser på olika nivåer.
- ❖ Fortsätt att utveckla arbetssättet med avgångsenkäter och säkerställ att både chefer och medarbetare har god kännedom om processen. Att kunna skicka ut påminnelser avseende avgångsenkäten är en förutsättning för kunna erhålla en högre svarsfrekvens som möjliggör bättre analyser och slutsatser.
- ❖ Utveckla dialog och samarbete mellan chefer och HR kring avgångssamtal och avgångsenkäter.
- ❖ Tydliggör hur arbetet med utvecklingsområden som kommer fram genom avgångssamtal och avgångsenkäter ska tas om hand både på enhetsnivå, verksamhetsområdesnivå och regionövergripande nivå.

Bilaga 1 – Blankett för avgångssamtal

Datum för genomförande	Avgångssamtalet genomfört av

Personuppgifter

Namn	Personnummer
Avdelning/Enhet	Befattning
Orsak till avgång	Sista arbetsdag

Information

Nedanstående frågor är de som oftast ställs vid ett avgångssamtal hos oss. Alla frågor behöver inte ställas. Kanske finns det andra frågeställningar som du kan komplettera med i just ert samtal.

Allmänt

Vilka förväntningar hade du på din roll när du började hos oss? Hur väl tycker du att de överensstämmer med verkligheten?
Tycker du att det stämde med det vi beskrev under din anställningsintervju?
Hur upplevde du din introduktion under de första veckorna som ny medarbetare?
Nu när du har valt att sluta, vad är den viktigaste orsaken till att du slutar? Finns det fler anledningar?

Arbetsuppgifter och utvecklingsmöjligheter

Hur har du upplevt dina arbetsuppgifter?
Hur har du upplevt dina utvecklingsmöjligheter?

Hur upplever du att vi har tagit tillvara din kompetens?

Arbetsmiljö

Hur ser du på arbetsklimat och atmosfär inom enheten?

Vad har du upplevt bra och mindre bra inom enheten?

Närmaste chef

Hur är din upplevelse av samarbetet mellan oss?

Vilka råd vill du ge mig som chef för framtiden?

Arbetsledning/organisation

Vad tycker du är bra och mindre bra inom organisationen i stort?

Vad skulle vi kunna göra för att bli bättre som arbetsgivare?

Avslutningsvis

Finns det något som vi som arbetsgivare kunnat göra annorlunda för att du skulle ha valt att stanna kvar hos oss?

Kan du tänka dig att återkomma i framtiden? När i tiden skulle det kunna vara?

Vad tycker du att vi bör tänka på om en ersättare ska anställas?

Skulle du rekommendera en god vän att arbeta på enheten?

Övrigt

§ 98**Intern kontroll – Kontrollmoment 2025 Regionstyrelsen**

Diarienummer: RJL 2025/778

Beslut

Vid regionstyrelsens sammanträde den 3 juni kommer rapporter över genomförda kontrollmoment år 2025 att delges för kännedom.

§ 97**Budget 2026 med flerårsplan för 2027-2028
Regionstyrelsen**

Diarienummer: RJL 2025/7

Beslut

Vid regionstyrelsens sammanträde den 3 juni presenteras Samverkan Region Jönköpings läns förslag till budget 2026 med flerårsplan för 2027-2028 för regionstyrelsen.

§ 99**Enligt årshjul: Kapitalförvaltning och försäkringsfrågor****Beslut**

Vid regionstyrelsens sammanträde den 3 juni kommer information om kapitalförvaltning och försäkringsfrågor att ges enligt årshjul.

§ 93**Rapport till och från andra mötesforum****Beslut**

Ordföranden rapporterar från andra mötesforum enligt följande:

- genomfört möte med Gnosjö kommun om familjecentral
- årsstämma för Bostadsbyggen i Jönköping AB den 8 april
- årsstämma för Almi Företagspartner Jönköping AB den 24 april.

Thomas Gustafsson (S) rapporterar från ägarråd för Inera AB den 28 maj.

Maria Berghem, ekonomidirektör, rapporterar från genomfört medlemssamråd för Svenskt Ambulansflyg den 16 april.

Tommie Ekered (M) informerar om processen med nya krösatåg där leveransen av tågen blir försenad.

Regionstyrelsens arbetsutskott lägger informationen till handlingarna.

§ 100**Motion – Sätt upp hjärtstartare utanför Region
Jönköpings läns byggnader**

Diarienummer: RJL 2024/732

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen, att föreslå regionfullmäktige

- anse motionen vara besvarad.

Sammanfattning

Maria Frisk, Kristdemokraterna har inkommit med motionen *Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader*. I motionen föreslås att:

- Hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Förslag till beslut

Ordföranden yrkar för Samverkan Region Jönköpings län att motionen ska anses vara besvarad.

Beslutsgång

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen, att föreslå regionfullmäktige anse motionen vara besvarad.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-05-12
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-03-25
- Tjänsteskrivelse daterad 2025-03-14
- Bilaga: Sammanställning av avstånd från vårdcentral till närmast registrerade hjärtstartare utomhus som är tillgänglig dygnet runt
- Beslut Regionstyrelsen 2024-09-24 § 178
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2024-09-10 § 159
- Beslut Regionfullmäktige 2024-04-23 § 64
- Beslut Regionfullmäktiges presidium 2024-04-08 § 14
- Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Förslag till beslut

Förvaltningen lämnar ärendet för politisk behandling utan eget förslag till beslut.

Sammanfattning

Maria Frisk, Kristdemokraterna har inkommit med motionen *Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader*. I motionen föreslås att:

- Hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Ärendebeskrivning

Nuläge

Idag finns 128 st. hjärtstartare inomhus i Region Jönköpings läns lokaler (t.ex. vårdcentraler, sjukhusen, olika vårdavdelningar, Folktandvården etc.). Underhåll hanteras av personal från Medicinsk teknik.

Det finns 1 st. hjärtstartare utomhus i Tenhult på naturbruksgymnasiet.

Förslag på kända vårdanläggningar/fastigheter

Förslag på vårdanläggningar/fastigheter som anses kända av invånarna och därmed användbara till placering av hjärtstartare utomhus (totalt 58 st.):

- Bra Liv 33 st.
- Bra Liv utlagda mottagningar 5 st.
- Folktandvården 12 st.
- Länssjukhuset Ryhov 3 st.
- Högländssjukhuset 1 st.
- Värnamo sjukhus 1 st.
- Kulturhuset Spira 1 st.
- Folkhögskolor 2 st.

Förslag på placeringen har diskuterats mellan Verksamhetsstöd och service och representanter från Bra Liv och Folktandvård.

Kostnadsberäkning

Hållbarhet ca 10 år		Total summa 58 st	Helhetskostnad 10 år
Initial investering - Inköp, installation, programvara för larm etc.	25 000 kr/st.	1 450 000 kr	1 450 000 kr
Årlig kostnad för underhåll inkl. 2 batteribyte/10 år, elektrodbyte vartannat år samt ev. utryckningskostnad (schablonkostnad)	3700kr/st. per år	214 600 kr per år	2 146 000 kr

Beräkningen baseras på att inköp sker enligt befintligt avtal. Interna debiteringskostnader kan tillkomma.

Följande punkter behöver säkerställas:

- Att det finns tillgång till wifi (ev. GSM) och el där hjärtstartare ska placeras.
- Att säkerställa att skåp kring hjärtstartare utomhus håller för kyla och värme (kostnad inräknad i investeringskostnad).
- Att digitaliserad lösning med fjärrövervakad larmfunktion finns för att säkerställa att batteri etc. fungerar (digitaliserad lösning finns inte idag).
- Att Medicinsk teknik har personal tillgänglig helgfria vardagar 07.30-16.00 för att kunna ta emot och hantera felanmälan och service (på samma sätt som för annan medicinteknisk utrustning).

I en eventuell implementering behöver följande göras:

- Säkra processen kring hantering (byte av batterier, larm om fel, jourtid, stulen produkt etc.)
- Säkra att rätt placering sker med korrekta förutsättningar (tillgänglighet, el och wifi etc.)
- Införa lösning för larmfunktion vid fel på hjärtstartare (troligtvis molnlösning)
- Skapa tydlig kommunikationsplan om att hjärtstartare finns inkl. SMS-livräddarna.
- Genomföra en riskanalys.
- Säkra ägarskap, roller och ansvar.
- Säkra vem som står för investeringskostnad, årliga driftskostnader och ev. utryckningskostnader.
- Tydliggöra process för att kunna införskaffa fler hjärtstartare framöver.

Förslag på inblandade verksamheter i en eventuell implementering: Medicinsk teknik, ITC, Inköp, Regionfastigheter, Bra Liv, Folkvandvården, Kommunikation m.fl.

Registrering av publika hjärtstartare

Sveriges Hjärtstartarregister (SHR) skapades 2009 och ägs av Svenska rådet för hjärt-lungräddning (HLR-rådet) med syftet att alla publika hjärtstartare utanför sjukvården ska registreras. De blir då synliga på en karta så att livräddare och larmcentralen vet var hjärtstartarna finns placerade geografiskt. Ägare av hjärtstartare avgör om en registrering i hjärtstartarregistret ska göras eller inte.

Elva vårdcentraler finns i Regionens egna fastigheter, medan resterande (22) har sin verksamhet i inhyrda lokaler. Dialog med fastighetsägare för inhyrda lokaler behövs inför eventuell uppsättning av hjärtstartare på fasaden.

För vidare arbete inom området behöver följande strategiska frågor hanteras;

- Tydliggöra strategiskt ägandeskap av hjärtstartarfrågan inom Region Jönköpings län.
- Säkerställa att alla Regionens hjärtstartare som är aktuella för Hjärtstartarregistret finns registrerade.
- Analysera möjlighet till utomhusbelägna hjärtstartare vid nyinköp i vissa verksamheter.
- Vidare dialog om rimligt avstånd till närmaste hjärtstartare för Region Jönköpings läns invånare.
- Finansiering

Möjlighet och konsekvenser av att använda befintliga hjärtstartare (inomhus) och montera dessa utomhus

Det är samma typ av hjärtstartare som man monterar inom- respektive utomhus, skillnaden är det vädersäkrade skåpet som behövs vid utomhusmontage.

Konsekvens av att flytta ut befintliga hjärtstartare från nuvarande placering (t ex vårdcentral) innebär en stor risk för fördröjning när hjärtstartare behövs i patientarbetet. Det är också en betydligt större risk för stöld/sabotage, som då inte bara skulle leda till en ökad kostnad utan även utgöra en patientsäkerhetsrisk i vårdarbetet.

Möjligheten att flytta ut befintliga hjärtstartare på icke-vårdverksamheter - exempelvis har kulturhuset Spira en egen hjärtstartare (registrerad i hjärtstartarregistret) som är tillgänglig vid kassans öppettider. Denna skulle kunna komma till större användning om den fanns tillgänglig för allmänheten dygnet runt, genom att placeras utomhus.

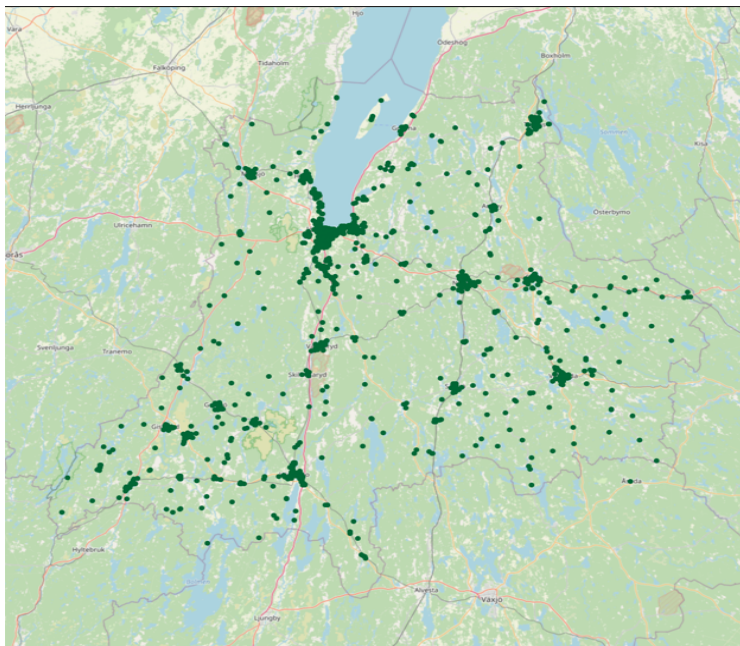
Konsekvens av en flytt ger ökad risk för stöld/skadegörelse, och därmed en ökad kostnad, men kan den potentiella nyttan för en länsmedborgare uppväga denna risk? Den närmaste, dygnet-runt-tillgängliga hjärtstartaren ägs av en bostadsrättsförening i närheten och finns ca 350 m från Spiras huvudentré.

Placering av hjärtstartare nära regionens vårdanläggningar/fastigheter

Se bilaga för att få en detaljerad sammanställning av avståndet¹ från vårdcentral (Bra liv) till närmast registrerade hjärtstartare utomhus som är tillgänglig dygnet runt. Avståndet varierar mellan 0 meter och 3,9 km. Motsvarande avstånd för icke-vårdverksamheter (Kulturhuset Spira, regionens folkhögskolor och naturbruksgymnasier²) är mellan 350 meter och 4,4 km.

Ägare av hjärtstartare är t ex kommuner, bostadsrättsföreningar, kyrkor och idrottsföreningar.

Nedan karta från Hjärtstartarregistret visar markör för varje registrerad hjärtstartare (utanför sjukvården).



Förutom ovan placerade hjärtstartare finns även ca 270 st. på Länstrafikens bussar.

Samarbeten kring hjärtstartare

En enkel analys visar att samarbeten kring hjärtstartare förekommer i näringslivet eller mellan näringsliv och kommun. Vi har i nuläget inte identifierat något pågående samarbete mellan kommun-region i Region Jönköpings län.

Däremot identifierades en alternativ lösning i Linköpings kommun, där man uppmuntrar andra aktörer till att sätta upp hjärtstartare genom att erbjuda

¹ Utiifrån uppgifter i Hjärtstartarregistret.com och närmaste gångväg i Google maps under perioden 16-23 oktober 2024.

² Utredare har kännedom om att Tenhults naturbruksgymnasium har en utomhusplacerad hjärtstartare. Eftersom denna inte är registrerad i Hjärtstartarregistret visar sökningen att den närmast, dygnet runt-tillgängliga hjärtstartaren är belägen 1,2 km därifrån.

ekonomiskt stöd. ([Kommunalt stöd till hjärtstartare på landsbygden - linköping.se](#)). Genom något liknande upplägg skulle Region Jönköpings län kunna väcka engagemang och delaktighet hos flera. Ansvar för drift och underhåll skulle i och med detta, fördelas på flera aktörer, istället för att Regionen skulle behöva investera och implementera lösningar för detta själva.

Omvärldsbevakning Region Kalmar län

Region Kalmar har beslutat att installera utomhusplacerade hjärtstartare, tillgängliga dygnet runt, vid länets hälsocentraler. Beräknad kostnad för inköp av hjärtstartare och värmeskåp samt installation uppgår till 850 000 kr för de regiondrivna hälsocentralerna. (ca 26 st.). I detta ingår en årlig underhållskostnad på cirka 25 000 kr.

Inköp och installation påbörjas på de platser där Region Kalmar län äger byggnaderna och under tiden för regionservice en diskussion med de fastighetsägare som Region Kalmar län hyr fastigheter av. Analys är inte genomförd angående var närmaste utomhusplacerade hjärtstartare finns.

Regionservice och primärvårdsförvaltningen har i uppdrag att verkställa beslutet. Kostnaden för 2025 ska belasta regionstyrelsens anslag för oförutsedda kostnader. Kostnader för efterföljande år ska arbetas in i kommande regionplan.

Underhåll (några enstaka minuter per månad) kommer att skötas av utsedd person på hälsocentralen (med fördel en HLR-instruktör). Samordning kommer att ske med hjälp av regionens HLR-samordnare när upphandling är klar samt ansvara för att instruera de ansvariga HLR-instruktörerna.

Applicera Region Kalmars lösning inom Region Jönköpings Län

Placering: Om Region Jönköpings län väljer samma upplägg innebär det att det installeras 33 st hjärtstartare på Bra Livs vårdcentraler (i jämförelse med 55st enligt tidigare förslag på "vårdanläggning/fastigheter kända av invånare") 11 av dessa vårdcentraler finns i Regionens egna fastigheter, medan resterande (22) har sin verksamhet i inhyrda lokaler. Dialog med fastighetsägare för inhyrda lokaler behövs inför eventuell uppsättning av hjärtstartare på fasaden. Ingen hänsyn tas i detta alternativ till var närmaste utomhusplacerade hjärtstartare finns.

Hantering: Om man utgår ifrån Region Kalmars lösning så behövs det utses en ansvarig på varje vårdcentral/verksamhet som hanterar kontroll av batteri och plombering etc. (Kalmar har utsett HLR-ansvarig på vårdcentralen). Den manuella lösningen, i jämförelse med tidigare förslag på automatiserad larmfunktion, ger en ökad risk med bristande uppföljning/övervakning och mänskliga faktorn. Fördel med en manuell lösning är en lägre kostnad för hantering (i jämförelse med en automatiserad larmfunktion) och att det kan underlätta införandet då hjärtstartaren inte är i behov av wifi.

Hjärtstartarna kan förvaras i larmande skåp och med den manuella lösningen larmas det bara på plats utan en automatisk koppling till någon ansvarig, utan larmet är främst som skrämsel för sabotage och ger en indikator på att skåpet är korrekt stängt.

Kostnad: I Region Kalmar har detta finansierats centralt. Om man väljer att gå på förslaget med manuell hantering och inte automatiserat larm blir underhåll och implementeringskostnaden lägre än tidigare beräkningar.

Ansvarig: Ansvarig för genomförandet i Kalmar är Regionservice och Primärvården och förslagsvis blir det Regionfastigheter och Bra liv inom RJL, men precis som i Kalmar bör det finnas någon central samordnare ex HLR-samordnare som säkrar kommunikation och hjälper till i genomförandet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-05-12
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-03-25
- Tjänsteskrivelse daterad 2025-03-14
- Bilaga: Sammanställning av avstånd från vårdcentral till närmast registrerade hjärtstartare utomhus som är tillgänglig dygnet runt
- Beslut Regionstyrelsen 2024-09-24 § 178
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2024-09-10 § 159
- Beslut Regionfullmäktige 2024-04-23 § 64
- Beslut Regionfullmäktiges presidium 2024-04-08 § 14
- Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Beslutet skickas till

Verksamhetsstöd och service

Jane Ydman
Regiondirektör

Miriam Markusson Berg
Direktör Verksamhetsstöd och service

§ 70**Motion – Sätt upp hjärtstartare utanför Region
Jönköpings läns byggnader**

Diarienummer: RJL 2024/732

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott

- ger regionledningskontoret i uppdrag att komplettera underlaget i ärendet i fråga om arbetet med hjärtstartare inom Länstrafiken.

Sammanfattning

Maria Frisk, Kristdemokraterna har inkommit med motionen *Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader*. I motionen föreslås att:

- Hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Förslag till beslut

Ordföranden föreslår att arbetsutskottet ger regionledningskontoret i uppdrag att komplettera faktaunderlaget i ärendet i fråga om arbetet med hjärtstartare inom Länstrafiken.

Beslutsgång

Regionstyrelsen beslutar enligt ordförandens förslag.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga: Sammanställning av avstånd från vårdcentral till närmast registrerade hjärtstartare utomhus som är tillgänglig dygnet runt
- Beslut Regionstyrelsen 2024-09-24 § 178
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2024-09-10 § 159
- Beslut Regionfullmäktige 2024-04-23 § 64
- Beslut Regionfullmäktiges presidium 2024-04-08 § 14
- Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionfullmäktige

Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Förslag till beslut

Förvaltningen lämnar ärendet för politisk behandling utan eget förslag till beslut.

Sammanfattning

Maria Frisk, Kristdemokraterna har inkommit med motionen *Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader*. I motionen föreslås att:

- Hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Ärendebeskrivning

Nuläge

Idag finns 128 st. hjärtstartare inomhus i Region Jönköpings läns lokaler (t.ex. vårdcentraler, sjukhusen, olika vårdavdelningar, Folktandvården etc.). Underhåll hanteras av personal från Medicinsk teknik.

Det finns 1 st. hjärtstartare utomhus i Tenhult på naturbruksgymnasiet.

Förslag på kända vårdanläggningar/fastigheter

Förslag på vårdanläggningar/fastigheter som anses kända av invånarna och därmed användbara till placering av hjärtstartare utomhus (totalt 58 st.):

- Bra Liv 33 st.
- Bra Liv utlagda mottagningar 5 st.
- Folktandvården 12 st.
- Länssjukhuset Ryhov 3 st.
- Högländssjukhuset 1 st.
- Värnamo sjukhus 1 st.
- Kulturhuset Spira 1 st.
- Folkhögskolor 2 st.

Förslag på placeringen har diskuterats mellan Verksamhetsstöd och service och representanter från Bra Liv och Folktandvård.

Kostnadsberäkning

Hållbarhet ca 10 år		Total summa 58 st	Helhetskostnad 10 år
Initial investering - Inköp, installation, programvara för larm etc.	25 000 kr/st.	1 450 000 kr	1 450 000 kr
Årlig kostnad för underhåll inkl. 2 batteribyte/10 år, elektrodbyte vartannat år samt ev. utryckningskostnad (schablonkostnad)	3700kr/st. per år	214 600 kr per år	2 146 000 kr

Beräkningen baseras på att inköp sker enligt befintligt avtal. Interna debiteringskostnader kan tillkomma.

Följande punkter behöver säkerställas:

- Att det finns tillgång till wifi (ev. GSM) och el där hjärtstartare ska placeras.
- Att säkerställa att skåp kring hjärtstartare utomhus håller för kyla och värme (kostnad inräknad i investeringskostnad).
- Att digitaliserad lösning med fjärrövervakad larmfunktion finns för att säkerställa att batteri etc. fungerar (digitaliserad lösning finns inte idag).
- Att Medicinsk teknik har personal tillgänglig helgfria vardagar 07.30-16.00 för att kunna ta emot och hantera felanmälan och service (på samma sätt som för annan medicinteknisk utrustning).

I en eventuell implementering behöver följande göras:

- Säkra processen kring hantering (byte av batterier, larm om fel, jourtid, stulen produkt etc.)
- Säkra att rätt placering sker med korrekta förutsättningar (tillgänglighet, el och wifi etc.)
- Införa lösning för larmfunktion vid fel på hjärtstartare (troligtvis molnlösning)
- Skapa tydlig kommunikationsplan om att hjärtstartare finns inkl. SMS-livräddarna.
- Genomföra en riskanalys.
- Säkra ägarskap, roller och ansvar.
- Säkra vem som står för investeringskostnad, årliga driftskostnader och ev. utryckningskostnader.
- Tydliggöra process för att kunna införskaffa fler hjärtstartare framöver.

Förslag på inblandade verksamheter i en eventuell implementering: Medicinsk teknik, ITC, Inköp, Regionfastigheter, Bra Liv, Folkvandvården, Kommunikation m.fl.

Registrering av publika hjärtstartare

Sveriges Hjärtstartarregister (SHR) skapades 2009 och ägs av Svenska rådet för hjärt-lungräddning (HLR-rådet) med syftet att alla publika hjärtstartare utanför sjukvården ska registreras. De blir då synliga på en karta så att livräddare och larmcentralen vet var hjärtstartarna finns placerade geografiskt. Ägare av hjärtstartare avgör om en registrering i hjärtstartarregistret ska göras eller inte.

Elva vårdcentraler finns i Regionens egna fastigheter, medan resterande (22) har sin verksamhet i inhyrda lokaler. Dialog med fastighetsägare för inhyrda lokaler behövs inför eventuell uppsättning av hjärtstartare på fasaden.

För vidare arbete inom området behöver följande strategiska frågor hanteras;

- Tydliggöra strategiskt ägandeskap av hjärtstartarfrågan inom Region Jönköpings län.
- Säkerställa att alla Regionens hjärtstartare som är aktuella för Hjärtstartarregistret finns registrerade.
- Analysera möjlighet till utomhusbelägna hjärtstartare vid nyinköp i vissa verksamheter.
- Vidare dialog om rimligt avstånd till närmaste hjärtstartare för Region Jönköpings läns invånare.
- Finansiering

Möjlighet och konsekvenser av att använda befintliga hjärtstartare (inomhus) och montera dessa utomhus

Det är samma typ av hjärtstartare som man monterar inom- respektive utomhus, skillnaden är det vädersäkrade skåpet som behövs vid utomhusmontage.

Konsekvens av att flytta ut befintliga hjärtstartare från nuvarande placering (t ex vårdcentral) innebär en stor risk för fördröjning när hjärtstartare behövs i patientarbetet. Det är också en betydligt större risk för stöld/sabotage, som då inte bara skulle leda till en ökad kostnad utan även utgöra en patientsäkerhetsrisk i vårdarbetet.

Möjligheten att flytta ut befintliga hjärtstartare på icke-vårdverksamheter - exempelvis har kulturhuset Spira en egen hjärtstartare (registrerad i hjärtstartarregistret) som är tillgänglig vid kassans öppettider. Denna skulle kunna komma till större användning om den fanns tillgänglig för allmänheten dygnet runt, genom att placeras utomhus.

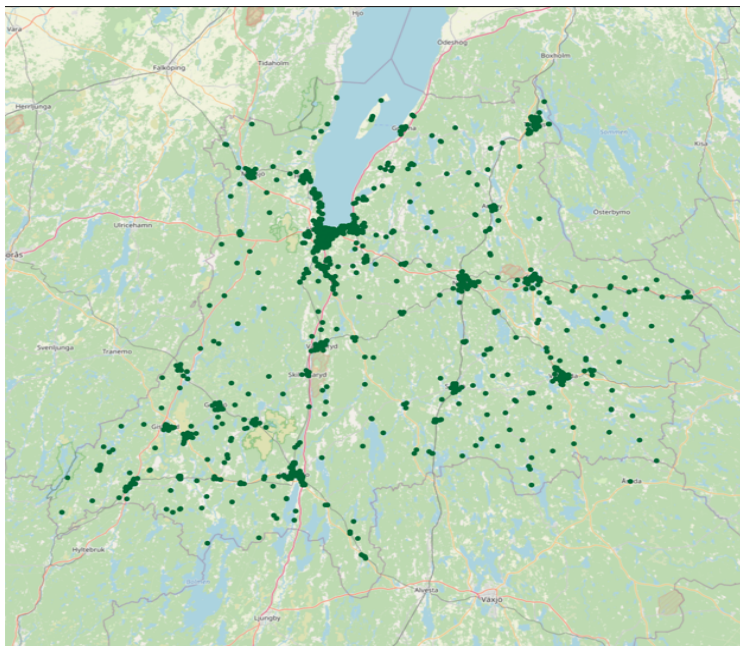
Konsekvens av en flytt ger ökad risk för stöld/skadegörelse, och därmed en ökad kostnad, men kan den potentiella nyttan för en länsmedborgare uppväga denna risk? Den närmaste, dygnet-runt-tillgängliga hjärtstartaren ägs av en bostadsrättsförening i närheten och finns ca 350 m från Spiras huvudentré.

Placering av hjärtstartare nära regionens vårdanläggningar/fastigheter

Se bilaga för att få en detaljerad sammanställning av avståndet¹ från vårdcentral (Bra liv) till närmast registrerade hjärtstartare utomhus som är tillgänglig dygnet runt. Avståndet varierar mellan 0 meter och 3,9 km. Motsvarande avstånd för icke-vårdverksamheter (Kulturhuset Spira, regionens folkhögskolor och naturbruksgymnasier²) är mellan 350 meter och 4,4 km.

Ägare av hjärtstartare är t ex kommuner, bostadsrättsföreningar, kyrkor och idrottsföreningar.

Nedan karta från Hjärtstartarregistret visar markör för varje registrerad hjärtstartare (utanför sjukvården).



Samarbeten kring hjärtstartare

En enkel analys visar att samarbeten kring hjärtstartare förekommer i näringslivet eller mellan näringsliv och kommun. Vi har i nuläget inte identifierat något pågående samarbete mellan kommun-region i Region Jönköpings län.

Däremot identifierades en alternativ lösning i Linköpings kommun, där man uppmuntrar andra aktörer till att sätta upp hjärtstartare genom att erbjuda ekonomiskt stöd. ([Kommunalt stöd till hjärtstartare på landsbygden - linkoping.se](https://kommunalt.stod.till.hjartstartare.paa.landsbygden-linkoping.se)). Genom något liknande upplägg skulle Region Jönköpings län kunna väcka engagemang och delaktighet hos flera. Ansvar för drift och underhåll

¹ Utifrån uppgifter i Hjärtstartarregistret.com och närmaste gångväg i Google maps under perioden 16-23 oktober 2024.

² Utredare har kännedom om att Tenhults naturbruksgymnasium har en utomhusplacerad hjärtstartare. Eftersom denna inte är registrerad i Hjärtstartarregistret visar sökningen att den närmast, dygnet runt-tillgängliga hjärtstartaren är belägen 1,2 km därifrån.

skulle i och med detta, fördelas på flera aktörer, istället för att Regionen skulle behöva investera och implementera lösningar för detta själva.

Omvärldsbevakning Region Kalmar län

Region Kalmar har beslutat att installera utomhusplacerade hjärtstartare, tillgängliga dygnet runt, vid länets hälsocentraler. Beräknad kostnad för inköp av hjärtstartare och värmeskåp samt installation uppgår till 850 000 kr för de regiondrivna hälsocentralerna. (ca 26 st.). I detta ingår en årlig underhållskostnad på cirka 25 000 kr.

Inköp och installation påbörjas på de platser där Region Kalmar län äger byggnaderna och under tiden för regionservice en diskussion med de fastighetsägare som Region Kalmar län hyr fastigheter av. Analys är inte genomförd angående var närmaste utomhusplacerade hjärtstartare finns.

Regionservice och primärvårdsförvaltningen har i uppdrag att verkställa beslutet. Kostnaden för 2025 ska belasta regionstyrelsens anslag för oförutsedda kostnader. Kostnader för efterföljande år ska arbetas in i kommande regionplan.

Underhåll (några enstaka minuter per månad) kommer att skötas av utsedd person på hälsocentralen (med fördel en HLR-instruktör). Samordning kommer att ske med hjälp av regionens HLR-samordnare när upphandling är klar samt ansvara för att instruera de ansvariga HLR-instruktörerna.

Applitera Region Kalmars lösning inom Region Jönköpings Län

Placering: Om Region Jönköpings län väljer samma upplägg innebär det att det installeras 33 st hjärtstartare på Bra Livs vårdcentraler (i jämförelse med 55st enligt tidigare förslag på "vårdanläggning/fastigheter kända av invånare") 11 av dessa vårdcentraler finns i Regionens egna fastigheter, medan resterande (22) har sin verksamhet i inhyrda lokaler. Dialog med fastighetsägare för inhyrda lokaler behövs inför eventuell uppsättning av hjärtstartare på fasaden.

Ingen hänsyn tas i detta alternativ till var närmaste utomhusplacerade hjärtstartare finns.

Hantering: Om man utgår ifrån Region Kalmars lösning så behövs det utses en ansvarig på varje vårdcentral/verksamhet som hanterar kontroll av batteri och plombering etc. (Kalmar har utsett HLR-ansvarig på vårdcentralen). Den manuella lösningen, i jämförelse med tidigare förslag på automatiserad larmfunktion, ger en ökad risk med bristande uppföljning/övervakning och mänskliga faktorn. Fördel med en manuell lösning är en lägre kostnad för hantering (i jämförelse med en automatiserad larmfunktion) och att det kan underlätta införandet då hjärtstartaren inte är i behov av wifi.

Hjärtstartarna kan förvaras i larmande skåp och med den manuella lösningen larmas det bara på plats utan en automatisk koppling till någon ansvarig, utan larmet är främst som skrämsel för sabotage och ger en indikator på att skåpet är korrekt stängt.

Kostnad: I Region Kalmar har detta finansierats centralt. Om man väljer att gå på förslaget med manuell hantering och inte automatiserat larm blir underhåll och implementeringskostnaden lägre än tidigare beräkningar.

Ansvarig: Ansvarig för genomförandet i Kalmar är Regionservice och Primärvården och förslagsvis blir det Regionfastigheter och Bra liv inom RJL, men precis som i Kalmar bör det finnas någon central samordnare ex HLR-samordnare som säkrar kommunikation och hjälper till i genomförandet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga: Sammanställning av avstånd från vårdcentral till närmast registrerade hjärtstartare utomhus som är tillgänglig dygnet runt
- Beslut Regionstyrelsen 2024-09-24 § 178
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2024-09-10 § 159
- Beslut Regionfullmäktige 2024-04-23 § 64
- Beslut Regionfullmäktiges presidium 2024-04-08 § 14
- Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Beslutet skickas till

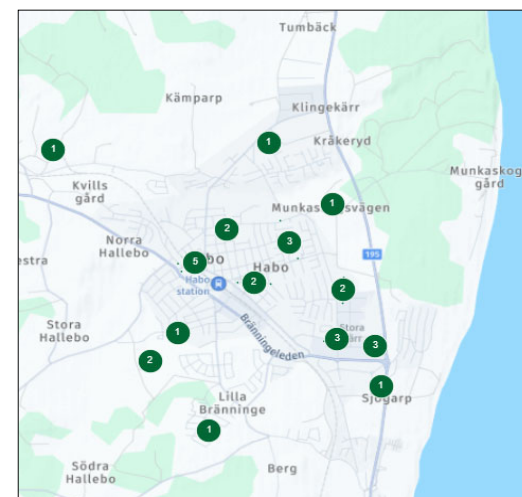
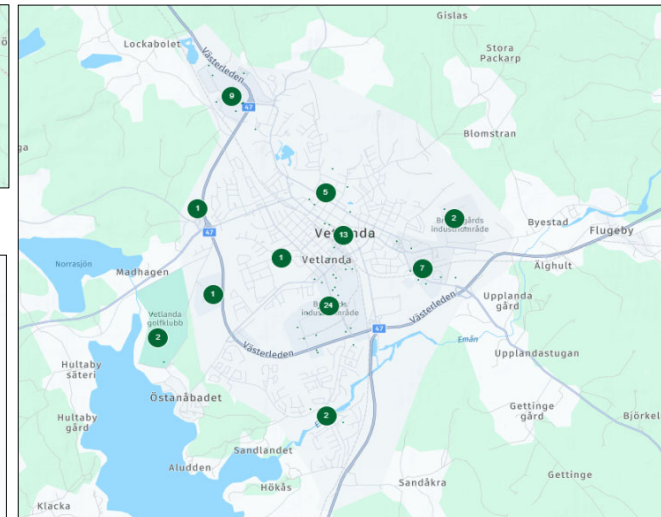
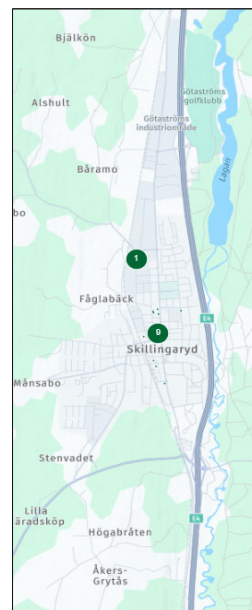
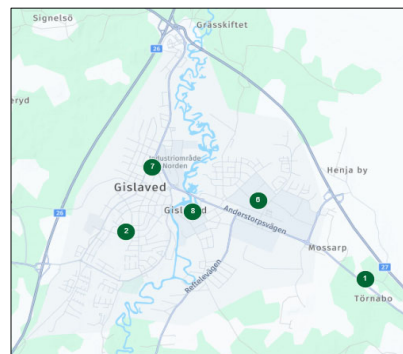
Verksamhetsstöd och service

Jane Ydman
Regiondirektör

Miriam Markusson Berg
Direktör Verksamhetsstöd och service

Ort	Plats	Inom-/utomhus	avstånd från VC*
Mariannelund	Södra Vedbo pastorat	Västra storgatan 52	alltid tillgänglig
<i>Bra Liv Mariannelund, Folkandvården 260 m därifrån.</i>	I Hjärtstartarregistret finns det 3 st registrerade hjärtstartare i Mariannelund, varav 1 st är registrerade som "alltid tillgänglig".		850 m
Vetlanda	Riksförbundet hjärt-lung	Kyrkogatan 49	alltid tillgänglig
<i>Bra Liv Vetlanda VC, Folkandvården 300 m därifrån.</i>	Taxi Touring	Bangårdsgatan 7	400 m
	Höglandets Räddningstjänstförbund	Lilla Nygatan 4	1,0 km
	Privat	Olvonstigen 25	1,6 km
	BRF Brunnsgård	Ryningsvägen 10-22	2,7 km
	Vetlanda golfklubb (2 st hjärtstartare)	Gamla Östanåvägen 19	3,8 km
	Vetlandaortens Rytarförening	Upplandavägen 19	3,7 km
			2,4 km
	registrerade hjärtstartare i Vetlanda, varav		
Gislaved	Räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö	Stegvägen 1	inomhus
<i>Bra Liv Gislaved VC, Folkandvården i samma hus</i>	HSB Brf Lärlingen	Radhusvägen 25	utomhus
	Gislaveds pastorat - Gyllenfors kapell, församlingshem.	Åsbjörnsgratan 21	inomhus "krossa ruta", om ej öppet
	BRF Staren	Förstadsgatan 2	utomhus
			500 m
	Gislaveds pastorat	Norra Storgatan 10	inomhus "krossa ruta", om ej öppet
			160 m
	I Hjärtstartarregistret finns det 24 st registrerade hjärtstartare i Gislaved, varav 5 st är registrerade som "alltid tillgängliga".		
Skillingaryd	Räddningstjänsten entré	Fabriksgatan 43	Utomhus
<i>Bra Liv Skillingaryd VC</i>	Huvudentré Skillingehus	Bangårdsgatan 2	utomhus
	Samfällighetsförening Järven	Fabriksgatan 3a	utomhus
	Skivaryd Samlarklubb	Östra allégatan 27	utomhus
			1,8 km
			450 m
			850 m
			1,0 km
	I Hjärtstartarregistret finns det 10 st registrerade hjärtstartare i Skillingaryd, varav 4 st är registrerade som "alltid tillgängliga".		
Habo	Slättens IP	Munkaskogsvägen 3	utomhus
<i>Bra Liv Habo VC</i>	Habo sporthall	Munkvägen 22	utomhus
			950 m
			1,0 km
	Habo kommun (Apotek/vårdcentral entré)	Kärsvägen 37	utomhus
	BRF Ängstigen	Ängstigen 53	utomhus
	Kommunhuset	Jönköpingsvägen 19	utomhus
	Habo bibliotek	Jönköpingsvägen 2	utomhus
	BRF Kärnekulla Vättervyn	Slättergatan 39	utomhus
	Brf Bränningen Vidder	Bockstigen 48	utomhus
	OK Gränsen, Gränsenstugan	Bränningevägen	utomhus
			0 m
			550 m
			900 m
			1,2 km
			2,1 km
			3,3 km
			2,7 km
	I Hjärtstartarregistret finns det 28 st registrerade hjärtstartare i Habo, varav 9 st är registrerade som "alltid tillgängliga".		

* Kortaste gångväg, enligt google maps



Vårdcentral Bra Liv	Egen fastighet? Inhyrda lokaler?	Adress vårdcentral	Gångavstånd till närmaste hjärtstartare <u>utomhus</u> (med status "alltid tillgänglig")*	Placering av hjärtstartare
Anderstorp (filial)	Inhyrda lokaler	Storgatan 25	3,2 km	Räddningstjänsten Gislaved- Gnosjö, Stegvägen 1 Svenska kyrkan, Sjöåkravägen 17
Bankeryd	Inhyrda lokaler	Sjöåkravägen 18	75 m	Kapellgatan 4b
Bodafors	Inhyrda lokaler	Torget 1	400 m	Norra storgatan 29
Eksjö	Regionens fastighet	Breviksvägen 6	750 m	BRF Staren, Förstadsgatan 2
Gislaved	Regionens fastighet	Norra Långgatan 25	500 m	Ezze AB, Sjörydsvägen 7
Gnosjö	Inhyrda lokaler	Järnvägsgränd 49	1,4 km	
Gränna	Inhyrda lokaler	Hävdevägen 31	300 m	HSB Brf Lärkan 13, Sjögränd 77b
Habo	Inhyrda lokaler	Kärrsvägen 37	0m	Habo Kommun, Kärrsvägen 37
Hälsan 1	Inhyrda lokaler	Fabriksgatan 17	130 m	Entré Science park, Gjuterigatan 9
Hälsan 2	Inhyrda lokaler	Fabriksgatan 17	130 m	Entré Science park, Gjuterigatan 9
Kungshälsan	Regionens fastighet	Jönköpingsvägen 19	260 m	Huskvarna sporthall, Alfred Dalinvägen 2
Kvarnarp (filial)	Inhyrda lokaler	Dukers väg 2a	950 m	BRF Solrosen, Solrosgatan (Brobygården finns "alltid tillgänglig", men inomhus. Gångavstånd 260 m.)
Landsbro	Inhyrda lokaler	Valåkravägen 1	finns ej	Södra Vedbo pastorat, Västra storgatan 52
Mariannelund	Inhyrda lokaler	Esmarchgatan 1	850 m	Mullsjö SOK, Havstenshultsvägen 11
Mullsjö	Inhyrda lokaler	Gunnarsbovägen 35	500 m	Norra Hammars sportcenter, Vallgatan 18
Norra Hammars	Inhyrda lokaler	Postgatan 1	1,3 km	Skogsåvans samfällighet, Tranbärsstigen
Nässjö	Regionens fastighet	Skansgatan 9	850 m	Reftele föreningsgård, Storgatan 66
Reftele (filial)	Inhyrda lokaler	Skedesvägen 8	240 m	Huskvarna sporthall, Alfred Dalinvägen 2
Rosenhälsan	Regionens fastighet	Jönköpingsvägen 19	260 m	EriksDahlbergs gymnasium, Föreningsgatan 2
Rosenlund	Regionens fastighet	Hermansvägen 5	1,3 km	Rydaholms frikyrka, Alvestavägen 17
Rydaholm	Inhyrda lokaler	Dahlgrens väg	350 m	Jönköpings församling, Sparvhöksgatan 5
Råslätt	Regionens fastighet	Törnaskategatan 1	450 m	

* Gångavstånd enligt google
maps mellan angivna adresser,
kortast föreslagna alternativ

Skillingaryd	Inhyrda lokaler	artillerigatan 27**	450 m	Huvudentré Skillingehus, Bangårdsgatan 2
Smålandsstenar	Regionens fastighet	Torggatan 6	50 m	Stiftelsen Torghuset, Torggatan 1
Sävsjö	Inhyrda lokaler	Villagatan 14	500 m	J S Sjukvårdutbildning AB, Sällströmsgatan 9
Tenhult	Inhyrda lokaler	Jönköpingsvägen 7	150 m	Adria AB, Industrivägen 13
Tranås	Regionens fastighet	Norra storgatan 101	3,9 km	Sommens seglarsällskap, Seglarvik
Vaggeryd	Regionens fastighet	Lundavägen 23	1,1 km	Räddningstjänsten, Sveavägen 7
Vetlanda	Regionens fastighet	norrvägen 2b	400 m	Riksförbundet hjärt-lung, Kyrkogatan 49
Vrigstad (filial)	Inhyrda lokaler	Värdshusvägen 3	80 m	Vrigstad Wärdshus AB, Kyrkogatan 2
Vråen	Inhyrda lokaler	Vråenvägen 31	1,3 km	Värnamo kommun, Kyrktoget 1
Väster	Inhyrda lokaler	Saxgatan 2	3,1 km	Räddningstjänsten Värnamo, Lundbyvägen 1
Öxnehaga	Inhyrda lokaler	Oxhagsgatan 59	300 m	Trygghetsboendet Öxnehaga, Oxhagsgatan 7-11

** |
Google
maps
skrivit
Skillingar
ydsvårdc
entral,
för att
hamna
rätt på
adressen.
Annorlun
da
avstånd
på
sökning
med bara
adress.

Verksamhet	Egen fastighet? Inhyrda lokaler?	Adress verksamhet	Gångavstånd till närmaste hjärtstartare <u>utomhus</u> (med status "alltid tillgänglig")*	Placering av hjärtstartare
Kulturhuset Spira Stora Segerstad	Egen fastighet	Kulturgatan 3	350 m	BRF Bokbindaren, Västra holmgatan 17
Naturbruksgymnasium Tenhults	Egen fastighet	Stora segerstad	4,4 km	Reftele Föreningsgård, Storgatan 66 Reftele
Naturbruksgymnasium	Egen fastighet	Huskvarnavägen 28	1,2 km	Tenhults bibliotek, Centrumvägen 19
Värnamo Folkhögskola	Egen fastighet	Västhörjavägen 9	1,7 km	Kommunhuset, Kyrktorget 1
Sörängens folkhögskola	Egen fastighet	Rågången 4	1,1 km	Skogsnävens samfällighet, Tranbärsstigen

** Gångavstånd enligt google
maps mellan angivna adresser,
kortast föreslagna alternativ*

Bra Liv närmottagning

Eksjö
Jönköping, CityGross
Värnamo

**Egen fastighet?
Inhyrda lokaler?**

Inhyrda
Inhyrda
Inhyrda

**Adress
närmottagning**

Prästgatan 4
Batterigatan 2
Silkesvägen 34

**Gångavstånd till närmaste
hjärtstartare utomhus (med
status "alltid tillgänglig")***

700 m
2,1 km
850 m

Placering av hjärtstartare

Brf Kvarnholmen, Vetlandavägen 14
Huvudentré Rosenlundsskolan, Ekhagsringen 10
Räddningstjänsten, Lundbyvägen 1

** Gångavstånd enligt google
maps mellan angivna adresser,
kortast föreslagna alternativ*

§ 178**Motion – Sätt upp hjärtstartare utanför Region
Jönköpings läns byggnader**

Diarienummer: RJL 2024/732

Beslut

Christine Färnskog, verksamhetsutvecklare Verksamhetsstöd och service, ger information med anledning av motionen i fråga om antalet hjärtstartare inom Region Jönköpings län och placeringen av dessa samt ekonomiska beräkningar och förslag till placering för eventuell installation av ytterligare hjärtstartare.

Regionstyrelsen ger medskick till den fortsatta beredningen av motionen. Ett faktaunderlag ska tas fram till ett kommande sammanträde med arbetsutskottet.

Regionstyrelsen lägger informationen till handlingarna.

§ 159**Motion – Sätt upp hjärtstartare utanför Region
Jönköpings läns byggnader**

Diarienummer: RJL 2024/732

Beslut

Vid Regionstyrelsens sammanträde den 24 september kommer ärendet *Motion – Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader* att lyftas som informationsärende. Ett faktaunderlag redovisas utifrån motionen och därefter ges ledamöterna möjlighet att lämna inspel till den fortsatta beredningen av ärendet.

§ 64**Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region
Jönköpings läns byggnader**

Diarienummer: RJL 2024/732

Beslut

Regionfullmäktige

- Noterar inkommen motion som anmäls och läggs till handlingarna.

Sammanfattning

Maria Frisk, Kristdemokraterna har lämnat en motion om att sätta upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader. I motionen föreslås följande:

- Att hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet.

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Beslutsunderlag

- Beslut regionfullmäktiges presidium 2024-04-08 § 14
- Motion Kristdemokraterna - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader, daterad 2024-02-14

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

§ 14**Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region
Jönköpings läns byggnader**

Diarienummer: RJL 2024/732

Beslut

Regionfullmäktiges presidium

- Fördelar motionen – Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader, till regionstyrelsen för behandling.

Sammanfattning

Maria Frisk, Kristdemokraterna har lämnat en motion om att sätta upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader. I motionen föreslås följande:

- Att hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet.

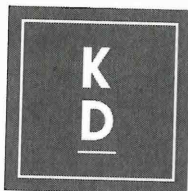
Förslag till beslut

Regionfullmäktiges presidium föreslår att motionen bereds av regionstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Motion Kristdemokraterna daterad 2024-02-14

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen



2024-02-14

Dnr RJL 2024/732

2024-02-14

Regionfullmäktige

Motion

Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

I Jönköpings län finns det cirka 1475 hjärtstartare, men endast ungefär 325 av dem kan nås av alla dygnet runt. När de är publika dygnet runt, är de installerade i ett skåp utomhus.

Jönköpings kommun är bäst bland de tio största städerna i Sverige med 27 % publika hjärtstartare som är tillgängliga dygnet runt.

Kombinationen tillgängliga hjärtstartare och SMS-livräddare, räddar liv. Sedan SMS-livräddare infördes i vårt län september 2021 har 20 liv räddats genom att SMS-livräddare var först på plats. Cirka 8000 personer har registrerat sig som SMS-livräddare.

Nu har Campus vid Jönköping University visat att man går i bräsch genom att ha tre hjärtstartare tillgängliga hela dygnet.

Region Jönköpings län har många hjärtstartare, men hur många är tillgängliga för alla hela dygnet?

Region Jönköpings län borde placera hjärtstartare utanför regionens alla vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens Hus och Spira. Kanske på fler ställen. Det kommer att bidra till att rädda liv. Detta kan inspirera och utmana fler aktörer att installera publika hjärtstartare som är tillgängliga dygnet runt.

Detta är en samhällsekonomisk investering som räddar liv och betalar sig om så bara ett enda liv skulle räddas.

Jag yrkar att:

- Hjärtstartare snarast installeras utanför Region Jönköpings läns vårdcentraler, folkhögskolor, sjukhus, Regionens hus, Spira och andra relevanta byggnader för regionens verksamhet

För Kristdemokraterna

Mia Frisk

§ 101**Motion – Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft**

Diarienummer: RJL 2024/3331

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen, att föreslå regionfullmäktige

- avslå motionen.

Sammanfattning

Olle Moln Teike, Jan-Olof Svedberg, Glenn Hummel, Ulf Björnstedt, Gabriel Wallgren och Johan Edvardsson, Sverigedemokraterna föreslår i en motion att:

- Region Jönköpings län arbetar fram ett utbildningsprogram inom fossilfri energi, med inriktning kärnkraft i samarbete med Jönköping University (JU)
- utreda möjligheten för regionen att inleda en tillståndprocess för att bygga en forskningsreaktor.

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Förslag till beslut

Ordföranden yrkar för Samverkan Region Jönköpings län att motionen ska avslås.

Per Eriksson (C) yrkar för Centerpartiet att motionen ska avslås.

Stina Sinclair (KD) yrkar för Kristdemokraterna att motionen ska avslås.

Beslutsgång

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen, att föreslå regionfullmäktige avslå motionen.

Beslutsunderlag

- Beslut Regionstyrelsen 2025-03-05 § 48
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-02-25 § 47
- Beslut Regionfullmäktiges presidium 2024-10-22 § 47
- Beslut Regionfullmäktige 2024-10-01 § 127
- Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft

Förslag till beslut

Förvaltningen lämnar ärendet för politisk behandling utan eget förslag till beslut.

Sammanfattning

Olle Moln Teike, Jan-Olof Svedberg, Glenn Hummel, Ulf Björnstedt, Gabriel Wallgren och Johan Edvardsson, Sverigedemokraterna föreslår i en motion att:

- Region Jönköpings län arbetar fram ett utbildningsprogram inom fossilfri energi, med inriktning kärnkraft i samarbete med Jönköping University (JU)
- utreda möjligheten för regionen att inleda en tillståndsprocess för att bygga en forskningsreaktor.

Motionen har fördelats till regionstyrelsen för behandling.

Ärendebeskrivning

I en motion från Sverigedemokraterna, inlämnad den 1 oktober 2024, föreslås att Region Jönköpings län ska ta fram ett utbildningsprogram inom fossilfri energi med inriktning kärnkraft i samarbete med Jönköping University (JU) samt utreda möjligheten att inleda en tillståndsprocess för att bygga en forskningsreaktor. Nedan redovisas Region Jönköpings läns bedömning utifrån gällande mandat, strategi och fakta.

Utbildningsprogram inom fossilfri energi med inriktning kärnkraft

Region Jönköpings län bedömer att frågan om att själv utveckla och driva högskoleutbildningar ligger utanför regionens formella mandat — enligt Högskolelagen är det statliga universitet och högskolor som ansvarar för kurs- och programverksamhet. Region Jönköpings län konstaterar att det finns flera utmaningar med ett eget program i kärnkraftsteknik på grund av:

- Nuvarande Klimat- och energistrategi (antagen av Regionstyrelsen) fokuserar på förnybar energi såsom vind, sol och bioenergi, och i remissversionen av den kommande energi- och klimatstrategin är målsättningen “fossilfri och förnybar energi”.
- Budget 2025 prioriterar insatser inom förnybar energiproduktion snarare än kärnteknik.

- Specialistkompetens inom kärnkraftsteknik finns redan vid KTH, Chalmers, Lund och Uppsala universitet (till exempel Ångströmlaboratoriets 60 hp-program), medan JU i dagsläget saknar motsvarande resurser och expertis.

Tillståndsprocess för byggnation av forskningsreaktor

Förslaget att utreda en tillståndsprocess för att etablera en forskningsreaktor saknar beskrivning av det behov eller de forskningssyften som skulle motivera en egen anläggning. I dagsläget finns inga forskningsreaktorer i Sverige och befintliga universitetsprogram hanterar laborativa moment utan egen reaktor på hemmaplan. Regionens kärntekniska expertis är begränsad, och varken kommuner eller energibolag i länet har visat intresse för kärnkraftsutbyggnad.

Tillståndsprocess, byggnation och drift av en reaktor kräver stora resurser, djup sakkunskap och myndighetsreglering, vilket ligger utanför Region Jönköpings läns uppdrag.

Beslutsunderlag

- Beslut Regionstyrelsen 2025-03-05 § 48
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-02-25 § 47
- Beslut Regionfullmäktiges presidium 2024-10-22 § 47
- Beslut Regionfullmäktige 2024-10-01 § 127
- Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft

Beslutet skickas till

Regional utveckling

Jane Ydman
Regiondirektör

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

§ 48**Motion – Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft**

Diarienummer: RJL 2024/3331

Beslut

Carlos Pettersson, sektionschef Regional utveckling, ger information med anledning av motionen i fråga om befintlig utbildning och forskning på området i Sverige, förutsättningar hos Region Jönköpings län på området samt Klimat- och energistrategi för Jönköpings län.

Regionstyrelsen ger medskick till den fortsatta beredningen av motionen. Ett faktaunderlag ska tas fram till ett kommande sammanträde med arbetsutskottet.

Regionstyrelsen lägger informationen till handlingarna.

§ 47**Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft**

Diarienummer: RJL 2024/3331

Beslut

Vid Regionstyrelsens sammanträde den 28 januari kommer ärendet *Motion – Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft* att lyftas som informationsärende. Ett faktaunderlag redovisas utifrån motionen och därefter ges ledamöterna möjlighet att lämna inspel till den fortsatta beredningen av ärendet.

§ 47**Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft**

Diarienummer: RJL 2024/3331

Beslut

Regionfullmäktige

- Fördelar motionen till regionstyrelsen för behandling.

Sammanfattning

Sverigedemokraterna har inkommit med en motion – Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft. I motionen föreslås att:

- Regionen arbetar fram ett utbildningsprogram inom fossilfri energi, med inriktning kärnkraft, tillsammans med JU.
- Utredda möjligheten för regionen att inleda en tillståndprocess för att bygga en forskningsreaktor.

Beslutsunderlag

- Beslut regionfullmäktige 2024-10-01 § 127
- Motion Sverigedemokraterna - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft, daterad 2024-09-27

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

§ 127**Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med
inriktning kärnkraft**

Diarienummer: RJL 2024/3331

Beslut

Regionfullmäktige

- Noterar inkommen motion som anmäls och läggs till handlingarna.
- Motionen fördelas för behandling av regionfullmäktiges presidium.

Beslutsunderlag

- Motion Sverigedemokraterna - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft, daterad 2024-09-27

Beslutet skickas tillRegionfullmäktiges presidium



Motion | Sverigedemokraterna

Regionfullmäktige, Region Jönköpings län

Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft.

För att uppnå CO2-utsläppsminskningar i linje med Parisavtalet krävs stora ökningar av effektivitet och investeringar i fossilfri energi. För att uppnå detta krävs att 85% av den globala elproduktionen år 2040 kommer från rena källor, denna siffra är idag 37%.

Idag forskas det i Sverige inom ämnet fossilfri energi vid KTH Royal Institute of Technology, Chalmers University of Technology, Lunds universitet och Uppsala universitet. För närvarande erbjuder endast en institution i landet en högskoleutbildning för att bli energingenjör inom området kärnkraft. Detta är otillräckligt givet den betydelse kärnkraft har som hållbar energikälla för att möta dagens och framtida energibehov utan att öka förbränningen av fossila bränslen.

Det är därför nödvändigt att regionen tar initiativ till att etablera samarbete med staten och Jönköping University för att utveckla en högskoleutbildning för kärnkraftingenjörer. Detta bör inkludera relevanta utbildningar inom energiutvinning från fission.

Vidare bör möjligheten att erhålla tillstånd för installation av forskningsreaktor undersökas. På lång sikt kan en sådan bidra till att göra utbildningen mer attraktiv och framstående då möjligheten att bedriva forskning på plats medger en mycket bredare forskningsmiljö.

En forskningsreaktor bidrar dessutom till forskning inom många andra vetenskapliga områden, vilket skapar betydande synergier för andra utbildningar. Detta kommer sannolikt öka Jönköping och Jönköping Universitys attraktivitet som studentstad.

Sverigedemokraterna föreslår regionfullmäktige besluta att:

- Regionen arbetar fram ett utbildningsprogram inom fossilfri energi, med inriktning kärnkraft, tillsammans med JU.
- Utreda möjligheten för regionen att inleda en tillståndsprocess för att bygga en forskningsreaktor.

För Sverigedemokraterna,

Olle Moln Teike

Jan-Olof Svedberg

Glenn Hummel

Ulf Björnstedt

Gabriel Wallgren

Johan Edvardsson

§ 73**Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern**

Diarienummer: RJL 2024/3378

Beslut

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö föreslår regionfullmäktige att

- motionen anses vara besvarad.

Reservation

Kristdemokraterna reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.

Förslag till beslut

Tommie Ekered (M) och Per Svenberg (S) yrkar bifall till presidiets förslag att föreslå regionfullmäktige att motionen anses vara besvarad.

Arnold Carlzon (KD) och Pernilla Ivarsson (KD) yrkar bifall till motionen.

Beslutsgång

Ordförande Tommie Ekered (M) ställer proposition på presidiets förslag respektive Arnold Carlzons (KD) m.fl. yrkande och finner att nämnden beslutat enligt presidiets förslag.

Omröstning begärs.

Följande propositionsordning godkänns:

Ja-röst för bifall till presidiets förslag.

Nej- röst för att bifall till motionen.

Upprop genomförs och röster avges enligt nedan:

JA för att bifalla presidiets förslag röstar följande tio ledamöter:

Gunnar Petersson (VD), Karl Bergbom (M), Anders Bengtsson (M), Elin Andersson (S), Tobias Gyllensten (S), Krister Hansson Dahl (S), Gabriella Mohlin (S), Leif Andersson (C), Per Svenberg (S) och Tommie Ekered (M).

NEJ – för att bifalla motionen röstar följande fem ledamöter:
Katja Ganekind (SD), Anders Gustafsson (SD), Eric Hedlund (L), Pernilla Ivarsson (KD) och Arnold Carlzon (KD).

Omröstningsresultat

Nämnden har därmed med 10 JA-röster mot 5 NEJ-röster beslutat föreslå regionfullmäktige att motionen anses vara besvarad.

Beslutsunderlag

- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2025-05-13 § 81
- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-28
- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2025-12-10 § 137
- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2025-11-26 § 123
- Beslut regionfullmäktiges presidium 2024-10-22 § 49
- Motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

2025-05-13

§ 81**Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern**

Diarienummer: RJL 2024/3378

Beslut

Presidiet föreslår Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö att

- motionen anses vara besvarad.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.

Förslag till beslut

Ordförande Tommie Ekered (M) yrkar att motionen anses vara besvarad.

Beslutsgång

På ordförandes fråga beslutar presidiet att föreslå nämnden att motionen anses vara besvarad.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-28
- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2025-12-10 § 137
- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2025-11-26 § 123
- Beslut regionfullmäktiges presidium 2024-10-22 § 49
- Motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern

Beslutet skickas till

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern

Förslag till beslut

Ärendet lämnas för politisk behandling utan förslag till beslut.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås att:

- att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.

Motionen belyser den bristande kollektivtrafiken till och från evenemang samt besöksmål. Motionen pekar också på att kollektivtrafiken primärt är inriktad på arbets- och skolpendling, vilket innebär att den inte fullt ut stödjer besöksnäringen

Ärendebeskrivning

Det finns ett behov av att förbättra tillgången till länets besöksmål. Vissa åtgärder har redan genomförts, exempelvis extrainsatta bussar vid större evenemang som HV71:s hemmamatcher. Dessa åtgärder kan utvecklas vidare genom samverkan mellan evenemangsarrangörer, besöksnäringen och Länstrafiken för att öka tillgången till kollektivtrafik vid evenemang.

En annan fråga som tas upp i motionen är den bristande informationen om kollektivtrafikens rutter och hållplatser. Länstrafiken arbetar redan på att förbättra den digitala informationen och kan utveckla skyltning och hållplatsnamn för att bättre återspegla besöksmålets läge. En översyn av hållplatsstrukturen kan också övervägas för att säkerställa att viktiga besöksmål är lättillgängliga med kollektivtrafik.

Förslaget om säsongsbussar till populära turistmål är intressant men en sådan satsning kräver en noggrann analys av resandebehovet samt undersökning av finansieringsmöjligheter. Tidigare initiativ i andra regioner har visat blandade resultat, och en viktig faktor för framgång är att efterfrågan är tillräcklig för att motivera en sådan satsning.

Jämlikhetsperspektivet är en viktig aspekt i utvecklingen av kollektivtrafiken. Att säkerställa att även de som inte har tillgång till bil kan ta del av länets kultur- och naturutbud är en väsentlig del av det regionala utvecklingsarbetet. Kollektivtrafikens roll för att stödja besöksnäringen är därför betydande, men det är viktigt att bära med sig att kollektivtrafikutbudet i första hand ska tillgodose invånarnas behov av pendling till arbete och skola. Det är därför svårt att fullt ut tillgodose behovet av kollektivtrafik till besöksmål om detta inte sammanfaller med det nuvarande utbudet.

Det är dock möjligt att införa kollektivtrafik till specifika besöksmål om det bedöms finnas tillräckliga ekonomiska resurser för detta. För större evenemang kan det vara enklare att införa extra bussar på redan befintliga linjer, exempelvis vid evenemang på Elmia eller HV71:s hemmamatcher. Regionen har inte ansvar för att beställa trafik för specifika evenemang, eftersom detta inte ingår i Länstrafikens uppdrag, men samverkan med kommersiella aktörer kan vara ett alternativ för att säkerställa transportlösningar.

Sammanfattningsvis innebär motionens förslag både ekonomiska och organisatoriska utmaningar, men det är en viktig fråga för länets utveckling. Genom samarbete och långsiktig planering, med fokus på förbättrad information och tillgång till besöksmål, kan kollektivtrafiken stärka länets besöksnäring och bidra till hållbar turism. Arbetet med att identifiera lämpliga åtgärder för att förbättra informationen och utveckla kollektivtrafiken, för att öka tillgången till besöksmålen, kräver långsiktig planering och ett samarbete mellan olika aktörer för att skapa hållbara och effektiva lösningar.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-28
- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2025-12-10 § 137
- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2025-11-26 § 123
- Beslut regionfullmäktiges presidium 2024-10-22 § 49
- Motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern

Beslutet skickas till

Regional utveckling
Länstrafiken

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

Ante Jankovic
Sektionschef innovation och
attraktivitet

2024-11-26

§ 123**Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern**

Diarienummer: RJL 2024/3378

Beslut

Nämnden kommer vid kommande sammanträde ges en kort information om motionen med möjlighet till medskick inför beredning av motionen.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås att:

- att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.

Beslutsunderlag

- Regionfullmäktiges beslut 2024-11-05 § 163
 - Regionfullmäktiges presidiums beslut 2024-10-22 § 49
 - Motion – Kristdemokraterna - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern, daterad 2024-10-03
-

§ 137**Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern**

Diarienummer: RJL 2024/3378

Beslut

Nämnden tackar för informationen och lägger den till handlingarna.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål. Motionen presenteras och nämnden ger inspel till förvaltningen inför beredning av motionen.

Beslutsunderlag

- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2024-11-26 § 123
- Regionfullmäktiges beslut 2024-11-05 § 163
- Regionfullmäktiges presidiums beslut 2024-10-22 § 49
- Motion – Kristdemokraterna - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern, daterad 2024-10-03

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret – Regional utveckling

§ 49**Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern**

Diarienummer: RJL 2024/3378

Beslut

Regionfullmäktiges presidium

- Fördelar motionen till Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö för behandling.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås att:

- Att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.

Beslutsunderlag

- Motion – Kristdemokraterna - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern, daterad 2024-10-03

Beslutet skickas till

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

§ 163**Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern**

Diarienummer: RJL 2024/3378

Beslut

Regionfullmäktige

- Noterar att motionen inkommit och fördelats till Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö för behandling.

Sammanfattning

Kristdemokraterna har inkommit med en motion – Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern. I motionen föreslås att:

- Att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.

Beslutsunderlag

- Beslut regionfullmäktiges presidium 2024-10-22 §49
- Motion – Kristdemokraterna - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern, daterad 2024-10-03

Beslutet skickas tillRegionledningskontoret



MOTION

GÖR DET MÖJLIGT ATT TA BUSSEN TILL SKOGEN OCH TEATERN

Besöksnäringen spelar en viktig roll för Jönköpings läns attraktivitet. Både för att vi som bor här ska trivas och för att besökare ska vilja komma hit, och återvända.

Kollektivtrafiken är central för besöksnäringen. Som ansvarig för kollektivtrafiken i länet kan Region Jönköpings län spela en avgörande roll i arbetet för en mer attraktiv region. Alltför ofta begränsas kollektivtrafikens syfte till resor till och från arbete eller studier, när det också finns stora möjligheter att koppla samman Region Jönköpings läns kollektivtrafik med länets många besöksmål och olika evenemang.

Idag saknas det ofta tillräcklig information om hur man enklast tar sig till olika besöksmål med kollektivtrafik. Resenärer vet inte alltid vilka linjer som går till destinationerna eller vilken hållplats som är närmast.

Genom att utveckla och erbjuda olika lösningar skulle Region Jönköpings län kunna göra det enklare för både invånare och turister att använda kollektivtrafiken för att ta sig till allt från kultur- och naturupplevelser till sportevenemang och marknader. Det kan handla om tydlig information om resvägar, särskilda paketslösningar, extrainsatta bussar vid stora evenemang, hållplatsers placering och att hållplatser i större uträckning heter samma sak som besöksmålet. Det skulle kunna främja både kollektivt resande och ökat deltagande i regionala aktiviteter.

Smålands Turism AB har uppgiften att marknadsföra och utveckla besöksnäringen i länet. I det helägda dotterbolags ägardirektiv står det att "*verksamheten har som huvudändamål att utveckla besöksnäringen och reseanledningar som ökar attraktivitet och skapar affärsmöjligheter för regionens kommuninvånare och näringsliv*". Utgångspunkten för bolagets verksamhet är den regionala besöksnäringstrategin där det slås fast att kollektivtrafiksfrågor är centrala för besöksnäringen.

Att ge fler människor möjligheten att resa med kollektivtrafiken är också viktigt utifrån ett jämlikhetsperspektiv. Det är dyrt att äga en bil och alla har inte den möjligheten. Att kunna besöka länets sevärdheter, naturupplevelser och evenemang ska inte vara avhängt tillgång till bil. Kollektivtrafiken kan och ska vara ett medel för att nå målet om mer jämlikhet i samhället. Det gäller resor till arbete och skola såväl som resor till besöksmål.

Kristdemokraterna yrkar:

att Region Jönköpings län tillsammans med Smålands Turism tar fram konkreta förslag och en långsiktig plan för att med kollektivtrafiken öka tillgängligheten till länets besöksmål.



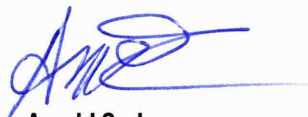
Joseph Tornell
Kristdemokraterna



Per Danielsson
Kristdemokraterna



Zeljka Axelsson
Kristdemokraterna



Arnold Carlzon
Kristdemokraterna

§ 66**Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/46

Beslut

Nämnden för folkhälsa och sjukvård föreslår att

- motionen avslås.

Sammanfattning

Jimmy Ekström, Mari Hultin och Fredrik Sveningsson (Liberalerna) har lämnat en motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län.

I motionen föreslås

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsvksamhet skulle kunna utformas
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Förslag till beslut

Förslag av ordförande Thomas Gustafsson (S):

- Motionen avslås.

Förslag av Andrea Stjärne (L):

- Motionen bifalls.

Beslutsgång

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar föreslå att motionen avslås.

Beslutsunderlag

- Beslut NFSP 2025-05-13 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Tjänsteskrivelse: Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut NFS 2025-04-01 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut NFSP 2025-03-18 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län

- Beslut RFP 2025-01-20 Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

Beslutet skickas till
Regionstyrelsen

2025-05-13

§ 65**Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/46

Beslut

Presidiet föreslår att

- motionen avslås.

Deltar inte

Monica Samuelsson (KD) deltar inte i beslutet.

Sammanfattning

Jimmy Ekström, Mari Hultin och Fredrik Sveningsson (Liberalerna) har lämnat en motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län.

I motionen föreslås

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsvetsksamhet skulle kunna utformas
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Beslutsunderlag

- Beslut NFSP 2025-05-13 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Tjänsteskrivelse: Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut NFS 2025-04-01 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut NFSP 2025-03-18 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

Beslutet skickas till

Nämnd för folkhälsa och sjukvård

Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

Förslag till beslut

Förvaltningen lämnar inget förslag till beslut.

Sammanfattning

Jimmy Ekström, Mari Hultin och Fredrik Sveningson (Liberalerna) har lämnat en motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län.

I motionen föreslås

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsvärksamhet skulle kunna utformas
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Ärendebeskrivning

Jimmy Ekström, Mari Hultin och Fredrik Sveningson (Liberalerna) har lämnat en motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län.

I motionen föreslås:

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsvärksamhet skulle kunna utformas
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Palliativ vård i Jönköpings län

Målbilden för den palliativa vården i Jönköpings län är att den ska vara av hög kvalitet och jämlik oavsett personens ålder, diagnos, etnisk tillhörighet eller bostadsort och erbjudas så nära hemmet som möjligt.

Den allmänna palliativa vården ges till patienter vars behov kan tillgodoses på primärvårdsnivå av personal med grundläggande kunskap och kompetens i palliativ vård. Den bedrivs i hemmet, på sjukhus och på kommunala vård- och omsorgsboenden.

Den specialiserade palliativa vården ges till patienter med komplexa symtom eller vars livssituation medför särskilda behov, och utförs av team med särskild kunskap och kompetens i palliativ vård.

Flera utredningar av den palliativa vården har genomförts under senare år.

Under 2018 genomfördes en utredning på uppdrag av Nämnden för folkhälsa och sjukvård och Primärkommunala samverkansorganet. Syftet med utredningen var att säkra en likvärdig palliativ vårdkedja som möter de nationella kraven för bra omhändertagande av personer i livets slutskede.

Utredningens förslag var

- att anta organisering av den specialiserade palliativa vården (SSIH); de palliativa vårdenheterna ska ha ett tydligt uppdrag att arbeta med patientansvar, konsultverksamhet, utbildning och kompetensförsörjning. Specialistläkarkompetens ska finnas tillgänglig dygnet runt
- att vårdplatser som är avsedda för palliativa personer ska finnas att tillgå då behov uppstår, både inom slutenvård och inom kommunal vård och omsorg
- att samtliga berörda verksamheter i länet samverkar och tar ansvar för resultatuppföljning och förbättringar av kvaliteten i den palliativa vården.

Under 2021 genomfördes en fördjupad utredning av Maj Rom, utredare på Sveriges kommuner och regioner (SKR). Utredningen genomfördes med fokus på den specialiserade palliativa vården för att skapa en jämlik, effektiv och sammanhållen palliativ vård och omsorg.

Utredningens förslag var

- att satsa på att förbättra den allmänna palliativa vården, och erbjuda alla patienter en individuell plan
- att förbättra det gränsöverskridande samarbetet
- att skapa kompletta multiprofessionella team i SSIH, bredda SSIH.s verksamhet (fler diagnoser får tillgång till palliativ vård), bygg ut SSIH jourtid
- att säkerställa att alla kommuner och samtliga sjukhus kan erbjuda vårdplatser designade för palliativ vård när tryggheten i hemmet brister
- att förbättra uppföljningen.

En handlingsplan togs fram och uppföljningen av denna visar att särskilda åtgärdsplatser är inrättade på samtliga av länets tre sjukhus. SSIH har utökats med kurators kompetens.

Den palliativa verksamheten i länet följs upp i svenska palliativregistret, där Region Jönköpings län ligger ungefär som snittet i riket på de olika kvalitetsindikatorer som registreras. Under 2024 registrerades cirka 2000 dödsfall i Svenska palliativregistret. Av dessa dog nästan 800 personer på särskilt boende, drygt 360 på korttidsboende och drygt 300 personer dog i ordinärt boende. Nästan 530 personer dog på sjukhus. Av dessa har man uppgett specialiserad palliativ slutenvård för 25 personer. Oavsett var man avlidit har 260 personer vårdats inom specialiserad palliativ vård. Lärande utifrån resultaten i kvalitetsregistret och

kvartalsrapporter tas tillvara. Det erbjuds även teamutbildning och stöd för enhetschefer i att arbeta med resultatet från kvalitetsregister.

Region Jönköpings län arbetar med att öka kvaliteten i den allmänna palliativa vården med hög kompetens brett i länet, för att på det sättet minska behovet av specialiserade insatser. Behovet av specialistläkare jourtid blir mindre när det är hög kvalitet på individuella planer. Befintlig primärvårdsjour har bra stöd i de fall de behöver kontaktas. Hospice/gästhem har möjlighet att hålla en hög kvalitet på vården, men tillgången till platser begränsas ofta till en liten del av målgruppen.

Idag har sex kommuner särskilda palliativa korttids/sviktplatser, där särskild kompetens finns som består av specialistsjuksköterskor med inriktning på äldre eller palliativ vård. Det finns även specialistundersköterskor och palliativa ombud.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse: Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut NFS 2025-04-01 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut NFSP 2025-03-18 Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

Beslutet skickas till

Regionfullmäktige

Regionledningskontoret – Folkhälsa och sjukvård

Mats Bojestig
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Anette Peterson
Hälso- och sjukvårdsstrateg

§ 46**Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/46

Beslut

Nämnden för folkhälsa och sjukvård

- noterar informationen inför vidare behandling av ärendet.

Sammanfattning

Liberalerna har lämnat en motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län. I motionen föreslås

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemssverksamhet skulle kunna utformas.
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Hälso- och sjukvårdsdirektör Mats Bojestig informerar om motionen.

Beslutsunderlag

- Presentation: Motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
- Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

2025-03-18

§ 48**Motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/46

Beslut

Presidiet beslutar att

- nämnden ska informeras om motion gällande utveckling av palliativa gästhem i Jönköpings län vid nämndsammanträdet den 1 april 2025.

Sammanfattning

Liberalerna har lämnat en motion: Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län. I motionen föreslås

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsvärksamhet skulle kunna utformas.
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Beslutsunderlag

- Beslut RF 2025-02-04 Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
 - Beslut RFP 2025-01-20 Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län
 - Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län
-

§ 27**Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län**

Diarienummer: RJL 2025/46

Beslut

Regionfullmäktige

- Noterar att motionen inkommit och fördelats till nämnd för folkhälsa och sjukvård för behandling.

Sammanfattning

Liberalerna har inkommit med en motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län. I motionen föreslås:

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsvärksamhet skulle kunna utformas.
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Beslutsunderlag

- Beslut regionfullmäktiges presidium 2025-01-20 § 6
- Motion Liberalerna – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län, daterad 2025-01-02

Beslutet skickas tillFolkhälsa och sjukvård

§ 6**Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings Län**

Diarienummer: RJL 2025/46

Beslut

Regionfullmäktiges presidium

- Fördelar motionen till folkhälsa och sjukvård för behandling.

Sammanfattning

Liberalerna har inkommit med en motion – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län. I motionen föreslås:

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsversamhet skulle kunna utformas.
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

Beslutsunderlag

- Motion Liberalerna – Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län, daterad 2025-01-02

Beslutet skickas till

Regionfullmäktige
Folkhälsa och sjukvård

Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

Region Jönköpings län är på rätt väg med de ambitionshöjningar som region och kommuner i länet formulerat för den palliativa vården – men det kommer krävas mer.

Den som lever med palliativ vård eller anhöriga till dessa personer befinner sig i en tid i livet med stor påfrestning. Ibland är det bäst att få denna vård i det egna hemmet och ibland behöver den ges på sjukhus. Vi andra tillfällen kan det vara så att vården bäst ges i en hemlik miljö, men inte i det egna hemmet.

Kan man erbjuda palliativ vård i en hemlik miljö underlättar det för närståendes delaktighet samtidigt som det inte behöver innebära att patientens och hennes anhörigas hem behöver utgöra vårdmiljön.

Liberalerna anser att hospice eller gästhem i de olika länsdelarna med närhet till våra sjukhus är en viktig pusselbit för att kunna erbjuda en komplett palliativ vård av hög kvalitet.

Det står klart att den palliativa vården i landet inte är jämlik då den erbjuds på olika sätt i olika kommuner och regioner. För att den palliativa vården ska bli tillgänglig på lika villkor i Jönköpings län bör Region Jönköpings län ta initiativ till en organisation med gästhem/hospice i varje länsdel.

Liberalernas syn på frågan är att ett initiativ från Regionens sida att bygga en länstäckande organisation för hospice eller palliativa gästhem är en förutsättning för att säkra en jämlik vård och driva frågan framåt hela länet. Det är även rimligt att regionen som initiativtagare innebär att man också är beredd att ta ett stort ekonomiskt ansvar. De mer detaljerade formerna för en gästhemsverksamhet kommer så klart kunna se olika ut beroende på hur man i dialog med länets kommuner bedömer att verksamheten bäst byggs upp eller hur eventuella samarbeten med andra aktörer utformas – exempelvis tillsammans med idéburen sektor.

Med det ovan anförda yrkar Liberalerna:

- att Regionfullmäktige tar ställning för ett initiativ från Region Jönköpings län att tillsammans med länets kommuner ta fram underlag för hur en palliativ gästhemsverksamhet skulle kunna utformas.
- att Regionfullmäktige tar ställning för uppbyggnad av palliativa gästhem i samtliga länsdelar.

2025-01-02


Jimmy Ekström (L), regionråd/gruppledare

Mari Hultin (L), ledamot

Fredrik Sveningsson (L), ledamot

§ 67**Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/222

Beslut

Nämnden för folkhälsa och sjukvård föreslår att

- motionen avslås.

Sammanfattning

Per Eriksson (Centerpartiet), har lämnat en motion.

I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Förslag till beslut

Förslag av ordförande Thomas Gustafsson (S):

- Motionen avslås.

Förslag av Razvan Nichitelea (C), Monica Samuelsson (KD), Peter Iveroth (KD), Maria Högberg (SD), Vibecke Hvidsten (SD) och Andrea Stjärne (L):

- Motionen bifalls.

Beslutsgång

Ordföranden ställer förslagen mot varandra och finner att nämnden beslutar föreslå att motionen avslås.

Beslutsunderlag

- Beslut NFSP 2025-05-13 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Tjänsteskrivelse: Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut NFS 2025-04-01 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut NFSP 2025-03-18 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

2025-05-13

§ 66**Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i
Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/222

Beslut

Presidiet föreslår att

- motionen avslås.

Deltar inte

Monica Samuelsson (KD) deltar inte i beslutet.

Sammanfattning

Per Eriksson (Centerpartiet), har lämnat en motion.

I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Beslutsunderlag

- Beslut NFSP 2025-05-13 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Tjänsteskrivelse: Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut NFS 2025-04-01 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut NFSP 2025-03-18 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län

Beslutet skickas till

Nämnd för folkhälsa och sjukvård

Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län

Förslag till beslut

Förvaltningen lämnar inget förslag till beslut.

Sammanfattning

Per Eriksson (Centerpartiet), har lämnat en motion.

I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Ärendebeskrivning

Per Eriksson (Centerpartiet), har lämnat en motion.

I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Kvinnsam vid Göteborgs universitet och Nationalencyklopedin skiljer på begreppen kvinnohus och kvinnojour. Enligt dem är kvinnohus allaktivitetshus för kvinnorörelsen och offentliga möteslokaler för kvinnor. Med kvinnojour menas kris- och jourverksamhet för utsatta kvinnor. Men eftersom många kvinnohus drivs av kvinnojourer används ofta ordet kvinnohus synonymt med kvinnojour i dagligt tal och media.

Det finns också många män som är utsatta och behöver stöd och hjälp. I gruppen våldsutsatta finns även personer i gruppen HBTIQ.

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) driver fyra stödtelefoner för våldsutsatta. Mer information om respektive stödtelefon finns på deras webbplatser. [Nationellt centrum för kvinnofrid - Uppsala universitet](#)

Regionernas ansvar

Den offentligt finansierade sjukvården i Sverige har en lagstadgad skyldighet att identifiera och hjälpa våldsutsatta genom medicinsk vård, psykologiskt stöd och samverkan med andra aktörer. Socialstyrelsens riktlinjer och Nationellt centrum för kvinnofridsarbete (NCK) bidrar till att stärka sjukvårdens insatser på området.

Nationella riktlinjer och rekommendationer finns i:

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) – Ger vägledning om hur hälso- och sjukvården samt tandvården ska arbeta med våldsutsatta.
- Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) – Ger utbildning och riktlinjer för vårdpersonal om hur man bemöter och identifierar våldsutsatta.

Det finns också ett flertal lagar och regler som styr sjukvårdens ansvar.

- Hälso- och sjukvårdslagen (HSL, 2017:30, kap. 5 § 7) Sjukvården har en skyldighet att identifiera, stödja och hänvisa våldsutsatta till rätt hjälp.
- Patientsäkerhetslagen (2010:659) Det ställs krav på att vården ska bedrivas så att patienter inte utsätts för skada, inklusive att våldsutsatta identifieras och får rätt stöd.
- Socialtjänstlagen (SoL, Kap. 5 § 11) Sjukvården har en skyldighet att samverka med socialtjänsten när det gäller att stödja och skydda våldsutsatta.
- Offentlighets- och sekretesslagen (OSL, 2009:400) Reglerar sjukvårdens hantering av känsliga uppgifter om våldsutsatta. Det möjliggör viss informationsdelning med socialtjänsten vid fara för individens liv eller hälsa.
- Barnkonventionen (sedan 2020 en del av svensk lag) Barns rätt att skyddas från våld och övergrepp innebär att sjukvården har en skyldighet att anmäla misstanke om att ett barn far illa.

Sjukvården kan hjälpa våldsutsatta genom flera olika insatser, beroende på behov. Exempelvis genom screening och identifiering av våld. Flera regioner har infört rutiner för att ställa frågor om våld vid exempelvis besök på vårdcentraler, akutmottagningar och mödrahälsovård.

Sjukvården ska ge medicinsk och psykologisk vård, vilket inkluderar behandling av fysiska skador, traumastöd, samtalsterapi och hjälp vid PTSD. Skador ska dokumenteras och sjukintyg skrivas vid behov. Dokumentation av skador är viktigt vid polisanmälan eller rättsprocess. Sjukvården ska även samverka med socialtjänsten och kvinnojourer, för att säkerställa att den våldsutsatta får det stöd hen behöver. För att förhindra att förövare får tillgång till känslig information, ska journaler skyddas.

På hälso- och sjukvården ligger även en anmälningsskyldighet vid barn som far illa. Sjukvården har skyldighet att anmäla till socialtjänsten om de misstänker att ett barn är utsatt för eller bevittnat våld.

Kommunernas ansvar

Svenska kommuner har ett lagstadgat ansvar att stödja våldsutsatta personer genom Socialtjänstlagen och flera andra lagar. Stödet varierar mellan kommuner och ideella organisationer spelar ofta en viktig roll i att komplettera det offentliga skyddsnetet.

Kommunerna har att förhålla sig till olika lagar, exempelvis:

- *Socialtjänstlagen (SoL) – Kap. 5 § 11*
 - Kommunerna är skyldiga att ge stöd och hjälp till kvinnor och barn som utsätts för våld i nära relationer.
 - Stödet kan inkludera ekonomiskt bistånd, samtalsstöd, skyddat boende och annan social hjälp.
 - Det finns ingen specifik skyldighet för kommunerna att driva kvinnojourer, men de måste säkerställa att stöd finns tillgängligt, ofta genom samarbete med ideella organisationer.
- *Lag (2007:606) om kommunernas ansvar för kvinnor och barn som utsätts för våld*
 - Förtydligar kommunernas ansvar att erbjuda skydd och stöd.
 - Betonar vikten av att utreda och anpassa stödet till individens behov.

Kommunernas stöd kan variera beroende på resurser, men de ska erbjuda skyddat boende, antingen i egen regi eller genom kvinnojourer. De ska även erbjuda samtalsstöd och krishantering, vilket ofta sker via socialtjänsten eller externa verksamheter.

Kommunerna ska kunna erbjuda ekonomiskt stöd, exempelvis försörjningsstöd om den våldsutsatta lämnar en ekonomiskt beroende relation. Men även hjälp med polisanmälan och rättsprocesser i samarbete med polis, åklagare och advokater. Barn som bevittnat våld ska få stöd exempelvis genom stödgrupper och terapi.

Kommunerna ska även samarbete med kvinnojourer och ideella organisationer. Många kommuner samarbetar med ideella kvinnojourer för att kunna erbjuda skyddade boenden och specialiserat stöd. Dessa jourer drivs ofta av ideella krafter men får ekonomiskt stöd från kommuner och staten.

Länsstyrelsernas ansvar

Länsstyrelserna har också ett ansvar när det gäller stöd till våldsutsatta, men de har inte ett direkt operativt ansvar för att ge skydd eller stöd till enskilda personer, vilket ligger främst på kommunernas socialtjänst. Länsstyrelsernas ansvar inkluderar dock bland annat stöd till kommuner och verksamheter. Där de kan ge vägledning och utbildning till kommuner och andra aktörer för att förbättra stödet till våldsutsatta personer.

Länsstyrelsen hanterar och fördelar vissa statsbidrag som kan gå till projekt och insatser för att stärka skyddet och stödet till våldsutsatta.

Länsstyrelsen granskar kommunernas arbete med att erbjuda skydd och stöd till våldsutsatta enligt socialtjänstlagen, samverkar mellan olika aktörer. Exempelvis

genom att samordna och stärka samverkan mellan olika myndigheter, såsom polis, socialtjänst, hälso- och sjukvård samt frivilligorganisationer.

Arbete inom Region Jönköpings län

Region Jönköpings län arbetar med flera olika aktiviteter och åtgärder utifrån vad regionen har för ansvar.

Arbete pågår med *Våld i nära relationer* inom alla verksamheter på olika sätt. Exempelvis genom att ta fram rutiner inom verksamheterna för att kunna identifiera våldsutsatthet och ställa frågan om våld och hantera svaret. Verksamheterna ska också kunna ge ett akut omhändertagande och behandling utifrån behov. I det akuta omhändertagandet och under behandling sker samverkan med länets kommuner och idéburen verksamhet.

Region Jönköpings län har även en samordnare för Våld i nära relationer som är utbildningsansvarig i ämnet våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samordnaren arbetar med utveckling och strategier i ämnet våld i nära relationer och samverkar på lokal, regional och nationell nivå (Region Jönköpings läns verksamheter, länets kommuner, länsstyrelsen, kommunal utveckling, SKR, Socialstyrelsen m.fl.)

För samverkan inom länet deltar Region Jönköpings län i flera länsövergripande grupper och projekt där vissa är tidsbestämda och andra sker regelbundet över tid. Exempel på detta kan vara:

- Regional styrgrupp våld – Länsstyrelsen, Kommunal utveckling och Region Jönköpings län
- Resurscentra Heder – Olika aktörer från länet
- Projekt våld och äldre – Länsstyrelsen, Region Jönköpings län, kommunrepresentanter, Svenska kyrkan m.fl
- Survive – nätverk som arbetar med omhändertagande efter sexuellt våld oavsett relation.

Ett annat arbete som pågår inom Region Jönköpings län är *Alternativ till våld* (ATV). Inom ATV erbjuds specifik psykologisk behandling med syfte att minska våldets konsekvenser för målgruppen utövare. Det gäller personer över 15 år som utövar/utövat våld i en nära relation och vill arbeta för att förbättra sitt beteende. ATV erbjuder även stöd för målgruppen utsatta, som är personer över 15 år som tidigare varit utsatta för våld i en nära relation. Det kan även handla om personer under 15 år som tidigare varit utsatta för våld i nära relation, utvecklat lindrig till måttlig psykisk ohälsa, och själva önskar psykologisk behandling med fokus på våld. Omsorgsperson behöver kunna delta i behandlingen.

ATV utbildar i samarbete med Länsstyrelsen socialtjänsten i kliniskt arbete med både utövare och utsatta. ATV deltar dessutom i olika samarbetsprojekt både nationellt och regionalt inom våldsfältet.

Omvärldsspaning

I Norge finns det som de kallar Krisesenter. Lagen om kriscenter (Krisesenterlova) från 2010 reglerar kommunernas skyldighet att tillhandahålla

kriscenter som stöd till personer som utsatts för våld i nära relationer. Uppdraget är att skydda och stödja kvinnor (och ibland män) samt barn som upplevt våld i nära relationer. De erbjuder boende, krisstöd, rådgivning och hjälp att komma i kontakt med rätt myndighet. Samverkan sker med socialtjänst, polis och andra stödsatser för att ge långsiktig hjälp. Finansieringen sker i huvudsak med kommunala medel, men vissa får även bidrag från staten eller privata organisationer

I Danmark finns motsvarande Kvindehuse som tillhandahåller skyddade boenden för kvinnor och barn som utsatts för våld i nära relationer. De erbjuder en trygg plats, juridisk rådgivning, psykologiskt stöd och hjälp att bygga ett nytt liv. Samverkan sker med socialtjänst, polis, hälso- och sjukvård samt frivilligorganisationer. Finansieringen är en kombination av statliga och kommunala medel samt privata donationer.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse: Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut NFS 2025-04-01 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut NFSP 2025-03-18 Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län

Beslutet skickas till

Regionfullmäktige

Regionledningskontoret – Folkhälsa och sjukvård

Mats Bojestig
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Anette Peterson
Hälso- och sjukvårdsstrateg

§ 47**Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/222

Beslut

Nämnden för folkhälsa och sjukvård

- noterar informationen inför vidare behandling av ärendet.

Sammanfattning

Centerpartiet har lämnat en motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län. I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Hälso- och sjukvårdsdirektör Mats Bojestig informerar om motionen.

Beslutsunderlag

- Presentation: Motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RF 2025-02-04 Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Beslut RFP 2025-01-20 Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
- Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län

2025-03-18

§ 49**Motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i
Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/222

Beslut

Presidiet beslutar att

- nämnden ska informeras om motion gällande utredning av möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län vid nämndsammanträdet den 1 april 2025.

Sammanfattning

Centerpartiet har lämnat motion: Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län. I motionen föreslås

- att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Beslutsunderlag

- Beslut RF 2025-02-04 Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
 - Beslut RFP 2025-01-20 Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
 - Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län
-

§ 28**Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i
Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/222

Beslut

Regionfullmäktiges presidium

- Noterar att motionen inkommit och omfördelar motionen till nämnd för folkhälsa och sjukvård för behandling.

Sammanfattning

Centerpartiet har inkommit med en motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län. I motionen föreslås:

- Att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Beslutsunderlag

- Beslut regionfullmäktiges presidium 2025-01-20 § 7
- Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län daterad 2024-01-20

Beslutet skickas till

Folkhälsa och sjukvård

§ 7**Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i
Jönköpings län**

Diarienummer: RJL 2025/222

Beslut

Regionfullmäktiges presidium

- Fördelar motionen till regionstyrelsen för behandling.

Sammanfattning

Centerpartiet har inkommit med en motion – Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län. I motionen föreslås:

- Att Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Beslutsunderlag

- Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län daterad 2024-01-20

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regionfullmäktige

MOTION**UTRED MÖJLIGHETEN ATT ÖPPNA ETT KVINNOHUS I JÖNKÖPINGS LÄN**

Mäns våld mot kvinnor är ett akut samhällsproblem och i den politiska debatten hörs ofta orden "det krävs krafttag" för att få slut på våld i nära relationer. Centerpartiet vill gå från ord till handling genom att Region Jönköpings län blir först i landet med att upprätta ett Kvinnohus för våldsutsatta. Konceptet ska likna Barnahus fast målgruppen är våldsutsatta vuxna över 18 år.

Konceptet med Kvinnohus finns sedan länge – både i Norge och i Danmark. Syftet med ett Kvinnohus är att minska antalet trösklar som en våldsutsatt behöver ta sig över genom att erbjuda professionell myndighetshjälp och rådgivning på ett och samma ställe. Tyvärr är det alldeles för många kvinnor som av olika anledningar inte mår bra av att driva den process som krävs för att lämna ett destruktivt och/eller våldsamt förhållande.

Centerpartiet i Region Jönköpings län anser det nödvändigt att samhället kliver in och bistår med den rådgivning och hjälp som krävs för att möjliggöra förändring för den våldsutsatta och i förlängningen rädda liv.

Våra grannländers varianter av Kvinnohus fungerar mycket bra, liksom Barnahus i Sverige. Barnahus drivs i ett samarbete mellan polis, region och kommun och de arbetande professionerna är poliser, socialsekreterare, åklagare, barnläkare och barn- och ungdomspsykologer. För att få ett slut på mäns våld mot kvinnor krävs just en bättre samverkan mellan polis, region och kommun. Till ett Kvinnohus kan våldsutsatta (kvinnor) vända sig direkt - utan hänvisning eller tidsbokning – sedan ska behovsanpassad och kostnadsfri hjälp erbjudas. Genom att förenkla för våldsutsatta att få hjälp genom välfärdssystemet minskar känslan av skuld och skam runt att söka stöd. Med hjälp av Kvinnohus kommer fler kvinnor mår bättre med att lämna sina våldsamma relationer och fler våldsutövare blir åtalade.

Att-sats:

Region Jönköpings län utreder möjligheten att upprätta ett Kvinnohus i Jönköpings län med målgruppen våldsutsatta vuxna.

Per Eriksson (C), ledamot regionfullmäktige

§ 102**Årsredovisning och ansvarsfrihet för
samordningsförbunden år 2024**

Diarienummer: RJL 2025/1058

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen, att föreslå regionfullmäktige

1. bevilja styrelsen för Samordningsförbundet Södra Vätterbygden ansvarsfrihet för 2024 års verksamhet
2. bevilja styrelsen för Finnvedens Samordningsförbund ansvarsfrihet för 2024 års verksamhet
3. bevilja styrelsen för Högländets Samordningsförbund ansvarsfrihet för 2024 års verksamhet.

Jäv

Stina Sinclair (KD) anmäler jäv och deltar inte i behandlingen av ärendet.

Sammanfattning

De tre samordningsförbunden i länet har till Region Jönköpings län och till övriga förbundsmedlemmar lämnat årsredovisningar och revisionsberättelser för år 2024. Frågan om ansvarsfrihet för respektive styrelse ska prövas av förbundsmedlemmarna var för sig. Av föreliggande revisionsberättelser framgår att revisorerna för samtliga samordningsförbund tillstyrker ansvarsfrihet för 2024.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Årsredovisning och revisionsberättelser 2024 Samordningsförbundet Södra Vätterbygden
- Årsredovisning och revisionsberättelser 2024 Finnvedens Samordningsförbund
- Årsredovisning och revisionsberättelser 2024 Högländets Samordningsförbund

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regionfullmäktige

Årsredovisning och ansvarsfrihet för samordningsförbunden 2024

Förslag till beslut

Regionstyrelsen föreslår regionfullmäktige

1. bevilja styrelsen för Samordningsförbundet Södra Vätterbygden ansvarsfrihet för 2024 års verksamhet
2. bevilja styrelsen för Finnvedens Samordningsförbund ansvarsfrihet för 2024 års verksamhet
3. bevilja styrelsen för Höglandets Samordningsförbund ansvarsfrihet för 2024 års verksamhet.

Sammanfattning

De tre samordningsförbunden i länet har till Region Jönköpings län och till övriga förbundsmedlemmar lämnat årsredovisningar och revisionsberättelser för år 2024. Frågan om ansvarsfrihet för respektive styrelse ska prövas av förbundsmedlemmarna var för sig. Av föreliggande revisionsberättelser framgår att revisorerna för samtliga samordningsförbund tillstyrker ansvarsfrihet för 2024.

Information i ärendet

I enlighet med lagen om finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet (Finsam), 2003:1210, finns tre samordningsförbund i länet.

- Samordningsförbundet Södra Vätterbygden
- Finnvedens Samordningsförbund
- Höglandets Samordningsförbund

Medlemmar i samordningsförbunden är för respektive länsdel: Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, kommunerna samt Region Jönköpings län. Finansiering sker via årliga medlemsavgifter. Syftet med verksamheten är att ge enskilda individer ett samordnat stöd för att uppnå eller förbättra förmågan till förvärvsarbete. Arbetet i respektive samordningsförbund leds av en styrelse och samordnas via ett kansli. Administrativa tjänster köps från Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Årsredovisning och revisionsberättelser 2024 Samordningsförbundet Södra Vätterbygden

- Årsredovisning och revisionsberättelser 2024 Finnvedens Samordningsförbund
- Årsredovisning och revisionsberättelser 2024 Höglandets Samordningsförbund

Beslut skickas till

Samordningsförbundet Södra Vätterbygden

Finnvedens Samordningsförbund

Höglandets Samordningsförbund

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör



Årsredovisning 2024

Dnr 2025:02 / 3

**Egenförsörjning och livskvalitet för individen
– alla kan tillhöra och tillföra.**



Ordföranden har ordet

2024 deltog 253 personer i förbundets insatser. Det är en ökning från året innan och antalet nya deltagare var 162. Det är väldigt glädjande att kunna konstatera att så många i vår målgrupp kan få del av våra insatser. Behovet är större men vi använder våra medel väl.

Det var 79 deltagare som avslutades under året och 39 av dessa kom antingen i arbete eller studier (18) eller vidare i nästa steg i sin arbetslivsinriktade rehabilitering (21). Detta är ett bra resultat som våra insatser uppnått och till stor glädje för de deltagare som kommit vidare i sin väg mot egen försörjning. Bra jobbat!

Värt att notera särskilt är den utvärdering vi gjort av hållbarheten för deltagare i FIA som avslutades med att gå ut i arbete. Hälsohögskolan utförde utvärderingen och fann att 9 av 10 deltagare var kvar i arbete efter flera år. Den tionde hade gått i pension. Ett lysande resultat!

2024 innebar också en diskussion i förbundet om vart vi är på väg och hur våra insatser fungerar tillsammans. Även ledning och styrning av våra insatser diskuterades och vi upptäckte att vi har olika uppfattningar om hur det är och hur vi vill att det ska vara. Styrelsen beslöt att inleda en genomlysning av våra tre individinsatser med stöd av en extern konsult med stor erfarenhet av samordningsförbund. Den första delen av genomlysningen är klar och nu återstår att ta vara på de fynd som kommit upp. Jag är övertygad om att förbundet kommer att utvecklas positivt som en följd av genomlysningen.

Jag har nu varit ordförande i förbundet sedan starten 2011. Nu kommer jag att lämna både ordförande-rollen och styrelsen. Det har varit höjdpunkten i min chefsroll på Försäkringskassan att få arbeta med samordningsförbunden i länet. Det är med glädje och stolthet som jag ser tillbaka på alla år med vissheten att förbunden gör stor skillnad för målgrupp. Mötet med deltagare, insatsansvariga, styrgrupper, beredningsgrupper, förbundschef och verksamhetsutvecklare och inte minst styrelsen har varit väldigt givande och jag är tacksam för att ha fått vara en del av detta. Med dessa ord vill jag tacka för mig och önska förbundet all lycka i fortsättningen!

Klas Rydell

Jag vill passa på att tacka för förtroendet att vara ny ordförande i förbundet. Jag vill också passa på att tacka Klas för det stora och engagerade arbete han utfört under 14 år. En imponerande insats!

Håkan Sandgren
ordförande



Innehållsförteckning

sida

1.	FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	4
1.1.	Översikt över verksamhetens utveckling.....	4
1.2.	Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning	5
1.3.	Styrning och uppföljning av verksamheten	5
1.4.	God ekonomisk hushållning, måluppfyllelse och ekonomisk ställning	6
1.5.	Väsentliga personalförhållanden.....	9
1.6.	Förväntad utveckling	9
2.	RESULTATRÄKNING.....	11
3.	BALANSRÄKNING	11
4.	KASSAFLÖDESANALYS	12
5.	DRIFTSREDOVISNING.....	12
6.	NOTER.....	13
7.	STYRELSENS UNDERSKRIFT	15

Bilagor

1. Måluppfyllelse av åtaganden i Verksamhetsplan 2024
2. Individinriktade insatser som finansierats av förbundet 2024

1. Förvaltningsberättelse

Årsredovisningen innehåller en översiktlig redogörelse av resultat och verksamhetsutveckling samt en redovisning av det ekonomiska utfallet för budgetåret 2024.

Organisation

Samordningsförbundet är en fristående juridisk organisation med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Jönköpings län samt kommunerna Habo, Jönköping, Mullsjö och Vaggeryd som medlemmar. Förbundet leds av en styrelse som utses av medlemmarna. Till sin hjälp har den en beredningsgrupp och ett kansli.

Målgrupp och uppdrag

Målgruppen för den finansiella samordningen är personer i förvärvsaktiv ålder (16-65 år) som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och som uppbär offentlig försörjning. Prioriterade målgrupper i vårt förbund är unga vuxna (18-29 år) med diffus eller komplex problematik och nyanlända med behov av samordnad rehabilitering. Samordningsförbundens uppgift är i första hand att verka för att målgruppen ska få stöd och rehabilitering till egen försörjning.

På individnivå verkar samordningsförbund genom att finansiera insatser som bedrivs av de samverkande parterna. Förbundet arbetar också med att skapa strukturella förutsättningar för att medlemmarna ska kunna samarbeta bättre.

Finansiering

Förbundet finansieras av staten (via Försäkringskassan) med hälften av medlen, Region Jönköpings län med en fjärdedel och berörda kommuner med resterande fjärdedel.

Verksamhetsidé och vision

Det övergripande målet med finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet är att de resurser som avsätts för gemensamma insatser används på ett så effektivt sätt som möjligt och att berörda parter vid behov samverkar så effektivt som möjligt.

Förbundets vision enligt Verksamhetsplan 2024 är "Egenförsörjning och livskvalitet för individen – alla kan tillhöra och tillföra".

1.1. Översikt över verksamhetens utveckling

Belopp i tkr	2024	2023	2022	2021	2020
Verksamhetens intäkter	11 935	9 738	8649	7 902	7 451
Verksamhetens kostnader	11 819	9 795	8585	7 466	6 604
Årets resultat	116	- 57	64	436	847
Soliditet	51 %	57 %	61 %	61 %	56 %
Antal anställda	2	2	2	2	2

1.2. Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Behovet av samordning inom arbetslivsinriktad rehabilitering är fortsatt mycket stort. Arbetslöshet steg något under större delen av 2024 men ökade kraftigt i slutet av året. Långtidsarbetslösheten, där stor del av förbundets målgrupp finns, har ökat under hela 2024, särskilt bland män.

Andelen sjukskrivna varierar mellan kommunerna i länet. Sjukpenningtalet (antal sjukskrivningsdagar i snitt) sjönk under första halvåret, men har i de flesta kommuner i länet ökat kraftigt mot slutet av året. Av alla pågående sjukfall berodde nästan hälften på psykiatriska diagnoser. Kvinnor är nästan dubbelt så mycket sjukskrivna som män. Antal personer med aktivitetsersättning har varit relativt konstant sedan 2019, med en jämnare könsfördelning än inom sjukpenning. Psykiska sjukdomar dominerar även bland de som nybeviljas aktivitetsersättning.

Antalet personer med behov av försörjningsstöd ökade i många kommuner. Tre grupper har varit påtagliga: unga vuxna som inte får arbete, ukrainare och bostadslösa med komplex problematik som hyresvärdar inte accepterar trots sociala kontrakt. Av dem är det i första hand unga vuxna som ingår i Finsams målgrupp, med behov av samordnat stöd.

1.3. Styrning och uppföljning av verksamheten

Följande personer har ingått i förbundets styrelse under år 2024.

Ordinarie ledamot	Ersättare	Utsedd av
Klas Rydell, ordförande	Carina Åberg	Försäkringskassan
Håkan Sandgren, vice ordf	Mia Frisk	Region Jönköpings län
Christer Sjöberg	Henrik Larsen	Jönköpings kommun
Hans Jarstig	Nicklas Gustafsson	Habo kommun
Mats Tingshagen	Eva Nilsson	Mullsjö kommun
Anna Karin Slunge	Thomas Axelsson	Vaggeryds kommun
Anna Svensson	Andreas Appelberg	Arbetsförmedlingen

Under 2024 har styrelsen mötts vid åtta tillfällen, varav en vårkonferens tillsammans med Finnvedens samordningsförbund och en strategidag tillsammans med beredningsgruppen.

Styrelsen följde den ekonomiska utvecklingen för förbundet löpande under året. En redovisning till medlemmarna skedde som vanligt i Delårsrapport 2024.

Förslag till budget kommande år och plan för ytterligare två år tas varje år fram gemensamt av styrelse och beredningsgrupp vid strategidagen i september. Dessa presenteras i förslag till verksamhetsplan, som skickas till medlemmarna för samråd, innan styrelsen fastställer planen på ett offentligt styrelsemöte i november.

Förbundet har en internkontrollplan och andra styrdokument som styrelsen följer upp. Uppföljning av hur finansierade insatser arbetar sker bl a med hjälp av Försäkringskassans nationella uppföljningssystem Uppföljning Finsam och Indikatorer för finansiell samordning.

1.4. God ekonomisk hushållning, måluppfyllelse och ekonomisk ställning

Styrelsen följer löpande upp ekonomin i förbundet och tillser att medlen används på ett så effektivt sätt som möjligt. Administrationskostnaderna hålls på en låg nivå, bl a genom ett nära samarbete med Finnvedens Samordningsförbund. Trots att förbundet måste följa samma lagar som kommuner och regioner ligger administrativa kostnaderna bara på 10-15% av totalbudgeten. Resten används till insatser. 10% av årets utfall gick till strukturinriktat arbete och över 80% till individinriktade insatser. Nästan alla medel till individinriktade insatserna gick under 2024 till långsiktigt finansierade insatser.

Uppföljning av verksamheten

När man följer upp om en insats är framgångsrik eller inte så är det viktigt att utgå från vilken typ av verksamhet det är – förberedande, utredande eller arbetslivsinriktad. Målen för respektive insats sätts utifrån målgruppen och inriktningen på insatsen. Måluppfyllnaden behöver bedömas utifrån respektive insats' målsättningar. Så sker i Bilaga 2.

Huruvida de övergripande verksamhetsmålen i förbundets verksamhetsplan för 2024 uppnåtts kommenteras i bilaga 1. Sju av de tretton målen i verksamhetsplanen för 2024 bedöms uppfyllda under året, fem bedöms inte vara uppfyllda, ett delvis uppfyllt och ett mål har inte varit möjligt att bedöma.

De finansiella målen i Verksamhetsplan 2024 är uppfyllda: verksamheten har bedrivits inom ramen för tilldelade ekonomiska medel, likviditeten är mycket god, förbundet har inte skuldsatt sig och medel har inte placerats på sådant sätt att det kan minska i värde. Förbundet har en budget i balans.

Det är styrelsens bedömning att förbundet, trots att alla delmål inte uppfyllts, under året har bedrivit verksamheten på ett sådant sätt att en god ekonomisk hushållning uppnåtts.

Insatser

Förbundet arbetar dels strukturinriktat, för att förbättra samverkan kring stödet till förbundets målgrupp, dels genom finansiering av individinriktade insatser.

Individinriktade insatser

Samordningsförbund får inte driva egen verksamhet, utan finansierar helt eller delvis insatser som en eller flera av medlemmarna driver tillsammans för förbundets målgrupp.

Vid årsskiftet 2022-2023 upphörde användningen av nationella uppföljningssystemet SUS. Systemet har ännu inte ersatts med något nytt gemensamt system, varför mängden information som kan följas upp i år har begränsats.

Deltagare 2024	Kvinnor	Män	Varav nya	Avslutade	Arbete	Studier	Arb.rehab	Sjukdom	Annat skäl
Enter	41	39	38	23	6	3	2	12	
NOVA	42	28	66	46	1	3	18	16	8
FIA	19	14	11	10	4	1	1		4
IT-spåret	1	5	2	0					
Koll på förmåga	31	33	45						
Totalt	134	119	162	79	11	7	21	28	12

Total 253 personer deltog i insatser som helt eller delvis finansieras av förbundet, varav 134 kvinnor och 119 män. Det är betydligt fler än förra året. 162 av dem började under året. Vad gäller IT-spåret räknas enbart deltagare från förbundets område. Totalt deltog 14 män och fem kvinnor från hela länet i IT-spårets verksamhet.

Uppgifter finns om 79 avslutade deltagare. Elva av dem gick vidare till arbete, vilket är något fler än förra året, och sju till studier. Att inte fler går vidare till arbete från NOVA beror på att de möter en målgrupp som står så långt från arbetsmarknaden att målet inte är att de ska komma i arbete under tiden de är inskrivna. De förbereds för fortsatt stöd via ordinarie verksamheter. Att fyra deltagare trots detta har gått vidare till arbete eller studier är mycket positivt. Ett annat skäl att inte fler kommit till arbete är att fler arbetsgivare är restriktiva med praktik och anställning. Koll på förmåga är en tidsbegränsad, utredande insats som inte heller har målet att hjälpa sina deltagare till arbete.

Vanligaste orsakerna till avslut under 2024 var att man gick vidare till fortsatt arbetslivs-inriktad rehabilitering eller avslutades på grund av sjukdom. De som avslutas på grund av sjukdom har med sig en planering för fortsatt hjälp genom vården. Flera av dem har också fått stöd att söka försörjning via Försäkringskassan.

I Bilaga 2 finns en presentation av de fem individinriktade insatserna och hur var och en lyckats nå de mål som satts upp. En stor majoritet av de mål som gått att följa upp är uppfyllda helt eller till stor del.

Under 2024 genomförde en konsult en genomlysning av insatserna NOVA, Enter och FIA. Den genomfördes som en del i en översyn av insatserna, för att de bättre skulle möta de aktuella behoven hos Finsams målgrupp. Deltagarflödet i och mellan insatserna var också otydligt. Flera viktiga utvecklingsområden identifierades, som förbundet, de tre insatserna och berörda parter kommer att arbeta vidare med under 2025.

Indikatorer för finansiell samordning

Syftet med indikatorer för finansiell samordning är att följa upp hur väl berörda parter samverkar kring förbundets målgrupp. Enkätfrågor har under året ställts till pågående deltagare och avslutade deltagare. Analysen av indikatorerna hjälper till att identifiera styrkor och svagheter i samordningen och används som underlag för att förbättra och utveckla förbundens arbete.

Mätning genomförs från november varje år till oktober följande år och en nationell analys publiceras i februari. Den analysen bygger även på enkäter till andra respondentgrupper,

vilket gör att jämförelsemöjligheterna är begränsade. Nationella analysen finns på NNS hemsida nns.samordning.org

Under pågående insats upplever fler individer år 2024 jämfört med 2023 att stödet de får är användbart och att de har möjlighet att påverka vilken typ av stöd de får. Så många som 95% av kvinnorna uppger att de får det stöd de behöver. Dessutom känner fler att personalen tar hänsyn till deras erfarenheter, åsikter och kunskaper.

Vid avslut av insatsen är det däremot färre som känner sig redo att börja arbeta eller studera jämfört med förra året. Även upplevelsen av att det finns en tydlig planering för vad som händer efter insatsen har minskat. Bland de som har en plan framåt anser betydligt färre att stödet kan sättas i gång inom en rimlig tidsram. Denna upplevelse är vanligare bland män än bland kvinnor.

Antidiskriminering och jämställdhet

Under 2024 intensifierades arbetet med jämställdhet och diskriminering, bl a genom att en Antidiskriminerings- och jämställdhetspolicy antogs.

Förbundet anslöt under 2022 till ett regeringsuppdrag som Nationella Nätverket för samordningsförbund (NNS) fått med mål att *motverka och stoppa psykiskt, fysiskt och sexuellt våld*. Under 2023 utbildades all personal i våra finansierade insatser i att ställa frågor om våld. Implementeringen med att rutinmässigt ska ställa frågor om våld till samtliga deltagare påbörjades under 2024. Genom att vara utbildade i att ställa frågor om våld kan personalen på ett effektivt sätt uppmärksamma och erbjuda stöd till dem som behöver det.

Uppföljning och resultat för strukturinriktade insatser

Den *nya samverkansformen VerkSam* kom i gång under 2024. I stort sett alla grupper har kommit i gång. Totalt har 52 möten registrerats under året, mellan handläggare inom kommunernas försörjningsstöd och de vårdgivare som finns i Jönköping, Habo och Mullsjö. Upplevelsen av mötena var att de var mycket effektiva och tidsbesparande (79% svarade max-värdet i enkät som besvaras gemensamt vid varje möte).

Under året har utbildningar i *BIP/SKAPA och reflexiv praxis* genomförts både inom våra finansierade verksamheter och hos våra parter. Vi har även inspirerat och bidragit till utvecklingen av dessa arbetssätt hos andra samordningsförbund runt om i landet. Verksamhetsutvecklarna i Finnveden och Södra Vätterbygden har dessutom utbildat externa verksamheter och projekt i BIP/SKAPA. Detta har inte bara genererat vissa intäkter för förbunden utan också skapat möjligheter att vidareutveckla arbetssättet till förmån för vårt eget förbund.

Samverkansmodellen *Rätt stöd, rätt försörjning* är ett ramverk för samordning av arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser för personer som saknar sjukpenningsgrundande inkomst (SGI) och som har sin arbetsförmåga nedsatt på grund av sjukdom eller ohälsa. För på ett få bättre spridning är planen att modellen ska finnas tillgänglig på Regionens sida för kommunsamverkan under nästa år. I vårt geografiska område hanteras dessa frågor inom ramen för VerkSam.

Under 2024 inkom 17 *Lex Heller-anmälningar* till förbundet, vilket är en fortsatt ökning sedan förra året. En rapport visar vilka åtgärder som vidtagits med anledning av anmälningarna:

- Info till berörda chefer vid bemötandeproblem och när rutiner och kontaktvägar inte fungerat
- Info till berörda politiker och förvaltningar vid brister vad gäller stödformer
- Samverkanskoppen med info om AFs digitala arbetssätt och Statens Servicecenter
- Kompetensutveckling kring olika former av funktionsnedsättningar, parternas uppdrag och ansvar, kulturkunskap, bemötande, SIP och samverkansformer.

Välfärdsguiden är en söklplattform med stödformer inom välfärdsområdet som lanserades inom förbundets område 2023. Under 2024 har texter konverterats från Insatskatalogen till Välfärdsguiden och nya texter skapats. Plattformen är utformad för att vara användarvänlig och möta behoven hos olika målgrupper.

Utbildningsinsats: fokus på länderkunskap, kulturmöten, psykisk ohälsa, interkulturell kommunikation, värde- och normkrockar samt syn på arbete och arbetsmarknaden. Förbundet genomförde utbildningar tillsammans med inKultura inom ramen för Regionens Psykiatrivecka. Utbildningen erbjöds på plats i Jönköping och Värnamo samt tillgång till inKulturas digitala plattform. Totalt deltog ca 100 personer på plats och ytterligare 40 deltog digitalt. Alla som deltog på plats fick också möjlighet att se utbildningen digitalt.

Förbundet arbetar aktivt med att hålla *hemsidan finsamjonkopingslan.se* uppdaterad med information om kompetensutveckling, pågående insatser mm.

Förbundet deltar även *i andra former av nationell och regional samverkan* med fokus på utveckling, t ex med Nationella Rådet, Nationella Nätverket för samordningsförbund (NNS), Nätverket Kust till Kust och Kommunal Utveckling.

Balanskravsresultat

Årets resultat enligt resultaträkningen	115 756 kr
= Balanskravsresultat	115 756 kr

1.5. Väsentliga personalförhållanden

Förbundet har två anställda på heltid: förbundschef Peter Hedfors och verksamhetsutvecklare Mia Alfredsson. Tjänsten som förbundschef finansieras delvis genom att Finnvedens Samordningsförbund köper 35% av tjänsten. Förbunden delar på kanslikostnaderna. Tjänst köps också för lönehantering, bokföring och redovisning, av Region Jönköpings län.

Förbundschefen har aviserat att han kommer att gå i pension i november 2025 och gå ned i tid från 250401. Ett samråd mellan förbunden om fortsatta bemanning har påbörjats.

1.6. Förväntad utveckling

Lågkonjunkturen i Sverige bedöms fortsätta påverka förbundets målgrupp. Ökningen av arbetslöshet, sjukskrivningar och behovet av offentlig försörjning i slutet av 2024 är oroväckande. Behovet av samordning av stödinsatser ökar.

Förbundets finansiering av insatser bedöms vara stabil under 2025. Den relativt nya, långsiktiga verksamheten NOVA – Stöd i förändring är den insats som förbundet lägger mest medel på. En nackdel med att förbundet finansierar flera insatser långsiktigt är att

möjligheterna att pröva helt nya arbetsmetoder med tidsbegränsade projekt minskat. Ökningen av långsiktig finansiering stämmer dock med önskemål från både genomförda medlemssamråd och förbundets beredningsgrupp.

Under den genomlysning som gjorts 2024 av verksamheterna Enter, FIA och NOVA identifierades ett antal utvecklingsområden. Dessa frågor kommer att vara viktiga fokus under 2025. Inriktningar för insatserna, målsättningar, bemanning mm kan förändras, men deras budgetar är oförändrade under 2025. Förbundet kan också under året också påverkas av att flera nya ledamöter har kommit in i förbundets styrelse och att ändringar kommer att ske på förbundskansliet.

Under 2025 kommer samråd att fördjupas om hur Finsam-arbetet bör utvecklas i hela landet. Försäkringskassans rapport angående behov av förändringar i lagstiftningen är ett viktigt underlag. Andra viktiga underlag är Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) rapport som bekräftar att samordnad rehabilitering som finansieras av samordningsförbund ger positiva effekter, och Nationella Nätverket för samordningsförbund (NNS) rapport Framtidens Finsam. Alla dessa tre dokument presenterades i december 2024 och finns på förbundets hemsida.

2. Resultaträkning

Belopp i kr.	Not	Budget 2024	2024-12-31	2023-12-31
Verksamhetens intäkter	2	11 148 000	11 764 068	9 589 737
Verksamhetens kostnader	3	11 356 500	-11 819 239	-9 795 105
Resultat			-55 171	-205 368
Finansiella intäkter			170 927	147 945
Finansiella kostnader			0	0
Resultat efter finansiella poster			115 756	-57 422
Årets resultat			115 756	-57 422

3. Balansräkning

Belopp i kr	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Omsättningstillgångar			
Fordringar	4	438 383	222 725
Kassa och bank		4 216 761	3 783 275
Summa omsättningstillgångar		4 655 144	4 006 000
Summa tillgångar		4 655 144	4 006 000
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital		2 279 601	2 337 024
Årets resultat		115 756	-57 422
Årets balanserade resultat		2 395 357	2 279 601
Skulder			
Kortfristiga skulder	5	2 259 787	1 726 399
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		4 655 144	4 006 000

4. Kassaflödesanalys

Belopp i kr.	2024-12-31	2023-12-31
Årets resultat	115 756	-57 422
Justering för ej likviditetspåverkande poster		
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		
Ökning(-)/minskning(+) kortfristiga fordringar	-215 658	258 065
Ökning(+)/minskning(-) kortfristiga skulder	533 387	229 106
Kassaflöde för den löpande verksamheten		
Kassaflöde från investeringsverksamheten		
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		
Årets kassaflöde	433 485	429 749
Likvida medel vid årets början	3 783 276	3 353 526
Likvida medel vid årets slut	4 216 761	3 783 275

5. Driftsredovisning

Belopp i kr	Utfall jan-dec 2024	Aktuell budget jan-dec 2024	Avvikelse utfall – budget	Bokslut helår 2023
Verksamhetens kostnader	11 819 239	11 356 500	-462 739	9 795 105
Verksamhetens intäkter	11 934 995	11 148 000	786 995	9 737 682
Resultat	115 756			– 57 422
Utgående Eget kapital	2 395 357			2 279 601
Likvida Medel	4 216 761			3 783 275

Verksamhetens intäkter är en bruttosumma. En stor del av ökningen består av utbetald ränta på innestående kapital. Andra stora delar av avvikelsen vad gäller intäkterna är ersättning från Finnvedens samordningsförbund (störst del) och andra organisationer som köpt tjänster av vårt förbund. Se mer information i noterna 3 och 6.

Likvida medlen vid årsskiftet är alltid stora, då de flesta medlemmarna först efter årsskiftet fakturerar sina kostnader för insatser under november-december.

6. Noter

Not 1. Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är i tillämpliga delar upprättad i enlighet med Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning samt rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning. Vissa anpassningar har gjorts till Finsam:s verksamhet.

Not 2. Verksamhetens intäkter	2024-12-31	2023-12-31
Driftbidrag från staten via Försäkringskassan	5 574 000	4 446 000
Driftbidrag från Habo kommun	204 100	161 300
Driftbidrag från Jönköping kommun	2 238 400	1 786 000
Driftbidrag från Mullsjö kommun	116 000	92 600
Driftbidrag från Vaggeryds kommun	228 500	183 100
Driftbidrag från Region Jönköpings Län	2 787 000	2 223 000
Försäljning delade kostnader Finnveden	544 171	475 188
Övriga försäljningar	69 393	195 054
Erhållna bidrag personal	596	27 394
Övriga ersättningar och intäkter	1 921	107
Ränta	170 927	147 945
Öres och kronutjämning	-13	-7
Summa	11 934 995	9 737 682

Not 3 Verksamhetens kostnader

	Not	Budget 2024	2024-12-31	2023-12-31
Individ- och strukturinriktade insatser				
Enter		3 197 000	3 163 365	2 234 328
NOVA		4 200 000	4 281 965	3 335 991
Funktionsnedsatta i arbete (FIA)		698 000	579 243	649 385
IT-spåret		562 500	562 500	562 500
Verksamhetsutvecklare	6	849 000	41 951	108 188
Samverkansmodell		490 000	480 000	432 000
Projektgemensamt		70 000	63 733	58 000
Kompetensutveckling	6	200 000	274 836	289 141
Kansli	6	870 000	2 161 300	1 991 863
- Rörelsens kostnader			259 546	222 840
- Personalkostnader			1 901 754	1 769 023
Information		30 000	25 620	22 685
Styrelse		35 000	46 895	5 600
Revision		55 000	28 250	0
Ekonomihantering		100 000	109 580	105 423
Totalt		11 356 500	11 819 239	9 795 105

Budgeten och utfallet för året ökade kraftigt jämfört med 2023, eftersom kommuner och region enats om att för första gången ta vara på hela det bidragsutrymme som förbundet erbjudits under flera år.

I förbundets budget medräknas endast 90% av de medel som förbundet beviljar till respektive insats, eftersom det är normalt att alla sökta medel inte förbrukas. Enter har haft flera vakanser under året, vilket påverkat utfallet. NOVA, FIA och Samverkansmodellen/KPF har överskridit förbundets budget, men utfallet är inom ramen för beviljad maximal budget för respektive insats. Kostnaderna för ekonomihanteringen har överskridit budget beroende på underbudgetering.

I redovisningsposten Försäljning delade kostnader Finnveden ingår 35% tjänst som förbundschef, kanslikostnader och kompetensutveckling. I posten Övriga försäljningar ingår främst ersättning för utbildningar i BIP och SKAPA. Se mer information i not 6.

Personalkostnader består av bruttolön och lönebikostnader för förbundschef med 1.153 tkr och för verksamhetsutvecklaren med 748 tkr.

Kostnaderna för styrelse och revision har tillkommit i år, efter att medlemmarna ändrat reglerna för arvodering när förbundsordningen reviderades.

Not 4 Fordringar

	2024-12-31	2023-12-31
Kundfordringar	237 426	101 524
Skattekonto	61 342	89 782
Fordran Moms	57 296	8 366
Förutbetalda hyror	5 340	5 253
Övriga interimsfordringar	76 979	17 800
Summa	438 383	222 725

Not 5. Kortfristiga skulder

	2024-12-31	2023-12-31
Leverantörsskulder	1 957 741	790 342
Skatteskulder	65 788	60 432
Moms redovisningskonto	0	0
Personalskatt	28 376	24 864
Avräkning lagstadgade sociala avgifter	32 455	28 805
Upplupna semesterlöner	58 086	36 199
Beräknade upplupna lagstadgade sociala avgifter	18 251	11 374
Övriga interimsskulder	99 089	774 383
Summa	2 259 787	1 726 399

Not 6. Kompletterande nettouppgifter jämförda med budget

Ovanstående redovisning har skett utifrån Nationella Rådets mall samt lagstiftning och regler i enlighet med not 1. Det innebär att fler inkomster än i förbundets budget redovisas under intäkter, i not 2. Även kostnaderna i not 3 redovisas brutto.

Hela lönen för förbundschef ingår i posten Personalkostnader i not 3 medan den ersättning som vårt förbund får från Finnvedens SF för 35% av tjänsten finns med som intäkt av försäljning i not 2. På samma sätt täcks en hel del av kostnaderna för gemensam kompetensutveckling och hälften av de gemensamma administrativa kostnaderna på kansliet av ersättning från Finnvedens SF.

Lönekostnaderna för verksamhetsutvecklarens tjänst ingår i personalkostnader (kansli) i not 3, medan verksamhetsutvecklaren är en egen post i budgeten.

För att göra det möjligt att jämföra kostnaderna med budget för året följer här tre kompletterande uppgifter, som inte är del av den formella ekonomiska redovisningen.

	Budget 2024	2024-12-31	2023-12-31
Verksamhetsutvecklare totalt	849 000	790 218	689 562
Kompetensutveckling netto	200 000	197 963	198 395
Kansli netto	870 000	873 826	816 987

Nettokostnaderna för VU ligger klart under budget medan nettokostnaderna för kompetensutveckling och kansli motsvarar budgeten för året.

De lägre kostnaderna för VU beror på att både lönekostnaderna och omkostnaderna blev lägre än beräknat.

7. Styrelsens underskrift

Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt kostnader, intäkter och förbundets ekonomiska ställning.

Digital signering av samtliga, se nedan

Håkan Sandgren
Ordförande

Hans Jarstig
Vice ordförande

Jessica Klitsie
Ledamot

Mats Tingshagen
Ledamot

Christer Sjöberg
Ledamot

Anna Karin Slunge
Ledamot

Andreas Appelberg
Ledamot

Bilagor

1. Måluppfyllelse av åtaganden i Verksamhetsplan 2024
2. Individinriktade insatser som finansierats av förbundet 2024



Måloffyllelse av åtaganden i Verksamhetsplan 2024

Åtagande	Mål- uppfyllelse	Kommentar
Finansiering av verksamheter som riktar sig till unga vuxna med diffus eller komplex problematik och andra som ingår i övergripande målgrupp	Uppfyllt	Förbundet har helt eller delvis finansierat fem individinriktade verksamheter under 2024: Enter, Funktionsnedsatta i arbete (FIA), NOVA, IT-spåret och Koll på förmåga.
Minst 85% av deltagarna ska uppleva en stegförflyttning i att vara mer redo att kunna arbeta eller studera	Ej uppfyllt	44 % av dem som svarat på enkät vid avslut ur NOVA, Enter eller FIA under 2024 upplever sig vara mer redo att arbeta eller studera.
Minst 70% tycker att livskvaliteten blivit bättre än innan deltagandet i insatsen	Delvis uppfyllt	65 % av dem som svarat på en hälsoenkät efter avslut ur NOVA, Enter eller FIA har angett att livskvaliteten blivit bättre. (78% i Enter, 67% i FIA, 57% NOVA)
BIP som mindset och SKAPA som verktyg implementeras i FIA, Enter och NOVA	Uppfyllt	Alla coacher är utbildade i BIP och SKAPA och arbetar med det, anpassat till respektive uppdrag.
Implementering av nya samarbetssättet VerKSam i förbundet område	Uppfyllt	Överenskommelsen är påskriven av samtliga parter och arbetet är i gång.
Ökad kunskap om SIP bland berörda medarbetare hos medlemmarna	Uppfyllt	Två utbildningstillfällen genomförda. Utbildningen som helhet skattades vid utvärdering till 4,91 av 6 av deltagarna.
Uppstart av nationellt nätverk kring Lex Heller	Ej uppfyllt	Processen för att starta ett nätverk har påbörjats men inte hunnit göras klar.
Utvecklad hantering av inkomna anmälningar i Lex Heller	Uppfyllt	Styrelsen har bekräftat nuvarande arbetssättet, utifrån en sammanfattande rapport som finns på hemsidan.
Samverkan med sociala företag och arbetsintegrerade sociala företag formaliseras och etableras under 2024	Ej uppfyllt	Vi har avvaktat processer i Finnvedens Samordningsförbund i samarbete med Coompanion Jönköpings län. Fokus har legat på andra, mer prioriterade frågor.
Aktuell utveckling i omvärlden inklusive forskning bevakas och redovisas	Uppfyllt	Utvecklingen i omvärlden följs och redovisas på flera olika sätt i förbundets arbete.
Ett mer gemensamt förhållningsätt har utvecklats under 2024	Uppfyllt	Flera former av gemensam kompetensutveckling har genomförts, bl a SIP, SKAPA, frukostmöten om våra olika begrepp och om sjukskrivningars inlåsningseffekter
Kunskap om Valfärdsguiden är god hos berörda medarbetare	-	Beredningsgruppen skulle ha genomfört en enkät, men andra frågor har prioriterats.
Alla insatser som bör finnas i Valfärdsguiden från vårt förbund finns publicerade.	Ej uppfyllt	Fokus detta år har varit att göra klart texter inför nedsläckningen av Insatskatalogen. Fortfarande saknas en del insatser.

Sammanfattning: Sju av de tretton målen i verksamhetsplanen för 2024 bedöms uppfyllda under året, fem bedöms inte vara uppfyllda, ett delvis uppfyllt och ett mål har inte varit möjligt att bedöma.



Individinriktade verksamheter som fått förbundets stöd 2024

Innehållsförteckning

1. NOVA – Stöd i förändring	1
2. Verksamheten Enter	4
3. Funktionsnedsatta i Arbete (FIA).....	7
4. IT-spåret	9
5. Koll på förmåga.....	11

Fem individinriktade verksamheter har fått medel från förbundet under 2024. Redovisning sker könsupplad, när det är möjligt, i enlighet med förbundets Ickediskriminerings- och jämställdhetspolicy.

Viss statistik är hämtade ur Indikatorer för finansiell samordning (www.nnsfinsam.se). Uppgifter om deltagares bakgrund och försörjning är mer begränsad än tidigare år, eftersom Försäkringskassan inte kunnat ersätta nationella systemet SUS (System för Uppföljning av Samverkan) med något nytt system. Juridiska frågor är ännu inte lösta.

1. NOVA – Stöd i förändring

Verksamhetsbeskrivning

NOVA – Stöd i förändring är en förberedelse inför arbetslivsinriktade insatser.

Fokus ligger på den individuella personliga utvecklingen i samspel mellan människor. Insatsen är till för individer som vill få till en förändring i sitt liv men är i behov av stöd för att komma vidare.

Kontaktperson är teamledare Jessica Stark och ansvarig organisation är Arbetsmarknadsavdelningen i Jönköpings kommun. NOVA finns i kommunerna Jönköping, Vaggeryd, Habo och Mullsjö.

Målgruppen är personer mellan 18–64 år med funktionsnedsättningar och/eller en social situation som påverkar arbetsförmågan samt personer som har behov av samordnade arbetsförberedande insatser i syfte att uppnå och förbättra sin förmåga att delta i ordinarie arbetsmarknadsinriktade insatser. Boende i Jönköping, Vaggeryd, Habo eller Mullsjö. Prioriterad målgrupp är unga 18–29 år.

Målgruppen innefattar inte personer med hel sjukersättning.

Bemanning och Resursfördelning

Verksamheten omfattar sju heltidstjänster, fördelade mellan kommunerna för att möta lokala behov.

I Jönköping arbetar två coacher, varav en på 75 procent, samt en teamledare som samordnar arbetet. Vaggeryd har två coacher, Habo en coach på 90 procent, och Mullsjö en coach.

Under året har några kortare sjukskrivningar inom personalen påverkat arbetsflödet. Trots detta har teamet arbetat flexibelt för att säkerställa att deltagarna får det stöd de behöver.



Metod och Arbetsmodeller

Grunden i NOVA är metoden 7TJUGO, baserad på empowerment-pedagogik, med syfte att stärka självbild och resurser genom gruppövningar. Deltagarna erbjuds ett kravlöst sammanhang med fokus på kommunikation, självbild, ansvar och mål under cirka sex månader, med flera träffar i veckan. Individuella samtal, ibland med remittenten närvarande, säkerställer att utvecklingen sker utifrån individens förutsättningar. Som stöd används verktyget SKAPA, som mäter progression mot anställningsbarhet, och samtalen bygger på Motiverande samtal (MI) för att underlätta förändringsprocesser.

Teamet har utbildats i 7TJUGO junior för att stötta en bredare målgrupp och i More to Life (MTL) för att fördjupa hälsoperspektivet i arbetet. Dessutom har Acceptance and Commitment Therapy (ACT) använts som ett komplement till 7TJUGO, med fokus på acceptans av livets utmaningar, både i samtal och gruppverksamhet.

Deltagarstatistik under året december 2023 till och med november 2024

<i>antal inskrivna:</i>	<i>16–29 år</i>	<i>30–64 år</i>
<i>kvinnor:</i>	<i>16</i>	<i>40</i>
<i>män:</i>	<i>12</i>	<i>22</i>
<i>totalt antal:</i>	<i>28</i>	<i>62</i>

<i>Remitterande myndighet:</i>	<i>Antal: (statistiken för december 2023 saknas)</i>
<i>Arbetsförmedlingen</i>	<i>0</i>
<i>Försäkringskassan</i>	<i>16</i>
<i>Region</i>	<i>22</i>
<i>Kommun</i>	<i>30</i>
<i>Annat</i>	<i>2 (egenremiss)</i>

	arbete utan subv	arbete med subv	studier	Fortsatt arbetsinriktad rehabilitering	sjukdom	annat
Avslutade antal	1	0	3	18	16	8

Fortsatt arbetsinriktad rehabilitering omfattar avslut till rehabiliteringssamverkan FK-Af (GK), Samhall, AME/AMA, ENTER och FIA.

Resultat och Måluppfyllelse

Det övergripande målet är att individen ska utveckla sina egna förmågor och förutsättningar för att bli mer redo att närma sig arbetsmarknaden eller studier.

Följande uppgifter kommer från avslutade deltagares svar på Indikatorer för finansiell samordning och förbundets hälsoenkät.

- *Deltagarna upplever en positiv stegförflyttning/progression mot att kunna arbeta eller studera jämfört med innan deltagande i insatsen.*
38 personer har svarat på en liknande indikator-fråga. Av dem har 13 svarat positivt.



- *Deltagarna upplever att den egna hälsan har förbättrats i förhållande till inskrivningstillfället. 16 av 30 som svarat på en hälsoenkät anger bättre hälsa i en VAS-skala vid avslut.*
- *Deltagarna upplever att livskvaliteten (ex hälsa, ekonomi, relationer, självförtroende) har ökat efter deltagandet i verksamheten.*
Av de 30 som svarat anger 17 att livskvaliteten är bättre vid avslut.
- *Deltagarna upplever sig ha fått stöd att utveckla sitt sätt att hantera sin situation.*
39 avslutade deltagare har besvarat denna fråga i indikatorenkäten. 34% av dem svarar klart positivt ("till mycket stor del" eller "helt och hållet").

Eftersom nuvarande målsättningar inte är måttsatta så är det en bedömningsfråga om de kan anses uppnådda eller inte. För många av deltagarna har målen nåtts tydligt, för andra delvis.

Utmaningar och Lärdomar

Från ett organisatoriskt perspektiv är otydlighet från ledningen och konflikter centrala utmaningar, vilket skapar höga och oklara förväntningar på teamet. På individnivå är det utmanande att skapa ett fungerande gruppklimat med hänsyn till olika personligheter och förutsättningar samt att nå samsyn kring när en individ är redo för nästa steg i en arbetsförberedande insats.

Trots viss skepsis kring gruppverksamhet har det visat sig att många deltagare är nöjda och upplever framsteg. En viktig insikt är att förändring måste komma inifrån individen, men verksamheten kan bidra genom att erbjuda en trygg och utvecklande miljö. För de flesta deltagarna, som ofta lever med långvarig psykisk ohälsa, är förändring en långsam process. Små framsteg uppmuntras för att möta individer där de befinner sig och stödja dem att ta nästa steg utan rädsla för att misslyckas.

Framöver strävar verksamheten efter att tydliggöra sitt uppdrag för att förbättra kontakten med remitterter och öka inflödet av deltagare. Metoden 7TJUGO, med sin balans mellan struktur och anpassningsbarhet, möjliggör kontinuerlig utveckling i arbetet med varje ny grupp.

Kommentarer kring Samverkan och Jämställdhetsarbete

Generellt fungerar samverkan bra men det som kan göra det problematiskt är när individen inte "passar in" i befintliga systemen. När samverkan inte fungerar kan det vara utifrån hur flexibel och engagerad samverkansparten är i sin profession. Även hög arbetsbelastning och hög personalomsättning påverkar samverkan då det kan leda till köer och okunskap vilket i sin tur bidrar till "glapp" i individens process.

På de mindre orterna tar det tid att bygga upp kontaktnätet lokalt för samverkan mellan olika parter. Insikten är att det är ett långsiktigt arbete men samverkan med remitterter har ändå utvecklats under året. Det tar längre tid att bygga upp samverkan samt att få in remisser om det är nyanställningar eller vakanta tjänster.

Som det ser ut idag har NOVA ingen särskild rutin för hur jämställdhetsarbetet hanteras utifrån handlingsplanen i förbundets Antidiskriminerings- och jämställdhetspolicy.

Övriga Resultat och Planerade Utvecklingsinsatser

Innan teamet kan lägga en planering för fortsatt utveckling av NOVA behöver det bli tydligt från ledningen vilket NOVA:s uppdrag är. Förhållandet mellan målgrupp och målsättning måste vara realistiskt med rimliga förväntningar.



2. Verksamheten Enter

Verksamhetsbeskrivning

Verksamhetsansvar har Arbetsmarknadsavdelningen i Jönköping kommun, där även teamledaren har sin anställning. Samordningsförbundet har finansierat Enter sedan 2012 då verksamheten startades. Verksamheten är en samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Region Jönköpings län samt kommunerna i Jönköping, Vaggeryd, Habo och Mullsjö. Enter har en styrgrupp där representanter för alla berörda organisationer träffas ca 4 gånger per år.

Enter tar emot personer i arbetsför ålder 18–64 år utan anställning, som har behov av insatser från flera av förbundets parter, uppbär offentlig försörjning och bedöms ha en arbetsförmåga att bygga på inom ett år. Prioriterad grupp är personer i åldern 18–29 år, med psykisk ohälsa eller funktionsvariation. Boende i Jönköping, Vaggeryd, Habo eller Mullsjö

Bemanning och Resursfördelning

Teamet består av tre medarbetare, på heltid, från Arbetsmarknadsavdelningen Jönköping kommun (AMA), en medarbetare från Försäkringskassan och en tillhörande Region Jönköpings län. Arbetsförmedlingen har en representant på 20%.

Jönköpings kommun har tom juni 2024 lånat ut personal på 15% som matchar deltagare ut mot företag. I augusti 2024 började en arbeidskonsulent på heltid som är anställd av Jönköpings kommun. Medarbetaren ska bland annat ackvirera platser, coacha och ha en tydlig samordnande roll i Vaggeryd, Habo och Mullsjö kommun.

Metod och Arbetsmodeller

Personalen arbetar i team med gemensamt ansvar för deltagarna, där varje deltagare har en handledare som följer dem genom hela processen. Handledaren genomför en fördjupad kartläggning av deltagarens förmågor, resurser och begränsningar, med BIP som grund och arbetsfokus som röd tråd. En förändringsplan med mål upprättas och följs upp kontinuerligt under processen.

Exempel på insatser som erbjuds är stödjande samtal, samordning av vårdkontakter och hjälp med att få vardagen att fungera. Deltagarna kan även få studie- och yrkesvägledning, arbetsträning, hälsocoachning, friskvårdsaktiviteter och utbildning i arbetsmarknadskunskap. Arbetsträning och vårdkontakter är de mest använda insatserna, där arbetsträning fokuserar på att pröva förmågor och få erfarenhet.

Under 2024 har teamet implementerat verktyget SKAPA för att användas vid behov. Deltagarna får frågor om våld i nära relationer var tredje månad. Vid behov genomför Enter:s arbetsterapeut aktivitetsbaserade kartläggningar där deltagaren observeras i tre typer av aktiviteter. Detta hjälper till att identifiera styrkor, begränsningar och behov, vilket förbättrar matchningen mot arbete och kan öka deltagarens arbetsförmåga.

Enter erbjuder möten både på plats i deltagarens hemkommun och digitalt, utifrån önskemål. För att säkra fler platser samarbetar Enter med arbeidskonsulenter i olika kommuner och samarbetar med arbetsgivare, även de som för närvarande inte kan ta emot deltagare, för att skapa framtida möjligheter för placeringar.



Deltagarstatistik och Könsuppdelad Redovisning, mätning under året december till och med november

<i>antal inskrivna:</i>	<i>16–29 år</i>	<i>30–49 år</i>	<i>50–64 år</i>
<i>kvinnor:</i>	28	14	-
<i>män:</i>	21	15	1
<i>totalt antal:</i>	49	29	1

<i>Remitterande myndighet:</i>	<i>Antal:</i>
<i>Arbetsförmedlingen</i>	9
<i>Försäkringskassan</i>	9
<i>Region</i>	49
<i>Kommun</i>	12
<i>Annat</i>	-

	arbete utan subv	arbete med subv	studier	Fortsatt arbetsinriktad rehabilitering	sjukdom	annat
Avslutade, antal	2	4	3	2	12	2

Resultat och Måluppfyllelse

Det övergripande målet för verksamheten är att tillvarata den enskilde individens resurser och hitta hållbara lösningar i riktning mot arbete studier och en ökad inkludering i samhället. Det konkreta målet för verksamheten är följande.

- *50% av deltagarna som bedöms ha arbetsförmåga skall komma i arbete eller studier och på så sätt minska sitt behov av offentlig försörjning.*
Från december 2023 till november 2024 avslutades 25 deltagare varav hälften var kvinnor. Av de avslutade bedömdes 13 ha en arbetsförmåga vid avslut varav 5 kvinnor och 3 män (62 %) arbetar eller studerar. Några av dem som avslutades mot arbete hade en fortsatt, men minskat, behov av offentlig försörjning. **Målet är uppnått.**
- *Alla deltagare som bedöms ha arbetsförmåga men ännu inte kommit i arbete/utbildning ska ha en tydlig handlingsplan riktad mot anställning.*
Alla (4) deltagare har gått till andra arbetslivsinriktade insatser i form av Nova, arbetsförmedlingen eller insatser i annan kommun. **Målet är uppnått.**
- *Alla deltagare som inte bedöms ha arbetsförmåga ska rekommenderas insatser för att närma sig arbetsmarknaden eller komma till rätt försörjning.*
Vid avslut var de 12 deltagare som inte kunde tillgodogöra sig arbetslivsinriktad rehabilitering. Av dem sökte 2 hel sjukersättning och 3 ansökte eller rekommenderas daglig verksamhet. Flera av dem hade ersättning via Försäkringskassan vid avslut och var i behov av andra insatser via vården.
- *75% av deltagarna ska uppleva att den egna hälsan och/eller livskvalitén har förbättrats.*
85 % av deltagarna upplever att den egna hälsan och /eller livskvalitén har förbättrats efter deltagande i Enter. **Målet är uppnått**



- 75% av deltagarna ska vid avslut uppleva att de "har fått stöd på ett sätt som är till stor nytta"
Årets enkät med uppföljningsverktyget Indikatorer för finansiell samordning besvarades av 19 deltagare vid avslut. Nästan 74% svarade mycket positivt (5 eller 6 av högst 6) på frågan detta år. **Målet är uppnått**
- 85% av deltagarna ska vid avslut uppleva "att personalen tagit tillvara dina erfarenheter, kunskaper och synpunkter"
18 avslutade deltagare valde att svara på denna fråga. 67% svarade positivt ("till mycket stor del" eller "helt och hållet"). **Målet är inte uppnått**

Utmaningar och Lärdomar

Enter hade ansökningsstopp från mars under tre månader på grund av hög arbetsbelastning. Under hösten 2024 begränsades ansökningarna till en prioriterad målgrupp. I augusti anställdes en ny medarbetare för att stärka ackvisition, samordning och nätverksbyggande, vilket redan förbättrat kontakten med näringslivet. Arbetet påverkas dock av lågkonjunkturen, som försvårar skapandet av arbetsträningsplatser och anställningar.

Budgetrestriktioner i Jönköpings kommun och avsaknaden av insatser i Habo och Mullsjö är utmanande. Målgruppen behöver långsiktigt stöd, men ansökningsstopp för insatser som FIA begränsar detta. Nya regler från Försäkringskassan ökar arbetsbördan och skapar osäkerhet, medan begränsad tillgång till journalsystem försämrar samordningen.

Många deltagare saknar nödvändig dokumentation eller uppfyller inte kriterier, vilket förlänger processen. Remitter uttömmar inte alltid interna resurser innan ansökan, och långa väntetider påverkar insatser negativt. Enter har köpt utredningar för att driva processen framåt, men tidigare aktörer har inte kunnat ta emot remisser, vilket skapat ytterligare förseningar.

Kommentarer kring Samverkan och Jämställdhetsarbete

Enter har bjudit in representanter från Försäkringskassans aktivitetsersättningsutredare för att få en samsyn kring samarbetet, roller och ansvar.

Arbetskonsulent som träffat kommunerna för att se hur vi kan samarbeta över kommungränserna håller på att konkretisera den nya rollen, för att få ut den bästa effekten kring hur vi hittar platser och behåller arbetsgivare på sikt. Som det ser ut idag har Enter ingen särskild rutin för hur jämställdhetsarbetet hanteras utifrån handlingsplanen i förbundets Antidiskriminerings- och jämställdhetspolicy.

Övriga Resultat och Planerade Utvecklingsinsatser

Gränsdragningen i Enter:s uppdrag är en utmaning då det ofta kan vara svårt för medarbetarna att avgöra när målen är uppnått. Lärdomar kring detta är att Enter bör tydliggöra målen för gränsdragning kring uppdraget. Under hösten 2024 har en genomlysning av Enter:s verksamhet gjorts och vi hoppas och tror att detta kan leda till en större tydlighet.

Några deltagare i Enter har efter en tid visats behöver jobba mer med sig själv innan de är kan provas mot arbete eller studier. Efter ett informationsmöte med Nova har de sedan valt att delta i deras gruppverksamhet i stället.



3. Funktionsnedsatta i Arbete (FIA)

Verksamhetsbeskrivning

FIA är en verksamhet som stöttar personer att komma ut i arbetslivet. Verksamheten tillämpar till stor del metoden Supported Employment. Målgruppen är personer i arbetsför ålder, 18–64 år, med psykiska och/eller fysiska funktionsnedsättningar som påverkar deras förmåga att delta i arbetslivet. Personerna ska vara boende i Jönköping, Habo, Mullsjö och Vaggeryd och ha en utredd arbetsförmåga på minst 25%. Deltagare får inte ha en anställning eller hel sjukersättning. Kontaktperson är Camilla.

Bemanning och Resursfördelning

Teamet består av två arbetscoacher på 50 %. Under hösten har en sjukskrivning påverkat inflödet i verksamheten vilket medfört ett intagningsstopp fr.o.m. oktober. Man har dock anpassat arbetet för att säkerställa att deltagarna får det stöd de behöver.

Metod och Arbetsmodeller

FIA har utvecklat ett arbetssätt som är anpassat efter deltagarnas behov, med målet att de ska nå egen försörjning genom arbete eller studier. Många deltagare har varit borta från arbetslivet under en längre tid eller saknar tidigare arbetslivserfarenhet, vilket gör det viktigt att förstå varje individs unika förutsättningar och behov.

Arbetet bygger delvis på metoderna Supported Employment (SE) och Motiverande samtal (MI). Detta inkluderar kartläggning av deltagarnas resurser, begränsningar och mål, coachning för att stärka motivationen och hantera svårigheter, samt matchning mot praktik eller arbete som passar deras förmågor. FIA erbjuder också stöd i att skapa anpassningar och kontakter som krävs för att deltagaren ska lyckas. Tät uppföljning sker under praktiktiden, och efter att en anställning påbörjats erbjuds efterstöd till både deltagare och arbetsgivare, där de själva ansvarar för att kontakta FIA vid behov.

Fia har även inspirerats av metoden SKAPA, särskilt dess frågebaserade redskap, som används för att fördjupa förståelsen för deltagarnas behov och möjligheter, även om metoden inte används fullt ut. Arbetssättet är flexibelt och syftar till att skapa hållbara lösningar för varje individ.

Deltagarstatistik och Könsuppdelad Redovisning, mätning under året december till och med november

<i>antal inskrivna:</i>	<i>16–29 år</i>	<i>30–49 år</i>	<i>50–64 år</i>
<i>kvinnor:</i>		<i>4</i>	<i>1</i>
<i>män:</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>totalt antal:</i>	<i>1</i>	<i>6</i>	<i>4</i>

<i>Remitterande myndighet:</i>	<i>Antal:</i>
<i>Arbetsförmedlingen</i>	
<i>Försäkringskassan</i>	<i>1</i>
<i>Region</i>	<i>10</i>
<i>Kommun</i>	



	arbete ej subv	arbete med subv	studier	Fortsatt arbetsinriktad rehabilitering	sjukdom	egen begäran	åter remittent	annat
Avslutade, antal	1	3	1	1			3	1

Resultat och Måluppfyllelse

- 30% av deltagarna ska komma ut i studier eller arbete vid avslut och 50% (av de pågående) kommer ut i arbetsprövning eller praktik.

Av de deltagare som skrivits ut under året har fyra gått vidare till arbete, varav två inom ramen för OSA (offentligt skyddat arbete). En av deltagarna har en osubventionerad timanställning och kombinerar detta med studier (vilket inte framgår av ovanstående). Av de tre deltagare som återgått till remittenten beror två fall på försämrad hälsa. En person deltog inte vid några möten, vilket resulterade i att vi avslutade insatsen för denne. **Målet är inte uppnått.**

FIA:s mål om att 30 % av deltagarna ska gå vidare till arbete har inte uppnåtts på en längre tid, vilket innebär att målet behöver revideras. Förutsättningarna har förändrats, då deltagarna i dag står längre från arbetsmarknaden än tidigare. Behovet av stödinsatser från hälso- och sjukvården är numera snarare regel än undantag. Majoriteten av deltagarna hänvisas via rehabiliteringskoordinatorer inom psykiatri och har en sjukskrivning som grund.

- 75% av avslutade deltagare ur FIA ska ange klart positiva svar på frågorna "Har du fått stöd på ett sätt som är till stor nytta för dig?" samt "Har personalen tagit tillvara dina erfarenheter, kunskaper och synpunkter?"

Frågorna i enkäten Indikatorer för finansiell samordning ställs bl. a till deltagare vid avslut. Tyvärr har det under svarsperioden november 2023 till oktober 2024 bara inkommit åtta svar. Därför är det inte möjligt att analysera resultatet. Det framgår dock att andelen personer som upplever att de får ett stöd som är till nytta för dem har minskat jämfört med föregående år. Även upplevelsen av att personalen tillvaratar individens erfarenheter, kunskaper och synpunkter har visat en nedgång.

Utmaningar och Lärdomar

En av de återkommande utmaningarna är att hitta lämpliga platser för deltagarna att arbetsträna på. Processen innebär ofta att flera förfrågningar avslås innan en lämplig plats kan erbjudas. En ännu större utmaning är dock att många av de personer som deltar inte är så redo för arbetsträning som de initialt ger uttryck för. Under våra inledande samtal framkommer det nästan alltid att deltagarna har ett större behov av stöd från hälso- och sjukvården än vad som först framgått. Det handlar ofta om traumabehandling, samtal med kurator eller psykolog, eller behandling för PTSD.

De långa köerna inom psykiatri försvårar möjligheten att snabbt möta dessa behov, vilket gör att vi i många fall tvingas vänta på att deltagarna får rätt stöd innan vi kan gå vidare med arbetsträning. Detta begränsar vår förmåga att arbeta effektivt och framhäver behovet av en ännu tydligare process för att säkerställa att endast de som är redo för arbetsträning antas till programmet.

För att förbättra situationen planerar vi att hålla ett informationsmöte med rehabiliteringskoordinatorerna inom psykiatri. Syftet är att tydliggöra de kriterier som gäller för deltagande i FIA och därigenom skapa bättre förutsättningar för att matcha rätt personer till programmet.



Kommentarer kring Samverkan och Jämställdhetsarbete

Samverkan mellan FIA och berörda myndigheter grundar sig i att FIA aktivt tar kontakt med handläggare vid Försäkringskassan för att tillsammans upprätta en rehabiliteringsplan för deltagaren. Denna samarbetsprocess fungerar väl och är en central del i arbetet. Arbetsförmedlingen involveras i ett senare skede, när det blir aktuellt med en anpassad anställning för deltagaren.

Alla förändringar i form av ökad tid för arbetsträning kommuniceras tydligt till handläggarna vid Försäkringskassan samt till rehabiliteringskoordinatorerna, vilket säkerställer en transparent och uppdaterad dialog mellan parterna.

FIA har ingen möjlighet att påverka vilka personer som remitteras till verksamheten och gör heller inga urval baserade på könstillhörighet. Bedömningen utgår enbart från om individen är lämplig för FIA och om insatsen är rätt för dennes behov. Alla deltagare får samma frågor och behandlas likvärdigt

Övriga Resultat och Planerade Utvecklingsinsatser

FIA har genom åren anpassats efter de behov som identifierats inom verksamheten. Vi tillämpar metoder som visat sig vara effektiva, såsom Supported Employment, Motiverande samtal (MI) och SKAPA.

Vi ser fram emot att få tillgång till relevanta utbildningar och föreläsningar som kan ge oss insikter om nya forskningsrön och fördjupade kunskaper. Återkommande får vi höra att verksamheten borde vara större och att det borde finnas fler initiativ av liknande karaktär. En ideal lösning vore om FIA, tillsammans med NOVA och Enter, kunde bilda en sammanhängande kedja av samverkan för att på bästa sätt möta deltagarnas behov.

4. IT-spåret

Verksamhetsbeskrivning

IT-spåret startade som ett projekt 2012. Region Jönköpings län och de tre Samordningsförbunden i länet hade gemensamt ansvar för verksamheten 2018–2022. Utförare var Campus i12, Eksjö. Under 2021 enade sig regionen och länets kommuner om att verksamheten skulle drivas vidare i liknande form, men upphandlas från folkhögskola. Regionen sökte fortsatta medel från förbunden och har beviljats detta för perioden 2023–2025. Nu bedrivs IT-spåret vid Ädelfors Folkhögskola i Holsbybrunn, Vetlanda.

Målgrupp för IT-spåret är unga vuxna, fyllda 19 år, med högfungerande autismspektrumdiagnos (ASD) som har ett stort IT-intresse och är boende i Jönköpings län.

Bemanning och Resursfördelning

I teamet arbetar en socionom som koordinator/projektledare, en lärare inom gymnasiekurser och fördjupningskurser samt en lärarassistent. Det finns även elevassistenter knutna till utbildningen.

Metod och Arbetsmodeller

Ett av syftena med verksamheten är att deltagarna ska bryta sin isolering och gå från sysslolöshet till arbete eller passande sysselsättning utifrån förmåga och kompetens.

Arbetet sker en kurs i taget, i tre moduler:

- arbetsmarknadsanpassade IT-kurser på gymnasienivå, inom nätverk och programmering



- arbetsmarknadsanpassade IT-kurser på fördjupningsnivå inom programmering
- praktik på företag, förening eller annan organisation och övergång till arbetsmarknaden.
- En period ges fortsatt stöd vid anställning, vid behov.

IT-spåret är inte en utbildning i ordets traditionella betydelse. Visserligen är utbildning en stor del av verksamheten, men det är till lika stor del en habiliterande insats där det sociala lärandet är minst lika viktigt som det ämnesrelaterade lärandet. Dessutom ingår praktik och jobbcoachning som del i verksamheten.

Under VT 2024 har deltagarna byggt sina egna datorer, gått igenom grunderna i Photoshop samt haft temaveckor kring E-handel. Under våren, utöver hela kurser, har moment i kurserna Datorteknik, Programmering 1, Programmering 2 och Webbserverprogrammering gåtts igenom på olika nivåer. Några av deltagarna har också helt slutfört de eftergymnasiala kurserna Databasteknik och Databasadministration. Deltagarna har också under våren byggt en arkadmaskin från grunden med kabinett och hårdvara. Den har stått utställd på Vetlanda Museum under hela sommaren.

Under HT 2024 har vi haft tre grupper där de nya deltagarna har jobbat med hårdvara och gått igenom grunderna i Photoshop. De har läst programmering 1, webbutveckling 1. Andra deltagare har läst Webbutveckling 2, programmering 2 och Databasteknik. Några av deltagarna har till stor del arbetat med projektarbete och egna utmanande uppgifter. Dessa uppgifter är kopplade till kursmoment i de olika kurserna. Samtliga grupper har också påbörjat kursen Nätverksteknik.

Deltagarstatistik och Könsuppdelad Redovisning

Under 2024 har utbildningen varit fullbelagd med 15 personer inskrivna över året. De inskrivna kommer huvudsakligen från Höglandet, 12 deltagare. Finnveden har haft 1 person inskriven och Södra Vätterbygden 6 deltagare. Av inskrivna deltagare har 14 varit män och 5 kvinnor.

Under året har 4 personer avslutats. En person har gått till ett osubventionerat arbete, dock inte inom IT-sektorn, en person har gått vidare till andra studier, en person avslutade på egen begäran och en person återgick till remittent med fortsatt aktivitetsersättning.

Resultat och Måluppfyllelse

- *Bidragsberoende och utanförskap ska minska hos målgruppen*
Av de som studerat har 13 haft CSN (lån + bidrag eller enbart bidrag)
- *Ungdomar med kompetens inom olika IT-områden ska bli en tillgång på arbetsmarknaden. Målet går ej att mäta.*
- *Alla deltagare ska i modul 2 och modul 3 prova på att praktisera med uppdrag från företag, organisationer eller föreningar.*
1 av 4 deltagare har under året haft praktik på 1 företag. **Målet är inte uppnått.**
- *50% av studenterna ska vara i anställning, adekvat sysselsättning eller reguljär utbildning efter fullt genomgången utbildning.*
Av de 2 deltagare som fullgjort utbildningen gick 1 av dessa vidare till reguljärt arbete. **Målet är uppnått.**
- *Ungdomar ska gå från sysslolöshet till avlönat arbete eller adekvat sysselsättning och på så sätt bidra till samhällsnyttan. Målet går ej att mäta.*
- *Minst 70% av studenterna ska genomföra utbildningen med godkända betyg.*
Av deltagarna har 75% lämnat utbildningen med godkända betyg (3 av 4). **Målet är uppnått.**



Det är klart att bidragsberoende och utanförskap i gruppen deltagare på IT-spåret har minskat. Då utbildningen sedan i januari 2023 bedrivs på en folkhögskola, öppnades möjligheten till att studera med studiemedel upp. Detta bidrar till att bidragsberoendet minskar.

De deltagare som fullföljer studierna i IT-spåret genomgår en stark utveckling av självförtroende, kunskap om arbetsmarknadens krav, yrkeskunskaper och andra viktiga förutsättningar för att kunna klara av ett arbete.

Under HT 2024 har vi haft tre grupper där de nya deltagarna har jobbat med hårdvara och gått igenom grunderna i Photoshop. De har läst programmering 1, webbutveckling 1. Andra deltagare har läst Webbutveckling 2, programmering 2 och Databasteknik. Några av deltagarna har till stor del arbetat med projektarbete och egna utmanande uppgifter. Dessa uppgifter är kopplade till kursmoment i de olika kurserna. Samtliga grupper har också påbörjat kursen Nätverksteknik.

Utmaningar och Lärdomar

Utmaningar har bland annat varit att hitta praktikplatser till deltagare som ska ut i modul tre. Vi har ändå hittat platser men önskar att det skulle vara fler som tar emot och gärna att vi hade kunnat hitta platser som tar emot praktikanter mer löpande.

Kommentarer kring Samverkan och Jämställdhetsarbete

Det finns behov av ett förbättrat samarbete med Arbetsförmedlingen för att på ett bra sätt brygga över från IT-spåret till insatser hos Arbetsförmedlingen. En fast kontakt önskar för ett skapa kontinuitet och en sammanhållen insats.

5. Koll på förmåga (KPF)

Verksamhetsbeskrivning

Koll på förmåga (KPF) är en insats för att bedöma och stärka arbetsförmågan hos personer med sammansatt problematik. Fokus ligger på att skapa en individuell förståelse för deltagarens möjligheter och begränsningar i arbetslivet. Insatsen riktar sig till individer som riskerar långvarig sjukskrivning, arbetslöshet eller beroende av försörjningsstöd, och som är i behov av stöd för att komma vidare.

Kontaktperson är Sandra Tollin Öberg, samordnare i teamet. Ansvarig organisation är Socialtjänsten och Arbetsmarknadsavdelningen i Jönköpings kommun, med delfinansiering av läkarinsatsen från Samordningsförbundet Södra Vätterbygden.

KPF finns i Jönköpings kommun och riktar sig till personer mellan 20 och 60 år som är bosatta i kommunen. Deltagarna är ofta aktuella både inom Socialtjänsten och Regionens verksamheter samt saknar sjukpenningsgrundande inkomst. Målgruppen består av individer med oklar arbetsförmåga och en komplex problematik, vilket innefattar en kombination av fysisk och psykisk ohälsa samt sociala hinder. Insatsen syftar till att ge deltagarna en ökad möjlighet att ta del av arbetslivsinriktade insatser

Bemanning och Resursfördelning

Eftersom KPF består av ett team är vi beroende av varandra vilket innebär att arbetsbelastningen inte alltid blir stabil eller jämlik.

Bemanningen ska omfatta två socionomer och två legitimerade arbetsterapeuter på heltid.



Socionomtjänsterna har dock under hela perioden bestått av två deltidstjänster pga. partiell föräldra- och studieledighet. Ena socionomen har även haft ett samordningsansvar på tjänsten. I teamet ingår också en läkarinsats med omfattning 25 % samt psykologtjänst för 25 utredningar per år.

Metod och Arbetsmodeller

Koll på förmåga bygger på en helhetssyn av individens hälsa, sociala situation samt möjligheter på arbetsmarknaden. Insatsen bygger på en teambaserad arbetsmodell och har en utredande funktion. Syftet är att klargöra individens förmågor och behov, samt hitta rätt insatser framåt. För att förstå och bedöma den sammansatta problematiken träffar deltagaren ett multiprofessionellt team bestående av leg. läkare, leg. arbetsterapeut och socionom. Vid specifika behov finns även en psykolog att tillgå. Deltagaren erbjuds en personlig koordinator, fördjupade samtal med teamet och medicinsk bedömning. Ärendet knyts sedan samman med en teamanalys och rekommendationer. I de ärenden där det inte finns medicinska risker med aktiviteter görs en individuell planering som kan bestå av en arbetsprövning och samordnade insatser. Koordinatören har en tät samverkan mellan berörda parter exempelvis socialtjänsten och vården. I slutfasen sker en samordning antingen mot arbetsförberedande insatser eller fortsatt planering med försörjningsstödet med målet att få rätt hjälp och rätt försörjning. Insatsen kan pågå under 18 veckor.

Resultat och Måuppfyllelse

Det övergripande målet med insatsen är att minimera risken för inlåsningseffekter som kan bli av en långvarig sjukskrivning, samt underlätta för arbetslösa personer med försörjningsstöd och komplex problematik att närma sig arbetsmarknaden.

- *Klargöra resurser och begränsningar för ca 55 personer/år samt rekommendera rätt insatser för att nå egen försörjning.*
Under andra året har KPF arbetat med 47 individer, 22 kvinnor och 25 män. Möjligheterna att ta emot ärenden har påverkats av personalstyrkan i teamet (se notering under rubriken bemanning/resursfördelning). **Målet är inte uppfyllt.**
- *Genomföra informationsutbyte och samverkan, utifrån varje persons behov av insatser med vårdcentral, specialistpsykiatri och vid behov Försäkringskassa.*
Koordinatören har ett nära samarbete med framför allt rehabkoordinatorer i Region Jönköping. Vid komplexa ärenden där det finns ett ökat behov av samordning, sker även läkare till läkare-kontakt eller en samordnad individuell plan. Enligt rutin ska vården alltid få en återkoppling av teamets rekommendationer i de ärenden Regionen är inkopplade i planeringen. **Målet är uppfyllt**
- *Att nå alla deltagare för uppföljning av rekommenderad planering och nuvarande försörjning ett år efter avslutad insats.*
En intension i ansökan var att uppföljning av deltagarresultat skulle ske via telefonkontakt med deltagare. Resursmässigt har detta inte varit möjligt. Med stöd av verksamhetsutvecklare på socialtjänsten har samtliga individer som deltagit i KPF följts upp via verksamhetssystemet på socialtjänsten. Uppföljningen har avsett att granska hur KPF:s rekommendationer tas tillvara utifrån dokumentation i respektive ärende. Av utredning framgår att i den klara majoriteten har rekommendationer som går att utläsa i journal följts. Flertalet ärenden har gjort en stegförflyttning.
Målet är delvis uppfyllt



- *Deltagarna upplever inflytande över rehabiliteringsprocessen, 75 % svarar positivt.*
Redovisning av enkäten är koncentrerad till perioden januari 2024 - juli 2024 eftersom deltagare i grupperna augusti – december fortfarande är pågående.
22 individer har erbjudits att besvara enkäten. Av dessa 22 är det 17 personer som svarat. Bortfallet kan delvis förklaras med att frågeformuläret har varit frivilligt och för att bevara deltagarens anonymitet har det inte varit möjligt att kontrollera vilka som valt att lämna in svar. Några deltagaren har även avslutat insatsen i förtid.
Enkäten består av tre frågor med en skala 1–6, där 5–6 anses vara ett klart positivt svar. Medelvärde visar sig enligt följande:
Har koll på förmåga hjälpt dig: Medelvärde: 4,8
Känner du att koordinatören lyssnat på dig: Medelvärde: 5,8
Har planeringen varit tydlig för dig: Medelvärde: 5,4
Sammanfattningsvis är medelvärdet för hela enkäten: 5,3.
Målet är uppfyllt
- *Teampersonalen och samverkande parter upplever att de samordnade insatserna har ett sektorsövergripande arbetssätt och synsätt, 75% svarar positivt (Indikator 13 finansiell samordning).*
En enkät besvarades av 17 medarbetare inom kommun och region. På frågan om teamet har en helhetssyn på individen svarade 16 av 17 positivt (svar 4–6 av 6). På frågan om teamet arbetar sektorsövergripande svarade samtliga positivt. **Målet är uppfyllt**

Utmaningar och Lärdomar

De senaste åren har påvisat ett stort behov av en läkarresurs i teamet och i flera fall varit avgörande i utredningen av deltagaren. Den medicinska komplexiteten i ärendena har avancerats, både kroppsliga sjukdomar och psykiatriska tillstånd, dvs en samsjuklighet som är mer tidskrävande och en vidgad medicinsk bedömning behöver göras.

En personlig bedömning i varje enskilt fall är särskilt viktig för att få en korrekt uppfattning av individen. Det räcker därmed inte att enbart gå igenom tidigare dokumentation och journaler, då intygen inte säger samma sak som vid en personlig bedömning. Med tiden tycker teamet att kommunikationen med vården har förbättrats och vår upplevelse är att vi har en samsyn i ärendena där man tagit KPF:s rekommendationer på allvar.

Under de två sista åren har KPF utökat åldersspannet och därmed förhindrat att framför allt unga hamnat i långvarigt utanförskap. Ju tidigare ett destruktivt mönster uppmärksammas, desto större möjlighet att bryta beteendet.

Ett återkommande problem är den instabila närvaron hos deltagarna, vilket kräver mer resurser och försenar processerna. Att ställa rimliga krav initialt och ha en tydlig ram/plan, underlättar även för personer med svårigheter. Vi ser att KPF:s arbetssätt sprider sig och andra kommuner tar efter. Teamets läkare har vid flera tillfällen föreläst om KPF i olika sammanhang (Regeringskansliet, Socialstyrelsen, nationell kongress för rehabkoordinatorer inom psykiatri, olika vårdcentraler med mera).

Övriga Resultat och Planerade Utvecklingsinsatser

De individer som genomgått hela insatsen får i samband med avslut en rekommendation/spårfördelning från teamet. De olika spåren baseras på individens fortsatta behov i relation till att närma sig arbetsmarknaden och egen försörjning. I de 47 individer som påbörjat



insatsen är det totalt 41 som rekommenderats ett spår, 3 har avslutat oplanerat och 3 har avslutats efter första teambedömning.

Fördelning av spåren under andra året ser ut enligt följande:

Spår 1: Rekommendation om att gå vidare mot arbetsförberedande insatser. Totalt: 9 deltagare, varav 1 har fått en anpassad anställning, 1 gått till studier, 1 till Nova och 6 till arbetsförberedande insatser på AMA.

Spår 2: Deltagaren är i första hand i behov av andra medicinska eller socialt rehabiliterande insatser för att på sikt kunna gå vidare mot arbetsförberedande insatser. I vissa fall kan deltagaren tillgodogöra sig en aktivitet parallellt med dessa insatser. Totalt: 14 deltagare. I de ärenden där teamet rekommenderat en aktivitet kombinerat med samordnare insatser har samtliga 6 deltagare en pågående aktivitet.

Spår 3: Deltagaren bedöms inte kunna gå vidare med arbetsrehabiliterande insatser. Saknas ofta medicinska anledningar till ansökan om sjukersättning. Problematiken tenderar att vara av en annan natur där rekommendationerna kan innefatta insatser av social och hälsomässig karaktär. Totalt: 2 deltagare.

Spår 4: Deltagaren rekommenderas söka sjukersättning på grund av medicinska skäl, förutsatt att medicinska utredningar och rehabiliterande insatser är uttömda. Totalt: 16 deltagare. 1 har fått beslut om sjukersättning och 1 beslut om aktivitetsersättning. I övriga ärenden pågår en process mot sjukersättning.

Delfinansieringen från Samordningsförbundet avslutades vid årsskiftet. Framåt kommer Socialtjänsten och Arbetsmarknadsavdelningen att bedriva KPF i dess ursprungliga form fram tills 2025-06-30. En fördjupad information om insatsen finns i en slutrapport på förbundets hemsida.

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN: SVEN ARNE CHRISTER SJÖBERG
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Samordningsförbundet Södra Vätterb...
TID: 2025-03-24 08:37:33 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _06a81a83b1c3aa58118656c67785b4ec66



NAMN: Hans Jarstig
TITEL, ORGANISATION: Vice ordförande, Samordningsförbundet Södra ...
TID: 2025-03-24 08:52:56 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _09524a796fd21a29eb7902dc2477375638



NAMN: Nils Andreas Appelberg
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Samordningsförbundet Södra Vätterb...
TID: 2025-03-24 08:53:31 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _06b2acaddcbb63a1fcfc0cd4d95011541b



NAMN: Jessica Viktoria Klitsie
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Samordningsförbundet Södra Vätterb...
TID: 2025-03-24 09:29:18 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _07b274d952a5786858dbc7d4a7efa873b6



NAMN: HÅKAN VILHELM SANDGREN
TITEL, ORGANISATION: Ordförande, Samordningsförbundet Södra Vätt...
TID: 2025-03-24 11:55:53 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _08cae4624d9d79bd44aed5cdebd1ec375b



NAMN: ANNA KARIN SLUNGE
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Samordningsförbundet Södra Vätterb...
TID: 2025-03-25 07:15:08 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _09a611996b95d0eeb8a2f4612ff1481191



NAMN: MATS ARNE KONRAD HOLGER TINGSHAGEN
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Samordningsförbundet Södra Vätterb...
TID: 2025-03-25 10:08:04 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _0964bfc0ecb5d17eeff8759e5ccd9b6d72



Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-03-25 10:08:13 +01:00
Ref: 202060SE
www.comfact.se



[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Revisionsberättelse

för Samordningsförbundet Södra Vätterbygden, org. nr 222000-2428

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision och granskning av årsredovisningen för Samordningsförbundet Södra Vätterbygden för år 2024 enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision¹. Förvaltningsberättelsen har granskats enligt särskild instruktion.

Enligt vår bedömning har årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter upprättats i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av förbundets finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar är förenliga med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Uppdraget är utfört utifrån opartiskhet och självständighet i förhållande till förbundet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning.

Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i ovan nämnda delar av årsredovisningen.

Som del av en revision enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar vi oss en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- måste vi informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Revisorns granskning av förvaltningsberättelsen

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna och att dessa upprättas i enlighet med LKBR. Vår granskning har skett enligt "Instruktion för granskning av förvaltningsberättelse" i *Standard för kommunal räkenskapsrevision*.

Detta innebär att vår granskning av förvaltningsberättelsen har en annan inriktning och mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt *Standard för kommunal räkenskapsrevision* har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för våra uttalanden.

En förvaltningsberättelse har upprättats i enlighet med LKBR.

¹ Med anpassning till de specifika förutsättningar som föreligger i ett finansiellt samordningsförbund. Främst att rapporten inte avges av "sak-kunnigt biträde" eller ställts till "de förtroendevalda revisorerna".

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt förbundsordning

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Samordningsförbundet Södra Vätterbygden för år 2024.

Vi tillstyrker att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Vi bedömer även sammantaget att styrelsen i Samordningsförbundet Södra Vätterbygden har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Vi har i vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsrevision, inte noterat några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed för kommunal verksamhet i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till förbundet enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskingen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskingen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för förbundets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

I vår granskning skaffar vi oss en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för vår revision av årsredovisningen för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

Jönköping den dag som framgår av vår elektroniska underskrift

KPMG AB

Lisa Tenggren

Auktoriserad revisor

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

LISA TENGGREN

Auktoriserad revisor

Serienummer: 323e0b3f00d6c5[...]6ec30046dbb7a

IP: 195.84.xxx.xxx

2025-03-27 13:59:33 UTC



Penneo dokumentnyckel: DE00L-LM07P-2MLAN-1A02L-5E3DX-KEZ20

Detta dokument är undertecknat digitalt via **Penneo.com**. De signerade uppgifternas integritet är validerad med hjälp av ett beräknat hashvärde för originaldokumentet. Alla kryptografiska bevis är inbäddade i denna PDF, vilket säkerställer både autenticitet och möjlighet till framtida validering.

Detta dokument är försett med ett kvalificerat elektroniskt sigill som innehåller ett certifikat och en tidsstämpel från en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster.

Så här verifierar du dokumentets äkthet:

När du öppnar dokumentet i Adobe Reader kan du se att det är certifierat av **Penneo A/S**. Detta bekräftar att dokumentets innehåll förblir oförändrat sedan tidpunkten för undertecknandet. Bevis för de enskilda undertecknarnas digitala signaturer bifogas dokumentet.

De kryptografiska bevisen kan kontrolleras med hjälp av Penneos validator, <https://penneo.com/validator>, eller andra validerings verktyg för digitala signaturer.

Styrelsen i Samordningsförbundet Södra
Vätterbygden
Fullmäktige i respektive medlemskommun och
region
Försäkringskassan
Arbetsförmedlingen

Revisionsberättelse för år 2024

Vi har granskat räkenskaperna, årsredovisningen och förbundsstyrelsens förvaltning i Samordningsförbundet Södra Vätterbygden (organisationsnummer 222000-2428) för verksamhetsåret 2024.

Vårt uppdrag är att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Förbundsstyrelsen ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Styrelsen upprättar en årsredovisning som ger en rättvisande bild samt svarar för att det finns en tillräcklig intern kontroll i verksamhet och räkenskaper.

Vi har utfört vår granskning utifrån lagen om finansiell samordning, kommunallagen, förbundsordningen och god revisionssed i kommunal verksamhet.

I uppdraget samverkar vi med av staten utsedd auktoriserad revisor. I granskningen av förbundets räkenskaper och årsredovisning har vi förlitat oss på den statliga revisorns granskning och bedömning.

Våra övriga granskningsinsatser har utförts i samarbete med sakkunnigt biträde till revisorerna.

Vi bedömer sammantaget att styrelsen i Samordningsförbundet Södra Vätterbygden har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Organisationsuppgifter
Bankgiro: 5216-2849
Orgnr: 232100-0057

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att årsredovisningen har upprättats enlighet med tillämpliga delar av lagen om kommunal bokföring och redovisning och god redovisningssed.

Vi bedömer sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de målsättningar som angivits i verksamhetsplanen för 2024.

Vi tillstyrker att styrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet.

Mari Karlsson
Förtroendevald revisor
För Region Jönköpings län och kommunerna

Detta dokument är elektroniskt signerat och juridiskt bindande.

Signed by: MARI MONIKA KARLSSON

Date: 2025-04-08 14:41:14

BankID refno: 0196156a-c1b0-725f-a12e-1670597f0c66



1:e vice ordförande: Mari Monika Karlsson



Revisionsrapport 2024-12-31

Samordningsförbundet Södra Vätterbygden

2025-03-27

Inledning

Vi har på uppdrag av Försäkringskassan genomfört en revision av Samordningsförbundet Södra Vätterbygden för räkenskapsåret 2024.

Revisionen har utförts enligt god revisionssed i Sverige samt med beaktande av de regler om revision som finns i lag om finansiell samordning vid rehabiliteringsinsatser [2003:1210]. Denna lag föreskriver att revisionen ska utföras enligt vad som föreskrivs i kommunallagen [2017:725] (KL). I KL 12:1 fastslås att revisionen ska utföras enligt god revisionssed.

Auktoriserade revisorer är enligt revisorslagen skyldiga att iakttaga god revisorssed och god revisionssed vilket ställer krav på hur revisionen utförs och dokumenteras.

Som medlem i FAR har den auktoriserade revisorn även att efterleva FAR:s etiska regler.

Syftet med revisionen är att granska årsredovisningen och styrelsens förvaltning för samordningsförbundet.

Revisorn ska även bedöma om styrelsen i samordningsförbundet har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Utifrån vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsinformation, noterar vi även ifall vi identifierar några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.



Revisionsinriktning

Redovisningen

V har gjort en risk- och väsentlighetsanalys över samordningsförbundet vilken har utmynnat i att följande poster är väsentliga:

- Verksamhetens intäkter
- Verksamhetens kostnader
- Kassa och bank och kortfristiga fordringar
- Kortfristiga skulder

Till följd av verksamhetens natur och omfattning har vi valt att substansgranska samtliga poster som listats ovan.

Förvaltningsberättelsen

Lagen om kommunal bokföring och redovisning reglerar vad förvaltningsberättelsen ska innehålla. Rådet för kommunal Redovisning (RKR) har också i sin rekommendation R 15 normerat vad som ska ingå i förvaltningsberättelsen. Vi har granskat huruvida förvaltningsberättelsen i årsredovisningen uppfyller dessa regler.

Förvaltning

Vår granskning av förbundets förvaltning har inriktats mot följande områden:

- Granskning av förbundets intern kontrollplan baserad i en risk- och väsentlighetsanalys
- Granskning av efterlevnad av lagar och förbundsordning
- Granskning av att verksamhetsplan och budget upprättats och godkänts av förbundsstyrelsen
- Granskning av att väsentliga styrelsebeslut har genomförts.



Revisionsinriktning

God ekonomisk hushållning

Samordningsförbund ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Förbundsstyrelsen ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för förbundet.

Vi har granskat i vilken mån förbundet efterlever kraven på god ekonomisk hushållning.

Intern kontroll

Inom ramen för vår revision har vi granskat delar av förbundets interna kontroll med fokus på rutiner och system för kostnadsbokföring, betalningar, attesträtter och bokslutsprocessen.



Väsentliga iakttagelser från granskningen

Intern kontroll och processer

- Vi har granskat inköpsprocessen och tagit del av attestordning och genom stickprov verifierat att inköp och rekvisitioner har blivit attesterade av behörig person.
- Vi har granskat löneprocessen och genom stickprov kontrollerat att löner och arvoden synes rimliga och överensstämmer med avtal och arvodesreglemente.
- Vi har verifierat att det för samtliga utbetalningar från banken krävs dualitet.
- Genom intervju och granskning av verifikat har vi verifierat att bokslutsprocessen och den löpande redovisningen håller en tillfredställande kvalitet.

Årsredovisningen

- Årsredovisningen bedöms i huvudsak uppfylla kraven enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning samt RKR:s rekommendationer.



Väsentliga iakttagelser från granskningen forts

Balanskrav

Ett förbund ska enligt KL göra en avstämning av balanskravet och redovisa i förvaltningsberättelsen. Eventuella negativa resultat som uppkommer ska enligt KL regleras inom tre år. Om det föreligger synnerliga skäl finns emellertid möjlighet att inte reglera ett negativt resultat enligt KL 8 kap 5§. RKR har lämnat information om beräkning och redovisning av balanskravet utifrån tolkning av förarbeten till reglerna om balanskrav i LKBR och KL.

Förbundet redovisar en avstämning av balanskravet enligt KL i förvaltningsberättelsen, årets resultat är positivt.

Eget Kapital

Enligt rekommendationen från Nationella rådet om storlek på sparade medel/eget kapital så skall varje förbund ha som mål att ha en rimlig storlek på sitt eget kapital.

En rimlig storlek på eget kapital menar Nationella rådet är 20 % av en medelsfördelning på mellan 0-7 mkr plus 15 % på belopp därutöver på medelsfördelning mellan 7,1-15 mkr samt ytterligare 10% på medelsfördelning överstigande 15 mkr.

För Samordningsförbundet Södra Vätterbygden skulle det med dess medelsfördelning om 11 mkr innebära ett eget kapital om ca 2 mkr jmf med nuvarande eget kapital per 2024-12-31 om ca 2,4 mkr.

Förvaltning

Vi har som en del av granskningen av räkenskapsåret 2024 granskat styrelsens förvaltning, utöver granskning av intern kontroll, genom läsning av styrelseprotokoll, granskning gällande betalning av skatter och avgifter, och läsning av styrande dokument. Enligt vår uppfattning har förvaltningen varit tillfredställande under året.

Väsentliga iakttagelser från granskningen forts

God ekonomisk hushållning

Förbundet ska sträva efter att använda tilldelade medel från medlemmarna till ändamålsenlig verksamhet med effektivt resursutnyttjande som grundläggande princip.

Förbundet har i sin verksamhetsplan definierat totalt 13 verksamhetsmål för vilka måloppfyllelse tydligt följs upp i bilaga till årsredovisningen. Under 2024 bedöms sju av de tretton målen vara uppfyllda, fyra ej uppfyllda, ett delvis uppfyllt och ett av målen har inte varit möjligt att bedöma.

I verksamhetsplanen finns även definierade finansiella mål, vilka beskrivs och följs upp i årsredovisningen. Samtliga finansiella mål bedöms vara uppfyllda under året.

Förbundet bedömer sammantaget att de har uppnått god ekonomisk hushållning under 2024.

Slutsatser

Baserat på den genomförda granskningen bedömer vi sammantaget att årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter i all väsentlighet har upprättats i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av förbundets finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar är förenliga med årsredovisningens övriga delar.

Vi bedömer även sammantaget att styrelsen i förbundet har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Vi har i vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsrevision, inte noterat några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.

Jönköping den 27 mars 2025

KPMG AB

Lisa Tenggren

Auktoriserad revisor





kpmg.com/socialmedia

© 2025 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG global organization of independent member firms affiliated with KPMG International Limited, a private English company limited by guarantee. All rights reserved.

The KPMG name and logo are registered trademarks or trademarks of KPMG International.



Finnvedens
samordningsförbund

Årsredovisning 2024

Dnr 2025:02 / 2



Ordföranden har ordet



Ytterligare ett år har gått sedan jag fick förtroendet att ta över som ordförande för förbundet. Det har varit innehållsrika år, men nu tar min gemensamma resa slut med Finsam då jag tyvärr måste avsluta min tid som ordförande på grund av tidsbrist.

Det har varit mycket lärorikt och jag kommer ta med mig detta i mitt fortsatta politiska engagemang.

Tack för förtroendet dessa två år och ett stort tack också till Peter, Viktoria, Senada, Mia och Klas för att ni underlättat i mitt ordförandeskap.

Även detta år har det hänt mycket, vilket ni kan se i följande årsredovisning. Det är inte verksamheterna i sig utan att enskilda människor fått sina liv förändrade i positiva riktningar.

Förbundets största satsning ekonomiskt är Samverkansteam Finnveden. Medarbetarna från våra tre kommuner, Försäkringskassan, psykiatri i Värnamo och Arbetsförmedlingen har gjort ett strålande arbete. De har mött deltagarna där de är och hjälpt dem att hitta vidare i riktning mot arbete, hälsa och livskvalitet. Hur de arbetar och resultatet skildras i bilaga två.

Den andra insatsen förbundet finansierar är IT-spåret, från 2023 placerat på Ädelfors folkhögskola utanför Vetlanda. Där fanns målet att få med fem deltagare från förbundets område. Det har tyvärr inte uppfyllts, trots att möjligheterna ökat genom tillgång till internatboende och studiemedel.

Några nya policydokument har tagits fram under året. Policy för främjande av samverkan med ideell och idéburen sektor och en Antidiskriminerings- och jämställdhetspolicy.

Användandet av Valfärdsguiden har ökat. Guiden är en digital plattform där både personer med behov av stöd, deras anhöriga och handläggare kan hitta olika former av stöd för integrering, coachning, bättre hälsa och livskvalitet.

Ekonomiskt gott år. Följt budgeten inklusive att vi tagit vara på drygt 500.000 kr av det upparbetade kapitalet, till verksamhet för utsatta.

Lycka till i det fortsatt arbetet för förbundets vision: Plats för alla!

*Stefan Lundell
Ordförande*

Innehållsförteckning

sida

1.	FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	4
1.1.	Översikt över verksamhetens utveckling.....	4
1.2.	Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning	4
1.3.	Styrning och uppföljning av verksamheten	5
1.4.	God ekonomisk hushållning, måluppfyllelse och ekonomisk ställning	6
1.5.	Väsentliga personalförhållanden.....	8
1.6.	Förväntad utveckling	8
2.	RESULTATRÄKNING.....	10
3.	BALANSRÄKNING	10
4.	KASSAFLÖDESANALYS	11
5.	DRIFTSREDOVISNING.....	11
6.	NOTER.....	12
7.	STYRELSENS UNDERSKRIFT	14

Bilagor

1. Måluppfyllelse av åtaganden i Verksamhetsplan 2024
2. Finansierade individinriktade insatser 2024

1. Förvaltningsberättelse

Årsredovisningen innehåller en översiktlig redogörelse av verksamhet, resultat och ekonomiska utfallet för verksamhetsåret 2024.

Organisation

Förbundet är en fristående juridisk organisation med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Jönköpings län samt kommunerna Gnosjö, Gislaved och Värnamo som medlemmar. Förbundet leds av en styrelse som utses av medlemmarna. Till sin hjälp har den en beredningsgrupp och ett kansli.

Målgrupp och uppdrag

Målgruppen för den finansiella samordningen är personer i förvärvsaktiv ålder (16–64 år) som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser och som uppbär offentlig försörjning. Förbundets uppgift är i första hand att verka för att målgruppen ska få stöd och rehabilitering till egen försörjning.

På individnivå verkar samordningsförbund genom att finansiera insatser som bedrivs av de samverkande parterna. Förbundet arbetar också på strukturell nivå med förbättrad samverkan, metodutveckling och kompetenspåfyllnad som fokusområden.

Finansiering

Förbundet finansieras av staten (via Försäkringskassan) med hälften av medlen, Region Jönköpings län med en fjärdedel och berörda kommuner med resterande fjärdedel.

Verksamhetsidé och vision

Samordningsförbundens uppgift är i första hand att finansiera insatser för att medborgare ska få stöd och rehabilitering som ger dem möjlighet att försörja sig själva samt att också använda samhällets resurser på ett effektivt sätt.

Förbundets vision är PLATS FÖR ALLA.

1.1. Översikt över verksamhetens utveckling

Belopp i tkr	2024	2023	2022	2021	2020
Verksamhetens intäkter	5 228	5 277	5 098	5 158	5 152
Verksamhetens kostnader	5 747	5 782	4 646	4 341	4 997
Årets resultat	-518	- 505	452	817	155
Soliditet	65 %	75 %	72 %	75 %	63 %
Antal anställda	0	0	0	0	0

1.2. Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Behovet av samordning inom arbetslivsinriktad rehabilitering är fortsatt mycket stort. Arbetslöshet ökade kraftigt i slutet av året. Långtidsarbetslösheten, där stor del av förbundets målgrupp finns, har ökat under hela 2024, särskilt bland män.

Andelen sjukskrivna varierar mellan kommunerna i länet. Sjukpenningtalet (antal sjukskrivningsdagar i snitt) sjönk under första halvåret, men har i de flesta kommuner i länet ökat kraftigt mot slutet av året. Av alla pågående sjukfall berodde nästan hälften på psykiatriska diagnoser. Kvinnor är nästan dubbelt så mycket sjukskrivna som män. Antal personer med aktivitetsersättning har varit relativt konstant sedan 2019, med en jämnare könsfördelning än inom sjukpenning. Psykiska sjukdomar dominerar även bland de som nybeviljas aktivitetsersättning.

Antalet personer med behov av försörjningsstöd ökade i många kommuner. Grupper som har varit tydliga i vårt område är unga vuxna som inte får arbete, långtidsarbetslösa och personer som väntar på beslut om ersättning från Försäkringskassan.

Huvuddelen av förbundets resurser går nu till Samverkansteam Finnveden. Teamets arbete kommer till nytta för alltför många personer som är i behov av samordnat stöd. Under året enades parterna om att utveckla samverkan på handläggarnivå genom att ersätta Arenasamverkan med Konsultation Finnveden. Samarbetet med Coompanion Jönköpings län ledde till att en Policy för främjande av samverkan med idéburen sektor fastställdes.

1.3. Styrning och uppföljning av verksamheten

Följande personer har ingått i förbundets styrelse under år 2024:

Ledamot	Ersättare	Utsedd av
Stefan Lundell, ordförande	Senada Sacic	Gnosjö kommun
Senada Sacic, vice ordförande	Fredrik Sveningsson	Region Jönköpings län
Anton Sjödell	Ylva Samuelsson	Gislaveds kommun
Arnold Carlzon	Per Bursell	Värnamo kommun
Klas Rydell	Carina Åberg	Försäkringskassan
Andreas Appelberg	Anna Svensson	Arbetsförmedlingen

Under året har styrelsen mötts vid totalt åtta tillfällen, varav en vårkonferens tillsammans med styrelser och beredningsgrupperna för alla tre förbunden i länet.

Styrelsen följer löpande den ekonomiska utvecklingen för förbundet. En redovisning har skett i Delårsrapport 2024.

Förslag till budget kommande år och plan för ytterligare två år, tas varje år fram gemensamt av styrelse och beredningsgrupp i september. Planen för 2025 fastställdes av styrelsen på ett offentligt styrelsemöte i november.

Förbundet har en internkontrollplan och andra styrdokument som styrelsen fastställt. Uppföljning av hur finansierade insatser arbetar sker bl a med hjälp av Försäkringskassans nationella uppföljningssystem Uppföljning Finsam och Indikatorer för finansiell samordning.

1.4. God ekonomisk hushållning, måluppfyllelse och ekonomisk ställning

Styrelsen följer löpande upp ekonomin i förbundet och tillser att medlen används på ett effektivt sätt. Administrationskostnaderna hålls på en så låg nivå som möjligt, bl a genom ett nära samarbete med Samordningsförbundet Södra Vätterbygden. Administrativa kostnaderna ligger lågt, bara 10-15% av totalbudgeten. Resten används till insatser. 20% av årets utfall gick till strukturinriktat arbete (24% 2023) och 66% till individinriktade insatser (63%).

Uppföljning av verksamheten

I Bilaga 1 finns en uppföljning av de verksamhetsmål förbundet hade för året enligt Verksamhetsplan 2024. Fyra av de tio målen bedöms uppfyllda, fyra är ej uppfyllda, ett delvis uppfyllt och ett av målen blev inaktuellt.

De finansiella målen i Verksamhetsplan 2024 är uppfyllda: verksamheten har bedrivits inom ramen för tilldelade ekonomiska medel, likviditeten är mycket god, förbundet har inte skuldsatt sig och medel har inte placerats på sådant sätt att det kan minska i värde.

Det är styrelsens bedömning att förbundet, trots att alla delmål inte uppfyllts, under året har bedrivit verksamheten på ett sådant sätt att en god ekonomisk hushållning uppnåtts.

Insatser

Förbundet arbetar dels strukturinriktat, för att höja gemensamma kompetensen att samverka och förbättra samverkan kring stödet till förbundets målgrupp, dels genom finansiering av individinriktade insatser för att stötta fler till arbete och studier.

Uppföljning och resultat för individinriktade insatser

Samordningsförbund får inte driva egen verksamhet, utan finansierar helt eller delvis insatser som en eller flera medlemsorganisationer driver tillsammans för förbundets målgrupp.

Total 74 personer deltog i finansierade insatserna under 2024, varav 47 kvinnor och 27 män. Det är ungefär samma antal som under 2023. En av männen deltog i IT-spåret, resten deltog i Samverkansteamets verksamhet.

Målen för de individinriktade insatserna baseras delvis på förbundets övergripande målsättningar och konkretiseras för respektive insats utifrån målgruppen och inriktningen. Måluppfyllnaden bedöms utifrån respektive insats målsättningar. Se Bilaga 2.

Antidiskriminering och jämställdhet

Under 2024 intensifierades arbetet med jämställdhet och diskriminering, bl a genom att en Antidiskriminerings- och jämställdhetspolicy antogs.

Förbundet anslöt under 2022 till ett regeringsuppdrag som Nationella Nätverket för samordningsförbund (NNS) fått med mål att *motverka och stoppa psykiskt, fysiskt och sexuellt våld*. Under 2023 utbildades all personal i våra finansierade insatser i att ställa frågor om våld. Implementeringen med att rutinmässigt ska ställa frågor om våld till samtliga deltagare genomfördes under 2024. Genom att vara utbildade i att ställa frågor om våld kan personalen på ett effektivt sätt uppmärksamma och erbjuda stöd till dem som behöver det. Enkäterna samlas in, anonymt, och ligger till grund för nationell statistik som sammanställs av NNS.

Under 2024 har 66% av deltagare som svarat på enkäten svarat ja på en eller flera av de sju validerade frågorna om våld. Av dem är 60% kvinnor, 38% män och 2% uppger annan könstillhörighet. Många av de som svarat har med sig en upplevelse av våld från sin uppväxt, 36%. Utifrån den nationella statistiken konstaterar NNS arbetsgrupp att det finns ett signifikant samband mellan våld i nära relation och utanförskap.

Indikatorer för finansiell samordning

Indikatorer för finansiell samordning (framtaget av Nationella Nätverket för samordningsförbund NNS) har som syfte att följa om parterna genom förbundens arbete blir bättre på samverkan kring förbundets målgrupp. I vårt förbund har vi under 2024 fokuserat på enkäterna till deltagare. En analys finns angående svar från deltagare i Samverkansteam Finnveden, i bilaga 2.

Mätning genomförs från november varje år till oktober följande år. En nationell analys publiceras i februari varje år. Den finns på NNS hemsida nns.samordning.org

Uppföljning och resultat av strukturövergripande insatser

Under 2024 har flera former av strukturövergripande insatser genomförts:

- *Välfärdsguiden* är en sökplattform med stödformer inom välfärdsområdet, som lanserades inom förbundets område 2023. Under 2024 har texter konverterats från Insatskatalogen till Välfärdsguiden och nya texter skapats. Plattformen är utformad för att vara användarvänlig och möta behoven hos olika målgrupper. Ökningen av guiden har ökat under 2024. Arbetet med att utveckla Välfärdsguiden kommer att fortsätta under 2025.
- *Konsultation Finnveden:*
Under 2024 har en ny samverkansform implementerats som ersätter Arenasamverkan, Konsultation Finnveden. Målet med samverkansformen är att den person som tillsammans med sin handläggare behöver mer information eller klargörande erbjuds möjlighet att träffa parterna i ett gemensamt digitalt möte. Samverkansformen har ett fokus på personens egenmakt. Förhoppningen är att Konsultation Finnveden möter behoven av samordning och tillgänglighet. Samverkansformen kommer utvärderas för att se effekterna och sedan beslutas eventuella justeringar.
- *Kompetensutveckling:*
Sysselsättnings Indikator Projekt, BIP: under hösten har förankringsmöte, kunskapsdag BIP samt utbildning i dialog- och skattningsverktyget SKAPA genomförts i förbundets regi. Arbetet med implementeringen fortgår och förbundet bistår medlemmarna utifrån önskemål. Reflexiv Praxis – en del av att tillämpa resultatet i studien och för att stärka handläggares roll och tilltro – är genomfört i samtliga kommuner. Verksamhetsutvecklare i Finnveden och i Södra Vätterbygden är certifierade utbildare i BIP/SKAPA och diplomerade kunskapsagenter i BIP och stöttar parterna inom förbundet utifrån behov och önskemål. Utbildningsinsatser har också levererats till organisationer utanför förbundet. Detta har inte bara genererat vissa intäkter utan också skapat möjligheter att vidareutveckla arbetssättet till förmån för vårt eget förbund.

Supported Employment: Utbildningar och nätverket för SE och IPS (Individual Placement an support) ryms under 2024 inom ramen för Kommunal utvecklings ESF-projekt (där förbundet är medfinansierare) "Räkna med oss!" Målet 307 unika deltagare är redan på god väg att uppfyllas, då 226 medarbetare redan fått utbildning genom projektet. Inom

kommunerna pågår samtal om implementeringen av SE och IPS ska ske samt hur en samverkan med psykiatri, främst mot psykosvården, skulle kunna se ut.

Utbildningsinsats: fokus på länderkunskap, kulturmöten, psykisk ohälsa, interkulturell kommunikation, värde- och normkrockar samt syn på arbete och arbetsmarknaden. Förbundet genomförde utbildningar tillsammans med inKultura inom ramen för Regionens Psykiatrivecka. Utbildningen erbjöds på plats i Jönköping och Värnamo samt tillgång till inKulturas digitala plattform. Totalt deltog ca 100 personer på plats och ytterligare 40 deltog digitalt. Alla som deltog på plats fick också möjlighet att se utbildningen digitalt.

- *Lex Heller:* under året har antalet anmälningar av avvikelser i samverkan ökat något från sex (2023) till åtta. Dels ger anmälningarna oss möjlighet att lyfta utmaningar i samverkan lokalt, dels möjligheten att identifiera systemfel som kan lyftas uppåt.
- *Rätt stöd - rätt försörjning:* det länsövergripande arbetet mellan kommun och region för att hitta gemensamma rutiner och arbetssätt som underlättar för personer med ohälsa att återgå helt eller delvis till arbetsträning och arbete/studier är uppdaterat med en ny rutin. För på ett få bättre spridning är planen att modellen ska finnas tillgänglig på Regionens sida för kommunsamverkan under nästa år.
- *Samverkan med sociala företag:* En handlingsplan för förbundets arbete med idéburen sektor inkluderande socialt företagande är antagen och arbetet med att implementera samverkan pågår. Under året har förbundet medverkat i samtal med flera parter, där ibland Erikshjälpen, för att hitta samverkansformer som kommer förbundets målgrupper och parter till del.

Förbundet deltar även i andra former av nationell och regional samverkan med fokus på utveckling, t ex med Nationella Rådet, Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS), Nätverket Kust till Kust, Verksamhetsutvecklarnätverket (nationellt) och de andra förbunden i Jönköpings län.

Balanskravsresultat

Årets resultat enligt resultaträkningen	-518 359 kr
= Balanskravsresultat	-518 359 kr

Styrelsen gör bedömningen att årets negativa resultat inte behöver återställas, med hänvisning till god ekonomisk hushållning och kommunallagens regler för synnerliga skäl (prop 1996/96:52 s 38 och 94). Detta då förbundet över tid har byggt upp ett eget kapital och avsikten är att ta vara på tidigare års överskott.

1.5. Väsentliga personalförhållanden

Förbundet har inga egna anställda. Köp av tjänst görs från Samordningsförbundet Södra Vätterbygden (35% förbundschef Peter Hedfors och kansli), Värnamo kommun (verksamhetsutvecklare Viktoria Önneby) och Region Jönköpings län (ekonomihantering).

1.6. Förväntad utveckling

Lågkonjunkturen i Sverige bedöms fortsätta påverka arbetslöshet, sjukskrivningar och behovet av offentlig försörjning. Under slutet av 2024 skedde en oroväckande stor ökning vad

gäller både arbetslöshet och antal sjukskrivningar. Det kommer att påverka behoven inom förbundets målgrupp. Behovet av samordning av stödinsatser är fortsatt stort.

Förbundets huvudfokus vad gäller individinriktade insatser fortsätter vara Samverkansteam Finnveden. Insatsen är den största gemensamma satsningen hittills, med aktiv medverkan från alla medlemmar. Verksamheten drivs långsiktigt, under ständig utveckling.

518 tkr av förbundets kapital togs tillvara till verksamhet för Finsams målgrupp under året. Detta är mycket positivt. Enligt antagen budget och plan 2025–2027 i Verksamhetsplan 2025 kommer nästan hela det kvarvarande kapitalet att tas tillvara under perioden, främst till Samverkansteam Finnveden.

Enligt samma plan visade en prognos för årsskiftet att det balanserade resultatet skulle bli 1.925 tkr. Istället blev det 2.090 tkr. Två viktiga skäl till att det blev högre än beräknat är att förbundet fått 130 tkr i ränta i år och att ingen medlem gjorde ansökan om medel till någon förstudie eller projekt.

Under 2025 kommer samråd att fördjupas om hur Finsamarbetet bör utvecklas i hela landet. Försäkringskassans rapport angående behov av förändringar i lagstiftningen är ett viktigt underlag. Andra viktiga underlag är Inspektionen för socialförsäkringens (ISF) rapport som bekräftar att samordnad rehabilitering som finansieras av samordningsförbund ger positiva effekter, och Nationella Nätverket för samordningsförbund (NNS) rapport Framtidens Finsam. Alla dessa tre dokument presenterades i december 2024.

2. Resultaträkning

Belopp i kr.	Not	Budget 2024	2024-12-31	2023-12-31
Verksamhetens intäkter	2	7 402 835	5 098 058	5 125 592
Verksamhetens kostnader	3	-5 944 500	-5 746 718	-5 782 239
Resultat			-648 660	-656 647
Finansiella intäkter			130 301	151 952
Finansiella kostnader				
Resultat efter finansiella poster			-518 359	-504 695
Årets resultat			-518 359	-504 695

3. Balansräkning

Belopp i kr	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Omsättningstillgångar			
Fordringar	4	100 825	174 267
Kassa och bank		3 120 391	3 327 228
Summa omsättningstillgångar		3 221 216	3 501 495
Summa tillgångar		3 221 216	3 501 495
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital			
Balanserat från föregående år		2 608 640	3 113 335
Årets resultat		-518 359	-504 695
Årets balanserade resultat		2 090 281	2 608 640
Skulder			
Kortfristiga skulder	5	1 130 935	892 854
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		3 221 216	3 501 495

4. Kassaflödesanalys

Belopp i kr.	2024-12-31	2023-12-31
Årets resultat	-518 359	-504 695
Justering för ej likviditetspåverkande poster		
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		
Ökning(-)/minskning(+) kortfristiga fordringar	-73 442	-79 206
Ökning(+)/minskning(-) kortfristiga skulder	-238 080	-313 357
Kassaflöde för den löpande verksamheten		
Kassaflöde från investeringsverksamheten		
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		
Årets kassaflöde	-206 837	-897 258
Likvida medel vid årets början	3 327 228	4 224 485
Likvida medel vid årets slut	3 120 391	3 327 228

5. Driftsredovisning

Belopp i kr.	Utfall jan-dec 2024	Aktuell budget jan-dec 2024	Avvikelse utfall – budget	Bokslut helår 2023
Nettokostnad	5 746 718	5 944 500	197 782	5 782 239
Medlemsavgift	5 228 358	5 070 000	158 358	5 277 544
Resultat	-518 359			-504 695
Utgående eget kapital	2 090 281			2 608 640
Likvida medel	3 120 391			3 327 228

Totalt blev utfallet mycket lika budgeten för året. Den stora skillnaden var att ingen av medlemmarna sökte medel för nytt projekt eller förstudie. Till detta syfte hade 200tkr avsatts i budgeten, se not 3. På intäktssidan var den stora skillnaden jämfört med budget en ränteutäkt på 130tkr, se not 2.

Nivån på likvida medel är alltid hög, eftersom medlemmarna oftast fakturerar del av sina kostnader för finansierade insatser i början av nästa år. Förbundets utgående egna kapital är högre än rekommenderad nivå enligt Nationella rådet. Det är därför positivt att en del av kapitalet tas tillvara varje år. Enligt budgeten i Verksamhetsplan 2025 kommer kapitalet att vara minimalt år 2027.

6. Noter

Not 1. Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är i tillämpliga delar upprättad i enlighet med Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning samt rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning. Vissa anpassningar har gjorts till Finsams verksamhet.

Not 2. Verksamhetens intäkter

	2024-12-31	2023-12-31
Driftbidrag från staten genom Försäkringskassan	2 529 000	2 529 000
Driftbidrag från Gislaveds kommun	505 250	507 900
Driftbidrag från Gnosjö kommun	161 600	162 400
Driftbidrag från Värnamo kommun	597 650	597 200
Driftbidrag från Region Jönköpings Län	1 264 500	1 267 500
Ränta	130 301	151 952
Öres och kronutjämning	-5	-2
Övriga ersättningar och intäkter	40 062	61 594
Summa	5 228 358	5 277 544

Not 3. Verksamhetens kostnader

	Budget 2024	2024-12-31	2023-12-31
Individ- och strukturinriktade insatser			
Samverkansteam Finnveden	3 150 000	3 182 414	3 046 262
IT-spåret	562 500	562 500	562 500
Gemensamma projektkostnader	54 000	46 133	49 333
Utrymme nya projekt	200 000	0	0
Sociala företag	100 000	101 400	300 000
Kompetensutveckling	200 000	166 605	244 936
Verksamhetsutvecklare	846 000	856 193	865 042
Administration			
Kansli	550 000	522 574	488 849
- varav förbundschef 35% tjänst		397 104	377 722
Information	30 000	37 019	15 295
Styrelse	90 000	96 108	54 404
Ekonomiadministration	102 000	108 520	104 358
Revision	60 000	67 251	51 260
Totalt	5 944 500	5 746 718	5 782 239

Kommentarer:

Kostnaderna för Verksamhetsteam Finnveden ligger inom ramen för beviljade medel. I förbundets budget medräknades bara 90% av den beviljade budgeten.

I posten Verksamhetsutvecklare ingår flera merkostnader för utbildning för andra organisationer. Dessa kostnader samt arbetstid ingår i Övrig försäljning under intäkter, så nettokostnaden ryms inom ramen för budget.

Information inkluderar kostnaden för hemsidan en stor del av 2025. Ett avtal har behövt tecknas av förbunden i länet direkt med Sitevision, eftersom Jönköpings kommun sa upp avtalet kring hemsidan. Kostnaden blev dyrare än hittills, men minimeras genom fortsatt delning mellan förbunden.

Styrelsens arvode, förlorad arbetsförtjänst mm och ekonomiadministration har visat sig vara något för lågt budgeterade.

Både kostnaden för statens revision av förbundet, som förbunden inte kan påverka, och funktionen som sakkunnigt biträde visade sig bli dyrare än budgeterat.

Not 4 Fordringar

	2024-12-31	2023-12-31
Kundfordringar	25 000	20 588
Skattefordringar	217	207
Fordran Moms	75 608	144 572
Övriga interimsfordringar	0	8 900
Summa	100 825	174 267

Not 5. Kortfristiga skulder

	2024-12-31	2023-12-31
Leverantörsskulder	956 237	625 614
Personalskatt	3 209	186
Avräkning lagstadgade sociala avgifter	1 812	583
Övriga interimsskulder	169 677	266 471
Summa	1 130 935	892 854

7. Styrelsens underskrift

Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt kostnader, intäkter och förbundets ekonomiska ställning.

Fastställd av styrelsen 2025-03-20

Digital signering av samtliga, se datum nedan

Ylva Samuelsson
Ordförande

Senada Sacic
Vice ordförande

Lisbeth Johansson
Ledamot

Arnold Carlzon
Ledamot

Andreas Appelberg
Ledamot

Camilla Nohammar
Ledamot

Bilagor

- 1 Måluppfyllelse av åtaganden i Verksamhetsplan 2024
- 2 Finansierade individinriktade insatser 2024

Måluppfyllelse av åtaganden i Verksamhetsplan 2024

Åtagande	Mål- uppfyllelse	Kommentar
Förbundet verkar för att öka målgruppens möjligheter till arbete och studier genom insatser på individnivå i samverkan.	Uppfyllt	Förbundet har finansierat två individinriktade insatser under 2024: Samverkansteam Finnveden och IT-spåret.
Deltagarna i de finansierade insatserna ska vid behov få samordnade, parallella insatser	Uppfyllt	Beredningsgruppens uppfattning är att deltagare får samordnade, parallella insatser vid behov
80% eller fler av deltagare vid avslut från finansierade insatser känna sig mer redo att arbeta eller studera.	Ej uppfyllt	På indikatorenkät till avslutade deltagare gav 78% positiva svar.
80% upplever att personalen har tagit tillvara deltagarens erfarenheter, kunskaper och synpunkter.	Ej uppfyllt	På indikatorenkät till avslutade deltagare gav 64% positiva svar.
En analys görs av vilka behov hos Finsams målgrupp som inte möts idag, med målet att förbundet ska finansiera en ny insats från 2024.	-	Målet blev inaktuellt då det visade sig att förbundet saknade tillräckliga medel för ny verksamhet.
Stöd till implementering av BIP och SKAPA ska under 2024 erbjudas samtliga medlemsorganisationer.	Uppfyllt	Alla parter har erbjudits stöd. Kommunernas arbetsmarknadsenheter samt Samverkansteam har arbetat med Reflexiv praktik.
Samverkan med sociala företag och arbetsintegrerande sociala företag ska formaliseras och etableras under 2024	Delvis uppfyllt	"Policy för samordningsförbundets främjande av samverkan med ideell- och idéburen sektor" antagen. Utvecklingsarbete fortgår.
Under 2024 ska användandet av avvikelssystemet Lex Heller öka till 12 ärenden	Ej uppfyllt	8 anmälningar har inkommit. Mål inte uppnått även om antalet ökat under 2024, från 6 under 2023.
Stöd till implementering av SIP som integrerat arbetssätt i ordinarie organisationer. Mått: om förbundet har gett stöd eller ej, och antal utförda SIP i respektive verksamhet	Ej uppfyllt	Processen kring Konsultation Finnveden kommer innehålla utbildningsinsatser under 2025. (Mäta SIP i fler än en verksamhet blir svårt då risken för att ett ärende räknas i fler system)
Effektiva samverkansformer vidareutvecklas på tjänstemannanivå	Uppfyllt	Chefsnätverket – AME etablerat Konsultation Finnveden påbörjat 241101

Fyra av de tio målen bedöms uppfyllda, fyra är ej uppfyllda, ett delvis uppfyllt och ett av målen blev inaktuellt.

Samverkansteam Finnveden

Verksamhetsbeskrivning

Samverkansteam Finnveden, kontaktperson Amela Imsirovic

Insatsen utgår från styrelsens beslut om långsiktig individinriktade verksamheter och ägs av förbundet. Finansiering beslutas i treårsperioder med årligt beslut kring budget.

Samverkansteam Finnveden finns i Värnamo, Gislaved och Gnosjö kommunområde och möter personer med samverkansbehov som inte möts i ordinarie verksamhet. Åldersgrupp 16 – 64 år.

Bemanning och Resursfördelning

Försäkringskassan – 75 % (1 försäkringsutredare, i rollen ingår även att vara teamledare)

Regionen – 75 % (1 rehabkoordinator)

Arbetsförmedlingen – 20 % (2 arbetsförmedlare)

Värnamo kommun – 150 % (2 jobbkoordinatorer)

Gislaveds kommun - 150 % (2 arbetsmarknadscoacher)

Gnosjö kommun – 75 % (60 % AME, 15 % ekonomiskt bistånd, 2 personer)

En förändring som genomförts i år är fördelningen mellan AME och ekonomiskt bistånd i Gnosjö kommun (handläggare på AME har utökat tiden i projektet) samt mellan arbetsförmedlarna där den ena tar en större del och den andra enbart är med på teammöten ca 1,5 h/v.

Metod och Arbetsmodeller

Samverkansteamet utgår från resultatet i den danska forskningen, BIP, där fokus på individ och insatsens utformning ger en verksamhet med samordnade parallella insatser utan avbrott men också att utgå från individens mål och tankar om förändring (dialog -och skattningsverktyget SKAPA). SKAPA används vid inskrivningssamtal och därefter löpande i samband med eller inför den uppföljning som ska genomföras var tredje månad.

Supported Employment (SE) är också en metod som alla coacher/koordinator har utbildats inom. Idag varierar i vilken utsträckning coacherna arbetar i enlighet med metoden, beroende på förutsättningar på respektive arbetsplats.

Deltagarstatistik och Könsuppdelad Redovisning

Mätning under året december till och med november

Under perioden har 72 personer varit inskrivna i Samverkansteamet, övervägande antal är mellan 30 och 49 år. Kvinnor dominerar antalet inskrivna i alla åldersintervaller med ca 50% fler inskrivna.

Vid avslut har 36% gått vidare till det myndighetsgemensamma arbetet mellan Arbetsförmedling och Försäkringskassa (GK -gemensam kartläggning) vilket är en klar ökning från föregående år. Under 2025 ska en utvärdering göras för att se utfallet hos personer som går till GK. Redan idag kan vi notera att de som går till den gemensamma kartläggningen från teamet i högre grad slutför insatsen och också går vidare till insatser inom Arbetsförmedlingen.

Cirka 29% har avbrutit sitt deltagande på grund av sjukdom.

En person som varit inskriven i teamet har gått till ett osubventionerat arbete medan tre personer har gått till studier, varav två till ordinarie studier. Tre personer har gått vidare till ordinarie insatser inom arbetsmarknadsenheter. Fyra personer har avbrutit på egen begäran och två av orsaker som inte statistikförs.

Övervägande andel remisser kommer från Regionen (49%) och därefter Försäkringskassan (30%). Resultatet liknar förra årets och befäster sjukskrivna som den största målgruppen.

Resultat och Måluppfyllelse

- 1 Att 50% av deltagarna uppger att de tydligt har närmat sig arbetsmarknaden enligt verktyget SKAPA.
Kommentar: Dialog- och skattningsverktyget SKAPA är inte rätt verktyg för att mäta målet då den frågan inte ställs konkret. Dessutom samlas inte data in.
- 2 75% av deltagarna ska vid avslut uppleva att de "har fått stöd på ett sätt som är till stor nytta" Indikator 1 i avslutsenkäten.
- Målet uppnått. 87% av deltagarna besvarar i enkäten att man har fått stöd som är till stor nytta.
- 3 85% av deltagarna ska vid avslut uppleva "att personalen tagit tillvara på dina erfarenheter, kunskaper och synpunkter" Indikator 7 i avslutsenkäten.
- Målet ej uppnått. 64% anser att deras erfarenheter, kunskaper och synpunkter tagits tillvara.

Utmaningar och Lärdomar

- Hitta arbetsplatser för praktik och arbetsprövning/träning – skapa goda arbetsgivarkontakter
- Upprätthålla inflödet och om möjligt öka antalet personer som får stöd av teamet
- Samverkan med övriga parter som inte har en representant – tex primärvården
- Avvikelseidentifiering och hantering – tex långa vårdköer, samverkan inte har skötts inom ordinarie uppdrag
- Säkerställa en kvalitativ process genom goda rutiner där deltagare får insatser som leder till progression.

Kommentarer kring Samverkan och Jämställdhetsarbete

Samverkan är en komplex process som behöver att alla som är delaktiga bidrar med sin del och är öppna för att mötas i samtalet. När en del i processen inte fungerar påverkar det hur progressionen blir och kan i vissa fall leda till förlängd inskrivningstid och till ökad ohälsa för deltagare.

Under året har insatsen regelbundet återkommande ställt frågor om våld till deltagarna (Region Västra Götalands "Sju frågor om våld") inom ramen för regeringsuppdraget till NNS. Statistik kommer presenteras nationellt.

Under 2025 kommer insatsen att ta fram en handlingsplan för arbetet med jämställdhet och antidiskriminering.

IT-spåret

Verksamhetsbeskrivning IT-spåret

IT-spåret startade som ett projekt 2012. Region Jönköpings län och de tre samordningsförbunden i länet hade gemensamt ansvar för verksamheten 2018–2022. Utförare var Campus i12, Eksjö. Under 2021 enade sig regionen och länets kommuner om att verksamheten skulle drivas vidare i liknande form, men upphandlas från folkhögskola. Regionen sökte fortsatta medel från förbunden och har beviljats detta för perioden 2023–2025. Nu bedrivs IT-spåret vid Ädelfors Folkhögskola i Holsbybrunn, Vetlanda.

Målgrupp för IT-spåret är unga vuxna, fyllda 19 år med högfungerande autismspektrumdiagnos (ASD) som har ett stort IT-intresse och är boende i Jönköpings län.

Bemanning och Resursfördelning

I teamet arbetar en socionom som koordinator/projektledare, en lärare inom gymnasiekurser och fördjupningskurser samt en lärarassistent. Det finns även elevassistenter knutna till utbildningen.

Metod och Arbetsmodeller

Ett av syftena med verksamheten är att deltagarna ska bryta sin isolering och gå från sysslolöshet till arbete eller passande sysselsättning utifrån förmåga och kompetens.

Arbetet sker en kurs i taget, i tre moduler:

- arbetsmarknadsanpassade IT-kurser på gymnasienivå, inom nätverk och programmering
- arbetsmarknadsanpassade IT-kurser på fördjupningsnivå inom programmering
- praktik på företag, förening eller annan organisation och övergång till arbetsmarknaden.

Under en begränsad period erbjuds fortsatt stöd vid anställning, vid behov.

Ett av syftena med verksamheten är att deltagarna ska bryta sin isolering och gå från sysslolöshet till arbete eller passande sysselsättning utifrån förmåga och kompetens.

Under HT 2024 har vi haft tre grupper där de nya deltagarna har jobbat med hårdvara och gått igenom grunderna i Photoshop. De har läst programmering 1, webbutveckling 1.

Andra deltagare har läst Webbutveckling 2, programmering 2 och Databasteknik. Några av deltagarna har till stor del arbetat med projektarbete och egna utmanande uppgifter. Dessa uppgifter är kopplade till kursmoment i de olika kurserna. Samtliga grupper har också påbörjat kursen Nätverksteknik.

Under VT 2024 har deltagarna byggt sina egna datorer, gått igenom grunderna i Photoshop samt haft temaveckor kring E-handel. Under våren, utöver hela kurser, har moment i kurserna Datorteknik, Programmering 1, Programmering 2 och Webbserverprogrammering gåtts igenom på olika nivåer. Några av deltagarna har också helt slutfört de eftergymnasiala kurserna Databasteknik och Databasadministration.

Deltagarna har också under våren byggt en arkadmaskin från grunden med kabinett och hårdvara. Den har stått utställd på Vetlanda Museum under hela sommaren.

Deltagarstatistik och könsuppdelad redovisning

Under 2024 har utbildningen varit fullbelagd med 15 elever inskrivna över året. De inskrivna kommer huvudsakligen från Högländet, 12 personer. Finnveden har haft 1 person inskriven och Södra Vätterbygden 6 personer. Av inskrivna eleverna har 14 varit män och 5 kvinnor.

Under året har 4 personer avslutats. En person har gått till ett osubventionerat arbete, dock inte inom IT-sektorn, en person har gått vidare till andra studier, en person avslutade på egen begäran och en person återgick till remittent med fortsatt aktivitetsersättning.

Resultat och måluppfyllelse

1. *Bidragsberoende och utanförskap ska minska hos målgruppen*
 - Av de som studerat har 13 haft CSN (lån + bidrag eller enbart bidrag)
2. *Ungdomar med kompetens inom olika IT-områden ska bli en tillgång på arbetsmarknaden*
 - Målet går ej att mäta.
3. *Alla deltagare ska i modul 2 och modul 3 prova på att praktisera med uppdrag från företag, organisationer eller föreningar.*
 - 1 av 4 deltagare har under året haft praktik på 1 företag. Målet är ej uppfyllt.
4. *50% av studenterna ska vara i anställning, adekvat sysselsättning eller reguljär utbildning efter fullt genomgången utbildning.*
 - Av de 2 deltagare som fullgjort utbildningen gick 1 av dessa vidare till reguljärt arbete. Målet är uppfyllt.
5. *Ungdomar ska gå från sysslöshet till avlönat arbete eller adekvat sysselsättning och på så sätt bidra till samhällsnyttan.*
 - Målet går ej att mäta.
6. *Minst 70% av studenterna ska genomföra utbildningen med godkända betyg.*

Av deltagarna har 75% lämnat utbildningen med godkända betyg (3 av 4). Målet är uppfyllt.

Det är klart att bidragsberoende och utanförskap i gruppen deltagare på IT-spåret har minskat. Då utbildningen sedan i januari 2023 bedrivs på en folkhögskola, öppnades möjligheten till att studera med studiemedel upp. Detta bidrar till att bidragsberoendet minskar.

De deltagare som fullföljer studierna i IT-spåret genomgår en stark utveckling av självförtroende, kunskap om arbetsmarknadens krav, yrkeskunskaper och andra viktiga förutsättningar för att kunna klara av ett arbete.

Under HT 2024 har utbildningen haft tre grupper där de nya deltagarna har jobbat med hårdvara och gått igenom grunderna i Photoshop. De har läst programmering 1, webbutveckling 1. Andra deltagare har läst Webbutveckling 2, programmering 2 och Databasteknik. Några av deltagarna har till stor del arbetat med projektarbete och egna utmanande uppgifter. Dessa uppgifter är kopplade till kursmoment i de olika kurserna. Samtliga grupper har också påbörjat kursen Nätverksteknik.

Utmaningar och lärdomar

Utmaningar har bland annat varit att hitta praktikplatser till deltagare som ska ut i modul tre. Vi har ändå hittat platser men önskar att det skulle vara fler som tar emot och gärna att vi hade kunnat hitta platser som tar emot praktikanter mer löpande.

Kommentarer kring samverkan och jämställdhetsarbete

Det finns behov av ett förbättrat samarbete med Arbetsförmedlingen för att på ett bra sätt brygga över från IT-spåret till insatser hos Arbetsförmedlingen. En fast kontakt önskar för att skapa kontinuitet och en sammanhållen insats.

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN: LISBETH JOHANSSON
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Finnvedens Samordningsförbund
TID: 2025-03-20 16:04:56 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _086558cf452e689d5775305c95c4c56e20



NAMN: ARNOLD CARLZON
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Finnvedens Samordningsförbund
TID: 2025-03-20 17:57:04 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _086b5df308a10660dfd7dea731a1a2666c



NAMN: YLVA SAMUELSSON
TITEL, ORGANISATION: Ordförande, Finnvedens Samordningsförbund
TID: 2025-03-20 19:28:06 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _074a2e6d2a43e017d65cef936be24d4a47



NAMN: Nils Andreas Appelberg
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Finnvedens Samordningsförbund
TID: 2025-03-21 07:17:47 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _0820717f0ed4156a9739425cc4038ebc7d



NAMN: CAMILLA NOHAMMAR
TITEL, ORGANISATION: Ledamot, Finnvedens Samordningsförbund
TID: 2025-03-21 08:05:27 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _0991d99d791f7c57b4f0dfde9babab787



NAMN: SENADA SACIC
TITEL, ORGANISATION: Vice ordförande, Finnvedens Samordningsförbu ...
TID: 2025-03-24 15:09:48 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _0590e0e3a554dea35ba139efbc5426ca16



Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-03-24 15:09:53 +01:00
Ref: 201533SE
www.comfact.se



[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Revisionsberättelse

för Finnvedens Samordningsförbund, org. nr 222000-2873

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision och granskning av årsredovisningen för Finnvedens Samordningsförbund för år 2024 enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision¹. Förvaltningsberättelsen har granskats enligt särskild instruktion.

Enligt vår bedömning har årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter upprättats i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av förbundets finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar är förenliga med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Uppdraget är utfört utifrån opartiskhet och självständighet i förhållande till förbundet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning.

Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i ovan nämnda delar av årsredovisningen.

Som del av en revision enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar vi oss en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- måste vi informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Revisorns granskning av förvaltningsberättelsen

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna och att dessa upprättas i enlighet med LKBR. Vår granskning har skett enligt "Instruktion för granskning av förvaltningsberättelse" i *Standard för kommunal räkenskapsrevision*.

Detta innebär att vår granskning av förvaltningsberättelsen har en annan inriktning och mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt *Standard för kommunal räkenskapsrevision* har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för våra uttalanden.

En förvaltningsberättelse har upprättats i enlighet med LKBR.

¹ Med anpassning till de specifika förutsättningar som föreligger i ett finansiellt samordningsförbund. Främst att rapporten inte avges av "sak-kunnigt biträde" eller ställts till "de förtroendevalda revisorerna".

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt förbundsordning

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Finnvedens Samordningsförbund för år 2024.

Vi tillstyrker att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Vi bedömer även sammantaget att styrelsen i Finnvedens Samordningsförbund har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Vi har i vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsrevision, inte noterat några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed för kommunal verksamhet i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till förbundet enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskingen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskingen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för förbundets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

I vår granskning skaffar vi oss en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för vår revision av årsredovisningen för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

Jönköping den dag som framgår av vår elektroniska underskrift

KPMG AB

Lisa Tenggren

Auktoriserad revisor

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

LISA TENGGREN

Undertecknare

Serienummer: 323e0b3f00d6c5[...]6ec30046dbb7a

IP: 195.84.xxx.xxx

2025-03-26 16:28:39 UTC



Detta dokument är undertecknat digitalt via **Penneo.com**. De signerade uppgifternas integritet är validerad med hjälp av ett beräknat hashvärde för originaldokumentet. Alla kryptografiska bevis är inbäddade i denna PDF, vilket säkerställer både autenticitet och möjlighet till framtida validering.

Detta dokument är försett med ett kvalificerat elektroniskt sigill som innehåller ett certifikat och en tidsstämpel från en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster.

Så här verifierar du dokumentets äkthet:

När du öppnar dokumentet i Adobe Reader kan du se att det är certifierat av **Penneo A/S**. Detta bekräftar att dokumentets innehåll förblir oförändrat sedan tidpunkten för undertecknandet. Bevis för de enskilda undertecknarnas digitala signaturer bifogas dokumentet.

De kryptografiska bevisen kan kontrolleras med hjälp av Penneos validator, <https://penneo.com/validator>, eller andra validerings verktyg för digitala signaturer.

Styrelsen i Finnvedens Samordningsförbund
Fullmäktige i respektive medlemskommun och
region
Försäkringskassan
Arbetsförmedlingen

Revisionsberättelse för år 2024

Vi har granskat räkenskaperna, årsredovisningen och förbundsstyrelsens förvaltning i Finnvedens Samordningsförbund (organisationsnummer 222000-2873) för verksamhetsåret 2024.

Vårt uppdrag är att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Förbundsstyrelsen ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Styrelsen upprättar en årsredovisning som ger en rättvisande bild samt svarar för att det finns en tillräcklig intern kontroll i verksamhet och räkenskaper.

Vi har utfört vår granskning utifrån lagen om finansiell samordning, kommunallagen, förbundsordningen och god revisionssed i kommunal verksamhet.

I uppdraget samverkar vi med av staten utsedd auktoriserad revisor. I granskningen av förbundets räkenskaper och årsredovisning har vi förlitat oss på den statliga revisorns granskning och bedömning.

Våra övriga granskningsinsatser har utförts i samarbete med sakkunnigt biträde till revisorerna.

Vi bedömer sammantaget att styrelsen i Finnvedens Samordningsförbund har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Organisationsuppgifter
Bankgiro: 5216-2849
Orgnr: 232100-0057

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att årsredovisningen har upprättats enlighet med tillämpliga delar av lagen om kommunal bokföring och redovisning och god redovisningssed.

Vi bedömer sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de målsättningar som angivits i verksamhetsplanen för 2024.

Vi tillstyrker att styrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet.

Barbro Liljedahl
Förtroendevald revisor
För Region Jönköpings län och kommunerna

Detta dokument är elektroniskt signerat och juridiskt bindande.

Signed by: BARBRO KARIN TERESE LILJEDAHL

Date: 2025-04-09 11:52:25

BankID refno: 019619f6-eba3-7c91-a96a-c4bf1f1270d7



Ledamot: Barbro Liljedahl



Revisionsrapport 2024-12-31

Finnvedens Samordningsförbund

2025-03-26

Inledning

Vi har på uppdrag av Försäkringskassan genomfört en revision av Finnvedens Samordningsförbund för räkenskapsåret 2024.

Revisionen har utförts enligt god revisionssed i Sverige samt med beaktande av de regler om revision som finns i lag om finansiell samordning vid rehabiliteringsinsatser [2003:1210]. Denna lag föreskriver att revisionen ska utföras enligt vad som föreskrivs i kommunallagen [2017:725] (KL). I KL 12:1 fastslås att revisionen ska utföras enligt god revisionssed.

Auktoriserade revisorer är enligt revisorslagen skyldiga att iakttaga god revisorssed och god revisionssed vilket ställer krav på hur revisionen utförs och dokumenteras.

Som medlem i FAR har den auktoriserade revisorn även att efterleva FAR:s etiska regler.

Syftet med revisionen är att granska årsredovisningen och styrelsens förvaltning för samordningsförbundet.

Revisorn ska även bedöma om styrelsen i samordningsförbundet har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Utifrån vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsinformation, noterar vi även ifall vi identifierar några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.



Revisionsinriktning

Redovisningen

V har gjort en risk- och väsentlighetsanalys över samordningsförbundet vilken har utmynnat i att följande poster är väsentliga:

- Verksamhetens intäkter
- Verksamhetens kostnader
- Kassa och bank och kortfristiga fordringar
- Kortfristiga skulder

Till följd av verksamhetens natur och omfattning har vi valt att substansgranska samtliga poster som listats ovan.

Förvaltningsberättelsen

Lagen om kommunal bokföring och redovisning reglerar vad förvaltningsberättelsen ska innehålla. Rådet för kommunal Redovisning (RKR) har också i sin rekommendation R 15 normerat vad som ska ingå i förvaltningsberättelsen. Vi har granskat huruvida förvaltningsberättelsen i årsredovisningen uppfyller dessa regler.

Förvaltning

Vår granskning av förbundets förvaltning har inriktats mot följande områden:

- Granskning av förbundets intern kontrollplan baserad i en risk- och väsentlighetsanalys
- Granskning av efterlevnad av lagar och förbundsordning
- Granskning av att verksamhetsplan och budget upprättats och godkänts av förbundsstyrelsen
- Granskning av att väsentliga styrelsebeslut har genomförts.



Revisionsinriktning

God ekonomisk hushållning

Samordningsförbund ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Förbundsstyrelsen ska besluta om riktlinjer för god ekonomisk hushållning för förbundet.

Vi har granskat i vilken mån förbundet efterlever kraven på god ekonomisk hushållning.

Intern kontroll

Inom ramen för vår revision har vi granskat delar av förbundets interna kontroll med fokus på rutiner och system för kostnadsbokföring, betalningar, attesträtter och bokslutsprocessen.



Väsentliga iakttagelser från granskningen

Intern kontroll och processer

- Vi har granskat inköpsprocessen och tagit del av attestordning och genom stickprov verifierat att inköp och rekvisitioner har blivit attesterade av behörig person.
- Vi har granskat löneprocessen och genom stickprov kontrollerat att löner och arvoden synes rimliga och överensstämmer med avtal och arvodesreglemente.
- Vi har verifierat att det för samtliga utbetalningar från banken krävs dualitet.
- Genom intervju och granskning av verifikat har vi verifierat att bokslutsprocessen och den löpande redovisningen håller en tillfredställande kvalitet.

Årsredovisningen

- Årsredovisningen bedöms i huvudsak uppfylla kraven enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning samt RKR:s rekommendationer.



Väsentliga iakttagelser från granskningen forts

Balanskrav

Ett förbund ska enligt KL göra en avstämning av balanskravet och redovisa i förvaltningsberättelsen. Eventuella negativa resultat som uppkommer ska enligt KL regleras inom tre år. Om det föreligger synnerliga skäl finns emellertid möjlighet att inte reglera ett negativt resultat enligt KL 8 kap 5§. RKR har lämnat information om beräkning och redovisning av balanskravet utifrån tolkning av förarbeten till reglerna om balanskrav i LKBR och KL.

Förbundet redovisar en avstämning av balanskravet enligt KL i förvaltningsberättelsen, samt beskriver även varför årets negativa resultat om – 518 tkr ej behöver återställas.

Eget Kapital

Enligt rekommendationen från Nationella rådet om storlek på sparade medel/eget kapital så skall varje förbund ha som mål att ha en rimlig storlek på sitt eget kapital.

En rimlig storlek på eget kapital menar Nationella rådet är 20 % av en medelsfördelning på mellan 0-7 mkr plus 15 % på belopp därutöver på medelsfördelning mellan 7,1-15 mkr samt ytterligare 10% på medelsfördelning överstigande 15 mkr.

För Finnvedens Samordningsförbund skulle det med dess medelsfördelning om 5 mkr innebära ett eget kapital om ca 1 mkr jmf med nuvarande eget kapital per 2024-12-31 om ca 2 mkr.

Förvaltning

Vi har som en del av granskningen av räkenskapsåret 2024 granskat styrelsens förvaltning, utöver granskning av intern kontroll, genom läsning av styrelseprotokoll, granskning gällande betalning av skatter och avgifter, och läsning av styrande dokument. Enligt vår uppfattning har förvaltningen varit tillfredställande under året.

Väsentliga iakttagelser från granskningen forts

God ekonomisk hushållning

Förbundet ska sträva efter att använda tilldelade medel från medlemmarna till ändamålsenlig verksamhet med effektivt resursutnyttjande som grundläggande princip.

Förbundet har i sin verksamhetsplan definierat totalt 10 verksamhetsmål för vilka måluppfyllelse tydligt följs upp i bilaga till årsredovisningen. Under 2024 bedöms fyra av de tio målen vara uppfyllda, fyra ej uppfyllda, ett delvis uppfyllt och ett av målen bedöms vara inaktuellt.

I verksamhetsplanen finns även definierade finansiella mål, vilka beskrivs och följs upp i årsredovisningen. Samtliga finansiella mål bedöms vara uppfyllda under året.

Förbundet bedömer sammantaget att de har uppnått god ekonomisk hushållning under 2024.

Slutsatser

Baserat på den genomförda granskningen bedömer vi sammantaget att årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter i all väsentlighet har upprättats i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av förbundets finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar är förenliga med årsredovisningens övriga delar.

Vi bedömer även sammantaget att styrelsen i förbundet har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Vi har i vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsrevision, inte noterat några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.

Jönköping den 26 mars 2025

KPMG AB

Lisa Tenggren

Auktoriserad revisor





kpmg.com/socialmedia

© 2025 KPMG AB, a Swedish limited liability company and a member firm of the KPMG global organization of independent member firms affiliated with KPMG International Limited, a private English company limited by guarantee. All rights reserved.

The KPMG name and logo are registered trademarks or trademarks of KPMG International.

Årsredovisning 2024

Beslutad av styrelsen 2025-03-20

Ordförande har ordet

"Samverkan för allas delaktighet i samhället"

Höglandets samordningsförbund bedriver finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Region Jönköpings län och kommunerna Aneby, Eksjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås och Vetlanda. Målet är en ökad samverkan mellan medlemmarna kring personer som är i behov av ett samordnat stöd för att komma i arbete eller studier. Förbundet finansierar både individinriktade och strukturövergripande insatser.

Samordningsförbundet gör ett budgeterat underskott 2024. Styrelsen har under året beviljat ansökan om ny verksamhet som innebär att förbundet använder eget kapital till ny individinriktad insats. Beslutet föranleder ett underskott i budget och minskat eget kapital för 2025.

Den nya individinriktade insatsen är projektet *Förrehabilitering i hälsocenter*. Projektet är en förstärkning av personalresurs i befintligt hälsocenter i respektive kommunområde för att öka tillgången till förberedande insatser som ska öka individens förutsättningar att delta i parternas ordinarie verksamhet. Förrehabilitering kan erbjudas genom exempelvis egenvård som sömnskola, matlagningskurser och aktivering via träning.

Samordningsförbundet deltar som en samverkanspart i kommunal utvecklings ESF-projekt *Räkna med oss!* som satsar på evidensbaserade metodutbildningar för att höja medarbetares kompetens och därmed öka förutsättningarna att fler medborgare får rätt stöd till arbete och egen försörjning.

Övriga insatser som samordningsförbundet finansierar följer verksamhetsbeskrivning och uppdragsavtal med goda resultat. SE-Höglandet har hög måluppfyllelse för antal individer som avslutas till arbete. Uppdrag Samverk skapar goda förutsättningar för samverkan mellan parterna utifrån lokala behov. Regionen har inkommit med ny ansökan om fortsatt medfinansiering av IT-spåret.

Genom att förbundet säljer del av förbundschefens arbetstid som tjänstepersonstöd åt nationella nätverket för samordningsförbund, NNS, har Höglandets samordningsförbund fått en närmare kontakt med det nationella utvecklingsarbete som pågått under året samt med Försäkringskassans regeringsuppdrag att analysera behovet av förändringar i Finsamlagstiftningen.

Slutligen vill jag rikta mitt varmaste tack till alla engagerade medarbetare som arbetar inom verksamheterna för ett väl genomfört arbete under 2024. Jag vill även tacka vår förbundschef Kajsa Hallmans för ett gott arbete under året.

Marianne Cederqvist
Ordförande

Innehållsförteckning sidor

ORDFÖRANDE HAR ORDET	2
1. FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	4
1.1. Översikt över verksamhetens utveckling	4
1.2. Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning	5
1.3. Händelser av väsentlig betydelse	5
1.4. Styrning och uppföljning av verksamheten	6
1.5. God ekonomisk hushållning, måluppfyllelse och ekonomisk ställning	9
1.6. Väsentliga personalförhållanden	19
1.7. Förväntad utveckling	19
2. RESULTATRÄKNING	21
3. BALANSRÄKNING	21
4. KASSAFLÖDESANALYS	22
5. DRIFTREDOVISNING	22
6. NOTER	23
7. STYRELSENS UNDERSKRIFT	25
8. BILAGOR	25

1. Förvaltningsberättelse

Årsredovisningen innehåller en översiktlig redogörelse av resultat och verksamhetsutveckling samt en redovisning av det ekonomiska utfallet för år 2024. Förvaltningsberättelsens struktur följer Rådet för Kommunal Redovisnings rekommendation R15, med vissa anpassningar i förhållande till samordningsförbundens struktur. Till redovisningen hör sex bilagor.

Organisation

Samordningsförbundet är en fristående juridisk organisation med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Region Jönköpings län samt Aneby, Eksjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås och Vetlanda kommuner som medlemmar. Förbundets organisation består av en styrelse som utses av medlemmarna. Till sin hjälp har styrelsen ett kansli.

Uppdrag

De verksamheter som förbundet finansierar kompletterar myndigheternas ordinarie verksamhet. Samordningsförbundens uppgift är i första hand att verka för att medborgare ska få stöd och rehabilitering till egen försörjning. På individnivå verkar samordningsförbundet genom att finansiera insatser som bedrivs av de samverkande parterna. Samordningsförbundet stödjer också aktivt insatser som syftar till att skapa strukturella förutsättningar för att myndigheterna ska kunna samarbeta bättre. Det kan till exempel handla om kompetensutveckling och kunskapsutbyte.

Finansiering

Finsamförbundet finansieras via Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen med hälften av medlen, Region Jönköpings län med en fjärdedel samt Aneby, Eksjö, Nässjö, Sävsjö, Tranås och Vetlanda kommuner med resterande fjärdedel.

Verksamhetsidé och vision

Högländets samordningsförbund har antagit visionen "*Samverkan för allas delaktighet i samhället*". Förbundet ska stödja samverkan och kan ge stöd till insatser som utförs av förbundsmedlemmarna och hjälper personer i yrkesverksam ålder att få, eller förbättra, förmågan att arbeta eller studera. Förbundet driver ingen egen verksamhet utan står för en finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet.

1.1. Översikt över verksamhetens utveckling

	2024	2023	2022	2021	2020
Verksamhetens intäkter	8 439	8 170	8 098	8 033	7 992
Verksamhetens kostnader	8 594	7 746	8 363	7 605	7 506
Årets resultat	-155	424	-265	428	486
Soliditet	70 %	73	60	77	61
Antal anställda	1	1	1	1	1

Årets resultat beror till stor del på att förbundet säljer del av förbundschefens arbetstid till NNS, hög avkastning på förbundets kapital samt styrelsens beslut under året att använda eget kapital till ny verksamhet, både delfinansiering av ESF-projektet Räkna med oss! och till projektet förrehabilitering i Hälsocenter.

1.2. Viktiga förhållanden för resultat och ekonomisk ställning

Under 2023 byttes det nationella uppföljningssystemet som Försäkringskassan tillhandahåller från SUS till Uppföljning Finsam. I det nya systemet kan förbundet inte följa insatserna på samma detaljerade sätt som tidigare vilket påverkar möjligheten att leva upp till lagkrav samt utvärdera verksamhet. Dialog förs på nationell nivå genom nationella nätverket för samordningsförbund (NNS) för att hitta en lösning på uppföljningen.

Från och med maj 2024 säljer förbundet del av förbundschefens arbetstid (20 procent av heltid) till nationella nätverket för samordningsförbund, NNS. I uppdraget som tjänstepersonstöd i NNS får förbundschefen delta i det strategiska påverkansarbetet på nationell nivå. Avtalet löper i 12 månader med möjlighet till ett års förlängning i samband med NNS årsmöte i april.

Även under 2024 har inflationen genererat hög avkastning på förbundets eget kapital. I slutet av december betalades 140 013 kronor sparränta in på förbundets konto.

Inflationen har också påverkat den kompletteringspremie som KPA räknar fram för den förmånsbestämda ålderspensionen i KAP-KL, som förbundschefen omfattas av. Årets engångspremie på 127 560 är baserad på indexering av intjänad förmånsbestämd ålderspensionen utifrån en ökning av prisbasbeloppet.

I budgetarbetet inför 2024 beslutade samordningsförbundets styrelse att använda 150 tkr av eget kapital för att medfinansiera kommunal utvecklings projekt Räkna med oss! fram till juni 2026. Styrelsen gav också beredningsgruppen i uppdrag att föreslå ny verksamhet för att använda förbundets eget kapital till målgruppen och under 2024 har projektet Förrehabilitering i Hälsocenter beviljats av styrelsen.

1.3. Händelser av väsentlig betydelse

I mars 2024 fick Försäkringskassan i uppdrag av regeringen att analysera behovet av ändringar i Finsamlagen och inspektionen för socialförsäkringen, isf, fick i uppdrag att utvärdera effekter av insatser finansierade av samordningsförbund.

Samordningsförbunden, parterna och nationella nätverket för samordningsförbund, NNS, bjöds in att dela sina tankar om behovet av ändringar i Finsamlagen. Båda uppdragen återrapporterades till regeringen i början av december 2024.

I maj 2024 lämnade Försäkringskassan en hemställan till regeringen med förslag att se över regleringen av personuppgiftshanteringen och sekretessregleringen för att få till ett fungerande system för uppföljning av insatser inom den finansiella samordningen.

1.4. Styrning och uppföljning av verksamheten

Styrelse

Samordningsförbundets medlemsparter har 2024 haft följande representation i styrelsen.

		Ordinarie	Ersättare
Ordförande	Eksjö kommun	Sebastian Hörlin	Marie-Louise Gunnarsson
Vice ordförande	Aneby kommun	Marianne Cederqvist <i>Fr.o.m. 241126</i> Arijana Jazic <i>T.o.m. 241125</i>	Gudrun Andersson
Ledamot	Nässjö kommun	Lindha Hjälms	Kent Karlsson
Ledamot	Sävsjö kommun	Kerstin Hvirf	Bengt Swerlander
Ledamot	Tranås kommun	Mikael Stenquist	Mats Holmstedt
Ledamot	Vetlanda kommun	Carina Bardh	Andreas Elamsson
Ledamot	Försäkringskassan	Klas Rydell	Majda Khan <i>Fr.o.m. 241201</i> Carina Åberg <i>T.o.m. 241130</i>
Ledamot	Arbetsförmedlingen	Andreas Appelberg	Anna Badh <i>Fr.o.m. 241115</i> Anna Svensson <i>T.o.m. 241115</i>
Ledamot	Region Jönköpings län	Annelie Andersson	Gun-Ann Öholm Jansson

Styrelsen har haft sju sammanträden under 2024, varav fyra har genomförts digitalt. Förbundets styrelse har valt Sebastian Hörlin till ordförande för Höglandets samordningsförbund till och med 2024-12-31. Styrelsen har följt verksamheten löpande under året. Förbundet har en internkontrollplan, diskrimineringspolicy och andra styrdokument som styrelsen fastställt och följer upp. En delårsrapport kring förbundets verksamhet och budget har delgetts parterna och publicerats på förbundets hemsida. Förslag till budget för kommande år och plan för ytterligare två år tas fram gemensamt av styrelsen och beredningsgruppen vid strategidagen som 2024 genomfördes i slutet av augusti. Förslag till budget presenteras sedan i en verksamhetsplan som skickas till medlemmarna för samråd. Verksamhetsplan och budget för 2025 samt preliminär budget för 2025 – 2027 antogs vid styrelsens offentliga möte som genomfördes i Eksjö den 27 november.

Beredningsgrupp

Beredningsgruppens roll är att identifiera och föreslå verksamhet för samordningsförbundet samt i gemensamma diskussioner föreslå hur verksamheten kan genomföras i berörda organisationer. Beredningsgruppen ska löpande följa de aktiviteter som styrelsen beslutat om och kunna aktualisera lämpliga åtgärder om aktiviteten avviker från uppgjord plan. Beredningsgruppen är styrgrupp för SE-Höglandet och Uppdrag samverkan. Förbundschefen är sammankallande för beredningsgruppen som har haft fem ordinarie möten under 2024. Det har varit stora förändringar i beredningsgruppen med byte av sex ordinarie representanter av totalt

nio, samt byte av en ersättare. Beredningsgruppen har haft följande sammansättning under året.

Ordinarie	Ersättare	
Arbetsförmedlingen	Maria Almqvist <i>Fr.o.m. 241115</i> Tommy Sjögren <i>T.o.m. 241106</i>	Vakant
Försäkringskassan	Åsa Smedberg <i>Fr.o.m. 240515</i> Emmeli Gidius Persson <i>T.o.m. 240508</i>	Emma Eriksson
Region Jönköpings län	Astrid Nordvall Persson Tina Jazic <i>Fr.o.m. 240829</i> Annica Lindström <i>T.o.m. 240508</i>	Ann-Britt Ekvall Emma Ekegren <i>Fr.o.m. 241114</i> Joacim Hägglöf <i>T.o.m. 241113</i>
Aneby kommun	Ragnhild Sjöström	Eva Hertzman
Eksjö kommun	Anna-Karin Bilker <i>Fr.o.m. 240315</i> Marcus Nylander <i>T.o.m. 240117</i>	Sofie Järpenby
Nässjö kommun	Vakant Anneli Öhlin <i>T.o.m. 240508</i>	Magdalena Persson
Sävsjö kommun	Vakant <i>Fr.o.m. 240508</i> Lillemor Hultqvist <i>T.o.m. 240315</i>	Petra Lindemann
Tranås kommun	Ann Elofsson	Pernilla Conradsson Ström
Vetlanda kommun	Malin Cederholm	Annika Synnes Lindberg

Medlemssamråd, konferenser och strategidag

23 februari 2024 hölls ett gemensamt medlemssamråd för samtliga tre förbund i länet med Arbetsförmedlingen som värd. På medlemssamrådet presenterades verksamhet och budget för länets tre samordningsförbund. Parterna lyfte frågan om långsiktig finansiering av IT-spåret och var överens om behovet av fortsatt dialog utifrån den utvärdering som skulle genomföras under våren 2024. Därefter diskuterades principer i samverkan utifrån ny förbundsordning och medlemssamrådet framförde två önskade riktningar för Samordningsförbundens arbete, dels fokus på samverkan runt unga som varken arbetar eller studerar (UVAS), dels effektutvärdering och uppföljning av finansierade insatser. 22 november genomfördes ett lokalt medlemssamråd som samordningsförbundets styrelse bjöd in till på förbundets kansli i Eksjö. Stort fokus låg på dialog om påverkan på förbundets budget vid eventuellt godkännande av inkommen ansökan om medfinansiering av IT-spåret.

I maj genomfördes en digital Finsamkonferens som arrangeras av Nationella rådet. Förbundscheferdagarna genomfördes i Stockholm i oktober, men det har inte bjudits in till någon ordförandedag. 15 maj anordnades en gemensam vårkonferens med länets tre samordningsförbund. Förbundens styrelser, beredningsgrupper och kansli deltog, från Höglandets samordningsförbund medverkade även samverkanskoordinatorerna. Fokus på vårkonferensen var förutsättningar, utmaningar och outnyttjade möjligheter i den finansiella samordningen med syfte att identifiera vad parterna vill och kan göra bättre tillsammans. Totalt deltog 15 representanter från Höglandets samordningsförbund.

I augusti genomförde Höglandets samordningsförbund en gemensam strategidag för styrelse, beredningsgrupp och samverkanskoordinatorer på Träcentrum i Nässjö med fokus på förbundets verksamhet. Totalt deltog 22 personer från samtliga medlemsparter och baserat på utvärdering av dagen var de flesta nöjda med både innehåll och arbetssätt där information varvades med gruppdiskussioner. 10 av 22 deltagare svarade på utvärderingen. Deltagarna föredrar en kortare strategidag nästa år med gemensam förmiddag och lunch.

Förbundschefen har informerat om förbundets verksamhet och resultat för kommunstyrelsen i Nässjö kommun samt för kommunfullmäktige i Vetlanda och Aneby kommuner. Övriga parter har erbjudits att boka tid för information under året.

Verksamhetsmål

Höglandets samordningsförbund har tre huvudmål med konkreta delmål kopplade till en handlingsplan. Handlingsplanen revideras varje år i samband med förbundets strategidag och följs upp i samband med delårsrapport och årsredovisning (se bilaga 1).

1. Höglandets samordningsförbund verkar för att öka målgruppens möjligheter att uppnå eller förbättra sin förmåga att utföra förvärvsarbete enligt § 2, lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.
2. Höglandets samordningsförbund stärker samverkan mellan parterna, enligt p. 2 § 7 lag (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser.
3. Samordningsförbundet bidrar till ökad kunskap om samverkan samt utveckling av arbetslivsinriktad rehabilitering för målgruppen.

Samverkan bygger, till stor del, på tillit, samsyn och god kommunikation som byggs i gemensamma möten och tack vare parternas engagemang. Att parternas representanter har rätt förutsättningar att delta i förbundets arbete påverkar möjligheterna att samverka i gemensamma frågor. Utöver mål för insatsen i respektive verksamhetsbeskrivning följer förbundet upp parternas representation samt resultat av de strukturövergripande insatserna genom en gemensam enkät för samtliga samverkansgrupper*. För att mäta effekten av de strukturövergripande insatserna följer förbundet upp

- god representation i samtliga samverkansgrupper* (minst 75% närvaro på helår)
- hög upplevelse av väl fungerande samverkan mellan parterna **
- högt förtroende för parterna ***

* styr- och arbetsgrupper i Samverk, förbundets beredningsgrupp och styrelse

** minst 7 (av 10) i snitt baserat på resultat i genomförda enkäter

*** övervägande positiva svar (över 7 av 10) baserat på resultat i enkäter

Under året har närvaro vid beredningsgruppens och styrelsens möten följts upp för att synliggöra förutsättningar för parternas representanter att delta i samverkan. Parternas representation i styrelsen är hög (86-100% närvaro). Närvaron i beredningsgruppen har ökat under året och de flesta parter har full närvaro eller har haft förhinder vid ett av 6 tillfällen.

2024 ombads parternas representanter i styr- och arbetsgrupper i Samverk samt förbundets beredningsgrupp och styrelse svara på en gemensam enkät med frågor om samverkan och upplevd effekt av samordningsförbundets arbete, totalt inkom 84 svar. 94% upplever att samverkan mellan parterna ökar (eller underlättas) genom arbetet i Högländets samordningsförbund och medeltalet är 7,9 (av 10 möjliga) för hur de svarande upplever att samverkan mellan parterna fungerar i samordningsförbundet. Medianen för i vilken utsträckning respondenterna tror att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av parterna är 6 för Arbetsförmedling och Försäkringskassa samt 7 för Kommun och Regionen. För utförligare sammanställning och analys av resultaten, se bilaga 5.

1.5. God ekonomisk hushållning, måluppfyllelse och ekonomisk ställning

Uppföljning av verksamheten

Förbundet har under 2024 haft en intäktsbudget på totalt 8 086 000 SEK, varav medlemsbidrag är 8 036 000 SEK. Eget kapital uppgick vid ingången av 2024 till 1 639 471 SEK vilket motsvarar 20 procent av årets medlemsbidrag¹. Kostnadsbudgeten för 2024 var 8 236 000 och fördelades enligt följande.

- 55 % individinriktade insatser
- 24 % strukturövergripande insatser
- 18,5 % administration²
- 2,5 % ny verksamhet

Förbundets finansiella mål för god ekonomisk hushållning är att

- förbundets administrativa kostnader inte bör överstiga 20% av budget
- förbundets kapital ska placeras utan risk att gå med förlust
- eget kapital inte ska överstiga nationella rådets rekommendationer.

Samtliga finansiella mål är uppfyllda för 2024. De administrativa kostnaderna utgör 19 % av årets utfall. Förbundets kapital är placerat på ett företagskonto i Swedbank och har genererat 140 tKr i ränta 2024. Kapitalet utgör 18,5 % av årets medlemsbidrag. Samordningsförbundets styrelse har beviljat insatser för att minska eget kapital över tid och för 2024 var ett underskott på 150 tKr budgeterats. Sammanfattningsvis har förbundet en god ekonomisk hushållning.

¹ Nationella rådet för finansiell samordning lämnar i sin modell en rekommendation om att eget kapital skall uppgå till maximalt 20 % av årets medlemsbidrag vid en medelstilldelning på upp till 7 miljoner kronor. På tilldelade medel mellan 7 och 15 miljoner kronor får 15 % ingå i eget kapital och på belopp överstigande 15 miljoner kronor 10 %

² Kostnader för tjänsteperson, styrelse, revision, ekonomihantering, IT/tele, försäkringar, kansli, medlemsavgifter.

Målgrupper

Målgruppen för den finansiella samordningen är personer i förvärvsaktiv ålder som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser för att uppnå eller förbättra sin arbetsförmåga. Förbundets arbete riktas främst till unga personer mellan 18 och 29 år.

Uppföljning och resultat för individriktade insatser

Nationella indikatorer för finansiell samverkan

Höglandets samordningsförbund använder nationella indikatorenkäter för finansiell samordning för att följa deltagarnas upplevelse i pågående insatser. Deltagande i enkäten är frivilligt, anonymt och kräver att deltagaren har grundläggande kunskap och erfarenhet av insatsen för att kunna delta. Resultaten sammanställs av NNS i en nationell rapport varje år.

IT-spåret

Syftet med utbildningen är att ge unga vuxna med ett särskilt IT-intresse, möjlighet att få ett arbete eller annan passande sysselsättning utifrån förmåga och kompetens och därmed bli en tillgång på arbetsmarknaden. Insatsen syftar också till att minska bidragsberoende och risken för utanförskap samt försämrat välbefinnande. Målgruppen är unga vuxna, från 19 år, med Aspergers syndrom eller annan högfungerande autismspektrumdiagnos (ASD) och som bor i Jönköpings län.

Insatsens mål är

- att minst 90 % av studenterna ska genomföra utbildningen med godkända betyg
- att alla (100%) deltagare i modul 2 och modul 3 ska få pröva på att praktisera med uppdrag från företag, organisationer eller föreningar
- att 50 % av studenterna ska vara i anställning, adekvat sysselsättning eller reguljär utbildning efter fullt genomgången utbildning.

IT-spåret är en individanpassad utbildning där de studerande arbetar utifrån sina behov och färdigheter. Arbetet sker en kurs i taget, i tre moduler och det finns vid behov möjlighet till fortsatt stöd under en period vid anställning. 2023 startade IT-spåret upp på Ådelfors folkhögskola i Holsbybrunn. Region Jönköpings län har upphandlat utbildningen som delfinansieras av länets tre samordningsförbund och regionen som betalar en fjärdedel vardera under en treårsperiod. IT-spåret har totalt 15 deltagarplatser och i teamet arbetar en socionom som koordinator och en lärare. En period efter avslutad utbildning finns möjlighet till fortsatt stöd under anställning, vid behov.

Under 2024 genomfördes en utvärdering av IT-spåret i nuvarande form och organisation. Utvärderingen var tänkt att utgöra en del i underlaget till förbundets styrelse vid ny ansökan om medel för medfinansiering av utbildningen. I den ansökan som tillsändes förbundet i oktober 2024 fanns inga hänvisningar till genomförd utvärdering eller de slutsatser som fanns med i rapporten.

Under 2024 har fem kvinnor och fjorton män varit inskrivna. Sex deltagare kom från Södra Vätterbygden, tolv deltagare från kommuner på Höglandet samt en deltagare från

Finnveden. Två deltagare har avslutat utbildningen 2024, varav en deltagare har fått anställning efter fullföljd utbildning och den andra är arbetssökande med särskilt stöd hos Arbetsförmedlingen. Två deltagare har avbrutit utbildningen i förtid, en deltagare gick vidare till andra studier och en deltagare gick tillbaka till aktivitetsersättning.

- Två deltagare har genomfört utbildningen med godkända betyg.
- En av fyra deltagare i modul två och tre har haft praktik på företag.
- En av de båda deltagare som avslutat efter fullföljd utbildning har fått anställning.

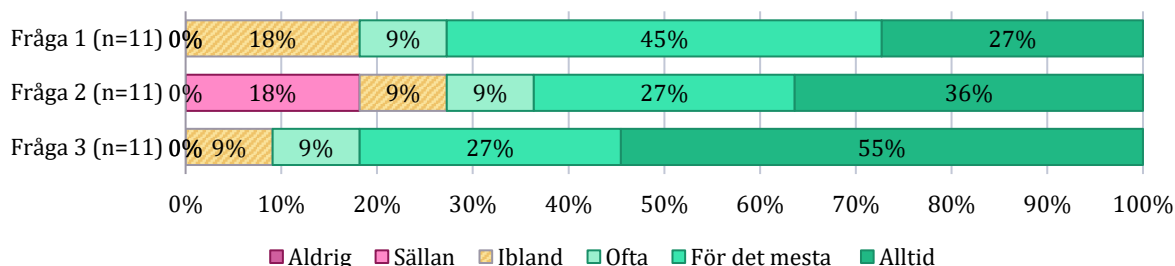
Målen är delvis uppfyllda.

11 deltagare (73%) på IT-spåret har svarat på den nationella indikatorenkäten för deltagare i pågående insats. Svaren är övervägande positiva. I årets enkät fanns två nya frågor (4a och 4b). Av de 20% av deltagarna på IT-spåret som svarade att de har behov av stöd i kontakten med myndigheter eller vården, svarade samtliga att de alltid eller för det mesta får stöd från insatsen i de kontakterna.

Fråga 1. Får du stöd på ett sätt som är till stor nytta för dig?

Fråga 2. Är du med och bestämmer vilket stöd du ska få?

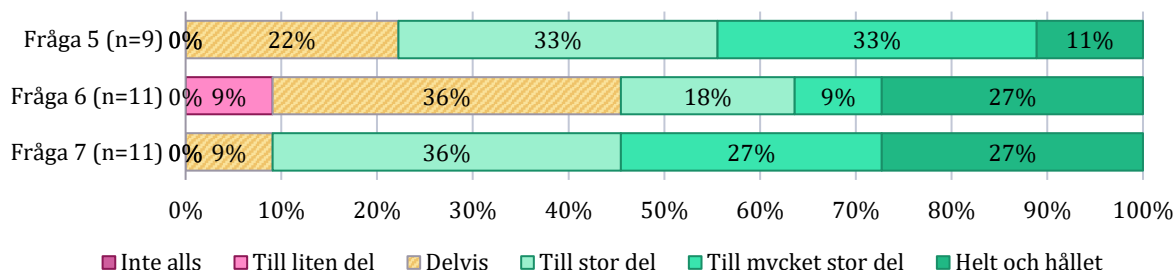
Fråga 3. Får du tillräckligt med tid i insatsen?



Fråga 5. Har stödet du fått i insatsen hjälpt dig hantera din livssituation?

Fråga 6. Känner du dig mer redo att kunna arbeta eller studera jämfört med innan du fick kontakt med oss?

Fråga 7. Upplever du att personalen tar tillvara dina erfarenheter, såsom kunskaper och synpunkter?



SE-Höglandet

Supported employment (SE) är en metod för att ge ett personligt utformat stöd till arbete för personer med funktionsnedsättning eller andra svårigheter på arbetsmarknaden. Syftet med metoden är att deltagare ska återfå eller höja sin arbetsförmåga för att etablera sig och upprätthålla en anställning på den öppna arbetsmarknaden. Insatsen är individinriktad och genomförs genom regelbundna träffar mellan coach, deltagare och vid behov andra aktörer som arbetsgivare, hälso- och sjukvården eller handläggare på Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen utifrån en individuell plan. Under 2024 har Tranås kommun startat upp 50% IPS-coach inom SE-Höglandet. Individanpassat stöd till arbete (IPS) är en variant av supported employment och vänder sig specifikt till personer med psykisk funktionsnedsättning.

Om det uppstår kö till verksamheten läggs i första hand fokus på unga individer (18 – 29 år). Målgrupp är personer i arbetsför ålder som är motiverade, har behov av insatser hos minst två av förbundets parter och har en vilja att nå arbete men som har aktivitetsbegränsning på grund av

- Funktionsnedsättning
- Psykisk ohälsa
- Tidigare missbruksproblematik.

Insatsens mål är

- att 35 % av deltagarna ska finna, få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden eller gå vidare till studier i samband med utskrivning eller avslut
- att minst 70% av deltagarna ska svara ofta, för det mesta eller alltid på frågorna i nationella indikatorenkäten.

Statistiken i SE-Höglandet följs på nationell nivå i Uppföljning Finsam samt i coachernas hel- och delårsrapporter till förbundet (se bilaga 3). Deltagarnas bedömning av insatsens följs upp med nationella indikatorenkäter för deltagare i pågående insats som genomförs anonymt i oktober varje år. I SE-Höglandet finns ekonomiskt utrymme för cirka åtta heltidstjänster fördelat mellan kommunerna.

Under 2024 var, enligt coachernas årsrapporter, 220 deltagare inskrivna i SE-Höglandet, varav 95 kvinnor och 125 män. 73 nya deltagare har registrerats in under året och 74 deltagare har avslutats under perioden, varav 42 män och 32 kvinnor. Det nya uppföljningssystemet för samordningsförbund, Uppföljning Finsam, ger inte samma möjligheter att utvärdera insatsen som tidigare. Det går exempelvis inte att se antal unika deltagare, tid i insats, ålder, försörjningskälla före och efter insats eller avslutsorsak.

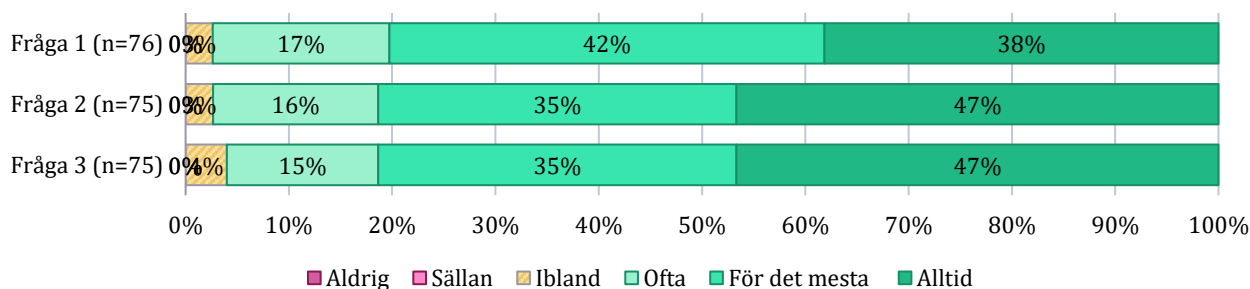
- 35 % av deltagarna i SE-Höglandet ska finna, få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden eller gå vidare till studier i samband med utskrivning eller avslut. 42 (57%) av de avslutade deltagarna har gått till arbete eller studier.
- minst 70% av deltagarna har svarat ofta, för det mesta eller alltid på frågorna i nationella indikatorenkäten.

Målen är uppfyllda.



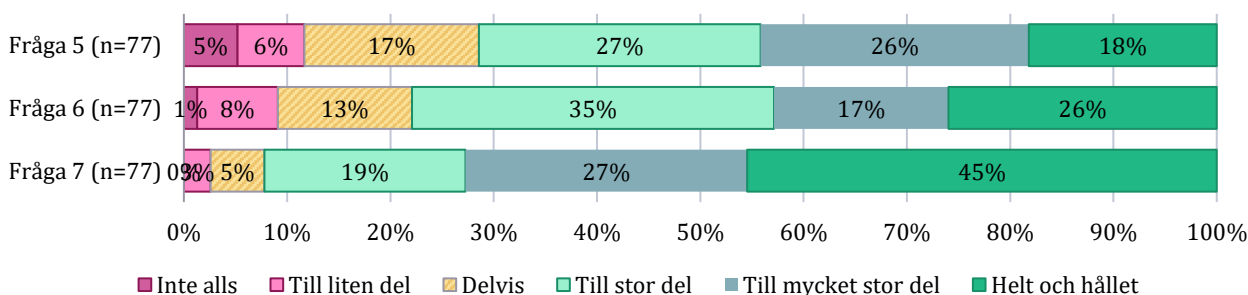
På den nationella indikatorenkäten svarade 78 deltagare i pågående insats. Enkäten är anonym och frivillig att besvara. Deltagare som varit inskrivna i insatsen under en kortare period bedöms ha otillräckliga kunskaper för att besvara frågorna.

- Fråga 1. Får du stöd på ett sätt som är till stor nytta för dig?
 Fråga 2. Är du med och bestämmer vilket stöd du ska få?
 Fråga 3. Får du tillräckligt med tid i insatsen?



I årets enkät fanns två nya frågor (4a och 4b). Av de 70 deltagare i SE-Höglandet som svarade att de har behov av stöd i kontakten med myndigheter eller vården, svarade 82% att de ofta, för det mesta eller alltid får stöd från insatsen i de kontakterna.

- Fråga 5. Har stödet du fått i insatsen hjälpt dig hantera din livssituation?
 Fråga 6. Känner du dig mer redo att kunna arbeta eller studera jämfört med innan du fick kontakt med oss?
 Fråga 7. Upplever du att personalen tar tillvara dina erfarenheter, såsom kunskaper och synpunkter?



I indikatorenkäten för deltagare finns tre fritextfrågor. Sammanfattningen av deltagarnas svar är gjord med hjälp av chatGPT.

Fråga 8. Vad är viktigt för dig för att kunna arbeta eller studera?

Deltagarnas behov handlar om att hitta en balans mellan arbete, återhämtning och socialt stöd. De vill arbeta i en miljö som är trygg och anpassad efter individens specifika behov, där de har möjlighet att utvecklas i sin egen takt utan att känna sig pressad eller stressad. Anpassning, förståelse och stöd är centrala för att deltagarna ska kunna känna lugn och ro och nå sina mål, både fysiskt och psykiskt.

Fråga 9. Hur gör stödet du får skillnad för dig? (Beskriv gärna vad och varför)

Stödet har gett deltagarna möjlighet att utvecklas och ta steg framåt både i arbete och utbildning, och har särskilt hjälpt till att hantera stressiga och utmanande situationer. Genom att ge individuell anpassning, emotionellt stöd och praktisk hjälp, har deltagarna fått en trygghet och stabilitet som gör det möjligt att fortsätta mot sina mål utan att känna sig överväldigad eller pressad.

Stödbehovet handlar om att få hjälp och vägledning för att hantera olika aspekter av vardagen, arbete och studier, särskilt när det gäller att ta initiativ, hantera stress och bygga upp självkänsla och självständighet.

Fråga 10. Vad kan göras annorlunda?

Många deltagare är generellt nöjda med det stöd de får och har inte mycket att påpeka. Stödet hjälper dem att komma framåt både i arbetet och i vardagen. De flesta har en positiv upplevelse av insatserna, även om det alltid finns utrymme för små förbättringar, exempelvis när det gäller kontakt och struktur, samt mer hjälp med de sociala delarna och att hantera framtidsfrågor.

En del av de svarande är särskilt nöjda med engagerade handläggare och coacher, och ser deras hjälp som avgörande för att klara av både vardagliga och arbetsrelaterade utmaningar.

Socioekonomiska effekter

Högländets samordningsförbund använder en modell framtagen av Samordningsförbundet Göteborg Centrum för att redovisa socioekonomiska effekter av insatser finansierade av förbundet. Modellen finns beskriven på förbundens gemensamma hemsida, www.finsamjonkopingslan.se. I korthet går modellen ut på att effekterna beräknas utifrån vissa schabloner

- genomsnittlig ersättning för offentlig försörjning per person och månad är ca 10 000 kr
- genomsnittlig administrativ kostnad för besök hos socialtjänst, läkare och andra samt andra ersättningar, exempelvis bostadsbidrag, är 500 kr per person och månad
- samhället får ny inkomst från varje deltagare som börjar arbeta med cirka 5 700 kr per månad, baserat på heltidsarbete med grundlön 19 000 kr.

Varje person som går från offentlig till egen försörjning innebär en minskad kostnad på 10 500 kr samt ökade samhällsintäkter på 5 700 kr. Total ekonomisk effekt är 16 200 kr

per person och månad eller 194 400 kronor per år. Dessutom finns det positiva effekter för individens eget välbefinnande och känsla av delaktighet i samhället när individen förvärvsarbetar och därmed bidrar till samhället. Många argument kan ställas mot denna typ av schablonisering. Det finns flera positiva effekter som inte mäts, till exempel effekter för alla som inte når ända fram till anställning under mätperioden, samtidigt som det finns faktorer som anställningsstöd, fortsatt behov av till exempel sjukersättning på deltid och annat som begränsar vinsten för samhället. Det finns dock anledning att tro att de positiva och negativa effekterna till stor del tar ut varandra.

Den ekonomiska effekten jämförs med insatta medel till samordningsförbundet eller respektive verksamhet. * Egen försörjning genom arbete eller studier jämfört med (fortsatt) offentlig försörjning.

Socioekonomisk effekt 2024	Avslutade deltagare till arbete/studier	Ekonomisk effekt totalt per år*	Medel till insatsen	Differens
IT-spåret	2	388 800	2 400 000	- 2 011 200
SE-Högländet	42	8 164 800	3 975 750	4 189 050

Förrehabilitering i Hälsocenter

Under 2024 beviljade förbundets styrelse ett nytt projekt, Förrehabilitering i Hälsocenter, som ska stärka befintliga hälsocenter i respektive kommunområde med extra personal under en period. Projektet ska erbjuda personer, som står långt från eget arbete och försörjning, insatser som kan leda till ökad aktivitetsförmåga, högre välbefinnande och ökad delaktighet i rehabiliteringsprocessen.

Projektet pågår från och med hösten 2024 och under hela 2025. Hälsocenter i de sex kommunområdena förstärks med en personalresurs motsvarande en halvtidstjänst under 10 månader, men kan välja att ha högre bemanning under kortare tid. Styrgrupp för projektet är befintlig styrgrupp för Hälsocenter i respektive kommunområde. Styrgruppen utökas under projektet med en representant från samordningsförbundet.

På individnivå är målen att deltagare i projektet ska nå

- ökad aktivitetsnivå med fokus att kunna delta i ordinarie arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser 10 timmar per vecka
- ökad självkänsla
- ökad hälsa
- ökad delaktighet i sin rehabiliteringsprocess.

Insatsen följs upp med hjälp av mätningar för att säkerställa att fler antal personer i målgruppen ges möjlighet att ta del av Hälsocenters aktiviteter samt att de personer som deltagit har ökat sin förmåga att delta i ordinarie arbetslivsinriktade rehabiliteringsinsatser hos parterna. Deltagare i projektet svarar på frågor om våld som en del i samordningsförbundets arbete att öka upptäckten av våld i nära relationer. Varje hälsocenter ska ställa ett urval av frågor från nationella indikatorenkäten till minst 10 deltagare i insatsen för kvalitativ uppföljning av projektet.

Uppföljning och resultat för strukturövergripande insatser

Uppdrag Samverkan

Genom strukturövergripande insatser ska samverkan mellan parterna underlättas i arbetet med stöd till individer mellan 16 och 64 år med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Uppdrag Samverkan följer en gemensam verksamhetsbeskrivning men anpassas utifrån respektive kommunområdes förutsättningar och följs med hjälp av en handlingsplan.

Målsättning för uppdrag samverkan är

- att samarbetet mellan parterna inom de sex kommunområdena ska utökas efter behov och förutsättningar så det kommer medborgarna med rehabiliteringsbehov till godo
- att rehabiliteringen, där fler aktörer är inblandade, skall bli så effektiv som möjligt efter de resurser som samhället har att erbjuda
- att underlätta för kommunområdena att skapa samverkanssystem på olika nivåer och efter behov som fungerar oberoende av regel-, organisations- eller personalförändringar
- att personalen på alla nivåer inom myndigheterna skall ha god kännedom om hur samverkan fungerar och vilka system som samverkan bygger på.

Höglandets samordningsförbund har under året finansierat en halvtidstjänst samverkanskoordinator i de sex kommunområdena. Samverkanskoordinatorerna har under året kallat till och genomfört möten med styr- och arbetsgrupp inom Uppdrag Samverkan i respektive kommunområde. Baserat på de handlingsplaner som upprättats inom Uppdrag Samverkan görs bedömningen att planerade aktiviteter med syfte att identifiera, utveckla och upprätthålla samverkan, omvärldsbevaka, sprida kunskap samt bevaka jämställdhetsfrågor, utförs i hög utsträckning och att målen för verksamheten därmed är uppfyllda. Under 2024 har Samverk Högländet tagit fram en enkät för att följa upp samverkan och därigenom ha ett verktyg för att utvärdera måluppfyllelsen för strukturövergripande insatser. Enkäten har genomförts i olika samverkansgrupper, samordningsförbundets styrelse, beredningsgrupp samt styr- och arbetsgrupper för Samverk i samtliga sex kommunområden. Totalt har 84 deltagare svarat på enkäten. God samverkan påverkas av många olika faktorer och en sammanställning av kommentarer från enkäten finns i bilaga 5.

Samverk Högländet är forum för samverkanskoordinatorernas uppdrag gällande gemensamma frågor och utvecklingsområden, men är också ett forum för att inhämta inspiration, sprida goda exempel, diskutera dilemman samt dela tankar och idéer med varandra. Samverk Högländet utgör också ett stöd för nyanställda. Samverk Högländet ser också över gemensamt innehåll på hemsidan och uppdaterar information till såväl interna som externa målgrupper utifrån förbundets kommunikationsplan.

Vid planeringsdagen i februari togs ett förslag till handlingsplan för Samverk Högländet fram, vilken också antogs av styrgruppen 13 mars och av styrelsen 21 mars. Handlingsplanen ligger till grund för Samverk Högländets hel- och delårsrapport. Dokumentation kring arbetet inom Uppdrag Samverkan i respektive kommunområde, samt gemensamt arbete i Samverk Högländet finns på förbundets hemsida www.finsamjonkopingslan.se samt i bifogade rapporter i bilaga 2.

Samverk Högländet har träffats regelbundet under året vid gemensamma nätverksträffar för samverkanskoordinatorer och förbundschef. Träffarna har genomförts på plats i Eksjö en gång i månaden samt kompletterats med en kortare digital avstämning där emellan. Till nätverksträffarna bjuds relevanta samverkansparter in och under året har Samverk Högländet haft dialog med regionen (primärvård och psykiatri), Försäkringskassan samt grannförbunden. Samverk Högländet har fortsatt jobba med länsövergripande förbättringsarbeten gällande rätt stöd rätt försörjning och utvecklandet av processen runt och användandet av samordnad individuell plan (SIP).

Samordningsförbundets avvikelshantering i samverkan följs upp i Samverk, dels i respektive kommunområde, dels gemensamt i Samverk Högländet. Under 2024 har 9 avvikelser i samverkan inkommit och hanterats. Avvikelserna har sammanställts och analyserats i en rapport, bilaga 6, som kan utgöra underlag i kommande analys- och utvecklingsarbete. Inkomna avvikelser i samverkan beskriver flera olika orsaker och konsekvenser kopplade till brister i samordning, kommunikation och ansvarsfördelning mellan parterna. Sammanfattningsvis handlar det om en kedja av problem relaterade till ineffektiv kommunikation, otydlig ansvarsfördelning och brist på koordinering mellan olika aktörer, vilket påverkar både individer och samhällssystem negativt. Genom att tydliggöra processer, förbättra kommunikationen och samarbetet mellan aktörer, och använda SIP mer systematiskt kan samverkan förbättras. Det handlar om att skapa ett gemensamt och enhetligt arbetssätt där alla är medvetna om sina roller och ansvar, vilket i sin tur leder till mer effektiva och rättvist anpassade insatser för individerna som behöver stöd i sin väg tillbaka till arbetslivet.

Inspirationsdag

Inspirations- och utbildningsdagar är viktiga både som kompetensutveckling och som en möjlighet till nätverksbyggande och förståelse för olika verksamheters behov. Målgrupp är parternas medarbetare. Den 24 maj anordnade Högländets samordningsförbund en juridikföreläsning utifrån samtycke och sekretess i samverkan. Roger Sandgren, adjunkt i juridik i offentlig förvaltning på Jönköping University föreläste för 185 deltagare varav 25 på plats och resterande digitalt.

Gemensam inspirationsdag genomfördes i Olsbergs arena, Eksjö, på förmiddagen onsdag 2 oktober. Cirka 100 personer deltog på inspirationsdagen som hade fokus på organisatoriska mellanrum. Deltagarna kom bland annat från socialtjänst, skola, psykiatriska kliniken, vårdcentraler, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Mats Tyrstrup och Fatane Salehi föreläste och höll i en workshop där deltagarna, i multidisciplinära grupper, fick diskutera utifrån lokala förutsättningar. Syftet var att identifiera organisatoriska mellanrum och hitta gemensamma lösningar för att skapa värde för individer som annars riskerar utanförskap och ohälsa. Utifrån deltagarnas dialogarbete under inspirationsdagen har Mats och Fatane sammanställt en rapport med analys av de organisatoriska mellanrum som identifierats samt reflektioner gällande möjliga förändringsarbeten och strategier för att utveckla samverkan för att bättre möta behov hos samordningsförbundets målgrupp. Rapporten kan utgöra ett underlag i kommande analys- och utvecklingsarbete.

Av de 41 deltagare som svarade på uppföljningsenkäten av inspirationsdagen 2 oktober var majoriteten nöjda med ett medel på 5 av 6 för helhetsintrycket, innehållet och arbetssättet.

Välfärdsguiden

Välfärdsguiden är en nationell databas med syfte att hjälpa individer att hitta rätt i välfärdssystemet. På hemsidan kan personer i målgruppen, anhöriga eller aktörer i välfärden söka information om olika insatser, läsa livsberättelser och få svar på vanliga frågor om välfärdssystemet. Som stöd för att hitta rätt i databasen finns en sökmotor där olika data som bland annat kön, ålder, bostadsort och sysselsättning fylls i för att ge användaren ett anpassat innehåll. Välfärdsguiden ska vara ett stöd för att underlätta vägen mot självständighet, egen försörjning, god hälsa och balans i livet. Förbundschefen är lokal redaktör för Välfärdsguiden och samlar information om olika insatser inom samordningsförbundets område.

Det är inte möjligt att följa upp användande i Välfärdsguiden per samordningsförbund, men totalt antal besök på webbplatsen 2024 var 64 919 varav 57 774 unika besökare. Antalet besök i Välfärdsguiden är en ökning med 126% jämfört med 2023. I december 2024 genomfördes en enkät för att följa upp lansering och spridning av information om Välfärdsguiden bland parternas medlemmar. Totalt svarade 159 personer på enkäten. 96 personer (60,4%) uppgav att de känner till Välfärdsguiden, men bara 20,8% av de som känner till Välfärdsguiden använder den i sitt arbete. Några av anledningar som uppges för att inte använda guiden är att det inte pratas om Välfärdsguiden i verksamheterna och att den därför glöms bort eller att det saknas kunskap om vad Välfärdsguiden kan användas till. Några respondenter uppger att innehållet i Välfärdsguiden inte är tillräcklig, uppdaterad eller relevant. Resultatet visar att Högländets samordningsförbund behöver fortsätta jobba med att informera om Välfärdsguiden, samt publicera fler texter och uppdatera befintligt innehåll så att informationen känns relevant för användarna.

Rätt stöd rätt försörjning

I länet finns en gemensam arbetsgrupp som, utifrån en viljeinriktning från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och SKR, ska hitta samverkansformer för att personer som saknar sjukpenningsgrundande inkomst (SGI) och har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller ohälsa ges möjligheter till rehabilitering. I arbetsgruppen finns representanter från medlemsparter i länets tre samordningsförbund. Samverkansmodellen följs upp enligt plan i respektive beredningsgrupp i länets tre samordningsförbund. Arbetsgruppen sammankallades 11 december 2024 för genomgång och uppdatering av materialet. Samverkan presenterades för ledningsgruppen för samverkan Region Jönköpings län och Jönköpings läns kommuner, ReKo, den 1 oktober. Arbete pågår för att publicera modellen på regionens sida för tvåpartssamverkan mellan region och kommuner i länet. Den nationella referensgrupp som SKR jobbat med under året har tagit fram förslag till stödmaterial att publicera på sin hemsida och arbetsgruppen i länet fortsätter följa det nationella arbetet. Samverkansmodellen har följts upp på Högländet i samband med utvärdering av Välfärdsguiden. De 56 medarbetare som svarade att de känner till modellen uppger att modellen utgör ett bra stöd i samverkan för att individen ska ges rätt förutsättningar i sin rehabiliteringsprocess. Medel 6,5 av 10.

Räkna med oss!

Högländets samordningsförbund, som samverkanspart, bidrar med totalt 150 000 kronor under perioden januari 2024-juni 2026 till kommunal utvecklings ESF-projekt Räkna med oss!. Förbundschef sitter med i styrgrupp för projektet. Syftet med projektet är att genom kompetenshöjande insatser i evidensbaserade metoder för medarbetare, bidra till uppfyllandet av den Regionala utvecklingsstrategins mål om en attraktiv- och smart region samt ett livslångt lärande och en långsiktig kompetensförsörjning. Metoderna som medarbetare utbildas i (exempelvis SE, IPS, motiverande samtal) ska bidra till ökad ekonomisk självständighet, minskad ohälsa och regeringens nationella mål för jämställdhet genom att erbjuda likvärdigt stöd och service till länets innevånare.

Redan efter projektets första år har 74% måluppfyllelse uppnåtts i antal unika deltagare samt antal arbetstimmar i projektet (som är kommunernas bidrag).

Balanskravsresultat

= Årets resultat enligt resultaträkningen	-155 574 kr
= Balanskravsresultat	-155 574 kr

Styrelsens bedömning är att årets negativa resultat inte behöver återställas, med hänvisning till god ekonomisk hushållning och kommunallagens regler för synnerliga skäl (prop 1996/96:52 s 38 och 94). Samordningsförbundets styrelse har fatta beslut om att ta vara på tidigare års överskott och därmed finansiera insatser med eget kapital.

1.6. Väsentliga personalförhållanden

Förbundet har under året haft totalt 1,0 årsarbetande tjänsteperson. Under åtta månader har 0,2 av faktiska kostnader³ för tjänsteperson sålts till nationella nätverket för samordningsförbund, NNS. Tjänster för ekonomi- och lönehantering köps från Region Jönköpings län. Från Högländsförbundet köps IT-stöd och tjänster inklusive dataskyddsombud.

1.7. Förväntad utveckling

Lägre medelstillsdelning

I den statliga medelstillsdelningen för 2025 fick Högländets samordningsförbund 78 tKr mindre än 2024 vilket innebär totalt 156 tKr mindre i budget. För att få en budget i balans beslutade styrelsen att ta bort budgetutrymme för gemensam inspirationsdag (120 tKr) samt föreslaget budgetutrymme för gemensam kompetensutveckling för samverkanskoordinatorer (36 tKr).

Följeforskning

Styrelsen för Högländets samordningsförbund har fattat beslut om att ingå i fölieforskning för innovativ arbetsmarknadsinkludering genom lokal utvärdering av insatser finansierade av samordningsförbunden, med en total budget på maximalt 270 tKr fördelat på 4 år från och med 2025.

³ Lön, arbetsgivaravgifter, pension, kostnader för resa, boende och andra utlägg i uppdraget

IT-spåret

Finansiering av IT-spåret från och med 2026 kommer avgöras under året och får konsekvenser för förbundets budget. Om samordningsförbunden ska fortsätta medfinansiera utbildningen har styrelsen fattat beslut om att minska budget för Uppdrag Samverkan från 0,5 till 0,4 heltidstjänst samverkanskoordinator per kommunområde.

Förrehabilitering i Hälsocenter

Under 2025 kommer projektet vara i gång i alla sex kommunområden. Projektet är budgeterat att minska förbundets eget kapital med totalt 1 470 tkr. Det minskade kapitalet kommer innebära att förbundets ränteintäkter minskar eller helt försvinner.

Försäljning av tjänstepersons arbetstid

Avtalet med Nationella nätverket för samordningsförbund, NNS, löper t.o.m. sista april 2025 med möjlighet till förlängning. Om parterna är överens kommer förbundet sälja del av förbundschefs tjänst, i någon omfattning, under resten av året.

Flytt av hemsida

I oktober 2024 meddelade Jönköpings kommun att de säger upp avtalet för samordningsförbundens gemensamma hemsida. I början av 2025 flyttar hemsidan till Sitevisions molntjänst och det nya avtalet innebär en ökad kostnad på 15 800 kr per år.

2. Resultaträkning

Belopp i kr.	Not	Budget 2024	2024-12-31	2023-12-31
Verksamhetens intäkter	2	8 319 334	8 298 260	8 035 996
Verksamhetens kostnader	3	-8 574 637	-8 594 446	-7 745 914
Resultat			-296 186	290 082
Finansiella intäkter			140 622	133 807
Finansiella kostnader			-10	0
Resultat efter finansiella poster			-155 574	423 889
Årets resultat			-155 574	423 889

3. Balansräkning

Belopp i kr	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Omsättningstillgångar			
Fordringar	4	117 312	47 489
Kassa och bank		2 009 910	2 186 551
Summa omsättningstillgångar		2 127 221	2 234 040
Summa tillgångar		2 127 221	2 234 040
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Eget kapital			
Årets resultat		-155 574	423 889
Övrigt Eget kapital		1 639 471	1 215 582
Summa utgående Eget kapital		1 483 897	1 639 471
Skulder			
Kortfristiga skulder	5	643 324	594 569
Summa eget kapital, avsättningar och skulder		2 127 221	2 234 040

4. Kassaflödesanalys

Belopp i kr.	2024-12-31	2023-12-31
Årets resultat	-155 574	423 889
Justering för ej likviditetspåverkande poster		
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		
Ökning(-)/minskning(+) kortfristiga fordringar	-69 823	19 501
Ökning(+)/minskning(-) kortfristiga skulder	48 756	-230 130
Kassaflöde för den löpande verksamheten		
Kassaflöde från investeringsverksamheten		
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		
Årets kassaflöde	-176 641	213 260
Likvida medel vid årets början	2 186 551	1 973 291
Likvida medel vid årets slut	2 009 910	2 186 551

Inflationen

Den höga inflationen påverkar förbundets ekonomi. Dels genom hög sparränta på förbundets kapital, dels genom ökning av prisbasbeloppet som ger en högre kompletteringspremie på den förmånsbestämda ålderspensionen för anställd tjänsteperson.

5. Driftredovisning

Avvikelsen i nettokostnad för 2024 beror till stor del på planerad minskning av eget kapital och styrelsens beslut att bevilja projektansökan förrehabilitering i hälsocenter. Försäljning av tjänsteperson till NNS har också påverkat utfallet jämfört med budget.

Belopp i kr	Utfall helår 2024	Budget 2024	Avvikelse utfall-budget	Bokslut helår 2023
Nettokostnad	8 594 456	8 574 637	-19 819	7 745 914
Intäkt	8 438 882	8 319 334	119 547	8 169 803
Resultat	-155 574	-255 303		423 889
Utgående eget kapital	1 483 897			1 639 471
Likvida medel	2 009 910			2 186 551

6. Noter

Not 1. Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är i tillämpliga delar upprättad i enlighet med Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning samt rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning. Vissa anpassningar har gjorts till Finsam:s verksamhet.

Not 2. Verksamhetens intäkter

	2024-12-31	2023-12-31
Driftbidrag från Försäkringskassan	4 018 000	4 018 000
Driftbidrag från Region Jönköpings Län	2 009 000	2 009 000
Aneby Kommun	119 350	119 465
Nässjö Kommun	558 250	557 750
Sävsjö Kommun	205 150	205 585
Eksjö Kommun	313 000	312 845
Tranås Kommun	329 650	329 330
Vetlanda Kommun	483 600	484 025
Övriga ersättningar och intäkter	262 259	0
Ränta	140 622	133 807
Öres och kronutjämning	0	-4
Summa	8 438 882	8 169 803

Not 3. Verksamhetens kostnader

	2024-12-31	2023-12-31
Projekt		
SE-Projekt	3 975 750	3 760 701
Projekt IT-Spåret	562 500	562 500
Inspirationsdag	97 637	57 160
Välfärdsguiden	50 400	51 000
Uppdrag Samverkan	1 800 000	1 735 511
Psykiatriveckan	0	20 000
Förrehabilitering i Hälsocenter	81 667	0
Räkna med oss!	150 000	0
Administration		
Styrelse	49 628	54 959
Tjänsteperson	1 402 173	1 184 685
Övrig administration	162 017	133 260
Revision	62 251	50 451
Ekonomihantering	108 704	104 541
Utbildning styrelse och beredningsgrupp	91 729	31 148
Totalt	8 594 456	7 745 914

Not 4 Fordringar

	2024-12-31	2023-12-31
Kundfordringar	42 000	0
Skattekonto	11 620	2 755
Fordran Moms	1 540	28 628
Förutbetalda hyror	6 392	6 274
Övriga interimsfordringar	55 760	9 832
Summa	117 312	47 489

Not 5. Kortfristiga skulder

	2024-12-31	2023-12-31
Leverantörsskulder	387 513	361 463
Skatteskulder	144 771	180 313
Personalskatt	16 534	15 520
Avräkning lagstadgade sociala avgifter	18 462	17 198
Upplupna semesterlöner	35 949	14 510
Beräknade upplupna lagstadgade sociala avgifter	11 295	4 559
Övriga Interimsskulder	28 800	1 006
Summa	643 324	594 569

7. Styrelsens underskrift

Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt kostnader, intäkter och förbundets ekonomiska ställning.

20 mars 2025

Digital signatur

Marianne Cederqvist
Ordförande

Digital signatur

Agnetha Lantz
Vice ordförande

Digital signatur

Andreas Appelberg
Ledamot

Digital signatur

Fredrik Samnegård
Ledamot

Digital signatur

Lindha Hjälms
Ledamot

Digital signatur

Annelie Andersson
Ledamot

Digital signatur

Kerstin Hvirf
Ledamot

Digital signatur

Sebastian Hörlin
Ledamot

Digital signatur

Carina Bardh
Ledamot

8. Bilagor

Bilaga 1 – Utvärdering handlingsplan

Bilaga 2 - Tabell måluppfyllelse finansierad verksamhet

Bilaga 3 – Helårsrapporter verksamheter

Bilaga 4 – Årsrapport kansli

Bilaga 5 – Utvärdering Samverkan 2024

Bilaga 6 – Avvikelser i samverkan, sammanställning och analys

UNDERSKRIFTSSIDA

Detta dokument har undertecknats med elektroniska underskrifter:

NAMN: MARIANNE ELISABET CEDERKVIST
TITEL, ORGANISATION: Ordförande, Höglandets samordningsförbund
TID: 2025-03-29 16:55:31 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _07a8c7686232fd6b2822a0ad49d537b385



NAMN: KERSTIN HVIRF
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-03-29 18:14:48 +01:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _05f1f7b50aa222cbad94151acd8ebfe8f5



NAMN: Nils Andreas Appelberg
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-03-30 10:01:42 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _06bc4a9231bda2126cc79fb3a9e01704a1



NAMN: Kjell Tomas Fredrik Samnegård
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-03-30 12:15:02 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _09190e4df659244b097928bf79d18e1890



NAMN: CARINA BARDH
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-03-30 20:37:51 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _08e64e6672367f6c9b87a1b9d25233dd82



NAMN: JENS SEBASTIAN EUGEN HÖRLIN
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-03-31 00:21:26 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _0803884b8146b9ea52c02209a6143102cb



NAMN: KERSTIN AGNETA LANTZ
TITEL, ORGANISATION: Vice ordförande, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-03-31 07:46:18 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _05cdda58ad708c7744aaa91a4d1c2e2291



NAMN: ANNELIE ANDERSSON
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-04-02 06:24:03 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _064b3559c64bf287cd713c70c50f8e7596



NAMN: LINDA HJÄLM
TITEL, ORGANISATION: Styrelseledamot, Höglandets samordningsförbu...
TID: 2025-04-04 14:46:51 +02:00
IDENTIFIKATIONSTYP: Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID: _0842ae31a7c1b4cba4cb292a773d652242



Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2025-04-04 14:46:57 +02:00
Ref: 204102SE
www.comfact.se



[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Huvudmål	Delmål	Aktivitet	Mätning av måluppfyllelse	Utvärdering
Verka för att öka målgruppens möjligheter att uppnå eller förbättra sin förmåga att utföra förvärvsarbete.	Alla deltagare i insats finansierad av förbundet ska rutinemässigt få frågor om psykiskt, fysiskt och sexuellt våld.	Delta i regeringsuppdraget för ökad upptäckt av psykiskt, fysiskt och sexuellt våld.	Uppföljning av antal genomförda deltagarenkäter.	42 registrerade enkäter.
	Utveckla samverkan med parterna för ökad värdeutväxling och gemensam dragkraft gällande exempelvis kompetensförsörjning och verksamhetsutveckling.	Dialogmöte med utvecklingsenheter gällande implementering av BIP i befintlig chefsutbildning.		Kontakt har tagits med verksamhetsutvecklare på Kultorum som inte återkopplat trots flera påminnelser.
		Se över möjligheten till samarbete gällande arbetsträning för deltagare i SE-Högländet och därmed tillgodose framtida behov av kompetensförsörjning hos parterna.		Kontakt har tagits med verksamhetschef på Högländssjukhuset som meddelat att samarbete inte är aktuellt.
	Samtliga parter ska känna till och implementera materialet Rätt stöd rätt försörjning i Jönköpings län.		Enkätundersökning gällande kännedom och användande bland parternas medarbetare.	56 av 159 känner till Medel 6,5 upplever att modellen utgör bra stöd.
	Ökad spridning och kunskap om Valfärdsguiden för målgrupp och medarbetare.	Sprida information om vägval i välfärdssystemet samt samla information och göra den lättillgänglig för målgruppen, anhöriga och parternas medarbetare.	Antal besökare/användare i Valfärdsguiden	64 919 besök (+126%) 57 774 unika besökare
			Enkätundersökning i juni och december gällande kännedom och användande bland parternas medarbetare.	96 av 159 känner till 20,8% använder Valfärdsguiden i sitt dagliga arbete.
Stärka samverkan mellan parterna.	Fortsatt arbete med tydliggörande av roller och ansvar i förbundets organisation.	Arrangera - Inspirationsdag (195 + 100 deltagare) - Medlemssamråd - strategidag (22 deltagare) - Gemensam vårkonferens (15 deltagare)	Antal deltagare.	24 maj – 195 deltagare 2 oktober – 100 deltagare
			Deltagarenkäter.	Hög nöjdhet (medel 5 av 6)
	Implementering av rutin för avvikelshantering.		Uppföljning och analys av inkomna avvikelseärenden.	9 inkomna avvikelser Se bilaga 6
Bidra till ökad kunskap om samverkan samt utveckling av arbetslivsinriktad rehabilitering för målgruppen.	Fortsatt implementering av kommunikationsplan.		Antal besökare på hemsidan.	Genomsnitt 127 besök/vecka
			Antal prenumeranter på nyheter.	26 prenumeranter
	Kontinuerlig omvärldsbevakning	Nationella rådet är ett samverkansforum som skapar samsyn i strategiska frågor vad gäller finansiell samordning, är ett nationellt stöd i övergripande förbundsgemensamma frågor, stärker den finansiella samordningen samt erbjuder stöd för kunskap, kompetens och utveckling.	Deltagande på - finsamkonferens - förbundschefsdagar - ordförandedagar	Delvis uppnått Digital Finsamkonferens 16 maj, förbundschef deltog del av dag p.g.a. styrelsemöte. Förbundschefsdagar 21-22 oktober som förbundschef deltog på. Ingen planerad ordförandedag 2024.

	Aktivt deltagande i nätverk.	Nationella nätverket för samordningsförbund, NNS, är en medlemsorganisation med uppgift att stödja samordningsförbunden i deras utvecklingsarbete, vara ett forum för dialog, erfarenhetsutbyte, kunskapsspridning och gemensamt lärande. NNS vill också ge en samlad bild av samordningsförbundens verksamhet, resultat och betydelse i det svenska samhället.	Representation vid • års- och medlemsmöte • ordförandeträffar • månadsträffar (tjänsteperson)	Uppnått Förbundet har varit representerat av förbundschefer och ordförande vid årsmöte och medlemsmöte. Förbundschefer deltar regelbundet på månadsträffar.
		Nätverket Kust-till-kust för förbundschefer.		Uppnått
		Samråd med Kommunal utveckling och grannförbunden.		Uppnått

Måluppfyllelse IT-spåret		Resultat
Bidragsberoende och utanförskap ska minska hos målgruppen	Delvis uppfyllt	Verksamhetens möjlighet att påverka är marginell, eftersom hela målgruppen är stor och påverkansfaktorerna många. För deltagare på IT-spåret minskar bidragsberoende och utanförskap.
Ungdomar med kompetens inom olika IT-områden ska bli en tillgång på arbetsmarknaden	Delvis uppfyllt	Verksamhetens möjlighet att påverka är marginell, eftersom hela målgruppen är stor och påverkansfaktorerna många. Deltagare på IT-spåret blir en tillgång på arbetsmarknaden.
Minst 70 % av studenterna ska genomföra utbildningen med godkända betyg.	Delvis uppfyllt	Två deltagare har avslutat utbildningen med godkända betyg på de kurser de har läst.
Alla deltagare ska i modul 2 och 3 prova på att praktisera med uppdrag från företag, organisationer eller föreningar.	Ej uppfyllt	1 av 4 deltagare i modul 2 och 3 har haft praktik på företag.
50 % av studenterna ska vara i anställning, adekvat sysselsättning eller reguljär utbildning efter fullt genomgången utbildning.	Uppfyllt	4 avslutade, varav 2 efter fullföljd utbildning
Ungdomar ska gå från sysslolöshet till avlönat arbete eller adekvat sysselsättning och på så sätt bidra till samhällsnyttan.	Delvis uppfyllt	Verksamhetens möjlighet att påverka är marginell, eftersom hela målgruppen är stor och påverkansfaktorerna många.
Statistik IT-spåret		
Antal deltagare 2024	19 deltagare 12 från Höglandet	14 män och 5 kvinnor
Utskrivna till arbete	1 deltagare	
Utskrivna till andra studier	1 deltagare	
Utskrivna av annat skäl	2 deltagare	1 till aktivitetsersättning (Fk) 1 arbetssökande med särskilt stöd (AF)

Måluppfyllelse SE-Högländet		Resultat
35 % av deltagarna i SE-Högländet ska finna, få och behålla ett arbete på den öppna arbetsmarknaden eller gå vidare till studier i samband med utskrivning eller avslut.	Uppfyllt	74 avslutade (32 kvinnor, 42 män) 42 till arbete eller studier (57%)
Minst 70% av deltagarna ska svara ofta, för det mesta eller alltid på frågorna i enkäten.	Uppfyllt	71-94%
Statistik SE-Högländet		
Antal deltagare 2024	220 deltagare	95 kvinnor 125 män
Utskrivna till arbete med eller utan lönebidrag	40 deltagare	17 kvinnor 23 män
Utskrivna till studier	2 deltagare	2 kvinnor 0 män
Utskrivna av annat skäl	32 deltagare	13 kvinnor 19 män
Antal personer i strukturerat efterstöd	46 deltagare	21 kvinnor 25 män

Måluppfyllelse Uppdrag Samverkan		Aktiviteter
Samarbetet mellan parterna inom de sex kommunområdena ska utökas efter behov och förutsättningar så det kommer medborgarna med rehabiliteringsbehov till godo.		Samverk, styr- och arbetsgrupp Samordnad individuell plan (SIP) Rätt stöd, rätt försörjning i Jönköpings län
Rehabiliteringen, där fler aktörer är inblandade, skall bli så effektiv som möjligt efter de resurser som samhället har att erbjuda.		Omvärldsbevakning Gemensam inspirationsdag Samordnad individuell plan (SIP) Rätt stöd, rätt försörjning i Jönköpings län Välfärdsguiden
Underlätta för kommunområdena att skapa samverkanssystem på olika nivåer och efter behov som fungerar oberoende av regel-, organisations- eller personalförändringar.		Samverk, styr- och arbetsgrupp Samordnad individuell plan (SIP) Rätt stöd, rätt försörjning i Jönköpings län
Personalen på alla nivåer inom myndigheterna skall ha god kännedom om hur samverkan fungerar och vilka system som samverkan bygger på.		Frukostmöten Information och utbildning
Effektmätning av strukturövergripande insatser		Resultat
God representation i samtliga samverkansgrupper (minst 75% närvaro på helår).	Uppfyllt	Styrelsen 95 % Beredningsgruppen 87 %
Hög upplevelse av väl fungerande samverkan mellan parterna, minst 7 (av 10) i snitt baserat på resultat i genomförda enkäter.	Uppfyllt	Medel 7,9 (av 10)
Högt förtroende för parterna, övervägande positiva svar (över 7 av 10) baserat på resultat i enkäter.	Uppfyllt	Medianvärde (av 10) Region och kommun – 7 Arbetsförmedling och Försäkringskassa - 6

Resultat för finansierade insatser 2024

	Budget 2024	Utfall 2024	Avvikelse	Kommentar
SE-Höglandet	3 980 000	3 975 750	4 250	
IT-spåret	562 500	562 500	0	
Uppdrag Samverkan	1 800 000	1 800 000	0	
Inspirationsdag	120 000	97 637	22 363	Digital föreläsning
Välfärdsguiden	51 000	50 400	600	
Räkna med oss!	150 000	150 000	0	
Ny verksamhet	47 000	81 667	-34 667	Projekt förrehabilitering

Finansiella mål för god ekonomisk hushållning		Resultat
Förbundets administrativa kostnader bör inte överstiga 20% av budget.	Uppfyllt	Administrativa kostnader utgör 19% i årets utfall (borträknat intäkter för tjänsteperson samt gemensam vårkonferens).
Förbundets kapital ska placeras utan risk att gå med förlust.	Uppfyllt	Förbundets kapital är placerat på ett företagskonto i Swedbank och har genererat 140 tKr i ränta 2024.
Eget kapital ska inte överstiga nationella rådets rekommendationer, maximalt 20 % av årets medlemsbidrag.	Uppfyllt	Förbundets eget kapital (1 483 897 kr) utgör 18,5 % av årets medlemsbidrag.

Ansvar och period

IT-spåret startade som ett projekt 2012. Region Jönköpings län och de tre samordningsförbunden i länet hade gemensamt ansvar för verksamheten 2018–2022. Utförare var Campus i12, Eksjö. Under 2021 enade sig regionen och länets kommuner om att verksamheten skulle drivas vidare i liknande form, men upphandlas från folkhögskola. Regionen sökte fortsatta medel från förbunden och har beviljats detta för perioden 2023-2025. Nu bedrivs It-spåret vid Ädelfors Folkhögskola i Holsbybrunn, Vetlanda.

Målgrupp

Unga vuxna, fyllda 19 år, med Aspergers syndrom eller annan högfungerande autismspektrumdiagnos (ASD) som har ett stort IT-intresse och är boende i Jönköpings län.

Bemanning

I teamet arbetar en socionom som koordinator/projektledare, en lärare inom gymnasiekurser och fördjupningskurser samt en lärarassistent. Det finns även elevassistenter knutna till utbildningen.

Metod och aktiviteter

Ett av syftena med verksamheten är att deltagarna ska bryta sin isolering och gå från sysslolöshet till arbete eller passande sysselsättning utifrån förmåga och kompetens.

Arbetet sker en kurs i taget, i tre moduler:

- arbetsmarknadsanpassade IT-kurser på gymnasienivå, inom nätverk och programmering
 - arbetsmarknadsanpassade IT-kurser på fördjupningsnivå inom programmering
 - praktik på företag, förening eller annan organisation och övergång till arbetsmarknaden.
- En period ges fortsatt stöd vid anställning, vid behov.

Majoriteten av deltagarna har tidigare haft stora svårigheter att klara vanlig skolgång, på grund av skolans krav och begränsade möjligheter att anpassa miljöer och förväntningar till personer med funktionsnedsättning. De deltagare som fullföljer studierna i IT-spåret genomgår en stark utveckling av självförtroende, kunskap om arbetsmarknadens krav, yrkeskunskaper och andra viktiga förutsättningar för att kunna klara av ett arbete.

IT-spåret är inte en utbildning i ordets traditionella betydelse. Visserligen är utbildning en stor del av verksamheten, men det är till lika stor del en habiliterande insats där det sociala lärandet är minst lika viktigt som det ämnesrelaterade lärandet. Dessutom ingår praktik och jobbcoachning som del i verksamheten.

Varje deltagare har en egen, avskärmad arbetsplats, som möjliggör studier i avskildhet när deltagaren har behov av det. Andra viktiga förutsättningar är individuell studieplanering, en kurs i taget, tydlig struktur, förutsägbarhet och ett fåtal personal och medstudenter.

De gemensamma lektionerna hålls mellan kl 10-15, 3-4 dagar i veckan. 1 dag i veckan arbetar deltagarna med självstudier medan läraren finns tillgänglig vid behov.

Under VT 2024 har deltagarna byggt sina egna datorer, gått igenom grunderna i Photoshop samt haft temaveckor kring E-handel. Under våren, utöver hela kurser, har moment i kurserna

HT 2024 IT-spåret

Datorteknik, Programmering 1, Programmering 2 och Webbserverprogrammering gått genom på olika nivåer. Några av deltagarna har också helt slutfört de eftergymnasiala kurserna Databasteknik och Databasadministration. Deltagarna har också under våren byggt en arkadmaskin från grunden med kabinett och hårdvara. Den har stått utställd på Vetlanda Museum under hela sommaren.

Under HT 2024 har vi haft tre grupper där de nya deltagarna har jobbat med hårdvara och gått igenom grunderna i Photoshop. De har läst programmering 1, webbutveckling 1. Andra deltagare har läst Webbutveckling 2, programmering 2 och Databasteknik. Några av deltagarna har till stor del arbetat med projektarbete och egna utmanande uppgifter. Dessa uppgifter är kopplade till kursmoment i de olika kurserna. Samtliga grupper har också påbörjat kursen Nätverksteknik.

Under året 2024, har 4 deltagare avslutat utbildningen. En av dessa avslutade på grund av att utbildningen inte riktigt motsvarade förväntningarna. 1 deltagare avslutade på grund av att beslut om aktivitetsersättning gick ut. 1 deltagare avslutade utan att ha genomgått modul 3 med praktik på företag. I övrigt godkända betyg i de kurser hen genomfört. Den fjärde deltagare fullgjorde alla tre moduler med godkända betyg i alla kurser.

Efter avslut gick 1 deltagare till andra studier, 1 deltagare tillbaka till aktivitetsersättning, 1 deltagare till arbete (dock ej helt relaterat till området) och en deltagare till arbetssökande hos Arbetsförmedlingen, med särskilt stöd.

Under året har totalt sett 19 deltagare varit inskrivna på IT-spåret. Av dessa har 14 varit män och 5 kvinnor. 1 av dem kommer ifrån Finnveden, 6 av dem kommer från Södra Vätterbygden och 12 från kommuner på Höglandet.

- ☐ *Bidragsberoende och utanförskap ska minska hos målgruppen*
- ☐ *Ungdomar med kompetens inom olika IT-områden ska bli en tillgång på arbetsmarknaden*
- ☐ *Alla deltagare ska i modul 2 och modul 3 prova på att praktisera med uppdrag från företag, organisationer eller föreningar.*

1 av 4 deltagare har under året haft praktik på 1 företag. Målet är ej uppfyllt.

- ☐ *50% av studenterna ska vara i anställning, adekvat sysselsättning eller reguljär utbildning efter fullt genomgången utbildning.*
- ☐ *Ungdomar ska gå från sysslöshet till avlönat arbete eller adekvat sysselsättning och på så sätt bidra till samhällsnyttan.*

Av de 2 deltagare som fullgjort utbildningen gick 1 av dessa vidare till reguljärt arbete. Målet är uppfyllt.

Verksamhetens möjlighet att påverka uppnåendet av dessa målsättningar är marginell, eftersom hela målgruppen är stor och påverkansfaktorerna många. I detta sammanhang begränsar vi bedömningen till att gälla personer som deltagit i IT-spåret. Det är klart att bidragsberoende och utanförskap i gruppen deltagare på IT-spåret har minskat. Då utbildningen sedan i januari 2023 bedrivs på en folkhögskola, öppnades möjligheten till att studera med studiemedel upp. Detta bidrar till att bidragsberoendet minskar.

HT 2024 IT-spåret

Önskvärt är att 5 deltagare från varje förbundsområde ska vara inskrivna samtidigt på utbildningen. Under året har både Högländet, Södra Vätterbygden och Finnveden haft deltagare inskrivna på It-spåret. Finnveden och Södra Vätterbygden har dock varit underrepresenterade medan Högländet varit överrepresenterade. Det har varit 15 av 15 möjliga deltagare, inskrivna på utbildningen under hela året.

➤ *Minst 70% av studenterna ska genomföra utbildningen med godkända betyg.*

1 av 4 deltagare har avslutat utan att få godkänt på de kurser de läst. Målet är uppfyllt.

Helårsrapport, SE Högländet 2024

Antal deltagare i verksamheten under januari-december 2024	Antal män:	125
	Antal kvinnor:	95
	Sammanlagt:	220

Helårsresultat för 2024		
Utskrivna till arbete – med eller utan lönebidrag	Antal män:	23
	Antal kvinnor:	17
	Sammanlagt:	40
Utskrivna till studier	Antal män:	0
	Antal kvinnor:	2
	Sammanlagt:	2
Utskrivna av annat skäl	Antal män:	19
	Antal kvinnor:	13
	Sammanlagt:	32
Antal personer i strukturerat efterstöd	Antal män:	25
	Antal kvinnor:	21
	Sammanlagt:	46

Helårsrapport, SE-Aneby

Aktuell kommun	Aneby
Coachers namn	Sara Edmark, Anna Olaisson, Jonas Burman
Coachers arbetsprocent	75%

Remittentgrupp	
Representant från AF	Ann-Sofi Nilsson
Representant från FK	Marianne Dahlström
Representant från regionen	Emma Ekegren
Representant från kommunen	Anna Olaisson

Antal träffar/år i remittentgruppen	6
--	---

Övrigt som hänt under 2024, t ex personalbyte, lokalförändring, chefsbyte m.m.	Sjukskrivning under året har inneburit att annan personal har täckt upp i arbetet inom SE.
---	--

Hur bedömer ni kontakten med företagen/arbetsgivarna i er kommun	Lite rörigt på grund av olika coacher.
---	--

Vad bedömer ni som framgångsfaktor i arbetet	SE-metoden är bra, men får jobba tätt med deltagarna.
---	---

Hur har ni jobbat med jämställdhet och effekter av detta?	Vi har arbetat av remisserna allt eftersom.
--	---

Övrigt	Inget.
---------------	--------

Helårsrapport, SE-Eksjö

Aktuell kommun	Eksjö
Coachers namn	Patrick Gustavsson, Katarina Hagström
Coachers arbetsprocent	Å 75%

Remittentgrupp	
Representant från AF	Karin Z Nilsson
Representant från FK	Lena Bjerhag
Representant från regionen	Helen Forsell, Emma Ekegren
Representant från kommunen	

Antal träffar/år i remittentgruppen	10
--	----

Övrigt som hänt under 2024, t ex personalbyte, lokalförändring, chefsbyte m.m.	-
---	---

Hur bedömer ni kontakten med företagen/arbetsgivarna i er kommun	Bra kontakt
---	-------------

Vad bedömer ni som framgångsfaktor i arbetet	Nära samarbete med deltagare, företag och nätverket.
---	--

Hur har ni jobbat med jämställdhet och effekter av detta?	Intag sker via kösystem.
--	--------------------------

Övrigt	-
---------------	---

Helårsrapport, SE-Nässjö

Aktuell kommun	Nässjö
Coachers namn	Timmy Persson, Carla Habib
Coachers arbetsprocent	100% 80%

Remittentgrupp	
Representant från AF	Josefin Ripenås Nyström
Representant från FK	Marianne Dahlström
Representant från regionen	Lena Petersson
Representant från kommunen	Amelie Larsson, Karin Ljungström

Antal träffar/år i remittentgruppen	7
--	---

Övrigt som hänt under 2024, t ex personalbyte, lokalförändring, chefsbyte m.m.	Remittentgruppen representanter har förändrats (se nya namn ovan) utökning av ytterligare en representant från Socialförvaltningen och en minskning från regionen.
---	--

Hur bedömer ni kontakten med företagen/arbetsgivarna i er kommun	God. Fortsatt kontakt med befintliga företag som har möjlighet att ta större volym av deltagare.
---	--

Vad bedömer ni som framgångsfaktor i arbetet	Sammansättning av SE-coacherna, kunskapen inom olika utbud och tjänster för målgruppen och stark omvärldsbevakning. Remittentgruppens effektiva samverkan samt ansvarsfördelning. Proaktivt arbete med befintliga och nyetablerade arbetsgivare innebär att vi är lika delar stöd till arbetsgivare som deltagare. God samverkan med Arbetsförmedlingen, Samhall och NNAB (Nässjö Näringsliv AB) är andra viktiga faktorer i vårt arbete. Under året etablerat samverkan med större arbetsgivare, främst aktör inom tillverkningsindustri samt lager & logistik. Dessa samarbeten har lett till att vi kan erbjuda fler deltagare arbetsträning och på så vis arbeta
---	---

Hur har ni jobbat med jämställdhet och effekter av detta?	Ambitionen är en ökad andel jämlikhet över könen.
--	---

Övrigt	Vi märker fortsatt inflation och lågkonjunktur, främst inom tillverkningsindustrin i kommunen. Vi upplever fortsatt hög belastning sett till antalet deltagare som remitteras in och delvis under året haft kö. Under 2024 har som mest 48 deltagare florerat i SE, Nässjö. I samband med denna helårsrapport kommer flertalet som under året haft efterstöd att registreras ut och vi kommer på så vis kunna inleda 2025 med aktualisering av nya deltagare.
---------------	--

Helårsrapport, SE-Sävsjö

Aktuell kommun	Sävsjö Kommun
Coachers namn	Carina Wennerstam och Henrietta Blomqvist
Coachers arbetsprocent	100% och 50%

Remittentgrupp	
Representant från AF	Eva Wenngren ers. Emma Haraldsson
Representant från FK	Lena Bjerhag
Representant från regionen	Ann-Kristin Karlsson
Representant från kommunen	Rodin Muhamed

Antal träffar i remittentgruppen 2024	10
--	----

Övrigt som hänt under 2024, t ex personalbyte, lokalförändring, chefsbyte m.m.	inget
---	-------

Hur bedömer ni kontakten med företagen/arbetsgivarna i er kommun	Den har blivit bättre i slutet av året.
---	---

Vad bedömer ni som framgångsfaktor i arbetet	Bra samarbete med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och vården. Bra kontakter med företagen. Det personliga mötet.
---	--

Hur har ni jobbat med jämställdhet och effekter av detta?	Vi arbetar med de personer vi får till oss och oftast så är det ett jämt antal kvinnor och män.
--	---

Övrigt	Vi vill tacka Kajsa för det arbete hon gör. Det är oerhört viktigt för oss att vi får träffas gemensamt på våra nätverk och byta erfarenhet, bolla idéer och stötta varandra.
---------------	--

Helårsrapport, SE-Tranås

Aktuell kommun	Tranås
Coachers namn	Bo Doverhag, Helena Viberg (IPS-coach)
Coachers arbetsprocent	100% och 50%

Remittentgrupp	
Representant från AF	Ann-Sofi Nilsson (SE)
Representant från FK	Mats Alldén (SE)
Representant från regionen	Charlotta Alexandersson (även IPS)
Representant från kommunen	Anna Söderlund (SE)

Antal träffar i remittentgruppen januari-juni 2024	11 st
---	-------

Övrigt som hänt under januari-juni 2024, t ex personalbyte, lokalförändring, chefsbyte m.m.	Vi har startat upp en IPS-Coach nu from januari 2024 på 50% här på arbetsmarknadsenheten i Tranås. Samarbetsformer med psykiatriska mottagningen samt SE-coach och verksamhetsutvecklare Arbetsmarknadsavdelningen har arbetats fram under året. Detta har underlättat kön till SE-Coach under våren här.
--	---

Hur bedömer ni kontakten med företagen/arbetsgivarna i er kommun	Bra kontakt med arbetsgivarna, men små möjligheter till anställningar och praktik pga lågkonjunkturen och tidigare varsel och uppsägningar
---	--

Vad bedömer ni som framgångsfaktor i arbetet	Det fortsatta företagsarbetet. Att hålla kontakten med företagen i Tranås. Samarbetet inom arbetsmarknadsavdelningen kring företagskontakter.
---	---

Hur har ni jobbat med jämställdhet och effekter av detta?	Vi går igenom frågan på Remittentgruppsmötena, men det har inte varit några stora skillnader i jämställdheten. Har inte specifikt arbetat med detta men individens egna önskemål har stått i fokus vid jobbsökande. Diskussion kring olika alternativ av yrkesområden t.ex. oavsett kön har förts med alla individer.
--	---

Övrigt	Det finns en förhoppning om att arbetsmarknaden kommer att bli bättre i Tranås under våren 2025. Håller på att bearbeta företagen för att kunna ta emot personer under våren 2025. Flera individer inom IPS har behövt mycket tid kring förberedelser och mycket motivationsarbete. Deltagare inom IPS under 2024 har inneburit och kommer innebära ett långsiktigt arbete för att nå arbete.
---------------	--

Helårsrapport, SE-Vetlanda

Aktuell kommun	Vetlanda kommun
Coachers namn	Magdalena Svennung, Heléne Granman, Annika S Lindberg
Coachers arbetsprocent	150%

Remittentgrupp	
Representant från AF	Eva Wenngren / Torbjörn Roos
Representant från FK	Lena Bjerhag
Representant från regionen	Ann-Kristin Karlsson
Representant från Ekonomiskt bistånd	Sandra Axevid

Antal träffar/år i remittentgruppen	10
--	----

Övrigt som hänt under 2024, t ex personalbyte, lokalförändring, chefsbyte m.m.	Sjukfrånvaro hos en aktör i SE-remittentgrupp vilket påverkade samarbetet under några månader. Sen utsågs vikarie vilket har fungerat bra.
---	--

Hur bedömer ni kontakten med företagen/arbetsgivarna i er kommun	Det har många gånger varit svårt att hitta bra platser för målgruppen där tillräckligt stöd och anpassningar är möjligt. Vi har nu påbörjat utvecklingsarbete för att förändra vårt arbetssätt i kontakten med företag/arbetsgivare.
---	--

Vad bedömer ni som framgångsfaktor i arbetet	Vi ser att SE-Högländet är en viktig insats då flera individer kommit in, som annars inte hade fått insats inom rehabiliterande mot arbete.
---	---

Hur har ni jobbat med jämställdhet och effekter av detta?	Alla remisser tas in på lika villkor oavsett person.
--	--

Övrigt	Behöver jobba med att remisser fylls i mer fullständigt och beskrivande. Efterstöd – vi arbetar med deltagarna med strukturellt efterstöd enligt SE-metoden. Vi har dem inskrivna i SE-högländet tills vi känner att läget är långsiktigt hållbart för individen. Därav ingen statistik på detta. Vi arbetar vidare med att effektivisera de möten som hålls i remittentgruppen. Möten ska hållas enligt den mötesrutin som tagits fram tidigare.
---------------	--



Årsrapport och uppföljning av handlingsplan SAMVERK ANEBY 2024

Personal ska ha god kännedom hur samverkan fungerar och vilka systemsamverkan bygger på samt ha god kunskap och kännedom om varandras verksamheter

1. Lokal samverkansdag

- Hur:** Arbetsgruppen planerar och inbjuder till lokal samverkansdag för kommunområdet
- Ansvar:** Arbetsgruppen
- När:** 2 ggr per år
- Resultat:** Den 16 april arrangerade SAMVERK Aneby en samverkansdag med temat "Hur minskar vi glappen för unga med psykisk ohälsa". 31 personer deltog varav 3 digitalt. Psykiatriska mottagningen och Aneby vårdcentral presenterade sina verksamheter, Arbetsförmedlingen om det förstärkta samarbetet med Försäkringskassan och Försäkringskassan om aktivitetsersättning. Deltagarna arbetade sedan med case i grupper med huvudfrågan: Hur undanviker man glapp för patienten.
- Den 5 november arrangerades "Unga med psykisk ohälsa, Vägen framåt – hur kan vi gemensamt stötta och vägleda!" De 29 deltagarna fick lyssna på presentationer från Eksjö Stöd- och Återhämningscenter, Ekonomiskt bistånd om "Kartläggning av unga med ekonomiskt bistånd som saknar aktivitet", Recovery college och Peer/Peersupport, Boendestödets arbete med gruppverksamhet och Aneby Hälsocenter.

2. Samtliga aktörer ansvarar för att den egna organisationen har kännedom om samverkansarbetet

- Hur:** Styrgrupp och arbetsgrupp sprider information vidare inom sin organisation.
- Ansvar:** Samtliga aktörer
- När:** Kontinuerligt
- Resultat:** Representanter i styrgrupp och arbetsgrupp ansvarar för att information till parterna sprids i respektive organisation.

Under året har samverkanskoordinator inbjudit till en digital information till nyanställda vid fyra tillfällen. Vid första tillfället deltog fem personer. Andra tillfället ställdes in eftersom ingen anmält sig. Tredje tillfället deltog tre personer och vid fjärde tillfället deltog en person. Alla deltagare har kommit från kommunen.

3. Information på hemsida/intranät

Hur:	Information om SAMVERK Anebys arbete och aktuella dokument läggs ut på kommunens hemsida/intranät samt hemsidan för Höglandets samordnings-förbund.
Ansvar:	Samverkanskoordinator
När:	Uppdateras 2 ggr per år.
Resultat:	Samordningsförbundets hemsida har uppdaterats med handlingsplan för 2024 samt utvärdering av handlingsplan för 2023. Inför 2025 kommer alla mötestider för SAMVERK Aneby att läggas upp i ett gemensamt dokument.

4. Höglandets Samordningsförbunds Inspirationsdag

Hur:	Chefer, medarbetare från alla aktörer ges möjlighet att delta vid Höglandets Samordningsförbunds Inspirationsdag som arrangeras en gång per år.
Ansvar:	Chefer inom alla verksamheter som arbetar med målgruppen.
När:	Årligen
Resultat:	Inspirationsdag med tema "Organisatoriska mellanrum" arrangerades den 2 oktober. Mats Tyrsrup och Fatane Salehi föreläste och höll i en workshop. Ett 90-tal personer deltog. En analys av resultatet från workshopen finns här: 2 oktober 2024 - Samordningsförbunden Jönköping län .

Stabila samverkanssystem skapas som håller på olika nivåer oberoende av regel-, organisations- och/eller personalförändringar

1. Styrgruppen, bestående av representanter på ledningsnivå från respektive aktör, arbetar på lednings- och stuktornivå.

Hur:	Alla aktörer deltar i styrgruppens arbete. Aneby kommun sammankallar till möte.
Ansvar:	Alla aktörer.
När:	3–4 ggr/år
Resultat:	Styrgruppen har haft fyra möten under året varav ett var gemensamt med arbetsgruppen. Vid det gemensamma mötet var temat samsjuklighet och psykisk ohälsa hos unga vuxna. Aneby vårdcentral har inte deltagit i styrgruppens arbete. Styrgruppen har under året kompletterats med representant från elevhälsan.

2. Arbetsgruppen arbetar med planering av aktiviteter och arbete med övriga samverkansfrågor på grupp och strukturnivå.

Hur: Alla aktörer utser representant/er med ersättare till en arbetsgrupp.

Ansvar: Styrgruppens medlemmar.

När: 2 ggr per termin

Resultat: Arbetsgruppen har under året haft fyra möten varav ett tillsammans med styrgruppen. Det gemensamma mötet hade temat samsjuklighet och psykisk ohälsa hos unga vuxna. Samverkansdagarna under året har planerats av delar av arbetsgruppen. Andra frågor som behandlats är samtycke vid samverkan, utveckling av SIP processen utifrån lokala förhållanden och hur situationen ser ut för unga med psykisk ohälsa inom respektive organisation.

3. I SAMVERK SAMSA träffas medarbetare från Aneby kommun och Arbetsförmedlingen för att diskutera och planlägga insatser för gemensamma ärenden där målet är arbete.

Hur: Medarbetare från kommunen och Arbetsförmedlingen deltar. Övriga parter kan delta vid behov. Samverkanskoordinator sammankallar till möte.

Ansvar: Styrgruppens medlemmar.

När: 4–5 ggr per termin.

Resultat: Under SAMSAs möten görs gemensam planering och informationsutbyte för ett stort antal ärenden en gång i månaden. Vid mötena deltar en arbetsförmedlare, socialsekreterare från ekonomiskt bistånd och SYV. Mötet leds av samverkanskoordinator. Under året har SAMSA träffats 11 gånger.

4. I SAMVERK Rehab träffas medarbetare från Aneby kommun, Arbetsförmedlingen, Aneby vårdcentral och Psykiatrimottagningen för att diskutera och planlägga insatser för gemensamma ärenden där målet inte behöver vara arbete.

Hur: Medarbetare från Aneby kommun, Arbetsförmedlingen, Aneby vårdcentral och Psykiatrimottagningen deltar. Medarbetare från övriga aktörer kan delta vid behov. Samverkanskoordinator kallar till möte.

Ansvar: Styrgruppens medlemmar.

När: 4–5 ggr per termin.

Resultat: Den sista tisdagen i månaden träffas SAMVERK Rehab. I gruppen ingår socialsekreterare ekonomiskt bistånd, arbetsterapeut Aneby kommun, studie- och yrkesvägledare, biståndshandläggare, enhetschef för öppenvård och boendestöd, arbetsförmedlare, rehabkoordinator Psykiatriska mottagningen, rehabkoordinator

Aneby Vårdcentral, SE coach och sjuksköterska Psykiatriska mottagningen. Mötet leds av samverkanskoordinator.

Under mötet sker samplanering av ärenden med dokumenterat samtycke. Det finns också möjlighet att ta upp avidentifierade ärenden.

Under året har gruppen träffats nio gånger.

Jämställdhetsfrågor tas upp till diskussion och är en naturlig del av arbetet.

Hur:	Följa upp och bevaka att insatser och prioriteringar inom SAMVERK Aneby är förenliga med ett jämställdhetsperspektiv
Ansvar:	Alla grupper inom SAMVERK Aneby
När:	Kontinuerligt.
Resultat:	Frågan följs och diskuteras kontinuerligt i styrgrupp och arbetsgrupp. Under hösten har man uppmärksammat och diskuterat varför plötsligt andelen arbetslösa kvinnor ökat. Kommunområdet har tidigare uppmärksamats för sitt framgångsrika arbete med målgruppen långtidsarbetslösa kvinnor.

Fokusområde 2024

Unga med psykisk ohälsa

Hur:	Arrangera Samverkansdagar med tema unga med psykisk ohälsa Implementera Rätt stöd Rätt försörjning utifrån lokala förhållanden Fortsätta att utveckla SIP processen enligt lokala förhållanden
Ansvar:	Samtliga grupper
När:	Redovisas senast december 2024
Resultat:	Under året har situationen för unga med psykisk ohälsa diskuterats utifrån olika perspektiv. För att öka kompetensen i frågan har styrgruppen förstärkts med en representant från Barn- och utbildningsavdelningen. Vid varje möte har varje organisation berättat om vilka utmaningar man upplever med målgruppen. Utifrån gruppdiskussioner vid samverkansdagarna har SAMVERK Aneby identifierat flera utvecklingsområden för målgruppen som vi kommer arbeta vidare med. Ett av dessa är att utveckla samverkan genom SIP utifrån lokala förhållanden. En annan fråga är samverkan runt gymnasieungdomar som studerar utanför kommunen. Inom KAA (kommunens aktivitets- och uppföljningsansvar) ser man att de ungdomar som avbryter sina gymnasiestudier har större komplexa rehabiliteringsbehov än tidigare.

Samverkansdagar

Den 16 april arrangerade SAMVERK Aneby en samverkansdag med temat "Hur minskar vi glappen för unga med psykisk ohälsa". 31 personer deltog varav 3 digitalt.

Den 5 november arrangerades "Unga med psykisk ohälsa, Vägen framåt – hur kan vi gemensamt stötta och vägleda!" 29 personer deltog varav en digitalt.

Gemensamt möte för SAMVERKs grupper

Vid det gemensamma mötet mellan styrgrupp och arbetsgrupp som hade temat "Samsjuklighet och psykisk ohälsa hos unga vuxna" bjöds även övriga representanter i SAMVERKs grupper in samt kommunens kontaktperson för SAMSTART och tjänstepersoner i kommunen som arbetar med samsjuklighet.

Kartläggning av unga med ekonomiskt bistånd som saknar aktivitet.

Bakgrunden till årets fokusområde var att alla parter såg att fler unga vuxna sökte stöd på olika sätt. Fler unga söker ekonomiskt bistånd, fler unga gymnasieelever var sjukskrivna etcetera.

Under februari månad 2024 genomfördes en kartläggning av unga, upp till 30 år, som uppbar försörjningsstöd. Det var då 25 ungdomar som var aktuella för försörjningsstöd. Alla utan en person var inskrivna på Arbetsförmedlingen. Flertalet var utan någon form av aktivitet. Genomgående för gruppen har varit att de haft någon form av psykisk ohälsa och/eller neuropsykiatrisk problematik. Under våren har socialsekreterare, arbetsterapeut, SE-coach och arbetsledare på sysselsättningen på kommunen verkat för att stödja ungdomarna till att närma sig arbetsmarknaden eller studier. Socialsekreterarna har varit "spindeln i nätet" och har tillsammans med psykiatrin haft SIP möten (samordnad individuell plan) för att tillse att de fick adekvat vård. Socialsekreterare och arbetsterapeut har månadsvis deltagit i SAMVERK Rehab och SAMSA via SAMVERK Aneby.

Av 25 personer har 20 funnits med under minst 6 månader. Övriga fem har inte sökt ekonomiskt bistånd igen. Av de resterande har 8 personer fått arbete, 4 personer sysselsättning, 2 personer praktik, 4 personer har ansökt om aktivitetsersättning. Två personer har efter ett halvår fortfarande ingen planerad aktivitet.

Gruppen unga vuxna har uppmärksammats av den externa konsult som under hösten genomfört en genomlysning av främst Sociala avdelningen i kommunen. Man kom fram till att fler unga än förväntat ansöker om ekonomiskt bistånd men de ansöker inte under en så lång tidsperiod.

Rätt stöd Rätt försörjning

Implementering av processen Rätt stöd Rätt försörjning pågår i alla grupper.

Samverkan har underlättats av Psykiatriska mottagningen inte sjukskriver personer som ansöker om ekonomiskt bistånd utan väcker i stället en diskussion vad patienten kan göra gällande sysselsättning/arbete och studier utifrån sin situation. Detta utpekas i flera sammanhang som en framgångsfaktor. Arbetsgruppen efterlyser ett tydligare ställningstagande hos Aneby vårdcentral i denna fråga.

Under året har processen presenterats i REKO (samverkan Region och Kommun). Rätt stöd Rätt försörjning kommer inom kort läggas upp på den gemensamma sidan för samverkansområden "Folkhälsa och sjukvård". Detta kommer tydliggöra att processen skall implementeras hos alla parter.

I slutet av året har arbetet med processen följts upp i en enkätundersökning. Enkäten har besvarats av arbetsgruppen i SAMVERK Aneby samt inom kommunen Myndighetsenheten, Boendestöd och Öppenvård samt Sysselsättningen.

Utveckling av SIP processen till lokala förhållanden

Ett SIP nätverk har startats upp under hösten och gruppen har träffats två gånger under hösten. Representanter från alla parter deltar. Nätverket har pratat om hur arbetet med SIP ser ut i respektive verksamhet och diskuterat hur man bäst förbereder patienten inför SIP processen. Samverkanskoordinatören har under året deltagit i SKRs nätverk för SIP samordnare och har kunnat sprida information från det nätverket vidare till den lokala nivån.

Förändringar inom Vuxenutbildningen

Under sommaren stängde vuxenutbildningen sin SFI utbildning och utbildning i grundläggande svenska. Aneby kommun har slutit ett avtal för dessa utbildningar med Tranås kommun. Detta har inneburit en stor utmaning för samverkan under hösten. Representant från vuxenutbildningen i Tranås har deltagit i ett av SAMSAs möten men regelverk och ”kultur” mellan kommunområdena skiljer sig mycket. Det så framgångsrika arbetssättet att kombinera en anställning inom kommunens verksamheter med undervisning i svenska har ännu inte fått en lösning.

Samverk Eksjö handlingsplan 2024

MÅL Vad vill vi uppnå?	AKTIVITET Vad ska vi göra?	HUR	ANSVARIG	STATUS
1. Personal från de olika parterna ska ha god kännedom om hur samverk Eksjö är uppbyggt samt ha kännedom om varandras verksamheter	a) Lokal samverkansdag	Arbetsgruppen planerar och bjuder in till samverkansdag för Eksjö kommunområde	Arbetsgruppen	Genomförd
	b) Samtliga parter ansvarar för att den egna organisationen har kännedom om samverkansarbetet	Styrgrupp och arbetsgrupp sprider information vidare inom sin organisation	Samtliga aktörer	Pågår kontinuerlig
	c) Samverkanskoordinator erbjuder informationstillfällen om samverk Eksjö's arbete för nyanställd personal	Bjuda in till digitala informationstillfällen	Samverkanskoordinator	Ej uppnådd
	d) Information på hemsida/intranät	Information om samverk Eksjö's arbete och aktuella dokument läggs ut på kommunens hemsida/intranät samt på hemsidan för högländets samordningsförbund (samverk Eksjö)	Samverkanskoordinator	Genomförd

Bilaga 3 – Helårsrapport verksamhet

	e) samordningsförbundets inspirationsdag	Chefer, medarbetare från samtliga parter ges möjlighet att delta vid samordningsförbundets inspirationsdag	Chefer inom alla verksamheter som arbetar med målgruppen	Genomförd
2. Rutiner – informationskanaler- struktur	a)Utarbeta en skriftlig rutin för samverk arbetsgrupp/individ som innefattar mål, syfte och mötesordning	I samverk arbetsgrupp sammanställs rutiner för samverk arbetsgrupp och samverk individ	Arbetsgruppen och samverkanskoordinator	Pågående
3. Stabila samverkanssystem skapas som är hållbara på alla nivåer oberoende av regel, organisations och/eller personalförändringar samt uppföljning av dessa.	a)Styrgruppsmöte där representanter på ledningsnivå från respektive part arbetar på lednings- och strukturnivå.	Samtliga parter deltar i styrgruppens arbete. Samverkanskoordinator sammankallar till möte.	Alla parter	Genomförd
	Arbetsgruppsmöten – arbetar med planering av aktiviteter och arbete med övriga samverkansfrågor på grupp- och strukturnivå. Arbetsgruppen arbetar på uppdrag från styrgruppen	Alla parter utser representant/er till arbetsgruppen. Samverkanskoordinatorn kallar till mötena. Gruppen rapporterar till styrgruppen.	Styrgruppen	Genomförd
	c)Samverk individ – samverkan för att diskutera och planera gemensamma individärenden.	Medarbetare från kommun (KAA, AME, Ekonomiskt bistånd) Regionen och Arbetsförmedlingen	Representanter i gruppen och samverkanskoordinator	Genomförd

Bilaga 3 – Helårsrapport verksamhet

4. SIP	a) Gemensam utbildningsplan och checklista	Arbetet med att sprida kunskap om SIP pågår i alla Höglandskommuner och Regionen genom pågående SIP utbildningar.	Arbetsgruppen och samverkanskoordinator	Genomförd
5. Fokusområden 2024	a) SIP utbildning	Arbetsgruppen arbetar vidare med behov och utformning av SIP utbildning inom samverk Eksjö.	Arbetsgruppen och samverkanskoordinator	Genomförd
	b) ungdomar (18-24 år) som riskerar arbetslöshet och/eller ohälsa.	Målgruppen diskuteras vid alla gruppers möten i syfte att tillsammans finna insatser som möter målgruppens behov.	Alla grupper inom samverk Eksjö	Pågående

Årsrapport samverk Eksjö baserat på handlingsplan SAMVERK Eksjö 2024.

Då tjänsten som samverkanskoordinator varit vakant från maj 2023 fram till ny samverkanskoordinator tillträdde sin tjänst i augusti 2023 har fokus under 2024 varit att skapa en överblick över hur formerna för samverk Eksjö ser ut. Vad är gjort och vilka behov finns inom Eksjö kommunområde? Under året har det blivit tydligt att arbetet inom Eksjö kommunområde påverkats negativt av att Eksjös inträde i Höglandsförbundet gjordes efter övriga höglandskommuner samt den vakans som varit inom tjänsten som samverkanskoordinator Eksjö kommun. Under året har arbete pågått med att få stabilitet i styrgrupp- och arbetsgrupp gällande representation från de olika parterna. Förändringar har skett inom beredningsgrupp, styr- och arbetsgrupp. Beredningsgruppen representeras från Eksjö kommun

Bilaga 3 – Helårsrapport verksamhet

av enhetschef från Arbetsmarknadsenheten som även sitter med i samverk Eksjö styrgrupp. I samverk arbetsgrupp har hälsocoach samt studie- och yrkesvägledare från Vuxi 12 anslutit till samverk Eksjös arbete.

Styrgrupp och arbetsgrupp har träffats fyra gånger under året, varav ett tillfälle varit ett gemensamt fysiskt möte mellan styr- och arbetsgrupp som planerats av deltagare från arbetsgruppen tillsammans med samverkanskoordinator. Vid det gemensamma mötet deltog Kajsa Hallmans, förbundschef Höglandets samordningsförbund för att informera om FINSAM lagen och höglandets samordningsförbund. Deltagarna delades in i mindre grupper där frågeställningar diskuteras gällande samverkan och samverkansformer i syfte att användas som underlag för att komma fram till vilka behov av samverkan som finns inom Eksjö kommunområde. Det framkom att det finns en samsyn att samverkan är viktig för att målgruppen inom samordningsförbundet ska få stöd. Behov av kontinuitet i styr- och arbetsgrupp för att komma vidare i samverkansfrågor. Uppmärksammades behov av en mer funktionsbaserad samverkan i stället för personbunden. Utmaningar som identifierades var att alla parter möter nya målgrupper där problemen är mer komplexa. Diskussion fördes hur vi ska samverka i komplexa ärenden där det framkom bland annat att vi ska använda oss av SIP processen. Deltagare från de olika parterna inom Samverk individ har via digitala möten träffats regelbundet under året.

I dialog mellan styr- och arbetsgrupp har handlingsplan för 2024 reviderats. För att sprida kunskap om höglandets samordningsförbund och samverk Eksjö har samverkanskoordinator bjudit in till en digital informationsträff för nyanställda samt övriga intresserade. Då inga anmälningar inkom genomfördes ej informationsträffen. Denna aktivitet kommer finnas med i handlingsplan för 2025. Bättre tillgänglighet till välfärdsguiden på Eksjö kommuns hemsida är åtgärdat under året. Samverkanskoordinator har etablerat kontakt med Eksjö kommuns hälsocenter och ingår i styrgruppen. Samverkanskoordinator ingår även i arbetsgrupp för Folkhälsa Eksjö kommun. Nyckelpersoner från samverk Eksjö har deltagit i utbildning gällande SIP processen som anordnats i samarbete mellan Höglandets samordningsförbund och Västra Östergötlands samordningsförbund. Totalt deltog 14 personer från Regionen (psykiatriska mottagningen och Eksjö vårdcentral) och Eksjö kommun (ekonomiskt bistånd, rektorer, kuratorer, stödsamordnare, arbetsmarknadsenheten, psykiatri- och missbruksenheten). Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har valt att ej delta. Efter de båda utbildningstillfällena följdes utbildningen upp via en enkät som skickades ut av samverkanskoordinator. Sammanfattningsvis framkom att 12 personer tyckte att utbildningen motsvarande förväntningarna samt att man för egen del kommer kunna tillämpa till man lärt sig. På frågan om utbildningen gett stöd för att förmedla kunskapen om SIP processen till kollegor i verksamhet svarade 8 personer ja och 4 nej. Utifrån svaren där även möjlighet till fritext fanns, framkom behov av att inom samverk Eksjö jobba vidare med hur implementering av SIP processen ska ske. Med anledning av detta har en uppstart av SIP nätverk startats inom kommunområde Eksjö. Arbetet kommer fortgå under 2025 då samverkanskoordinator från Tranås bjudits vid ett tillfälle för att delge hur Tranås arbetat fram SIP nätverk.

Gemensam inspirationsdag i form av föreläsningar och workshop med temat *”Organisatoriska mellanrum”* genomfördes på Höglandet 2 oktober. Föreläsare var Mats Tyrstrup och Fatane Salehi. Totalt deltog 14 personer från kommunområde Eksjö. Den rapport som sammanställs av föreläsarna utifrån vad som framkom vid workshopen finns publicerad på hemsidan för höglandets samordningsförbund.



Bilaga 3 – Helårsrapport verksamhet

Under hösten har Eksjö kommun gjort ansökan om projektmedel för finansiering av insatsen förrehabilitering där Höglandets samordningsförbund är finansiär. Inom kommunområde Eksjö kommer insatsen förrehabilitering utformas och genomföras via ett samarbete mellan Hälsocenter och stöd- och återhämtningscenter. Rutiner och informationsmaterial finns publicerade på samverk Eksjö hemsida. Beräknad uppstart i januari 2025.

241220

Sofie Järpenby

Samverkanskoordinator

Eksjö kommun



Försäkringskassan



**NÄSSJÖ
KOMMUN**



ARBETSFÖRMEDLINGEN
SWEDISH PUBLIC EMPLOYMENT SERVICE



Region
Jönköpings län

**Bräcke
diakoni**

Nässjö Läkarhus



Höglandets
samordningsförbund

Helårsrapport 2024 Samverk Nässjö

Uppdrag Samverkans mål:

- att samarbetet mellan myndigheterna/vården inom de sex kommunområdena ska utökas efter behov och förutsättningar så det kommer medborgarna med rehabiliteringsbehov till godo.
- att rehabiliteringen, där fler aktörer är inblandade, skall bli så effektiv som möjligt efter de resurser som samhället har att erbjuda.
- att underlätta för kommunområdena att skapa samverkanssystem på olika nivåer och efter behov som fungerar oberoende av regel-, organisations- eller personalförändringar
- att personalen på alla nivåer inom myndigheterna skall ha god kännedom om hur samverkan fungerar och vilka system som samverkan bygger på

Uppdrag till arbetsgruppen från styrgruppen:

- att träffas en gång/månad för kunskapsutbyte kring gemensamma frågor samt diskutera möjliga insatser för gemensamma individärenden
- att skapa ett arbetssätt där individärenden anmäls till samverkanskoordinatoren ett visst antal dagar före varje möte
- att identifiera såväl framgångsfaktorer som hinder mellan verksamheterna samt informera styrgruppen om dessa
- att informera på respektive arbetsplats om de frågor och lösningar som arbetsgruppen lyft
- att planera informationstillfällen för att öka kunskapen om varandras verksamheter kring den aktuella målgruppen
 - att ta fram och uppdatera handlingsplan för ovanstående

Bilaga 3 – Helårsrapport verksamhet

MÅL Uppdrag Samverkan, HSF	UPPDRAG Från Styrgruppen	HUR	TIDPLAN	STATUS
Att samarbetet mellan myndigheterna/vården inom de sex kommunområdena ska utökas efter behov och förutsättningar så det kommer medborgarna med rehabiliteringsbehov till godo.		Behov uppmärksammas vid styrgruppens och arbetsgruppens träffar.	Kontinuerligt	
		Informationsträff för hela Samverk Nässjö. Tema: BIP	2024-04-12	*1
		Undersöka behovet av kontinuerlig samverkan mellan Samverkan Psyk + Ek.bistånd (+Missbruk?)	Ek.bist+psyk 2024-04-17	Pågående *2
		Informera om ekonomiskt bistånd på vårdcentralerna för att öka kunskapen hos läkare och rehabpersonal.	När inbjudan sker	*3
		Rätt stöd – Rätt försörjning Samverkan och samsyn mellan regionen och kommunerna gällande gemensamma individer i behov av rehabilitering. Använda och implementera arbetssättet.	Dokument för metod och arbetssätt finns framtaget.	*4
		Gemensam träff med arbetsgrupp och styrgrupp en gång per år	2024-11-07 Tema: Psykisk ohälsa	*5
		Samverkan med kommunens Hälsocenter	2024-02-20	Beslut om ny verksamhet fattat. *6
		Välfärdsguiden: Implementering och spridning.		Pågår

Bilaga 3 – Helårsrapport verksamhet

Att rehabiliteringen, där fler aktörer är inblandade, skall bli så effektiv som möjligt efter de resurser som samhället har att erbjuda.	att träffas en gång/månad för kunskapsutbyte kring gemensamma frågor samt diskutera möjliga insatser för gemensamma individärenden	Arbetsgruppen träffas varannan gång fysiskt och varannan gång digitalt.	Kontinuerligt	3 fysiska och 6 digitala. Närvaron har varierat. *7
		Använda Samordnad Individuell Plan (SIP) och vid behov förstärka kompetensen kring SIP-processen	Magdalena stöttar upp i spridningen av kunskapen	Uppföljning 2024-05-21 för deltagarna från SIP-utbildningen 2023
Att underlätta för kommunområdena att skapa samverkanssystem på olika nivåer och efter behov som fungerar oberoende av regel-, organisations- eller personalförändringar	att skapa ett arbetssätt där individärenden anmäls till samverkanskoordinatoren ett visst antal dagar före varje möte	Efterfrågas i samband med kallelsen till mötet.		Ingen rutin skapad då det fungerat bra ändå.
	att identifiera såväl framgångsfaktorer som hinder mellan verksamheterna samt informera styrgruppen om dessa	Uppmärksammas vid styrgruppens och arbetsgruppens träffar. Använda HSF's avvikelshantering.		
att personalen på alla nivåer inom myndigheterna skall ha god kännedom om hur samverkan fungerar och vilka system som samverkan bygger på	att planera informationstillfällen för att öka kunskapen om varandras verksamheter kring den aktuella målgruppen	Fysiskt möte	Information om BIP 2024-04-12	*1)
		Digitala informationsträffar via Teams	Vid behov	Ej varit aktuellt
	att informera på respektive arbetsplats om de frågor och lösningar som arbetsgruppen lyft.	Förslagsvis som en punkt på arbetsplatsträffar.	Kontinuerligt	
	Ta fram och uppdatera handlingsplan		Januari och december 2024	

*1) Vid årets fysiska sammankomst för hela Samverk Nässjö valde arbetsgruppen att bjuda in Mia Alfredsson och Viktoria Öneby (verksamhetsutvecklare Södra Vätterbygdens respektive Finnvedens samordningsförbund) för att informera om den danska forskningsstudien Beskäftigelses Indikator Projektet, BIP. Under dagen deltog anställda från Arbetsförmedlingen, Nässjö och Bodafors vårdcentraler, psykiatriska mottagningen Nässjö, arbetsmarknad och integration (AMI) samt enhet ekonomiskt bistånd. Föreläsningen var mycket uppskattad.

Under hösten har enhet ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsenheten haft gemensam handledning utifrån BIP-forskningen med fokus på Reflexiv praktik.

*2) Ett samverkansforum startades upp under våren 2024 mellan psykiatriska mottagningen och enhet ekonomiskt bistånd, vilket fortsatt med ett par träffar även under hösten. Utifrån samtycke från patient/klient kan individärenden lyftas.

*3) Arbetsgruppen har återigen sett behovet av att sprida kunskap om ekonomiskt bistånd, men även om kommunens arbetsmarknadsenhet (AMI), till vårdcentralernas professioner. Tre av vårdcentralerna i kommunområdet är nu på gång att bjuda in.

*4) Metoden har presenterats för styr- och arbetsgrupp av samverkanskoordinator. Genomgång har även gjorts för enhet ekonomiskt bistånd.

*5) Gemensam träff hölls för styr- och arbetsgrupp under temat psykisk ohälsa. De olika verksamheterna (vårdcentral, psykiatrimottagning, Stöd- och återhämtningscenter samt Hälsocenter) presenterade sina uppdrag.

*6) Styrelsen för Höglandets samordningsförbund har fattat beslut om ekonomiska medel som gör det möjligt för kommunerna att utöka sina Hälsocenter, för att komma samordningsförbundets målgrupp till del. Samverkanskoordinatorn har haft ett antal möten med kommunens hälsocoach samt kultur- och fritidschefen och dialogen fortsätter. Hälsocenter är förstärkt med en resurs på 50% som under 2024 finansieras av Nära vård-pengar och kommer under första halvåret 2025 finansieras av pengar från HSF. Samverkanskoordinatorn är numera med i styrgruppen som en länk mellan samordningsförbundet och Hälsocenter.

*7) Fyra fysiska/hybrid (en eller flera personer har deltagit digitalt) samt fem digitala. Närvaron har varierat mellan ca 6-9 deltagare, en gång endast tre deltagare och en gång fem deltagare.

2024-12-19

Magdalena Persson

Samverkanskoordinator, kommunområde Nässjö

HANDLINGSPLAN FÖR SAMVERK SÄVSJÖ 2024

Mål	Aktivitet	Hur	Ansvarig	Status
Se till att beslutade samverkansstrukturer är aktiva	Styrgruppsmöten Genomföra och medverka i styrgruppsmöten 3 ggr/år	Sävsjö kommun kallar till mötena. Representanter från alla parter deltar.	Alla parter	Genomförd
	Arbetsgruppsmöten Genomföra och medverka i arbetsgruppsmöten, minst 4 ggr/år. Gruppen arbetar på uppdrag från styrgruppen.	Samverkanskoordinatör kallar till mötena. Representanter från alla parter deltar. Gruppen rapporterar till styrgruppen.	Alla parter	Genomförd
Ha god kännedom och kunskap om verksamheterna i Samverk Sävsjö	Sprida kunskap och information om Samverk Sävsjö hos alla parter	Samtliga parter ansvarar för att information om Samverk Sävsjö och dess innehåll löpande sprids ut i de egna organisationerna.	Representanter i styrgruppen och arbetsgruppen	Pågående
	Förenklade kontaktvägar genom kontaktlista till representanter från samtliga parter i Samverk Sävsjö	Samverkanskoordinatör ser till att kontaktlistan är uppdaterad och skickar ut den till representanterna i arbetsgruppen som sedan ansvarar för att kontaktlistan sprids inom respektive organisation.	Representanterna i arbetsgruppen	Genomförd

Utbyta kunskap	Anordna samverkansträffar för personal inom Samverk Sävsjö med kunskapsutbyte om varandras verksamheter	Digitala samverkansträffar minst 4 ggr/år gällande information om verksamheterna inom Samverk Sävsjö. 1 fysisk samverkansträff utifrån tema som arbetsgruppen tar fram och som kommer att erbjudas lokalt eller gemensamt på Högländet.	Arbetsgruppen	Genomförd
Utveckla samverkan inom Samverk Sävsjö	Lyfta samverkansbehov. Både inom styr- och arbetsgrupp men även via Högländets Samordningsförbund.	Styr- och arbetsgrupp tar upp behov av samverkan när det framkommer. Samverkanskoordinatören följer samverkansarbetet inom Högländets Samordningsförbund och lyfter i styr- och arbetsgrupp.	Styrgruppen, arbetsgruppen och samverkanskoordinatören	Pågående

Helårsrapport januari-december 2024

Arbetsgruppen har träffats fem gånger under året. Träffarna har skett via hybridmöten (fysisk/digitalt) för att möjliggöra att alla parter ska kunna vara delaktiga. Det har varit god närvaro från samtliga parter mellan 90–100%. Arbetsgruppen har utökats med ytterligare representanter från kommunen inom myndighet vuxen (socialpsykiatri/missbruk) och arbetsterapeut som arbetar inom projekt förrehabilitering som finansieras av Högländets Samordningsförbund. Arbetsgruppen har upprättat och planerat ett årshjul för 2024 gällande digitala samverkansträffar med olika teman som har fångats upp i respektive verksamhet. Arbetsgruppen har lyft fram goda exempel där samverkan har fungerat bra och hjälpt individen vidare i stegförflyttning mot förbättrad hälsa och egen försörjning. Processen Samordnad individuell plan (SIP) har varit en framgångsfaktor i samverkan tillsammans med individen. Arbetsgruppen har identifierat där samverkan behöver utökas och förbättras och tillsammans skrivit avvikelshantering i samverkan och/eller lyft detta vidare till styrgruppen. Arbetsgruppen har under året gemensamt tagit fram ett informationsmaterial om SAMVERK Sävsjö för nyanställda inom varje verksamhet, detta för att säkerställa att all nyanställd personal får tillgång till samma information om SAMVERK Sävsjö.

Under året har fem digitala samverkansträffar genomförts för personal från samtliga parter med följande teman:

- Information om SAMVERK Sävsjö och goda exempel på Samverkan
- Information om Supported Employment (SE) och Kommunalt aktivitetsansvar (KAA)
- Information om Peer Support
- Vad innebär sjuk och aktivitetsersättning/aktivitetsersättning vid förlängd skolgång?
- Arbetsförmedlingens insatser för FINSAM målgruppen

Vid varje uppkoppling har det varit mellan 25–40 personer som har tagit del av respektive information. Varje tillfälle har avslutats med gemensamma dialoger/erfarenhetsutbyte/frågor.

Samverkanskoordinator har tillsammans med rehabkoordinatorerna på vårdcentralen och psykiatri anordnat en fysisk workshop 11 juni för personal inom arbetsmarknadsenheten i Sävsjö kommun, för att utöka samverkan för individer som har en nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom och som saknar sjukpenning grundande inkomst (SGI) detta utifrån samverkansmodellen Rätt Stöd-Rätt försörjning som implementerats i kommunområde Sävsjö under 2023/2024.

SAMVERK SÄVSJÖ har tillsammans med SAMVERK Vetlanda skapat ett SIP nätverk där samtliga representanter från de olika verksamheterna har blivit inbjudna. Under året har man haft två digitala träffar. Syftet med SIP nätverket är att hålla SIP som process levande, delge framgångsfaktorer och hinder och ett forum för erfarenhetsutbyte och möjlighet att ställa frågor då det är ett gemensamt nätverk.

Styrgruppen har träffats vid två tillfällen via teams, detta för att möjliggöra att alla ska kunnat närvara. Det har varit god närvaro från samtliga parter på 90–100%. Vid dessa träffar har man gett varandra information om varandras verksamheter och följt hur sjukpenningtalet och arbetslösheten sett ut i Sävsjö kommun. Samverkanskoordinatorn har gett information om arbetet som sker i arbetsgruppen men också vad som skett och varit på gång inom Samverk Högländet.

Styr och arbetsgrupp har haft en gemensam träff under hösten där man tillsammans följt upp status av handlingsplan för 2024, sett över behov av revidering av handlingsplanen för 2025 och lyft inkomna avvikelser i samverkan. Vid detta tillfälle fick samtliga ytterligare information om syfte med avvikelshantering i samverkan samt information om hur status ser ut i projekt förrehabilitering som startade under hösten 24.

Reviderad 231031

Styr-och arbetsgrupp har kontinuerligt diskuterar samverkansbehov i de träffar som har genomförts.

Nya representanter har tillkommit i arbetsgruppen där samverkanskoordinatörn informerat om SAMVERK Sävsjö. Kontaktlistan har uppdaterats kontinuerligt när nya representanter tillkommit och därefter skickats ut till samtliga.

Gemensam inspirationsdag på Högländet genomfördes 2 oktober med tema; *Organisatoriska mellanrum med Mats Tyrstrup och Fatane Salehi*. Totalt deltog 11 representanter från kommunområde Sävsjö. Samverkanskoordinatörn har tillsammans med parterna, samverkanskoordinatorerna på högländet och förbunds chef planerat och genomfört inspirationsdagen.



UPDRAG SAMVERKAN

HELÅRSRAPPORT 2024

KOMMUNOMRÅDE TRANÅS



Helårsuppföljning Uppdrag Samverkan Kommunområde Tranås 240101–241231

Kommunområde Tranås har genomfört planerade aktiviteter i syfte att nå uppsatta mål samt visioner utifrån Lokal Överenskommelse och Handlingsplan i enlighet med lagen om finansiell samordning.

Handlingsplan Uppdrag Samverkan kommunområde Tranås

Handlingsplanen är utformad för det lokala samverkansarbetet mellan parterna och rör samverkan i Tranås.

Vision: vårt lokala samverkansarbete ska leda till välkända, fungerande rutiner och kännetecknas av god kännedom och respekt för varandras arbete.

Samverkansarbetet ska bli en naturlig del av det ordinarie arbetet och ska genomsyras av en konstruktiv och framåtblickande anda.

Målgrupp: personer i arbetsför ålder från 16 år med komplex problematik med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser från två eller flera av berörda parter.

Mål på strukturell- organisatorisk nivå

Ha god kännedom och kunskap om varandras verksamheter och möjliga insatser för vår gemensamma målgrupp.

Bibehålla och utveckla fungerande formella samverkansstrukturer mellan samtliga aktörer.

Bibehålla och utveckla gemensam värdegrund och inställning till samverkan.

Mål på individnivå

Ge individer ökade förutsättningar för aktivitet/delaktig, att nå egen försörjning och uppleva självständighet samt ökad upplevelse av hälsa.

Genomförda aktiviteter/insatser enligt handlingsplan Uppdrag Samverkan 2024

Lokala Samverkans Gruppen (LSG); chefsgrupp med representanter från samtliga fyra parter. Träffats fyra gånger under 2024, två digitala träffar och två fysiska varav det ena tillsammans med Arbetsgruppen Samverk Tranås. Sista LSG får året genomfördes utvärdering av Lokal Överenskommelse och Handlingsplan med följande frågor: Har samtliga parter deltagit vid LSG? Är upplevelsen från deltagande parter att mötestiden varit fylld och effektiv? Är upplevelsen att utökad samverkan har skett? Resultat; bra representation från samtliga parter under året. Upplevelsen från samtliga parter att mötestiden varit fylld och effektiv och att utökad samverkan skett. Genomgång av nuvarande Överenskommelse och Handlingsplan gjordes på sista mötet -24, vilket ledde till revidering av båda dokumenten inför -25. Att LSG är högst delaktig i Lokal Överenskommelse för samverkan mellan parterna i FINSAM, skapar goda förutsättningar för att samverkan i kommunområde Tranås ska fungera så effektivt som möjligt och att uppsatta mål ska uppnås. LSG fyller också en viktig funktion som styrgrupp till Arbetsgruppen Samverk Tranås och till SIP-nätverket Finns oklarheter om hur överförande av info om samverkan ut till egen verksamhet/organisation går till. Behov att lyfta detta under 2025.

Arbetsgruppen Samverk Tranås; medarbetargrupp med representanter från samtliga fyra parter i FINSAM. Fyra ordinarie träffar under -24. Samtliga fysiska, varav ett gemensamt med LSG. Ytterligare tre arbetsgruppsmöten genomfördes hösten -24 utifrån uppdraget att ta fram förslag på navigationskarta. Samverkanskoordinator är ansvarig och sammankallande för arbetsgruppen. Utvärdering av Lokal Överenskommelse och Handlingsplan genomfördes sista mötet -24 med följande frågor: Har



alla parter deltagit vid Arbetsgruppsmöten? Har punkten "Goda samverkansexempel" lyfts på varje möte? Är upplevelsen från deltagande parter att mötestiden varit fylld och effektiv? Är upplevelsen att utökad samverkan har skett? Genomförs formella samverkansforum; SIP/ Samverk Tranås? Resultat; Bra representation från samtliga aktörer under året. Punkten *Goda Exempel på samverkan* beskrivs som viktig och har lyfts på varje möte. Upplevelsen från samtliga att mötestiden varit fylld och effektiv och att utökad samverkan skett. Upplevelsen är att antalet genomförda formella samverkansforum har ökat ffa uppstart av SIP-processer. Arbetsgruppen ska sprida info om samverkan till verksamhet/organisation tex via APT eller info via mail. Behov finns av att -25 se över om och hur detta görs. Arbetsgrupp och samverkanskoordinator fastställde på sista mötet aktiviteter i Handlingsplan Samverk Tranås -25. Samverkanskoordinator ansvarar för planering och genomförande av aktiviteter enligt Handlingsplanen tillsammans med arbetsgruppen. Arbetsgruppen fyller en viktig funktion att tillsammans med samverkanskoordinatorn utveckla och bibehålla samverkan på en strukturell organisatorisk nivå och därmed få samverkan att fungera på individnivå – en förutsättning för att nå uppsatta mål.

Inspirationsförmiddag samverkan Under maj månad genomfördes inspirationsförmiddag i samverkan i kommunområde Tranås. Det var en fortsättning på temat Samverkan för tidig prevention av kriminalitet från utbildnings- och inspirationsdagen i Eksjö i höstas med fokus på samverkan, tidiga insatser och skyddsfaktorer. Ett högt deltagarantal och bra engagemang och respons.

Digitala frukostmöten Under 2024 har fyra digitala frukostmöten genomförts. Det är Hälsocenter, VUX Tranås, Barn- och ungdomspsykiatriska mottagningen (BUP) samt Vuxenteamet som under 30 minuter har presenterat sina verksamheter och insatser som erbjuds målgruppen aktuell inom FINSAM. Det har varit ett högt deltagande på frukostmöten med bra respons.

Informationsspridning om samverkan och SIP Samverkanskoordinatorn har under -24 vid ett flertal tillfällen tillfrågats om att delge information om samverkan och SIP för ny personal inom verksamheter i Tranås kommun. Informationstillfällen om samverkan och SIP har också genomförts för ledningsgrupper inom Socialförvaltningen Tranås kommun. Det har varit större efterfrågan på denna insats under 2024 än tidigare år, vilket är positivt.

Lokalt utvecklingsarbete Samverkanskoordinatorn driver utifrån uppmärksammade samverkansbehov **lokala utvecklingsarbete** i kommunområde Tranås :

- **Samordnad både Individuell Plan (SIP)** Våren -22 startade Kommunområde Tranås ett utvecklingsarbete kring Samordnad Individuell Plan (SIP) – pågår. Efter gemensam SIP utbildning våren -23 bildades SIP-nätverk med uppdrag att säkerställa utveckling och implementering av SIP samt vara stödfunktion av SIP processen i egen verksamhet. Samverkanskoordinatorn ansvarar för nätverket. LSG är styrgrupp för utvecklingsarbetet. Stående punkt på dagordningen LSG är SIP- info från samverkanskoordinator. Nätverket har utökats under -24, vilket påskyndar och underlättar implementering, spridning och bibehållande av SIP som metod och process. Nätverket har under året -24 haft fem digitala träffar. På uppdrag av LSG genomfördes -24 en utvärdering av SIP. Frågor ställdes till SIP-nätverket kring användandet av SIP - positiva resultat både gällande kvalitativa och kvantitativa parametrar. Utvärdering av SIP är ett utvecklingsområde inom kommunområde Tranås och även inom Samverk Högländet. Kommunal utveckling har pågående utvecklingsarbete kring SIP, visst samarbete kan komma att bli aktuellt under -25 tex gällande uppföljning.



- **Dialogmöten; kommun och region; Rätt Stöd Rätt Försörjning** samverkan sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocesser för målgruppen med ekonomiskt bistånd, sjukdom/ohälsa som försörjningshinder och saknar SIG. Samverkansutmaningar kring målgruppen var temat på gemensam träff i maj -24 Arbetsgrupp/LSG . **Pilotprojekt** mellan kommunen (Arbetsmarknadsavdelningen och Stöd och försörjningsenheten) och en vårdcentral med fokus på rehabiliteringsprocesser i samverkan för målgrupp påbörjades i slutet av -24. Pilotprojektet kommer att genomföras under -25.
- **Dialogmöten ; FK, Region och kommun: Aktivitetsersättning samverkan ungdomar som har/ska ansöka om aktivitetsersättning.** Kartlagt och förbättrat nuvarande samverkansrutiner och processer i samband med aktivitetsersättning. Syfte; säkerställa att ungdom erbjuds relevanta insatser under tiden i aktivitetsersättning, skapa förutsättningar som möjliggör individuell stegförflyttning med mål egen försörjning efter tid i ersättningen. Fyra dialogmöten -24. Samverkanskoordinator varit sammankallande. Utmynnat i en arbetsmetod/process som ska provas -25. Dialogmöten har lett till ökad kunskap och förståelse om varandras uppdrag och möjliga insatser- effektiviserat samverkan kring målgruppen.
- **Navigationskarta/kort** Arbetsgruppen fick vid gemensamt möte med LSG maj -24 uppdrag att ta fram förslag på navigationskarta/kort. Bakgrund; Ofta svårt för målgrupp med behov av samordnade insatser att navigera mellan olika aktörer och insatser. Syftet med navigationskarta och navigationskort; individen ska få ökad kunskap om och förståelse för egen rehabiliteringsprocessprocess, ökad delaktighet och förbättrad compliance i planerade insatser i samverkan. Ökade förutsättningarna för stegförflyttning mot individuellt uppsatta mål. Arbetsgruppen har under hösten -24 haft två extra insatta möten för uppstart upp av arbetet med navigationskarta. Presenterades på sista LSG-24. Beslut LSG; fortsatt arbete med Navigationskort Centrala begrepp : hälsolitteracitet, delaktighet och empowerment– tema på gemensam inspirationsdag i vår.
- **Förrehabilitering i Hälsocenter** Samverkanskoordinator var under början av -24 delaktig i den projektansökan som gjordes för ny verksamhet inom HSF; Förrehabilitering i Hälsocenter. Efter att projektansökan godkändes av HSF:s styrelse har samverkanskoordinator ingått i arbetsgrupp tillsammans med enhetschef och hälsocoach Hälsocenter för att planera och möjliggöra uppstart av projektet januari -25. Samverkanskoordinator kommer under -25 fortsatt ingå i arbetsgruppen samt i styrgrupp för Hälsocenter.

Samverk Högländet. Gemensamma utvecklingsarbeten i samtliga kommunområde HSF. Se separat dokument: *"Utvärdering Handlingsplan Samverk Högländet"*

Referensgrupp SKR SGI-0 Samverkanskoordinator kommunområde Tranås har under -24 varit representant i SKR:s referensgrupp ; *SGI 0*, ett nationellt utvecklingsarbete, liknande det regionala utvecklingsarbetet med Rätt Stöd Rätt Försörjning. Deltagande i referensgruppen har pågått sedan början av -23.

Mål i Handlingsplan Samverk Tranås <i>Samtliga verksamheter och aktiviteter (insatser) kan kopplas till samtliga mål</i> <i>Ha god kännedom och kunskap om varandras verksamheter och möjliga insatser för vår gemensamma målgrupp.</i> <i>Bibehålla och utveckla fungerande formella samverkansstrukturer mellan samtliga aktörer.</i> <i>Bibehålla och utveckla gemensam värdegrund och inställning till samverkan.</i>	Lokala Samverkans Gruppen (LSG)/Styrgrupp. Chefsgrupp med representanter från samtliga fyra parter.	LSG har träffats fyra gånger under -24. Två digitala möten och två fysiska varav det ena tillsammans med Arbetsgruppen Samverk Tranås Uppföljning och utvärdering Lokal Överenskommelse Samverk Tranås och Handlingsplan Samverk Tranås	Bra representation och engagemang från samtliga parter. Uppföljning, utvärdering och revidering av Lokal Överenskommelse och Handlingsplan genomfördes på sista LSG. Resultat uppföljning: Bra representation från samtliga parter. Samtliga parter upplever att mötestiden varit fylld och effektiv och att utökad samverkan skett.	Återkommande	Genomfört
	Arbetsgruppen Samverk Tranås. Medarbetargrupp med representanter från samtliga fyra	Arbetsgruppen har träffats fysiskt fyra gånger under -24 varav det ena tillsammans med LSG. Arbetsgrupp och samverkanskoordinator fastställer Handlingsplan Samverk Tranås, ansvarar för planering och	Bra representation och engagemang från samtliga parter.	Återkommande under året	Genomfört

<i>Ge individer ökade förutsättningar för aktivitet/delaktig, att nå egen försörjning och uppleva självständighet samt ökad upplevelse av hälsa.</i>	Gemensamma utbildnings- inspirationstillfällen i Samverkan	genomförande aktiviteter enligt Handlingsplanen.	Resultat utvärdering; Bra representation från samtliga. Punkten <i>Goda Exempel på samverkan</i> har lyfts på varje möte. Upplevelsen från samtliga att mötestiden varit fylld och effektiv och att utökad samverkan skett. Antalet SIP-processer har ökat.	Uppföljning och utvärdering Lokal Överenskommelse och Handlingsplan genomförs på årets sista arbetsgruppsmöte	Genomfört
		Utvärdering av Lokal Överenskommelse och Handlingsplan sista arbetsgruppsmötet för året	Samverkanskoordinator har bjudits in till ledningsgrupper och till APT inom socialförvaltningen för info om Samverk Tranås och SIP-processen	Återkommande -25	Genomfört
		Informationstillfällen gällande Samverkan för personal hos aktörerna. Introduktion samverkan nyanställda.	Genomfört fyra digitala frukostmöte 2024		Genomfört
		Digitala frukostmöten där verksamheter informerar om insatser för gemensam målgruppen i FINSAM.	Under våren -24 genomfört lokal	Under året påbörjat planering av lokal	Genomfört
		Lokal utbildnings- och inspirationsförmiddag Samverk Tranås			

		Utbildning- och inspirationsdag Samverk Höglandet	inspirationsförmiddag Fokus; Samverkan Ungdomar med komplex problematik. Hösten -24 genomfört gemensam utbildnings- och inspirationsdag Samverk Höglandet.	inspirationsdag våren -25 med tema; Navigationskort/karta fokus på hälsolitteracitet och ökad compliance.	Genomfört
	Utvecklingsarbete Samverk Tranås Rätt stöd – rätt försörjning	Implementering av metoden <i>Rätt stöd Rätt försörjning</i> . Tvåpartsamverkan kommun och region. Aktiva sjukskrivning- och rehabprocesser för målgrupp med e.b och som saknar SGI Utvecklingsarbete Kommunen och Regionen fokus på målgrupp med e.b, uppger sjukdom och ohälsa som hinder för arbete, saknar SGI	Kontinuerlig info om utvecklingsarbetet med Rätt Stöd Rätt Försörjning till LSG och Arbetsgrupp. Påbörjat pilotprojekt tvåpartsamverkan kommunen och en vårdcentral . Fortsatt utvecklingsarbete mellan kommunen under -25	Fortsatt utvecklingsarbete -25 Fortsatt utvecklingsarbete -25	Genomfört

	Samordnad Individuell Plan – SIP som metod och process	SIP Nätverk med representanter från parterna kommun och region. Säkerställer fortsatt utveckling, implementering i egen verksamheten. Stödfunktion SIP i egen vh Samverkanskoordinator ansvarar för SIP-nätverket. LSG är styrgrupp.	SIP Nätverket har haft fem digitala träffar -24. Fortsatt utvecklings- och implementeringsarbete med SIP. Behov av metod för uppföljning	Fortsatt utvecklingsarbete -25 Uppföljning av SIP som metod och process LSG samt redovisning av statistik gällande SIP på sista LSG -24 Fortsatt uppföljande statistik under -25.	Genomfört
	Dialogmöte; Samverkan i samband med Aktivitetsersättning	Dialogmöten; FK, Vårdgivare, Kommun. Ungdomar 20–29 år inför, under och efter tid med aktivitetsersättning	Fyra dialogmöten -24. Samverkanskoordinator sammankallande. Utmynnat i arbetsmetod/process - tillämpas -25. Ökad kunskap, förståelse om varandras uppdrag och insatser - effektiviserat samverkan kring specifik målgrupp.	Fortsatt utvecklingsarbete -25	Genomfört
	Navigationskarta/kort	Arbetsgrupp och Samverkanskoordinator uppdrag ta fram förslag på navigationskarta/kort. Underlätta målgrupper inom FINSAM att navigera mellan samverkansaktörer. Ökad förståelse, delaktighet och	Arbetsgrupp tre extra möten -24. Förslag på navigationskarta/kort Presenterat sista LSG-24. Tillämpa/utveckla -25. Inspirationsdag i vår fokus på navigationskort och hälsolitteracitet	Fortsatt utvecklingsarbete -25	Uppstartat augusti -24

		compliance i egen rehab process - hälsolitteracitet			
	Förrehabilitering i Hälsocenter HSF	Arbetsgrupp Förrehab i Hälsocenter; enhetschef och hälsocoach Hälsocenter, samverkanskoordinator. Styrgrupp Hälsocenter	Medverkat i projektansökan våren -24 Under -24 återkommande träffar arbetsgrupp Förrehab. Bedrivit planeringsarbete inför uppstart av Förrehab. i Hälsocenter jan-25.	Fortsatt utvecklingsarbete -25 Samverkanskoord. kommer från jan-25 ingå i styrgruppen för Hälsocenter	
	Utvecklingsarbete Samverk Höglandet				
	Samverk Höglandet Se separat dokument: "Utvärdering Handlingsplan Samverk Höglandet"	Info till LSG och Arbetsgrupp om utvecklingsarbete inom Samverk Höglandet: SIP-processen, Rätt Stöd Rätt Försörjning, Förrehabilitering, Valfärdsguiden	"Samverkanskoordinator informerar" stående punkt på dagordningen i LSG samt Arbetsgrupp.	Pågående	Genomfört
	Rätt Stöd Rätt Försörjning; tvåpartsamverkan region och kommun	Implementering och spridning av arbetsmetoden Rätt Stöd Rätt Försörjning;	Medverkat vid infotillfälle på ReKo gällande Rätt Stöd Rätt Försörjning		Genomfört



Årsrapport Uppdrag Samverkan 2024

Handlingsplan för Samverk Vetlanda 2022 – 2024,

Denna handlingsplan är styrande för arbetet inom Samverk Vetlanda. Handlingsplanen beslutas för en period på 3 år, och revideras årligen under första kvartal. Den är framtagen och beslutad av arbetsgrupp och styrgrupp inom Samverk Vetlanda, av och för parterna: **Vetlanda Kommun** Socialförvaltningen (SO), Vård- och omsorgsförvaltningen (VO), Barn- och utbildningsförvaltningen (BU), **Region Jönköpings Län** (RJL); Vårdcentralerna Bra Liv Vetlanda och Landsbro, Vårdcentralen Aroma, Vitala vårdcentral, Psykiatriska mottagningen Vetlanda, **Arbetsförmedlingen** (AF) och **Försäkringskassan** (FK).

Mål – vad vill vi uppnå?	Aktivitet – vad ska vi göra?	Hur	Ansvarig	Status
1.Vi har aktiva och hållbara strukturer och för samverkan.	1a) Vi har en styrgrupp med chefer från varje part som träffas 3 gånger per år.	Cheferna deltar i styrgruppsmöten, som är ett forum för samverkan mellan parterna. Cheferna prioriterar samverkansfrågor och skapar förutsättningar för samverkans-arbetet inom sin verksamhet.	Chefer i styrgrupp.	3 möten 2024
	1b) Vi har en arbetsgrupp med medarbetare från varje part som träffas minst 4 gånger per år.	Medarbetare deltar i arbetsgruppsmöten, som är ett forum för utbyte av information mellan parterna. Som medlem i arbetsgruppen representerar man sin arbetsplats, är ambassadör för samverkansarbetet och	Medarbetare i arbetsgrupp.	5 möten 2024

Bilaga 3 - Helårsrapport verksamhet

		erbjuder stöd till kollegor gällande samverkan.		
	1c) Uppföljning av det lokala arbetet med målgruppen som inte har sjukpenningsgrundande inkomst, SGI, görs inom styrgruppen för Samverk Vetlanda.	Information om och frågor kring samverkan i löpande arbetet med målgruppen avhandlas inom styrgruppen i Samverk Vetlanda.	Styrgruppen Samverkanskoordinator bjuder in representant minst 1g/år.	Redovisningen flyttat till feb. 2025
	1d) Uppföljning av det lokala arbetet med "skola-arbetsliv" görs inom styrgruppen för Samverk Vetlanda.	Information om och frågor kring arbetet med skola-arbetsliv avhandlas inom styrgruppen i Samverk Vetlanda.	Styrgruppen, samverkanskoordinator och rektor för gymnasiesärskolan.	Löpande under året
2. Personal hos alla parter har god kännedom och kunskap om Samverk Vetlanda och arbetet med vår gemensamma målgrupp.	2a) Samverkansträffar arrangeras 2 gånger per år. Tema kan variera efter behov, identifieras och beslutas av arbetsgrupp och styrgrupp.	Arbetsgruppen arrangerar samverkansträffar 2 gånger per år. En av träffarna är HSF inspirationsdag. Träffarna erbjuder information om aktuellt tema samt är en arena för medarbetare från olika parter att träffas. Chefer ger medarbetare från alla parter möjlighet att delta.	Samverkanskoordinator, arbetsgrupp och chefer.	Digitala träffar under 2024: 11/6, 4/9, 5/11, 5/12.
	2b) Information om samverkansarbetet och Samverk Vetlanda.	Information om Samverk Vetlandas arbete och aktuella dokument finns på Högländets Samordningsförbund hemsida. Kännedom om denna ska ges till alla ny personal hos alla parter; Samverk Vetlanda - Samordningsförbunden Jönköping län (finsamjonkopingslan.se)	Chefer ansvarar för att sprida informationen till sina (ny-)anställda. Samverkanskoordinator håller sidan uppdaterad.	2 digitala tillfällen: 5/4 och 9/10
3. Fokus på vår gemensamma målgrupp.	3a) Vi ger vår gemensamma målgrupp stöd enligt 5R-principen = rätt person ska få rätt insats i rätt tid av rätt aktör till rätt kostnad.	Med individen i fokus fångar vi tillsammans upp när någon ur målgruppen inte får det stöd den behöver. Vi lyfter frågeställningar i samverkans forumen och hittar	Samverkanskoordinator, arbetsgrupp och chefer.	Löpande

		gemensamt lösningar utifrån dom verktygslådor, regelverk och samarbetsstrukturer vi har.		
	3b) Vi har alla som mål att ha ett nära och fungerande samarbete kring individer med rehabiliteringsbehov som har kontakt med flera av parterna.	-Vi använder Samordnad Individuell plan (SIP) som verktyg för att säkerställa processen för samarbete. -Alla medverkande parter tar ett stort ansvar i både överlämningar och samarbete. -Samverkanskoordinator omvärlds bevakar framgångsrika metoder för att jobba fokuserat med samverkansutmaningar mellan vissa enheter/parter.	Samverkanskoordinator, arbetsgrupp och chefer.	Pågående, även inom Samverk Höglandet
	3c) Säkerställa individperspektivet.	Arbetsgruppen uppmärksammar och arbetar aktivt med att säkerställa att individperspektivet beaktas. Bjuda med deltagare/klient till minst 1 möte under året. Använda till exempel "levande bibliotek".	Arbetsgruppen	Peer Support deltagit vid arbetsgruppsmöten
4. Utveckling av samverkan inom Samverk Vetlanda.	4a) Kontinuerliga uppdateringar.	På styr- och arbetsgruppsmötena uppdaterar man varandra på relevanta nyheter hos parterna. Alla parter lyfter in samverkansfrågor på strukturell-, grupp- och individnivå (avidentifierat), som rör målgruppen.	Samverkanskoordinator, arbetsgrupp och chefer.	Görs
	4b) Identifiering av utvecklingsområden.	På styr- och arbetsgruppsmöten identifieras utvecklingsområden. Styrgruppen har mandat att besluta om utvecklingsarbete och ge arbetsgruppen i uppdrag att utföra arbetet.	Samverkanskoordinator, arbetsgrupp och chefer.	Löpande

5. Samverkan mellan samverkanskoordinatorer på Höglandet. Egen handlingsplan för Samverk Höglandet finns som bilaga.	5a) Arbete med Samordnad Individuell plan, SIP	Arbetet med att sprida kunskap om SIP pågår i alla Höglands-kommunerna och även Regionen. Vi följer, sprider och samarbetar kring SIP-arbetet.	Samverkanskoordinator	Löpande. SIP-utbildning för Vuxenenheten 2 SIP-nätverk har anordnats: 12/4 och 6/9
	5b) Omvärldsbevaka och följa arbetet inom samverkansområdet. Extra fokus på Lokala överenskommelser med AF-Kommun, BIP-forskningen, Målgruppen utan SGI	Ta del av information inom Höglandets Samordningsförbund, Kommunal Utveckling och andra kommuner gällande hur dom arbetar vidare med och tar vara på BIP-forskningens resultat.	Samverkanskoordinator	Löpande
	5c) Kommunikation och uppföljning	Hemsidan till HSF Välfärdsguiden Gemensam utvärdering, nationella indikatorenkäter Samverkan kring gemensamma frågor	Samverkanskoordinator	Löpande

Budget/kostnad/resurser:

Samverkansträffar: lokal – går att hyra gratis inom Vetlanda kommun. Fika/frukost till en budget på ca. 1500 – 2000 sek. per samverkansträff.

Samverkanskoordinator: tjänst finansierad av Höglandets Samordningsförbund på 50 %.

Övrigt: Alla parter bidrar med personalresurser till att delta i styr- och arbetsgrupp, samt internt arbete med samverkansfrågor.

Höglandet Samordningsförbund inspirationsdag: Samverkanskoordinatorer sitter med i planeringsgrupp kring den årliga Inspirationsdagen.

BIP: Beskäftigelse Indikator projektet [BIP - Samordningsförbunden Jönköping län \(finsamjonkopingslan.se\)](http://BIP - Samordningsförbunden Jönköping län (finsamjonkopingslan.se))

Samplanering: Grupperna Samverk Vetlanda och Samarbetsgrupp gällande missbruk/riskbruk/beroende, ska samarbeta och samplanera kring mötestider och andra beröringspunkter (t.ex. aktiviteter i handlingsplaner) i den mån det går.

Årsrapport för Samverk Vetlanda gällande 2024:

Handlingsplanen är senast reviderad 24-02-28

1. Vi har aktiva och hållbara strukturer och för samverkan.

Representation vid styr- och arbetsgrupp:

- Årets första möte hade vi gemensamt för styr- och arbetsgrupp. Tema var en *tillbakablick från 2017* och även *fokus på våra roller* och uppdrag inom Samverk Vetlanda. En uppskattad träff.
- Styr- och arbetsgruppen i Samverk Vetlanda har träffats kontinuerlig och enligt plan under våren. Det har över lag varit bra deltagande på mötena under året.
- VC Aroma har varit utan chef och haft en pressad verksamhet under våren vilket gjort det svårt att delta i styrgruppen, men har deltagit vid höstens möte.
- VO-förvaltningen har haft instabilt inom personalgruppen för myndighetshandläggning under våren, och därav haft svårt med representation i arbetsgruppen. Detta har löst sig under hösten.

Målgrupp SIG 0: Rutin från det länsövergripande arbetet är klar och har spridits under året. Det lokala arbetet med målgruppen har fortsatt och går hand i hand med den nya rutinen. Vid styrgruppsmötet i oktober beslutades att skjuta fram redovisningen till februari 2025, för att då få en bild över hela 2024.

SamSTART: Vetlanda kommun deltar i ESF-projektet SamSTART som leds av Arbetsförmedlingen. Samverkanskoordinator och AFs representant i styrgruppen följer arbetet och rapporterar löpande in i Samverk Vetlanda. Kort sammanfattat kan sägas att det fungerar mycket bra. 20 elever aktualiserades under läsåret 2023/2024. Kontaktvägarna blivit tydligare och fler elever med funktionsnedsättning fångas nu upp och blir i större utsträckning erbjudna stöd i övergång från gymnasiet till vuxenlivet.

2. Personal hos alla parter har god kännedom och kunskap om Samverk Vetlanda och arbetet med vår gemensamma målgrupp.

Resultat från digitala infoträffar under 2024:

Peer Support (11 juni): ca. 30 deltagare, mycket uppskattat!

Våld i nära relationer (4 september): ca. 60 deltagare, viktig och efterfrågat tema.

Försäkringskassan sjuk- och akt.ers. (5 november): ca. 35 deltagare, väckte många bra och relevanta frågor. Svar återkopplades i mailutskick till deltagande.

Arbetsförmedlingen insatser för målgruppen (5 december): ca 35 deltagande, info som gav bra översikt över AFs insatser till målgruppen.

Digitala infoträffar om Samverk Vetlanda till (ny)anställda hos parterna:

5 april: 27 deltagande, varav 19 kommunanställda, 8 från andra parter

16 oktober: 10 deltagande, alla kommunanställda

3. Fokus på vår gemensamma målgrupp

Lägesrunda och identifierade samverkansbehov lyfts alltid på styr- och arbetsgruppsmötena, där det finns bra engagemang och klimat för att ta upp både utmaningar och framgångsfaktorer.

Ett av de mest konkreta verktyg vi har för samverkan på individnivå är Samordnad Individuell Plan (SIP). Under året har Samverkanskoordinator i Sävsjö och Vetlanda tillsammans anordnat två digitala nätverk där personal får input och dela erfarenheter kring SIP. Det har varit uppskattade tillfällen och kommer fortsätta efter önskemål även under 2025. Personal från Regionen och kommunerna har deltagit.

Samarbete med Peer Support fortsätter. Peer Support hos psykiatrin, Lars Agerbrink, blir inbjuden på arbetsgruppens möten och ha även presenterar sig och sitt uppdrag på en av årets digitala infoträffar. Lars kommer in med ett viktigt perspektiv utifrån målgruppen med psykisk ohälsa.

4. Utveckling av samverkan inom Samverk Vetlanda.

Utvecklingsområden som jobbats med under året är;

Hälsocenter: Efter att alla kommuner och parter i Samordningsförbundet uppmärksammat värdet av Hälsocenter för vår gemensamma målgrupp skrevs en ansökan om utökat verksamhet under våren. I maj 2024 fattade Höglandets Samordningsförbund Styrelse beslut om "förrehabilitering i Hälsocenter". Detta resulterade i ekonomiska medel till Hälsocenter som gör att man i Vetlanda utökar verksamheten med 50% tjänst under hela 2025. Kopplat till detta har det gjorts en satsning på att stärka kommunens Hälso och sjukvårdspersonal i att förskriva Fysisk aktivitet på Recept. Utbildningstillfälle hölls med hjälp av Regionens Folkhälsosamordnare 4/11, och nytt tillfälle är bokat till 19/3-25 för uppföljning. Denna gång blir även Regionens personal (2 från varje VC) inbjudna.

Samverkansutmaning: Det uppmärksammas att människor fortfarande hamnar i kläm mellan våra myndigheter och insatser. Arbetsgruppen har uppdaterat dokument med våra kontaktuppgifter, och försöker sprida detta samt skicka budskapet att vi alla som jobbar med människor måste hjälpas åt i att "lotsa" individer så dom får rätt stöd. Målgrupper vi är extra oroliga för är unga vuxna som inte arbetar eller studerar samt utrikesfödda med hälsoproblematik som fastnar i utanförskap.

Nyhetsbrev: Samverkanskoordinator försöker skicka nyhetsbrev till alla i styr- och arbetsgrupp några gånger per år för spridning till personal som jobbar med målgruppen. Breven innehåller korta nyheter från parterna, info gällande samverkan, tips på föreläsningar och insatser samt samverkanstips för inspiration.

Avvikelse i samverkan: Finns nu information och rutiner på HSFs hemsida. 4 avvikelser i Samverkan har gjorts i Vetlanda. Vi har testat rutinen och återkopplat i styr- och arbetsgruppen kring hur den kan användas på ett positivt sätt till utveckling och lärande.

5. Samverkan mellan samverkanskoordinatorer på Högländet, se även egen handlingsplan och halvårsrapport.

SIP-processen jobbas ständigt med inom HSF. Vi följer nationella nätverk, har dialog med Regionen för samsyn och samarbete och jobbar mycket med spridning av information utifrån lokala önskemål och behov. På slutet av året har Kommunal utveckling (KU) fått ett uppdrag kring SIP i länet. Samverkanskoordinatorerna haft ett första möte med representant från KU, som kan konstatera att Högländet ligger långt framme i frågan jämfört med de andra Samordningsförbunden. Det är glädjande att man ser effekt av många års arbete med frågan.

Informationsspridning: Samverkanskoordinator tar in, och skickar vidare relevant information till styr- och arbetsgrupp samt berörda medarbetare.

Kommunikation och uppföljning: Hemsidan till HSF har utvecklats och fyllts på under året. Valfärdsguiden har diskuterats både lokalt och övergripande i förbudet, utmaningar finns i att hålla den tillräckligt uppdaterad och matnyttig utan att det blir för krävande. Tre olika enkäter har gjorts under hösten som blir spännande att få ta del av resultaten ifrån.

//Annika Synnes Lindberg, 2024-12-20

Samverkanskoordinator Vetlanda

Årsrapport 2024

Kansli

Tjänsteperson

Förbundschef Kajsa Hallmans, heltidstjänst 100%

Kontaktuppgifter

Högländets samordningsförbund, Kaserngatan 16, 575 35 Eksjö

076-723 31 17

hoglandetssamordningsforbund@nassjo.se

www.finsamjonkopingslan.se är gemensam hemsida för länets tre samordningsförbund.

Löne- och personaladministration

Samordningsförbundet har ett avtal med Region Jönköpings län om köp av viss administration från regionens kansli. Regionen sköter ekonomi- och personaladministration åt samordningsförbundet.

Nätverk mellan förbund

Samordningsförbundet är medlem i Nationella Nätverket för samordningsförbund (NNS). NNS bjuder in till digitala månadsträffar med förbundschefer. I början av 2024 gick en intresseanmälan ut till samordningsförbunden med en möjlighet till att få vara med och bidra som tjänstepersonstöd för NNS. Efter dialog med ordförande i Högländets samordningsförbund, anmälde förbundschef intresse och var i maj en av fyra förbundschefer som tillträdde uppdraget som NNS tjänstepersonstöd. Samordningsförbundet säljer 20% av förbundschefens heltidstjänst till NNS.

Under året har NNS bjudit in till nationella, digitala ordförandeträffar för medlemsdialog om aktuella frågor och information. NNS har lanserat en ny hemsida och under 2024 har arbetet med NNS fem prioriterade områden i det strategiska påverkansarbetet för samordningsförbundens förutsättningar fortsatt.

I mitten av oktober anordnade nationella rådet förbundscheferdagar i Stockholm som tjänsteperson från Högländets samordningsförbund deltog på. Under året har det varit stort fokus på regeringsuppdraget och nationella rådets uppdaterade kunskapsstöd avseende strukturövergripande insatser.

Förbundschefen samarbetar med tjänstepersoner i andra samordningsförbund, både i uppdraget som NNS tjänstepersonstöd, genom regionala nätverksträffar och utifrån specifika frågor som Valfärdsguiden, Nationella indikatorenkäter samt Stoppa våldet (ökad upptäckt av våld). Samarbete med tjänstepersoner i Samordningsförbundet Södra Vätterbygden och Finnvedens samordningsförbund sker kontinuerligt vid behov.

Konferenser

Finsamkonferensen genomfördes digitalt 16 maj. Då konferensen krockade med samordningsförbundets styrelsemöte, som inte gick att flytta till annan tid, deltog förbundschefen på den digitala Finsamkonferensen under förmiddagen.

15 maj anordnades en gemensam vårkonferens med länets tre samordningsförbund. Förbundens styrelser, beredningsgrupper och kansli deltog, från Högländets samordningsförbund medverkade även samverkanskoordinatorerna. Konferensen hade fokus på förutsättningar och möjligheter med samordningsförbunden. Anna och Kristian från Tänka Tillsammans deltog som moderatorer.

Ingen information har gått ut gällande planering för Nationella rådets ordförandekonferens för 2024.

Inspirations- och utbildningsdagar

Den 24 maj anordnade Högländets samordningsförbund en juridikföreläsning utifrån samtycke och sekretess i samverkan. Roger Sandgren, adjunkt i juridik i offentlig förvaltning på Jönköping University föreläste för 185 deltagare varav 25 på plats och resterande digitalt. Gemensam inspirationsdag genomfördes i Olsbergs arena, Eksjö, på förmiddagen onsdag 2 oktober. Cirka 100 personer deltog på inspirationsdagen som hade fokus på organisatoriska mellanrum.

Informationshantering

Arkiv

Samordningsförbundets slutarkiv finns i Tranås kommun som även är förbundets säteskommun. Förbundschef är arkivansvarig och Tranås kommun är tillsynsansvarig för arkivet. Arkivarie i Tranås kommun utgör ett stöd i förbundets arbete med och upprättande av informationshanteringsplan, diarium och arkivplan.

E-post

Högländets IT sköter samordningsförbundets e-postsystem vad gäller uppdatering och service.

Hemsida

IT-enheten inom Jönköpings kommun hanterar driften av förbundets hemsida enligt avtal. Avtalet är uppsagt till årsskiftet och nytt avtal avseende hemsidan är tecknat mellan Sitevision och länets tre samordningsförbund. På hemsidan presenteras bland annat protokoll och minnesanteckningar från styrelse respektive beredningsgrupp. Där finns också dokumentation om insatser som förbundet finansierar. Hemsidan är gemensam för alla tre förbunden i Jönköpings län. Styrelse och beredningsgrupp har möjlighet att logga in på webbplatsen för att nå arbetsmaterial och dokument till möten.

Digital anslagstavla

På hemsidan har Högländets samordningsförbund en digital anslagstavla där protokoll och andra kungörelser publiceras.

Dataskyddsombud

Högländets samordningsförbund har avtal med Högländsförbundet om dataskyddsombud. Erik Selander är dataskyddsombud för samordningsförbundet.

Utvärdering samverkan

- god representation i samtliga samverkansgrupper* (minst 75% närvaro på helår)
- hög upplevelse av väl fungerande samverkan mellan parterna **
- högt förtroende för parterna ***

* styr- och arbetsgrupper i Samverk, förbundets beredningsgrupp och styrelse

** minst 7 (av 10) i snitt baserat på resultat i genomförda enkäter

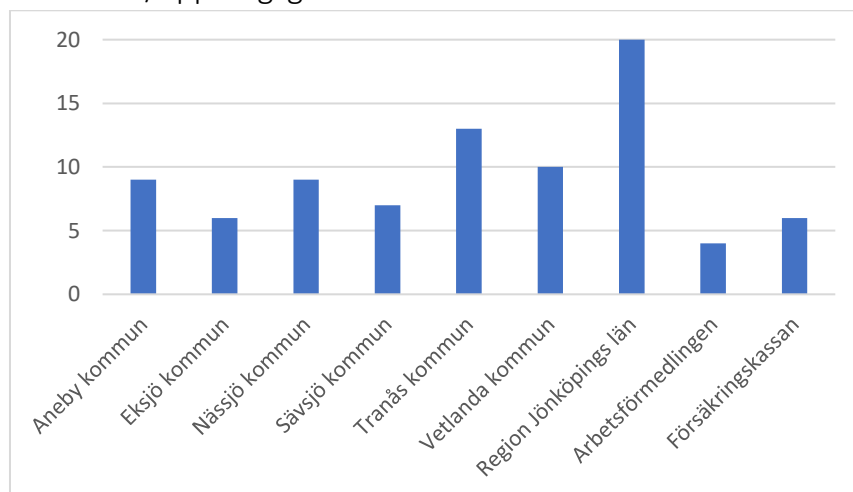
*** övervägande positiva svar (över 7 av 10) baserat på resultat i enkäter

Utvärderingen har genomförts 22 oktober - 18 december 2024 genom att parternas representanter (ordinarie och ersättare) i samordningsförbundets styrelse, beredningsgrupp samt styr- och arbetsgrupp för Samverk i respektive kommunområde har svarat på en digital enkät. Frågor och svarsalternativ beslutades gemensamt på förbundets strategidag i augusti 2024 där både styrelse och beredningsgrupp deltar.

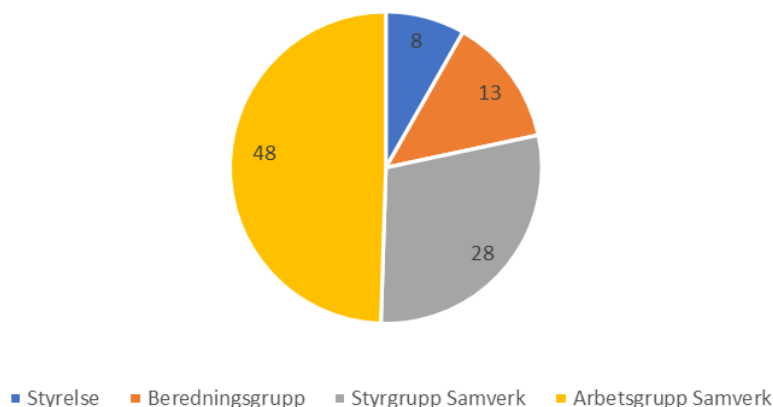
Alla fritextsvar har bearbetats med hjälp av Chatgpt som har sammanfattat svaren på respektive fråga. Frågor markerade med * är fritextfrågor och en utförligare sammanställning finns i slutet av dokumentet. All rådata finns på förbundets kansli.

Totalt ingår 84 svar (+ 17 ej slutförda) uttag 250115

1. Arbets-/uppdragsgivare



2. I vilken/vilka samverkansgrupper representerar du din arbetsgivare?



3. Hur väl upplever du att samverkan mellan parterna fungerar i Högländets samordningsförbund? (Skala 1-10) Medel 7,9

4. Vad fungerar bra? *

Sammanfattningsvis handlar mycket om de goda kommunikationsvägarna, engagemanget och den gemensamma ambitionen att arbeta för ett bättre samarbete och effektivare lösningar för målgruppen.

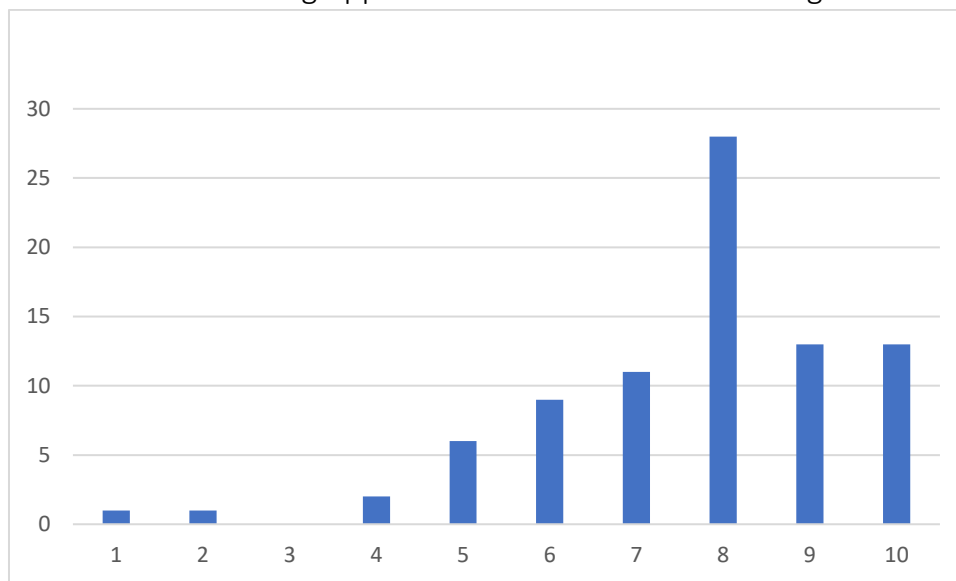
5. Vad fungerar mindre bra? *

Utvecklingsområden i samverkan handlar om att förbättra tydligheten, resurstillgången och kontinuiteten i samverkan, samt att skapa mer handlingskraft och engagemang från alla aktörer för att säkerställa att arbetet leder till konkreta och effektiva insatser för individen.

6. Upplever du att samverkan mellan parterna ökar (eller underlättas) genom arbetet i Högländets samordningsförbund? 94 % ja

7. I vilken utsträckning? (Skala 1-10) Medel 7,5

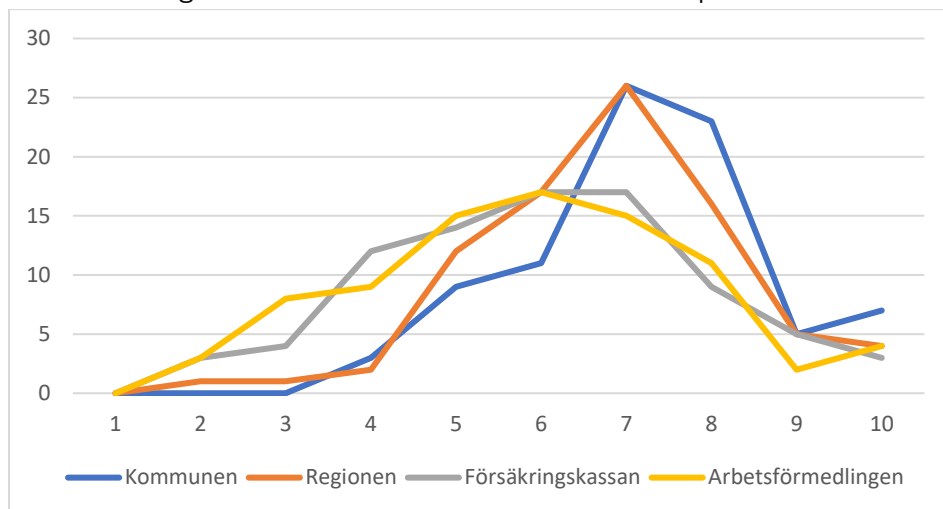
8. I vilken utsträckning upplever du att du har förutsättningar att samverka?



Slutsats *

Förutsättningarna för samverkan är över lag goda, men tidsbrist, hög arbetsbelastning och interna prioriteringar utgör hinder för att samverkan ska kunna genomföras i full utsträckning. Samverkan är en självklar del för många inom sina roller, men det krävs både strukturer och individuellt engagemang för att den ska kunna fungera optimalt. Stöd från chefer och en förståelse för samverkanens vikt är viktiga för att uppnå framgång.

9. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av parterna?



9a. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av kommunen? * **Median 7**

Samordnade rehabiliteringsinsatser inom kommunen fungerar i hög utsträckning, men begränsas av resurser, organisatoriska hinder och bristande samverkan mellan olika parter. Förbättrad samverkan, tydligare ansvarsfördelning och mer resurser krävs för att kunna möta behovet hos alla individer i målgruppen. Det gemensamma arbetet och förändringar i lagstiftningen, som påverkar tillgång till stöd, förväntas ge positiva effekter i framtiden.

9b. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av Regionen? * **Median 7**

Trots god vilja och potential för förbättring upplever många att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser inte får det stöd de behöver från regionen. Långa väntetider, bristande samordning mellan vårdnivåer, begränsade resurser och språk- samt kulturbarriärer försvårar tillgången till nödvändigt stöd. För att förbättra situationen krävs bättre samverkan och resurstillgång, samt tydligare kommunikation och stöd för att individer ska kunna få hjälp i ett tidigt skede.

9c. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av Försäkringskassan? * **Median 6**

Generellt sett finns det uppfattningen att Försäkringskassan inte alltid kan ge det stöd som behövs, särskilt för personer utan sjukpenning eller aktivitetsersättning. Bristande samverkan, långa handläggningstider och mycket byråkrati försvårar för individer att få adekvat stöd och insatser. De som får stöd är oftast de med rätt ersättning, men för personer utan SGI eller med komplexa behov är situationen svårare.

9d. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av Arbetsförmedlingen? * **Median 6**

Arbetsförmedlingen anses inte alltid kunna ge tillräckligt stöd för personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser, särskilt för de som inte faller inom standardramarna eller specifika program. Mycket ansvar ligger på individen, och långa väntetider samt brist på samordning mellan aktörer försvårar situationen. Bristen på resurser och en allt mer centraliserad och digitaliserad arbetsprocess gör att många får otillräckligt stöd, vilket kräver en starkare samverkan mellan olika parter för att hjälpa de mest utsatta grupperna.

Fritextsvar

4. Vad fungerar bra?

Sammanfattningsvis handlar mycket om de goda kommunikationsvägarna, engagemanget och den gemensamma ambitionen att arbeta för ett bättre samarbete och effektivare lösningar för målgruppen.

Närvaro och engagemang. Det finns en hög närvaro på styrelsemöten och ett stort engagemang från alla parter. Mötena upplevs som aktiva och produktiva, där både styrgrupp och arbetsgrupp deltar aktivt.

Öppet klimat och samsambetsinriktning. Det råder ett öppet klimat där alla kan uttrycka sina perspektiv och där samverkan är en prioritet. Kommunikation och information delas på ett öppet och respektfullt sätt, vilket skapar en god förståelse för varandras utmaningar och behov.

Struktur och planering. Det finns en bra struktur för möten och en regelbunden uppföljning av aktiviteter. Många lyfter fram att den tydliga strukturen underlättar samsambetet och gör att alla har god kännedom om varandras verksamheter, vilket i sin tur förbättrar samverkan.

Samverkan mellan parter. De flesta upplever att det finns en genuin vilja att samsamverka, och många påpekar att kommunikationen är öppen och effektiv. Det finns ett gemensamt mål som alla arbetar mot, vilket skapar en stark grund för samsambete.

Respekt och förståelse. Förtroendet mellan parterna är starkt, och alla verkar lyhörda för varandras uppdrag och roller. Det finns också en vilja att sätta sig in i varandras arbetsmetoder och bidra till gemensamma lösningar, vilket underlättar samsambetet även när problem uppstår.

Samverkanskoordinators roll. Samverkanskoordinatoren framhålls som en viktig drivkraft i arbetet, som tar initiativ och ser till att behoven hos de olika parterna tas tillvara. Koordinatoren verkar också vara en central punkt för att skapa kontaktvägar och samordna aktiviteter.

Nära samsambete och lokal kännedom. Eftersom många aktörer känner varandra väl på en lokal nivå underlättar det samsambetet, särskilt i en liten kommun där kontakter och relationer är lättare att etablera och hålla vid liv.

5. Vad fungerar mindre bra?

Utvecklingsområden i samverkan handlar om att förbättra tydligheten, resurstillgången och kontinuiteten i samverkan, samt att skapa mer handlingskraft och engagemang från alla aktörer för att säkerställa att arbetet leder till konkreta och effektiva insatser för individen.

Tydlighet och struktur. Det uppfattas som otydligt vad allas roll och ansvar är i samverkan, särskilt i relation till individorienterade insatser. Det behövs en bättre förståelse för varje parts specifika uppdrag och hur deras insatser bidrar till målen. Tydlighet om vem som representerar vem och vad man förväntas göra skulle underlätta arbetet.

Kunskap om samverkan och verksamheter. Trots ansträngningar för att stärka kunskapen om Finsam och de olika förbundets verksamheter, finns det fortfarande upplevelse av för låg kännedom om varandras arbete och roller. Detta kan göra samverkan långsammare och mer utmanande.

Resurser och regelverk. Det finns utmaningar kopplat till interna regelverk, särskilt bland statliga aktörer, som hindrar utveckling och gör samverkan trögare. Resursbrist inom många myndigheter gör att samverkan ibland prioriteras bort, vilket skapar frustration.

Kontinuitet och engagemang. Det finns problem med att få kontinuitet i arbetet, särskilt i styrgruppen. Frånvaro eller passivitet från vissa aktörer kan göra det svårt att driva frågor framåt och fördröja beslutsprocesser. Det efterfrågas också en mer aktiv roll från samverkanskoordinatören, som många tycker bör driva på arbetet och engagera parterna mer.

Samverkan på individnivå. Samverkan på individnivå, exempelvis med Arbetsförmedlingen (AF) och Försäkringskassan (FK), är fortsatt en utmaning, särskilt när det gäller att hitta kontaktvägar och hantera ärenden när individer saknar handläggare. Detta skapar osäkerhet om hur samverkan ska fungera effektivt.

Tidsbrist och mötesdeltagande. Det finns en uppfattning att många har svårt att prioritera möten, vilket leder till att vissa aktörer inte är tillräckligt engagerade eller förberedda. Det behövs mer aktiva deltagare och bättre förberedelser inför möten för att maximera effekten av samverkan.

Långsam handläggning och väntetider. Väntetider för beslut, utlåtanden eller tillgång till resurser kan fördröja samverkan och riskera att deltagare faller mellan stolarna. Det behövs snabbare och mer effektiv samordning för att säkerställa att insatser sker i tid.

Effektivare samverkan i konkreta ärenden. Samverkan skulle kunna förbättras genom att fokusera mer på gemensamma insatser för att säkerställa att individer inte faller mellan stolarna. Det finns ett behov av att konkretisera och förbättra arbetet i enskilda ärenden och att alla parter är med och bidrar aktivt.

Sammanfattningsvis upplever många att det finns både bra förutsättningar och hinder för att samverka på ett effektivt sätt. Här är några viktiga aspekter som framkommit:

8. I vilken utsträckning upplever du att du har förutsättningar att samverka?

Tidsbrist och arbetsbelastning. Många upplever att tidsbrist är den största hindrande faktorn för effektiv samverkan. Arbetet med klienter och andra uppdrag tar ofta mycket tid, vilket gör det svårt att prioritera samverkan. Dock betonas att det finns en vilja att samverka, och många försöker ändå avsätta tid för det.

Stöd från chefer och organisation. Chefer och arbetsgivare är i många fall positiva till samverkan och uppmuntrar till detta, vilket skapar bra förutsättningar. Det finns även en uppfattning om att samverkan prioriteras när det är möjligt, men den interna arbetsbördan tenderar att komma före externa samarbeten, särskilt när organisationen är under press.

Samverkan som en självklar del av arbetet. För vissa yrkesgrupper ingår samverkan som en naturlig del av arbetet, särskilt när det handlar om att hjälpa individer. Relationer och förtroende mellan aktörer anses vara avgörande för att samverkan ska fungera effektivt. En upplevelse är att samverkan i många fall hänger på den enskilda tjänstemannens vilja och prioritering.

Brist på struktur och samordning. Samverkan fungerar bäst när det finns etablerade strukturer, men det finns behov av att utveckla och tydliggöra dessa strukturer för att förbättra effektiviteten. Vissa samverkansforum fungerar inte optimalt, och det finns en önskan om mer tydlig samordning för att undvika att saker hamnar mellan stolarna.

Personlig vilja och ansvar. Det finns ett starkt engagemang och en vilja att samverka, särskilt när samverkan gynnar klienter och individer. Förmågan att skapa relationer och ha tydliga förväntningar på varandras arbete är avgörande för att samverkan ska lyckas. För de som är i ledande positioner, som chefer, ges goda förutsättningar för att främja samverkan, men också här påverkas möjligheten av hög arbetsbelastning.

Fördelar med samverkan. När samverkan fungerar bra skapas nya kontaktvägar och en bättre förståelse för varandras verksamheter. Det ses som en nyckel för att nå goda resultat för individen, och även om det är svårt att hinna delta i alla möten, är det ofta möjligt att prioritera viktiga samverkansmöten.

9a. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av kommunen?

God vilja men begränsade resurser. Kommunerna har en vilja att hjälpa personer med behov av rehabilitering, men lagar, regler, och ekonomiska begränsningar sätter ramar för vad som är möjligt att genomföra. Det finns också en upplevelse av att resurser och personalstyrka är begränsade, vilket påverkar möjligheterna att ge varje individ den tid och det stöd de behöver.

Stöd via SIP och samordning. SIP-processen (Samordnad Individuell Plan) används som ett verktyg för samordning och insatser, och i de fall där samtycke finns och samverkan fungerar är stödet i hög utsträckning bra. Kommunen anses ha bra redskap och insatser för att fånga upp individer som behöver samordning, men detta beror mycket på vilken handläggare eller coach individen får.

Viktiga förändringar och utmaningar. Kommunerna har svårt att tillhandahålla vissa insatser som är nödvändiga, som t.ex. boendeinsatser enligt SOL eller LSS. Bristande samverkan mellan olika aktörer försvårar för individer att få rätt stöd, och många riskerar att "falla mellan stolarna". Förändringar i lagstiftning, som de i SOL, förväntas underlätta tillgången till stöd i ett tidigare skede.

Ojämlik tillgång beroende på handläggare. Kunskapen om rehabiliteringsinsatser och samverkan kan skilja sig mellan olika handläggare och personer inom kommunen, vilket leder till ojämlik tillgång till stöd. Det beror ofta på vilket stöd och vilken samverkan som är tillgänglig genom den enskilda handläggaren.

Behov av närmare samordning och stöd. Det finns en uppfattning att ett mer samordnat och nära stöd skulle behövas för att bättre möta målgruppens behov. Kommunen och andra parter behöver ta ett större gemensamt ansvar, och den samverkan som sker inom forum som Samverk ses som positiv för att underlätta insatser.

Bristande samverkan och ansvar. Det finns en erkänd brist på samverkan mellan olika parter, vilket leder till att behov inte alltid tillgodoses fullt ut. Kommunens ansvar ses som stort, men samverkan mellan kommunen, regionen, och Försäkringskassan är ibland otillräcklig. Många upplever att det inte alltid finns en klar väg att gå eller en enhet som ansvarar för den samordnade rehabiliteringen.

9b. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av Regionen?

Bristande tillgång till vård och lång väntetid. Många upplever att det tar lång tid att få tillgång till bedömning och behandling, särskilt inom vuxenpsykiatri. För de som väl har blivit inskrivna kan väntetiderna till terapi och specialiserad behandling vara långa. Detta gör att personer som behöver rehabilitering kan få vänta länge på adekvat hjälp.

Komplexitet i systemet. För vissa individer, särskilt de som inte kan driva sina egna ärenden, är det svårt att få rätt stöd. Om inte någon företrädar individen eller "för deras talan", kan det vara lätt att de missas i systemet. Det upplevs också som att kommunikationen mellan olika vårdnivåer (primärvård och specialistvård) är otydlig, vilket gör det svårt att säkerställa kontinuitet i rehabiliteringsinsatser.

Begränsade resurser och samordning. Resurserna inom regionen upplevs vara begränsade, vilket gör att insatser inte alltid kan genomföras i den omfattning som behövs. Det finns också en uppfattning om att kommuner och regioner måste samarbeta bättre för att säkerställa att individer utan sjukpenninggrundande inkomst (SGI) får de rehabiliteringsinsatser de behöver.

Kulturella och språkliga hinder. Målgruppen med utländsk bakgrund, språksvårigheter eller olika funktionsvariationer upplever ofta att de inte får det stöd som behövs. Det finns en uppfattning att dessa individer har svårt att nå fram till vården, vilket gör att de lämnas utan nödvändigt stöd.

SIP-processen och samverkan. Genom en ökad och bättre tillämpning av SIP-processen (Samordnad Individuell Plan) finns möjligheter att förbättra samordningen och stödet till individer i behov av rehabilitering. Det krävs dock goda samverkansstrukturer mellan kommun och region för att säkerställa att alla, särskilt de utan SGI, får de rehabiliteringsplaner och insatser de behöver.

9c. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av Försäkringskassan?

Regler och krav. Försäkringskassan upplevs som hinder för att ge tillräckligt stöd på grund av strikta regler, krav och hög press. Detta försvårar för både individen och de involverade aktörerna att få tillräckligt med stöd, särskilt för personer utan sjukpenninggrundande inkomst (SGI).

Beroende av ersättning. De personer som har rätt till sjukpenning eller aktivitetsersättning får i högre grad stöd, men personer utan ersättning (t.ex. de utan SGI) har svårt att få samma stöd eller insatser från Försäkringskassan. Målgruppen kan ansöka om samordning, men detta görs sällan på grund av oklarheter kring Försäkringskassans roll för personer utan SGI.

Låg samverkan. Det upplevs vara låg samverkan mellan Försäkringskassan och andra aktörer när det gäller rehabiliteringsinsatser. Detta gör att samordning mellan myndigheter och aktörer blir svårt och inte alltid tillräcklig.

Svårigheter med handläggning och stöd. Långa handläggningstider, svårigheter att bevilja sjukersättning och aktivitetsersättning samt brist på personliga kontakter gör det svårt för målgruppen att få det stöd de behöver. Brev och information från Försäkringskassan upplevs ofta vara svårtolkade och ställer ett stort ansvar på individen att förstå och agera på dem.

Begränsat stöd och oklarheter. Försäkringskassan har inga egna rehabiliteringsinsatser utan är främst en samordnande aktör. Det innebär att det är svårt att avgöra i vilken utsträckning personer faktiskt får det stöd de behöver, särskilt när samverkan med andra parter brister.

9d. I vilken utsträckning tror du att personer i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser får det stöd de behöver av Arbetsförmedlingen?

Resurser och regelstyrning. Det finns en uppfattning om att Arbetsförmedlingen har god vilja att hjälpa personer med behov av rehabilitering, men att lagar, regler och ekonomi ofta begränsar de

insatser som kan genomföras. Många individer får inte det stöd de behöver, framför allt om de inte följer de exakta ramarna eller om de faller utanför specifika program.

Individens ansvar. Ett återkommande tema är att mycket ansvar läggs på individen att driva sitt eget ärende. Detta leder till att många inte får tillräcklig hjälp eller stöd och ofta blir "en i mängden". Handläggare är ofta överbelastade med många ärenden, vilket gör att det inte alltid finns tid att ge ett helhetsstöd eller att hålla kontakt med individen på ett mer personligt plan.

Brist på samordning. Arbetsförmedlingen är ofta inte direkt involverad i samordnade rehabiliteringsinsatser utan hänvisar ofta till externa aktörer eller andra parter, vilket skapar otydlighet och gör det svårt för individen att få den hjälp de behöver. Dessutom finns det rapporter om långa väntetider och handläggningstider, vilket försvårar individens möjlighet att få hjälp i tid.

Begränsat stöd för målgruppen. För målgruppen med behov av samordnade rehabiliteringsinsatser upplevs det finnas få insatser att tillgå via Arbetsförmedlingen. Många personer lämnas att klara sig själva, särskilt om de inte tillhör specifika målgrupper eller program som Samstart eller Sius. Bristen på resurser och lokalt stöd innebär att många inte får det individuellt anpassade stöd de behöver.

Digitalisering och kommunikation. Arbetsförmedlingens användning av digitala kontaktvägar och svårförståeligt myndighetsspråk gör det ännu svårare för individer att få den hjälp de behöver, särskilt när målgruppen har svårigheter med att navigera i dessa system. Det rapporteras också att samverkan är otillräcklig, särskilt när det gäller att få rätt stöd i rätt tid från andra aktörer.

Sammanställning och analys för avvikelser i samverkan 2024

9 avvikelseärenden, samtliga bedöms vara allvarliga.

Allvarliga avvikelser avser situationer som riskerar få konsekvenser för individ(er). Exempelvis när individen riskerar att inte få tillgång till det samordnade stöd som behövs för att personen ska nå egen (eller få rätt) försörjning.

Berörda samverkansparter i inkomna avvikelser är

Kommun	8	
Regionen	5	varav psykiatri 3 och annan specialistvård 1
Arbetsförmedlingen	5	
Försäkringskassan	1	

Orsaker

- Otydligt hur olika insatser förhåller sig till varandra.
- Otydlig ansvarsfördelning mellan parterna.
- Bristande kommunikation och/eller informationsutbyte.
- Bristande kunskap om varandras verksamheter.
- Bristande tillit mellan parterna.
- Regelverk som inte "taktar".
- Många inblandade skapar otydlighet.
- Bristande uppföljning av beslut.
- Individen ges inte rätt stöd.

Konsekvenser

- Individer riskerar bli utan behovsanpassat stöd.
- Tiden i arbetslöshet förlängs.
- Längre tid i sjukskrivning.
- Besvikelse och frustration hos individen.
- Försvårar samordnad planering (SIP).
- Stress och oro hos deltagare.
- Risk att "tappa" arbetsgivare.
- Dubbelarbete.

Lösningar

- Förtydliga processbeskrivning för SE-Högländ, samt informera berörda parter.
- Säkerställa kommunikation och informationsutbyte mellan parterna.
- Parallella insatser.
- Ökad kunskap om SIP.
- Använda SIP i ett tidigt skede.
- Fortsatt aktiv samverkan mellan parterna.
- Tydliggöra processer.

Vidtagna åtgärder

- Dialog mellan berörda parter.

Inkomna avvikelser i samverkan beskriver flera olika orsaker och konsekvenser kopplade till brister i samordning, kommunikation och ansvarsfördelning mellan parterna. Sammanfattningsvis handlar det om en kedja av problem relaterade till ineffektiv kommunikation, otydlig ansvarsfördelning och brist på koordinering mellan olika aktörer, vilket påverkar både individer och samhällssystem negativt.

Genom att tydliggöra processer, förbättra kommunikationen och samarbetet mellan aktörer, och använda SIP mer systematiskt kan samverkan förbättras. Det handlar om att skapa ett gemensamt och enhetligt arbetssätt där alla är medvetna om sina roller och ansvar, vilket i sin tur leder till mer effektiva och rättvist anpassade insatser för individerna som behöver stöd i sin väg tillbaka till arbetslivet.

Några av orsakerna är

- **Otydlig ansvarsfördelning.** Det råder osäkerhet om vem som ansvarar för vad i processen, vilket leder till förvirring och ineffektiva insatser.
- **Bristande kommunikation och informationsutbyte.** Otydliga besked, brist på återkoppling och svårigheter i att koordinera insatser mellan olika parter orsakar förseningar och frustration.
- **Bristande kunskap om varandras verksamheter.** Samverkanspartner har dålig insyn i varandras arbetssätt och roller, vilket leder till att beslut fattas utan tillräcklig information.
- **Regelverk som inte stämmer överens.** Olika aktörer följer olika regelverk, vilket skapar problem i samordningen och leder till att individer inte får det stöd de behöver.
- **Möten och insatser som inte genomförs som planerat.** När viktiga aktörer inte deltar i planerade möten (som exempelvis SIP-möten), kan inte en gemensam plan upprättas för individens rehabilitering.
- **Dubbeltarbete och för många inblandade.** Många aktörer är involverade i samma ärende, vilket leder till onödigt dubbelarbete och försvårar processen, särskilt för deltagare som har svårt med kommunikation.

De konsekvenser som avvikelser i samverkan kan leda till är

- **Förlängd arbetslöshet och rehabiliteringstid.** Bristande samordning leder till att individer inte får det behovsanpassade stöd de behöver, vilket förlänger deras arbetslöshet och rehabiliteringstid.
- **Stress och frustration för deltagarna.** Processerna är ofta långsamma och otydliga, vilket gör att deltagarna känner sig stressade och osäkra på sina framtida möjligheter.
- **Förlorad motivation från arbetsgivare.** När processen är långsam och osäker, kan arbetsgivare tappa intresset och vilja att anställa individer som genomgår arbetslivsinriktad rehabilitering.
- **Förlorad möjlighet till arbete.** På grund av bristande samordning och kommunikation missar deltagare möjligheten att påbörja praktik eller arbete som kunde ha lett till anställning.
- **Förlängd sjukskrivning och ökad belastning på sjukvården.** Om inte insatser genomförs korrekt, kan det leda till längre sjukskrivningar, fortsatt sjukpenning och ökad belastning på sjukvården och andra offentliga instanser.
- **Bristande uppföljning och uteblivna besök.** Om remisser skickas fel, avvisas eller inte skickas som avtalat, och om patienter inte erbjuds nya tider när de missar eller avbokar besök, får patienterna inte den vård eller rehabilitering de behöver.

För att lösa de identifierade problemen med bristande kommunikation, otydliga processer och ineffektiv samverkan kan följande åtgärder och lösningar implementeras:

Förtydliga och dokumentera processer

Definiera och dokumentera de specifika stegen i samverkan mellan de olika aktörerna. Detta kan inkludera allt från initial remisshantering till uppföljning av insatser och återkoppling. Processen ska vara enkel att följa för alla berörda parter, vilket minskar osäkerheten.

Informera alla berörda parter

Säkerställ att alla aktörer (kommun, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och vårdgivare) är fullt informerade om sina roller, ansvar och de gemensamma målen. Det kan göras genom informationsmöten eller digitala resurser där alla aktörer kan ta del av uppdateringar om samverkan.

Öka kunskapen om SIP (Samordnad Individuell Plan)

Utbildning och återkommande diskussioner. Håll regelbundna utbildningar och diskussioner om SIP inom kommunsamverkan och Finsamuppdraget. Det är viktigt att alla involverade har en gemensam förståelse för hur SIP kan användas för att effektivisera samordningen.

Använda SIP mer aktivt. För att tydliggöra roller och insatser kan SIP användas i större utsträckning, särskilt för individer som behöver samordnat stöd. SIP-processen bör initieras i ett tidigt skede för att säkerställa att alla aktörer är medvetna om sina respektive ansvarsområden och att rätt insatser sätts in från början.

Stärk kommunikation och informationsutbyte

Använda gemensamma arenor för informationsutbyte. Utnyttja samverkansarenor för att dela information och erfarenheter mellan olika aktörer, vilket ökar kunskapen om varandras arbete. Detta kan vara genom regelbundna möten eller plattformar för informationsdelning.

Förenkla kommunikationsvägarna i individärenden. För att minska risken för missförstånd och dubbelarbete, bör det finnas representanter från varje part närvarande i samverkansforum. Dessa representanter är ansvariga för att förmedla information om de individer som är inskrivna, samt säkerställa att alla aktörer vet vilka kontakter individen har.

Aktiv samverkan och förbättrade interna rutiner

Det är viktigt att fortsätta den aktiva samverkan mellan parterna för att förbättra processen och säkerställa att handläggningen inte fördröjs. Parterna kan också behöva se över och utveckla sina interna processer för att snabbt och effektivt hantera ärenden med flera olika kompetenser.

För att underlätta samverkan och förbättra arbetet, bör rutiner mellan parterna ses över och standardiseras. Det gör det enklare för alla att förstå sina arbetsuppgifter och förhindrar att viktiga uppgifter eller information faller bort.

Fokusera på individer med särskilda behov

Prioritera SIP för individer som behöver samordnat stöd. För att säkerställa att de mest utsatta individerna får rätt hjälp, bör SIP prioriteras för dem som har behov av samordning mellan flera aktörer. Det innebär att dessa individer får en tydlig och sammanhållen plan för sina insatser.

Ge extra stöd till språksvaga deltagare. För deltagare som har svårigheter med språk och kommunikation, är det särskilt viktigt att säkerställa att de inte hamnar mellan stolarna. Detta kan innebära extra hjälp för att förstå och följa upp på de insatser och kontakter som är involverade i deras rehabilitering.

Revisionsberättelse

för Höglandets Samordningsförbund, org. nr 222000-2907

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision och granskning av årsredovisningen för Höglandets Samordningsförbund för år 2024 enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision¹. Förvaltningsberättelsen har granskats enligt särskild instruktion.

Enligt vår bedömning har årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter upprättats i enlighet med lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av förbundets finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året. Förvaltningsberättelsens lagstadgade delar är förenliga med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Uppdraget är utfört utifrån opartiskhet och självständighet i förhållande till förbundet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning.

Styrelsen ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i ovan nämnda delar av årsredovisningen.

Som del av en revision enligt Standard för kommunal räkenskapsrevision använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.

- skaffar vi oss en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningens balansräkning, resultaträkning, driftredovisning samt noter, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.
- måste vi informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Revisorns granskning av förvaltningsberättelsen

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningsberättelsen och de sammanställda räkenskaperna och att dessa upprättas i enlighet med LKBR. Vår granskning har skett enligt "Instruktion för granskning av förvaltningsberättelse" i *Standard för kommunal räkenskapsrevision*.

Detta innebär att vår granskning av förvaltningsberättelsen har en annan inriktning och mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt *Standard för kommunal räkenskapsrevision* har. Vi anser att denna granskning ger oss tillräcklig grund för våra uttalanden.

En förvaltningsberättelse har upprättats i enlighet med LKBR.

¹ Med anpassning till de specifika förutsättningar som föreligger i ett finansiellt samordningsförbund. Främst att rapporten inte avges av "sak-kunnigt biträde" eller ställts till "de förtroendevalda revisorerna".

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar samt förbundsordning

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Höglandets Samordningsförbund för år 2024.

Vi tillstyrker att styrelsens ledamöter beviljas ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Vi bedömer även sammantaget att styrelsen i Höglandets Samordningsförbund har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att insatserna som finansierats är i enlighet med lag om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser. Vi har i vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsrevision, inte noterat några väsentliga brister i förbundets interna kontroll.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed för kommunal verksamhet i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet Revisorns ansvar. Vi är oberoende i förhållande till förbundet enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskingen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskingen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för förbundets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

I vår granskning skaffar vi oss en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för vår revision av årsredovisningen för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.

Jönköping den dag som framgår av vår elektroniska underskrift

KPMG AB

Lisa Tenggren

Auktoriserad revisor

PENNEO

Signaturerna i detta dokument är juridiskt bindande. Dokumentet är signerat genom Penneo™ för säker digital signering. Tecknarnas identitet har lagrats, och visas nedan.

"Med min signatur bekräftar jag innehållet och alla datum i detta dokumentet."

LISA TENGGREN

Auktoriserad revisor

Serienummer: 323e0b3f00d6c5[...]6ec30046dbb7a

IP: 195.84.xxx.xxx

2025-04-04 14:23:19 UTC



Detta dokument är undertecknat digitalt via **Penneo.com**. De signerade uppgifternas integritet är validerad med hjälp av ett beräknat hashvärde för originaldokumentet. Alla kryptografiska bevis är inbäddade i denna PDF, vilket säkerställer både autenticitet och möjlighet till framtida validering.

Detta dokument är försett med ett kvalificerat elektroniskt sigill som innehåller ett certifikat och en tidsstämpel från en kvalificerad tillhandahållare av betrodda tjänster.

Så här verifierar du dokumentets äkthet:

När du öppnar dokumentet i Adobe Reader kan du se att det är certifierat av **Penneo A/S**. Detta bekräftar att dokumentets innehåll förblir oförändrat sedan tidpunkten för undertecknandet. Bevis för de enskilda undertecknarnas digitala signaturer bifogas dokumentet.

De kryptografiska bevisen kan kontrolleras med hjälp av Penneos validator, <https://penneo.com/validator>, eller andra validerings verktyg för digitala signaturer.

Styrelsen i Höglandets Samordningsförbund
Fullmäktige i respektive medlemskommun och
region
Försäkringskassan
Arbetsförmedlingen

Revisionsberättelse för år 2024

Vi har granskat räkenskaperna, årsredovisningen och förbundsstyrelsens förvaltning i Höglandets Samordningsförbund (organisationsnummer 222000-2907) för verksamhetsåret 2024.

Vårt uppdrag är att pröva om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt, om räkenskaperna är rättvisande och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Förbundsstyrelsen ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten. Styrelsen upprättar en årsredovisning som ger en rättvisande bild samt svarar för att det finns en tillräcklig intern kontroll i verksamhet och räkenskaper.

Vi har utfört vår granskning utifrån lagen om finansiell samordning, kommunallagen, förbundsordningen och god revisionssed i kommunal verksamhet.

I uppdraget samverkar vi med av staten utsedd auktoriserad revisor. I granskningen av förbundets räkenskaper och årsredovisning har vi förlitat oss på den statliga revisorns granskning och bedömning.

Våra övriga granskningsinsatser har utförts i samarbete med sakkunnigt biträde till revisorerna.

Vi bedömer sammantaget att styrelsen i Höglandets Samordningsförbund har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt att den interna kontrollen har varit tillräcklig.

Organisationsuppgifter
Bankgiro: 5216-2849
Orgnr: 232100-0057

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande och att årsredovisningen har upprättats enlighet med tillämpliga delar av lagen om kommunal bokföring och redovisning och god redovisningssed.

Vi bedömer sammantaget att resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de målsättningar som angivits i verksamhetsplanen för 2024.

Vi tillstyrker att styrelsen och dess ledamöter beviljas ansvarsfrihet.

Per Hansson
Förtroendevald revisor
För Region Jönköpings län och kommunerna



Detta dokument är elektroniskt signerat och juridiskt bindande.

Signed by: Per Olof Hansson

Date: 2025-04-08 14:43:21

BankID refno: 0196156c-e3d7-778c-a840-5c4b4dad83f7



Ordförande: Per Olof Hansson

§ 103**Redovisning av icke slutbehandlade motioner 2025**

Diarienummer: RJL 2025/1570

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- överlämna redovisning över icke slutbehandlade motioner till regionfullmäktige.

Sammanfattning

Regionstyrelsen redovisar två gånger om året icke slutbehandlade motioner till regionfullmäktige, per den 12 maj 2025 är 10 motioner under behandling.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Förteckning över icke slutbehandlade motioner per den 12 maj 2025

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionfullmäktige

Redovisning av icke slutbehandlade motioner 2025

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- överlämnar redovisning över icke slutbehandlade motioner till regionfullmäktige.

Sammanfattning

Regionstyrelsen redovisar två gånger om året icke slutbehandlade motioner till regionfullmäktige, per den 12 maj 2025 är 10 motioner under behandling.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Förteckning över icke slutbehandlade motioner per den 12 maj 2025

Beslutet skickas till

Regionfullmäktige

Jane Ydman
RegiondirektörSiw Kullberg
Kanslidirektör

Förteckning över icke slutbehandlade motioner 2025 per 2025-05-12

Motion- Utveckla behandlingsformer och förbättra stödinsatser för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

Från: Vänsterpartiet

Inkommen: 2025-04-28

Dnr: RJL 2025/1508

Remitterad till: -

Motion - Familjecentral på Vråen

Från: Centerpartiet

Inkommen: 2025-04-22

Dnr: RJL 2025/1410

Remitterad till: -

Motion - Personliga biljettzoner

Från: Centerpartiet

Inkommen: 2025-04-07

Dnr: RJL 2025/1219

Remitterad till: Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Motion - Klimatkort på bussar och tåg skulle hjälpa oss att nå klimatmålen för utsläppsminskning till 2030

Från: Vänsterpartiet

Inkommen: 2025-02-17

Dnr: RJL 2025/606

Remitterad till: Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Motion - Utred möjligheten att öppna ett kvinnohus i Jönköpings län

Från: Centerpartiet

Inkommen: 2025-01-20

Dnr: RJL 2025/222

Remitterad till: Nämnd för folkhälsa och sjukvård

Motion - Utveckla palliativa gästhem i Jönköpings län

Från: Liberalerna

Inkommen: 2025-01-02

Dnr: RJL 2025/46

Remitterad till: Nämnd för folkhälsa och sjukvård

Motion - Gör det möjligt att ta bussen till skogen och teatern

Från: Kristdemokraterna

Inkommen: 2024-10-03

Dnr: RJL 2024/3378

Remitterad till: Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Motion - Utbildningsprogram för fossilfri energi med inriktning kärnkraft

Från: Sverigedemokraterna

Inkommen: 2024-09-27

Dnr: RJL 2024/3331

Remitterad till: Regionstyrelsen

Motion - AI Din digitala medarbetare

Från: Sverigedemokraterna

Inkommen: 2024-09-27

Dnr: RJL 2024/3328

Remitterad till: Regionstyrelsen

Motion - Sätt upp hjärtstartare utanför Region Jönköpings läns byggnader

Från: Kristdemokraterna

Inkommen: 2024-02-14

Dnr: RJL 2024/732

Remitterad till: Regionstyrelsen

Reviderad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet – Revidering av styrande dokument

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner reviderad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet.

Sammanfattning

Regionstyrelsen gav 2024-06-04 regionledningskontoret i uppdrag att påbörja arbetet med revidering av ett flertal regionövergripande styrande dokument, däribland Regionalt trafikförsörjningsprogram 2021-2035 för Jönköpings län. Beslutet innehöll en tidsplan för revideringen där målsättningen är att reviderade dokument ska beslutas i regionfullmäktige senast november 2025.

Det har med anledning av hållna kommundialoger och den pågående revideringen av Regional utvecklingsstrategi 2020-2035 uppkommit ett behov av att justera beslutad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet. För att remissversionen av Trafikförsörjningsprogrammet ska kunna spegla både det som framkommit i kommundialogerna och de samråd som sker i länets kommuner under maj månad, dvs. på ett tydligt sätt spegla de inriktningar för länet som uttalas i den reviderade Regional utvecklingsstrategi 2020-2035 bör Trafikförsörjningsprogrammet antas efter utvecklingsstrategin. Med anledning av detta föreslås en ny tidsplan enligt följande:

- Remiss (tjänstemannaversion) skickas ut i juni 2025 efter beslut i Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö den 17 juni
- Remisstid under juni - september
- Parlamentarisk grupp i oktober-november
- Beslut i Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö i januari 2026
- Beslut i Regionstyrelsen i januari 2026
- Beslut i Regionfullmäktige i februari 2026

Regionstyrelsens arbetsutskott gav vid sammanträdet 2025-05-20 förvaltningen i uppdrag att skriva fram ett beslutsärende gällande reviderad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet till regionstyrelsens sammanträde 2025-06-03.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Beslut Regionstyrelsens arbetsutskott 2025-05-20 § 92

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö

Jane Ydman
Regiondirektör

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

§ 92**Revidering av styrande dokument****Beslut**

Ordföranden informerar om följande:

- fastställda datum för parlamentariska grupper för Regional utvecklingsstrategi och Hållbarhetsprogrammet
- komplettering av datum för parlamentariska grupper för Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård samt Trafikförsörjningsprogrammet
- behov av reviderad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet.

Regionstyrelsens arbetsutskott ger förvaltningen i uppdrag att skriva fram ett beslutsärende gällande reviderad tidsplan för Trafikförsörjningsprogrammet till regionstyrelsens sammanträde den 3 juni.

§ 104**Revision av stiftelser 2024**

Diarienummer: RJL 2025/28

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

1. överlämna för stiftelser med krav på årsredovisning till länsstyrelserna årsredovisningar och revisionsberättelse för år 2024
2. lägga revisionsberättelse för regionens stiftelseförvaltning till handlingarna.

Sammanfattning

Regionen förvaltar genom anknuten förvaltning 19 stiftelser (bilaga). Det samlade stiftelsekapitalet uppgår till ca. 13,3 miljoner kronor.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens folkhögskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Sixten Norheds donationsfond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Walter & Irene Johnssons Donation
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Vårdutvecklingsfonden Värnamo sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Inga Olssons minnesfond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 S A o Mathilda Johanssons fond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna

- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Ingemar Svenssons fond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Kristina Johanssons donationsfond
- Sammandrag för Region Jönköpings läns samförvaltade stiftelser och gåvor 2024

Beslutet skickas till
Regionstyrelsen

Årsredovisning stiftelser

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- överlämnar för stiftelser med krav på årsredovisning till länsstyrelserna årsredovisningar och revisionsberättelse för år 2024
- lägger revisionsberättelse för regionens stiftelseförvaltning till handlingarna.

Sammanfattning

Regionen förvaltar genom anknuten förvaltning 19 stiftelser (bilaga). Det samlade stiftelsekapitalet uppgår till ca. 13,3 miljoner kronor.

Ärendebeskrivning

För tre stiftelser: Vårdutvecklingsfonden Värnamo sjukhus, Sixten Norheds donationsfond och Paul Petersons stiftelse, ska årsredovisning och revisionsberättelse lämnas till länsstyrelsen då stiftelserna förfogar över ett kapital som överstiger 10 basbelopp.

Stiftelsernas revisorer har **2024-05-13** inkommit med revisionsberättelse för 2024 års verksamhet. Revisionsberättelserna innehåller inga anmärkningar vad avser stiftelsernas förvaltning.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens folkhögskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Sixten Norheds donationsfond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Walter & Irene Johnssons Donation
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Vårdutvecklingsfonden

Värnamo sjukhus

- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Inga Olssons minnesfond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 S A o Mathilda Johanssons fond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Länsjukhuset Ryhov
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Ingemar Svenssons fond
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola
- Årsredovisning och revisionsberättelse 2024 Kristina Johanssons donationsfond
- Sammandrag för Region Jönköpings läns samförvaltade stiftelser och gåvor 2024

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
RegiondirektörMaria Berghem
Ekonomidirektör

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus

Org. nr 828001-0425

Säte Värnamo

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Sid 5-6

Sid 7

Förvaltningsberättelse

Resultaträkning

Balansräkning

Noter

Bilaga 1 – Samförvalttad förmögenhet

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo Sjukhus

Org nr 828001-0425

VERKSAMHETEN

Allmänt om verksamheten

Förvaltaren för Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus med säte i Värnamo får härmed lämna årsredovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under 2024. Stiftelsens tillgångar ingår som en del i gemensamt placerad förmögenhet i den samförvaltade depån Stiftelser Landstinget i Jönköpings län. Marknadsvärdet av stiftelsernas sammanlagda förmögenhet uppgår vid räkenskapsårets utgång till 4 610 210 kronor.

Främjande av ändamålet

Stiftelsens ändamål skall vara att stödja och främja vidareutbildning, studieresor och utvecklingsprojekt samt inköp av litteratur och andra åtgärder, som syftar till konkret utveckling av hälso- och sjukvården inom södra hälso- och sjukvårdsdistriktet, regionen i Jönköpings län. Under året har inga anslag beviljats.

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	2021	2020
Stiftelsens intäkter	54 073	51 224	32 834	29 626	22 029
Årets resultat	54 073	73 300	8 588	22 942	20 369
Eget kapital	1 381 761	1 388 688	1 315 388	1 314 435	1 291 493
Utdelade medel	0	0	7 635	0	0

För stiftelsens verksamhet i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkning med tillhörande noter.

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo Sjukhus
Org nr 828001-0425

RESULTATRÄKNING (KR)	NOT	2024-01-01 -2024-12-31	2023-01-01 -2023-12-31
<i>Stiftelsens intäkter</i>	1		
Andel av utdelningar		183	206
Andel av ränteintäkter		53 890	51 018
<i>Summa intäkter</i>		<u>54 073</u>	<u>51 224</u>
 Förvaltningsresultat		 54 073	 51 224
<i>Finansiella poster</i>			
Nedskrivning av värdepapper		0	24 744
Realisationsresultat		0	-2 668
<i>Summa finansiella poster</i>		<u>0</u>	<u>22 076</u>
 Resultat före skatt		 54 073	 73 300
 Årets resultat		 54 073	 73 300

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo Sjukhus
Org nr 828001-0425

BALANSRÄKNING (KR)	NOT	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet	2	1 381 761	1 388 688
Summa finansiella anläggningstillgångar		1 381 761	1 388 688
Summa anläggningstillgångar		1 381 761	1 388 688
 SUMMA TILLGÅNGAR		 1 381 761	 1 388 688
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	3		
Bundet eget kapital			
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets början		1 224 791	1 197 593
Förändring av bundet eget kapital under året		5 407	27 198
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets slut		1 230 198	1 224 791
Fritt eget kapital			
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets början		163 897	117 795
Beviljade anslag		-61 000	0
Överfört till och från bundet eget kapital		-5 407	-27 198
Årets resultat		54 073	73 300
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets slut		151 563	163 897
Summa eget kapital		1 381 761	1 388 688
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 1 381 761	 1 3188 688

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo Sjukhus
Org nr 828001-0425

NOT 1 REDOVISNING OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016-10) om årsredovisning i mindre företag.

NOT 2 FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	2024	2023
Ingående anskaffningsvärde	1 388 688	1 315 388
Årets förändring	6 927	73 300
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>1 381 761</i>	<i>1 388 688</i>
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		
Bokfört värde	1 381 761	1 388 688
Marknadsvärde	1 400 872	1 410 047

Stiftelsens tillgångar ingår som en andel i den samförvaltade depån. Stiftelsens andel av de bokförda tillgångarna, vilka framgår av det för förvaltningen sammanställda gemensamma dokumentet, uppgår till 30,38628 %.

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo Sjukhus
Org nr 828001-0425

NOT 3	EGET KAPITAL	BUNDET EGET KAPITAL	FRITT EGET KAPITAL
	Belopp vid årets ingång	1 224 791	163 897
	Årets resultat		54 073
	Kapitalisering av löpande avkastning	5 407	-5 407
	Utdelat under året		-61 000
	Belopp vid årets utgång	1 230 198	151 563

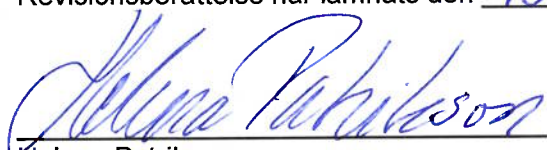
Jönköping den 13 / 05 2025

För Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande


Jane Ydman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025


Helena Patrikson
Auktoriserad revisor

Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo Sjukhus
Org nr 828001-0425

VÄRDEPAPPERSINNEHAV	Nom. belopp	Antal	Bokfört värde	Marknadsvärde
BILAGA 1				
Samförvaltningens totala förmögenhet				
Skultuna Mässingsbruk		3 000	0	0
Summa Svenska Aktier			0	0
Räntebärande/diskonterings instr.				
Swedish Export Credit 3,375 %	4 000 000		3 974 149	4 037 040
			3 974 149	4 037 040
Likvida medel				
Bankmedel			467 420	467 420
Summa likvida medel			467 420	467 420
Upplupna intäkter			105 750	105 750
Totalt			4 547 319	4 612 994

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus, org.nr 828001-0425.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaper. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

Ernst & Young AB

Helena Patriksson

Auktoriserad revisor

Kristina Johanssons donationsfond

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Kristina Johanssons donationsfond

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		17	19
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		5 002	4 736
Summa intäkter		5 019	4 755
 Förvaltningsresultat		 5 019	 4 755
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	2 297
Realisationsresultat		0	-248
 Årets resultat		 5 019	 6 804

Kristina Johanssons donationsfond

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		133 920	128 901
Summa anläggningstillgångar		133 920	128 901
 SUMMA TILLGÅNGAR		 133 920	 128 901
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital			
		110 318	110 318
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning			
		23 602	18 583
Summa eget kapital		133 920	128 901
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 133 920	 128 901

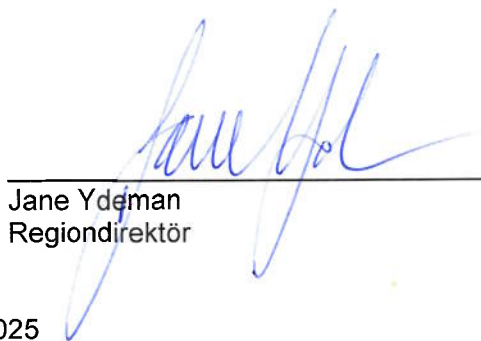
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Kristina Johanssons donationsfond

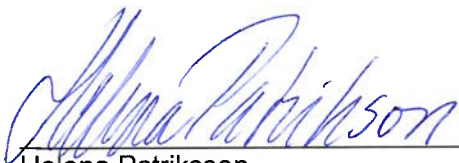


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Kristina Johanssons donationsfond.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Kristina Johanssons donationsfond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Kristina Johanssons donationsfond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

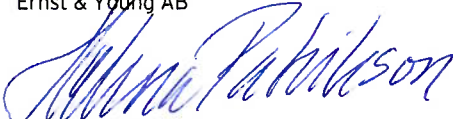
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		10	11
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		2 851	2 700
Summa intäkter		2 861	2 711
 Förvaltningsresultat		 2 861	 2 711
 Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	1 309
Realisationsresultat		0	-141
 Årets resultat		 2 861	 3 879

Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		76 345	73 483
Summa anläggningstillgångar		76 345	73 483
 SUMMA TILLGÅNGAR		 76 345	 73 483
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		66 566	66 280
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		9 779	7 204
Summa eget kapital		76 345	73 483
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 76 345	 73 483

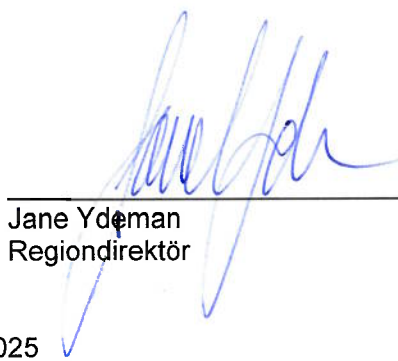
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för patienter vid Tranås sjukhus.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för patienter vid Tranås sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för patienter vid Tranås sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

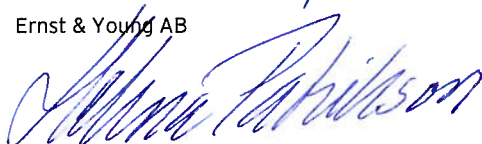
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		17	19
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		5 017	4 750
Summa intäkter		5 034	4 769
 Förvaltningsresultat		 5 034	 4 769
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	2 303
Realisationsresultat		0	-248
 Årets resultat		 5 034	 6 824

Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		134 308	129 275
Summa anläggningstillgångar		134 308	129 275
 SUMMA TILLGÅNGAR		 134 308	 129 275
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		117 188	116 684
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		17 121	12 590
Summa eget kapital		134 308	129 275
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 134 308	 129 275

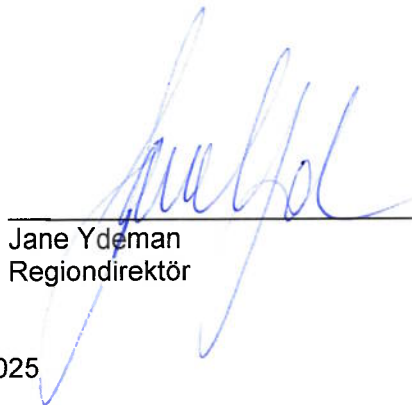
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6 / 5 2025

För Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

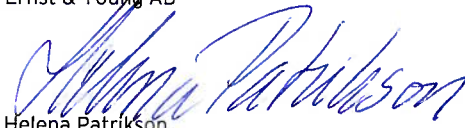
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson

Auktoriserad revisor

Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		19	22
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		5 657	5 355
Summa intäkter		5 676	5 377
 Förvaltningsresultat		 5 676	 5 377
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	2 598
Realisationsresultat		0	-280
 Årets resultat		 5 676	 7 695

Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		151 458	145 782
Summa anläggningstillgångar		151 458	145 782
 SUMMA TILLGÅNGAR		 151 458	 145 782
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		133 884	133 316
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		17 574	12 466
Summa eget kapital		151 458	145 782
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 151 458	 145 782

Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna

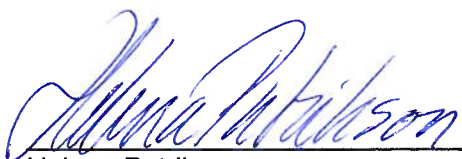


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB

Helena Patriksson

Auktoriserad revisor

S A o Mathilda Johanssons fond

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2
Sid 3
Sid 4

Resultaträkning
Balansräkning
Underskrifter

S A o Mathilda Johanssons fond

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		67	75
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		19 584	18 541
Summa intäkter		19 651	18 616
 Förvaltningsresultat		 19 651	 18 616
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	8 992
Realisationsresultat		0	-970
 Årets resultat		 19 651	 26 638

S A o Mathilda Johanssons fond

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		524 319	504 668
Summa anläggningstillgångar		524 319	504 668
SUMMA TILLGÅNGAR		524 319	504 668
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		199 671	195 741
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		324 648	308 927
Summa eget kapital		524 319	504 668
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		524 319	504 668

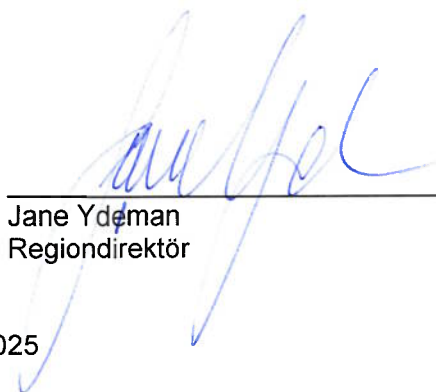
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6 / 5 2025

För S A o Mathilda Johanssons fond

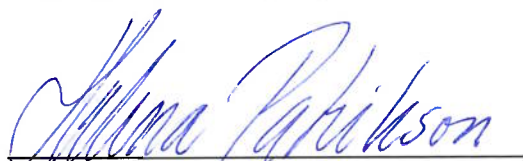


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i S A o Mathilda Johanssons fond.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för S A o Mathilda Johanssons fond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av S A o Mathilda Johanssons fond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

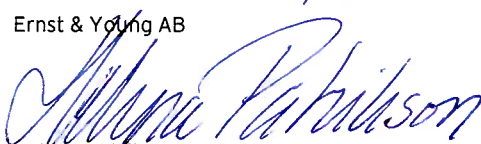
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson

Auktoriserad revisor

Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		36	41
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		10 660	10 091
Summa intäkter		10 696	10 132
 Förvaltningsresultat		 10 696	 10 132
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	4 894
Realisationsresultat		0	-527
 Årets resultat		 10 696	 14 499

Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		285 384	274 688
Summa anläggningstillgångar		285 384	274 688
SUMMA TILLGÅNGAR		285 384	274 688
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital			
		247 289	246 220
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning			
		38 094	28 468
Summa eget kapital		285 384	274 688
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		285 384	274 688

Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6 / 5 2025

För Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

Ernst & Young AB


Heléna Patriksson
Auktoriserad revisor

Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond

Org nr 828001-0391

Säte Värnamo

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Sid 5-6

Sid 7

Förvaltningsberättelse

Resultaträkning

Balansräkning

Noter

Bilaga 1 – Samförvalttad förmögenhet

Stiftelsen Sixten Norheds donationsfond

Org nr 828001-0391

VERKSAMHETEN

Allmänt om verksamheten

Förvaltaren för Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond med säte i Värnamo får härmed lämna årsredovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under 2024.

Stiftelsens tillgångar ingår som en del i gemensamt placerad förmögenhet i den samförvaltade depån Stiftelser Landstinget i Jönköpings län. Marknadsvärdet av stiftelsernas sammanlagda förmögenhet uppgår vid räkenskapsårets utgång till 4 610 210 kronor.

Främjande av ändamålet

Stiftelsens ändamål skall vara att stödja och främja forskning, vidareutbildning, studieresor och utvecklingsprojekt samt inköp av litteratur och andra åtgärder, som syftar till konkret utveckling av hälso- och sjukvården inom södra hälso- och sjukvårdsdistriktet, regionen i Jönköpings län, främst vid Värnamo sjukhus.

Under året har inga anslag beviljats.

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	2021	2020
Stiftelsens intäkter	27 045	25 620	16 328	14 731	10 954
Årets resultat	27 045	36 661	4 271	11 407	10 129
Eget kapital	721 596	694 551	657 890	653 619	642 212
Utdelade medel	0	0	0	0	0

För stiftelsens verksamhet i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkning med tillhörande noter.

Stiftelsen Sixten Norheds donationsfond
Org nr 828001-0391

RESULTATRÄKNING (KR)	NOT	2024-01-01 -2024-12-31	2023-01-01 -2023-12-31
<i>Stiftelsens intäkter</i>	1		
Andel av utdelningar		92	103
Andel av ränteintäkter		26 953	25 517
<i>Summa intäkter</i>		<u>27 045</u>	<u>25 620</u>
Förvaltningsresultat		27 045	25 620
<i>Finansiella poster</i>			
Nedskrivning av värdepapper		0	12 376
Realisationsresultat		0	-1 335
<i>Summa finansiella poster</i>		<u>0</u>	<u>11 041</u>
Resultat före skatt		27 045	36 661
Årets resultat		27 045	36 661

Stiftelsen Sixten Norheds donationsfond
Org nr 828001-0391

BALANSRÄKNING (KR)	NOT	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet	2	721 596	694 551
Summa finansiella anläggningstillgångar		721 596	694 551
Summa anläggningstillgångar		721 596	694 551
 SUMMA TILLGÅNGAR		 721 596	 694 551
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
<i>Eget kapital</i>	3		
<i>Bundet eget kapital</i>			
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets början		556 124	542 521
Förändring av bundet eget kapital under året		2 704	13 603
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets slut		558 828	556 124
<i>Fritt eget kapital</i>			
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets början		138 427	115 369
Överfört till och från bundet eget kapital		-2 704	-13 603
Årets resultat		27 045	36 661
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets slut		162 768	138 427
Summa eget kapital		721 596	694 551
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 721 596	 694 551

Stiftelsen Sixten Norheds donationsfond
Org nr 828001-0391

NOT 1 REDOVISNING OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016-10) om årsredovisning i mindre företag.

NOT 2 FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	2024	2023
Ingående anskaffningsvärde	694 551	657 890
Årets förändring	27 045	36 661
<i>Utgående anskaffningsvärde</i>	<i>721 596</i>	<i>694 551</i>
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		
Bokfört värde	721 596	694 551
Marknadsvärde	731 575	705 234

Stiftelsens tillgångar ingår som en andel i den samförvaltade depån. Stiftelsens andel av de bokförda tillgångarna, vilka framgår av det för förvaltningen sammanställda gemensamma dokumentet, uppgår till 15,86859 %.

Stiftelsen Sixten Norheds donationsfond
Org nr 828001-0391

NOT 3	EGET KAPITAL	BUNDET EGET KAPITAL	FRITT EGET KAPITAL
Belopp vid årets ingång		556 124	138 427
Årets resultat			27 045
Kapitalisering av löpande avkastning		2 704	-2 704
Belopp vid årets utgång		558 828	162 768

Jönköping den 6 / 5 2025

För Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond

Rachel DeBasso

Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande

me ll

Jane Ydman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025

Mona Eriksson

Helena Patrikson
Auktoriserad revisor

Stiftelsen Sixten Norheds donationsfond
Org nr 828001-0391

VÄRDEPAPPERSINNEHAV	Nom. belopp	Antal	Bokfört värde	Marknadsvärde
BILAGA 1				
Samförvaltningens totala förmögenhet				
Skultuna Mässingsbruk		3 000	0	0
Summa Svenska Aktier			0	0
Räntebärande/diskonterings instr.				
Swedish Export Credit 3,375 %	4 000 000		3 974 149	4 037 040
			3 974 149	4 037 040
Likvida medel				
Bankmedel			467 420	467 420
Summa likvida medel			467 420	467 420
Upplupna intäkter			105 750	105 750
Totalt			4 547 319	4 612 994

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond, org.nr 828001-0391.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

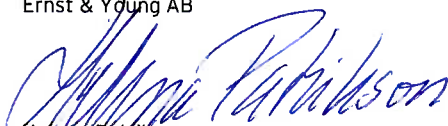
- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Walter & Irene Johnssons Donation

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Walter & Irene Johnssons Donation

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		46	64
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		13 402	15 730
Summa intäkter		13 448	15 794
 Förvaltningsresultat		 13 448	 15 794
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	7 629
Realisationsresultat		0	-823
 Årets resultat		 13 448	 22 600

Walter & Irene Johnssons Donation

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		268 911	345 363
Summa anläggningstillgångar		268 911	345 363
 SUMMA TILLGÅNGAR		 268 911	 345 363
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		2 481	2 481
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		266 429	342 882
Summa eget kapital		268 911	345 363
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 268 911	 345 363

Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 89 900 kronor.

Jönköping den 6 / 5 2025

För Walter & Irene Johnssons Donation



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Walter & Irene Johnssons Donation.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Walter & Irene Johnssons Donation för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Walter & Irene Johnssons Donation för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		13	15
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		3 813	3 609
Summa intäkter		3 826	3 624
 Förvaltningsresultat		 3 826	 3 624
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	1 751
Realisationsresultat		0	-189
 Årets resultat		 3 826	 5 186

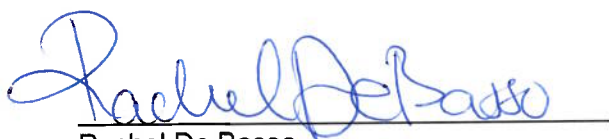
Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		102 074	98 248
Summa anläggningstillgångar		102 074	98 248
SUMMA TILLGÅNGAR		102 074	98 248
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		64 482	64 099
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		37 592	34 149
Summa eget kapital		102 074	98 248
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		102 074	98 248

Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6 / 5 2025

För Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral

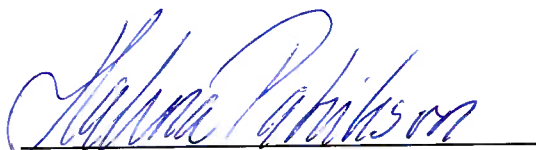


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

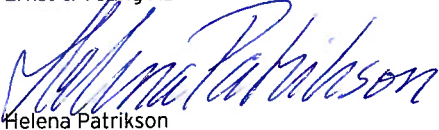
- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Ingemar Svenssons fond

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2
Sid 3
Sid 4

Resultaträkning
Balansräkning
Underskrifter

Ingemar Svenssons fond

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		0	0
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		105	117
Summa intäkter		105	117
 Förvaltningsresultat		 105	 117
 Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	57
Realisationsresultat		0	-6
 Årets resultat		 105	 168

Ingemar Svenssons fond

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		2 291	2 686
Summa anläggningstillgångar		2 291	2 686
SUMMA TILLGÅNGAR		2 291	2 686
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		10	10
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		2 280	2 676
Summa eget kapital		2 291	2 686
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		2 291	2 686

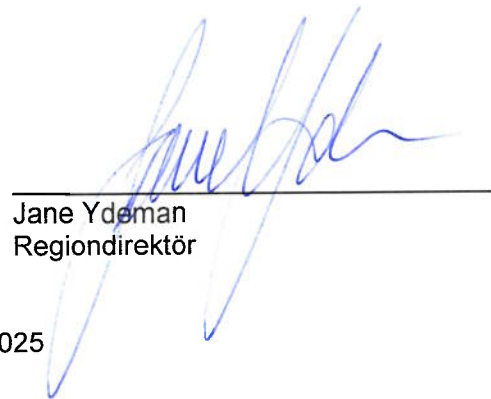
Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 500 kronor.

Jönköping den 6 / 5 2025

För Ingemar Svenssons fond

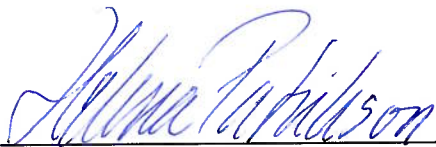


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Ingemar Svenssons fond.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Ingemar Svenssons fond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Ingemar Svenssons fond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförfordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförfordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförfordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patrikson
Auktoriserad revisor

Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		12	14
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		3 484	3 445
Summa intäkter		3 496	3 459
 Förvaltningsresultat		 3 496	 3 459
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	1 671
Realisationsresultat		0	-180
 Årets resultat		 3 496	 4 950

Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		86 972	89 777
Summa anläggningstillgångar		86 972	89 777
 SUMMA TILLGÅNGAR		 86 972	 89 777
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		77 561	77 211
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		9 411	12 565
Summa eget kapital		86 972	89 777
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 86 972	 89 777

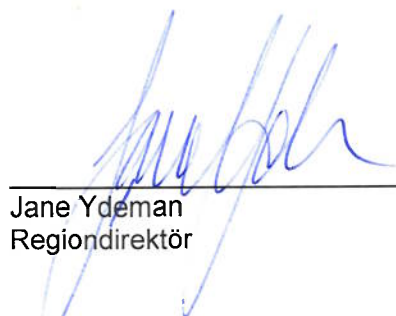
Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 6 300 kronor.

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola

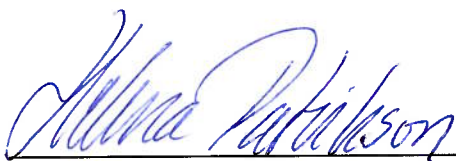


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025.



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfund för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

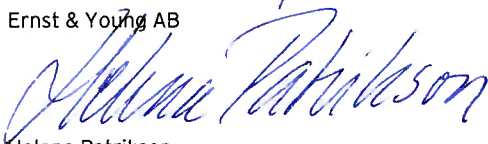
Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025
Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		13	17
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		3 859	4 149
Summa intäkter		3 872	4 166
 Förvaltningsresultat		 3 872	 4 166
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	2 012
Realisationsresultat		0	-217
 Årets resultat		 3 872	 5 961

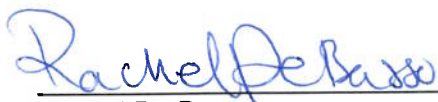
Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		90 305	99 433
Summa anläggningstillgångar		90 305	99 433
 SUMMA TILLGÅNGAR		 90 305	 99 433
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		69 280	68 893
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		21 025	30 540
Summa eget kapital		90 305	99 433
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 90 305	 99 433

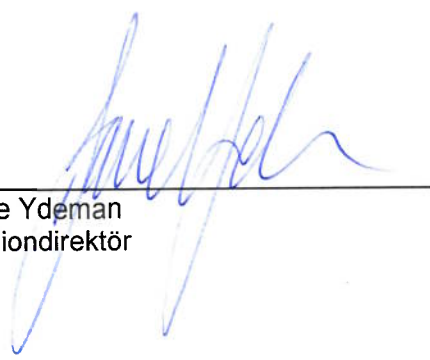
Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 13 000 kronor

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

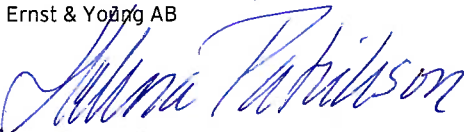
- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn i Jönköpings län

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn i Jönköpings län

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		17	19
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		5 110	4 838
Summa intäkter		5 127	4 857
 Förvaltningsresultat		 5 127	 4 857
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	2 346
Realisationsresultat		0	-253
 Årets resultat		 5 127	 6 950

Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn i Jönköpings län

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		136 806	131 679
Summa anläggningstillgångar		136 806	131 679
SUMMA TILLGÅNGAR		136 806	131 679
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		94 980	94 467
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		41 826	37 212
Summa eget kapital		136 806	131 679
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		136 806	131 679

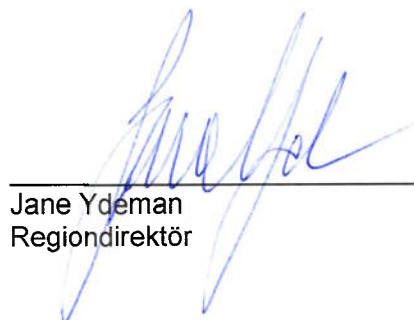
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn i Jönköpings län

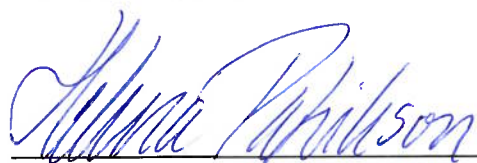


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för sjuka, utv. störda och handikappade barn i Jönköpings län.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för sjuka, utv. störda och handikappade barn i Jönköpings län för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för sjuka, utv. störda och handikappade barn i Jönköpings län för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisionssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

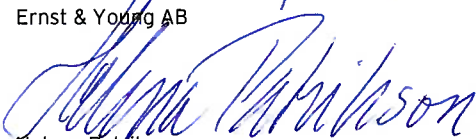
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaper. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2
Sid 3
Sid 4

Resultaträkning
Balansräkning
Underskrifter

Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		2	2
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		621	588
Summa intäkter		623	591
 Förvaltningsresultat		 623	 591
 Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	285
Realisationsresultat		0	-31
 Årets resultat		 623	 845

Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		16 632	16 009
Summa anläggningstillgångar		16 632	16 009
SUMMA TILLGÅNGAR		16 632	16 009
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		14 578	14 516
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		2 054	1 493
Summa eget kapital		16 632	16 009
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		16 632	16 009

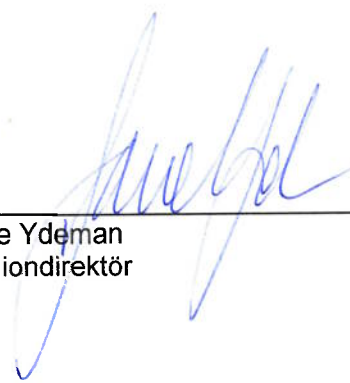
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Samfund för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola

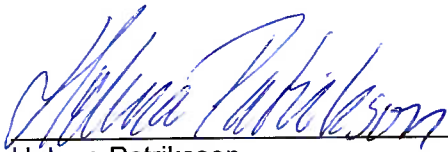


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfund för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

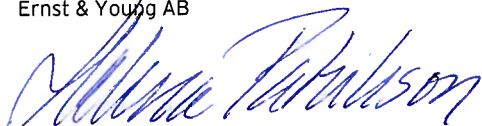
- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		14	16
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		4 194	4 044
Summa intäkter		4 208	4 060
Förvaltningsresultat		4 208	4 060
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	1 961
Realisationsresultat		0	-211
Årets resultat		4 208	5 810

Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		110 271	108 063
Summa anläggningstillgångar		110 271	108 063
 SUMMA TILLGÅNGAR		 110 271	 108 063
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		24 718	24 297
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		85 553	83 766
Summa eget kapital		110 271	108 063
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 110 271	 108 063

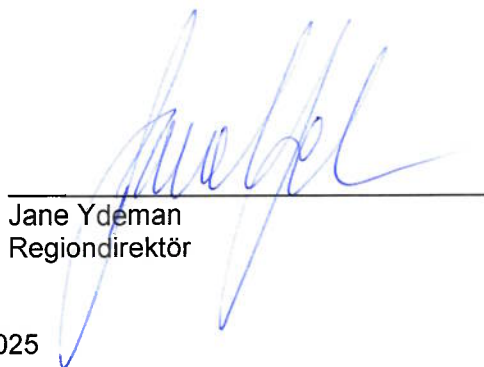
Stiftelsen har främjat sitt ändamål under räkenskapsåret genom att bevilja 2 000 kronor

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola

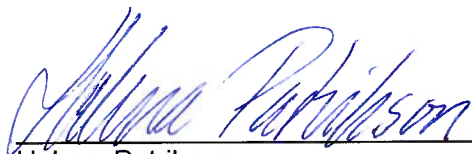


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfund för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

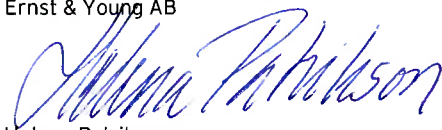
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson

Auktoriserad revisor

Inga Olssons minnesfond

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2
Sid 3
Sid 4

Resultaträkning
Balansräkning
Underskrifter

Inga Olssons minnesfond

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		5	6
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		1 636	1 549
Summa intäkter		1 641	1 555
 Förvaltningsresultat		 1 641	 1 555
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	751
Realisationsresultat		0	-81
 Årets resultat		 1 641	 2 225

Inga Olssons minnesfond

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		43 794	42 153
Summa anläggningstillgångar		43 794	42 153
SUMMA TILLGÅNGAR		43 794	42 153
Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		37 514	37 514
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		6 280	4 638
Summa eget kapital		43 794	42 153
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		43 794	42 153

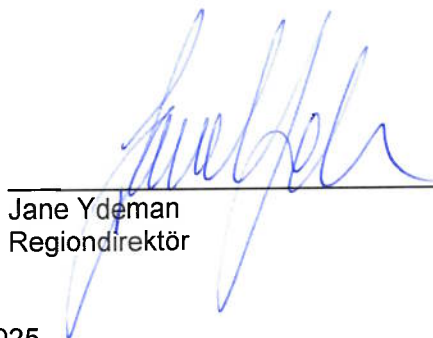
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Inga Olssons minnesfond



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Inga Olssons minnesfond.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Inga Olssons minnesfond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att iverkliga verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Inga Olssons minnesfond för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

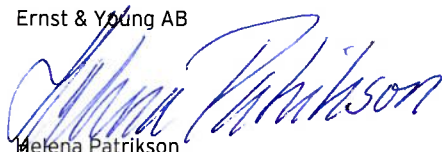
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Melena Patriksson

Auktoriserad revisor

Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2

Sid 3

Sid 4

Resultaträkning

Balansräkning

Underskrifter

Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov

RESULTATRÄKNING, KR	Not	2024	2023
Stiftelsens intäkter/Avkastning			
Andel av utdelning på aktier och andelar		36	40
Andel på ränteintäkter och liknande resultatposter		10 465	9 907
Summa intäkter		10 501	9 947
 Förvaltningsresultat		 10 501	 9 947
Finansiellt			
Nedskrivning av värdepapper		0	4 805
Realisationsresultat		0	-518
 Årets resultat		 10 501	 14 234

Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov

BALANSRÄKNING, KR	Not	2024-12-31	2023-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar			
Andel i gemensamt placerad förmögenhet		280 173	269 673
Summa anläggningstillgångar		280 173	269 673
 SUMMA TILLGÅNGAR		 280 173	 269 673
 Eget kapital och skulder			
Bundet eget kapital			
Stiftelsekapital		243 552	242 502
Fritt eget kapital			
Medel disponibla för utdelning		36 621	27 170
Summa eget kapital		280 173	269 673
 SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		 280 173	 269 673

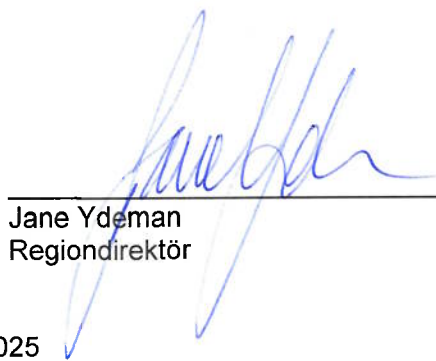
Stiftelsen har under året inte beviljat några anslag

Jönköping den 6/5 2025

För Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov

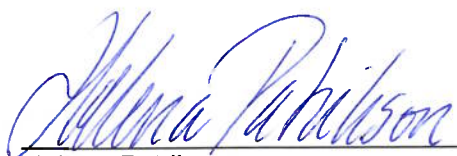


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydeman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13/5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov.

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

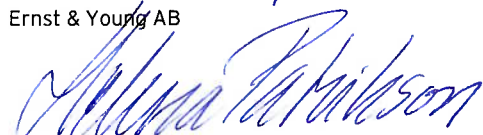
Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den

13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

**Paul Petersons stiftelse
För konstnärlig utbildning**

Org. nr 802478-1992
Säte Jönköping

ÅRSREDOVISNING

2024

Innehåll:

Sid 2	Förvaltningsberättelse
Sid 3	Resultaträkning
Sid 4	Balansräkning
Sid 5-6	Noter
Sid 7	Bilaga 1 – Värdepappersinnehav

Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
Org nr 802478-1992

Årsredovisning för räkenskapsåret 2024-01-01 – 2024-12-31

VERKSAMHETEN

Allmänt om verksamheten

Förvaltaren för Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning med säte i Jönköpings län får härmed lämna årsredovisning för sin förvaltning av stiftelsens angelägenheter under 2024.

Främjande av ändamålet

Stiftelsens ändamål är att genom utdelning av stipendier lämna stöd för konstnärlig utbildning inom områdena bildkonst och skulptur till förtjänta elever vid konstskolor
Under året har beviljats anlag på 80 000 kronor.

Den ekonomiska förvaltningen

Marknadsvärdet av stiftelsens långfristiga värdepappersinnehav uppgår vid räkenskapsårets utgång till 8 264 830 kronor.

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	2021	2020
Stiftelsens intäkter	365 502	365 464	213 341	107 625	150 245
Årets resultat	-149 498	494 431	11 509	102 872	145 115
Eget kapital	8 751 603	8 981 101	8 566 670	8 635 161	8 612 289
Utdelade medel	80 000	80 000	80 000	80 000	80 000
Förmögenhet	8 751 603	8 981 101	8 566 670	8 649 638	8 674 096

För stiftelsens verksamhet i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkning med tillhörande noter.

Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
Org nr 802478-1992

RESULTATRÄKNING (KR)	NOT	2024-01-01 -2024-12-31	2023-01-01 -2023-12-31
<i>Stiftelsens intäkter</i>	1		
Ränteintäkter		365 502	365 464
<i>Summa intäkter</i>		365 502	365 464
<i>Stiftelsens kostnader</i>			
Övriga externa kostnader		-4 603	-6 160
<i>Summa kostnader</i>		-4 603	-6 160
Förvaltningsresultat		360 899	359 304
<i>Finansiella poster</i>			
Nedskrivning av finansiella anläggningstillgångar		-510 397	135 127
<i>Summa finansiella poster</i>		-510 397	135 127
Resultat efter finansiella poster		-149 498	494 431
Årets resultat		-149 498	494 431

Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
Org nr 802478-1992

BALANSRÄKNING (KR)	NOT	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar	2		
Långfristiga värdepappersinnehav		8 264 830	7 902 830
Summa finansiella anläggningstillgångar		8 264 830	7 902 830
Summa anläggningstillgångar		8 264 830	7 902 830
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Övriga kortfristiga fordringar		20	20
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		78 161	37 683
Summa kortfristiga fordringar		78 181	37 703
Kassa och Bank			
Kassa och bank		423 592	1 055 568
Summa kassa och bank		423 592	1 055 568
Summa omsättningstillgångar		501 773	1 093 271
SUMMA TILLGÅNGAR		8 766 603	8 996 101
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	3		
Bundet eget kapital			
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets början		8 541 293	8 333 074
Förändring av bundet eget kapital under året		-437 297	208 219
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets slut		8 103 996	8 541 293
Fritt eget kapital			
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets början		439 808	233 596
Överfört till och från bundet eget kapital		437 297	-208 219
Utdelat under året		-80 000	-80 000
Årets resultat		-149 498	494 431
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets slut		647 607	439 808
Summa eget kapital		8 751 603	8 981 101
Kortfristiga skulder			
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		15 000	15 000
Summa kortfristiga skulder		15 000	15 000
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		8 766 603	8 996 101

Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
Org nr 802478-1992

NOT 1 REDOVISNING OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016-10) om årsredovisning i mindre företag.

NOT 2 FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	2024	2023
Ingående anskaffningsvärde	7 959 733	8 274 462
Årets inköp	6 808 140	2 901 370
Årets försäljning	-5 946 804	-3 214 046
Återföring överkurs/underkurs anskaffningsvärde	11 062	-2 053
Utgående anskaffningsvärde	8 832 131	7 959 733
Nedskrivning värdepapper	-567 301	-56 903
Bokfört värde	8 264 830	7 902 830
Marknadsvärde	8 264 830	7 902 830

Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
Org nr 802478-1992

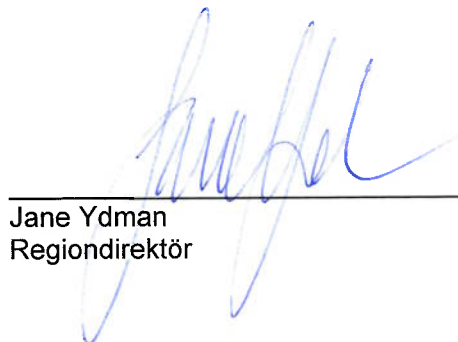
NOT 3	EGET KAPITAL	BUNDET EGET KAPITAL	FRITT EGET KAPITAL
	Belopp vid årets ingång	8 541 293	439 808
	Årets resultat		-149 498
	Beviljade anslag		-80 000
	Nedskrivning av värdepapper	-510 397	510 397
	Kapitalisering av löpande avkastning	73 100	-73 100
	Belopp vid årets utgång	8 103 996	647 607

Jönköping den 6 / 5 2025

För Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning

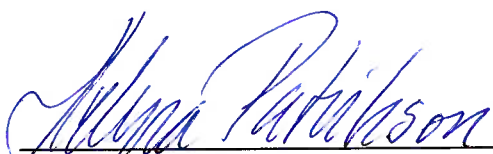


Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydman
Regiondirektör

Revisionsberättelse har lämnats den 13 / 5 2025



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning
Org nr 802478-1992

VÄRDEPAPPERSINNEHAV	Nom. belopp	Bokfört värde	Marknadsvärde
BILAGA 1			
Räntebärande/Diskonterings instr.			
EIB 1,25% 2025-05-12	1 000 000	971 470	995 190
Intrum FRN 111 250912	2 000 000	2 013 074	1 460 000
Nordic Investm. Bank 280127	5 000 000	4 856 543	4 815 150
Nordic Investm. Bank 250512	1 000 000	991 044	994 490
Nedskrivning värdepapper		-567 301	
Totalt		8 264 830	8 264 830

Revisionsberättelse

Till förvaltaren i Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning, org.nr 802478-1992

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av stiftelsens finansiella ställning per den 31 december 2024 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt dessa standarder beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Förvaltaren ansvarar även för den interna kontroll som den bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar förvaltaren för bedömningen av stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Den upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock inte om beslut har fattats om att avveckla verksamheten.

Revisorns ansvar

Våra mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om att årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, och att lämna en revisionsberättelse som innehåller våra uttalanden. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer vi riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för våra uttalanden. Risken för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar vi oss en förståelse av den del av stiftelsens interna kontroll som har betydelse för vår revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala oss om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar vi lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i förvaltarens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar vi en slutsats om lämpligheten i att förvaltaren använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Vi drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om stiftelsens förmåga att fortsätta verksamheten. Om vi drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste vi i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Våra slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en stiftelse inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar vi den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Vi måste informera förvaltaren om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Vi måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland de eventuella betydande brister i den interna kontrollen som vi identifierat.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förvaltarens förvaltning av Paul Petersons stiftelse för konstnärlig utbildning för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31.

Enligt vår uppfattning har förvaltaren inte handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorns ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till stiftelsen enligt god revisorssed i Sverige och har i övrigt fullgjort vårt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Förvaltarens ansvar

Det är förvaltaren som har ansvaret för förvaltningen enligt stiftelselagen och stiftelseförordnandet.

Revisorns ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om förvaltaren i något väsentligt avseende:

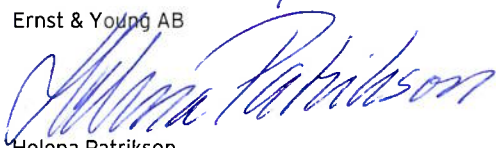
- företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försumelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.
- på något annat sätt handlat i strid med stiftelselagen, stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot stiftelsen.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder vi professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på vår professionella bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelser skulle ha särskild betydelse för stiftelsens situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande.

Jönköping den 13 maj 2025

Ernst & Young AB



Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Sammandrag för Region Jönköpings läns samförvaltade stiftelser och Gåvor

Å R S S A M M A N D R A G

2 0 2 4

Innehåll:

Sid 2	Förvaltningsberättelse
Sid 3	Resultaträkning
Sid 4	Balansräkning
Sid 5-6	Noter

Bilaga:	Värdepappersförteckning
---------	-------------------------

Årssammandrag för räkenskapsåret 2024-01-01 – 2024-12-31

VERKSAMHETEN

Allmänt om verksamheten

Styrelsen för Region Jönköpings län med säte i Värnamo får härmed avge sammanställning för förvaltningen av Region Jönköpings läns stiftelser och gåvor 2024-01-01--2024-12-31.

Främjande av ändamålet

Stiftelserna har under året beviljat anslag på 172 700 kronor.

Den ekonomiska förvaltningen

Stiftelsernas och gåvornas tillgångar ingår som en del i gemensamt placerad förmögenhet i den samförvaltade depån Region Jönköpings län. Marknadsvärdet av stiftelsens gemensamma tillgångar uppgår vid räkenskapsårets slut till 4 610 210 kronor (förra året 4 612 994 kronor).

För stiftelsernas och gåvornas verksamhet i övrigt hänvisas till bakomvarande resultat- och balansräkningar till nämnda årsredovisning.

De stiftelser som ingår i denna redovisning är:

Samfond för patienter vid Värnamo sjukhus
Samfond för patienter vid Gislaveds vårdcentral
S A o Mathilda Johanssons fond
Samfond för patienter vid Eksjöklinikerna
Samfond för patienter vid Vetlanda sjukhus
Samfond för patienter vid Tranås Sjukhus
Kristina Johanssons donationsfond
Samfond för patienter vid Länssjukhuset Ryhov
Inga Olssons minnesfond
Stiftelsen Vårdutvecklingsfonden vid Värnamo sjukhus
Stiftelsen Sixten Norheds Donationsfond
Samfond för utbildningsverksamhet Sörängens Folkhögskola
Samfond för utbildningsverksamhet Värnamo Folkhögskola
Samfond för utbildningsverksamhet Tenhults Lantbruksskola
Samfond för utbildningsverksamhet Stora Segerstads Lantbruksskola
Ingemar Svenssons fond
Samfond för sjuka, utv.störda och handikappade barn i Jönköpings län
Walter & Irene Johnssons Donation

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	2021	2020
Stiftelsens intäkter	176 900	171 375	112 102	102 838	76 916
Årets resultat	176 900	245 229	29 321	79 634	71 024
Eget kapital	4 547 319	4 543 119	4 400 690	4 487 626	4 482 992
Utdelade medel	172 700	102 800	116 257	75 000	100 000
Förmögenhet	4 610 210	4 612 994	4 400 690	4 498 809	4 498 214

RESULTATRÄKNING (KR)	NOT	2024-01-01 -2024-12-31	2023-01-01 -2023-12-31
<i>Stiftelsens intäkter</i>			
Utdelningar		600	690
Ränteintäkter		176 300	170 685
<i>Summa intäkter</i>		<u>176 900</u>	<u>171 375</u>
<i>Förvaltningsresultat</i>		176 900	171 375
<i>Finansiella poster</i>			
Nedskrivning av värdepapper		0	82 781
Realisationsresultat		0	-8 927
<i>Summa finansiella poster</i>		<u>0</u>	<u>73 854</u>
<i>Resultat efter finansiella poster</i>		176 900	245 229
<i>Årets resultat</i>		176 900	245 229

BALANSRÄKNING (KR)	NOT	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Finansiella anläggningstillgångar	2		
Långfristiga värdepappersinnehav		3 974 149	3 952 805
Summa finansiella anläggningstillgångar		3 974 149	3 952 805
Summa anläggningstillgångar		3 974 149	3 952 805
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		105 750	115 875
Summa kortfristiga fordringar		105 750	115 875
Kassa och Bank			
Kassa och bank		467 420	474 439
Summa kassa och bank		467 420	474 439
Summa omsättningstillgångar		573 170	590 314
SUMMA TILLGÅNGAR		4 547 319	4 543 119
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	3		
Bundet eget kapital			
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets början		3 275 465	3 184 834
Förändring av bundet eget kapital under året		17 634	90 631
Bundet eget kapital vid räkenskapsårets slut		3 293 099	3 275 465
Fritt eget kapital			
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets början		1 267 654	1 215 856
Lämnade och återförda anslag		-172 700	-102 800
Överfört till och från bundet eget kapital		-17 634	-90 631
Årets resultat		176 900	245 229
Fritt eget kapital vid räkenskapsårets slut		1 254 220	1 267 654
Summa eget kapital		4 547 319	4 543 119
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		4 547 319	4 543 119

NOT 1 REDOVISNING OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd (BFNAR 2016-10) om årsredovisning i mindre företag.

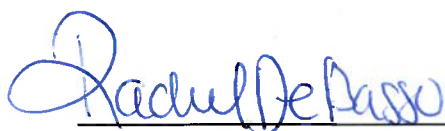
NOT 2 FINANSIELLA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR	2024	2023
---	------	------

Utgående bokfört värde	3 974 149	3 952 805
Marknadsvärde	4 037 040	4 022 680

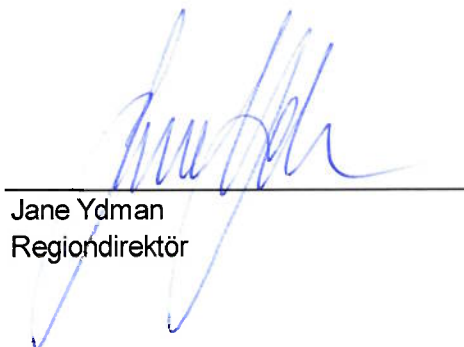
NOT 3 EGET KAPITAL	BUNDET EGET KAPITAL	FRITT EGET KAPITAL
Belopp vid årets ingång	3 275 465	1 267 654
Årets resultat		176 900
Kapitalisering av löpande avkastning	17 634	-17 634
Beviljade anslag		-172 700
Belopp vid årets utgång	3 293 099	1 254 220

Jönköping den 6 / 5 - 2025

För Region Jönköpings läns samförvaltade stiftelser



Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande



Jane Ydman
Regiondirektör

VÄRDEPAPPERSINNEHAV	Nom. belopp	Antal	Bokfört värde	Marknadsvärde
BILAGA 1				
Samförvaltningens totala förmögenhet				
Skultuna Mässingsbruk		3 000	0	0
Summa Svenska Aktier			0	0
Räntebärande/diskonterings instr.				
Swedish Export Credit 3,375 %	4 000 000		3 974 149	4 037 040
			3 974 149	4 037 040
Likvida medel				
Bankmedel			467 420	467 420
Summa likvida medel			467 420	467 420
Upplupna intäkter			105 750	105 750
Totalt			4 547 319	4 610 210

§ 105**Granskning av Region Jönköpings läns bidragsgivning**

Diarienummer: RJL 2025/254

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över genomförd granskning av Region Jönköpings läns bidragsgivning.

Granskningens syfte är att bedöma om den interna kontrollen vid berörda nämnder säkerställer korrekta utbetalningar av bidrag avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Inom Region Jönköpings län hanteras olika typer av stöd och bidrag.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-04
- Regionrevisionens skrivelse 2025-01-17
- Revisionsrapport från KPMG Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning 2025-01-17

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionstyrelsen
Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och
attraktivitet
Nämnd för folkhälsa och sjukvård
Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Granskning av Region Jönköpings läns bidragsgivning

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet

- godkänner tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Nämnd för folkhälsa och sjukvård

- godkänner tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

- godkänner tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över genomförd granskning av Region Jönköpings läns bidragsgivning.

Granskningens syfte är att bedöma om den interna kontrollen vid berörda nämnder säkerställer korrekta utbetalningar av bidrag avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Inom Region Jönköpings län hanteras olika typer av stöd och bidrag.

Ärendebeskrivning

Regionrevisionen har föreslagit att regionfullmäktige ger Regionstyrelsen, Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet, Nämnden för folkhälsa och sjukvård samt Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö i uppdrag att senast 5 juni 2025 svara på vilka åtgärder som kommer att vidtas till följd av granskningens resultat samt revisorernas rekommendationer.

Nämnderna svarar gemensamt enligt nedan på rekommendationerna.

1. ***Säkerställa att regionstyrelsen inom ramen för sin uppsiktsplikt verkar för att nämnderna genomför en tillräcklig styrning och internkontroll avseende bidragshantering.***

Svar: Grundvillkor, riktlinjer och handläggarstöd bedöms ge underlag för berörda nämnder att ha tillräcklig kontroll över bidragshanteringen.

2. *Tillse att det genomförs riskanalyser kopplade till de bidragsformer som respektive nämnd ansvarar för.*

Svar: Riktlinjer och handläggarstöd kommer förtydligas vad gäller kontroller och uppföljning. Utöver befintliga kontroller kommer ytterligare kontrollmoment övervägas för att förhindra och motverka välfärdsbrott. I de fall handläggarstöd helt saknas ska detta tas fram.

3. *Fastställa hur uppföljning av bidrag ska genomföras.*

Svar: Det framgår i riktlinjerna hur uppföljning görs för respektive stöd. I handläggarstödet ska det också framgå hur detta ska dokumenteras.

4. *Genomföra riskanalyser med tillhörande kontrollmoment, det bör framgå varför kontroller genomförs, hur de dokumenteras och hur uppföljning sker.*

Svar: Se kommentar under punkt 2 och 3.

5. *Säkerställa att kontrollmoment avseende bidrag omfattar oegentligheter, jäv och välfärdsbedrägerier.*

Svar: Se kommentar under punkt 2.

6. *Tillse att uppföljning av bidrag återrapporteras till berörd nämnd.*

Svar: Den återkoppling av uppföljning och handläggning som görs idag bedöms vara tillräcklig för att nämnderna ska ha kontroll över hanteringen.

7. *Utreda lämpligheten av tjänstepersoners och förtroendevaldas engagemang i organisationer som Region Jönköpings län ger bidrag till, samt hur jävsituationer ska hanteras.*

Svar: Förtroendevalda ska anmäla jäv och inte delta i beslut som rör bidrag och stöd om de på något sätt är personligen delaktiga i dessa ärenden, i likhet med alla övriga beslutsärenden. Om någon anmäler jäv ska det framgå i protokoll.

För handläggare ska jäv alltid prövas i varje enskilt bidragsärende och det ska dokumenteras på lämpligt sätt i handläggningen.

8. *Utreda kompetensförsörjningsbehovet kopplat till bidragshantering.*

Svar: Ingår som en del i den ordinarie kompetensplaneringen inom respektive ansvarig avdelning som hanterar bidrag och stöd inom Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-04
- Regionrevisionens skrivelse 2025-01-17

- Revisionsrapport från KPMG Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning 2025-01-17

Beslutet skickas till

Regionfullmäktige
Regional utveckling
Folkhälsa och sjukvård

Jane Ydman
Regiondirektör

From: Jidah Nenus
Sent: 2025-01-28 09:36:23
To: Bijelic Eriksson Nathalie; Regionrevisionen
Cc: Strand Lena
Subject: SV: Begäran om anstånd granskningar

Hej.

Det går bra att svar inkommer till 5 juni.

MvH

Nenus Jidah
Revisionschef
Certifierad kommunal revisor (SKYREV)
Certified Information Systems Auditor (CISA)
073-056 53 81
nenus.jidah@rjl.se

Revisionskontoret
Region Jönköpings län
www.rjl.se



Från: Bijelic Eriksson Nathalie <nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se>
Skickat: den 28 januari 2025 08:30
Till: Regionrevisionen <regionrevisionen@rjl.se>
Kopia: Jidah Nenus <nenus.jidah@rjl.se>
Ämne: Begäran om anstånd granskningar

Hej,

Region Jönköpings län har mottagit nedan två granskningar och önskar på grund av fastställda sammanträdesdatum för Regionstyrelsen få anstånd att inkomma med svar senast den 5 juni 2025. Tacksam för er återkoppling om detta är möjligt.

- RJL 2025/254 Granskning av Regionens bidragsgivning (RJLR 2024/16)
- RJL 2025/ Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård (RJLR 2024/17)

Med Vänliga Hälsningar

Nathalie Bijelic Eriksson

Sektionschef Diarium och nämndadministration

073-0875640

nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se

Område Kansli

Regionledningskontoret

Region Jönköpings län

www.rjl.se

Information och e-tjänster för

din hälsa och vård

www.1177.se/Jonkopings-lan





Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning

Rapport

Region Jönköping

KPMG AB

2025-01-17

Antal sidor 26

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte och revisionsfrågor	4
2.2	Ansvariga nämnder	5
2.3	Revisionskriterier	5
2.4	Metod	5
3	Resultat av granskningen	8
3.1	Inledning	8
3.2	Riskhantering	8
3.3	Bidragsspecifika riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter samt genomförande av stickprov	10
3.4	Uppföljning och utvärdering av den interna styrningen och kontrollen	21
3.5	Kompetensförsörjning	23
4	Samlad bedömning och rekommendationer	24

1 Sammanfattning

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska den interna kontrollen gällande regionens bidragsgivning. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2024.

Syftet med granskningen har varit att bedöma huruvida den interna kontrollen vid berörda nämnder säkerställer korrekta utbetalningar av bidrag avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnderna delvis har en ändamålsenligt utformad intern kontroll avseende de bidrag som hanteras avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Bakgrunden till vår samlade bedömning är att granskningen visat att regionen delvis saknar en ändamålsenlig riskhanteringsprocess. Regionen har upprättat riktlinjer avseende bidragen samt vissa kontrollmoment inför beslut om bidrag. Däremot anser vi att kontrollmomenten endast delvis hanterar alla relevanta risker, samt att kontrollmomenten endast delvis genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Strukturer för uppföljning och utvärdering av att processen efterlevs och att kontrollerna är effektiva finns endast delvis på plats. Vidare bedömer vi att uppföljningen av att bidrag används för avsett ändamål bör utvecklas. Därtill ser vi att det finns vissa risker avseende kompetensförsörjningen.

I det följande redovisas samlad bedömning av revisionsfråga per revisionsobjekt. Berörda nämnder avser nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet, nämnden för trafik, infrastruktur och miljö samt nämnden för folkhälsa och sjukvård

Revisionsfråga	Bedömning
Har berörda nämnder säkerställt en riskhantering som omhändertar risker för felaktiga utbetalningar till en acceptabel nivå inklusive risk för oegentligheter och/eller välfärdsbedrägerier?	Delvis
Har berörda nämnder säkerställt att det finns ändamålsenliga kontrollaktiviteter som hanterar risker inom önskvärda nivåer?	Delvis
Har berörda nämnder säkerställt att det finns ändamålsenlig uppföljning och övervakning att fastställda kontrollaktiviteter genomförs, dvs att riktlinjer och rutiner med mera efterlevs? Detta innefattar uppföljning av korrekta beslut och utbetalningar.	Delvis
Säkerställer berörda nämnder en ändamålsenlig kompetensförsörjning gällande handläggning och uppföljning av medfinansiering av lokala utvecklingsprojekt?	Delvis

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Inom ramen för sin uppsiktsplikt verka för att nämnderna genomför en tillräcklig styrning och internkontroll avseende bidragshanteringen.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi nämnden för folkhälsa och sjukvård, nämnden för trafik, infrastruktur och miljö samt nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet att:

- Tillse att det genomförs riskanalyser kopplade till de bidragsformer som respektive nämnd ansvarar för.
- Fastställa i riktlinjer/policy hur uppföljning av bidrag ska genomföras.
- Där det saknas handböcker, tillse att stödmaterial för handläggningen av bidrag tas fram för att minska sårbarhet om ansvarig handläggare är frånvarande, samt för att säkerställa att kontroller genomförs på ett korrekt och enhetligt sätt.
- Tillse att det utifrån genomförda riskanalyser fastställs kontrollmoment som inkluderar omfattningen av kontroller för respektive bidragsform, samt att det förankras hos medarbetare vilka risker som kontrollmomenten avser att förhindra.
- Tillse att kontrollmoment dokumenteras i syfte att kunna följa upp om kontroller har genomförts samt för att skapa transparens.
- Tillse att det genomförs ändamålsenliga uppföljningar av kontrollmomenten, dvs att berörda chefer inom verksamheterna tillser att riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter genomförs.
- Säkerställa att kontrollmoment vid handläggning av bidrag omfattar oegentligheter, jäv och välfärdsbedrägerier.
- Utredda lämpligheten från ett jävsperspektiv huruvida tjänstepersoner och förtroendevalda ska delta i styrelser för organisationer som Region Jönköping ger bidrag till. Om det bedöms viktigt att Regionen har representanter i styrelsen för de organisationer som den beviljar bidrag till så bör det utredas hur regionen ska arbeta för att förebygga eventuella jävsituationer.
- Tillse att uppföljning av bidrag återspeglar till berörd nämnd.
- Utredda kompetensförsörjningsbehovet kopplat till bidragshanteringen.

2 Bakgrund

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska den interna kontrollen gällande regionens bidragsgivning. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2024.

Inom regionen hanteras olika typer av bidrag. En typ av bidrag är projektmedel som utgör ett viktigt verktyg i det regionala utvecklingsarbetet. Genom bland annat statliga anslag, 1.1-medel, kan Region Jönköpings län besluta om medfinansiering till organisationer som vill bedriva projekt som på olika sätt bidrar till en hållbar regional utveckling. Projekt som erhåller finansiering ska medverka till att uppfylla mål i den regionala utvecklingsstrategin för Jönköpings län. Dessa projekt ska ta sin utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin

Det finns även möjlighet för organisationer att söka stöd och bidrag för utveckling av idéer eller projekt i verksamheter som gynnar utvecklingen och tillväxten i Jönköpings län. Exempel på stöd är bidrag, förstudiemedel, projektmedel, checkar, stipendium men också lån eller investeringar i idéer och verksamheter.

Inom nämnden för folkhälsa och sjukvård hanteras också olika bidrag. De kan sökas av organisationer och föreningar som verkar för folkhälsoarbete, tillgänglighet för funktionsnedsatta, idrottsverksamhet och nykterhetsfrämjande verksamhet.

Ur ett styrningsperspektiv såväl som ur ett medborgarperspektiv är det av stor vikt att bidragsgivningen styrs av tydliga och ändamålsenliga riktlinjer och policys vilket motiverar till en granskning av området. Revisorerna bedömer dessutom att området för bidragsutbetalningar generellt är förenat med hög risk eftersom det kan antas attrahera oseriösa och ohederliga aktörer som önskar tillskansa sig offentliga medel. Risk för oegentligheter bedöms därför vara förhöjd. Det bedöms också finnas en risk för felaktiga utbetalningar som en konsekvens av dels komplexa regelverk, dels av sällanhandläggning.

2.1 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen har varit att bedöma om den interna kontrollen vid berörda nämnder säkerställer korrekta utbetalningar av bidrag avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Har berörda nämnder säkerställt en *riskhantering* som omhändertar risker för felaktiga utbetalningar till en acceptabel nivå inklusive risk för oegentligheter och/eller välfärdsbedrägerier?
- Har berörda nämnder säkerställt att det finns ändamålsenliga *kontrollaktiviteter* som hanterar risker inom önskvärda nivåer? Detta inkluderar t.ex.
 - o Fastställda riktlinjer och rutiner avseende handläggning och utbetalning av bidrag, inklusive åtgärder vid misstanke om oegentligheter och felaktiga utbetalningar.

2025-01-17

- Riktlinjer och rutiner tydliggör innehåll och krav på underlag till bidragsansökan.
 - Riktlinjer, rutiner och avtal tydliggör vad bidragen får användas till och förväntade resultat som finansieringen ska bidra till.
 - Riktlinjer, rutiner och avtal tydliggör krav på återrapportering från bidragsmottagarna.
 - Riktlinjer och rutiner avseende kontroller och uppföljning av stödmottagare för att säkerställa att utbetalda medel används till beviljat ändamål.
- Har berörda nämnder säkerställt att det finns ändamålsenlig *uppföljning och övervakning* att fastställda kontrollaktiviteter genomförs, dvs att riktlinjer och rutiner med mera efterlevs? Detta innefattar uppföljning av korrekta beslut och utbetalningar.
 - Säkerställer berörda nämnder en ändamålsenlig kompetensförsörjning gällande handläggning och uppföljning av medfinansiering av lokala utvecklingsprojekt?

2.2 Ansvariga nämnder

Ansvariga nämnder avser nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet, nämnden för trafik, infrastruktur och miljö samt nämnden för folkhälsa och sjukvård. Regionstyrelsen berörs utifrån sin uppsiktsplikt.

2.3 Revisionskriterier

I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- Kommunallagen 6 kap § 6. Bland annat framgår att nämnderna ska bedriva sin verksamhet enligt mål, riktlinjer och lagstiftning, tillse att den interna kontrollen är tillräcklig samt om verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.
- Förvaltningslagen 16 § 4 p. Paragrafen tydliggör i vilka fall en person kan anses vara jävig vid handläggning av beslut, exempelvis om det finns någon särskild omständighet som gör att handläggarens opartiskhet i ärendet kan ifrågasättas.
- Förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken. I förordningen finns bestämmelser om bidrag till projektverksamhet som finansieras av Tillväxtverket och regioner.
- Policy för regionalt stöd till civilsamhället¹. Policyn gäller bland annat för stöd till organisationer inom folkhälsa och funktionshinder samt stöd till ungdomsorganisationer och studiedistrikt.

2.4 Metod

Granskningen har genomförts genom:

¹ Antogs av Regionfullmäktige 2022-08-30 § 68

- Dokumentstudier av policy, riktlinjer, rutiner och andra interna dokument avseende bidragshandläggning.
- Intervjuer har genomförts med handläggare av bidrag på avdelningen för regional utveckling samt avdelningen för folkhälsa och funktionsrätt. Controller på regional utveckling, sektionschef för regional utveckling, economichef regional utveckling, tillförordnad kanslichef för regional utveckling, folkhälsochef samt berörda nämnders presidium.
- Stickprovsvisa kontroller av beviljat samarbetsavtal inom ramen för idéburet offentligt partnerskap (IOP). Det finns enbart ett IOP som regional utveckling har handlagt och samverkansavtalet avseende det har granskats inom ramen för granskningen. Handläggningen och beslut i nämnd att bevilja IOP genomfördes under 2023. Avtalet började gälla år 2024. Genom stickprovet har vi kontrollerat om beslut av IOP har tagits av rätt instans, om de krav som fastställs i regionens framtagna rutin kring vad som ska ingå i ett IOP avtal framgår av avtalet. Vi har även kontrollerat om kontroller har gjorts gentemot kommunallagen (KL), lagen om offentlig upphandling (LOU) och statsstödsregler, vilket ingår i rutinen. Därtill har stickprovet syftat till att kontrollera om de särskilda villkoren som fastställs av rutinen för IOP är uppfyllda, samt om kriterierna för att ett IOP ska vara aktuellt är uppfyllda.
- Stickprovsvis kontroll av utvalda bidrag avseende regionala utvecklingsmedel och 1:1 medel. Då handläggningen har skett inom Tillväxtverkets system Nyps har vi fått en genomgång av handläggningssystemet tillsammans med sakkunnig handläggare och controller för två utvalda projekt som beviljats bidrag. Den ena organisationen beviljades bidrag år 2023 vi har kontrollerat en utbetalning som genomfördes år 2024. Den andra organisationen beviljades bidrag år 2019. Vi har kontrollerat en utbetalning som genomfördes år 2023. Se avsnitt 3.3.2 för närmare beskrivning av stickprovets genomförande.
- Stickprovskontroller har genomförts avseende de stöd som beviljats för stöd till civilsamhället för regional utveckling. Urvalet har omfattat stöd till studiedistrikt och stöd till övriga ungdomsorganisationer. För respektive stöd har fyra beviljade bidragsansökningar valts ut. Totalt beviljades 10 organisationer bidraget avseende stöd till studiedistrikt och 15 organisationer beviljades bidrag avseende stöd till ungdomsorganisationer. Stickprovet har omfattat de bidrag där utbetalning gjorts år 2024. Handläggningen av bidragsansökningarna samt beviljande av bidrag för utbetalningarna har gjorts under år 2023. I granskningen har vi kontrollerat huruvida riktlinjerna och grundvillkoren för regional utveckling har följts. Urvalet har omfattat stöd till studiedistrikt och stöd till övriga ungdomsorganisationer. För respektive stöd har fyra beviljade bidragsansökningar valts ut.
- Stickprovskontroller har genomförts avseende de stöd som beviljats inom ramen för regionalt stöd till organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet. Tre bidrag har valts ut för stickprovskontroll inom funktionsrättsområdet. Totalt beviljades 40 föreningar bidrag. Avseende bidrag som ges inom ramen för folkhälsoområdet har fem bidrag valts ut för stickprovskontroll. Totalt beviljades 24 föreningar bidrag. Stickprovet har

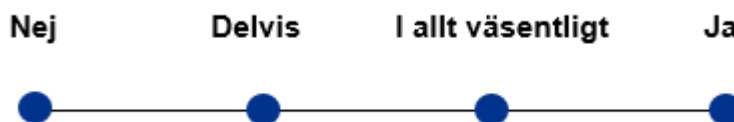
Region Jönköping

Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning

2025-01-17

omfattat de bidrag där utbetalning gjorts år 2024. Handläggningen av bidragsansökningarna samt beviljande av bidrag för utbetalningarna har gjorts under år 2023. Vi har i granskningen kontrollerat huruvida riktlinjerna för regionalt stöd till organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet har följts.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.



Rapporten är faktakontrollerad av samtliga intervjuade.

3 Resultat av granskningen

3.1 Inledning

Region Jönköping styrs av regionfullmäktige som är det högsta beslutande organet. Under regionfullmäktige finns regionstyrelsen, nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet, nämnden för folkhälsa och sjukvård samt nämnden för trafik, infrastruktur och miljö. Nämnderna har en gemensam förvaltning som är regionledningskontoret. Regionledningskontoret är uppdelad efter de två huvuduppgifterna vilka är folkhälsa och sjukvård samt regional utveckling. Utöver de två stora verksamhetsområdena finns även olika stödverksamheter.

Inom ramen för granskningen har bidragsprocesserna för regionalt stöd till organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet valts ut för fördjupad granskning. Bidragen handläggs av tjänstepersoner som arbetar under avdelningen för folkhälsa och sjukvård. Beslut om bidragsgivning tas av nämnden för folkhälsa och sjukvård.

Vidare har bidrag som hanteras av regional utveckling valts ut för fördjupad granskning. Det är bidragsprocesserna för regionala utvecklingsmedel (1:1-medel) och regionalt stöd till civilsamhället inom regional utveckling som har valts ut. Beslut om regionala utvecklingsmedel (1:1 medel) fattas antingen av nämnden för trafik, infrastruktur och miljö eller av nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet, beroende på vad projektet i ansökan syftar till att genomföra.

Beslut om regionala stöd till civilsamhället fattas av nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet eller på delegation.

Inom ramen för granskningen har vi även granskat processerna för idéburet offentligt partnerskap (IOP). En avgränsning har gjorts till att enbart omfatta den handläggning av beslut som regional utveckling genomför. Beslut kring IOP för regional utveckling tas av nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet. Ett IOP är en överenskommelse om samverkan mellan offentliga och idéburna sektorn för att uppnå ett visst allmännyttigt samhällsligt mål. Ett IOP är därmed inte ett bidrag, däremot kan IOP likna karaktären av ett bidrag.

3.2 Riskhantering

Effektiv intern styrning och kontroll förutsätter en systematisk och effektiv riskhantering som grund för att utveckla ändamålsenliga kontrollmoment.

3.2.1 Riskhantering kopplat till de berörda bidragen

I samband med granskningen har vi intervjuat ett antal handläggare och chefer som arbetar med handläggning av IOP, regionala utvecklingsmedel (1:1 medel), regionalt stöd till civilsamhället inom regional utveckling samt regionalt stöd till organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet. Vi har även tagit del av riktlinjer och rutiner för specifika bidragsformer (se avsnitt 3.3.1, 3.3.2, 3.3.3, 3.3.4).

2025-01-17

Gemensamt för de bidrag som har omfattats av granskningen är att det vid intervju framgår att det inte sker någon specifik riskhantering kopplat till handläggningen av bidragen. Det framgår inte att de som arbetar med att handlägga bidrag eller IOP tar hänsyn till möjligheter för bedrägerier, felaktiga utbetalningar eller andra oegentligheter. Det framgår inte heller att cheferna på de berörda enheterna genomför någon riskhantering där en bedömning av risker genomförs för att kunna utveckla ändamålsenliga kontrollmoment i syfte att omhänderta den identifierade risken.

3.2.2 Regionstyrelsens och nämndernas internkontrollplan år 2024

I samband med granskningen har vi tagit del av regionstyrelsens och nämndernas internkontrollplaner för år 2024.

I 2024 års internkontrollplan för regionstyrelsen² och internkontrollplanen för nämnden för trafik, infrastruktur och miljö³ framgår inte några kontrollmoment avseende hantering av bidrag.

I internkontrollplanen för nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet⁴ framgår att det finns ett kontrollmoment avseende bidrag/stöd. Syftet med kontrollmomentet är att tillse att hantering av olika bidrag hanteras på ett professionellt sätt samt enligt korrekt myndighetsutövning. Det kontrollmoment som anges är att genomföra stickprov och intervjuer inom finansiering av kommersiell service, projektverksamhet och företagsstöd. Vidare finns det ett kontrollmoment avseende mutor och jäv där syftet med kontrollmomentet är att tillse att alla anställda känner till Region Jönköpings läns policy samt att mottagandet av gåvor/jäv kan leda till felaktiga beslut och utbetalningar. Kontrollmomentet innebär att ge information till och genomföra utbildning för all personal inom regional utveckling. Kontrollmoment ska genomföras och avrapporteras till ansvarig direktör och regiondirektör löpande. Slutredovisning och sammanfattning av genomförda kontrollmoment för år 2024 ska återredovisas till regionstyrelsen och nämnden i februari 2025.

I 2024 års internkontrollplan för nämnden för folkhälsa och sjukvård⁵ finns ett kontrollmoment som avser bidrag till föreningar. Syftet med kontrollmomentet är att undersöka om uppföljningen av bidrag till föreningar följer de riktlinjer som finns. Vidare framgår det att ett syfte är att se om det genomförs tillräckliga och ändamålsenliga kontroller av föreningar som erhåller bidrag. Metoden för kontroll är att genomföra intervjuer, studera dokumentation och göra en dataanalys. Kontrollmoment ska genomföras och avrapporteras till ansvarig direktör och regiondirektör löpande. Slutredovisning av genomförda kontrollmoment för år 2024 återredovisas till nämnden och regionstyrelsen i februari år 2025.

² Intern kontrollplan 2024 – Regionstyrelsen, beslutad av regionstyrelsen 2024-01-30 §19

³ Intern kontrollplan 2024 Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2024, beslutad av nämnden för trafik, infrastruktur och miljö 2024-01-23 §12

⁴ Intern kontrollplan 2024-Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet. Beslutad av nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet 2024-01-24 §14

⁵ Intern kontrollplan 2024 – Nämnd för folkhälsa och sjukvård

Det framgår av intervju att det inte är tjänstepersoner som arbetar med handläggningen av bidragen (eller dess sektionschefer) som har lyft kontrollmomentet till internkontrollplanen.

3.2.3 Bedömning

Vår bedömning är att berörda nämnder delvis har säkerställt en riskhantering som omhändertar risker för felaktiga utbetalningar inklusive risk för oegentligheter och/ eller välfärdsbedrägerier. Vi ser det som positivt att nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktiviteten samt nämnden för folkhälsa och sjukvård har inkluderat bidragshantering i internkontrollplanerna för år 2024. Av granskningen framgår dock att det inte är tjänstepersoner som arbetar med handläggningen av bidragen (eller dess sektionschefer) som har lyft kontrollmomentet till internkontrollplanen. Vid riskanalys till internkontrollplanen bedömer vi att det är nödvändigt att de som har bäst insikt i verksamheten är med i riskidentifieringen.

Vidare noterar vi att det vid handläggning av de bidrag som inkluderats i granskningen inte genomförs bidragsspecifika riskbedömningar, som exempelvis risker för felaktiga utbetalningar eller risker för oegentligheter eller välfärdsbedrägerier.

3.3 Bidragsspecifika riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter samt genomförande av stickprov

3.3.1 Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Rutiner

I rutinen beskrivs att ett IOP-avtal kan skrivas avseende en speciell verksamhet som ägs av den ideella organisationen men som den offentliga sektorn vill medverka och samarbeta runt. Vidare anger rutinen att när ett IOP arbetas fram ska alla parter vara överens om syftet med avtalet. I avtalet ska det regleras vad partnerskapet och samverkan innebär, vilka resurser respektive part ska bidra med, hur länge ett avtal ska vara gällande samt när och hur uppföljning ska ske. Vidare framgår det av rutinen att varje IOP ska kontrolleras mot kommunallagen, lagen om offentlig upphandling (LOU) och reglerna för statsstödsmedel.

I rutinen anges det även kriterier för att ett IOP ska vara aktuellt samt vilka särskilda villkor som ska vara uppfyllda för att ingå ett IOP. Vidare framgår det av rutinen vilka områden som ska beskrivas i ett IOP-avtal. Det anges även att beslut om IOP fattas i regionstyrelsen eller i berörd nämnd.

I rutinen finns inga moment för att beakta jäv eller andra oegentligheter. Enligt intervju finns det inte ytterligare handläggningsstöd kring IOP. Endast ett IOP avtal slutits mellan en organisation och regional utveckling, därav är processen relativt ny.

Kontrollaktiviteter avseende IOP

Av intervju framgår det att beredningen för den IOP som regional utveckling har beviljat har skett genom att följa rutinen för IOP samt intervju den aktuella föreningen för att säkerställa att riktlinjerna följs. Enligt uppgift har flera möten anordnats. Det finns dock ingen dokumentation av genomförda kontrollaktiviteter.

Vidare framgår det av intervju att det inte har genomförts några tydliga kontroller för att undersöka förekomst av exempelvis oegentligheter eller välfärdsbrott.

Stickprovsgranskning av kontrollaktiviteter samt efterlevnad av rutiner avseende IOP

Genom stickprovet har vi bland annat kontrollerat följsamheter till lagar och rutiner samt särskilda villkor, se avsnitt 2.4 för ytterligare beskrivning.

Det som avviker från rutinen, utifrån genomfört stickprov, är att det inte av avtalet framgår former för dokumentation. Vidare noterar vi att det i rutinen specificeras att det ska framgå av avtalet vilka resurser som respektive part ska bidra med. I avtalet specificeras enbart vilka resurser som Region Jönköping ska bidra med. Enligt rutinen ska det även i avtalet specificeras när och hur uppföljning ska ske. Av avtalet framgår att det ska ske en årlig uppföljning med tillhörande dokumentation samt att det ska ske regelbunda avstämningar mellan föreningen och regionen. Det framgår dock inte vad dokumentationen ska bestå av eller vad som ska behandlas vid de regelbundna avstämningarna.

Av den dokumentation vi har tagit del av kan vi inte se att kontroller gentemot KL, LOU och statsstödsregler har genomförts. Däremot uppges i intervju att kontroller har genomförts men inte dokumenterats.

I rutinen för IOP anges kriterier för att IOP ska vara aktuellt. Vissa av dessa kriterier är vaga och svåra att kontrollera om de är uppfyllda via vårt stickprov.

I rutinen för IOP beskrivs även särskilda villkor för ett IOP. Av den dokumentation vi har fått in kan vi inte se att det har gjorts kontroller avseende dessa villkor. Däremot uppges i intervju att kontroller har gjorts men att dessa inte har dokumenterats.

Uppföljning av IOP

Vid tidpunkten för granskningen har det enligt intervju ännu inte genomförts någon uppföljning. Av avtalet framgår det inte när en uppföljning ska göras men det framgår att det ska vara en årlig uppföljning samt regelbundna avstämningar med organisationen. Enligt uppgift ska en uppföljningsrapport från organisationen inkomma före årsskiftet 2024/2025 och ett uppföljningsmöte är inplanerat i januari.

3.3.2 Regionala utvecklingsmedel och statliga 1:1 medel

Sveriges regioner är ansvariga för att samordna och utveckla det regionala arbetet för hållbar utveckling i respektive län. Det regionala utvecklingsansvaret finansieras bland annat genom det statliga medel som kallas för 1:1-medel. Dessa fördelas till alla regioner och omfattningen varierar beroende på vilka regionala förutsättningar som föreligger.⁶

Generellt sker finansieringen av utvecklingsmedel genom tre olika källor vilka är EU, staten (genom 1:1 medel) och regionerna själva (genom skattemedel, kallat regionala

⁶ Se till exempel SKR:s hemsida för vidare information om 1:1 medel, <https://skr.se/skr/samhallsplaneringinfrastruktur/regionalutveckling/regionalutvecklingsansvar/safinansiera-sregionalutveckling.9791.html>

utvecklingsmedel). Av intervju framgår det att majoriteten av de 1:1-medel som Region Jönköpings län beviljar medfinansieras av EU.

Av Region Jönköpings läns hemsida framgår det att regionala projektmedel kan sökas av kommuner, myndigheter, organisationer, universitet, högskolor och ideella föreningar. En aktör som är företrädare för flera privata företag, till exempel en branschorganisation eller företagarförening, kan också söka. Regionala projektmedel kan inte sökas av enskilda personer eller direkt av privata företag.

Vägledning för finansiering av hållbar regional utveckling

I samband med granskningen har vi tagit del av dokumentet vägledning för finansiering. Dokumentet omfattar statliga 1:1-medel och regionala utvecklingsmedel, samt medfinansiering från andra fonder och finansiering som exempelvis de regionala strukturfonderna. Dokumentet är beslutat av den regionala utvecklingsdirektören och gäller för åren 2024–2026.

Av vägledningen framgår att Region Jönköpings län enligt förordningen om regionalt tillväxtarbete har rätt att besluta om användningen av vissa statliga medel för regionalt tillväxtarbete, så kallade 1:1-medel. Dessa regleras årligen genom regeringsbeslut av villkor för budgetåret inom utgiftsområde 19 regional utveckling. I beslutet framgår bemyndiganderam och anslag. Bemyndiganderamen fastställer den totala möjliga volymen av pågående utvecklingsprojekt och anslagsramen fastställer volymen medel som är möjlig att betala ut under året.

Förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala utvecklingspolitiken medger medfinansiering till insatser inom den europeiska regionala utvecklingsfonden (EURF) och den Europeiska Socialfonden (ESF+) med högst 60%. För Region Jönköpings län är det en riktlinje att medfinansiera med 1:1-anslag till högst 50%. Beslut om finansiering av insatser med 1:1-medel fattas i nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet eller i nämnden för trafik, infrastruktur och miljö. Belopp upp till 150 tkr kan beslutas av den regionala utvecklingsdirektören på delegation från nämnderna. Samma beslutsordning gäller även beslut om fördelning av budgeten för RU-medel.

Av vägledningen framgår att insatserna som beviljas finansiering ska svara upp mot en eller flera prioriterade delstrategier i Region Jönköpings läns utvecklingsstrategi.

Det framgår att vid urval och beredning bedöms insatserna som är aktuella för finansiering utifrån koppling till identifierade och prioriterade utmaningar samt prioriterade delstrategier i regionala utvecklingsstrategin. Därtill finns en beskrivning av generella krav och bedömningskriterier.

Processen för handläggning av regionala utvecklingsmedel och 1:1 medel

Processen för handläggning av regionala utvecklingsmedel och 1:1-medel är relativt omfattande. I denna rapport har vi sammanfattat de viktigaste delarna.

I ett första stadium av handläggningen skickar de sökande in en tidig idébeskrivning kring projektet som de ansöker om bidrag till. Projektstrateg tillsammans med sakkunnig handläggare inom aktuellt område från regionen utreder om projektet anses vara aktuellt. Sektionschef och regional utvecklingsdirektör blir delaktiga i processen

2025-01-17

innan nämnden fattar beslut om beviljande av 1:1-medel⁷. Beroende på ärende är det antingen nämnden för trafik, infrastruktur och miljö eller nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet som fattar beslut om att bevilja bidrag. Löpande under projekttiden sker sedan ansökningar om utbetalning av bidrag. När den bidragssökande organisationen ansöker om utbetalning ska organisationen lämna in en lägesrapport. Lägesrapporten ska ge en beskrivning av hur projektet som beviljats bidrag fortlöper. Sakkunnig handläggare går igenom lägesrapporten och svarar på ett antal frågor som exempelvis om projektet fortlöper som planerat och om det håller sig till tidsramen. Efter det att sakkunnig handläggare har gått igenom lägesrapporten görs kontroller av projektens ekonomi av en controller. De kontroller som genomförs av kontrollern är till exempel att rätt person har attesterat fakturor, att projektet håller sig inom budget och att organisationen inte har ansökt om utbetalning för något som inte finns med i beslutet. Det görs även kontroller av obligatoriska ekonomiska bilagor samt stickprovsvisa kontroller av exempelvis fakturor. Efter det att både handläggare och controller har gått igenom ansökningar tas beslut om utbetalning av kanslichef för regional utveckling.

Av kontakt med regional utveckling framgår det att det endast är vid de fall då statsstöd föreligger som det åligger berörd aktör att intyga att de inte har mottagit stöd som överstiger ett takvärde på 300 000 euro (minimigränsen för statsstöd). Enligt uppgift finns det en särskild kontrollfråga i handläggarssystemet Nyps som efterfrågar om projektverksamheten innebär ett statligt stöd till företag. Om handläggare bedömer att det innebär ett statligt stöd ska handläggare kontrollera om sådana aktiviteter kan godkännas utifrån de krav som finns för det aktuella stödet.

Handläggningen av 1:1-medel sker i Tillväxtverkets system Nyps. Ytterligare handläggningsstöd som används är Tillväxtverkets handböcker för regionala utvecklingsmedel samt en intern teamsyta som handläggare på regionen kan använda sig av. I samband med granskningen har vi fått en genomgång av den interna teamsytan som är relativt omfattande.

Av intervju framgår att kontroller gentemot EU:s regelverk genomförs av regionen men även av Tillväxtverkets handläggning av ärendet när det gäller medfinansiering från EU-medel. Det genomförs inga specifika kontrollaktiviteter för välfärdsbrott och andra oegentligheter, men stöden för de regionala projektmedlen ges generellt inte till företag varför det bedöms vara relativt låg risk för oegentligheter.

Av granskningen framgår även att det förekommer fall då regionens sektioner driver projekt. Handläggningen sker i dessa fall av handläggare på kansli-sektionen. Fråga om jäv finns i handläggningen där svar om detta ges i nyps.

⁷ Projektstrateg och sakkunnig inom aktuellt område bedömer om idén kan förväntas bidra till regional utveckling och om den är genomförbar. Tidiga idéer presenteras för regional utvecklings ledningsteam i samband med RUD-föredragningar och/eller ledningsteamsmöten. Sektionschef för aktuellt område involveras särskilt. Den sakkunniga handläggaren och projektstrategen bistår den ansökande organisationen i dennes process från idé till ansökan. Regional utvecklingsdirektör gör den slutliga bedömningen kring att ett ärende är klart för att hanteras av nämnd.

2025-01-17

Utvärdering av kontrollstrukturens effektivitet via stickprovsgranskning

I samband med granskningen har två ansökningar om utbetalningar som har beviljats inom ramen för 1:1-medel valts ut för stickprovsgranskning. Då handläggningen har skett inom Tillväxtverkets system Nyps har vi fått en genomgång av handläggningssystemet tillsammans med sakkunnig handläggare och controller för respektive ärende. Vi har valt ut ett projekt som har beviljats bidrag av nämnden för trafik, infrastruktur och miljö och ett bidrag som har beviljats av nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet. I samband med stickprovet har vi även tagit del av ansökan om bidrag samt beslut om beviljat bidrag. Utifrån ansökan och beslut om beviljat bidrag har vi kontrollerat om ansökan följer Region Jönköpings vägledning för finansiering av hållbar utveckling samt krav på ansökan enligt förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken.

Enligt uppgift har ingen av de berörda projekten i stickprovskontrollen bedömts som aktuella för statsstöd.

För det bidrag som har beviljats av nämnden för trafik, infrastruktur och miljö har inga avvikelser i samband med kontrollmomenten som genomförts i Nyps uppmärksammats. Vi uppmärksammar dock att regionstyrelsens ordförande under år 2023 var styrelseledamot för organisationen som har beviljats bidrag (se närmare beskrivning under avsnitt 3.3.4). Vidare noterar vi att den ansvariga sakkunniga handläggaren för beviljandet av bidrag under 2024 blev invald i styrelsen för organisationen. Utbetalningar till organisationen har gjorts under år 2024, enligt uppgift var sakkunnig handläggare inte längre ansvarig för handläggning av utbetalning. Enligt mejlväxling som vi har tagit del av mellan controller och den handläggare som blev tilldelad ärendet under 2024 förefaller dock viss överlappning vid första utbetalningstillfället 2024. Vidare har avvikelser uppmärksammats i förhållande till krav på ansökan enligt förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken. Enligt 5 § i förordningen får bidrag inte lämnas som täcker mer än 50% av projektets utgifter. I ansökan till bidraget framgår det att projektets totala kostnader budgeteras till 489 646 kr. I beslutet⁸ som nämnden för trafik, infrastruktur och miljö har fattat framgår det att maxbeloppet för bidrag är 245 500 (vilket överstiger maxbeloppet med 177 kr). I det beslut som har bifallits till organisationen⁹ som beviljats bidrag anges dock att organisationen max kan få 244 823 (vilket är korrekt belopp enligt förordningen). Således skiljer sig maxbeloppet som nämnden har fattat beslut om från det beslut som sedan skickats till organisationen. En annan avvikelse som har uppmärksammats är att det enligt 9 § i förordningen om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken ska finnas en beslutsmotivering som innehåller en beskrivning av projektets koppling till strategin för länets utveckling. I nämndens beslut¹⁰ anges inte en beslutsmotivering kopplat till strategin för länets utveckling. I det beslut som har skickats till organisationen¹¹ är beslutsmotiveringen att projektet är i linje med den regionala cykelstrategin. Den regionala utvecklingsstrategin nämns inte i motiveringen.

⁸ Ansökan om stöd, beslut av Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2023-01-25 §17

⁹ Beslut om stöd, ÄrendeID Nyps 20359163, datum 2023-02-17

¹⁰ Ansökan om stöd, beslut av Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö 2023-01-25 §17

¹¹ Beslut om stöd, ÄrendeID Nyps 20359163, datum 2023-02-17

Det bidrag som har beviljats av nämnden av arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet är enligt kontakt med tjänstepersoner på regional utveckling ett speciellt projekt då projektet var en satsning som har gjorts under en 10-årsperiod som delats upp i tre delbeslut. Projektet finansierades även av Region Kalmar och Region Kronoberg. Det har funnits en överenskommelse med Region Kalmar och Region Kronoberg kring vilka kontrollmoment respektive region ska genomföra. Region Jönköpings län blev tilldelad att granska externa tjänster som organisationen har gjort. Granskningen genomfördes genom att kontrollera fem fakturor från organisationen. I regionens stickprov uppmärksammades en avvikelse avseende en av de fem fakturorna varför organisationen fick ett avdrag på utbetalningen av bidraget. Vid vår intervju framgick det att det inte ledde till att ytterligare stickprovskontroller genomfördes trots att en avvikelse upptäcktes.

I samband med granskningen har vi tagit del av ansökan samt det delbeslut som fattades år 2019 kring fortsatt beviljat bidrag till organisationen. Vi har granskat ansökan och beslutet i förhållande till krav på ansökan enligt förordningen (2003:596) om bidrag för projektverksamhet inom den regionala tillväxtpolitiken. Enligt 9 § ska beslutet innehålla en beslutsmotivering där det ska inkluderas en beskrivning kopplat till länets strategi för den regionala utvecklingen. Det framgår dock inte tydligt av beslutsmotiveringen att det är kopplat till den regionala utvecklingsstrategin.¹² Vidare framgår inte av beslutet hur projektet ska slutrapporteras, vilket också ska framgå enligt 9 § i förordningen.

Uppföljning av regionala utvecklingsmedel

Av intervju framgår att uppföljning av de projektmedel som har beviljats sker genom att de aktörer som har beviljats bidrag skickar in en lägesrapport för att kontrollera att projektet har genomfört aktiviteterna enligt plan.

3.3.3 Regionalt stöd till civilsamhället

Policy för regionalt stöd till civilsamhället

Region Jönköpings läns policy för regionalt stöd till civilsamhället omfattar stöd till organisationer inom både folkhälsa (folkhälsa, funktionshinder och projekt) och inom regional utveckling (kulturbidrag samt stöd till ungdomsorganisationer, pensionärsorganisationer och studiedistrikt). Policyn utgår från Region Jönköpings läns vision "för ett bra liv i en attraktiv region."

Av policyn framgår att stöden ska bidra till att stärka och utveckla demokratin i hela länet, ge invånare i hela länet möjlighet att påverka sin livssituation, höja bildnings- och utbildningsnivån för invånare i hela länet och ge bättre livskvalité för länets invånare. Därtill anger policyn att det är särskilt viktigt att beakta FN:s barnkonvention och deklarationen om de mänskliga rättigheterna, ett mångfaldsperspektiv med tillgänglighet och användbarhet även för personer med funktionsnedsättning samt hållbar utveckling inom de tre dimensionerna social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

¹² Beslut om stöd, ärendelID Nyps 20203744, datum för beslut 2019-12-16

Policyn beskriver allmänna villkor för stöd vilket innefattar att verksamheter som får stöd från Region Jönköping ska vara demokratiskt uppbyggda och ha hälsofrämjande, inkluderande, ideologiska, opinionsbildande, demokratiska och/ eller sociala funktioner.

Vidare framgår till viss del administrativa rutiner och beslutsordning i policyn men dessa beskrivs mer utförligt i riktlinjerna för respektive stöd. Av policyn framgår dock att ansökan ska ske via Region Jönköpings läns plattformar, att ansökan ska vara inlämnad vid sista ansökningsdatum samt att beslut avseende stödets storlek fattas av politisk nämnd eller enligt delegationsordning. Därtill framgår av policyn att alla former av stöd ska återrapporteras i enlighet med framtagna riktlinjer. Vidare ska stöd som inte används på det sätt som beslutats återbetalas.

Riktlinjer för regional utveckling stöd till civilsamhället

Riktlinjerna för regionalt stöd till civilsamhället inom regional utveckling omfattar stöd för studiedistrikt, politiska ungdomsorganisationer, övriga ungdomsorganisationer och pensionärsorganisationer. Beslut om stöd tas enligt riktlinjerna av nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet eller enligt gällande delegationsordning

Av riktlinjerna framgår allmänna villkor för samtliga stöd. Det framgår bland annat att ansökan ska göras vid den tidpunkt som anges för respektive stöd samt att ansökan ska innehålla ett organisationsnummer från Skatteverket och uppgift om plusgiro- eller bankgirokonto. Vidare framgår att jävssituationer ska uteslutas innan handläggning påbörjas. Om jäv föreligger ska det dokumenteras och en ny handläggare ska utses.

Det anges även i riktlinjerna att organisationer som har beviljats stöd utan dröjsmål ska rapportera uppkomna händelser under året som medför markanta avsteg från den planerade verksamheten. Region Jönköpings län kan besluta om att stoppa utbetalning, minska stödet eller besluta om återbetalning om bedömningen görs att organisationen inte uppfyller villkoren för stöd, att verksamheten har ändrats eller om övriga förhållanden väsentligt har förändrats jämfört med vad som anges i ansökan. Vidare anges i riktlinjerna att stödet inte får användas för att finansiera annan verksamhet än det ändamål som avsågs i ansökan.

I riktlinjerna beskrivs även särskilda villkor och vad som ska ingå i ansökan för respektive stöd (stöd för studiedistrikt, stöd till politiska ungdomsorganisationer, stöd till övriga ungdomsorganisationer och stöd till pensionärsorganisationer).

Vidare beskriver riktlinjerna för samtliga stöd hur det totala bidragsbeloppet ska fördelas mellan de organisationer som beviljas bidrag.

Kontroller av bidrag regional utveckling avseende stöd till civilsamhället

Av intervju framgår att det digitala system där verksamheterna ansöker om stöd har en funktion som gör att enbart fullständiga ansökningar accepteras. Detta anses fungera som en typ av kontrollfunktion av att alla uppgifter som begärts in för respektive stöd finns med i ansökan. Det finns även ytterligare handläggarstöd i form av en checklista med kontroller som är upprättad i Excel. Kontrollerna i checklistorna fokuserar på om de underlag som begärs in från organisationerna har inkommit.

Av intervju framgår att det inte finns ett specifikt kontrollmoment avseende ställningstagande kring jäv, men det uppges finnas kunskap om jäv inom

organisationen. Det beskrivs som ett obligatoriskt moment att ta ställning till jävsfrågor men att det inte dokumenteras. Vidare anges vid intervju att det inte genomförs några specifika riskbedömningar avseende oegentligheter eller välfärdsbrott.

Utvärdering av kontrollaktiviteternas effektivitet via stickprovsgranskning

Vid granskning av bidragen för studiedistrikt har vi noterat följande avvikelser:

- Delegationsbeslut har inte anmälts till nämnden vilket ska göras enligt delegationsordningen
- En ansökan saknar godkänd eller auktoriserad revisor¹³

Vidare har vi observerat att samtliga organisationer som vi har granskat som har beviljats bidrag inom ramen för studiedistrikt har bifogat intyg för att dessa har erhållit statsbidrag från andra aktörer¹⁴. Vid sakgranskning framgår det att regionen har gjort bedömningen att statsstödsreglerna inte är tillämplbara för stöd till studiedistrikt då stödet inte bedöms påverka konkurrensen.

Avseende stickprovet som omfattar övriga ungdomsorganisationer har en avvikelse uppmärksamats då resultat- och balansräkning som organisationen har bifogat från föregående år är ofullständig.

Uppföljning av bidrag regionalt stöd till civil samhället

Enligt policyn för regionalt stöd till civilsamhället ska alla former av stöd återrapporteras i enlighet med framtagna riktlinjer i syfte att säkerställa att stöd används på ett korrekt sätt. Av policyn framgår att stöd som inte används på det sätt som beslutats ska återbetalas. Återbetalningsskyldighet föreligger om beslut om stöd har fattats på felaktiga grunder, om villkor inte har uppfyllts, om medlen används felaktigt eller om redovisning uteblir.

Av riktlinjerna framgår att det för samtliga stöd till civilsamhället inom regional utveckling ska genomföras uppföljning tillsammans med den sökande organisationen genom träffar eller genom att årligen granska verksamhetsberättelser. Det framgår även att fördjupad granskning kan göras slumpmässigt. Vid intervju beskrivs att uppföljningar görs genom att organisationer väljs ut slumpmässigt och bjuds in till fysiska samtal där föreningen får berätta om sitt verksamhetsår. Uppföljningarna syftar till att tillse att organisationerna följer den regionala utvecklingsstrategin. Uppföljningarna återrapporteras inte till nämnden om inte avvikelser har uppmärksamats.

¹³ Enligt riktlinjerna ska studiedistriktet ha en godkänd eller auktoriserad revisor om distriktet uppfyller kriterier. Ett av studiedistriktet uppfyller minst två av kriterierna, men av underskriven revisionsberättelse framgår inte om revisorerna är auktoriserade eller godkända.

¹⁴ Det framgår av samtliga intyg att statsbidragen som organisationerna erhållit överstiger minimigränsen på 300 000 euro för tillåtet statsstöd utan godkännande av EU-kommissionen. Det innebär att samtliga fyra bidrag som beviljats har överstigit minimigränsen för tillåtet statsstöd, men vi kan av granskningen inte se att organisationerna har fått ett beviljande av kommissionen för detta. Det finns risk att organisationerna inte är berättigade till ytterligare bidrag, men det finns möjlighet att efter kontroll av om stödet påverkar den inre marknaden ändå bevilja ytterligare stöd. I granskningen har vi inte kunnat finna att något sådant kontrollmoment genomförts. Om studieförbunden är statsstödsberättigade måste dem kunna visa att delar av deras verksamhet som inte är statsstödsberättigade inte tar del av statsstödsmedel.

3.3.4 Regionalt stöd till folkhälso- och funktionsrättsområdet

Regionalt stöd som ges till folkhälso- och funktionsrättsområdet omfattas av Region Jönköpings län policy för regionalt stöd till civil samhället (se avsnitt 3.3.3).

Riktlinjer organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet

Regionens riktlinjer för regionalt stöd till organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet omfattar stöd till organisationer inom folkhälsoområdet och funktionsrättsorganisationer. Riktlinjerna omfattar även projektstöd som kan ges till organisationer som vill prova nya idéer utanför den ordinarie verksamheten under en bestämd tidsperiod. Av riktlinjerna framgår att beslut om stöd tas i nämnden för folkhälsa och sjukvård eller enligt gällande delegationsordning.

Av riktlinjerna framgår att för det för att en ansökan ska kunna handläggas krävs att den sökande har lämnat uppgifter som innehåller organisationsnummer och plusgiro- eller bangirokonto. Vidare framgår att fördjupade granskningar av ansökan kan förekomma samt att förekomst av jäv och intressekonflikt ska bedömas innan handläggning av ansökan påbörjas. Om jäv inte kan uteslutas ska det dokumenteras och ny handläggare ska utses. Vidare anges att stöd inte får beviljas till sökande som har skatteskulder eller andra skulder som drivs in av kronofogden.

Enligt riktlinjerna går det inte att överklaga beslut om avslag på en ansökan eller beslut om stödets storlek. Därtill finns en beskrivning i riktlinjerna som anger att stödet enbart får användas för det ändamål som angivits i ansökan. Stödmottagaren ska utan dröjsmål rapportera uppkomna händelser under året som medför markanta avsteg från den planerade verksamheten. Region Jönköpings län kan besluta om stopp av utbetalning, att minska stödet eller om återbetalning om bedömning görs att organisationen inte uppfyller villkoren för stöd, att verksamheten har ändrats eller att övriga förhållanden väsentligt har förändrats jämfört med vad som angetts i ansökan.

För både stöd till organisationer inom folkhälsoområdet och stöd till organisationer inom funktionsrätt specificerar riktlinjerna villkor, särskilda villkor, omfattning av ansökan och hur beloppsmedel ska fördelas mellan organisationerna som beviljas bidrag.

Kontroller för bidrag inom folkhälso- och funktionsrättsområdet

I samband med granskningen har vi tagit del av en manual för handläggning av stöd som gäller för stöd som fördelas via sektion folkhälsa. Manualen beskriver ett antal kontroller som handläggaren ska genomföra. Handläggaren ska till exempel kontrollera om föreningen uppfyller de krav som regionen har formulerat i riktlinjerna för regionalt stöd till organisationer inom folkhälso- och funktionsrättsområdet. Handläggaren ska även kontrollera om den förening som ansöker om bidrag har en ordnad ekonomisk förvaltning och bokföring. En ytterligare checklista för att kontrollera om föreningen har en ordnad ekonomisk förvaltning har tagits fram. I checklistan ges en översiktlig beskrivning av hur olika kontrollmoment för poster på balansräkningen och resultaträkningen ska genomföras. Vidare beskriver manualen hur fördelning av stöd till de sökande organisationerna ska genomföras, hur besluten till nämnden ska beredas samt hur uppföljning ska ske.

2025-01-17

Av intervju framgår att det inte genomförs specifika kontroller för oegentligheter i samband med handläggningen. Däremot kontrolleras huruvida organisationen har en auktoriserad revisor om krav för auktoriserad revisor finns vilket anses vara ett kontrollmoment som bidrar till att förhindra oegentligheter. Vidare uppges i intervju att det finns en god dialog med de föreningar som söker bidragen vilket också av intervjuade anses bidra till att förhindra oegentligheter.

Utvärdering av kontrollaktiviteternas effektivitet via stickprovsgranskning

Avseende stickprovet inom funktionsrätts området har en avvikelse uppmärksammats. Avvikelsen består i att det i ansökan inte har bifogats protokoll på val av firmatecknare, vilket enligt riktlinjerna ska inkluderas.

Avseende bidrag som ges inom ramen för folkhälsoområdet har vi noterat att bokföringen av utbetalningen i ett av fallen har gjorts från funktionsrättskontot, trots att ansökan avser bidrag inom folkhälsoområdet.

Vid granskningen har vi även noterat att folkhälsochefen samt regionstyrelsens ordförande vid tidpunkten för ansökan om bidrag var ledamöter i styrelsen för en organisation som har beviljats bidrag inom folkhälsoområdet. Ordförande för nämnden för folkhälsa och sjukvård är för år 2024 ny ledamot i styrelsen för samma organisation. Enligt uppgift kommer inte ordförande för folkhälsa- och sjukvårdsnämnden att delta i beslut rörande fördelning av bidrag till länsorganisationer med folkhälsomål.

Regionstyrelsens ordförande lämnade sin post som styrelseledamot i mars 2024. Regionstyrelsens ordförande har inte varit med och fattat beslut kring beviljande av bidrag, eftersom beslutet tas i nämnden för folkhälsa och sjukvård.

Folkhälsochefen har signerat beslutsunderlag som ligger till grund för nämnden för folkhälsa och sjukvårds beslut om bidrag. Vid intervju med folkhälsochefen framgår det att det ingick i arbetsuppgifterna att vara ledamot i styrelsen för föreningen. Vidare framgår det att folkhälsochefen har lämnat sitt uppdrag som styrelseledamot i organisationen inför året 2024.

Uppföljning av bidrag folkhälsa och funktionsrätt

Enligt policyn för regionalt stöd till civilsamhället ska alla former av stöd återslagas i enlighet med framtagna riktlinjer i syfte att säkerställa att stöd används på ett korrekt sätt. Av policyn framgår även att stöd som inte används på det sätt som beslutats ska återbetalas. Återbetalningsskyldighet föreligger om beslut om stöd har fattats på felaktiga grunder, om villkor inte har uppfyllts, om medlen används felaktigt eller om redovisning uteblir.

Av riktlinjerna för bidrag till folkhälso- och funktionsrättsområdet framgår att Region Jönköpings län årligen ska följa upp hur stödet använts genom att träffa stödmottagaren och/eller granska verksamhetsberättelsen. Vidare anges det i riktlinjerna att stödmottagare kan komma att väljas ut slumpmässigt för fördjupad granskning. Av intervju framgår det att uppföljning sker genom att välja ut 6–8 föreningar varje år som berättar om verksamheten, hur föreningen arbetar och hur stödet har använts. Vidare framgår att det för föreningar som har sökt bidrag två år görs en kontroll av om de ekonomiska rapporterna överensstämmer med de bidrag som föreningen tilldelats föregående år. Utifrån uppföljningen som görs sammanställs

en rapport som rapporteras till politiken. Uppföljningen för de bidrag som fått stöd under år 2024 var ännu inte är färdigställd vid tidpunkten för granskningen men vi har tagit del av en skrivelse avseende uppföljning av 2023 års bidragsgivning. Vid tidpunkten för granskningen har 2023 års uppföljningen inte återrapporterats till nämnden. Uppföljningarna genomfördes enligt skrivelsen under maj och juni år 2024 och omfattar totalt sex föreningar. I skrivelsen beskrivs vilka områden som diskuterats vid uppföljningen.

3.3.5 Bedömning

Vår bedömning är att berörda nämnder delvis har säkerställt att det finns ändamålsenliga kontrollaktiviteter som hanterar risker inom önskvärda nivåer.

För bidrag avseende IOP finns upprättade krav från regionen på vad som ska ingå i ett IOP-avtal samt att det ska genomföras kontroller gentemot kommunallagen, lagen om offentlig upphandling och reglerna för stadsstödsmedel. Det saknas dock ytterligare handläggningsstöd för hur dessa kontroller ska genomföras. Enligt vår bedömning hade det varit fördelaktigt att ta fram ett handläggningsstöd, exempelvis i form av en handbok där det förtydligas hur kontroller ska genomföras. Detta särskilt eftersom kriterier för att ett IOP ska anses vara aktuella är vagt formulerade vilket ökar risken för en godtycklig bedömning. Granskningen av det IOP-avtal som ingått i granskningen visar att kontrollmomenten som inkluderas i riktlinjerna inte har dokumenterats, varför det saknas revisionsbevis för att sådana kontroller faktiskt har genomförts och utförts på ett ändamålsenligt sätt. Uppföljning av IOP-avtalet planeras även att genomföras.

Av granskningen framgår att för regionala utvecklingsmedlen (1:1 medlen) har regionen tagit fram en vägledning för finansiering av regionala utvecklingsmedel. I vägledningen framgår det vad som ska inkluderas i en ansökan samt målen med bidragen. Detta bedömer vi som positivt. Vidare använder sig regionen av Tillväxtverkets handböcker som vägledning för handläggningen av bidrag och interna dokument som finns på regionens teamsytor.

Vidare bedömer vi det som positivt att det genomförs kontrollmoment vid ansökan av utbetalning av både controller och sakkunnig handläggare. Däremot gör vi bedömningen att stickprovskontroller skulle kunna utvecklas, då vi uppmärksammat att vid ett tillfälle kontrollerades enbart fem fakturor varav det uppmärksammades en avvikelse. Eftersom urvalet av fakturor var relativt litet kan det innebära en risk för fler avvikelser som inte har uppmärksammats. Dels ställer sig vi oss tveksamma till ursprunglig avgränsning i urvalsstorlek (bedömning av upptäcktsrisken), dels avvägningen att inte utöka stickprovet när kontrollen innebar en observerad avvikelse vilket är en indikation på att det sannolikt förekommer fler avvikelser. Den försäkran som förväntas erhållas från stickprovet torde i dagsläget därmed bli begränsad. Vidare har vi uppmärksammat att ansvariga sakkunniga handläggaren för beviljandet av bidrag under 2024 blev invald i styrelsen för organisationen. Enligt uppgift var sakkunnig handläggare inte längre ansvarig vid tillfälle för utbetalning. Av granskningen framkommer det dock att en viss överlappning har skett vid första utbetalningstillfället mellan den nya handläggaren för ärendet samt den tidigare handläggaren som blev invald i styrelsen.

För bidragen till civila stöd (både inom regional utveckling och inom folkhälsa) är vår bedömning att riktlinjerna är tydliga. Bidragen till civila stöd inom regional utveckling saknar dock ytterligare handläggningsstöd som exempelvis inkluderar vad som ska kontrolleras vid ansökan. Detta ser vi som bristfälligt då vi har uppmärksammat avvikelser vid genomförda stickprov som indikerar att de kontrollmoment som fastställts i riktlinjerna inte följs och att det inte är förankrat hos samtliga medarbetare vilka risker som kontrollmomenten syftar till att förhindra.

För bidrag inom folkhälsa och funktionsrättsområdet finns ett handläggningsstöd vilket vi bedömer som positivt. Vi har dock vid stickprovsgranskningen uppmärksammat avvikelser. Vi bedömer därför att handläggningsstödet bör utvecklas ytterligare. Vidare har vi uppmärksammat att ordförande för regionstyrelsen samt folkhälsochefen vid tidpunkten för beviljande av bidrag har varit ledamöter i styrelsen för en organisation som har beviljats bidrag, samt att ordförande för folkhälsa och sjukvård är ny styrelseledamot från år 2024. Vi noterar att vissa åtgärder vidtagits för att minska risken för jäv, till exempel genom att politiker uppger att de inte har närvarat eller kommer att närvara vid beslut om stöd. Vi bedömer dock att det fortfarande föreligger risk för jäv enligt förvaltningslagen 16 § p.4 eftersom handläggare och chefer vid beredning av ärenden kan uppleva att de befinner sig i en beroendeställning. Vår bedömning är att det mot denna bakgrund finns skäl att överväga att vidta ytterligare åtgärder för att mildra jävsrisken. Åtgärderna bör ta sikte på såväl det faktiska oberoendet som hur situationen kan uppfattas av en utomstående. Samma överväganden och åtgärder bör även tillämpas när regionen är bidragsmottagare för de bidrag som regionen beslutar.

Av granskningen framgår att uppföljningar av de granskade bidragen genomförs av tjänstepersoner inom regional utveckling samt inom folkhälsa. Vi noterar dock att det inte finns fastställt i framtagna riktlinjer hur uppföljning ska genomföras, vilka kriterier som ska följas upp eller hur återrapportering till berörd nämnd ska ske.

3.4 Uppföljning och utvärdering av den interna styrningen och kontrollen

3.4.1 Återrapportering till nämnd

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Det framgår inte av rutinen för arbetsformer hur återkoppling till nämnden ska ske. I intervju uppges dock att en uppföljning kommer att genomföras och att avsikten är att delge nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet rapporten i form av ett anmälningsärende. Vi saknar information om vid vilken tidpunkt återkopplingen till nämnden är planerad att genomföras.

Regionala utvecklingsmedel (1:1 medel)

Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet och nämnden för trafik, infrastruktur och miljö får återkoppling kring utvecklingsmedel i form av informationsärenden under året. Av protokollsgranskning framgår det att nämnden för

arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet¹⁵ samt nämnden för trafik, infrastruktur och miljö¹⁶ har blivit informerade om pågående projekthantering.

Regionalt stöd till civilsamhället inom regional utveckling

Som nämnts i stycke 3.3.3 sker ingen återrapportering till nämnden om inte några avvikelser har uppmärksammats.

Folkhälso- och funktionsrättsområdet

Som nämnts i stycke 3.3.4 sker återrapportering till nämnden utifrån den uppföljning som görs av de föreningar som beviljats bidrag.

Uppföljningen för de bidrag som fått stöd under år 2024 var ännu inte är färdigställd vid tidpunkten för granskningen men vi har tagit del av en skrivelse¹⁷ avseende uppföljning av 2023 års bidragsgivning. Vid tidpunkten för granskningen har 2023 års uppföljning inte återrapporterats till nämnden. Uppföljningarna genomfördes enligt skrivelsen under maj och juni år 2024 och omfattar totalt sex föreningar. I skrivelsen beskrivs vilka områden som diskuterats vid uppföljningen.

3.4.2 Uppföljning och utvärdering av intern styrning och kontroll

Nämnderna ansvarar enligt kommunallagen för att den interna kontrollen är tillräcklig. Effektiv intern styrning och kontroll innebär att ledningen har etablerat strukturer för systematisk uppföljning och utvärdering av riskhantering och kontrollstrukturer.

Av intervjuer framgår att det inte för något av de bidrag som inkluderats i granskningen genomförs några uppföljningar kring hur riktlinjer och rutiner efterlevs. Det saknas strukturer för systematisk uppföljning av effektiviteten av intern styrning och kontroll i verksamheten. Det saknas till exempel en systematisk utvärdering av att verksamheten arbetar enligt fastställda processer, att kontroller i processen är effektiva och omhändertar riskerna och om processen leder till korrekta beslut och utbetalningar.

När det gäller uppföljning inom ramen för nämndernas och styrelsens internkontrollplaner inkluderas som tidigare nämnts i avsnitt 3.2.2 bidragshantering i planen för nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och miljö och i nämnden för folkhälsa och sjukvårds internkontrollplaner. Återrapportering ska ske till respektive nämnd och regionstyrelsen i februari år 2025.

Av granskningen framgår inte att det sker ytterligare uppföljning eller återrapportering av bidragen till regionstyrelsen.

¹⁵ Genomgång av projekthantering och projektportföljen Regional utveckling, nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet 2024-06-19 §90

¹⁶ Genomgång av projekthantering och projektportföljen Regional utveckling, nämnden för trafik, infrastruktur och miljö 2024-06-18 §82

¹⁷ Uppföljning av 2023 års bidragsgivning till föreningar inom folkhälso-och funktionsrättsområdet. Datum 2023-06-27, diarienummer RJL 2024/3496.

3.4.3 Bedömning

Vår bedömning är att berörda nämnder delvis har säkerställt att det finns ändamålsenlig uppföljning och övervakning av att fastställda kontrollaktiviteter genomförs.

Vi noterar att återrapporteringen till nämnderna inte alltid genomförs för bidrag inom stöd till civilsamhället för regional utveckling och folkhälsa och funktionsrättsområdet.

Vi anser att det är positivt att nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet samt nämnden för folkhälsa och sjukvård genomför en uppföljning av kontrollmoment avseende bidragsgivning via internkontrollplanen. Som vi noterade i avsnitt 3.2.2 bygger inte kontrollmomentet i internkontrollplanen på substansgranskning via stickprov. Vi ser att det finns en risk för svag försäkran från internkontrollplanerna såvida inte utvärderingen av internkontroll bygger på en djupare analys av den interna styrningen och kontrollen.

Vår bedömning är även att uppföljningen av den interna styrningen och kontrollen i verksamheten inte är tillräcklig eftersom det inte genomförs systematiska kontroller av att riktlinjer, rutiner samt annan lagstiftning följs kopplat till handläggningen av de bidrag som har inkluderats i granskningen.

3.5 Kompetensförsörjning

Avseende kompetensförsörjningen inom folkhälsa och funktionsrättsområdet framgår det av intervju att det inte finns en specifik kompetensförsörjningsplan avseende bidragshantering eftersom fördelningen av bidragen är en så pass liten del av handläggarens tjänst. Vidare framgår det att det är en relativt liten omsättning av personal. I intervju beskrivs även att det finns en dialog med avdelningen för regional utveckling där det diskuteras hur ett samarbete kan gå till där det går att dra nytta av varandras kompetenser kring handläggning av bidrag.

Av intervju med tjänstepersoner inom regional utveckling framgår det att det finns en viss sårbarhet om handläggare till bidragen blir frånvarande.

3.5.1 Bedömning

Vår bedömning är att nämnderna delvis säkerställer en ändamålsenlig kompetensförsörjning gällande handläggning och uppföljning av medfinansiering av lokala utvecklingsprojekt. Av granskningen framgår det att det inte finns en specifik kompetensförsörjningsplan kopplade till regionensbidragshantering samt att det upplevs finnas en viss sårbarhet inom organisationen om ansvariga handläggare är frånvarande.

4 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma huruvida den interna kontrollen vid berörda nämnder säkerställer korrekta utbetalningar av bidrag avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att den interna styrningen och kontrollen avseende bidragshanteringen inom områdena för regional utveckling och folkhälsoområdet är delvis ändamålsenlig.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Inom ramen för sin uppsiktsplikt verka för att nämnderna genomför en tillräcklig styrning och internkontroll avseende bidragshanteringen.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi nämnden för folkhälsa och sjukvård, nämnden för trafik, infrastruktur och miljö samt nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet att:

- Tillse att det genomförs riskanalyser kopplade till de bidragsformer som respektive nämnd ansvarar för.
- Fastställa i policy hur uppföljning av bidrag ska genomföras, alternativt tillse att förvaltningen tar fram riktlinjer som fastställer hur uppföljning av bidrag ska genomföras.
- Där det saknas handböcker, tillse att stödmaterial för handläggningen av bidrag tas fram för att minska sårbarhet om ansvarig handläggare är frånvarande, samt för att säkerställa att kontroller genomförs på ett korrekt och enhetligt sätt.
- Tillse att det utifrån genomförda riskanalyser fastställs kontrollmoment som inkluderar omfattningen av kontroller för respektive bidragsform, samt att det förankras hos medarbetare vilka risker som kontrollmomenten avser att förhindra.
- Tillse att kontrollmoment dokumenteras i syfte att kunna följa upp om kontroller har genomförts samt för att skapa transparens.
- Tillse att det genomförs ändamålsenliga uppföljningar av kontrollmomenten, dvs att berörda chefer inom verksamheterna tillser att riktlinjer, rutiner och kontrollaktiviteter genomförs.
- Säkerställa att kontrollmoment vid handläggning av bidrag omfattar oegentligheter, jäv och välfärdsbedrägerier.
- Utredda lämpligheten från ett jävsperspektiv huruvida tjänstepersoner och förtroendevalda ska delta i styrelser för organisationer som Region Jönköping ger bidrag till. Om det bedöms viktigt att Regionen har representanter i styrelsen för de organisationer som den beviljar bidrag till så bör det utredas hur regionen ska arbeta för att förebygga eventuella jävsituationer.



Region Jönköping

Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning

2025-01-17

- Tillse att uppföljning av bidrag återspeglar till berörd nämnd.
- Utredda kompetensförsörjningsbehovet kopplat till bidragshanteringen.



Region Jönköping

Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning

2025-01-17

Datum som ovan

KPMG AB

Veronica Hedlund Lundgren
Certifierad kommunal yrkesrevisor

Niklas Grönlund
Verksamhetsrevisor

Lisa Lohi
Verksamhetsrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordni



Region Jönköping

Granskning av Region Jönköpings bidragsgivning

2025-01-17

Regionrevisionen

Regionfullmäktige

För kännedom till:

Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet

Nämnden för folkhälsa och sjukvård

Nämnden för trafik, infrastruktur och miljö

Regionstyrelsen

Granskning av bidragsgivning

Inom region Jönköpings län hanteras olika typer av bidrag. En typ av bidrag är projektmedel som utgör ett viktigt verktyg i det regionala utvecklingsarbetet. Projekt som erhåller finansiering ska medverka till att uppfylla mål i den regionala utvecklingsstrategin för Jönköpings län. Dessa projekt ska ta sin utgångspunkt i den regionala utvecklingsstrategin.

Det finns även projektmedel avseende utveckling och tillväxt i Jönköpings län samt bidrag avseende folkhälsoarbete som hanteras av nämnden för folkhälsa och sjukvård.

Ur ett styrningsperspektiv såväl som ur ett medborgarperspektiv är det av stor vikt att bidragsgivningen styrs av tydliga och ändamålsenliga riktlinjer och policys vilket motiverar till en granskning av området.

Granskningens syfte är att bedöma om den interna kontrollen vid berörda nämnder säkerställer korrekta utbetalningar av bidrag avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Revisorernas bedömning och rekommendationer

Revisionens sammanfattande bedömning är att nämnderna delvis har en ändamålsenligt utformad intern kontroll avseende de bidrag som hanteras avseende regional utveckling och folkhälsoområdet.

Bakgrunden till bedömningen är att granskningen visat att regionen delvis saknar en ändamålsenlig riskhanteringsprocess. Regionen har upprättat riktlinjer avseende bidragen samt vissa kontrollmoment inför beslut om bidrag. Dock bedömer revisionen att inte alla relevanta risker hanteras i kontrollmomenten.

Granskningen har identifierat brister i hantering av jävssituationer, dock har granskningen inte funnit några felaktigheter i hanteringen av aktuella bidrag.

Revisorerna rekommenderar Region Jönköpings län att:

- 1. säkerställa att regionstyrelsen inom ramen för sin uppsiktsplikt verka för att nämnderna genomför en tillräcklig styrning och internkontroll avseende bidragshantering*
- 2. tillse att det genomförs riskanalyser kopplade till de bidragsformer som respektive nämnd ansvarar för*
- 3. fastställa hur uppföljning av bidrag ska genomföras*
- 4. genomföra riskanalyser med tillhörande kontrollmoment, det bör framgå varför kontroller genomförs, hur de dokumenteras och hur uppföljning sker*
- 5. säkerställa att kontrollmoment avseende bidrag omfattar oegentligheter, jäv och välfärdsbedrägerier*
- 6. tillse att uppföljning av bidrag återspeglaras till berörd nämnd*
- 7. utreda lämpligheten av tjänstepersoners och förtroendevaldas engagemang i organisationer som Region Jönköpings län ger bidrag till, samt hur jävsituationer ska hanteras*
- 8. utreda kompetensförsörjningsbehovet kopplat till bidragshantering*

Svar

Regionrevisionen föreslår att regionfullmäktige ger regionstyrelsen, nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet, nämnden för folkhälsa och sjukvård samt nämnden för trafik, infrastruktur och miljö uppdrag att senast 2 juni 2025 svara på vilka åtgärder som kommer att vidtas till följd av granskningens resultat samt revisorernas rekommendationer.

Per Hansson
Ordförande

Mari Karlsson
Vice ordförande

§ 106**Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård**

Diarienummer: RJL 2025/255

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Sammanfattning

Regionrevisionen har genomfört en granskning av ekonomistyrningen avseende omställning till en god och nära vård inom Region Jönköpings län.

Granskningens syfte är att bedöma om nämnden för folkhälsa och sjukvård har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård samt om regionstyrelsen utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Revisionens sammanfattande bedömning är att nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare är bedömningen att regionstyrelsen delvis utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Nämnd för folkhälsa och sjukvård behandlar ärendet utifrån en separat tjänsteskrivelse.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Skriftväxling gällande anstånd
- Missiv: Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård
- Rapport: Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner tjänsteskrivelsen som svar på revisorernas granskningsrapport.

Sammanfattning

Regionrevisionen har genomfört en granskning av ekonomistyrningen avseende omställning till en god och nära vård inom Region Jönköpings län.

Granskningens syfte är att bedöma om nämnden för folkhälsa och sjukvård har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård samt om regionstyrelsen utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Revisionens sammanfattande bedömning är att nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare är bedömningen att regionstyrelsen delvis utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Nämnd för folkhälsa och sjukvård behandlar ärendet utifrån en separat tjänsteskrivelse.

Ärendebeskrivning

Revisionens sammanfattande bedömning är att nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare är bedömningen att regionstyrelsen delvis utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Revisorerna rekommenderar Region Jönköpings län att:

1. tillse att ekonomiska beräkningar och analyser ligger till grund för satsningar som görs inom ramen för omställningen till en god och nära vård

2. följa upp om de resurstillskott som genomförts i syfte att stärka primärvården om omställningen till en god och nära vård har haft avsedd effekt
3. stärka regionstyrelsens uppsikt över hur kostnader fördelas och påverkas kort- och långsiktigt av omställningen till en god och nära vård

Svar:

Omställningen till god och nära vård är komplex. I begreppet "nära vård" spelar primärvården en viktig roll, men nära vård är inte samma sak som primärvård. I Budget med verksamhetsplan 2025 står att "målet [med att satsa på primärvården och omställningen till nära vård] är en samordning och kontinuitet av vårdinsatser, ökad tillgänglighet och ökad delaktighet där patientens ställning stärks". Det innebär att god och nära vård omfattar hela vårt hälso- och sjukvårdssystem. Det framkommer också i granskningen att "det finnas utmaningar med att särskilja ekonomistyrning som enbart går att koppla till utvecklingen av nära vård, främst utifrån att begreppet 'Nära vård' omfattar många olika områden och är integrerat i flera delar i hälso- och sjukvården".

Detta är även en slutsats som Vård- och omsorgsanalys kommer fram till i sin rapport 2025:1, Omtag för omställning – Utvärdering av omställningen till en god och nära vård: slutrapport, där de utvärderar omställningen i ett bredare perspektiv. Där skriver Vård- och omsorgsanalys i en av sina slutsatser att "regeringen tagit fram alltför många mål för att det ska vara tydligt vad som ska uppnås inom omställningen", att "målen är breda och kan innebära olika saker för olika aktörer i olika sammanhang", och att det bidrar till att "många olika typer av insatser kan räknas som en del i omställningsarbetet". Vidare menar Vård- och omsorgsanalys att detta å ena sidan "ger möjligheter att anpassa omställningen till lokala behov", men att det också "gör att det blir svårare att identifiera ett tydligt genomslag".

De båda rekommendationerna till nämnden för folkhälsa och sjukvård; att "tillse att ekonomiska beräkningar och analyser ligger till grund för satsningar som görs inom ramen för omställningen till en god och nära vård" samt att "följa upp om de resurstillskott som genomförts i syfte att stärka primärvården om omställningen till en god och nära vård har haft avsedd effekt" hänger delvis ihop. Granskningen konstaterar att "det sker en regelbunden uppföljning av arbetet med omställningen till nära vård genom ordinarie uppföljning av verksamheten i samband med delårsrapporter och verksamhetsberättelse, samt genom föredragningar under året", men att det saknas en särskild uppföljning av de specifika tillskotten inom god och nära vård.

Vidare konstateras i granskningen att det redan finns ett politiskt uppdrag i budgeten att genomföra just en sådan uppföljning, vilket innebär att det redan finns ett uppdrag som svarar mot den ena rekommendationen. Arbetet med uppföljningen pågår, och den uppföljningen kommer också att ligga till grund för

beslut kring kommande satsningar, vilket till stor del svarar upp mot den andra rekommendationen. Det finns dock fler saker som påverkar storleken på satsningar inom området. Dels finns en övergripande budgetram, utifrån Region Jönköpings läns långsiktiga finansiella mål, som utgör det maximala utrymmet för satsningar i hela hälso- och sjukvården, och dels kan primärvården inte expandera i snabbare takt än vad hela länets vårdcentraler klarar av att bemanna. Så det som står i granskningen, att ”de satsningar som gjorts på primärvården under de senaste åren beskrivs i intervjuer inte grundar sig på några särskilda beräkningar eller analyser avseende utvecklingen av nära vård” behöver ses i ljuset av att det även finns andra saker som styr storleken på satsningarna än beräkningar av vad som är önskvärt för att nå målet med god och nära vård.

Rekommendationen till regionstyrelsen är att stärka regionstyrelsens uppsikt över hur kostnader fördelas och påverkas kort- och långsiktigt av omställningen till en god och nära vård. Det finns inarbetade arbetssätt för regionstyrelsen att följa nämndernas resultat, bland annat i delårsrapport samt en övergripande ekonomisk uppföljning på nämndnivå vid varje styrelsemöte. Två gånger om året träffar styrelsen presidiet för nämnden för folkhälsa och sjukvård för dialog. Vid dessa tillfällen har styrelsen möjlighet att lyfta frågor kring arbetet med omställningen. Som nämns ovan kan det dock vara svårt att isolera kostnader som specifikt har med omställningen att göra från andra kostnader, eftersom begreppet nära vård är integrerat i hela vårt sjukvårdssystem.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Skriftväxling gällande anstånd
- Missiv: Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård
- Rapport: Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård

Beslutet skickas till

Regionrevisionen

Regionledningskontoret – Folkhälsa och sjukvård

Regionledningskontoret – Ekonomi

Regionledningskontoret – Kansli

Jane Ydman
Regiondirektör

Mats Bojestig
Hälso- och sjukvårdsdirektör

From: Jidah Nenus
Sent: 2025-01-28 09:36:23
To: Bijelic Eriksson Nathalie; Regionrevisionen
Cc: Strand Lena
Subject: SV: Begäran om anstånd granskningar

Hej.

Det går bra att svar inkommer till 5 juni.

MvH

Nenus Jidah
Revisionschef
Certifierad kommunal revisor (SKYREV)
Certified Information Systems Auditor (CISA)
073-056 53 81
nenus.jidah@rjl.se

Revisionskontoret
Region Jönköpings län
www.rjl.se



Från: Bijelic Eriksson Nathalie <nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se>
Skickat: den 28 januari 2025 08:30
Till: Regionrevisionen <regionrevisionen@rjl.se>
Kopia: Jidah Nenus <nenus.jidah@rjl.se>
Ämne: Begäran om anstånd granskningar

Hej,

Region Jönköpings län har mottagit nedan två granskningar och önskar på grund av fastställda sammanträdesdatum för Regionstyrelsen få anstånd att inkomma med svar senast den 5 juni 2025. Tacksam för er återkoppling om detta är möjligt.

- RJL 2025/254 Granskning av Regionens bidragsgivning (RJLR 2024/16)
- RJL 2025/ Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård (RJLR 2024/17)

Med Vänliga Hälsningar

Nathalie Bijelic Eriksson

Sektionschef Diarium och nämndadministration

073-0875640

nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se

Område Kansli

Regionledningskontoret

Region Jönköpings län

www.rjl.se

Information och e-tjänster för

din hälsa och vård

www.1177.se/Jonkopings-lan



Granskning av ekonomi- styrning avseende om- ställningen till en god och nära vård

Rapport

Region Jönköpings län

KPMG AB

2025-01-17

Antal sidor: 22



Region Jönköpings län

Granskning av ekonomistyrning avseende omställningen till en god och nära vård

2025-01-17

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	2
2	Bakgrund	4
2.1	Syfte, revisionsfrågor och avgränsning	4
2.2	Revisionskriterier	5
2.3	Metod	5
3	Resultat av granskningen	6
3.1	Organisation och ansvar	6
3.2	Styrning av omställningen till god och nära vård	7
3.3	Ekonomistyrning avseende omställningen till god och nära vård	13
3.4	Regionstyrelsens uppsikt över omställningen	19
4	Samlad bedömning och rekommendationer	21

1 Sammanfattning

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att granska ekonomistyrningen avseende omställningen till en god och nära vård.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om nämnden för folkhälsa och sjukvård har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare har granskningen syftat till att bedöma om regionstyrelsen utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare är bedömningen att regionstyrelsen delvis utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Enligt vår bedömning finns det i allt väsentligt en ekonomistyrning som ger stöd åt omställningen till en god och nära vård i regionen. Detta utifrån att primärvården under de senaste åren fått budgettillskott i syfte att stödja omställningsarbetet. Vi noterar dock att budgettillskotten inte har grundat sig i några tydliga beräkningar eller analyser i syfte att säkerställa tillräckliga resurser för de ambitioner som finns i styrande dokument avseende omställningen. Vi anser att sådana beräkningar och analyser är en väsentlig del i att säkerställa att tillräckligt ekonomiskt stöd ges, samt i att säkerställa att primärvården har tillräckliga förutsättningar att genomföra sitt uppdrag i omställningsarbetet.

Vidare bedömer vi att uppföljningen av hur kostnaderna i hälso- och sjukvården påverkas av omställningen och dess effekter kan stärkas. Vi konstaterar att det sker en regelbunden uppföljning av arbetet med omställningen till nära vård genom ordinarie uppföljning av verksamheten. Det har dock inte gjorts någon särskild uppföljning av just de satsningar som genomförts på primärvården och nära vård och inte heller av hur arbetet som pågår påverkat kostnader och ekonomin i olika verksamheter. Det finns dock ett politiskt uppdrag i budgeten för år 2024 om att genomföra en sådan utvärdering, vilket vi ser positivt på. Det saknas enligt vår bedömning också en plan för hur omställningen till nära vård långsiktigt påverkar finansieringen av hälso- och sjukvården.

När det gäller regionstyrelsen konstaterar vi att styrelsen genom ordinarie styr- och uppföljningsprocesser samt dialoger under året får rapportering avseende arbetet med omställningen till god och nära vård. Enligt vår bedömning sker dock ingen särskild uppsikt över ekonomistyrningen och den ekonomiska utvecklingen särskilt kopplat till omställningsarbetet och dess effekter. Detta bedömer vi också kan vara svårt att följa utifrån att det inte gjorts några tydliga analyser eller utvärderingar av de satsningar som hittills har genomförts.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Region Jönköpings län

Granskning av ekonomistyrning avseende omställningen till en god och nära vård

2025-01-17

Revisionsfråga	Bedömning
Säkerställer nämnden att det finns en ekonomistyrning som ger stöd åt omställningen?	I allt väsentligt
Finns en långsiktig plan för hur finansieringen påverkas av omställningen?	Delvis
Sker en tillräcklig uppföljning och analys av hur kostnaderna påverkas av omställningen och vidtas vid behov åtgärder med anledning av det?	Delvis
Har regionstyrelsen tillräcklig uppsikt över hur kostnaderna fördelas och påverkas (på kort och lång sikt) av omställningen?	Delvis

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi nämnden för folkhälsa och sjukvård att:

- Tillse att ekonomiska beräkningar och analyser ligger till grund för satsningar som görs inom ramen för omställningen till en god och nära vård.
- Följa upp om de resurstillskott som genomförts i syfte att stärka primärvården och omställningen till en god och nära vård har haft avsedd effekt, och vid behov vidta åtgärder.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Stärka sin uppsikt över hur kostnaderna fördelas och påverkas kort- och långsiktigt av omställningen till en god och nära vård.

2 Bakgrund

KPMG har av Region Jönköpings läns revisorer fått i uppdrag att granska omställningen till god och nära vård med fokus på aspekter kopplade till ekonomistyrningen. Revisorerna bedömer att det finns risker i samband med de förändringar som genomförs som bland annat kan kopplas till ekonomistyrningen.

Omställningen syftar till en sammanhållen hälso- och sjukvård som tillhandahålls med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar, där samverkan mellan regionen och kommunerna är central. Primärvården utgör ett nav i den utveckling som sker av den nära vården. Det finns särskilda statliga medel som stöd för utveckling och omställning. Av Region Jönköpings läns *Budget med verksamhetsplan 2024 med flerårsplan 2025–2026* framgår att det under de senaste fem åren tillförts stora resurser till primärvården för arbetet med omställningen, där en utvärdering ska göras av de medel som hittills tillförts, i syfte att stötta verksamheten i styrningen framöver.

I samband med tidigare genomförd granskning av omställning till en god och nära vård, vilken syftade till att beskriva och bedöma om arbetet var ändamålsenligt, konstaterades bland annat att det inte var helt tydligt hur ekonomiska resurser och verksamhetsuppdrag kopplas samman då ansvaret för delar av vården flyttas från sjukhusvården till primärvården. Det lämnades bland annat rekommendationer till nämnden för folkhälsa och sjukvård att förtydliga kopplingen mellan ekonomiska resurser och verksamhetsansvar, i budget precisera de medel som är avsatta för omställningen samt kartlägga hur vårdgivare uppfattar ersättningsmodellen i förhållande till omställningen. Vidare rekommenderades regionstyrelsen att stärka uppsikten över nämndens arbete avseende omställningen.

Mot denna bakgrund har revisorerna i sin riskanalys sett ett behov av att genomföra en fördjupad granskning av området.

2.1 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning

Granskningen har syftat till att bedöma om nämnden för folkhälsa och sjukvård har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare om regionstyrelsen utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Granskningen har omfattat följande revisionsfrågor:

- Säkerställer nämnden att det finns en ekonomistyrning som ger stöd åt omställningen?
- Finns en långsiktig plan för hur finansieringen påverkas av omställningen?
- Sker en tillräcklig uppföljning och analys av hur kostnaderna påverkas av omställningen och vidtas vid behov åtgärder med anledning av det?
- Har regionstyrelsen tillräcklig uppsikt över hur kostnaderna fördelas och påverkas (på kort och lång sikt) av omställningen?

Granskningen omfattar nämnden för folkhälsa och sjukvård inom ramen för nämndens ansvar för ekonomistyrningen inom av fullmäktige givna förutsättningar, samt regionstyrelsen vad avser utövande av uppsikt.

2.2 Revisionskriterier

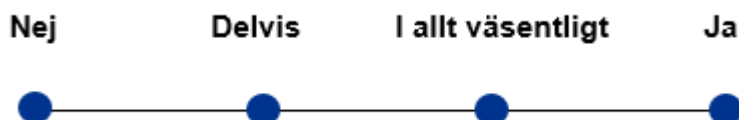
I granskningen har revisionskriterierna utgjorts av:

- Kommunallagen 6 kap. 1 § och 6 §
- Reglemente för regionstyrelsen och nämnden för folkhälsa och sjukvård
- Planen "Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030"
- Budget med verksamhetsplan och flerårsplan
- Nämnden för folkhälsa och sjukvårds verksamhetsplan

2.3 Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentstudier och intervjuer med nämnden för folkhälsa och sjukvårds presidium, regionstyrelsens presidium, hälso- och sjukvårdsdirektör, ekonomidirektör, chefscontroller, sektionschef, överläkare, utvecklingsstrateg, sjukvårdsdirektör samt ekonomichef för "Medicinsk vård" och "Psykiatri, rehabilitering och diagnostik" samt primärvårdsdirektör och ekonomichef för "Vårdcentralerna Bra Liv".

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer:



Samtliga som har intervjuats har erbjudits att faktakontrollera rapporten.

3 Resultat av granskningen

3.1 Organisation och ansvar

I detta kapitel beskrivs de politiska instanser som ingår i granskningen, samt deras uppdrag avseende ekonomistyrning och omställningen till en god och nära vård. Vidare beskrivs även hur hälso- och sjukvården är organiserad i regionen.

3.1.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är enligt *Reglemente för regionstyrelsen*¹ det ledande politiska förvaltningsorganet och har därigenom ett helhetsansvar för regionens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning. I ansvaret ingår att årligen upprätta förslag till budget i enlighet med kommunallagens (2017:725) bestämmelser. Regionstyrelsen har också det övergripande och samordnande ansvaret för strategier inom Folkhälsa och sjukvård.

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen ha uppsikt över övriga nämnder. I styrelsens reglemente anges att regionstyrelsen ska leda, styra och samordna förvaltningen av regionens angelägenheter, samt ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet. Enligt regionens *Budget med verksamhetsplan 2024 med flerårsplan 2025–2026* ska regionstyrelsen genom sin uppsiktsplikt löpande följa nämndernas verksamhet och utveckling.

3.1.2 Nämnden för folkhälsa och sjukvård

Nämnden för folkhälsa och sjukvård ansvarar enligt *Reglemente för nämnden för folkhälsa och sjukvård*² för att utöva ledning över Region Jönköpings läns hälso- och sjukvård. Nämnden ska säkerställa att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål, riktlinjer och utgiftsramar fullmäktige har beslutat. Nämnden ska, inom de ramar som fullmäktige fastställt, verka för en bättre hälsa hos befolkningen och för bra vård på lika villkor i hela länet.

3.1.2.1 Folkhälsa och sjukvård

Underställt regionstyrelsen och nämnderna finns en förvaltning. Hälso- och sjukvården är organiserad inom området Folkhälsa och sjukvård i förvaltningen.

Folkhälsa och sjukvård är uppdelad i tre medicinska verksamhetsområden, vilka samtliga bedriver specialiserad vård på de tre akutsjukhusen i länet: "Medicinsk vård", "Kirurgisk vård" och "Psykiatri, rehabilitering och diagnostik". Vidare är den största delen av primärvården, dvs. länets vårdcentraler i egen regi, organiserad i området "Vårdcentralerna Bra Liv". Länet har totalt 40 vårdcentraler, varav 28 stycken bedrivs i egen regi.

Inom Folkhälsa och sjukvård finns en utvecklingsstrateg som särskilt arbetar med frågor och strategier som berör omställningen till god och nära vård under 50 procent av sin arbetstid. Arbetet med omställningen till nära vård beskrivs dock i huvudsak genomföras i den ordinarie verksamheten. Det har utöver detta inte funnits någon utsedd funktion eller gruppering som särskilt arbetat med omställningen. Under år 2024 skulle dock en

¹ RJL 2021/571

² RJL 2021/576

samordnare för omställningen till nära vård, vars huvuduppdrag blir att säkra att kompetens och ekonomi följer med i omställningen, tillsätts (se *avsnitt 3.2.3* för mer information).

3.2 Styrning av omställningen till god och nära vård

I detta kapitel beskrivs styrningen av omställningen till en god och nära vård i Region Jönköpings län utifrån fastställda styrande dokument, mål och uppdrag.

3.2.1 Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård

Regionfullmäktige har i planen *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030*³ antagit en gemensam viljeriktning för hälso- och sjukvårdens utveckling. Likaså har kommunerna i Jönköpings län tagit fram planen *Tillsammans möter vi framtidens behov inom området främjande, hälsa, stöd, omsorg och vård 2021–2030*⁴ som en motsvarighet till regionens styrdokument. Båda dokumenten har tagits fram genom bland annat dialogmöten mellan representanter från regionen och kommunerna.

I *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030* anges att en omställning till en mer hälsofrämjande, förebyggande och proaktiv hälso- och sjukvård behöver ske i Region Jönköpings län. Enligt planen behöver huvuddelen av invånarnas behov tillgodoses i den nära vården för att kunna möta framtidens utmaningar. En del i detta är att primärvården i större utsträckning behöver vara den naturliga vägen in i vården och att vårdcentralerna ska utgöra basen, medan sjukhusvården ska vara tillgänglig när den behövs. Det innebär både att primärvården behöver stärkas, samt att den specialiserade vården behöver utvecklas för att kunna möta mer komplexa sjukdomar.

Resurser i form av kompetens, personal, utrustning och lokaler beskrivs vara väsentligt för att möta framtidens utmaningar. Vidare uppges fortsatt digitalisering och ny teknik vara viktigt för att skapa och frigöra resurser, samt för att erbjuda en mer nära vård till patienterna. Det anges att det finns behov av ett större fokus och ansvar på verksamheter utanför sjukhusvården, exempelvis andra verksamheter inom regionen, länets kommuner och organisationer inom civilsamhället. Figuren nedan beskrivs i planen illustrera omställningen som behöver ske för att möta framtidens behov av hälso- och sjukvård:

³ Regionfullmäktige, 2020-12-01

⁴ Kommunal utveckling Jönköpings län



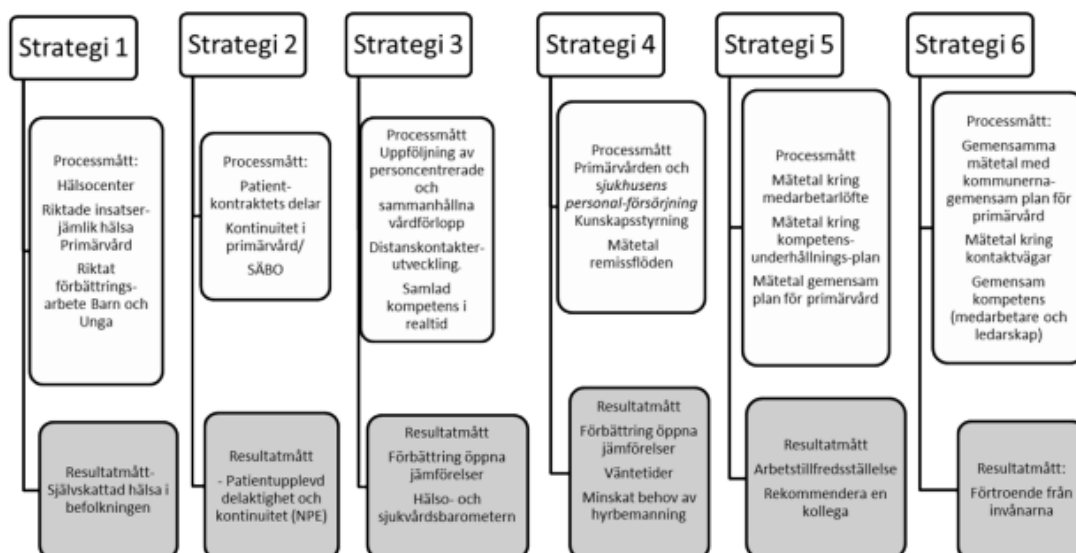
I planen definieras begreppet "Nära Vård" för Region Jönköpings län. Där framgår att nära vård inte ska tolkas vara synonymt med regionens primärvård, utan snarare som ett nytt sätt att arbeta med hälsa, vård och omsorg. Den nära vården ska utgå ifrån patienten/brukaren och ska vara nära både geografiskt och i tid. Den nära vården i Region Jönköpings län definieras i planen genom ett antal aspekter som ska känneteckna den nära vården.

Planens inriktning beskrivs vara att den nära vården ska stå för en större del av den totala hälso- och sjukvården år 2030. Riktningen har konkretiserats i sex övergripande strategier:

- 1) Förstärka invånarens egna resurser och bidra till ett samhälle som stödjer hälso-samma val i vardagen
- 2) Öka tryggheten genom jämlik, säker och personcentrerad vård
- 3) Enklare vardag för patienter och medarbetare med stöd av anpassat tjänsteutbud och ökad digitalisering
- 4) Primärvården är basen, specialiserad och högspecialiserad diagnostik och sjukhusvård finns tillgänglig när den behövs
- 5) Utveckling av framtidens arbetsplats med fokus på medarbetarskap och kompetensutveckling
- 6) Leda och utveckla för att förstärka goda relationer som bidrar till sömlös samverkan där värde skapas tillsammans

I planen beskrivs varje strategi samt strategins koppling till regionens definitioner av nära vård, exempel på utvecklingsområden som konkretiserar strategin samt exempel på mätområden för att följa utvecklingen.

Nämnden för folkhälsa och sjukvård har arbetat fram konkreta mål och mätetal utifrån de strategier som fastställts. Vid nämndens sammanträde i september år 2021 fastställdes olika processmål och resultatmål för de olika strategierna. Dessa framgår av figuren nedan:



I den årliga budgeten och verksamhetsplanen som fastställs av fullmäktige ska relevanta aktiviteter och mätetal utifrån strategierna anges, och därigenom följas upp i delårsrapporter och årsredovisning. Planen i sin helhet ska utvärderas och revideras inför varje mandatperiod.

3.2.2 Gemensam plan för primärvård

Utifrån *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030* och *Tillsammans möter vi framtidens behov inom området främjande, hälsa, stöd, omsorg och vård 2021–2030* har en *Gemensam plan för primärvård* tagits fram i samverkan mellan Region Jönköpings län och kommunerna i länet. Målet med den gemensamma planen är att tydliggöra gemensamma områden utifrån planerna där samverkan mellan de olika huvudmännen krävs.

I planen beskrivs det gemensamma ledningssystemet för samverkan mellan Region Jönköpings län och kommunerna avseende hälsa, vård och omsorg. Det är i ledningssystemet som frågor avseende nära vård som sker i samverkan hanteras. Ledningssystemet består av ett politiskt samverkansorgan, "Kommunalt forum", där politiker från både regionen och länets kommuner är representerade. Kommunalt forum är ett samverkansorgan knytet till regionstyrelsen och samverkar bland annat avseende Folkhälsa och sjukvård. Underställt Kommunalt forum finns ledningsgruppen för samverkan mellan Region Jönköpings län och Jönköpings läns kommuner (ReKo) som ansvarar för beredning av ärenden till Kommunalt forum samt för att leda och följa upp stödprocesser. I denna grupp ingår bland annat hälso- och sjukvårdsdirektör, direktör för "Vårdcentralerna Bra Liv" samt socialchefer och skolchefer från kommunerna. Vidare finns tre strategigrupper knutet till ledningssystemet: "Barn och unga", "Psykiatri och missbruk" samt "Äldre".

I planen beskrivs att omställningen till god och nära vård behöver ske i hela vårdkedjan, dvs. i processer där både regionen och kommunerna är involverade. I planen beskrivs vad nära vård innebär för de olika huvudmännen, samt viljeriktningen och mål för det

gemensamma arbetet mellan regionen och kommunerna. Det framgår att planen ska omsättas i det dagliga arbetet på bland annat följande vis:

- Utveckla personcentrerat arbetssätt, och stärk kontinuitet och samordningen mellan huvudmännen: Personens samskapande och delaktighet - Patientkontrakt och Samordnad individuell plan för att främja delaktighet, kontinuitet, tillgänglighet och samordning.
- Öka hälsofrämjande och förebyggande insatser: Riktat stöd till att främja hälsa och förebygga ohälsa
- Ökad tillit som leder till samsyn i agerande mellan huvudmännen – stärk samverkanskulturen

En uppföljning av planen gjordes under år 2023, där förflyttningar inom nära vårds viljeriktningar och målbild beskrevs. Som bilagor till uppföljningen fanns bland annat en delrapportering avseende förstärkt lokal samverkan samt handlingsplaner som tagits fram av olika forum inom det gemensamma ledningssystemet för samverkan.

3.2.3 Budget och verksamhetsplan och flerårsplan

I *Budget med verksamhetsplan 2024 med flerårsplan 2025–2026* beskrivs regionens mål, inriktning och planeringsförutsättningar. Där anges att målet för hälso- och sjukvården är "att länsinvånarna ska erbjudas en behovsanpassad hälso- och sjukvård av hög kvalitet som är jämlik och jämställd, har hög patientsäkerhet och hög tillgänglighet samt uppvisar kliniska resultat i toppnivå".

I budgeten anges att långtidsprognosen visar att regionen inte kan låta nettokostnadsutvecklingen följa den demografiska utvecklingen och fortsätta öka. För att möta utmaningen anges att det behövs en omställning i verksamheten på ett sätt som gör att Region Jönköpings län klarar av att leverera verksamhet inom hälso- och sjukvård till ett större invånarantal. Med utgångspunkt i *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030* beskrivs även omställningen till nära vård. Behoven inom hälso- och sjukvården uppges kunna minska genom att i större utsträckning stödja invånarna i hälsofrämjande insatser.

En inriktning i omställningen är enligt budgeten att göra en omställning från specialiserad vård till primärvård, då primärvården beskrivs vara en central del i genomförandet av nära vård. Med anledning av detta anges att resurstillskott för att stärka primärvården och omställningen till nära vård har genomförts under de senaste fem åren (se *kapitel 3.3* för mer information). En viktig förutsättning för att stärka primärvården beskrivs vara att säkerställa en bemanning som tillgodoser behovet hos invånarna i länet. I budgeten anges därför att det under mandatperioden ska ske en ökning av kapaciteten i primärvården genom att anställa fler distriktsläkare. Genom att stärka primärvården är ambitionen att läkartätheten ökar, vilket då även ska leda till ökad kontinuitet för patienterna och förbättring av medarbetares arbetsmiljö. Fullmäktige antar i budgeten även ett långsiktigt bemanningsmål i primärvården om ett genomsnitt på 1500 listade patienter per distriktsläkare, utifrån Socialstyrelsen nationella riktvärde om max 1100 listade patienter per distriktsläkare. När målet är uppnått ska en utvärdering göras av arbetsmiljö och kvalitet, och därefter är ambitionen att nå 1100 listade patienter per distriktsläkare.

I budgeten fastställer fullmäktige flertalet mål, mätetal och uppdrag för Folkhälsa och sjukvård. Flera av dessa berör omställningen till god och nära vård på olika sätt. I tabellen nedan redovisas några av de uppdrag som har beslutats av fullmäktige och som har en tydlig⁵ koppling till omställningen till god och nära vård:

Strategiskt mål och framgångsfaktorer	Uppdrag	Beskrivning
Bästa plats att växa upp, leva, verka och åldras på Framgångsfaktor: Nöjda kunder och intressenter	Ett treårigt projekt med en samordnare för omställningen till nära vård ska startas under 2024 ⁶ .	Under tre år genomförs ett projektarbete med en samordnare för omställningen av nära vård. Uppgiften är att säkra att kompetens och ekonomi följer med i omställningen.
	Fortsätta implementeringen av patientkontrakt, en gemensam överenskommelse mellan patient och vårdgivare	Patientkontrakt är en överenskommelse där patient och vården vet vem som gör vad och ska erbjudas inom hela hälso- och sjukvården. I överenskommelsen ingår en sammanhållen planering, fast vårdkontakt och fast läkarkontakt samt tider som bokats i samråd. Den stärker patientens egen kraft att nyttja sina egna resurser och är till för att skapa tillitsfulla och goda relationer mellan patient och vårdgivare.
God och hållbar hus-hållning Framgångsfaktorer: Kostnadseffektiv verksamhet	Följa omställningen och förstärkningen av den nära vården.	Ambitionen är att successivt förstärka den nära vården. Denna omställning syns redan från 2019, då primärvårdens andel av totala hälso- och sjukvårdskostnaden ökade. Målsättningen är att denna omställning ska fortsätta.
Enklare vardag för invånare och medarbetare Framgångsfaktorer: Utveckling av arbetssätt och digitala tjänster	Förbättra konsultstödet från sjukhusens specialistvård till primärvården genom sömlösa övergångar	Att förflytta sjukhusens specialistvård närmare patienten och primärvården är ett led i förflyttningen mot nära vård. Ett arbete pågår för att skapa möjligheter för de som arbetar i primärvården att tala och

⁵ Notera att begreppet "Nära vård" omfattar flera processer och områden, de uppdrag som listas i tabellen är de uppdrag där "omställningen" och/eller "Nära vård" nämns tydligt.

⁶ Enligt lämnade uppgifter i granskningen hade en samordnare ännu inte tillsatts vid tidpunkt för granskningens genomförande. I delårsrapporten per sista augusti för år 2024 angavs att rekrytering pågick.

		överlägga direkt med sjukhusens specialister utan att behöva skicka remiss. Primärvården och sjukhusvården fortsätter att förbättra samverkan och samarbetet med kommunernas hälso- och sjukvård. Detta ger möjlighet att på ett snabbare och mer involverande sätt ge patienten en mer sammanhållen vård med kortare ledtider
Bästa möjliga kvalitet Framgångsfaktor: Hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande	Prioritera och utveckla omhändertagandet av patienter med kroniska sjukdomar	Den nära vården ska erbjuda invånare med kroniska sjukdomar det stöd och den tillgänglighet de behöver för att kunna leva med så hög livskvalitet som möjligt. Utvecklingsarbetet omfattar bland annat fördjupad kartläggning av invånarnas behov, förbättrade arbetssätt och uppföljningsrutiner, kompetensutveckling, e-hälsa och effektiva självhjälpsstöd. Insatserna ska minska behandling med flera samtidiga läkemedel, inskrivningar på sjukhus, återinläggningar och undvikbar sjukhusvård. Patientens egna erfarenheter ska tas till vara och införandet av patientkontrakt (dokumenterad överenskommelse) fortsätter.

3.2.4 Nämnden för folkhälsa och sjukvårds verksamhetsplan

I nämnden för folkhälsa och sjukvårds *Verksamhetsplan för 2024* framgår de mål, mätetal och uppdrag som fullmäktige fastställt för Folkhälsa och sjukvård i budgeten. Vidare framgår även mätetal som nämnden lagt till utifrån sitt uppdrag. Nämnden har även markerat de mätetal som den bedömer har en koppling till planen *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030* (se avsnitt 3.2.1), vilka är majoriteten av mätetalen som fastställts. Exempel på dessa är patienttillfredsställelse, tillgänglighet, beläggning och standardiserade vårdförlopp.

I verksamhetsplanen anges att det krävs förändrade arbetssätt för att säkerställa en förflyttning av hälso- och sjukvård ifrån sjukhusvården till den nära vården. Därtill krävs bättre förutsättningar för egenvård och förebyggande insatser. Nämnden lyfter även digitalisering och artificiell intelligens (AI) som viktiga verktyg för att förändra arbetssätt och minska resursanvändningen i vården. Arbetet med dessa förändringar ska enligt

verksamhetsplanen utgå ifrån de strategier som fastställts i *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030*.

3.3 Ekonomistyrning avseende omställningen till god och nära vård

I detta kapitel beskrivs regionens ekonomistyrning avseende omställningen till en god och nära vård utifrån ekonomiska prioriteringar och resurstillskott som beslutats av regionfullmäktige och nämnden för folkhälsa och sjukvård.

I intervjuer beskrivs det finnas utmaningar med att särskilja ekonomistyrning som enbart går att koppla till utvecklingen av nära vård, främst utifrån att begreppet "Nära vård" omfattar många olika områden och är integrerat i flera delar i hälso- och sjukvården. I avsnitten nedan beskrivs den ekonomistyrning som är synlig i olika budgetdokument och som tydligt går att koppla till omställningen till en god och nära vård. Mot bakgrunden av det som beskrivits ovan kan det dock finnas annan ekonomistyrning och ekonomiska prioriteringar som gjorts som bidrar till utvecklingen av nära vård.

3.3.1 Satsningar avseende omställningen till en god och nära vård

Ett sätt att ge stöd till omställningen genom ekonomiska resurser beskrivs i intervjuer vara att stärka primärvården, vilket enligt flera styrdokument i regionen beskrivs vara en väsentlig del i omställningsarbetet (se *kapitel 3.2*). Enligt lämnade uppgifter i granskningen har det tidigare funnits en politisk ambition om att primärvårdens budget skulle utgöra 30 procent av den totala hälso- och sjukvårdsbudgeten i regionen. I intervjuer framförs dock att denna viljeriktning inte längre kvarstår. Detta utifrån att vården blivit allt mer komplex, och att det inom den specialiserade vården sker kostnadsökningar utifrån exempelvis dyra behandlingar, vilka inte kan prioriterats bort. Det uppges därför i dagsläget inte finnas någon uttalad ambition avseende hur stor andel primärvården ska ha av den totala hälso- och sjukvårdsbudgeten.

Som tidigare nämnts i rapporten fastställer regionfullmäktige årligen i *Budget och verksamhetsplan med flerårsplan* budgeten för regionens nämnder. Där framgår totalbudgeten för respektive nämnd, samt en resursfördelning för olika områden inom nämndernas ansvarsområden. Vid genomgång av regionens budgetar under de senaste åren går det att konstatera att satsningar på omställningen till god och nära vård skett sedan år 2019. Under åren 2019–2020 avsattes medel för omställningsarbetet generellt, och sedan år 2021 har resurser avsatts särskilt till primärvården i syfte att stärka den nära vården. Nedan redovisas de budgettillskott som fullmäktige beslutat om årligen i budgeten under åren 2019–2024:

Budget	Satsning	Förändring jmf med förgående års budget
Budget 2019	Förstärkning av den nära vården	+25 mnkr

Region Jönköpings län

Granskning av ekonomistyrning avseende omställningen till en god och nära vård

2025-01-17

<i>Budget 2020</i>	Omställning till nära vård projektmedel	+10 mnkr
<i>Budget 2021</i>	Primärvård omställning nära vård	+25 mnkr
	Digitalisering utveckling nära vård	+10 mnkr
<i>Budget 2022</i>	Primärvård omställning nära vård	+25 mnkr
	Digitalisering utveckling nära vård	+5 mnkr
<i>Budget 2023</i>	Primärvård	+35 mnkr
	Digitalisering utveckling nära vård	+5 mnkr
<i>Budget 2024</i>	Primärvård	+50 mnkr
	Projekt nära vård-resurs	+1 mnkr

Utöver dessa budgettillskott har även regionen erhållit riktade statsbidrag kopplat till den nationella överenskommelsen för god och nära vård under de senaste åren. Under år 2020–2023 var nettointäkten för dessa bidrag mellan cirka 178–198 mnkr per år. År 2024 var nettointäkten lägre (cirka 96 mnkr) med anledning av att överenskommelsen avseende personalmiljarden inte längre ingår i överenskommelsen för god och nära vård. De riktade statsbidragen är inte en del av nämndens budgetram, utan budgeteras centralt i regionen. I *Budget och verksamhetsplan år 2024 med flerårsplan för 2025–2026* anges att bidragen ska finansiera permanenta förstärkningar i verksamheten för långsiktighet, samt för att utveckla verksamheten utifrån överenskommelsernas intentioner.

3.3.2 Nämnden för folkhälsa och sjukvårds budget år 2024

I *Budget och verksamhetsplan år 2024 med flerårsplan för 2025–2026* fastställs nämnden för folkhälsa och sjukvårds budget till cirka 11,6 miljarder kronor för år 2024. Av nämndens budget fördelades cirka 2,6 miljarder kronor till primärvården, vilket utgör cirka 22 procent av den totala budgeten.

Som framgår i tabellen i avsnittet ovan har primärvården fått ett budgettillskott på 50 mnkr för år 2024. I budgeten anges även att satsningarna på primärvården fortsätter under hela planperioden, dvs. för år 2025 och 2026. År 2025 är planen att ge ett budgettillskott på ytterligare 40 mnkr till primärvården, och sedan 40 mnkr år 2026. I budgeten anges att budgettillskotten till primärvården i första hand ska säkra arbetsmiljön i primärvården, samt läkarbemanningen. Samma beskrivning anges i nämndens budgetunderlag inför budgeten år 2024.

3.3.2.1 Resursfördelning inom nämnden

I nämnden för folkhälsa och sjukvårds *Verksamhetsplan för år 2024* framgår utöver mål, mätetal och uppdrag för verksamheten även budgetutökningar för året. I planen framgår samma budgettillskott till primärvården som framgår i den regionövergripande budgeten, dvs. att primärvården fått ett budgettillskott på 50 mnkr år 2024. I verksamhetsplanen

beskrivs tillskottet vara en "fortsatt satsning för omställning till nära vård", och målet med budgettillskotten beskrivs vara "samordning och kontinuitet av vårdinsatser, ökad tillgänglighet och ökad delaktighet där patientens ställning stärks".

De satsningar som gjorts på primärvården under de senaste åren beskrivs i intervjuer inte grunda sig på några särskilda beräkningar eller analyser avseende utvecklingen av nära vård. Budgettillskotten som gjorts till primärvården uppges i intervjuer inte heller vara en förflyttning av resurser från den specialiserade vården till primärvården, vilket inte heller beskrivits varit ambitionen. Det poängteras att kostnaderna för den specialiserade vården ökar, vilket enligt intervjuade innebär att det saknas en god motivering till att förflytta medel. Det har i stället funnits utrymme att utöka primärvårdens budget utan att minska den specialiserade vårdens budget.

I intervjuer med verksamhetsföreträdare skildras satsningarna som gjorts på primärvården som något positivt för utvecklingen av nära vård. Det framförs dock i flera intervjuer att sambandet mellan förflyttningen från specialistvården till primärvården inte är tydlig utifrån den ekonomistyrning som skett. Ett exempel på detta beskrivs vara läkarbemanningen, där det lyfts i intervjuer att antalet ST-läkare fortsatt har ökat i specialistvården, samtidigt som ST-läkare i allmänmedicin i primärvården varken ökat eller minskat. I "Vårdcentralerna Bra Liv" *Delårsrapport 2* för år 2024 beskrivs att primärvården har bemanningsproblem då läkarbemanningen är ojämn i länet, och att det finns ett stort behov av hyrläkare. För att kunna stärka primärvården och ge förutsättningar att utveckla former av nära vård framförs det i intervjuer att prioriteringar kring fler ST-läkare i primärvården är väsentligt. I intervjuer framförs det dock numera finnas direktiv om att minska rekrytering av ST-läkare inom den specialiserade vården, samt att stärka kapaciteten i primärvården, vilket även framgår av budgeten för år 2024. I "Vårdcentralerna Bra Liv" *Delårsrapport 2* för år 2024 beskrivs även att primärvården bland annat arbetat med att uppmuntra ST-läkare att förlägga sin utbildningstid till både stor och liten vårdcentral för att få en jämn bemanning i länet.

3.3.3 Resursfördelning inom primärvården

Det är *Regelbok – Primärvård inom vårdval Region Jönköpings län*⁷ som årligen reglerar villkoren och ersättningen för primärvården inom vårdval i Jönköpings län. Regelboken tas fram av regionens vårdvalsenhet och beslutas av regionfullmäktige. I regelboken framgår bland annat övergripande mål för primärvården, vårdcentralernas uppdrag, allmänna villkor, ersättningsvillkor samt information om uppföljning och rapportering.

I regelboken anges att nära vård är en viktig del i arbetet med hur regionen ska möta framtidens behov av hälso- och sjukvård. Vidare definieras nära vård i enlighet med hur nära vård beskrivs i planen för *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård* (se avsnitt 3.2.1).

I regelboken beskrivs regionens ersättningsmodell för vårdval i primärvården. Modellen ska enligt regelboken stimulera måluppfyllelse, samverkan och kvalitetsutveckling och ska utgå ifrån patienternas behov. I intervjuer framförs att vårdvalsenheten i samband med utformningen av regelboken försökt skapa incitament för att arbeta med omställningen till en nära vård. Som exempel nämns att regelboken innehåller ersättning för

⁷ Daterad 2023-03-28

läkaruppdrag och samverkan med den kommunala hälso- och sjukvården, läkarbesök i hemmet, vårdsamordning och ersättning för deltagande i det gemensamma ledningssystemet med kommunerna. Vidare sker annan patientrelaterad ersättning bland annat för vårdtyngd enligt ACG⁸, socioekonomiska faktorer (CNI⁹) och läkemedel. När det gäller nära vård anges att det används en modell som avser ersättning för mest sjuka med hjälp av modell Prea60¹⁰, samt att leverantörer kan få ersättning för utsedd resurs för utveckling av nära vård.

Avseende fördelning av resurser i primärvården lyfts ersättning till vårdcentraler på glesbygden som en stor utmaning i intervjuer. Med glesbygden avses enligt intervjuade kommuner och samhällen med långa avstånd från Jönköping, där det också sker en befolkningsminskning. Det uppges att ersättningen till vårdcentralerna i de mindre kommunerna och på glesbygden inte är proportionerliga till uppdraget, särskilt utifrån primärvårdens utökade uppdrag i och med utvecklingen av nära vård. Ett exempel som lyfts är ersättning för mottagning utanför kommunernas huvudorter, vilket är en ersättning som regleras i *Regelbok – Primärvård inom vårdval Region Jönköpings län*. I regelboken anges att ersättningen gäller orter där invånare har över 20 minuter till vårdcentral med bil. Det är Region Jönköpings län som bedömer vilka mottagningar som får rätt till ersättning. I intervjuer framförs att vissa av vårdcentralerna på glesbygden inte finansieras tillräckligt utifrån ersättningsmodellen. Det lyfts även att "Vårdcentralerna Bra Liv" i samband med *Delårsrapport 2* prognostiserade en negativ budgetavvikelse på -38 mnkr för helåret år 2024 trots de budgetutökningar som primärvården fått under de senaste åren. Underskottet beskrivs främst bero på just ett fortsatt stort hyrläkarbehov.

Vidare uppges i intervjuer att det för vissa uppdrag som givits till "Vårdcentralerna Bra Liv" saknats tydlig kompensation i form av ekonomiska resurser. Som exempel nämns arbetet med att nå 1100 listade patienter per läkare i enlighet med det nationella riktvärdet. Detta ska enligt uppgift införas succesivt på 3 st vårdcentraler, men enligt uppgift ska det genomföras inom befintlig budget, vilket beskrivs vara en utmaning. Därtill behöver fler hyrläkare tas in för att nå målet.

3.3.4 Uppföljning och analys

Vid genomgång av nämnden för folkhälsa och sjukvårds delårsrapporter, verksamhetsberättelser och protokoll går det att konstatera nämnden löpande får information om olika utvecklingsarbeten som sker inom ramen för omställningen till en god och nära vård. Nämnden fick exempelvis i maj 2023 information om god och nära vård av bland annat utvecklingsledare och överläkare, och i september 2024 av en utvecklingsstrateg. Dessa rapporteringar har inte fokuserat särskilt på kostnaderna för omställningen och hur ekonomin påverkas, utan varit lägesrapporter avseende arbetet. I intervjuer uppges även att en sådan uppföljning skulle vara svår utifrån att arbetet sker i den ordinarie verksamheten.

⁸ Adjusted Clinical Groups

⁹ Care Need Index

¹⁰ PREA 60 identifierar patienter med risk för ökat vårdbehov inom den närmaste tiden.

Region Jönköpings län

Granskning av ekonomistyrning avseende omställningen till en god och nära vård

2025-01-17

Regionfullmäktige har i *Budget och verksamhetsplan år 2024 med flerårsplan för 2025–2026* fastställt uppdrag inom området "Ekonomi" för Folkhälsa och sjukvård. Flera av dessa relaterar direkt till omställningen till god och nära vård:

- Följa omställningen och förstärkningen av den nära vården.
- Se över att resurserna har en jämlik fördelning utifrån länsinvånarnas behov av vård.
- En utvärdering kring de senaste årens resurstillskott görs.

Uppdragen har följts upp i samband med delårsrapporter under året. I nämndens senaste uppföljningen, dvs. i *Delårsrapport 2*, framgick följande för uppdragen:

Uppdrag	Analys
Följa omställningen och förstärkningen av den nära vården.	Som en del i utvecklingen av uppföljningsmodeller för den nära vården deltar Region Jönköpings län i ett SKR projekt (ramverk för uppföljning). Resultaten kommer att användas för att följa upp förstärkt lokal samverkan mellan vårdcentraler och kommun samt vara en del av uppföljning i REKO. En utmaning är att skapa en IT-lösning där det går att dela resultat med kommunerna. En dashboard med mått som kan hämtas från Region Jönköpings läns IT system testas i ett antal kommuner och kommer att kunna breddas införas under hösten.
Se över att resurserna har en jämlik fördelning utifrån länsinvånarnas behov av vård.	Den specialiserade vården har under många år haft en budget som indexerats mellan åren. Även inom ett verksamhetsområde sker kliniskernas finansiering på samma sätt - dvs förra årets budget räknas upp med index. Region Jönköpings län har sedan ett antal år kostnad per patient (KPP) som möjliggör jämförelse av produktivitet mellan regionerna. Fler-talet kliniker jobbar även med kapacitet- och produktionsstyrning (KPS). Genom att jämföra produktivitet och behovet av att göra mer eller mindre produktion för att klara tillgänglighetsmålen bör en ekonomisk styrmodell kunna styra mot önskade resultat och vid behov omfördela resurser mellan kliniker och på sikt även verksamhetsområden.
En utvärdering kring de senaste årens resurstillskott görs	En sammanställning av resurstillskott finns. Planering pågår för att genomföra en utvärdering av resurstillskott kopplat till nära vård och tillgänglighet.

Som framgår av uppföljningen pågår arbete med att utveckla modeller för att följa upp omställningen, samt för att utvärdera de resurstillskott som gjorts kopplat till nära vård. En uppföljning eller utvärdering av de budgettillskott som gjorts på primärvården och dess effekter har således inte genomförts ännu.

När det gäller övrig uppföljning avseende förstärkningen av primärvården och olika utvecklingsarbeten som pågår för att arbeta med former för nära vård lyfts i intervjuer att nämnden för folkhälsa och sjukvård har återkommande dialog med direktören för "Vårdcentralerna Bra Liv". Vid genomgång av protokoll går det att konstatera att direktören kallas till nämnden vid olika tillfällen för olika anledningar, t.ex. har direktören informerat nämnden om en handlingsplan för ekonomi i balans i september år 2023. Direktören för "Vårdcentralerna Bra Liv" ingår även i sjukvårdens ledningsgrupp, samt regionens ledningsgrupp, där återrapportering om arbetet förekommer.

3.3.5 Bedömning

Vi bedömer att nämnden för folkhälsa och sjukvård i allt väsentligt säkerställt att det finns en ekonomistyrning som ger stöd åt omställningen.

Vi grundar vår bedömning på att det under de senaste åren genomförts budgetutökningar till primärvården i syfte att stödja omställningen till nära vård, utifrån ambitionen om att primärvården ska förstärkas. Det har även gjorts ekonomiska prioriteringar utifrån ett identifierat behov av att tillsätta en samordnare för omställningsarbetet.

Vi noterar dock att de budgettillskott som planerats och genomförts inte har baserats på några tydliga beräkningar eller analyser i syfte att säkerställa tillräckliga resurser för de mål, uppdrag och ambitioner som finns i styrande dokument avseende omställningen. Vi anser att sådana beräkningar och analyser är en väsentlig del i att säkerställa att tillräckligt ekonomiskt stöd ges och att primärvården har tillräckliga förutsättningar att genomföra de uppdrag och aktiviteter som beslutats. Vi bedömer även att sådana analyser kan generera framdrift i arbetet och säkerställa att resurstillskotten används för avsett ändamål, samt förenkla uppföljning/utvärdering av satsningarna.

Vidare bedömer vi att det delvis sker en tillräcklig uppföljning och analys av hur kostnaderna påverkas av omställningen. Utifrån den uppföljning som genomförts har det inte funnits några behov av att vidta åtgärder.

Vi konstaterar att det sker en regelbunden uppföljning av arbetet med omställningen till nära vård genom ordinarie uppföljning av verksamheten i samband med delårsrapporter och verksamhetsberättelse, samt genom föredragningar under året. Det har dock inte gjorts någon särskild uppföljning av just de satsningar som genomförts på primärvården och nära vård, och inte heller hur arbetet som pågår påverkat kostnader och ekonomin i olika verksamheter. För att säkerställa att budgetutökningarna använts till avsett ändamål och ger förväntad effekt, samt att för att identifiera nykomna behov eller ekonomiska förändringar, bedömer vi att sådan typ av uppföljning och analys är väsentligt. Vi noterar dock att sådan uppföljning beslutats som ett politiskt uppdrag i budgeten för år 2024 och att det därigenom pågår ett sådant arbete, vilket vi ser positivt på.

Vi bedömer att det delvis finns en långsiktig plan för hur finansieringen påverkas av omställningen.

I regionens budgetdokument finns en fortsatt plan för hur vården ska finansieras under den kommande planperioden, men hur omställningsarbetet påverkar ekonomin och finansieringen av verksamheten saknas. Det finns i dagsläget ingen plan för en finansiell påverkan på längre sikt avseende omställningen till nära vård. Samtidigt ger "Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård 2020–2030" riktning för omställningen, där behoven inom hälso- och sjukvården på sikt uppges kunna minska.

3.4 Regionstyrelsens uppsikt över omställningen

I detta kapitel beskrivs regionstyrelsens uppföljning av omställningen till god och nära vård. Som nämnts tidigare i rapporten ska regionstyrelsen ha uppsikt över övriga nämnders verksamhet. I styrelsens reglemente anges att styrelsen uppmärksamst ska följa de frågor som kan inverka på regionens utveckling och ekonomiska ställning. Styrelsen får enligt sitt reglemente från övriga nämnder och anställda i regionen inhämta upplysningar och yttranden som behövs för att styrelsen ska kunna fullgöra sina uppgifter.

3.4.1 Direktiv för budget med verksamhetsplan 2024 och flerårsplan

Regionstyrelsen fastställer årligen ett direktiv för nämndernas och styrelsens eget arbete med budget med verksamhetsplan och flerårsplan. Inför år budgeten år 2024 gjordes detta i mars år 2023.

I regionstyrelsens direktiv inför budgeten år 2024 anges att budgetarbetet utgår ifrån regionens vision och värderingar, och ska redovisas i enlighet med styrmodellen. Vidare beskrivs de ekonomiska förutsättningar och underlag som ska tas fram i arbetet, samt ytterligare faktorer och dokument som ska beaktas, exempelvis förgående års budget, årsredovisning och förändringar i omvärlden. Där anges även att konkretiseringar av bland annat planen *Tillsammans möter vi framtidens behov av hälso- och sjukvård* ska tas med och beaktas i budgetarbetet.

3.4.2 Uppföljning utifrån uppsiktsplikten

Regionstyrelsen har två gånger per år dialoger med nämndernas presidier inom ramen för sin uppsiktsplikt av övriga nämnder. Dialogerna sker i samband med behandling av delårsrapporterna. Under år 2024 har dialoger med skett med nämnden för folkhälsa och sjukvårds presidium utifrån nämndens delårsrapporter i juni och i oktober. Som tidigare nämnts framgår information om god och nära vård och olika utvecklingsarbeten i dessa rapporter, och har därigenom lyfts i samband med dessa dialoger. Särskilt kostnader kopplat till omställningsarbetet beskrivs inte diskuteras, däremot diskuteras ekonomin i sin helhet utifrån delårsrapporternas innehåll.

I intervju framförs att direktören för "Vårdcentralerna Bra Liv" kan kallas till regionstyrelsen för att informera om primärvårdens verksamhet, där olika insatser och arbeten kan relateras till omställningsarbetet. Vid genomgång av protokoll under åren 2023–2024 går det att konstatera att direktören informerat styrelsen om kompetensförsörjning och hyrbemanning i primärvården i oktober år 2024. I intervju framförs att denna föredragning efterfrågades av regionstyrelsen för att få information om hur verksamheten arbetar för att minska hyrbemanning.

3.4.3 Övrig uppföljning

Genom de mål, mätetal och uppdrag som fastställs av fullmäktige i den regionövergripande budgeten erhåller regionstyrelsen regelbunden uppföljning av olika utvecklingsarbeten kopplat till omställningen till en nära vård, se exempelvis *avsnitt 3.3.4*. Enligt uppgift sker det ingen särskild uppföljning av kostnader och den ekonomiska utvecklingen specifikt kopplat till omställningen till god och nära vård. Som tidigare nämnts ska dock en utvärdering göras avseende de resurstillskott som beslutats för att stärka arbetet med nära vård, vilket även ska återrapporteras till regionstyrelsen.

3.4.4 Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen delvis har tillräcklig uppsikt över hur kostnaderna fördelas och påverkas (på kort och lång sikt) av omställningen.

Vi konstaterar att regionstyrelsen genom ordinarie styr- och uppföljningsprocesser samt dialoger under året får rapportering avseende arbetet med omställningen till god och nära vård. Enligt vår bedömning sker dock ingen särskild uppsikt över ekonomistyrningen och den ekonomiska utvecklingen särskilt kopplat till omställningsarbetet och dess effekter. Utifrån att det inte genomförs några särskilda analyser av detta inför budgetfördelning eller i den långsiktiga planeringen, samt att det inte gjorts någon utvärdering av de satsningar som gjorts, anser vi dock att sådan uppföljning är svår att följa för regionstyrelsen. Vi bedömer därför att sådana utvärderingar och analyser bör genomföras i ett första steg och att ett sådant arbete ger förutsättningar för regionstyrelsen att stärka sin uppsikt över de ekonomiska delarna kopplat till omställningsarbetet.

4 Samlad bedömning och rekommendationer

Syftet med granskningen har varit att bedöma om nämnden för folkhälsa och sjukvård har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare har granskningen syftat till att bedöma om regionstyrelsen utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare är bedömningen att regionstyrelsen delvis utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi nämnden för folkhälsa och sjukvård att:

- Tillse att ekonomiska beräkningar och analyser ligger till grund för satsningar som görs inom ramen för omställningen till en god och nära vård.
- Följa upp om de resurstillskott som genomförts i syfte att stärka primärvården och omställningen till en god och nära vård har haft avsedd effekt, och vid behov vidta åtgärder.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Stärka sin uppsikt över hur kostnaderna fördelas och påverkas kort- och långsiktigt av omställningen till en god och nära vård.

Datum som ovan

KPMG AB

Jörn Wahlroth

Certifierad kommunal yrkesrevisor

Olivia Gonzalez

Verksamhetsrevisor

Erik Cronqvist

Specialist

Veronica Hedlund Lundgren

Certifierad kommunal yrkesrevisor

Detta dokument har upprättats enbart för i dokumentet angiven uppdragsgivare och är baserat på det särskilda uppdrag som är avtalat mellan KPMG AB och uppdragsgivaren. KPMG AB tar inte ansvar för om andra än uppdragsgivaren använder dokumentet och informationen i dokumentet. Informationen i dokumentet kan bara garanteras vara aktuell vid tidpunkten för publicerandet av detta dokument. Huruvida detta dokument ska anses vara allmän handling hos mottagaren regleras i offentlighets- och sekretesslagen samt i tryckfrihetsförordningen.

Regionrevisionen

Regionfullmäktige

För kännedom till:
Nämnden för folkhälsa och sjukvård
Regionstyrelsen

Granskning av ekonomistyrning avseende omställning till en god och nära vård

Omställningen till en god och nära vård syftar till en sammanhållen hälso- och sjukvård som tillhandahålls med utgångspunkt från patientens behov och förutsättningar, där samverkan mellan regionen och kommunerna är central. Primärvården utgör ett nav i den utveckling som sker av den nära vården. Av Region Jönköpings läns Budget med verksamhetsplan 2024 med flerårsplan 2025–2026 framgår att det under de senaste fem åren tillförts stora resurser till primärvården för arbetet med omställningen, där en utvärdering ska göras av de medel som hittills tillförts, i syfte att stötta verksamheten i styrningen framöver.

I samband med tidigare genomförd granskning av omställning till en god och nära vård, vilken syftade till att beskriva och bedöma om arbetet var ändamålsenligt, konstaterades bland annat att det inte var helt tydligt hur ekonomiska resurser och verksamhetsuppdrag kopplas samman då ansvaret för delar av vården flyttas från sjukhusvården till primärvården.

Granskningens syfte är att bedöma om nämnden för folkhälsa och sjukvård har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård samt om regionstyrelsen utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Revisorernas bedömning och rekommendationer

Revisionens sammanfattande bedömning är att nämnden för folkhälsa och sjukvård delvis har en ändamålsenlig ekonomistyrning med tillräcklig intern kontroll avseende omställning till en god och nära vård. Vidare är bedömningen att regionstyrelsen delvis utövar en ändamålsenlig uppsikt över hur resurserna fördelas och påverkas av omställningen.

Revisorerna rekommenderar Region Jönköpings län att:

- 1. tillse att ekonomiska beräkningar och analyser ligger till grund för satsningar som görs inom ramen för omställningen till en god och nära vård*
- 2. följa upp om de resurstillskott som genomförts i syfte att stärka primärvården om omställningen till en god och nära vård har haft avsedd effekt*
- 3. stärka regionstyrelsen uppsikt över hur kostnader fördelas och påverkas kort- och långsiktigt av omställningen till en god och nära vård*

Svar

Regionrevisionen föreslår att regionfullmäktige ger regionstyrelsen och nämnden för folkhälsa och sjukvård i uppdrag att senast 2 juni 2025 svara på vilka åtgärder som kommer att vidtas till följd av granskningens resultat samt revisorernas rekommendationer.

Per Hansson
Ordförande

Mari Karlsson
Vice ordförande

§ 107**Remiss - Rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt**

Diarienummer: RJL 2025/713

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna föreliggande yttrande som svar till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafik (diarienummer LI2025/002).

Regionledningskontoret välkomnar Trafikverkets utredning och förslag om ett ökat inflytande för regioner och kommuner avseende allmän trafikplikt och upphandlad flygtrafik.

Regionledningskontoret anser att Sverige ska följa EU:s lufttrafikförordning och därmed sätta begränsningen till tre timmar.

Det finns risk att förslagen gör att kostnader övervältras på kommuner och regioner. Staten måste ta ett betydligt större ekonomiskt ansvar för grundläggande finansiering av flygplatsinfrastrukturen och de regionala flygplatserna.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Förslag till yttrande daterat 2025-06-03
- Remiss: Rapport - Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Remiss - Rapporten av Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner föreliggande yttrande som svar till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafik (diarienummer LI2025/002).

Regionledningskontoret välkomnar Trafikverkets utredning och förslag om ett ökat inflytande för regioner och kommuner avseende allmän trafikplikt och upphandlad flygtrafik.

Regionledningskontoret anser att Sverige ska följa EU:s lufttrafikförordning och därmed sätta begränsningen till tre timmar.

Det finns risk att förslagen gör att kostnader övervältras på kommuner och regioner. Staten måste ta ett betydligt större ekonomiskt ansvar för grundläggande finansiering av flygplatsinfrastrukturen och de regionala flygplatserna.

Ärendebeskrivning

Ett viktigt steg för att säkerställa regionala behov

Regionledningskontoret välkomnar Trafikverkets utredning och förslag om ett ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt. Detta är ett viktigt steg för att säkerställa att regionala behov och förutsättningar beaktas i planeringen och genomförandet av flygtrafik.

Det är svårt att förstå Trafikverkets resonemang, varför man föreslår att bibehålla begränsningen att alternativa färdmedel ska beaktas för restider upp till fyra timmar. Denna begränsning är en nationell svensk regel medan EU:s lufttrafikförordning sätter gränsen vid tre timmar. Det är inte rimligt att Sverige, när vi nu öppnar upp för regionalt upphandlad flygtrafik som helt ska finansieras av regionen/kommunen, ska behålla denna hårdare regel. För att inte skapa sämre

förutsättningar än för EU:s övriga medlemsländer rörande icke-statliga flyglinjer och tid för alternativa färdmedel, anser Regionledningskontoret att Sverige ska följa EU:s lufttrafikförordning och därmed sätta begränsningen till tre timmar. Frågan om den svenska hårdare regeln borde även ses över för den statliga trafikplikten.

Risk för övervältring av kostnader på kommuner och regioner

Trafikverkets beskriver sitt uppdrag som att utifrån ett ”begränsat anslag” för alla typer av trafikslag skapa en grundläggande tillgänglighet för interregionalt resande. Under 2025 har det statliga anslaget för interregional upphandlad trafik minska trots ökade kostnader för kommande upphandlingar inom både tåg- och busstrafik. Under 2026 ska även allmän trafikplikt för flyg upphandlas och vi vet inte hur stort det statliga anslaget kommer vara då. Vi ser stora risker och att de idag minskade anslaget för allmän trafikplikt leder till att Trafikverket vid nya avtalsperioder behöver förändra och minska kostnaderna någonstans i utbudet. Det kan till och med leda till att något måste tas bort helt och allt detta utifrån vilket år som en upphandling genomförs och hur det statliga anslaget ser ut just då. Det begränsade statliga anslaget för allmän trafikplikt medför därmed en olämplig konkurrens mellan olika trafikslag.

Trafikverket anser det positivt att öppna upp för regional medfinansiering i det statliga utbudet av flyg då det ger möjligheter att förändra utbudet om en region/kommun ser andra behov utifrån ett regionalt perspektiv. Regionledningskontoret ser snarare att det finns en överhängande risk att detta leder till att den ekonomiska bördan även för grundläggande tillgänglighet överförs till kommuner och regioner. Det statliga anslaget är begränsat och där vi tydligt idag ser att dessa minskade anslag leder till indragningar och minskat statligt utbud inom upphandlad trafik med tåg och buss. Förändringen baseras inte på behoven utifrån uppställda kriterier för tillgänglighet utan på att det statliga anslaget minskar. Regionledningskontoret anser att detta tydligt riskerar leda till en orimlig övervältring av den ekonomiska bördan för att upprätthålla en adekvat trafikering till kommuner och regioner inom inte bara allmän trafikplikt för flyg, utan för alla transportslag.

Staten har ett övergripande ansvar för att vidmakthålla tillgänglighet i hela landet. För att säkerställa en grundläggande tillgänglighet anser Regionledningskontoret att det statliga anslaget för trafikplikt i större utsträckning behöver baseras på faktiska behov utifrån uppsatta kriterier och att anslagen behöver bli mer långsiktiga och fleråriga. Det är inte rimligt med regional medfinansiering förrän staten tar fullt ansvar för tillgängligheten inom den statliga trafikplikten för flyg.

Ytterligare viktiga aspekter att beakta

Grundläggande trygghet och säkerhet förutsätter regionala flygplatser

I Sverige ägs 32 av 42 flygplatser av kommuner och regioner, och de ekonomiska förutsättningarna för de regionala flygplatserna har blivit allt mer ansträngda. Idag uppgår underskotten på de regionala flygplatserna till över 700 miljoner kronor.

Trots att staten 2024 ökade det statliga driftstödet till 210 miljoner kronor, ligger bördan fortfarande tungt på de kommunala och regionala ägarna för att upprätthålla en grundläggande flyginfrastruktur för att klara Sveriges behov.

För att tillgodose grundläggande behov för säkerhet och krisberedskap krävs ett nät av flygplatser över hela landet. Grundläggande finansiering för flygplatssystemet är därför nära kopplat till frågan om förutsättningarna för att kunna ha en allmän statlig trafikplikt för flyg. Idag ser vi flera kommuner och regioner överväga nedläggning av sina regionala flygplatser på grund av svårigheter att motivera kostnaderna jämfört med annan verksamhet som vård, skola och omsorg. Vi riskerar därför att se flygplatser läggas ned om inte staten tillskjuter resurser för att bibehålla dem. En grundläggande förutsättning för att säkerställa tillgänglighet och statlig allmän trafikplikt är att det finns flygplatser. Utan flygplatser upphör flygtrafiken, vilket leder till försämrad tillgänglighet. Vid kris eller krig kommer detta även innebära att totalförsvarets behov inte alls kan tillgodoses.

Regionledningskontoret anser att staten, utöver att skapa förutsättningar för tillgänglighet genom statligt upphandlad flygtrafik och möjligheten till regionalt upphandlade flyglinjer, även måste ta ett betydligt större ekonomiskt ansvar för grundläggande finansiering av flygplatssystemet, särskilt till de regionala flygplatserna.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Förslag till yttrande daterat 2025-06-03
- Remiss: Rapport - Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Beslutet skickas till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Jane Ydman
Regiondirektör

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Remiss – Rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafik (diarienummer LI2025/002).

Region Jönköpings län välkomnar Trafikverkets utredning och förslag om ett ökat inflytande för regioner och kommuner avseende allmän trafikplikt och upphandlad flygtrafik.

Regionen anser att Sverige ska följa EU:s lufttrafikförordning och därmed sätta begränsningen till tre timmar.

Det finns risk att förslagen gör att kostnader övervältras på kommuner och regioner. Staten måste ta ett betydligt större ekonomiskt ansvar för grundläggande finansiering av flygplatsinfrastrukturen och de regionala flygplatserna.

Synpunkter på förslaget

Ett viktigt steg för att säkerställa regionala behov

Regionen välkomnar Trafikverkets utredning och förslag om ett ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt. Detta är ett viktigt steg för att säkerställa att regionala behov och förutsättningar beaktas i planeringen och genomförandet av flygtrafik.

Det är svårt att förstå Trafikverkets resonemang, varför man föreslår att bibehålla begränsningen att alternativa färdmedel ska beaktas för restider upp till fyra timmar. Denna begränsning är en nationell svensk regel medan EU:s lufttrafikförordning sätter gränsen vid tre timmar. Det är inte rimligt att Sverige, när vi nu öppnar upp för regionalt upphandlad flygtrafik som helt ska finansieras av regionen/kommunen, ska behålla denna hårdare regel. För att inte skapa sämre förutsättningar än för EU:s övriga medlemsländer rörande icke-statliga flyglinjer och tid för alternativa färdmedel, anser Regionen att Sverige ska följa EU:s

lufttrafikförordning och därmed sätta begränsningen till tre timmar. Frågan om den svenska hårdare regeln borde även ses över för den statliga trafikplikten.

Risk för övervältring av kostnader på kommuner och regioner

Trafikverkets beskriver sitt uppdrag som att utifrån ett ”begränsat anslag” för alla typer av trafikslag skapa en grundläggande tillgänglighet för interregionalt resande. Under 2025 har vi sett det statliga anslaget för interregional upphandlad trafik minska trots ökade kostnader för kommande upphandlingar inom både tåg- och busstrafik. Under 2026 ska även allmän trafikplikt för flyg upphandlas och vi vet inte hur stort det statliga anslaget kommer vara då. Vi ser stora risker och att de idag minskade anslaget för allmän trafikplikt leder till att Trafikverket vid nya avtalsperioder behöver förändra och minska kostnaderna någonstans i utbudet. Det kan till och med leda till att något måste tas bort helt och allt detta utifrån vilket år som en upphandling genomförs och hur det statliga anslaget ser ut just då. Det begränsade statliga anslaget för allmän trafikplikt medför därmed en olämplig konkurrens mellan olika trafikslag.

Trafikverket anser det positivt att öppna upp för regional medfinansiering i det statliga utbudet av flyg då det ger möjligheter att förändra utbudet om en region/kommun ser andra behov utifrån ett regionalt perspektiv. Regionen ser snarare att det finns en överhängande risk att detta leder till att den ekonomiska bördan även för grundläggande tillgänglighet överförs till kommuner och regioner. Det statliga anslaget är begränsat och där vi tydligt idag ser att dessa minskade anslag leder till indragningar och minskat statligt utbud inom upphandlad trafik med tåg och buss. Förändringen baseras inte på behoven utifrån uppställda kriterier för tillgänglighet utan på att det statliga anslaget minskar. Regionen anser att detta tydligt riskerar leda till en orimlig övervältring av den ekonomiska bördan för att upprätthålla en adekvat trafikering till kommuner och regioner inom inte bara allmän trafikplikt för flyg, utan för alla transportslag.

Staten har ett övergripande ansvar för att vidmakthålla tillgänglighet i hela landet. För att säkerställa en grundläggande tillgänglighet anser Regionen att det statliga anslaget för trafikplikt i större utsträckning behöver baseras på faktiska behov utifrån uppsatta kriterier och att anslagen behöver bli mer långsiktiga och fleråriga. Det är inte rimligt med regional medfinansiering förrän staten tar fullt ansvar för tillgängligheten inom den statliga trafikplikten för flyg.

Ytterligare viktiga aspekter att beakta

Grundläggande trygghet och säkerhet förutsätter regionala flygplatser

I Sverige ägs 32 av 42 flygplatser av kommuner och regioner, och de ekonomiska förutsättningarna för de regionala flygplatserna har blivit allt mer ansträngda. Idag uppgår underskotten på de regionala flygplatserna till över 700 miljoner kronor. Trots att staten 2024 ökade det statliga driftstödet till 210 miljoner kronor, ligger bördan fortfarande tungt på de kommunala och regionala ägarna för att upprätthålla en grundläggande flyginfrastruktur för att klara Sveriges behov.

För att tillgodose grundläggande behov för säkerhet och krisberedskap krävs ett nät av flygplatser över hela landet. Grundläggande finansiering för flygplatssystemet är därför nära kopplat till frågan om förutsättningarna för att kunna ha en allmän statlig trafikplikt för flyg. Idag ser vi flera kommuner och regioner överväga nedläggning av sina regionala flygplatser på grund av svårigheter att motivera kostnaderna jämfört med annan verksamhet som vård, skola och omsorg. Vi riskerar därför att se flygplatser läggas ned om inte staten tillskjuter resurser för att bibehålla dem. En grundläggande förutsättning för att säkerställa tillgänglighet och statlig allmän trafikplikt är att det finns flygplatser. Utan flygplatser upphör flygtrafiken, vilket leder till försämrad tillgänglighet. Vid kris eller krig kommer detta även innebära att totalförsvarets behov inte alls kan tillgodoses.

Regionen anser att staten, utöver att skapa förutsättningar för tillgänglighet genom statligt upphandlad flygtrafik och möjligheten till regionalt upphandlade flyglinjer, även måste ta ett betydligt större ekonomiskt ansvar för grundläggande finansiering av flygplatssystemet, särskilt till de regionala flygplatserna.

Rachel De Basso
Regionstyrelsens ordförande

From: Stefan Zetterlind
Sent: 2025-03-05 15:38:30
To: Bijelic Eriksson Nathalie; LI Remissvar
Subject: Sv: LI2025/00230 Remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende

Viktig Information: Detta e-postmeddelande kommer från en avsändare utanför Region Jönköpings län. Klicka aldrig på länkar och öppna aldrig bifogade filer om du är osäker på avsändaren eller innehållet.

Om du misstänker att meddelandet är skadligt, vidarebefordra meddelandet till natfiske@rjl.se

Hej Nathalie,

Det går bra att inkomma med yttrande senast den 3 juni 2025.

Med vänliga hälsningar

/ Stefan Zetterlind



Regeringskansliet

Kansliråd
Landsbygds- och Infrastrukturdepartementet
Government Offices of Sweden - Regeringskansliet
103 33 Stockholm
+46 (0)8 405 16 45
www.regeringen.se

Från: Bijelic Eriksson Nathalie <nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se>
Skickat: den 3 mars 2025 16:11
Till: LI Remissvar <li.remissvar@regeringskansliet.se>
Kopia: Stefan Zetterlind <stefan.zetterlind@regeringskansliet.se>
Ämne: LI2025/00230 Remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende

Hej,

Region Jönköpings län har mottagit ovan rubricerad remiss och önskar inlämna remissvar. På grund av fastställda sammanträdesdagar för ansvarig instans Regionstyrelsen önskar vi begära anstånd och få inkomma med vårt remissvar **senast den 3 juni 2025**.

Tacksam för er återkoppling om detta är möjligt.

Med Vänliga Hälsningar

Nathalie Bijelic Eriksson

Sektionschef Diarium och nämndadministration

073-0875640

nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se

Område Kansli

Regionledningskontoret

Region Jönköpings län

www.rjl.se

Information och e-tjänster för
din hälsa och vård

www.1177.se/Jonkopings-lan



From: Bijelic Eriksson Nathalie
Sent: 2025-03-03 16:10:33
To: 'li.remissvar@regeringskansliet.se'
Cc: 'stefan.zetterlind@regeringskansliet.se'
Subject: LI2025/00230 Remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende

Hej,

Region Jönköpings län har mottagit ovan rubricerad remiss och önskar inlämna remissvar. På grund av fastställda sammanträdesdagar för ansvarig instans Regionstyrelsen önskar vi begära anstånd och få inkomma med vårt remissvar **senast den 3 juni 2025**.

Tacksam för er återkoppling om detta är möjligt.

Med Vänliga Hälsningar

Nathalie Bijelic Eriksson
Sektionschef Diarium och nämndadministration
073-0875640
nathalie.bijelic.eriksson@rjl.se

Område Kansli
Regionledningskontoret
Region Jönköpings län
www.rjl.se

Information och e-tjänster för
din hälsa och vård
www.1177.se/Jonkopings-lan

 Region
Jönköpings län

RAPPORT

Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Redovisning av regeringsuppdrag



Trafikverket

Postadress: 781 89 Borlänge

E-post: trafikverket@trafikverket.se

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

Konfidentialitetsnivå: 1 Ej känslig

Dokumenttitel: Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt

Dokumentdatum: 2025-01-30

Ärendenummer: TRV 2024/48240

Kontaktperson: Susanne Hjelm, Nationell planering

Publikationsnummer: 2025:005

ISBN: 978-91-8045-408-7

Sammanfattning

Regeringens uppdrag till Trafikverket innebär att kommuner och regioner ska ges ett ökat inflytande vad gäller flyglinjer med allmän trafikplikt på två sätt; dels genom möjlighet att utöka kraven i den allmänna trafikplikten för de statliga linjerna, dels genom möjlighet att införa allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, linjer. Några av de grundläggande förutsättningarna i uppdraget är att kommuner och regioner ska ta fullt kostnadsansvar för det kompletterande utbudet och att hanteringen ska vara förenlig med EU:s lufttrafikförordning.

Trafikverkets förslag innebär att kommuner och regioners ökade inflytande avseende den allmänna trafikplikten hanteras i två separata processer.

Om en kommun/region har behov av att utöka kraven i trafikplikten för det statliga utbudet av flyglinjer utöver statens grundutbud, exempelvis i form av fler stolar eller turer, hanteras detta inom ramen för Trafikverkets ordinarie utredningsprocess. Kommunen/regionen kan i samband med Trafikverkets remissförfarande avseende utredningen ansöka om utökade krav. Utökningen måste vara förenlig med EU:s lufttrafikförordning och får inte medföra negativ påverkan på det statliga utbudet av flyglinjer. Om Trafikverket bedömer att det är möjligt att utöka kraven i den allmänna trafikplikten på det sätt som kommunen/regionen föreslår beräknar verket vilken kostnad ändringen medför. Därefter tar kommunen/regionen ställning till om den har förutsättningar att ta kostnaden och ingå avtal om medfinansiering med Trafikverket. En sådan överenskommelse behöver ingås innan Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för linjen. Trafikverket upphandlar därefter trafiken på motsvarande sätt som idag och förvaltar avtalet med operatören. Ett negativt besked från Trafikverket att den föreslagna utökningen inte är möjlig bör inte vara överklagningsbart.

Om en kommun/region har behov av att införa allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, flyglinjer så föreslås att detta inte knyts till Trafikverkets ordinarie utredningsprocess. Detta föreslås istället att hanteras löpande när kommunen/regionen bedömer att behov uppstår. Trafikverket föreslår att beslut om allmän trafikplikt fattas av Trafikverket även för dessa linjer. Trafikverket prövar om förslaget är lämpligt och om det är förenligt med EU:s lufttrafikförordning. På dessa linjer föreslås en möjlighet att överklaga Trafikverkets avslag till regeringen. Kommuner och regioner ges befogenheter att själva upphandla och ingå avtal om trafik, vilket är väl i linje med grundförutsättningen för uppdraget att kommuner/regioner ska ta fullt kostnadsansvar.

Förslaget medför ökade administrativa kostnader för Trafikverket. Vidare kräver ett genomförande av förslaget författningsändringar i form av lag. Detta för att möjliggöra för kommuner och regioner att medfinansiera utökade krav i statliga flyglinjer samt att finansiera och upphandla trafik på icke-statliga linjer.

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Uppdraget	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Omfattning	6
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Genomförande	8
2 Allmän trafikplikt och upphandling av flygtrafik enligt EU:s lufttrafikförordning	9
2.1 Regler om upphandling av regelbunden lufttrafik	9
2.2 Trafikverkets uppdrag och behörig myndighet	9
2.3 Allmän trafikplikt	10
2.3.1 Vad är allmän trafikplikt?	10
2.3.2 Formaliakrav	12
2.4 Offentligt anbudsförfarande	13
3 Trafikverkets process	15
3.1 Utredning inför beslut om allmän trafikplikt	15
3.2 Synpunkter från berörda aktörer och beslut om allmän trafikplikt	16
3.3 Upphandling av trafik	17
4 Ökat regionalt inflytande avseende allmän trafikplikt	18
4.1 Ökat inflytande i två processer	18
4.2 Utökning av kraven på de statliga linjerna	18
4.2.1 Ansökan från kommuner/regioner om utökade krav för trafiken	18
4.2.2 Trafikverkets prövning samt beslut om allmän trafikplikt	19
4.2.3 Medfinansiering	20
4.3 Införande av allmän trafikplikt på icke-statliga flyglinjer	23
4.3.1 Ansvarsfördelning	23
4.3.2 Ansökan till Trafikverket	24
4.3.3 Trafikverkets prövning och beslut	25
4.3.4 Upphandling av trafik och förvaltning av avtal	28
5 Författningsförslag	32

5.1 Lag om medfinansiering och upphandling av regelbunden lufttrafik m.m.	33
5.2 Ändring av förordning (2024:532) om statsbidrag för icke-statliga flygplatser	36
6 Samråd med externa aktörer	37
6.1 Inkomna synpunkter	37
6.2 Trafikverkets hantering av inkomna synpunkter	38
7 Konsekvensutredning.....	40
7.1 Det aktuella problemet, eftersträvad förändring och nollalternativet	40
7.2 Olika alternativ för att uppnå förändringen och det lämpligaste alternativet..	40
7.2.1 Utökade krav i statliga linjer	40
7.2.2 Införande av allmän trafikplikt på icke-statliga linjer	41
7.3 Ekonomiska konsekvenser	42
7.3.1 Staten	42
7.3.2 Kommuner och regioner	43
7.4 Övriga konsekvenser	44
7.4.1 Klimatpåverkan.....	44
7.4.2 Flygmarknaden och befintlig flygtrafik.....	45
7.5 Anpassning av förslaget	46
7.6 Ikraftträdande	46
7.7 Utvärdering av konsekvenser	47
7.8 Förändring av kommunala befogenheter	47
7.9 Överensstämmelse med EU-rätt.....	48
Bilaga 1: Tillgänglighetskriterier	49
Bilaga 2: Exempel på allmän trafikplikt	55

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund

Under 2022 fick utredaren Peter Norman i uppdrag att utreda och ta fram förslag till inriktning för statens ansvar för flygplatserna i Sverige. I februari 2023 presenterades betänkandet *Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet - För tillgänglighet och beredskap* (Ds 2023:3).

I betänkandet gör utredaren bedömningen att den tillgänglighet som transportsystemet bidrar till har en betydande påverkan på möjligheterna för regional utveckling samt att flygtrafiken är särskilt betydelsefull för tidskritiska resor och transporter över långa avstånd. Därför anser utredaren att de kommunala och regionala myndigheterna bör ges ett större inflytande inför beslut om flyglinjer med allmän trafikplikt och upphandling av flygtrafik. Utredaren föreslår mot bakgrund därav att de kommunala och regionala myndigheterna bör ges möjlighet att finansiera ett kompletterande utbud, utöver de flyglinjer som följer av det statliga åtagandet, så länge det ryms inom bestämmelserna enligt EU:s lufttrafikförordning¹. Vidare föreslår utredaren att Trafikverket bör ges i uppdrag att vidareutveckla en modell och process som möjliggör ett utökat regionalt inflytande och möjlighet för regionala myndigheter att föreslå och finansiera flyglinjer med allmän trafikplikt.²

Regeringen har mot bakgrund av förslagen i ovanstående utredning gett Trafikverket i uppdrag att utreda, förbereda och vidta nödvändiga åtgärder för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt.³ I uppdragsbeskrivningen anges att regeringen bedömer att det idag finns risk att tillräckliga hänsyn inte tas till de regionala perspektiven inför beslut om allmän trafikplikt. Vidare anser regeringen att de nationella och regionala perspektiven kan skilja sig åt och att det är viktigt att kommuner och regioner ges en ökad möjlighet att bidra till en förbättring av tillgängligheten till och från sina regioner.

1.2 Omfattning

I uppdraget till Trafikverket beskriver regeringen i huvudsak följande förutsättningar för genomförande av uppdraget:

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen.

² Statens ansvar för det svenska flygplatssystemet - För tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3) s. 242 f.

³ LI2024/00920 Uppdrag att öka det regionala inflytandet avseende flyglinjer med allmän trafikplikt.

- Kompletteringen kan bara genomföras under förutsättning att de kommunala och regionala myndigheterna tar fullt kostnadsansvar för det kompletterande utbudet.
- Förfarandet ska ske i enlighet med EU:s lufttrafikförordning samt i enlighet med andra relevanta regler.
- Det kompletterande utbudet ska kunna omfatta såväl regionala som interregionala och internationella flyglinjer.
- Det samlade utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt ska rymmas inom de ramar som följer av bestämmelserna i EU:s lufttrafikförordning.
- Det kompletterande utbudet ska kunna ingå i beslutet om inrättande av flyglinjer med allmän trafikplikt för den kommande avtalsperioden 2027–2031.

Vidare ska Trafikverket, i syfte att tydliggöra vad som är statens respektive en kommun eller regions ansvar, ta fram nya eller anpassa befintliga riktlinjer för dels det statliga utbudet avseende flyglinjer med allmän trafikplikt, dels de ramar inom vilka det ska vara möjligt att besluta om ett kompletterande utbud. För att möjliggöra för ett ökat regionalt inflytande i beslutsprocessen för allmän trafikplikt ska Trafikverket utveckla principer för bindande överenskommelser, kostnadsbedömningar och kostnadsfördelning avseende det kompletterande utbudet. I uppdraget ingår även att lämna förslag till de eventuella författningsändringar som Trafikverket bedömer nödvändiga för att uppfylla uppdraget. Redovisningen av uppdraget ska också innehålla risk- och konsekvensanalyser.

Vid genomförande av uppdraget ska Trafikverket inhämta synpunkter från Sveriges kommuner och regioner (SKR), Svenska regionala flygplatser (SRF) samt berörda kommuner och regioner. Vidare ska regeringskansliet löpande informeras om uppdragets genomförande.

1.3 Avgränsningar

Trafikverket har uppfattat uppdraget på så sätt att det omfattar formerna för ett ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt och att avsikten inte är att statens åtagande ska förändras. Någon översyn av de tillgänglighetskriterier som Trafikverket använder i utredningsarbetet inför beslut om allmän trafikplikt kopplat till statens åtagande har därför inte genomförts med anledning av uppdraget.

1.4 Genomförande

Trafikverket har genomfört arbetet med uppdraget i en intern arbetsgrupp. Arbetsgruppen har haft löpande avstämningar med en styrgrupp vad gäller arbetets inriktning.

Trafikverket har i arbetet med förslaget strävat efter att, i den mån det är möjligt och lämpligt, integrera förutsättningarna för kommuner och regioners ökade inflytande i nuvarande process för allmän trafikplikt. En annan utgångspunkt har varit att förslaget ska vara kostnadseffektivt och inte medföra några onödiga begränsningar.

Under genomförandet av uppdraget har Trafikverket samrått med SKR, SRF samt berörda kommuner, regioner och flygplatser. Trafikverket har i samband med detta redogjort för sitt preliminära förslag med anledning av uppdraget samt de konsekvenser och risker som identifierats kopplat till ett genomförande av förslaget.

2 Allmän trafikplikt och upphandling av flygtrafik enligt EU:s lufttrafikförordning

2.1 Regler om upphandling av regelbunden lufttrafik

EU:s lufttrafikförordning reglerar bland annat under vilka förutsättningar och på vilket sätt en medlemsstat kan upphandla regelbunden lufttrafik om marknaden inte tillhandahåller trafik i en omfattning som medlemsstaten anser nödvändig. Först måste medlemsstaten införa allmän trafikplikt på den aktuella flyglinjen.

För att det ska vara fråga om regelbunden lufttrafik krävs bland annat att det handlar om att säkerställa trafik där det är möjligt för allmänheten att köpa biljetter eller kapacitet direkt av flygbolaget.⁴ Därför omfattas inte en myndighets upphandling av ambulanstransport, transport av farligt gods, brandflyg och flygresor åt den egna personalen et cetera av den del av EU:s lufttrafikförordning som detta uppdrag berör. För sådana upphandlingar gäller ordinarie upphandlingslagar.

Europeiska kommissionen (härefter kommissionen) har tagit fram en tolkningsriktlinje till EU:s lufttrafikförordning, *Kommissionens tillkännagivande Tolkningsriktlinjer till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 – Allmän trafikplikt (PSO) (2017/C 194/01)*, (härefter tolkningsriktlinjen). Tolkningsriktlinjen syftar inte till att införa nya rättsliga skyldigheter och de påverkar inte EU-domstolens eventuella framtida tolkning av bestämmelserna.⁵ Kommissionens uppfattning är således inte bindande. Däremot är det en god vägledning om hur kommissionen tolkar bestämmelserna och hur den rent praktiskt vill att medlemsstaterna ska gå till väga. Detta är viktigt då kommissionen har möjlighet att väcka invändningar mot de åtgärder som medlemsstaten vidtar om kommissionen anser att det inte är förenligt med EU:s lufttrafikförordning.

2.2 Trafikverkets uppdrag och behörig myndighet

Trafikverket ska enligt sin instruktion ingå och ansvara för statens avtal om bland annat transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik, inklusive flygtrafik, som inte upprätthålls i annan regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift.⁶

⁴ Artikel 2 punkt 16 i EU:s lufttrafikförordning.

⁵ Punkt 14 i tolkningsriktlinjen.

⁶ 12 a § förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket.

För att kunna utföra sitt uppdrag har Trafikverket fått behörighet av regeringen att utföra de uppgifter som åligger Sverige enligt artiklarna 16 och 17 i EU:s lufttrafikförordning.⁷ Det är således Trafikverket som har mandat att utifrån nuvarande reglering utreda behov av allmän trafikplikt, besluta om införande av allmän trafikplikt samt att vid behov upphandla flygtrafik.⁸ EU:s lufttrafikförordning reglerar inte vem eller vilka som får besluta om allmän trafikplikt eller upphandling av regelbunden lufttrafik, utan det är upp till respektive medlemsstat att bestämma.

2.3 Allmän trafikplikt

2.3.1 Vad är allmän trafikplikt?

Förutsättningar för allmän trafikplikt regleras i artikel 16 i EU:s lufttrafikförordning. Allmän trafikplikt⁹ är krav som en behörig myndighet definierar eller fastställer för att sörja för regelbunden lufttrafik av allmänt intresse som ett flygbolag inte skulle ha något eget kommersiellt intresse av att bedriva utan att få ersättning, eller åtminstone inte i samma omfattning eller på samma villkor.¹⁰ Det kan till exempel vara krav på att trafik ska bedrivas alla dagar i veckan, att turer ska avgå eller ankomma vissa tider et cetera.

När allmän trafikplikt föreligger på en flyglinje får lufttrafikföretag utöva regelbunden lufttrafik på linjen under förutsättning att det görs i enlighet med kraven i den allmänna trafikplikten.¹¹ Att allmän trafikplikt införts innebär dock inte att flygtrafik måste utföras på linjen utan det är fritt för flygbolag att välja att trafikera linjen eller inte.

2.3.1.1 Typer av flyglinjer

Allmän trafikplikt får införas på två typer av flyglinjer:

- 1) Flyglinjer till en flygplats som betjänar ett ytterområde eller ett utvecklingsområde, och

⁷ 3 § förordning (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område. Tidigare var det regeringen som efter förslag från Trafikverket fattade beslut om allmän trafikplikt.

⁸ Jfr kammarrätten i Göteborgs avgörande den 25 november 2019 i mål nr 1803-18 avseende Karlstad kommuns upphandling av regelbunden lufttrafik.

⁹ På engelska public service obligation och ofta förkortat PSO.

¹⁰ Det är en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse, artikel 14 och 106.2 i EUF-fördraget protokoll nr 26 som åtföljer EUF-fördraget. Villkoren i EU:s lufttrafikförordning är sektorsspecifik lagstiftning och innebär att medlemsstaten inte fritt kan definiera och ålägga en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse eftersom villkoren i artikel 16-17 i EU:s lufttrafikförordning ska följas.

¹¹ Artikel 16.8 i EU:s lufttrafikförordning.

2) flyglinjer med låg trafikintensitet.¹²

Kommissionen anser att ett ytterområde vanligtvis är ett avlägset område eller ett område som det är svårt att ta sig till från huvudstaden och andra stora städer i medlemsstaten. Avlägsenheten eller isoleringen bör dessutom bedömas mot bakgrund av medlemsstatens territorium, dess administrativa, företags- och utbildningsmässiga samt medicinska centrum, men även med avseende på andra angränsande medlemsstaters territorier och centrum. Ett utvecklingsområde ligger efter ekonomiskt, sett till exempelvis BNP per capita eller arbetslöshetsnivå.¹³

Förordningen anger inte vad som är att betrakta som låg trafikintensitet, utan en bedömning behöver göras i det enskilda fallet. Kommissionens erfarenhet är dock att en flyglinje med en trafik på mer än 100 000 passagerare om året *i regel* inte kan betraktas som en flyglinje med låg trafikintensitet i förordningens mening.¹⁴

Allmän trafikplikt kan avse en flyglinje från en flygplats i en medlemsstat till en annan medlemsstat. För att allmän trafikplikt ska kunna införas måste flyglinjen också anses väsentlig för den ekonomiska och sociala utvecklingen i den region som flygplatsen betjänar.¹⁵ Kommissionen anser att bedömningen i detta avseende alltid ska göras med hänsyn tagen till de särskilda omständigheterna i fallet.

Medlemsstaterna har ett visst bedömningsutrymme när det gäller att avgöra en flyglinjes väsentlighet, men bedömningen måste göras utifrån objektiva faktorer som rör behovet av förbindelser i enlighet med förordningen och med EU-rätten mer generellt. Ett tydligt tecken på väsentlighet är enligt kommissionen en flyglinje som är nödvändig för en liten ö eller ett avlägset område. Lufttrafik som förbinder små och medelstora städer till betydande ekonomiska eller administrativa centrum kan också under vissa omständigheter anses väsentliga för den ekonomiska och sociala utvecklingen i de ifrågavarande regionerna. Medlemsstaternas bedömningsutrymme begränsas dock av artikel 16.1 på så sätt att allmän trafikplikt inte kan införas för att direkt eller indirekt främja eller stödja ett visst lufttrafikföretag eller för att utveckla en viss flygplats.¹⁶

2.3.1.2 Typ av krav/förpliktelser

Enligt artikel 16.1 i EU:s lufttrafikförordning ska den allmänna trafikplikten införas endast i den utsträckning som är nödvändig för att på flyglinjen säkerställa ett minimiutbud av regelbunden lufttrafik som uppfyller fastställda normer för kontinuitet, regelbundenhet, prissättning eller minimikapacitet, vilka lufttrafikföretagen inte skulle uppfylla om de enbart tog hänsyn till sina

¹² Artikel 16.1 i EU:s lufttrafikförordning.

¹³ Punkt 20 i tolkningsriktlinjen.

¹⁴ Punkt 20 i tolkningsriktlinjen.

¹⁵ Artikel 16.1 i EU:s lufttrafikförordning.

¹⁶ Punkt 25-27 i tolkningsriktlinjen.

kommersiella intressen.¹⁷ EU:s lufttrafikförordning fastställer även ramarna för när den planerade allmänna trafikplikten är att bedöma som nödvändig och adekvat, se avsnitt 2.3.1.3.

Syftet med att ålägga förpliktelser vid allmän trafik är att säkerställa tillräckliga och regelbundna transporter. Det torde därför krävas att kravet är nödvändigt för att säkerställa regelbunden lufttrafik för att kunna införas som krav i den allmänna trafikplikten med stöd av artikel 16.1.

Vidare ska normerna för den flyglinje som omfattas av den allmänna trafikplikten fastställas på ett öppet och icke-diskriminerande sätt.

2.3.1.3 Nödvändig och adekvat

Medlemsstaten måste även bedöma om den planerade allmänna trafikplikten är nödvändig och adekvat genom att beakta fyra kriterier:

- a) proportionaliteten mellan den planerade trafikplikten och den berörda regionens behov av ekonomisk utveckling,
- b) möjligheten att anlita andra transportsätt samt dessas ändamålsenlighet när det gäller att tillgodose de aktuella transportbehoven, i synnerhet när befintliga tågförbindelser betjänar den planerade sträckan med en restid på mindre än tre timmar och med tillräcklig frekvens, tillräckliga förbindelser och lämpliga tidpunkter,
- c) de passagerarpriser och villkor som kan erbjudas kunderna,
- d) det samlade resultatet av insatserna från alla lufttrafikföretag som utövar eller avser att utöva lufttrafik på flyglinjen.

Kommissionen har i tolkningsriktlinjen utvecklat närmare hur den ser på bedömningen. Kommissionen påpekar exempelvis att inte bara lufttrafik på den aktuella flyglinjen ska beaktas utan att hänsyn även bör tas till indirekta luftfartstjänster och andra närliggande flygplatser.¹⁸

2.3.2 Formaliakrav

Innan allmän trafikplikt kan införas ska medlemsstaten samråda med andra berörda medlemsstater samt informera berörda flygplatser och de lufttrafikföretag som bedriver lufttrafik på den ifrågavarande flyglinjen. Medlemsstaten ska även

¹⁷ Då det av ordalydelsen i artikeln synes vara fråga om en uttömmande lista tolkas det som att de förpliktelser som kan åläggas med stöd av artikel 16.1 begränsas till krav som rör kontinuitet, regelbundenhet, prissättning eller minimikapacitet.

¹⁸ Avsnitt 3.3 i tolkningsriktlinjen.

informera kommissionen¹⁹ om avsikten att införa allmän trafikplikt. Kommissionen ska i sin tur offentliggöra ett meddelande i Europeiska unionens officiella tidning, med uppgifter om bland annat de flygplatser som förbinds med den aktuella flyglinjen och det datum då den allmänna trafikplikten träder ikraft.²⁰

Kommissionen fattar inget formellt beslut om den allmänna trafikplikten. I tolkningsriktlinjen framhålls dock att medlemsstaterna vid planer på en ny eller ändrad trafikplikt bör ta kontakt med kommissionen så tidigt som möjligt, dels för att kommissionen ska få kännedom om planerna, dels för att medlemsstaten ska kunna få stöd i processen.²¹ Den allmänna trafikplikten får inte träda ikraft innan kommissionen offentliggjort uppgifterna om den allmänna trafikplikten i Europeiska unionens officiella tidning.²²

2.4 Offentligt anbudsförfarande

För det fall inget lufttrafikföretag utövar lufttrafik på en flyglinje i enlighet med den allmänna trafikplikten kan medlemsstaten begränsa tillträdet till flyglinjen till ett lufttrafikföretag för en period på högst fyra²³ år. Denna rättighet ska erbjudas genom ett offentligt anbudsförfarande i enlighet med artikel 17 och vara riktat till alla EU-lufttrafikföretag som är berättigade att utöva sådan trafik.²⁴

Det är beslutet om allmän trafikplikt som styr vad det är för trafik som ska/kan åstadkommas. Regelbunden flygtrafik kan således inte upphandlas utan ett beslut om allmän trafikplikt och inte heller köpas i en omfattning som går utöver vad som föreskrivs i den allmänna trafikplikten.

Det EU-lufttrafikföretag som utses genom anbudsförfarandet ska i avtal åta sig att fullgöra kraven i den allmänna trafikplikten. Kompensationen från det allmänna består i ensamrätten och eventuell ersättning är begränsad till nettokostnader för fullgörandet av den allmänna trafikplikten, med hänsyn till intäkter i samband därmed samt rimlig vinst.²⁵

¹⁹ Kommissionen har tagit fram ett frågeformulär som medlemsstaterna ska använda för att anmäla och beskriva den allmänna trafikplikten, jmf. punkt 15 i tolkningsriktlinjen.

²⁰ Artikel 16.1 och 16.4 i EU:s lufttrafikförordning.

²¹ Punkt 15 i tolkningsriktlinjen.

²² Artikel 16.6 i EU:s lufttrafikförordning. I de fall antalet passagerare som förväntas utnyttja flyglinjen understiger 10 000 per år ska meddelandet om allmän trafikplikt offentliggöras antingen i Europeiska unionens officiella tidning eller i den berörda medlemsstatens nationella officiella tidning.

²³ Denna period kan förlängas upp till fem år om den allmänna trafikplikten införs för en flyglinje till en flygplats som betjänar en region i de yttersta randområdena, jmf. artikel 16.9 i EU:s lufttrafikförordning.

²⁴ Artikel 16.9 och 16.10 i EU:s lufttrafikförordning.

²⁵ Artikel 17.8 i EU:s lufttrafikförordning.

Inför anbudsförfarandet ska medlemsstaten förse kommissionen med information om erbjudandet att delta i anbudsförfarandet. Erbjudandet ska bland annat omfatta de normkrav som gäller för den allmänna trafikplikten, kontraktets giltighetstid samt de parametrar som ska användas som grundval för beräkning av eventuell ersättning för fullgörande av allmän trafikplikt. Kommissionen ska offentliggöra erbjudandet att delta i anbudsförfarandet genom ett meddelande i Europeiska unionens officiella tidning. Tidsfristen för att lämna anbud får inte vara kortare än två månader räknat från dagen för offentliggörandet av meddelandet. Om anbudet avser en flyglinje till vilken tillträdet redan har begränsats till endast ett lufttrafikföretag i enlighet med artikel 16.9, ska erbjudandet att delta i anbudsförfarandet offentliggöras minst sex månader innan löptiden för den nya koncessionen börjar så att det kan prövas huruvida det fortfarande är nödvändigt att begränsa tillträdet.²⁶

Kommissionen ska utan dröjsmål skriftligen informeras om resultatet av det offentliga anbudsförfarandet och valet av lufttrafikföretag.²⁷

²⁶ Artikel 17.2-17.4 i EU:s lufttrafikförordning.

²⁷ Artikel 17.9 i EU:s lufttrafikförordning.

3 Trafikverkets process

3.1 Utredning inför beslut om allmän trafikplikt

Avtal om regelbunden lufttrafik får avse en trafikperiod om maximalt fyra år.²⁸ Inför en ny upphandling ska enligt EU:s lufttrafikförordning undersökas om behovet och förutsättningar för att ha allmän trafikplikt fortfarande föreligger. Därför utreder Trafikverket vart fjärde år²⁹ behovet av allmän trafikplikt, beslutar om införande av allmän trafikplikt på de linjer där det bedöms nödvändigt och upphandlar trafiken på dessa linjer, i den mån ingen aktör har för avsikt att bedriva trafiken på linjen kommersiellt.

Trafikverkets utredning syftar till att identifiera kommunernas tillgänglighetsbrister samt att ta ställning till om dessa brister kan avhjälpas med regelbunden flygtrafik. En förutsättning för att Trafikverket ska besluta om allmän trafikplikt och vid behov även upphandla flygtrafik är att trafiken ger tillgänglighetsförbättringar för interregionalt resande. Trafikverkets utredningsmetodik är i princip densamma oavsett trafikslag.

Trafikverkets utredningsprocess steg för steg

Utredningsprocessens olika steg i utredningar om eventuellt engagemang i interregional kollektiv persontrafik

1. **Behovsanalys**
 - Tillgänglighetsanalys
 - Bristanalys
2. **Bedömning om trafiken kan drivas kommersiellt**
3. **Bedömning om samverkansinsats**
4. **Bedömning om insatsens prioritet relativt andra insatser**
5. **Avstämning mot Trafikverkets villkor för trafikavtal**
 - En del av resandet är eller kommer att vara interregionalt
 - Trafiken upprätthålls inte eller ska inte upprätthållas av regional kollektivtrafikmyndighet
 - Resandet är inte av karaktären frekvent pendling
 - Resenärerna ska stå för en del av kostnaderna för trafiken
 - Kostnader för trafiken ryms inom Trafikverkets anslag för trafikavtal
6. **Avstämning mot transportpolitiska mål**
7. **Avstämning mot regionala mål**
8. **Utformning av förslag till insats**
9. **Remiss**
10. **Förslag till insats**

²⁸ Artikel 16.9 i EU:s lufttrafikförordning.

²⁹ Utredningen startar när det gått cirka ett år från trafikstart och tar ungefär ett år.

Trafikverket utgår från en tillgänglighetsanalys för att studera vilka kommuner som kan få en förbättrad tillgänglighet med flyg. Orter som för närvarande har linjer med allmän trafikplikt studeras tillsammans med andra orter som skulle kunna komma ifråga. Analysen är trafikslagsövergripande och det är bara om tillräcklig tillgänglighet inte uppnås med annan trafik som allmän trafikplikt för flyg kan komma ifråga. Tillgänglighetsanalysen baseras på åtta kriterier³⁰ för olika typer av interregionalt resande, där flyg kan vara relevant i sex av kriterierna.

Utifrån utredningens slutsatser tar Trafikverket fram ett förslag på vilka linjer som bör ges allmän trafikplikt samt vilka krav som ska gälla på respektive linje med avseende på antal stolar, antal turer, tidtabellsramar et cetera.³¹

3.2 Synpunkter från berörda aktörer och beslut om allmän trafikplikt

Tidigt i utredningsarbetet ger Trafikverket berörda flygplatser/flygplatskommuner, regioner och branschorganisationer möjlighet att inkomma med synpunkter på nuvarande avtal om flygtrafik. Synpunkter gällande trafiken och eventuella behov av förändringar inhämtas även från flygbolag som bedriver trafik på linjerna, både i samband med den löpande avtalsuppföljningen och under utredningsarbetet. I vissa fall inhämtas även synpunkter från potentiella operatörer.

När utredningen är genomförd och Trafikverket tagit fram förslag på vilka flyglinjer som bör ges allmän trafikplikt samt vilka krav som ska gälla för dessa skickas underlaget på remiss till berörda flygplatser/flygplatskommuner, regioner och branschorganisationer, som återigen får möjlighet att lämna synpunkter på utbudet. I samband med tidigare utredningar har de synpunkter som inkommit främst avsett önskemål om fler stolar eller turer, viss maximal restid, fast slingning av vissa linjer, större flexibilitet i turutbudet utifrån säsongsvariationer samt ökad bagagevikt.

Efter remisstidens slut tar Trafikverket ställning till om de synpunkter som lämnats ska medföra några förändringar i kraven. Trafikverkets uppdrag är att utifrån ett begränsat anslag skapa grundläggande tillgänglighet för interregionalt resande. Förändrade krav behöver därför vara väl motiverade utifrån regionala behov, inrymmas inom Trafikverkets uppdrag och inte ge ökade kostnader för avtalen som inte är motiverade utifrån uppdraget.

Efter att Trafikverket beslutat om allmän trafikplikt kan inga förändringar göras i kraven för trafikplikten utan att ett nytt beslut fattas. För att Trafikverket ska kunna tillgodose de önskemål som framförs är det därför av stor vikt att eventuella

³⁰ Se bilaga 1.

³¹ Se exempel på allmän trafikplikt i bilaga 2.

synpunkter från kommuner, regioner och andra berörda inkommer till myndigheten innan beslut om allmän trafikplikt fattas.

Trafikverket hanterar all formalia gällande beslut om allmän trafikplikt, såsom samråd med andra medlemsstater och information till flygplatser, lufttrafikföretag och kommissionen samt annonsering av den allmänna trafikplikten.³²

3.3 Upphandling av trafik

För det fall ingen operatör har för avsikt att bedriva trafiken på kommersiella grunder upphandlar Trafikverket trafiken på linjen genom ett offentligt anbudsförfarande i enlighet med artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning. Trafikverket går ut med en upphandling av alla linjer samtidigt. Trafikverket tar fram ett förfrågningsunderlag där kraven i den allmänna trafikplikten utgör minimikraven för trafiken. Förfrågningsunderlaget innehåller även andra krav i syfte att säkerställa att trafiken bedrivs på ett sätt som ger en kontinuerlig och väl fungerande trafik för de berörda kommunerna. I avtalet regleras exempelvis förberedelser inför trafikstart, rapportering och uppföljning, liksom viten vid brister i trafikutförandet et cetera. Efter anbudsutvärdering fattar Trafikverket beslut om tilldelning och därefter tecknas kontrakt med tilldelad operatör.

Efter kontraktstecknande meddelar Trafikverket kommissionen om resultatet av anbudsförfarandet i enlighet med artikel 17.9 i EU:s lufttrafikförordning (se avsnitt 2.4).

³² Artikel 16.1, 16.4 och 16.5 i EU:s lufttrafikförordning.

4 Ökat regionalt inflytande avseende allmän trafikplikt

4.1 Ökat inflytande i två processer

Uppdraget innebär att kommuner och regioner ska ges ett ökat inflytande vad gäller flyglinjer med allmän trafikplikt på två sätt; dels genom en möjlighet att utöka kraven i den allmänna trafikplikten för de statliga linjerna, dels genom en möjlighet att införa allmän trafikplikt på ytterligare flyglinjer, det vill säga linjer utöver de statliga linjerna.

Trafikverket förordar att utökade krav i statliga linjer och införande av allmän trafikplikt på ytterligare linjer hanteras i två olika processer:

- I de fall en kommun eller region har behov av att utöka kraven i trafikplikten för de statliga flyglinjerna hanteras detta inom ramen för Trafikverkets ordinarie utredningsprocess inför beslut om allmän trafikplikt.
- I de fall en kommun eller region har behov av att införa allmän trafikplikt på ytterligare flyglinjer hanteras detta inom ramen för en separat, löpande, process med delvis annan ansvarsfördelning.

Nedan beskrivs Trafikverkets förslag på hur de olika processerna kan utformas. De behov av författningsförändringar som förslaget aktualiserar redovisas i avsnitt 5.

4.2 Utökning av kraven på de statliga linjerna

I detta avsnitt beskrivs hur en kommun/regions behov av att utöka kraven i den allmänna trafikplikten för de statliga linjerna kan hanteras genom att integreras i Trafikverkets ordinarie utredningsprocess.

4.2.1 Ansökan från kommuner/regioner om utökade krav för trafiken

Efter att Trafikverket i utredningsprocessen tagit fram förslag på vilka linjer som ur ett nationellt tillgänglighetsperspektiv bör ges allmän trafikplikt samt vilka krav som ska gälla för dessa ges externa aktörer, däribland kommuner och regioner, möjlighet att lämna synpunkter på utbudet genom ett remissförfarande.

Det nu aktuella förslaget om ökat regionalt inflytande förändrar inte Trafikverkets förutsättningar att under utredningstiden, efter eventuella synpunkter från kommuner och regioner, justera den allmänna trafikplikten utifrån regionala behov. Även om förslaget genomförs är det således möjligt för Trafikverket att utöka

kraven i den allmänna trafikplikten, exempelvis genom att lägga till ett antal turer, utan kostnad för kommunen/regionen, under förutsättningen att utökningen kan anses motiverad utifrån Trafikverkets uppdrag. Trafikverkets uppdrag är inte förändrat så förslaget påverkar inte utgångspunkterna för verkets behovsbedömning eller omfattningen av den allmänna trafikplikt som verket föreslår för en linje. Förslaget i sig innebär därför ingen kostnadsförskjutning från stat till kommun/region.

Om Trafikverket bedömer att det inte är möjligt att tillgodose synpunkterna inom ramen för verkets uppdrag blir det genom förslaget möjligt för kommuner och regioner att, i samband med att utredningsrapporten är på remiss, ansöka om ökade krav, under förutsättning att trafiken medfinansieras.

En sådan ansökan om ökning av kraven behöver komma in till Trafikverket senast vid utgången av remisstiden för utredningen för att Trafikverket ska kunna pröva om ökningen är möjlig. Det datum som en ansökan senast ska vara inne framgår av utredningsrapporten när den går ut på remiss. Av författningsförslaget framgår att remisstiden ska vara minst en månad. Det behöver finnas en sista dag för när förslag på ändring ska komma in för att Trafikverket ska kunna gå vidare i processen och besluta om allmän trafikplikt.

Ansökan behöver innehålla en beskrivning av vilket krav i den allmänna trafikplikten ändringen avser och på vilket sätt kommunen/regionen vill ändra kravet. Ansökan behöver även innehålla underlag som visar att de ökade krav som föreslås är nödvändiga, det vill säga att verkligt behov av ändringen finns.

4.2.2 Trafikverkets prövning samt beslut om allmän trafikplikt

Om en kommun/region ansöker om ökade krav i den allmänna trafikplikten för någon av de flyglinjer som Trafikverket föreslår, ska enligt förslaget Trafikverket ta ställning till det.

Trafikverket ska då pröva att den föreslagna ändringen inte påverkar statens flyglinjer negativt och om den är förenlig med EU:s lufttrafikförordning. En ändring får inte innebära att Trafikverket inte kan uppfylla sitt uppdrag och därför ska i prövningen ingå att det inte får påverka statens flyglinjer negativt. Det gäller exempelvis uppfyllelse av Trafikverkets tillgänglighetsmål eller möjligheten att bedriva trafiken på ett effektivt sätt genom samslingning. Det ska också vara möjligt att tillgodose ändringen utifrån praktiska förutsättningar, exempelvis tillgång på flygplan eller flygplatsernas kapacitet.

En av förutsättningarna för ett ökat inflytande för kommuner och regioner vad gäller allmän trafikplikt är att dessa tar fullt kostnadsansvar för den tillkommande trafiken. Om Trafikverket bedömer att det är möjligt att öka den allmänna trafikplikten på det sätt som kommunen/regionen föreslår tar Trafikverket fram

uppgift om vilken kostnad ändringen medför (se avsnitt 4.2.3.2 vad gäller beräkning av kostnaden) och meddelar kommunen/regionen detta i samband med att besked lämnas om att den föreslagna ändringen är möjlig. Därefter har kommunen/regionen att ta ställning till om den har förutsättningar att ta kostnaden och ingå avtal om medfinansiering med Trafikverket. En sådan överenskommelse behöver ingås innan Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för linjen. Om så inte skett kommer den föreslagna ändringen inte att tas med i trafikplikten.

Vid ett negativt besked till kommunen/regionen vad gäller utökning av kraven bör det inte vara möjligt för kommunen/regionen att överklaga. Förändringar av den allmänna trafikplikten kan få påverkan på Trafikverkets förutsättningar att uppfylla sitt uppdrag. Då det är statliga linjer har Trafikverket bäst förutsättningar att bedöma om ändringen är möjlig att tillgodose. En möjlighet att överklaga påverkar också den fortsatta framdriften då den allmänna trafikplikten inte kan kommuniceras med kommissionen och Trafikverkets fortsatta arbete med upphandling försenas då det inte är klart vilka krav som ska gälla. Förseningen kan dessutom komma att påverka samtliga linjer eftersom Trafikverket upphandlar alla linjer i en upphandling för att möjliggöra kostnadseffektiva anbud med samslingning (att två linjer med allmän trafikplikt flygs tillsammans med ett flygplan). Det bör därför inte införas någon reglering som möjliggör överklagande av Trafikverkets besked om att inte ändra den allmänna trafikplikten i enlighet med kommunen/regionens förslag.³³

Precis som tidigare hanterar Trafikverket fortsatt all formalia gällande beslut om allmän trafikplikt såsom information till flygplatser, lufttrafikföretag och kommissionen samt annonsering av den allmänna trafikplikten.³⁴

4.2.3 Medfinansiering

4.2.3.1 Tidpunkt för kostnadsberäkning och kostnadsfördelning

Som framgår ovan är en av förutsättningarna för uppdraget att kommuner och regioner ska ta fullt kostnadsansvar för den tillkommande trafiken.

Trafikverkets kostnader för trafiken på de statliga linjerna motsvarar de anbud som de tilldelade flygoperatörerna lämnat i upphandlingen. Trafikverket förordar att kommunen/regionens kostnad till följd av de utökade kraven beräknas på förhand, det vill säga innan Trafikverket upphandlar trafiken. Det är dock först efter

³³ Däremot torde Trafikverkets beslut om allmän trafikplikt vara överklagbart av den det går emot, jfr artikel 18 i EU:s lufttrafikförordning, HFD 2012 ref 28 och 40-42 §§ förvaltningslagen. Då EU:s lufttrafikförordning är en möjlighet för medlemsstaten att ingripa är inte det faktum att någon anser att Trafikverket gör för lite något som kan angripas.

³⁴ Artikel 16.1, 16.4 och 16.5 i EU:s lufttrafikförordning.

anbudsutvärdering som Trafikverket vet vad kostnaden för trafiken faktiskt landar på. Kostnadsfördelningen mellan Trafikverket och kommunen/regionen för trafiken på de statliga linjerna kommer således inte att bli fullständigt korrekt.

Förslaget innebär att Trafikverket tar risken om kostnaden för trafiken blir dyrare än beräknat. Det görs således ingen justering av den ersättning som kommuner/regioner ska utge beroende på utfallet i upphandlingen. Detta eftersom Trafikverket bedömer att det är viktigt för kommuner/regioner att det finns en förutsägbarhet om vilken kostnad som de förbinder sig att betala till verket. Även om en kommun/region medfinansierar en linje är trafiken på dessa linjer i huvudsak statens. Det är därför rimligt att staten tar kostnaden om trafiken blir dyrare än vad Trafikverket beräknat. Särskilt eftersom en dyrare trafik än beräknat kan bero på andra faktorer än de utökade kraven och att det inte är möjligt att säkerställa hur stor del av kostnadsökningen som är hänförlig till förändringen.

I och med att kostnaden för de utökade kraven bestäms innan upphandlingen kan den berörda kommunen eller regionen ta ställning till om det är värt kostnaden och om nödvändiga medel finns tillgängliga.

Då förutsägbarheten vad gäller kostnaden är viktig för kommunen/regionen har det inte setts som ett alternativ att kostnaden för de utökade kraven skulle avgöras först vid upphandlingen. Detta då det skulle krävas att kommuner/regioner ingår avtal om medfinansiering med Trafikverket utan att veta vilken ersättning de ska betala. Även det faktum att anbudsgivarna inte har något incitament att lägga ner arbete på att beräkna vad mellanskillnaden i kostnader skulle bli talar emot en sådan modell.

4.2.3.2 Beräkning av kostnadsökning

Trafikverket ska enligt förslaget ta fram en uppskattning om vad kostnaden för de utökade kraven uppgår till. Det vanligaste önskemålet i remissvaren till flygutredningarna är önskemål om fler flygstolar, följt av önskemål om fler turer. Fler flygstolar kan påverka flygplansstorleken, medan fler turer kan påverka antalet flygplan eller minska antalet möjliga slingningar. Ändrade krav kan därmed ge ökade kostnader som kan vara svåra att uppskatta. Trafikverket har sedan ett antal år tillgång till ett verktyg (RDC Aviation) som kan användas för att räkna ut kostnaden för att bedriva flygtrafik beroende på sträcka, aktuell flygplanstyp och intäkter. Verktöget uppdateras kontinuerligt med aktuella uppgifter. Begränsningarna gäller därför främst att uppgifterna är från det tillfälle beräkningen görs och att de utgår från hur dagens trafik bedrivs.

Vid beräkningen av hur ändrade krav från en kommun eller region påverkar den ersättning som anbudsgivaren kommer att begära hämtas en del av uppgifterna ifrån dagens upphandlade flygtrafik i form av den statistik som befintliga operatörer rapporterar till Trafikverket varje månad. Uppgifterna, som inkluderar intäkter och antal passagerare, läggs in i Trafikverkets verktyg för att få fram beräkningarna. Då

antal passagerare och intäkter varierar över året bör uppgifter från maximalt ett år tillbaka användas. Om Trafikverket i utredningsförslaget ändrat kraven i den allmänna trafikplikten jämfört med trafiken under nuvarande trafikperiod, är det ytterligare en faktor som gör att beräkningen kan bli mindre träffsäker eftersom de uppgifter som man utgår ifrån avser en annan trafik.

Den ersättning som Trafikverket betalar till operatören läggs in i verktyget som en intäkt. I och med att ersättningen avser dagens trafik och förutsättningar, är den inte densamma som vad Trafikverket hade fått betala vid en ny upphandling fyra år senare.

Uppgifter om olika kostnader för att bedriva flygtrafik finns i verktyget. Kostnaderna kan delas in i fasta operativa kostnader³⁵, rörliga kostnader³⁶ och indirekta kostnader³⁷. Kostnader för linjer kan variera mellan flygbolagen främst vad gäller lönekostnader, tekniskt underhåll och om ett flygplan leasas eller ägs. Det är även skillnad i kostnader beroende på val av flygplan. Beräkning får göras utifrån den flygplanstyp som bedöms vara mest trolig att en potentiell operatör skulle använda. Utbudet av regionala flygplan med kapacitet på mellan 9 och 50 säten är begränsat. Sammantaget gör dessa faktorer att det finns en viss osäkerhet i beräkningarna.

En faktor som verktyget inte omhändertar är kostnader på grund av ändrade regler för att bedriva flygtrafik. Beroende på vad ändringen avser kan hänsyn behöva tas till den vid beräkningen.

För att få fram den ersättning som en kommun eller region ska betala till Trafikverket görs först en körning med verktyget utifrån den allmänna trafikplikt som Trafikverket föreslagit. Därefter görs en körning där även kommunens eller regionens utökade krav inkluderas. I båda fallen läggs även en vinstmarginal till beräkningen.

Eftersom avtalet om trafik avser fyra år behöver beräkningen göras så att den täcker fyra år inklusive en indexuppräknings. Detta eftersom beräkningen oftast kommer att göras 1-1,5 år innan anbudsgivarna ska lägga sina anbud på trafiken och som

³⁵ Dessa omfattar kostnader som inte varierar med produktionsvolymen, såsom flygplanets fasta kostnader och fasta besättningskostnader, kostnader för att äga eller leasa ett flygplan, inklusive ägar-/leasingkostnader och försäkring samt fasta kostnader för att anställa flygbesättningen (piloter och kabinpersonal).

³⁶ Dessa kostnader varierar beroende på omfattningen av flygproduktionen och inkluderar bränslekostnader, rörliga besättningskostnader, underhåll, flygplats- och en-routeavgifter, passageraravgifter, säkerhetskostnader, handling (inklusive ramp- och incheckningstjänster).

³⁷ Dessa utgör kostnader som inte är direkt kopplade till flygproduktionen men som ändå påverkar verksamheten. Biljettering, försäljning och marknadsföring: Kostnader för att sälja biljetter och marknadsföra verksamheten, ofta via globala distributionssystem (GDS). Övergripande kostnader: Företagets generella omkostnader, uttryckt som en procentandel av de fasta kostnaderna.

gäller en trafik som ska starta 1-2 år efter beräkningstidpunkten och utföras under fyra år. Även om kunskapen är god om kostnader och nuvarande intäkter finns som nämnts alltså flera osäkerheter. En förändring av kraven påverkar förutsättningarna för tänkbara operatörer. Det är också i slutändan operatörens uppfattning och prognos om framtida intäkter, kostnadsutveckling och konkurrensen i upphandlingen som avgör hur mycket ersättning som begärs för att bedriva trafiken.

4.2.3.3 Överenskommelse om medfinansiering

Efter att Trafikverket meddelat kommunen/regionen om vad den föreslagna ändringen kommer att kosta ska överenskommelse om ekonomiskt bidrag ingås mellan parterna för att förslaget ska inkluderas i beslutet om allmän trafikplikt. Enligt förslaget ovan ska överenskommelsen reglera det belopp som kommunen/regionen ska bidra med till Trafikverket under de fyra år för vilken regelbunden lufttrafik upphandlas. Det ska vara ett fast belopp för perioden som ska betalas till Trafikverket månatligen. Av överenskommelsen ska även framgå vilken ändring av den föreslagna allmänna trafikplikten som ska göras och den allmänna trafikplikt som ska beslutas ska biläggas överenskommelsen.

Trafikverket är precis som idag även i fortsättningen om förslaget genomförs ensamt ansvarig för såväl upphandlingen av trafiken som förvaltningen av avtalet med operatören av flygtrafiken.

4.3 Införande av allmän trafikplikt på icke-statliga flyglinjer

Nedan beskrivs hur en process för införande av allmän trafikplikt på så kallade icke-statliga linjer, det vill säga linjer utöver de som Trafikverket bedömer som motiverade ur ett nationellt tillgänglighetsperspektiv, kan utformas.

4.3.1 Ansvarsfördelning

Trafikverket har av regeringen pekats ut som behörig myndighet enligt artikel 16 i EU:s lufttrafikförordning och har därigenom mandat att fatta beslut om allmän trafikplikt för regelbunden lufttrafik.

Enligt Trafikverkets uppfattning är nationell styrning av stor vikt när det gäller införandet av allmän trafikplikt. Huruvida allmän trafikplikt på en viss linje är lämpligt ur ett nationellt perspektiv är något som bör beaktas. EU:s lufttrafikförordning ger ett relativt stort bedömningsutrymme när det gäller förutsättningarna för införande av allmän trafikplikt och detta riskerar, enligt Trafikverkets uppfattning, att överutnyttjas utan nationell styrning. Det finns då risk att allmän trafikplikt införs på ett sätt som inte är fördelaktigt för den svenska flygmarknaden som helhet. Tillämpningen riskerar även att bli väldigt spretig om

beslutanderätten vore fördelad över samtliga kommuner och regioner. Därtill skulle det vara svårt, om inte omöjligt, att göra en helhetsbedömning av nödvändigheten om så många aktörer oberoende av varandra skulle kunna införa allmän trafikplikt.

I syfte att bibehålla den nationella styrningen och möjliggöra för en enhetlig bedömning av vilka flyglinjer som ges allmän trafikplikt förordas därför att Trafikverket, efter ansökan från kommunen/regionen, beslutar om införande av allmän trafikplikt även på icke-statliga linjer.

Vidare förordar Trafikverket att kommuner och regioner, efter att Trafikverket beslutat om allmän trafikplikt, upphandlar trafiken på dessa linjer och förvaltar avtalen med operatörerna. Detta mot bakgrund av att det är kommunen/regionen som har behov av, och ska stå för kostnaderna för, den ifrågavarande trafiken. Kommunen/regionen är således den faktiska beställaren av trafiken och bör därigenom ha ett intresse av att utforma exempelvis kvalificeringskrav och avtalsvillkor i upphandlingen.

Om kommuner/regioner ges mandat att upphandla trafiken på de icke-statliga linjerna får de full rådighet över upphandling och avtalsförvaltning, vilket torde vara fördelaktigt ur ett administrativt perspektiv. Att Trafikverket skulle upphandla trafiken och förvalta avtalen på dessa icke-statliga linjer skulle vara onödigt administrativt betungande för såväl Trafikverket som kommuner/regioner. I sådant fall skulle Trafikverket i stor utsträckning vara beroende av att samråda med kommuner/regioner för att kunna genomföra upphandlingen och avtalsförvaltningen på ett ändamålsenligt sätt.

4.3.2 Ansökan till Trafikverket

För det fall en kommun/region har behov av att införa allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, flyglinjer ansöker den om detta hos Trafikverket. Eftersom trafiken på dessa linjer inte har något samband med Trafikverkets uppdrag att säkerställa regelbunden lufttrafik utifrån ett nationellt tillgänglighetsperspektiv finns inte anledning att integrera dessa ansökningar i Trafikverkets ordinarie utredningsprocess inför beslut om allmän trafikplikt var fjärde år. Trafikverket förordar istället att dessa ansökningar hanteras löpande. En sådan hantering ökar flexibiliteten för kommuner och regioner och ger bättre förutsättningar för att kunna anpassa uppstarten av nya flyglinjer till deras behov.

Av ansökan till Trafikverket behöver det framgå varför kommunen/regionen anser att det finns behov av allmän trafikplikt på den aktuella linjen. De krav som kommunen/regionen föreslår ska gälla för trafiken bör formuleras som ett förslag på allmän trafikplikt. Ansökan behöver även innehålla underlag som visar att det finns behov av att införa allmän trafikplikt på linjen samt att kraven på trafiken är nödvändiga. Kommunen/regionen bör när den tar fram förslag på krav i den allmänna trafikplikten kontrollera de praktiska förutsättningarna med

flygplatserna. Detta så att det inte kommer praktiska invändningar i samband med att Trafikverket genomför informationsplikten enligt EU:s lufttrafikförordning.

Beslut om allmän trafikplikt innebär inte i sig att flygtrafik kommer att bedrivas på linjen i enlighet med kraven i den allmänna trafikplikten. Det innebär bara att den som vill trafikera flyglinjen har att göra det i enlighet med kraven i den allmänna trafikplikten.³⁸ Om inget flygbolag väljer att trafikera flyglinjen i enlighet med den allmänna trafikplikten så finns förutsättningar att upphandla flygtrafik enligt EU:s lufttrafikförordning. För att allmän trafikplikt inte ska införas utan att det finns förutsättningar för kommunen/regionen att vid behov upphandla trafiken så ska även underlag som visar att man har medel för en upphandling av flygtrafiken ges in tillsammans med förslaget om allmän trafikplikt. Det är tillräckligt att det av underlaget framgår att kommunen/regionen anser sig ha medel för att täcka den kostnad som trafiken kan tänkas uppgå till enligt kommunen/regionen.

4.3.3 Trafikverkets prövning och beslut

För det fall en kommun/region ansöker om införande av allmän trafikplikt på icke-statliga linjer ska enligt förslaget Trafikverket ta ställning till ansökan.

Kommuner/regioner ges möjlighet att utifrån ett *regionalt behov* föreslå allmän trafikplikt på regionala, interregionala eller internationella flyglinjer. Innan det är aktuellt att pröva ett förslag mot EU:s lufttrafikförordning ska medlemsstaten utifrån sina förutsättningar ha bedömt att det krävs flygtrafik för att säkerställa förbindelsen. Det är fritt för medlemsstaten att utforma dessa förutsättningar och vilken hänsyn som ska tas i beaktande och inte. Enligt uppdraget ska Trafikverket ta fram ramar inom vilka det ska vara möjligt att besluta om ett kompletterande utbud. Trafikverket föreslår därför att prövning av en kommun/regions förslag innefattar om den är lämplig och om den är förenlig med EU:s lufttrafikförordning.

Vid bedömningen av om trafiken är lämplig kommer Trafikverket att utgå ifrån till exempel:

- Påverkan på statliga linjer med allmän trafikplikt.
- Resmöjligheter med andra transportmedel.
- Alternativa resmöjligheter med flyg från den aktuella flygplatsen.
- Avstånd till andra flygplatser med alternativa resmöjligheter.

Till detta kommer även en övergripande bedömning av hur tillgängligheten ser ut för den aktuella kommunen/regionen i ett nationellt perspektiv. Beträffande resmöjligheter med andra transportslag, exempelvis tåg, så är det typiskt sett inte motiverat med flyg om det finns tågförbindelse med en restid på ca fyra timmar till

³⁸ Artikel 16.8 i EU:s lufttrafikförordning.

den huvudsakliga målpunkten. Då det finns en resmöjlighet bör inte förutsättningarna för en befintlig tåglinje, som är ett miljövänligt resealternativ jämfört med flyget idag, undergrävas. Även resmöjligheter med buss ska beaktas.

Vad gäller alternativa resmöjligheter med flyg från den aktuella flygplatsen eller andra närliggande flygplatser kan som exempel ges att det inte är motiverat med allmän trafikplikt från en flygplats till Bromma om det redan finns en flyglinje till Arlanda. Detta eftersom det redan finns en flyglinje som betjänar området. Den upphandlade trafiken skulle dessutom kunna få den önskade konsekvensen att den andra trafiken läggs ner om resandeunderlaget inte är tillräckligt.

Beträffande internationella linjer bör det typiskt sett inte vara aktuellt om det finns befintlig trafik ifrån Sverige till den andra medlemsstatens flygplats. Detta för att inte undergräva resandeunderlaget för den befintliga trafiken. Det kan även påverka flygmarknadens uppbyggnad negativt till exempel genom att förutsättningarna för Arlanda försämrats. I första hand bör därför förutsättningar att knyta ihop resandet nationellt övervägas innan allmän trafikplikt på en internationell linje kan bli aktuell.

Huruvida den föreslagna trafiken är lämplig är en helhetsbedömning och en bedömning ska göras i varje enskilt fall. Exempelen ovan är indikativa och inte detsamma som att det alltid är uteslutet eller lämpligt med allmän trafikplikt i de fallen.

För det fall Trafikverket bedömer att förslaget är lämpligt ska förslaget även prövas mot artikel 16 i EU:s lufttrafikförordning. Om Trafikverket bedömer att förutsättningarna för att införa allmän trafikplikt på linjen är uppfyllda så fattar Trafikverket beslut om allmän trafikplikt.

4.3.3.1 Avslag av förslag om allmän trafikplikt

Om Trafikverket bedömer att det inte finns förutsättningar för att införa allmän trafikplikt på den föreslagna linjen ska Trafikverket underrätta kommunen/regionen om detta. Här, till skillnad från de statliga linjerna, skulle man kunna överväga att Trafikverkets ställningstagande ska vara överklagbart till regeringen. Detta eftersom ett överklagande inte har någon negativ effekt för Trafikverkets förutsättningar att uppfylla sitt uppdrag och att bedömningen av vad som är lämpligt ur ett nationellt perspektiv slutligt bör avgöras av regeringen. Trafikverket föreslår därför att beslut om att avslå förslag till allmän trafikplikt ska vara möjligt för kommunen/regionen att överklaga till regeringen.

4.3.3.2 Innehåll i beslut om allmän trafikplikt och överklagande

Enligt förslaget ska av Trafikverkets beslut om allmän trafikplikt, utöver kraven på trafiken vilket följer av artikel 16 i EU:s lufttrafikförordning, framgå att det är en

icke-statlig flyglinje. Även vilken kommun eller region som ansökt om allmän trafikplikt ska anges eftersom det är enbart den som sedan är behörig att upphandla regelbunden lufttrafik.

Beslut om allmän trafikplikt får inte träda i kraft före det att meddelande om den allmänna trafikplikten publicerats av kommissionen i Europeiska unionens officiella tidning eller under vissa förutsättningar av Trafikverket i Post- och Inrikes Tidningar.³⁹ Mot bakgrund av detta anges alltid i beslutet om allmän trafikplikt från vilket datum i framtiden som den allmänna trafikplikten ska börja gälla så att annonsering hinns med.⁴⁰

Den allmänna trafikplikten gäller tills vidare om inget särskilt anges i beslutet och upphör att gälla utan särskilt beslut för det fall ingen regelbunden lufttrafik har utförts under en period av tolv månader.⁴¹ Inför en ny upphandling av regelbunden lufttrafik ska det dock utvärderas om det regionala behovet kvarstår och förutsättningar för allmän trafikplikt fortfarande föreligger på flyglinjen. Ett enkelt sätt att åstadkomma en sådan prövning av kommunen/regionen och av Trafikverket är att reglera att den allmänna trafikplikten ska gälla en viss tid. Då behövs ingen ytterligare reglering utan om kommunen/regionen efter övervägande anser att den fortsatt vill ha allmän trafikplikt och har för avsikt att vid behov upphandla trafik får de ansöka på nytt hos Trafikverket. Trafikverket föreslår därför att den allmänna trafikplikten ska gälla för viss tid och att det ska framgå av beslutet om allmän trafikplikt.

Om beslutet att införa allmän trafikplikt överklagas till allmän förvaltningsdomstol hanteras det av Trafikverket.⁴²

4.3.3.3 Samråd, information och annonsering av allmän trafikplikt

Precis som gällande de statliga linjerna hanterar Trafikverket fortsatt all formalia gällande beslut om allmän trafikplikt såsom information till flygplatser, lufttrafikföretag och kommissionen samt annonsering av den allmänna trafikplikten.⁴³ Då en kommun/region, till skillnad från Trafikverket⁴⁴, har möjlighet att föreslå allmän trafikplikt på en internationell linje kan det också

³⁹ Artikel 16.4, 16.5 och 16.6 i EU:s lufttrafikförordning.

⁴⁰ Datum för den dag då den allmänna trafikplikten börjar gälla brukar sammanfalla med dagen för trafikstart.

⁴¹ Artikel 16.11 i EU:s lufttrafikförordning.

⁴² Trafikverkets beslut om allmän trafikplikt torde vara överklagbart av den det går emot, jfr artikel 18 i EU:s lufttrafikförordning, HFD 2012 ref 28 och 40-42 §§ i förvaltningslagen. Då EU:s lufttrafikförordning är en möjlighet för medlemsstaten att ingripa är inte det faktum att någon anser att Trafikverket gör för lite något som kan angripas.

⁴³ Artikel 16.1, 16.4 och 16.5 i EU:s lufttrafikförordning.

⁴⁴ Trafikverket får enligt instruktionen bara ingå avtal om *interregional flygtrafik*, vilket utesluter allmän trafikplikt till en annan medlemsstat för Trafikverkets del, 12 a § i förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket. 12 b § är inte tillämplig på flygtrafik.

aktualisera behov av samråd och information till den andra medlemsstaten som då också hanteras av Trafikverket. Detta inom ramen för den behörighet som Trafikverket har enligt förordning (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område.

4.3.4 Upphandling av trafik och förvaltning av avtal

Som framgår ovan förordar Trafikverket att upphandling av trafiken och efterföljande avtalsförvaltning hanteras av den kommun/region som har behov av ytterligare trafik. Den kommun eller region som har ansökt om allmän trafikplikt ska framgå av beslutet om allmän trafikplikt och att det är fråga om en icke-statlig linje. Det är alltså den som ansökt om allmän trafikplikt som sedan får behörighet att upphandla trafik enligt artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning.

Det krävs att inget flygbolag bedriver trafik i enlighet med den allmänna trafikplikten eller står i begrepp att göra det för att kommunen/regionen ska få upphandla regelbunden lufttrafik.⁴⁵ Då kommunen/regionen enligt förslaget ges behörighet att upphandla regelbunden lufttrafik har kommunen/regionen därför också att bedöma om något lufttrafikföretag står i begrepp att utöva trafik på linjen i enlighet med den allmänna trafikplikten.⁴⁶ För det fall ett EG-lufttrafikföretag under det offentliga anbudsförfarandet börjar bedriva trafik på linjen eller meddelar kommunen/regionen att de har för avsikt att börja bedriva trafik på linjen i enlighet med den allmänna trafikplikten så ska kommunen/regionen avbryta upphandlingen om flygbolaget uppfyller de formella kraven i EU:s lufttrafikförordning. Att kommunen/regionen endast har att göra en formell prövning innebär en kontroll av att flygbolaget uppfyller de formella kraven på ett lufttrafikföretag enligt EU:s lufttrafikförordning och har drifttillstånd (AOC) och operativ licens (OL) för den trafik som ska bedrivas enligt den allmänna trafikplikten.⁴⁷ För det fall kommunen/regionen skulle avslå kan flygbolaget överklaga det beslutet till allmän förvaltningsdomstol.⁴⁸

Kommunen/regionen hanterar även nödvändig kommunikation med kommissionen inför och efter det offentliga anbudsförfarandet.⁴⁹ Det handlar om att ge in förfrågningsunderlag, utkast på annons inför upphandlingen och att efter tilldelningsbeslut utan dröjsmål informera kommissionen om resultatet av upphandlingen.⁵⁰

⁴⁵ Artikel 16.9 i EU:s lufttrafikförordning.

⁴⁶ Detta avser alltså trafik utan avtal, ensamrätt och ersättning.

⁴⁷ Artikel 16.9 EU:s lufttrafikförordning och Länsrätten i Västernorrlands län dom den 7 oktober 2005 i mål nr 2437-05 E.

⁴⁸ Länsrätten i Västernorrlands län dom den 7 oktober 2005 i mål nr 2437-05 E, artikel 18.1 i EU:s lufttrafikförordning och 40-42 §§ i förvaltningslagen.

⁴⁹ Artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning.

⁵⁰ Kommissionen har utarbetat mallar, till exempel för annons, som man kan få på begäran.

Trafikverket föreslår att i samband med att kommunen/regionen ska informera kommissionen enligt artikel 17.9 i EU:s lufttrafikförordning om resultatet av upphandlingen så ska Trafikverket erhålla samma information. Detta så att Trafikverket har en samlad bild över om flygtrafik upphandlats på flyglinjer med allmän trafikplikt.

Den som upphandlar trafiken har även att hantera överklagande av tilldelningsbeslut till förvaltningsdomstol eller skadeståndstalan i allmän domstol eftersom det är den som fattat beslut enligt artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning.⁵¹

En allmän trafikplikt innebär en begränsning för flygbolags möjligheter att bedriva trafik på linjen och den bör därför tas bort om det inte finns någon avsikt att vid behov upphandla trafiken. Om avtalet om regelbunden lufttrafik av något skäl upphör innan giltighetstiden för den allmänna trafikplikten gått ut föreslår Trafikverket därför att kommunen/regionen ska ha en skyldighet att informera Trafikverket om man har för avsikt att upphandla trafik för den resterande tiden eller inte. Om kommunen/regionen inte har för avsikt att upphandla trafiken ska Trafikverket, om det inte är uppenbart obehövt, besluta om att den allmänna trafikplikten ska upphöra att gälla direkt, istället för att den ska gälla som mest ett år efter att den regelbundna lufttrafiken upphört. Om det exempelvis är mindre än några veckor kvar av den allmänna trafikplikten så kan det betraktas som uppenbart obehövt.

4.3.4.1 EU:s lufttrafikförordning och statsstödsregler

Det faktum att villkoren i EU:s lufttrafikförordning efterlevs innebär inte per automatik att den ersättning som utbetalas till ett flygbolag är förenlig med statsstödsreglerna. Den upphandlande myndigheten har således att säkerställa även detta eftersom även kommuner/regioner har att följa statsstödsreglerna. Typiskt sett finns förutsättningar att uppfylla Altmark-kriterierna⁵² och i annat fall får undersökas om det finns förutsättningar att tillämpa något regelverk som innebär att stöd kan ges utan anmälan eller om en anmälan krävs till kommissionen.⁵³ För det fall anmälan krävs så sköter regeringen, enheten för näringsliv, innovation och marknader (KN NIM) på Klimat- och näringsdepartementet, kontakten med kommissionen men kommunen/regionen ansvarar för det underlag som behöver tas fram. Då statsstödsreglerna gäller kommuner/regioner direkt genom reglerna i

⁵¹ Att tilldelningsbeslut kan överklagas följer av artikel 18.1 i EU:s lufttrafikförordning, HFD 2012 ref 28 och 40-42 §§ förvaltningslagen.

⁵² Avsnitt 3, punkt 42-77, i Meddelande från kommissionen om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (2012/C 8/02) ger vägledning om hur förfrågningsunderlag och avtal bör utformas för att uppfylla Altmark-kriterierna

⁵³ I avsnitt 8 i tolkningsriktlinjen finns en genomgång av Altmark-kriterierna samt en lista på de alternativ som finns samt hänvisningar till relevanta regelverk.

EUF-fördraget⁵⁴ och det finns olika sätt att uppnå förenlighet har Trafikverket valt att inte föreslå någon ytterligare reglering.

När ett avtal om regelbunden lufttrafik ingåtts enligt artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning finns, om den avtalade operatören plötsligt avbryter flygtrafiken, möjlighet att direkttilldela ett nytt avtal om samtliga villkor i artikel 16.12 i EU:s lufttrafikförordning är uppfyllda.⁵⁵ För att inte behöva anmäla till kommissionen, då det kan vara svårt att klara fjärde Altmark-kriteriet om man väljer att direkttilldela, kan det statsstödsrättsligt vara en fördel att annonsera upphandlingen eller åtminstone ta in anbud från flera. Av förslaget följer att kommun/region har, om förutsättningar för det är uppfyllda, behörighet att tillämpa artikel 16.12. Trafikverket har inte bedömt att det finns skäl att begränsa denna möjlighet för kommuner/regioner eller närmare reglera hur förenlighet med statsstödsreglerna ska uppnås.

4.3.4.2 Reservation av ankomst- och avgångstider

Fördelning av ankomst- och avgångstider regleras i rådets förordning (EEG) nr 95/93 av den 18 januari 1993 om gemensamma regler för fördelning av ankomst- och avgångstider vid gemenskapens flygplatser. Medlemsstaten har enligt artikel 9 en rätt att vid samordnade flygplatser reservera tider för trafik som omfattas av allmän trafikplikt enligt artikel 16 i EU:s lufttrafikförordning. Transportstyrelsen ansvarar för detta i Sverige.⁵⁶ För de statliga linjerna med allmän trafikplikt som upphandlas av Trafikverket finns reservationer för ankomst- och avgångstider på Arlanda.⁵⁷

För det fall man väljer att gå vidare med förslaget om allmän trafikplikt på initiativ av kommuner/regioner så kan det leda till fler linjer med allmän trafikplikt. Att reservera ankomst- och avgångstider är en möjlighet och inte en skyldighet för medlemsstaten. På samordnade flygplatser är det stor efterfrågan på attraktiva ankomst- och avgångstider och att reservera ännu fler av dessa riskerar att göra flygplatsen oattraktivare för övrig trafik. Det bör därför utredas närmare om det ska vara så att även dessa icke-statliga linjer ska ha möjlighet att få reserverad ankomst- och avgångstider och under vilka förutsättningar i så fall.

⁵⁴ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

⁵⁵ Krävs även att civilrättsligt haft möjlighet att avsluta avtalet med den befintliga operatören. Går inte att ha två parallella avtal då trafiken bedrivs med ensamrätt som är straffsanktionerad.

⁵⁶ Se 2 § punkten 2 förordningen (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område.

⁵⁷ Information om detta framgår av förfrågningsunderlaget samt att det i flygavtalet regleras att ankomst- och avgångstiderna inte får användas för annat ändamål.

4.3.4.3 Ensamrätt och sanktioner

Det EG-lufttrafikföretag som vinner anbudsförfarandet och tilldelas avtalet att bedriva regelbunden lufttrafik får genom undertecknande av avtalet ensamrätt att bedriva trafik på linjen.⁵⁸

För det fall ett annat flygbolag skulle bedriva trafik på linjen är det straffbart med böter eller fängelse i högst sex månader.⁵⁹

4.3.4.4 Tillsyn av efterlevnad EU:s lufttrafikförordning

Kommissionen kan på eget initiativ besluta att tillfälligt stoppa erbjudandet att delta i anbudsförfarandet om inte de dokument som kommissionen begärt överlämnas inom tidsfristen. Kommissionen har även möjlighet om den efter en undersökning anser att utvecklingen av en flyglinje på ett orimligt sätt begränsas besluta om huruvida bestämmelserna i artiklarna 16 och 17 ska fortsätta att gälla för den berörda flyglinjen.⁶⁰ Transportstyrelsen är kontaktpunkt vid en sådan granskning.⁶¹

Kommissionen kan även initiera en granskning med stöd av statsstödsreglerna. Kommunen/regionen som upphandlat trafiken har då att vara behjälplig med information och att rätta sig efter kommissionens beslut. Någon ytterligare reglering har inte bedömts nödvändig för att kommunen/regionen ska vara skyldig att medverka eftersom det är kommunen/regionen som genomfört upphandlingen enligt artikel 17 och betalat ut ersättning.

Det offentliga anbudsförfarandet omfattas inte av Konkurrensverkets tillsyn eftersom tjänstekoncessioner om regelbunden lufttrafik är undantaget från lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner.⁶²

⁵⁸ Artikel 16. 9 och 17 i EU:s lufttrafikförordning och att bindande avtal inte uppstår vid tilldelningsbeslut utan först efter parternas undertecknande av avtalet. Då tilldelningsbeslut kan överklagas så ska detta framgå av förfrågningsunderlaget.

⁵⁹ 13 kap. 5 § i luftfartslag (2010:500).

⁶⁰ Artikel 18.2 i EU:s lufttrafikförordning.

⁶¹ Se 2 § punkt 13 i förordning (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område, där det framgår att Transportstyrelsen utför de uppgifter som åligger Sverige enligt bland annat artikel 18.2 i EU:s lufttrafikförordning.

⁶² 3 kap. 10 § i lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner.

5 Författningsförslag

Trafikverket ska enligt uppdraget lämna förslag till de eventuella författningsförändringar som myndigheten bedömer är nödvändiga för att uppfylla uppdraget.

Föreskrifter ska meddelas genom lag om de avser till exempel kommunernas befogenheter.⁶³ Det krävs därför reglering i lag då förslaget innebär en förändring av befogenhet för kommuner/regioner vad gäller möjlighet att medfinansiera utökade krav i den statligt upphandlade trafiken och att finansiera och upphandla regelbunden lufttrafik på det som i förslaget kallas icke-statliga linjer, förutsatt att Trafikverket först beslutat om allmän trafikplikt.⁶⁴ Det behövs även en reglering av behörigheten mellan kommuner och regioner. Det föreslås att kommuner och regioner har gemensam behörighet inom ett län men att de kan komma överens om att kommunen eller regionen ensam ska ha behörigheten (i författningsförslaget benämnt lokal myndighet). Att det är inom ett län innebär att behörigheten gäller förslag om utökade krav till en statlig linje som går från en linje i länet eller förslag om allmän trafikplikt på en icke-statlig linje från en flygplats i länet. Kommuner och regioner får själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar. I och med författningsförslaget ges kommunen/regionen behörighet och då det fortsatt torde krävas anknytning har något särskilt undantag från lokaliseringsprincipen i 2 kap. 1 § kommunallagen inte bedömts nödvändig. Om man går vidare med förslaget kan detta dock vara något som behöver utredas närmare då tillämpningen av lokaliseringsprincipen inte är helt klar.

Trafikverket föreslår en samlad reglering enligt avsnitt 5.1 nedan, men den författningstekniska lösningen bör närmare övervägas vid ett genomförande. Förslaget är en ny lag men det är inte uteslutet att det går att inarbeta bestämmelserna i lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.⁶⁵

I och med förslaget på reglering finns det även förutsättningar för Trafikverket att ta emot och disponera icke-statliga medel för att utöka kraven i den allmänna trafikplikten och upphandla regelbunden lufttrafik i en större omfattning än vad som gjorts utan överenskommelsen om medfinansiering med kommunen/regionen.

⁶³ Se 8 kap. 2 § p.3 i regeringsformen.

⁶⁴ Jfr lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

⁶⁵ Den kommunala kompetensen var tidigare utspridd i ett antal smålagar och regeringen såg fördelar med att samla dessa i en gemensam lag, se prop. 2008/09:21 s 80, avsnitt 10.2 En gemensam lag för vissa kommunala befogenheter.

Det krävs dock även reglering i Trafikverkets regleringsbrev om hur det ekonomiska bidraget från kommuner/regioner ska redovisas av Trafikverket.⁶⁶

Förslaget är inte tänkt att innebära någon förändring vad gäller regeringens möjligheter att besluta om allmän trafikplikt och ge Trafikverket i uppdrag att vid behov upphandla regelbunden lufttrafik.⁶⁷

EU-förordningar är direkt tillämpliga i alla medlemsstater från den dagen då de träder ikraft. De ska inte införlivas i nationell rätt utan ger upphov till rättigheter och skyldigheter i alla medlemsstater simultant, automatiskt och enhetligt. Därför ska inte det som regleras i EU:s lufttrafikförordning återupprepas i nationell rätt. Författningsförslaget är därför begränsat till befogenhetsfördelningen mellan stat och kommun/region.

5.1 Lag om medfinansiering och upphandling av regelbunden lufttrafik m.m.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Lagens tillämpningsområde m.m.

1 § Denna lag reglerar kommuner och regioners möjlighet att medfinansiera en statlig flyglinje och att finansiera och ingå avtal om egna regionala, interregionala eller internationella flyglinjer (icke-statlig flyglinje).

2 § I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen (EU:s lufttrafikförordning) finns bestämmelser om medlemsstatens möjligheter att vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet med hjälp av regelbunden lufttrafik på ett sätt som är förenligt med unionsrätten.

3 § Trafikverket är behörig myndighet enligt 3 § förordning (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område att utföra de uppgifter som åligger Sverige enligt artiklarna 16 och 17 i EU:s lufttrafikförordning.

Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt på en flyglinje både vad gäller statliga och icke-statliga flyglinjer. Trafikverket ska enligt 12a § förordning (2010:185) med instruktion för Trafikverket ingå och ansvara för statens avtal om flygtrafik (statlig flyglinje).

⁶⁶ Jfr Trafikverkets regleringsbrev för 2024 under rubriken Verksamhet, punkten 6 Redovisning av erhållen samt förväntad medfinansiering och förskottering och 4.3.5 Beställningsbemyndiganden under rubriken Villkor.

⁶⁷ Jfr till exempel regeringsbeslut den 3 juni 2021, I2021/01671, då regeringen beslutade om allmän trafikplikt på ett antal flyglinjer på grund av den påverkan covid-19 haft på flyget.

För de icke-statliga flyglinjerna ska kommun och region ha behörighet, enligt bestämmelserna i denna lag, att ingå och ansvara för avtal om flygtrafik och utföra uppgifter enligt artikel 16.9, 16.12 och 17 i EU:s lufttrafikförordning.

Definitioner

4 § I denna lag avses med allmän trafikplikt, flygplats, EG-lufttrafikföretag, lufttrafikföretag, offentligt anbudsförfarande och regelbunden lufttrafik detsamma som i EU:s lufttrafikförordning.

5 § I denna lag avses med lokal myndighet en kommun eller en region som har behörighet enligt 2 kap. 1 § i denna lag.

2 kap. Ansvar inom ett län

1 § Regionen och kommunerna inom ett län har gemensam behörighet. Regionen och kommunerna får dock komma överens om att antingen regionen eller kommunerna ska ha behörighet.

2 § Om regionen och kommunerna i samma län har kommit överens om att regionen ensam ska ha behörighet, får kommunerna lämna ekonomiskt bidrag till varandra, om det behövs för kostnadsutjämningen mellan kommunerna.

3 § Om en region ensam ska ha behörighet, får en kommun inom länet träffa avtal med regionen om ekonomiskt bidrag för regelbunden lufttrafik på statliga och icke-statliga flyglinjer.

3 kap. Statliga flyglinjer

1 § Trafikverket ska analysera nödvändigheten av allmän trafikplikt. Denna analys, inklusive bedömningar och förslag till åtgärder, ska redovisas i en utredning. Trafikverkets utredning ska omfatta behovet av statliga åtgärder som är nödvändiga utifrån ett nationellt tillgänglighetsperspektiv. Trafikverkets förslag ska vara förenligt med EU:s lufttrafikförordning.

Trafikverket ska under utredningen samråda med berörda kommuner, regioner, lufttrafikföretag och flygplatser.

Innan Trafikverket fattar beslut om allmän trafikplikt ska berörda kommuner, regioner, lufttrafikföretag och flygplatser ges tillfälle att yttra sig över Trafikverkets utredning. Synpunkter ska ha inkommit inom den remisstid som Trafikverket anger, vilken ska vara minst en månad.

2 § Lokal myndighet som vill föreslå ändring av den allmänna trafikplikten ska ge in förslaget till Trafikverket senast vid remisstidens utgång. Av förslaget ska framgå vilken statlig linje som avses, föreslagen ändring (vilket krav i den allmänna trafikplikten som ska ändras och på vilket sätt) samt underlag som visar att ändringen är nödvändig.

3 § Trafikverket ska pröva att den föreslagna ändringen inte påverkar statens flyglinjer negativt och om den är förenlig med EU:s lufttrafikförordning.

4 § Trafikverket ska underrätta den lokala myndigheten om ifall den allmänna trafikplikten för flyglinjen kan ändras i enlighet med förslaget.

Om den allmänna trafikplikten kan ändras ska bindande överenskommelse om ekonomiskt bidrag tecknas mellan Trafikverket och den lokala myndigheten inom en månad från Trafikverkets besked om att den föreslagna ändringen är möjlig samt kostnad för ändringen.

Om bindande överenskommelse inte ingåtts inom den föreskrivna tiden kan Trafikverket fatta beslut om allmän trafikplikt utan hänsyn till den lokala myndighetens föreslagna ändringar.

5 § Trafikverket ska i beslutet om allmän trafikplikt ange att det är en statlig flyglinje.

4 kap. Icke-statliga flyglinjer

1 § Lokal myndighet har möjlighet att utifrån ett regionalt behov föreslå allmän trafikplikt på regionala, interregionala eller internationella flyglinjer. Förslag om allmän trafikplikt ska ges in till Trafikverket tillsammans med underlag som visar att trafiken är nödvändig, att förutsättningar för allmän trafikplikt enligt EU:s lufttrafikförordning är uppfyllda samt att finansiering för upphandling av regelbunden lufttrafik finns.

2 § Trafikverket ska pröva om den föreslagna allmänna trafikplikten är lämplig och förenlig med EU:s lufttrafikförordning.

3 § Trafikverket ska i beslutet om allmän trafikplikt ange att det är en icke-statlig flyglinje, giltighetstiden för den allmänna trafikplikten, samt namnet på den lokala myndigheten.

4 § Om förutsättningarna i artikel 16.9 i EU:s lufttrafikförordning är uppfyllda får den lokala myndigheten efter offentligt anbudsförfarande, enligt artikel 17 i EU:s lufttrafikförordning, ingå avtal med ett EG-lufttrafikföretag om att utföra regelbunden lufttrafik med ensamrätt på flyglinjen.

5 § I samband med att den lokala myndigheten informerar kommissionen enligt artikel 17.9 i EU:s lufttrafikförordning ska Trafikverket erhålla samma information.

6 § Om den regelbundna lufttrafiken upphör ska den lokala myndigheten snarast informera Trafikverket om den har för avsikt att fortsatt ingå avtal om regelbunden lufttrafik på flyglinjen. Om inte ska Trafikverket fatta beslut om att den allmänna trafikplikten på flyglinjen ska upphöra att gälla om detta inte är uppenbart obehövligt.

5 kap. Överklagande

Trafikverkets beslut enligt 4 kap. 2 § får överklagas till regeringen.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den [dag, månad, år].

5.2 Ändring av förordning (2024:532) om statsbidrag för icke-statliga flygplatser

Förordning (2024:532) om statsbidrag för icke-statliga flygplatser behöver ändras för det fall kommuner och regioner ges möjlighet att, efter prövning och beslut av Trafikverket, få allmän trafikplikt på flyglinjer utan statligt intresse (icke-statliga flyglinjer).

I förordningen regleras vilka flygplatser som en kommun kan få bidrag för. En av kategorierna är icke-statliga flygplatser där det utförs flygtrafik som omfattas av allmän trafikplikt, 3 § p.1. Den finns med för att staten vill ge bidrag till kommunen för driften av flygplatsen när den behövs för en flyglinje som staten anser att det finns behov av och att Trafikverket därför beslutat om allmän trafikplikt på flyglinjen.

Anslaget är begränsat och för att inte flygplatser på flyglinjer där allmän trafikplikt införts på grund av kommun och region ska kunna få bidrag behöver förordningen ändras. Genom förslaget på ändring undantas dessa flygplatser eftersom det i de fallen är kommun eller region som är behörig att ingå avtal.

Förslag på ändring i kursivt

3 § Bidrag får ges för icke-statliga flygplatser där

1. det utförs flygtrafik som omfattas av allmän trafikplikt enligt artikel 16 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1008/2008 av den 24 september 2008 om gemensamma regler för tillhandahållande av lufttrafik i gemenskapen *och staten genom Trafikverket är behörig att ingå avtal.*

6 Samråd med externa aktörer

6.1 Inkomna synpunkter

Trafikverket har vid genomförandet av uppdraget inhämtat synpunkter från externa aktörer. Vid ett samrådsmöte i november 2024 presenterade Trafikverket sina preliminära förslag med anledning av uppdraget. Vid mötet deltog SKR, SRF samt representanter för berörda kommuner, regioner och flygplatser. Efter mötet fanns även möjlighet för deltagarna att komma in med synpunkter skriftligen till Trafikverket under två veckors tid.

Nedan beskrivs de synpunkter som i huvudsak framförts med anledning av Trafikverkets förslag.

- Det är positivt att förslaget innebär att kommuner och regioner själva ges möjlighet att upphandla trafik på icke-statliga linjer.
- Kommuner och regioner bör ges mandat att besluta om införande av allmän trafikplikt på de icke-statliga linjerna i och med att de ska bära kostnaderna. Trafikverket bör inte ha någon vetorätt vad gäller dessa linjer då trafiken inte rör det statliga åtagandet.
- Det bör inte anges några nationella kriterier som begränsar införandet av allmän trafikplikt på de icke-statliga linjerna. Så länge trafiken på dessa linjer inte konkurrerar med de statliga linjerna eller strider mot EU:s lufttrafikförordning bör det vara möjligt att införa allmän trafikplikt.
- Det är av stor vikt för kommuner, regioner och flygplatser att möjligheten till regional upphandling kan införas så snart som möjligt. Det är positivt att förslaget innebär att det är möjligt att införa allmän trafikplikt på icke-statliga linjer när behovet uppstår och att inte behöva invänta Trafikverkets ordinarie utredning var fjärde år.
- Trafikverkets förslag i den del som avser utökade krav i den allmänna trafikplikten för statliga linjer är inte lämpligt då det riskerar att medföra att kostnadsansvaret för trafiken förskjuts från staten/Trafikverket till kommuner och regioner. Större fokus bör istället läggas på att integrera de kommunala och regionala behoven i den modell som Trafikverket använder vid beslut om allmän trafikplikt så att staten tar ett större ansvar för mer trafik och även kostnaderna för detta.
- Ifall Trafikverket lämnar ett negativt besked vad gäller möjligheten att utöka kraven i den allmänna trafikplikten för statliga linjer bör det vara möjligt för kommuner och regioner att överklaga beskedet. Det torde vara möjligt att

hantera ett överklagande gällande specifika linjer utan negativa effekter för övriga linjer.

- De regionala flygplatserna har idag väldigt dåliga ekonomiska förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Det är väldigt kostsamt för kommunerna att hålla dessa flygplatser öppna och fungerande. Om flygplatserna inte kan hålla öppet finns det risk att förslaget inte ger så stor effekt i praktiken.
- Många kommuner och regioner som har behov av mer flygtrafik för att förbättra tillgängligheten har ett ansträngt ekonomiskt läge och annan verksamhet som också behöver prioriteras. Det är i närtid inte troligt att möjligheten att införa ytterligare flyglinjer nyttjas i så stor utsträckning, även om ett ökat inflytande i sig är positivt.

Utöver de synpunkter som direkt berör uppdraget och Trafikverkets förslag har många inspel gjorts om flygplatsernas ekonomiska situation och behov av att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för flygplatserna och flygtrafiken. Det har även framförts att Trafikverkets utredning med anledning av uppdraget behöver omfatta fler delar, såsom flygplatsernas betydelse ur ett beredskapsperspektiv samt Trafikverkets förutsättningar att finansiera flygtrafik. Vidare har synpunkter lämnats om att Trafikverket bör genomföra en översyn av de tillgänglighetskriterier som används för att utreda behovet av allmän trafikplikt för regelbunden flygtrafik.

Trafikverket uppfattar uppdraget på så sätt att det omfattar formerna för att ge kommuner och regioner möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt. Grundläggande förutsättningar för att kommuner och regioner själva ska kunna upphandla trafik på icke-statliga flyglinjer är dock, i tillägg till de förslag som myndigheten lägger fram, dels att kommuner och regioner har finansiella förutsättningar att handla upp trafiken, dels att de har tillgång till flygplatser som kan användas för kommersiell trafik och att det finns förutsättningar att fortsatt driva flygplatserna enligt gällande regler. Den ökade möjligheten för kommuner och regioner att bidra till en förbättring av tillgängligheten till och från sina regioner är i högsta grad beroende också av de sistnämnda faktorerna.

6.2 Trafikverkets hantering av inkomna synpunkter

Trafikverket har tagit del av de synpunkter som lämnats, såväl vid samrådsmötet som genom skriftliga yttranden.

En stor del av de synpunkter som kommit in berör inte Trafikverkets utredning och förslag med anledning av detta uppdrag direkt, utan snarare flygmarknaden i ett större och bredare perspektiv. Exempelvis rör många synpunkter flygplatsernas ansträngda ekonomi och behov av att staten tar ett större ekonomiskt ansvar för

dessa samt för den regelbundna flygtrafiken. Då uppdraget är begränsat finns det inte utrymme att omhänderta dessa inspel. Beträffande flygplatsernas dåliga ekonomi bör det dock framhållas, då uppdraget rör allmän trafikplikt och upphandling av regelbunden lufttrafik enligt EU:s lufttrafikförordning, att detta inte är ett verktyg för att stötta flygplatsers ekonomi utan för att komma tillrätta med en bristande tillgänglighet. Uppdraget är också tydligt i att kommuner/regioner ska ta fullt kostnadsansvar för tillkommande utbud.

Trafikverket har beaktat de synpunkter som direkt rör Trafikverkets förslag med anledning av uppdraget, men står fast vid de förslag som beskrivs ovan av de skäl som återges där.

7 Konsekvensutredning

Trafikverket ska i enlighet med uppdraget lämna förslag till eventuella författningsändringar och, om så sker, även redovisa en konsekvensutredning.⁶⁸

7.1 Det aktuella problemet, eftersträvad förändring och nollalternativet

Trafikverket har i uppdrag att säkerställa den interregionala tillgängligheten ur ett nationellt perspektiv och är av regeringen utpekad som behörig myndighet att besluta om allmän trafikplikt och upphandla regelbunden lufttrafik i enlighet med EU:s lufttrafikförordning. Regeringen anser dock att det idag finns en risk att tillräcklig hänsyn inte tas till regionala behov inför beslut om allmän trafikplikt och vill därför ge kommuner och regioner möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt.

Om ingen åtgärd vidtas kommer processen för införande av allmän trafikplikt och upphandling av flygtrafik att se likadan ut som idag, det vill säga kommuner och regioner kommer även fortsättningsvis att sakna mandat att upphandla eller bekosta flygtrafik.

7.2 Olika alternativ för att uppnå förändringen och det lämpligaste alternativet

Ett ökat inflytande från kommuner och regioner aktualiseras på två sätt; genom utökade krav i den allmänna trafikplikten för statliga linjer och genom införande av allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, linjer.

7.2.1 Utökade krav i statliga linjer

När det gäller de statliga flyglinjerna förordar Trafikverket att kommuner/regioners behov av utökade krav hanteras inom ramen för Trafikverkets ordinarie utredningsprocess inför beslut om allmän trafikplikt som genomförs var fjärde år. Kommunen/regionen kan då i samband med denna process ansöka till Trafikverket om utökade krav. Om utökningen bedöms möjlig ingås ett avtal om medfinansiering mellan Trafikverket och kommunen/regionen, varefter Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt och upphandlar trafiken.

Några alternativa tillvägagångssätt för att hantera utökade krav från kommuner/regioner i de statliga linjerna har inte identifierats, annat än vad gäller

⁶⁸ Förordning (2007:1244) om konsekvenser vid regelgivning som hänvisas till i uppdraget har upphört och ersatts av förordning (2024:183) om konsekvensutredningar. Trafikverket har därför genomfört en konsekvensutredning i enlighet med den nya förordningen.

att Trafikverkets beslut inte ska vara överklagbart (överväganden kring detta framgår av avsnitt 4.2.2.).

7.2.2 Införande av allmän trafikplikt på icke-statliga linjer

När det gäller allmän trafikplikt på icke-statliga linjer förordar Trafikverket att Trafikverket beslutar om införande av allmän trafikplikt efter ansökan från kommuner och regioner. Ansökan kan ske löpande. Vidare förordar Trafikverket att kommunen/regionen hanterar upphandlingen av trafiken.

Trafikverket bedömer att det förordade tillvägagångssättet är lämpligast eftersom det innebär att staten, genom Trafikverket, bibehåller kontrollen över vilka linjer som ges allmän trafikplikt. Det ger möjlighet att väga in lämpligheten av åtgärden ur ett nationellt perspektiv och även bättre förutsättningar att säkerställa förenlighet med EU:s lufttrafikförordning.

Vidare medför tillvägagångssättet att kommuner och regioner ges full rådighet över upphandling och avtalsförvaltning, vilket bedöms som mest kostnadseffektivt och effektivt ur ett administrativt perspektiv.

Ett alternativt tillvägagångssätt är att kommuner och regioner självständigt beslutar om införande av allmän trafikplikt och därefter upphandlar trafiken på linjerna. En fördel är att kommuner och regioner då ges full rådighet över hela processen, inte bara upphandling och avtalsförvaltning. En nackdel är att det är svårt att göra en samlad analys av behov av enskilda flyglinjer om beslutanderätten är fördelad över samtliga kommuner och regioner. Det finns också en risk för väldigt olika tolkning av vad som är ett minimiutbud på varje linje. Det blir då svårt att säkerställa förenlighet med EU:s lufttrafikförordning.

Ett annat alternativt tillvägagångssätt är att Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt och därefter dessutom upphandlar trafiken även på dessa icke-statliga linjer. Trafikverket har inte identifierat några fördelar med ett sådant förfarande. En nackdel är däremot att Trafikverket i stor utsträckning skulle vara beroende av att samråda med kommunen/regionen i egenskap av faktisk beställare av trafiken. En sådan hantering framstår som onödigt administrativt betungande för alla berörda. Det skulle även bli mer tidskrävande än om kommunen/regionen själva upphandlar trafiken och därigenom fördröja den tidpunkt då flygtrafiken kan vara på plats. Det är heller inte motiverat att begränsa rådigheten för den som är faktisk beställare och finansiär av trafiken på sådant sätt.

7.3 Ekonomiska konsekvenser⁶⁹

7.3.1 Staten

Enligt förslaget ges kommuner/regioner möjlighet att överklaga Trafikverkets avslag vad gäller införande av allmän trafikplikt på en icke-statlig linje till regeringen. En sådan hantering medför administrativa kostnader för staten. Detsamma gäller för det normgivningsarbete som ett genomförande av förslaget föranleder.

Ett genomförande av förslaget skapar förutsättningar för fler upphandlingar av flygtrafik på icke-statliga linjer och det är därmed inte osannolikt att antalet överklaganden ökar. De administrativa kostnaderna för staten vad gäller domstolsprövningar kan därmed öka.

7.3.1.1 Trafikverket

Kommuner och regioner ska enligt förutsättningarna för uppdraget ta fullt kostnadsansvar för tillkommande trafik. En kommun/region som har behov av att utöka kraven i den allmänna trafikplikten på statliga linjer ska således medfinansiera den trafik som Trafikverket upphandlar på dessa linjer.

Trafikverkets kostnader för trafiken på de statliga linjerna motsvarar de anbud som de tilldelade flygoperatörerna lämnat i upphandlingen. Trafikverket förordar att kommunen/regionens kostnad till följd av de utökade kraven beräknas på förhand, det vill säga innan Trafikverket upphandlar trafiken. Det är dock först efter anbudsutvärdering som Trafikverket vet vad kostnaden för trafiken faktiskt landar på. Trafikverkets beräkning baseras delvis på antaganden och storleken på den kostnadsökning som kommunen/regionens utökade krav föranleder kommer inte kunna beräknas exakt. Det går, varken före eller efter upphandlingen av trafiken, att säkerställa hur stor del av kostnadsökningen som är hänförlig till de ändrade kraven.

Förslaget innebär att Trafikverket tar risken om trafiken blir dyrare än beräknat. Det görs således ingen justering av den ersättning som kommuner/regioner ska utge beroende på utfallet i upphandlingen. Detta eftersom Trafikverket bedömer att det är viktigt för kommuner/regioner att det finns en förutsägbarhet om vilken kostnad som de förbinder sig att betala till verket. Även om en kommun/region medfinansierar en linje är trafiken på dessa linjer i huvudsak statens. Det är därför rimligt att staten tar kostnaden om trafiken blir dyrare än vad Trafikverket beräknat. Särskilt eftersom en dyrare trafik än beräknat kan bero på andra faktorer

⁶⁹ Då författningsförslaget inte har någon direkt påverkan på företag och andra enskilda har Trafikverket följaktligen inte gjort någon analys av förslaget ekonomiska konsekvenser för dessa, jfr 7 § p.1 i förordning (2024:183) om konsekvensutredningar. Se även avsnitt 7.4.2.

än de utökade kraven och det inte är möjligt att säkerställa hur stor del av kostnadsökningen som är hänförlig till förändringen.

Trafikverket tilldelas ett anslag för trafikavtal som är gemensamt för alla trafikslag. Eftersom storleken på flygoperatörernas anbud är avgörande för Trafikverkets kostnader för flygtrafiken finns redan i dagsläget en risk att de medel som Trafikverket tilldelats för trafikavtal inte räcker för att bekosta flygtrafiken på de statliga linjerna. Om ytterligare kostnader drabbar Trafikverket till följd av svårigheterna att på förhand uppskatta de exakta kostnaderna för den tillkommande trafiken, kommer Trafikverket tvingas prioritera mellan de olika flyglinjerna för att välja ut vilka linjer de tilldelade medlen ska användas till, alternativt prioritera bort trafik inom andra trafikslag. Det finns därmed risk att trafiken på vissa linjer inte kan upprätthållas.

För det fall kommuner och regioner nyttjar den föreslagna möjligheten att bekosta och upphandla regelbunden flygtrafik uppstår ett ökat resursbehov hos Trafikverket. Det krävs resurser för att hantera ansökningar från kommuner/regioner om utökade krav i de statliga linjerna och om införande av allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, linjer. Ett genomförande av förslaget förväntas medföra ökade administrativa kostnader för Trafikverket. Eftersom det är svårt att uppskatta antalet ansökningar och därmed arbetsmängd och tidsåtgång för denna hantering är det inte möjligt att uppskatta storleken på dessa kostnader. Detta särskilt vad gäller möjligheten till införande av allmän trafikplikt på icke-statliga linjer då det blir en helt ny hantering för Trafikverket som kräver nya rutiner och arbetssätt. Det går dock inte att utesluta att det krävs anställning av ytterligare personal.

Förslaget medför inga intäkter för Trafikverket.

7.3.2 Kommuner och regioner

Genom förslaget ges kommuner och regioner befogenhet att vid behov komplettera det statliga utbudet av flygtrafik. Det är således fråga om en möjlighet, och inte en skyldighet, för kommuner och regioner att bekosta ytterligare trafik.

Kommuner och regioner ska enligt uppdraget ta fullt kostnadsansvar för den tillkommande trafiken, men det är enbart om möjligheten nyttjas som kostnader uppstår. Om möjligheten nyttjas kommer det att vara fråga om kostnader dels för trafiken som sådan i form av ersättning till flygoperatörer och dels administrativa kostnader kopplat till de resurser som krävs för hantering av ansökningar till Trafikverket. För icke-statliga linjer kommer det även uppstå administrativa kostnader för de resurser som krävs för hantering av upphandling och avtalsförvaltning.

När det gäller ökade krav i den allmänna trafikplikten för statliga linjer är det en förutsättning att kommunen/regionen ingår ett avtal om medfinansiering med Trafikverket för att Trafikverket ska besluta om allmän trafikplikt inklusive de utökade kraven och därefter upphandla trafiken. I samband med en sådan ansökan kommer Trafikverket att beräkna kostnaden för de ökade kraven varpå kommunen/regionen får ta ställning till om de vill ingå ett avtal och medfinansiering eller avstå. Kommunen/regionens kostnad för de utökade kraven kommer således att fastställas på förhand, innan Trafikverket upphandlar trafiken. Trafikverket kan dock inte i nuläget uppskatta storleken på dessa kostnader då de är beroende av förutsättningarna i det enskilda fallet.

Kostnader som uppstår till följd av att allmän trafikplikt införts på icke-statliga linjer ska i sin helhet bäras av kommuner och regioner. För den trafiken är det således inte fråga om någon delad finansiering mellan Trafikverket och kommuner/regioner. Storleken på kostnaderna för trafiken som sådan beror på operatörernas anbud i upphandlingen och Trafikverket kan inte uppskatta dessa. Trafikverket kan inte heller uppskatta storleken på kommunen/regionens administrativa kostnader kopplat till dessa linjer.

Förslaget medför inga intäkter för kommuner och regioner.

7.4 Övriga konsekvenser

7.4.1 Klimatpåverkan

Under 2023 var utsläppen från inrikes flyg totalt 354 100 ton CO₂-ekvivalenter i Sverige⁷⁰, varav den upphandlade flygtrafiken stod för 25 767 ton CO₂-ekvivalenter⁷¹ eller cirka 7,3 % av de totala utsläppen från inrikes flyg. Den upphandlade flygtrafiken stod alltså för en förhållandevis liten andel av de totala utsläppen från inrikes flyg. Om upphandlat flyg skulle öka i omfattning till följd av att kommuner och regioner finansierar ett utökat utbud av flyglinjer skulle de totala utsläppen från inrikesflyget också öka, liksom andelen av utsläppen från den upphandlade flygtrafiken i förhållande till inrikesflygets totala utsläpp. Givet förändrade resmönster bland annat efter pandemin och att fler möten kan ske på distans har inrikesflyget minskat betydligt i omfattning, vilket även inneburit minskade utsläpp från inrikesflyget. Majoriteten av inrikesflygningarna når vidare aldrig upp på höjder där höghöjdseffekter uppstår, men om längre sträckor upphandlas, exempelvis från norra Sverige ner i Europa, kan höghöjdseffekter uppstå, vilket därmed kan innebära ytterligare klimatpåverkan.⁷²

⁷⁰ [Inrikes transporter, utsläpp av växthusgaser](#)

⁷¹ Uppgiften kommer från Trafikverkets uppföljningssystem PULS och omfattar all upphandlad flygtrafik. Publiceras i Trafikverkets miljörapport i april 2025.

⁷² [Klimat - Transportstyrelsen](#)

För att minska flygets klimatpåverkan finns olika styrmedel. Det reviderade EU ETS innebär att den fria tilldelningen av utsläppsrätter till flygoperatörer successivt börjar fasas ut under 2024 och 2025 till att helt upphöra från 1 januari 2026. Därtill höjs gränsen för när EU ETS omfattar en upphandlad flyglinje från 30 000 stolar till 50 000 stolar⁷³. I Sverige finns sedan 2017 ett klimatpolitiskt ramverk med det långsiktiga målet att senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.⁷⁴ Målet omfattar även flyget.

EU:s förordning om säkerställande av lika villkor för hållbar lufttransport (ReFuelEU Aviation) kommer visserligen att bidra effektivt till hela flygets omställning, men regleringen omfattar endast trafik på flygplatser med mer än 800 000 passagerare per år och täcker inte flertalet svenska flygplatser med upphandlad trafik. ICAO:s klimatstyrmedel CORSIA kommer vidare sannolikt inte att omfatta de flygningar som avses inom ramen för det här uppdraget eftersom CORSIA omfattar internationella flygningar till tredje land, det vill säga flygningar utanför EU. Det viktiga i sammanhanget är att merparten av flyglinjerna omfattas av EU ETS och därför ingår i den utsläppsbubbla som minskar över tid och flygbolag behöver kompensera för utsläppen genom att köpa utsläppsrätter. I tillägg till att andelen fossila bränslen successivt kommer att minska i flygplanstankarna bedöms elflygplan kunna trafikera vissa sträckor i framtiden, och därmed innebära nollutsläpp.

Sammanfattningsvis kan ett ökat antal flygningar till följd av att kommuner och regioner upphandlar fler flygningar innebära att även utsläppen från flyg ökar och därmed kan det även bli en marginell negativ påverkan på möjligheten att uppnå de klimatpolitiska målen. Om antalet stolar som erbjuds på en linje inom ramen för allmän trafikplikt understiger 50 000 omfattas flygningen inte av EU ETS. Det innebär att det enda styrmedel som omfattar denna linje är RefuelEU Aviation, och därmed omfattas linjen enbart om flygningen sker på en flygplats med mer än 800 000 passagerare (det vill säga Stockholm-Arlanda, Göteborg-Landvetter, Luleå-Kallax eller Malmö-Sturup).

7.4.2 Flygmarknaden och befintlig flygtrafik

Trafikverkets förslag innebär att Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för samtliga flyglinjer, det vill säga även för de icke-statliga. En sådan hantering medför att den statliga styrningen av vilka linjer som ges allmän trafikplikt bibehålls och att det är möjligt att väga in lämpligheten av föreslagen trafik ur ett nationellt perspektiv.

⁷³ [forslag-forordningsandringar-for-att-genomforaandringar-eu-ets.pdf](#)

⁷⁴ [Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk](#)

Enligt Trafikverkets uppfattning är det inte möjligt att i nuläget bedöma vilken inverkan ett införande av allmän trafikplikt på ytterligare linjer kan få för flygmarknaden och befintlig flygtrafik. Detta eftersom det inte är möjligt att förutse hur många kommuner/regioner som har för avsikt att utnyttja möjligheten och hur många flyglinjer som faktiskt får allmän trafikplikt i slutändan. Utfallet av en sådan bedömning är i stor utsträckning beroende av förutsättningarna främst i det enskilda fallet men också av det samlade antalet. Enligt Trafikverkets mening går det dock sannolikt inte att utesluta att negativ inverkan kan uppstå för såväl statliga som kommersiella flyglinjer samt flygmarknaden som sådan. Detta eftersom allmän trafikplikt i sig själv är ett ingrepp i marknaden i och med att flygbolag därmed inte kan trafikera linjen fritt i den omfattning som flygbolaget vill och därmed utgör ett hinder för befintlig, eller start av ny, trafik. Med fler offentligt upphandlade linjer ökar risken för att dessa linjer tar resenärer från linjer som inte är upphandlade och undergräver lönsamheten för den trafiken.

Beträffande flygmarknaden så kan direktlinjer utomlands komma att försvaga Arlanda men också komma att påverka befintliga linjer till och från Arlanda.

För de flygbolag som har förutsättningar att lägga anbud så innebär ett ökat antal linjer som upphandlas att de har fler möjligheter att få ett avtal, vilket är positivt för dessa flygbolag. På kort och eventuellt även lång sikt skulle det kunna få negativa konsekvenser såsom att det inte finns tillräckligt med aktörer med lämpliga flygplan. Beroende på om flygbolagen uppfattar kommuner/regioners engagemang som långsiktigt eller inte så kan det även påverka om man är villig att införskaffa fler flygplan för att möta behovet.

7.5 Anpassning av förslaget

Trafikverket har i arbetet med förslaget försökt utgå ifrån befintliga strukturer och arbetssätt, till exempel genom att förslag om utökade krav och medfinansiering implementeras i befintlig process. En annan utgångspunkt har varit att det ska vara kostnadseffektivt och inte begränsande i onödan, till exempel genom förslaget att kommuner/regioner, vad gäller den trafik som de ensamt finansierar, ska ha behörighet att upphandla och förvalta avtal om regelbunden lufttrafik.

7.6 Ikraftträdande

Trafikverket bedömer att författningsändringar behöver ske genom lag. Det krävs sannolikt därför ett visst fortsatt utredningsarbete av regeringen för att kunna lägga fram ett lagförslag.

För att Trafikverket ska kunna hantera ansökningar från kommuner och regioner om utökade krav i de statliga flyglinjerna i enlighet med förslaget behöver ikraftträdande ske i god tid innan Trafikverket beslutar om allmän trafikplikt för avtalsperioden 2027-2031. Trafikverkets utredning med förslag på allmän

trafikplikt beräknas gå ut på remiss under slutet av 2025. Beslut om allmän trafikplikt planeras därför till första halvåret 2026.

Beträffande kommuner/regioners möjlighet att, efter beslut om allmän trafikplikt av Trafikverket, upphandla regelbunden lufttrafik på icke-statliga linjer bedömer Trafikverket att ingen särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande.

Eftersom det har skett en samverkan med kommuner och regioner som främst berörs av förslagen har det inte bedömts finnas något behov av speciella informationsinsatser. Det finns tolkningsriktlinjer från kommissionen och Upphandlingsmyndigheten har i uppdrag att ge allmän vägledning vad gäller upphandlingar och statsstödsregler till kommuner och regioner. Vid behov finns även möjlighet att anlita externa konsulter, såsom advokater et cetera.

7.7 Utvärdering av konsekvenser

Trafikverket bedömer att förslaget kräver författningsändringar genom lag och en utvärdering kan därför först ske efter att dessa genomförts och tillämpats.

Avseende utökade krav och medfinansiering för det statliga linjerna kan, för det fall ändringarna har trätt ikraft till nästa avtalsperiod (2027–2031), en utvärdering göras tidigast två år efter trafikstart. Då kan man utvärdera hur många kommuner/regioner som valt att föreslå ändringar och hur många som gått vidare med att teckna överenskommelse om medfinansiering efter att kostnaden för ändringen blev känd, vilka ändringar som inte godtagits, vad kostnaden blev för trafiken, om ändringen påverkat hur anbudsgivarna la sina anbud, resandeutveckling et cetera.

Beträffande möjligheten för kommuner/regioner att upphandla regelbunden lufttrafik på icke-statliga linjer efter beslut om allmän trafikplikt av Trafikverket kan detta utvärderas efter något år. Då kan man utvärdera hur kommuner/regioner valt att fördela behörigheten, hur många som valt att utnyttja möjligheten, antal allmänna trafikplikter som godtagits och inte, kostnader för kommuner/regioner, resandeutveckling, påverkan på andra flygplatser och flyglinjer et cetera.

7.8 Förändring av kommunala befogenheter

Förslaget innebär ingen förändring av beslutanderätten om allmän trafikplikt, utan staten har fortsatt kvar beslutanderätten av om allmän trafikplikt ska införas på en flyglinje. Förslaget innebär således ingen inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Förslaget innebär en förändring av befogenhet för kommuner/regioner som ges möjlighet att medfinansiera utökade krav i den statligt upphandlade trafiken.

En ytterligare förändring är att kommuner/regioner ges möjlighet att finansiera och upphandla regelbunden lufttrafik på icke-statliga linjer, förutsatt att Trafikverket först beslutat om allmän trafikplikt enligt deras förslag.

Av förslaget följer att kommuner och regioner har gemensam behörighet inom ett län men att de kan komma överens om att kommunen eller regionen ensam ska ha behörigheten.

Vad gäller beräkning av kostnader och intäkter som följer av förändringarna hänvisas till avsnitt 7.3.2.

7.9 Överensstämmelse med EU-rätt

Förslaget överensstämmer med och går inte utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Detta då förslaget reglerar en befogenhetsfördelning mellan stat och kommun/region vad gäller upphandling av regelbunden lufttrafik. Staten har genom förslaget kvar beslutanderätten av om allmän trafikplikt ska införas på en flyglinje.

Förslaget möjliggör även medfinansiering från kommun/region till statlig verksamhet. Då kommun/region får möjlighet att upphandla regelbunden lufttrafik har de därmed att finansiera densamma. Kommuner/regioner har på grund av reglerna i EUF-fördraget att säkerställa att den ersättning som de betalar ut till flygbolag är förenlig med statsstödsreglerna. Då det finns flera sätt att uppnå förenlighet har Trafikverket bedömt att det inte finns skäl att närmare reglera hur förenlighet med statsstödsreglerna ska uppnås.

Bilaga 1: Tillgänglighetskriterier

För att kunna analysera geografisk tillgänglighet har åtta tillgänglighetskriterier⁷⁵ definierats. Trafikverket mäter vilka möjligheter som finns för att resa mellan någon av Sveriges 290 kommuner och särskilt utvalda målpunkter. I normalfallet utgörs mätpunkten av kommunhuvudorten medan målpunkten varierar beroende på resans syfte.

Utifrån hur väl dessa kriterier kan uppfyllas värderas tillgängligheten för respektive kommun i fem nivåer och åskådliggörs via färger i tabeller; god tillgänglighet (1=grön), acceptabel tillgänglighet (2=gul), dålig tillgänglighet (3=ljusröd, 4=mellanröd, 5=mörkröd). Utgångspunkten för de röda färgerna är en generösare inställning till restid och vistelsetid för att kriteriet ska vara uppfyllt.

För att nå acceptabel nivå krävs att alla kriteriets delkrav uppfylls. Det kan således räcka med fem minuter för lång restid ena riktningen en veckodag eller tio minuter för kort vistelsetid för att tillgängligheten inte ska definieras som acceptabel. Även om alla krav för acceptabel tillgänglighet inte uppfylls kan det uppstå betydande tillgänglighetseffekter av trafiken. Exempelvis kan restiden ha blivit flera timmar kortare eller att vistelsetiden blivit längre.

Generellt gäller för alla kriterier att i det fall kommunen i sig är en målpunkt, räknas kriteriet som uppfyllt eller, i kriterium 6 och 7, uppfyllt för en av de målpunkter som krävs för att kriteriet som helhet ska vara uppfyllt.

Kriterium 1: Till Stockholm

Möjlighet att resa tur- och returresa till centrala Stockholm (ej Arlanda eller Bromma) över dagen.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: måndag – fredag Ankomsttid: senast 10:00 Restid (per enkelresa): maximalt fyra timmar (240 minuter) Vistelsetid: minst sex timmar (360 minuter) Hemresa: tidigast 16:00
Acceptabel (2=gul)	Dagar: måndag – fredag Ankomsttid: senast 10:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>fem timmar</i> (300 minuter)

⁷⁵ Kriterierna är framtagna i en process under flera år med flera utredningar. Till utredningarna har varit kopplat en referensgrupp som lämnat synpunkter på föreslagna kriterier. Referensgruppen har innehållit både statliga och regionala representanter. I den senaste omgången innehöll referensgruppen representanter för Trafikanalys, Tillväxtanalys, Transportstyrelsen, Sjöfartsverket, trafikhuvudmän, Länsstyrelser/regioner, Tillväxtverket, Sveriges Kommuner och Landsting och Trafikverket.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
	Vistelsetid: minst <i>fem timmar</i> (300 minuter) Hemresa: inget krav på senaste återresetid
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: måndag – fredag Ankomsttid: senast 10:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>5,5 timmar</i> (330 minuter) Vistelsetid: minst <i>4,5 timmar</i> (270 minuter) Hemresa: inget krav på senaste återresetid
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: måndag – fredag Ankomsttid: senast 10:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>sex timmar</i> (360 minuter) Vistelsetid: minst <i>fyra timmar</i> . (240 minuter) Hemresa: inget krav på senaste återresetid
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt

Kriterium 2: Från Stockholm

Möjlighet att resa tur och retur över dagen från Stockholm till respektive kommun.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 06:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>fyra timmar</i> (240 minuter) Vistelsetid: minst <i>sex timmar</i> (360 minuter) Hemkomst: senast 24:00
Acceptabel (2=gul)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 06:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>fem timmar</i> (300 minuter) Vistelsetid: minst <i>fyra timmar</i> (240 minuter) Hemkomst: senast 24:00
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 06:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>5,5 timmar</i> (330 minuter) Vistelsetid: minst <i>3,5 timmar</i> (210 minuter). Hemkomst: senast 24:00.
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 06:00 Restid (per enkelresa): maximalt <i>sex timmar</i> (360 minuter) Vistelsetid: minst <i>tre timmar</i> (180 minuter) Hemkomst: senast 24:00.
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt

Kriterium 3: Internationella resor

Möjlighet att från respektive kommun resa vidare internationellt, genom att nå minst en av flygplatserna Arlanda, Landvetter, Kastrup, Gardemoen eller Vaernes på vardagar. Det behöver inte vara samma flygplats som nås varje dag.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 06:00 Ankomsttid: senast 08:30 Återresa: tidigast 17:00 Hemkomst: senast 24:00
Acceptabel (2=gul)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 04:00 Ankomsttid: senast 09:00 Återresa: tidigast 15:00 Hemkomst: senast 24:00
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 03:30 Ankomsttid: senast 09:30 Återresa: tidigast 14:30 Hemkomst: senast 00:30
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 03:00 Ankomsttid: senast 10:00 Återresa: tidigast 14:00 Hemkomst: senast 01:00
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt.

Kriterium 4: Storstäder och storstadsalternativ

Möjligheten att nåorstäder för att nyttja kultur, service eller göra inköp. Det ska vara möjligt att nå dessa orter en enkeltur på förmiddagen och en tur tillbaka på eftermiddagen.

De orter som avses är: Stockholm, Göteborg, Malmö, Sundsvall, Umeå, Luleå, Linköping, Köpenhamn, Oslo eller Trondheim. Från varje kommun analyseras resmöjligheten till den storstad eller storstadsalternativ man har bäst resmöjligheter till. Det behöver inte vara samma målort som man kan ta sig till varje dag. Flygresor har uteslutits för kriteriet med hänsyn till resans syfte.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: alla veckodagar Restid: maximalt tre timmar (180 minuter) Vistelsetid: minst fyra timmar (240 minuter) mellan 10:00 och 18:00
Acceptabel (2=gul)	Dagar: sex veckodagar Restid: maximalt fem timmar (300 minuter) Vistelsetid: minst fyra timmar (240 minuter) mellan 10:00 och 18:00

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: sex veckodagar Restid: maximalt sex <i>timmar</i> (360 minuter) Vistelsetid: minst 3,5 <i>timmar</i> (210 minuter) mellan 09:30 och 18:30
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: sex veckodagar Restid: maximalt 5,5 <i>timmar</i> (330 minuter) Vistelsetid: minst tre <i>timmar</i> (180 minuter) mellan 09:00 och 19:00
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt.

Kriterium 5: Region-/universitetssjukhus

Möjligheten att nå det region-/universitetssjukhus som respektive kommun tillhör (Umeå, Stockholm, Uppsala, Örebro, Linköping, Göteborg, Malmö och Lund.)

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: alla veckodagar Avresetid: tidigast 03:00 Ankomsttid: senast 12:00 Hemresa: tidigast 16:00 Restid: maximalt tre <i>timmar</i> (180 minuter)
Acceptabel (2=gul)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 03:00 Ankomsttid: senast 12:00 Hemresa: tidigast 16:00 Restid: maximalt fyra <i>timmar</i> (240 minuter)
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 03:00 Ankomsttid: senast 12:30 Hemresa: tidigast 15:30 Restid: maximalt 4,5 <i>timmar</i> (270 minuter)
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: måndag – fredag Avresetid: tidigast 03:00 Ankomsttid: senast 13:00 Hemresa: tidigast 15:00 Restid: maximalt fem <i>timmar</i> (300 minuter)
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt.

Kriterium 6: Universitets- och högskoleorter

Möjligheten att veckopendla till/från universitetsorterna (23 st). Följande orter finns med i modellen: Stockholm, Lund/Malmö, Göteborg, Uppsala, Linköping/Norrköping, Umeå, Örebro, Växjö, Karlstad, Västerås/Eskilstuna, Luleå, Jönköping, Gävle, Borås, Kalmar, Kristianstad, Borlänge/Falun, Halmstad, Trollhättan/Uddevalla, Östersund, Skövde, Sundsvall och Karlskrona/Ronneby.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: söndag och fredag Antal av de 23 studieorterna: minst tio Avresetid söndag (från hemort): tidigast 12:00

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
	Avresetid fredag (från studieort): tidigast 16:00 Restid: maximalt fem timmar (300 minuter)
Acceptabel (2=gul)	Dagar: söndag och fredag Antal av de 23 studieorterna: minst <i>fem</i> Avresetid söndag (från hemort): tidigast 12:00 Avresetid fredag (från studieort): tidigast 16:00 Restid: maximalt fem timmar (300 minuter)
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: söndag och fredag Antal av de 23 studieorterna: minst <i>fem</i> Avresetid söndag (från hemort): tidigast 11:00 Avresetid fredag (från studieort): tidigast 15:30 Restid: maximalt 5,5 <i>timmar</i> (330 minuter)
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: söndag och fredag Antal av de 23 studieorterna: minst <i>tre</i> Avresetid söndag (från hemort): tidigast 11:00 Avresetid fredag (från studieort): tidigast 15:00 Restid: maximalt <i>sex timmar</i> (360 minuter)
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt.

Kriterium 7: Andra större städer

Möjligheten att från varje kommun nå huvudorten i kommuner med minst 50 000 invånare (med ett relativt stort utbud av handel och service) över dagen. Flyg ska inte nyttjas.

Tillgänglighetsnivå	Beskrivning delkrav
God (1=grön)	Dagar: sju dagar per vecka Antal kommuner < 50 000 invånare: minst <i>tre</i> Restid: maximalt tre timmar (180 minuter) Vistelsetid: minst fem timmar (300 minuter).
Acceptabel (2=gul)	Dagar: <i>fem dagar</i> per vecka Antal kommuner < 50 000 invånare: minst <i>två</i> Restid: maximalt <i>fyra timmar</i> (240 minuter) Vistelsetid: minst <i>tre timmar</i> (180 minuter)
Dålig (3=ljusröd)	Dagar: <i>fem dagar</i> per vecka Antal kommuner < 50 000 invånare: minst <i>två</i> Restid: maximalt 4,5 <i>timmar</i> (270 minuter) Vistelsetid: minst 2,5 <i>timmar</i> (150 minuter)
Dålig (4=mellanröd)	Dagar: <i>fem dagar</i> per vecka Antal kommuner < 50 000 invånare: minst <i>två</i> Restid: maximalt <i>fem timmar</i> (300 minuter) Vistelsetid: minst <i>två timmar</i> (120 minuter)
Dålig (5=mörkröd)	Inget av ovanstående är uppfyllt.

Kriterium 8: Besöksnäring

Möjligheten att resa långa sträckor mellan olika delar av landet och avser besöksnäring i vid mening, inte bara turism. Kriteriet kan vid behov användas för

annan ort än huvudorten om väsentliga delar av kommunens besöksnäring är lokaliserad där. Flygresor ingår.

Tillgänglighetsnivå	Kravbeskrivning
God (1=grön)	Andel av Sveriges befolkning som når kommunhuvudorten: mer än 50 procent Dagar: en dag per vecka Avresetid: tidigast 06:00 Restid: maximalt fem timmar (300 minuter)
Acceptabel (2=gul)	Andel av Sveriges befolkning som når kommunhuvudorten: mer än 50 procent Dagar: en dag per vecka Avresetid: tidigast 06:00 Restid: maximalt <i>sju timmar</i> (420 minuter).
Dålig (3=ljusröd)	Andel av Sveriges befolkning som når kommunhuvudorten: <i>mer än 45 procent</i> Dagar: en dag per vecka Avresetid: tidigast 06:00 Restid: maximalt <i>sju timmar</i> (420 minuter)
Dålig (4=mellanröd)	Andel av Sveriges befolkning som når kommunhuvudorten: <i>40-44 procent</i> Dagar: en dag per vecka Avresetid: tidigast 06:00 Restid: maximalt <i>sju timmar</i> (420 minuter)
Dålig (5=mörkröd)	Andel av Sveriges befolkning som når kommunhuvudorten: <i>färre än 40 procent</i> Dagar: en dag per vecka Avresetid: tidigast 06:00 Restid: maximalt <i>sju timmar</i> (420 minuter)

Bilaga 2: Exempel på allmän trafikplikt

Allmän trafikplikt flyglinjen Lycksele – Stockholm/Arlanda⁷⁶

Den allmänna trafikplikt som framgår nedan ska gälla från och med den 27 oktober 2023. Den ersätter då den nu gällande allmänna trafikplikten på flyglinjen.

Lufttrafikföretag som avser utföra bärkraftig regelbunden flygtrafik på flyglinjen i enlighet med den allmänna trafikplikten ska anmäla detta till Trafikverket.

Lufttrafikföretag som bedriver regelbunden flygtrafik på flyglinjen ska uppfylla minst de krav som framgår av detta beslut om allmän trafikplikt.

UTBUD OCH TIDTABELL

1. Minst 28 000 flygstolar ska erbjudas på flyglinjen per kalenderår.
2. Minst 1 122 enkelturer ska produceras per kalenderår.
3. Minst två dubbelturer ska produceras dagligen helgfri måndag-fredag i enlighet med tidtabellsram.
4. Minst en dubbeltur ska produceras söndag och helgdag som infaller på veckodag i enlighet med tidtabellsram.
5. Trafik behöver med undantag från punkt 3 och 4 inte produceras följande dagar:
 - a. Långfredag
 - b. Påskafton
 - c. Midsommarafton
 - d. Julafton
 - e. Juldagen
 - f. Nyårsafton
6. Valborgsmässoafton som infaller på veckodag körs som söndagstrafik.
7. På sträckan ska följande tidtabellsramar on/off block gälla:
 - a. måndag - fredag
 - i. Avgång från Lycksele ska för en morgontur tidigast ske klockan 06.00
 - ii. Ankomst till Arlanda ska för en morgontur senast ske klockan 08.30
 - iii. Avgång för morgontur från Arlanda ska senast ske klockan 09.00
 - iv. Ankomst till Lycksele ska senast ske klockan 10.30
 - v. Avgång från Lycksele ska tidigast ske klockan 16.40
 - vi. Ankomst till Arlanda ska senast ske klockan 18.15

⁷⁶ Beslutad av Trafikverket den 20 april 2022, TRV 2022/44862.

- vii. Avgång från Arlanda ska för en kvällstur senast ske klockan 18.45
- viii. Ankomst till Lycksele ska för en kvällstur senast ske klockan 20.30

b. söndag

- i. Avgång från Lycksele ska tidigast ske klockan 16.40
- ii. Ankomst till Arlanda ska senast ske klockan 19.00

- 8. Trafikverket kan godkänna justering av ovanstående tidtabellsramar efter samråd med berörd kommun.
- 9. Mellanlandning är ej tillåten.

KONTINUITET

Lufttrafikföretag som avser upphöra med regelbunden flygtrafik på flyglinjen ska lämna besked om detta till Trafikverket minst sex månader innan flygtrafiken upphör.

FLYGPLANSTYP

Flygplan ska vara utrustade med tryckkabin. Bagage- och lastkapaciteten ska vara minst 20 kg per passagerare vid fullbelagt flygplan och normala väderförhållanden.

BILJETTPRISER

Den genomsnittliga biljettintäkten får inte överstiga 1 160 SEK för en enkeltur.

Biljettintäkt är det totala biljettpris som en resenär betalar för en biljett med avdrag för mervärdesskatt, skatt på flygresor, Transportstyrelsens myndighetsavgift och säkerhetsavgift. Passagerare som reser med Id-biljett, icke tjänstgörande besättning eller liknande ska inte tas med i beräkning av biljettintäkt eller vid beräkning av antal sålda biljetter.

Genomsnittlig biljettintäkt är biljettintäkter per kvartal dividerat med antalet sålda biljetter under samma tidsperiod.

Lufttrafikföretag ska tillhandahålla följande rabatter:

Barn under 2 år i sällskap av vuxen (INF) reser utan avgift.

Följande kategorier betalar maximalt 700 kr exklusive moms för en enkelresa inkl. alla avgifter och skatter:

- Barn under 12 år som reser ensamma (UM)
- Barn under 12 år som reser i sällskap av vuxen
- Studenter. En student är en person som kan uppvisa giltig studentlegitimation.
- Pensionärer. En pensionär är en person som kan uppvisa giltig pensionärslegitimation.

BOKNINGSSYSTEM

Biljetter ska vara bokningsbara på internet. Biljetter ska dessutom vara bokningsbara i något av de globala distributionssystem som finns på marknaden. Priser, tidtabeller och bokningssystem ska finnas tillgängliga i så god tid att biljetter kan bokas och köpas senast tre månader före trafikstart.

RAPPORTERING

Lufttrafikföretaget ska för varje månad rapportera hur lufttrafikföretaget uppfyllt kraven i den allmänna trafikplikten genom att tillhandahålla följande uppgifter.

1. Antal erbjudna stolar.
2. Antal producerade turer.
3. Det totala antalet resande.
4. Det totala antalet sålda biljetter.
5. Den totala biljettintäkten. I redovisningen av den totala biljettintäkten ska det tydligt framgå de skatter och myndighetsavgifter som har exkluderats från det totala biljettpris som resenärerna har betalat. Lufttrafikföretaget ska på Trafikverkets begäran även kunna redovisa det enskilda biljettpriset för samtliga sålda biljetter och vilka skatter och myndighetsavgifter som tagits ut på respektive biljett.
6. Punktlighetsstatistik med förseningsorsak.
7. Antalet inställda avgångar samt orsak.

Uppgifter ska vara Trafikverket tillhanda senast en månad efter sista dag i den månad redovisningen avser.

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1

Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

trafikverket.se



Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende
flyglinjer med allmän trafikplikt

Remissinstanser

1. Amapola Flyg AB
2. Arvidsjaurs kommun
3. Aviation Capacity Resources AB
4. AOPA Sweden
5. BRA Sverige AB
6. Borlänge kommun
7. Energimyndigheten
8. Eskilstuna kommun
9. Företagarna
10. Gotlands kommun
11. Grafair Flight Management AB
12. Grön Flygplats
13. Gällivare kommun
14. Göteborgs kommun
15. Hagfors kommun
16. Halmstads kommun
17. Härjedalens kommun
18. Jonair Affärsflyg AB
19. Jönköpings kommun

20. Kalmar kommun
21. Karlstads kommun
22. Kiruna kommun
23. Kramfors kommun
24. Kristianstads kommun
25. Kungliga Svenska Aeroklubben, KSAK
26. Linköpings kommun
27. Luftfartsverket
28. Luleå kommun
29. Lycksele kommun
30. Malmö kommun
31. Malung-Sälens kommun
32. Mora kommun
33. Naturvårdsverket
34. Norrbottens handelskammare
35. Norrköpings kommun
36. Norwegian Air Sweden AB
37. Nyköpings kommun
38. Näringslivets transportråd
39. Pajala kommun
40. Regelrådet
41. Region Blekinge
42. Region Dalarna
43. Region Gävleborg
44. Region Halland
45. Region Jämtland Härjedalen
46. Region Jönköpings län
47. Region Kalmar län
48. Region Kronoberg
49. Region Norrbotten

50. Region Skåne
51. Region Stockholm
52. Region Sörmland
53. Region Uppsala
54. Region Värmland
55. Region Västerbotten
56. Region Västernorrland
57. Region Västmanland
58. Region Örebro län
59. Region Östergötland
60. Ronneby kommun
61. Scandinavian Airlines Systems AB
62. Skellefteå kommun
63. Sollefteå kommun
64. Stockholms kommun
65. Storumans kommun
66. Sundsvalls kommun
67. Sveriges Kommuner och Regioner
68. Svenska Handelskammarförbundet
69. Svenska Flygbranschen
70. Svenska Regionala Flygplatser
71. Svenskt Flyg
72. Svenskt Näringsliv
73. Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)
74. Swedavia
75. Tillväxtanalys
76. Timrå kommun
77. Torsby kommun
78. Trafikanalys
79. Trollhättans kommun

80. Transportstyrelsen
81. Upphandlingsmyndigheten
82. Umeå kommun
83. Vilhelmina kommun
84. Västerås kommun
85. Västflyg AB
86. Västra Götalandsregionen
87. Växjö kommun
88. Ängelholms kommun
89. Örebro kommun
90. Örnköldsviks kommun
91. Östersunds kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet **senast den 30 maj 2025**. Svaren bör lämnas per e-post till li.remissvar@regeringskansliet.se samt med kopia till li.transport.remissvar@regeringskansliet.se och stefan.zetterlind@regeringskansliet.se. Ange diarienummer LI2025/00230 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian. Om remissen är begränsad till en viss del av promemorian, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att

redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Christer Pettersson
Departementsråd

Kopia till

Finansdepartementet/BA, BSÄ och OFA
Klimat- och näringslivsdepartementet/KL och NIM
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet/RUL och RS
Trafikverket

§ 108**Remiss - Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer**

Diarienummer: RJL 2025/1037

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna föreliggande yttrande som svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över betänkandet Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) samt hemställan från Konkurrensverket om ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer.

Betänkandet syftar till att skapa mer rättvisa konkurrensvillkor mellan offentliga och privata aktörer genom att reformera regelverket för offentlig säljverksamhet. Utredningen föreslår bland annat att nuvarande konfliktlösningsregel ersätts med en förbudsprincip för otillbörlig offentlig säljverksamhet och att denna även ska omfatta statliga aktörer. Förslagen innefattar även årliga rapporteringskrav för offentlig säljverksamhet och förstärkt tillsyn från Konkurrensverket.

Konkurrensverkets hemställan avser förslag till ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer. Förslagen omfattar bland annat tydligare tidsfrister för handläggning, utökade möjligheter till ingripande mot företagskoncentrationer som kan hämma konkurrensen, samt justerad fördelning av rättegångskostnader vid överklaganden. Syftet är att skapa en mer effektiv och rättssäker prövningsprocess.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Förslag till yttrande daterat 2025-06-03
- Remiss: Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionstyrelsen

Remiss - Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner föreliggande yttrande som svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över betänkandet Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) samt hemställan från Konkurrensverket om ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer.

Betänkandet syftar till att skapa mer rättvisa konkurrensvillkor mellan offentliga och privata aktörer genom att reformera regelverket för offentlig säljverksamhet. Utredningen föreslår bland annat att nuvarande konfliktlösningsregel ersätts med en förbudsprincip för otillbörlig offentlig säljverksamhet och att denna även ska omfatta statliga aktörer. Förslagen innefattar även årliga rapporteringskrav för offentlig säljverksamhet och förstärkt tillsyn från Konkurrensverket.

Konkurrensverkets hemställan avser förslag till ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer. Förslagen omfattar bland annat tydligare tidsfrister för handläggning, utökade möjligheter till ingripande mot företagskoncentrationer som kan hämma konkurrensen, samt justerad fördelning av rättegångskostnader vid överklaganden. Syftet är att skapa en mer effektiv och rättssäker prövningsprocess.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Förslag till yttrande daterat 2025-06-03
- Remiss: Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer

Beslutet skickas till

Klimat- och näringslivsdepartementet

Jane Ydman
RegiondirektörKarin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

Remiss - Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer

Sammanfattning

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över betänkandet Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet (SOU 2025:22) samt hemställan från Konkurrensverket om ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer.

Region Jönköpings län välkomnar utredningens ambition att stärka regelverket kring offentlig säljverksamhet i syfte att motverka snedvriden konkurrens. Region Jönköpings län delar analysen att offentliga aktörer, genom sin struktur, kan ha betydande fördelar gentemot privata företag – exempelvis avsaknad av vinstkrav, offentlig finansiering, samt tillgång till gemensamma resurser.

Region Jönköpings län tillstyrker utredningens och hemställans inriktning att förbättra förutsättningarna för en väl fungerande konkurrens mellan offentliga och privata aktörer samt att effektivisera handläggningen av företagskoncentrationer.

Synpunkter på förslagen

Offentlig säljverksamhet och konkurrensförhållanden

Region Jönköpings län har följande synpunkter på innehållet i Betänkande av Utredningen om nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader (SOU 2025:22).

Region Jönköpings län vill understryka vikten av att beakta förutsättningarna i regioner och kommuner, där det kan saknas en tillräckligt stor marknad för privata aktörer att etablera sig. I dessa fall kan det offentliga uppleva sig nödgade att själva tillhandahålla viss verksamhet, trots ambitionen att konkurrensutsätta. Ett exempel på detta är drift av näringsverksamhet i offentliga miljöer. Här krävs det en balansgång där offentliga aktörer uppmuntras att aktivt söka samarbete med privata entreprenörer, även i mindre marknader, men utan att underminera möjligheten att tillgodose medborgarnas behov.

Vi anser att det bör klargöras under vilka omständigheter en offentlig aktör kan motivera sin verksamhet utifrån ett allmänintresse utan att detta skapar snedvridna konkurrensförhållanden. Regioner och kommuner behöver ha möjlighet att tillhandahålla tjänster där marknaden inte räcker till, men utan att detta leder till att privata aktörer utesluts.

Företagskoncentrationer och lagstiftningsförslag

Region Jönköpings län har följande synpunkter på innehållet i Hemställan om ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer.

Region Jönköpings län har i denna del inga invändningar mot de föreslagna förändringarna vad gäller tidsfrister för handläggning samt fördelning av rättegångskostnader i ärenden som rör företagskoncentrationer. Dessa justeringar framstår som rimliga och torde vara grundade i Konkurrensverkets och domstolarnas praktiska erfarenheter av tidigare ärendehantering. Förslagen bedöms kunna bidra till en mer förutsägbar och effektiv process, samtidigt som rättssäkerheten upprätthålls.

Rachel de Basso
Regionstyrelsens ordförande



Sammanfattning

Konkurrenslagen (2008:579) utgör ett viktigt instrument för att uppnå bättre omvandlingstryck och en effektivare konkurrens, till nytta för samhällsekonomin och konsumenterna. Väl fungerande marknader och rättvisa spelregler för såväl stora som små företag är viktiga för detta. Reglerna om kontroll av företagskoncentrationer syftar till att motverka hinder för utvecklingen av en effektiv konkurrens och bidrar därigenom till lägre priser, högre kvalitet och ett större utbud av produkter och tjänster, till nytta för konsumenterna. För att Konkurrensverket ska kunna ingripa mot en anmäld koncentration kräver nuvarande koncentrationsregler att den marknad som är ägnad att påverkas åtminstone utgör en avsevärd del av landet. Reglerna tillåter inte Konkurrensverket att ingripa mot koncentrationer som kan leda till konkurrensproblem på lokala marknader, oavsett hur allvarliga problemen är och hur betydelsefulla de varor eller tjänster som påverkas är för konsumenter och samhällsekonomin. Vissa marknader är sådana att de från ett konkurrensrättsligt perspektiv i princip alltid är att anses som lokala eller små. Det kan exempelvis bero på produkternas eller tjänsternas karaktär eller på sättet som kunder eller konsumenter efterfrågar dessa. Dagligvarumarknaden är ett exempel på en marknad där konkurrensen om konsumenternas efterfrågan framför allt sker på lokal nivå. Andra exempel är marknader för apotek, optiker, veterinärer och bilverkstäder. Konkurrensverket har i tre rapporter rörande livsmedelsbranschen belyst problemet med verkets begränsade möjligheter att ingripa mot koncentrationer som endast hämmar konkurrensen på lokal nivå.

Det har framkommit ett behov av att anpassa förutsättningarna i konkurrenslagen för när förbud och åläggande avseende en företagskoncentration får meddelas för att säkerställa väl fungerande konkurrens i hela landet och på alla typer av marknader, även sådana som är lokala till sin karaktär. Det finns också ett behov av att komma till rätta med en brist i lagens bestämmelser om rättegångskostnader, i syfte att säkerställa att det allmänna inte ska svara för företags kostnader när det efter ett överklagande av Konkurrensverkets beslut uppstått hinder för företagen att genomföra den anmälda koncentrationen. Konkurrensverket föreslår därför vissa ändringar i regelsystemet.



I promemorian föreslås en ändring av en av förutsättningarna för när ett förbud av en företagskoncentration eller åläggande för en part i en koncentration kan meddelas samt en mindre begränsning av de situationer i vilka företag som överklagat ett sådant beslut kan få ersättning för rättegångskostnader. Lagändringarna föreslås träda i kraft samtidigt som eventuella regeländringar som föreslås av utredningen KN 2023:03.



Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1 Författningsförslag	5
1.1 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	5
2 Förhållandet mellan konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer och EU-rätten.....	7
3 Konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer	7
4 Huvuddragen i koncentrationsprövningen i svensk rättspraxis.....	9
5 Överväganden och förslag	11
5.1 Ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen	11
Skälen för förslaget	12
5.2 Begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen	30
Gällande ordning.....	30
Skälen för förslaget	30
6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	33
7 Konsekvensutredning.....	34
7.1 Allmänt om konsekvensutredning	34
7.2 Sammanfattning av promemorians förslag	35
7.3 Beskrivning av problemen och syftet med förslagen	35
Inledning	35
Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen	36
Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen.....	36
7.4 Konsekvenser om inga åtgärder vidtas	37
7.5 Alternativa lösningar och val av lösning	37
Inledning	37
Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen	37

	Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen.....	38
7.6	Konsekvenser av promemorians förslag.....	39
	Förslagens kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner	39
	Förslagens kostnader och intäkter för företag och andra enskilda.....	45
	Andra relevanta konsekvenser	47
7.7	Åtgärder för proportionaliteten av förslagen	48
	Allmänt	48
	Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen	48
	Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte kan eller avser att fullfölja företagskoncentrationen.....	48
7.8	Ikraftträdande och informationsinsatser.....	49
7.9	Utvärdering av förslagens konsekvenser.....	49
7.10	Förslagens förenlighet med Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten.....	50
8	Författningskommentar.....	50
8.1	Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	50
	4 kap. Företagskoncentrationer	50
	8 kap. Handläggningen i domstol.....	51
	Bilaga 1 – Förutsättningar för förbud i övriga EES-länder och Storbritannien	53



1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurrenslagen (2008:579)

dels att 4 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 8 kap. 16 §¹, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

1 §

En företagskoncentration som prövas enligt denna lag ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet *i dess helhet eller en avsevärd del av det*. Vid prövningen av om en företagskoncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

En företagskoncentration som prövas enligt denna lag ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet. Vid prövningen av om en företagskoncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts.

I den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag, som utgör en företagskoncentration enligt 1 kap. 9 § andra stycket, har till syfte eller får till resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir självständiga, ska vid prövningen av fråga om förbud mot företagskoncentrationen samordningen bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§.

¹ Tidigare 16 § upphävd genom 2021:81.

8 kap.

16 §²

Avskrivs ett sådant ärende som avses i 4 kap. 15 och 16 §§ på grund av att företagskoncentrationen inte kan genomföras, svarar inte staten för parternas rättegångskostnader.

-
1. Denna lag träder i kraft den [***].
 2. Äldre föreskrifter gäller för anmälningar enligt 4 kap. 6 eller 7 § som kommit in till Konkurrensverket före ikraftträdandet.
 3. Ärenden som före ikraftträdandet är anhängiga vid domstol handläggs enligt äldre föreskrifter.

² Tidigare 16 § upphävd genom 2021:81.

2 Förhållandet mellan konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer och EU-rätten

1. Regler om EU:s koncentrationskontroll finns i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (koncentrationsförordningen). Koncentrationsförordningen är tillämplig på koncentrationer med så kallad gemenskapsdimension (artikel 1). Förordningen ger kommissionen exklusiv kompetens att pröva koncentrationer med gemenskapsdimension, men ger vissa möjligheter att hänskjuta prövningen till en medlemsstat (artikel 9).³
2. Koncentrationsförordningen ställer inte några krav på medlemsstaternas prövning av koncentrationer utan gemenskapsdimension. Några formella krav på överensstämmelse mellan nationell rätt och EU-rätt finns alltså inte. Icke desto mindre har konkurrenslagens (2008:579) regler om företagskoncentrationer i praktiken inneburit en betydande anpassning till EU-rätten. Den materiella prövningen av en koncentration är i huvudsak densamma oavsett om prövningen sker enligt konkurrenslagen eller koncentrationsförordningen.
3. En företagskoncentration med gemenskapsdimension ska enligt koncentrationsförordningen förbjudas om den påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den, i synnerhet till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks (artikel 2.3).

3 Konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer

4. Liksom EU-rättens koncentrationskontroll består den svenska koncentrationskontrollen av ett system om anmälning och förhandsprövning av företagskoncentrationer. Regler om anmälan och prövning av koncentrationer finns i 4 kap. konkurrenslagen.
5. En företagskoncentration som är anmälningspliktig ska anmälas till Konkurrensverket innan den genomförs (4 kap. 10 §). Som utgångspunkt gäller ett förbud för parterna i en anmälningspliktig koncentration att fullfölja den under tiden som Konkurrensverkets prövning pågår (4 kap. 12 och 13 a §§).
6. Anmälningsplikt gäller för företagskoncentrationer där de berörda företagen under föregående räkenskapsår tillsammans har haft en omsättning i Sverige som överstiger en miljard kronor och minst två av

³ Koncentrationsförordningen ger även möjligheter i vissa fall till hänskjutande från en eller flera medlemsstater till kommissionen av prövningen av en företagskoncentration, se artikel 22.



företagen har haft en omsättning i Sverige som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen (4 kap. 6 §). Koncentrationer som inte uppfyller dessa omsättningskrav är inte anmälningsskyldiga. Om omsättningskravet om en miljard kronor är uppfyllt men inte det individuella kravet för minst två av företagen, får däremot Konkurrensverket ålägga en part i en koncentration att anmäla den, om det finns särskilda skäl (4 kap. 7 §). En part eller annan medverkande i en koncentration har under samma förutsättningar rätt att frivilligt anmäla en koncentration till Konkurrensverket. Koncentrationer som har gemenskapsdimension enligt koncentrationsförordningen ska inte anmälas till Konkurrensverket.

7. För Konkurrensverkets prövning av företagskoncentrationer gäller särskilda frister. Inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om koncentration har kommit in till Konkurrensverket ska verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna den utan åtgärd (4 kap. 11 § första stycket).
8. Om Konkurrensverket beslutar att genomföra en särskild undersökning av en företagskoncentration ska verket inom tre månader från det att beslutet meddelades besluta om förbud, åläggande eller att lämna koncentrationen utan åtgärd (4 kap. 13 § första stycket).
9. En företagskoncentration ska förbjudas om den är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Vid prövningen av en koncentration ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks (4 kap. 1 § första stycket). Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts (4 kap. 1 § andra stycket). Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en koncentration får en part i koncentrationen i stället åläggas att avyttra ett företag eller en del av ett företag, eller genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd (4 kap. 2 §). Har fråga uppkommit om förbud eller åläggande, kan ett åtagande från en part i koncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd. Beslutet att lämna koncentrationen villkoras då av att parterna i koncentrationen följer åtagandet. Ett förbud eller åläggande får inte meddelas senare än två år efter det att en koncentration uppkom (4 kap. 13 §).
10. Finner Konkurrensverket att förutsättningarna för förbud eller åläggande inte är uppfyllda ska företagskoncentrationen lämnas utan åtgärd.



11. Konkurrensverkets beslut om förbud eller åläggande i fråga om en företagskoncentration får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen (7 kap. 1 § första stycket 4 och 5 konkurrenslagen), vars beslut i sin tur får överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen (1 kap. 3 § lagen om patent- och marknadsdomstolar [2016:188]).

4 Huvuddragen i koncentrationsprövningen i svensk rättspraxis

12. Av rättspraxis följer att förbudsbestämmelsen i 4 kap. 1 § konkurrenslagen ska tolkas i linje med EU-rätten.⁴ Koncentrationsförordningen och EU-domstolens avgöranden har ansetts vara av särskild betydelse för tolkningen. Kommissionens tillkännagivanden och riktlinjer är inte bindande för andra än kommissionen, men deras innehåll har i viss utsträckning godtagits i EU-rättslig och svensk rättspraxis och därmed blivit en del av rådande praxis.⁵ Svenska domstolar har så gott som undantagslöst att följa EU-domstolens praxis vid tolkningen av materiella nationella konkurrensrättsliga bestämmelser som utformats efter EU-rätten och som till sitt innehåll överensstämmer med EU-rätten.⁶
13. Konkurrensverkets prövning av om en företagskoncentration ska förbjudas enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen består av två huvudsakliga led.
14. Det första ledet i prövningen är – i likhet med vad som i regel gäller vid prövningar av konkurrensbegränsande samarbeten och missbruk av dominerande ställning (2 kap. 1 § respektive 7 § konkurrenslagen) – en bedömning av den relevanta marknaden. Detta led har två delar: Dels en bedömning av den relevanta produktmarknaden, dels en bedömning av den relevanta geografiska marknaden.⁷ Marknadsbedömningen ligger till grund för bedömningen av företagskoncentrationens

⁴ Se till exempel Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål T 7499-16 och Patent- och marknadsdomstolens dom den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24.

⁵ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 7 och däri gjorda hänvisningar.

⁶ Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 18 januari 2017 i mål PMT 7497-16.

⁷ Se vidare kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i unionens konkurrenslagstiftning (C/2023/6789, 22.2.2024). Den relevanta produktmarknaden utgörs av de produkter som på grund av sina egenskaper m.m. är utbytbara med varandra. Den relevanta geografiska marknaden omfattar det område inom vilket de relevanta produkterna tillhandahålls och inom vilket konkurrensvillkoren är tillräckligt likartade för samtliga ekonomiska aktörer, så att det är möjligt att göra en rimlig bedömning av den anmälda företagskoncentrationens effekter på konkurrensen. Vid bedömningen av om konkurrensvillkoren ska anses så pass likartade att slutsatser kan dras om vad som är produktmarknaden och vad som är den geografiska marknaden kan en rad olika omständigheter ha betydelse, såsom produktens egenskaper, prissättning, marknadsandelar, nationella preferenser m.m. Se även Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 8–10.



effekter på konkurrensen och har ofta grundläggande betydelse för den slutliga bedömningen av koncentrationen.⁸

15. Det andra ledet i prövningen är en bedömning av företagskoncentrationens effekter på konkurrensen. Effektbedömningen bygger på marknadsbedömningen. Ordalydelsen "påtagligt hämma" i 4 kap. 1 § konkurrenslagen uttrycker, liksom artikel 2.3 i koncentrationsförordningen, det så kallade substanstestet. Effekten av koncentrationen måste vara substantiell, det vill säga vara påtaglig för konkurrensen mot bakgrund av den bedömning som gjorts om avgränsningen av den relevanta marknaden, för att koncentrationen ska förbjudas.⁹
16. Effektprövningen inleds ofta med bedömningen av om koncentrationen medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks, det så kallade dominanstestet.¹⁰ Därefter görs – oavsett om det föreligger en dominerande ställning eller inte – en bedömning av effekten av koncentrationen som helhet.
17. Vid bedömningen av en koncentrations inverkan på konkurrensen ska en jämförelse göras mellan de konkurrensvillkor som skulle bli följden av den anmälda koncentrationen och de villkor som skulle ha rått om koncentrationen inte skulle genomföras, ett så kallat kontrafaktiskt scenario. Ett kontrafaktiskt scenario är en hypotetisk bedömning av vad som skulle ha hänt koncentrationen förutan. Prövningen av effekterna av en koncentration bör göras mot det kontrafaktiska scenario som är det mest troliga utfallet utan koncentrationen.¹¹
18. Konkurrensverket har vid överklagande av verkets beslut om förbud eller åläggande bevisbördan för de omständigheter som läggs till grund för bedömningen av om en företagskoncentration är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en väsentlig del av det. Eftersom marknads-

⁸ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 7.

⁹ Se Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 8.

¹⁰ Med dominerande ställning förstås att ett företag har en sådan ekonomisk maktställning att den kan hindra upprätthållandet av en effektiv konkurrens på den relevanta marknaden, genom att ställningen tillåter företaget att i betydande mån agera oberoende i förhållande till sina konkurrenter. Se t.ex. EU-domstolens dom den 17 februari 2011 i mål C-52/09, Konkurrensverket mot TeliaSonera Sverige AB, EU:C:2011:83, punkt 23.

¹¹ Se Patent- och marknadsdomstolens beslut den 19 november 2024 i mål PMÄ 9076-24. Beslutet är överklagat till Patent- och marknadsöverdomstolen. Se även EU-domstolens dom den 13 juli 2023 i mål C-376/20 P, kommissionen mot CK Telecoms UK Investments, EU:C:2023:561, punkt 84–87 och däri gjorda hänvisningar, och EU-domstolens dom den 24 oktober 2024 i mål C-581/22 P, Thyssenkrupp mot kommissionen, EU:C:2024:821, punkt 91. Se även Karlsson och Osen Bergqvist, *Konkurrensrätt En handbok* (6 uppl., Norstedts Juridik, 2021), s. 706.



bedömningen ingår som ett led i effektbedömningen, har Konkurrensverket bevisbördan även för omständigheter som verket lägger till grund för avgränsningen av den relevanta marknaden.¹²

19. Vad gäller beviskravet har i svensk rättspraxis uttalats att beviskravet "styrkt/visat" gäller för de omständigheter som läggs till grund för ett beslut att förbjuda en företagskoncentration.¹³

Prövningen av vilken effekt en företagskoncentration kan ge upphov till är inriktad på ett hypotetiskt händelseförlopp. Vad avser den slutliga bedömningen av koncentrationens framtida effekter ska Konkurrensverket göra sannolikt att koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det.¹⁴ Detta gäller dock enbart den slutliga, hypotetiska bedömningen av koncentrationens effekter. Med hänvisning till praxis från EU-domstolen har Patent- och marknadsdomstolen i ett nyligen avgjort mål uttalat, såvitt avser den slutliga hypotetiska effektbedömningen, att beviskravet i ärenden om förbud mot en koncentration bör tillämpas så att Konkurrensverket, med hjälp av tillräckligt väsentliga och samstämmiga uppgifter, ska visa att det är mer sannolikt än osannolikt att den anmälda koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det.¹⁵

5 Överväganden och förslag

5.1 Ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen

Förslag: Kravet för meddelande av förbud eller åläggande att de konkurrenshämmande effekterna av en företagskoncentration avser en avsevärd del av landet tas bort. En koncentration som prövas enligt konkurrenslagen ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet.

¹² Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16 och Patent- och marknadsdomstolens beslut den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24.

¹³ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16.

¹⁴ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16.

¹⁵ Patent- och marknadsdomstolens beslut den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24. Beslutet är överklagat till Patent- och marknadsöverdomstolen. Se även EU-domstolens dom den 13 juli 2023 i mål C-376/20 P, kommissionen mot CK Telecoms UK Investments, EU:C:2023:561, punkterna 84–88.



Skälen för förslaget

Gällande ordning

20. En företagskoncentration som prövas enligt konkurrenslagen ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Vid prövningen av om en koncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks (4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen). Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts (4 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen).
21. Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en företagskoncentration, får en part i koncentrationen i stället för förbud åläggas att avyttra ett företag eller en del av ett företag, eller genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd (4 kap. 2 § första stycket konkurrenslagen). Ett åläggande enligt första stycket får inte vara mer långtgående än vad som krävs för att de skadliga effekterna av konkurrensbegränsningen ska undanröjas (4 kap. 2 § andra stycket konkurrenslagen).
22. Förutsättningarna för att besluta om åläggande enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen är i övrigt desamma som för förbud enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen. Av proportionalitetsprincipen följer att en koncentrations konkurrensskadliga effekter ska undanröjas på det minst ingripande sättet.¹⁶

Överväganden

Det bakomliggande syftet med rekvisitet

23. I 1982 års konkurrenslag introducerades särskilda regler om kontroll av företagsförvärv. En förutsättning för förbud mot ett företagsförvärv var enligt lagens 5 § att det var "*av särskild vikt från allmän synpunkt*". Detta motiverades i förarbetena av att "*[e]ndast de verkligt angelägna fallen bör mötas av ett sådant ingripande*"¹⁷. I förarbetena till 1982 års lag uttalades följande om innebörden av begreppet särskild vikt från allmän synpunkt.

"Från geografisk synpunkt ligger i begreppet särskild vikt till en början att marknaden är landet eller en stor del av landet. Den geografiska utbredningen behöver dock inte vara så stor, om marknaden har en betydelsefull andel av befolkningen. Så får främst anses vara fallet med storstadsregioner. Men också i övrigt gäller kravet på att saken

¹⁶ Se även 4 kap. 2 § konkurrenslagen.

¹⁷ Prop. 1981/82:165 s. 258.



skall vara av särskild vikt från allmän synpunkt, exempelvis för att den angår mycket väsentliga samhällsintressen med avseende på produktionen eller distributionen av en nytta som direkt eller indirekt berör en bred grupp av befolkningen inom landet.”¹⁸

24. Kravet på särskild vikt från allmän synpunkt var alltså tvådelat: Ett förbud kunde endast komma i fråga för konkurrensskadliga förvärv som påverkade åtminstone en stor del av landet eller en betydelsefull andel av befolkningen *och* som i sak angick mycket väsentliga samhällsintressen.
25. I 1993 års konkurrenslag ändrades förbudsbestämmelsen. Enligt 1993 års lag skulle ett förvärv förbjudas om det skapade eller förstärkte en dominerande ställning som väsentligt hämmade eller var ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på *”den svenska marknaden i dess helhet eller på en avsevärd del av den”* och det skedde på ett sätt som var *”skadligt från allmän synpunkt”*. Genom ändringen infördes i konkurrenslagen ett uttryckligt krav på den geografiska marknadens storlek i förhållande till landet som helhet. Ändringen innebar vidare att det av lagen uttryckligen framgick att ett ingripande kunde ske endast om den effektiva konkurrensen hämmades på ett sätt som var skadligt från allmän synpunkt. De två nya rekvisiten ersatte det tidigare kravet att ett ingripande skulle vara av särskild vikt från allmän synpunkt och får antas ha inneburit en viss kodifiering av förarbetsuttalandena till det ursprungliga kravet i 1982 års konkurrenslag.
26. År 1998 gjordes ändringar konkurrenslagen i syfte att bland annat underlätta lagtillämpningen.¹⁹ Såvitt avsåg koncentrationsreglerna diskuterade regeringen i förarbetena till 1998 års konkurrenslag det i 1993 års lag införda rekvisitet *”den svenska marknaden i dess helhet eller på en avsevärd del av den”*. Regeringen ansåg att det visserligen kunde hävdas att kravet kunde anses rymmas redan i kravet på skadlighet från allmän synpunkt och att den kursiverade formuleringen därför kunde utgå. Av förutsebarhetsskäl beslutades dock att den kursiverade ordalydelsen skulle behållas.²⁰ Lagtexten justerades dock till att avse konkurrensen *”inom landet”* i dess helhet eller inom en avsevärd del av *”det”*. I förarbetena klargjordes även att förbudsregeln i dåvarande 34 § inte var tillämplig när det gällde konkurrenshämmande effekter på lokala marknader. Det påpekades samtidigt att någon förändring av

¹⁸ Prop. 1981/82:165 s. 258.

¹⁹ Prop. 1997/98:130 s. 1.

²⁰ Prop. 1997/98:130 s. 27.



rättsläget inte avsågs med detta, utan att det var fråga om en mindre teknisk justering.²¹ Förbudsbestämmelsen behölls i övrigt oförändrad.

27. År 2000 genomfördes ytterligare ändringar i konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer.²² Såvitt avsåg förbudsbestämmelsen gjordes vissa mindre justeringar i lagtexten som föranleddes av att man nu gick över till begreppet företagskoncentration. Därutöver ersattes det dåvarande tilläggskravet för förbud att förvärvet ska vara skadligt från allmän synpunkt med en ny regel med innebörden att en koncentration ska förbjudas om ett förbud kan meddelas utan att väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts.²³ Som skäl för ändringen anfördes följande.

*"Vid det ytterligare närmande till EG-rätten som regeringens förslag innebär framstår det som olämpligt att behålla det nuvarande begreppet "skadligt från allmän synpunkt" som bedömningsnorm när det gäller något så centralt som själva de materiella förutsättningarna för förbud. Denna norm avviker mycket starkt från EG:s koncentrationsförordning. I linje med den allmänna inriktningen av regeringens förslag bör i stället utformas en sådan prövningsgrund vid sidan av konkurrenskriteriet som direkt och konkret pekar ut vilka allmänna intressen som kan motivera att en företagskoncentration som hämmar den effektiva konkurrensen inte förbjuds när förutsättningarna i övrigt är uppfyllda. Den nuvarande bestämmelsen bör därvid renodlas så att tyngdpunkten förläggs på det konkurrenskriterium som nu gäller. Huvudprövningen blir därmed helt konkurrensinriktad, genom att företagskoncentrationen bedöms efter kriteriet huruvida den skapar eller förstärker en dominerande ställning som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten av en effektiv konkurrens. I detta ligger det i sammanhanget tungt vägande samhällsekonomiska och konsumentpolitiska intresset av en långsiktigt väl fungerande marknad. Bestämmelsen bör utformas i nära överensstämmelse med vad som gäller enligt koncentrationsförordningen, så att så stor likhet som möjligt skapas med det EG-rättsliga systemet när det gäller bestämmelsernas reella innebörd beträffande den materiella prövningen av frågan om förbud mot en företagskoncentration."*²⁴

28. I 2008 års konkurrenslag gjordes ytterligare ändringar i förbudsbestämmelsen, bland annat för att klargöra att prövningen i allt väsentligt är inriktad på att göra en prognos över vilka effekter en företagskoncentration kan få för konkurrensen på den relevanta marknaden samt för att nå ytterligare rättslikhet med EU-rätten i fråga om den materiella bedömningen av koncentrationer.²⁵ I förarbetena till 2008 års konkurrenslag uttalade regeringen att det enligt dess uppfattning bör råda största möjliga rättslikhet mellan de svenska och de EU-rättsliga reglerna för bedömning av företagskoncentrationer.²⁶ Ändringarna

²¹ Prop. 1997/98:130 s. 27.

²² Prop. 1998/99:144.

²³ Prop. 1998/99:144 s. 86.

²⁴ Prop. 1998/99:144 s. 55.

²⁵ Prop. 2007/08:135 s. 190.

²⁶ Prop. 2007/08:135 s. 183.



innebar att den tidigare ordalydelsen om att prövningen avsåg om koncentrationen *"väsentligt hämmade eller var ägnad åt att hämma"* ersattes med enbart kravet att koncentrationen ska vara *"ägnad"* att leda till ett sådant hämmande. Vidare ersattes uttrycket *"väsentligt"* med *"påtagligt"*. Någon ändring av kravet att hämmandet ska avse konkurrensen inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det gjordes inte. Genom ändringarna fick förbudsbestämmelsen sin nuvarande utformning.

29. Det kan således konstateras att kravet i förbudsbestämmelsen på den geografiska marknadens storlek i förhållande till landet som helhet har sitt ursprung i 1982 års konkurrenslag och uttalanden i förarbetena till den lagen. Det ursprungliga syftet med kravet tycks ha varit att säkerställa att förbudsbestämmelsen skulle tillämpas endast i särskilt angelägna fall, när det var av särskild vikt från allmän synpunkt. En förutsättning för förbud var därför att förvärvet skulle påverka åtminstone en viss del av landet.

Innebörden av kravet på den geografiska marknadens storlek i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen

30. Genom rekvisitet *"en avsevärd del av [landet]"* uppställs enligt förarbetena ett krav på den relevanta marknadens relativa geografiska storlek i förhållande till landet som helhet.²⁷ För att en företagskoncentration ska kunna förbjudas enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen krävs att den relevanta geografiska marknaden är av en viss storlek i förhållande till landet i övrigt.
31. Den relevanta marknaden i ett koncentrationsärende består dels av en eller flera relevanta geografiska marknader, dels av en eller flera relevanta produktmarknader. Medan den relevanta produktmarknaden ger besked om vilka produkter eller tjänster som är utbytbara med varandra²⁸, ger den relevanta geografiska marknaden besked om den geografiska omfattningen av produktmarknaden, det vill säga det geografiska område inom vilket konkurrensvillkoren är tillräckligt likartade för samtliga ekonomiska aktörer.²⁹
32. Rekvisitet *"en avsevärd del av [landet]"* i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen ska inte sammanblandas med kravet i samma bestämmelse om att effekterna av företagskoncentrationen ska hämma konkurrensen *"påtagligt"* på den relevanta marknaden. Medan det förstnämnda

²⁷ Prop. 1998/99:144 s. 27.

²⁸ Se till exempel EU-domstolens dom den 18 april 1975 i mål 6/72, Europemballage mot kommissionen [även kallad Continental Can], EU:C:1975:50, punkt 32 f.

²⁹ Se till exempel EU-domstolens dom den 31 mars 1998 i de förenade målen C-68/94 och C-30/95, Frankrike och Société commerciale des potasses et de l'azote och Entreprise minière et chimique mot kommissionen [även kallad Kali & Salz], EU:C:1998:148, punkt 143.

rekvisitet tar sikte på den relevanta marknadens relativa storlek i förhållande till landet som helhet, tar kravet om påtaglighet sikte på de konkurrenshämmande effekternas relativa betydelse för konkurrensen på den relevanta marknaden.

33. Av lagtexten framgår inte hur litet det påverkade området får vara i geografiskt hänseende för att ett förbud ska kunna meddelas. Någon procentuell gräns för marknadens storlek i förhållande till landet i övrigt anges inte. I förarbetena till 1993 års konkurrenslag har emellertid konstaterats att rekvisitet "*en avsevärd del av [landet]*" i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen kan vara uppfyllt när konkurrensproblemen omfattar ett landskap eller ett län. Även ett mindre område kan anses utgöra en avsevärd del av landet om det omfattar en betydelsefull del av befolkningen, såsom en storstadsregion.³⁰
34. Det finns inte några avgöranden med prejudicerande verkan från svensk domstol om tolkningen av rekvisitet. Enligt rättspraxis från Stockholms tingsrätt kan dock rekvisitet "*en avsevärd del av landet*" vara uppfyllt när en koncentration berör ett stort antal lokala marknader.³¹

Förbudsbestämmelsen i EU:s koncentrationsförordning

35. Vad gäller EU:s koncentrationskontroll regleras förutsättningarna för förbud i artikel 2.3 i koncentrationsförordningen.³² Enligt bestämmelsen ska en företagskoncentration som påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den, i synnerhet till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks, förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden.
36. Den svenska språkversionen av artikel 2.3 i koncentrationsförordningen använder begreppet "*väsentlig*" för att beskriva den del av den gemensamma marknaden som de konkurrenshämmande effekterna ska beröra för att ett förbud ska kunna meddelas. Ordalydelsen i artikel 2.3 i koncentrationsförordningen skiljer sig således från den i 4 kap. 1 § konkurrenslagen, där i stället begreppet "*avsevärd*" används.
37. Kravet i konkurrenslagen att konkurrenshämningen ska avse en avsevärd del av landet infördes innan Sverige blev medlem i EU, och fick sin nuvarande utformning genom ändringar 1998. Skillnaden i

³⁰ Prop. 1992/93:56 s. 98.

³¹ Stockholms tingsrätts dom den 16 december 2014 i mål nr T 3629-14, Konkurrensverket mot Svensk Fastighetsförmedling Aktiebolag och Swedbank Franchise AB, s. 131. Stockholms tingsrätt ansåg att ett sjuttioalokala fastighetsmäklarmarknader tillsammans utgjorde en avsevärd del av landet.

³² I artikel 2.2 i koncentrationsförordningen anges att en koncentration som *inte* påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den, i synnerhet till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks, ska förklaras förenlig med den gemensamma marknaden.



ordalydelse mellan konkurrenslagen och koncentrationsförordningen i det här avseendet har inte kommenterats i förarbetena till ändringarna i konkurrenslagen. Det följer dock av både förarbeten och svensk rättspraxis att förbudsbestämmelsen i 4 kap. 1 § konkurrenslagen i materiellt hänseende ska tolkas i linje med EU-rätten och att den materiella prövningen av en företagskoncentration ska vara densamma oavsett om prövningen sker enligt konkurrenslagen eller koncentrationsförordningen.³³ Det har vidare anförts att det är en förutsättning att man i den svenska rättstillämpningen fullt ut kan dra nytta av EU:s rättspraxis och att den svenska rättsutvecklingen beträffande bedömningen av koncentrationer också kan följa utvecklingen inom EU-rätten.³⁴

38. Någon materiell skillnad mellan begreppen "*avsevärd*" i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen och "*väsentlig*" i motsvarande förbudsbestämmelse i koncentrationsförordningen bör således inte vara avsedd. Kravet i den svenska förbudsbestämmelsen att de konkurrens-hämmande effekterna ska avse landet i dess helhet eller en avsevärd del av det får således antas motsvara EU-rättens krav att koncentrationen ska hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den, med den skillnaden att de svenska reglerna avser Sverige och inte den gemensamma marknaden.
39. EU-domstolen och kommissionen har vid ett flertal tillfällen bedömt frågan om ett särskilt geografiskt område kan klassificeras som en väsentlig del av den gemensamma marknaden. I *Suiker Unie* uttalade EU-domstolen att mönstret för och omfattningen av produktionen och förbrukningen av den aktuella produkten, såväl som säljarnas och köparnas vanor och ekonomiska möjligheter, ska beaktas vid denna prövning.³⁵ Vidare har kommissionen uttalat att faktorer som de berörda tjänsternas och territoriernas ekonomiska betydelse, omfattningen av gränsöverskridande handel och allmänna geografiska faktorer ("*general geographic factors*") är relevanta vid bedömningen.³⁶
40. Vad gäller omfattningen av förbrukningen av den aktuella produkten har kommissionen beaktat hur stor del av den totala förbrukningen av den relevanta produkten eller tjänsten som sker på den relevanta marknaden. Exempelvis har kommissionen bedömt att ett antal lokala marknader som tillsammans stod för mindre än en procent av EU:s

³³ Se till exempel Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål T 7499-16 och Patent- och marknadsdomstolens dom den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24. Se även prop. 2007/08:135 s. 182 ff.

³⁴ Prop. 2007/08:135 s. 183.

³⁵ EU-domstolens dom den 16 december 1975 i de förenade målen 40–48, 50, 54–56, 111, 113 och 114/73, Coöperatieve Vereniging "Suiker Unie" UA m.fl. mot kommissionen, EU:C:1975:174, punkt 371.

³⁶ Ärende M.5112, *Rewe/Plus Discount*, kommissionsbeslut den 3 juli 2008, punkt 32 och däri refererade beslut.



totala konsumtion av en viss produkt inte utgjorde en väsentlig del av den gemensamma marknaden.³⁷ Vidare har kommissionen i ett beslut rörande dagligvaruhandel ansett att tre tjeckiska städer inte kunde klassas som en väsentlig del av den gemensamma marknaden mot bakgrund av att befolkningen i dessa områden tillsammans uppgick till mindre än 0,05 procent av EU:s totala befolkning och att den totala försäljningsvolymen i de relevanta områdena endast uppgick till mindre än 0,05 procent av den totala detaljhandelsförsäljningen inom EU.³⁸ Varken kommissionen eller EU-domstolen har dock fastställt några konkreta tröskelvärden som ledning för bedömningen av när en geografisk marknad utgör en väsentlig del av den gemensamma marknaden.

41. Att en marknad har en begränsad fysisk storlek har inte utgjort ett hinder för kommissionen att klassificera den som en väsentlig del av den gemensamma marknaden. Till exempel har kommissionen ansett att en flygplats kan uppfylla kriteriet.³⁹ I detta avseende kan även paralleller dras till EU-domstolens och kommissionens praxis rörande förbudet mot missbruk av dominerande ställning i artikel 102 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. I likhet med förbudsbestämmelsen i koncentrationsförordningen uppställer artikel 102 i fördraget ett rekvisit om att det aktuella företags eller företagens dominerande ställning ska omfatta hela den inre marknaden eller en väsentlig del av den. Vid tolkningen av detta rekvisit har en hamn⁴⁰ respektive en flygplats⁴¹ ansetts utgöra en väsentlig del av den gemensamma marknaden.
42. Det kan således konstateras att ett flertal faktorer är relevanta vid kommissionens bedömning av om en viss geografisk marknad kan klassificeras som en väsentlig del av den gemensamma marknaden enligt artikel 2.3 i koncentrationsförordningen, såsom marknadens ekonomiska betydelse, förekomsten av gränsöverskridande handel, geografiska faktorer och befolkningsmängd. Utifrån förarbetena till konkurrenslagen verkar dock de relevanta bedömningskriterierna vid prövningen av rekvisitet "*en avsevärd del av [landet]*" i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen vara begränsade till den aktuella marknadens geografiska utbredning och befolkningsmängd. Det är oklart om en

³⁷ Ärende IV/M.460, *Holdercim/Cedest*, kommissionsbeslut den 6 juli 1994, punkt 15.

³⁸ Ärende M.3905, *Tesco/Carrefour*, kommissionsbeslut den 22 december 2005, punkt 32. Se även ärende M.5112, *Rewe/Plus Discount*, kommissionsbeslut den 3 juli 2008, punkt 32–38.

³⁹ Se ärende IV/M.1383, *Exxon/Mobil*, kommissionsbeslut den 29 september 1999, punkt 813, och ärende M.4170, *LSG Lufthansa Service Holding/Gate Gourmet Switzerland*, kommissionsbeslut den 19 juli 2006, punkt 23.

⁴⁰ EU-domstolens dom den 10 december 1991 i mål C-179/90, *Merci convenzionali porto di Genova SpA mot Siderurgica Gabrielli SpA*, EU:C:1991:464, punkt 15.

⁴¹ Ärende IV/34.801, *Flughafen Frankfurt/Main AG*, kommissionsbeslut den 14 januari 1998, punkt 57–58.

skillnad härvidlag är avsedd mellan rekvisitet i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen och motsvarande rekvisit i koncentrationsförordningen, i den meningen att det svenska rekvisitet är mer begränsat i fråga om när det är uppfyllt.

43. Vad gäller syftet med rekvisitet "*en väsentlig del av [gemensamma marknaden]*" i artikel 2.3 i koncentrationsförordningen kan följande noteras. Enligt artikel 9 i förordningen kan en företagskoncentration som har gemenskapsdimension under vissa förutsättningar hänskjutas till en medlemsstat för prövning av en behörig myndighet i den staten. Sådana förutsättningar kan föreligga om (a) en koncentration hotar att påtagligt påverka konkurrensen på en marknad inom den medlemsstaten som uppvisar alla kännetecken på en avgränsad marknad, eller (b) en koncentration påverkar konkurrensen på en marknad inom den medlemsstaten som uppvisar alla kännetecken på en avgränsad marknad och som inte utgör en väsentlig del av den gemensamma marknaden (artikel 9 (a) och (b)). Vilken av förutsättningarna som är för handen avgör kommissionens prövning av frågan (artikel 9.3).
44. Rekvisitet "*en väsentlig del av [gemensamma marknaden]*" i artikel 2.3 i koncentrationsförordningen har således i förordningen inte enbart betydelse som en förutsättning för förbud, utan rekvisitet har även betydelse för att avgöra vilka koncentrationer som lämpligen kan hänskjutas till en medlemsstat för prövning av den statens behöriga myndighet. I det senare avseendet används rekvisitet för att undanta sådana koncentrationer vars påverkan på konkurrensen kan betraktas som mer av en nationell angelägenhet, låt vara att koncentrationen har gemenskapsdimension utifrån rådande anmälningströsklar. Vid ett hänskjutande till en medlemsstat kan koncentrationen prövas och eventuellt förbjudas enligt medlemsstatens nationella lagstiftning.

En majoritet av länder i EES tillämpar inte ett krav på att de konkurrenshämmande effekterna ska avse en avsevärd del av landet

45. Konkurrensverket har kartlagt vilka förutsättningar som behöver vara uppfyllda för meddelande av förbud eller åläggande i fråga om företagskoncentrationer enligt rättsordningarna i övriga länder i EES⁴² och Storbritannien, se **Bilaga 1**. Undersökningen har särskilt tagit sikte på om ett rekvisit motsvarande kravet i 4 kap. 1 § första stycket

⁴² Kartläggningen omfattar inte Luxemburg och Liechtenstein som saknar nationella bestämmelser rörande koncentrationskontroll.



konkurrenslagen, att de konkurrenshämmande effekterna ska avse "*en avsevärd del av [landet]*", tillämpas även i dessa jurisdiktioner.⁴³

46. Konkurrensverkets kartläggning visar att en övervägande majoritet av de undersökta jurisdiktionerna inte tillämpar något rekvisit motsvarande det svenska kravet. Av de 30 länder som ingått i Konkurrensverkets kartläggning tillämpar 22 länder, cirka 73 procent, inte ett sådant rekvisit. De länder som tillämpar ett motsvarande rekvisit som det svenska är Finland, Belgien, Cypern, Grekland, Italien, Portugal, Rumänien och Slovenien. De relevanta förbudsbestämmelserna i Rumänien, Malta, Nederländerna och Spanien uppställer förvisso ett krav på att koncentrationen måste påtagligt hämma en effektiv konkurrens på hela *eller delar* av den nationella marknaden. Den kvalificerade termen *avsevärd* tillämpas däremot inte i dessa länder.
47. Även om de tyska koncentrationsreglerna saknar ett rekvisit motsvarande rekvisitet "*en avsevärd del av [landet]*" i 4 kap. 1 § konkurrenslagen, innehåller de ett undantag som innebär att den tyska konkurrensmyndigheten, Bundeskartellamt, är förhindrad att ingripa mot en företagskoncentration som hämmar konkurrensen på en marknad där den totala försäljningsvolymen är mindre än 20 miljoner euro under det år som föregår koncentrationen. Detta undantag kallas för klausul om mindre marknader (*bagatellmarktklausel*), och innebär i praktiken att Bundeskartellamt kan vara förhindrad att ingripa mot koncentrationer som leder till konkurrensproblem på små marknader. De tyska koncentrationsreglerna innehåller alltså en gräns för hur liten den relevanta marknaden får vara för att ett förbud ska få meddelas. Till skillnad från rekvisitet "*en avsevärd del av [landet]*", som innebär ett krav på marknadens relativa storlek i förhållande landet som helhet, är det i Tysklands fall fråga om ett kvantitativt mått i form av en omsättningströskel. Det tyska rekvisitet utgör alltså inte något krav på geografisk utbredning.
48. Vad specifikt gäller de nordiska länderna kan noteras att de relevanta förbudsbestämmelserna i varken Danmark, Island, Norge eller Grönland uppställer ett krav på storleken på den geografiska marknaden. Endast Sveriges och Finlands förbudsbestämmelser innehåller ett sådant krav.

⁴³ Underlaget till Bilaga 1 baseras på Konkurrensverkets egen kartläggning med utgångspunkt i offentliga källor. Syftet med kartläggningen har varit att undersöka om andra länder inom EES tillämpar ett rekvisit motsvarande rekvisitet "*en avsevärd del av landet*" och, i förekommande fall, hur det tillämpas i praktiken. Uppföljande kontakter har också tagits med konkurrensmyndigheterna i Norge, Finland och Danmark om deras erfarenheter av företagskoncentrationer på lokala marknader.



49. Även om Finlands och Sveriges koncentrationsregler innehåller snarlika förbudsbestämmelser, verkar tolkningen av rekvisitetet "*en avsevärd del av [landet]*" skilja sig mellan regelverken.
50. Enligt förarbetena till den finska konkurrenslagen kan en större stad, en tätort eller ett landskap anses vara en väsentlig del av den finländska marknaden.⁴⁴ En tätort definieras enligt den nordiska tätortsdefinitionen, som fastställdes av de statistikansvariga myndigheterna i de nordiska länderna 1960, som en bebyggelsekoncentration med minst 200 invånare och som mest 200 meter mellan byggnaderna.⁴⁵ Skrivningarna i de finska förarbetena ger alltså utrymme för den finska konkurrensmyndigheten att ingripa mot företagskoncentrationer på små, lokala marknader. Den finska konkurrensmyndigheten har också ingripit mot koncentrationer som skulle ha gett upphov till konkurrensproblem på lokal nivå. Exempelvis beslutade myndigheten i januari 2022 att villkorligt godkänna Mehiläinen Oy:s förvärv av Fysios Holding Oy.⁴⁶ Enligt myndighetens utredning skulle förvärvet leda till konkurrenshämmande effekter på marknaden för fysioterapi som betalas av privatkunder i Vasa, en stad med omkring 70 000 invånare, och godkännandebeslutet villkorades därför av strukturella åtaganden från parterna i koncentrationen.

Konkurrensen på vissa marknader är lokal till sin karaktär

51. Genom kravet att de konkurrenshämmande effekterna ska avse en "*en avsevärd del av [landet]*" undantas från förbudsbestämmelsen i 4 kap. 1 § konkurrenslagen sådana företagskoncentrationer som kan leda till konkurrensproblem på små, lokala marknader, oaktat hur allvarliga konkurrensproblemen är och hur betydelsefulla de varor eller tjänster som påverkas är för konsumenterna och samhällsekonomin. Koncentrationer som begränsar konkurrensen på marknader som är lokala i geografisk omfattning, och som är mindre än ett landskap eller ett län samt inte omfattar en betydelsefull del av befolkningen, såsom en storstadsregion, kan enligt förarbetena inte förbjudas med dagens förbudsbestämmelse.⁴⁷

⁴⁴ RP 88/2010 rd s. 76. Tillgänglig via följande länk: https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/HallituksenEsitys/Documents/rp_88+2010.pdf.

⁴⁵ SCB, *Statistiska tätorter och småorter 2020 Befolkning och arealer, bebyggelsestruktur och bostäder, förvärvsarbetande*, s. 47, tillgänglig via följande länk: https://www.scb.se/contentassets/ec782888290c4c35bc9d6ef503a1c4bc/mi0810_2020a01_mi38br2201.pdf. Se även den finska Statistikcentralens definition av tätort, tillgänglig via följande länk: https://stat.fi/meta/kas/taajama_sv.html.

⁴⁶ Konkurrens- och konsumentverkets beslut den 20 januari 2022 i dnr KKV/868/14.00.10/2021, Mehiläinen Oy / Fysios Holding Oy. Se Konkurrens- och konsumentverkets pressmeddelande via följande länk: <https://www.kkv.fi/sv/aktuellt/meddelanden/kkv-godkande-villkorligt-foretagsforvarvet-mellan-mehilainen-och-fysios/>.

⁴⁷ Prop. 1992/93:56 s. 98. Se även prop. 1998/99:144 s. 27.



52. Kravet "*en avsevärd del av [landet]*", och därmed förbudsbestämmelsens tillämpning, hänger samman med den relevanta marknadens relativa, geografiska storlek.⁴⁸ En relevant marknad är en konkurrensrättslig konstruktion. Vad som utgör en relevant marknad sammanfaller inte alltid med vad som i affärsmässig eller vardaglig mening förstås med en marknad. Exempelvis kan företag själva anse sig konkurrera på en marknad som omfattar hela eller en viss del av landet, medan de i konkurrensrättslig mening anses konkurrera på relevanta marknader av helt andra produktmässiga eller geografiska omfattningar.
53. Vissa marknader är sådana att de från ett konkurrensrättsligt perspektiv är att anse som lokala eller små. Det kan exempelvis bero produkternas eller tjänsternas karaktär eller på sättet som kunder eller konsumenter efterfrågar dessa. Exempel på sådana marknader är marknader för apotek, optiker, veterinärer och bilverkstäder.⁴⁹
54. Dagligvarumarknaden är ett exempel på en marknad där konkurrensen framför allt sker på lokal nivå. Konkurrensverket har de senaste åren i ett antal ärenden rörande förvärv på dagligvarumarknaden analyserat företagskoncentrationernas effekter utifrån snäva geografiska marknader.⁵⁰ Vid exempelvis prövningen av Axfood Investering och Utveckling AB:s anmälda förvärv av City Gross Sverige AB 2024 bedömde Konkurrensverket effekterna av koncentrationen utifrån en lokalmarknadsanalys med ett upptagningsområde motsvarande 5 till 15 minuters körtid från respektive butik.⁵¹ Även kommissionen och konkurrensmyndigheterna i Norge, Danmark och Storbritannien har i tidigare beslut använt en liknande marknadsavgränsning.⁵²
55. Konkurrensverket har i tre rapporter rörande livsmedelsbranschen belyst problemet med verkets begränsade möjligheter att ingripa mot företagskoncentrationer som endast hämmar konkurrensen på mindre,

⁴⁸ Prop. 1998/99:144 s. 27.

⁴⁹ Se Konkurrensverkets beslut den 29 juni 2022 i dnr 397/2022, Euroapotheca Holding SWE AB/Oriola Oy, Konkurrensverkets beslut den 14 juni 2004 i dnr 212/2004, Bilia Personbilar AB/Eneqvist Bil AB, ärende M.9569, *Essilorluxottica/GrandVision*, kommissionsbeslut den 23 mars 2021 och beslut av Competition and Markets Authority den 30 juni 2023 i ärende ME/7026-7033/22, *Independent Vetcare Limited (IVC) / multiple independent veterinary businesses merger inquiries*.

⁵⁰ Se Konkurrensverkets beslut den 15 oktober 2024 i dnr 505/2024, Axfood Investering och Utveckling/City Gross Sverige, Konkurrensverkets beslut den 16 september 2021 i dnr 361/2021, Axfood Investering och Utveckling/Bergendahl Food Holding, och Konkurrensverkets beslut den 17 juni 2019 i dnr 344/2019, Coop Butiker & Stormarknader/Netto Marknad Sverige.

⁵¹ Konkurrensverkets beslut den 15 oktober 2024 i dnr 505/2024, Axfood Investering och Utveckling/City Gross Sverige, punkt 61.

⁵² Se Konkurrensverkets beslut den 15 oktober 2024 i dnr 505/2024, Axfood Investering och Utveckling/City Gross Sverige, punkt 58–60 och däri refererade beslut.



lokala marknader.⁵³ Mot bakgrund av den bristande konkurrensen i livsmedelskedjan betonade Konkurrensverket i sin genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024 att behovet av en ändring av koncentrationsreglerna är stort och en ändring angelägen.

*"Konkurrensverket har även tidigare framfört behovet av justerade förvävsregler för att kunna värna konkurrensen i hela Sverige. Med gällande koncentrationsregler och kravet på effekter inom en avsevärd del av landet har Konkurrensverket begränsade möjligheter att ingripa mot företagskoncentrationer som enbart påverkar mindre lokala marknader, även om koncentrationen skulle hämma konkurrensen på en sådan marknad. I nuläget kan Konkurrensverket exempelvis inte ingripa mot en företagskoncentration som berör en ort med enbart två butiker, även om de efter koncentrationens genomförande skulle ingå i samma kedja, vilket skulle innebära att konsumenterna helt fräntogs valmöjlighet. Under rådande förhållanden kan Konkurrensverket enbart skydda konkurrensförhållandena på en mindre ort om den, tillsammans med andra, utgör en avsevärd del av landet. Om Konkurrensverket ska kunna värna konkurrensen i alla delar av landet krävs därför en lagändring. Genomlysningen har även bekräftat att behovet av en sådan justering är angelägen."*⁵⁴

56. Kravet på den relevanta geografiska marknadens relativa storlek har påverkat Konkurrensverkets möjlighet att agera mot företagskoncentrationer på dagligvarumarknaden som bedömts leda till lokala konkurrenshämmande effekter. Ett exempel är att Konkurrensverket 2019 lämnade Coop Butiker & Stormarknader AB:s förvärv av Netto Marknad Sverige AB utan åtgärd.⁵⁵ I ärendet genomförde Konkurrensverket en lokalmarknadsanalys med utgångspunkt från butikernas respektive upptagningsområden. Upptagningsområdena definierades snävt som ett köravstånd med bil om 5–15 minuter. För potentiellt berörda områden i stadsmiljöer användes ännu snävare upptagningsområden med endast två minuters körsträcka. Utifrån analysen identifierades knappt tjugo geografiska områden där potentiellt negativa effekter av koncentrationen skulle kunna uppstå på lokal nivå. Inom två av dessa områden fanns en påtaglig risk för konkurrenshämmande effekter på lokal nivå. Då omsättningen inom dessa två områden endast motsvarade cirka 0,09 procent av dagligvarumarknadens totala omsättning i Sverige, bedömdes marknaderna inte utgöra en "avsevärd" del av landet. Koncentrationen lämnades utan åtgärd, trots de identifierade konkurrensproblemen i vissa områden.⁵⁶

⁵³ Se Konkurrensverket, *Konkurrensverkets genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024*, Rapport 2024:5, s. 16 f., Konkurrensverket, *Livsmedelskedjan – konkurrens i kristider*, Analys i korthet 2023:6, s. 32, och Konkurrensverket, *Hinder för konkurrens i dagligvaru- och grossistledet*, Analys i korthet 2023:10, s. 12.

⁵⁴ Konkurrensverket, *Konkurrensverkets genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024*, Rapport 2024:5, s. 17.

⁵⁵ Konkurrensverkets beslut den 17 juni 2019 i dnr 344/2019, Coop Butiker & Stormarknader/Netto Marknad Sverige.

⁵⁶ Se Konkurrensverket, *Livsmedelskedjan – konkurrens i kristider*, Analys i korthet 2023:6, s. 23 och Konkurrensverket, *Hinder för konkurrens i dagligvaru- och grossistledet*, Analys i korthet 2023:10, s. 11.

57. Konkurrensverket noterar att både den danska och norska konkurrensmyndigheten har vidtagit åtgärder på dagligvarumarknaden avseende konkurrensproblem på lokala marknader. Exempelvis villkorade den danska konkurrensmyndigheten sitt beslut att lämna Salling Groups A/S förvärv av konkurrenten ALDI Danmark ApS 13 danska butiker och åtta pågående butiksprojekt av ett åtagande.⁵⁷ I beslutet definierades marknaden för dagligvaruhandel som lokal, med utgångspunkt i en körtid om 10 minuter från respektive butik. Vidare har den norska konkurrensmyndigheten ålagt ett antal företag som är aktiva på dagligvarumarknaden att informera konkurrensmyndigheten om förvärv som inte är anmälningspliktiga enligt omsättningströsklarna i den norska konkurrenslagen. En sådan upplysningsplikt kan åläggas aktörer på marknader där även mindre förvärv bedöms kunna påverka konkurrensen på lokal nivå.⁵⁸
58. En effektiv koncentrationskontroll är nödvändig för att upprätthålla väl fungerande marknader, inte minst på marknader som redan präglas av en hög koncentrationsgrad. Som Konkurrensverket har konstaterat i sin genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024 är den svenska dagligvaruhandeln mycket koncentrerad, samtidigt som konsumentpriserna de senaste åren har ökat.⁵⁹ Då dagligvarumarknaden präglas av stora företag men konkurrensen i konsumentledet sker på lokal nivå och Konkurrensverket är förhindrat att ingripa mot företagskoncentrationer som endast påverkar förhållandevis små och lokala marknader, finns en risk att marknaden kommer att ytterligare koncentreras i framtiden, med ytterligare försvagad konkurrens som följd.

Utredningen KN 2023:03 och en eventuell informationsplikt för företag avseende icke anmälningspliktiga företagskoncentrationer

59. Regeringen gav den 28 september 2023 en särskild utredare i uppdrag att överväga om det finns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet (KN 2023:03). I kommittédirektivet konstaterar regeringen att "[d]et finns situationer där det från konkurrenssynpunkt kan vara viktigt för Konkurrensverket att få information om en koncentration även om anmälningsplikten enligt konkurrenslagen inte är uppfylld".⁶⁰ Utredaren ska bland annat ta ställning till om det i konkurrenslagen bör införas en informationsplikt för företag som genomför företagskoncentrationer

⁵⁷ Konkurrenserådets beslut den 29 november 2023, Salling Groups A/S / ALDI Danmark ApS, tillgängligt via följande länk: <https://kfst.dk/media/ktqi1qjf/20231129-salling-group-og-aldi-danmark-fusion.pdf>.

⁵⁸ Konkurransetilsynet, *Opplysningsplikt for særskilde marknader*, <https://konkurransetilsynet.no/fusjoner-og-oppkjop-%c2%a716/opplysningsplikt-for-saerskilde-marknader/>.

⁵⁹ Konkurrensverket, *Konkurrensverkets genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024*, Rapport 2024:5, s. 4.

⁶⁰ Kommittédirektiv dir. 2023:136 s. 7.

som inte omfattas av anmälningssplikten enligt konkurrenslagen. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

60. På grund av utformningen av omsättningströsklarna i 4 kap. 6 och 7 §§ konkurrenslagen kan det finnas företagskoncentrationer som skulle kunna hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens men som inte fångas av anmälningssplikten.⁶¹ En typ av koncentration som typiskt sett inte träffas av omsättningströsklarna i 4 kap. 6 § konkurrenslagen, men där förutsättningarna för ett anmälningssåläggande enligt 4 kap. 7 § konkurrenslagen skulle kunna vara uppfyllda, är ett större företags förvärv av en aktör med begränsad omsättning som verkar på en lokal marknad. På dagligvarumarknaden skulle man kunna tänka sig att en större nationell aktörs förvärv av en lokal livsmedelsbutik inte skulle träffas av den obligatoriska anmälningssplikten (förutsatt att den mindre aktörens omsättning i Sverige inte uppgår till 200 miljoner kronor). En sådan koncentration skulle dock, beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, kunna hämma konkurrensen på lokal nivå.
61. Konkurrensverket noterar att en form av informationsplikt redan finns i bland annat Norge. Den norska konkurrensmyndigheten, *Konkurransetilsynet*, har möjlighet att ålägga vissa företag en upplysningsplikt rörande samtliga företagskoncentrationer de ingår i, oavsett om koncentrationerna omfattas av anmälningssplikt eller inte.⁶² En sådan upplysningsplikt gäller under en tvåårsperiod men vid utgången av perioden kan ett nytt åläggande meddelas. På Konkurransetilsynet:s webbplats anges att en upplysningsplikt kan åläggas aktörer som är aktiva på marknader där bland annat graden av lokal konkurrens är central.⁶³ Aktörer på exempelvis marknaden för drivmedel, kraftproduktion, avfallshantering och dagligvaruhandel omfattas i dagsläget av sådan upplysningsplikt.⁶⁴ Konkurransetilsynet har även möjlighet att ålägga parterna i en koncentration som inte omfattas av anmälningssplikt att anmäla denna under vissa förutsättningar.⁶⁵

⁶¹ Se ovan punkt 6.

⁶² Konkurranseloven § 24, tillgänglig via följande länk: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-03-05-12/KAPITTEL_4#KAPITTEL_4.

⁶³ Konkurransetilsynet, *Opplysningsplikt for særskilde marknader*, <https://konkurransetilsynet.no/fusjoner-og-oppkjop-%c2%a716/opplysningsplikt-for-saerskilde-marknader/>.

⁶⁴ För en fullständig lista över de aktörer som är ålagda upplysningsplikt, och de marknader som dessa aktörer är verksamma på, se följande länk: <https://konkurransetilsynet.no/fusjoner-og-oppkjop-%c2%a716/opplysningsplikt-for-saerskilde-marknader/>.

⁶⁵ Konkurranseloven § 18 tredje stycket, tillgänglig via följande länk: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-03-05-12/KAPITTEL_4#KAPITTEL_4.

62. Som behandlats i föregående avsnitt uppställer förbudsbestämmelsen i den norska konkurrenslagen inget krav på storleken på den geografiska marknaden. Konkurransetilsynet kan därmed ingripa mot en företagskoncentration som endast leder till konkurrensproblem på lokal nivå. Att ålägga aktörer upplysningsplikt är ett sätt för Konkurransetilsynet att bli uppmärksammat på koncentrationer som inte omfattas av anmälningssplikt, men som berör marknader där bland annat lokal konkurrens är central och ytterligare konsolidering kan vara problematisk. På basis av den information Konkurransetilsynet får av aktörerna som träffas av upplysningsplikten kan myndigheten besluta om ett eventuellt anmälningssåläggande.
63. För att ta ställning till om en part ska åläggas att anmäla en företagskoncentration enligt 4 kap. 7 § konkurrenslagen använder Konkurrensverket i dagsläget information från exempelvis media, tips och klagomål. Dessa informationskällor är begränsade, vilket innebär att det endast är vissa koncentrationer som Konkurrensverket får kännedom om. Om en bestämmelse införs i konkurrenslagen som fastställer en skyldighet för företag att under vissa förutsättningar informera Konkurrensverket om en koncentration som inte omfattas av anmälningssplikten, men där verket med tillämpning av dagens regler skulle kunna besluta om anmälningssåläggande, skulle verket kunna använda även denna information till grund för bedömningen av om det finns skäl att ålägga en part i koncentrationen att göra en anmälan. Beroende av den närmare utformningen av en sådan informationsplikt finns anledning att anta att Konkurrensverket skulle kunna få kännedom om fler koncentrationer som kan motivera ett anmälningssåläggande än vad som är fallet i dag. Dessa koncentrationer kan vara sådana att de leder till effekter på lokala marknader.

Slutsats

64. Kravet i förbudsbestämmelsen på den geografiska marknadens storlek i förhållande till landet som helhet har sitt ursprung i 1982 års konkurrenslag och uttalanden i förarbetena till denna lag. Det ursprungliga syftet med kravet tycks ha varit att säkerställa att förbudsbestämmelsen skulle tillämpas endast i särskilt angelägna fall, när det var av särskild vikt från allmän synpunkt. En förutsättning för förbud var därför att förvärvet skulle påverka åtminstone en viss del av landet.
65. Genom kravet "*en avsevärd del av [landet]*" 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen undantas från förbudsbestämmelsen sådana koncentrationer som kan leda till konkurrensproblem på små, lokala marknader, oavsett hur allvarliga konkurrensproblemen är och hur betydelsefulla de varor eller tjänster som påverkas är för konsumenterna och samhällsekonomin.

66. Vissa marknader är sådana att de från ett konkurrensrättsligt perspektiv i princip alltid är att anse som lokala eller små. Det kan exempelvis bero på produkternas eller tjänsternas karaktär eller på sättet som kunder eller konsumenter efterfrågar dessa. Dagligvarumarknaden är ett exempel på en marknad där konkurrensen om kundernas och konsumenternas efterfrågan framför allt sker på lokal nivå. Relevanta marknader i koncentrationsärenden avseende dagligvaruhandeln har i såväl Konkurrensverkets som i andra konkurrensmyndigheters beslutspraxis ansetts som mest omfatta geografiska områden motsvarande körsträckor för konsumenter om 2–15 minuter, där den lägre delen av intervallet använts för områden i stadsmiljö. Konkurrensverket har i tre rapporter rörande livsmedelsbranschen belyst problemet med verkets begränsade möjligheter att ingripa mot företagskoncentrationer som endast hämmar konkurrensen på mindre, lokala marknader.⁶⁶
67. En effektiv koncentrationskontroll är nödvändig för att upprätthålla väl fungerande marknader, inte minst på marknader som redan präglas av en hög koncentrationsgrad. Ett exempel är den svenska dagligvaruhandeln. Som Konkurrensverket har konstaterat i sin genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024 är den svenska dagligvaruhandeln mycket koncentrerad, samtidigt som konsumentpriserna de senaste åren har ökat. Mot bakgrund av den bristande konkurrensen i livsmedelskedjan betonade Konkurrensverket i sin genomlysning av livsmedelsbranschen att behovet av en ändring av förbudsbestämmelsen är stort. I avsaknad av en möjlighet för Konkurrensverket att ingripa mot företagskoncentrationer som är ägnade att hämma konkurrensen på lokala marknader finns en risk att den svenska dagligvaruhandeln kommer att koncentreras ytterligare i framtiden, med försvagad konkurrens som följd. Motsvarande farhåga gör sig gällande även för andra marknader där stora företag möter konkurrens på lokal nivå och där effekten av en planerad koncentration kan variera stort mellan olika geografiska områden.
68. En övervägande majoritet av övriga länder inom EES samt Storbritannien tillämpar i sina förbudsbestämmelser inte något krav på den geografiska marknadens relativa storlek i förhållande till landet som helhet. Av de 30 jurisdiktioner i EES samt Storbritannien som ingått i Konkurrensverkets kartläggning är det utanför Norden enbart Belgien, Cypern, Grekland, Italien, Portugal, Rumänien och Slovenien som i sina förbudsbestämmelser ställer upp ett sådant krav. I Norden är det, utöver Sverige, endast Finland som tillämpar ett krav på den

⁶⁶ Se Konkurrensverket, *Konkurrensverkets genomlysning av livsmedelsbranschen 2023–2024*, Rapport 2024:5, s. 16 f., Konkurrensverket, *Livsmedelskedjan – konkurrens i kristider*, Analys i korthet 2023:6, s. 32, och Konkurrensverket, *Hinder för konkurrens i dagligvaru- och grossistledet*, Analys i korthet 2023:10, s. 12.



geografiska marknadens storlek motsvarande rekvisitet i den svenska förbudsbestämmelsen. Enligt förarbetena till den finska konkurrenslagen kan dock en större stad, en tätort eller ett landskap anses vara en väsentlig del av den finländska marknaden. En tätort definieras som ett sammanhängande område med minst 200 invånare där avståndet mellan husen är mindre än 200 meter. Den finska konkurrensmyndigheten har också i praktiken ingripit mot företagskoncentrationer som skulle ha gett upphov till konkurrensproblem på lokal nivå.

69. Rekvisitet om den geografiska marknadens storlek i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen har sin motsvarighet i koncentrationsförordningen. Enligt artikel 2.3 i förordningen krävs för förbud av en företagskoncentration bland annat att den skulle hämma konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller *"en väsentlig del av den"*. Samma rekvisit har i förordningen också betydelse för att avgöra i vilka situationer kommissionen kan hänskjuta en koncentration till en medlemsstat för prövning enligt den statens nationella lagstiftning. I det senare avseendet används rekvisitet för att undanta sådana koncentrationer vars påverkan på konkurrensen kan betraktas mer som en nationell angelägenhet, låt vara att koncentrationen har gemenskapsdimension. Det kan således hävdas att ett krav på den geografiska marknadens geografiska storlek fyller en annorlunda roll när det används inom EU:s koncentrationskontroll, som i geografiskt hänseende täcker en marknad som omfattar en rad medlemsstaters territorium, många med egna regler om koncentrationskontroll. Om en koncentration faller utanför förbudsbestämmelsen i koncentrationsförordningen och hänskjuts till en medlemsstat för prövning, kan koncentrationen likväl komma att förbjudas med stöd av medlemsstatens nationella lagstiftning. Det kan jämföras med det svenska rekvisitet i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen, som endast avser den svenska marknaden som sådan.
70. Kravet för att förbud ska kunna meddelas i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen att den geografiska marknaden utgör *"en avsevärd del av [landet]"* bör ändras. Ändringen bör vara sådan att den ger Konkurrensverket möjlighet att ingripa även mot företagskoncentrationer som är ägnade att hämma konkurrensen på marknader som är små i förhållande till landet som helhet. I fråga om hur liten en marknad ska få vara för att en koncentration ska få förbjudas kan exempel hämtas från koncentrationer som rört dagligvaruhandeln. En ändrad förbudsbestämmelse bör således kunna tillåta ingripanden i situationer där konkurrensen påverkas negativt utanför storstadsområden och där den geografiska marknaden motsvarar körsträckor för konsumenter om 2–15 minuter.

71. Ett sätt som detta syfte kan uppnås är att lätta på det befintliga kravet genom att ersätta begreppet "*avsevärd*" med ett annat begrepp. I sammanhanget måste det dock beaktas att den nuvarande formuleringen "*en avsevärd del av [landet]*" enligt förarbetena kan omfatta ett landskap eller ett län, eller ett mindre geografiskt område om det omfattar en betydelsefull del av befolkningen. Om begreppet "*avsevärd*" ska ersättas, måste en ny formulering alltså tydligt markera att förhållandevis små marknader faller inom rekvisitet. Att hitta en ny formulering som ger uttryck för en geografisk utbredning motsvarande marknader som kan aktualiseras i koncentrationsärenden avseende dagligvaruhandeln är i praktiken svårt, i synnerhet med de krav som ställs på författningstext i fråga om förutsebarhet och rättssäkerhet. Det kan också ifrågasättas vilken praktisk betydelse ett sådant nytt rekvisit skulle ha, om de marknader som undantas från förbud är så små att de i geografiskt hänseende inte ens motsvarar en körsträcka för konsument om 2–15 minuter. Sverige skulle också vara ensamt i EES om att tillämpa en sådan ny tröskel.
72. Enligt Konkurrensverket bör i stället en ändring av förbudsbestämmelsen ske genom att kravet att det geografiska områdets omfattning åtminstone avser en "*avsevärd*" del av landet utgå. Att förbudsbestämmelsen inte tillämpas när det saknas ett allmänt intresse får i stället säkerställas på annat sätt. Med hänsyn till den tid och de resurser en särskild undersökning tar i anspråk kan det förväntas att Konkurrensverket inte kommer att utreda eller ingripa mot företagskoncentrationer när det inte är av vikt från allmän synpunkt.
73. Vid denna ändring kan frågan ställas om det som återstår av kravet på den geografiska marknadens utbredning – *inom landet i dess helhet eller en del av det* – fyller någon funktion. Ett sådant rekvisit får närmast funktionen av en jurisdiktionsregel, som förtydligar att Konkurrensverket inte har möjlighet att ingripa mot företagskoncentrationer som endast är ägnade att hämma konkurrensen i utlandet. Behovet av en sådan jurisdiktionsregel är inte uppenbart. Som jämförelse kan nämnas att konkurrenslagens materiella förbudsbestämmelser, det vill säga förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § och förbudet mot missbruk av dominerande ställning i 2 kap. 7 §, inte innehåller någon motsvarighet till den kursiverade ordalydelsen. Vidare framgår vid en läsning av förbudsbestämmelserna i Danmark⁶⁷ och Norge⁶⁸ att det inte uppställs något krav om att koncentrationens effekter ska uppstå inom landet. Dessa omständigheter får anses tala för att även frasen *inom landet i dess helhet eller en del av det* kan utgå från

⁶⁷ Konkurranceloven § 12 c., tillgänglig via följande länk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/1150>.

⁶⁸ Konkurransloven § 16, tillgänglig via följande länk: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-03-05-12/KAPITTEL_4#KAPITTEL_4.



förbudsbestämmelsen i fråga om koncentrationer. Förutsebarhetsskäl talar dock för att den första delen av frasen – "*inom landet*" – behålls. Därigenom klargörs att det även i fortsättningen krävs att de konkurrenshämmande effekterna avser en marknad inom landet för att förbud ska kunna meddelas. Övriga delar av frasen bör däremot utgå.

74. Liksom tidigare kommer ett förbud även i fortsättningen förutsätta att koncentrationen hämmar konkurrensen påtagligt på den marknad det är fråga om. Det ska också noteras att den föreslagna ändringen inte innebär någon justering av omsättningströsklarna för anmälningssplikten och den fakultativa anmälmöjligheten i 4 kap. 6 § respektive 7 §. För att en företagskoncentration ska kunna förbjudas krävs, även med den föreslagna ändringen av förbudsbestämmelsen, att koncentrationen över huvud taget ska eller kan anmälas enligt någon av dessa regler.
75. Beslut om åläggande enligt 4 kap. 2 § ska även i fortsättningen kunna meddelas under samma förutsättningar som gäller för förbud enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen.

5.2 Begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen

Förslag: Avskrivs ett ärende som avses i 4 kap. 15 och 16 §§ på grund av att företagskoncentrationen inte kan genomföras, svarar inte staten för parternas rättegångskostnader.

Gällande ordning

76. I ärenden om företagskoncentrationer tillämpas beträffande rättegångskostnader rättegångsbalkens regler om brottmål i 31 kap. (8 kap. 15 § första stycket konkurrenslagen).

Skälen för förslaget

77. Bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken behandlar rättegångskostnader i brottmål. Ordningen innebär att en part som vinner framgång i domstol efter överklagande av Konkurrensverkets beslut kan ha rätt till ersättning av allmänna medel för kostnad avseende ombudsarvode och bevisning, liksom för eget arbete. En konsekvens av att reglerna om rättegångskostnad i brottmål tillämpas är att staten, förutom i undantagsfall, inte kan erhålla ersättning för rättegångskostnader i mål och ärenden där Konkurrensverket är part.
78. Om parterna i en till Konkurrensverket anmäld företagskoncentration finner att det inte finns förutsättningar att genomföra koncentrationen,



eller de inte längre önskar genomföra den, kan de återkalla sin anmälan. När parterna har återkallat sin anmälan kan Konkurrensverket avsluta ärendet. En avskrivning av ett ärende vid Konkurrensverket leder inte till något kostnadsansvar för det allmänna. Om Konkurrensverket har beslutat om förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1–2 §§ konkurrenslagen står dock beslutet fast även om parterna återkallar anmälan.

79. Tidigare gällde en särskild ordning för den situation där parterna återkallar sin anmälan till Konkurrensverket när ett domstolsförfarande avseende företagskoncentrationen väl inletts. År 2008 infördes en bestämmelse i dåvarande 8 kap. 17 § konkurrenslagen som föreskrev att om ett mål rörande koncentration avskrevs på grund av att Konkurrensverket återkallat sin talan, svarade inte staten för parternas rättegångskostnader. Detta gällde enligt bestämmelsen endast när återkallelsen berodde på att parterna i företagskoncentrationen återkallat sin anmälan till Konkurrensverket. Parterna skulle, utan denna bestämmelse, annars varit berättigade till ersättning för sina rättegångskostnader enligt 31 kap. 2 § rättegångsbalken.⁶⁹ I motiven angavs att det kunde framstå som stötande att tillerkänna parterna i koncentrationen ersättning av allmänna medel om de frivilligt avbryter genomförandet av den. Konkurrensverket ansågs då ha uppnått syftet med sin talan, nämligen att koncentrationen inte genomförs.⁷⁰
80. Bestämmelsen i 8 kap. 17 § konkurrenslagen upphävdes i samband med att Konkurrensverket fick beslutanderätt i första instans i koncentrationsärenden (SFS 2017:986), eftersom bestämmelsen inte längre ansågs nödvändig. Om Konkurrensverket fattat beslut om förbud eller åläggande leder en återkallelse av anmälan inte till att beslutet ska undanröjas.⁷¹ För det fall beslutet överklagats utgick lagstiftaren från att parterna skulle återkalla sitt överklagande om de inte avsåg att genomföra den anmälda och av Konkurrensverket förbjudna koncentrationen. Vid ett återkallat överklagande skulle ärendet avskrivas, Konkurrensverkets beslut stå fast och något kostnadsansvar för det allmänna inte uppkomma.⁷²
81. Efter upphävandet av 8 kap. 17 § konkurrenslagen har frågan om parternas rättegångskostnader när genomförandet av en företagskoncentration avbrutits behandlats i rättspraxis. Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 8 april 2020 i mål PMÖÄ 1489-20 rörde en anmäld och av Konkurrensverket förbjuden koncentration som inte kunde genomföras av andra skäl än förbudsbeslutet. Till följd av en

⁶⁹ Prop. 2007/08:135 s. 108. Se även Marknadsdomstolens avgörande den 27 oktober 2005, MD 2005:28.

⁷⁰ Prop. 2007/08:135 s. 109.

⁷¹ Prop. 2017/18:15 s. 33.

⁷² Prop. 2017/18:15 s. 33.



skiljedom hade det under handläggningen i Patent- och marknadsdomstolen uppstått hinder för att genomföra koncentrationen och det förelåg därmed inte längre förutsättningar för prövning av ärendet i sak. Parterna återkallade emellertid inte sina överklaganden av förbudsbeslutet i Patent- och marknadsdomstolen. Patent- och marknadsdomstolen konstaterade att den uppkomna situationen inte finns behandlad i vare sig lagtext, förarbeten eller doktrin.

82. Patent- och marknadsdomstolen ansåg att situationen inte kunde jämföras med ett återkallande där Konkurrensverkets beslut skulle stå fast.⁷³ I stället undanröjdes beslutet med hänvisning till att ändamålet med beslutet förlorat sin betydelse. Vidare bedömde Patent- och marknadsdomstolen att undanröjandet inte kunde likställas med ett sådant frikännande som avses i 31 kap. 2 § rättegångsbalken, varför parterna inte tillerkändes ersättning för sina rättegångskostnader. Frågan om rättegångskostnader överklagades till Patent- och marknadsöverdomstolen, som däremot bedömde att det följde av en tillämpning av 31 kap. rättegångsbalken att parterna hade rätt till ersättning för sina rättegångskostnader.⁷⁴ Enligt Patent- och marknadsöverdomstolen måste det ha ansetts till förmån för klagandena att Konkurrensverkets beslut om förbud undanröjdes, trots att Patent- och marknadsdomstolen inte grundade undanröjandet på en prövning i sak, eftersom undanröjandet av Konkurrensverkets beslut innebar att det inte längre fanns något förbud riktade mot företagen. Patent- och marknadsöverdomstolen ansåg därför att Patent- och marknadsdomstolens beslut skulle anses som friande, trots att beslutet att undanröja Konkurrensverkets beslut berodde på skiljedomen.
83. Vid upphävandet av bestämmelsen i 8 kap. 17 § konkurrenslagen hade lagstiftaren inte beaktat möjligheten att parterna, om företagskoncentrationen inte kan genomföras, inte skulle återkalla sina överklaganden, på så sätt som skett i ovan nämnda domstolsärende. På samma sätt som tidigare kan det dock framstå som stötande att det allmänna ska svara för parternas rättegångskostnader i de fall genomförandet av koncentrationen avbryts av andra skäl än Konkurrensverkets beslut. Något skyddsvärde som motiverar att det allmänna ska ersätta parternas rättegångskostnader när de inte kan fullfölja den koncentration som de själva anmält, finns inte. Det är i denna situation inte fråga om någon inskränkning av rätten till försvar och rättvis rättegång. Att parterna, när hinder uppstått mot genomförandet av koncentration, väljer att inte återkalla sina överklaganden av Konkurrensverkets beslut, förändrar inte saken. Det får anses vara ett

⁷³ Patent- och marknadsdomstolens beslut den 15 januari 2020 i ärende PMÄ 7206-19.

⁷⁴ Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 8 april 2020 i mål nr PMÖÄ 1489-20, Arla Foods AB m.fl. mot Konkurrensverket.



väsentligt intresse att säkerställa en god hushållning med allmänna medel. Mot denna bakgrund finns behov av att återigen införa en bestämmelse i konkurrenslagen som reglerar det allmännas kostnadsansvar i den här situationen.

84. I och med Konkurrensverkets beslutanderätt kan parterna inte längre disponera över anmälan efter det att Konkurrensverket fattat ett beslut. En ny regel kan därför inte knytas till parternas återkallelse av anmälan. En sådan regel kan inte heller knytas till parternas återkallelse av överklagandena, då den situation som bestämmelsen är tänkt att träffa just är den att parterna inte återkallar sina överklaganden. Rättegångskostnadsansvaret bör i stället knytas till skälet bakom ärendets avslut och undanröjandet av Konkurrensverkets beslut. Ersättning för rättegångskostnader bör inte utgå när det efter överklagandet uppstått hinder mot genomförandet av den anmälda koncentrationen och ändamålet med verkets beslut därmed har förfallit. Regeln bör vara tillämplig såväl i situationer där någon av parterna under handläggningen frivilligt avbryter en koncentration, utan att återkalla sina överklaganden, som i de fall där koncentrationen inte kan fullföljas på grund av omständigheter som inte hänför sig till det överklagade beslutet.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

85. Regeringen gav den 28 september 2023 en särskild utredare i uppdrag att överväga om det finns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet (KN 2023:03). Utredningens syfte är att stärka och komplettera konkurrenslagstiftningen för att i högre utsträckning kunna säkerställa en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader. Utredaren ska bland annat analysera och bedöma behovet av ett nytt, bredare konkurrensverktyg som komplement till nuvarande konkurrensverktyg, ta ställning till om företag bör ha en skyldighet att informera Konkurrensverket om att en företagskoncentration genomförs i de fall företagen inte är skyldiga att anmäla förfarandet enligt konkurrenslagen, och lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till (dir. 2023:136). Den 15 februari 2024 beslutade regeringen tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2024:20). Genom tilläggsdirektivet gavs utredaren i uppdrag att även se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, i syfte att skapa ökade möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.
86. De i promemorian föreslagna ändringarna bör få verkan så fort som möjligt. De bör därför träda i kraft samtidigt som eventuella regeländringar i konkurrenslagen som föreslås av utredningen KN 2023:03,

eller vid närmast möjliga tidpunkt. En särskild övergångsbestämmelse bör införas när det gäller den föreslagna ändringen i bestämmelsen om förbud i 4 kap. 1 §. Regeln bör ange att för anmälningar som inkommit till Konkurrensverket före ikraftträdandet ska bestämmelsen i sin äldre lydelse gälla. En särskild övergångsregel bör ges också i fråga om den nya bestämmelsen om rättegångskostnader i 8 kap. 16 §⁷⁵ konkurrenslagen. Regeln bör ange att bestämmelsen inte ska gälla för ärenden som är under handläggning i domstol.

7 Konsekvensutredning

7.1 Allmänt om konsekvensutredning

87. Av 2 § första stycket förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar (konsekvensutredningsförordningen) följer att kommittéer, särskilda utredare och förvaltningsmyndigheter ska redovisa en konsekvensutredning när de lämnar in förslag till regeringen eller Regeringskansliet om att regeringen ska föreslå eller besluta om nya eller ändrade lagar och förordningar. Enligt 6 § konsekvensutredningsförordningen ska konsekvensutredningen innehålla en redogörelse för:

1. det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas,
2. vilka konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas,
3. de olika alternativ som finns för att uppnå förändringen och de fördelar respektive nackdelar som bedöms finnas med dessa, och
4. det eller de alternativ som bedöms lämpligast och av vilka skäl.

88. Vidare ska konsekvensutredningen enligt 7 § konsekvensutredningsförordningen innehålla en analys av de förslag som lämnas. Analysen ska bestå av:

1. en beskrivning och beräkning av förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner, regioner, företag och andra enskilda,
2. en beskrivning och, om möjligt, en beräkning av andra relevanta konsekvenser än sådana som anges i 1,

⁷⁵ Tidigare 16 § upphävd genom 2021:81.



3. en redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte,
4. en bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser, och
5. en beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas.

89. Slutligen ska konsekvensutredningen enligt 9 § konsekvensutredningsförordningen innehålla en bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av EU-rätten.

7.2 Sammanfattning av promemorians förslag

90. Konkurrensverket föreslår följande två ändringar i konkurrenslagen:

1. Förutsättningen för förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1–2 §§ konkurrenslagen att koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det ändras genom att kravet på "avsevärd" utgår.
2. Det införs en bestämmelse i konkurrenslagen som föreskriver att staten inte svarar för parternas rättegångskostnader om rätten i mål som avses i 4 kap. 15 och 16 §§ konkurrenslagen beslutar om avskrivning av ärendet och avskrivningsbeslutet beror på att parterna i företagskoncentrationen inte kommer att fullfölja den anmälda företagskoncentrationen.

91. I följande avsnitt lämnas en konsekvensutredning rörande dessa två förslag.

7.3 Beskrivning av problemen och syftet med förslagen

Inledning

92. En utförlig redogörelse för de aktuella problemen och den förändring som eftersträvas med förslagen återfinns i relevanta delar av avsnitt 5. Nedan redovisas en sammanfattning av dessa frågor för varje enskilt förslag.

- Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen
93. Rekvisitetet "*en avsevärd del av [landet]*" i 4 kap. 1 § konkurrenslagen uppställer ett krav på den relevanta marknadens relativa storlek i förhållande till landet som helhet. För att en företagskoncentration ska kunna förbjudas enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen krävs att den relevanta geografiska marknaden är av en viss storlek i förhållande till landet i övrigt. Genom kravet undantas från förbudsbestämmelsen sådana koncentrationer som kan leda till konkurrensproblem på små, lokala marknader, oavsett hur allvarliga konkurrensproblemen är och hur betydelsefulla de varor eller tjänster som påverkas är för konsumenterna och samhällsekonomin.
94. Vissa marknader är sådana att de ur ett konkurrensrättsligt perspektiv i princip alltid är att anses som lokala eller små. Det kan exempelvis bero produkternas eller tjänsternas karaktär eller på sättet som kunder eller konsumenter efterfrågar dessa. Dagligvarumarknaden är ett exempel på en marknad där konkurrensen om kundernas och konsumenternas efterfrågan framför allt sker på lokal nivå. Andra exempel är marknader för apotek, optiker, veterinärer och bilverkstäder. Det är angeläget att Konkurrensverket kan utöva en effektiv koncentrationskontroll på dessa marknader, i syfte att bevara konkurrensen och skydda landets konsumenter oavsett i vilket geografiskt område de bor.
95. Den begränsning av tillämpningsområdet för 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen som rekvisitetet "*en avsevärd del av [landet]*" innebär riskerar att leda till att skadliga företagskoncentrationer lämnas utan åtgärd, trots att de påtagligt hämmar förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens i en avgränsad del av landet. För att Konkurrensverket ska kunna värna om konkurrensen i alla delar av landet krävs en lagändring. Genom att ta bort kravet att de konkurrenshämmande effekterna av en koncentration ska avse en "*avsevärd*" del av landet, kan negativa effekter av koncentrationer undvikas, samtidigt som en restriktiv tillämpning av 4 kap. 1–2 §§ konkurrenslagen fortsatt garanteras genom övriga rekvisit i lagen.
- Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen
96. En tidigare bestämmelse i konkurrenslagen föreskrev att staten inte svarar för parternas rättegångskostnader om en domstol i mål rörande en företagskoncentration skrev av ärendet till följd av att Konkurrensverket återkallat sin talan, när det skett på grund av att parterna i koncentrationen återkallat sin anmälan till verket. Bestämmelsen



syftade till att undvika att parterna skulle få ersättning för rättegångskostnader när de frivilligt avbrutit genomförandet av koncentrationen.

97. Den aktuella bestämmelsen upphävdes i samband med att Konkurrensverket fick beslutanderätt i första instans i koncentrationsärenden, då regeringen ansåg att den inte längre behövdes. Genom att bestämmelsen togs bort öppnades en möjlighet för parter att få ersättning för sina rättegångskostnader från staten trots att förutsättningar för att genomföra koncentrationen saknas, och detta oaktat riktigheten i sak av det överklagade beslutet.⁷⁶
98. Det får anses stötande att det allmänna ska svara för parternas rättegångskostnader i de fall genomförandet av en företagskoncentration avbryts av andra skäl än Konkurrensverkets beslut. Denna möjlighet är en oförutsedd konsekvens av att en tidigare bestämmelse i konkurrenslagen upphävdes, och kan inte ha varit lagstiftarens avsikt. Mot denna bakgrund bör en ny bestämmelse i konkurrenslagen införas som föreskriver att staten inte ska svara för eventuella rättegångskostnader när det saknas förutsättningar att genomföra den anmälda koncentrationen och ändamålet med Konkurrensverkets beslut därmed har förfallit.

7.4 Konsekvenser om inga åtgärder vidtas

99. Om de föreslagna ändringarna inte antas kommer konkurrenslagen fortsätta tillämpas som i dag, med följden att de identifierade problemen med dagens bestämmelser, som sammanfattats ovan samt behandlats avsnitt 5, kommer att bestå.

7.5 Alternativa lösningar och val av lösning

Inledning

100. Konkurrensverket har i avsnitt 5 behandlat vissa problem som finns med dagens regler och lämnat förslag på ändringar i reglerna som syftar till att åtgärda dessa problem. Förslagen och problemen har sammanfattats i avsnitt 7.2 respektive 7.3. I det följande diskuteras tänkbara alternativa lösningar på de identifierade problemen, utöver vad som föreslagits av Konkurrensverket.
- Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen
101. Promemorians förslag syftar till att ge Konkurrensverket möjlighet att även ingripa mot företagskoncentrationer som leder till konkurrens-

⁷⁶ Se Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 8 april 2020 i mål nr PMÖÄ 1498-20.



problem på lokala marknader. Av rättssäkerhets- och förutsebarhets- skäl är utrymmet för alternativa lösningar begränsat. Visserligen har Konkurrensverket i dagsläget möjlighet att i ett beslut om förbud eller åläggande motivera att ett visst lokalt geografiskt område är att anse som *"en avsevärd del av [landet]"* enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen. Beroende av den aktuella geografiska marknadens storlek kan en sådan tolkning dock i det enskilda fallet vara i strid med förarbetsuttalanden till konkurrenslagen. Mot bakgrund av behovet av förutsebarhet för företagen och förarbetens betydelse vid tolkning av svensk rätt är det av rättssäkerhetsskäl en bättre ordning att tydliggöra möjligheten till förbud i lagtext än att riskera att tillämpa förbudsbestämmelsen i strid med lagstiftarens ursprungliga intentioner.

102. Konkurrensverket föreslår mot den här bakgrunden att kravet på *"avsevärd"* utgår i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen.

Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen

103. Ett möjligt alternativ till att införa en ny bestämmelse för att åtgärda det problem som uppstått i rättspraxis vid tillämpningen av nuvarande regler om rättegångskostnader är att helt ta bort möjligheten till rättegångskostnader för parter i ärenden där Konkurrensverkets slutliga beslut om koncentration överklagas. En sådan ändring är dock mer långtgående än promemorians förslag och kan enligt Konkurrensverkets mening lämpligen utredas i samband med en bredare översyn av koncentrationsreglerna.
104. Konkurrensverket har i övrigt inte hittat några lämpliga alternativ till att införa en ny bestämmelse i enlighet med promemorians förslag för att åtgärda det identifierade problemet. Enligt Patent- och marknadsöverdomstolens praxis ska bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken tolkas så att parterna i en företagskoncentration är berättigade till ersättning för skäligen motiverade rättegångskostnader även när det i överklagandeprocessen framkommer att det saknas förutsättningar att genomföra koncentrationen.⁷⁷ För att undvika ett sådant kostnadsansvar för det allmänna krävs att en ny bestämmelse införs som reglerar denna situation. Konkurrensverket föreslår därför att en bestämmelse införs som fastställer att ersättning för rättegångskostnader inte utgår när det i överklagandeprocesser visar sig saknas förutsättningar för parterna att genomföra den anmälda koncentrationen och ändamålet med verkets beslut om förbud eller åläggande därmed förfaller.

⁷⁷ Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 8 april 2020 i mål nr PMÖÄ 1489-20.

7.6 Konsekvenser av promemorians förslag

Förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner

Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen

105. Förslaget innebär en utvidgning av förbuds- och åläggandebestämmelserna i 4 kap. 1 § respektive 2 § konkurrenslagen genom att det inte längre är en förutsättning för dessa beslut att effekten av en koncentration rör åtminstone en avsevärd del av landet. Det är svårt att beräkna de konkreta konsekvenserna av förslaget. Även om förslaget är avsett att öka Konkurrensverkets möjligheter att ingripa mot konkurrensskadliga företagskoncentrationer, och därmed sannolikt kan leda till en viss ökning av mängden ärenden som avslutas med ett beslut om förbud eller åläggande, kommer tillämpligheten av de aktuella bestämmelserna fortsatt att vara restriktiv.
106. Kravet för förbud eller åläggande att en koncentration ska *påtagligt* hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens innebär ett högt ställt krav på koncentrationens effekter. Som jämförelse kan nämnas att Konkurrensverket sedan 1993 har undersökt 3 371 anmälda företagskoncentrationer, och att endast 15 stycken har avslutats med talan respektive beslut om förbud eller åläggande. Vidare har, av de koncentrationsärenden som efter en särskild undersökning avslutats på annat sätt än genom talan eller beslut om förbud eller åläggande under perioden 2004⁷⁸–2024, endast åtta koncentrationsärenden avslutats först efter att Konkurrensverket till part kommunicerat ett utkast till stämningsansökan eller slutligt beslut. Det är dessutom endast koncentrationer vars skadliga verkan är begränsad till mindre, lokala geografiska områden som kommer att påverkas av den föreslagna utvidgningen av bestämmelsernas tillämpningsområde. Ökningen av antalet beslut om förbud eller åläggande som förslaget kommer föranleda beräknas därmed vara liten.
107. Den föreslagna ändringen innebär inte någon justering av omsättningströsklarna för anmälningsplikten och den fakultativa anmälningsmöjligheten i 4 kap. 6 § respektive 7 §. Den föreslagna ändringen kommer inte att resultera i fler obligatoriska anmälningar av företagskoncentrationer enligt 4 kap. 6 § konkurrenslagen. Som utgångspunkt bör ändringen inte heller leda till fler fakultativa anmälningar av

⁷⁸ Konkurrensverket övergick 2004 till ett digitalt ärendehanteringssystem. För att identifiera om det skickats ett utkast till slutligt beslut eller stämningsansökan till part i koncentrationsärenden som avslutats på annat sätt än genom förbud eller åläggande efter en särskild undersökning, har verket gått igenom handlingarna i ärendena. Av praktiska skäl har det inom ramen för detta arbete inte varit möjligt för Konkurrensverket utöka denna del av granskningen till företagskoncentrationer som handlagts före 2004.



koncentrationer. Vad gäller det sistnämnda kan det dock inte uteslutas att Konkurrensverket, vid en ökad möjlighet att ingripa mot koncentrationer som leder till konkurrensproblem på lokala marknader, kan vara mer benäget att utnyttja möjligheten att ålägga företag att anmäla koncentrationer enligt 4 kap. 7 § konkurrenslagen. En sådan ökning bör dock vara begränsad, då det i regel är först vid en prövning av en koncentration som Konkurrensverket kan avgöra att den endast är ägnad att hämma konkurrensen på lokala marknader. Med andra ord skulle Konkurrensverket ha undersökt merparten av dessa koncentrationen även enligt nuvarande regler. Även vid den föreslagna ändringen av förbudsbestämmelsen bör alltså förekomsten av anmälningssålägganden enligt 4 kap. 7 § konkurrenslagen i huvudsak vara oförändrad.

108. Konkurrensverket kommer att påverkas av förslaget eftersom ändringen leder till att verket får rättsliga förutsättningar att ingripa mot fler företagskoncentrationer. Bedömningen av koncentrationers effekter är komplex till sin natur och kräver i regel att det genomförs avancerade ekonomiska analyser av rådande marknads- och konkurrensförhållanden. Mot denna bakgrund är det sannolikt att Konkurrensverket i dagsläget skulle besluta att inleda en särskild undersökning av en anmäld koncentration där det efter den inledande undersökningen inte kan uteslutas att koncentrationen skulle orsaka konkurrensproblem, även om konkurrensproblemen vid en närmare granskning visar sig vara begränsade till mindre geografiska områden. Förslaget väntas därmed inte leda till en generell ökning av beslut från Konkurrensverket om att genomföra en särskild undersökning, även om det skulle kunna ske i enskilda fall. Med hänsyn till rekvisitet avseende en avsevärd del av landet i den gällande förbudsbestämmelsen i 4 kap. 1 § konkurrenslagen skulle dock Konkurrensverket i nuläget avsluta den särskilda undersökningen när det väl står klart att konkurrensproblemen inte påverkar åtminstone en avsevärd del av landet. Förslaget kan därmed leda till att Konkurrensverket efter ändringen slutför den särskilda undersökningen och därmed tar hela fristen för undersökningen i anspråk i fler ärenden, vilket skulle leda till ökade kostnader för verket. De ökade kostnaderna kommer i detta hänseende avse arbetstid för medarbetare med kompetens inom bland annat juridik och ekonomi samt utredningsinsatser såsom enkätundersökningar.
109. Det är osäkert hur lång den tillkommande handläggningstiden skulle kunna vara i de enskilda fallen. I syfte att uppskatta den ökade kostnaden för Konkurrensverket har verket valt att redovisa kostnaden för en månads handläggning av en företagskoncentration som avslutats



med ett förbudsbeslut. Konkurrensverket har baserat kostnadsberäkningen på den redovisade arbetstiden för handläggningen av ärende dnr 816/2023⁷⁹, Apotekstjänst Sverige AB:s anmälda förvärv av Svensk Dos AB. Handläggningen involverade totalt 22 medarbetare, varav nio råd, två seniora medarbetare, tre sakkunniga, sex föredragande och två assistenter, som i olika utsträckning redovisat tid på ärendet. Kostnadsberäkningarna för arbetad tid är baserad på lönerna i Tabell 1, se nedan.

Tabell 1 – Löner för kostnadsberäkningar

Befattning	Månadslön
Råd	60 000 kr
Senior medarbetare	51 000 kr
Sakkunnig	47 000 kr
Föredragande	35 000 kr
Assistent	33 000 kr

110. Totalt redovisade handläggarna i ärendet en arbetstid om 7 152 timmar för prövningen av företagskoncentrationen, vilket inkluderar handläggningen under både den inledande och den särskilda undersökningen. I Tabell 2 nedan redovisas en beräkning av den totala kostnaden för den redovisade arbetstiden, uppdelad per befattningskategori, samt en uppskattning av kostnaden för en månad. Uppskattningen baseras på antagandet att prövningen pågick under totalt fyra månader. För att beräkna kostnaden för en månad har den totala kostnaden därmed delats med fyra.

Tabell 2 – Kostnader för Konkurrensverket, prövning av företagskoncentration

Handläggare	Timmar	Kostnad ⁸⁰	Kostnad, en månad
Råd (9 st)	2 571	3 470 400 kr	867 600 kr
Senior medarbetare (2 st)	1 928	2 212 342 kr	553 085 kr
Sakkunnig (3 st)	243	257 237 kr	64 309 kr
Föredragande (6 st)	2 150	1 692 797 kr	423 199 kr
Assistent (2 st)	260	192 864 kr	48 216 kr
Totalt	7 152	7 825 640 kr	1 956 410 kr

⁷⁹ Beräkningen inkluderar den arbetstid som har registrerats på det till ärendet knutna sekretessärendet dnr S816-2023, där arbetstid avseende sekretesshanteringen i huvudärendet har registrerats.

⁸⁰ Konkurrensverket har beräknat kostnader baserat på att varje medarbetare har 1 200 årsarbetstimmar. 50 procent av lönen har beräknats tillkomma för sociala avgifter m.m. 50 procent av lönekostnaden har beräknats tillkomma för indirekta lönekostnader. Beräkningen av timkostnaden har alltså skett som följer: (Årslön/1 200)*1,5=timlön. Timlön*1,5=timkostnad. Kostnaderna i tabellen har beräknats som tidsåtgång*timkostnad.



111. Enligt ovan beräkning uppskattas Konkurrensverket ha kostnader om drygt 1 950 000 kronor för en månads prövning av en företagskoncentration som föranleder en särskild undersökning, där det ingår komplicerade och omfattande utredningsinsatser och analys. Till denna kostnad kan även utgifter för särskilda utredningsinsatser, såsom enkätundersökningar, tillkomma. Det bör dock noteras att beräkningen endast är baserad på ett ärende och att kostnaden för koncentrationsprövningen kan skilja sig betydligt från ärende till ärende. Ovan beräkning får därmed betraktas med försiktighet.
112. Vidare kan förslaget innebära att det uppstår ytterligare kostnader för Konkurrensverket för processföring. Om Konkurrensverket beslutar att ingripa genom förbud eller ålägganden mot en koncentration som träffas av den ändrade, men inte den nu gällande, förbudsbestämelsen uppstår kostnader för processföring om beslutet överklagas. Kostnadsberäkningen i denna del baseras på den redovisade arbetstiden i Konkurrensverkets domstolsärende med dnr 118/2016, som avser processen i Stockholms tingsrätt respektive Patent- och marknadsöverdomstolen för stämningsansökan mot Logstor A/S, Logstor Sverige Holding AB och Powerpipe Systems AB, samt den redovisade arbetstiden i Konkurrensverkets domstolsärende med dnr 354/2019 som avser processen i Patent- och marknadsdomstolen respektive Patent- och marknadsöverdomstolen för överklagandet av Konkurrensverkets beslut i koncentrationsärende med dnr 661/2018, Arla Foods AB, Norrmejerier Ekonomisk förening och Falköpings Mejeri ekonomisk förening. Kostnadsberäkningen är baserad på de löner som redovisas i Tabell 1 ovan.

Tabell 3 – Kostnader för Konkurrensverket, överklagande av beslut om förbud mot en företagskoncentration⁸¹

	Kostnad, dnr 118/2016	Kostnad, dnr 354/2019
Överklagande av förbudsbeslut i Stockholms tingsrätt, respektive Patent- och marknadsdomstolen	1 930 174 kr	6 978 053 kr
Överklagande av förbudsbeslut i Patent- och marknadsöverdomstolen	1 551 608 kr	781 500 kr ⁸²
Totalt	3 481 781 kr	7 759 553 kr

⁸¹ Kostnader har beräknats i enlighet med den metod som beskrivs i fotnot 80.

⁸² För fullständighetens skull nämns att prövningen i Patent- och marknadsöverdomstolen i detta ärende endast avsåg frågan om rättegångskostnadernas storlek och att något sammanträde inte hölls. Kostnaden bedöms därmed vara lägre än Konkurrensverkets genomsnittliga processkostnad för en prövning av ett beslut rörande en företagskoncentration i Patent- och marknadsöverdomstolen.



113. Som framgår av Tabell 3 kan kostnaderna för en överklagandeprocess skilja sig betydligt från fall till fall. Av detta skäl, samt det faktum att kostnadsberäkningen är begränsad till två ärenden, får kostnaderna betraktas med försiktighet.
114. I och med att förslaget kan leda till fler överklagandeprocesser rörande förbuds- och åläggandebeslut mot företagskoncentrationer påverkar förslaget patent- och marknadsdomstolarna. Konkurrensverket har inte möjlighet att uppskatta Patent- och marknadsdomstolens respektive Patent- och marknadsöverdomstolens kostnad för en överklagandeprocess i ett ärende rörande en företagskoncentration. Konkurrensverket förväntar sig dock att kostnaden för en sådan process kommer att motsvara vad som förväntas bli kostnaden för överprövningar rörande utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder, som kan förväntas redovisas i Utredningen om nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader (KN 2023:03).
115. Förslaget har sannolikt inte några konsekvenser för några myndigheter utöver Konkurrensverket och patent- och marknadsdomstolarna. Inte heller kommuner och regioner bedöms påverkas av förslaget.

Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen

116. Promemorians förslag innebär en begränsning av statens ansvar att ersätta rättegångskostnader för klagande parter i en överklagandeprocess när det under processen visar sig saknas förutsättningar att genomföra den anmälda företagskoncentrationen och ändamålet med Konkurrensverkets beslut om förbud eller åläggande därmed förfaller.
117. Konkurrensverket har ett särskilt anslag som får användas för utgifter för rättegångskostnader med anledning av mål och ärenden som avser överklagande av verkets beslut eller vari verket för talan.⁸³ Eftersom förslaget innebär en begränsning av det allmännas ansvar för rättegångskostnader väntas det leda till minskat utnyttjande av detta anslag. Med hänsyn till att ytterst få prövningar av företagskoncentrationer avslutas med ett beslut om förbud eller åläggande väntas dock konsekvenserna av förslaget i detta avseende vara relativt begränsade. Förslaget har dessutom endast verkningar i de fall Konkurrensverket har fattat ett beslut om förbud eller åläggande, och det i en överklagandeprocess visar sig att koncentrationen inte kan genomföras av andra skäl.

⁸³ Se Budgetpropositionen för 2024, prop. 2023/24:1 Utgiftsområde 24.

118. För att uppskatta hur ofta den föreslagna bestämmelsen kan komma att tillämpas har Konkurrensverket granskat alla ärenden om företagskoncentrationer som har föranlett ett beslut om att inleda en särskild undersökning sedan 1993. Granskningen visar att fram till att Konkurrensverket fick egen beslutanderätt i frågor om företagskoncentrationer 2018 drog parterna vid sex tillfällen tillbaka anmälan om koncentration efter att Konkurrensverket hade lämnat in en stämningsansökan om förbud eller åläggande till domstol.⁸⁴ I dessa fall valde parterna att inte genomföra den anmälda koncentrationen, och en motsvarande bestämmelse till den nu föreslagna hade varit tillämplig. Efter att Konkurrensverket fick egen beslutanderätt i frågor om åtgärder mot koncentrationer har en sådan situation där den föreslagna bestämmelsen hade varit tillämplig uppkommit vid ett tillfälle.⁸⁵
119. Det är svårt att uppskatta den utgiftsminskning den föreslagna bestämmelsen skulle leda till i de fall bestämmelsen skulle vara tillämplig, eftersom parternas rättegångskostnader kan variera betydligt beroende av omständigheter i det enskilda ärendet. Som exempel redovisar Konkurrensverket de rättegångskostnader som verket blev ålagt att ersätta parterna i Patent- och marknadsöverdomstolens mål PMT 7499-16 respektive mål PMÖÄ 1489-20, se Tabell 4 nedan. Båda dessa mål rörde överklagande av ett beslut om att förbjuda en företagskoncentration.

Tabell 4 – Rättegångskostnader, överklagande av förbud mot en företagskoncentration

	Mål nr PMT 7499-16	Mål nr PMÖÄ 1489-20
Rättegångskostnader i Stockholms tingsrätt, respektive Patent- och marknadsdomstolen	5 523 050 kr	8 671 058 kr
Rättegångskostnader i Patent- och marknadsöverdomstolen	2 189 016 kr	325 155 kr ⁸⁶
Totalt	7 712 066 kr	8 996 213 kr

⁸⁴ Se dnr 759/2000 och dnr 159/2001, dnr 875/2004 och dnr 61/2005, dnr 254/2009 och dnr 524/2009, dnr 513/2011 och dnr 758/2011, dnr 126/2013 och dnr 437/2013 samt dnr 472/2015 och dnr 52/2016. I dessa fall återkallade parterna sin anmälan om företagskoncentration efter att Konkurrensverket väckt talan om förbud i domstol.

⁸⁵ Se dnr 661/2018 och dnr 354/2019. Konkurrensverkets beslut om förbud undanröjdes av Patent- och marknadsdomstolen efter en skiljedom som utgjorde hinder mot koncentrationen och medförde att ändamålet med förbudet förlorade sin betydelse.

⁸⁶ För fullständighetens skull nämns att prövningen i Patent- och marknadsöverdomstolen i detta ärende endast avsåg frågan om rättegångskostnadernas storlek och att något sammanträde inte hölls. Kostnaden bedöms därmed vara lägre än de genomsnittliga rättegångskostnaderna för en process i Patent- och marknadsöverdomstolen rörande överklagande av förbud mot en företagskoncentration.



120. Förslaget har sannolikt inte några konsekvenser för några myndigheter utöver Konkurrensverket. Inte heller kommuner och regioner bedöms påverkas av förslaget.

Förslagens kostnader och intäkter för företag och andra enskilda

Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen

121. Förslaget innebär konsekvenser för företag som önskar genomföra en företagskoncentration som uppfyller omsättningskraven i 4 kap. 6 eller 7 §§ konkurrenslagen. I praktiken innebär omsättningskraven i 4 kap. konkurrenslagen att förslaget främst kommer få konsekvenser för större företag.
122. Förslaget innebär att Konkurrensverket får rättsliga förutsättningar att ingripa mot fler företagskoncentrationer. Som beskrivet i avsnittet rörande förslagens kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner väntas ökningen av antalet beslut om förbud eller åläggande som förslaget kan föranleda vara begränsad. Vidare väntas förslaget inte leda till en generell ökning av beslut om att genomföra en särskild undersökning. Förslaget kan dock leda till att hela fristen för den särskilda undersökningen tas i anspråk i fler ärenden, vilket innebär ökade kostnader för parterna i den anmälda koncentrationen. För ett sådant företag uppstår administrativa kostnader och externa kostnader för juridisk och eventuellt ekonomisk rådgivning för den tid som Konkurrensverkets prövning av den anmälda koncentrationen fortgår. Konkurrensverket har inte tillgång till uppgifter rörande företagens kostnader under en sådan prövning. En uppskattning av företagens kostnader i detta avseende skulle i vilket fall få betraktas med försiktighet eftersom det är osäkert hur lång den tillkommande handläggningstiden skulle vara i det enskilda fallet.
123. Vidare kan förslaget innebära att det uppstår rättegångskostnader för företagen. Om Konkurrensverket beslutar att förbjuda en anmäld koncentration eller vidtar åtgärder mot den kan företagen i fråga överklaga beslutet, vilket innebär att rättegångskostnader uppstår. Dessa består typiskt sett av externa kostnader för juridiskt biträde, administrativa kostnader för arbete för de anställda som involveras i överprövningsprocessen och eventuella externa kostnader för sakkunniga. Det allmänna står för skäliga rättegångskostnader om företaget har framgång med sitt överklagande. Som exempel på rättegångskostnader i mål rörande en företagskoncentration hänvisas till parternas rättegångskostnader i Patent- och marknadsöverdomstolens mål PMT 7499-16 och mål nr PMÖÄ 1489-20, se Tabell 4 ovan.



124. Förslaget kan beröra utländska företag som är verksamma i Sverige på samma sätt som svenska företag i det fall de genomför en koncentration som träffas av de svenska koncentrationskontrollreglerna.
125. Förslaget innebär en utvidgning av tillämpligheten av 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen och leder till att Konkurrensverket får möjlighet att ingripa mot företagskoncentrationer där den negativa påverkan på konkurrensen är begränsad till lokala marknader. I praktiken kan förslaget leda till bättre konkurrens och i förlängningen minskade kostnader för konsumenter, exempelvis i form av lägre priser och bättre valmöjligheter. Med hänsyn till svårigheten att beräkna effekterna av en genomförd koncentration jämfört med ett kontrafaktiskt scenario (att koncentrationen hade förbjudits eller belagts med en konkurrensfrämjande åtgärd) är de konkreta kostnadsminskningarna dock svåra att beräkna.
126. Det kan inte uteslutas att förslaget på ett mer generellt plan kan påverka näringslivet genom att bidra till en viss återhållsamhet på marknaden. Konkurrensverket har inom ramen för en tillsynsrapport avseende verkets tillsynsverksamhet 2020⁸⁷ genomfört en enkätundersökning för att bland annat kartlägga i vilken utsträckning företag avstått från att anmäla en företagskoncentration eller ändrat en tilltänkt transaktion på grund av risken att koncentrationen skulle förbjudas av verket. Undersökningen visar att koncentrationskontrollen har en sådan indirekt verkan. De indirekta konsekvenserna av förslaget i detta avseende är svåra att beräkna. Även om det får anses positivt att koncentrationskontrollen i sig bidrar till att koncentrationer som är skadliga för konkurrensen aldrig kommer till stånd, utan avbryts redan på idéstadiet, vore det negativt om reglerna bidrar till en återhållsamhet mot att anmäla koncentrationer som är oproblematiska från konkurrenssynpunkt. Systemets potentiellt negativa effekter i detta avseende bör dock kunna begränsas genom tydlig vägledning från Konkurrensverket rörande bestämmelsens tillämpning.
127. Förslaget har sannolikt inga konsekvenser för några andra enskilda ände som redovisats ovan.
- Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte avser att fullfölja företagskoncentrationen*
128. Förslaget påverkar de företag som önskar genomföra en företagskoncentration som omfattas av omsättningströsklarna i 4 kap. 6 och 7 §§ konkurrenslagen. Omsättningströsklarna i 4 kap. konkurrenslagen

⁸⁷ Rapport 2021:2.



innebär att förslaget i praktiken främst kommer att få konsekvenser för större företag.

129. Om Konkurrensverket beslutar att förbjuda en anmäld företagskoncentration eller vidtar åtgärder mot den kan parterna i koncentrationen överklaga beslutet, vilket innebär att rättegångskostnader uppstår. Dessa består typiskt sett av externa kostnader för juridiskt biträde, administrativa kostnader för arbete för de anställda som involveras i överprövningsprocessen och eventuella externa kostnader för sakkunniga. Enligt gällande rätt står det allmänna för skäligen rättegångskostnader om företaget vinner framgång med sitt överklagande. Förslaget innebär en begränsning av företagets rätt till ersättning för rättegångskostnader i vissa fall, och kan därmed leda till ökade kostnader för berörda företag.
130. Det är mycket få prövningar av företagskoncentrationer som avslutas med ett beslut om förbud eller åläggande. Redan av denna anledning väntas förslagets konsekvenser vara begränsat. Förslaget är dessutom en specialregel som endast träffar situationer när det saknas förutsättningar att genomföra den anmälda koncentrationen och ändamålet med Konkurrensverkets beslut om förbud eller åläggande därmed har förfallit. Som beskrivet i avsnittet rörande förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner väntas bestämmelsen bli tillämplig i mycket få fall.
131. Det är svårt att uppskatta den kostnadsökning för företagen den föreslagna bestämmelsen skulle innebära i de fall den skulle vara tillämplig eftersom företagets rättegångskostnader kan variera betydligt beroende av omständigheter i det enskilda ärendet. Som exempel hänvisar Konkurrensverket till parternas rättegångskostnader i Patent- och marknadsöverdomstolens mål PMT 7499-16 och mål PMÖÄ 1489-20, se Tabell 4.
132. Förslaget kan beröra utländska företag som är verksamma i Sverige på samma sätt som svenska företag i det fall de genomför en koncentration som träffas av de svenska koncentrationskontrollreglerna.
133. Förslaget har sannolikt inga konsekvenser för några andra enskilda än de som redovisats ovan.
- Andra relevanta konsekvenser**
134. Förslagen väntas inte få några andra relevanta konsekvenser än de som redovisas i avsnitt 7.6.

7.7 Åtgärder för proportionaliteten av förslagen

Allmänt

135. Enligt konsekvensutredningsförfordningen ska konsekvensutredningen innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits för att förslaget eller beslutet inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte. I det följande redovisas de åtgärder som Konkurrensverket vidtagit för varje förslag.

Förslaget om ändring av förutsättningarna för meddelande av förbud och åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen

136. Det är en mycket ingripande åtgärd för parterna i en företagskoncentration att Konkurrensverket beslutar om förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1 eller 2 § konkurrenslagen. Konkurrensverket bedömer dock att en utvidgning av tillämpningsområdet för dessa bestämmelser är angelägen för att säkerställa väl fungerande konkurrens i hela landet, till nytta för konkurrensen, konsumenterna och samhällsekonomin. Konkurrensverket ska dessutom göra en proportionalitetsbedömning i samband med att beslut om förbud eller åläggande fattas. Samma högt ställda krav på utredningen kommer alltså att gälla även vid en ändring i enlighet med förslaget. Vidare kommer samma beredningsprocesser och rutiner att gälla för utredningar i ärenden som träffas av bestämmelsernas utvidgade tillämpningsområde.

137. I sammanhanget bör också noteras att den föreslagna ändringen inte innebär någon justering av omsättningströsklarna för anmälningssplikten och den fakultativa anmälningssmögjligheten i 4 kap. 6 § respektive 7 §. För att en företagskoncentration ska kunna förbjudas krävs, även med den föreslagna ändringen av förbudsbestämmelsen, att koncentrationen över huvud taget ska eller kan anmälas enligt någon av dessa regler.

138. De konsekvenser som förslaget kan medföra bedöms vara nödvändiga för att uppnå dess syfte. Utrymmet för ytterligare åtgärder för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar är begränsat.

Förslaget om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader i situationer där parterna inte kan eller avser att fullfölja företagskoncentrationen

139. Promemorians förslag är utformat snävt så att det allmännas ansvar att ersätta rättegångskostnader i enlighet med 31 kap. rättegångsbalken endast begränsas i det specifika fallet när det under en överklagande-process visar sig att det saknas förutsättningar för parterna att



genomföra den anmälda företagskoncentrationen och ändamålet med Konkurrensverkets beslut därmed förfaller. Även fortsättningsvis är huvudregeln att staten svarar för skäliga rättegångskostnader i de fall en enskild vinner framgång med ett överklagande rörande ett koncentrationsärende.

140. Förslaget är i linje med lagstiftarens intention med de ändringar i konkurrenslagen av bestämmelserna om rättegångskostnader som gjordes i samband med att Konkurrensverket fick beslutanderätt i fråga om förbud och åläggande av koncentrationer. Förslaget är också i linje med vad som dessförinnan gällde enligt tidigare föreskrifter.
141. De konsekvenser som förslaget kan medföra bedöms vara nödvändiga för att uppnå dess syfte. Utrymmet för ytterligare åtgärder för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar är begränsat.

7.8 Ikraftträdande och informationsinsatser

142. Vad gäller överväganden om de föreslagna bestämmelsernas ikraftträdande samt övergångsbestämmelser, se avsnitt 6.
143. I fråga om informationsinsatser bedömer Konkurrensverket att företag och advokatbyråer som regelbundet agerar som ombud i ärenden rörande företagskoncentrationer behöver få information om ändringarna i konkurrenslagen. Det är därför viktigt att Konkurrensverket publicerar information på verkets webbplats i god tid inför ett ikraftträdande av promemorians förslag. Konkurrensverket arbetar därutöver löpande med informationsinsatser för att se till att företag och andra har tillgång till aktuell och relevant information, till exempel genom nyhetsbrev och sociala medier. Konkurrensverket publicerar därutöver vägledning och annan information om förfarandet vid anmälan och handläggningen av koncentrationer, såsom verkets vägledning för anmälan och prövning av företagskoncentrationer.⁸⁸

7.9 Utvärdering av förslagets konsekvenser

144. Den föreslagna ändringen rörande förutsättningarna för förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen bör kunna utvärderas när Konkurrensverket har samlat erfarenhet från tillräckligt många prövningar av anmälda företagskoncentrationer med tillämpning av den nya bestämmelsen, dock senast inom fem år efter

⁸⁸ Se Konkurrensverkets vägledning för anmälan och prövning av företagskoncentrationer, dnr 617/2017, tillgänglig via följande länk: https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/konkurrens/ovriga-dokument/vagledning_foretagskoncentrationer.pdf.



ikraftträdandet. Utvärderingen kan komma att ske löpande om detta bedöms som ändamålsenligt.

145. Med hänsyn till att mycket få företagskoncentrationsärenden avslutas med slutligt beslut om förbud eller åläggande, samt att inte heller alla sådana ärenden blir föremål för domstolsprövning, bedömer Konkurrensverket att den föreslagna bestämmelsen om begränsning av rätten till ersättning för rättegångskostnader kommer att tillämpas mycket sällan. Konkurrensverket bedömer dock att bestämmelsen bör kunna utvärderas fem år efter ikraftträdandet.

7.10 Förslagens förenlighet med Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten

146. De förslag som Konkurrensverket föreslår rör regleringen av företagskoncentrationer. EU-rätten ställer inte några krav på överensstämmelse mellan nationell rätt och EU-rätt i fråga om prövning av koncentrationer som saknar gemenskapsdimension. EU:s koncentrationsförordning hindrar därmed inte att medlemsstaterna inför egna koncentrationsregler. Förslaget rörande förutsättningarna för förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen kan påverka prövningen i sak. Den ordning som föreslås i den delen innebär en anpassning av regelverket till rättsordningarna i en övervägande majoritet av länder inom EES samt Storbritannien. Mot denna bakgrund bedöms förslagen vara förenliga med EU-rätten.

8 Författningskommentar

8.1 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

4 kap. Företagskoncentrationer

Förbud mot företagskoncentrationer m.m.

1 § En företagskoncentration som provas enligt denna lag ska förbjudas, om koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet. Vid prövningen av om en företagskoncentration ska förbjudas ska det särskilt beaktas om den medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks.

Ett förbud får meddelas endast om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen därigenom åsidosätts.

I den utsträckning som bildandet av ett gemensamt företag, som utgör en företagskoncentration enligt 1 kap. 9 § andra stycket, har till syfte eller får till resultat att samordna konkurrensbeteendet hos företag som förblir



självständiga, ska vid prövningen av fråga om förbud mot företagskoncentrationen samordningen bedömas enligt 2 kap. 1 och 2 §§.

147. Paragrafen innehåller bestämmelser om förbud i fråga om företagskoncentrationer. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.
148. *Första stycket* ändras genom att kravet i den nuvarande bestämmelsen för att förbud ska kunna meddelas att de konkurrenshämmande effekterna som företagskoncentrationen är ägnad att orsaka avser ett geografiskt område som motsvarar *landet i dess helhet* eller åtminstone *en avsevärd del av det* utgår. Precis som tidigare är det konkurrensen på den relevanta marknaden i det enskilda fall som prövas som ska bedömas. För att förbud ska kunna meddelas enligt bestämmelsen är det i fortsättningen tillräckligt att koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet, oavsett den geografiska utbredningen av den marknad som är relevant. Även i de fall den relevanta marknaden utgör en liten del av landet, kan detta vara tillräckligt för att koncentrationen ska förbjudas om även övriga förutsättningar för sådant förbud är uppfyllda. Liksom tidigare bör det i övrigt råda största möjliga rättslikhet mellan konkurrenslagen och EU-rätten när det gäller den materiella bedömningen av koncentrationer. Förbudsbestämmelsen i konkurrenslagen ska därför även i fortsättningen tillämpas och tolkas i ljuset av EU-rätten. Detta gäller bland annat bedömningarna av den relevanta marknad som kan påverkas av koncentrationen samt om denna påverkan är ägnad att leda till ett påtagligt hämmande av förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på marknaden.
149. Andra och tredje styckena är oförändrade.

8 kap. Handläggningen i domstol

Rättegångskostnader

16 § *Avskrivs ett ärende som avses i 4 kap. 15 och 16 §§ på grund av att företagskoncentrationen inte kan genomföras, svarar inte staten för parternas rättegångskostnader.*

150. Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 5.2.
151. När det gäller ersättning för rättegångskostnader föreskrivs i konkurrenslagen att bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken ska tillämpas, om inte något annat anges i lagen (8 kap. 15 § första stycket). Bestämmelserna innebär att när Konkurrensverket har framgång i ett mål eller ärende kan staten, förutom i vissa undantagsfall, inte få ersättning för



sina rättegångskostnader. Om Konkurrensverket förlorar ett mål eller ärende, har verkets motpart rätt till ersättning av allmänna medel för kostnader som varit skäligen motiverade för att motparten skulle kunna ta tillvara sin rätt. I 8 kap. 18 § konkurrenslagen finns en särskild regel för mål om skadestånd.

152. Möjligheterna för parter att återkalla sina anmälningar av företagskoncentration hos Konkurrensverket eller överklaganden av Konkurrensverkets beslut samt konsekvenserna av sådana återkallelser för frågan om rättegångskostnader har behandlats i tidigare förarbeten, se prop. 2017/18:15 s. 33.
153. Om part väljer att inte återkalla sitt överklagande av Konkurrensverkets beslut när det efter överklagandet uppstått hinder mot att genomföra den anmälda företagskoncentrationen, som inte beror på det överklagade beslutet, ska det allmänna inte svara för partens rättegångskostnader. Regeln bör vara tillämplig såväl i situationer där någon av parterna under handläggningen frivilligt avbryter en koncentration, utan att återkalla sina överklaganden, som i de fall där koncentrationen inte kan fullföljas på grund av omständigheter som inte hänför sig till det överklagade beslutet.



Bilaga 1 – Förutsättningar för förbud i övriga EES-länder och Storbritannien

154. I tabellen redovisas om övriga EES-länder⁸⁹ och Storbritannien i sina förbudsbestämmelser tillämpar ett rekvisit motsvarande "en avsevärd del av [landet]" i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen.
155. Tabellen inleds med övriga nordiska länder och följer därefter alfabetisk ordning.

	Land	Tillämpar landet ett rekvisit motsvarande "en avsevärd del av [landet]" i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen?
1	Danmark ⁹⁰	Nej
2	Finland ⁹¹	Ja
3	Island ⁹²	Nej
4	Norge ⁹³	Nej
5	Grönland ⁹⁴	Nej
6	Belgien ⁹⁵	Ja

⁸⁹ Kartläggningen omfattar inte Luxemburg och Liechtenstein som saknar nationella bestämmelser rörande koncentrationskontroll.

⁹⁰ Den danska konkurrenslagen, *Konkurrenceloven*, tillgänglig via följande länk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/1150>.

⁹¹ Den finska konkurrenslagen, Konkurrenslag 12.8.2011/948, tillgänglig via följande länk: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110948>.

⁹² Den isländska konkurrenslagen, *samkeppnislög* (44/2005). En engelsk översättning av den isländska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: <https://en.samkeppni.is/media/en-news/Competition-law-no-44-2005.pdf>.

⁹³ Den norska konkurrenslagen, *Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger* (konkurranseloven), tillgänglig via följande länk: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-03-05-12>.

⁹⁴ Den grönländska konkurrenslagen, *Inatsisartutlov om konkurrence* (konkurrenceloven), tillgänglig via följande länk: https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2014/1-01-2014?sc_lang=da.

⁹⁵ Den belgiska ekonomiska rättskoden, *Code de droit économique*. En konsoliderad version av den belgiska ekonomiska rättskoden, tillsammans med en engelsk översättning, finns tillgänglig via följande länk: <https://www.abc-bma.be/fr/propos-de-nous/publications/english-translation-code-economic-law>.



7	Bulgarien ⁹⁶	Nej
8	Cypern ⁹⁷	Ja
9	Estland ⁹⁸	Nej
10	Frankrike ⁹⁹	Nej
11	Grekland ¹⁰⁰	Ja
12	Irland ¹⁰¹	Nej
13	Italien ¹⁰²	Ja
14	Kroatien ¹⁰³	Nej
15	Lettland ¹⁰⁴	Nej

⁹⁶ Den bulgariska konkurrenslagen, *ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА*. En engelsk översättning är tillgänglig via den bulgariska konkurrensmyndighetens webbplats, se följande länk: <https://cpc.bg/en/Legislation>.

⁹⁷ Den cypriotiska konkurrenslagen, *ο περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμος του 2014 (Ν. 83(Ι)/2014)*. En engelsk konsoliderad version av den cypriotiska konkurrenslagen finns tillgänglig via den cypriotiska konkurrensmyndighetens webbplats, se följande länk: <http://www.competition.gov.cy/competition/competition.nsf/All/5937AB49B8B38080C2257-FB2003A442B?OpenDocument>.

⁹⁸ Den estniska konkurrenslagen, *konkurentsiseadus*. En engelsk version av den estniska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/519012015013/consolide/current>.

⁹⁹ Den franska handelslagen, *Code de commerce*, tillgänglig via följande länk: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000005634379/LEGISCTA000006133185/#LEGISCTA000006133185.

¹⁰⁰ Den grekiska konkurrenslagen, *Νόμος 3959/2011 περί της Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. En engelsk version av den grekiska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: <https://www.epant.gr/en/legislation/protection-of-free-competition.html>.

¹⁰¹ Den irländska konkurrenslagen, *Competition Act, 2002*, tillgänglig via följande länk: <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/2002/act/14/revised/en/html>.

¹⁰² Den italienska konkurrenslagen, *Norme per la tutela della concorrenza e del mercato - Legge 10 ottobre 1990, n.287*, tillgänglig via följande länk: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1990-10-10:287>.

¹⁰³ Den kroatiska konkurrenslagen, *Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja (NN 79/2009)*. En engelsk version av den kroatiska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.aztn.hr/uploads/documents/eng/documents/COMPETITION_ACT_2009_1.pdf.

¹⁰⁴ Den lettiska konkurrenslagen, *Konkurences likums*. En engelsk version av den lettiska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/54890-competition-law>.



16	Litauen ¹⁰⁵	Nej
17	Malta ¹⁰⁶	Nej
18	Nederländerna ¹⁰⁷	Nej
19	Polen ¹⁰⁸	Nej
20	Portugal ¹⁰⁹	Ja
21	Schweiz ¹¹⁰	Nej
22	Rumänien ¹¹¹	Ja
23	Slovakien ¹¹²	Nej
24	Slovenien ¹¹³	Ja

¹⁰⁵ Den litauiska konkurrenslagen, *Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas*. En engelsk version av den litauiska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/t/t/TAD/49e68d00103711e5b0d3e1beb7dd5516?jfwid=bkaxmycc>.

¹⁰⁶ Den maltesiska företagskoncentrationslagen, *Control of concentrations regulations*, tillgänglig via följande länk: <https://legislation.mt/eli/sl/379.8/20100722/eng>.

¹⁰⁷ Den nederländska konkurrenslagen, *Mededingingswet*, tillgänglig via följande länk: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0008691/2019-01-01#Hoofdstuk5>.

¹⁰⁸ Den polska konkurrenslagen, *Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów*. En engelsk version av den polska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: <https://konsument.gov.pl/wp-content/uploads/bart-baza-wiedzy-ochrona-kon-eng/zalacznik-1.pdf>.

¹⁰⁹ Den portugisiska konkurrenslagen, *Regime Jurídico da Concorrência*. En engelsk version av den portugisiska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: https://www.concorrenca.pt/sites/default/files/documentos/legislacao/Law_19_2012_bilingual_en_0.pdf.

¹¹⁰ Den schweiziska konkurrenslagen, *Loi fédérale sur les cartels et autres restrictions à la concurrence*. En engelsk version av den schweiziska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1996/546_546_546/en.

¹¹¹ Den rumänska konkurrenslagen, *Legea concurenței nr. 21/1996*. En engelsk version av den rumänska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: https://www.consiliulconcurentei.ro/uploads/docs/concurenta/LEGEA_CONCURENTEI_Nr_21_eng_rev_1.pdf.

¹¹² Den slovakiska konkurrenslagen, *Zákon č. 187/2021 Z.z., o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. En engelsk version av den slovakiska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.antimon.gov.sk/data/files/1765_act_187_2021_endocx.pdf?csrt=8652613729963520612.

¹¹³ Den slovenska konkurrenslagen, *Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence*. En engelsk version av den slovenska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.varstvo-konkurence.si/fileadmin/varstvo-konkurence.si/pageuploads/angleska_stran/ZPOMK-1-AN_REV-za_objavo_na_spletu.pdf.



25	Spanien ¹¹⁴	Nej
26	Storbritannien ¹¹⁵	Nej
27	Tjeckien ¹¹⁶	Nej
28	Tyskland ¹¹⁷	Nej
29	Ungern ¹¹⁸	Nej
30	Österrike ¹¹⁹	Nej

¹¹⁴ Den spanska konkurrenslagen, *Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia*, tillgänglig via följande länk: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-12946>.

¹¹⁵ Den brittiska företagslagen, *the Enterprise Act 2002*, tillgänglig via följande länk: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/40/contents>.

¹¹⁶ Den tjeckiska konkurrenslagen, *Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů*. En engelsk version av den tjeckiska konkurrenslagen finns tillgänglig på den tjeckiska konkurrensmyndighetens webbplats, se följande länk: <https://uohs.gov.cz/en/legislation.html>.

¹¹⁷ Den tyska konkurrenslagen, *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*. En engelsk version av den tyska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gwb/englisch_gwb.pdf.

¹¹⁸ Den ungerska konkurrenslagen. En engelsk version av den ungerska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/en/legal_background/rules_for_the_hungarian_market/competition_act/competition-act-documents/jogihatter_tpv_t_hataly_20190101_a&inline=true.

¹¹⁹ Den österrikiska kartellagen, *Kartellgesetz*. En engelsk version av den österrikiska kartellagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.bwb.gv.at/fileadmin/user_upload/PDFs/Cartel_Act_2005_Sep_2021_english.pdf.



Sammanfattning

Konkurrenslagen (2008:579) utgör ett viktigt instrument för att uppnå bättre omvandlingstryck och en effektivare konkurrens, till nytta för samhällsekonomin och konsumenterna. Väl fungerande marknader och rättvisa spelregler för såväl stora som små företag är viktiga för detta. Reglerna om kontroll av företagskoncentrationer syftar till att motverka hinder för utvecklingen av en effektiv konkurrens och bidrar därigenom till lägre priser, högre kvalitet och ett större utbud av produkter och tjänster, till nytta för konsumenterna. Konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer är framtagna med EU:s motsvarande regler om koncentrationskontroll som förebild och det föreligger i princip rättslikhet mellan de svenska och de EU-rättsliga reglerna för den materiella bedömningen av koncentrationer. Övriga frågor som gäller förfarandet för koncentrationsprövningen hos Konkurrensverket och domstolarna behandlas i stora drag på samma sätt som i EU-rätten, men med beaktande av de särdrag som den svenska rättskulturen bjuder. Skillnader i regler om förfarandet finns i fråga om bland annat längden på den frist som gäller för Konkurrensverkets särskilda undersökningar av koncentrationer samt i fråga om hur förlängningar av fristen beräknas. Därutöver innehåller konkurrenslagen särskilda regler om handläggningstiden för domstolarnas handläggning av ärenden om slutliga beslut om koncentrationer. Vissa av dessa förfaranderegler har under lång tid varit oförändrade och återspeglar inte koncentrationsärendenas ökade komplexitet och utredningsbehov.

Koncentrationsprövningar har under de senaste årtiondena blivit allt mer resurs- och tidskrävande för Konkurrensverket. Prövningarna bedrivs under mycket stor tidspress och tar i anspråk en stor andel av Konkurrensverkets samlade resurser. Denna utveckling har medfört stora ansträngningar på såväl Konkurrensverkets organisation som myndighetens övriga tillsyn. Situationen har nu blivit sådan att de legala fristerna för koncentrationsprövningen inte alltid räcker till för den utredning Konkurrensverket anser nödvändig. Det har framkommit ett angeläget behov av vissa förändringar i konkurrenslagens förfaranderegler om handläggningen av koncentrationer i syfte att bland annat underlätta utredningar och



domstolsprövningar av koncentrationsärenden samt för att säkerställa en mer kostnadseffektiv tillsyn, materiellt riktiga beslut och krav på rättssäkerhet, samtidigt som effektiviteten i systemet bibehålls. Konkurrensverket föreslår därför vissa ändringar i regelsystemet.

I promemorian föreslås att den legala fristen i konkurrenslagen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar av företagskoncentrationer ändras till 90 arbetsdagar samt att förlängningar av fristen beräknas i arbetsdagar. Vidare föreslås att de legala fristerna för Patent- och marknadsdomstolens och Patent- och marknadsöverdomstolens handläggning av ett överklagande av ett beslut om förbud av en koncentration eller åläggande för en part i en koncentration ändras till åtta respektive fyra månader. Lagändringarna föreslås träda i kraft samtidigt som eventuella regeländringar som föreslås av utredningen KN 2023:03.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
1 Författningsförslag	6
1.1 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	6
2 Förhållandet mellan konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer och EU-rätten.....	8
3 Konkurrenslagens regler om handläggningen av företagskoncentrationer	9
4 Huvuddragen i koncentrationsprövningen i svensk rättspraxis.....	10
5 Konkurrensverkets handläggning av anmälningar av företagskoncentrationer	13
5.1 Allmänt.....	13
5.2 Huvudsakliga åtgärder i handläggningen av ett koncentrationsärende.....	13
Förhandskontakter	13
När anmälan kommer in.....	14
Informationsinhämtning.....	14
Beslut under en inledande undersökning (fas 1)	16
Genomförande av en särskild undersökning (fas 2).....	16
Bevis- och ekonomiföredragning och andra kvalitetssäkrande åtgärder	17
Utkast till beslut om förbud eller åläggande till part	18
Kommunicering av utredningsakten, datarum samt offentlighet och sekretess.....	18
Muntligt förfarande.....	19
Slutligt beslut.....	20
Åtagande från part	21
Särskilt om ekonomisk analys i koncentrationsärenden.....	21
5.3 Särskilt om tidsåtgången för olika åtgärder i en särskild undersökning	22
6 Överväganden och förslag	23
6.1 Fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar.....	23
Skälen för förslaget	24
6.2 Ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar	47



	Skälen för förslaget	47
6.3	En bestämmelse om automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning vid åtagande föreslås inte	49
	Skälen för bedömningen.....	49
6.4	Fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden	51
	Skälen för förslaget	51
7	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	61
8	Konsekvensutredning.....	62
8.1	Allmänt om konsekvensutredning	62
8.2	Sammanfattning av promemorians förslag	63
8.3	Beskrivning av problemen och syftet med förslagen	64
	Inledning.....	64
	Förslaget om ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar.....	64
	Förslaget om ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar	66
	Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden.....	66
8.4	Konsekvenser om inga åtgärder vidtas	67
8.5	Alternativa lösningar och val av lösning	67
	Inledning.....	67
	Förslaget om ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar.....	68
	Förslaget om ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar	71
	Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden.....	72
8.6	Konsekvenser av promemorians förslag.....	73
	Förslagens kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner	73
	Förslagens kostnader och intäkter för företag och andra enskilda.....	75
	Andra relevanta konsekvenser	79
8.7	Åtgärder för proportionaliteten av förslagen	79
	Allmänt.....	79
	Förslaget om fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar.....	79

	Förslaget till ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrens-	
	lagen till att avse arbetsdagar	81
	Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas	
	handläggning av koncentrationsärenden.....	81
8.8	Ikraftträdande och informationsinsatser.....	82
8.9	Utvärdering av förslagens konsekvenser.....	82
8.10	Förslagens förenlighet med Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten.....	83
9	Författningskommentar.....	83
9.1	Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	83
	4 kap. Företagskoncentrationer	83
Bilaga 1 – Konkurrensverkets handläggning av koncentrationsärenden		
	1993–2024	86
Bilaga 2 – Frister för konkurrensmyndigheternas prövning i övriga		
	EES-länder och Storbritannien.....	91



1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurrenslagen (2008:579) att 4 kap. 13 och 14–16 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

13 §¹

Om Konkurrensverket har beslutat att genomföra en särskild undersökning ska verket inom *tre månader* från det att beslutet meddelades besluta om förbud enligt 1 §, om åläggande enligt 2 § eller att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Om Konkurrensverket har beslutat att genomföra en särskild undersökning ska verket inom *90 arbetsdagar* från det att beslutet meddelades besluta om förbud enligt 1 §, om åläggande enligt 2 § eller att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får inte meddelas senare än två år efter det att företagskoncentrationen uppkom.

Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

14 §²

Konkurrensverket får förlänga fristen i 13 § första stycket med högst *en månad* i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Konkurrensverket får förlänga fristen i 13 § första stycket med högst *25 arbetsdagar* i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

¹ Senaste lydelse 2017:986.

² Senaste lydelse 2017:986.



Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

15 §³

Om Konkurrensverkets beslut om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § överklagas, ska Patent- och marknadsdomstolen avgöra ärendet inom *sex* månader från det att överklagandet kom in.

Om Konkurrensverkets beslut om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § överklagas, ska Patent- och marknadsdomstolen avgöra ärendet inom *åtta* månader från det att överklagandet kom in.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas av domstolen under samma förutsättningar som anges i 14 §.

16 §⁴

Om Patent- och marknadsdomstolens beslut överklagas ska Patent- och marknadsöverdomstolen avgöra ärendet inom *tre* månader från det att tiden för överklagande gick ut.

Om Patent- och marknadsdomstolens beslut överklagas ska Patent- och marknadsöverdomstolen avgöra ärendet inom *fyra* månader från det att tiden för överklagande gick ut.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas av domstolen under samma förutsättningar som anges i 14 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den [***].
 2. För anmälningar enligt 4 kap. 6 eller 7 § som kommit in till Konkurrensverket före ikraftträdandet gäller 13 och 14 §§ i den äldre lydelsen.
 3. Ärenden som före ikraftträdandet är anhängiga vid domstol handläggs enligt äldre föreskrifter.

³ Senaste lydelse 2017:986.

⁴ Senaste lydelse 2017:986.



2 Förhållandet mellan konkurrenslagens regler om företagskoncentrationer och EU-rätten

1. Regler om EU:s koncentrationskontroll finns i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (koncentrationsförordningen). Koncentrationsförordningen är tillämplig på koncentrationer med så kallad gemenskapsdimension (artikel 1). Förordningen ger kommissionen exklusiv kompetens att pröva koncentrationer med gemenskapsdimension, men ger vissa möjligheter att hänskjuta prövningen till en medlemsstat (artikel 9).⁵
2. Koncentrationsförordningen ställer inte några krav på medlemsstaternas prövning av koncentrationer utan gemenskapsdimension. Några formella krav på överensstämmelse mellan nationell rätt och EU-rätt finns alltså inte. Icke desto mindre har konkurrenslagens (2008:579) regler om företagskoncentrationer i praktiken inneburit en betydande anpassning till EU-rätten. Den materiella prövningen av en koncentration är i huvudsak densamma oavsett om prövningen sker enligt konkurrenslagen eller koncentrationsförordningen.
3. Enligt koncentrationsförordningen ska en företagskoncentration som har gemenskapsdimension anmälas till kommissionen innan den genomförs (artikel 4.1). Särskilda frister gäller för kommissionens handläggning. Inom 25 arbetsdagar från den första arbetsdagen efter mottagande av en fullständig anmälan ska kommissionen meddela beslut om att antingen godkänna koncentrationen eller inleda ett fördjupat granskningsförfarande. Denna frist förlängs till 35 arbetsdagar om de berörda företagen erbjuder åtagande som syftar till att koncentrationen ska godkännas (artikel 10.1). Om kommissionen beslutar att inleda ett fördjupat förfarande ska den fatta beslut om att godkänna eller förbjuda koncentrationen inom 90 arbetsdagar från den dag då det fördjupade förfarandet inleddes. Fristen för det fördjupade förfarandet förlängs till 105 arbetsdagar om de berörda företagen erbjuder åtagande 55 arbetsdagar eller mer efter det att förfarandet inleddes. Vid samtycke från de berörda företagen kan fristen för det fördjupade förfarandet förlängas med upp till 20 arbetsdagar (artikel 10.3).

⁵ Koncentrationsförordningen ger även möjligheter i vissa fall till hänskjutande från en eller flera medlemsstater till kommissionen av prövningen av en företagskoncentration, se artikel 22.



3 Konkurrenslagens regler om handläggningen av företagskoncentrationer

4. Liksom EU-rättens koncentrationskontroll består den svenska koncentrationskontrollen av ett system om anmälning och förhandsprövning av företagskoncentrationer. Regler om anmälan och prövning av koncentrationer finns i 4 kap. konkurrenslagen.
5. En företagskoncentration som är anmälningspliktig ska anmälas till Konkurrensverket innan den genomförs (4 kap. 10 §). Anmälan ska göras skriftligen och innehålla de uppgifter som anges i föreskrifter som Konkurrensverket har meddelat (12 och 13 §§ konkurrensförordningen [2021:87]). Anvisningar om innehållet i anmälan finns i Konkurrensverkets föreskrifter KKVFS 2010:3 om anmälan om företagskoncentration enligt konkurrenslagen. Som utgångspunkt gäller ett förbud för parterna i en anmälningspliktig koncentration att fullfölja den under tiden som Konkurrensverkets prövning pågår (4 kap. 12 och 13 a §§).
6. Anmälningsplikt gäller för företagskoncentrationer där de berörda företagen under föregående räkenskapsår haft en omsättning i Sverige som överstiger en miljard kronor och minst två av företagen haft en omsättning i Sverige som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen (4 kap. 6 §). Koncentrationer som inte uppfyller dessa omsättningskrav är inte anmälningspliktiga. Om omsättningskravet om en miljard kronor är uppfyllt men inte det individuella kravet för minst två av företagen, får däremot Konkurrensverket ålägga en part i en koncentration att anmäla den om det finns särskilda skäl (4 kap. 7 §). En part eller annan medverkande i en koncentration har under samma förutsättningar rätt att frivilligt anmäla en koncentration till Konkurrensverket. Koncentrationer som har gemenskapsdimension enligt koncentrationsförordningen ska inte anmälas till Konkurrensverket.
7. För Konkurrensverkets prövning av företagskoncentrationer gäller särskilda frister. Inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan om koncentration har kommit in till Konkurrensverket ska verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning av koncentrationen eller lämna den utan åtgärd (4 kap. 11 § första stycket). För det fall Konkurrensverket under en inledande undersökning mottar ett åtagande från en part i koncentrationen som syftar till att koncentrationen ska lämnas utan åtgärd, förlängs fristen till 35 arbetsdagar (4 kap. 11 § andra stycket). Under en inledande undersökning kan Konkurrensverket även tillfälligt stoppa löptiden för



fristen på begäran av part (4 kap. 17 § andra stycket). Den inledande undersökningen kallas fas 1.

8. Om Konkurrensverket beslutar att genomföra en särskild undersökning av en företagskoncentration ska verket inom tre månader från det att beslutet meddelades besluta om förbud, åläggande eller att lämna koncentrationen utan åtgärd (4 kap. 13 § första stycket). Konkurrensverket får förlänga fristen för en särskild undersökning med högst en månad i sänder om parterna samtycker till det eller om det finns synnerliga skäl (4 kap. 14 § första stycket). Konkurrensverket kan vidare tillfälligt stoppa löptiden för fristen för både den inledande och den särskilda undersökningen om en part i företagskoncentrationen inte har följt ett åläggande som verket meddelat med stöd av 5 kap. 1 § första stycket 1 konkurrenslagen om att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat som är nödvändigt för prövningen (4 kap. 17 § första stycket). Den särskilda undersökningen kallas fas 2.
9. En företagskoncentration ska förbjudas under de förutsättningar som anges i 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen. Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en koncentration får en part i koncentrationen enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen i stället åläggas att genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd. Har fråga uppkommit om förbud eller åläggande, kan ett åtagande från en part i koncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd. Beslutet att lämna koncentrationen utan åtgärd villkoras då av att parterna i koncentrationen följer åtagandet. Finner Konkurrensverket att förutsättningarna för förbud eller åläggande inte är uppfyllda ska koncentrationen lämnas utan åtgärd.
10. Konkurrensverkets beslut om förbud eller åläggande i fråga om en företagskoncentration får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen (7 kap. 1 § första stycket 4 och 5 konkurrenslagen), vars beslut i sin tur får överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen (1 kap. 3 § lagen om patent- och marknadsdomstolar [2016:188]).

4 Huvuddragen i koncentrationsprövningen i svensk rättspraxis

11. Av rättspraxis följer att förbudsbestämmelsen i 4 kap. 1 § konkurrenslagen ska tolkas i linje med EU-rätten.⁶ Koncentrationsförordningen och EU-domstolens avgöranden har ansetts vara av särskild betydelse för tolkningen. Kommissionens tillkännagivanden och riktlinjer är inte

⁶ Se till exempel Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål T 7499-16 och Patent- och marknadsdomstolens dom den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24.



bindande för andra än kommissionen, men deras innehåll har i viss utsträckning godtagits i EU-rättslig och svensk rättspraxis och därmed blivit en del av rådande praxis.⁷ Svenska domstolar har så gott som undantagslöst att följa EU-domstolens praxis vid tolkningen av materiella nationella konkurrensrättsliga bestämmelser som utformats efter EU-rätten och som till sitt innehåll överensstämmer med EU-rätten.⁸

12. Konkurrensverkets prövning av om en företagskoncentration ska förbjudas enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen består av två huvudsakliga led.
13. Det första ledet i prövningen är – i likhet med vad som i regel gäller vid prövningar av konkurrensbegränsande samarbeten och missbruk av dominerande ställning (2 kap. 1 § respektive 7 § konkurrenslagen) – en bedömning av den relevanta marknaden. Detta led har två delar: Dels en bedömning av den relevanta produktmarknaden, dels en bedömning av den relevanta geografiska marknaden.⁹ Marknadsbedömningen ligger till grund för bedömningen av företagskoncentrationens effekter på konkurrensen och har ofta grundläggande betydelse för den slutliga bedömningen av koncentrationen.¹⁰
14. Det andra ledet i prövningen är en bedömning av företagskoncentrationens effekter på konkurrensen. Effektbedömningen bygger på marknadsbedömningen. Ordalydelsen ”påtagligt hämma” i 4 kap. 1 § konkurrenslagen uttrycker, liksom artikel 2.3 i koncentrationsförordningen, det så kallade substanstestet. Effekten av koncentrationen måste vara substantiell, det vill säga vara påtaglig för konkurrensen mot bakgrund av den bedömning som gjorts om avgränsningen av den relevanta marknaden, för att koncentrationen ska förbjudas.¹¹

⁷ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 7 och däri gjorda hänvisningar.

⁸ Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 18 januari 2017 i mål PMT 7497-16.

⁹ Se vidare kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i unionens konkurrenslagstiftning (C/2023/6789, 22.2.2024). Den relevanta produktmarknaden utgörs av de produkter som på grund av sina egenskaper m.m. är utbytbara med varandra. Den relevanta geografiska marknaden omfattar det område inom vilket de relevanta produkterna tillhandahålls och inom vilket konkurrensvillkoren är tillräckligt likartade för samtliga ekonomiska aktörer, så att det är möjligt att göra en rimlig bedömning av den anmälda företagskoncentrationens effekter på konkurrensen. Vid bedömningen av om konkurrensvillkoren ska anses så pass likartade att slutsatser kan dras om vad som är produktmarknaden och vad som är den geografiska marknaden kan en rad olika omständigheter ha betydelse, såsom produktens egenskaper, prissättning, marknadsandelar, nationella preferenser m.m. Se även Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 8–10.

¹⁰ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 7.

¹¹ Se Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 8.



15. Effektprövningen inleds ofta med bedömningen av om koncentrationen medför att en dominerande ställning skapas eller förstärks, det så kallade dominanstestet.¹² Därefter görs – oavsett om det föreligger en dominerande ställning eller inte – en bedömning av effekten av koncentrationen som helhet.
16. Vid bedömningen av en koncentrations inverkan på konkurrensen ska en jämförelse göras mellan de konkurrensvillkor som skulle bli följden av den anmälda koncentrationen och de villkor som skulle ha rått om koncentrationen inte skulle genomföras, ett så kallat kontrafaktiskt scenario. Ett kontrafaktiskt scenario är en hypotetisk bedömning av vad som skulle ha hänt koncentrationen förutan. Prövningen av effekterna av en koncentration bör göras mot det kontrafaktiska scenario som är det mest troliga utfallet utan koncentrationen.¹³
17. Konkurrensverket har vid överklagande av verkets beslut om förbud eller åläggande bevisbördan för de omständigheter som läggs till grund för bedömningen av om en företagskoncentration är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en väsentlig del av det. Eftersom marknadsbedömningen ingår som ett led i effektbedömningen, har Konkurrensverket bevisbördan även för omständigheter som verket lägger till grund för avgränsningen av den relevanta marknaden.¹⁴
18. Vad gäller beviskravet har i svensk rättspraxis uttalats att beviskravet ”styrkt/visat” gäller för de omständigheter som läggs till grund för ett beslut att förbjuda en företagskoncentration.¹⁵
19. Prövningen av vilken effekt en företagskoncentration kan ge upphov till är inriktad på ett hypotetiskt händelseförlopp. Vad avser den slutliga bedömningen av koncentrationens framtida effekter ska Konkurrensverket göra sannolikt att koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det.¹⁶

¹² Med dominerande ställning förstås att ett företag har en sådan ekonomisk maktställning att den kan hindra upprätthållandet av en effektiv konkurrens på den relevanta marknaden, genom att ställningen tillåter företaget att i betydande mån agera oberoende i förhållande till sina konkurrenter. Se t.ex. EU-domstolens dom den 17 februari 2011 i mål C-52/09, Konkurrensverket mot TeliaSonera Sverige AB, EU:C:2011:83, punkt 23.

¹³ Se Patent- och marknadsdomstolens beslut den 19 november 2024 i mål PMÄ 9076-24. Beslutet är överklagat till Patent- och marknadsöverdomstolen. Se även EU-domstolens dom den 13 juli 2023 i mål C-376/20 P, kommissionen mot CK Telecoms UK Investments, EU:C:2023:561, punkt 84–87 och däri gjorda hänvisningar, och EU-domstolens dom den 24 oktober 2024 i mål C-581/22 P, Thyssenkrupp mot kommissionen, EU:C:2024:821, punkt 91. Se även Karlsson och Osen Bergqvist, *Konkurrensrätt En handbok* (6 uppl., Norstedts Juridik, 2021), s. 706.

¹⁴ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16 och Patent- och marknadsdomstolens beslut den 19 november 2024 i mål PMÄ 9076-24.

¹⁵ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16.

¹⁶ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16.



Detta gäller dock enbart den slutliga, hypotetiska bedömningen av koncentrationens effekter. Med hänvisning till praxis från EU-domstolen har Patent- och marknadsdomstolen i ett nyligen avgjort mål uttalat, såvitt avser den slutliga hypotetiska effektbedömningen, att beviskravet i ärenden om förbud mot en koncentration bör tillämpas så att Konkurrensverket, med hjälp av tillräckligt väsentliga och samstämmiga uppgifter, ska visa att det är mer sannolikt än osannolikt att den anmälda koncentrationen är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det.¹⁷

5 Konkurrensverkets handläggning av anmälningar av företagskoncentrationer

5.1 Allmänt

20. Konkurrensverkets handläggning av ett koncentrationsärende består av ett antal steg och åtgärder. Ett antal av åtgärderna är lagreglerade medan några är introducerade av Konkurrensverket och följer av verkets egna rutiner. I det följande redovisas de huvudsakliga steg och åtgärder som aktualiseras under Konkurrensverkets handläggning av en anmälan om företagskoncentration (avsnitt 5.2). Därefter redovisas tidsåtgången för olika åtgärder under en särskild undersökning av en koncentration och hur fristen för undersökningen fördelar sig mellan dessa åtgärder (avsnitt 5.3).

5.2 Huvudsakliga åtgärder i handläggningen av ett koncentrationsärende

Förhandskontakter

21. Innan ett företag anmäler en företagskoncentration till Konkurrensverket kan företaget initiera så kallade förhandskontakter med verket för att diskutera koncentrationen som ska anmälas och företagets uppgiftsskyldighet i samband med sådan anmälan. I förhandskontakter kan ingå ett eller flera möten mellan förvärvsparterna och handläggare på Konkurrensverket.
22. Förhandskontakter ökar Konkurrensverkets möjligheter att tidigt identifiera komplicerade ärenden, avsätta resurser i form av en fullständig projektgrupp samt planera för vilka utredningsåtgärder

¹⁷ Patent- och marknadsdomstolens beslut den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24. Beslutet är överklagat till Patent- och marknadsöverdomstolen. Se även EU-domstolens dom den 13 juli 2023 i mål C-376/20 P, kommissionen mot CK Telecoms UK Investments, EU:C:2023:561, punkterna 84–88.



som bör vidtas. Förhandskontakter möjliggör också för Konkurrensverket och företagen att i ett tidigt skede identifiera vilka frågor eller förhållanden som kan behöva utredas särskilt under prövningen.

23. Konkurrensverket uppmuntrar företag att ta förhandskontakter med verket innan en anmälan ges in. Det är dock inte obligatoriskt och Konkurrensverket kan inte tvinga företag att ta eller delta i sådana kontakter med myndigheten.

När anmälan kommer in

24. När anmälan om företagskoncentration kommer in till Konkurrensverket går handläggarna vid verket igenom anmälan för att kontrollera att den innehåller obligatoriska uppgifter och handlingar enligt verkets föreskrifter och anvisningar för anmälan om koncentration¹⁸. Fristen för Konkurrensverkets inledande undersökning börjar inte löpa förrän anmälan är fullständig. Om det vid den inledande genomgången visar sig att någon uppgift saknas, påtalar Konkurrensverket detta för anmälade part.

Informationsinhämtning

25. I koncentrationsärenden kan Konkurrensverket hämta in uppgifter och handlingar från part utöver de uppgifter som krävs för att en anmälan ska vara fullständig. Det kan exempelvis röra sig om affärsplaner, verksamhetsplaner, kund- och marknadsundersökningar, konsumentundersökningar, konkurrentanalyser, intern korrespondens, uppgifter om marknadssegment, kostnadsdata, prisserier samt kontaktuppgifter till fler kunder och konkurrenter än vad som angetts i anmälan. Uppgifter och handlingar kan även hämtas in från tredje man. Med tredje man avses bland annat kunder, konkurrenter, leverantörer, branschorganisationer och myndigheter.
26. Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen får verket ålägga ett företag eller annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat (5 kap. 1 § första stycket 1 konkurrenslagen). Ett åläggande ska innehålla en svarsfrist inom vilken mottagaren ska efterkomma det. Svarsfristen bestäms av Konkurrensverket med hänsyn till bland annat åläggandets omfattning och den arbetsinsats som krävs för dess besvarande. Eftersom utredningen bedrivs inom snäva frister är dock svarsfristerna för ålägganden i koncentrationsärenden generellt korta.
27. För att kunna bedriva ett effektivt utredningsarbete och sammanställa beslutsunderlag av hög kvalitet är Konkurrensverket beroende av att

¹⁸ Se Konkurrensverkets föreskrifter KKVFS 2010:3 om anmälan om företagskoncentration enligt konkurrenslagen (2008:579).



företagen snabbt skickar in fullständigt och korrekt underlag. Det ligger i allmänhet i företagens intresse att prövningen av en anmäld företagskoncentration sker så snabbt som möjligt. Företagen har därför incitament att tillhandahålla den information som Konkurrensverket behöver för att kunna lämna koncentrationen utan åtgärd. I de allra flesta fall är parterna således angelägna om att samarbeta med Konkurrensverket så att prövningen av koncentrationen ska förlöpa snabbt och effektivt. Även i sådana fall är det inte ovanligt att företagen underskattar den tid och de personalresurser som kan komma att krävas för att förse Konkurrensverket med uppgifter under själva utredningen. Det kan många gånger vara svårt för företagen att inom utsatt tid inkomma med de uppgifter som myndigheten begär. Det är vanligt förekommande att parter i en koncentration begär anstånd med att besvara Konkurrensverkets ålägganden. Det förekommer också att företag inkommer med ofullständiga svar eller svarar efter svarsfristens utgång, vilket föranleder merarbete för Konkurrensverket.

28. Uppgifter kan även hämtas in på annat sätt än genom åläggande, exempelvis genom skriftliga enkäter, telefonintervjuer och fysiska möten samt genom förhör (5 kap. 1 § första stycket 2 konkurrenslagen).
29. Det är vanligt förekommande att handel med varor och tjänster sker över landsgränserna. Försäljning som sker till kunder i angränsande länder från de samgående företagen samt deras faktiska och potentiella konkurrenter, eller från utländska aktörer till svenska kunder, kan ha betydelse för prövningen av en företagskoncentration som sker i Sverige. Beroende på omständigheterna i det enskilda fallet kan Konkurrensverket således behöva hämta in uppgifter från utländska företag samt analysera förhållanden i andra länder. Detta förutsätter att Konkurrensverket på ett effektivt sätt och inom de lagstadgade frister som gäller för prövningen kan få tillgång till sådana uppgifter.
30. Konkurrensverket ingår i ett samarbetsavtal¹⁹ med konkurrensmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge, Island och Grönland²⁰. Samarbetsavtalet syftar till att stärka och formalisera samarbetet mellan de nordiska konkurrensmyndigheterna samt säkerställa en effektiv tillämpning av de nationella konkurrenslagarna. Avtalet ger möjlighet för konkurrensmyndigheterna att hämta in och utbyta information i samband med utredningar. Samarbetsavtalet gäller bland annat vid tillämpning av reglerna om företagskoncentrationer. Genom samarbetsavtalet kan Konkurrensverket bland annat begära bistånd av de

¹⁹ Avtal om samarbete i konkurrensfrågor den 8 september 2017.

²⁰ Grönlands konkurrensmyndighet tillämpar samarbetsavtalet med undantag för bestämmelserna om platsundersökningar och begäran om information.



övriga konkurrensmyndigheterna för att hämta in information som verket behöver i sin prövning av en anmäld koncentration.

31. Inom EU finns regler om samarbete mellan medlemsstaternas konkurrensmyndigheter som möjliggör bistånd och utbyte av information.²¹ I likhet med det nordiska samarbetsavtalet möjliggör de EU-rättsliga reglerna för konkurrensmyndigheterna att hämta in information åt varandra genom olika utredningsåtgärder samt utbyta information i samband med utredningar. Till skillnad från det nordiska samarbetet är emellertid de EU-rättsliga reglerna endast tillämpliga vid utredningar av överträdelse av EU-rättens materiella förbud i artikel 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Några motsvarande regler om samarbete mellan medlemsstater i fråga om utredningar av företagskoncentrationer finns inte. I fråga om företag i medlemsstater som inte ingår i det nordiska samarbetsavtalet, är deras medverkan således frivillig i Konkurrensverkets utredningar av koncentrationer.

Beslut under en inledande undersökning (fas 1)

32. De flesta koncentrationsärenden avslutas under den inledande undersökningen. Genom olika utredningsåtgärder kontrollerar Konkurrensverket om den anmälda företagskoncentrationen är sådan att den kan orsaka konkurrensproblem på en marknad. Om konkurrensproblem kan uteslutas lämnas koncentrationen utan åtgärd.
33. Beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd under en inledande undersökning fattas i enklare koncentrationsärenden normalt av enhetschef eller annan som har rätt att fatta beslut enligt Konkurrensverkets arbetsordning. Generaldirektören fattar beslut i mer komplicerade fall eller när beslutet villkoras av åtagande från part. Vid föredragning inför generaldirektören närvarar bland andra Konkurrensverkets chefsjurist och chefsekonom som rådgivare till generaldirektören.
34. Om konkurrensproblem inte kan uteslutas och åtagande som tar hand om Konkurrensverket farhågor inte lämnas, inleder verket en särskild undersökning av företagskoncentrationen. Beslut att genomföra en särskild undersökning av en koncentration fattas av generaldirektören efter föredragning.

Genomförande av en särskild undersökning (fas 2)

35. Om Konkurrensverket har beslutat att genomföra en särskild undersökning ska verket inom tre månader från det att beslutet meddelades

²¹ Artikel 22 i Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EUT L 1, 4.1.2003, s. 1–25).



besluta om förbud, om åläggande eller att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

36. Under en särskild undersökning fördjupar Konkurrensverket utredningen av företagskoncentrationen med inriktning på att närmare analysera om de skadeteorier som identifierats kan bekräftas eller uteslutas. Den ekonomiska utredningen och analyserna är ofta omfattande och avancerade. Det är också relativt vanligt att Konkurrensverket under en särskild undersökning genomför större kund- eller konsumentundersökningar. Konkurrensverket hämtar även in en stor mängd uppgifter och handlingar genom åläggande och håller intervjuer med företrädare för relevanta marknadsaktörer. Utredningen under en särskild undersökning innebär i regel en heltäckande genomlysning av de berörda marknadernas funktionssätt och rådande konkurrensförhållanden.
37. Om Konkurrensverket under en särskild undersökning konstaterar att företagskoncentrationen inte är ägnad att påtagligt hämma konkurrensen, lämnas koncentrationen utan åtgärd. Beslutet fattas av generaldirektören efter föredragning.
38. Om företagskoncentrationen bedöms vara problematisk från konkurrenssynpunkt tar Konkurrensverket fram ett utkast till beslut om förbud eller åläggande. Beslutsutkastet och utredningen bereds internt och genomgår olika kvalitetssäkrande processer.

Bevis- och ekonomföredragning och andra kvalitetssäkrande åtgärder

39. Konkurrensverkets analyser och bevisning måste hålla hög kvalitet och svara upp mot de höga krav som ställs på utredningen vid en domstolsprövning. För att säkerställa god kvalitet och fullgoda beslutsunderlag används olika interna åtgärder för kvalitetssäkring.
40. Bevis- och ekonomföredragning ska enligt Konkurrensverkets rutiner hållas när Konkurrensverkets utredning har kommit så långt att utkast till slutligt beslut är framtaget och innan utkast skickas till part för yttrande enligt 14 § konkurrensförordningen. Tanken med bevis- och ekonomföredragning är att få kvalificerade synpunkter på utredningen och en värdering av bevisningen som finns i ärendet. Vid föredragningen deltar erfarna medarbetare från Konkurrensverkets rättsenhet (processråd och sakkunniga jurister) och chefsekonomenhet (ekonområd och sakkunniga ekonomer) som inte själva deltagit i utredningen. Även Konkurrensverkets chefsjurist och chefsekonom deltar vid föredragningen.



41. Kort efter föredragningen återkopplar deltagarna från rättsenheten och chefsekonomenheten till projektgruppen med synpunkter på utredningen och beslutsutkastet. Projektgruppen har därefter några dagar på sig att ta om hand de synpunkter som kommit fram i återkopplingarna. Projektgruppen vidtar också vid behov kompletterande utredningsåtgärder. Därefter delar projektgruppen ett nytt, omarbetat beslutsutkast inför samrådsföredragning med generaldirektören. Vid samrådet redovisas återkopplingarna från bevis- och ekonomföredragningen.

Utkast till beslut om förbud eller åläggande till part

42. Innan Konkurrensverket beslutar om förbud eller åläggande av en företagskoncentration, ska verket ge den som beslutet riktar sig mot tillfälle att yttra sig över ett utkast till beslut (14 § konkurrensförordningen).²² Syftet med förfarandet är att ge part tillfälle att yttra sig samlat över Konkurrensverkets utredning och preliminära ställningstaganden.
43. Beslut att skicka ett utkast till slutligt beslut till part fattas efter samråd med generaldirektören vid en föredragning. Vid samrådsföredragningen deltar bland andra enhetschefen för den enhet som ansvarar för utredningen samt chefsjuristen och chefsekonomen. Inför föredragningen delas ett beslutsutkast samt annat för ärendet relevant material.
44. Enligt Konkurrensverkets interna riktmärken ska utkast till beslut om förbud eller åläggande normalt skickas till part fyra till fem veckor innan fristen för den särskilda undersökningen går ut. Part får normalt två veckor på sig att lämna ett yttrande över beslutsutkastet. Konkurrensverket strävar efter att följa dessa riktmärken i samtliga av verkets särskilda undersökningar. Emellertid förekommer det i komplexa ärenden att Konkurrensverket får senarelägga kommunikeringen av beslutsutkastet och tillämpa en snävare svarsfrist för part. I dessa fall kan Konkurrensverket även behöva minska den tillgängliga tiden för verkets slutliga beredning av ärendet.

Kommunicering av utredningsakten, datarum samt offentlighet och sekretess

45. Innan Konkurrensverket fattar slutligt beslut om förbud eller åläggande är verket skyldigt att till part kommunicera det material som ligger till grund för beslutet (25 § förvaltningslagen [2017:900]). Vidare har part rätt att ta del av alla andra handlingar i utredningsakten (10 § förvaltningslagen). I den mån utredningsakten inte kommunicerats

²² Före den 1 mars 2021 följde skyldigheten att skicka ett utkast till ställningstagande till part av då gällande konkurrensförordning (2008:604).



med part tidigare, sker detta i samband med att verket översänder ett beslutsutkast.

46. Handlingar som översänds till part sekretessprövas enligt tillämpliga bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I koncentrationsärenden finns det mellan de samgående företagen i regel ett särskilt behov av sekretess, då företagen vid tiden för utredningen alltför ofta är konkurrenter eller i vart fall fristående företag. Detsamma gäller motsvarande uppgifter om andra konkurrenter på marknaden. Det kan vara fråga om uppgifter om affärshemligheter, nedbrutna omsättningssiffror, framtida affärsstrategier, rabatter och affärsrelationer. Ett behov av sekretess finns i regel också för vissa uppgifter om kunder och leverantörer till de samgående företagen.
47. Rätten att ta del av uppgifter i Konkurrensverkets utredningsakt gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. Det innebär att vissa sekretessbelagda handlingar inte får lämnas ut i den mån det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att uppgifterna i materialet inte röjs. I sådant fall ska myndigheten på annat sätt lämna part upplysningar om vad handlingarna innehåller i den utsträckning det behövs för att part ska kunna tillvarata sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda. Sekretesskyddade uppgifter kan också lämnas med beslut om förbehåll till en eller flera namngivna individer, exempelvis ett ombud eller en ställföreträdare för part, med begränsning av på vilket sätt uppgifterna får användas och spridas vidare till andra personer utanför den bestämda personkretsen (10 kap. 4 § offentlighets- och sekretesslagen). I stället för att handlingar med sekretesskyddade uppgifter överlämnas till part, kan dessa hållas tillgängliga för parten genom ett så kallat datarum. Det innebär att uppgifterna görs tillgängliga i en särskild it-miljö hos Konkurrensverket där en begränsad personkrets, exempelvis ombud och ställföreträdare för part, tar del av uppgifterna under en begränsad tid.
48. I vissa koncentrationsärenden kan behovet av sekretess vara särskilt omfattande. Det gäller bland annat om flera konkurrerande företag anmäler förvärv av gemensam kontroll över ett företag och sekretess gäller för uppgifter företagen emellan. Hanteringen av sekretess i dessa ärenden kan vara särskilt tids- och resurskrävande för Konkurrensverket.

Muntligt förfarande

49. I samband med att Konkurrensverket skickar ett utkast till beslut om förbud eller åläggande till part, erbjuder verket i enlighet med sin arbetsordning parten möjlighet att muntligen komplettera sitt skriftliga



svar på beslutsutkastet. Ett muntligt förfarande i koncentrationsärenden är ett formaliserat möte där part ges möjlighet att inför beslutsfattaren, Konkurrensverkets generaldirektör, samt chefsjuristen och chefsekonomen, muntligen komplettera och utveckla sitt skriftliga yttrande över verkets utkast till beslut. Det muntliga förfarandet ökar därmed parts möjlighet att få sin sak väl belyst.

50. Det muntliga förfarandet äger normalt rum inom tre arbetsdagar från det att part kommit in med sitt skriftliga yttrande över Konkurrensverkets utkast till beslut.
51. Det muntliga förfarandet sker inom ramen för förvaltningslagens bestämmelser. Avsikten med förfarandet från Konkurrensverkets sida är att det ska bidra till att göra verkets utredningar mer fullständiga och till väl underbyggda beslut. Mötet leds av en tjänsteman som fungerar som ordförande vid mötet och som inte tidigare har deltagit i beredningen av ärendet. Mötet protokollförs. Protokollet utgör del av beslutsunderlaget inför beslutsföredragningen i ärendet.

Slutligt beslut

52. Beslut om ingripanden mot företagskoncentrationer sker efter föredragning. Konkurrensverkets generaldirektör är beslutsfattare om delegering inte har skett till annan. Förslag till slutligt beslut samt annat relevant material delas inför beslutsföredragningen, bland annat i form av rapporten från det muntliga förfarandet. Delningsförfarandet är ett led i arbetet med kvalitetssäkring och syftar till att ta tillvara Konkurrensverkets samlade kunskap och erfarenhet. Vid beslutsföredragningen deltar även Konkurrensverkets chefsjurist och chefsekonom samt andra berörda chefer och medarbetare inom myndigheten.
53. Utöver bevis- och ekonomföredragning, som äger rum inför beslut om att skicka ett beslutsutkast till part, har Konkurrensverket infört rutinen att ett utkast inför beslutsföredragning om beslut om förbud eller åläggande ska genomgå en oberoende granskning. Vid en sådan granskning ska en eller två medarbetare med mycket goda kunskaper i konkurrens ekonomi eller konkurrensrätt samt gedigen erfarenhet av konkurrenstillsyn göra en oberoende granskning av analyserna och förslaget till beslut. Medarbetarna som utför granskningen arbetar på en annan enhet på Konkurrensverket än den där utredningen bedrivits och har inte tidigare deltagit i utredningen. En oberoende granskare närvarar normalt också vid det muntliga förfarandet, om ett sådant hållits i ärendet. Syftet med granskningen är att ge generaldirektören stöd inför det slutliga beslutet genom att tillföra ytterligare perspektiv som är oberoende från den tidigare utredningen och kvalitetssäkringen. Den oberoende granskaren rapporterar sitt granskningsuppdrag direkt



till generaldirektören. Även enheten som ansvarar för utredningen och andra berörda får information om granskarens synpunkter.

54. Konkurrensverkets slutliga beslut kan innebära att företagskoncentrationen lämnas utan åtgärd, med eller utan åtagande från part, eller att verket förbjuder koncentrationen, alternativt ålägger en part i koncentrationen att genomföra en viss konkurrensfrämjande åtgärd.

Åtagande från part

55. Om part lämnar ett frivilligt åtagande under handläggningen av en företagskoncentration som avhjälper de konkurrensproblem som identifierats kan Konkurrensverket besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd på villkor att parten uppfyller åtagandet. Beslutet kan förenas med vite.
56. Åtagande under den inledande undersökningen kan komma i fråga endast om de identifierade konkurrensproblemen är tydliga och enkla att åtgärda.
57. Åtagande under den särskilda undersökningen bör vara Konkurrensverket till handa senast tre veckor innan fristen för undersökningen löper ut för att det ska vara möjligt att värdera det inom fristen. Om åtagande lämnas senare under den särskilda undersökningen krävs i regel att part samtidigt lämnar ett skriftligt samtycke till förlängning av fristen enligt 4 kap. 14 § första stycket konkurrenslagen för att det ska vara möjligt för Konkurrensverket att bedöma om åtagandet avhjälper konkurrensproblemen. Som ett led i sin bedömning av åtagandet kan Konkurrensverket behöva vidta åtgärder i form av bland annat en enkätundersökning, ekonomiska analyser och kontakter med berörda marknadsaktörer.

Särskilt om ekonomisk analys i koncentrationsärenden

58. Ekonomisk analys har stor betydelse i prövningen av en företagskoncentration. För sina ekonomiska analyser kan Konkurrensverket behöva få tillgång till såväl kvantitativa som kvalitativa uppgifter från både part och tredje man.
59. Exempel på kvantitativa uppgifter som typiskt sett kan komma att hämtas in är uppgifter som kan ligga till grund för beräkning av marknadsandelar och kostnadsdata samt tidsserier med försäljningsdata i form av såld volym, omsättning och pris. Exempel på kvalitativa uppgifter är produkttegenskaper, kund- och leverantörsförhållanden, distributionsflöden, kund- och marknadsundersökningar, konsumentundersökningar, konkurrentanalyser, historiska in- och utträden på marknaden, inträdeshinder samt affärsstrategier.



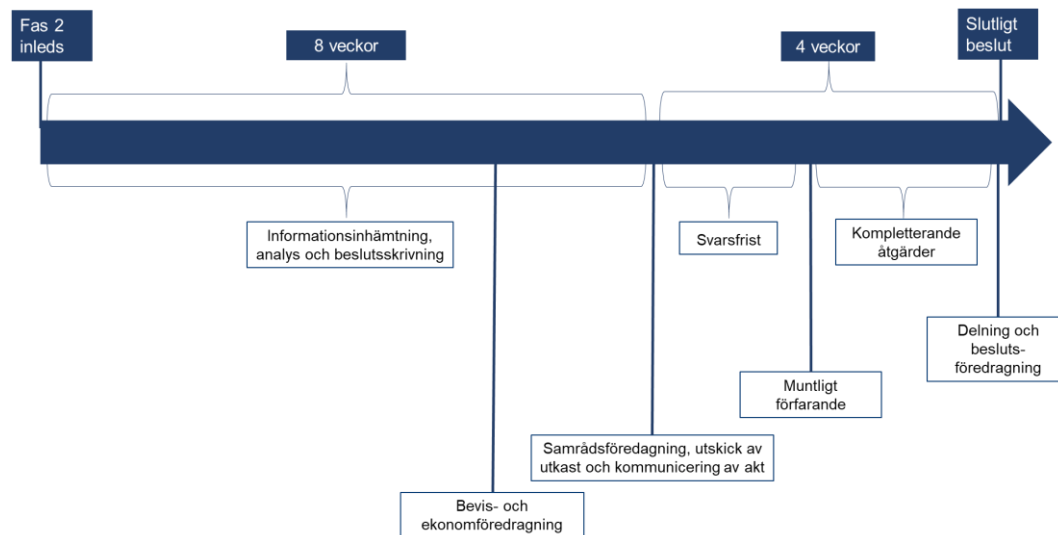
60. På samma sätt som Konkurrensverket använder ekonomisk analys i sin utredning, kan part vilja argumentera för sin sak med stöd av egen ekonomisk analys. Det är vanligt förekommande att part anlitar ekonomiska konsulter som bistår företaget med genomgång av Konkurrensverkets ekonomiska analyser och den underliggande utredningen samt med upprättande av företagets egna analyser. Det förekommer att parts yttrande över Konkurrensverkets utkast till beslut innehåller ett utlåtande av de ekonomiska konsulterna, med företagets egna ekonomiska analyser.

5.3 Särskilt om tidsåtgången för olika åtgärder i en särskild undersökning

61. Fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökning av en företagskoncentration är tre månader. Den faktiska tid som Konkurrensverket har till sitt förfogande för informationsinhämtning och analys är dock i själva verket betydligt kortare. Konkurrensverkets författningsreglerade skyldighet att ge den som ett förbud eller åläggande riktar sig mot tillfälle att yttra sig över ett beslutsutkast, tillsammans med andra åtgärder för säkerställande av parts möjligheter till insyn och yttrande samt nödvändiga åtgärder för kvalitetssäkring av utredningen, innebär att utredningen i princip behöver vara klar långt före fristens utgång.
62. En bevis- och ekonomföredragning behöver genomföras senast cirka två veckor innan ett beslutsutkast skickas till part. Efter bevis- och ekonomföredragning har projektgruppen att ta om hand de synpunkter som förts fram i återkopplingarna från föredragningen samt vidta eventuella ytterligare utredningsåtgärder och kompletteringar eller justeringar av beslutsutkastet. Därefter ska delning av material ske internt och samrådsföredragningen med generaldirektören hållas för beslut om att skicka ett utkast till beslut till part för yttrande.
63. Ett utkast till beslut skickas i regel till part fyra till fem veckor innan fristen för den särskilda undersökningen går ut. Part får normalt två veckor på sig att lämna ett skriftligt yttrande över Konkurrensverkets utkast till beslut. Ett muntligt förfarande äger normalt rum inom tre arbetsdagar från det att part kommit in med sitt yttrande.
64. Den utsedda projektgruppen har sedan att slutföra utredningen och vidta de eventuella kompletteringar av utredningen och beslutsutkastet som parts yttrande föranleder. Därefter delas ett nytt beslutsutkast inför beslutsföredragning med generaldirektören.
65. Konkurrensverkets huvudsakliga interna och externa åtgärder under en särskild undersökning av en företagskoncentration kan illustreras i följande tidslinje, se Figur 1 nedan. Utöver händelserna som anges i

tidslinjen tillkommer ytterligare arbetsmoment enligt Konkurrensverkets interna styrdokument och beredningsrutiner.

Figur 1 – Tidslinje över handläggningen av ett koncentrationsärende



66. Nödvändiga beredningsprocesser och Konkurrensverkets åtaganden gentemot part gör att verkets utredning i princip behöver vara klar redan efter fristens första två månader, vilket motsvarar en utredningstid om ungefär 40 arbetsdagar. Utrymmet för Konkurrensverket att därefter vidta ytterligare utredningsåtgärder begränsar sig framför allt till kompletteringar som parts yttrande kan föranleda eller som syftar till att göra utredningen mer robust. Konkurrensverket måste i övrigt förhålla sig till det beslutsutkast, inklusive de rättsliga överväganden och ekonomiska analyser, som kommunicerats med part. Om Konkurrensverket skulle genomföra nya analyser av stor betydelse kan verket behöva skicka ett nytt beslutsutkast till part för yttrande, något som inte alltid är möjligt inom den befintliga fristen för en särskild undersökning.

6 Överväganden och förslag

6.1 Fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar

Förslag: Om Konkurrensverket har beslutat att genomföra en särskild undersökning ska verket inom 90 arbetsdagar från det att beslutet meddelades besluta om förbud enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen, om åläggande enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen eller att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.



Skälen för förslaget

Gällande ordning

67. Om Konkurrensverket har beslutat att genomföra en särskild undersökning ska verket inom tre månader från det att beslutet meddelades besluta om förbud enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen, om åläggande enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen eller att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Överväganden

Bakgrund till dagens regler

68. I 1982 års konkurrenslag (1982:729) inrättades ett system för kontroll av företagsförvärv. I lagen infördes en regel som föreskrev den längsta tid som Näringsfrihetsombudsmannens (NO) handläggning av ett ärende om företagsförvärv fick pågå. I förarbetena till lagen angavs att ärenden rörande företagsförvärv skulle behandlas skyndsamt.²³ Så snart NO fann anledning att undersöka ett företagsförvärv skulle NO besluta särskilt om detta. Ville NO efter undersökning begära Marknadsdomstolens prövning av frågan om att förbjuda förvärvet skulle detta göras inom tre månader från undersökningsbeslutet.²⁴ Vid synnerliga skäl kunde Marknadsdomstolen, på begäran av NO, förlänga fristen med högst en månad i sänder. Fristen kunde även förlängas vid parternas samtycke.²⁵
69. Senare ändringar i konkurrenslagen har inneburit ändringar av bland annat instansordningen vid prövning av företagskoncentrationer. Den 1 januari 2018 fick Konkurrensverket²⁶ beslutanderätt i första instans i koncentrationsärenden. Fristen om tre månader för den särskilda undersökningen har däremot lämnats oförändrad.

Få ärenden där hela fristen för den särskilda undersökningen tas i anspråk

70. En majoritet av alla koncentrationsärenden avslutas redan under en inledande undersökning av den anmälda koncentrationen. I en liten andel av ärenden genomför Konkurrensverket en särskild undersökning av koncentrationen. Av de koncentrationsärenden som avslutas efter en särskild undersökning är det vidare enbart ett fåtal ärenden som avslutas med beslut om förbud eller åläggande.

²³ Prop. 1981/82:165 s. 100 f.

²⁴ Prop. 1981/82:165 s. 101.

²⁵ Prop. 1981/82:165 s. 287 f.

²⁶ Konkurrensverket inrättades den 1 juli 1992 och övertog de uppgifter som Statens pris- och konkurrensverk och Näringsfrihetsombudsmannen tidigare hade haft.



71. Sedan 1993 fram till och med 2024 har Konkurrensverket undersökt 3 371 anmälda företagskoncentrationer. En majoritet av dessa, 3 264 stycken, har Konkurrensverket lämnat utan åtgärd redan under den inledande undersökningen av koncentrationen, vilket motsvarar cirka 97 procent av alla koncentrationer under perioden. Beträffande 107 av de anmälda koncentrationerna har Konkurrensverket fattat beslut om att genomföra en särskild undersökning av koncentrationen, vilket motsvarar cirka tre procent av alla anmälda koncentrationer. Även i de fall Konkurrensverket beslutat att genomföra en särskild undersökning, har de flesta koncentrationerna, 92 stycken, avslutats utan beslut om förbud eller åläggande, vilket motsvarar cirka 86 procent av alla koncentrationsärenden som avslutats efter en särskild undersökning. Det har då varit fråga om att koncentrationen kunnat lämnas utan åtgärd för att Konkurrensverket kunnat utesluta konkurrensproblem, att parterna i koncentrationen lämnat åtagande som undanröjt de skadliga effekterna av koncentrationen eller att parterna återkallat sin anmälan till verket. Beträffande ett fåtal av alla anmälda koncentrationer, 15 stycken, har den särskilda undersökningen avslutats med talan respektive beslut om förbud eller åläggande, vilket motsvarar cirka 14 procent av alla koncentrationsärenden som avslutats efter en särskild undersökning och cirka 0,4 procent av alla anmälda koncentrationer.²⁷
72. Av de koncentrationsärenden som efter en särskild undersökning avslutats på annat sätt än genom talan eller beslut om förbud eller åläggande under perioden 2004²⁸–2024, 39 stycken, har ett fåtal av ärendena avslutats först efter att ett utkast till stämningsansökan eller slutligt beslut skickats till den som förbudet eller åläggandet riktar sig mot för yttrande enligt 14 § konkurrensförordningen. Det rör sig om åtta fall under den aktuella perioden.
73. Den föreslagna ändringen av fristen för en särskild undersökning skulle ha betydelse för de koncentrationsärenden där Konkurrensverket redan i dagsläget behöver ta hela eller merparten av fristen för den särskilda undersökningen i anspråk. Det gäller koncentrationsärenden

²⁷ Konkurrensverket har inom ramen för en tillsynsrapport avseende verkets tillsynsverksamhet 2020 (Rapport 2021:2) genomfört en enkätundersökning för att bland annat kartlägga i vilken utsträckning företag avstått från att anmäla en företagskoncentration eller ändrat en tilltänkt transaktion på grund av risken att koncentrationen skulle förbjudas av verket. Undersökningen visar att koncentrationskontrollen även har en sådan indirekt verkan. En slutsats som dras i rapporten är att de indirekta effekterna av konkurrenstillsynen också är omfattande. Utan en aktiv förvärvskontroll hade många marknader i Sverige varit betydligt mer koncentrerade och konkurrenstrycket väsentligt lägre.

²⁸ Konkurrensverket övergick 2004 till ett digitalt ärendehanteringssystem. För att identifiera om Konkurrensverket skickat ett utkast till slutligt beslut eller stämningsansökan i koncentrationsärenden som avslutats på annat sätt än genom förbud eller åläggande efter en särskild undersökning, har verket gått igenom handlingarna i ärendena. Av praktiska skäl har det inom ramen för detta arbete inte varit möjligt för Konkurrensverket utöka denna del av granskningen till företagskoncentrationer som handlagts före 2004.



som avslutas genom slutligt beslut om förbud eller åläggande samt ärenden som avslutas på annat sätt än genom sådant beslut men där handläggningen går så långt att Konkurrensverket behöver skicka ett utkast till sådant beslut. Under perioden 2004–2024 har Konkurrensverket handlagt 19 sådana koncentrationsärenden.

74. Det är således enbart ett fåtal ärenden som skulle påverkas av förslaget att ändra fristen för en särskild undersökning. Hittills har det rört sig om i genomsnitt ett ärende per år. Fastän det bara är i ett fåtal ärenden som Konkurrensverket identifierar konkurrensproblem som föranleder en särskild undersökning, och ännu färre ärenden där hela fristen för undersökningen behöver tas i anspråk, utgör dessa ärenden en resurskrävande del av verkets verksamhet. Det är också dessa företagskoncentrationer som kan få särskilt stora och allvarliga konsekvenser på konkurrensen.

Koncentrationsärenden har blivit mer komplexa och inslagen av ekonomisk analys har ökat

75. Prövningen under en särskild undersökning av om en företagskoncentration är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens, är komplex till sin natur. Såväl bedömningen av de relevanta marknaderna som bedömningen av koncentrationens effekter på konkurrensen kräver i regel att det genomförs avancerade ekonomiska analyser av rådande marknads- och konkurrensförhållanden. Analyserna kräver i sin tur tillgång till en mycket stor mängd uppgifter av både kvalitativ och kvantitativ karaktär.
76. Utredningen Effektivare konkurrenstillsyn, som innefattade en översyn av regler som gäller för Konkurrensverkets verksamhet, underströk redan i sitt betänkande 2013 den ökade komplexiteten i koncentrationsprövningen och dess påverkan på verkets verksamhet. I betänkandet konstateras att koncentrationsprövningar omfattar avancerad analys och bedrivs under stark tidspress.²⁹ Vidare konstateras att inslagen av ekonomisk analys ökat kraftigt i EU:s konkurrensrättstillämpning under de senaste årtiondena, framförallt vid koncentrationsprövningar, att analyserna kräver specialistkompetens och är både tids- och resursintensiva samt att även parterna allt oftare utför analyser på eget initiativ som lämnas in till Konkurrensverket för granskning. Det understryks även att Konkurrensverket bland annat måste inhämta omfattande information från parterna och kvalitativ information från branschaktörer genom frågebatterier och intervjuer samt därutöver genomföra kompletterande kundundersökningar.³⁰

²⁹ SOU 2013:16 s. 71.

³⁰ SOU 2013:16 s. 72 f.



77. Denna utveckling berördes även i den efterkommande propositionen.

*"Enligt utredningen har det i rättspraxis ställts högre krav på ekonomisk analys vid prövning av koncentrationsärenden. Samtidigt har också de möjligheter som it-utvecklingen bjuder ökat förutsättningarna för att tillämpa mer avancerade ekonomiska analysmetoder för att kunna bedöma hur den anmälda koncentrationen påverkar förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens. I praktiken innebär denna utveckling att Konkurrensverket kan behöva inhämta omfattande information från parterna för sin bedömning. För att på ett tillförlitligt sätt förutsäga koncentrationens effekt på pris och kvalitet behöver Konkurrensverket ofta komplettera detta material med en kundundersökning som utförs på verkets initiativ och som specifikt inriktas på att mäta hur konsumenterna kan komma att påverkas av företagskoncentrationen. Därtill kan det behövas ytterligare information från branschaktörer som inhämtas genom enkäter och intervjuer. Med beaktande av de förhållandevis snäva tidsfrister som gäller kan det konstateras att tidspressen för Konkurrensverkets koncentrationsprövning är stor."*³¹

78. Att koncentrationsärendena blivit mer komplexa har även påtalats av Konkurrensverket i verkets budgetunderlag för budgetåren 2024–2026³². Den ökade komplexiteten återspeglas i såväl Konkurrensverkets kostnader för utredningarna som i fråga om handläggningstid.

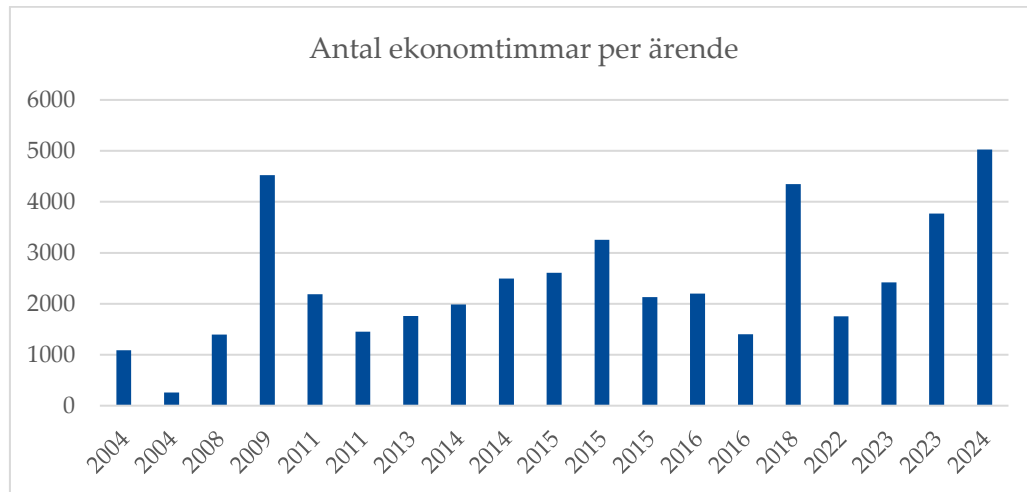
79. Konkurrensverket har granskat antalet handläggningstimmar som redovisats av ekonomer hos verket i koncentrationsärenden under perioden 2004–2024 som avslutats med beslut om förbud eller åläggande samt ärenden som avslutats på annat sätt än genom sådant beslut men i vilka verket under den särskilda undersökningen skickat ett beslutsutkast. Det rör sig om sammanlagt 19 ärenden.³³ Resultatet redovisas i Figur 2 nedan.

³¹ Prop. 2013/14:135 s. 27.

³² Dnr 72/2023, Konkurrensverkets budgetunderlag den 1 mars 2023 för budgetåren 2024, 2025 och 2026 enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, s. 7 f.

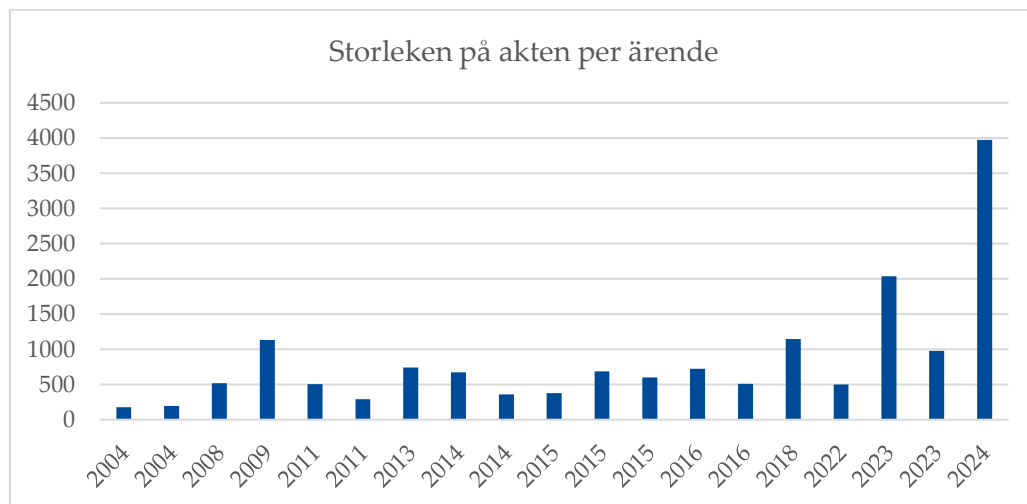
³³ Se ovan punkt 71.

Figur 2 – Antal ekonomtimmar i koncentrationsärenden 2004–2024



80. Varje kolumn i Figur 2 motsvarar ett ärende. Konkurrensverkets sammanställning visar att i 11 av ärendena, cirka 58 procent av fallen, har utredningen krävt mer än 2 000 ekonomtimmar. Nio av dessa ärenden har handlagts efter 2014. Av de fem ärenden sedan 2004 med flest antal ekonomtimmar är fyra handlagda under och efter 2015. Sedan 2018 har antalet ekonomtimmar i tre av fem ärenden uppgått till mellan 3 500 och 5 000 timmar. I genomsnitt har det totala antalet ekonomtimmar i de undersökta ärendena ökat under perioden 2004–2024.
81. Ett annat sätt att mäta hur koncentrationsärendenas komplexitet har ökat över tid är storleken på Konkurrensverkets utredningsakt i fråga om antal aktbilagor i de 19 undersökta ärendena. Resultatet redovisas i Figur 3 nedan.

Figur 3 – Storleken på utredningsakten i koncentrationsärenden 2004–2024



82. Varje kolumn i Figur 3 motsvarar ett ärende. Konkurrensverkets granskning visar att i 14 av ärendena, cirka 74 procent av fallen, har utredningsakten innehållit fler än 500 aktbilagor. Varje aktbilaga kan i sin tur innehålla en omfattande mängd uppgifter eller annan text. Av de fem ärenden sedan 2004 med störst utredningsakt är fyra handlagda under och efter 2018. De två ärenden som haft störst utredningsakt har handlagts under perioden 2023–2024 och har haft akter som innehållit 2 035 respektive 3 975 aktbilagor. I genomsnitt har storleken på utredningsakterna i de undersökta ärendena ökat under perioden 2004–2024.
83. Vid sidan av de ökade inslagen av ekonomisk analys har utvecklingen inom både EU-rätten och svensk rättspraxis inneburit att det rättsliga regelverket blivit allt mer komplext, såväl i fråga om de överväganden som ska göras som de krav som ställs på den underliggande utredningen. Denna utveckling har medfört att koncentrationsprövningar i flera avseenden kommit att likna de prövningar som ska göras i utredningar om överträdelser av de materiella förbuden i 2 kap. 1 och 7 §§ konkurrenslagen, i synnerhet det sistnämnda förbudet.
84. Liksom vid utredningar av överträdelser av förbudet mot missbruk av dominerande ställning, ska Konkurrensverket inför ett slutligt beslut i ett koncentrationsärende kunna fastställa bland annat de omständigheter som läggs till grund för de relevanta marknaderna i ärendet.³⁴ Vid ett eventuellt överklagande av ett slutligt beslut ska Konkurrensverket kunna styrka dessa också i domstol. De samgående företagen är inte sällan, genom olika produkter och tjänster, verksamma på flera, i konkurrensrättslig mening relevanta marknader, med olika såväl produktmässiga som geografiska dimensioner. Marknadsbedömningen är i sin tur ofta avgörande för den sammantagna bedömningen av företagskoncentrationens effekter på konkurrensen. I likhet med vad som är fallet vid utredningar av överträdelser av förbudet mot missbruk av dominerande ställning behöver Konkurrensverket i effektbedömningen utreda rådande marknads- och konkurrensförhållanden, i syfte att klarlägga de samgående företagens ställning på marknaderna och deras betydelse för kunder, leverantörer och ytterst för konkurrensen som sådan. Därutöver behöver Konkurrensverket ta ställning till frågor såsom förekomsten och graden av marknadsakt, potentiell konkurrens, inträdeshinder för nya konkurrenter och motverkande köparmakt hos olika kundgrupper. Effektbedömningen i koncentrationsprövningen innefattar också en framåtblickande bedömning av hur marknaden kan påverkas om koncentrationen får, respektive inte

³⁴ Se exempelvis prop. 1998/99:144 s. 27, där det uttalats att "[d]et är förvärvets påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden som bedöms. I den meningen gäller samma marknadsbegrepp som vid tillämpningen av [förbudet mot missbruk av dominerande ställning]". Se även prop. 2007/08:135 s. 70.



får, genomföras, vilket bland annat inbegriper en bedömning av företagens incitament att agera på visst sätt.

85. Situationen har nu blivit sådan att fristen för en särskild undersökning inte alltid räcker till för att verket ska kunna genomföra den utredning Konkurrensverket bedömer behövs för att dra tillräckligt säkra slutsatser om den prövade företagskoncentrationens effekter på konkurrensen. Exempelvis lämnade Konkurrensverket 2023 en koncentration utan åtgärd efter en särskild undersökning, trots att utredningen indikerade att koncentrationen kunde hämma konkurrensen på ett sätt som eventuellt kunde motivera ett förbud av koncentrationen om utredningen hade fått fortsätta.³⁵ Konkurrensverkets utredningsakt i ärendet uppgick till över 2 000 aktbilagor. Fram till Konkurrensverkets beslut att lämna koncentrationen utan åtgärd hade verket avsatt över 6 000 handläggningstimmar åt utredningen, varav cirka 2 400 timmar bestod av ekonomtimmar. För att fullt ut kunna avfärda eller styrka de indikerade konkurrensproblemen hade Konkurrensverket behövt inhämta vissa ytterligare uppgifter och komplettera befintliga analyser, vilket inte kunde göras med hänsyn till den lagstadgade fristen.
86. Under de senaste årtiondena har företagens verksamheter vidare blivit allt mer gränsöverskridande. Försäljning som sker till kunder i angränsande länder från de samgående företagen och deras faktiska och potentiella konkurrenter, eller från utländska aktörer till svenska kunder, kan medföra att den relevanta marknaden för koncentrationsprövningen i geografiskt hänseende är vidare än Sverige. Samtidigt är kraven på Konkurrensverkets utredning av marknaden desamma som om bedömningen enbart avsett förhållanden inom landet.³⁶ Under en särskild undersökning av en koncentration kan Konkurrensverket således behöva analysera förhållanden i andra länder. Detta förutsätter att Konkurrensverket inom den lagstadgade fristen som gäller för den särskilda undersökningen hinner efterfråga nödvändiga uppgifter från marknadsaktörer i dessa länder. Denna informationsinhämtning från företag utanför Sverige behöver till stor del ske på frivillig basis, vilket ofta kan kräva flera kontakter och påminnelser samt skrivelser på andra språk än svenska.³⁷
87. Som exempel på de krav som i rättspraxis ställts på Konkurrensverket i fråga om informationsinhämtning från företag utanför Sverige kan här

³⁵ Konkurrensverkets beslut den 1 november 2023 i dnr 392/2023, Remondis Maintenance & Services International GmbH och Delete Group Oyj.

³⁶ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16.

³⁷ Se vidare avsnitt 5.2 ovan. Det nordiska samarbetsavtalet ger viss möjlighet att begära assistans från de nordiska konkurrensmyndigheterna med informationsinhämtning från företag i Norden, men innebär även det en tidsutdräkt jämfört med om Konkurrensverket hämtat in motsvarande uppgifter från aktörer i Sverige.



nämnas Konkurrensverkets mål mot företagen Logstor A/S och Logstor Sverige Holding AB om förbud av företagets anmälda förvärv av företaget Powerpipe Systems AB.³⁸ Konkurrensverket ansåg i målet att den relevanta geografiska marknaden var nationell i sin omfattning medan parterna i företagskoncentrationen ansåg att den relevanta geografiska marknaden omfattade EES-området och Schweiz. I bedömningen av den relevanta geografiska marknads omfattning ingick ett antal frågor, bland annat om marknadsandelarna för olika företag skiljde sig åt mellan länder, om det förekom betydande prisskillnader mellan medlemsstater och om det fanns nationella skillnader i efterfrågemönster.

88. Vad gäller frågan om marknadsandelar ansåg Patent- och marknadsöverdomstolen att det saknades tillräckligt tydlig utredning om hur marknadsandelarna för bolag på fjärrvärmerörmarknaden i andra länder förhöll sig och hade utvecklats under senare år. Vad gäller frågan om prisskillnader mellan länder ansåg domstolen att det inte heller fanns någon tydlig utredning om prissättning och prisskillnader mellan Sverige och andra länder. Patent- och marknadsöverdomstolen fann sammanfattningsvis att Konkurrensverket inte hade styrkt att den relevanta geografiska marknaden var avgränsad till Sverige. I stället lade domstolen motparternas inställning om den relevanta geografiska marknaden till grund för den fortsatta prövningen, det vill säga att den relevanta geografiska marknaden omfattade EES-området och Schweiz. Bedömningen av den relevanta marknaden ledde i slutändan till att domstolen ogillade Konkurrensverkets talan om förbud av koncentrationen. Målet visar hur Konkurrensverket i ett koncentrationsärende kan behöva utreda och hämta in uppgifter om förhållanden i andra länder.³⁹

Särskilda undersökningar har blivit mer resurs- och tidskrävande

89. Fastän det bara är ett fåtal företagskoncentrationer som föranleder en särskild undersökning utgör sådana undersökningar en viktig del av Konkurrensverkets verksamhet. Särskilda undersökningar har med tiden kommit att bli allt mer resurs- och tidskrävande både för Konkurrensverket och för företagen. Komplexiteten styr även i fråga om hur många tjänstemän som behöver allokeras till ett koncentrationsärende, liksom de snäva tidsgränser konkurrenslagen anger för dessa ärenden.⁴⁰

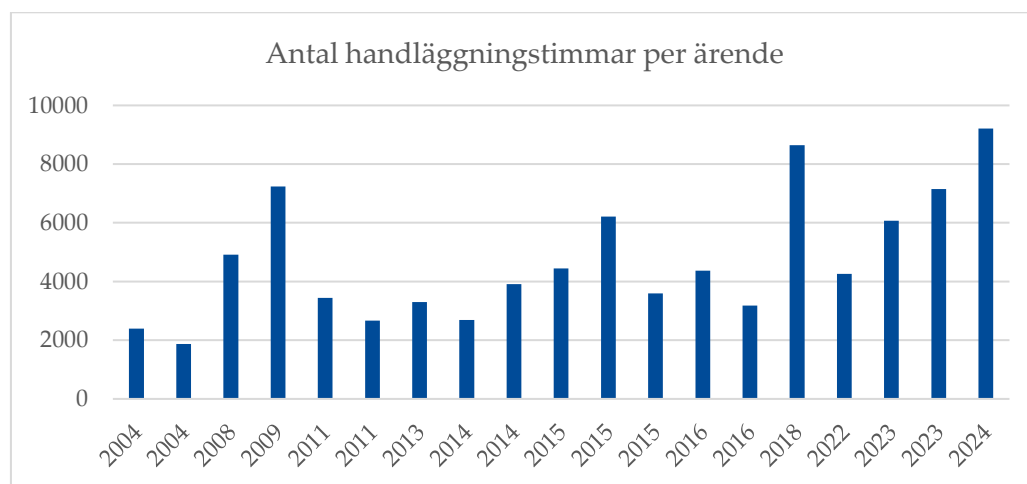
³⁸ Stockholms tingsrätts mål T 1805-16 och Patent- och marknadsöverdomstolens mål PMT 7499-16.

³⁹ Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 15 ff. De höga beviskraven diskuteras bland annat av Andersson och Strand i *Konkurrensverkets domstolsprocesser*, Konkurrensverkets uppdragsforskningsrapport 2021:4, s. 15 f, 41 och 48.

⁴⁰ SOU 2016:49 s. 96.

90. Hur många utredningstimmar ett koncentrationsärende kräver beror ytterst på omständigheterna i det specifika fallet, särskilt svårigheterna i att avgränsa den eller de relevanta marknaderna samt typen och omfattningen av de identifierade konkurrenshämmande effekterna. Vissa marknader är, till följd av exempelvis produkternas eller tjänsternas beskaffenhet och antalet marknadssegment, särskilt svåra att utreda, vilket påverkar antalet handläggningstimmar och utredningens omfattning. Sett över en längre tidsperiod kan det dock konstateras att antalet handläggningstimmar som krävs för utredningar av företagskoncentrationer där det finns anledning att överväga ett förbud, stadigt har ökat över tid och numera uppgår till mycket höga nivåer.
91. Konkurrensverket har granskat antalet redovisade handläggningsstimmar i koncentrationsärenden under perioden 2004–2024 som avslutats med slutligt beslut om förbud eller åläggande samt ärenden som avslutats på annat sätt än genom sådant beslut men i vilka verket under den särskilda undersökningen skickat ett utkast till ställningstagande till part. Det rör sig om sammanlagt 19 ärenden. I Figur 4 nedan redovisas hur Konkurrensverkets handläggningstimmar i dessa ärenden har utvecklats över tid under den aktuella perioden.

Figur 4 – Antal handläggningstimmar i koncentrationsärenden 2004–2024



92. Varje kolumn i Figur 4 motsvarar ett ärende. I mer än hälften av de undersökta ärendena har utredningen krävt mer än 4 000 handläggningstimmar. I sex av ärendena, cirka 32 procent av fallen, har utredningen krävt mer än 6 000 handläggningstimmar. Av de sex ärenden sedan 2004 med flest antal handläggningstimmar är fem handlagda sedan 2018. Sedan 2018 uppgår handläggningstimmarerna i fyra av fem ärenden till mellan 6 000 och 9 200 timmar. Antalet handläggningstimmar i de undersökta ärendena har i genomsnitt ökat under perioden 2004–2024.



93. Det totala antalet handläggningstimmar i de redovisade koncentrationsärendena kan ställas i relation till det genomsnittliga antalet handläggningstimmar som krävs för Konkurrensverkets utredningar av överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete i och missbruk av dominerande ställning (2 kap. 1 § respektive 7 § konkurrenslagen). I Figur 5 nedan anger Konkurrensverket det genomsnittliga antalet handläggningstimmar per år som redovisats för den här typen av utredningar under perioden 2020–2024.

Figur 5 – Genomsnittlig handläggningstid i överträdelseärenden (2 kap. 1 § respektive 7 § konkurrenslagen) 2020–2024⁴¹

	2024	2023	2022	2021	2020
Konkurrensbegränsande samarbete					
Registrerade	5	4	2	8	2
Avslutade	3	7	4	6	6
Genomsnittlig handläggningstid, kalenderdagar	449	934	548	512	818
Genomsnittligt antal timmar per ärende	4 708	9 574	3 302	8 237	8 234
Missbruk av dominerande ställning					
Registrerade	2	5	1	2	0
Avslutade	3	4	1	0	2
Genomsnittlig handläggningstid, kalenderdagar	275	519	150	0	454
Genomsnittligt antal timmar per ärende	2 219	4 835	2 611	0	3 429

94. Som framgår av Figur 5 uppgår det redovisade genomsnittliga antalet handläggningstimmar under perioden för utredningar av överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete till mellan cirka 3 300 och 9 600 timmar per ärende. Motsvarande antal timmar för utredningar av överträdelser av förbudet mot missbruk av dominerande ställning uppgår under perioden till mellan cirka 2 200 och 4 800 timmar per ärende.
95. Antalet handläggningstimmar som krävs för ett koncentrationsärende där ett beslut om förbud eller åläggande måste övervägas, motsvarar eller överstiger således i många fall antalet handläggningstimmar som i genomsnitt krävs för utredningar av överträdelser av de materiella förbuden i 2 kap. 1 § respektive 2 kap. 7 § konkurrenslagen. För de senare utredningarna gäller inte några lagstadgade frister för Konkurrensverkets handläggning. I stället har Konkurrensverket, för att säkerställa hög effektivitet i verkets tillsynsutredningar, i ett internt beslut föreskrivit att dessa utredningar som utgångspunkt ska avslutas inom 23 månader från det att utredningarna inletts. Detta kan jämföras med koncentrationsärenden där utredningen enligt nuvarande

⁴¹ Uppgifterna är hämtade från Konkurrensverkets årsredovisning för 2024, tabell 33, s. 104.



lagstadgade frister ska avslutas inom 25 arbetsdagar och tre kalendermånader, det vill säga på ungefär en sjättedel av tiden för en fullständig missbruksutredning. Koncentrationsutredningarnas omfattning innebär att Konkurrensverket behöver tillsätta mycket resurser i form av jurister och ekonomer samt administrativt stöd till utredningarna. Trots detta innebär de snäva fristerna för koncentrationsprövningar att en inte obetydlig del av myndighetens arbete i ärendena oundvikligen sker utanför den ordinarie arbetstid som gäller för myndighetens personal. Kvälls- och helgarbete förekommer ofta i stor utsträckning för delar av projektgruppen under en fördjupad undersökning. Detta innebär stora ansträngningar på såväl organisationen som för enskilda medarbetare.

96. Utvecklingen där koncentrationsprövningar blivit mer resurs- och tidskrävande har vidare medfört en ökad belastning på Konkurrensverkets utrednings- och beredningsprocesser. Storleken på akterna och de omfattande ekonomiska analyserna i komplicerade koncentrationsärenden innebär att analyserna tar längre tid att ta fram och kvalitets-säkra. En konsekvens av detta är att parter under särskilda undersökningar får ett utkast till beslut allt senare under undersökningen, vilket medför att de får kortare tid för yttrande samt att Konkurrensverkets möjligheter att därefter vidta ytterligare utredningsåtgärder med anledning av yttrandet är begränsade.
97. Behovet av sekretess för uppgifter i koncentrationsärenden är i regel stort. I de två senaste koncentrationsärendena som avslutats på annat sätt än genom förbud eller åläggande men efter att ett beslutsutkast skickats till part, uppgick det totala antalet registrerade handläggningstimmar som avsåg hantering av sekretessfrågor till 749⁴² respektive 233⁴³ timmar. I det senaste koncentrationsärendet som avslutats med beslut om förbud uppgick den redovisade tiden för hantering av sekretessfrågor till 679⁴⁴ timmar. Sekretessprövning och hantering av sekretessbelagda uppgifter utgör således en särskilt tids- och resurskrävande del av Konkurrensverkets handläggning under en särskild undersökning. Omfattningen av detta arbete ökar i takt med att storleken på akterna ökar.
98. Att företagskoncentrationer blivit mer resurskrävande har påtalats av Konkurrensverket i verkets budgetunderlag för budgetåren 2024–2026⁴⁵. I budgetunderlaget redovisar Konkurrensverket bland annat ett

⁴² Dnr 498/2024.

⁴³ Dnr 392/2023.

⁴⁴ Dnr 816/2023.

⁴⁵ Dnr 72/2023, Konkurrensverkets budgetunderlag den 1 mars 2023 för budgetåren 2024, 2025 och 2026 enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, s. 7 f.



antal exempel på verkets kostnader för handläggningen av koncentrationsärenden. Ett exempel är Arla Foods AB:s med fleras anmälda förvärv av Svensk Mjök AB, som Konkurrensverket förbjöd i beslut den 30 april 2019.⁴⁶ Beslutet överklagades till Patent- och marknadsdomstolen, som sedermera skrev av ärendet då koncentrationen inte kunde genomföras på grund av en skiljedom.⁴⁷ Konkurrensverkets kostnader för utredningen och domstolsprocessen uppgick sammanlagt till ungefär 15 500 000 kronor.⁴⁸ Ett annat exempel är ett koncentrationsärende rörande mobila betallösningar för parkering, som Konkurrensverket i mars 2020 beslutade att lämna utan åtgärd efter en särskild undersökning. Konkurrensverkets kostnader för denna utredning uppgick sammanlagt till ungefär 6 300 000 kronor.⁴⁹ I budgetunderlaget har även påtalats att koncentrationsärendena generellt blivit fler och att ärenden där Konkurrensverket beslutat att genomföra en särskild undersökning uppvisar en betydande ökning i fråga om det genomsnittliga antalet handläggningstimmar som krävs för utredningarna.⁵⁰

Sättet som fristen för en särskild undersökning beräknas avviker från hur tillfälliga avbrott i fristen samt fristen för en inledande undersökning beräknas

99. Fristen för en särskild undersökning i nuvarande 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen infördes ursprungligen i 1982 års konkurrenslag.⁵¹ I förarbeten till lagen uttalades att fristen ansluter sig till helt till den frist som gäller för kommissionen i EU:s koncentrationskontroll.⁵² Detta har också senare angetts som skäl för att låta fristen vara oförändrad.⁵³

"Tidsfristen från det att beslut om särskild undersökning har fattats till dess att beslut om förbud eller åläggande meddelas bestäms till tre månader, vilket är samma tidsfrist som nu föreligger mellan beslut om särskild undersökning och väckande av talan hos domstol. Denna tidsfrist är i princip densamma som den som gäller för EU-kommissionen enligt artikel 10.3 i förordning nr 139/2004 (90 arbetsdagar). Med hänsyn till att tidsfristen i stort stämmer överens med den i förordning nr 139/2004

⁴⁶ Dnr 661/2018.

⁴⁷ Patent- och marknadsdomstolens ärende PMÄ 7206-19.

⁴⁸ Den sammanlagda kostnaden för dnr S-661/2018, 661/2018 och 354/2019.

⁴⁹ Dnr 530/2019, S-698/2019 och 698/2019.

⁵⁰ Dnr 72/2023, Konkurrensverkets budgetunderlag den 1 mars 2023 för budgetåren 2024, 2025 och 2026 enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, s. 8.

⁵¹ Prop. 1981/82:165 s. 101.

⁵² Se exempelvis SOU 1991:59 s. 482.

⁵³ SOU 2016:49 s. 304.



och då detta även innebär samma tidsrymd som enligt dagens bestämmelser, vilka är välbekanta för parterna, är det lämpligt att tidsfristen förblir oförändrad.”⁵⁴

100. Enligt artikel 10.3 i koncentrationsförordningen har kommissionen i sin koncentrationskontroll 90 arbetsdagar för att genomföra en motsvarighet till en särskild undersökning av en företagskoncentration. En skillnad mellan fristen som gäller för kommissionen och den som gäller för Konkurrensverket enligt 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen är att den senare beräknas i månader.
101. Om en särskild undersökning enligt 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen påbörjas i början av en kalendermånad och genomförs under en period utan andra allmänna helgdagar (enligt lag [1989:253] om allmänna helgdagar) än söndagar och inte heller nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton, kommer 24 dagar av tremånadersfristen att löpa över lördagar och söndagar. Om ytterligare allmänna helgdagar inträffar under fristens löptid kommer den faktiska utredningstiden att vara ännu kortare. Fristen för en särskild undersökning är således i praktiken betydligt kortare än motsvarande frist som gäller för kommissionens koncentrationskontroll. Med hänsyn till att fristen för en särskild undersökning redan är mycket snäv får detta stor praktisk betydelse för vilka utredningsåtgärder och analyser som kan vidtas.
102. När fristen för den inledande undersökningen infördes i 1982 års konkurrenslag bestod fristen av 30 kalenderdagar. Denna frist lämnades oförändrad i 1993 års konkurrenslag (1993:20).⁵⁵ Genom lagändring som trädde i kraft 2000 ändrades fristen till 25 arbetsdagar. Som skäl för ändringen anfördes i huvudsak följande:

”I likhet med utredningen anser regeringen att en ändring bör göras när det gäller Konkurrensverkets tidsutrymme för den inledande prövningen av en anmäld företagskoncentration. Tidsutrymmet bör vara rimligt. Detta har betydelse särskilt i samband med större helger. Det kan därför vara lämpligt att regeln får en utformning som innebär att den reella tidsfristen blir densamma för alla förvärv. Regeringen anser mot den bakgrunden att den av utredningen föreslagna ändringen att beslut om särskild undersökning skall meddelas inom 25 arbetsdagar från det att anmälan kom in till Konkurrensverket istället för inom 30 dagar bör genomföras. Med arbetsdag avses sådan dag som inte är allmän helgdag enligt lagen (1989:253) om allmän helgdag och som inte heller är lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton,

⁵⁴ SOU 2016:49 s. 363.

⁵⁵ Prop. 1992/93:56 s. 103.

midsommarafton eller julafton. Den nya tidsfristen torde i praktiken leda till väsentligen samma resultat som vad som tillämpas enligt gemenskapsrätten.”⁵⁶

103. Det huvudsakliga skälet för övergången från en frist om 30 kalenderdagar till 25 arbetsdagar för den inledande undersökningen var att den reella fristen skulle bli densamma i alla ärenden, oavsett om fristen löpte över allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar, lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton. Samma skäl gör sig nu gällande för en ändring av fristen för den särskilda undersökningen från månader till arbetsdagar.
104. I sammanhanget kan noteras att Konkurrensverket enligt 4 kap. 17 § första stycket konkurrenslagen får tillfälligt stoppa löptiden för fristen för en särskild undersökning om en part i företagskoncentrationen inte har följt ett åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 konkurrenslagen. Fristen börjar löpa igen första arbetsdagen efter det att åläggandet har följts. Fristen får alltså förlängas med högst det antal arbetsdagar som part överskridit det datum då de efterfrågade uppgifterna skulle ha lämnats.⁵⁷
105. Ett tillfälligt avbrott i löptiden för fristen enligt 4 kap. 17 § konkurrenslagen beräknas således i arbetsdagar. I motivuttalande till bestämmelsen anfördes om avbrottets beräkning följande.

”Hur fristerna för koncentrationsprövningen anges i lagen varierar mellan olika länder. I vissa fall anges tidsfristerna i veckor och månader, medan de i andra fall anges i antal arbetsdagar. På motsvarande sätt skiljer det sig åt mellan olika länder hur förlängningen ska beräknas. I vissa länder inräknas även helgdagar in i den tid som företaget är försenat med ingivandet av uppgifter. Mot bakgrund av att de svenska fristerna anges i arbetsdagar avseende fas 1 men i månader avseende fas 2 är det inte givet hur en bestämmelse om fristförlängning skulle utformas. Eftersom ett syfte med att införa en regel om fristförlängning är att det ska vara ett mer exakt verktyg än de nuvarande bestämmelserna om förlängning är det rimligt att ett beslut om att ”stoppa klockan” ska anges i arbetsdagar oavsett när under prövningen uppgifterna lämnas.”⁵⁸

106. Det föreligger således en inkonsekvens såtillvida att det påslag på fristen för en särskild undersökning som sker vid ett tillfälligt avbrott i fristens löptid sker med arbetsdagar, medan själva fristen beräknas i månader. Det innebär att ett beslut att tillfälligt stoppa löptiden för fristen för den särskilda undersökningen tar hänsyn till bland annat lördagar samt allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar. Samtidigt löper fristen för den särskilda undersökningen över sådana

⁵⁶ Prop. 1998/99:144 s. 83.

⁵⁷ Prop. 2013/14:135 s. 35. Se även SOU 2013:16 s. 241.

⁵⁸ SOU 2013:16 s. 86.



dagar. Om Konkurrensverket har meddelat ett åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 konkurrenslagen med svarsfrist som löper till och med en torsdag, och något svar inte kommer in, kan verket tillfälligt avbryta fristen för den särskilda undersökningen från och med efterföljande arbetsdag, det vill säga fredag. Om företaget därefter kommer in med fullgott svar på åläggandet efterföljande måndag, kommer fristen för den särskilda undersökningen ha förlängts med två arbetsdagar, samtidigt som fristen för undersökningen i själva verket har löpt under fyra kalenderdagar sedan beslutet meddelades att tillfälligt stoppa löptiden för fristen.

Kommissionen och de allra flesta länder i EES beräknar fristen för en särskild undersökning i arbetsdagar och tillämpar i allmänhet längre frister

107. Samtliga medlemsstater i EU⁵⁹ har likt Sverige delat upp förfarandet för prövning av företagskoncentrationer i två huvudsakliga steg: Dels en inledande undersökning, dels en särskild undersökning, som aktualiseras om koncentrationen inte kan lämnas utan åtgärd vid den inledande undersökningen.
108. För kommissionens förfarande motsvarande en särskild undersökning gäller enligt koncentrationsförordningen en frist om 90 arbetsdagar. Denna frist kan förlängas till 105 arbetsdagar om de berörda företagen sent under förfarandet erbjuder åtagande för att göra koncentrationen förenlig med den gemensamma marknaden. Fristen kan vidare förlängas med 20 arbetsdagar på begäran eller samtycke av de anmälade parterna (artikel 10.3). Fristens löptid kan tillfälligt avbrytas om kommissionen begär information från parterna (artikel 10.4).
109. Konkurrensverket har granskat de tidsfrister som tillämpas i koncentrationsprövningens olika faser i samtliga EES-länder⁶⁰ och Storbritannien, se **Bilaga 2**.
110. Ett flertal länder i EES samt Storbritannien tillämpar frister för koncentrationsprövningen som beräknas i arbetsdagar. 12 av 30 länder beräknar fristerna för både den inledande och särskilda undersökningen i arbetsdagar. Som exempel kan nämnas Belgien, Bulgarien, Frankrike, Grönland, Irland, Portugal, Slovakien och Slovenien som tillämpar frister för den inledande undersökningen om mellan 25 och 40 arbetsdagar och en frist för den särskilda undersökningen om mellan 60 och 90 arbetsdagar.

⁵⁹ Med undantag för Luxemburg som saknar nationella regler om koncentrationskontroll.

⁶⁰ Kartläggningen omfattar dock inte Luxemburg och Liechtenstein som saknar nationella bestämmelser rörande koncentrationskontroll.

111. Av de länder som beräknar fristen för den inledande undersökningen i arbetsdagar är det mycket ovanligt att inte tillämpa samma beräkningsmetod även för den särskilda undersökningen. De enda undantagen är Sverige och Storbritannien. I båda dessa länder beräknas fristen för den inledande undersökningen i arbetsdagar, medan fristen för den särskilda undersökningen beräknas i månader i Sverige och veckor i Storbritannien.
112. 18 av 30 länder beräknar fristen för den särskilda undersökningen på annat sätt än i arbetsdagar. För de länder som inte beräknar fristen i arbetsdagar används kalenderdagar, månader eller veckor. Fristen för den särskilda undersökningen varierar mellan de olika länderna. Som exempel kan nämnas att fristen för den särskilda undersökningen uppgår till tre månader i Cypern, Kroatien, Litauen, Spanien och Ungern, 90 kalenderdagar i Italien och 13 veckor i Nederländerna.
113. Sett enbart till de övriga nordiska länderna beräknas fristen för såväl den inledande undersökningen som den särskilda undersökningen i arbetsdagar i samtliga av länderna. Fristen för den inledande undersökningen är 25 arbetsdagar i dessa länder⁶¹ med undantag för Finland och Grönland, där fristen är 23 respektive 40 arbetsdagar. Fristen för den särskilda undersökningen är i övriga nordiska länder mellan 69 och 90 arbetsdagar: Danmark, Island och Grönland tillämpar en frist för den särskilda undersökningen om 90 arbetsdagar medan Finland och Norge tillämpar frister om 69 respektive 75 arbetsdagar.
114. I fråga om Norge infördes den nu gällande fristen för den särskilda undersökning 2013. Vad gäller Finland tillämpade landet tidigare en frist för den särskilda undersökningen om tre månader. Genom lagändring som trädde i kraft 2019 ändrades fristen till den nu gällande fristen om 69 arbetsdagar. I sina överväganden om hur många arbetsdagar fristen om tre månader skulle anses motsvara, angav den finska lagstiftaren att en kalendermånad innehåller högst 23 vardagar under vilka statens ämbetsverk håller öppet.⁶² Mot den bakgrunden valde den finska lagstiftaren att omvandla den tidigare fristen om tre månader till 69 arbetsdagar.
115. Vid en jämförelse av längden på fristen för den särskilda undersökningen mellan länderna i EES samt Storbritannien kan konstateras att 16 av de 30 länderna (53 procent) tillämpar en frist för den särskilda undersökningen som överstiger Konkurrensverkets frist om tre månader.

⁶¹ Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

⁶² RP 68/2018 rd, s. 14.

Befintliga möjligheter i konkurrenslagen att förlänga fristen för en särskild undersökning är inte tillräckliga

116. Det nuvarande regelverket innebär att Konkurrensverket har små möjligheter att vid behov förlänga utredningstiden under en särskild undersökning. Konkurrenslagen innehåller två möjligheter för Konkurrensverket att påverka utredningstidens längd.
117. För det första kan Konkurrensverket enligt 4 kap. 17 § första stycket tillfälligt stoppa löptiden för fristen för en särskild undersökning om en part i företagskoncentrationen inte har följt ett åläggande som verket meddelat enligt 5 kap. 1 § första stycket 1. Denna möjlighet tar sikte på en situation där Konkurrensverket behöver vissa uppgifter från en part i koncentrationen för att kunna genomföra en analys som är relevant för prövningen och parten brister i uppgiftslämnandet. Möjligheten att stoppa klockan kan aktualiseras om de begärda uppgifterna inte har lämnats in, lämnats in för sent, är ofullständiga, missvisande eller oriktiga eller inte har lämnats in på det sätt som verket har efterfrågat.⁶³ Bestämmelsen i 4 kap. 17 § första stycket kan således enbart användas som ett direkt svar på att part inte efterkommer ett av verket meddelat åläggande. Någon möjlighet för Konkurrensverket att med stöd av bestämmelsen förlänga fristen för att få mer utredningstid finns inte.
118. För det andra kan Konkurrensverket enligt 4 kap. 14 § andra stycket förlänga fristen för en särskild undersökning om det finns synnerliga skäl. Kravet på synnerliga skäl innebär att det måste föreligga mycket tungt vägande skäl för att fristen ska kunna förlängas.⁶⁴ I vilka situationer bestämmelsen är tänkt att tillämpas framgår inte närmare av förarbetena till bestämmelsen. I förarbeten nämns särskilt att en fristförlängning enligt 4 kap. 14 § andra stycket inte är avsedd att träffa en situation där en part underlåtit att följa ett åläggande från Konkurrensverket eller på annat sätt inte bidragit till verkets utredning.⁶⁵ Kravet på synnerliga skäl och förarbetsuttalanden talar för att bestämmelsen inte heller är avsedd att tillämpas i syfte att vid generell tidsbrist förlänga Konkurrensverkets utredningstid. I förarbetena uttalas följande om bestämmelsens tillämpningsområde.

"Det bedöms nödvändigt att en sådan möjlighet finns. Anledningen är givetvis att omständigheterna starkt kan skifta i det enskilda fallen och att det inte är möjligt att förutse alla komplikationer som kan uppstå. Man får här beakta att det är fråga om ekonomiska processer som kan förändras och påverkas under intryck av finansiella eller företagsekonomiska överväganden samt inflytande från det allmänna eller skilda intressegrupper m.m. Planerade företagsförvärv kan ske i olika former, ibland under

⁶³ Prop. 2013/14:135 s. 34.

⁶⁴ Prop. 1981/82:165 s. 287.

⁶⁵ Prop. 2013/14:135 s. 28.



strid mellan presumtiva förvärvare. Utgången av händelseförloppet kan vara oviss och en rad möjligheter avteckna sig. Under bl.a. sådana förhållande måste det vara möjligt att utsträcka frist enligt 20 § andra stycket”⁶⁶

119. I doktrinen har anförts att synnerliga skäl enligt 4 kap. 14 § andra stycket skulle kunna föreligga om en part väldigt sent under undersökningen lämnar nya uppgifter som Konkurrensverket inte hinner analysera innan fristen för att fatta beslut löper ut.⁶⁷
120. Vad gäller bestämmelsen i 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen ska också beaktas att ett beslut enligt bestämmelsen innebär en processrisk för Konkurrensverket. Ett beslut enligt 4 kap. 14 § andra stycket kan överklagas till Patent- och marknadsdomstolen enligt 7 kap. 1 § första stycket 7. Om domstolen skulle bifalla överklagandet finns det en risk att det i efterhand visar sig att Konkurrensverket har försuttit fristen för den särskilda undersökningen och därmed är förhindrat att ingripa mot en annars problematisk företagskoncentration genom förbud eller åläggande. Med hänsyn till att ett beslut om fristförlängning enligt 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen har en överklagandefrist om tre veckor och det krävs tid för domstolens prövning, blir det i praktiken svårt för Konkurrensverket att förlita sig på beslutet och utgå från en längre frist för den särskilda undersökningen än den lagstadgade. Denna risk blir mer påtaglig desto senare under den särskilda undersökningen beslutet fattas.⁶⁸ Även det anförda talar för att beslut enligt 4 kap. 14 § andra stycket bör användas restriktivt.
121. De befintliga möjligheter som konkurrenslagen ger till förlängningar av eller påslag fristen för särskilda undersökningar kan således inte tillgodose ett generellt behov av ytterligare utredningstid i de koncentrationsärenden där verket har anledning att överväga ett beslut om förbud eller åläggande.
122. Förvisso ger bestämmelsen i 4 kap. 14 § första stycket Konkurrensverket möjlighet att förlänga fristen för en särskild undersökning med en månad i sänder, oberoende av förekomsten av synnerliga skäl. Detta förutsätter dock att parterna i företagskoncentrationen samtycker till det. I frånvaro av ett sådant samtycke kan bestämmelsen inte användas. Även om parter i en koncentration har incitament att medverka i utredningen i syfte att prövningen av koncentrationen ska förlöpa snabbt och effektivt, motiveras detta i huvudsak av att Konkurrens-

⁶⁶ Prop. 1981/82:165 s. 287.

⁶⁷ Carlsson och Bergman, *Konkurrenslagen En kommentar* (version 3, 2024, JUNO), kommentar till 4 kap. 14 §.

⁶⁸ Jmf. Stockholms tingsrätts beslut den 29 september 2008 i mål nr T 12100-08, Konkurrensverket mot Assa Abloy AB och Copiax AB.

verket ska lämna den anmälda koncentrationen utan åtgärd. Således förekommer det att parter samtycker till en förlängning av fristen om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna ta ställning till ett åtagande eller ny argumentation, i syfte att undvika ett förbud av koncentrationen, eller för att verket ska hämta in ytterligare uppgifter som parterna menar skulle tala till deras fördel. Däremot saknar parter incitament att samtycka till en förlängning av fristen om det krävs för att Konkurrensverket ska kunna slutföra utredningen i syfte att förbjuda koncentrationen. Det är inte heller något som har förekommit.

123. Ett alternativ till en generell förlängning av den lagstadgade fristen för en särskild undersökning är införandet av en bestämmelse som ger Konkurrensverket möjlighet att förlänga fristen om verket i det enskilda fallet behöver mer utredningstid. Särskilda undersökningar koncentrationsärenden där Konkurrensverket behöver överväga ett förbud eller åläggande har dock blivit mer resurs- och tidskrävande i allmänhet för myndigheten. Under de senaste årtiondena har antalet handläggningstimmar och ekonomtimmar samt storleken på utredningsakterna i genomsnitt ökat i dessa ärenden. Konkurrensverkets behov av ytterligare utredningstid för dessa ärenden är alltså generellt. En möjlighet för Konkurrensverket att i enskilda fall förlänga fristen för en särskild undersökning för att få mer utredningstid måste vägas mot parter intresse av förutsebarhet. En längsta frist inom vilken företag i regel kan förvänta sig att ärendet avgörs är mot den bakgrunden att föredra framför en ordning där Konkurrensverket vid behov tillämpar en allmän möjlighet till förlängning av fristen. I sammanhanget måste också svårigheten att utforma en sådan bestämmelse om fristförlängning beaktas. En ändring av fristen för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar ger Konkurrensverket ytterligare utredningstid jämfört med dagens frist, som kan tas i anspråk av verket om det är motiverat i det enskilda fallet. I likhet med vad som är fallet i dag kommer även vid en ändring av fristen en majoritet av samtliga koncentrationsärenden att avslutas redan inom den inledande undersökningen eller så fort det är påkallat under en särskild undersökning.

Slutsats

124. Längden på den legala frist som gäller för Konkurrensverkets särskilda undersökningar av företagskoncentrationer enligt 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen har varit oförändrad sedan bestämmelser om en särskild undersökning infördes för mer än 40 år sedan. Redan när fristen infördes uttalades i förarbeten att det är fråga om en mycket snäv tidsfrist och att den kunde leda till att dåvarande NO fick göra ansökan om förbud till Marknadsdomstolen på grundval av ett material som då

ännu inte var komplett.⁶⁹ Utvecklingen i tiden därefter och den snäva tidsramen som fristen innebär har medfört att särskilda undersökningar i dagsläget bedrivs under mycket stor tidspress och tar i anspråk en stor andel av Konkurrensverkets samlade resurser. Koncentrationsprövningen som sådan samt de ärenden som föranleder en särskild undersökning har under de senaste årtiondena blivit allt mer komplexa och inslagen av ekonomisk analys har ökat. Dessa ärenden hör till de mest komplexa och tidskrävande ärenden som Konkurrensverket har att handlägga enligt konkurrenslagen.

125. I och med att ökad vikt läggs vid ekonomisk analys blir koncentrationsärendena, i vart fall de som går vidare till särskild undersökning och ett utkast till förbud eller åläggande, allt mer resurs- och tidskrävande både för Konkurrensverket och för företagen. Såväl antalet handläggningstimmar, ekonomitimmarna som storleken på utredningsakterna har under de senaste årtiondena ökat i dessa ärenden. Handläggningstimmarerna uppgår numera till nivåer som i många fall motsvarar eller till och med överskrider antalet handläggningstimmar som i genomsnitt krävs för Konkurrensverkets utredningar av överträdelser av de materiella förbuden i 2 kap. 1 och 7 §§ konkurrenslagen, som även vid en effektiv handläggning ofta kan behöva pågå upp till två år innan de slutförs. Fastän det bara är i ett fåtal koncentrationsärenden som Konkurrensverket identifierar konkurrensproblem utgör särskilda undersökningar en viktig och resurskrävande del av verkets verksamhet. Med beaktande av den snäva fristen som gäller för dessa undersökningar kan det konstateras att arbetsbördan och tidspressen för Konkurrensverket är mycket stor.
126. Fristen för en särskild undersökning beräknas i månader och tar inte hänsyn till allmänna helgdagar enligt lagen om allmänna helgdagar, och inte heller lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingsafton, midsommarafton och julafton. Det innebär att den reella fristen som utgångspunkt i många fall är kortare än tre månader och kan skilja sig åt mellan olika ärenden beroende på när under året fristen löper. Det innebär vidare att fristen för en särskild undersökning enligt konkurrenslagen är påtagligt kortare än motsvarande frist om 90 arbetsdagar som gäller för kommissionens förvärvskontroll enligt artikel 10.3 i koncentrationsförordningen.
127. Sättet som fristen för en särskild undersökning beräknas avviker från hur påslag på fristen beräknas vid beslut om att tillfälligt stoppa fristens löptid enligt 4 kap. 17 § första stycket konkurrenslagen, vilket sker i arbetsdagar. Det avviker också från hur fristen för den inledande

⁶⁹ Prop. 1981/82:165 s. 287.

undersökningen beräknas enligt 4 kap. 11 § första stycket konkurrenslagen, vilken också sker i arbetsdagar. Av övriga EES-länder som beräknar fristen för den inledande undersökningen i arbetsdagar är det enbart Sverige som tillämpar ett annat sätt att beräkna längden på fristen för den särskilda undersökningen. Sett enbart till de övriga nordiska länderna beräknar samtliga länder fristen för såväl den inledande undersökningen som den särskilda undersökningen i arbetsdagar. Även i EU:s koncentrationskontroll beräknas fristerna för båda faserna av prövningen i arbetsdagar.

128. En majoritet av övriga EES-länder och Storbritannien tillämpar frister för den särskilda undersökningen som överstiger Konkurrensverkets frist om tre månader enligt konkurrenslagen. Av de länder som beräknar fristen för en särskild undersökning i arbetsdagar tillämpar hälften frister om 90 arbetsdagar, vilket också är längden på den frist som gäller för kommissionens motsvarande undersökning. Sett enbart till övriga länder i Norden, tillämpar Danmark, Island och Grönland en frist för den särskilda undersökningen om 90 arbetsdagar. Även Finland och Norge tillämpar en frist för den särskilda undersökningen som beräknas i arbetsdagar. Dessa länder tillämpar dock jämförelsevis kortare frister. Finland tillämpar en frist om 69 arbetsdagar medan Norge tillämpar en frist om 75 arbetsdagar. Härigenom avviker Finland och Norge från de frister som en majoritet av övriga länder i EES samt EU tillämpar i sina respektive koncentrationsregler. I Norge, där den nuvarande fristen för den särskilda undersökningen infördes 2013, har dessutom en statlig utredning tillsats för att se över fristerna för koncentrationsprövningen.⁷⁰
129. De svenska reglerna i konkurrenslagen om förhandskontroll av företagskoncentrationer har tagits fram med EU-rätten som förebild. Genom 2008 års konkurrenslag gjordes en närmast fullständig anpassning av den svenska koncentrationsprövningen till EU:s konkurrensregler i materiellt hänseende.⁷¹ Avseende de formella reglerna har i förarbeten uttalats att starka skäl talar för att huvuddragen i systemen bör vara desamma, låt vara att konkurrenslagen bör spegla den svenska rättskulturen i fråga om förfarandet vid myndigheter och i domstolar.⁷² Även de formella reglerna som gäller för Konkurrensverkets prövning av koncentrationer har i flera avseenden kommit att anpassas till EU-rätten, bland annat vad gäller längden på fristen för den inledande undersökningen, möjligheten att tillfälligt avbryta löptiden för fristerna för de olika undersökningarna, bestämmelser om fullföljdsförbud för

⁷⁰ Utredningen ska redovisa sitt betänkande till Närings- og fiskeridepartementet senast den 1 december 2025.

⁷¹ Prop. 2017/18:15 s. 16.

⁷² SOU 2006:99 s. 395.

koncentrationer som är föremål för prövning samt beslutanderätt för verket avseende förbud och åläggande. Fristen för en inledande undersökning enligt konkurrenslagen överensstämmer med motsvarande frist som gäller för kommissionen enligt EU-rätten. Även om det i förarbeten uttalats att den nuvarande fristen om tre månader i princip motsvarar den frist om 90 arbetsdagar som gäller för kommissionen⁷³, avviker fristen i konkurrenslagen från motsvarande frist i EU genom att den förra beräknas i månader.

130. Sättet som fristen för en särskild undersökning enligt 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen beräknas bör ändras till arbetsdagar. Med arbetsdag bör, likhet med vad som gäller för beräkning av fristen för den inledande undersökningen⁷⁴, avses sådan dag som inte är allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar och som inte heller är lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton. Det skulle innebära att båda frister för koncentrationsprövningen i fortsättningen kommer att beräknas på samma sätt. Längden på fristen bör vidare bestämmas till 90 arbetsdagar. Därigenom uppnås en fullständig anpassning av fristerna i konkurrenslagen till vad som enligt EU-rätten gäller för kommissionens koncentrationskontroll. Det har fördelen att företag som genomför företagskoncentrationer som faller inom Konkurrensverkets behörighet som utgångspunkt kan förvänta sig en längsta tidsutdräkt för koncentrationsprövningen motsvarande den som gäller vid kommissionens prövning. Det bidrar till ökad förutsebarhet och en förenkling av regelverket. En övergång till arbetsdagar skulle vidare säkerställa att den reella fristen är densamma för prövningen av alla koncentrationer, oavsett om fristen löper över allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar, lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton. En ändring av fristen till arbetsdagar skulle också överensstämma med sättet som tillfälliga avbrott i fristen beräknas vid beslut enligt 4 kap. 17 § första stycket konkurrenslagen, och därigenom underlätta beräkandet av ett nytt datum för fristens utgång vid sådant beslut. Det skulle vidare innebära att fristen för en särskild undersökning inte löper under tiden som ett beslut enligt 4 kap. 17 § första stycket konkurrenslagen gäller. En ändring av fristen till 90 arbetsdagar bör också ge Konkurrensverket bättre förutsättningar än i dag att genomföra nödvändiga analyser i de allra mest komplicerade koncentrationsärendena.
131. Vid utarbetande av eventuella författningsförslag ska en avvägning göras mellan, å ena sidan, myndighetens intresse av att kunna bedriva

⁷³ Se exempelvis SOU 1991:59 s. 482 och SOU 2016:49 s. 304.

⁷⁴ Prop. 1998/99:144 s. 83.

ett effektivt utredningsarbete och det allmännas intresse av att det fattas korrekta beslut och, å andra sidan, de enskilda företagens intresse av att få den anmälda företagskoncentrationen prövad inom rimlig tid.⁷⁵

132. En ändring av dagens frist om tre månader till 90 arbetsdagar skulle innebära en längre frist än den nuvarande. Hur stor skillnad det är fråga om beror ytterst på när under året en särskild undersökning genomförs med nuvarande frist och hur många allmänna helgdagar som infaller under fristens löptid, samt om fristen löper över nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton. Om den särskilda undersökningen enbart skulle löpa över lördagar och söndagar, kan en frist om 90 arbetsdagar förväntas medföra en maximal förlängning av fristen med 24 arbetsdagar jämfört med den nuvarande fristen.
133. Om det i ett koncentrationsärende inte finns förutsättningar för ett förbud eller åläggande, ska verket besluta att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd. Ett beslut att lämna koncentrationen utan åtgärd bör fattas så snart det står klart att det saknas förutsättningar för ett beslut om förbud eller åläggande. En majoritet av alla koncentrationer avslutas redan med dagens frister under en inledande undersökning. Även i de fall en särskild undersökning genomförs lämnas en majoritet av alla koncentrationer utan åtgärd så snart Konkurrensverket kunnat utesluta konkurrensproblem under undersökningen. Det är enbart en bråkdel av alla koncentrationer som tar hela fristen för undersökningen i anspråk. Den föreslagna ändringen av den längsta tid som en särskild undersökning får pågå skulle ha betydelse för de koncentrationsärenden där Konkurrensverket redan i dagsläget behöver ta hela eller merparten av fristen för undersökningen i anspråk. Det gäller koncentrationsärenden som avslutas genom slutligt beslut om förbud eller åläggande samt ärenden som avslutas på annat sätt än genom sådant beslut men där handläggningen går så långt att Konkurrensverket behöver skicka ett utkast till sådant beslut till part. Under perioden 2004–2024 har Konkurrensverket handlagt 19 sådana koncentrationsärenden. I dessa 19 ärenden har ungefär 45 företag⁷⁶ medverkat som parter i koncentrationerna. En övervägande majoritet av alla företag som anmäler en koncentration till Konkurrensverket för prövning kommer således inte att påverkas av den föreslagna ändringen.

⁷⁵ SOU 2013:16 s. 45.

⁷⁶ Med parter i företagskoncentrationen avses här såväl köpar- och målbolag, se prop. 2013/14:135 s. 33. Om även säljarbolag ska medräknas är det fråga om ungefär 66 företag.



134. Den längre frist som en övergång till 90 arbetsdagar skulle innebära, kommer påverka de allra mest komplicerade företagskoncentrationerna, där det finns anledning för Konkurrensverket att överväga ett slutligt beslut om förbud eller åläggande. Det är samtidigt dessa koncentrationer som kan få allvarigast konsekvenser på konkurrensen under lång tid om de tillåts genomföras. Den ytterligare handläggningstiden som ändringen innebär skulle i dessa ärenden säkerställa det allmännas intresse av att det fattas korrekta beslut och att konkurrensskadliga koncentrationer kan förbjudas. Med hänsyn till detta får en ändring av den längsta handläggningstiden för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar inte anses innebära någon väsentlig begränsning av enskilda företags intresse av att få anmälda koncentrationer prövade inom rimlig tid. Ändringen får således anses vara proportionerlig.

6.2 Ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar

Förslag: Den förlängning av fristen i 4 kap. 13 § första stycket som får meddelas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen ändras till högst 25 arbetsdagar i sänder.

Skälen för förslaget

Gällande ordning

135. Konkurrensverket får enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen förlänga fristen för en särskild undersökning enligt 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen med högst en månad i sänder, om parterna i företagskoncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 4 kap. 7 § 2 konkurrenslagen krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 4 kap. 3 § andra meningen konkurrenslagen, är förvärvarens samtycke tillräckligt. Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke.

Överväganden

136. Konkurrenslagen innehåller två sätt som fristen för en särskild undersökning av en företagskoncentration kan förlängas. Förutom möjligheten för Konkurrensverket att enligt 4 kap. 14 § förlänga fristen med en månad i sänder vid synnerliga skäl eller samtycke från parterna i koncentrationen, har verket möjlighet enligt 4 kap. 17 § första stycket att tillfälligt stoppa löptiden för fristen om en part i koncentrationen inte har följt ett åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 om att

tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat som är nödvändigt för prövningen. I det senare fallet börjar fristen löpa igen första arbetsdagen efter det att åläggandet har följts och fristen får förlängas med högst det antal arbetsdagar som parten överskridit det datum då de efterfrågade uppgifterna skulle ha lämnats.⁷⁷

137. Samtliga länder i EES som beräknar fristen för en särskild undersökning i arbetsdagar beräknar även förlängningar av fristen i arbetsdagar, se **Bilaga 2**.
138. Mot bakgrund av den ändring som föreslås av fristen för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar, bör av samma skäl förlängningar av fristen beräknas i arbetsdagar. Sättet som fristförlängningar beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen bör därför ändras till arbetsdagar. En sådan ordning stämmer överens med hur fristförlängningar beräknas i de länder som beräknar frister för koncentrationsprövningen i arbetsdagar. En sådan ordning skulle vidare vara konsekvent med hur påslag på fristen beräknas vid beslut enligt 4 kap. 17 § konkurrenslagen.
139. I fråga om längden på den förlängning som får beslutas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen görs följande överväganden.
140. Bestämmelsen tillåter i sin nuvarande lydelse en maximal förlängning om en månad per beslutstillfälle. I 1 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid föreskrivs att då enligt lag eller särskild författning tid ska räknas efter vecka, månad eller år, är den dag för slutdag den dag som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den dag, från vilken tidsräkningen börjas. Om någon motsvarande dag i slutmånaden inte finns, ska den månadens sista dag anses vara slutdag. Det innebär att om en frist om en månad löper från den 11 november, löper fristen till och med den 11 december. I detta exempel skulle fristens längd vara 23 arbetsdagar.
141. Lagen om beräkning av lagstadgad tid ersatte punkt 42 av kungl. förklaringen den 23 mars 1807 över allmänna lagens stadganden i åtskilliga rum. Enligt den senare föreskriften skulle vid frister bestående av en eller flera månader, varje månad räknas till 30 kalenderdagar.
142. En månad motsvarar typiskt sett 30 kalenderdagar. Fristen för en inledande undersökning av en företagskoncentration enligt 4 kap. 11 § första stycket konkurrenslagen består av 25 arbetsdagar. När fristen för den inledande undersökningen infördes i 1982 års konkurrenslag

⁷⁷ Prop. 2013/14:135 s. 35.

bestod den av 30 kalenderdagar. Genom lagändring som trädde ikraft 2000 ändrades fristen till 25 arbetsdagar.⁷⁸

143. Mot den redovisade bakgrunden är det ändamålsenligt att den längsta förlängning som får beslutas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen, vid en övergång till arbetsdagar, bestäms till 25 arbetsdagar. Denna ändring torde i praktiken leda till väsentligen samma resultat som en tillämpning av bestämmelsen i sin nuvarande lydelse. I fråga om begreppet arbetsdag bör det, i likhet med vad som föreslås gälla för den ändrade fristen för en särskild undersökning, ha samma innebörd som vid beräkningen av fristen för den inledande undersökningen, det vill säga att det med arbetsdag avses sådan dag som inte är allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar och som inte heller är lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton.⁷⁹

6.3 En bestämmelse om automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning vid åtagande föreslås inte

Bedömning: Det finns i nuläget inte tillräckligt starka skäl för att införa en bestämmelse i konkurrenslagen om automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning om parterna i företagskoncentrationen lämnar åtagande under undersökningen.

Skälen för bedömningen

144. Enligt 4 kap. 11 § andra stycket konkurrenslagen förlängs fristen för en inledande undersökning av en företagskoncentration med 10 arbetsdagar om Konkurrensverket inom fristen har mottagit ett åtagande från en part i koncentrationen som syftar till att verket ska lämna koncentrationen utan åtgärd. Någon motsvarande bestämmelse om automatisk förlängning av fristen finns inte i fråga om fristen för den särskilda undersökningen.
145. Konkurrenslagen skiljer sig i detta avseende från reglerna i en majoritet av länderna inom EES samt Storbritannien, se **Bilaga 2**. Som exempel kan nämnas koncentrationsreglerna i Danmark, Island, Norge och Grönland som innehåller bestämmelser om automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning med mellan 15 till 20 arbetsdagar om en part kommer in med åtagande efter att undersökningen pågått en viss tid. Även reglerna i Belgien, Bulgarien, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Malta, Polen, Portugal, Slovenien, Spanien, Tjeckien

⁷⁸ Prop. 1998/99:144 s. 83.

⁷⁹ Prop. 1998/99:144 s. 83.

och Tyskland innehåller bestämmelser om antingen en automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning om en part kommer in med åtagande under undersökningen, alternativt en fakultativ möjlighet för konkurrensmyndigheten att förlänga fristen under dessa förhållanden. I Frankrike förlängs fristen för den särskilda undersökningen om en part kommer in med åtagande efter att fristen har löpt under viss tid. Detsamma gäller enligt EU:s koncentrationskontroll. Dessa regler om automatisk eller fakultativ förlängning vid åtagande gäller i flera fall vid sidan av bestämmelser om att den nationella konkurrensmyndigheten kan förlänga alternativt tillfälligt avbryta löptiden för fristen för den särskilda undersökningen på parternas begäran eller vid deras samtycke, alternativt när myndigheten begär vissa uppgifter från parterna.

146. Ett åtagande från part under den särskilda undersökningen ökar Konkurrensverkets arbetsbörda och tidspress, då verket behöver avsätta resurser från undersökningen i syfte att analysera åtagandet i förhållande till de identifierade konkurrensproblemen. Det kan innefatta att genomföra så kallat marknadstest av åtagandet genom externa marknadskontakter men även ekonomisk och juridisk analys. Samtidigt behöver Konkurrensverket fortsätta den huvudsakliga utredningen med inriktningen att kunna ingripa mot företagskoncentrationen för det fall åtagandet visar sig vara otillräckligt för att kompensera för konkurrensproblemen. Parten som lämnat åtagandet kan också ändra sig och återkalla sitt åtagande. För att Konkurrensverket ska kunna slutföra koncentrationsprövningen inom fristen för den särskilda undersökningen behöver verket i ett sådant läge bedöma åtagandet parallellt med utredningen.
147. En bestämmelse i konkurrenslagen med innebörden att fristen för en särskild undersökning automatiskt förlängs om part kommer in med åtagande skulle förvisso kompensera för den ytterligare tidspress som ett åtagande under undersökningen innebär för Konkurrensverket och även förenkla handläggningen på så sätt att något beslut om fristförlängning inte behöver fattas under handläggningen. Här måste emellertid beaktas att 4 kap. 14 § första stycket konkurrenslagen ger Konkurrensverket möjlighet att förlänga fristen för en särskild undersökning om parterna samtycker till det. Om en part lämnar åtagande under en särskild undersökning och det för att Konkurrensverket ska kunna ta ställning till åtagandet krävs att verket får mer tid, bör det finnas incitament för parterna att samtycka till en förlängning av fristen. Konkurrensverkets erfarenhet visar också att parter i dessa situationen i regel lämnar sådant samtycke.



148. I avsnitt 6.1 föreslås en ändring av fristen för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar. Denna ändring av fristen ger i praktiken Konkurrensverket en längre frist än dagens frist om tre månader, vilket torde ge verket bättre förutsättningar att föra diskussioner med parter om åtagande redan inom ramen för den ordinarie fristen för en särskild undersökning, i vart fall i början av fristens löptid. Vid dessa förhållanden, och med beaktande av den befintliga möjligheten till förlängning av fristen vid samtycke enligt 4 kap. 14 § första stycket konkurrenslagen, finns det enligt Konkurrensverket i nuläget inte tillräckligt starka skäl för att i konkurrenslagen också föra in en ny bestämmelse om automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning vid åtagande från part. Det kan dock finnas skäl att återkomma till frågan vid en eventuell framtida, bredare översyn av konkurrenslagens bestämmelser om företagskoncentrationer.

6.4 **Fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden**

Förslag: Om Konkurrensverkets beslut om förbud enligt 4 kap. 1 § eller åläggande enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen överklagas, ska Patent- och marknadsdomstolen avgöra ärendet inom åtta månader från det att överklagandet kom in. Om Patent- och marknadsdomstolens beslut överklagas ska Patent- och marknadsöverdomstolen avgöra ärendet inom fyra månader från det att tiden för överklagande gick ut.

Skälen för förslaget

Gällande ordning

149. Om Konkurrensverkets beslut om förbud enligt 4 kap. 1 § eller åläggande enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen överklagas, ska Patent- och marknadsdomstolen avgöra ärendet inom sex månader från det att överklagandet kom in (4 kap. 15 § första stycket konkurrenslagen). Om Patent- och marknadsdomstolens beslut överklagas ska Patent- och marknadsöverdomstolen avgöra ärendet inom fyra månader från det att tiden för överklagande gick ut (4 kap. 16 § första stycket konkurrenslagen).
150. Fristerna får förlängas av domstolarna under samma förutsättningar som anges i 4 kap. 14 § konkurrenslagen (4 kap. 15 § andra stycket och 16 § andra stycket konkurrenslagen).

*Överväganden***Bakgrund till dagens regler**

151. Särskilda frister för överprövning av slutliga beslut i fråga om företagskoncentrationer infördes i 1982 års konkurrenslag. Efter undersökning av ett företagsförvärv kunde NO begära Marknadsdomstolens prövning av förvärvet.⁸⁰ Marknadsdomstolens handläggning fick som längst pågå i sex månader från det att ansökan anhängiggjordes vid domstolen. Ett beslut om förbud blev gällande först efter prövning av regeringen, som skulle fatta sitt beslut om fastställande inom tre månader från domstolens beslut. Marknadsdomstolen och regeringens frister kunde förlängas vid parternas samtycke eller synnerliga skäl. Förbud eller åläggande mot ett förvärv kunde dock inte meddelas senare än två år efter ingånget förvärvsavtal.⁸¹
152. Vissa förändringar i förvärvskontrollen genomfördes genom 1993 års konkurrenslag. Bland annat ändrades instansordningen. Konkurrensverket fick väcka talan om förbud eller åläggande hos Stockholms tingsrätt. Tingsrättens handläggning fick som längst pågå i sex månader. Tingsrättens avgöranden kunde överklagas till Marknadsdomstolen. Marknadsdomstolens handläggning fick som längst pågå i tre månader.⁸² Bestämmelserna om möjligheten till förlängning av fristerna behölls oförändrade.
153. Fristerna om sex och tre månader för handläggningen i tingsrätten respektive Marknadsdomstolen behölls oförändrade i den nuvarande konkurrenslagen. 2016 ändrades instansordningen för domstolarnas prövning av mål om företagskoncentrationer genom att den nyinrättade Patent- och marknadsdomstolen blev behörig domstol i konkurrensmål. Enligt den nya ordningen skulle mål om förbud och åläggande mot en koncentration prövas av Patent- och marknadsdomstolen på talan av Konkurrensverket. Domstolens avgörande överklagades till Patent- och marknadsöverdomstolen.⁸³ Samma frister som tidigare gällde för de nya domstolarna.
154. Den 1 januari 2018 fick Konkurrensverket beslutanderätt i första instans i ärenden om företagskoncentrationer. Konkurrensverkets beslut får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen, vars beslut i sin tur får överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen. Samtidigt ändrades processordningen för domstolarnas handläggning av beslut

⁸⁰ Prop. 1981/82:165 s. 97 f.

⁸¹ Prop. 1981/82:165 s. 291.

⁸² Prop. 1992/93:56 s. 47 f.

⁸³ Prop. 2015/16:57.



om förbud och åläggande om koncentrationer från rättegångsbalken till lagen (1996:242) om domstolsärenden, förkortad ärendelagen.

Förekomsten av frister för domstolarnas handläggning i vissa länder samt för EU:s domstolar

155. Konkurrensverket har försökt att kartlägga om andra länder i EES samt Storbritannien tillämpar legala frister för domstolarnas handläggning av mål eller ärenden om företagskoncentrationer. Med hänsyn till att nationella regler om domstolsprövning kan skilja sig åt betydligt har det varit svårt att dra några generella slutsatser från kartläggningen.
156. I EU-rätten saknas bestämmelser om längden på handläggningen i domstol av koncentrationsärenden. I praktiken tar prövningen av kommissionens förbudsbeslut ofta flera år. Som exempel kan nämnas överklagandeprocessen av kommissionens beslut gällande Thyssenkrupp AG:s (Thyssenkrupp) och Tata Steel Ltd:s anmälda förvärv av gemensam kontroll över ett nyskapat gemensamt företag. Kommissionen förklarade i beslut den 11 juni 2019 företagskoncentrationen oförenlig med den gemensamma marknaden enligt artikel 2.3 i koncentrationsförordningen.⁸⁴ Thyssenkrupp överklagade kommissionens beslut och tribunalen meddelade dom i målet den 22 juni 2022, det vill säga drygt tre år efter kommissionens beslut.⁸⁵ Efter att Thyssenkrupp överklagat tribunalens dom meddelade EU-domstolen dom i målet den 4 oktober 2024.⁸⁶ Överklagandeprocessen pågick därmed sammanlagt drygt fem år och fyra månader. Ett annat exempel är överklagandeprocessen gällande CK Telecoms UK Investments Ltd:s (CK Telecoms) anmälda förvärv av Telefónica Europe plc. Kommissionen förklarade i beslut den 11 maj 2016 koncentrationen oförenlig med den gemensamma marknaden.⁸⁷ Efter CK Telecoms överklagande av kommissionens beslut meddelade tribunalen dom i målet den 28 maj 2020, det vill säga drygt fyra år efter kommissionens beslut.⁸⁸ Efter att kommissionen överklagat tribunalens dom beslutade EU-domstolen den 13 juli 2023 att upphäva tribunalens dom och återförvisa målet till

⁸⁴ Ärende COMP/M.8713, Tata Steel/Thyssenkrupp/JV, kommissionsbeslut den 11 juni 2019.

⁸⁵ Tribunalens dom den 22 juni 2022 i mål T-584/19, Thyssenkrupp AG mot Europeiska kommissionen, EU:T:2022:386.

⁸⁶ EU-domstolens dom den 4 oktober 2024 i mål C-581/22 P, Thyssenkrupp AG mot Europeiska kommissionen, EU:C:2024:821.

⁸⁷ Ärende COMP/M.7612, Hutchinson 3G UK/Telefónica UK, kommissionsbeslut den 11 maj 2016.

⁸⁸ Tribunalens dom den 28 maj 2020 i mål T-399/16, CK Telecoms UK Investments Ltd mot Europeiska kommissionen, EU:T:2020:217.



tribunalen.⁸⁹ Målet pågår för närvarande i tribunalen⁹⁰, och är således, snart nio år efter kommissionens beslut, ännu inte slutligt avgjort.

157. Vad gäller Sveriges grannländer, Danmark, Finland och Norge, är det endast Sverige som reglerar längden på domstolsprocessen i alla instanser. Danmark saknar helt bestämmelser som reglerar längden av överklagandeprocessen i mål om företagskoncentrationer. I Finland saknar konkurrensmyndigheten beslutanderätt i frågor om koncentrationer, och Marknadsdomstolen ska meddela beslut över konkurrensmyndighetens framställning om förbud inom 69 arbetsdagar från det att framställningen gjordes. Marknadsdomstolens beslut kan överklagas till högsta förvaltningsdomstolen, vars handläggning av koncentrationsfrågor inte är tidsreglerad. Vad gäller Norge överklagas konkurrensmyndighetens beslut till en konkurrensklagonämnd, *Konkurranseklagenemnda*, som ska fatta beslut inom 60 arbetsdagar från det att överklagandet kom in. Konkurrensklagenemndas beslut får överklagas till Gulating lagmannsrett, vars beslut i sin tur kan överklagas till Høyesterett. För prövningen i Gulating lagmannsrett respektive Høyesterett gäller inga legala frister.

Överklagandeprocessen i koncentrationsärenden

158. Handläggningen enligt ärendelagen är som utgångspunkt skriftlig (13 § första stycket). I förfarandet bör det ingå sammanträde när detta kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av ärendet (13 § andra stycket). Domstolen kan begränsa ett sammanträde till att utreda parternas ståndpunkter i ärendet, till att ta upp muntlig bevisning eller på det sätt som annars är lämpligt (13 § tredje stycket).
159. Huvudregeln enligt ärendelagen är att domstolen ska hålla sammanträde om en part begär det. Sammanträde behöver dock inte hållas om ärendet inte skall prövas i sak, om avgörandet inte går parten emot eller om ett sammanträde på grund av någon annan särskild omständighet inte behövs (14 §).
160. Sammanträde har hittills hållits i merparten av de överklagandeprocesser som varit aktuella avseende Konkurrensverkets slutliga beslut på konkurrensområdet, inklusive i fråga om beslut om företagskoncentrationer. Det kan också antas att sammanträde i regel kommer att hållas i dessa ärenden, antingen eftersom klagande part begär det eller parterna åberopar muntlig bevisning.

⁸⁹ EU-domstolens dom den 13 juli 2023 i mål C-376/20 P, kommissionen mot CK Telecoms UK Investments, EU:C:2023:561.

⁹⁰ Tribunalens mål T-399/16 RENV, CK Telecoms UK Investments Ltd mot Europeiska kommissionen.



161. Vid ett överklagande av Konkurrensverkets beslut överlämnar verket en kopia av sin utredningsakt till Patent- och marknadsdomstolen (11 §) och innehållet i akten blir processmaterial. Domstolen får grunda sitt avgörande på allt material som finns i ärendet (27 §).
162. Vad gäller prövningen i sak ska under Patent- och marknadsdomstolens handläggning av överklagandet parternas inställning och argumentation klargöras. För Konkurrensverkets del framgår myndighetens inställning, såvitt avser den materiella bedömningen, av det överklagade beslutet. Konkurrensverket behöver emellertid bemöta de invändningar och den analys klaganden lägger fram i processen. Det är vanligt förekommande att parter under en särskild undersökning av en företagskoncentration anlitar ekonomiskt sakkunniga. I de koncentrationsärenden som hittills blivit föremål för domstolsprövning har klaganden i processen gett in och åberopat sakkunnigutlåtande med egna ekonomiska analyser. Den sakkunnige hörs i regel även som sakkunnigvittne vid ett sammanträde. Även om parterna redan under Konkurrensverkets utredning för fram argumentation om verkets ekonomiska analyser är det i regel först under domstolsprocessen som verket får del av och ges tillfälle att bemöta ett faktiskt sakkunnigutlåtande och parternas ekonomiska analyser.
163. Som anges ovan är Konkurrensverkets utredningsakt processmaterial vid domstolsprövningen. Konkurrensverket kan enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 konkurrenslagen ålägga ett företag eller någon annan att komma in med skriftliga uppgifter. Konkurrensverket kan också ha möten med företrädare för företag och anteckna uppgifter som lämnas vid mötet i en tjänsteanteckning. När Konkurrensverket hämtar in uppgifter från ett större antal marknadsaktörer genomför verket ofta en marknadsundersökning där respondenterna får besvara en enkät. Avslutningsvis kan Konkurrensverket enligt 5 kap. 1 § första stycket 2 konkurrenslagen ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer. Förhören antecknas i en dialogförhørsutskrift. Konkurrensverkets utredning består således i allt väsentligt av ett skriftligt underlag, som kommuniceras med part genom att parten får del av verkets akt i ärendet.
164. Det är vanligt förekommande att klagande i överklagandeprocessen åberopar muntlig bevisning och även ifrågasätter uppgifter som lämnats muntligen av tredje man i samband med Konkurrensverkets utredning. I svensk rättspraxis har som utgångspunkt uttalats att uppgifter som enbart framgår ur exempelvis tjänsteanteckningar eller åläggandesvar har ett lägre bevisvärde än uppgifter som har lämnats i



förhör vid sammanträde i domstol.⁹¹ För att säkerställa att Konkurrensverkets slutliga beslut upprätthålls vid ett överklagande behöver verket därför, beroende på klagandes talan, också överväga att återopa muntlig bevisning i överklagandeprocessen. Detta medför att Konkurrensverket, utifrån uppgifternas betydelse för beslutet, inte alltid kan nöja sig med uppgifter som företag har lämnat som svar på ålägganden eller på annat sätt i kontakter med verket, utan kan behöva identifiera specifika personer inom företagen som uppgifterna kan knytas till, och som sedermera kan höras som vittne i en överklagandeprocess. Eftersom Konkurrensverket först i samband med ett överklagande eller senast när överklagandefristen löper ut vet om beslutet överklagas, får verkets kontakter med eventuella vittnen i allt väsentligt ske inledningsvis under överklagandeprocessen, parallellt med att verket förelagts att yttra sig över överklagandet.

Tidspressen för parterna i överklagandeprocessen är stor

165. Den utredning Konkurrensverket har att göra under en särskild undersökning av en företagskoncentration är en av de mest komplexa som verket genomför enligt konkurrenslagen. I förarbeten till tidigare ändringar i konkurrenslagen har uttalats att konkurrensrättsliga frågor, inklusive frågor om koncentrationer, även anses tillhöra de mest komplicerade och omfattande frågorna som prövas i domstol.⁹²
166. Av de koncentrationsärenden Konkurrensverket handlagt sedan 2018 och där ett utkast till ställningstagande har skickats, har utredningsakten i fyra av fem ärenden innehållit mellan knappt 1 000 och 4 000 aktilagor. Även Konkurrensverkets beslut om förbud i koncentrationsärenden är omfattande. I de två koncentrationsärenden där Konkurrensverket, sedan verket fått beslutanderätt, meddelat beslut om förbud och där beslutet blivit föremål för en överklagandeprocess, har besluten uppgått till 91⁹³ och 195⁹⁴ sidor. Besluten grundas i sin tur på avancerad ekonomisk analys av en stor mängd data samt på omfattande rättslig analys. Klagande part har således att analysera och bemöta ett omfattande underlag i en överklagandeprocess.
167. Domstolarnas frister för handläggningen tar inte hänsyn till allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar och inte heller lördag,

⁹¹ Se Patent- och marknadsdomstolens dom den 19 november 2024 i ärende PMÄ 9076-24, s. 30 och Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 28 februari 2020 i ärende PMÖÄ 1519-19, s. 17.

⁹² Prop. 2017/18:15 s. 26. Se även prop. 2015/16:57 s. 128.

⁹³ Konkurrensverkets beslut den 30 april 2019 i ärende dnr 661/2018, Arla Foods AB:s med fleras anmälda förvärv av Svensk Mjölk AB. Konkurrensverkets beslut överklagades till Patent- och marknadsdomstolen, som dock skrev av ärendet med hänvisning till att företagskoncentrationen inte kunde genomföras på grund av en skiljedom, se Patent- och marknadsdomstolens ärende PMÄ 7206-19.

⁹⁴ Konkurrensverkets beslut den 29 april 2024 i ärende dnr 816/2023, Apotekstjänst Sverige AB:s anmälda förvärv av Svensk Dos AB.



nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton. Fristerna tar inte heller hänsyn till semesterlagstiftning, enligt vilken anställda har rätt till fyra veckors sammanhängande semester under sommarperiod, eller andra vanligt förekommande semesterperioder. Det innebär att den reella handläggningstiden i respektive instans kan variera beroende på när under ett år fristen löper.

168. Patent- och marknadsdomstolarna har i det koncentrationsärende som hittills prövats i sak av båda domstolarna avsatt en respektive en och en halv månad av sina respektive frister för överläggning och besluts-skrivning.⁹⁵ Det innebär att den tid som i övrigt återstått för domsto-larnas handläggning ärendet uppgått till fem respektive en och en halv månad.
169. På den tid som återstår av domstolarnas handläggningstid ska Kon-kurrensverket yttra sig över överklagandet och inkomma med bevis-uppgift (16 § ärendelagen). Även klagande part ska inkomma med slutlig bevisuppgift. Ytterligare skriftväxling mellan parterna om ärendet i sak ska därefter ske löpande efter behov. Planeringssamman-träde ska hållas. Därefter ska ett sammanträde där ärendet berörs i sak hållas, till vilket parterna ska förbereda sakframställning, vittnesförhör och slutanförande. Till sammanträdet ska domstolen även hinna vidta förberedande åtgärder, såsom att kalla av parterna åberopade förhørs-personer och sakkunniga.
170. Skriftväxling ska även ske i rent processuella frågor samt i fråga om parternas inställning till behovet av sekretess för uppgifter i till domstolen ingivet material och i Konkurrensverkets utredningsakt. Erfarenhetsmässigt tar frågor om sekretess stort utrymme under hand-läggningen.
171. I det koncentrationsärende som hittills prövats i sak av både Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen aktualiserades processuella frågor om bland annat talerätt, ansökan om intervention, inhibition, utformningen på bevisstema samt nöd-vändigheten och tillåtligheten av viss bevisning. Omfattande skrift-växling och kontakter med rätten skedde även i frågor om sekretess, bland annat om parterna i företagskoncentrationen skulle ta del av viss vissa sekretessbelagda uppgifter med beslut om förbehåll enligt 10 kap. 4 § offentlighet- och sekretesslagen samt hur ett sammanträde skulle genomföras med hänsyn till uppgifter som belagts med sekretess

⁹⁵ Se Patent- och marknadsdomstolens ärende PMÅ 9076-24 och Patent- och marknadsöverdomstolens ärende PMÅ 16560-24, avseende överklagande av Konkurrensverkets beslut den 29 april 2024 i ärende dnr 816/2023, Apotekstjänst Sverige AB:s anmälda förvärv av Svensk Dos AB.



gentemot part.⁹⁶ I processen valde köparbolaget och säljarbolaget att inte ta del av mellan företagen sekretessbelagda uppgifter med förbehåll. I stället valde företagen i skriftväxlingen och vid sammanträdet att ta del av endast sådana uppgifter som inte omfattades av sekretess mellan företagen. Det medförde att Konkurrensverket i ärendet fick upprätta och ge in olika versioner av yttranden och annat material i processen. Inför sammanträdet fick Konkurrensverket även förbereda olika versioner av sin sakframställning,

172. Det förekommer i koncentrationsärenden att två eller fler företag avser att förvärva gemensam kontroll över ett företag, eller bilda ett självständigt gemensamt fungerande företag, och därför gör en gemensam anmälan av en företagskoncentration.⁹⁷ Flera parter eller andra medverkande i överklagandeprocessen bidrar till att Konkurrensverket kan behöva bemöta fler inlagor samt att fler sammanträdesdagar behöver tas i anspråk för sammanträde i ärendet. Det försvårar även hanteringen av sekretessbelagda uppgifter mellan parterna inom ramen för såväl skriftväxlingen som sammanträdet. I ett av de två domstolsärenden som handlagts av domstol efter att Konkurrensverket fått beslutanderätt i första instans, medverkade fyra olika parter på klagandesidan.⁹⁸ I det andra domstolsärendet, som behandlats ovan, trädde även säljarbolaget in i processen i egenskap av intervenient.⁹⁹
173. En konsekvens av det pressade tidsschemat i en överklagandeprocess är att Konkurrensverkets arbete i stor utsträckning behöver pågå parallellt på tillsynsenheten, som utreder koncentrationsärendet, och rättsenheten, som ska företräda verket i en eventuell överklagandeprocess. För att hinna efterkomma förväntade förelägganden från Patent- och marknadsdomstolen behöver visst arbete ske redan innan det står klart att beslutet kommer att överklagas. Om Konkurrensverket avser att fatta beslut om förbud eller åläggande behöver verket därför redan i slutfasen av utredningen och senast under överklagandefristen påbörja processförberedande åtgärder. Om beslutet sedan inte överklagas har denna tid lagts ned i onödan, vilket är nödvändigt men inte ändamålsenligt ur ett effektivitets- eller resursperspektiv.

⁹⁶ Patent- och marknadsdomstolens ärende PMÄ 9076-24 och Patent- och marknadsöverdomstolens ärende PMÄ 16560-24, avseende överklagande av Konkurrensverkets beslut den 29 april 2024 i ärende dnr 816/2023, Apotekstjänst Sverige AB:s anmälda förvärv av Svensk Dos AB.

⁹⁷ Se exempelvis dnr 498/2024 där det var fråga om sex anmälande företag, och där Konkurrensverket även fattade beslut om att genomföra en särskild undersökning.

⁹⁸ Patent- och marknadsdomstolens ärende PMÄ 7206-19, avseende överklagande av Konkurrensverkets beslut den 30 april 2019 i ärende dnr 661/2018, Arla Foods AB:s med fleras anmälda förvärv av Svensk Mjöl AB.

⁹⁹ Patent- och marknadsdomstolens ärende PMÄ 9076-24 och Patent- och marknadsöverdomstolens ärende PMÄ 16560-24, avseende överklagande av Konkurrensverkets beslut den 29 april 2024 i ärende dnr 816/2023, Apotekstjänst Sverige AB:s anmälda förvärv av Svensk Dos AB.



Slutsats

174. Det finns skäl att ändra fristen för Patent- och marknadsdomstolens handläggning av överklaganden av beslut om förbud eller åläggande av företagskoncentrationer. En längre frist ger klagande parter bättre förutsättningar att tillvarata sin rätt att överklaga Konkurrensverkets beslut och för verket att bemöta överklagandet. Det skulle även ge domstolarna bättre förutsättningar att förbereda ärendena för avgörande, utan att det sker under sådan stark tidspress som är fallet enligt nuvarande frister.
175. Prövningen i Patent- och marknadsöverdomstolen är i regel mer koncentrerad än den i Patent- och marknadsdomstolen. När ärendet prövas av Patent- och marknadsöverdomstolen har Patent- och marknadsdomstolen redan prövat överklagandet av Konkurrensverkets beslut. En part i Patent- och marknadsöverdomstolen får till stöd för sin talan åberopa en omständighet eller ett bevis som inte lagts fram tidigare endast om han gör sannolikt att han inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid Patent- och marknadsdomstolen eller han annars haft giltig ursäkt att inte göra det (3 kap. 9 § lag om patent- och marknadsdomstolar och 50 kap. 25 § andra och tredje styckena rättegångsbalken). Vidare tas förhör med vittnen och sakkunniga i Patent- och marknadsöverdomstolen upp genom uppspelning av ljud- och bildupptagning från förhören i Patent- och marknadsdomstolen. Behovet av sekretess är i regel också klarlagt och processuella frågor är oftast hanterade. För parternas del är vid processen i Patent- och marknadsöverdomstolen merparten av det förberedande arbetet, exempelvis vad gäller sakframställningar, redan gjort. Frågan om tillåtligheten av ny bevisning är dock exempel på en processuell fråga som i förekommande fall kan behöva prövas i Patent- och marknadsöverdomstolen.
176. Det kan mot den beskrivna bakgrunden hävdas att behovet av en förlängd längsta handläggningstid framför allt finns i förhållande till processen i Patent- och marknadsdomstolen. Samtidigt måste i sammanhanget beaktas att fristen för Patent- och marknadsöverdomstolens handläggning är ytterst kort. Fristen om tre månader för Patent- och marknadsöverdomstolens handläggning börjar löpa från det att tiden för överklagande av Patent- och marknadsdomstolens beslut gick ut. När Patent- och marknadsöverdomstolen får del av överklagandet ska frågan om prövningstillstånd hanteras. Konkurrensverket får del av överklagandet från Patent- och marknadsöverdomstolen, vilket innebär att viss tid av fristen kan förflyta innan verket fått del av detta. Konkurrensverket har därefter att yttra sig över överklagandet och den ytterligare argumentation samt eventuella bevisning företaget lägger fram till stöd för sin talan i Patent- och



marknadsöverdomstolen. Om ett muntligt sammanträde ska hållas, vilket det får förutsättas att klagande ofta begär, har parterna vidare att göra ändringar i sina sakframställningar för att återspegla vad som framkommit i förhören med vittnen och sakkunniga i Patent- och marknadsdomstolen.

177. I det koncentrationsärende som hittills prövats av Patent- och marknadsöverdomstolen har domstolen avsatt en och halv månad av fristen för handläggningen fram till och med sammanträde i ärendet och resterande tid för överläggning och beslutsskrivning.¹⁰⁰ I det aktuella ärendet började fristen för Patent- och marknadsöverdomstolen att löpa den 11 december 2024 och pågick över allmän helgdag, julafton, nyårsafton samt mellankommande juledighet. Konkurrensverkets frist för yttrande över överklagandet var i praktiken den 3 januari 2025 och verket kallades till muntligt sammanträde med början den 14 januari 2025. En stor del av Konkurrensverkets arbete i processen behövde således genomföras över jul- och nyårshelgerna. Tidsramen medgav inte heller något planeringssammanträde i Patent- och marknadsöverdomstolen.
178. Även om processen i Patent- och marknadsöverdomstolen är mer koncentrerad innebär den korta tidsrymden för förberedande åtgärder och sammanträde att även processen i Patent- och marknadsöverdomstolen sker under stor tidspress. Detta innebär stora påfrestningar på Konkurrensverkets personal. Detsamma gäller sannolikt för övriga parter, ombud och domstolens personal. Vid en avvägning mellan de olika intressen som gör sig gällande, där hänsyn även ska tas till parternas behov av att få ett snabbt avgörande i domstol, framstår det som ändamålsenligt med en viss förlängning av handläggningsfristen även i Patent- och marknadsöverdomstolen.
179. Sammanfattningsvis bör fristen för Patent- och marknadsdomstolarnas handläggning av överklaganden av Konkurrensverkets slutliga beslut förlängas något. Vad gäller längden på förlängningarna är det, vid en sammanvägning av de behov och motstående intressen som gör sig gällande, proportionerligt att fristen för Patent- och marknadsdomstolens handläggning utökas med två månader, till en sammanlagd längsta frist om åtta månader, samt att fristen för Patent- och marknadsöverdomstolens handläggning utökas med en månad, till en sammanlagd längsta frist om fyra månader. Dessa ändringar skulle innebära att ett slutligt avgörande av ett koncentrationsärende efter prövning i båda instanserna i regel som mest kan dröja cirka 12 månader från företagets överklagande av Konkurrensverkets beslut,

¹⁰⁰ Patent- och marknadsöverdomstolens ärende PMÅ 16560-24, avseende överklagande av Konkurrensverkets beslut den 29 april 2024 i ärende dnr 816/2023, Apotekstjänst Sverige AB:s anmälda förvärv av Svensk Dos AB.



i stället för dagens cirka nio månader. I sammanhanget ska beaktas att det är fråga om förlängningar av den längsta möjliga handläggningstiden för domstolarnas prövningar. Om förutsättning finns i ett ärende att avgöra ärendet före utgången av respektive frist får det antas att domstolarna vidtar åtgärder som avser att främja ett snabbt avgörande av ärendet.

180. Avslutningsvis kan frågan väckas om fristerna för domstolarnas handläggning av överklaganden av beslut om förbud och åläggande, i likhet med vad som gäller för Konkurrensverkets frist för den inledande undersökningen, och som föreslås gälla för den särskilda undersökningen, ska beräknas i arbetsdagar. För detta talar den omständigheten att den reella handläggningstiden domstolarna skulle ha till sitt förfogande skulle vara lika lång i alla ärenden, oavsett när på året fristerna löper. Mot en övergång till arbetsdagar talar den praktiska svårigheten att beräkna en sådan lång frist som den som gäller för Patent- och marknadsdomstolen, i nuläget sex månader, i arbetsdagar. I fråga om frister av den här längden är det onekligen enklare i praktiskt hänseende att beräkna fristen i månader. Om fristen för Patent- och marknadsdomstolens handläggning skulle ha börjat att löpa den 13 juni ett visst år, skulle fristen som utgångspunkt löpa ut den 13 december.¹⁰¹ Mot denna bakgrund, och då det inte är lämpligt att tillämpa olika sätt för fristernas beräkning i fråga om de två domstolarna, bör nuvarande ordning med månader behållas. Fristerna bör dock förlängas på det sätt som föreslås.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

181. Regeringen gav den 28 september 2023 en särskild utredare i uppdrag att överväga om det finns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet (KN 2023:03). Utredningens syfte är att stärka och komplettera konkurrenslagstiftningen för att i högre utsträckning kunna säkerställa en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader. Utredaren ska bland annat analysera och bedöma behovet av ett nytt, bredare konkurrensverktyg som komplement till nuvarande konkurrensverktyg, ta ställning till om företag bör ha en skyldighet att informera Konkurrensverket om att en företagskoncentration genomförs i de fall företagen inte är skyldiga att anmäla förfarandet enligt konkurrenslagen, och lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till (dir. 2023:136). Den 15 februari 2024 beslutade regeringen tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2024:20). Genom

¹⁰¹ I 1 § lagen (1930:173) om beräkning av lagstadgad tid föreskrivs bland annat att då enligt lag eller särskild författning tid skall räknas efter månad, är den dag för slutdag ansedd som genom sitt namn i veckan eller sitt tal i månaden motsvarar den, från vilken tidräkningen börjas. Finns inte motsvarande dag i slutmånaden, är den månadens sista dag ansedd för slutdag.



tilläggsdirektivet gavs utredaren i uppdrag att även se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, i syfte att skapa ökade möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

182. De i promemorian föreslagna ändringarna bör få verkan så fort som möjligt. De bör därför träda i kraft samtidigt som eventuella regeländringar i konkurrenslagen som föreslås av utredningen KN 2023:03, eller vid närmast möjliga tidpunkt. En särskild övergångsbestämmelse bör införas när det gäller de föreslagna ändringarna i bestämmelserna om fristen för en särskild undersökning i 4 kap. 13 § första stycket och fristförlängningar enligt 4 kap. 14 § första stycket konkurrenslagen. Regeln bör ange att för anmälningar som inkommit till Konkurrensverket före ikraftträdandet ska de äldre bestämmelserna gälla. En särskild övergångsregel bör ges också i fråga om de föreslagna ändringarna av fristerna för Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen i 4 kap. 15 och 16 §§ konkurrenslagen. Regeln bör ange att äldre bestämmelser ska gälla för ärenden som är under handläggning.

8 Konsekvensutredning

8.1 Allmänt om konsekvensutredning

183. Av 2 § första stycket förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar (konsekvensutredningsförordningen) följer att kommittéer, särskilda utredare och förvaltningsmyndigheter ska redovisa en konsekvensutredning när de lämnar in förslag till regeringen eller Regeringskansliet om att regeringen ska föreslå eller besluta om nya eller ändrade lagar och förordningar. Enligt 6 § konsekvensutredningsförordningen ska konsekvensutredningen innehålla en redogörelse för:

1. det aktuella problemet och vilken förändring som eftersträvas,
2. vilka konsekvenser som bedöms uppstå om ingen åtgärd vidtas,
3. de olika alternativ som finns för att uppnå förändringen och de fördelar respektive nackdelar som bedöms finnas med dessa, och
4. det eller de alternativ som bedöms lämpligast och av vilka skäl.

184. Vidare ska konsekvensutredningen enligt 7 § konsekvensutredningsförordningen innehålla en analys av de förslag som lämnas. Analysen ska bestå av:



1. en beskrivning och beräkning av förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner, regioner, företag och andra enskilda,
2. en beskrivning och, om möjligt, en beräkning av andra relevanta konsekvenser än sådana som anges i 1,
3. en redogörelse för vilka åtgärder som har vidtagits för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte,
4. en bedömning av om särskild hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser, och
5. en beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas.

185. Slutligen ska konsekvensutredningen enligt 9 § konsekvensutredningsförordningen innehålla en bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av EU-rätten.

8.2 Sammanfattning av promemorians förslag

186. Konkurrensverket föreslår följande fyra ändringar i konkurrenslagen:

1. Den legala fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar av företagskoncentrationer ändras till *90 arbetsdagar* från det att beslutet att genomföra den särskilda undersökningen meddelades, i stället för tre månader.
2. En förlängning av den legala fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar av företagskoncentrationer på grund av synnerliga skäl eller parternas samtycke ändras till att som mest uppgå till *25 arbetsdagar* per beslutstillfälle, i stället för en månad.
3. Den legala fristen för Patent- och marknadsdomstolens prövning av ett överklagande av ett beslut om förbud av en företagskoncentration eller åläggande för en part i en koncentration ändras till *åtta månader* från det att överklagandet kom in, i stället för sex månader.
4. Den legala fristen för Patent- och marknadsöverdomstolens prövning av Patent- och marknadsdomstolens beslut rörande ett beslut om förbud av en företagskoncentration eller åläggande för

en part i en koncentration ändras till *fyra* månader från det att tiden för överklagandet gick ut, i stället för tre månader.

187. I följande avsnitt lämnas en konsekvensutredning rörande dessa fyra förslag.

8.3 Beskrivning av problemen och syftet med förslagen

Inledning

188. En utförlig redogörelse för de aktuella problemen och den förändring som eftersträvas med förslagen återfinns i relevanta delar av avsnitt 6. Nedan redovisas en sammanfattning av dessa frågor för varje enskilt förslag. Förslagen om förlängningar av Patent- och marknadsdomstolens respektive Patent- och marknadsöverdomstolens frister för handläggning av beslut om förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1 § respektive 2 § konkurrenslagen behandlas gemensamt.

Förslaget om ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar

189. Företagskoncentrationer är ett naturligt inslag i en fungerande marknadsekonomi. Alltför koncentrerade marknader kan dock leda till högre priser, sämre produktkvalitet och mindre urval för konsumenterna. För att bevara och säkerställa marknadsstrukturer med fortsatt effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna är det därför viktigt att anmälda koncentrationer utreds noggrant och att eventuella skadliga effekter undviks genom förbud mot koncentrationen eller, om det är tillräckligt, genom ålägganden om konkurrensfrämjande åtgärder eller frivilliga åtaganden från parterna. En rättssäker och ändamålsenlig prövning förutsätter att Konkurrensverket får en tillräcklig utredningstid för att utreda olika skadeteorier och i förekommande fall analysera förslag till åtagande.
190. Enligt gällande rätt ska Konkurrensverket, från det att verket beslutat att genomföra en särskild undersökning av en företagskoncentration, inom tre månader besluta om förbud enligt 4 kap. 1 § konkurrenslagen, om åläggande enligt 4 kap. 2 § konkurrenslagen eller lämna koncentrationen utan åtgärd. Fristerna för Konkurrensverkets prövning av koncentrationer syftar till att säkerställa en skyndsam hantering av dessa ärenden.¹⁰² Skyndsamheten motiveras bland annat av att parterna i koncentrationen är förhindrade att vidta några åtgärder för att fullfölja koncentrationen under Konkurrensverkets prövning.

¹⁰² Se exempelvis prop. 1981/82:165 s. 100 f.



191. Särskilda undersökningar genomförs under stark tidspress. Fristen för en särskild undersökning har varit densamma sedan fristen infördes i 1982 års konkurrenslag. Samtidigt har koncentrationsprövningar blivit mer komplexa samt resurs- och tidskrävande.
192. Utöver den belastning som ökade utredningskrav i kombination med de snäva tidsfristerna innebär för Konkurrensverkets beredningsprocesser, innebär situationen att parterna i komplicerade koncentrationsärenden får ett utkast till slutligt beslut allt senare under den särskilda undersökningen. Detta medför att parterna får yttra sig över utkastet till beslut under stark tidspress, vilket påverkar deras möjligheter att ta tillvara sina intressen. Samtidigt har mängden utredningsmaterial som behöver gås igenom både i Konkurrensverkets kvalitets-säkring och av part i samband med att verket översänder ett utkast till beslut ökat påtagligt genom åren. Situationen har blivit sådan att fristen för en särskild undersökning inte alltid räcker till för att Konkurrensverket ska kunna genomföra en utredning som ger ett tillräckligt underlag för slutsatser om koncentrationens förväntade effekter på konkurrensen utifrån de krav som ställs på utredningarna i bland annat rättspraxis.
193. Konkurrensverkets utredning har visat att de flesta länder inom EES tillämpar frister för prövningen av företagskoncentrationer som beräknas i arbetsdagar, och att en majoritet av de undersökta länderna tillämpar frister för den särskilda undersökningen som överstiger den frist om tre månader som gäller för Konkurrensverket enligt konkurrenslagen. I förarbeten till konkurrenslagen har uttalats att fristen för den särskilda undersökningen överensstämmer med den frist om 90 arbetsdagar som gäller för kommissionens prövning enligt artikel 10.3 i koncentrationsförordningen.¹⁰³ Detta stämmer inte. Då fristen för en särskild undersökning enligt konkurrenslagen beräknas i månader löper den över allmänna helgdagar, lördagar, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton och julafton, och är därmed i praktiken betydligt kortare än den frist som gäller för kommissionens koncentrationskontroll. Denna ordning innebär även att Konkurrensverkets reella handläggningstid varierar beroende av när på året undersökningen inleds.
194. En ändring av fristen för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar från det att beslutet att genomföra den särskilda undersökningen meddelades skulle innebära en fullständig anpassning av fristerna i konkurrenslagen till vad som enligt koncentrationsförordningen gäller för kommissionens koncentrationskontroll. Vidare skulle det innebära

¹⁰³ Se SOU 1991:59 s. 482 och SOU 2016:49 s. 304.



att fristen för såväl den inledande som den särskilda undersökningen beräknas på samma sätt, vilket bidrar till en förenkling av regelverket. Genom att beräkna fristen en särskild undersökning i arbetsdagar kommer inte längre fristens längd variera beroende av när på året en företagskoncentration anmäls. Dessutom bör en ändring av fristen för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar ge Konkurrensverket bättre förutsättningar att genomföra nödvändiga analyser i de mest komplicerade koncentrationsärendena, samtidigt som parternas möjligheter att ta tillvara sina intressen förbättras.

Förslaget om ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar

195. I dagsläget föreligger en inkonsekvens i fråga om hur förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas. Förlängningar av fristen till följd av beslut om förlängning enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen beräknas i månader, samtidigt som påslag på fristen till följd av ett beslut om tillfälligt avbrott i fristen enligt 4 kap. 17 § konkurrenslagen beräknas i arbetsdagar. Med hänsyn till förslaget om att ändra fristen för en särskild undersökning till 90 arbetsdagar bör även sättet som förlängningar av fristen enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen ändras till att beräknas i arbetsdagar.
196. Vad gäller den längsta tillåtna förlängning av fristen som får beslutas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen, anser Konkurrensverket att fristen för en särskild undersökning ska få förlängas med högst 25 arbetsdagar i sänder. En längsta förlängning om 25 arbetsdagar per beslutstillfälle motsvarar i allt väsentligt längden på den förlängning som bestämmelsen tillåter i sin nuvarande lydelse.

Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden

197. Konkurrensverkets beslut om förbud eller åläggande i fråga om en företagskoncentration får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen, vars beslut i sin tur får överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen. Särskilda frister gäller för domstolarnas handläggning. Enligt gällande rätt ska Patent- och marknadsdomstolen avgöra ett överklagat beslut om förbud eller åläggande mot en koncentration inom sex månader från det att överklagandet kom in. Om Patent- och marknadsdomstolens beslut överklagas ska Patent- och marknadsöverdomstolen avgöra ärendet inom tre månader från det att tiden för överklagande gick ut.
198. I förarbeten har uttalats att konkurrensrättsliga frågor, inklusive frågor om företagskoncentrationer, anses tillhöra de mest komplicerade och



omfattande frågorna som prövas i domstol.¹⁰⁴ Dessutom har koncentrationsprövningar under de senaste årtiondena blivit allt mer komplicerade och resurskrävande för såväl Konkurrensverket som de berörda företagen. De snäva frister som gäller för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden leder till att Konkurrensverket redan i slutfasen av en särskild utredning och senast under löptiden för fristen att överklaga beslutet behöver påbörja processförberedande åtgärder, trots att det vid den tidpunkten ännu inte står klart om anmälade part avser att överklaga beslutet. Den parallella handläggningen innebär en oändamålsenlig resursfördelning för myndigheten. Vidare är belastningen mycket hög för de medarbetare på Konkurrensverket som är involverade i domstolsärendet under själva överklagandeprocessen, med bland annat korta frister under skriftväxlingen, oavsett hur mycket resurser i form av personal som fördelas till ärendet.

199. En längre frist för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden skulle ge anmälade parter bättre förutsättningar att bemöta Konkurrensverkets beslut och för verket att bemöta ett överklagande. Det skulle även ge domstolarna bättre förutsättningar att förbereda ärendena för avgörande, innefattande att handlägga processuella frågor och frågor om sekretess, och hålla sammanträde, utan att handläggningen sker under sådan stark tidspress som är fallet enligt nuvarande frister.

8.4 Konsekvenser om inga åtgärder vidtas

200. Om de föreslagna ändringarna inte antas kommer konkurrenslagen fortsätta tillämpas som i dag, med följden att de identifierade problemen med dagens bestämmelser, som sammanfattats ovan samt behandlats avsnitt 6, kommer att bestå.

8.5 Alternativa lösningar och val av lösning

Inledning

201. Konkurrensverket har i avsnitt 6 behandlat vissa problem som finns med dagens regler och lämnat förslag på ändringar i reglerna som syftar till att åtgärda dessa problem. Förslagen och problemen har sammanfattats i avsnitt 8.2 respektive 8.3. I det följande diskuteras tänkbara, alternativa lösningar på de identifierade problemen, utöver vad som föreslagits av Konkurrensverket.

¹⁰⁴ Se prop. 2017/18:15 s. 26 och prop. 2015/16:57 s. 128.



Förslaget om ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar

202. Koncentrationsärenden som föranleder en särskild undersökning handläggs under stor tidspress på grund av ökade utredningskrav i kombination med en snäv tidsfrist. De snäva fristerna innebär en mycket ansträngd handläggning hos Konkurrensverket och att parterna i koncentrationer får försämrade möjligheter att ta tillvara sina intressen. Den rådande situationen inverkar också negativt på det allmännas intresse av att det fattas materiellt riktiga beslut. För att lösa de problem som i det här avseendet identifierats föreslår Konkurrensverket att sättet som fristen för en särskild undersökning beräknas ändras till arbetsdagar och att fristen bestäms till 90 arbetsdagar. Konkurrensverket har övervägt ett antal alternativa lösningar.
203. En första alternativ lösning vore att ändra de krav som gäller för Konkurrensverkets prövning av företagskoncentrationer i syfte att minska behovet av utredning och avancerad ekonomisk analys. Exempelvis skulle införande av lägre beviskrav i koncentrationsärenden, omvänd bevisbörda i vissa frågor och presumptionsregler i koncentrationsprövningen kunna leda till mindre resurs- och tidskrävande utredningar för Konkurrensverket. Sådana ändringar skulle dock resultera i stora skillnader i materiellt hänseende mellan den svenska och EU-rättsliga koncentrationskontrollen i strid med den EU-rättsliga effektivitetsprincipen. Enligt effektivitetsprincipen ska nationella bestämmelser om exempelvis bevisbörda och beviskrav tillämpas så att förbudsbestämmelsen i 4 kap. 1 § konkurrenslagen kan få ett genomslag som är i linje med EU-rätten.¹⁰⁵ Vidare skulle sådana tänkbara lösningar riskera att avvika från svensk rättskultur.
204. Som behandlats i avsnitt 5.3 är den faktiska tid som Konkurrensverket har till förfogande för informationsinhämtning och analys under en särskild undersökning betydligt kortare än tre månader, som fristen för den särskilda undersökningen uppgår till enligt 4 kap. 13 § första stycket konkurrenslagen. Detta beror dels på vissa lagstadgade skyldigheter som Konkurrensverket har att iaktta gentemot part, dels olika åtgärder för intern kvalitetssäkring som verket inrättat i syfte att säkerställa väl underbyggda beslut. En alternativ åtgärd i syfte att frigöra mer tid för utredning under den särskilda undersökningen är att Konkurrensverket ändrar sina rutiner för handläggning av en särskild undersökning. Konkurrensverket skulle exempelvis kunna dela utkast till beslut om förbud eller åläggande till part i ett senare skede under utredningen eller ge part en snävare svarsfrist att yttra sig över ett sådant utkast. Vidare skulle Konkurrensverket kunna ta bort

¹⁰⁵ Se Patent- och marknadsöverdomstolens dom den 24 november 2016 i mål PMT 7499-16, s. 11 f och Patent- och marknadsdomstolens dom den 19 november 2024 i mål PMÅ 9076-24, s. 26.



- eller begränsa vissa kvalitetssäkrande åtgärder, såsom bevis- och ekonomiföredragningen eller den oberoende granskningen. Dessa alternativ bedöms dock som klart mindre lämpliga av rättssäkerhetsskäl och det allmännas intresse av materiellt riktiga beslut.
205. En annan alternativ lösning vore att utöka Konkurrensverkets möjlighet till fristförlängning enligt 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen. Genom att ändra kravet på *synnerliga* skäl till exempelvis *särskilda* skäl skulle bestämmelsen få ett bredare tillämpningsområde. En sådan ändring bedöms dock som mindre lämplig av flera skäl.
206. För det första innebär ett beslut om förlängning av fristen enligt 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen en processrisk för Konkurrensverket. Ett beslut om fristförlängning enligt 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen kan överklagas till Patent- och marknadsdomstolen (7 kap. 1 § första stycket 7 konkurrenslagen). Om parterna i en koncentration har framgång med ett sådant överklagande finns risk att det i efterhand visar sig att Konkurrensverket försuttit fristen för den särskilda undersökningen, med följderna att verket är förhindrat att ingripa mot företagskoncentrationen genom förbud eller åläggande. Mot bakgrund av att ett beslut om fristförlängning följs av en överklagandetid för part och att det krävs tid för prövningen i domstol, kan det i många fall i praktiken vara svårt för Konkurrensverket att förlita sig på beslutet och utgå från en längre handläggningstid för den särskilda undersökningen än den lagstadgade. Denna risk blir särskilt påtaglig om beslutet om fristförlängning fattas mot slutet av fristen för den särskilda undersökningen.
207. Visserligen skulle en alternativ lösning vara att ta bort möjligheten att särskilt överklaga beslut om förlängning av fristen enligt 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen. En sådan ordning skulle innebära att Konkurrensverket inte skulle behöva hantera frågan om tillåtligheten av beslutet om fristförlängning i domstol samtidigt som utredningen rörande koncentrationen fortfarande pågår. Den processrisk som ett beslut om fristförlängning innebär för Konkurrensverket kvarstår dock. En annan lösning vore att införa en bestämmelse i konkurrenslagen om tillfälligt stopp av löptiden för fristen för den särskilda undersökningen under tiden som ett överklagande av beslutet om fristförlängning prövas i domstol. Konkurrensverkets bedömning är dock att, beroende av hur lång tid av fristen för den särskilda undersökningen som passerat när beslut om förlängning av fristen fattas, detta alternativ inte fullt ut läker den processrisk som ett beslut om fristförlängning innebär. Ett sådant alternativ framstår även som mer långtgående än den lösning som föreslagits i promemorian, då det innebär att parterna i koncentrationen skulle behöva vänta längre på Konkurrensverkets



slutliga beslut om koncentrationen enbart till följd av att de nyttjat möjligheten att överklaga beslutet om fristförlängning.

208. För det andra har, som behandlats i avsnitt 6.1, särskilda undersökningar av koncentrationer i vilka Konkurrensverket behöver överväga ett förbud eller åläggande i allmänhet blivit mer resurs- och tidskrävande för myndigheten. Konkurrensverkets behov av ytterligare utredningstid för prövningar av företagskoncentrationer under en särskild undersökning är således generellt. En lägre tröskel för Konkurrensverket att vid behov förlänga fristen för en särskild undersökning enligt 4 kap. 14 § andra stycket konkurrenslagen för att få mer utredningstid måste därför vägas mot parterns intresse av förutsebarhet. En längsta frist inom vilken företag i regel kan förvänta sig att ärendet avgörs är mot denna bakgrund att föredra framför en ordning där Konkurrensverket vid behov beslutar om förlängning av fristen i enskilda fall. Av samma skäl bedöms inte heller alternativet att införa en ny bestämmelse som ger Konkurrensverket möjlighet att förlänga fristen om verket i det enskilda fallet behöver mer utredningstid mer ändamålsenlig än den lösning som föreslagits i promemorian.
209. Ytterligare en alternativ lösning vore att införa en bestämmelse i konkurrenslagen om automatisk förlängning av fristen för en särskild undersökning om parterna i företagskoncentrationen lämnar åtagande under undersökningen. En sådan bestämmelse skulle ge Konkurrensverket bättre förutsättningar att analysera det lämnade åtagandet parallellt med den huvudsakliga utredningen. Förslaget skulle därmed i viss utsträckning minska den tidspress som uppstår när parter lämnar åtagande under en särskild undersökning. Som beskrivet i avsnitt 6.3 bedömer dock Konkurrensverket att det i dagsläget inte finns tillräckligt starka skäl för att införa en sådan bestämmelse. En sådan lösning skulle vidare endast minska den ytterligare tidspress som uppstår i situationer där åtagande lämnas, och skulle i övrigt inte minska tidspressen under en särskild undersökning.
210. Slutligen har Konkurrensverket övervägt om de identifierade problemen skulle kunna avhjälpas genom att en bestämmelse införs i konkurrenslagen som, med inspiration från den ordning som i praktiken kommit att gälla vid anmälningar av företagskoncentrationer till kommissionen, gör det obligatoriskt för parterna i en koncentration att ta förhandskontakter med verket innan en anmälan lämnas in. Förhandskontakter ökar Konkurrensverkets möjligheter att tidigt identifiera komplicerade ärenden, avsätta resurser i form av en fullständig projektgrupp samt planera för vilka utredningsåtgärder som bör vidtas. Genom förhandskontakter kan Konkurrensverket och

parterna också i ett tidigt skede identifiera vilka frågor eller förhållanden som kan behöva utredas särskilt under prövningen. Enligt gällande rätt är förhandskontakter inte obligatoriska. Konkurrensverkets erfarenhet är dock att förhandskontakter i många fall tas med verket inför anmälan av en företagskoncentration som potentiellt kan bli föremål för en särskild utredning. En bestämmelse om obligatoriska förhandskontakter väntas därmed i praktiken få begränsad effekt. För att förhandskontakter skulle kunna ersätta promemorians förslag och bidra till ytterligare utredningstid, skulle kontakterna också behöva kringgärdas av regler om frister och kontakternas innehåll. Sådana regler skulle innebära en begränsning av när part får anmäla en koncentration och framstår som en mer ingripande ordning än den som föreslås i promemorian.

211. Mot bakgrund av det redovisade, samt övervägandena i avsnitt 6.1, bedömer Konkurrensverket att det mest ändamålsenliga alternativet för att komma tillrätta med de identifierade problemen är att fristen för en särskild undersökning ändras till 90 arbetsdagar.

Förslaget om ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar

212. Förslaget syftar i huvudsak till att anpassa sättet som fristförlängningar enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen beräknas till den ändring av fristen för en särskild undersökning som föreslås i promemorian. Förslaget syftar också till att åtgärda den inkonsekvens i fråga om hur förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas, där förlängningar enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen beräknas i månader medan påslag på fristen till följd av beslut enligt 4 kap. 17 § konkurrenslagen beräknas i arbetsdagar. Med hänsyn till att fristen för den inledande undersökningen enligt 4 kap. 11 § första stycket konkurrenslagen beräknas i arbetsdagar, samt promemorians förslag om att fristen för den särskilda undersökningen ska beräknas i arbetsdagar, är utrymmet för alternativa förslag begränsat.

213. Promemorians förslag innebär att sättet som fristförlängningar enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen beräknas ändras till arbetsdagar och att förlängningar som mest får uppgå till 25 arbetsdagar per beslutstillfälle. Man hade visserligen kunnat tänka sig att fastställa längden av den maximala förlängningen på olika sätt. Konkurrensverket föreslår dock att varje beslutad förlängning får uppgå till som mest 25 arbetsdagar, då en sådan förlängning i allt väsentligt motsvarar längden på den förlängning som bestämmelsen tillåter i sin nuvarande lydelse. Mot den bakgrunden föreslår Konkurrensverket att 4 kap. 14 § konkurrenslagen ska ändras så att verket får förlänga fristen för en särskild undersökning



med högst 25 arbetsdagar i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det eller om det finns synnerliga skäl.

Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden

214. Som behandlats i avsnitt 6.4 är handläggningen enligt ärendelagen som utgångspunkt skriftlig, men ett sammanträde kan hållas som komplement till den skriftliga handläggningen (13 §). Enligt 13 § andra stycket ärendelagen kan domstolen begränsa ett sammanträde till att utreda parternas ståndpunkter i ärendet, till att ta upp muntlig bevisning eller på det sätt som annars är lämpligt.
215. Sedan processordningen för domstolarnas handläggning av bland annat koncentrationsärenden ändrades 2018 har sammanträde hittills hållits i merparten av överklagandeprocesser avseende Konkurrensverkets slutliga beslut enligt konkurrenslagen. Även om antalet fall hittills är få, kan det konstateras att domstolarna i dessa fall inte nyttjat möjligheten att exempelvis besluta att sammanträdet endast ska behandla en viss fråga. För att minska den tidspress som präglar överklagandeprocessen i koncentrationsärenden är ett alternativ till att förlänga fristerna för domstolarnas handläggning att domstolarna i högre utsträckning nyttjar möjligheten att begränsa sammanträdena. En konsekvens av det pressade tidsschemat för patent- och marknadsdomstolarnas handläggning av koncentrationsärenden är dock att tiden för inläsning och förberedelse, och därmed att påverka sammanträdet utformning på ett ändamålsenligt sätt, är begränsad. Fristerna i sig innebär alltså en utmaning för domstolarna att hinna identifiera vilka frågor som lämpar sig att behandlas under ett sammanträde, och vilka som kan behandlas skriftligt.
216. Ytterligare ett alternativ till att förlänga fristerna för patent- och marknadsdomstolarnas handläggning av överklaganden av beslut om förbud och ålägganden avseende företagskoncentrationer är att helt ta bort fristerna. En sådan ändring är dock mer långtgående än promemorians förslag.
217. Konkurrensverket föreslår mot den här bakgrunden att fristen för Patent- och marknadsdomstolens prövning av ett överklagande av ett slutligt beslut om förbud av en företagskoncentration eller åläggande för en part i en koncentration ändras till åtta månader från det att överklagandet kom in, och att fristen för Patent- och marknadsöverdomstolens prövning av Patent- och marknadsdomstolens beslut ändras till fyra månader från det att tiden för överklagande gick ut.

8.6 Konsekvenser av promemorians förslag

Förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner

Förslaget om ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar

218. Promemorians förslag innebär att fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökning av en företagskoncentration enligt 4 kap. 13 § konkurrenslagen ändras från tre månader till 90 arbetsdagar. Ändringen innebär att fristen inte längre kommer att löpa över allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar och inte heller på lördagar, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton. I praktiken kommer ändringen leda till att Konkurrensverkets utredningstid under en särskild undersökning förlängs i det fåtal ärenden där verket behöver ta hela fristen i anspråk. Den tillkommande utredningstidens längd beror ytterst på när under året en särskild undersökning genomförs, men om den särskilda undersökningen endast löper över lördagar och söndagar, och inte över andra allmänna helgdagar, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton, leder förslaget till en maximal förlängning av fristen med 24 arbetsdagar jämfört med nuvarande frist.
219. Konkurrensverket kommer att påverkas av förslaget. För Konkurrensverket innebär prövningar av företagskoncentrationer kostnader, primärt i form av arbetskraft. Kostnaderna består i arbetstid för medarbetare med kompetens inom bland annat juridik och ekonomi samt annan personal såsom assistenter och it-personal.
220. Koncentrationsärenden som avslutas efter en särskild undersökning handläggs i dagsläget under stor tidspress, och leder i regel till beordrad övertid för den del av personalen som har flextid och inte förtroendearbetstid i sina anställningsvillkor. Promemorians förslag innebär att dessa koncentrationsärenden i högre utsträckning kan utredas under normal arbetstid. Förslaget kan därmed leda till minskade kostnader för övertidsersättning för Konkurrensverket och mindre arbete utanför kontorstid för samtliga personalkategorier som är inblandade i koncentrationsprövningar. På grund av begränsningar i Konkurrensverkets tidrapporteringssystem är det svårt att på ett tillförlitligt sätt uppskatta vilka kostnader för övertid verket i genomsnitt har för prövningen av ett koncentrationsärende under en särskild undersökning.
221. Då förslaget i praktiken leder till att Konkurrensverket ges möjlighet till en längre utredningstid under en särskild undersökning skulle det



kunna leda till att Konkurrensverket vidtar fler utredningsinsatser under prövningen, vilket i sådana fall skulle innebära ökade kostnader för verket i form av exempelvis arbetskraft och enkätundersökningar. Konkurrensverket bedömer dock att det inte är sannolikt att förslaget skulle leda till en generell ökning av antalet utredningsinsatser under en särskild undersökning, även om det skulle kunna bli fallet i vissa enskilda ärenden. I stället väntas den särskilda undersökningen även i fortsättningen i regel bestå av samma antal arbetsmoment och utredningsinsatser som i dagsläget, med den skillnaden att dessa i högre utsträckning kan utföras under normal arbetstid.

222. Förslaget har sannolikt inga konsekvenser för några myndigheter utöver Konkurrensverket. Inte heller kommuner och regioner bedöms påverkas av förslaget.

Förslaget om ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar

223. Promemorians förslag innebär att en förlängning enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen av fristen för en särskild undersökning får ske med högst 25 arbetsdagar i sänder, i stället för en månad enligt bestämmelsens nuvarande lydelse. En maximal förlängning om 25 arbetsdagar motsvarar i allt väsentligt längden på den förlängning som bestämmelsen tillåter i sin nuvarande lydelse, det vill säga en månad. Förslaget bedöms mot denna bakgrund inte ha några konsekvenser för staten, kommuner eller regioner.

Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden

224. Promemorians förslag innebär att fristen för patent- och marknadsdomstolarnas prövning av beslut om företagskoncentrationer förlängs.
225. Patent- och marknadsdomstolarna kommer att påverkas av förslaget. För domstolarna innebär förslaget att deras respektive frist för att avgöra ärenden rörande företagskoncentrationer förlängs. Den mängd arbete som domstolarna har att utföra kan varken förväntas öka eller minska till följd av förslaget. Förslaget innebär dock att rättens ledamöter kommer att vara knutna till det aktuella ärendet under en längre tid jämfört med vad som är fallet enligt gällande rätt, samtidigt som en ändring av fristens längd innebär att domstolarna ges större möjligheter att planera och fördela arbetet på ett effektivt sätt. Konkurrensverket har inte möjlighet att uppskatta ökningen av domstolarnas kostnader vid en förlängning av den längsta handläggningstiden men det får antas att de är begränsade.



226. Utöver den påverkan som förslaget har på patent- och marknadsdomstolarna kan det påverka Konkurrensverkets kostnader för processföring. Att patent- och marknadsdomstolarnas respektive frist för prövning av koncentrationsärenden förlängs väntas varken öka eller minska den arbetsinsats som en överklagandeprocess innebär för de medarbetare på Konkurrensverket som arbetar med det aktuella ärendet. Vid en förlängning av fristerna väntas dock det processförberedande arbetet i högre utsträckning kunna utföras under normal arbetstid, vilket kan leda till minskade kostnader för Konkurrensverket för övertidsersättning. Mot bakgrund av att Konkurrensverkets processföring i första hand involverar seniora medarbetare med förtroendearbetstid, och som därmed inte erhåller övertidsersättning, väntas dock förslagets påverkan på Konkurrensverkets kostnader i detta avseende vara begränsad.
227. Förslaget har sannolikt inte några konsekvenser för några myndigheter utöver patent- och marknadsdomstolarna och Konkurrensverket. Inte heller kommuner och regioner bedöms påverkas av förslaget.

Förslagets kostnader och intäkter för företag och andra enskilda

Förslaget om ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar

228. Förslaget innebär konsekvenser för företag som önskar genomföra en företagskoncentration som uppfyller omsättningskraven i 4 kap. 6 eller 7 §§ konkurrenslagen, och som föranleder ett beslut om särskild undersökning enligt 4 kap. 11 § konkurrenslagen. För att en koncentration ska uppfylla de relevanta omsättningskraven krävs att de berörda företagen tillsammans haft en omsättning i Sverige som överstiger en miljard kronor under föregående räkenskapsår. I praktiken innebär omsättningskraven i 4 kap. konkurrenslagen att förslaget främst kommer få konsekvenser för större företag.
229. Som beskrivet i avsnitt 6.1 är det endast cirka tre procent av alla anmälda koncentrationsärenden sedan 1993 där Konkurrensverket har genomfört en särskild undersökning. Det är ännu färre ärenden där hela fristen för den särskilda undersökningen har tagits i anspråk. Sedan 2004 har Konkurrensverket tagit hela eller merparten av fristen i anspråk i 19 koncentrationsärenden.¹⁰⁶ I dessa ärenden har sammanlagt 45 företag¹⁰⁷ medverkat i egenskap av parter i koncentrationen. Av denna anledning väntas förslaget leda till konsekvenser i ett begränsat antal fall, och därmed ha begränsad påverkan på företag. Förslaget

¹⁰⁶ Se punkt 73 ovan.

¹⁰⁷ Med parter i företagskoncentrationen avses här såväl köpar- och målbolag, se prop. 2013/14:135 s. 33. Om även säljarbolag ska medräknas är det fråga om ungefär 66 företag.

innebär dock att Konkurrensverkets frist för den särskilda undersökningen i praktiken förlängs, vilket får konsekvenser för de företag vars ärenden blir föremål för en fullständig prövning under en sådan undersökning. Som nämns i avsnittet om förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner kommer den tillkommande utredningstidens längd bero på när under året en särskild undersökning genomförs. Om den särskilda undersökningen endast löper över lördagar och söndagar, och inte över andra allmänna helgdagar, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton, kommer förslaget leda till en förlängning av fristen om maximalt 24 arbetsdagar.

230. För parterna i en anmälningspliktig koncentration uppstår administrativa kostnader och externa kostnader för juridisk och eventuellt ekonomisk rådgivning för att sammanställa anmälan och för arbetet under Konkurrensverkets prövning. Som beskrivet i avsnittet rörande förslagets kostnader och intäkter för staten, kommuner och regioner bedömer Konkurrensverket att det inte är sannolikt att förslaget skulle leda till en generell ökning av antalet utredningsinsatser under en särskild undersökning, även om det skulle kunna bli fallet i vissa enskilda ärenden. Den särskilda undersökningen väntas därmed även i fortsättningen bestå av samma moment som i dagsläget, och förslaget bör därmed inte kräva en ökad arbetsinsats för de involverade företagen. Av denna anledning väntas eventuella kostnadsökningar för företag till följd av förslaget vara begränsade.
231. Förslaget kan beröra utländska företag som är verksamma i Sverige på samma sätt som svenska företag i det fall de genomför en koncentration som träffas av de svenska koncentrationskontrollreglerna.
232. Förslaget har sannolikt inga konsekvenser för några andra enskilda än de som redovisats ovan.

Förslaget om ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen till att avse arbetsdagar

233. Förslaget innebär att en förlängning enligt 4 kap. 14 § konkurrenslagen av fristen för den särskilda undersökningen får ske med högst 25 arbetsdagar i sänder. En maximal förlängning om 25 arbetsdagar motsvarar i allt väsentligt längden på den förlängning som bestämmelsen tillåter i sin nuvarande lydelse (det vill säga en månad). Förslaget bedöms mot denna bakgrund sannolikt inte ha några konsekvenser för företag eller andra enskilda.



*Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas
handläggning av koncentrationsärenden*

234. Förslagen innebär konsekvenser för företag som önskar genomföra en företagskoncentration som Konkurrensverket har fattat ett beslut om förbud eller åläggande mot enligt 4 kap. 1 eller 2 §§ konkurrenslagen, och som överklagar beslutet. I praktiken innebär omsättningskraven i 4 kap. konkurrenslagen att förslaget främst kommer få konsekvenser för större företag.
235. Som beskrivet i avsnitt 6.1 är det endast ett fåtal av alla anmälda koncentrationer sedan 1993, 15 stycken, där den särskilda undersökningen avslutats med talan respektive beslut om förbud eller åläggande, vilket motsvarar cirka 0,4 procent av alla anmälda koncentrationer. Redan av denna anledning väntas förslagen endast leda till konsekvenser i ett begränsat antal fall, och därmed ha begränsad påverkan på företagen.
236. Om ett företag väljer att överklaga ett beslut om förbud eller åläggande mot en företagskoncentration uppstår rättegångskostnader för detta. Dessa består typiskt sett av externa kostnader för juridiskt biträde, administrativa kostnader för arbete för de anställda som involveras i överprövningsprocessen och eventuella externa kostnader för sakkunniga. Staten svarar för skäliga rättegångskostnader om företaget har framgång med sitt överklagande. Att patent- och marknadsdomstolarnas respektive frist för prövning av företagskoncentrationsärenden förlängs väntas varken öka eller minska de rättegångskostnader som en överprövningsprocess leder till.
237. Förslagen kan beröra utländska företag som är verksamma i Sverige på samma sätt som svenska företag i det fall de överklagar ett beslut om förbud eller åläggande mot enligt 4 kap. 1 eller 2 §§ konkurrenslagen.
238. Förslaget har sannolikt inga konsekvenser för några andra enskilda än de som redovisats ovan.

*Samlade konsekvenser av promemorians förslag för företag och
andra enskilda*

239. Promemorians fyra förslag rör ändringar av de lagstadgade frister som gäller för Konkurrensverkets och patent- och marknadsdomstolarnas prövningar av företagskoncentrationer. Förslagen innebär att företag som önskar genomföra en koncentration som uppfyller omsättningskraven för obligatorisk eller fakultativ anmälan i 4 kap. 6 § eller 7 § konkurrenslagen, och som föranleder en särskild undersökning, kan komma att behöva vänta längre på Konkurrensverkets beslut än vad som är fallet enligt gällande rätt. Detta gäller framför allt komplicerade



koncentrationsärenden där det finns indikationer på konkurrensproblem, och där Konkurrensverket i utredningen behöver ta i anspråk hela fristen för den särskilda undersökningen. Som beskrivet i avsnitt 6.1 är antalet sådana ärenden få. Under perioden 2004–2024 har Konkurrensverket handlagt totalt 19 koncentrationsärenden som avslutats genom beslut om förbud eller åläggande, eller som avslutats på annat sätt än genom sådant beslut men där handläggningen har gått så långt att verket under den särskilda undersökningen kommunicerat ett utkast till beslut. Längden på fördröjningen i dessa ärenden, jämfört med dagens frister, beror ytterst på när under året en särskild undersökning genomförs, men väntas som mest uppgå till omkring 24 arbetsdagar. Om parterna i koncentrationen därefter skulle välja att överklaga Konkurrensverkets beslut och ärendet prövas i två instanser, kommer förslagen om ändring av fristerna för patent- och marknadsdomstolarnas handläggning vidare att leda till att de berörda företagen som mest kan behöva vänta tre månader längre på ett besked om koncentrationen kan genomföras eller inte, jämfört med nuvarande ordning. Den samlade, maximala fördröjningen som kan uppstå med anledning av de föreslagna ändringarna uppgår alltså till tre månader och 24 arbetsdagar.

240. Under Konkurrensverkets respektive patent- och marknadsdomstolarnas prövning av en företagskoncentration är parterna i koncentrationen förhindrade att genomföra koncentrationen. Under tiden för prövningen kommer de berörda företagen att behöva allokera resurser till prövningen, som annars hade kunnat användas i verksamheten. Att förslagen kan innebära en förlängning av handläggningsfristerna för både Konkurrensverket och patent- och marknadsdomstolarna är därmed till nackdel för de företag som blir föremål för en fullständig särskild undersökning. Detta kan medföra en viss, tillfällig konkurrensnackdel för dessa företag. Det kan inte heller uteslutas att förslagen på ett mer generellt plan kan påverka näringslivet genom att bidra till en viss återhållsamhet på marknaden. Konsekvenserna av förslagen i detta avseende är svåra att beräkna. Även om det får anses positivt att koncentrationskontrollen i sig bidrar till att koncentrationer som är skadliga för konkurrensen aldrig kommer till stånd utan avbryts redan på idéstadiet, vore det negativt om reglerna bidrar till en återhållsamhet mot att anmäla koncentrationer som är oproblematiska från konkurrenssynpunkt. Systemets potentiellt negativa effekter i detta avseende bör dock kunna begränsas genom tydlig vägledning från Konkurrensverket rörande bestämmelsernas tillämpning.
241. Även om förslagen således kan leda till negativa konsekvenser för parterna i en företagskoncentration bör det noteras att en förlängning

av Konkurrensverkets frist för prövning av koncentrationer väntas leda till bättre förutsättningar för verket att bedriva en mer kostnadseffektiv och rättssäker tillsyn, samtidigt som verkets förutsättningar att fatta materiellt riktiga beslut ökar. I förlängningen kan en sådan utveckling leda till bättre konkurrensförhållanden överlag. Ett beslut om förbud eller åläggande mot en koncentration är en ingripande åtgärd mot parterna i koncentrationen. Samtidigt kan ett beslut att lämna en koncentration som ägnad att hämma en effektiv konkurrens utan åtgärd, ha stora negativa konsekvenser på konkurrenssituationen på marknaden under en lång tid, till nackdel för konkurrenter och konsumenter. En effektiv och ändamålsenlig koncentrationsprövning, där Konkurrensverket har en tillräcklig utredningstid för att kunna utreda olika skadeteorier och, i förekommande fall, analysera förslag till åtagande, har således positiva effekter för hela näringslivet.

Andra relevanta konsekvenser

242. Förslagen väntas inte få några andra relevanta konsekvenser än de som redovisas i avsnitt 8.6.

8.7 Åtgärder för proportionaliteten av förslagen

Allmänt

243. Enligt konsekvensutredningsförfordningen ska konsekvensutredningen innehålla en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits för att förslaget eller beslutet inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte. I det följande redovisas de åtgärder som Konkurrensverket vidtagit för varje enskilt förslag (förslagen rörande förlängning av Patent- och marknadsdomstolens respektive Patent- och marknadsöverdomstolens tidsfrister för handläggning av frågor rörande företagskoncentrationer behandlas gemensamt).

Förslaget om fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar

244. Parterna i en anmäld företagskoncentration är förhindrade att vidta några åtgärder för att fullfölja koncentrationen under tiden för prövningen, vilket innebär att det finns ett behov av skyndsam handläggning i koncentrationsärenden. Den förlängning som en övergång från nuvarande frist om tre månader till 90 arbetsdagar innebär kommer endast påverka de allra mest komplicerade koncentrationerna där det finns anledning för Konkurrensverket att överväga ett slutligt beslut om förbud eller åläggande. En sådan förlängning bedöms nödvändig och proportionerlig för att säkerställa det allmännas intresse av att det fattas materiellt riktiga beslut och att förfarandet uppfyller högt ställda krav på rättssäkerhet, samtidigt som koncentrationsärenden fort-



farande kommer att hanteras skyndsamt av Konkurrensverket. Förslaget innebär vidare att den reella handläggningstiden för särskilda undersökningar kommer att vara densamma för alla företag oavsett när under året undersökningen genomförs.

245. Konkurrensverket har redan i nuläget välutbyggda rutiner, beredningsprocesser och styrdokument på plats för handläggningen av koncentrationsärenden. Dessa åtgärder säkerställer att merparten av alla koncentrationsärenden kan avslutas redan under en inledande undersökning. Vad gäller koncentrationsärenden där det finns skäl att genomföra en särskild undersökning kommer Konkurrensverket att även vid en ändring av fristen för undersökningen genomföra en samrådsföredragning med generaldirektören om huruvida ett utkast till beslut ska skickas till part för yttrande eller om koncentrationen kan lämnas utan åtgärd.
246. Vid en ändring av fristen i enlighet med förslaget kommer Konkurrensverket att justera sina beredningsprocesser i fråga om när de olika arbetsmomenten i beredningen ska vidtas under en särskild undersökning. I komplicerade koncentrationsärenden kan det tänkas att tidpunkten för när samrådsföredragning om beslutsutkast ska hållas senareläggs något jämfört med vad som är fallet i dag, för att säkerställa att Konkurrensverkets ställningstagande grundas på en robust utredning och ett välunderbyggt förslag. Samtidigt är avsikten att en justering av beredningsprocesserna ska ge parterna rimliga svarsfrister för yttrande över utkastet, och åtminstone att Konkurrensverket kan hålla de tidsmärken som redan gäller härvidlag. Samtidigt kommer beredningsprocessen att justeras för att ge Konkurrensverket mer tid att efter parternas yttrande över beslutsutkastet och ett muntligt förfarande vidta eventuella kompletteringar av utredningen som bland annat yttrandena föranleder. Sammantaget kommer en omdisponering av tidpunkterna för när olika åtgärder ska vidtas i Konkurrensverkets handläggning under en särskild undersökning att ske i såväl parternas intresse som i Konkurrensverkets intresse att genomföra en tillräckligt robust utredning. Justeringar av Konkurrensverket beredningsprocesser kommer i samma utsträckning som i dag att offentliggöras och återspeglas i dokument som riktar sig till företag som avser att anmäla en koncentration, såsom verkets vägledning för anmälan och prövning av företagskoncentrationer.¹⁰⁸
247. Liksom är fallet i dag kommer Konkurrensverket även vid en ändring i enlighet med förslaget att genomföra kvalitetssäkrande åtgärder av

¹⁰⁸ Se Konkurrensverkets vägledning för anmälan och prövning av företagskoncentrationer, dnr 617/2017, tillgänglig via följande länk: https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/konkurrens/ovriga-dokument/vagledning_foretagskoncentrationer.pdf.



utredningen samt vara öppet för att diskutera konkurrensförbättrande åtgärder med parterna i koncentrationen i syfte att undvika ett förbud och åstadkomma ett tidigt avslut på ärendet.

248. De åtgärder som Konkurrensverket vidtagit och avser att vidta säkerställer att förslaget inte medför mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte.

Förslaget till ändring av sättet som förlängningar av fristen för en särskild undersökning beräknas enligt 4 kap. 14 § konkurrens-lagen till att avse arbetsdagar

249. Den längsta förlängning av fristen för en särskild undersökning som 4 kap. 14 § konkurrenslagen skulle tillåta enligt promemorians förslag motsvarar i allt väsentligt den förlängning som är möjlig enligt bestämmelsen i sin nuvarande lydelse. Förslaget bör därmed i praktiken leda till väsentligen samma resultat som är fallet enligt gällande rätt. En förlängning enligt bestämmelsen kommer även fortsättningsvis att kunna ske på villkor som gäller i dag, det vill säga vid synnerliga skäl eller parternas samtycke.

Förslaget om förlängning av fristerna för domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden

250. Det ligger i parternas och det allmännas intresse att överklaganden av beslut om förbud eller åläggande av företagskoncentrationer handläggs skyndsamt. Det är mycket få koncentrationsärenden som blir föremål för beslut om förbud eller åläggande enligt 4 kap. 1 § eller 2 § konkurrenslagen. I praktiken är det därmed få koncentrationer som kommer att påverkas av en förlängd handläggningsfrist för patent- och marknadsdomstolarna. En sådan förlängning bedöms behövas för att ge parter bättre förutsättningar att ta tillvara sin rätt att överklaga Konkurrensverkets beslut, för verket att bemöta överklagandena och för domstolarna att pröva ärendena på ett ändamålsenligt sätt. En ökad handläggningstid förväntas också ge parterna och rätten bättre förutsättningar att hantera frågor av processuell karaktär och behovet av sekretess för uppgifter i inlämnat material och Konkurrensverkets akt.
251. Liksom är fallet med promemorians förslag om en ändring av fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökningar, förväntas de huvudsakliga arbetsmomenten för parterna i en överklagandeprocess vara desamma även vid en ändring av handläggningstiden för domstolarnas prövning.

252. De konsekvenser som förslaget kan medföra bedöms vara nödvändiga för att uppnå dess syfte. Utrymmet för ytterligare åtgärder för att förslaget inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar är litet.

8.8 Ikraftträdande och informationsinsatser

253. Vad gäller överväganden om de föreslagna bestämmelsernas ikraftträdande samt övergångsbestämmelser, se avsnitt 7.
254. I fråga om informationsinsatser bedömer Konkurrensverket att företag och advokatbyråer som regelbundet agerar som ombud i ärenden rörande företagskoncentrationer behöver få information om ändringarna i konkurrenslagen. Det är därför viktigt att Konkurrensverket publicerar information på verkets webbplats i god tid inför ett ikraftträdande av promemorians förslag. Konkurrensverket arbetar därutöver löpande med informationsinsatser för att se till att företag och andra har tillgång till aktuell och relevant information, till exempel genom nyhetsbrev och sociala medier. Konkurrensverket publicerar därutöver vägledning och annan information om förfarandet vid anmälan och handläggningen av koncentrationer, såsom verkets vägledning för anmälan och prövning av företagskoncentrationer.¹⁰⁹

8.9 Utvärdering av förslagets konsekvenser

255. Den föreslagna ändringen rörande fristen för Konkurrensverkets särskilda undersökning av företagskoncentrationer och förslaget rörande hur förlängningar av denna frist ska beräknas bör kunna utvärderas när Konkurrensverket har samlat erfarenhet från tillräckligt många prövningar av anmälda företagskoncentrationer under en särskild undersökning med tillämpning av de nya bestämmelserna, dock senast inom fem år efter ikraftträdandet. Utvärderingen kan komma att ske löpande om detta bedöms som ändamålsenligt.
256. Med hänsyn till att mycket få företagskoncentrationsärenden avslutas med slutligt beslut om förbud eller åläggande, samt att inte heller alla sådana ärenden blir föremål för domstolsprövning, bedömer Konkurrensverket att de föreslagna ändringarna rörande patent- och marknadsdomstolarnas handläggningsfrister kommer att tillämpas mycket sällan. Konkurrensverket bedömer dock att bestämmelserna bör kunna utvärderas fem år efter ikraftträdandet.

¹⁰⁹ Se Konkurrensverkets vägledning för anmälan och prövning av företagskoncentrationer, dnr 617/2017, tillgänglig via följande länk: https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/konkurrens/ovriga-dokument/vagledning_foretagskoncentrationer.pdf.



8.10 Förslagens förenlighet med Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten

257. De förslag som Konkurrensverket föreslår rör regleringen av företagskoncentrationer. EU-rätten ställer inte några krav på överensstämmelse mellan nationell rätt och EU-rätt i fråga om prövning av koncentrationer som saknar gemenskapsdimension. EU:s koncentrationsförordning hindrar därmed inte att medlemsstaterna inför egna koncentrationsregler. Alla förslag avser dessutom förfarandereglerna för Konkurrensverkets respektive domstolarnas handläggning av koncentrationsärenden. Mot denna bakgrund bedöms förslagen vara förenliga med EU-rätten.

9 Författningskommentar

9.1 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

4 kap. Företagskoncentrationer

Beslut om åtgärd mot företagskoncentration

13 § Om Konkurrensverket har beslutat att genomföra en särskild undersökning ska verket inom 90 arbetsdagar från det att beslutet meddelades besluta om förbud enligt 1 §, om åläggande enligt 2 § eller att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd.

Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § får inte meddelas senare än två år efter det att företagskoncentrationen uppkom.

Ett förbud enligt 1 § eller ett åläggande enligt 2 § gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

258. Paragrafen innehåller bestämmelser om Konkurrensverkets beslut om förbud eller åläggande i fråga om företagskoncentrationer efter det att verket beslutat om särskild undersökning. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.
259. *Första stycket* ändras genom att fristen från det att beslut om särskild undersökning har fattats till dess att beslut om förbud eller åläggande senast ska meddelas bestäms till 90 arbetsdagar. Denna frist är densamma som den som gäller för EU-kommissionen enligt artikel 10.3 i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer. Övergången till arbetsdagar innebär att fristen för såväl den inledande som den särskilda undersökningen i fortsättningen kommer att beräknas på samma sätt. Det innebär vidare att det påslag på fristen för en särskild undersökning som kan följa av ett beslut enligt 17 § om att tillfälligt stoppa löptiden för fristen i

fortsättningen helt kommer att motsvara den tid som löpt av fristen sedan beslutet. I fråga om begreppet arbetsdag bör det ha samma innebörd som redan gäller för fristen för den inledande undersökningen. I förarbetena till nuvarande 11 § första stycket anges att med begreppet arbetsdag avses sådan dag som inte är allmän helgdag enligt lagen om allmänna helgdagar och som inte heller är lördag, nyårsafton, påskafton, trettondagsafton, pingstafton, midsommarafton eller julafton (prop. 1998/99:144 s. 83). Liksom tidigare är det angeläget att särskilda undersökningar bedrivs skyndsamt. Om det inte finns förutsättningar för ett förbud eller åläggande, ska verket besluta att lämna företagskoncentrationen utan åtgärd. Ett beslut att lämna koncentrationen utan åtgärd bör fattas så snart det står klart att det saknas förutsättningar för ett beslut om förbud eller åläggande.

260. Andra och tredje styckena är oförändrade.

14 § Konkurrensverket får förlänga fristen i 13 § första stycket med högst 25 arbetsdagar i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

261. Paragrafen reglerar vilka möjligheter som finns att förlänga den frist som föreskrivs i 13 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

262. *Första stycket* ändras till följd av övergången till arbetsdagar i fråga om sättet som fristen i 13 § första stycket beräknas. 25 arbetsdagar motsvarar i princip vad som gäller enligt bestämmelsens nuvarande lydelse (en månad). I fråga om arbetsdag har begreppet samma innebörd som i 13 § första stycket, se närmare under kommentaren till den paragrafen.

263. *Andra stycket* är oförändrat.

15 § Om Konkurrensverkets beslut om förbud enligt 1 § eller åläggande enligt 2 § överklagas, ska Patent- och marknadsdomstolen avgöra ärendet inom åtta månader från det att överklagandet kom in.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas av domstolen under samma förutsättningar som anges i 14 §.

264. Paragrafen anger vilken tidsram som gäller för Patent- och marknadsdomstolens prövning av ett överklagat beslut om förbud eller åläggande. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.



265. *Första stycket* ändras genom att fristen för när Patent- och marknadsdomstolen senast ska meddela beslut om förbud eller åläggande bestäms till åtta månader från det att överklagandet kom in. Genom ändringen förlängs fristen med två månader jämfört med vad som gäller enligt nuvarande bestämmelse. Den ytterligare handläggningstid som förlängningen medför syftar till att ge domstolen bättre förutsättningar att förbereda ärendena för avgörande samt för parterna att efterkomma domstolens förelägganden och vidta nödvändiga åtgärder under förberedelsen. Liksom i dag är det dock angeläget att dessa ärenden även i fortsättningen handläggs skyndsamt och domstolen bör vidta åtgärder som avser att främja ett snabbt avgörande av ärendet.

266. *Andra stycket* är oförändrat.

16 § Om Patent- och marknadsdomstolens beslut överklagas ska Patent- och marknadsöverdomstolen avgöra ärendet inom *fyra* månader från det att tiden för överklagande gick ut.

Den i första stycket angivna fristen får förlängas av domstolen under samma förutsättningar som anges i 14 §.

267. Paragrafen anger vilken tidsram som gäller för Patent- och marknadsöverdomstolens prövning av ett överklagat beslut om förbud eller åläggande. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

268. *Första stycket* ändras genom att fristen för när Patent- och marknadsöverdomstolen senast ska avgöra ärendet bestäms till fyra månader från det att tiden för överklagande gick ut. Genom ändringen förlängs fristen med en månad jämfört med vad som gäller enligt nuvarande bestämmelse. I fråga om syftet med förlängningen, se närmare ovan under kommentaren till 15 §.

269. *Andra stycket* är oförändrat.



Bilaga 1 – Konkurrensverkets handläggning av koncentrationsärenden 1993–2024

270. I tabellerna redovisas det totala antalet koncentrationsärenden som prövats av Konkurrensverket enligt konkurrenslagen under perioden 1993–2024 samt antalet av dessa som avslutats under en inledande respektive särskild undersökning, såväl i absoluta tal som i procentuella andelar.

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Totalt antal avslutade ärenden	92	85	117	139	74	79	72	80	77
Antal ärenden avslutade i fas 1	89	83	115	135	73	76	71	77	72
Antal ärenden avslutade i fas 2	3	2	2	4	1	3	1	3	5
Andel ärenden som avslutats i fas 1	96,7 %	97,6 %	98,3 %	97,1 %	98,6 %	96,2 %	98,6 %	96,2 %	93,5 %
Andel ärenden som avslutats i fas 2	3,3 %	2,4 %	1,7 %	2,9 %	1,4 %	3,8 %	1,4 %	3,8 %	6,5 %

	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Totalt antal avslutade ärenden	63	65	45	42	57	48	51	97	115
Antal ärenden avslutade i fas 1	60	63	42	40	54	46	49	94	115
Antal ärenden avslutade i fas 2	3	2	3	2	3	2	2	3	0
Andel ärenden som avslutats i fas 1	95,2 %	97 %	93,3 %	95,2 %	94,7 %	95,8 %	96,1 %	96,9 %	100 %
Andel ärenden som avslutats i fas 2	4,8 %	3 %	6,7 %	4,8 %	5,3 %	4,2 %	3,9 %	3,1 %	0 %

	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
Totalt antal avslutade ärenden	107	86	75	68	69	90	122	164	165
Antal ärenden avslutade i fas 1	106	84	72	68	68	87	119	162	164
Antal ärenden avslutade i fas 2	1	2	3	0	1	3	3	2	1
Andel ärenden som avslutats i fas 1	99 %	97,7 %	96 %	100 %	98,6 %	96,7 %	97,6 %	98,8 %	99,4 %
Andel ärenden som avslutats i fas 2	1 %	2,3 %	4 %	0 %	1,4 %	3,3 %	2,5 %	1,2 %	0,6 %



	1997	1995/96	1994/95	1993/94
Totalt antal avslutade ärenden	233	430	218	146
Antal ärenden avslutade i fas 1	222	418	201	139
Antal ärenden avslutade i fas 2	11	12	17	7
Andel ärenden som avslutats i fas 1	95 %	97 %	92 %	95 %
Andel ärenden som avslutats i fas 2	5 %	3 %	8 %	5 %

271. I tabellerna nedan redovisas utfallet i de koncentrationsärenden som avslutats under en särskild undersökning under perioden 1993–2024.

	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016
Antal ärenden avslutade i fas 2	3	2	2	4	1	3	1	3	5
Återkallade	1 ¹¹⁰	1 ¹¹¹	0	0	0	0	0	0	2 ¹¹²
Lämnade utan åtgärd	1 ¹¹³	1 ¹¹⁴	2 ¹¹⁵	2 ¹¹⁶	0	2 ¹¹⁷	1 ¹¹⁸	3 ¹¹⁹	1 ¹²⁰
Lämnade utan åtgärd med åtagande	0	0	0	2 ¹²¹	1 ¹²²	0	0	0	0
Förbud eller åläggande	1 ¹²³	0	0	0	0	1 ¹²⁴	0	0	2 ¹²⁵

¹¹⁰ Dnr 498/2024, anmälan återkallad efter utkast till beslut.

¹¹¹ Dnr 594/2022, anmälan återkallad efter utkast till beslut.

¹¹² Dnr 84/2016, anmälan återkallad efter besked om att stämningsansökan skulle ges in, samt dnr 207/2016, anmälan återkallad efter utkast till stämningsansökan.

¹¹³ Dnr 505/2024.

¹¹⁴ Dnr 392/2023, lämnad utan åtgärd efter utkast till beslut.

¹¹⁵ Dnr 128/2022 och dnr 129/2022.

¹¹⁶ Dnr 440/2021 och dnr 458/2021.

¹¹⁷ Dnr 374/2019 och dnr 435/2019.

¹¹⁸ Dnr 425/2018.

¹¹⁹ Dnr 610/2016, dnr 383/2017 och dnr 393/2017.

¹²⁰ Dnr 411/2016.

¹²¹ Dnr 637/2020 och dnr 361/2021.

¹²² Dnr 698/2019.

¹²³ Dnr 816/2023 samt 383/2024 och 384/2024.

¹²⁴ Dnr 661/2018 och dnr 354/2019.

¹²⁵ Dnr 472/2015 och dnr 52/2016, anmälan återkallad efter stämning, samt dnr 578/2015 och dnr 118/2016.



	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Antal ärenden avslutade i fas 2	3	2	3	2	3	2	2	3	0
<i>Återkallade</i>	0	0	0	0	1¹²⁶	0	0	0	0
<i>Lämnade utan åtgärd</i>	2¹²⁷	1¹²⁸	2¹²⁹	2¹³⁰	0	2¹³¹	1¹³²	1¹³³	0
<i>Lämnade utan åtgärd med åtagande</i>	0	0	0	0	1¹³⁴	0	0	1¹³⁵	0
<i>Förbud eller åläggande</i>	1¹³⁶	1¹³⁷	1¹³⁸	0	1¹³⁹	0	1¹⁴⁰	1¹⁴¹	0

¹²⁶ Dnr 690/2011, anmälan återkallad efter besked om att stämningsansökan skulle ges in.

¹²⁷ Dnr 747/2014, lämnad utan åtgärd efter utkast till beslut, och dnr 460/2015.

¹²⁸ Dnr 89/2014.

¹²⁹ Dnr 270/2013 och dnr 276/2013.

¹³⁰ Dnr 370/2012 och dnr 452/2012.

¹³¹ Dnr 219/2010 och dnr 588/2010.

¹³² Dnr 706/2008.

¹³³ Dnr 413/2008.

¹³⁴ Dnr 445/2011.

¹³⁵ Dnr 162/2008.

¹³⁶ Dnr 161/2015 och dnr 514/2015.

¹³⁷ Dnr 72/2014 och dnr 426/2014.

¹³⁸ Dnr 126/2013 och dnr 437/2013.

¹³⁹ Dnr 513/2011 och dnr 758/2011.

¹⁴⁰ Dnr 254/2009 och dnr 524/2009.

¹⁴¹ Dnr 208/2008 och dnr 489/2008.



	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
Antal ärenden avslutade i fas 2	1	2	3	0	1	3	3	2	1
Återkallade	0	0	1 ¹⁴²	0	0	1 ¹⁴³	0	1 ¹⁴⁴	1 ¹⁴⁵
Lämnade utan åtgärd	1 ¹⁴⁶	1 ¹⁴⁷	1 ¹⁴⁸	0	1 ¹⁴⁹	0	1 ¹⁵⁰	0	0
Lämnade utan åtgärd med åtagande	0	0	1 ¹⁵¹	0	0	1 ¹⁵²	2 ¹⁵³	1 ¹⁵⁴	0
Förbud eller åläggande	0	1 ¹⁵⁵	0	0	0	1 ¹⁵⁶	0	0	0

¹⁴² Dnr 367/2004, anmälan återkallad efter beslut att inleda särskild undersökning men före utkast till stämningsansökan.

¹⁴³ Dnr 543/2001, anmälan återkallad efter utkast till stämningsansökan.

¹⁴⁴ Dnr 278/1999, anmälan återkallad efter beslut att inleda särskild undersökning men före utkast till stämningsansökan.

¹⁴⁵ Dnr 269/1998, anmälan återkallad efter utkast till stämningsansökan.

¹⁴⁶ Dnr 123/2006.

¹⁴⁷ Dnr 674/2005.

¹⁴⁸ Dnr 212/2004.

¹⁴⁹ Dnr 1004/2001.

¹⁵⁰ Dnr 918/1999.

¹⁵¹ Dnr 556/2004.

¹⁵² Dnr 694/2000.

¹⁵³ Dnr 615/2000 och dnr 670/2000.

¹⁵⁴ Dnr 221/1999.

¹⁵⁵ Dnr 875/2004 och dnr 61/2005.

¹⁵⁶ Dnr 759/2000 och dnr 159/2000.



	1997	1995/96	1994/95	1993/94
Totalt antal ärenden avslutade i fas 2	11	12	17	7
<i>Återkallade</i>	0	0	3¹⁵⁷	0
<i>Lämnade utan åtgärd</i>	6¹⁵⁸	9¹⁵⁹	12¹⁶⁰	4¹⁶¹
<i>Lämnade utan åtgärd med åtagande</i>	4¹⁶²	1¹⁶³	2¹⁶⁴	3¹⁶⁵
<i>Förbud eller åläggande</i>	1¹⁶⁶	2¹⁶⁷	0	0

¹⁵⁷ Dnr 43/1995, dnr 877/1995 och dnr 1276/1995.

¹⁵⁸ Dnr 211/1997, dnr 244/1997, dnr 612/1997, dnr 655/1997, dnr 676/1997 och dnr 1077/1997.

¹⁵⁹ Dnr 48/1996, dnr 100/1996, dnr 254/1996, dnr 732/1996, dnr 865/1996, dnr 1066/1996, dnr 1088/1996, dnr 1166/1996 och dnr 1247/1996.

¹⁶⁰ Dnr 372/1995, dnr 510/1995, dnr 535/1995, dnr 695/1995, dnr 711/695, dnr 769/1995, dnr 800/1995, dnr 897/1995, dnr 987/1995, dnr 1033/1995, dnr 1121/1995, dnr 1196/1995 och dnr 1240/1995.

¹⁶¹ Dnr 1094/1993, dnr 677/1994, dnr 886/1994 och dnr 1269/1994.

¹⁶² Dnr 292/1997, dnr 420/1997, dnr 686/1997 och dnr 1108/1997.

¹⁶³ Dnr 961/1996.

¹⁶⁴ Dnr 535/1995 och dnr 1261/1995.

¹⁶⁵ Dnr 912/1996, dnr 936/1994 och dnr 1178/1994.

¹⁶⁶ Dnr 494/1997 och dnr 809/1997.

¹⁶⁷ Dnr 40/1996 och dnr 661/1996, samt dnr 494/1996 och dnr 689/1996.

Bilaga 2 – Frister för konkurrensmyndigheternas prövning i övriga EES-länder och Storbritannien

272. I tabellen redovisas de frister som gäller för koncentrationsprövningens olika faser i övriga EES-länder¹⁶⁸ och Storbritannien.
273. Tabellen inleds med övriga nordiska länder och följer därefter alfabetisk ordning.

	Land	Fristen för en inledande undersökning (fas 1)	Fristen för en fördjupad undersökning (fas 2)
1	Danmark ¹⁶⁹	25 arbetsdagar Fristen kan förlängas med 10 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	90 arbetsdagar Fristen förlängs med 20 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande efter att 70 arbetsdagar har löpt av fristen. Fristen kan förlängas med upp till 20 arbetsdagar vid parternas samtycke eller på deras begäran.
2	Finland ¹⁷⁰	23 arbetsdagar	69 arbetsdagar Fristen kan förlängas med upp till 46 arbetsdagar efter beslut av Marknadsdomstolen.
3	Island ¹⁷¹	25 arbetsdagar	90 arbetsdagar Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande efter att 55 arbetsdagar av fristen har löpt. Fristen kan förlängas med upp till 20 arbetsdagar vid parternas samtycke eller på deras begäran.
4	Norge ¹⁷²	25 arbetsdagar	75 arbetsdagar

¹⁶⁸ Kartläggningen omfattar inte Luxemburg och Liechtenstein som saknar nationella bestämmelser rörande koncentrationskontroll.

¹⁶⁹ Den danska konkurrenslagen, *Konkurrenceoven*, tillgänglig via följande länk: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/1150>.

¹⁷⁰ Den finska konkurrenslagen, Konkurensilaki 12.8.2011/948, tillgänglig via följande länk: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110948>.

¹⁷¹ Den isländska konkurrenslagen, *Samkeppnislög* (44/2005). En engelsk översättning av den isländska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: <https://en.samkeppni.is/media/en-news/Competition-law-no-44-2005.pdf>.

¹⁷² Den norska konkurrenslagen, *Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger* (konkurranseloven), tillgänglig via följande länk: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2004-03-05-12>.



		Fristen förlängs med 10 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande inom 20 arbetsdagar från mottagande av anmälan.	Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande efter att myndigheten har meddelat sitt preliminära beslut. Fristen kan förlängas med upp till 15 arbetsdagar vid parternas samtycke eller på deras begäran.
5	Grönland ¹⁷³	40 arbetsdagar	90 arbetsdagar Fristen kan förlängas med upp till 20 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande senare än 20 arbetsdagar innan fristens utgång, eller vid parternas samtycke eller på deras begäran.
6	Belgien ¹⁷⁴	25 arbetsdagar¹⁷⁵ Fristen kan förlängas med 10 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande. Fristen kan förlängas på parternas begäran.	60 arbetsdagar Fristen kan förlängas med upp till 20 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande. Fristen kan förlängas på parternas begäran.
7	Bulgarien ¹⁷⁶	25 arbetsdagar Fristen kan förlängas med 10 arbetsdagar om parterna begär det i syfte att förbereda åtagande. Fristen förlängs med 10 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	90 arbetsdagar Fristen kan förlängas med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande. Vid komplexa ärenden kan fristen förlängas med upp till 25 arbetsdagar.
8	Cypern ¹⁷⁷	1 månad	3 månader

¹⁷³ Den grönländska konkurrenslagen, *Inatsisartutlov om konkurrence (konkurrenceloven)*, tillgänglig via följande länk: https://nalunaarutit.gl/groenlandsk-lovgivning/2014/l-01-2014?sc_lang=da.

¹⁷⁴ Den belgiska ekonomiska rättskoden, *Code de droit économique*. En konsoliderad version av den belgiska ekonomiska rättskoden, tillsammans med en engelsk översättning, finns tillgänglig via följande länk: <https://www.abc-bma.be/fr/propos-de-nous/publications/english-translation-code-economic-law>.

¹⁷⁵ Inom 25 arbetsdagar från mottagande av anmälan ska konkurrensåklagaren presentera ett beslutsutkast till det beslutsfattande organet inom myndigheten. Det beslutsfattande organet ska fatta beslut inom 40 arbetsdagar efter att ha mottagit ansökan. Om parterna inkommer med åtaganden förlängs det beslutsfattande organets frist med 15 arbetsdagar.

¹⁷⁶ Den bulgariska konkurrenslagen, *ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА*. En engelsk översättning av den bulgariska konkurrenslagen är tillgänglig via den bulgariska konkurrensmyndighetens webbplats, se följande länk: <https://cpc.bg/en/Legislation>.

¹⁷⁷ Den cypriotiska konkurrenslagen, *ο περί Ελέγχου των Συγκεντρώσεων Επιχειρήσεων Νόμος του 2014 (Ν. 83(I)/2014)*. En engelsk konsoliderad version av den cypriotiska konkurrenslagen finns tillgänglig via den cypriotiska konkurrensmyndighetens webbplats, se följande länk: <http://www.competition.gov.cy/competition/competition.nsf/All/5937AB49B8B38080C2257FB2003A442B?OpenDocument>.



		Fristen kan under vissa förutsättningar förlängas med 14 kalenderdagar.	Fristen kan förlängas med 14 kalenderdagar. Fristen kan förlängas vid förseningar orsakade av parternas underlåtelse.
9	Estland ¹⁷⁸	30 kalenderdagar	4 månader
10	Frankrike ¹⁷⁹	25 arbetsdagar Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande. Fristen kan förlängas med 15 arbetsdagar på parternas begäran.	65 arbetsdagar Fristen förlängs med 20 arbetsdagar om parterna inkommer med eller ändrar ett åtagande senare än 20 arbetsdagar innan fristens utgång. Fristen kan förlängas med 20 arbetsdagar på parternas begäran.
11	Grekland ¹⁸⁰	1 månad	90 kalenderdagar Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.
12	Irland ¹⁸¹	30 arbetsdagar Fristen kan förlängas med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	90 arbetsdagar Fristen kan förlängas med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.
13	Italien ¹⁸²	30 kalenderdagar Fristens löptid stoppas tillfälligt om myndigheten utfärdar ett informationsläggande till parterna eller om parterna inkommer med åtagande.	90 kalenderdagar Fristen kan förlängas med upp till 30 kalenderdagar om parterna inkommer med åtagande eller underlåter att inkomma med information som myndigheten begär.

¹⁷⁸ Den estniska konkurrenslagen, *konkurentsiseadus*. En engelsk version av den estniska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/519012015013/consolide/current>.

¹⁷⁹ Den franska handelslagen, *Code de commerce*, tillgänglig via följande länk: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000005634379/LEGISCTA0000006133185/#LEGISCTA000006133185.

¹⁸⁰ Den grekiska konkurrenslagen, *Νόμος 3959/2011 περί της Προστασίας του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. En engelsk version av den grekiska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: <https://www.epant.gr/en/legislation/protection-of-free-competition.html>.

¹⁸¹ Den irländska konkurrenslagen, *Competition Act, 2002*, tillgänglig via följande länk: <https://revisedacts.lawreform.ie/eli/2002/act/14/revised/en/html>.

¹⁸² Den italienska konkurrenslagen, *Norme per la tutela della concorrenza e del mercato - Legge 10 ottobre 1990, n.287*, tillgänglig via följande länk: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1990-10-10:287>.



14	Kroatien ¹⁸³	30 kalenderdagar	3 månader Fristen kan förlängas med 3 månader.
15	Lettland ¹⁸⁴	1 månad	4 månader Fristen kan förlängas med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.
16	Litauen ¹⁸⁵	1 månad Fristen kan förlängas med 1 månad om parterna inkommer med åtagande.	3 månader Fristen kan förlängas med 1 månad om parterna inkommer med åtagande.
17	Malta ¹⁸⁶	6 veckor Fristen kan förlängas till 2 månader om parterna inkommer med åtagande.	4 månader Fristen kan förlängas med 1 månad om parterna inkommer med åtagande.
18	Nederländerna ¹⁸⁷	4 veckor	13 veckor
19	Polen ¹⁸⁸	1 månad	4 månader Fristen kan förlängas med 14 kalenderdagar om parterna inkommer med åtagande.
20	Portugal ¹⁸⁹	30 arbetsdagar Fristens löptid stoppas i 20 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	60 arbetsdagar Fristens löptid stoppas i 20 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.

¹⁸³ Den kroatiska konkurrenslagen, *Zakon o zaštiti tržišnog natjecanja* (NN 79/2009). En engelsk version av den kroatiska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.aztn.hr/uploads/documents/eng/documents/COMPETITION_ACT_2009_1.pdf.

¹⁸⁴ Den lettiska konkurrenslagen, *Konkurences likums*. En engelsk version av den lettiska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: <https://likumi.lv/ta/en/en/id/54890-competition-law>.

¹⁸⁵ Den litauiska konkurrenslagen, *Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas*. En engelsk version av den litauiska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/49e68d00103711e5b0d3e1beb7dd5516?fwid=bkaxmycc>.

¹⁸⁶ Den maltesiska företagskoncentrationslagen, *Control of concentrations regulations*, tillgänglig via följande länk: <https://legislation.mt/eli/sl/379.8/20100722/eng>.

¹⁸⁷ Den nederländska konkurrenslagen, *Mededingingswet*, tillgänglig via följande länk: <https://wetten.overheid.nl/BWBR0008691/2019-01-01#Hoofdstuk5>.

¹⁸⁸ Den polska konkurrenslagen, *Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów*. En engelsk version av den polska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: <https://konsument.gov.pl/wp-content/uploads/bart-baza-wiedzy-ochrona-kon-eng/zalacznik-1.pdf>.

¹⁸⁹ Den portugisiska konkurrenslagen, *Regime Jurídico da Concorrência*. En engelsk version av den portugisiska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: https://www.concorrencia.pt/sites/default/files/documentos/legislacao/Law_19_2012_bilingual_en_0.pdf.



			Fristen kan förlängas med upp till 20 arbetsdagar vid parternas samtycke eller på deras begäran.
21	Rumänien ¹⁹⁰	45 kalenderdagar	5 månader
22	Slovakien ¹⁹¹	25 arbetsdagar Fristen kan förlängas med upp till 30 arbetsdagar vid parternas samtycke eller på deras begäran.	90 arbetsdagar Fristen kan förlängas med upp till 30 arbetsdagar vid parternas samtycke eller på deras begäran.
23	Slovenien ¹⁹²	25 arbetsdagar Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	60 arbetsdagar Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.
24	Spanien ¹⁹³	1 månad Fristen förlängs med 10 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	3 månader Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.
25	Storbritannien ¹⁹⁴	40 arbetsdagar Om konkurrensmyndigheten beslutar att koncentrationen kvalificerar för en fördjupad undersökning kan parterna inkomma med åtagande inom 5 arbetsdagar från detta beslut. Om myndigheten beslutar att åtagandet skulle kunna godtas har myndigheten en frist om 50 arbetsdagar att besluta om åtagandet ska accepteras (vilket innebär att en fördjupad undersökning inte inleds). Denna frist kan förlängas med upp till 40 arbetsdagar vid särskilda skäl.	24 veckor Fristen kan förlängas med upp till 8 veckor vid särskilda skäl. Om konkurrensmyndigheten finner att koncentrationen leder till en väsentlig minskning av konkurrensen och att åtagande bör vidtas för att åtgärda konkurrensproblemen inleds en frist om 12 veckor för myndigheten att acceptera slutliga åtagande. Denna frist kan förlängas med upp till 6 veckor.

¹⁹⁰ Den rumänska konkurrenslagen, *Legea concurenței nr. 21/1996*. En engelsk version av den rumänska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: https://www.consiliulconcurenței.ro/uploads/docs/concurenta/LEGEA_CONCURENTEI_Nr_21_eng_rev_1.pdf.

¹⁹¹ Den slovakiska konkurrenslagen, *Zákon č. 187/2021 Z.z., o ochrane hospodárskej súťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. En engelsk version av den slovakiska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.antimon.gov.sk/data/files/1765_act_187_2021_endocx.pdf?csrt=8652613729963520612.

¹⁹² Den slovenska konkurrenslagen, *Zakon o preprečevanju omejevanja konkurence*. En engelsk version av den slovenska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.varstvo-konkurence.si/fileadmin/varstvo-konkurence.si/pageuploads/angleska_stran/ZPOMK-1-AN_REV-za_objavo_na_spletu.pdf.

¹⁹³ Den spanska konkurrenslagen, *Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia*, tillgänglig via följande länk: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-12946>.

¹⁹⁴ Den brittiska företagslagen, *the Enterprise Act 2002*, tillgänglig via följande länk: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/40/contents>.



26	Schweiz ¹⁹⁵	1 månad.	4 månader
27	Tjeckien ¹⁹⁶	30 kalenderdagar Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.	4 månader Fristen förlängs med 15 arbetsdagar om parterna inkommer med åtagande.
28	Tyskland ¹⁹⁷	1 månad	4 månader Fristen förlängs med 1 månad om parterna inkommer med åtagande.
29	Ungern ¹⁹⁸	30 kalenderdagar Fristen kan förlängas med 20 kalenderdagar.	3 månader Fristen kan förlängas med 2 månader.
30	Österrike ¹⁹⁹	4 veckor Fristen kan förlängas med 2 veckor på parternas begäran.	5 månader Fristen kan förlängas med 1 månad på parternas begäran.

¹⁹⁵ Den schweiziska konkurrenslagen, *Loi fédérale sur les cartels et autres restrictions à la concurrence*. En engelsk version av den schweiziska konkurrenslagen är tillgänglig via följande länk: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1996/546_546_546/en.

¹⁹⁶ Den tjeckiska konkurrenslagen, *Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů*. En engelsk version av den tjeckiska konkurrenslagen finns tillgänglig på den tjeckiska konkurrensmyndighetens webbplats, se följande länk: <https://uojs.gov.cz/en/legislation.html>.

¹⁹⁷ Den tyska konkurrenslagen, *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*. En engelsk version av den tyska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_gwb/englisch_gwb.pdf.

¹⁹⁸ Den ungerska konkurrenslagen. En engelsk version av den ungerska konkurrenslagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.gvh.hu/pfile/file?path=/en/legal_background/rules_for_the_hungarian_market/competition_act/competition-act-documents/jogihatter_tpv_t_hataly_20190101_a&inline=true.

¹⁹⁹ Den österrikiska kartellagen, *Kartellgesetz*. En engelsk version av den österrikiska kartellagen finns tillgänglig via följande länk: https://www.bwb.gv.at/fileadmin/user_upload/PDFs/Cartel_Act_2005_Sep_2021_english.pdf.



Regeringen
(Näringsdepartementet)

Hemställan om ändringar i konkurrenslagens (2008:579) bestämmelser om företagskoncentrationer

Konkurrensverket föreslår att regeringen överväger vissa ändringar i konkurrenslagens bestämmelser om företagskoncentrationer.

Konkurrensverkets förslag till lagändringar och de överväganden som ligger till grund för dessa redovisas i de promemorior som bifogas denna skrivelse.

Denna skrivelse har beslutats av generaldirektören Marie Östman. Föredragande har varit processrådet Masoud Kinsdale.

Beslutsfattandet har dokumenterats digitalt och skrivelsen saknar därför namnunderskrift.

Marie Östman

Bilaga

1. Promemoria med förslag till ändringar i konkurrenslagens bestämmelser om tidsfrister för koncentrationsprövningen m.m.
2. Promemoria med förslag till ändringar i konkurrenslagens bestämmelser om förbud av företagskoncentrationer och rättegångskostnader

Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet

*Betänkande av Utredningen om
nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader*

Stockholm 2025



STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2025:22

SOU och Ds finns på [regeringen.se](https://www.regeringen.se) under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på [regeringen.se/remisser](https://www.regeringen.se/remisser).

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2025

ISBN 978-91-525-1163-3 (tryck)

ISBN 978-91-525-1164-0 (pdf)

ISSN 0375-250X

Till statsrådet Ebba Busch

Regeringen beslutade den 28 september 2023 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga om det finns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet (dir. 2023:136). Hovrättsrådet vid Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolen, docent Eva Edwardsson förordnades den 30 oktober 2023 till särskild utredare. Den 15 februari 2024 beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv till utredningen. Utredaren fick då i uppdrag att även se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (dir. 2024:20).

Den 15 december 2023 förordnades ämnesrådet Eva Ljungbert (Klimat- och näringslivsdepartementet), kanslirådet Stina Nordström (Klimat- och näringslivsdepartementet), departementssekreteraren Linnea Englund Davidsson (Finansdepartementet), chefsekonomen Arvid Fredenberg (Konkurrensverket), analytikern Alberto Naranjo (Post- och telestyrelsen), professor Sten Nyberg (Stockholms universitet), experten inom industripolitik, konkurrensrätt och statsstöd Stefan Sagebro (Svenskt näringsliv), experten inom offentlig upphandling och konkurrens Magnus Johansson (Företagarna) och advokaten Pamela Hansson (Kastell advokatbyrå) som experter i utredningen. Den 21 december 2023 förordnades rådmannen Daniel Severinsson (Stockholms tingsrätt, Patent- och marknadsdomstolen) som expert i utredningen. Den 18 mars 2024 förordnades ämnesrådet Erik Murray (Klimat- och näringslivsdepartementet), förbundsjuristen Hampus Allerstrand (Sveriges kommuner och regioner) och juristen och näringspolitiska experten Ulrica Dyrke (Almega) och som experter i utredningen. Linnea Englund Davidsson entledigades den 29 oktober 2024. Samma dag förordnades Samuel Lindgren (Finansdepartementet) som expert i utredningen.

Ämnesrådet Fredrik Nordenfelt anställdes som huvudsekreterare från och med den 16 november 2023. Som utredningssekreterare

anställdes processrådet Katharina Voss den 30 oktober 2023 och juristen Antonia Wopenka den 11 mars 2024. Fredrik Nordenfelt entledigades den 21 oktober 2024. Katharina Voss anställdes som huvudsekreterare från och med den 21 oktober 2024.

Betänkandet är skrivet i vi-form. Med detta avses utredaren och utredningssekreterariatet. Jag är emellertid ensam ansvarig för samtliga förslag och bedömningar.

Härmed överlämnas betänkandet *Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet* (SOU 2025:22). Uppdraget är med detta slutfört.

Uppsala i februari 2025

Eva Edwardsson

Katharina Voss
Antonia Wopenka

Innehåll

Förkortningar	13
Sammanfattning	17
Summary	29
1 Författningsförslag.....	41
1.1 Förslag till lag om offentlig säljverksamhet	41
1.2 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	47
1.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	59
1.4 Förslag till förordning om offentlig säljverksamhet.....	61
1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket.....	62
2 Utredningens arbete	65
2.1 Våra direktiv	65
2.2 Utredningens arbete	68
2.3 Avgränsningar	69
2.4 Betänkandets disposition.....	70
3 Nuvarande ordning	71
3.1 Konkurrenslagen.....	71
3.1.1 Bakgrund och tillämpningsområde	71
3.1.2 Lagens materiella bestämmelser	71

3.1.3	Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete	72
3.1.4	Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning.....	75
3.1.5	Åtgärder mot konkurrensbegränsningar	77
3.1.6	Förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.....	78
3.1.7	Prövning av företagskoncentrationer	80
3.1.8	Konkurrensverkets utredningsbefogenheter.....	82
3.1.9	Domstolsprövning	83
3.1.10	Förhållandet mellan konkurrenslagen och EU-rätten	84
3.2	Uppgiftsskyldighetslagen.....	86
4	Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.....	89
4.1	Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget	89
4.2	Utgångspunkter för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	91
4.2.1	Marknadsmisslyckanden och konkurrensproblem	91
4.2.2	Händelsestyrda och förhållandestyrda regler.....	92
4.2.3	Det konkurrensrättsliga regelverket	92
4.2.4	Sektorreglerade marknader.....	94
4.2.5	Konkurrensen i Sverige.....	96
4.2.6	Ett nytt, bredare konkurrensverktyg.....	103
4.3	Internationell utblick	106
4.3.1	Bakgrund.....	106
4.3.2	Europeiska unionen	107
4.3.3	Förenade kungariket	111
4.3.4	Norge.....	122
4.3.5	Tyskland	128
4.3.6	Danmark	137
4.3.7	Island.....	141
4.3.8	Våra reflektioner	146

4.4	Behovet av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	148
4.4.1	Konkurrensproblem kan åtgärdas på olika sätt ...	148
4.4.2	Hur vi analyserar behovet	149
4.4.3	Förhållanden som kan ge upphov till konkurrensproblem och som inte nås effektivt med ingripanden med stöd av konkurrenslagen....	151
4.4.4	Överväganden om behovet av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	163
4.5	Rättsliga ramar för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.....	184
4.5.1	Grundläggande fri- och rättigheter	185
4.5.2	EU-rätten	193
4.5.3	Jurisdiktion och verkställighet.....	199
4.6	Överväganden och förslag	203
4.6.1	Översikt över vårt förslag till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	203
4.6.2	Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder med horisontellt tillämpningsområde införs i konkurrenslagen	205
4.6.3	Konkurrensverket får befogenhet att vidta åtgärder mot hinder för en effektiv konkurrens ...	209
4.6.4	Konkurrensverket får befogenhet att godta åtaganden	222
4.6.5	Konkurrensverket ska offentliggöra avsikten att vidta åtgärder	224
4.6.6	Konkurrensverket ska genomföra ett samråd innan beslut meddelas	228
4.6.7	Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska genomföras inom en tidsfrist.....	231
4.6.8	Konkurrensverket har redan befogenheterna för att samla in behövlig information	234
4.6.9	Konkurrensverket får ompröva beslut	238
4.6.10	Konkurrensverket får förena beslut om ålägganden och beslut att godta åtaganden med vite	241
4.6.11	Överklagande	242

5	Informationsplikt om företagskoncentrationer	247
5.1	Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget	247
5.2	Internationell utblick	248
5.2.1	Danmark	248
5.2.2	Norge	249
5.2.3	Island	253
5.2.4	Europeiska unionen	255
5.3	Utvärdering av behovet av att införa informationsplikt	257
5.4	Informationspliktens utformning	263
5.4.1	Konkurrensverket får ålägga om informationsplikt	263
5.4.2	När informationen ska lämnas	269
5.4.3	Tidsfrister, fullföljdsförbud och verkställighet av fusions- och delningsplaner	270
5.4.4	Omprövning och överklagande	274
5.4.5	Sekretess vid rådgivning inför det att information lämnas	275
5.5	Informationspliktens förhållande till andra länder och koncentrationsförordningen	276
6	Offentlig säljverksamhet	277
6.1	Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget	277
6.2	Bakgrund till konfliktlösningsregeln	278
6.2.1	Resonemangen bakom konfliktlösningsregelns utformning	279
6.3	Konfliktlösningsregeln i praxis	282
6.3.1	Domstolspraxis	283
6.3.2	Konkurrensverkets handläggning av ärenden	299
6.3.3	Konkurrensverkets beslutspraxis	303
6.3.4	Få ärenden prioriteras för utredning av Konkurrensverket	320
6.3.5	Angående statliga aktörers säljverksamhet	321

6.4	Synpunkter på reglernas tillämpning	322
6.4.1	Konkurrensverkets utvärderingar på området.....	323
6.4.2	Synpunkter från näringslivet och offentlig sektor.....	327
6.5	Konfliktlösningsregeln bör ändras.....	337
6.6	Nya regler för offentlig säljverksamhet.....	339
6.6.1	Offentlig säljverksamhet regleras i en ny lag	339
6.6.2	Förbud mot otillbörlig offentlig säljverksamhet införs.....	340
6.6.3	Statliga aktörer bör behandlas på samma sätt som kommunala och regionala aktörer	356
6.6.4	Krav på regelbunden utvärdering av säljverksamhet införs	368
6.6.5	Krav på särskild redovisning av säljverksamhet införs	371
6.6.6	Konkurrensverket är tillsyns- och beslutsmyndighet	386
6.6.7	Konkurrensverkets får fatta beslut om förelägganden	391
6.6.8	Konkurrensverket får befogenhet att vidta åtgärder mot otillbörlig säljverksamhet	393
6.6.9	Konkurrensverket får godta åtaganden	398
6.6.10	Konkurrensverket får besluta om marknadsstörningsavgift vid överträdelse av lagens förbud	401
6.6.11	Marknadsstörningsavgiftens storlek	416
6.6.12	Förfarandebestämmelser för marknadsstörningsavgiften	424
6.6.13	Konkurrensverket får förena beslut om förelägganden och beslut om att godta åtaganden med vite	425
6.6.14	Överklagande	426
6.7	Sekretess för uppgiftslämnare	435
6.7.1	Sekretess för uppgiftslämnare införs.....	435

7	Utredningsskadeavgift	443
7.1	Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget	443
7.2	Gällande ordning	443
7.3	Reglerna om utredningsskadeavgift utökas	445
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	451
9	Konsekvensbeskrivning.....	453
9.1	Allmänt om konsekvensbeskrivningen	453
9.2	Sammanfattning av våra förslag	455
9.2.1	Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	455
9.2.2	Informationsplikt för företagskoncentrationer ..	455
9.2.3	Offentlig säljverksamhet	456
9.2.4	Utredningsskadeavgift	457
9.3	Problembeskrivning och förändringen som ska uppnås	457
9.3.1	Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	458
9.3.2	Informationsplikt för företagskoncentrationer ..	459
9.3.3	Offentlig säljverksamhet	460
9.3.4	Utredningsskadeavgift	462
9.4	Alternativa lösningar	463
9.4.1	Nollalternativ	463
9.4.2	Andra alternativ.....	467
9.5	Val av lösning.....	473
9.5.1	Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder	473
9.5.2	Informationsplikt för företagskoncentrationer ..	473
9.5.3	Offentlig säljverksamhet	474
9.5.4	Utredningsskadeavgift	474
9.6	Konsekvenser av våra förslag.....	474
9.6.1	Förslagens kostnader för staten	474
9.6.2	Förslagens konsekvenser för kommuner och regioner.....	497

9.6.3	Finansieringsförslag för kostnaderna för det offentliga.....	500
9.6.4	Förslagens konsekvenser för andra enskilda.....	501
9.6.5	Förslagens konsekvenser för företag.....	502
9.6.6	Andra konsekvenser	521
9.6.7	Åtgärder för proportionaliteten av förslagen	524
9.6.8	Tidpunkten för ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	525
9.6.9	Utvärderingen av förslagen.....	526
9.6.10	Förslagets förenlighet med Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten.....	528
10	Författningskommentar	531
10.1	Förslaget till lag om offentlig säljverksamhet	531
10.2	Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	547
10.3	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	565
10.4	Förslaget till förordning om offentlig säljverksamhet.....	566
10.5	Förslaget om förordning om ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket.....	567
Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2023:136	569
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2024:20.....	577

Förkortningar

1982 års konkurrenslag	Konkurrenslag (1982:729)
1993 års konkurrenslag	Konkurrenslag (1993:20)
Anmälningssåläggande	Ett åläggande att anmäla en företagskoncentration enligt 4 kap. 7 § 1 konkurrenslagen (2008:539)
Bet.	Betänkande
BKartA	Bundeskartellamt
CMA	Competition and Markets Authority
Delgivningslagen	Lagen (2021:79) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet
Dir.	Direktiv
Dnr	Diarienummer
DMA-förordningen	Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1925 av den 14 september 2022 om öppna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och (EU) 2020/1828 (Förordningen om digitala marknader)

ECN+-direktivet	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	Europeiska unionen
EUF-fördraget	Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Europakonventionen	Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
Förordning 1/2003	Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget
GWB	Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen
Informationsåläggande	Ett åläggande enligt 5 kap. första stycket 1 konkurrenslagen (2008:579)
Koncentrationsförordningen	Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer
Konkurrensrådet	Rådet för konkurrens på lika villkor mellan privat och offentlig sektor (dir. 1997:145)
Konkurrensverkets instruktion	Förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket
Konsekvensutredningsförordningen	Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning

Konkurranseloven	Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger
Kap.	Kapitel
Kommissionen	Europeiska kommissionen
Konkurrenslagen	Konkurrenslagen (2008:579)
LEK	Lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation
LOH	Lagen (2001:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter
LOU	Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling
LUK	Lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner
LUF	Lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna
LUFS	Lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet
MD	Marknadsdomstolens avgöranden
PMD	Patent- och marknadsdomstolen
PMÖD	Patent- och marknadsöverdomstolen
Prop.	Proposition
Rskr.	Riksdagsskrivelse
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SCB	Statistiska centralbyrån
SFS	Svensk författningssamling
SOU	Statens offentliga utredningar
Transparenslagen	Lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Uppgiftsskyldighetslagen	Lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden
Viteslagen	Lagen (1985:206) om viten

Sammanfattning

Utredningens tre uppdrag

En viktig förutsättning för att skapa produktivitet, ökad tillväxt, ekonomiskt välstånd och konkurrenskraft är att det råder en effektiv konkurrens på marknader där företagen bedriver verksamhet. Förhållandena på marknader är föränderliga. Det betyder att med jämna mellanrum måste också förändringar av konkurrenslagstiftningen övervägas för att förbättra konkurrensen i offentlig och privat verksamhet.

Utredningens uppdrag kan delas i tre delar:

- Bör ett nytt, bredare konkurrensverktyg för Konkurrensverket införas i svensk rätt?
- Bör det införas en informationsplikt för företagskoncentrationer som i dag inte omfattas av anmälningsplikt?
- Kan reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet effektiviseras?

Nytt konkurrensverktyg för väl fungerande marknader

Den första delen av utredningsuppdraget har bestått i att analysera och bedöma behovet av ett nytt, bredare konkurrensverktyg, som skulle göra det möjligt för Konkurrensverket att rikta åtgärder mot marknader eller branscher, i stället för enbart mot enskilda företag.

Med förebild i den Europeiska unionens (EU) konkurrensregler är den svenska konkurrenslagen (2008:539) inriktad på att motverka ageranden som kan skada en effektiv konkurrens, nämligen konkurrensbegränsande samarbete mellan företag, företags missbruk av dominerande ställning och förhandsprövning och eventuellt för-

bud mot vissa företagskoncentrationer. Dessutom finns i konkurrenslagen regler om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som gäller offentligt kontrollerade företag. Konkurrensreglerna är alltså inriktade på att stävja enskilda företags konkurrensskadliga beteende, men det saknas befogenhet för Konkurrensverket att besluta om konkurrensfrämjande åtgärder som avser marknaders funktionssätt.

Följande exempel hämtat från bolånemarknaden kan åskådliggöra varför en ny befogenhet att vidta konkurrensfrämjande åtgärder för Konkurrensverket skulle kunna leda till ett skärpt konkurrenstryck på företagen och förbättringar för konsumenterna.

Om det upplevs som svårt för kunder att flytta sina bolån till en annan långgivare försämras konkurrensen på bolånemarknaden. Ett led i att flytta sitt bolån är att kundens så kallade amorteringsunderlag skickas till den nya långgivaren. Amorteringsunderlagen kan skickas elektroniskt, men vissa bolåneföretag har ansett sig kunna skicka amorteringsunderlag endast per post eller kunna överlämna dem i pappersform vid ett fysiskt möte. Många bolånekunder har därför varit hänvisade till en delvis manuell process som tagit flera dagar, trots att en snabbare hantering varit tekniskt möjlig. Den ansvariga tillsynsmyndigheten Finansinspektionen meddelade år 2023 en föreskrift om enklare och snabbare hantering av amorteringsunderlag. Sedan föreskriften infördes måste samtliga bolånegivare kunna tillhandahålla kundens amorteringsunderlag digitalt och skyndsamt.

Exemplet med amorteringsunderlagen är hämtat från marknaden för finansiella tjänster, som är en särreglerad marknad med en särskild tillsynsmyndighet som har befogenhet att utfärda bindande föreskrifter, men kan ändå tjäna som ett konkret exempel.

Konkurrensverket saknar alltså i dag möjlighet att rikta ett konkurrensfrämjande åläggande till samtliga företag på en viss marknad. Av nuvarande regler följer att förbuden i konkurrenslagen enbart kan tillämpas efter det att ett konkurrensbegränsande förfarande har inletts eller åtminstone aviserats. Det innebär att de konkurrensrättsliga förbuden inte kan tillämpas för att reglera framtida förfaranden. Det finns i dag begränsade möjligheter för Konkurrensverket att rikta beteendemässiga eller strukturella ålägganden mot företag som är framåtsyftande, utan åläggandena kan enbart syfta till att undanröja en specifik överträdelse. Det saknas också

en möjlighet för Konkurrensverket att närmare ange vilka åtgärder ett företag ska vidta för att upphöra med ett förfarande som konstaterats strida mot något av förbuden i konkurrenslagen eller Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Dessutom gäller att utredningar om överträdelser av konkurrensreglerna enbart omfattar de företag som misstänks ha gjort sig skyldiga till en överträdelse, men det saknas en möjlighet att ta ett helhetsgrepp avseende en viss marknad. I fråga om företagskoncentrationer möjliggör koncentrationskontrollen i dag inte åtgärder som rör konkurrensen i stort på den aktuella marknaden.

Enligt utredningens bedömning finns det konkurrensproblem på svenska marknader som inte kan åtgärdas effektivt med stöd av dagens regler. Utredningens slutsats är därför att nuvarande konkurrensregler bör kompletteras med möjligheter för Konkurrensverket att besluta om framåtsyftande och konkurrensfrämjande åtgärder som ett komplement till befintliga konkurrensregler och annan lagstiftning.

Flera länder i Sveriges omedelbara närområde, som Danmark, Norge, Island och Tyskland har alla infört liknande konkurrensverktyg för bättre fungerande marknader. Förenade kungariket Storbritannien och Nordirland (Förenade kungariket) har med goda erfarenheter haft ett sådant konkurrensverktyg i sin nuvarande form sedan början av 2000-talet.

Det viktigaste skälet för Sverige att införa liknande regler som flera av våra grannländer redan har beslutat om är att det skulle kunna leda till förbättrad konkurrens på svenska marknader. Det vore även ett sätt att möta nya utmaningar för konkurrensen som kan uppstå exempelvis på digitala marknader eller att åtgärda problem på marknader som länge dragits med otillräcklig konkurrens på grund av strukturella brister. Utredningen innehåller en genomgång av forskningsläget avseende hur väl konkurrensen fungerar internationellt och i Sverige. Det finns stöd för att koncentrationsnivåerna på konsumentmarknader i Sverige är relativt höga vid en internationell jämförelse. Inom forskningen betonas också vikten av en effektiv konkurrenstillsyn och ändamålsenliga befogenheter för konkurrensmyndigheter.

De föreslagna reglerna är tänkta att fungera på följande sätt.

Baserad på den kännedom Konkurrensverket har om förhållandena på en eller flera marknader tar verket ställning till om det

finns hinder för en effektiv konkurrens på de aktuella marknaderna. Konkurrensverket ska också ta ställning till om konkurrensfrämjande åtgärder som verket kan besluta om vore ändamålsenliga i det aktuella fallet.

På grundval av sina överväganden offentliggör verket sin intention att rikta konkurrensfrämjande åtgärder mot företag på de aktuella marknaderna samt anger vilka hinder för konkurrensen som åtgärderna syftar till att undanröja. Mellan offentliggörandet av de åtgärder Konkurrensverket planerar att vidta och det faktiska beslutet om åtgärder får det förflyta högst 18 månader, med möjlighet till ytterligare sex månaders förlängning. Konkurrensverket får också godta åtaganden från företag i stället för att själv utforma åtgärderna.

Innan Konkurrensverket har rätt att meddela beslut riktade mot företag, måste verket göra ett utkast till beslut allmänt tillgängligt för samråd. Samrådet ska hållas brett och omfatta bland annat de berörda företagen, andra marknadsaktörer eller intresseorganisationer och relevanta myndigheter.

De ålägganden som Konkurrensverket ska kunna besluta om får både vara inriktade på företags beteenden på marknaden, och vara av strukturell art. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget. Utredningens bedömning är att förslagen är väl förenliga med såväl Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), som med all unionsrätt.

Konkurrensverket föreslås få beslutanderätt i fråga om den nya befogenheten att besluta om åtgärder för att främja en effektiv konkurrens. Verket ska vidare kunna godta åtaganden från företag, kunna ompröva beslut vid behov, besluta om utredningsskadeavgift i vissa fall, samt kunna besluta att förena vissa beslut med vite. Konkurrensverkets beslut i dessa frågor får överklagas till patent- och marknadsdomstolarna.

Informationsplikt vid företagskoncentrationer

I den andra delen av utredningsuppdraget har ingått att överväga införandet av en ny informationsplikt, utöver den nuvarande anmälningsplikten i samband med företagskoncentrationer.

En företagskoncentration uppstår exempelvis när två självständiga företag slås samman till ett. Därigenom minskar antalet konkurrerande företag på en given marknad och det kan leda till sämre konkurrens. De svenska reglerna har utformats med EU:s regler om företagskoncentrationer som förebild. Konkurrenslagen innehåller bestämmelser som medför att vissa företag måste anmäla en planerad företagskoncentration till Konkurrensverket innan den får genomföras. Konkurrensverket får därigenom möjlighet att ta ställning till företagskoncentrationens eventuellt negativa effekter på konkurrensen. Verket har möjlighet att förbjuda företagskoncentrationer som bedöms vara skadliga för konkurrensen. Ett sådant beslut kan efter överklagande prövas i domstol.

Med nuvarande regler gäller anmälningsplikten relativt stora företag, nämligen koncentrationer där de berörda företagen under föregående räkenskapsår i Sverige har haft en omsättning som överstiger en miljard kronor och minst två av företagen har haft en omsättning som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen. Om företagen har haft en omsättning som överstiger en miljard kronor, men där minst två av företagen inte har haft en omsättning som överstiger 200 miljoner kronor, får Konkurrensverket ålägga en part i koncentrationen att anmäla den om det finns särskilda skäl. Det finns också en möjlighet för företag att frivilligt anmäla en företagskoncentration till Konkurrensverket.

Nuvarande regler medför att ett stort antal oproblematiska företagskoncentrationer är anmälningspliktiga, medan andra potentiellt konkurrensskadande företagskoncentrationer inte träffas av anmälningsplikten. Under perioden 2019–2023 har Konkurrensverket handlagt 494 anmälningar om koncentrationer. Nästintill samtliga anmälningar har lämnats utan åtgärd. Däremot föreligger ingen anmälningsplikt till exempel om ett företag med en stor marknadsandel förvärvar många småföretag vars omsättning understiger 200 miljoner kronor. Över tid kan företaget få en position på marknaden som innebär att konkurrensen påtagligt hämmas.

Omsättningströsklarna i konkurrenslagen träffar inte heller förvärv av företag som har ett högt värde, men låg omsättning. Inom den digitala sektorn har det uppmärksamats att det finns förvärv där stora företag har köpt mindre konkurrenter som har haft en mycket låg omsättning. Syftet kan då vara att företag köper upp en konkurrent eller potentiell konkurrent för att undvika att

den på sikt blir en stark konkurrent. Omsättningströsklarna har med andra ord en begränsad träffsäkerhet.

Konkurrensverket kan i dag få information om företagskoncentrationer som inte är anmälningsskyldiga genom anmälningar som görs enligt associationsrättslig lagstiftning, mediebevakning, klagomål eller tips. Vi bedömer dock att dessa informationskällor inte är tillräckligt träffsäkra för att fylla verkets informationsbehov.

I enlighet med våra direktiv har vi studerat några länder som redan har en informationsplikt som omfattar fler företag än dem som omfattas av den i lag föreskrivna anmälningsskyldigheten.

Vi bedömer att en väl fungerande konkurrens på enskilda marknader i Sverige skulle stärkas av om Konkurrensverket fick information om vissa företagskoncentrationer som i dag inte omfattas av anmälningsskyldighet. Vår slutsats är därför att en informationsplikt bör införas i konkurrenslagen. Vår bedömning är att en lagändring skulle öka koncentrationsreglernas träffsäkerhet.

Den lösning som utredningen föreslår är att Konkurrensverket ges befogenhet att ålägga ett företag en informationsplikt avseende bland annat uppgift om parterna i koncentrationen, en beskrivning av koncentrationen samt tidpunkten för dess genomförande. Konkurrensverket ska sedan kunna använda den information som lämnats för att i nästa skede kunna ålägga en part i företagskoncentrationen att anmäla den till verket för prövning. Informationsplikten ska inte vara avgränsad till vissa sektorer.

Information om en företagskoncentration ska få lämnas så snart ett företag kan visa att de avser att genomföra en koncentration. Informationen ska i vart fall lämnas innan företagskoncentrationen genomförs. Ett åläggande om informationsplikt ska kunna gälla i högst två år.

Om Konkurrensverket har fått information om en företagskoncentration till följd av ett åläggande om informationsplikt, ska verket inom 15 arbetsdagar antingen meddela ett anmälningsskyldighetsåläggande eller besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd. Tidsfristen ska räknas från den dag verket fick del av informationen. Ett fullföljdsförbud ska gälla under 15-dagarsfristen.

Utredningen föreslår även att sekretess ska gälla vid Konkurrensverkets rådgivning inför det att information om en företagskoncentration lämnas. När information om en koncentration väl kommit in till verket bör sekretess gälla om det kan antas att den

enskilde lider skada om uppgiften röjs. Vi föreslår slutligen att Konkurrensverket ges möjlighet att besluta om utredningsskadeavgift vid undersökningar av företagskoncentrationer av hänsyn till intresset av en effektiv handläggning.

Ny lag om offentlig säljverksamhet – från KOS till LOS

Den tredje delen av utredningsuppdraget har varit att överväga om de nuvarande reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör ändras. Vid sidan om förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning finns i konkurrenslagen särskilda bestämmelser som gäller när staten, en kommun eller en region bedriver säljverksamhet, alltså säljer varor eller tjänster direkt till konsumenter eller företag. Exempel kan vara att en kommun eller en region driver ett café, restaurang eller gym, konferensverksamhet eller installerar laddstolpar hos privatpersoner. Det kan också vara fråga om en statlig aktör som har till uppdrag att vara verksam på en viss marknad.

Enligt den nuvarande regeln i konkurrenslagen, som brukar kallas konfliktlösningsregeln, får staten, en kommun eller en region förbjudas att i en säljverksamhet tillämpa ett visst förfarande om det snedvrider, eller är ägnat att snedvrida, förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens. En kommun eller en region – men inte staten – får förbjudas att bedriva en viss säljverksamhet i fall som snedvrider konkurrensen, dock inte om verksamheten är förenlig med lag.

Utredningens uppgift har varit att analysera hur bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet skulle kunna utformas på ett mer ändamålsenligt sätt för att motverka konkurrensbegränsande beteenden av offentliga aktörer på lokala marknader, liksom att analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas även mot statliga aktörer.

Utredningen har analyserat rättspraxis, gått igenom redan genomförda utvärderingar av de nuvarande reglerna och tagit del av Konkurrensverkets, näringslivets och offentliga aktörers synpunkter på regelverket.

Vi har kunnat konstatera att ärenden som gäller konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet kräver omfattande utredningsresurser från Konkurrensverkets sida, främst i fråga om att kunna bevisa omfattningen av den relevanta marknaden. Detta kan ha bidragit till att verket kunnat genomföra en fördjupad utredning i endast ett fåtal ärenden per år.

Utredningens kontakter med näringslivet respektive offentliga aktörer visar att det från näringslivets sida, särskilt bland små- och mellanstora företag, finns ett utbrett missnöje med hur det nuvarande regelverket fungerar. Företrädare för offentliga aktörer framhåller att de vill se goda villkor för näringslivet och att de ser som sin uppgift att leverera affärsmässig samhällsnytta.

För ett privat företag som säljer varor och tjänster på öppna marknader kan konkurrens från en offentlig aktör upplevas som ett hinder för den egna verksamheten, beroende på de vitt skilda förutsättningarna för offentlig respektive privat säljverksamhet.

Skilnaderna består främst i att en säljverksamhet som bedrivs av staten, en kommun eller en region kan

- drivas utan vinstkrav,
- drivas utan hänsyn till risken att försättas i konkurs,
- finansieras med offentliga medel eller få mer förmånliga lånevillkor än en privat aktör,
- nyttja personal, lokaler och utrustning som annars används i anslagsfinansierad verksamhet, och
- dra nytta av sin myndighetsutövande funktion.

Dessa fördelar har inte en privat aktör. Privata aktörer tar själva risker med egna eller lånade medel och måste se till att verksamheten går runt för att kunna betala sina kostnader. Om privata aktörer vill utveckla sin verksamhet krävs också att den ger avkastning på investerat kapital och gjorda arbetsinsatser. Offentliga aktörer driver typiskt sett inte sina verksamheter på ett vinstmaximerande sätt. De tvingas inte heller att bedriva sina verksamheter på ett effektivt sätt för att kunna behålla eller öka sina marknadsandelar.

Offentliga aktörers fördelar medför att spelplanen mellan offentliga och privata aktörer blir ojäm. Blotta närvaron av offentliga

aktörer på en marknad för försäljning av varor och tjänster kan innebära att privata aktörer inte får samma möjligheter att bedriva och utveckla sin säljverksamhet som de skulle ha haft om deras offentligt ägda konkurrent agerade utifrån privata företags förutsättningar. Om den offentliga aktören till exempel kan hålla lägre priser än vad den har kostnader för i sin verksamhet kan en privat aktör på sikt tvingas att lämna marknaden, oavsett hur effektivt den bedriver sin verksamhet. Att privata och offentliga aktörer inte konkurrerar på lika villkor hämmar i sin tur förutsättningarna för att en effektiv konkurrens ska kunna utvecklas och råda på marknaden.

De problem som kan uppstå när staten, en kommun eller en region bedriver säljverksamhet på marknaden har i hög grad uppmärksammats i Sverige sedan 1990-talet. Med inrättandet av Konkurrensverket 1992 och införandet av en ny konkurrenslag som vilade på förbudsprincipen 1993 väcktes förhoppningar om att verket skulle kunna agera mot vad som uppfattades som osund konkurrens från offentliga aktörer. Utredningar som SOU 1995:105 pekade på att offentliga aktörer har fördelar som privata aktörer saknar när de bedriver säljverksamhet och att konkurrensen därmed inte sker på lika villkor.

Vi konstaterar att de sedan år 2010 gällande reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet inte har varit tillräckliga för att åtgärda fall av konkurrens på olika villkor som särskilt mindre företag säger sig uppleva från offentliga aktörer.

Enligt utredningens bedömning påverkas genomslaget för reglerna om offentlig säljverksamhet sannolikt negativt av att de utgör en del av konkurrenslagens regler. En förutsättning för att tillämpa konkurrenslagets regler är regelmässigt att den relevanta produktmarknaden och den relevanta geografiska marknaden först definieras, vilket förutsätter en ekonomisk analys som ofta är mycket resurskrävande att genomföra. Det betyder att när ett företag som driver exempelvis ett café eller ett gym anser att en offentlig aktör bedriver konkurrensbegränsande säljverksamhet och anmäler det till Konkurrensverket, måste verket avsätta omfattande utredningsresurser för att korrekt kunna definiera den relevanta lokala marknaden.

Utredningens slutsats är att reglerna om offentlig säljverksamhet bör genomgå en genomgripande förändring för att bättre mot-

svara samhällets behov. Man bör vända på perspektivet och utgå från att enskilda företag, hur liten den lokala marknaden än är, påverkas av offentlig säljverksamhet av varor och tjänster. Den nuvarande konfliktlösningsregeln bör ersättas med en egen lag som vilar på förbudsprincipen. Vi bör alltså gå från KOS till LOS.

Med utredningens förslag ska det fortsättningsvis vara förbjudet för en offentlig aktör att bedriva en säljverksamhet, eller att i en säljverksamhet tillämpa ett förfarande, som på ett otillbörligt sätt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden. Förbudet ska dock inte gälla en säljverksamhet eller ett förfarande som är försvarbart från allmän synpunkt.

Att fokus för bedömningen skiftas från konkurrenseffekter på en konkurrensrättsligt korrekt avgränsad marknad till att utgå från den privata aktörens verksamhet och den marknad denne verkar på bör innebära att reglerna blir mer ändamålsenliga. Vi föreslår samtidigt en ventil från förbudet för verksamheter och förfaranden som är att betrakta som försvarbara från allmän synpunkt.

Prövningen av om en verksamhet eller ett förfarande är förbjudet görs alltså i två steg. I steg ett prövas om verksamheten eller förfarandet otillbörligt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden. Om så är fallet är verksamheten eller förfarandet som utgångspunkt förbjuden. I steg två prövas om förfarandet eller verksamheten är försvarbart från allmän synpunkt. Om så är fallet är förfarandet eller verksamheten inte förbjuden.

Vi föreslår även att tillämpningsområdet för reglerna utvidgas så att statliga aktörer behandlas på samma sätt som kommunala och regionala aktörer, det vill säga att en säljverksamhet som inte är en direkt följd av ett riksdagsbeslut bör kunna omfattas av förbudet mot offentlig säljverksamhet. Det saknas enligt utredningens bedömning hållbara skäl för att statliga aktörer ska kunna bedriva säljverksamhet som på ett otillbörligt sätt påverkar möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknader utan att det kan motiveras av ett allmänt intresse.

För att öka reglernas genomslag och effektivitet föreslår vi vidare att staten, en kommun och en region vart fjärde år måste utvärdera hur dess säljverksamheter förhåller sig till förbudet mot

otillbörlig offentlig säljverksamhet. Resultatet av utvärderingen ska dokumenteras.

Därutöver föreslår utredningen att offentliga aktörer som bedriver säljverksamhet varje år ska upprätta en särskild redovisning över säljverksamheten, om inte detta redan följer av särskilda föreskrifter. I redovisningen ska säljverksamhetens organisation och finansiering beskrivas, intäkter och kostnader i säljverksamheten redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, och de principer och metoder som tillämpas för beräkning och fördelning av intäkter och kostnader för olika verksamheter anges.

Konkurrensverket ska utöva tillsyn över lagen om offentlig säljverksamhet och besluta om lagens tillämpning i första instans. Konkurrensverket ska ha tillgång till samtliga de utrednings- och påtryckningsbefogenheter som verket normalt har, med undantag från möjlighet att genomföra platsundersökning och besluta om utredningsskadeavgift. Konkurrensverket ska alltså kunna meddela en offentlig aktör ett föreläggande om att upphöra med en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Föreläggandet får innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelsen ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för den offentlige aktören. Föreläggandet ska gälla omedelbart om inte något annat beslutas. Besluten får förenas med vite. Konkurrensverket får också godta åtaganden från offentliga aktörer. Därutöver föreslår utredningen även att uppgiftslämnarens identitet bör kunna skyddas genom sekretess.

Det är av vikt för reglernas efterlevnad att Konkurrensverket och ytterst domstolarna har möjlighet att utfärda sanktioner mot offentliga aktörer som överträtt förbudet. Konkurrensverket ska därför kunna besluta om en särskild marknadsstörningsavgift på högst 20 miljoner kronor då en offentlig aktör eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet.

Konkurrensverkets beslut om förelägganden om utredningsåtgärder, om att upphöra med överträdelser, att återkalla ett beslut om att godta ett åtagande samt om marknadsstörningsavgift enligt lagen om offentlig säljverksamhet ska kunna överklagas.

En nyordning som utredningen föreslår är att överklaganden av beslut om offentlig säljverksamhet ska prövas av allmän förvalt-

ningsdomstol, alltså förvaltningsrätt, kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen som sista instans i stället för patent- och marknadsdomstolarna.

Skälet bakom den föreslagna ordningen är följande. Så länge som tyngdpunkten i ärenden om konkurrensbegränsande säljverksamhet har varit en konkurrensrättslig bedömning, särskilt vad avser definitionen av den relevanta marknaden, har det varit motiverat att domstolsprövningen bör ske i patent- och marknadsdomstolarna som har särskild kompetens i konkurrensrätt.

Det skiftade perspektivet som utredningen nu föreslår medför att prövningen främst kommer att gälla i vilken utsträckning den offentliga aktörens agerande har stöd i lag, föreskrifter eller, i förekommande fall, ligger inom ramen för den kommunala kompetensen samt om verksamheten är försvarbar ur allmän synpunkt. För en sådan prövning framstår de allmänna förvaltningsdomstolarna som bäst lämpade. I förhållande till kommuners och regioners säljverksamhet är det också av särskilt intresse att frågor som ytterst rör gränserna för den grundlagsskyddade kommunala självstyrelsen prövas av Högsta förvaltningsdomstolen.

Summary

The Inquiry's three remits

Effective competition in markets in which undertakings conduct operations is an important prerequisite for creating productivity, increased growth, economic prosperity and competitiveness. Market conditions change, which means that amendments to competition legislation must also be regularly considered in order to improve competition in both public and private sectors.

The Inquiry's remit can be divided into three parts:

- Should a new, broader competition tool for the Swedish Competition Authority be introduced in Swedish law?
- Should a duty to provide information about mergers not currently covered by a notification obligation be introduced?
- Could rules on anti-competitive public sales activities be streamlined?

New competition tool for well-functioning markets

The first part of the Inquiry's remit consisted of analysing and assessing the need for a new, broader competition tool, which would enable the Swedish Competition Authority to direct measures towards markets or sectors instead of just individual undertakings.

With European Union competition law as the model, the Swedish Competition Act aims to counter actions that could harm effective competition, namely anti-competitive cooperation between undertakings, abuse of a dominant position by undertakings, and assessment and possible prohibitions of certain mergers. In addition, the

Swedish Competition Act contains rules on anti-competitive public sales activities concerning publicly controlled undertakings. These competition rules thus aim to curb anti-competitive behaviour by individual undertakings, but the Authority lacks the possibility to decide on pro-competitive measures concerning the functioning of markets.

The following example from the mortgage market may illustrate why new pro-competitive powers for the Swedish Competition Authority could lead to greater competitive pressure on undertakings and improvements for consumers.

If it is perceived as difficult for customers to transfer their mortgages to another lender, competition on the mortgage market is weakened. One step in transferring a mortgage is sending the customer's amortisation documentation to the new lender. While amortisation documents can be sent electronically, some lenders have considered that they can only send amortisation documents by post or hand them over in paper form at a physical meeting. Many mortgage customers have therefore been referred to a partially manual process that takes several days, despite swifter handling being technologically possible. The Swedish Financial Supervisory Authority, which is the responsible supervisory authority, issued a regulation in 2023 on simpler and faster handling of amortisation documents. Since this regulation was introduced, all mortgage lenders must be able to provide customers' amortisation documents digitally and swiftly.

The example of amortisation documents is taken from the market for financial services, which is a separately regulated market with a special supervisory authority that has power to issue binding regulations, but it can nevertheless serve as a concrete example.

The Swedish Competition Authority thus currently lacks the possibility to direct pro-competition injunctions to all undertakings in a certain market. The current rules mean that the prohibitions in the Swedish Competition Act can only be applied after an anti-competitive practice has been initiated or at least announced. This means that the competition law prohibitions cannot be applied to regulate future practices. There are currently limited possibilities for the Authority to impose behavioural or structural remedies on undertakings that are forward-looking; the remedies may only aim to eliminate a specific infringement. Nor is there a possibility for

the Authority to specify the measures that an undertaking must take in order to cease a practice found to violate one of the prohibitions in the Swedish Competition Act or the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). In addition, investigations into infringements of the competition rules only cover undertakings suspected of having committed an infringement; there is no possibility to take a holistic approach to a certain market. In the case of mergers, merger control does not currently allow for measures concerning competition as a whole in the market in question.

In the Inquiry's view, there are competition problems in Swedish markets that cannot be effectively remedied pursuant to the current rules. The Inquiry's conclusion is therefore that current competition rules should be supplemented with possibilities for the Swedish Competition Authority to decide on forward-looking and pro-competitive measures as a supplement to existing competition rules and other legislation.

Several countries in Sweden's immediate proximity, such as Denmark, Norway, Iceland and Germany, have introduced similar competition tools for better-functioning markets. The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland has successfully had such a competition tool in its current form since the early 2000s.

The most important reason for Sweden to introduce similar rules to those already adopted by several of its neighbours is that it could lead to improved competition in Swedish markets. It would also be a way to address new challenges to competition that may arise, for example, in digital markets or to address problems in markets that have long had a lack of competition due to structural deficiencies. The Inquiry contains a review of current research on how well competition is working internationally and in Sweden. There is support indicating that concentration levels in consumer markets in Sweden are relatively high by international standards. The research also emphasises the importance of effective competition enforcement and appropriate powers for competition authorities.

The proposed rules are intended to work as follows.

Based on the Swedish Competition Authority's knowledge of the conditions in one or more markets, the Authority considers whether there are obstacles to effective competition in the markets in question. The Swedish Competition Authority should also con-

sider whether any pro-competitive measures that the Authority can decide on would be appropriate in the current case.

On the basis of its considerations, the Swedish Competition Authority publishes its intention to direct pro-competition measures towards undertakings in the markets in question and indicates the obstacles to competition that the measures aim to remove. A maximum of 18 months may elapse between the publication of the measures the Authority intends to take and the actual decision on the measures, with the possibility of an additional six-month extension. The Authority may also accept commitments from undertakings instead of the Authority designing the measures itself.

Before the Swedish Competition Authority is authorised to issue decisions against undertakings, it must make a draft decision publicly available for consultation. This consultation should be broad and include the concerned undertakings, other market actors or stakeholder organisations, and relevant government agencies.

The measures that the Swedish Competition Authority will be able to adopt may both target the behaviour of undertakings on the market and be of a structural nature. When choosing between measures that are equally effective, the measure that is least burdensome for the undertaking should be chosen. The Inquiry finds that the proposals are compatible with both the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, and EU law.

The Inquiry proposes that the Swedish Competition Authority be given decision-making powers on measures to promote effective competition. The Authority should also be able to accept commitments from undertakings, review decisions if necessary, adopt fines for not following the measures resulting from an investigation in certain cases and decide to combine certain decisions with financial penalties. The Authority's decisions in these matters may be appealed to the Patent and Markets Courts.

Duty to provide information about mergers

The second part of the Inquiry's remit has included considering the introduction of a new duty to provide information, in addition to the current notification obligation for mergers. A merger occurs

for example when two independent undertakings merge into one. This reduces the number of competing undertakings in a given market and can lead to weaker competition. The Swedish rules have been modelled on the EU rules on mergers. The Swedish Competition Act contains provisions that require certain undertakings to notify the Swedish Competition Authority of a planned merger before it may be implemented. This gives the Authority the opportunity to consider the merger's potential negative effects on competition. The Authority has the possibility to prohibit mergers that are deemed harmful to competition. Such a decision can be examined by a court following an appeal.

Under the current rules, the notification obligation applies to relatively large undertakings, namely mergers in which the undertakings involved have had a turnover exceeding SEK 1 billion during the preceding fiscal year in Sweden and at least two of the undertakings have each had a turnover exceeding SEK 200 million. If the undertakings have had a turnover exceeding SEK 1 billion, but at least two of the undertakings have not had a turnover exceeding SEK 200 million, the Swedish Competition Authority may require a party to the merger to provide notification if there are special reasons. There is also a possibility for undertakings to voluntarily notify the Authority of a merger.

The current rules mean that a large number of unproblematic mergers are subject to notification, while other potentially anti-competitive mergers are not subject to the notification requirement. During the period 2019–2023, the Swedish Competition Authority has handled 494 merger notifications. Almost all notifications have been cleared with no action taken. However, there is no notification obligation if, for example, an undertaking with a large market share acquires many small undertakings whose turnover is less than SEK 200 million. Over time, the undertaking could gain a position on the market that tangibly hampers competition.

Nor do the turnover thresholds in the Swedish Competition Act apply to acquisitions of undertakings with a high value but low turnover. In the digital sector, attention has been drawn to acquisitions in which large undertakings have bought smaller competitors with very low turnover. The aim may be for undertakings to buy up a competitor or potential competitor to prevent it from becoming

a strong competitor in the long term. In other words, these turn-over thresholds have limited effectiveness.

The Swedish Competition Authority can currently obtain information about mergers that are not subject to a notification requirement through notifications made under company law or in media coverage, complaints or tips. However, our assessment is that these sources of information are not sufficiently accurate to fulfil the Authority's need for information.

In accordance with our terms of reference, we have studied some countries that already have a duty to provide information that applies to more undertakings than those covered by the notification obligation prescribed by law.

We find that well-functioning competition in individual markets in Sweden would be strengthened if the Swedish Competition Authority received information about certain mergers that are not currently covered by a notification requirement. Our conclusion is therefore that a duty to provide information should be introduced in the Swedish Competition Act. Our assessment is that a legislative amendment would increase the effectiveness of merger regulations.

The solution proposed by the Inquiry is to authorise the Swedish Competition Authority to impose a duty to provide information on an undertaking regarding the parties to the merger, a description of the merger and the time of its implementation. The Competition Authority should then be able to use the information provided to be able to require a party to the merger to notify it to the Authority for review (notification order) at the next stage. The duty to provide information should not be limited to certain sectors.

It should be possible to provide information about a merger as soon as an undertaking can show that it intends to conduct a merger. In any case, this information should be provided before the merger is implemented. A duty to provide information should be able to apply for a maximum of two years.

If the Swedish Competition Authority has received information about a merger as a result of a duty to provide information it should – within 15 working days – either issue a notification requirement or decide to leave the merger without taking action. This time limit should be calculated from the day on which the Authority received the information. A prohibition of further action should apply during this 15-day period.

The Inquiry also proposes that secrecy apply to advice given by the Swedish Competition Authority prior to the submission of information about a merger. Once the Authority has received information about a merger, secrecy should apply if it can be assumed that an individual will suffer harm, loss or damage if the information is divulged. Finally, we propose that the Authority be given the possibility to impose fines for not following the measures resulting from merger investigations in the interests of efficient processing.

New Act on public sales activities

The third part of the Inquiry's remit has been to consider whether the current rules on anti-competitive public sales activities should be amended. In addition to the prohibitions against anti-competitive cooperation and abuse of a dominant position, the Swedish Competition Act contains special provisions that apply when the State, a municipality or a region conducts sales activities, i.e. sells goods or services directly to consumers or undertakings. Examples include a municipality or a region running a café, restaurant, gym or conference centres, or installing charging points for private individuals. It may also involve a state actor tasked with operating in a particular market.

Under the current rule in the Swedish Competition Act – commonly referred to as the conflict resolution rule – the State, a municipality or a region may be prohibited from applying a certain practice in a sales activity if it distorts or is likely to distort the conditions for effective competition in the market, or if it impedes or is likely to impede the occurrence or the development of such competition. A municipality or region – but not the State – may be prohibited from conducting a particular sales activity in cases that distort competition, though not if the activity is permitted by law.

The Inquiry has been tasked with analysing how the provisions on anti-competitive public sales activities could be formulated in a more appropriate way to counteract anti-competitive behaviour by public actors in local markets, as well as analysing whether it should also be possible to prohibit state actors' activities.

The Inquiry has analysed case-law, reviewed past evaluations of the current rules and considered the views of the Swedish Competition Authority, the business sector and public actors on the current rules.

We have been able to establish that cases concerning anti-competitive public sales activities require extensive investigation resources on the part of the Swedish Competition Authority, primarily in terms of being able to prove the scope of the relevant market. This may have contributed to the Authority only being able to conduct an in-depth investigation in a few cases per year.

The Inquiry's contacts with the business sector and public actors show that there is widespread dissatisfaction on the part of the business community, particularly among small and medium-sized undertakings, with how the current regulatory framework works. Representatives of public actors emphasise that they want to see good conditions for business and that they see their task as delivering commercial social benefits.

For a private undertaking selling goods and services on open markets, competition from a public actor can be perceived as an obstacle to its own business, due to the widely differing conditions for public and private sales activities.

The main differences are that a sales organisation run by the State, a municipality or a region can:

- be run on a non-profit basis;
- be run without considering the risk of bankruptcy;
- be financed by public funds or have more favourable loan conditions than a private actor;
- utilise staff, premises and equipment otherwise used in activities funded by appropriations; and
- benefit from its public authority function.

A private actor does not have these advantages. Private undertakings take risks with their own or borrowed funds and must ensure that their activities are viable in order to pay for their costs. If private undertakings wish to develop their activities, they also need to generate a return on the capital and labour invested. Public actors typically do not run their operations in a profit-maximising

way. Nor are they forced to effectively conduct their activities in order to maintain or increase their market share.

Public actors' advantages create an uneven playing field between them and private actors. The mere presence of public actors in a market for the sale of goods and services may mean that private actors do not have the same opportunities to operate and develop their sales activities as they would have if their publicly owned competitor acted based on private undertakings' conditions. For example, if the public actor is able to keep prices below the costs of its operations, a private actor may eventually be forced to leave the market, regardless of how effectively it conducts its operations. The fact that private and public actors do not compete on equal terms in turn hampers the conditions for effective competition to develop and prevail in the market.

The problems that can arise when the State, a municipality or a region conducts sales activities in the market have received extensive attention in Sweden since the 1990s. With the establishment of the Swedish Competition Authority in 1992 and the introduction of a new competition law based on the prohibition principle in 1993, hopes were raised that the Authority would be able to act against what was perceived as unhealthy competition from public actors. Inquiries such as SOU 1995:105 indicated that public actors have advantages that private actors lack when conducting sales activities, and that competition thus does not take place on equal conditions.

We find that the rules on anti-competitive public sales activities that have applied since 2010 have not been sufficient to remedy cases of competition on unequal terms that smaller undertakings in particular claim to experience from public actors.

In the Inquiry's view, the impact of the rules on public sales activities is likely negatively affected by the fact that they form part of the rules of the Swedish Competition Act. A prerequisite for applying the rules of the Act is in many cases that the relevant product market and geographic market are first defined, which requires an economic analysis that is often very resource-intensive to conduct. This means that when an undertaking that runs a café or a gym, for example, considers a public actor to be conducting anti-competitive sales activities and reports this to the Swedish Competition Authority, the Authority must allocate extensive

investigation resources to be able to correctly define the relevant local market.

The Inquiry's conclusion is that the rules on public sales activities should undergo a fundamental change to better meet the needs of society. The perspective should be reversed and based on the fact that individual undertakings, however small the local market, are affected by public sales of goods and services. The current conflict resolution rule should be replaced by a separate law based on the prohibition principle.

In accordance with the Inquiry's proposal, it will be prohibited for a public actor to conduct a sales activity, or to apply a practice in a sales activity, that unduly affects or is likely to affect the possibilities for private actors to conduct operations in the market. However, this prohibition should not apply to a sales activity or practice that is justified in the public interest.

Shifting the focus of the assessment from the effects on competition in a relevant market that is correctly defined in terms of competition law to the private actor's activities and the market in which it operates should render the rules more appropriate. At the same time, we propose an exemption from the prohibition for activities and practices that can be regarded as justified in the public interest.

The examination of whether a sales activity or practice is prohibited is conducted in two steps. Step one examines whether the activity or practice unduly affects or is likely to affect private actors' opportunities to conduct operations in the market. If this is the case, the activity or practice is generally prohibited. Step two examines whether the activity or practice is justified in the public interest. If this is the case, the activity or practice is not prohibited.

We also propose an extension of the scope of the rules so that state actors are treated in the same way as municipal and regional actors, i.e. that the prohibition on public sales activities should be able to cover sales activities that are not a direct result of a parliamentary decision. In the Inquiry's view, there are no sustainable reasons for state actors to be able to conduct sales activities that unduly affect private actors' opportunities to conduct operations in markets without being justified by a public interest.

To increase the impact and effectiveness of the rules, we also propose that every four years, the State, a municipality or a region

must evaluate how their sales activities relate to the prohibition on unfair public sales activities. The results of the evaluation should be documented.

In addition, the Inquiry proposes that public actors that conduct sales activities prepare a separate report on sales activities annually, unless this is already required by specific regulations. The report should describe the organisation and financing of the sales activities, report revenues and costs in the sales activities separately from revenues and costs in other activities, and indicate the principles and methods applied for calculating and allocating revenues and costs for various activities.

The Swedish Competition Authority should exercise supervision over the Act on public sales activities and decide on the application of the Act in the first instance. The Authority should have access to all the investigative and enforcement powers that it normally has, with the exception of the possibility to conduct on-site investigations and decide on fines for not following the measures resulting from investigations. The Authority should be able to issue a public actor with an order to cease its infringement of the prohibition on anti-competitive public sales activities. This order may include the behavioural or structural measures necessary to cease the infringement. When choosing between measures that are equally effective, the measure that is least burdensome to the public actor should be chosen. The order should apply with immediate effect, unless otherwise decided. These decisions may be combined with a fine. The Authority may also accept commitments from public actors. In addition, the Inquiry proposes the possibility through secrecy to protect the identity of the person submitting information.

For compliance with the rules, it is important that the Swedish Competition Authority, and ultimately the courts, have the possibility to issue sanctions against public actors that have violated the prohibition. The Authority should therefore be able to impose a market disruption fee of up to SEK 20 million when a public actor or someone acting on its behalf intentionally or negligently violates the prohibition on unfair public sales activities.

It should be possible to appeal the Swedish Competition Authority's decisions to order investigative measures, cease infringements, revoke a decision to accept a commitment and on

market disruption fees in accordance with the Act on Public Sales Activities.

One new arrangement proposed by the Inquiry is that appeals of decisions on public sales activities should be examined by a general administrative court, i.e. the administrative court, the administrative court of appeal and the Supreme Administrative Court as the final instance instead of the patent and market courts.

The reasoning behind the proposed arrangement is as follows. As long as the focus in cases of anti-competitive sales activities has been a competition law assessment, especially with regard to the definition of the relevant market, it has been justified that the judicial review should take place in the patent and market courts, which have special expertise in competition law.

The shift in perspective that the Inquiry now proposes means that the examination will primarily concern the extent to which the public actor's behaviour is supported by law or regulations or, where appropriate, is within the scope of municipal competence, and whether the activity is justified in the public interest. The general administrative courts appear to be best suited for such an examination. In relation to the sales activities of municipalities and regions, it is also of particular interest that issues ultimately concerning the limits of constitutionally protected municipal autonomy are examined by the Supreme Administrative Court.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om offentlig säljverksamhet

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om offentlig säljverksamhet som bedrivs i konkurrens med privata aktörer.

2 § I denna lag betyder

offentlig aktör: staten, en kommun, en region eller ett offentligt företag,

offentligt företag: en juridisk person som staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande över genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt, och

säljverksamhet: en verksamhet som består i att tillhandahålla varor, tjänster och andra nyttigheter på marknaden, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Förbud mot otillbörlig offentlig säljverksamhet

3 § Det är förbjudet för en offentlig aktör att bedriva en säljverksamhet, eller att i en säljverksamhet tillämpa ett förfarande, som på ett otillbörligt sätt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden.

Förbudet i första stycket gäller inte en säljverksamhet eller ett förfarande som är försvarbart från allmän synpunkt.

Utvärdering av offentlig säljverksamhet

4 § Staten, en kommun och en region ska vart fjärde år utvärdera hur dess säljverksamhet förhåller sig till bestämmelserna i 3 §. Resultatet av utvärderingen ska dokumenteras.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utvärdering och dokumentation i första stycket.

Särskild redovisning av offentlig säljverksamhet

5 § En statlig myndighet, en kommun eller en region som bedriver säljverksamhet ska årligen upprätta en särskild redovisning över säljverksamheten, om inte annat följer av lag eller annan författning. I redovisningen ska

1. säljverksamhetens organisation och finansiering beskrivas,
2. intäkter och kostnader i säljverksamheten redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, och
3. de principer och metoder som tillämpas för beräkning och fördelning av intäkter och kostnader för olika verksamheter anges.

Om myndigheten, kommunen eller regionen bedriver flera säljverksamheter, ska redovisningen upprättas för var och en av dem.

Kravet på särskild redovisning ska inte gälla för en säljverksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om särskild redovisning av offentlig säljverksamhet enligt 5 §.

Tillsynsmyndighet och utredningsåtgärder

7 § Konkurrensverket utövar tillsyn över denna lag.

8 § Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna utöva tillsyn enligt denna lag får verket förelägga

1. en offentlig aktör, ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,

2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller

3. ett offentligt företag att lämna de uppgifter som en särskild redovisning ska innehålla enligt 5 §.

Ett föreläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte beslutas.

9 § Den som ett föreläggande enligt 8 § första stycket 1 riktas mot är inte skyldig att tillhandahålla en skriftlig handling som

1. kan antas innehålla sådana uppgifter som en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om, och

2. innehas av advokaten eller biträdet eller av den som tystnadsplikten gäller till förmån för.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt första stycket, ska Konkurrensverket omedelbart försegla handlingen och skyndsamt överlämna den till allmän förvaltningsdomstol.

Domstolen ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

Åtgärder mot otillbörlig offentlig säljverksamhet

Föreläggande att upphöra med överträdelse

10 § Konkurrensverket får förelägga en offentlig aktör att upphöra med en överträdelse av förbudet i 3 §.

Ett föreläggande enligt första stycket får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelsen ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för den offentlige aktören.

Ett föreläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Innan Konkurrensverket beslutar om föreläggande för en offentlig aktör, ska denne ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

11 § Om det finns särskilda skäl, får ett föreläggande enligt 10 § meddelas för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts.

Åtaganden

12 § Konkurrensverket får besluta att godta ett åtagande från en offentlig aktör, om det har uppkommit en fråga om att aktören överträder förbudet i 3 §. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett föreläggande enligt 10 §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,
2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller
3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som en part har lämnat.

Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande enligt första stycket, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

Marknadsstörningsavgift

13 § Konkurrensverket får besluta att en offentlig aktör ska betala en särskild avgift (*marknadsstörningsavgift*) om denne eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet överträtt förbudet i 3 §.

En avgift ska inte beslutas i ringa fall.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om marknadsstörningsavgift för en offentlig aktör, ska denne ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

14 § En marknadsstörningsavgift får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande vid vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

En marknadsstörningsavgift får inte heller påföras för åtgärder som vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet. Avgift får dock påföras om beslutet har återkallats med stöd av 12 § andra stycket 3.

15 § Marknadsstörningsavgiften får inte överstiga 20 miljoner kronor.

Marknadsstörningsavgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt följande beaktas:

1. överträdelsens art,
2. säljverksamhetens omfattning och betydelse, och
3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på privata aktörers möjlighet att bedriva sin verksamhet på marknaden.

16 § Ett beslut om marknadsstörningsavgift enligt 13 § ska meddelas inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

17 § Marknadsstörningsavgift ska betalas till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att beslutet om att ta ut avgiften har fått laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Konkurrensverket ska lämna den obetalda avgiften för indrivning om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift faller bort till den del beslutet om avgiften inte har verkställts inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

Vite

18 § Ett föreläggande enligt 8 eller 10 § får förenas med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut om att godta ett åtagande som har lämnats enligt 12 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte beslutas.

19 § En talan om att döma ut vite som har förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket.

Överklagande

20 § Konkurrensverkets beslut enligt 8, 10 och 11 §§, 12 § andra stycket och 13 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

21 § Ett överklagande av ett beslut enligt 11 § ska handläggas skyndsamt.

1. Denna lag träder kraft i den 1 januari 2027 i fråga om 4 och 5 §§ och i övrigt den 1 augusti 2026.

2. Ingripande med marknadsstörningsavgift enligt 13 § får ske endast för överträdelser som har ägt rum efter den 1 augusti 2026.

1.2 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurrenslagen (2008:579)¹

dels att 3 kap. 28–32 §§, 4 kap. 12 och 13 a §§ och 7 kap 2 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 1 §, 3 kap. 7 och 27 §, 4 kap. 7 och 14 §§, 5 kap. 21 §, 6 kap. 1 §, 7 kap. 1 § och 8 kap. 1, 2 och 15 §§, och rubriken närmast före 3 kap. 27 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 4 kap. 19 § ska sättas närmast före 4 kap. 18 §,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 3 a kap. och åtta nya paragrafer, 4 kap. 10 a, 10 b, 16 a, 16 b och 18 §§² och 5 kap. 21 a–c §§, och närmast före 4 kap. 10 a § och 16 a § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §

Denna lag har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en *effektiv* konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

Denna lag har till ändamål att *främja en effektiv konkurrens genom att undanröja och motverka hinder för sådan konkurrens* i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

3 kap.

7 §³

Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § *eller ett förbud enligt 27 eller*

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § som har meddelats vid vite

¹ Senaste lydelse av
3 kap. 28 § 2019:933
3 kap. 29 § 2009:1280
3 kap. 30 § 2009:1280
3 kap. 31 § 2009:1280
3 kap. 32 § 2016:224.

² Tidigare 18 § upphävd genom 2017:986.

³ Senaste lydelse 2021:891.

30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag om talan om utdömande av vitet har väckts, eller

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrensskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet

Offentlig säljverksamhet

27 §⁴

Staten, en kommun eller en region får förbjudas att i en säljverksamhet som omfattas av 1 kap. 5 § första stycket tillämpa ett visst förfarande, om detta

I lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet finns bestämmelser om offentlig säljverksamhet.

1. snedvrider, eller är ägnat att snedvrida, förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller

2. hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens.

Förbud får inte meddelas för förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt.

En kommun eller en region får även förbjudas att bedriva en viss säljverksamhet i fall som avses i första stycket. En sådan verksamhet får dock inte förbjudas, om den är förenlig med lag.

Ett förbud gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

⁴ Senaste lydelse 2019:933.

3 a kap. Konkurrensfrämjande åtgärder

Åläggande

1 §

Om det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader, får Konkurrensverket ålägga ett eller flera företag att vidta åtgärder för att främja en sådan konkurrens.

Ett åläggande enligt första stycket får innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att främja en effektiv konkurrens. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.

Om det finns särskilda skäl för det, får Konkurrensverket bestämma att åläggandet ska gälla omedelbart.

Åtaganden från företag

2 §

I stället för att besluta om ett åläggande enligt 1 §, får Konkurrensverket godta ett åtagande från ett företag. Ett sådant åtagande får godtas om det finns anledning att anta att åtagandet främjar en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid.

Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande mot samma företag enligt 1 §.

Offentliggörande och samråd

3 §

Om Konkurrensverket avser att vidta åtgärder enligt 1 §, ska verket offentliggöra

1. vilken eller vilka marknader som åtgärderna gäller, och

2. vilket eller vilka hinder som åtgärderna syftar till att undanröja.

4 §

Innan Konkurrensverket meddelar ett beslut enligt 1 eller 2 §, ska verket göra ett utkast till beslut allmänt tillgängligt för samråd. Synpunkter på utkastet ska lämnas inom den tid som Konkurrensverket bestämmer.

Konkurrensverket ska göra resultatet av samrådsförfarandet enligt första stycket allmänt tillgängligt.

Tidsfrister

5 §

Ett beslut enligt 1 § ska meddelas senast 18 månader från dagen för offentliggörande av den information som avses i 3 §. Fristen får förlängas en gång, med högst sex månader.

Omprövning

6 §

Om ett beslut enligt 1 § har grundats på en oriktig uppgift, får beslutet omprövas av Konkurrensverket på eget initiativ eller på begäran av någon som berörs av beslutet. Om beslutet ändras till nackdel för en part ska den oriktiga uppgiften vara av väsentlig betydelse för beslutet.

7 §

Om ett beslut enligt 1 eller 2 § inte längre behövs eller inte längre är lämpligt, får beslutet omprövas av Konkurrensverket på eget initiativ eller på begäran av någon som berörs av beslutet.

8 §

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt 2 § om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende, eller

2. beslutet i någon väsentlig del grundats på en oriktig uppgift.

Om ett beslut har återkallats enligt första stycket, tillämpas 1 §.

4 kap.

7 §

Om omsättningskravet enligt 6 § 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i 6 § 2, får

1. Konkurrensverket ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen, när det är påkallat av särskilda skäl, eller

2. part eller annan medverkande i en koncentration frivilligt anmäla koncentrationen.

Om Konkurrensverket har fått information om företagskoncentrationen enligt 10 b §, ska verket inom 15 arbetsdagar antingen meddela ett beslut om åläggande enligt första stycket 1 eller besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd. Tidsfristen räknas från den dag verket fick del av informationen.

Åläggande om informationsplikt

10 a §

Om det behövs för tillämpningen av 7 § första stycket 1 får Konkurrensverket ålägga ett företag att lämna följande information till verket:

- 1. uppgift om vilka parter som deltar i företagskoncentrationen,*
- 2. en beskrivning av koncentrationen,*
- 3. uppgift om tidpunkten för den rättshandling som ligger till grund för koncentrationen, och*
- 4. uppgift om tidpunkten för genomförandet av koncentrationen.*

Konkurrensverket ska i åläggandet ange vilken verksamhet som informationsplikten i första stycket omfattar.

Ett åläggande enligt första stycket får inte avse en längre tidsperiod än två år.

10 b §

Den information som avses i 10 a § får lämnas så snart ett företag kan visa att det avser att genomföra en företagskoncentration. Informationen ska lämnas innan koncentrationen genomförs.

14 §⁵

Konkurrensverket får förlänga fristen i 13 § första stycket med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Konkurrensverket får förlänga fristen i 13 § första stycket med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § *första stycket* 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt.

Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

*Fullföljdsförbud**16 a §⁶*

En part och någon annan medverkande i en företagskoncentration får inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen

1. innan en frist enligt 7 § andra stycket, 11 eller 13 § har löpt ut, eller

2. om ett beslut om åläggande som avses i 7 § andra stycket har meddelats.

⁵ Senaste lydelse 2017:986.

⁶ Senaste lydelse 2019:986.

Förbudet gäller inte om Konkurrensverket före fristens utgång enligt första stycket 1 beslutar att lämna koncentrationen utan åtgärd.

16 b §

Om det finns särskilda skäl, får Konkurrensverket besluta om undantag från förbudet i 16 a §.

Om det är nödvändigt för att säkerställa att förbudet i 16 a § följs, får Konkurrensverket meddela förbud eller åläggande för parterna eller andra medverkande i företagskoncentrationen.

18 §⁷

Om ett beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd har grundats på en oriktig uppgift som har lämnats av ett företag enligt 10 a §, får Konkurrensverket besluta om åläggande enligt 7 § första stycket 1.

5 kap.

21 §⁸

Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (utredningsskadeavgift), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget

1. har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist,

2. inte har sett till att en företrädare inställt sig till ett sådant förhör som avses i 1 § första stycket 2,

⁷ Tidigare 18 § upphävd genom 2017:986.

⁸ Senaste lydelse 2021:81.

3. har hindrat Konkurrensverket att genomföra någon av de åtgärder som anges i 6 § 1–5,

4. har brutit en sådan försegling som avses i 6 § 5, eller

5. har lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på en begäran om förklaring som avses i 6 § 6 eller inte lämnat någon förklaring.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om utredningsskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

21 a §

Konkurrensverket får i frågor som avses i 3 a kap. 1 § och 4 kap. 1 § besluta att ett företag ska betala utredningsskadeavgift, om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist.

21 b §

Utredningsskadeavgiften tillfaller staten.

21 c §

Innan Konkurrensverket beslutar om utredningsskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

6 kap.**1 §⁹**

Följande beslut får förenas med vite:

1. åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §,
2. *förbud enligt 3 kap. 27 eller 30 §,*
3. förbud enligt 4 kap. 1 §,
4. åläggande enligt 4 kap. 2 eller 3 §,
5. förbud eller åläggande enligt 4 kap. 12 § *tredje stycket eller 13 a § tredje stycket,* och
6. åläggande enligt 5 kap. 1 §.

Ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite. Konkurrensverket får förena ett beslut om fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § 1 med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut att godta ett åtagande som har lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket eller enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

4. åläggande enligt 4 kap. 2, 3 eller 10 a §,

5. förbud eller åläggande enligt 4 kap. 16 b § *andra stycket,* och

Ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite. Konkurrensverket får förena ett beslut om fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § *första stycket* 1 med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut att godta ett åtagande som har lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket, *3 a kap. 2 § första stycket* eller enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

7 kap.**1 §¹⁰**

Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § *andra stycket,*
2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
3. beslut enligt 3 kap. 1 a §, 4 § *andra stycket,* 5 eller 23 b §,

⁹ Senaste lydelse 2017:986.

¹⁰ Senaste lydelse 2021:81.

4. förbud enligt 4 kap. 1 §,
 5. ålägganden enligt 4 kap. 2 §,
 6. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § *tredje stycket eller 13 a § tredje stycket*,
 7. beslut enligt 4 kap. 14 eller 21 §,
 8. ålägganden enligt 5 kap. 1 §,
 9. beslut enligt 5 kap. 21 §, och
 10. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

4. ålägganden enligt 3 a kap. 1 §,
 5. beslut enligt 3 a kap. 6–8 §§,
 6. förbud enligt 4 kap. 1 §,
 7. ålägganden enligt 4 kap. 2 eller 10 a §§,
 8. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 16 b § *andra stycket*,
 9. beslut enligt 4 kap. 14 eller 21 §,
 10. ålägganden enligt 5 kap. 1 §,
 11. beslut enligt 5 kap. 21 eller 21 a §§, och
 12. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

8 kap.

1 §¹¹

Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol i mål om

1. åläggande som avses i 3 kap. 2 §,
2. kvarstad enligt 3 kap. 21 §, *och*
3. *förbud som avses i 3 kap. 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och*
4. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

2. kvarstad enligt 3 kap. 21 §, *och*
3. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

2 §¹²

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i 3 kap. 2, 21, 27 och 31 §§ och 32 § *andra stycket*.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i 3 kap. 2 och 21 §§.

¹¹ Senaste lydelse 2021:81.

¹² Senaste lydelse 2021:81.

Bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas i ärenden som inleds genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

15 §¹³

I mål och ärenden enligt denna lag tillämpas i fråga om rättegångskostnader 31 kap. rättegångsbalken, om inte något annat anges i denna lag.

I mål som avses i 3 kap. 2 § *och* 32 § *andra stycket* tillämpas 18 kap. rättegångsbalken. Om det finns särskilda skäl, får rätten i sådana mål besluta att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

I mål som avses i 3 kap. 2 § tillämpas 18 kap. rättegångsbalken. Om det finns särskilda skäl, får rätten i sådana mål besluta att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

1. Denna lag träder i kraft 1 augusti 2026.
2. I mål där talan om förbud mot offentlig säljverksamhet har väckts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.
3. Äldre bestämmelser gäller för domar och beslut om förbud mot offentlig säljverksamhet som har meddelats före ikraftträdandet.

¹³ Senaste lydelse 2016:966.

1.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 30 kap. 2 § och rubriken närmast före 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 30 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 kap.

*Rådgivning inför anmälan om
företagskoncentration*

*Rådgivning inför anmälan
eller information om
företagskoncentration*

2 §

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i 1 § och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 4 kap. 6 eller 7 § konkurrenslagen (2008:579). När en sådan anmälan kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt 1 §.

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i 1 § och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 4 kap. 6 eller 7 § *eller inför det att information ska lämnas enligt 4 kap. 10 a §* konkurrenslagen (2008:579). När sådan anmälan *eller information* kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt 1 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

3 a §

Sekretess gäller hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av en överträdelse av 3 § lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet för uppgift som kan

avslöja identiteten på den som har gjort en anmälan enligt den lagen, om det kan antas att anmälaren lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

1.4 Förslag till förordning om offentlig säljverksamhet

Regeringen föreskriver följande.

1 § Denna förordning är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om 3 § och 8 kap. 11 § i samma lag i fråga om 2 §.

2 § Konkurrensverket får meddela närmare föreskrifter om

1. utvärdering och dokumentation av offentlig säljverksamhet enligt 4 § lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet, och
2. särskild redovisning enligt 5 § i samma lag.

3 § Konkurrensverket ska samråda med Statskontoret i fråga om föreskrifter som avses i 2 § 2.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2026.

1.5 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket

Regeringen föreskriver att 3 § förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Konkurrensverket ska fullgöra de uppgifter som följer av

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. 21 kap. 1 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, 21 kap. 1 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, 17 kap. 1 § lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner, 18 kap. 1 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet samt 5 och 9–11 §§ lagen (2019:668) om upphandlingsstatistik,
3. lagen (2014:836) om näringsförbud,
4. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
5. 10 kap. 7 § lagen (2008:962) om valfrihetssystem,
6. förordningen (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område,
7. konkurrensförordningen (2021:87),
8. 5 kap. 4 § lagen (2010:1065) om kollektivtrafik,
9. lagen (2021:79) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet och förordningen (2021:88) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet, *och*
10. 14 § lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter och förordningen (2021:583) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder

9. lagen (2021:79) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet och förordningen (2021:88) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet,

10. 14 § lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter och förordningen (2021:583) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder

¹ Senaste lydelse 2023:819.

vid köp av jordbruks- och livs-
medelsprodukter.

vid köp av jordbruks- och livs-
medelsprodukter, *och*

*11. lagen (2026:000) om offent-
lig säljverksamhet.*

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet när Arbetsförmedlingen tillämpar lagen (2008:962) om valfrihetssystem i enlighet med lagen (2010:536) om valfrihet hos Arbetsförmedlingen. Vid tillsynen tillämpas 10 kap. 8 § lagen om valfrihetssystem.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2026.

2 Utredningens arbete

2.1 Våra direktiv

Den 28 september 2023 beslutade regeringen om kommittédirektiven Nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader (dir. 2023:136). Enligt direktiven ska en särskild utredare överväga om det finns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet. Syftet är att stärka och komplettera konkurrenslagstiftningen för att i högre utsträckning kunna säkerställa en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader.

Den 15 februari 2024 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir. 2024:20) till utredningen. Utredaren fick nu i uppdrag att även se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Syftet är att skapa ökade möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet.

Utredningens uppdrag kan delas i tre delar; uppdraget att utreda ett bredare konkurrensverktyg, uppdraget att utvärdera behovet av en informationsplikt vid företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt och uppdraget att se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Inom uppdraget att utreda ett bredare konkurrensverktyg ska utredaren

- analysera och bedöma om det finns behov av ett nytt, bredare konkurrensverktyg som kompletterar den nuvarande konkurrenslagstiftningen,
- oavsett sin bedömning av behovet utreda och ta ställning till vilket tillämpningsområde ett kompletterande verktyg bör ha och hur det ska fungera i förhållande till annan nationell och internationell lagstiftning, andra myndigheters ansvar och

befogenheter samt i förhållande till marknader och företag inom och utanför Sverige,

- oavsett sin bedömning av behovet bedöma och föreslå hur ett effektivt tillsynssystem bör utformas och vilka befogenheter som bör införas för tillsynsmyndigheten, och
- lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till.

Inom uppdraget att utvärdera behovet av en informationsplikt vid företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt ska utredaren

- analysera och bedöma om det bör införas en informationsplikt för företag som genomför sådana företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt enligt konkurrenslagen,
- oavsett sin bedömning av behovet överväga om informationsplikten bör vara avgränsad till vissa sektorer och i så fall föreslå hur dessa ska fastställas och under vilka förutsättningar en informationsplikt bör gälla,
- oavsett sin bedömning av behovet utreda hur en informationsplikt förhåller sig till koncentrationsregler i andra länder, och
- lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till.

Om utredningen identifierar konkurrensproblem som inte bedöms kunna åtgärdas inom ramen för ett nytt konkurrensverktyg får utredningen även lämna förslag på hur dessa problem kan åtgärdas.

Det anges vidare i direktiven att utredaren i den utsträckning det behövs ska inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter, företag och eventuellt andra aktörer. Utredaren ska också hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, myndigheter, andra statliga utredningar, EU samt i andra länder. Vid behov ska information om lagstiftning och erfarenheter från andra länder och initiativ på EU-nivå inhämtas i utredningens analys.

Inom uppdraget att se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet ska utredaren

- analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer och oavsett ställningstagande föreslå hur ett sådant förbud skulle kunna utformas,
- analysera hur bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet kan utformas på ett mer ändamålsenligt sätt för att motverka konkurrensbegränsande beteenden av offentliga aktörer på marknaden,
- bedöma om offentliga aktörers åtaganden i förhållande till Konkurrensverket bör kunna vara bindande och om verket bör kunna besluta om utrednings- och konkurrensskadeavgift i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet,
- ta ställning till om identiteten på den som lämnar uppgifter till Konkurrensverket i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör kunna skyddas genom sekretess och i så fall i vilken utsträckning,
- bedöma om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt i ärenden som gäller konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet,
- bedöma om Konkurrensverket, om det finns särskilda skäl, bör kunna förbjuda ett förfarande eller en verksamhet för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts,
- ta ställning till om en utökad skyldighet för offentliga aktörer att särredovisa säljverksamhet bör införas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Om utredaren anser det motiverat och utredningstiden medger det, får utredaren även ta upp andra frågor som har koppling till offentlig säljverksamhet. Utredaren ska inte lämna förslag på förändringar i regleringen av de kommunala befogenheterna.

Uppdragen ska redovisas senast den 28 februari 2025.

Vi redogör närmare för uppdragen i direktiven i början av relevant kapitel, se kapitel 4, 5, 6 och 7.

2.2 Utredningens arbete

Utredningens arbete inleddes under slutet av oktober 2023. Sekretariatet har varit omväxlande bemannat av två respektive tre personer.

Enligt direktiven ska vi inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter, företag och eventuellt andra aktörer. Sådana synpunkter och upplysningar har i första hand inhämtats av den expertgrupp som knutits till utredningen. De av regeringen förordnade experterna till utredningen har varit företrädare från Almega, Finansdepartementet, Företagarna, Klimat- och näringslivsdepartementet, Konkurrensverket, Patent- och marknadsdomstolen, Post- och telestyrelsen (PTS), Stockholms universitet, Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund och Sveriges kommuner och regioner. Experterna har deltagit i sex möten varav det första ägde rum i januari 2024 och det sista i november 2024. Experterna har beretts tillfälle att framföra synpunkter både muntligen och skriftligen. Experterna har däremot inte getts tillfälle att bifoga skriftliga särskilda yttranden. Betänkandet är som numera är brukligt skrivet i ”vi-form”, men det är utredaren själv tillsammans med sekretariatet som står bakom förslagen.

Utöver mötena med expertgruppen har vi även haft ett antal möten med berörda aktörer för att inhämta synpunkter och upplysningar. Möten har hållits med Competition and Markets Authority, Energimarknadsinspektionen, Finansinspektionen, Konkurrensverket, Konsumentverket, Post- och telestyrelsen, Transportstyrelsen och Ekonomistyrningsverket. Vi har även hållit möten med företagen Citymail Sweden AB, Samhall Aktiebolag och Ica Gruppen AB samt med organisationerna Installatörsföretagen, Svensk Dagligvaruhandel, Svenska Stadsnätsföreningen, Sveriges kommuner och regioner (SKR), Sobona, Återvinningsindustrierna, Tech Sverige med medlemsföretagen GlobalConnect AB och Telia Company AB samt med Svenskt Näringsliv och Almega med representanter från Visita, Almega Städföretagen, Almega Serviceföretagen och Active Sweden. Andra utredningar som vi haft kontakt med är Utredningen om en översyn av mindre myndigheters uppdrag och organisering (Fi 2023:08), Produktivitetskommissionen (Fi 2023:03) och Utredningen om översyn av Samhall Aktiebolags uppdrag, verksamhet och förutsättningar (A 2024:01).

Vi har vidare deltagit i olika seminarier som rört utredningen. Dessa seminarier har anordnats av Avfall Sverige, Svenskt Näringsliv, Sobona och Konkurrentverket.

2.3 Avgränsningar

För att underlätta läsningen av betänkandet redovisas här vissa avgränsningar och avväganden som har gjorts under utredningsarbetet.

För uppdragen som rör konkurrensverket och informationsplikt för koncentrationer framgår av direktiven att vi ska inhämta information om lagstiftning och erfarenheter från andra länder och initiativ på EU-nivå. Vi har valt att inhämta information om relevant lagstiftning om konkurrensverktyg som finns eller är på väg att införas i Förenade kungariket, Tyskland, Danmark, Norge och Island. Avseende informationsplikt om koncentrationer har vi inhämtat information om relevant lagstiftning i Danmark, Island och Norge.

Av direktiven framgår att vi får lämna förslag på hur konkurrensproblem som inte bedöms kunna åtgärdas inom ramen för ett nytt konkurrensverktyg kan åtgärdas. Under arbetet med överväganden avseende uppdragen om konkurrensverket och konkurrensbegränsande säljverksamhet har Konkurrentverket uppmärksammat att frågan om utredningsskadeavgift inte har övervägts eller införts för prövningen av företagskoncentrationer. Vi har därför valt att även överväga behovet av att införa utredningsskadeavgift kopplad till koncentrationsprövningar och lämnar de författningsförslag som våra överväganden ger anledning till.

Av tilläggsdirektiven framgår att vi även får ta upp andra frågor som har koppling till offentlig säljverksamhet. I samband med arbetet med uppdraget angående offentlig säljverksamhet har vi gjort överväganden som leder fram till bedömningen att författningsförslagen som våra överväganden ger anledning till bör placeras i en egen lag. Vi föreslår därför att en ny lag, lagen om offentlig säljverksamhet, införs. Inom den lagen föreslår vi, utöver de författningsförslag övervägandena inom vårt uppdrag ger anledning till, även ett antal kompletterande bestämmelser som behövs eftersom motsvarande bestämmelser i konkurrenslagen inte är tillämpliga för

bestämmelserna i den nya lagen. Utöver det föreslår vi ett krav för offentliga aktörer att utvärdera säljverksamheter som de bedriver vart fjärde år. Vi bedömer att sådana utvärderingar kan bidra till bättre följsamhet av det förbudet för vissa säljverksamheter som vi föreslår.

2.4 Betänkandets disposition

Betänkandet är disponerat utifrån de tre uppdrag som ges i utredningsdirektiven med tillägg av frågan om utredningsskadeavgift som vi behandlar samlat i ett eget kapitel. Betänkandet innehåller tio kapitel och två bilagor.

Kapitel 1 innehåller våra författningsförslag. Efter *kapitel 2* om utredningens arbete följer *kapitel 3* som redogör för gällande ordning i konkurrenslagen och lagen (2010:1350) om uppgiftsskyldighet i fråga om marknads- och konkurrensförhållanden (uppgiftsskyldighetslagen). *Kapitel 4* innehåller uppdraget om att utreda ett bredare konkurrensverktyg. *Kapitel 5* innehåller uppdraget att utvärdera behovet av en informationsplikt vid företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt och *kapitel 6* uppdraget att se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Vi behandlar sedan i *kapitel 7* frågan om utredningsskadeavgift samlat. *Kapitel 8* innehåller våra överväganden och förslag om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser. I *kapitel 9* redogör vi för konsekvenserna av våra förslag. *Kapitel 10*, slutligen, innehåller författningskommentarer.

Till betänkandet fogas två bilagor som består av utredningsdirektiven (*bilaga 1 och 2*).

3 Nuvarande ordning

3.1 Konkurrenslagen

3.1.1 Bakgrund och tillämpningsområde

Konkurrenslagen har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Konkurrenslagen avser att generellt skydda samhällsekonomin och konsumenterna. Lagen är tillämplig på alla företag i hela näringslivet och i fråga om all produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.

Konkurrenslagen bygger i huvudsak på den konkurrensrättsliga förbudsprincipen. Principen innebär att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför ska vara förbjudna. Lagens materiella bestämmelser är i huvudsak utformade med EU-rätten som förebild. Avsikten är att konkurrenslagen i materiellt hänseende ska likna EU-rättens konkurrensregler så mycket som möjligt.¹ Det innebär att EU-domstolarnas praxis har betydelse för lagens tillämpning.

3.1.2 Lagens materiella bestämmelser

De materiella bestämmelserna i konkurrenslagen är inriktade på att motverka tre slag av åtgärder som kan skada konkurrensens effektivitet, nämligen

- gemensamma förfaranden som omfattar flera aktörer på marknaden (förbud mot konkurrensbegränsande samarbete),²

¹ Jfr prop. 1992/93:56 s. 19 och prop. 2007/08:135 s. 182.

² 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

- ensidiga förfaranden (förbud mot missbruk av dominerande ställning),³ och
- strukturella åtgärder (prövning av företagskoncentrationer).⁴

Konkurrenslagen innehåller också en regel som gör det möjligt att pröva konkurrenskonflikter som uppstår när staten, en kommun eller en region säljer varor och tjänster på marknaden i konkurrens med privata aktörer (den så kallade konfliktlösningsregeln).⁵ Den regeln kompletterar förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive missbruk av dominerande ställning och saknar motsvarighet i EU-rätten.

3.1.3 Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete

Förbudet i konkurrenslagen

Ett avtal mellan företag är förbjudet om det har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. Detta gäller särskilt sådana avtal som innebär att

1. inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs,
2. produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras,
3. marknader eller inköpskällor delas upp,
4. olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
5. det ställs som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.⁶

³ 2 kap. 7 § konkurrenslagen.

⁴ 4 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁵ 3 kap. 27 § konkurrenslagen.

⁶ 2 kap. 1 § konkurrenslagen.

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete har sin motsvarighet i artikel 101.1 i EUF-fördraget.

För att samarbetsförbudet i konkurrenslagen ska vara tillämpligt krävs, i likhet med vad som gäller enligt EU-rätten, någon form av överenskommelse mellan två eller fler företag – det så kallade *avtalskriteriet*. Det som sägs om avtal i lagen tillämpas också på beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden av företag.⁷

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete träffar endast samarbeten mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen på marknaden – det så kallade *konkurrensbegränsningskriteriet*. Ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande är förbjudet i sig. Det krävs i ett sådant fall inte att samarbetets effekter på marknaden påvisas. Om avtalet i sig inte har ett konkurrensbegränsande syfte, får det i stället bedömas om avtalet har ett sådant resultat. Vad som är resultatet av en konkurrensbegränsning avgörs i det enskilda fallet efter ett konkurrenstest, det vill säga en närmare prövning av avtalets faktiska eller potentiella påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden.

För att ett konkurrensbegränsande förfarande ska omfattas av förbudet krävs att det begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt – det så kallade *märkbarhetskriteriet*. Vid bedömningen av märkbarhetskriteriet har företagets marknadsandelar betydelse. Beräkningen av ett företags marknadsandel förutsätter att den relevanta marknaden avgränsas. Av praxis framgår att avtal mellan konkurrenter som har till syfte att fastställa priser eller att begränsa produktion eller försäljning eller att dela upp marknader eller inköpskällor i princip alltid är märkbart konkurrensbegränsande, oavsett företagets marknadsandelar.⁸ Även andra omständigheter än företagets storlek och marknadsandelar kan beaktas vid bedömningen av om ett samarbete begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt.

⁷ 1 kap. 6 § konkurrenslagen.

⁸ Se EU-domstolens avgörande i mål C-226/11 *Expedia mot Autorité de la concurrence med flera* EU:C:2012:795, punkt 35–37.

Undantag från förbudet

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete är inte undantagslöst. I lagen finns en generell regel om undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete.⁹ Av regeln framgår att förbudet inte gäller för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Undantaget motsvarar artikel 101.3 i EUF-fördraget. I likhet med vad som gäller inom EU-rätten måste samtliga de villkor som anges i paragrafen vara uppfyllda för att undantaget ska gälla. Företagen har själva att bedöma om deras avtal eller de förfaranden som de deltar i är förenliga med konkurrensreglerna.

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete gäller inte heller avtal som omfattas av särskilda så kallade gruppundantagslagar.¹⁰ Dessa lagar har i princip samma innehåll som motsvarande gruppundantag som Europeiska kommissionen (kommissionen) har meddelat i särskilda förordningar.¹¹ Slutligen innehåller konkurrenslagen bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag, så kallade legalundantag.¹² Bestämmelserna om legalundantag ger parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden på konkurrensrättslig grund. Legalundantagen har ingen EU-rättslig motsvarighet.

⁹ 2 kap. 2 § konkurrenslagen.

¹⁰ 2 kap. 3 § konkurrenslagen.

¹¹ Det bör noteras att lagen (2008:580) om gruppundantag för konkurrensbegränsande avtal om viss taxisamverkan inte har någon motsvarighet i EU-rätten.

¹² 2 kap. 4 § konkurrenslagen.

Civilrättslig ogiltighet och skadestånd

I konkurrenslagen finns bestämmelser som innebär att avtal eller avtalsvillkor som omfattas av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete är civilrättsligt ogiltiga.¹³ Det betyder att avtalet eller villkoret inte kan göras gällande. En bestämmelse med motsvarande innehåll finns i artikel 101.2 i EUF-fördraget.

I samband med genomförandet av det så kallade konkurrens-skadedirektivet¹⁴ 2016 överfördes konkurrenslagens bestämmelser om skadestånd till konkurrensskadelagen (2016:964). Lagen innehåller bestämmelser om ersättning för skador som orsakats av överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden i såväl konkurrenslagen som i EUF-fördraget. Av konkurrensskadelagen framgår att om Konkurrensverket har slagit fast att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt konkurrensskadelagen.¹⁵

3.1.4 Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning

Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning riktar sig mot åtgärder som företag med dominerande marknadsställning vidtar på marknaden. Sådant missbruk kan särskilt bestå i att

1. direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen höga inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen höga affärsvillkor,
2. begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna,
3. tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel, eller
4. ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.¹⁶

¹³ 2 kap. 6 § konkurrenslagen.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/104/EU av den 26 november 2014 om vissa regler som styr skadeståndstalan enligt nationell rätt för överträdelser av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser (EUT L 349, 5.12.2014, s. 1–19).

¹⁵ 5 kap. 9 § konkurrensskadelagen.

¹⁶ 2 kap. 7 § konkurrenslagen.

Förbudet mot missbruk av dominerande ställning har sin mot-svarighet i artikel 102 i EUF-fördraget. Förbudet handlar om ett eller flera företags ensidiga agerande. För att ett förfarande ska vara förbjudet krävs att ett eller flera företag dels har en dominerande ställning på marknaden, dels missbrukar denna ställning.

En *dominerande ställning* utmärks av att ett företag har en sådan ekonomisk maktställning att det får möjlighet att hindra en effektiv konkurrens på den relevanta marknaden genom att företagets ställning tillåter det att i betydande omfattning agera oberoende i förhållande till sina konkurrenter, kunder och i sista hand konsumenter.¹⁷

För att avgöra om ett företag har en dominerande ställning behöver den relevanta marknaden avgränsas. Vid avgränsningen tar man ställning till på vilken marknad den aktuella produkten tillhandahålls, produktmarknaden, och sedan vilka företag som tillhandahåller produkterna på marknaden, den geografiska marknaden. Förenklat uttryckt avgränsas produktmarknaden med beaktande av produkternas utbytbarhet. Produkter som är utbytbara med hänsyn till bland annat pris och användning anses tillhöra samma produktmarknad. Vid bedömningen har det också betydelse om det finns produkter som inte är utbytbara, men som snabbt kan förändras så att de kan tillhöra samma produktmarknad. Vid bestämningen av den geografiska marknaden tas hänsyn till bland annat transportmöjligheter och transportkostnader.¹⁸ Kommissionen har publicerat en vägledning om hur den relevanta marknaden bör avgränsas.¹⁹

Att ett företag har en dominerande ställning är inte tillräckligt för att förbudet ska vara tillämpligt.²⁰ Därtill krävs att företaget också missbrukar sin ställning. *Missbruk* av dominerande ställning är ett objektivt begrepp. Det omfattar förfaranden som direkt kan skada kunderna eller konsumenterna och förfaranden som direkt eller indirekt kan påverka strukturen för en effektiv konkurrens.²¹ Förbudet omfattar exploaterande (utnyttjande) och exkluderande (utestängande) förfaranden. Genom ett exploaterande förfarande

¹⁷ EU-domstolens avgörande i mål C-27/76 *United Brands mot kommissionen* EU:C:1978:22, punkt 65 och prop. 1992/93:56 s. 85.

¹⁸ Prop. 1992/93:56 s. 85.

¹⁹ Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i unionens konkurrenslagstiftning (EUT C, C/2024/1645, 22.2.2024). För tillämpningen inom konkurrens-lagen, jfr till exempel MD 2013:5 *TeliaSonera*.

²⁰ Prop. 1992/93:56 s. 86.

²¹ MD 2011:2 *Stockholm Transfer Taxi i Stockholm AB mot Swedavia AB*, punkterna 77 och 78 med hänvisningar till EU-domstolens praxis.

utnyttjar det dominerande företaget sin ställning för att exempelvis ta ut oskäligt höga priser. Ett exkluderande förfarande kännetecknas av att det dominerande företaget direkt eller indirekt tvingar sina konkurrenter att lämna marknaden eller hindrar företag från att få tillträde till eller expandera på marknaden. Underprissättning är ett exempel på ett exkluderande förfarande.

I rättspraxis har det utbildats en ordning som innebär att förfaranden som vid ett första påseende kan utgöra ett missbruk av dominerande ställning ändå kan accepteras. Det gäller om förfarandet är objektivt nödvändigt eller om det ger sådana effektivitetsvinster som väger upp de negativa effekterna på konkurrensen som det kan ha. En förutsättning för att förfarandet ska accepteras, trots sina konkurrenshämmande effekter, är att det är proportionerligt.²²

3.1.5 Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Ålägganden och åtaganden

Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med en överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning i konkurrenslagen eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Ett åläggande får innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelsen ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.²³ Även ett företag som berörs av sådana överträdelser har vissa möjligheter att väcka talan om åläggande i domstol.²⁴ Om det finns särskilda skäl får Konkurrensverket eller domstolen meddela ett åläggande för tiden till dess frågan slutligt har avgjorts, ett så kallat interimistiskt åläggande.²⁵

Konkurrensverket får godta åtaganden från ett företag där fråga har uppkommit om företaget överträder något av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning.²⁶

²² MD 1998:15 *Posten Sverige* och PMÖD dom den 29 juni 2018 i mål PMÖD 2918:5 *Swedish Match*, s. 22–23.

²³ 3 kap. 1 § konkurrenslagen. För överträdelser som har ägt rum efter den 1 mars 2021 får Konkurrensverket, utan att vidta några ytterligare åtgärder, besluta att en överträdelse har skett, se 3 kap. 1 a §.

²⁴ 3 kap. 2 § konkurrenslagen.

²⁵ 3 kap. 3 § konkurrenslagen.

²⁶ 3 kap. 4 § konkurrenslagen.

Ett beslut om åläggande eller ett beslut att godta ett åtagande får förenas med vite.²⁷

Konkurrensskadeavgift

Vid uppsåtliga eller oaktsamma överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning får Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift, konkurrensskadeavgift.²⁸ Avgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.²⁹ Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. Om ett beslut riktas mot en sammanslutning av företag för en överträdelse som har samband med dess medlemmars verksamhet, får avgiften inte överstiga tio procent av den samlade omsättningen föregående räkenskapsår för de medlemsföretag som är verksamma på den marknad som påverkas av överträdelsen.³⁰

3.1.6 Förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet

Vid sidan om förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning finns det i konkurrenslagen särskilda bestämmelser som gäller när staten, en kommun eller en region bedriver säljverksamhet. Staten, en kommun eller en region får förbjudas att i en säljverksamhet tillämpa ett visst förfarande om detta

1. snedvrider, eller är ägnat att snedvrida, förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller
2. hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens.³¹

²⁷ 6 kap. 1 § konkurrenslagen.

²⁸ 3 kap. 5 § konkurrenslagen.

²⁹ 3 kap. 8 § konkurrenslagen.

³⁰ 3 kap. 6 § konkurrenslagen.

³¹ 3 kap. 27 § första stycket konkurrenslagen.

Ett förbud får dock inte meddelas för förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt. En kommun eller en region får också förbjudas att bedriva en viss säljverksamhet i fall som avses i punkt 1 eller 2, ovan. Verksamheten får dock inte förbjudas om den är förenlig med lag.³²

Utgångspunkten för regleringen är att den ska lösa de konkurrensproblem som uppstår vid säljverksamhet och som inte kan lösas med tillämpning av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och förbudet mot missbruk av dominerande ställning. Det gäller bland annat konkurrensproblem som uppstår till följd av ensidiga förfaranden av en offentlig aktör som inte kan sägas ha en dominerande ställning på marknaden. En annan utgångspunkt är att den ska göra det möjligt att ta hänsyn till andra allmänna intressen än konkurrensintresset som kan motivera förfarandet eller säljverksamheten.³³

Förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet gäller även ett förfarande eller en verksamhet i en annan juridisk person som staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande över. Inflytandet kan bestå i ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på något annat sätt.³⁴ Det sistnämnda omfattar avtal som ger den offentlige aktören dominerande inflytande över en annan juridisk person.³⁵

En talan om förbud mot ett visst förfarande eller viss säljverksamhet väcks av Konkurrensverket. Om verket för ett visst fall beslutar att inte väcka talan om förbud, får talan väckas av ett företag som berörs av förfarandet eller verksamheten.³⁶

En talan om förbud prövas av Patent- och marknadsdomstolen (PMD) i första instans.³⁷ Ett förbud får även omfatta ett förfarande eller en verksamhet som väsentligen överensstämmer med det förfarande eller den verksamhet som förbjuds.³⁸ Om det finns särskilda skäl, får domstolen meddela ett förbud för tiden till dess att frågan har avgjorts slutligt.³⁹ Ett förbud får förenas med vite.⁴⁰

³² 3 kap. 27 § andra och tredje styckena konkurrenslagen.

³³ Prop. 2008/09:231 s. 33.

³⁴ 3 kap. 28 § konkurrenslagen.

³⁵ Prop. 2008/09:231 s. 42.

³⁶ 3 kap. 32 § konkurrenslagen.

³⁷ 8 kap. 1 § konkurrenslagen.

³⁸ 3 kap. 29 § konkurrenslagen.

³⁹ 3 kap. 30 § konkurrenslagen.

⁴⁰ 6 kap. 1 § konkurrenslagen.

Ett förbud får omprövas om det finns särskilda skäl för att upphäva eller mildra förbudet. En talan om omprövning får bara väckas att Konkurrensverket eller den som förbudet riktar sig emot.⁴¹

3.1.7 Prövning av företagskoncentrationer

Anmälningssplikt

Vissa företagskoncentrationer ska anmälas till Konkurrensverket innan de får genomföras.⁴² Anmälan ska göras skriftligen och innehålla de uppgifter som anges i föreskrifter som verket har meddelat.⁴³

Anmälningssplikten gäller för koncentrationer där de berörda företagen under föregående räkenskapsår i Sverige har haft en omsättning som överstiger en miljard kronor och minst två av företagen har haft en omsättning som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen.⁴⁴ Om företagen har haft en omsättning som överstiger en miljard kronor, men där minst två av företagen inte har haft en omsättning som överstiger 200 miljoner kronor, får Konkurrensverket ålägga en part i koncentrationen att anmäla den om det finns särskilda skäl.⁴⁵ Med uttrycket särskilda skäl markeras att ett åläggande inte ska utfärdas slentrianmässigt.⁴⁶

När uppstår en företagskoncentration?

En företagskoncentration uppstår när kontrollen av företag varaktigt förändras till följd av att två eller flera tidigare självständiga företag slås samman. En koncentration kan också uppstå genom att exempelvis en person, som redan kontrollerar ett företag direkt eller indirekt, får kontroll över ett annat företag. Även bildandet av ett gemensamt företag kan utgöra en företagskoncentration.⁴⁷

⁴¹ 3 kap. 31 och 32 §§ konkurrenslagen.

⁴² 4 kap. 10 § konkurrenslagen.

⁴³ 12–13 §§ konkurrensförordningen (2021:87) och Konkurrensverkets föreskrifter (KKVFS 2010:3) om anmälan om företagskoncentration enligt konkurrenslagen (2008:579).

⁴⁴ 4 kap. 6 § konkurrenslagen.

⁴⁵ 4 kap. 7 § konkurrenslagen.

⁴⁶ Prop. 1996/97:82 s. 10–11.

⁴⁷ 1 kap. 9 § konkurrenslagen.

Undersökning och tidsfrister för beslut

För Konkurrensverkets undersökning av en anmäld koncentration gäller särskilda tidsfrister. I en första fas ska Konkurrensverket inom 25 arbetsdagar från det att en fullständig anmälan har kommit in till verket meddela beslut om att antingen genomföra en särskild undersökning eller lämna koncentrationen utan åtgärd.⁴⁸ Om verket inom tidsfristen beslutar om särskild undersökning, inleds en andra fas av undersökningen. Den andra fasen innebär att verket gör en fördjupad undersökning av koncentrationen. Fristen för den fördjupade undersökningen är tre månader. Under den tiden ska verket besluta om förbud eller åläggande eller besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd.⁴⁹ Under vissa förutsättningar får fristen förlängas med högst en månad i taget.⁵⁰ Parter eller andra medverkande i koncentrationen får inte vidta några åtgärder för att fullfölja den under den tid som koncentrationsprövningen pågår.⁵¹

För Konkurrensverkets prövning av företagskoncentrationer gäller en yttersta tidsfrist om två år. Ett förbud eller ett åläggande får alltså inte meddelas senare än två år efter det att koncentrationen uppkom.⁵²

Åtgärder mot en anmäld företagskoncentration

I konkurrenslagen finns bestämmelser om vilka åtgärder som Konkurrensverket får vidta rörande en anmäld företagskoncentration. Det är i första hand fråga om förbud eller ålägganden, men också en möjlighet att godta åtaganden från parterna i koncentrationen.

En företagskoncentration ska förbjudas om den är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller avsevärd del av det. Vid prövningen ska det särskilt beaktas om koncentrationen medför att en

⁴⁸ 4 kap. 11 § konkurrenslagen. Tidsfristen förlängs till 35 arbetsdagar om verket har tagit emot ett åtagande från en part i koncentrationen som syftar till att koncentrationen ska lämnas utan åtgärd. I 4 kap. 4 § föreskrivs att om en fråga om förbud eller åläggande har uppkommit kan ett åtagande från en part i företagskoncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd.

⁴⁹ 4 kap. 13 § konkurrenslagen.

⁵⁰ 4 kap. 13 a § konkurrenslagen.

⁵¹ 4 kap. 12 och 13 a §§ konkurrenslagen. Konkurrensverket får meddela undantag från förbudet om det finns särskilda skäl.

⁵² 4 kap. 13 § konkurrenslagen.

dominerande ställning skapas eller förstärks.⁵³ Om det är tillräckligt för att undanröja de skadliga effekterna av en företagskoncentration, får en part i koncentrationen i stället åläggas att avyttra ett företag eller en del av ett företag eller genomföra någon annan konkurrensfrämjande åtgärd.⁵⁴ För det fall koncentrationen har uppkommit genom ett förvärv på en börs eller liknande, får förvärvaren åläggas att sälja det som har förvärvats.⁵⁵ Om det vid prövningen av en företagskoncentration har uppkommit en fråga om förbud eller åläggande, kan ett åtagande från en part i koncentrationen medföra att Konkurrensverket lämnar koncentrationen utan åtgärd.⁵⁶ Konkurrensverkets beslut om förbud och ålägganden samt beslut om att godta ett åtagande får förenas med vite.⁵⁷

Konkurrenslagens bestämmelser om företagskoncentrationer har till viss del sin förebild i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer (koncentrationsförordningen).

3.1.8 Konkurrensverkets utredningsbefogenheter

I konkurrenslagen regleras vilka befogenheter som Konkurrensverket har för att fullgöra sina uppgifter enligt lagen. Där ges en generell befogenhet för verket att *inhämta information* från företag eller andra om det behövs för utredning av ärenden om misstänkta överträdelse av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete, missbruk av dominerande ställning och konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet samt prövningen av företagskoncentrationer. För utredningen av samtliga dessa ärenden får verket om det behövs ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,
2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller

⁵³ 4 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen. Ett förbud får dock bara meddelas om inga väsentliga nationella säkerhets- eller försörjningsintressen åsidosätts, se andra stycket samma paragraf.

⁵⁴ 4 kap. 2 § konkurrenslagen.

⁵⁵ 4 kap. 3 § konkurrenslagen.

⁵⁶ 4 kap. 4 § konkurrenslagen.

⁵⁷ 6 kap. 1 § konkurrenslagen.

3. en kommun eller en region som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.⁵⁸

När det gäller överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning får verket genomföra en *platsundersökning* hos ett företag som misstänks ha överträtt något av förbuden.⁵⁹ I vissa fall får en undersökning göras även hos något annat företag eller i bostäder som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för verkets utredning. En platsundersökning får dock endast genomföras efter tillstånd från PMD.⁶⁰ Ett beslut om platsundersökning får förenas med vite.⁶¹ I lagen finns också bestämmelser som innebär att Konkurrensverket får besluta om särskild avgift, utredningsskadeavgift.

3.1.9 Domstolsprövning

Konkurrensverket har beslutanderätt i ärenden som gäller tillämpningen av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete, missbruk av dominerande ställning och företagskoncentrationer. Verkets beslut får överklagas till PMD.⁶²

Konkurrensverket har inte beslutanderätt i frågor som gäller konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Frågor av det slaget prövas av PMD i första instans. Detsamma gäller frågor om tillstånd för verket att genomföra platsundersökningar och om utdömande av vite som har beslutats med tillämpning av konkurrenslagen. PMD är också rätt domstol i mål om ålägganden där talan väcks av ett företag som berörs av en överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete, missbruk av dominerande ställning eller en konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.⁶³

PMD:s avgöranden får överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen (PMÖD). Domstolen är sista instans för mål och ärenden enligt konkurrenslagen. PMÖD får dock tillåta att ett avgörande överklagas till Högsta domstolen om det är av vikt för led-

⁵⁸ 5 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁵⁹ 5 kap. 21–24 §§ konkurrenslagen.

⁶⁰ 5 kap. 3–5 §§ konkurrenslagen.

⁶¹ 6 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁶² 7 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁶³ 8 kap. 1 § konkurrenslagen.

ning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Denna ventil omfattar inte förbud eller ålägganden som gäller företagskoncentrationer.⁶⁴

När det gäller domstolarnas prövning av överklagade beslut om förbud och ålägganden rörande företagskoncentrationer finns det i konkurrenslagen särskilda bestämmelser om domstolarnas handläggningstider.⁶⁵ För PMD gäller en tidsfrist om sex månader. Om domstolens avgörande överklagas till PMÖD är fristen blott tre månader. Under vissa förutsättningar får dock fristerna förlängas med högst en månad i taget. I övrigt föreskrivs i konkurrenslagen inga särskilda tidsfrister för domstolarnas handläggning.

3.1.10 Förhållandet mellan konkurrenslagen och EU-rätten

EU-rätten är förebild

Konkurrenslagen är utformad med EU-rätten som förebild. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete har sin förebild i artikel 101 i EUF-fördraget. Förbudet mot missbruk av dominerande ställning har sin motsvarighet i artikel 102. Prövningen av företagskoncentrationer har sin förebild i koncentrationsförordningen.

Tillämpning av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning

När det gäller tillämpningen av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning är den viktigaste rättsakten rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget⁶⁶ (förordning 1/2003). I förordningen finns regler om samarbete och kompetensfördelning mellan de nationella konkurrensmyndigheterna, domstolarna och kommissionen. Förordningen innehåller också de grundläggande reglerna om förfarandet vid kommissionen, dess utredningsbefogenheter och sanktionsmöjligheter.

⁶⁴ 1 kap. 3 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar.

⁶⁵ 4 kap. 15 och 16 §§ konkurrenslagen.

⁶⁶ Nu artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.

Av förordningen följer att det för Konkurrensverket och domstolarna finns en skyldighet att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget om nationell konkurrensrätt tillämpas på avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna inom EU. Detta samhandelskriterium har tolkats vidsträckt, vilket innebär att det räcker att påverkan på samhandeln är potentiell. Kommissionen har redovisat de principer för tolkningen som unionsdomstolarna har utarbetat i ett tillkännagivande.⁶⁷ Det innebär att när en svensk domstol tillämpar exempelvis 2 kap. 1 § konkurrenslagen på ett avtal mellan två företag som kan påverka handeln mellan medlemsstater, är domstolen också skyldig att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget.⁶⁸

I förordningen ställs också ett konvergenskrav. Kravet innebär att den nationella konkurrensrätten inte får tillämpas på ett sådant sätt att den leder till förbud för sådana avtal, beslut av företagsammanslutningar eller samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater men som inte begränsar konkurrensen enligt artikel 101.1 i EUF-fördraget, eller som uppfyller villkoren för undantag enligt artikel 101.3 eller i en förordning om gruppundantag. Medlemsstaterna är dock inte förhindrade att på sitt territorium anta och tillämpa en strängare nationell lagstiftning genom vilket ett företags ensidiga uppträdande förbjuds eller bestraffas.⁶⁹ I princip finns det enligt förordning 1/2003 inget hinder mot att tillämpa nationella regler om koncentrationskontroll eller nationella regler som till övervägande del eftersträvar ett annat mål än syftet med artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.⁷⁰

Förordningen bygger på parallella kompetenser. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna inom EU har behörighet att tillämpa förbuden i artikel 101 och 102 i EUF-fördraget fullt ut beträffande avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. I förordningen finns bestämmelser som syftar till att garantera en enhetlig tillämpning av unionens konkurrensregler. Ytterst visar sig detta genom att kommissionen kan frånta medlemsstaternas konkurrensmyndigheter deras behörighet

⁶⁷ Riktlinjer om begreppet påverkan på handeln i artiklarna 81 och 82 i fördraget (EUT C 101, 27.4.2004, s. 81).

⁶⁸ Artikel 3.1 i förordning 1/2003.

⁶⁹ Artikel 3.2 i förordning 1/2003.

⁷⁰ Artikel 3.3 i förordning 1/2003.

att tillämpa förbudet i ett visst fall.⁷¹ Av förordningen framgår dessutom att nationella domstolar är bundna av kommissionens avgöranden i enskilda fall.⁷²

Kompetensfördelning vid prövning av företagskoncentrationer

Koncentrationsförordningen bygger på en indelning av företagskoncentrationer beroende på om den har gemenskapsdimension eller inte. Förordningen ger kommissionen exklusiv behörighet att pröva koncentrationer med gemenskapsdimension, men ger vissa möjligheter att hänskjuta prövningen till en medlemsstat. I förordningen finns regler om bistånd vid kommissionens inspektioner, men i övrigt saknas bestämmelser om samarbete mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna. Förordningen ställer inte några krav på medlemsstaternas prövning av koncentrationer som inte har gemenskapsdimension. Några formella krav på överensstämmelse mellan nationell rätt och EU-rätt finns alltså inte.

3.2 Uppgiftsskyldighetslagen

Uppgiftsskyldighetslagen återspeglar de arbetsuppgifter som Konkurrensverket har enligt förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket (Konkurrensverkets instruktion). Instruktionen innehåller en uppräknig av de lagar som verket ska tillämpa, däribland konkurrenslagen och ett antal lagar på upphandlingsområdet.⁷³ Utöver den lagtillämpande verksamheten har verket en konkurrensfrämjande verksamhet. Verket har till uppgift att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna och marknadens aktörer. Verket ska därvid uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig och privat verksamhet och mot en effektiv offentlig upphandling, lämna förslag till konkurrensutsättning och till regelreformer och följa utvecklingen inom sitt ansvarsområde.⁷⁴

⁷¹ Artikel 11 i förordning 1/2003.

⁷² Artikel 16 i förordning 1/2003.

⁷³ 3 § Konkurrensverkets instruktion.

⁷⁴ 2 och 4 §§ Konkurrensverkets instruktion.

Uppgiftsskyddslagen är ett verktyg som Konkurrensverket får använda för att inhämta de uppgifter som verket behöver i sin konkurrensfrämjande verksamhet. För att tillgodose de behov av uppgifter om marknads- och konkurrensförhållanden som Konkurrensverket har för att främja en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet och en effektiv offentlig upphandling får Konkurrensverket ålägga

1. ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter eller handlingar, eller
2. en kommun eller en region som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader och intäkter i verksamheten.⁷⁵

Som framgår gäller uppgiftsskyddigheten för företag eller någon annan, det vill säga alla som har uppgifter som Konkurrensverket kan behöva i sin konkurrensfrämjande verksamhet. För kommuner och regioner omfattar uppgiftsskyddigheten även kostnader och intäkter i verksamhet som är av ekonomisk eller kommersiell natur. Uppgiftsskyddigheten motsvarar de befogenheter verket har att inhämta information enligt konkurrenslagen, bortsett från möjligheten att kalla till förhör.⁷⁶

Den uppgiftsskyddighet som föreskrivs i uppgiftsskyddighetslagen omfattar inte utredningar i ärendet som rör tillämpningen av konkurrenslagen och tillämpningen av upphandlingslagstiftningen.⁷⁷ Det innebär att lagen inte får användas för att inhämta information som ska användas i verkets lagtillämpande verksamhet i enskilda ärenden. Inget hindrar dock att de uppgifter som verket inhämtat inom ramen för en bredare utredning om konkurrensförhållandena på en marknad, till exempel en sektorundersökning, leder till att verket inleder ett tillsynsärende enligt konkurrenslagen. Den fortsatta utredningen får då ske enligt den lagens regler.⁷⁸

I uppgiftsskyddighetslagen föreskrivs vidare att den inte gäller överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare om lön och andra anställningsvillkor, företagshemligheter av teknisk natur och

⁷⁵ 1 § uppgiftsskyddighetslagen.

⁷⁶ Jfr 5 kap. 1 § konkurrenslagen; se även prop. 2009/10:218 s. 16.

⁷⁷ 2 § 1 och 2 uppgiftsskyddighetslagen.

⁷⁸ Prop. 2009/10:218 s. 19.

skriftliga handlingar som omfattas av advokatsekretess.⁷⁹ Vidare föreskrivs att den som är uppgiftsskyldig inte får betungas onödigt.

Ett åläggande enligt uppgiftsskyldighetslagen får förenas med vite. Åläggandet får överklagas till PMD.

⁷⁹ 2 § 3–5 och 3 § uppgiftsskyldighetslagen.

4 Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

4.1 Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget

En av förutsättningarna för att skapa produktivitet, ökad tillväxt, ekonomiskt välstånd och konkurrenskraft är att det råder en effektiv konkurrens på marknader där företagen bedriver verksamhet. På en marknad med en effektiv konkurrens produceras varor och tjänster utan att det slösas med samhällets resurser och de producerade varorna och tjänsterna används där de skapar mest värde. Detta bidrar till lägre priser, högre kvalitet och ett större utbud av produkter och tjänster, vilket gynnar konsumenterna. Eftersom de minst välbeställda i samhället oftast är de som drabbas mest av högre priser och sämre valmöjlighet på varor och tjänster finns det även en social aspekt av konkurrensen. Konkurrens skapar vidare drivkrafter för företagen att bli mer innovativa och anpassa sig efter konsumenternas efterfrågan. Genom att företag utsätts för konkurrens tvingas de att effektivisera sin verksamhet, vilket medför att de blir mer konkurrenskraftiga gentemot andra företag och kan vinna marknadsandelar.

Under perfekta förhållanden fungerar konkurrensen utan inblandning av reglering. I avsaknad av sådana förhållanden behövs dock regler som säkerställer att den effektiva konkurrensen inte begränsas. Sådana regler finns i Sverige i konkurrenslagen och på EU-nivå genom artikel 101 och 102 i EUF-fördraget. Vid sidan av konkurrenslagstiftningen finns det särskilda sektorregleringar på vissa marknader där konkurrensen har konstaterats inte kunna fungera utan förhandsreglering. Exempel på detta är lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation (LEK) eller ellagen (1997:857).

Syftet med vårt uppdrag är att undersöka om det finns behov av kompletterande regler för att stärka konkurrenslagstiftningen så att

den i högre utsträckning kan användas för att säkerställa en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader.¹

Våra direktiv hänvisar till de marknadsundersökningar som den brittiska konkurrensrättsmyndigheten – CMA kan utföra. I direktiven nämns även den 2023 antagna lagstiftningen i Tyskland och ett antal andra länder med liknande lagstiftning.² Uppdraget är alltså avgränsat till att analysera och bedöma om det även i Sverige finns behov av lagstiftning som liknar den i Förenade kungariket och andra länder. Vidare ska vi utreda, oavsett bedömningen av behovet, vilket tillämpningsområde ett nytt, bredare konkurrensverktyg (fortsatt endast konkurrensverktyg) bör ha.

Vi ska också utreda hur ett konkurrensverktyg ska fungera i förhållande till annan nationell och internationell lagstiftning, andra myndigheters ansvar och befogenheter samt i förhållande till marknader och företag inom och utanför Sverige. Denna del av uppdraget avser utredning och ställningstagande angående för vilka sektorer eller branscher konkurrensverktyget ska kunna användas. Här kan noteras att de konkurrensrättsliga förbudena gäller sektorövergripande. Begränsningen för förbudens tillämpning går i stället vid verksamheter som är företag enligt konkurrenslagens definition.³ En utredning av funktionen av ett konkurrensverktyg i relation till relevant lagstiftning, andra myndigheter och marknader samt företag är också nödvändigt i detta sammanhang och särskilt om även konkurrensverktyget ska få en sektorövergripande tillämpning.

Vi ska också, oavsett bedömningen av behovet, bedöma och föreslå hur ett effektivt tillsynssystem bör utformas och vilka befogenheter tillsynsmyndigheten bör få samt lämna författningsförslag som övervägandena för uppdraget ger anledning till. Denna del av uppdraget avser själva utformningen av konkurrensverktyget, både på en övergripande nivå och i form av författningsförslag. Även övervägandena i övriga delar av detta uppdrag kan ge upphov till vissa författningsförslag.

Utöver det får vi även lämna förslag för hur konkurrensproblem som inte kan åtgärdas inom ramen för ett konkurrensverktyg skulle kunna åtgärdas.

¹ Dir. 2023:136, s. 1.

² Dir. 2023:136 s. 4–5.

³ 1 kap. 5 § konkurrenslagen.

Vi har valt att benämna konkurrensverket som vi föreslår för *utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder*. Vi använder därför termen *konkurrensverktyg* nedan i första hand när vi avser motsvarande utredningar i andra länder eller som ett allmänt koncept.

Detta kapitel disponeras som följer. Vi inleder med att redogöra för kontexten inom vilken vår utredning i denna del kan placeras. Därefter följer en internationell utblick om konkurrensverktyg i andra länder. Behovet av ett konkurrensverktyg i Sverige analyseras innan vi kommer till de rättsliga ramarna för utformningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Till sist följer våra överväganden och förslag för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

4.2 Utgångspunkter för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

4.2.1 Marknadsmisslyckanden och konkurrensproblem

Inom nationalekonomin förespråkas traditionellt fria, det vill säga oreglerade, marknader. Det finns dock situationer där fria marknader inte leder till effektiv resursanvändning, exempelvis på grund av externaliteter,⁴ asymmetrisk information⁵ eller marknadsmakt.⁶ Dessa situationer kallas för marknadsmisslyckanden.

Marknadsmisslyckanden kan leda till att förutsättningarna för en effektiv konkurrens försämrats. Vissa, men inte alla marknadsmisslyckanden, kan åtgärdas genom ökad konkurrens, exempelvis genom inträde av nya företag på starkt koncentrerade marknader eller innovationskonkurrens på marknader som varit föremål för så kallad tippning.⁷ Marknadsmisslyckanden kan också ge upphov till mer bestående problem som hindrar eller snedvrider konkurrensen och där en lösning av problemen genom marknadskrafterna kan

⁴ Externaliteter uppstår i en situation där en tredje part påverkas av en aktörs handlingar, exempelvis när en fabrik bidrar till föroreningar som sedan påverkar luftkvaliteten för andra.

⁵ Asymmetrisk information innebär att olika aktörer har olika tillgång till information.

⁶ Marknadsmakt avser en situation där en eller ett fåtal företag kan påverka utfall på en marknad. Se vidare Persson, Lars et al. (2024). *Konjunkturrådets rapport 2024: Näringslivets produktivitetsutveckling*. SNS, s. 87.

⁷ Att en marknad "tippas" innebär att ett företag får ett försprång framför sina konkurrenter som inte går att hämta in. I detta fall har företaget framgångsrikt konkurrerat om marknaden. Därefter finns vanligen ingen eller lite konkurrens på den marknaden eller konkurrens kan inte uppstå. Marknaden i fråga kan då liknas vid en monopolmarknad.

anses vara mycket små. Sådana problem kallar vi fortsättningsvis för *konkurrensproblem*. Vissa konkurrensproblem har sitt ursprung i ett konsumentproblem, till exempel om konsumenter har svårt att hitta eller tillgodogöra sig relevant information eller om konsumenter inte är benägna att byta leverantör av en vara eller tjänst på grund av inlåsnings effekter. Det finns dock även andra konsumentproblem som inte i första hand kan associeras med konkurrensproblem, såsom frågor om produktsäkerhet eller ersättning vid fel i varor eller tjänster. Konkurrensproblem kan alltså innefatta sådana problem som härstammar från konsumentproblem.

För att åtgärda konkurrensproblem som av olika skäl inte åtgärdas genom marknadernas krafter finns ett antal olika regelverk.

4.2.2 Händelsestyrda och förhållandestyrd regler

Både konkurrensreglerna och vissa sektorregleringar har som ett av sina syften att skapa en effektiv konkurrens mellan företagen. Angreppssättet för att nå detta syfte skiljer sig dock åt.

Konkurrensreglerna är händelsestyrda. De konkurrensrättsliga förbuden ingriper när ett företags förfarande bryter mot någon av dessa förbud. Så är även fallet med reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, även om ett förbud endast kan utfärdas framåtsyftande. Koncentrationskontrollen är likväl händelsestyrd i bemärkelsen att den sätts i gång av själva förvärvet.

Sektorregleringar är däremot typiskt sätt förhållandestyrd. Sektorregleringar skapar förutsättningar för effektiv konkurrens på marknader på vilka, under normala förhållanden ingen eller endast begränsad konkurrens skulle förekomma. Detta är till exempel fallet på nätverksmarknader där det inte är lönsamt att replikera nödvändig infrastruktur. För nya aktörer kan det vara svårt att få tillgång till den nödvändiga infrastrukturen för att konkurrera på dessa marknader.

4.2.3 Det konkurrensrättsliga regelverket

I fråga om vilka förfaranden som är förbjudna enligt den nuvarande konkurrensrättsliga förbudsregleringen finns omfattande rättspraxis. Denna praxis har kontinuerligt utvecklats och det har visat sig att gällande förbud kan inrymma nya affärsmodeller och marknads-

förhållanden. Förbuden utgörs med andra ord av generalklausuler som får sin närmre innebörd i rättspraxis. Den nuvarande förbudsregleringen är utformad så att dessa endast griper in under vissa specifika förhållanden. Det medför vissa begränsningar i relation till vilka konkurrensproblem som kan åtgärdas.

- Endast förfaranden som förbjuds i konkurrenslagen och i artikel 101 och 102 i EUF-fördraget omfattas. Det innebär bland annat att konkurrensbegränsande marknadsstrukturer principiellt inte omfattas av förbuden.
- Konkurrensförbuden kan enbart tillämpas efter det att ett konkurrensbegränsande förfarande har inletts eller åtminstone aviserats. Det innebär att de konkurrensrättsliga förbuden inte tillämpas för att reglera framtida förfaranden. Ett ingripande mot misstänkta överträdelser måste även föregås av en noggrann utredning för att avgöra om de träffas av de konkurrensrättsliga förbuden, vilket gör att förfaranden kan pågå en viss tid innan tillsynen får effekt. Ett undantag från detta är ärenden där det har varit motiverat att ingripa interimistiskt mot förfarandet.
- De beteendemässiga eller strukturella ålägganden som kan utformas om ett företag har överträtt konkurrensreglerna måste syfta till att undanröja den specifika överträdelsen. Det innebär begränsade möjligheter att utforma ålägganden som är framåt-syftande eller som i detalj föreskriver hur företag ska undanröja ett förfarande som konstaterats strida mot något av förbuden i konkurrenslagen eller EUF-fördraget.
- Utredningar om överträdelser av konkurrensreglerna omfattar bara de företag som misstänks ha gjort sig skyldiga till en överträdelse och inte alla företag inom en viss marknad eller bransch. Med andra ord är det inte möjligt att ta ett helhetsgrepp som gäller en viss marknad. Om konkurrensproblemet i fråga omfattar flera eller alla företag på en hel marknad kan det innebära att samma förfarande måste utredas separat i ett flertal ärenden.

Som redan nämnts skiljer sig koncentrationsreglerna från förbudsreglerna i den meningen att dessa syftar till att förhindra framtida konkurrensproblem. Likväl omfattar koncentrationskontrollen bara sådana koncentrationer som är anmälningspliktiga, som anmäls

frivilligt eller där en anmälan begärs in av Konkurrensverket. Varje koncentration ska också bedömas för sig, så att koncentrationskontrollen inte möjliggör en mer övergripande översyn eller åtgärder som rör konkurrensen på den aktuella marknaden.

Utöver tillsynen över konkurrensreglerna som i huvudsak är händelsestyrda har Konkurrensverket möjlighet att genomföra sektorundersökningar för att kartlägga marknads- och konkurrensförhållanden i en sektor. Verket har dock inte möjlighet att åtgärda eventuella konkurrensproblem som framkommer under en sektorstudie direkt. Den enda möjligheten är att initiera ett ärende om en misstänkt överträdelse av någon av förbudsreglerna, om sådana misstankar finns.

4.2.4 Sektorreglerade marknader

Många sektorer och marknader omfattas av särskilda regler i syfte att främja olika samhällsintressen. Det kan vara fråga om patient- eller produktsäkerhet, ekonomisk stabilitet, konsumentskydd eller konkurrens.

På konkurrensområdet finns flera sektorer som är reglerade i syfte att främja konkurrens eller att motverka hinder för konkurrens. Kännetecknande för dessa sektorer är att de företag som är verksamma inom sektorn har något slags tillstånd för att bedriva verksamhet och att de står under tillsyn av en myndighet. Kännetecknande är också att regleringen med något undantag genomför EU-direktiv eller kompletterar EU-förordningar.

Konkurrensverket har enligt sin instruktion ett konkurrensfrämjande uppdrag. Verket ska verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna.⁸ Därtill finns flera sektorsmyndigheter som också har konkurrensfrämjande uppgifter enligt sina instruktioner. Bland dessa märks exempelvis Energimarknadsinspektionen, Post- och telestyrelsen och Finansinspektionen.⁹ Dessa myndigheter har tillsyn över att företag följer den lagstiftning som gäller inom en viss sektor och som primärt inte har till ändamål främja konkurrensen på marknaden.

⁸ 2 § Konkurrensverkets instruktion.

⁹ 6 § förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen, 2 och 4 §§ förordningen (2007:951) med instruktion för Post- och telestyrelsen och 2 § förordningen (2023:910) med instruktion för Finansinspektionen.

Emellanåt kan det uppstå konflikt mellan de olika intressen som en sektorsmyndighet har att beakta. Intresset av en effektiv konkurrens kan exempelvis komma i konflikt med intresset av ekonomisk stabilitet eller försörjningstrygghet, i vart fall på kort sikt. För sektorsmyndigheterna är det en grannlaga uppgift att balansera de olika intressena mot varandra. I många fall föreskrivs därför att sektorsmyndigheten ska samverka med Konkurrensverket i sitt arbete.¹⁰

De konkurrensregler som finns inom sektorreglering syftar generellt sett till att hindra att den som har tillstånd att bedriva en viss verksamhet eller innehar en viss fysisk infrastruktur utnyttjar sin monopolställning för att själv skaffa sig fördelar. Det kan exempelvis vara fråga om att inköp av varor och tjänster som görs för infrastrukturens drift görs på skäliga villkor eller att de villkor som tillämpas för tillträde till infrastrukturen inte får vara oskäliga.¹¹ Det är också fråga om regler som syftar till att företaget inte ska kunna utnyttja sin ställning i nästa led i försörjningskedjan. Som exempel kan nämnas krav på åtskillnad mellan distribution och produktion eller handel. Ett annat exempel är att handel och produktion inte får bedrivas inom samma företag över huvud taget.¹² Ytterligare ett exempel är att somliga sektorer omfattas av prisreglering.¹³

En sektorreglering som ligger konkurrensrätten nära återfinns i LEK. Med stöd av den lagen kan Post- och telestyrelsen införa skyldigheter för operatörer med ett betydande inflytande på en marknad. Det är fråga om skyldigheter som syftar till att åtgärda de konkurrensproblem som kan uppkomma på den marknaden och som inte kan hanteras tillfredsställande inom ramen för den allmänna konkurrensrätten. Skyldigheterna gäller i huvudsak tillträde till infrastruktur, särredovisning och funktionell separation av verksamheter i olika led av försörjningskedjan.¹⁴

Den inneboende begränsningen av sektorregleringen är alltså just att den omfattar företag som är verksamma inom den utpekade sektorn. Därefter begränsas de konkurrensproblem som respektive

¹⁰ Se exempelvis 11 § 1 förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen och 12 § förordningen (2008:1300) med instruktion för Transportstyrelsen.

¹¹ Se exempelvis 3 kap. 3 och 4 §§ samt 4 kap. 1 § ellagen.

¹² Se exempelvis 4 kap. 2 § naturgaslagen (2005:403).

¹³ Se exempelvis 5 kap. 2 och 3 §§ ellagen.

¹⁴ 5 kap. 12–18 och 24–26 §§ LEK.

tillsynsmyndighet kan åtgärda av de potentiella problem som identifierats vid tiden då lagstiftningen togs fram.

4.2.5 Konkurrensen i Sverige

Utöver de befintliga regelverk och deras respektive begränsningar som beskrivits ovan finns även en diskussion om hur väl konkurrensen fungerar på en makroekonomisk nivå. En effektiv konkurrens är som nämnts en av förutsättningarna för att skapa bland annat produktivitet¹⁵ och konkurrenskraft.¹⁶ Produktivitetsutvecklingen i Sverige har minskat sedan finanskrisen och började till och med avta innan dess. Utvecklingen har varit snarlik i princip alla utvecklade länder.¹⁷ Ett av de möjliga skälen som nämns för denna utveckling är ett mindre dynamiskt företagsklimat, det vill säga färre in- och utträden av företag, och minskad konkurrens i form av ökad marknadskoncentration och högre marginaler (mark-ups).¹⁸ Utöver detta har ökade priser uppmärksammats i spåren av exempelvis covid-19-pandemin och Ukrainakriget. Problematiken med ökade priser påpekas även i våra direktiv.¹⁹

Forskning som pekat på sämre fungerande konkurrens i exempelvis USA har rest frågor om hur konkurrensen kan sägas fungera i Sverige.²⁰ Indikationer på minskad konkurrens skulle kunna peka på ett behov att värna om konkurrenstillsynen och att säkerställa att det finns tillräckliga regelverk för att trygga en effektiv konkurrens mellan företagen.²¹

Att mäta hur väl konkurrensen fungerar på makroekonomisk nivå kräver att man väljer flera mått som kan sägas representera funktionen av konkurrensen. De olika måtten har nämligen olika begränsningar så att det behövs en genomgång av flera mått.²²

¹⁵ Definierad som enhetsarbetskostnad.

¹⁶ Definierad som relativ produktivitet. Se vidare Tillväxtverket (2023). *Hur kan EU:s industripolitik utformas i syfte att stärka svensk industris produktivitet och konkurrenskraft?*. TVV dnr 2023-1853, s. 6, Draghi, Mario (2024). *The Future of European Competitiveness: Part A: A Competitiveness Strategy for Europe*. European Commission, s. 13; European Commission (2024).

¹⁷ SOU 2024:29 s. 129.

¹⁸ SOU 2024:29 s. 138–140.

¹⁹ Dir. 2023:136 s. 2.

²⁰ Se exempelvis De Loecker, Jan och Eeckhout, Jan (2021). *Global Market Power*. NBER Working Paper 24768.

²¹ Ett sådan resonemang fördes inför införandet av en ny konkurrenslag 1993, se prop. 1992/93:56 s. 4.

²² Bergman, Mats et al (2024). *Att mäta konkurrensen i Sverige*. Uppdragsforskningsrapport 2024:6, Konkurrensverket, s. 6–7.

En indikator för hur väl konkurrensen fungerar är att mäta hur stor företags marknadsstyrka är. Marknadsstyrka kan leda till reducerad välfärd i form av högre priser, minskad produktion, lägre kvalitet och mindre innovation än under de förhållanden som skulle härskas med en effektiv konkurrens.²³

Inom konkurrensrätten och dess tillsyn används begreppet marknadsstyrka i ärenden rörande förbudet att missbruka en dominerande ställning och i prövningar av företagskoncentrationer och är då ett rekvisit som utreds i relation till ett enskilt företag på en relevant marknad. Marknadsstyrka som en indikator för bristande konkurrens kan dock också mätas på mer aggregerad nivå, exempelvis i ett land eller en viss sektor. Det finns flertalet olika mått som kan användas för detta. En typ av mått för marknadsstyrka tar sikte på marknadsstrukturen, vilken kan avspejla förutsättningarna för en väl fungerande konkurrens. En annan typ av mått tar sikte på utfallet på marknaden, exempelvis i form av marginalernas storlek eller företagets räntabilitet. Se exempel på några mått i faktarutan nedan.

Vanliga mått för marknadsstyrka

CR 1, CR4 eller CR8 mäter det största företagets respektive de fyra eller åtta största företagens (sammanlagda) andel av försäljningen på en viss marknad.

HHI (Hirschman-Herfindal-index) beräknas som summan av alla företagens kvadrerade marknadsandelar inom en viss marknad.

Marginaler (eng. *mark-ups*) är kvoten mellan pris och marginalkostnad.

Det är viktigt att ha i åtanke att dessa mått, när de används på aggregerad nivå, har olika begränsningar som innebär att de bör tolkas med viss försiktighet. Exempelvis överensstämmer branschindelningen i näringslivsstatistiken inte nödvändigtvis med hur relevanta marknader avgränsas i konkurrensrättsliga sammanhang.²⁴ Utifrån

²³ Tirole, Jean, *The Theory of Industrial Organization*, MIT Press Books, 1988.

²⁴ Koltay, Gábor, Szabolcs, Lorincz och Valletti, Tommaso (2023). *Concentration and Competition: Evidence from Europe and Implications for Policy*. Journal of Competition Law & Economics,

vad som i näringslivsstatistiken klassificeras som en marknad kan det alltså vara svårt att utläsa hur konkurrensförutsättningarna ter sig på en konkurrensrättsligt definierad relevant marknad. Inte heller företagens marginaler kan ge en helt tillförlitlig bild av företagens marknadsmakt. På marknader där företag har stora fasta kostnader (till exempel kapitalintensiva branscher) eller irreversibla kostnader²⁵ (till exempel forskningsintensiva branscher) så kommer marginalerna vara höga, för att företagen inte ska gå i konkurs, även vid väl fungerade konkurrens. Det finns dessutom ingen allmänt accepterad definition av nivån då marginalen kan anses vara ett tecken på bristande konkurrens.

Utöver dessa metodproblem finns det i litteraturen också en diskussion om ökad marknadskoncentration och ökade marginaler beror på företagens ökade effektivitet eller om den beror på mindre konkurrens och svag tillsyn av konkurrensreglerna. Ökad marknadskoncentration skulle alltså förenklat kunna tolkas både som ett tecken på bra och dålig konkurrens.²⁶ Sammanfattningsvis har de tillgängliga måtten för välfungerande konkurrens olika begränsningar. Det är därför vanligt att använda ett antal olika indikatorer i bedömningen av hur konkurrensen fungerar i ett land eller en bransch.²⁷

Vi har gått igenom tillgänglig litteratur om marknadskoncentration och marginaler. Det finns generellt en begränsad mängd litteratur som är särskilt inriktad på svenska förhållanden. Litteraturen rör ofta Europa eller EU generellt, med eller utan data från Sverige i enskilda studier. Det kan noteras att litteraturen med få undantag är inriktad på utvecklingen av marknadskoncentrationen och marginalerna. En redogörelse av de relevanta studierna följer nedan.

Persson och Norbäck studerar marknadskoncentrationen baserad på beräkningar av HHI på aggregerad branschnivå för perioden 2007–2015. Utvecklingen skiljer sig åt avsevärt mellan olika branscher, men marknadskoncentrationen i flera branscher tycks snarare ha minskat än ökat. Ett urval branscher i studien som presenteras på mer disaggre-

Volym 19, Nummer 3, s. 472; Cavalleri, Maria Chiara, et al (2019). *Concentration, Market Power and Dynamism in the Euro Area*. ECB Working Paper Series No. 2253, s. 16.

²⁵ Eng. *sunk costs*.

²⁶ Koltay, Gábor, Szabolcs, Lorincz och Valletti, Tommaso (2023). *Concentration and Competition: Evidence from Europe and Implications for Policy*. Journal of Competition Law & Economics, Volym 19, Nummer 3, s. 467; European Commission (2024). *Protecting competition in a changing world: Evidence on the evolution of competition in the EU during the past 25 years*. Publications office of the European Union, s. 25–26.

²⁷ Se exempelvis sammanställningen av s.k. "scorecards" i: Abele, Christian, et al. (2024), *A taxonomy of industry competition*. OECD.

gerad nivå pekar dock på ökad marknadskoncentration i vissa branscher.²⁸ Detta stöttar observationen ovan att den generella marknadskoncentrationen inte i sig ger indikationer för hur välfungerande konkurrensen är på konkurrensrättsligt definierade relevanta marknader. *Bajgar et al* studerar marknadskoncentrationen mätt som CR8 i Europa, inklusive Sverige, och Nordamerika. Koncentrationsnivåerna har ökat i båda regionerna under perioden 2006–2014, men trenden är starkare i Nordamerika.²⁹ *Calligaris et al.* finner ökade koncentrationsnivåer baserad på CR4 i 15 europeiska länder, vilket inkluderar data från Sverige för perioden 2000–2018. Data för endast Sverige visar dock relativt stabila koncentrationsnivåer.³⁰ Andra studier som rör Europa, men som inte inkluderar data från Sverige, visar antingen stabila eller ökade koncentrationsnivåer.³¹

I en nyare studie av kommissionen har man använt sig av en datasats från Euromonitor som närmar sig relevanta marknader, med konsumentmarknader på mer disaggregerade nivåer än vad NACE-koder³² tillåter. Koden ”produktion av mat för husdjur”³³ kan i Euromonitors datasats exempelvis delas in i fågelmat, torrfoder för hundar, torrfoder för katter och så vidare.³⁴ Datasatsen innehåller försäljningsdata på detaljhandelsnivå (av försäljning till slutanvändare i den berörda geografin), i stället för produktionsdata.

Beräkningen av CR4 mellan 2012–2019 för 330 marknader och åtta EU-länder, inklusive Sverige, visar en långsam ökande marknads-

²⁸ Persson, Lars och Norbäck, Pehr-Johan (2019). *Marknadskoncentration och korsägande av företag*. Uppdragsforskningsrapport 2019:3, Konkurrensverket, s. 39–40.

²⁹ Bajgar, Matej et al (2019). *Industry Concentration in Europe and North America*. OECD Productivity Working Papers, No. 18. s. 27.

³⁰ Calligaris, Sara et al (2024). *Exploring the evolution and the state of competition in the EU*. OECD, s. 51–52.

³¹ Cavalleri, Maria Chiara et al (2019) *Concentration, market power and dynamism in the euro area*. Discussion Paper No 2253, European Central Bank, s. 38; Koltay, Gábor, Szabolcs, Lorincz och Valletti, Tommaso (2023). *Concentration and Competition: Evidence from Europe and Implications for Policy*. Journal of Competition Law & Economics, Volym 19, Nummer 3, s. 475.

³² NACE-koder är den europeiska standarden för definitionen av näringsgrener. I Sverige används i dag SNI-koder för samma ändamål. År 2026 ska SNI-koderna anpassas så att de överensstämmer med NACE-koderna. Se vidare SCB, Nya SNI-koder lanseras 2026, <https://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/standard-for-svensk-naringsgrensindelning-sni/sni-2025/> (besökt 24-07-01).

³³ NACE C10.9.2.

³⁴ European Commission (2024). *Protecting competition in a changing world: Evidence on the evolution of competition in the EU during the past 25 years*. Publications office of the European Union, s. 29–30.

koncentration.³⁵ Koncentrationsnivåerna på denna marknadsnivå är också betydligt högre än marknadskoncentrationen på branschnivå som framkommer av *Calligaris et al.* och som gjordes i samband med kommissionens beräkningar.³⁶ Kommissionens förklaring för resultatet är skillnaden i aggregationsnivån av data i de datasatser som använts för respektive beräkningar. Högre aggregationsnivåer (branschnivå) innebär att marknadsandelar på enskilda marknader blandas ut, vilket resulterar i lägre koncentrationsnivåer.³⁷

Kommissionen presenterar i samma studie också beräkningarna av CR4 per land för 2019, det vill säga en nulägesbild snarare än en utveckling över tid. I Sverige var CR4 lika med eller högre än 60 procent i 69 procent av de inkluderade 325 marknaderna. I 31 procent av dessa marknader fanns dessutom ett potentiellt dominerande företag, definierat som CR1 lika med eller högre än 40 procent. Det innebär att Sverige var det land med den högsta andelen koncentrerade marknader i denna del av kommissionens analys. I analysen ingick åtta EU-länder, Förenade kungariket, Sydkorea, USA, Japan och Kanada.³⁸ I en bredare jämförelse som inkluderade fler länder, men färre marknader, hade endast Danmark och Finland mer koncentrerade marknader än Sverige. Kommissionen noterar i detta sammanhang att det kan förväntas att koncentrationsnivåer är högre i länder med mindre population, men även när man tar hänsyn till detta mått (som indikeras av det grå området i figuren nedan) finns höga koncentrationsnivåer i Sverige och likaså i andra nordiska länder.³⁹ För Finland och Sveriges del skulle även kunna tilläggas att koncentrationsnivåer kan tänkas påverkas av relativt stora geografiska områden med gles befolkning.

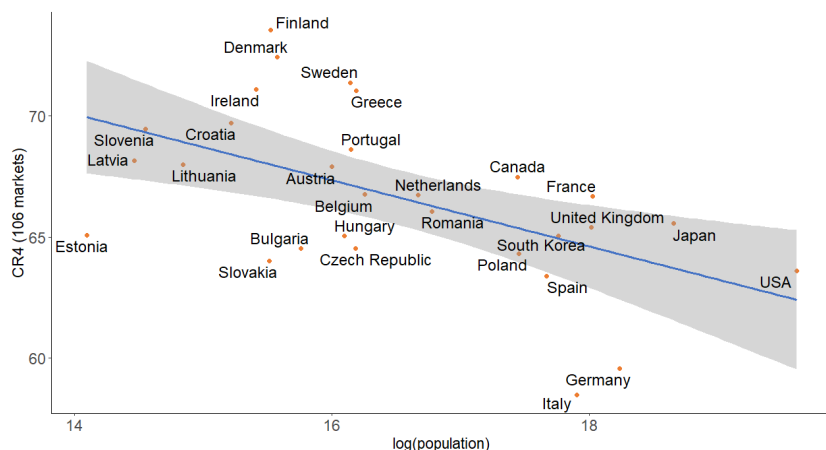
³⁵ Ibid, s. 38.

³⁶ Ibid, s. 45.

³⁷ Ibid, s. 45–46.

³⁸ Ibid, s. 39.

³⁹ Ibid, s. 41–42.

Figur 4.1 Förhållandet mellan landets befolkning och CR4, 2019

Källa: European Commission (2004). *Protecting competition in a changing world: Evidence on the evolution of competition in the EU during the past 25 years*. Publications Office of the European Union, s. 41.

När det gäller marginaler framgår av *De Loecker och Eeckhout* att företagens marginaler har ökat i Sverige under perioden 1980–2016. Uppgången är dock relativt blygsam jämfört med andra europeiska länder.⁴⁰ I *Konjunkturrådets rapport 2024* finner författarna att det inte finns tecken på ökad marknads-makt i form av högre marginaler. Detta trots ökad förvärvsaktivitet, vilket ökar marknads-koncentrationen. Författarna menar att förvärven därmed snarast kan förklaras av att företag som underpresterar blivit uppköpta. Några konkreta beräkningar av marginaler har dock inte publicerats.⁴¹ *Calligaris et al* finner ökade marginaler för perioden 2001–2014 i sin analys av 26 länder, inklusive Sverige. Intressant i denna studie är att de ökade marginalerna verkar drivas av ett fåtal (den övre decilen) företag som har höga marginaler. De finner också att marginaler har ökat mer bland företag i mer ”digitala” sektorer.⁴² Detta anges kunna bero på högre fasta kostnader eller höga innovationskostnader i dessa sektorer.⁴³ *Díez et al.* finner en ökning av marginaler om 35 procent i

⁴⁰ De Loecker, Jan och Eeckhout, Jan (2021). *Global Market Power*. NBER Working Paper 24768, s. 11.

⁴¹ Persson, Lars et al. (2024). *Konjunkturrådets rapport 2024: Näringslivets produktivitets-utveckling*. SNS, s. 10 och 51.

⁴² Calligaris, Sara et al. (2018). *Mark-ups in the digital era*. OECD Science, Technology and Industry Working Papers, 2018/10, s. 13–16.

⁴³ Ibid, s. 7.

32 utvecklade länder, inklusive Sverige, för perioden 1980–2016.⁴⁴ *Weche och Wembach* uppskattar att marginaler har ökat i högre grad i EU, inklusive Sverige, än i USA under perioden 2007–2015. De redovisar en nedgång av marginaler under finanskrisen och en gradvis återhämtning därefter.⁴⁵

Utifrån den makroekonomiska litteratur vi har gått igenom kan vissa uppgångar bland koncentrationsnivåer och marginaler i Europa skönjas, även om trenden inte verkar vara lika stark som i USA. I Sverige tycks ökningen vara mindre. Däremot finns stöd för att koncentrationsnivåer på konsumentmarknader i internationell jämförelse är relativt höga i Sverige.⁴⁶ Givet dessa resultat, tillsammans med de begränsningar som dessa mått medför, är det inte möjligt att dra några säkra slutsatser om hur väl konkurrensen i Sverige fungerar. Forskningen är dock ense om att understryka betydelsen av en effektiv konkurrenstillsyn.⁴⁷

För slutsatser om hur väl konkurrensen fungerar på en lägre aggregationsnivå än den som används i den redovisade litteraturen behövs det en noggrann utredning som tar hänsyn till de förutsättningar som gäller i en viss bransch eller på en enskild marknad. Vår utredning syftar just till att stärka Konkurrensverkets möjligheter att genomföra sådana utredningar och vidta åtgärder för att främja den effektiva konkurrensen på marknader där det finns brister. Exempel på utredningar där konkurrensförhållandena inom konkreta sektorer har belysts och som skulle kunna tjäna som en utgångspunkt för Konkurrensverkets vidare arbete finns i Konkurrenskommitténs betänkanden 1991⁴⁸ och i OECD:s nyare rapport där 127 sektorer jämförs med hänsyn till konkurrensförhållandena inom respektive sektor. Data för rapporten inkluderar Sverige, varför den skulle kunna vara en utgångspunkt för en undersökning av konkurrensen i specifika sektorer.⁴⁹ Ytterligare en modell för hur

⁴⁴ Diez, Federico J., Leigh, Daniel och Tambunlertchai, Suchanan (2018). *Global Market Power and its Macroeconomic Implications*. IMF Working Paper Series, No. 2018/137, s. 10.

⁴⁵ Weche, John, och Wembach, Achim (2018). *The Fall and Rise of Market Power in Europe*. ZEW Discussion Paper No. 18-003, s. 10.

⁴⁶ European Commission (2024). *Protecting competition in a changing world: Evidence on the evolution of competition in the EU during the past 25 years*. Publications office of the European Union, s. 29–30 och s. 41–42.

⁴⁷ Persson, Lars et al. (2024). *Konjunkturrådets rapport 2024: Näringslivets produktivitetsutveckling*. SNS, s. 95; Koltay, Gábor, Szabolcs, Lorincz och Valletti, Tommaso (2023). *Concentration and Competition: Evidence from Europe and Implications for Policy*. Journal of Competition Law & Economics, Volym 19, Nummer 3, s. 492–493.

⁴⁸ SOU 1991:28.

⁴⁹ Abele, Christian, et al (2024), *A taxonomy of industry competition*. OECD, fn. 10.

konkurrensens funktionssätt kan analyseras med makroekonomiska data föreslås av *Bergman et al.* i en uppdragsforskningsrapport som Konkurrensverket har beställt.⁵⁰ Modellen illustreras i rapporten på olika delar av bygg- och anläggningsbranschen.⁵¹ För att närmare belysa hur en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder kan tänkas användas ger vi också några exempel i avsnitt 4.4.4 nedan.

4.2.6 Ett nytt, bredare konkurrensverktyg

De förhållanden som beskrivits ovan har alltmer uppmärksammats under senare år och frågan som har ställts är om de konkurrensrättsliga förbuden behöver kompletteras med reglering som exempelvis möjliggör att åtgärda konkurrensproblem som har en strukturell källa eller som omfattar hela marknader.⁵² Även den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och flertalet andra utvecklade länder har satt fokus på vikten av en effektiv konkurrensreglering. En sådan reglering skulle kunna vara mer framåtsyftande och förhållandestyrd till sin natur och därmed tydligt skilja sig från dagens förbudsreglering. En typ av kompletterande reglering som diskuterats och införts i vissa länder är ett så kallad konkurrensverktyg som också kan föranleda korrigerande åtgärder på marknaden som undersökts. Exempel från några av dessa länder ges i nästa avsnitt.

Dessa konkurrensverktyg utgår typiskt sätt från en ingående utredning av en eller flera marknader. Utredningen utmynnar i åtgärder som syftar till att åtgärda de konkurrensstörningar eller

⁵⁰ Bergman, Mats et al (2024). *Att mäta konkurrensen i Sverige*. Uppdragsforskningsrapport 2024:6, Konkurrensverket, s. 112–119.

⁵¹ Ibid, s. 116–117.

⁵² Mycket av litteraturen har fokuserat på konkurrensen på digitala marknader, se exempelvis Lancieri, Filippo och Sakowski, Patricia (2020). *Competition in Digital Markets: A Review of Expert Reports*. Stigler Center Working Paper Series No. 303, Stanford Journal of Law, Business, and Finance, som gör en genomgång av totalt 21 olika rapporter inom ämnet som publicerats internationellt under de senaste fem åren. Nämnvärda exempel är: Crémer et al. (2019) *Competition policy for the digital era*. European Commission; Furman et al (2019). *Unlocking digital competition*. Report of the Digital Competition Expert Panel; Morton et al. (2019). *Report – Committee for the Study of Digital Platforms Market Structure and Antitrust Subcommittee*, George J. Stigler Center for the Study of the Economy and the State, The University of Chicago Booth School of Business; Schweitzer et al (2018). *Modernising the Law on Abuse of Market Power: Report for the Federal Ministry for Economic Affairs and Energy (Germany)*; Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen på digitala plattformsmarknader i Sverige*. Rapport 2021:1. Konkurrensverket har även påtalat behovet av kompletterande reglering i rapporter avseende dagligvaruhandel och byggmaterial. Se: Konkurrensverket (2023). *Hinder för konkurrens i dagligvaru- och grossistledet*. Analys i korthet 2023:10; Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen i byggmaterialindustrin*. Rapport 2021:4.

negativa effekter på konkurrensen som har identifierats i utredningen. På så sätt är konkurrensverktygen en hybrid mellan sektorreglering och konkurrensregler. De liknar sektorreglering i den meningen att de är förhållandestyrd, framtåsyftande och avser en viss marknad eller bransch. Samtidigt liknar konkurrensverktygen konkurrensreglerna i den meningen att de undersöker störningar eller negativa effekter på konkurrensen och att de kan tillämpas på flertalet marknader.

Konkurrensverket har i rapporterna *Konkurrens på digitala plattformsmarknader i Sverige* och *Konkurrensen i byggmaterialindustrin* under senare tid beskrivit vilka behov som finns av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.⁵³

I rapporten om digitala plattformsmarknader noterar Konkurrensverket att dess erfarenhet av tillsyn på området visar att de konkurrensrättsliga förbuden i många fall är flexibla nog för att kunna träffa eventuella konkurrensproblem som utgår från digitala plattformar. Åtminstone i teorin skulle, enligt verket, ett antal av de konkurrensproblem som identifieras i undersökningen kunna hanteras inom ramen för verkets tillsyn med stöd av nuvarande förbudsreglering. På grund av detta och de olikartade marknadsstrukturer och affärsmodeller som tillämpas på digitala plattformsmarknader anser verket att sektorreglering av digitala plattformar på svensk nivå inte skulle vara ändamålsenligt. Verket drar dock slutsatsen att det behövs ett flexibelt kompletterande regelverk för att på ett mer effektivt sätt kunna undanröja konkurrensproblem på plattformsmarknaden. Ett sådant regelverk skulle kunna användas där konkurrensproblem har konstaterats, eller för att undvika att konkurrensskadliga marknadsstrukturer uppstår inom en snar framtid, och där nuvarande regler inte medger ett tillräckligt effektivt ingripande. Konkurrensverket anger att regelverket bör ta höjd för behovet av flexibilitet för att kunna möjliggöra ett riktat och anpassat ingripande på enskilda marknader. Det bör möjliggöra åtgärder som gäller för hela marknader, snarare än för enskilda företag, och för att åtgärda strukturella marknadsproblem, snarare än att förbjuda enskilda förfaranden. Exempel på sådana marknadsförhållanden är marknader som visar tendenser att tippa eller som redan har tippat eller marknader där en eller flera plattformar har

⁵³ Konkurrensverket (2023). *Hinder för konkurrens i dagligvaru- och grossistledet*. Analys i kort-het 2023:10; Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen i byggmaterialindustrin*. Rapport 2021:4.

stark förmedlingsmakt, så att de bli en oundviklig handelspartner för vissa kunder.⁵⁴

Konkurrensverket konstaterar i rapporten om byggmaterialindustrin att vissa marknader för tillverkning eller försäljning av byggmaterial kännetecknas av hög marknadskoncentration, låg pristransparens och begränsad konkurrens. Enligt verket riskerar marknader som karaktäriseras av starkt dominerande företag eller branschövergripande beteenden som skadar marknadernas funktion att leda till svåra komplikationer för hela samhällssektorer. Ett nytt flexibelt verktyg för konkurrensfrämjande åtgärder, som komplement till befintliga konkurrensregler, skulle enligt verket göra det möjligt att bättre hantera situationer där bristande konkurrens leder till marknadsskador, även innan dessa uppstår. Ett sådant verktyg skulle vara inriktat på att identifiera orsakerna till konkurrensproblemen och göra det möjligt för tillsynsmyndigheten att komma till rätta med dessa med hjälp av framåtriktade åtgärder, även när orsakerna inte är enskilda företags beteenden. Verktuget skulle exempelvis kunna användas för förbättrad information till kunder eller andra framåtsyftande åtgärder om det skulle krävas för att förbättra marknadens funktionssätt.⁵⁵

En mer sammanfattande beskrivning av behovet lämnas i rapporten *Konkurrens och upphandling i kristider*. I rapporten pekar Konkurrensverket på att allt fler konkurrensproblem som verket identifierar ligger utanför konkurrensrättens direkta tillämpningsområde. Problemen beror då i första hand inte på enskilda företags agerande, utan är mer strukturella till sin karaktär och omfattar typiskt sett en hel bransch. Det gäller enligt verket inte minst på oligopolmarknader, där marknadskoncentrationen är hög, men inget enskilt företag har en dominerande ställning i konkurrensrättslig mening.⁵⁶

⁵⁴ Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen på digitala plattformsmarknader i Sverige*. Rapport 2021:1, s. 232–237. Se även Konkurrensverket (2021). *Konkurrens och tillväxt inom e-handeln*. Rapport 2021:3, s. 15.

⁵⁵ Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen i byggmaterialindustrin*. Rapport 2021:4, s. 15.

⁵⁶ Konkurrensverket (2023). *Konkurrensverkets tillsynsverksamhet 2023*. Rapport 2023:2, s. 4.

4.3 Internationell utblick

4.3.1 Bakgrund

Motsvarigheter till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder (nedan benämnda i enlighet med ländernas egna terminologier, marknadsundersökningar eller sektorundersökningar) som möjliggör ingripande på marknader som helhet finns i flera andra länder. Den brittiska konkurrensrättsmyndigheten – CMA – och berörda sektorsmyndigheter har inom ramen för den nationella konkurrensrättslagstiftningen the Enterprise Act, möjlighet att vidta åtgärder som riktar sig mot en marknad som helhet och inte enbart mot enskilda företag. Cirka ett 20-tal marknadsundersökningar har hittills genomförts i Förenade kungariket. I Grekland, Island, Mexiko och Sydafrika finns liknande konkurrensrättsliga verktyg. De har dock hittills tillämpats i en mindre omfattning än i Förenade kungariket. Det finns även länder som överväger att införa ett bredare konkurrensrättsligt verktyg eller som nyligen antagit lagstiftning som inför ett sådant verktyg.⁵⁷

Frågan om införandet av ett konkurrensverktyg har även övervägts på EU-nivå. I juni 2020 meddelade kommissionen att den, som ett av flera alternativ, övervägde att lägga fram ett förslag om ett nytt konkurrensverktyg. Syftet var att möjliggöra ingripanden mot strukturella konkurrensproblem, främst med sikte på digitala plattformsmarknader, som inte kan åtgärdas med stöd av förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Begränsade delar av detta initiativ infördes genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1925 av den 14 september 2022 om öppna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och (EU) 2020/1828 (DMA-förordningen). Övervägandena har dock inte lett till något bredare initiativ på EU-nivå.

⁵⁷ Här kan Tyskland, Norge, Danmark, Italien, Ungern och Rumänien nämnas. European Commission (2024). *Evaluation of Regulations 1/2003 and 773/2004*. SWD(2024) 246 final, s. 238–239.

4.3.2 Europeiska unionen

Allmänt om konkurrensreglerna

EU:s konkurrensregler återfinns huvudsakligen i artiklarna 101–109 i EUF-fördraget. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete återfinns i artikel 101 EUF-fördraget och missbruksförbudet i artikel 102 EUF-fördraget. Som redan nämnts har dessa två bestämmelser varit förebild för motsvarande bestämmelserna i konkurrenslagen. I EUF-fördraget finns också vissa regler angående företag med särskilda exklusiva rättigheter såsom tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och om statsstöd.⁵⁸ Därutöver finns det en stor mängd sekundärrättslig lagstiftning som förtydligar och kompletterar tillämpningen av de reglerna som framgår av fördrags-texten. Som redan nämnts är den viktigaste av denna förordning 1/2003. Förordningen innehåller bland annat bestämmelser om att kommissionen kan utreda en bransch om det finns omständigheter som tyder på att konkurrensen inom denna bransch är begränsad eller snedvriden.⁵⁹

På EU-nivå har också antagits olika konkurrensfrämjande lagstiftningsinstrument för att omreglera sektorer där konkurrens av olika skäl inte kan uppstå utan sådan reglering. Vissa av dessa har redan beskrivits ovan.⁶⁰ Därutöver har DMA-förordningen antagits. Förordningen reglerar vissa stora internetplattformar som betecknas som grindvakter. Förslaget om DMA-förordningen föregicks som nämnts i vissa delar av en inledande konsekvensbedömning av kommissionen avseende ett nytt konkurrensverktyg.

I det följande beskrivs utredningar av branscher, det ursprungliga initiativet till ett nytt konkurrensverktyg och DMA-förordningen närmare.

Branscutredningar

Kommissionen har befogenhet att genomföra en utredning av en särskild bransch eller en särskild typ av avtal i olika branscher om det finns omständigheter som tyder på att konkurrensen inom EU:s inre marknad kan vara begränsad eller snedvriden. Kommis-

⁵⁸ Artiklarna 106, 108 och 109 i EUF-fördraget.

⁵⁹ Artikel 17 i förordning 1/2003.

⁶⁰ Se avsnitt 4.3.1.

sionen får i samband med en sådan utredning begära in handlingar och upplysningar, inklusive information om avtal, beslut och samordnade förfaranden från berörda företag och företagssammanslutningar. Kommissionen får också publicera en rapport om resultaten från sin utredning och uppmana berörda aktörer att lämna synpunkter på resultaten.⁶¹

Utöver de befogenheter som framgår av förordning 1/2003 är kommissionen inte begränsad i fråga om val av bransch eller tidpunkten för branscutredningen. Det finns vissa övergripande principer på kommissionens webbplats och en lista med de branscutredningar som kommissionen hittills har genomfört.⁶² Varje branscutredning har också en webbplats där resultaten av utredningen och inkomna synpunkter framgår.⁶³ Kommissionen har dock inga möjligheter att besluta om ålägganden mot de företag eller företagssammanslutningar som har ingått i branscutredningen. Däremot har kommissionen möjlighet att inleda utredningar om misstänkta överträdelser av konkurrensreglerna om det framkommer indikationer på sådana överträdelser under utredningen.

Kommissionens förslag om ett nytt konkurrensverktyg

I juni 2020 meddelade kommissionen att den, som ett av flera alternativ, övervägde att lägga fram ett förslag om ett nytt konkurrensverktyg.⁶⁴ Syftet var att möjliggöra ingripanden mot strukturella konkurrensproblem, främst med sikte på digitala plattformsmarknader, som inte alls, eller inte effektivt, kan åtgärdas med stöd av förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Mot denna bakgrund framförde kommissionen sommaren 2020 i sin inledande konsekvensbeskrivning fyra alternativ för ett nytt verktyg som skulle kunna åtgärda strukturella konkurrensproblem.

Dessa strukturella problem kan förenklat delas in i situationer där det finns en nära förestående skada på konkurrensen (struktu-

⁶¹ Artikel 17.1 i förordning 1/2003.

⁶² European Commission, Sector inquiries, https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/sector-inquiries_en (besökt 23-11-29).

⁶³ Se exempelvis European Commission, Sector inquiry into e-commerce, https://competition-policy.ec.europa.eu/sectors/ict/sector-inquiry-e-commerce_en (besökt 23-11-29).

⁶⁴ European Commission, Inre marknaden – nytt verktyg för bättre efterlevnad av konkurrensreglerna, <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12416-New-competition-tool> (besökt 23-11-29).

rell risk) och situationer där skadan redan inträffat (strukturell brist). Strukturella risker omfattar förfaranden som kan få marknader att "tippa" till följd av exempelvis nätverkseffekter, inlåsnings- och stordriftsfördelar eller icke-dominanta företags ensidiga agerande i syfte att monopolisera marknaden.⁶⁵ Den andra kategorin, strukturella brister, tar sikte på marknader med strukturella särdrag såsom betydande koncentration (oligopol), inträdeshinder och inlåsnings.

Kommissionen presenterade olika alternativ för utformningen av konkurrensverket, bland annat med hänsyn på vilka marknader och mot vilka företag verket skulle kunna användas. Samtliga alternativ förutsätter en föregående utredning som identifierar bristerna på den aktuella marknaden. Åtgärder med stöd av det nya verket skulle inte kunna resultera i att enskilda företag anses ha överträtt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget och således inte heller i böter. Kommissionens uppfattning när förslaget presenterades var att ett nytt konkurrensverk skulle ha störst nytta för konsumenterna om det var generellt tillämpligt vad gäller såväl företagens agerande som marknader. Övervägandena om ett nytt konkurrensverk har dock som redan nämnts inte lett till något bredare initiativ på EU-nivå ännu. Det kan dock noteras att Europaparlamentet har uppmanat kommissionen att på nytt överväga ett sådant verktyg.⁶⁶ Även Mario Draghi, före detta ordförande för Europeiska centralbanken, föreslår införandet av ett konkurrensverk i sin rapport om framtiden av europeisk konkurrenskraft. Enligt hans förslag skulle det täcka fyra områden.

- Tyst samordning,
- marknader med sårbara konsumenter,
- marknader med sårbara strukturer, exempelvis beroendet på vissa råvaror, och
- tillsynsärenden där uppföljningen pekar på att åtgärderna efter dessa ärenden inte har lett till bättre konkurrens.⁶⁷

⁶⁵ Att en marknad har "tippat" innebär att en eller ett fåtal aktörer finns på en marknad och att det är mycket svårt för nya aktörer att träda in på samma marknad. På en sådan marknad sker konkurrensen vanligen om marknaden, snarare än på marknaden.

⁶⁶ Se Europaparlamentet (2023). *Betänkande om konkurrenspolitiken – årsrapport 2023*. 2023/2077(INI), punkt 7.

⁶⁷ Mario Draghi (2024). *The future of European Competitiveness: Part B In-depth analysis and recommendations*. European Commission, s. 303–304.

DMA-förordningen

DMA-förordningen utgör i grunden en sektorreglering som har sitt ursprung i bland annat svårigheter att effektivt åtgärda negativa effekter på konkurrensen på vissa digitala plattformsmarknader.⁶⁸

DMA-förordningens tillämpningsområde definieras av så kallade centrala plattformstjänster, såsom onlinebaserade förmedlingstjänster, sökmotorer, operativsystem och videodelningsplattformstjänster.⁶⁹ Ett företag som erbjuder en eller flera av dessa tjänster anses vara en grindvakt om det:

1. har en betydande inverkan på den inre marknaden,
2. tillhandahåller en central plattformstjänst som är en viktig ingång för företagsanvändare för att nå ut till slutanvändare, och
3. har en fast förankrad och varaktig ställning i sin verksamhet eller det kan förutses att det kommer att ha en sådan ställning inom en nära framtid.⁷⁰

Kommissionen kan beteckna ett företag som grindvakt om företaget uppfyller tröskelvärdena som framgår av DMA-förordningen. Tröskelvärdena utgör en presumtion om att kriterierna ovan är uppfyllda.⁷¹ Kommissionen kan också beteckna ett företag som grindvakt efter en fördjupad undersökning baserad på en kvalitativ bedömning om företaget uppfyller kriterierna ovan.⁷²

När ett företag har betecknats som grindvakt måste det följa de skyldigheter som framgår av DMA-förordningen för de centrala plattformstjänster som betecknandet gäller. Skyldigheterna omfattar bland annat de kataloger av skyldigheter som anges i artiklarna 5–7 i DMA-förordningen. Det finns också en skyldighet för grindvakterna att informera kommissionen om alla planerade koncentrationer där de samgående företagen tillhandahåller centrala plattformstjänster, andra tjänster inom den digitala sektorn eller tjänster som möjliggör datainsamling.⁷³ Informationsplikten gäller oavsett om koncentrationerna omfattas av anmälningsplikt till kommis-

⁶⁸ Skäl 5 till DMA-förordningen.

⁶⁹ Artikel 2.2 i DMA-förordningen.

⁷⁰ Artikel 3.1 i DMA-förordningen.

⁷¹ Artikel 3.2 och 3.4 i DMA-förordningen.

⁷² Artikel 17 i förbindelse med artikel 3.6 i DMA-förordningen.

⁷³ Artikel 14 i DMA-förordningen.

sionen enligt EU:s koncentrationsförordning eller till nationella konkurrensmyndigheter enligt nationella koncentrationsregler.

Kommissionen har exklusiv behörighet att kontrollera efterlevnaden av DMA-förordningen.⁷⁴ Utöver det kan medlemsstaterna ge nationella konkurrensmyndigheter⁷⁵ befogenhet att utföra vissa utredningsåtgärder i de fall det finns en misstanke om att en grindvakt inte följer skyldigheterna i artiklarna 5–7 i DMA-förordningen.⁷⁶ DMA-förordningen innehåller också bestämmelser om samarbete mellan kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna eftersom det kan finnas överlapp mellan konkurrensreglerna och då särskilt missbruksförbudet och skyldigheterna i DMA-förordningen.

4.3.3 Förenade kungariket

Allmänt om konkurrensreglerna

I Förenade kungariket återfinns konkurrensreglerna i *Competition Act 1998* och i *Enterprise Act 2002*. I *Competition Act* återfinns de konkurrensrättsliga förbuden, det vill säga förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete (section 2) och missbruk av en dominerande ställning (section 18). Dessa bestämmelser liknar artikel 101 och 102 i EUF-fördraget. I *Enterprise Act* återfinns bland annat koncentrationsreglerna och befogenheterna att genomföra marknadsstudier (*market studies*) och marknadsundersökningar (*market investigations*). Ett liknande system fanns i Förenade kungariket även innan 2002, dock utan möjlighet för konkurrensmyndigheten att själv ingripa med föreskrifter. CMA och vissa sektorsmyndigheter, såsom *Office of Communications* och *Office of Gas and Electricity Markets*, ansvarar för att tillämpa dessa regler.

I det följande beskrivs regelverket för marknadsstudier och särskilt marknadsundersökningar närmare. Beskrivningen följs av en redogörelse för CMA:s praxis och vissa reformförslag som har lagts fram av CMA.

⁷⁴ Skäl 91 till DMA-förordningen.

⁷⁵ Och andra myndigheter som kontrollerar efterlevnaden av reglerna som anges i artikel 1.6 i DMA-förordningen.

⁷⁶ Artikel 38.7 i DMA-förordningen.

Systemet med marknadsstudier och marknadsundersökningar

En marknadsstudie är en undersökning av en marknad där det undersöks i vilken mån handeln med varor och tjänster på en marknad inom Förenade kungariket har negativa effekter på konsumenternas intressen.⁷⁷ En sådan studie får genomföras av både CMA och relevanta sektorsmyndigheter.⁷⁸ Tidsfristen för en sådan undersökning är tolv månader.⁷⁹ Efter genomförd marknadsstudie kan myndigheten som har genomfört studien besluta att en marknadsundersökning ska inledas.⁸⁰ Eftersom marknadsstudier och marknadsundersökningar kan följa på varandra kallas de ibland för fas 1 och fas 2. En sådan marknadsundersökning genomförs av CMA. Undersökningen kan leda till ett beslut om åtgärder som syftar till att undanröja, mildra eller motverka hinder för effektiv konkurrens eller de nackdelar som uppkommer för kunder.⁸¹ CMA har antagit ett antal vägledningar för att förtydliga hur marknadsundersökningar genomförs.⁸²

Marknadsundersökningar

Negativa effekter på konkurrensen

Marknadsundersökningar syftar till att påverka framtida förhållanden på en marknad där det konstaterats att det finns *ett eller flera drag som har negativa effekter på konkurrensen*.⁸³ Syftet är därmed inte att straffa företag för brott mot konkurrensreglerna som har skett, utan att skapa förutsättningarna för en effektiv konkurrens.

En marknadsundersökning får inledas när det finns anledning att anta att en marknad uppvisar ett eller flera drag som har negativa effekter på konkurrensen. De ”drag” som kan ha negativa effekter på konkurrensen innefattar

⁷⁷ Enterprise Act 2002, section 130A.

⁷⁸ Enterprise Act 2002, section 130A; Communications Act 2003, section 370.

⁷⁹ Enterprise Act 2002, section 131 B.

⁸⁰ Enterprise Act 2002, section 131 och schedule 9, part 2.

⁸¹ Enterprise Act 2002, section 138.

⁸² Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511. Vägledningen har även antagits av CMA när det tog över OFT:s uppgifter den 1 april 2014; Competition and Markets Authority (2014). *Market Studies and Market Investigations: Supplemental guidance on the CMA's approach*, CMA3.

⁸³ Enterprise Act 2002, section 131(1).

1. strukturen av marknaden i fråga,
2. beteenden av personer (inklusive företag) som säljer eller köper varor eller tjänster och som är aktiva på marknaden i fråga, oavsett vilken marknad beteendet sker på, och
3. beteenden av en kund till någon som köper eller säljer varor eller tjänster på marknaden i fråga och som relaterar till marknaden i fråga.⁸⁴

Det är möjligt att undersöka flera av dessa drag och flera marknader i samma marknadsundersökning. Det kan också noteras att det av vägledningen framgår att marknadsundersökningar sannolikt kommer fokusera på icke-koordinerat parallellt beteende av flera företag, exempelvis på oligopolmarknader, eller marknadsövergripande egenskaper som inte baseras på konkurrensbegränsande samarbete eller dominans. Av en vägledning framgår vidare att marknadsundersökningar kan användas i vissa fall som rör nätverk av parallella vertikala avtal som inte omfattas av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete.⁸⁵

I en marknadsundersökning behöver ett antal frågor besvaras. Den centrala frågan är om den undersökta marknaden uppvisar drag eller en kombination av drag som förhindrar, begränsar eller snedvrider konkurrensen i samband med försäljning eller köp av varor eller tjänster i Förenade kungariket eller en del av riket (nedan förkortat beskrivet som en negativ effekt på konkurrensen).⁸⁶ Vidare behöver utredningen ge svar på om

- utredningen bör resultera i åtgärder som skulle kunna undanröja, mildra eller motverka hinder för effektiv konkurrens eller som är till nackdel för kunder, definierat som högre priser, lägre kvalitet, minskade valmöjligheter mellan varor och tjänster eller mindre innovation,
- utredningen bör rekommendera någon annan (exempelvis regeringen eller en annan myndighet) att vidta åtgärder för att nå ovan nämnd syfte, och

⁸⁴ Enterprise Act 2002, section 131(2).

⁸⁵ Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, punkt 2.4–2.6.

⁸⁶ Kallad "an adverse effect on competition", Enterprise Act 2002, section 134(1).

- beslut om åtgärder ska fattas och vilka dessa åtgärder bör vara.⁸⁷

Åtgärderna, om sådana beslutas, ska utgöra ett heltäckande, rimligt och fungerande avhjälpande av den negativa effekten på konkurrensen som har identifierats.⁸⁸ Bland annat kan följande typer av åtgärder beslutas:

- Ett förbud mot vissa typer av ageranden hos företag, som exempelvis att förbjuda vissa avtal, leveransvägran, kopplingsförbehåll eller diskriminering. Det är också möjligt att reglera priser genom ett sådant åläggande.
- En skyldighet att leverera vissa produkter eller tjänster.
- Ett förbud mot att förvärva ett företag.
- En skyldighet att avyttra hela eller delar av ett företag.
- En skyldighet att informera eller att inte informera vissa aktörer om vissa sakförhållanden, exempelvis om priser.⁸⁹

Förutom att besluta om ålägganden för att lösa de negativa effekter på konkurrensen som fastställts i en marknadsundersökning kan CMA också godkänna åtaganden av de företag som ingår i undersökningen.⁹⁰ Efter det att den slutliga rapporten publicerats kan CMA också besluta om interimistiska ålägganden för att undvika att ett företag eller någon annan aktör hindrar de åtgärder som CMA har beslutat.⁹¹

Vem genomför marknadsundersökningar?

En marknadsundersökning kan initieras av olika aktörer i Förenade kungariket. Förutom av CMA⁹² kan den initieras av myndigheter som ansvarar för sektorregleringar, inom den marknaden som de

⁸⁷ Enterprise Act 2002, section 134(4).

⁸⁸ Enterprise Act 2002, section 134(6).

⁸⁹ Enterprise Act 2002, schedule 8.

⁹⁰ Enterprise Act 2002, section 159 och 161.

⁹¹ Enterprise Act 2002, section 158.

⁹² Enterprise Act 2002, section 131.

ansvarar för.⁹³ Vidare kan ett statsråd, under vissa förhållanden, initiera en marknadsundersökning.⁹⁴

För att en marknadsundersökning ska kunna inledas behövs, som framgår ovan, rimliga tecken på att det finns negativa effekter på konkurrensen på marknaden i fråga. Sådana tecken kan exempelvis framgå av en marknadsstudie som CMA eller någon av sektorsmyndigheterna har genomfört tidigare. Vidare kan vissa branschorgan som företräder konsumenter framställa så kallade *supercomplaints*. CMA måste i sådana fall inleda en förkortad marknadsstudie som sedan kan leda till en marknadsundersökning.⁹⁵ Syftet med *supercomplaints* är att underlätta för enskilda konsumenter att framföra klagomål till relevanta myndigheter.

Utöver beslutet att initiera eller inte initiera en marknadsundersökning kan CMA även besluta att anta åtaganden i stället för att initiera en marknadsundersökning.⁹⁶ Effektiviteten av sådana åtaganden kan dock enligt CMA vara svåra att analysera då det vid tidpunkten för åtagandet finns begränsad information om den negativa effekten på konkurrensen som är aktuell.⁹⁷

Att initiera en marknadsundersökning är ett formellt beslut av CMA eller den relevanta sektorsmyndigheten som får överklagas. Även ett beslut att inte inleda en marknadsundersökning får överklagas.

När en marknadsundersökning väl har initierats ansvarar en så kallad *CMA Grupp* för att genomföra själva utredningen. Gruppen väljs ut bland medlemmar i en panel av externa experter. Ingen i denna grupp får ha deltagit i beslutsfattandet om att initiera marknadsundersökningen. Gruppen fattar sedan CMA:s beslut i fråga om det finns en negativ effekt på konkurrensen på den aktuella marknaden och om några åtgärder ska vidtas.⁹⁸ Det innebär att styrelsen för CMA inte har någon befogenhet att fatta beslut om vilka åtgärder som ska vidtas med anledning av en marknadsundersökning.

⁹³ Enterprise Act 2002, schedule 9, part 2.

⁹⁴ Enterprise Act 2002, section 132.

⁹⁵ Enterprise Act 2002, section 11.

⁹⁶ Enterprise Act 2002, section 154(2).

⁹⁷ Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, punkt 2.21–2.25.

⁹⁸ Competition and Markets Authority (2014). *Market Studies and Market Investigations: Supplemental guidance on the CMA's approach*, CMA3, punkt 1.26–1.27.

Ett beslut av CMA får överklagas till Competition Appeal Tribunal av den som berörs av beslutet.⁹⁹ Det innebär att CMA:s beslut att initiera en marknadsundersökning eller ej och beslut avseende om det finns en negativ effekt på konkurrensen samt eventuella åtgärder kan överklagas. Överklaganden kan också avse processuella frågor, exempelvis parternas insyn eller deltagande i ärendets handläggning hos CMA.¹⁰⁰ Tribunalen gör dock endast en formell granskning av CMA:s beslut och inte en omprövning av beslutet i sak.¹⁰¹

En marknadsundersöknings olika steg

En marknadsundersökning genomförs i ett antal steg som framgår av CMA:s kompletterande vägledning avseende marknadsundersökningar.¹⁰² Dessa är:

1. Överlämning. När det i en marknadsstudie går att bedöma att en marknadsundersökning ska initieras kommer de som har arbetat med studien att förbereda överlämning till CMA, bland annat genom att förbereda den informationsinhämtning och analys som kommer att behöva göras i den kommande marknadsundersökningen.
2. Informationsinsamling. CMA kan samla information genom möten med berörda aktörer, begära upplysningar och genomföra enkätundersökningar.¹⁰³ CMA kan besluta om böter för företag som inte följer CMA:s begäran om information. Att uppsåtligt ändra, undanhålla eller förstöra handlingar som begärts av CMA kan även beivras straffrättsligt, med böter eller upp till två års fängelse.¹⁰⁴

⁹⁹ Enterprise Act 2002, section 179(1).

¹⁰⁰ Se Whish, Richard (2020). *New Competition Tool: Legal comparative study of existing competition tools aimed at addressing structural competition problems, with a particular focus on the UK's market investigation tool*. European Commission, punkt 4.22–4.28.

¹⁰¹ Enterprise Act 2002, section 179(4).

¹⁰² Competition and Markets Authority (2014). *Market Studies and Market Investigations: Supplemental guidance on the CMA's approach*. CMA3, punkt 3.36–64.

¹⁰³ Ibid, punkt 3.41–45.

¹⁰⁴ Enterprise Act 2002, section 117.

3. Avgränsning. Tidigt under utredningen publicerar CMA ett dokument med de skadeteorier som CMA kommer att undersöka. Intresserade aktörer kan lämna in synpunkter på skadeteorierna.
4. Muntliga förfaranden. Dessa syftar till att ge CMA möjligheten att bättre förstå marknaden i fråga och att höra berörda aktörers syn på utredningen.
5. Analys. Detta innefattar både en analys av konkurrensen på marknaden i fråga och möjliga åtgärder.
6. Parternas faktakontroll och sekretessyrkanden. Som en del i CMA:s arbete med transparens kan texter skickas till parterna för att kontrollera faktauppgifter och eventuella sekretessyrkanden.
7. Preliminär rapport. Rapporten följs av en offentlig konsultation på minst 21 dagar.
8. Muntliga förfaranden avseende den preliminära rapporten. Dessa förfaranden syftar till att ge berörda företagen och viktiga marknadsaktörer möjlighet att lämna synpunkter på den preliminära rapporten.
9. Slutlig rapport. I rapporten anges den slutliga bedömningen och nödvändiga åtgärder.
10. Genomförande av åtgärder.¹⁰⁵

Tidsfrister

För genomförandet av en marknadsundersökning fram till den slutliga rapporten föreskrivs en tidsfrist om 18 månader. Fristen räknas från den dag då marknadsundersökningen initierades.¹⁰⁶ Denna frist kan förlängas en gång, med högst sex månader.¹⁰⁷

De åtgärder som beslutas ska genomföras inom en tidsfrist om sex månader räknad från dagen för publicering av den slutliga

¹⁰⁵ Competition and Markets Authority (2014). *Market Studies and Market Investigations: Supplemental guidance on the CMA's approach*. CMA3, punkt 3.36–3.64.

¹⁰⁶ Enterprise Act 2002, section 137(1).

¹⁰⁷ Enterprise Act 2002, section 137(2A).

rapporten.¹⁰⁸ Denna frist kan förlängas en gång, med högst fyra månader.¹⁰⁹ CMA övervakar att företagen genomför beslutade åtgärder.¹¹⁰

Konsultation med relevanta aktörer

Under tiden då CMA genomför en marknadsundersökning sker konsultationer med diverse intressenter, inklusive de företag som direkt eller indirekt kan komma att beröras av de beslut som fattas i ärendet. CMA publicerar också omfattande material på en webbplats för varje marknadsundersökning som intresserade aktörer och allmänheten kan ta del av.¹¹¹ CMA har också en skyldighet att konsultera aktörer som kan påverkas på ett betydande sätt inför det att beslut om åtgärder fattas.¹¹² CMA har dock ingen skyldighet att överlämna handlingarna i ärendet till berörda aktörer.¹¹³

CMA:s praxis

CMA (inklusive en av dess företrädare, Competition Commission) har till utgången av 2023 genomfört cirka ett 20-tal marknadsundersökningar. För närvarande pågår exempelvis undersökningar som rör molntjänster och veterinärtjänster.¹¹⁴

CMA har i sina beslut inte konkret definierat vad en negativ effekt på konkurrensen är, utan tycks definiera en sådan effekt jämfört med en välfungerande marknad. Fokuset i CMA:s praxis har dock inte varit på att definiera vad en väl fungerande marknad är utan snarare på att identifiera proportionella åtgärder för de

¹⁰⁸ Enterprise Act 2002, section 138A(1).

¹⁰⁹ Enterprise Act 2002, section 138A(2).

¹¹⁰ Enterprise Act 2002, section 162.

¹¹¹ Se exempelvis: Competition and Markets Authority, Cloud services market investigation, <https://www.gov.uk/cma-cases/cloud-services-market-investigation> (besökt 2023-11-13).

¹¹² Enterprise Act 2002, section 169.

¹¹³ För rättspraxis om insynen som CMA måste ge i sin akt, se Whish, Richard (2020). *New Competition Tool: Legal comparative study of existing competition tools aimed at addressing structural competition problems, with a particular focus on the UK's market investigation tool*. European Commission, punkt 5.28–5.30.

¹¹⁴ En lista med alla market investigations finns att tillgå på: Competition and Markets Authority, Competition and Markets Authority cases and projects, <https://www.gov.uk/cma-cases> (besökt 2023-11-14), se kategorin "Outcome type: Markets - phase 2 adverse effect on competition leading to remedies".

negativa effekter på konkurrensen som har identifierats.¹¹⁵ För att definiera dessa problem använder CMA sig av ekonomisk analys. Denna analys innehåller flera inslag som vanligen förekommer i konkurrensrättsliga utredningar, nämligen en definition av den relevanta marknaden, i förekommande fall ett kontrafaktiskt scenario, skadeteorier och företags prestation och prissättning. Det kan dock noteras att det inte finns ett uttryckligt krav att genomföra dessa analyser.

De negativa effekter på konkurrensen som har identifierats i genomförda marknadsundersökningar har bland annat rört oligopolmarknader där konkurrensen mellan företagen på marknaden var låg.¹¹⁶ Vidare har konsumenter i vissa ärenden inte haft tillgång till nödvändig information om tillgängliga varor och tjänster och inte kunnat byta mellan olika varor och tjänster på ett effektivt sätt.¹¹⁷ Offentliga regleringar och riktlinjer har också medfört att det finns negativa effekter på konkurrensen.¹¹⁸

I de fall då CMA konstaterar att det finns en negativ effekt på konkurrensen på marknaden som undersöks måste myndigheten åtgärda denna så fullständigt som möjligt. I ärendet *BAA Airports*

¹¹⁵ Whish, Richard (2020). *New Competition Tool: Legal comparative study of existing competition tools aimed at addressing structural competition problems, with a particular focus on the UK's market investigation tool*. European Commission, punkt 6.3.

¹¹⁶ Competition Commission (2007). *Northern Ireland personal banking*. Final Report of 15 May 2007, punkt 4.306–4.307; Competition Commission (2008). *Groceries*. Final Report of 30 April 2008, punkt 8.40; Competition and Markets Authority (2014). *Statutory audit services*. Final Report of 15 October 2013, punkt 12.1–12.3; Competition Commission (2011). *Local buses*, Final Report of 20 December 2011, punkt 8.242–8.243; Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014, punkt 12.3–12.6; Competition and Markets Authority (2016). *Energy*. Final Report of 24 June 2016, punkt 9.283.

¹¹⁷ Competition and Markets Authority (2014). *Private healthcare*. Final Report of 2 April 2014, punkt 10.8–10.9; Competition Commission (2006). *Store card credit services*. Final Report of 7 March 2006, punkt 8.159 och 8.165; Competition Commission (2006). *Home credit*. Final Report of 30 November 2006, punkt 7.14–7.15; Competition Commission (2007). *Northern Ireland personal banking*. Final Report of 15 May 2007, punkt 4.222–4.228; Competition Commission (2009). *Payment protection insurance*. Final Report of 29 January 2009, punkt 9.2; Competition and Markets Authority (2016). *Energy*. Final Report of 24 June 2016, avsnitt 9 och punkt 20.5–20.11; Competition and Markets Authority (2016). *Retail Banking*. Final Report of 9 August 2016, punkt 11.3–11.6 (personal current accounts), 11.9–11.11 (business current accounts) and 11.14–11.16 (SME lending).

¹¹⁸ Competition Commission (2006). *Classified directory advertising*. Final Report of 21 December 2006, punkt 8.25–8.26; Competition Commission (2009). *Rolling stock leasing*. Final Report of 7 April 2009, punkt 6.212–6.226; Competition Commission (2009). *BAA airports*. Final Report of 19 March 2009, punkt 6.60–6.88; Competition and Markets Authority (2016). *Energy*. Final Report of 24 June 2016, punkt 9.478–9.513. Se vidare Whish, Richard (2020). *New Competition Tool: Legal comparative study of existing competition tools aimed at addressing structural competition problems, with a particular focus on the UK's market investigation tool*. European Commission, punkt 6.10–6.13.

beslutades exempelvis om ett åläggande att avyttra en del av ett företag.¹¹⁹ Ett annat exempel är ärendet *Private motor insurance* som innehöll ett åläggande att inte använda vissa avtalsklausuler och att informera konsumenter om vissa försäkringsvillkor.¹²⁰

I ärendet *Retail banking* krävdes bland annat att ett nytt företag med syfte att främja innovation i banksektorn grundades. Det infördes också ett pristak för vissa kunder.¹²¹ Det har också förekommit att CMA inte har kunnat åtgärda den negativa effekt på konkurrensen som har identifierats, som i *Private motor insurance* där CMA inte kunde åtgärda ineffektiviteten i att betalningsskyldiga försäkringsbolag inte hade kontroll över vissa kostnader.¹²²

Det bör noteras att strukturella ålägganden, det vill säga att avyttra ett företag, endast har beslutats om i två av de cirka 20 marknadsundersökningarna och då i fråga om BAA:s flygplatser och på marknaderna för aggregat, cement och färdigblandad betong i Storbritannien.¹²³ Vidare har det förekommit, till exempel i ärendet *Private healthcare*, att CMA har ändrat sin bedömning avseende skyldigheten att avyttra ett företag eftersom kostnaderna för detta bedömdes kunna överstiga nyttan.¹²⁴

Reform

Efter önskemål från regeringen har generaldirektören för CMA i februari 2019 skickat en skrivelse med ett antal reformförslag till regeringen.¹²⁵ I skrivelsen finns ett antal förslag som rör konkurrenstillsynen i sin helhet. Vissa ändringar har också gjorts i Enterprise Act under 2024, vi redogör för dessa längre nedan.

¹¹⁹ Competition Commission (2009). *BAA airports*. Final Report of 19 March 2009, avsnitt 10; Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014, punkt 13.7–13.138.

¹²⁰ Competition and Markets Authority (2014). *Private motor insurance*. Final Report of 24 September 2014, punkt 26–40.

¹²¹ Competition and Markets Authority (2016). *Retail Banking*. Final Report of 9 August 2016, avsnitt 19.

¹²² Competition and Markets Authority (2014). *Private motor insurance*. Final Report of 24 September 2014, punkt 26–40.

¹²³ Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014; Competition Commission (2009). *BAA airports*. Final Report of 19 March 2009, avsnitt 10.

¹²⁴ Competition and Markets Authority (2014). *Private healthcare*. Final Report of 2 April 2014, punkt 20.22–20.31.

¹²⁵ Andrew Tyrie, Reform Proposals, 2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c73d0e0ed915d3553eb4d77/Letter_from_Andrew_Tyrie_to_the_Secretary_of_State_BEIS.pdf (besökt 2023-11-16).

Inledningsvis föreslås att konsumentskydd görs till CMA:s primära uppgift, snarare än dagens syfte att främja konkurrens. Argumentet som framförs för detta är att dagens utredningar tar lång tid, vilket riskerar att leda till att konsumenter lider skada under samma tid. Det föreslagna bytet i syfte skulle gälla för hela CMA:s verksamhet och därmed även påverka marknadsundersökningar.¹²⁶

Avseende marknadsstudier och marknadsundersökningar specifikt föreslås flera förändringar. För det första föreslås en justering av avgränsningen av dessa två verktyg så att de stämmer överens med varandra, då marknadsstudier kan undersöka hinder för konkurrensen eller skada för konsumenter, medan marknadsundersökningar är begränsade till hinder för konkurrensen. Det innebär att en eventuell skada för konsumenter som identifieras i en marknadsstudie inte nödvändigtvis kan åtgärdas genom bindande ålägganden i en marknadsundersökning.¹²⁷ För det andra föreslås en möjlighet för CMA att besluta om interimistiska ålägganden under tiden då en marknadsundersökning pågår och inte bara efter att den slutliga rapporten har publicerats. Detta för att undvika eventuell skada som kan uppkomma under utredningstiden.¹²⁸ För det tredje föreslås att CMA ska kunna godkänna åtaganden från berörda företag under hela utredningstiden för marknadsstudier och marknadsundersökningar och att en befogenhet att bötfälla företag som inte följer de åtaganden som har godkänts ska införas.¹²⁹ För det fjärde föreslås en befogenhet för CMA att bötfälla företag som inte följer de ålägganden som CMA beslutar om.¹³⁰ Dessa förslag skulle sammantaget enligt CMA:s bedömning leda till en mer kraftfull tillsyn genom marknadsstudier och marknadsundersökningar. Det skulle också kunna leda till att företagen är mer aktiva under CMA:s utredning och villiga att ändra sina förfaranden om dessa skulle visa sig kunna leda till skada för konsumenterna.¹³¹ Det föreslås också att distinktionen mellan marknadsstudier och marknadsundersökningar tas bort för att effektivisera processen. En sådan ändring kräver emellertid mer utredning med hänsyn till beslutsstrukturen för dessa verktyg.¹³²

¹²⁶ Ibid, s. 9–11.

¹²⁷ Ibid, s. 14.

¹²⁸ Ibid, s. 15.

¹²⁹ Ibid, s. 15.

¹³⁰ Ibid, s. 15.

¹³¹ Ibid, s. 16–17.

¹³² Ibid, s. 18.

Skrivelsen innehåller också några ytterligare förslag som berör marknadsundersökningar, exempelvis förslaget att höja böterna för företag som inte följer myndighetens informationsålägganden och att ge CMA befogenhet att bötfälla företag som försvårar myndighetens informationsinhämtning.¹³³

Den 24 maj 2024 gjordes ändringar i Enterprise Act som i fråga om marknadsundersökningar innebär följande. CMA får påbörja en marknadsundersökning även om de under en marknadsstudie beslutat att inte genomföra en sådan undersökning. Vidare får CMA godta åtaganden under hela marknadsundersökningen och inte endast efter det att rapporten publicerats. CMA får också genomföra test av vissa åtaganden för att bedöma deras effektivitet.¹³⁴

4.3.4 Norge

Allmänt om konkurrensreglerna

I Norge återfinns konkurrensreglerna i *Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven)*. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete finns i § 10 i konkurranse-loven och förbudet mot missbruk av en dominerande ställning återfinns i § 11 i konkurranse-loven. Dessa bestämmelser liknar artikel 101 och 102 i EUF-fördraget.¹³⁵ I konkurranse-loven återfinns också regler kring koncentrationskontroll.¹³⁶ Myndigheten *Konkurransetilsynet* ansvarar för att tillämpa dessa regler. I konkurranse-loven finns också ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om konkurrensfrämjande åtgärder.¹³⁷

Den 31 mars 2023 lade det norska Närings- och fiskeridepartementet fram ett förslag om att införa en möjlighet för Konkurransetilsynet att genomföra marknadsundersökningar.¹³⁸ Närings- och fiskeridepartementet har därefter lämnat en proposition till Stortinget

¹³³ Ibid, s. 30–31.

¹³⁴ Digital Markets, Competition and Consumers Act 2024.

¹³⁵ För norsk del tillämpas motsvarande bestämmelser i artiklarna 53 och 54 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-avtalet).

¹³⁶ Se vidare avsnitt 5.2.2.

¹³⁷ § 14 konkurranse-loven.

¹³⁸ Närings- och fiskeridepartementet, Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven m.m.- markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2967952/> (besökt 23-12-04).

som antog de föreslagna ändringarna den 20 december 2024. Ändringarna träder i kraft den 1 juli 2025.¹³⁹

Nedan beskrivs bemyndigandet att meddela föreskrifter om konkurrensfrämjande åtgärder och de nya reglerna om marknadsundersökningar.

Föreskrifter om konkurrensfrämjande åtgärder

Om det är nödvändigt för att främja konkurrensen på marknaderna får Konungen genom föreskrifter ingripa mot villkor, avtal och åtgärder som begränsar eller sannolikt kommer att begränsa konkurrensen i strid med lagens ändamål.¹⁴⁰ Föreskriftsrätten har delegerats till Närings- och fiskeridepartementet.

Bakgrunden till bemyndigandet om konkurrensfrämjande åtgärder är följande. När de nuvarande förbudsbestämmelserna infördes i konkurranse-loven fanns farhågor om att vissa förfaranden som skulle behöva förbjudas inte skulle träffas av förbuden.¹⁴¹ I förarbetena till bemyndigandet framfördes att det kunde vara fråga om en konkurrensbegränsande handelspraxis som hade utbildats på en marknad utan att något av förbuden var tillämpliga. Det kunde gälla försäljningsvillkor som hindrade nya aktörer att komma in på marknaden eller lojalitetsprogram som hindrade kunderna att byta mellan olika leverantörer. Det kunde också gälla fall där ett dominerande företag överträdde förbudet mot missbruk av dominerande ställning, samtidigt som andra aktörer som inte hade dominerande ställning tillämpade samma förfarande utan att träffas av förbudet. Mot den bakgrunden bedömdes att det fanns behov av ett bemyndigande för att uppfylla syftet med lagen och som gjorde det möjligt att meddela föreskrifter som gav ramarna för aktörer på en marknad med bristfällig konkurrens.¹⁴²

I utkastet till förslag om marknadsundersökningarna anger departementet att föreskrifter som kan antas vara av en mer generell och statisk natur inte är lämpade för att åtgärda konkurrensbegränsningar i en specifik situation. En föreskrift skulle inte heller

¹³⁹ § 41 konkurrenseloven.

¹⁴⁰ § 14 konkurrenseloven.

¹⁴¹ Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranse-loven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 44–45.

¹⁴² Odelstingsproposisjon nr. 6 (2003–2004), s. 73.

kunna ta höjd för framtida utveckling och därmed vara mindre flexibel än marknadsundersökningar som föreslås. Samtidigt anger departementet att det inte har prövat att använda föreskrifter för att åtgärda konkurrensbegränsningar så som de som skulle kunna ske genom tyst samordning.¹⁴³

Marknadsundersökningar

Väsentliga begränsningar av konkurrensen

Marknadsundersökningar syftar till att åtgärda förhållanden som *väsentligt begränsar eller är ägnade att väsentligt begränsa konkurrensen i strid med konkurrenslovens syfte*, som är att främja konkurrens och därigenom bidra till en effektiv fördelning av samhällets resurser.¹⁴⁴ Dessa begränsningar kan finnas på en eller flera marknader eller på delar av marknader.¹⁴⁵

Om Konkurransetsynet konstaterar att det finns sådana förhållanden på den eller de marknader som är aktuella, får tilsynet besluta om ålägganden som ska undanröja eller minska begränsningen av konkurrensen. Ett sådant åläggande får omfatta alla nödvändiga åtgärder för att undanröja eller minska begränsningen av konkurrensen. För ett åläggande om strukturella åtgärder finns dock vissa begränsningar. För det första får strukturella åtgärder beslutas bara om det inte finns någon lika effektiv beteendemässig åtgärd eller då en sådan åtgärd skulle vara mer betungande för företaget i fråga.¹⁴⁶ För det andra får ett åläggande om strukturella åtgärder omfatta avyttring av egendom som har varit föremål för koncentrationsprövning i Norge eller EU, om det har gått minst fem år sedan koncentrationen uppstod. Företag får inte förvärva tillbaka egendom som det har ålagts att sälja inom ramen för en marknadsundersökning inom fem år efter försäljningen, om före-

¹⁴³ Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurrensloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 47.

¹⁴⁴ Prop. 118 L. (2023–2024), Endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning), s. 5 och § 42 lov 20 des 2024 nr. 100 (lov om endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning); § 1 Konkurranseloven.

¹⁴⁵ § 42 lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁴⁶ § 42 lov 20 des 2024 nr. 100.

taget inte kan visa att marknadsförhållandena har förändrats så att det inte längre finns skäl för åläggandet.¹⁴⁷

Av departementets förslag framgår att Konkurransetilsynet ska få besluta om interimistiska ålägganden under den tid då marknadsundersökningen pågår.¹⁴⁸ I den antagna lagen har interimistiska ålägganden dock tagits bort.¹⁴⁹

Konkurransetilsynet får godta frivilliga åtaganden från företag.¹⁵⁰ Ålägganden och åtaganden ska kunna övervakas av en förvaltare som bekostas av Konkurrensetillsynet.¹⁵¹

Vem får genomföra marknadsundersökningar?

Konkurransetilsynet får besluta om att inleda en marknadsundersökning och om eventuella åtgärder. Undersökningen genomförs av myndigheten själv. Innan en sådan undersökning inleds ska Konkurransetilsynet fatta ett formellt beslut om att genomföra marknadsundersökningen. För ett beslut krävs att det finns förhållanden som pekar på att konkurrensen är begränsad eller befaras bli begränsad på en eller flera marknader eller på delar av marknader. Konkurrensbegränsningen i fråga ska inte kunna undanröjas genom användningen av de konkurrensrättsliga förbuden. Beslutet ska föregås av ett samråd och får inte överklagas.¹⁵²

Avseende överklaganden av beslut om ålägganden eller interimistiska ålägganden med anledning av en marknadsundersökning ska dessa följa den ordinarie ordningen för överklaganden i konkurrensärenden, det vill säga att överklagande får göras till *Konkurrenseklagenemnda*. Konkurrenseklagenemnda får pröva beslutet i sak och får ta hänsyn till nya omständigheter.¹⁵³ Den får inte göra några ändringar i åtgärderna, men får skicka tillbaka ärendet till tillsynet som får fatta ett nytt beslut om åtgärder inom tre månader.¹⁵⁴

¹⁴⁷ §§ 43 och 44 lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁴⁸ Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, förslag till ny § 42.

¹⁴⁹ Prop. 118 L (2023-2024), § 42 lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁵⁰ § 42 andra stycket lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁵¹ § 42 fjärde stycket lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁵² § 41 lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁵³ § 42 sjätte stycket lov 20 des 2024 nr. 100. Se vidare § 35 konkurranseeloven.

¹⁵⁴ § 42, sjätte stycket lov 20 des 2024 nr. 100.

Genomförandet av marknadsundersökningar

Av övervägandena till förslaget framgår att det kan förväntas att Konkurransetilsynet genomför en förberedande informationsinsamling innan det fattar beslut om att genomföra en marknadsundersökning. För detta har Konkurransetilsynet redan befogenheter enligt konkurrensloven.¹⁵⁵ Det är dock inget krav att genomföra en sådan informationsinsamling innan en marknadsundersökning får inledas.

Konkurransetilsynet får inleda en marknadsundersökning på eget initiativ eller med anledning av ett eller flera klagomål om begränsningar av konkurrensen på marknaden, exempelvis från sektorsmyndigheter, marknadsaktörer, intresseorganisationer eller konsumenter.¹⁵⁶ Av förslaget framgår också ytterligare överväganden om hur marknadsundersökningen ska genomföras, exempelvis om informationen i samband med öppnandet, informationsinsamlingen, och om vad som gäller inför ett beslut om ingripande gentemot ett företag och insyn i myndighetens akt.¹⁵⁷

Ett beslut om åläggande efter en marknadsundersökning ska meddelas inom 18 månader räknat från beslutet att inleda undersökningen. Fristen får förlängas med ytterligare sex månader vid ett tillfälle.¹⁵⁸ Tilsynet ska offentliggöra när en marknadsundersökning avslutas. Om undersökningen avslutas utan att beslut om åtgärder tas ska tilsynet motivera varför så är fallet.¹⁵⁹

Efter det att Konkurransetilsynet har genomfört en marknadsundersökning på en viss marknad är det förhindrat att inleda en ny undersökning på samma marknad eller en del av samma marknad inom fem år. Detta gäller dock inte om undersökningen avser en annan typ av konkurrensbegränsning på samma marknad. I sådana fall är tidsfristen för att inleda en ny marknadsundersökning tre år.¹⁶⁰

¹⁵⁵ § 24 konkurrensloven.

¹⁵⁶ Prop. 118 L (2023/2024), Endringer i konkurrensloven (innføring av markedsetterklaringsforskning), s. 69–70.

¹⁵⁷ Ibid, s. 62 ff.

¹⁵⁸ § 42, tredje stycket lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁵⁹ § 46 lov 20 des 2024 nr. 100.

¹⁶⁰ § 45 lov 20 des 2024 nr. 100.

Remissvar på lagförslaget

Flera remissinstanser riktade stark kritik mot förslaget som departementet lämnade för remiss medan andra är positivt inställda.¹⁶¹ Några av de kritiska synpunkterna från remissinstanserna sammanfattas nedan.

Flera remissinstanser anser att departementets förslag inte är tillräckligt utrett, särskilt vad gäller behovet av marknadsundersökningar.¹⁶² Vidare framförs att förslaget ger Konkurrensetilsynet stora möjligheter att ingripa mot förfaranden eller strukturer som inte i sig utgör ett brott mot lag. Det nämns i detta sammanhang också risk för överlappande kompetenser mellan Konkurrensetilsynet och andra sektorsmyndigheter som skulle kunna leda till ett bristande helhetstänk vid ingripanden på marknader som är föremål för sektorreglering.¹⁶³

Även vad gäller rättssäkerheten framförs synpunkter. Bland annat har föreslagits att Konkurrensetilsynet ska få besluta om åtgärder i anslutning till marknadsundersökningar.¹⁶⁴ Remissinstanserna efterlyser också ett övervägande om ersättning till företag som har blivit ålagda att avyttra egendom.¹⁶⁵

I förhållande till konkurrenslovens bemyndigande om konkurrensfrämjande föreskrifter ifrågasätter en remissinstans om inte bemyndigandet uppfyller samma mål som förslaget om marknadsundersökningar. Remissinstansen anser att en användning av bemyndigandet om konkurrensfrämjande föreskrifter är ett snabbare

¹⁶¹ Samtliga remissvar finns på: Regjeringen, Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven m.m. markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2967952/?showSvar=true&term=&page=1&isFilterOpen=true> (besökt 23-12-05). Positiva synpunkter har exempelvis lämnats av Konkurrensetilsynet och Forbrukerrådet.

¹⁶² Advokatforeningen (2023) *Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven m.m. – markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer*, s. 7; Reitan Retail AS (2023). *Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven*, s. 1; NHO (2023). *Høringssvar fra NHO*.

¹⁶³ Advokatforeningen (2023) *Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven m.m. – markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer*, s. 3–4; NHO (2023). *Høringssvar fra NHO*.

¹⁶⁴ Advokatforeningen (2023) *Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven m.m. – markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer*, s. 9 ff.

¹⁶⁵ Reitan Retail AS (2023). *Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven*, s. 7; Advokatforeningen (2023). *Høring av forslag til endringer i konkurranse-loven m.m. – markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer*, s. 3–4.

och mer effektivt alternativ till marknadsundersökningar.¹⁶⁶ En annan remissinstans framför dock att föreskrifter inte utgör ett effektivt alternativ eftersom det bland annat krävs en djupgående undersökning, påvisande av en skada på konkurrensen och sedan en osäker politisk process för att ta fram en föreskrift.¹⁶⁷

4.3.5 Tyskland

Allmänt om konkurrensreglerna

I Tyskland återfinns konkurrensreglerna i *Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen* (GWB). Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbeten återfinns i § 1 GWB och förbudet mot missbruket av en dominerande ställning i § 19 GWB. Dessa bestämmelser liknar artikel 101 och 102 i EUF-fördraget. I Tyskland finns också ett generellt förbud mot otillbörliga handelsmetoder och utnyttjande av ekonomisk beroendeställning som återfinns i § 20 GWB. Därutöver finns i GWB också bestämmelser om prövning av och förbud mot företagskoncentrationer.

Den tyska konkurrensmyndigheten, *Bundeskartellamt* (BKartA) har beslutanderätt i frågor om §§ 1, 19 och 20 GWB samt om förbud mot företagskoncentrationer. BKartA har också befogenhet att förbjuda förfaranden av företag som har en särskild marknadsövergripande betydelse för konkurrensen.¹⁶⁸ Därutöver kan BKartA genomföra undersökningar i sektorer där det kan antas att konkurrensen är begränsad eller snedvriden.¹⁶⁹ Tyskland har under 2023 infört bestämmelser som tillåter BKartA att besluta om åtgärder mot konkurrensstörningar som uppmärksammas i anslutning till en sektorundersökning.¹⁷⁰

I det följande beskrivs det befintliga regelverket som går utöver de klassiska konkurrensrättsliga förbuden i relevanta delar, följt av en närmare beskrivning av möjligheten att vidta åtgärder efter en sektorundersökning som infördes 2023. Även koncentrationskontrollen berörs kort.

¹⁶⁶ Reitan Retail AS (2023). *Høring av forslag til endringer i konkurranseloven*, s. 4.

¹⁶⁷ Forbrukerrådet (2023). *Høringsvar: Forslag om innføring av nytt Markedsetterforskningsverktøy*, s. 3.

¹⁶⁸ § 19a GWB.

¹⁶⁹ § 32e(1) GWB.

¹⁷⁰ § 32f GWB.

Förbud mot otillbörliga handelsmetoder och utnyttjande av en ekonomisk beroendeställning

Förutom förbudet mot missbruk av en dominerande ställning finns i Tyskland även ett förbud mot otillbörliga handelsmetoder och utnyttjande av en ekonomisk beroendeställning.¹⁷¹ Förbudet är inte endast tillämpligt på företag med en dominerande ställning, utan även på företag med en relativ marknadsmakt.

För att bedöma om ett företag har relativ marknadsmakt eller utnyttjar en ekonomisk beroendeställning, beaktas bland annat om det finns en maktobalans mellan det aktuella företaget och dess kunder eller leverantörer och om dessa har alternativa handelspartners. Relativ marknadsmakt kan också innehas av företag som agerar som förmedlare på så kallade flersidiga marknader¹⁷² där andra företag är beroende av att använda företagets förmedlingstjänster.¹⁷³

Ett företag som har relativ marknadsmakt får inte diskriminera sina kunder eller leverantörer eller hindra dem från att konkurrera på marknaden på något annat sätt.¹⁷⁴ Företaget får inte heller kräva fördelar från till exempel sina leverantörer utan objektiva skäl.¹⁷⁵ Ett företag som innehar data som andra företag är beroende av får inte heller vägra tillgång till sådana data på skäliga villkor.¹⁷⁶ Branschföreningar och vissa andra företagssammanslutningar får inte vägra medlemskap om en sådan vägran skulle utgöra diskriminering och skulle leda till konkurrensnackdelar för detta företag.¹⁷⁷

¹⁷¹ § 20 GWB.

¹⁷² En flersidig marknad är en marknad där aktörer från olika sidor möts. Ett exempel är hotellbokningsplattformar där hotell som hyr ut rum och konsumenter som önskar boka hotellrum möts. Det är vanligt förekommande att det förekommer indirekta nätverkseffekter på flersidiga marknader, där den ena sidan tjänar på att de blir fler och detta stimulerar den andra sidan att också öka i antal. Se exempelvis PMÖD dom den 9 maj 2019 i mål PMT 7779-18, Booking mot Visita, s. 12.

¹⁷³ § 20 GWB.

¹⁷⁴ § 20(1) GWB.

¹⁷⁵ § 20(2) GWB.

¹⁷⁶ § 20(1a) GWB.

¹⁷⁷ § 20(5) GWB.

Förfaranden av företag som har en särskild marknadsövergripande betydelse

Sedan 2021 finns en bestämmelse i GWB mot förfaranden av företag som har en särskild marknadsövergripande betydelse.¹⁷⁸ Bestämmelsen har i första hand införts för att användas på så kallade digitala plattformsmarknader, men utformningen av lagstiftningen tillåter även användning på andra flersidiga marknader.¹⁷⁹

Av bestämmelsen framgår att BKartA får beteckna företag som är verksamma på en flersidig marknad eller på en nätverksmarknad som företag med en särskild marknadsövergripande betydelse. En sådan beteckning gäller i högst fem år.¹⁸⁰ Efter det att ett beslut om betecknande har fattats får BKartA ålägga företaget en eller flera skyldigheter. Ett exempel på åläggande är ett förbud mot att prioritera företagets egna produkter eller tjänster vid förmedlingen av produkterna eller tjänsterna.¹⁸¹ Ett annat exempel är förbud mot att avskärma konkurrenter från en marknad, exempelvis genom att förinstallera sina egna produkter på enheter eller genom att försvåra för konkurrenter att nå kunder med reklam i andra kanaler än de som erbjuds av företaget.¹⁸² BKartA får också besluta att godta åtaganden från företag och besluta om interimistiska ålägganden.¹⁸³

BKartA har exempelvis betecknat företagen Meta,¹⁸⁴ Amazon,¹⁸⁵ Apple¹⁸⁶ och Alphabet¹⁸⁷ som företag med en särskild marknadsövergripande betydelse. BKartA har också beslutat att godta åtaganden från Alphabet avseende inhämtningen av samtycke i samband med användningen av persondata och kombination av data mellan olika tjänster. BKartA har därtill skrivit av två ärenden, mot Meta och mot Alphabet, efter att de självmant ändrat sina beteenden.¹⁸⁸

¹⁷⁸ § 19a GWB.

¹⁷⁹ Bundeskartellamt (2022). *Das Bundeskartellamt: Organisation, Aufgaben und Tätigkeit*, s. 40.

¹⁸⁰ § 19a(1) GWB.

¹⁸¹ § 19a(2), punkt 1 GWB.

¹⁸² § 19a(2), punkt 2 GWB.

¹⁸³ § 19a(2), andra stycket i förbindelse med §§ 32a och 32b GWB.

¹⁸⁴ Beslut av Bundeskartellamt den 2 maj 2022, B 6-27/21, Meta und Facebook.

¹⁸⁵ Beslut av Bundeskartellamt den 5 maj 2022, B2-55/21, Amazon.

¹⁸⁶ Beslut av Bundeskartellamt den 3 april 2023, B9-67/21, Apple.

¹⁸⁷ Beslut av Bundeskartellamt den 30 december 2021, B7-61/21, Alphabet und Google.

¹⁸⁸ Beslut av Bundeskartellamt den 5 oktober 2023, B7-70/21, Alphabet und Google; V-43/20, Alphabet und Google, Beschluss des Bundeskartellamts den 21 Dezember 2022; Beslut av Bundeskartellamt den 23 november 2022, B6-55/20, Meta.

Sektorundersökningar

BKartA och konkurrensmyndigheterna i de tyska delstaterna får genomföra sektorundersökningar i de fall då konkurrensen inom en viss sektor eller på en viss marknad kan antas vara begränsad eller snedvriden.¹⁸⁹ Sektorundersökningarna beskrivs närmare tillsammans med åtgärder efter en sektorundersökning nedan.¹⁹⁰

Åtgärder efter en sektorundersökning

Möjligheten till åtgärder efter sektorundersökningar infördes som redan nämnts 2023. Denna ändring grundades på ett utkast till lagändringar som hade utarbetats av det tyska Klimat- och näringslivsdepartementet i september 2022.¹⁹¹ Detta följdes i maj 2023 av ett lagförslag.¹⁹² Förslaget antogs, med vissa ändringar, av det tyska parlamentet den 6 juli 2023.¹⁹³

De synpunkter¹⁹⁴ som lämnades på utkastet och i övrigt inom lagstiftningsprocessen gällde bland annat skiftet från en konkurrensreglering som i första hand baseras på förbud till en reglering som även tillåter ingripanden mot företag som inte har gjort sig skyldiga till något brott mot konkurrensreglerna. Synpunkterna gällde särskilt möjligheten att besluta om strukturella ålägganden som avser avyttring av delar av ett företag eller andra tillgångar. Vidare kritiserades den otydliga utformningen av förutsättningarna för att fastställa en konkurrensstörning. Det ansågs också av vissa kritiker att det inte hade visats att det fanns behov av den före-

¹⁸⁹ § 32e GWB.

¹⁹⁰ § 32f GWB.

¹⁹¹ Bundesministerium für Wirtschaft und Klimaschutz (2022). *Entwurf eines Gesetzes zur Verbesserung der Wettbewerbsstrukturen und zur Abschöpfung von Vorteilen aus Wettbewerbsverstößen*.

¹⁹² Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824.

¹⁹³ Deutscher Bundestag (2023). *Beschlussempfehlung und Bericht des Wirtschaftsausschusses zum Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/7625.

¹⁹⁴ Yttranden avseende utkastet till lagstiftning finns på: Bundesministeriums für Wirtschaft und Klimaschutz, Stellungnahmen der Verbände zu dem Entwurf zur Verschärfung des Wettbewerbsrechts, <https://www.bmwk.de/Navigation/DE/Service/Stellungnahmen/Verschärfung-des-Wettbewerbsrechts/wettbewerbsrechts.html> (besökt 23-11-27); Yttranden avseende lagförslaget finns på: Deutscher Bundestag, Konträre Meinungen zu neuen Befugnissen für das Bundeskartellamt, <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2023/kw24-pa-wirtschaft-11-gwb-novelle-951258> (besökt 23-11-23).

slagna regleringen.¹⁹⁵ Samtidigt var det flera remissinstanser som välkomnade regleringen, med vissa förbättringsförslag.¹⁹⁶

I jämförelse med det första förslaget till nya bestämmelser har den nu antagna bestämmelsen också justerats i flera avseenden.¹⁹⁷ Förutsättningarna för ett ingripande vad avser en konkurrensstörning har förtydligats, genom tillägg av vissa definitioner och genom olika listor på vad som kan utgöra en störning och vilka omständigheter som ska ligga till grund för prövningen. Förutsättningarna för ett åläggande att avyttra en del av ett företag eller andra tillgångar har skärpts. Dessutom har en mjuk subsidiaritetsklausul införts. Klausulen innebär att BKartA ska prioritera sina andra beslutsbefogenheter framför åtgärder efter en sektorundersökning.

Betydande och pågående konkurrensstörning

BKartA, men inte konkurrensmyndigheterna i delstaterna, får utreda om det på marknaden eller marknaderna som varit föremål för en sektorundersökning finns *en betydande och pågående konkurrensstörning*.¹⁹⁸ En konkurrensstörning kan förekomma särskilt ifall någon av de i paragrafen listade omständigheterna är uppfyllda.¹⁹⁹ Som exempel kan nämnas:

¹⁹⁵ Se till exempel: Bundesverband der Industrie, Stellungnahme zur 11. GWB-Novelle, <https://bdi.eu/publikation/news/11-gwb-novelle> (besökt 23-11-23); Böttcher, Georg, Siemens AG, *Stellungnahme zum Regierungsentwurf des „Wettbewerbsdurchsetzungsgesetzes“* (11. GWB-Novelle), <https://www.bundestag.de/resource/blob/952840/9cb54a27c24b76932657549832e359ed/20-9-267-Stellungnahme-Dr-Boettcher.pdf> (besökt 23-11-23). I viss mån även Schweitzer, Heike, Stellungnahme zum Gesetzesentwurf der Bundesregierung für eine 11. GWB-Novelle, <https://www.bundestag.de/resource/blob/952446/85f3569c05068dabb5d507f2eff55598/Stellungnahme-Schweitzer.pdf> (besökt 23-11-23).

¹⁹⁶ Se till exempel: Peitz, Martin, Stellungnahme für den Wirtschaftsausschuss des Deutschen Bundestages zum Gesetzentwurf zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze („11. GWB-Novelle“), <https://www.bundestag.de/resource/blob/952444/8000a8f63869dbc565356542e86fcb77/Stellungnahme-Peitz.pdf> (besökt 23-11-23); Künstler, Kim Manuel, Schriftliche Stellungnahme zum Gesetzentwurf der Bundesregierung zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze (11. GWB-Novelle), <https://www.bundestag.de/resource/blob/952448/33b297f453c3cece9de95475b7ed06c4/Stellungnahme-Kuenstner.pdf> (besökt 23-11-23).

¹⁹⁷ § 32f GWB.

¹⁹⁸ § 32f(3) GWB.

¹⁹⁹ § 32f(5) GWB.

- ensidig efterfråge- eller utbudsmakt,
- inträdes- eller utträdeshinder och kapacitetsbegränsningar,
- likformiga eller parallella beteenden eller förfaranden, och
- avskärmning av kunder eller insatsvaror genom vertikala relationer.

BKartA ska särskilt beakta följande omständigheter när myndigheten utreder en konkurrensstörning:

- antal, storlek, finansiell styrka och omsättning gällande företagen på marknaden eller marknaderna, marknadsandelar och företagskoncentration,
- ägandeförhållanden på den aktuella marknaden och på angränsande marknader,
- pris, antal, utbud och kvaliteten på produkterna eller tjänsterna,
- transparens och homogenitet av produkterna eller tjänsterna,
- avtalsrelationer och överenskommelser mellan företagen,
- marknadsdynamik, och
- effektivitetsvinster, särskilt kostnadsbesparingar eller teknisk utveckling, givet att konsumenter får en skäligen andel av den vinst som uppnås.

En konkurrensstörning anses vara pågående om den varat i minst tre år eller om den har varit återkommande under denna tid och det med övervägande sannolikhet inte finns några tecken på att störningen kommer att upphöra under de närmaste två åren. Vad som avses med en betydande konkurrensstörning framgår inte av lagtexten. Av kommentaren till lagförslaget framgår att en betydande störning ska ha mer än endast marginella effekter.²⁰⁰

²⁰⁰ Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824, s. 29.

Ålägganden för att åtgärda störningar av konkurrensen

BKartA får besluta om beteendemässiga eller strukturella ålägganden för att åtgärda störningen av konkurrensen. Som förutsättning gäller att störningen förekommer på minst en nationell marknad, flera mindre marknader eller mellan flera marknader och att störningen sannolikt inte kommer kunna åtgärdas med tillämpning av BKartA:s andra befogenheter, exempelvis de konkurrensrättsliga förbuden. I GWB finns en icke-uttömmande lista på möjliga ålägganden som BKartA kan besluta om. Denna lista omfattar:

- tillgång till data, gränssnitt, nätverk eller andra faciliteter,
- åläggande om hur affärsrelationer mellan företag på de undersökta marknaderna ska regleras,
- tillämpning av transparenta, icke-diskriminerande och öppna normer eller standarder,
- ålägganden avseende avtalsformer och avtalsmässiga arrangemang, inklusive avtalsmässiga regleringar för att lämna ut information.
- förbud mot att ensidigt lämna ut information som främjar parallella förfaranden mellan företag, och
- bokföringsmässig eller organisatorisk separation av företagsdelar.²⁰¹

Utöver det kan BKartA också besluta om ett åläggande av en utökad anmälningsskyldighet av koncentrationer, se närmare nedan.

Företag som kan bli föremål för ålägganden är sådana som genom sitt förfarande eller betydelse för strukturen på marknaden väsentligt bidrar till störningen av konkurrensen. Vid urvalet av adressater och ålägganden ska BKartA särskild beakta vilken ställning på marknaden företagen i fråga har.

I de fall BKartA avser att besluta om strukturella ålägganden som innebär att ett företag måste avyttra en del av företaget eller en annan tillgång måste myndigheten tillämpa ett särskilt förfarande.²⁰² Endast företag som har en dominerande ställning eller en särskild marknadsövergripande betydelse kan åläggas att avyttra en del av

²⁰¹ § 32f(3) GWB.

²⁰² § 32f(4) GWB.

företaget eller en annan tillgång. Ett sådant åläggande kan beslutas om det kan förväntas att den identifierade störningen på marknaden åtgärdas eller betydligt minskas genom avyttrandet och om det inte finns några andra åtgärder som skulle kunna avhjälpa störningen av konkurrensen lika effektivt och som skulle vara mindre betungande för företaget. BKartA måste också ge *Monopolkommissionen*²⁰³ och konkurrensmyndigheten i den delstat där företaget har sitt säte möjlighet att yttra sig över åläggandet. Företaget behöver dock bara avyttra företagsdelen eller tillgången om försäljningsintäkten motsvarar minst 50 procent av det värde som har uppskattats av en värderingsman som har förordnats av BKartA. Om värdet underskrids vid en försäljning har företaget rätt till ersättning från staten.²⁰⁴ Om den företagsdel eller de tillgångar som ska avyttras har varit föremål för koncentrationskontroll enligt EU:s koncentrationsförordning eller enligt GWB måste mer än tio år ha gått sedan koncentrationen godkändes.

I stället för att besluta om beteendemässiga eller strukturella ålägganden får BKartA också besluta att godkänna åtaganden från företagen i fråga och göra dessa bindande.²⁰⁵

Utökad anmälningsskyldighet av koncentrationer i samband med en sektorundersökning

Det finns också en möjlighet för BKartA att ålägga företag som är verksamma på en marknad och som har varit föremål för en sektorundersökning att anmäla koncentrationer. Om det finns objektiva skäl som talar för att framtida koncentrationer inom sektorn som har varit föremål för sektorundersökningen kan hämma förekomsten av en effektiv konkurrens i Tyskland får BKartA besluta att vissa företag ska anmäla de koncentrationer som de är delaktiga i inom sektorn för prövning enligt de regler som finns i GWB.²⁰⁶ Detta gäller om förvärvaren har haft en omsättning som överstiger 50 miljoner euro under det senaste räkenskapsåret och om det företag som

²⁰³ Monopolkommissionen är ett rådgivande organ gentemot den tyska regeringen som bland annat har till uppgift att vartannat år framställa en rapport om företagskoncentrationen i Tyskland och funktionssättet av konkurrensreglerna. Se vidare GWB, § 44.

²⁰⁴ Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824, s. 31.

²⁰⁵ § 32b GWB.

²⁰⁶ § 32f(2) GWB.

förvärvas har haft en omsättning som överstiger 1 miljon euro under det senaste räkenskapsåret. Ett beslut om anmälningsplikt gäller i tre år och kan förlängas högst två gånger, med tre år vardera.

Vem genomför sektorundersökningar?

Som nämnts får BKartA och konkurrensmyndigheterna i delstaterna genomföra sektorundersökningar. Monopolkommissionen får rekommendera BKartA att genomföra en sektorundersökning. Denna rekommendation är inte tvingande för BKartA. Om BKartA inte inleder en undersökning, måste myndigheten redovisa skälen för det.²⁰⁷ Efter det att en rapport från sektorundersökningen har publicerats av BKartA eller konkurrensmyndigheten i en delstat får BKartA i förekommande fall fatta beslut avseende störningar av konkurrensen och eventuella åtgärder mot sådana störningar.

Beslutsfattandet hos BKartA är decentraliserat och sker genom ett antal beslutsavdelningar med var sin ordförande och två övriga tjänstemän som gemensamt fattar beslut.²⁰⁸

Ett beslut från BKartA om att det finns en konkurrensstörning och om åtgärder efter en sektorundersökning får överklagas till domstol, Oberlandesgericht Düsseldorf. Domstolen är behörig att göra en fullständig prövning av beslutet från konkurrensmyndigheten.²⁰⁹

Genomförandet av sektorundersökningar

Tidsfristen för att genomföra sektorundersökningar är 18 månader från det att den har inletts.²¹⁰ BKartA måste publicera en rapport med resultaten från sektorundersökningen.²¹¹ Efter det att denna rapport publicerats ska BKartA inom 18 månader fatta beslut om ålägganden mot företag.

Som redan nämnts måste BKartA konsultera Monopolkommissionen och konkurrensmyndigheten i den relevanta delstaten i de fall då beslut om avyttring ska fattas. Vidare måste BKartA in-

²⁰⁷ § 44(4) GWB.

²⁰⁸ Bundeskartellamt (2022). *Das Bundeskartellamt: Organisation, Aufgaben und Tätigkeit*, s. 40. s. 50.

²⁰⁹ § 73 GWB.

²¹⁰ § 32e(3) GWB.

²¹¹ § 32e(4) GWB.

hämta godkännande från sektorsmyndigheten Bundesnetzagentur i de fall då ålägganden rör tågtrafik, el- och gasförsörjning eller post eller telekommunikation.²¹² BKartA måste också ge företagen som blir föremål för ålägganden möjlighet att yttra sig och att ge dem insyn i akten för att säkerställa företagens möjlighet att försvara sig.²¹³ I kommentaren till lagförslaget understryks också vikten av att ge andra berörda aktörer möjlighet att yttra sig.²¹⁴ När det är fråga om ålägganden om avyttring ska BKartA tillämpa ett muntligt förfarande. Det rekommenderas även i de fall då andra typer av ålägganden är aktuella.²¹⁵

4.3.6 Danmark

Allmänt om konkurrensreglerna

I Danmark finns konkurrensreglerna i *konkurrenceloven*. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete finns i § 6 och förbudet mot missbruk av en dominerande ställning återfinns i § 11. Dessa bestämmelser liknar artikel 101 och 102 i EUF-fördraget. I konkurrenseloven återfinns också regler kring ingripande mot offentliga stöd som snedvrider konkurrensen, bestämmelser om koncentrationskontroll,²¹⁶ och regler om marknadsundersökningar.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen ansvarar för att tillämpa konkurrenseloven. *Konkurrencerådet* har det övergripande ansvaret för styrelsens tillämpning av konkurrenseloven och de författningar som har meddelats med stöd av den. Rådet har också till uppgift att besluta i bland annat principiella frågor och i frågor av särskild vikt. Beslutanderätten kan delegeras till styrelsen.²¹⁷ Rådet tillsätts av näringsministern i den danska regeringen. Medlemmarna i rådet har kompetens inom konkurrensområdet, från näringslivet och särskild kunskap om konsumentförhållanden.²¹⁸

²¹² § 32f(8) GWB.

²¹³ § 56(1) GWB.

²¹⁴ Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824, s. 28.

²¹⁵ GWB, § 56(2) och (7); Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824, s. 31.

²¹⁶ Se vidare avsnitt 5.2.1.

²¹⁷ § 15 tredje stycket konkurrenseloven.

²¹⁸ § 14 konkurrenseloven.

Marknadsundersökningar

Sedan den 1 juli 2024 finns det bestämmelser om marknadsundersökningar i konkurrenanceloven.²¹⁹ En marknadsundersökning är ett komplement till de möjligheter att ingripa mot konkurrensproblem som finns för Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen enligt konkurrenanceloven, det vill säga med ålägganden och sanktioner mot överträdelse av lagens förbud. Bestämmelserna innebär att styrelsen kan ingripa i fall där *konkurrensen är klart försvagad till nackdel för andra företag eller konsumenter*, men där inget beslut kan fattats om en överträdelse av konkurrensreglerna. Bestämmelserna om marknadsundersökningar syftar således till att säkerställa att det råder en effektiv konkurrens och ska komplettera det befintliga konkurrensrättsliga regelverket.²²⁰

Vem får genomföra marknadsundersökningar?

En marknadsundersökning får genomföras av *Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen*, men den måste först godkännas av *Konkurrenserådet*. En förutsättning för att rådet ska godkänna att en marknadsundersökning inleds är att det finns tecken på att den effektiva konkurrensen är försvagad.²²¹ Genom förhandsgodkännandet säkerställs att Konkurrenserådets konkurrensrättsliga och ekonomiska sakkunskap beaktas i beslutet att inleda en undersökning.²²²

Innan Konkurrenserådet godkänner att en marknadsundersökning inleds, ska Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen genomföra ett offentligt samråd.²²³ Resultatet av samrådet utgör en del av Konkurrenserådets underlag för sitt beslut att godkänna om en marknadsundersökning ska inledas eller ej. Genom samrådet säkerställs att relevanta aktörer på marknaden och behöriga myndigheter har möjlighet att lämna synpunkter på bland annat konkurrensvillkoren på marknaden och på vilka delar och sektorer av ekonomin som en eventuell marknadsundersökning bör omfatta. De företag

²¹⁹ § 15 § f konkurrenanceloven.

²²⁰ Forslag til Lov om ændring af konkurrenanceloven. L 121, 28 februari 2024, s. 10.

²²¹ § 15 f första stycket konkurrenanceloven.

²²² Forslag til Lov om ændring af konkurrenanceloven. L 121, 28 februari 2024, s. 10.

²²³ § 15 f andra stycket konkurrenanceloven.

som berörs av undersökningen har också möjlighet att framföra sina synpunkter.²²⁴

Genomförandet av marknadsundersökningar

När Konkurrenserådet har godkänt att Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen ska få genomföra en marknadsundersökning ska styrelsen offentliggöra detta och samtidigt ange vad undersökningen ska omfatta.²²⁵ Därmed blir det allmänt känt att en undersökning inleds och vad den innebär.

En marknadsundersökning ska genomföras inom två år från den dag då Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen offentliggjorde att Konkurrenserådet godkänt att undersökningen får inledas. Inom den perioden måste styrelsen genomföra nödvändiga utredningar och antingen utfärda förelägganden, göra åtaganden bindande eller avsluta undersökningen utan ingripande. Tidsfristen kan förlängas med högst sex månader.²²⁶

Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen har befogenhet att inhämta all information som behövs för att genomföra en marknadsundersökning och som står i rimlig proportion till ändamålet.²²⁷ Styrelsen har också befogenhet att genomföra platsundersökningar hos företag och företagssammanslutningar.²²⁸ Skälet till det är att styrelsen ska kunna få ett nödvändigt och tillräckligt underlag för att kunna bedöma konkurrensförhållandena och att säkerställa att åtgärder kan vidtas inom den period om två år som gäller för marknadsundersökningen.²²⁹

En marknadsundersökning kan leda till att Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen ingriper med ett beteendeföreläggande. Ett sådant föreläggande syftar till att ändra ett visst beteende i framtiden. Det måste kunna undanröja det specifika beteendet eller den struktur som tydligt försvagar konkurrensen. Exempel på beteendeförelägganden kan vara förelägganden om att öka konsumentinfor-

²²⁴ Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven. L 121, 28 februari 2024, s. 10.

²²⁵ § 15 f tredje stycket konkurrenceloven.

²²⁶ § 15 f åttonde stycket konkurrenceloven.

²²⁷ § 15 f nionde stycket och § 17 konkurrenceloven.

²²⁸ § 15 f nionde stycket och § 18 konkurrenceloven.

²²⁹ Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven. L 121, 28 februari 2024, s. 11.

mationen eller tillgången till data. Styrelsen har inte befogenhet att meddela förelägganden om strukturella åtgärder.²³⁰

Som ett alternativ till att ingripa med förelägganden kan Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen godta åtaganden från företag med flera om de kan säkerställa en effektiv konkurrens. Ett åtagande kan göras bindande för den som har lämnat det.²³¹ Möjligheten att godta åtaganden inbjuder således till en form av förhandling där styrelsen och ett företag, en näringslivsorganisation eller någon annan juridisk person kan diskutera möjligheten till en lösning på de identifierade konkurrensproblemen.²³²

Konkurrenceloven innehåller bestämmelser som syftar till att säkerställa att marknadsundersökningar genomförs på ett rättssäkert sätt. Som exempel kan nämnas att Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen ska lämna information till dem som omfattas av undersökningen och ett utkast till föreläggande ska skickas för synpunkter till den som föreläggandet gäller.²³³ Ett föreläggande får överklagas till *Konkurrenceankenævnet*. Överklagandet ska behandlas skyndsamt.²³⁴

Remissvar på lagförslaget

Förslaget till regler om marknadsundersökningar har tagits fram och remitterats av Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen. I remissvaren har framförts en rad betänkligheter mot förslaget.²³⁵

Flera remissinstanser är kritiska mot en möjlighet att ingripa utan att det är fråga om en överträdelse av en konkret lagregel. Det framförs att eventuella ingripanden från myndigheter ska vara förutsägbara och att det är orimligt att en myndighet ska kunna reglera verksamheter som bedrivs enligt gällande regler. Rättssäkerheten för företagen försämrars därmed. Vidare medför möjligheten att ingripa betydande osäkerhet hos aktörerna på marknaden, särskilt på nya marknader eller marknader i snabb utveckling. Osäkerheten i sig påverkar konkurrensförhållandena på marknaden.

²³⁰ Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven. L 121, 28 februar 2024, s. 11.

²³¹ § 15 f sjätte stycket konkurrenceloven.

²³² Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven. L 121, 28 februar 2024, s. 11.

²³³ § 15 f sjunde stycket konkurrenceloven.

²³⁴ § 19 första och sjunde stycket konkurrenceloven.

²³⁵ Remissvaren finns publicerade, se: Konkurrens- og Forbrugerstyrelsen, Høringsliste, <https://www.ft.dk/samling/20231/lovforslag/L121/bilag/1/2831006.pdf> (besökt den 13 mars 2024).

När det gäller förslaget förhållande till sektorregleringar och att Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen ska få avgöra om en synpunkt från en sektorsmyndighet ska beaktas eller ej, innebär det att styrelsen blir "övermyndighet" i förhållande till sektorsmyndigheter som exempelvis Sundhetsstyrelsen, Läkemedelsstyrelsen och Trafikverket. Dessa myndigheter har särskilda expertkunskaper i de frågor som de ansvarar för.

Ytterligare en fråga som lyfts är att en nationell reglering kan leda till att marknaderna fragmentiseras och att den danska ekonomin isoleras. Det finns ingen europeisk standard för marknadsundersökningar och de ingripanden som kan göras vid sådana undersökningar. Dessutom riskerar den nya lagstiftningen att överlappa med DMA-förordningen.

4.3.7 Island

Allmänt om konkurrensreglerna

I Island återfinns konkurrensreglerna i den isländska konkurrenslagen, *samkeppnislög*.²³⁶ I samkeppnislög finns de konkurrensrättsliga förbuden som i sin utformning liknar artikel 101 och 102 i EUF-fördraget och motsvarande svenska regler.²³⁷ Här återfinns även regler om koncentrationer²³⁸ och marknadsundersökningar.²³⁹ Utöver bestämmelserna om marknadsundersökningar i samkeppnislög har den isländska konkurrensmyndigheten, *Samkeppniseftirlitið*, utfärdat närmare bestämmelser om marknadsundersökningar.²⁴⁰

Det är Samkeppniseftirlitið som har till uppgift utöva tillsyn över reglerna i samkeppnislög.²⁴¹

²³⁶ Lög 44/2005.

²³⁷ Artikel 10–12 samkeppnislög. För isländsk del tillämpas motsvarande bestämmelser i artiklarna 53 och 54 i EES-avtalet.

²³⁸ Artikel 17–17(f) samkeppnislög. Se närmare beskrivning i avsnitt 5.2.3.

²³⁹ Artikel 16 samkeppnislög.

²⁴⁰ Reglur um markaðsrannsóknir Samkeppniseftirlitsins, nr 490/2013, https://www.samkeppni.is/media/reglur/reglur_nr_490_2013_um_markaðsrannsóknir_Samkeppniseftirlitsins.pdf (besökt 12 mars 2024).

²⁴¹ Artikel 8 samkeppnislög.

Marknadsundersökningar

Hindra, begränsa eller påverka konkurrensen

Enligt samkeppnislög får konkurrensmyndigheten vidta åtgärder mot omständigheter eller beteenden som *hindrar, begränsar eller påverkar konkurrensen negativt till skada för allmänheten* eller för att bemöta ägeranden av offentliga organ som kan påverka konkurrensen negativt.²⁴² Omständigheterna enligt lagen omfattar bland annat frågor som rör den relevanta marknadens egenskaper, inbegripet marknadens struktur eller strukturen hos de företag som är verksamma på den. Med beteende avses varje beteende som på något sätt påverkar konkurrensen på marknaden negativt trots att det inte strider mot förbudsbestämmelserna i lagen. Även underlåtenhet att vidta åtgärder omfattas.

Syftet med marknadsundersökningar är att identifiera konkurrenshinder och förbättra konkurrensförhållanden på marknader där det finns anledning att tro att det finns förutsättningar eller beteenden som hindrar, begränsar eller påverkar konkurrensen negativt till skada för allmänheten. Förhållanden eller beteenden som minskar marknadernas effektivitet kan till exempel vara hög koncentration på de relevanta marknaderna, höga hinder för inträde av nya företag eller höga hinder för att mindre företag ska kunna expandera. Detta innefattar även passivitet från företag eller myndigheter som minskar marknadernas effektivitet.²⁴³

Av konkurrensmyndighetens föreskrifter framgår att följande förhållanden eller beteenden som hindrar, begränsar eller påverkar konkurrensen negativt kan vara skäl till att inleda en marknadsundersökning:

- Marknadspraxis eller strukturer som verkar underlätta skadlig tyst samordning av företag på en oligopolistisk marknad.
- Pris, service, kvalitet och andra konkurrensfaktorer som indikerar begränsad funktion av marknaden.

²⁴² Artikel 16 första stycket c samkeppnislög.

²⁴³ Reglur um markaðsrannsóknir Samkeppniseftirlitsins, nr 490/2013, artikel 2 första stycket, https://www.samkeppni.is/media/reglur/reglur_nr_490_2013_um_markaðsrannsóknir_Samkeppniseftirlitsins.pdf (besökt 12 mars 2024).

- Strukturen och organisationen av ett företag med en mycket stark position på marknaden som avsevärt begränsar konkurrenstrycket som konkurrerande företag kan utöva.
- Snedvridning av konkurrensen som tycks härröra från ägande- och styrningsrelationer mellan företag.
- Konkurrensbegränsande diskriminering av offentliga organ mot konkurrenter.
- Avgifter och andra kostnader som kan begränsa kundens möjlighet att flytta sin verksamhet från ett företag till ett annat.
- Brist på information eller oklara villkor som kan hindra kunder från att flytta sin verksamhet från ett företag till ett annat.
- Otillräcklig tillgång för företag till nyttigheter som är nödvändiga för att kunna konkurrera effektivt på den relevanta marknaden.²⁴⁴

De åtgärder som konkurrensmyndigheten kan vidta inom ramen för en marknadsundersökning innefattar alla beteendemässiga och strukturella åtgärder som är nödvändiga och proportionella för att stärka konkurrensen. Strukturella åtgärder får dock endast vidtas om det inte finns någon lika effektiv beteendemässig åtgärd eller om en beteendemässig åtgärd skulle vara mer betungande för företaget i fråga.²⁴⁵ Myndigheten får även besluta om interimistiska ålägganden.

Det finns inga bestämmelser som gäller frågan om huruvida konkurrensmyndigheten ska prioritera tillämpningen av de konkurrensrättsliga förbuden framför en marknadsundersökning.

²⁴⁴ Reglur um markaðsrannsóknir Samkeppniseftirlitsins, nr 490/2013, artikel 2 andra stycket, https://www.samkeppni.is/media/reglur/reglur_nr_490_2013_um_markadsrannsoknir_Samkeppnisftirlitsins.pdf (besökt 12 mars 2024).

²⁴⁵ Artikel 16.2 samkeppnislög.

Vem genomför marknadsundersökningar?

Konkurrensmyndigheten Samkeppniseftirlitið genomför marknadsundersökningar.²⁴⁶ Konkurrensmyndigheten leds av en styrelse med tre medlemmar.²⁴⁷ Styrelsen fattar även myndighetens beslut i ärenden som rör marknadsundersökningar, då dessa anses vara av stor materiell betydelse.²⁴⁸

Beslut från konkurrensmyndigheten kan överklagas till Konkurrensöverklagandenämnden.²⁴⁹

Genomförandet av marknadsundersökningar

Konkurrensmyndigheten kan inleda en marknadsundersökning på eget initiativ eller på grund av klagomål.²⁵⁰ En marknadsundersökning inleds genom att konkurrensmyndighetens styrelse antar en tidsplan för undersökningen. Det finns dock inga lagstadgade tidsfrister för marknadsundersökningar. Styrelsen kan också förordna minst två oberoende experter som referensgrupp för undersökningen.²⁵¹ I början av en marknadsundersökning meddelar konkurrensmyndigheten relevanta parter att undersökningen har påbörjats och publicerar en nyhet om undersökningen på sin webbsida. Parterna har samma rättigheter som inom andra konkurrensrättsliga utredningar.²⁵²

När konkurrensmyndigheten har inhämtat det underlag som behövs för undersökningen, ska den publicera en preliminär rapport. Parterna i undersökningen har därefter möjlighet att lämna synpunkter på rapporten. Därefter hålls ett öppet möte där den som är intresserad kan lämna synpunkter på rapporten. Om konkurrensmyndigheten avser att besluta om åtgärder mot någon part, måste den bereda parten tillfälle att yttra sig över utkastet.²⁵³

²⁴⁶ Artikel 5 första stycket samkeppnislög.

²⁴⁷ Artikel 5 andra stycket samkeppnislög.

²⁴⁸ Artikel 2.4 d Starfsreglur stjórnar Samkeppniseftirlitsins, Reglur nr 380/2023.

²⁴⁹ Artikel 9 samkeppnislög.

²⁵⁰ Reglur um markaðsrannsóknir Samkeppniseftirlitsins, nr 490/2013, artikel 3, https://www.samkeppni.is/media/reglur/reglur_nr_490_2013_um_markadsrannsoknir_Samkeppniseftirlitsins.pdf (besökt 12 mars 2024).

²⁵¹ Ibid, artikel 4–5.

²⁵² Ibid, artikel 6–7.

²⁵³ Ibid, artikel 8.

En marknadsundersökning kan avslutas genom

- att vidta åtgärder mot företag,
- att vidta åtgärder mot offentliga aktörer,
- att inleda en särskild utredning av överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden, eller
- ett konstaterande att inga åtgärder behövs.²⁵⁴

Praxis

Konkurrensmyndigheten har hittills genomfört en marknadsundersökning, om drivmedelsmarknaden.²⁵⁵ Myndigheten fann i sin preliminära rapport att det fanns konkurrensproblem på marknaden, bland annat fanns starka indikationer på att det förekom tyst samordning mellan oljebolagen, vertikal integration, höga inträdes hinder och hinder genom statlig reglering.²⁵⁶

Efter det att den preliminära rapporten publicerades har konkurrensmyndigheten lämnat flera rekommendationer till regeringen, drivmedelsföretag har gjort vissa åtaganden inom ramen för företagskoncentrationer och vissa företag har lämnat åtaganden inom ramen för marknadsundersökningen som konkurrensmyndigheten antagit. Dessutom har en ny återförsäljare trätt in i detaljledet och ett mindre företag har stärkt sin marknadsposition.²⁵⁷ Konkurrensmyndigheten konstaterar därför i sin slutliga rapport att inga ytterligare åtgärder behövs.²⁵⁸

²⁵⁴ Ibid, artikel 9.

²⁵⁵ Breytingar á eldsneytismarkaði: Úrlausn samkeppnishindrana sem bent var á í markaðsrannsókn Samkeppniseftirlitsins, Rit. nr 2/2020, <https://www.samkeppni.is/media/skyrslur/Markadsrannsokn-a-eldsneytismarkadi-skyrsla2020.pdf> (besökt 13 mars 2024).

²⁵⁶ Markaðsrannsókn á eldsneytismarkaðnum: Frummatsskýrsla, Rit. nr 2/2015, s. 8, <https://www.samkeppni.is/media/skyrslur-2015/Frummatsskyrsla--Markadsrannsokn-a-eldsneytismarkadi.pdf> (besökt 13 mars 2023).

²⁵⁷ Breytingar á eldsneytismarkaði: Úrlausn samkeppnishindrana sem bent var á í markaðsrannsókn Samkeppniseftirlitsins, Rit. nr 2/2020, s. 3, <https://www.samkeppni.is/media/skyrslur/Markadsrannsokn-a-eldsneytismarkadi-skyrsla2020.pdf> (besökt 13 mars 2024).

²⁵⁸ Ibid, s. 20–21.

4.3.8 Våra reflektioner

Flera av de regleringar som beskrivits i föregående avsnitten har tillkommit eller föreslagits under senare år. Dessa kan övergripande indelas i regleringar på digitala plattformsmarknader och sektorövergripande regleringar som siktar på att åtgärda konkurrensproblem på hela marknader. På digitala plattformsmarknader har anledningen till regleringen varit att konkurrenstillsynen inte förmått att lösa de problemen som identifierats på ett effektivt sätt, bland annat på grund av att utredningar om överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden tar lång tid och oftast inte omfattar hela marknader. Avseende konkurrensverktygen har problemformuleringen snarare varit att de konkurrensrättsliga förbuden inte omfattar hela marknader och att de är överträdelsebaserade, vilket begränsar vilka åtgärder som kan beslutas om.

Ett antal frågeställningar återkommer i beskrivningarna av de olika konkurrensverktygen ovan.

Grundläggande för alla dessa regleringar är deras syfte att åtgärda negativa effekter på konkurrensen. I detta sammanhang aktualiseras frågan hur konkurrensverktyg ska förhålla sig till de konkurrensrättsliga förbuden och eventuell annan lagstiftning på konkurrensrättens område. Konkurrensverktyg ses vanligen som ett kompletterande verktyg i relation till de traditionella konkurrensreglerna.

Organisatoriskt kan konkurrensverktyg genomföras i anslutning till en separat marknadsstudie eller som en fristående utredning, eventuellt med en inledande informationsinsamling. Fördelen med en fristående marknadsstudie är att det med en högre grad av säkerhet kan klarläggas vilka konkurrensproblem som finns och som effektivt kan åtgärdas efter det att en marknadsundersökning har slutförts. Nackdelen med en sådan ordning kan vara en lång utredningstid fram till beslut om eventuella åtgärder. Av det skälet förekommer också tidsfrister för informationsinsamling och tillämpningen av konkurrensverktyg samt för genomförandet av åtgärderna i flera jurisdiktioner.

En anknuten fråga är hur beslutsfattandet i eller efter en marknadsundersökning är utformad. Här finns olika varianter där det i beslutsfattandet deltar externa experter, besluten delegeras till särskilda beslutsavdelningar och beslut fattas av konkurrensmyndig-

hetens ledning. Beroende på konkurrensmyndighetens storlek och organisation samt rättstraditionen i landet har olika alternativ valts.

Att beslutsfattandet sker hos en myndighet påverkar i sin tur utformningen av befogenheten att besluta om ålägganden om strukturella åtgärder i form av försäljning av egendom. Detta då avyttrandet är ett ingrepp i egendomsrätten. För att förhindra att strukturella åtgärder används i onödan ställs olika krav på proportionalitet. Vidare finns bestämmelser för att säkerställa att konkurrensmyndigheten inte beslutar om försäljningar av egendom som mer nyligen varit föremål för koncentrationskontroll.

En viktig fråga som behandlats i de lagstiftningsprocesser som skett mer nyligen i Tyskland, Norge och Danmark är den maktförskjutning som sker från lagstiftaren till konkurrensmyndigheten i och med de nya konkurrensverktygen. Frågor som anknyter till det rör förutsägbarhet och rättssäkerhet för företagen och marknaderna som blir föremål för utredningar med konkurrensverktyget. En konkurrensrättslig utredning, oavsett rättslig grund, kommer alltid skapa en viss osäkerhet för de berörda företagen och i förlängningen även för andra aktörer på marknaden i fråga. Förskjutningen som sker med införandet av ett konkurrensverktyg rör den sektorövergripande regleringsbefogenheten som ges till konkurrensmyndigheten, snarare än befogenheten att få överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden att upphöra. För att balansera upp denna breda befogenhet har olika typer av säkerhetsåtgärder införts. Det har exempelvis rört en plikt att höra berörda aktörer vid vissa tillfällen, samarbete med berörda sektorsmyndigheter och fördelningen av beslutsbefogenheter. I denna del är det viktigt att balansera mellan befogenheten som ges till konkurrensmyndigheten och säkerhetsåtgärderna för de berörda aktörerna. Å ena sidan är det inte önskvärt att ge myndigheten för fria tyglar i hur konkurrensverktyget tillämpas. Å andra sidan kan för strikta säkerhetsåtgärder göra konkurrensverktyget i praktiken svårtillämpat.

4.4 Behovet av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

4.4.1 Konkurrensproblem kan åtgärdas på olika sätt

De konkurrensrättsliga förbuden är inriktade på vissa beteenden som vi av erfarenhet eller på grund av deras ekonomiska effekter vet är skadliga för konkurrensen. Vad avser vissa andra förfaranden som kan skada konkurrensen framgår det av ekonomisk teori att dessa förfaranden regleras antingen av marknaden själv eller genom lagstiftning i de fall då det står klart att konkurrensen inte kan fungera inom en sektor. Ett exempel på det är de sektorregleringar som beskrivs i avsnitt 4.2.4. Det finns också exempel på konkurrensfrämjande reglering direkt i lag, som vi återkommer till.²⁵⁹

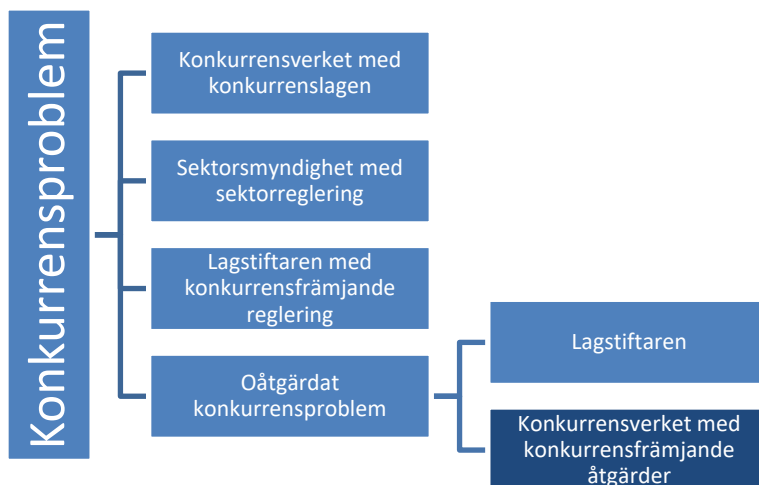
Utifrån detta etablerade system är utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ett möjligt komplement. Om det finns konkurrensproblem som inte kan angripas med tillämpning av konkurrenslagen eller annan reglering, pekar det på ett lagstiftningsbehov. Lagstiftningsbehovet kan dock mötas genom olika lösningar. Ett sätt att angripa sådana problem är i stället att införa någon typ av (sektor)reglering som kan åtgärda konkurrensproblemet i fråga. Även konkurrensfrämjande reglering direkt i lag förekommer. Beslut om konkurrensfrämjande åtgärder efter genomförd utredning från en konkurrensmyndighet är ett tredje alternativ.

Frågan är därför om det skulle kunna vara fördelaktigt att komplettera konkurrenslagen med regler som gör det möjligt att utreda och vid behov åtgärda konkurrensproblem som inte effektivt kan åtgärdas med de konkurrensrättsliga reglerna och som inte heller omfattas av annan reglering. Sådana fördelar skulle exempelvis kunna vara ökad flexibilitet i hur konkurrensproblem kan åtgärdas eller en snabbare process till effektiva åtgärder jämfört med andra alternativ.

Den övergripande strukturen för olika instanser som kan lösa konkurrensproblem illustreras i följande figur.

²⁵⁹ Se avsnitt 4.2.4 och 4.4.4.

Figur 4.2 Olika instanser som kan lösa konkurrensproblem



Källa: Utredningen.

4.4.2 Hur vi analyserar behovet

Vi analyserar behovet av kompletteringar av konkurrenslagen genom att utreda vilka konkurrensproblem som inte effektivt kan åtgärdas genom tillämpning av konkurrenslagen eller annan befintlig reglering. *Ett första steg* är att utgå från vilka problem som i dag inte omfattas av en effektiv reglering, bland annat med stöd av ekonomisk teori. Av ekonomisk teori framgår under vilka omständigheter problem kan uppstå på en marknad, även om det inte går att dra några direkta slutsatser om faktiska konkurrensproblem. *Ett andra steg* är att analysera på ett praktiskt plan i vilka ärenden och på vilka marknader eller sektorer som konkurrensproblem har identifierats, men inte kunnat åtgärdas.²⁶⁰ I rapporter som Konkurrensverket publicerar och som bland annat redovisar resultaten från sektorundersökningar kan kompletterande information hittas. *Ett tredje steg* är att överväga under vilka omständigheter utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan vara ändamålsenliga att använda och i vilka fall andra instanser är bättre lämpade att

²⁶⁰ Det finns sannolikt en viss snedfördelning i den praxis som finns tillgänglig för en sådan analys då Konkurrensverket enligt sin prioriteringspolicy endast väljer ärenden där konkurrensproblemet sannolikt kan åtgärdas med stöd av reglerna i konkurrenslagen. Se Konkurrensverket (2023). *Prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen*. KKV dnr 814/2023.

vidta konkurrensfrämjande åtgärder, exempelvis i form av sektorreglering eller lagstiftning.

För *första och andra steget* redovisas nedan ett urval marknadsstrukturer och förfaranden där det finns en risk att dessa varken kan åtgärdas med stöd av konkurrenslagen eller med befintlig sektorreglering. Varje exempel består av en beskrivning av den ekonomiska teorin i fråga, exempel från praxis och en reflektion på vilket sätt strukturen eller förfarandet kan vara svårt att ingripa mot med stöd av bestämmelserna i konkurrenslagen. Det är viktigt att understryka att den ekonomiska teorin i sig inte pekar på konkurrensproblem, utan på omständigheter som kan leda till konkurrensproblem. Urvalet av exemplen har vi gjort utifrån tillgänglig litteratur om vilka konkurrensproblem som inte effektivt omfattas av de konkurrensrättsliga förbuden. Vi bedömer dock i dessa steg inte om det är möjligt eller ändamålsenligt att använda utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i det enskilda fall som vi tar upp i exemplen.

De källor som vi har använt för våra praxisexempel är hämtade från Konkurrensverkets tillsyn och rapportverksamhet. Vi har gått igenom verkets avskrivningsbeslut i prioriterade ärenden avseende överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden mellan 1 januari 2013 och 31 december 2023. Vi har också gått igenom verkets rapporter och de skrivelser om konkurrensproblem som verket har skickat till regeringen för samma tidsperiod. De rapporter, avskrivningsbeslut och skrivelser som vi använder i exemplen nedan är sådana som rör hinder för konkurrensen som vi bedömer kan vara svåra att effektivt åtgärda med stöd av gällande konkurrensregler.

Det *tredje steget* är om och under vilka omständigheter utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är ändamålsenliga för att lösa konkurrensproblemen som vi illustrerat. Vi beskriver detta tredje steg närmare i avsnitt 4.4.3 nedan.

4.4.3 Förhållanden som kan ge upphov till konkurrensproblem och som inte nås effektivt med ingripanden med stöd av konkurrenslagen

Nätverkseffekter och tippning

Nätverkseffekter är ett välkänt fenomen som uppstår på vissa marknader. Nätverkseffekter kan vara direkta, vilket innebär att en användares nytta påverkas av andra användare från samma grupp. Ett socialt nätverk saknar exempelvis värde utan kontakter att dela statusuppdateringar med. Nätverkseffekter kan också vara indirekta, vilket innebär att en användares nytta av en plattform påverkas av användare från en annan grupp. Ju fler spelare som exempelvis väljer en särskild spelkonsol, desto mer intressant blir det för spelutvecklare att erbjuda spel för konsolen, och vice versa.

Marknader som kännetecknas av starka nätverkseffekter kan "tippa". Det innebär att ett företag får ett försprång framför sina konkurrenter som i princip inte går att hämta in. I detta fall har företaget framgångsrikt konkurrerat om marknaden. Därefter finns vanligen ingen eller lite konkurrens på den marknaden eller så kan konkurrens inte uppstå. Marknaden i fråga kan då liknas vid en monopolmarknad.²⁶¹ Förekomsten av nätverkseffekter på en marknad kan därför utgöra en typ av inträdeshinder.

På marknader med nätverkseffekter kan vissa företag favoriseras. Ett skäl är att framgångsrik etablering av ett nytt företag kräver att ett tillräckligt antal kunder väljer detta företag. Om det finns ett etablerat företag, kan det vara svårt att övertyga ett tillräckligt stort antal kunder att byta från det etablerade företaget till ett nytt företag. Nyetablering kräver ofta att det är billigt att byta leverantör. Nyetablering kan dock vara enklare om det är lätt att använda tjänster eller produkter från flera företag, så kallad multihoming. Byten av kunder kan också påverkas av hur kunderna tror att andra kunder kommer att bete sig. Om få kunder tror att andra kunder kommer att byta leverantör av en produkt eller tjänst, kan det påverka deras egen benägenhet till ett byte.²⁶²

²⁶¹ Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 23; Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen på digitala plattformsmarknader i Sverige*. Rapport 2021:1, s. 73–74.

²⁶² Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 23–25.

Tippning av marknader och nätverkseffekter har blivit omtalade särskilt på digitala plattformsmarknader.²⁶³ Digitala plattformsmarknader har, bland annat av den anledningen, varit föremål för sektorreglering på EU-nivå och inom många länder, däribland DMA-förordningen och de tyska reglerna om företag med en särskild marknadsövergripande betydelse.²⁶⁴ Vad avser DMA-förordningen omfattas dock endast de största digitala plattformarna och uttryckligen inte plattformar som endast har ett betydande användarantal inom en medlemsstat.²⁶⁵

Marknader med nätverkseffekter, särskilt sådana som har tippat, kan fungera dåligt från konkurrenssynpunkt när de gynnar ett företag som sedermera får ett de-facto monopol. Det kan dock vara svårt att förutse om och när en marknad tippas eller när konkurrensen på en sådan marknad upphör att fungera effektivt. I den mån det är möjligt kan en konkurrensmyndighet ingripa med interimistiska åtgärder, det vill säga att myndigheten beslutar att ett förfarande inte ska tillämpas under den tid myndigheten prövar ärendet.²⁶⁶

Ett ärende där nätverkseffekter och tippning har förekommit i tillämpningen av konkurrenslagen är Konkurrensverkets utredningar om så kallade träningsaggregatorer.²⁶⁷ Bruce, Swiftr och Classpass. Utredningarna rörde exklusivitetsklausuler som företagen tecknade med vissa träningsanläggningar. Marknaden var i en uppstartsfas. Konkurrensverket beslutade om interimistiska åtgärder mot den största av de tre företagen, Bruce, eftersom farhågan var att exklusivitetsklausulen i avtalen skulle kunna leda till att marknaden tippade.²⁶⁸ Åtgärderna innebar att företaget förbjöds att använda exklusivitetsklausuler inom vissa geografiska områden under den tid Konkurrensverkets utredning pågick. Utredningen avslutades genom att företaget åtog sig att begränsa sin tillämpning av exklusivitetsklausulerna.²⁶⁹ Utredningarna mot de två mindre företagen lades dock ned. Avseende Swiftr gjordes detta med hän-

²⁶³ Se exempelvis kommissionens beslut i: Ärende AT.39740, Google search (shopping), ärende AT.40099, Google Android.

²⁶⁴ Se även avsnitt 5.2.4.

²⁶⁵ Jfr artikel 3.2 i DMA-förordningen.

²⁶⁶ Jfr 3 kap. 3 § konkurrenslagen.

²⁶⁷ En träningsaggregator är en digital plattform eller tjänst som samlar ett stort antal erbjudanden från olika typer av träningsanläggningar och ger konsumenter tillgång till dessa inom ramen för ett och samma träningsmedlemskap.

²⁶⁸ Konkurrensverkets beslut den 5 december 2019 i dnr 572/2019, Im with Bruce AB, punkt 41 och 42.

²⁶⁹ Konkurrensverkets beslut den 7 juli 2020 i dnr 572/2019, Im with Bruce AB.

visning till företagets begränsade omsättning och antal medlemmar i de undersökta geografiska områdena.²⁷⁰ I fråga om Classpass anförde Konkurrensverket att företagets begränsade antal exklusiv-avtal sannolikt inte utgjorde ett hinder för konkurrensen.²⁷¹

På marknader där konkurrensen inte (längre) fungerar effektivt på grund av att den tippat kan det vara svårt att åtgärda problemet med de konkurrensrättsliga förbuden. Det verktyg som står till buds är förbudet mot om missbruk av dominerande ställning. Dessa regler begränsar sig till att kunna ingripa mot förfaranden som tillämpas av det dominerande företaget. Ett ingripande kommer dock endast att kunna åtgärda de konkurrensproblem som går att hänföra till de specifika förfarandena. Ett ingripande åtgärdar alltså inte det bakomliggande problemet, det vill säga att företaget i fråga har fått ett monopol eller en monopol-liknande ställning efter det att marknaden har tippat.

Byteskostnader

På vissa marknader kan konkurrensen fungera dåligt på grund av höga byteskostnader. Det kan röra avgifter som kunder måste betala för att få byta leverantör. Det kan också röra icke-monetära kostnader som uppstår vid byte, exempelvis att informera andra om nya kontaktuppgifter eller tidsåtgång att lära sig hur en ny tjänst fungerar. Kostnader kan också uppstå om det inte är möjligt att flytta data från en befintlig leverantör till en ny. I vissa fall kan ett nytt företag kompensera kunder för sådana byteskostnader genom att erbjuda ”flyttjänster” där företaget gör en del av det arbete som annars faller på kunden eller genom att företaget kompenserar kunderna genom att tillämpa lägre priser.

För ett företag är detta sätt att etablera sig dock inte alltid möjligt, exempelvis i fallet med nollprismarknader²⁷² eller när det inte är möjligt att på ett enkelt sätt flytta kunddata från en leverantör till

²⁷⁰ Konkurrensverkets beslut den 7 juli 2020 i dnr 749/2019, Swiftr AB, s. 2–3.

²⁷¹ Konkurrensverkets beslut den 7 juli 2020 i dnr 750/2019, Fitness Collection Scandinavia AB, s. 2–3.

²⁷² En nollprismarknad är en marknad där kunden inte betalar några pengar för tjänsten. Tjänsten finansieras då exempelvis genom en annan sida av marknaden, exempelvis annonsörer. I syfte att göra annonsering attraktiv kan tjänsteleverantören exempelvis nyttja data från kunderna.

en annan.²⁷³ På en nollprismarknad kan nya företag inte konkurrera med lägre priser. Den huvudsakliga kostnaden för kunden är vanligen att lära sig ett nytt system, exempelvis uppbyggnaden av ett operativsystem eller en webbplats. Denna kostnad kan vara svår att ersätta för ett företag som vill träda in på en marknad.

Ett konkret exempel på byteskostnader är de kostnader som uppstår vid byte av bank. I rapporten *Konkurrensen på den finansiella tjänstemarknaden*²⁷⁴ framhåller Konkurrensverket att den ränteskillnadsersättning som konsumenterna har att betala när lån med bunden ränta läggs om eller flyttas i förtid kan bidra till en viss inlåsningsseffekt. Ränteskillnadsersättningen innebär att kreditgivaren kompenseras för den förlust som uppstår när konsumenten inte längre betalar avtalad ränta på sitt bundna bolån.²⁷⁵ Konkurrensverkets rapport publicerades 2013. Vid den tidpunkten beräknades ränteskillnadsersättningen i enlighet med en schablon som definierades i konsumentkreditlagen och i anvisningar från Finansinspektionen. Den 1 juli 2014 infördes en ny modell för beräkning av ränteskillnadsersättning. Modellen innebar att ränteskillnadsersättning blev lägre än tidigare.²⁷⁶ Frågan om beräkning av ränteskillnadsersättning är dock på nytt föremål för övervägande. Regeringen har föreslagit en ny modell för beräkningen som innebär att ersättningen beräknas utifrån bankens direkta kostnader för förtidsbetalningen. Syftet är att öka konsumentskyddet och öka konkurrensen på bolånemarknaden.²⁷⁷

En sektorreglering, som i fallet med ränteskillnadsersättningen, kan minska konkurrensproblem som har sin grund i byteskostnader. Om kostnaderna minskar, ökar förutsättningarna för konsumenterna att byta och därmed också konkurrensen på marknaden. Sektorregleringen träffar alla aktörer på marknaden, oavsett vilken ställning de har. Konkurrenslagen skulle också kunna användas för att ingripa mot vissa typer av byteskostnader, dock sannolikt endast mot företag som har en dominerande ställning på marknaden.

²⁷³ Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 23–25. Jfr. också den grundläggande litteraturen om byteskostnader, exempelvis Klemperer, Paul (1995). *Competition when Consumers have Switching Costs: An Overview with Applications to Industrial Organization, Macroeconomics, and International Trade*. The Review of Economic Studies.

²⁷⁴ Konkurrensverket (2013). *Konkurrensen på den finansiella tjänstemarknaden*. Rapport 2013:4.

²⁷⁵ Regler om ränteskillnadsersättning finns i konsumentkreditlagen (2010:1846).

²⁷⁶ Prop. 2013/14:201, bet. 2013/14:CU15, rskr. 2013/14:189.

²⁷⁷ Regeringen (2024). *Lagrädsremiss: En ny regel om ränteskillnadsersättning – minskade binder mot förtidsbetalning av bostadslån*. Lagrådet lämnade remissen utan erinran.

När höga byteskostnader är ett problem som kännetecknar en hel marknad, kommer ett sådant ingripande dock ha begränsade effekter. När så är fallet är det bara det dominerande företags kunder som kan påverkas av ingripandet.

Oligopol och tyst samordning

Marknader som kännetecknas av ett oligopol är marknader där endast ett fåtal företag är aktiva. På oligopolmarknader kan det vara relativt lätt för konkurrerande företag att förutsäga varandras beteende. Detta kan leda till koordineringseffekter, det vill säga ett beteende som liknar en kartell utan att företagen har behövt ha några kontakter med varandra.

Från konkurrenssynpunkt är det inte givet att en oligopolmarknad fungerar ineffektivt. Det är dock en risk som ökar när företag liknar varandra i relation till exempelvis storlek och marknadsandelar, när produkter eller tjänster är homogena samt när utbud och efterfrågan på marknaden är stabila över tid.²⁷⁸ Incitamenten att konkurrera kan då mattas av om företagen var för sig i tyst samförstånd finner att det är mer lönsamt att följa varandras beteende, exempelvis varandras prissättning, än att konkurrera. Ett exempel där en oligopolmarknad varit föremål för utredning är cementmarknaden i Förenade kungariket, se avsnitt 4.4.4 nedan.

Tyst samordning är ett beteende som kan uppstå särskilt på oligopolmarknader. Det är ett exempel på hur en viss marknadsstruktur i kombination med ensidiga beteenden från företagens sida kan leda till ineffektiv konkurrens.

Algoritmiskt samarbete är en variant av tyst samordning som blivit möjligt genom senare års tekniska utveckling. Sådant samarbete kan uppstå om företag delegerar prissättningsbeslut till en algoritm.²⁷⁹ Traditionella algoritmer kan användas för statiska, väldefinierade uppgifter, medan mer komplexa och dynamiska uppgifter kan delegeras till självlärande algoritmer. Det innebär att

²⁷⁸ Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, punkt 5.5–5.7.

²⁷⁹ En algoritm är en formell uppsättning instruktioner för att lösa ett problem eller utföra en uppgift. Den består av en sekvens av väldefinierade steg som, när de följs, leder till ett förutbestämt mål. Till exempel kan en algoritm för att lägga till två tal innefatta stegen att identifiera talen, addera dem, och sedan presentera summan.

algoritmerna över tid kan lära sig att fatta bättre beslut utifrån exempelvis marknadsförutsättningar eller kundpreferenser.

Det pågår forskning i frågan om huruvida självlärande algoritmer som tillämpas av olika företag kan samarbeta för att uppnå liknande effekter som genom samordnade förfaranden mellan företag. Tidiga forskningsresultat visar att det är möjligt, åtminstone på vissa marknader.²⁸⁰ Konkurrensverket har studerat algoritmisk prissättning i delrapporten *Hur påverkar konkurrensen priserna på bensin och diesel?*. Slutsatsen är att prissättning med stöd av självlärande algoritmer bland bensinstationer befinner sig i ett teststadium. Om användningen blir mer utbredd kan det påverka prissättningen, exempelvis genom betydligt fler prisändringar. Över längre tid kan det enligt Konkurrensverket innebära att incitamenten att sänka priserna minskar och därmed påverka konkurrensen mellan stationerna negativt.²⁸¹

Vi bedömer att konkurrensproblem som kan uppstå på oligopolmarknader kan vara svåra att angripa med de konkurrensrättsliga förbuden när inget enskilt företag har en dominerande ställning eller när företagen inte kommunicerar med varandra för att uppnå en koordinering.²⁸² Ett samarbete mellan algoritmer som utvecklats och används oberoende av varandra av företag på samma marknad skulle troligen inte omfattas av samarbetsförbudet i konkurrenslagen eftersom avtalskriteriet sannolikt inte skulle vara uppfyllt.

Nätverk av vertikala avtal och branschpraxis

Vertikala avtal som har ett konkurrensbegränsande syfte eller resultat omfattas av konkurrenslagens förbud mot konkurrensbegränsande samarbete. Avtalsvillkor i vertikala avtal kan också utgöra ett missbruk av en dominerande ställning. En tillämpning av de konkurrensrättsliga förbuden för att motverka dessa typer av

²⁸⁰ Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 50–51; Assad, Stephanie et al. (2020). *Algorithmic Pricing and Competition: Empirical Evidence from the German Retail Gasoline Market*. CESifo Working Paper No. 8521; Löfström, Tuwe et al. (2021). *Collusion in Algorithmic Pricing*, Konkurrensverkets Uppdragsforskningsrapport 2021:3.

²⁸¹ Konkurrensverket (2024). *Hur påverkar konkurrensen priserna på bensin och diesel?*, Rapport 2024:6, s. 213.

²⁸² Det kan noteras att missbruk av kollektiv dominans skulle kunna komma i fråga för vissa fall av tyst samordning, men att förutsättningarna för detta är oklara. Jfr Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, punkt 2.5.

konkurrensbegränsningar kan dock vara ineffektiv när en viss typ av avtalsvillkor används av företag på en hel eller stora delar av en marknad.

I de fall ett företags tillämpning av avtalsvillkor utreds som ett missbruk av en dominerande ställning är ett ingripande begränsat till det dominerande företaget. Om en typ av avtal eller avtalsvillkor som begränsar konkurrensen täcker en hel marknad är det enda alternativet att utreda avtalsvillkoret som en överträdelse av samarbetsförbudet mot flertalet företag på marknaden. Tillämpligheten av gruppundantaget om vertikala begränsningar kan dock innebära att ett ingripande mot företag som har en marknadsandel som understiger vissa tröskelvärden kräver ett relativt omständligt förfarande för att möjliggöra ett ingripande.²⁸³

Utöver avtal kan det också finnas förfaranden som begränsar konkurrensen som inte kan härledas till något samarbete. Det kan vara fråga om branschpraxis eller ett förfarande från ett företag som sedan självständigt tillämpas av andra företag i en bransch eller en sektor. I de riktlinjer om referenser för marknadsundersökningar som CMA tillämpar uttalas särskilt att marknadsundersökningar kan röra branschpraxis vars källor kan variera och ”vars ursprung sedan länge glömts bort”.²⁸⁴

Det är möjligt att ingripa mot nätverk av vertikala avtal eller branschpraxis med stöd av konkurrenslagen, men det innebär ett flertal resurskrävande utredningar och eventuellt ett flertal beslut. Dessutom kan det noteras att förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete visserligen omfattar vertikala avtal, men att förbudet likväl inte är anpassat till avtal mellan parter med olika styrkeförhållanden och ekonomiska intressen. En av parterna kan, utan att ha en dominerande ställning, exempelvis vara en nödvändig handelspartner för den andra parten. I ett sådant fall kan den starkare parten tillämpa avtalsvillkor som gynnar denne och som begränsar konkurrensen på marknaden. En svagare part kan då ha svårt att undvika att ingå ett konkurrensbegränsande avtal trots att det inte

²⁸³ Kommissionens förordning (EU) 2022/720 av den 10 maj 2022 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden (EUT L 134, 11.5.2022, s. 4–13), se särskilt artikel 3, 6 och 7.

²⁸⁴ Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, punkt 2.4. CMA fullgör sedan 1 april 2014 de uppgifter som ankom på OFT, Office of Fair Trading, i riktlinjerna. Översättning från engelska av utredningen.

ligger i partens intresse.²⁸⁵ I några EU-länder, såsom Tyskland, omfattas liknande situationer av bestämmelser som förbjuder vissa förfaranden i ett ekonomiskt beroendeförhållande.²⁸⁶

Ett exempel på ett avtalsvillkor som tillämpades av flera företag på en marknad är de så kallade MFN-klausuler som tillämpades av olika online-baserade resebyråer. MFN-klausulerna innebar i korthet att hotell som erbjöd hotellrum för bokning hos en onlineresebyrå inte fick erbjuda samma typ av rum till ett lägre pris på sin egna webbplats eller hos en annan onlineresebyrå. Klausulerna utreddes i flera EU-medlemsstater. I Sverige utredde Konkurrensverket onlineresebyråerna Bookings och Expedias användning av klausulerna. Den utredning som gällde Booking avslutades genom åtaganden,²⁸⁷ medan utredningen som gällde Expedia avslutades efter det att företaget självmant ändrat sin användning av klausulerna på det sätt som Booking hade åtagit sig att göra.²⁸⁸ Konkurrensverket fattade alltså två olika beslut mot två företag som agerat på till synes likartade sätt. Skillnaden i dessa två beslut kan förklaras av att företagen hade olika marknadsandelar under utredningstiden. Expedias marknadsandel låg under det relevanta tröskelvärdet som gällde enligt gruppundantaget om vertikala begränsningar. Ett ingripande hade därmed krävt att Konkurrensverket först hade återkallat undantaget för företaget eller att kommissionen hade beslutat att gruppundantaget inte skulle tillämpas.²⁸⁹

Ett exempel på branschpraxis som kan skapa hinder för konkurrensen är den praxis som tillämpas vid försäljning av motorfordon. I Konkurrensverkets rapport *Makten över bilen* påtalar verket att den så kallade vagnskadegarantin, en försäkring som ingår vid köp av nya motorfordon, leder till en hård styrning av

²⁸⁵ Jfr, med hänsyn till avtalskriteriet inom ramen för tillämpningen av artikel 101 EUF-fördraget, EU-domstolens dom den 6 januari 2004 i de förenade målen C-2/01 P och C-3/01 P, Bundesverband der Arzneimittel-Importeure eV och kommissionen mot Bayer AG, EU:C:2004:2, punkt 102. Jfr även avskrivningsbeslutet mot Expedia där det anges att många hotell anser att de behöver vara anslutna till Expedia för att attrahera gäster som hotellen har svårt att nå på andra sätt. Konkurrensverkets beslut den 5 oktober 2015 i dnr 595/2013, Expedia, s. 3.

²⁸⁶ Se avsnitt 4.3.5.

²⁸⁷ Konkurrensverkets beslut den 15 april 2015 i dnr 596/2013, Booking.com.

²⁸⁸ Konkurrensverkets beslut den 5 oktober 2015 i dnr 595/2013, Expedia.

²⁸⁹ Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen på digitala plattformsmarknader i Sverige: Rapport-bilaga Konkurrensverkets erfarenheter från tillsynsärenden rörande digitala marknader*. Rapport 2021:1, s. 8. Artikel 29.2 i förordning 1/2003; jfr. även Kommissionens förordning (EU) 2022/720 av den 10 maj 2022 om tillämpningen av artikel 101.3 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på grupper av vertikala avtal och samordnade förfaranden (EUT L 134, 11.5.2022, s. 4–13), artikel 6 och 7.

reparationer och service på nyare bilar till märkesverkstäder.²⁹⁰ Oberoende verkstäder som inte är auktoriserade av biltillverkaren har därmed svårt att träda in på marknaden och konkurrera med märkesverkstäderna.

En effekt om Konkursverket förbjuder vissa, men inte alla, företag att tillämpa ett avtalsvillkor på en marknad, kan vara att konkurrensen snedvrids om förbudet inte gäller för alla företag på samma marknad. Vissa företag kan därmed fortsätta tillämpa villkoren.²⁹¹ I ett sådant fall kan verket behöva ingripa successivt mot de andra företagen på marknaden för att motverka den snedvridning av konkurrensen som har blivit följd av verkets förbud. Att kunna ingripa mot sådana vertikala avtalsvillkor i ett sammanhang som omfattar en marknad eller en sektor kan därför vara att föredra om syftet är att uppnå en varaktig förändring på marknaden i syfte att främja en effektiv konkurrens.

Förutsättningarna för att ingripa mot nätverk av vertikala avtal eller branschpraxis med stöd av bestämmelserna i konkurrenslagen kan alltså skilja sig åt. I vissa fall kan ett ingripande vara möjligt, även om utformningen av samarbetsförbudet är mindre väl lämpad för situationer där styrkeförhållandena mellan parterna skiljer sig åt avsevärt. I de fall då ett ingripande vore möjligt kan dock många resurskrävande utredningar avhålla konkurrensmyndigheter från att utreda förfaranden som tillämpas av ett stort antal företag inom en bransch. Ett ingripande med stöd av konkurrenslagen kan alltså vara ineffektivt ur utredningsperspektiv i ärenden som rör branschpraxis eller nätverk av vertikala avtal.

Asymmetrisk information

Förekomsten av asymmetrisk information mellan olika aktörer på en marknad, det vill säga där en av parterna i en transaktion har mer eller bättre information än den andra, kan leda till oönskade resultat

²⁹⁰ Konkursverket (2019). *Makten över bilen*. Rapport 2019:2.

²⁹¹ Ett exempel på detta är BKartA förfaranden mot onlineresebyråer, där ett företag blev föremål för ett förbud mot användning av MFN-klausuler tidigare än andra onlineresebyråer. Se DPA, Verbot für HRS-Bestpreisklauseln bleibt bestehen, Süddeutsche Zeitung, 9 januari 2015, <https://www.sueddeutsche.de/service/tourismus-verbot-fuer-hrs-bestpreisklauseln-bleibt-bestehen-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-150109-99-01062> (besökt 2024-05-27 27). VD:n för företaget HRS citeras med "Som ett tyskt medelstort företag har HRS varit klart missgynnad jämfört med stora amerikanska företag i över två år." (Utredningens egen översättning).

såsom dålig kundrörlighet eller dåliga investeringsbeslut.²⁹² Detta påverkar i sin tur konkurrensen mellan företagen.²⁹³ Asymmetrier kan exempelvis orsakas av informationskostnader eller standardinställningar.

Informationskostnader är de tidsmässiga och ekonomiska utgifter som krävs för att hitta, samla, analysera och förstå information. Dessa kostnader faller vanligen på konsumenten. Den som producerar en produkt eller tjänst har i allmänhet ett informationsövertag gentemot konsumenten. Beroende på produkten eller tjänsten som säljs kan konsumenten ha olika lätt att tillgodogöra sig informationen. Vid mycket komplicerade produkter eller produkter som riktas mot sårbara konsumenter kan informationsasymmetrier ha större effekter och därmed också större påverkan på konkurrensen mellan företagen.

Ett exempel är standardinställningar, exempelvis i en mjukvara. Standardinställningar är de förinställda val eller inställningar som automatiskt är valda i ett system eller en produkt när man börjar använda den. De kan skapa informationsasymmetrier eftersom användare ofta inte är fullt medvetna om dessa förinställda val eller hur de påverkar användningen, vilket kan ge användarna mindre information jämfört med tillverkare eller utformare av produkten, som vet exakt hur och varför dessa standardinställningar är på plats. Detta kan leda till situationer där användare omedvetet väljer alternativ som inte är optimala för deras behov eller preferenser, bara för att de är standard.

På marknaden för juridiska tjänster påverkas exempelvis konkurrensen av en informationsasymmetri som innebär att konsumenter inte kan bedöma kvalitet eller pris på juridiska tjänster utifrån objektiva grunder.²⁹⁴ Vidare kan enligt Konkurrensverkets rapport *Prismodeller och prispress på läkemedelsmarknaden*²⁹⁵ en ökad medvetenhet bland konsumenterna om att priset på receptfria läkemedel kan variera mellan olika apotek öka konkurrensen på

²⁹² Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 330; Persson, Lars et al. (2024). *Konjunkturrådets rapport 2024: Näringslivets produktivitetsutveckling*. SNS, s. 87.

²⁹³ Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 35–40 och s. 330.

²⁹⁴ Konkurrensverket (2018). *Konkurrensen i Sverige 2018*. Rapport 2018:1, s. 171. Se även: Konkurrensverket (2017). *Juridiska tjänster och konsumenter*. Rapport 2017:10.

²⁹⁵ Konkurrensverket (2017). *Prismodeller och prispress på läkemedelsmarknaden*. Rapport 2017:9.

marknaden. På marknaden för receptfria läkemedel råder nämligen fri prissättning.

Informationsasymmetrier i slutkundsled åtgärdas ofta genom konsumenträttslagstiftning. Konkreta exempel är information om totalkostnaden för ett abonnemang eller information om effektiv ränta på konsumtionskrediter. Denna lagstiftning är dock inte heltäckande.

Asymmetrier som uppmärksammas i samband med konkurrensrättsliga utredningar kan i vissa fall åtgärdas i samband med ett beslut i ärendet.²⁹⁶ Det har dock nackdelen att åtgärden bara omfattar de aktörer som beslutet riktar sig till. Själva informationsasymmetrin eller dess effekter lär dessutom sällan i sig själv utgöra en konkurrensbegränsning som kan angripas med de konkurrensrättsliga förbuden.

Regleringsluckor eller ineffektivitet

En reglering kan misslyckas och leda till så kallade regleringsmisslyckanden. Exempelvis kan ett misslyckande ha sin grund i att den utredning som ligger till grund för regleringen är bristfällig. Även brister i samordning mellan myndigheter och påverkan från starka lobbyintressen kan bidra till regleringsmisslyckanden. Sådana misslyckanden kan också påverka konkurrensen mellan företag.²⁹⁷

Samtidigt kan avsaknad av reglering leda till bristande konkurrens. Ett exempel är om företag som tidigare har haft ett legalt monopol efter en av- eller omreglering tillåts hantera viktiga tjänster eller infrastrukturer som konkurrerande företag behöver få tillgång till.²⁹⁸

Sektorreglering kan också ha medvetna eller omedvetna luckor i vilka konkurrensproblem kan uppstå. Konkurrensverket har exempelvis uppmärksammat regeringen på att någon typ av prisreglering på fjärrvärmemarknaden bör utredas. Detta då marknaden kännetecknas av ett naturligt monopol, begränsande möjligheter till byte

²⁹⁶ Se exempelvis åtagandena i Konkurrensverkets beslut den 25 oktober 2023 i dnr 706/2019, Carlsberg, s. 34 ff., punkt 3.3–3.5 och 6.2.

²⁹⁷ Persson, Lars et al. (2024). *Konjunkturrådets rapport 2024: Näringslivets produktivetsutveckling*. SNS, s. 89.

²⁹⁸ Se exemplen under 4.4.4 nedan.

av olika värmekällor och begränsade möjligheter till förhandling om villkor.²⁹⁹

Konkurrenslagen gäller sektorövergripande, vilket innebär att det kan finnas möjligheter att fylla i luckor eller åtgärda regleringsmisslyckanden i ett enskilt fall. I vissa fall kan Konkurrensmyndigheten kan också bedöma att ett problem kan åtgärdas mer effektivt av en annan myndighet inom ramen för gällande sektorreglering.³⁰⁰ Det kan dock finnas fall där ett ingripande med stöd av konkurrenslagen inte kan lösa konkurrensproblemet på ett effektivt sätt eller där tillsynen genom den ansvariga myndigheten inte löser problemet.

För att kunna åtgärda eventuella konkurrensproblem krävs att myndigheten i fråga förfogar över effektiva möjligheter att ingripa i ärendet. I de fall sådan reglering inte finns på plats och konkurrensproblemet bör lösas genom reglering har Konkurrensverket möjlighet att påtala regleringsbehovet för regeringen.

En genomgång av Konkurrensverkets avskrivningsbeslut och rapporter ger emellertid en splittrad bild. I vissa fall har konkurrensproblem som uppmärksammats av Konkurrensverket åtgärdats, medan andra har överlåtits till regeringen eller en annan myndighet, men inte nödvändigtvis åtgärdats. Anledningar till detta kan vara att finansiering saknas eller att konkurrensfrågor vägs mot andra intressen. Oavsett anledning är konkurrenslagen inte alltid anpassat för att kunna åtgärda konkurrensproblem som är regleringsrelaterade på ett effektivt sätt.

Det finns konkurrensproblem som inte kan åtgärdas effektivt med stöd av konkurrenslagen

De exempel som vi har gått igenom visar att det finns marknadsstrukturer eller förfaranden som kan ge upphov till konkurrensproblem och som inte kan åtgärdas med tillämpning av konkurrenslagen. Det finns också fall där det skulle vara allt för resurskrävande för att åtgärdas med stöd av lagen. Om inte marknaden själv kan lösa kon-

²⁹⁹ Konkurrensverket (2024). *Konkurrensförhållandena avseende fjärrvärmemarknader*. KKV dnr 342/2024, s. 3–4 och 7.

³⁰⁰ Konkurrensverket (2023). *Prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen*. KKV dnr 814/2023, s. 4.

kurrensproblemen, kan det vara motiverat med ett ingripande från statligt håll.

I de fall där ett problem omfattas av eller har nära samband med lagstiftning som tillämpas i en viss sektor, kan den myndighet som har ansvar för sektorn pröva om problemet kan lösas med de befogenheter som myndigheten förfogar över. Saknas det lagstiftning på ett visst område kan frågan överlämnas till regeringen för övervägande och beslut om vidare lagstiftningsåtgärder.

4.4.4 Överväganden om behovet av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Bedömning: Det finns behov av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder som ett komplement till de befintliga konkurrensregler och annan lagstiftning.

Skälen för vår bedömning

Några utgångspunkter

Det har inledningsvis nämnts att enbart det förhållandet att det inte är möjligt att ingripa mot vissa konkurrensproblem med stöd av konkurrenslagen eller annan lagstiftning inte i sig motiverar ett behov av just utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Behovet ska i stället motiveras med att andra lösningar som står till förfogande skulle vara mindre lämpade för ändamålet att åtgärda konkurrensproblemen i fråga än utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder skulle vara. Sådana andra lösningar är exempelvis lagstiftning eller ett ingripande från en annan (sektor)myndighet.

Denna ansats kräver dock att det står klart vad som menas med utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Risken är annars att det sker en jämförelse som blir otydlig och missvisande. För den nu följande analysen har vi därför valt att utgå från det konkurrensverktyget som finns i Förenade kungariket.³⁰¹ Skälet till det är att det är den mest välutvecklade och beprövade modellen för det vi

³⁰¹ Se avsnitt 4.4.3.

valt att benämna som utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder för svensk del.

Det kan invändas att förutsättningarna för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i Sverige skiljer sig åt, exempelvis vad Konkurrensverkets resurser, befolkningens storlek och landets geografi. I detta skede åsyftar jämförelsen dock i första hand utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i stora drag, vilket gör dessa skillnader mindre betydelsefulla. Sammantaget framstår dock den mest etablerade och använda modellen, det vill säga Förenade kungarikets, som det bästa jämförelseobjektet. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder jämförs nedan med två tänkbara lagstiftningsalternativ.

1. Sektorreglering som kräver genomförande och tillsyn av en sektorsmyndighet, så som exempelvis reglerna om företag med betydande inflytande i LEK på området för elektroniska kommunikationer.³⁰²
2. Reglering direkt i lag eller annan föreskrift som träffar en generellt definierad krets företag och som endast kräver enklare tillsyn av en sektorsmyndighet. Ett exempel på detta är de bestämmelser som finns i konsumentkreditlagen om information om den effektiva räntan för kredit.³⁰³ Redan under lagstiftningsprocessen för 1977-års konsumentkreditlag uppmärksammades det att bestämmelserna om effektiv ränta kunde gynna konkurrensen mellan olika kreditformer och kreditgivare.³⁰⁴

Jämförelsen nedan delas in i olika parametrar. Vi använder dessa parametrar för att jämföra hur ändamålsenliga de olika lagstiftningsalternativen är i detalj. Var och en av dessa parametrar definieras kort i början av respektive avsnitt. Den ordning som dessa parametrar diskuteras i nedan utgör inte någon prioritering eller viktning sinsemellan. Vi väljer att inte heller genomföra någon sådan viktning av parametrar.

³⁰² Se avsnitt 4.2.4.

³⁰³ 7 § konsumentkreditlagen.

³⁰⁴ 5 § i 1977 års konsumentkreditlag (1977:981); prop. 1976/77:123 s. 40 och 250; Den aktuella utformningen av regeln i 7 § konsumentkreditlagen utgör ett genomförande av konsumentkreditdirektivet som även den uttryckligen framhåller förbättringen av konkurrensen mellan olika kreditgivare inom EU som ett syfte med direktivet, se Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EEG (EUT L 133, 22.5.2008 s. 66), skäl 4.

De parametrar vi har valt är flexibilitet, snabbhet, risk för regleringsmisslyckande, legitimitet, rättssäkerhet och deltagande av berörda intressenter.

Flexibilitet

Med flexibilitet avses på vilket sätt ett eventuellt konkurrensproblem kan utredas och åtgärdas. Hur flexibel lagstiftning är beror helt och hållet på dess utformning. De konkurrensrättsliga förbuden har till exempel utformats i väldigt allmänna ordalag. Det ger stor flexibilitet i fråga om vilka förfaranden som kan omfattas av reglerna.

En sektorreglering kan utformas med viss flexibilitet som tillåter sektorsmyndigheten att utreda och ingripa mot eventuella konkurrensproblem, dock endast inom den sektor som regleringen omfattar. Sektorreglering kräver ofta att ett potentiellt konkurrensproblem identifieras redan under lagstiftningsprocessen, vilket i sin tur inskränker flexibiliteten. Vilket eller vilka konkurrensproblem som identifieras styr sedan hur regleringen utformas och vilka befogenheter myndigheten får för att åtgärda dessa. I LEK listas exempelvis ett brett urval av skyldigheter som myndigheten kan ålägga företag med betydande inflytande på marknader som omfattas av regelverket.³⁰⁵ Hur stor flexibiliteten är beror alltså på utformningen av de materiella reglerna och vilka befogenheter myndigheten får för sin tillsyn.

En reglering direkt i lag eller annan föreskrift kan utformas för att åtgärda ett specifikt konkurrensproblem, men därefter upphör flexibiliteten. En ändring kräver att en ny lagstiftningsprocess genomförs.

Den modell som tillämpas för motsvarigheten till utredningar om konkurrensfrämjande utredningar i Förenade kungariket är mycket flexibel. CMA har möjlighet att utreda konkurrensproblem på en eller flera marknader och åtgärda dessa på olika sätt. Det finns även möjlighet att besluta om ett paket med åtgärder som löser flera eventuella konkurrensproblem, i stället för att endast korrigera en isolerad överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden eller ett sedan tidigare känt problem.

³⁰⁵ Jfr 5 kap. 12–19 §§ LEK.

Snabbhet

Att åtgärda ett konkurrensproblem kan ta olika mycket tid i anspråk. Tidsåtgången beror på vilken lösning som används för att åtgärda problemet.

Tillämpningen av en sektorreglering kan ha olika lagstadgade tidshorisonter. Marknadsanalyser gällande företag med betydande inflytande enligt LEK har en tidsfrist på tre eller fem år. För en marknad som tidigare analyserats gäller en tidsfrist på fem år, medan en tidsfrist på tre år gäller för en marknad som inte har analyserats tidigare.³⁰⁶ För marknader där det inte finns någon sektorreglering som kan åtgärda konkurrensproblemet i fråga tillkommer dessutom den tid som krävs för att bereda och besluta om sektorregleringen. Ett sådant förfarande kan ta flera år.

Hur lång tid som behövs för att bereda och besluta om nya regler beror i allmänhet på om regleringen meddelas av riksdagen i lag, av regeringen i förordning eller i myndighetsföreskrifter. För en reglering som meddelas i lag krävs en lagstiftningsprocess som kan ta flera år. För en förordning som meddelas av regeringen eller för myndighetsföreskrifter är tiden kortare.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har i de flesta jurisdiktioner tidsfrister för konkurrensmyndigheternas undersökningar. I Förenade kungariket har CMA en tidsfrist på 18 månader för att genomföra en marknadsundersökning. Fristen kan förlängas en gång med fyra månader. Därutöver tillkommer en tidsfrist på sex månader för genomförandet av de åtgärder som beslutats och, om nödvändigt, tiden för en inledande marknadsstudie, upp till tolv månader.³⁰⁷ Den totala tidsåtgången kan, enligt modellen i Förenade kungariket, alltså bli cirka tre år inklusive tiden för genomförandet av åtgärderna.

Risk för regleringsmisslyckanden

Som redan nämnts kan en reglering skapa regleringsmisslyckanden, exempelvis genom bristfälliga underlag eller bristande myndighets-samverkan. All reglering har någon typ av risk för misslyckanden.

³⁰⁶ 5 kap. 39 § LEK.

³⁰⁷ En marknadsstudie måste genomföras inom 12 månader, se 2002 Enterprise Act, section 131B.

Risken varierar och beror på vilken typ av reglering som det är fråga om, hur den tas fram och vem som tar fram den.

Sektorreglering har vanligen ett visst syfte, exempelvis att främja konkurrens på en marknad eller att säkerställa finansiell stabilitet. Detta syfte och det avgränsade området för regleringen innebär att risken för regleringsmisslyckanden minskar eftersom sektorsmyndigheten har expertkunskap om den sektor som den reglerar. Eventuella misslyckanden i myndighetens beslut kan också korrigeras relativt snabbt, förutsatt att myndighetens beslut ses över fortlöpande. Prövningar i domstol kan också läka regleringsmisslyckanden. Annorlunda förhåller det sig i de fall då regleringsmisslyckandet härstammar från sektorregleringen själv. I sådant fall krävs en reform av lagstiftningen, vilket kan vara en tidskrävande process. Det gäller särskilt i de fall regleringen har sin grund i eller genomför EU-rättsakter.

En reglering som meddelas i lag kan även den utgöra ett regleringsmisslyckande, men en väl genomförd utredning och beredning som föregår en sådan reglering minskar denna risk. Ett regleringsmisslyckande som härstammar från lagstiftningen själv behöver avhjälpas genom en lagändring.

Konkurrensfrämjande åtgärder skulle kunna tänkas medföra en risk för regleringsmisslyckanden, bland annat på grund av sin sektorövergripande natur och avsaknad av expertkunskap om sektorn i fråga hos Konkurrensverket.³⁰⁸ Precis som de konkurrensrättsliga förbuden syftar dock konkurrensfrämjande åtgärder också till att fylla ut de luckor som har lämnats i lagstiftningen eller till att utgöra den konkurrensfrämjande reglering som krävs för att oreglerade marknader ska kunna fungera effektivt. Det innebär att det finns möjligheter att åtgärda marknadsmisslyckanden som i annat fall sannolikt inte skulle åtgärdas. Till detta kommer att det är möjligt att korrigera regleringsmisslyckanden, exempelvis genom en möjlighet för myndigheten att under vissa omständigheter ändra sina beslut.³⁰⁹

³⁰⁸ Jfr exempelvis vissa remissvar rörande det Norska förslaget: Advokatforeningen (2023) *Høring av forslag til endringer i konkurranseloven m.m. – markedsetterforskning og utredning av overtredelsesgebyr og ledelseskarantene mot fysiske personer*, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2967952/?uid=669ce471-8b10-42de-af4a-98cddea3ac6c> (besökt 24-02-21), s. 3–4; NHO (2023). *Høringssvar fra NHO*, <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing/id2967952/?uid=10e7529c-2aca-411f-9e55-dbc04da9ac44> (besökt 24-02-21).

³⁰⁹ 37 § och 38 § förvaltningslagen (2017:900).

Legitimitet

Lagreglers legitimitet har varit föremål för omfattande akademisk debatt och det finns inte någon allmänt accepterat definition av legitimitet.³¹⁰ En lagregel är enligt sociologen och filosofen Jürgen Habermas legitim om staten dels säkerställer genomsnittlig efterlevnad, om nödvändigt med stöd av sanktioner, dels om den garanterar den legitima uppkomsten av själva regeln.³¹¹ Habermas definition av legitimitet är särskilt relevant för lagregler som kräver tillämpning eller tillsyn av myndigheter, som de som är föremål för vår utredning, eftersom definitionen betonar nödvändigheten av att staten säkerställer efterlevnad av reglerna.

Legitimiteten vid uppkomsten av en regel försvagas när det är en myndighet som uppställer regler för företagens beteende eller förutsättningarna för deras verksamhet. Det innebär nämligen att en del av normgivningsmakten flyttas från lagstiftaren till en myndighet och därmed längre bort från medborgarna. I förarbetena till regeringsformen anförts avseende normgivningsmakten exempelvis att *”de mest betydelsefulla politiska besluten skall [alltid] fattas av det statsorgan som bäst avspeglar de inom befolkningen föreliggande opinionerna, alltså av riksdagen.”*³¹²

Legitimiteten i sektorsmyndigheters beslutsfattande garanteras genom den legitima tillkomsten av lagstiftningen som myndigheten ansvarar för att tillämpa. Lagstiftningen innehåller också vanligen bestämmelser om handläggningen av ärenden som bland annat syftar till att skapa legitimitet av myndighetens beslut. Överordnat framgår av regeringsformen att förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet ska iakttä saklighet och opartiskhet.³¹³

Om myndigheten genom sin handläggning framgångsrikt reglerar de företag eller den marknad som är föremål för sektorregleringen uppfylls dessutom det andra ledet i Habermas’ definition och legitimiteten stärks. I motsatsförhållandet sjunker legitimiteten av regleringen om myndigheten misslyckas med detta. Legitimiteten

³¹⁰ Se exempelvis Habermas, Jürgen (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Polity Press; Rawls, John (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press, Dahl, Robert A. (1989). *Democracy and Its Critics*. Yale University Press.

³¹¹ Habermas, Jürgen (1996). *Between Facts and Norms: Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Polity Press; Rawls, John (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press, s. 334.

³¹² Prop. 1973:90 s. 205.

³¹³ 1 kap. 9 § regeringsformen.

sjunker också om myndigheten drabbas av så kallad *regulatory capture*, det vill säga när myndigheten agerar i intresse av de branscher eller sektorer den är ansvarig för att reglera, snarare än att agera i allmänhetens intresse.

En reglering som meddelas direkt i lag får legitimitet genom att dess tillkomst sker genom lagstiftning av folkvalda representanter. Det krävs dock också att lagstiftningen tillämpas framgångsrikt, exempelvis av domstolar eller tillsynsmyndigheter.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder, så som motsvarigheten är utformad i Förenade kungariket, kan tillämpas på flera sektorer och ger därmed betydligt större flexibilitet än en sektorreglering. Flexibiliteten medför dock ett potentiellt legitimitetsunderskott eftersom det överförs ett betydande handlingsutrymme från lagstiftaren till konkurrensmyndigheten. I den delen kan det noteras att den procedur som tillämpas av CMA är mycket detaljerad och innehåller flera skyddsåtgärder för att säkerställa ett legitimt förfarande. Ett exempel på detta är att utredning av och beslut om marknadsundersökningar leds av experter som är fristående från CMA.³¹⁴ Ytterligare exempel på hur legitimiteten kan stärkas är genom införandet av skyddsåtgärder för strukturella åtgärder mot företag om exempelvis försäljning av tillgångar. De regler som har antagits i Tyskland är mycket detaljerade i detta avseende.³¹⁵ Därutöver är det som har sagts om genomdrivande och efterlevnad av sektorreglering också tillämpligt för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Sektorövergripande lagstiftning minskar samtidigt risken för *regulatory capture* av konkurrensmyndigheten.

Rättssäkerhet

Liksom legitimitet är rättssäkerhet en bred term som förenklat gäller skyddet av individens rättigheter inom ramen för det rättsliga systemet. Rättssäkerhet innefattar bland annat att lagar ska vara förutsägbara, allas likhet inför lagen och rätten till rättvis rättegång.³¹⁶

Sektorreglering ska, genom de materiella och processuella bestämmelserna i tillämplig lagstiftning, vara så förutsägbar som

³¹⁴ Se avsnitt 4.3.3.

³¹⁵ Se avsnitt 4.3.5.

³¹⁶ För en givande diskussion i lagstiftningssammanhang, se exempelvis prop. 1984/85:32 s. 36 ff.

möjligt, främst för företagen som kan bli föremål för reglering av sektorsmyndigheten. Det försvåras dock praktiskt av att det är omöjligt att förutse och i lagen reglera varje möjlig situation. Det är alltså nödvändigt att hitta en balans mellan förutsägbarhet och flexibilitet i lagtexten. Ju mer ingripande åtgärder som sektorsmyndigheten kan införa med stöd av sektorregleringen, desto större blir kravet på förutsägbarhet.

Att förvaltningsmyndigheter ska iaktta allas likhet inför lagen framgår av regeringsformen.³¹⁷ Vidare inkluderar sektorregleringar vanligen bestämmelser om vilka beslut som får överklagas.

Det som sagts ovan om sektorreglering gäller på motsvarande sätt för lagregler med ett konkurrensfrämjande syfte och för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. En viktig fråga är då hur lagstiftning kan utformas på ett så förutsägbart sätt som möjligt. På ett allmänt plan kan det antas att ju mer komplexa, olikartade eller på förhand svårbestämbara problem som ska angripas, desto svårare kommer det att vara att utforma en förutsägbart lagstiftning. Det innebär att konkurrensfrämjande åtgärder och sektorreglering kan vara svårare att utforma på ett förutsägbart sätt än en lagregel som exempelvis den om information om effektiv ränta i konsumentkreditlagen. Ett sätt att förbättra förutsägbarheten av komplex lagstiftning kan vara att öka transparensen av handläggningen hos myndigheten. Även ett högt deltagande av berörda intressenter i denna handläggning kan förbättra rättssäkerheten.

Deltagande av berörda intressenter

Att säkerställa att berörda intressenter deltar i lagstiftningsprocessen är en del av dess legitimitet och rättssäkerhet. Det är också ett krav enligt regeringsformen.³¹⁸ I de fall som beslutsfattandet sker hos en myndighet finns det allmänna regler i förvaltningslagen som säkerställer insyn i handläggningen.³¹⁹

Vad avser sektorreglering finns det till exempel i LEK särskilda regler för samråd med berörda parter. Samrådet omfattar både företag som blir föremål för beslut och intressenter i bredare bemärkelse.³²⁰

³¹⁷ 1 kap. 9 § regeringsformen.

³¹⁸ Jfr 7 kap. 2 § regeringsformen.

³¹⁹ Jfr 10 och 25 §§ förvaltningslagen.

³²⁰ 5 kap. 36 § LEK.

Utöver detta gäller även förvaltningslagens regler om rätten att yttra sig och rätten till partsinsyn.³²¹ Intressenter som inte är parter i snäv bemärkelse kan nyttja offentlighetsprincipen för att få insyn i myndighetens handläggning.

I ett lagstiftningsförfarande kan parter och andra intressenter vara delaktiga exempelvis som experter i offentliga utredningar eller genom att lämna synpunkter inom ramen för ett remissförfarande.

Konkurrensverket som används i Förenade kungariket har liknande mekanismer för deltagande av parter och intressenter. CMA håller exempelvis ett antal så kallade *hearings*³²² under utredningens gång. Myndigheten publicerar också löpande information om utredningen och arbete som produceras inom den på sin webbplats, vilket utökar möjligheterna för parter och intressenter att vara delaktiga i utredningen.³²³

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder – ett komplement till annan reglering

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är ett komplement till de två alternativ som det har vägts emot, reglering av en sektor och reglering i lag som gäller det enskilda problemet. Genomgången i avsnitten ovan visar att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har olika för- och nackdelar jämfört med sektorreglering eller reglering i lag eller annan föreskrift.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har fördelar som är unika för det alternativet. Införandet av sådana befogenheter skapar möjligheter att åtgärda vissa konkurrensproblem på ett mer effektivt sätt än genom de andra alternativ som står till buds. Dessa fördelar ligger främst i flexibiliteten över sektorsgränserna. Här ligger också att konkurrensfrämjande åtgärder möjliggör att ett paket med åtgärder vidtas vid ett och samma tillfälle. Den jämförelsevis korta tidsåtgången kan också vara en fördel jämfört med ny lagstiftning. Bland nackdelarna märks exempelvis att breda åtgärdsbefogenheter kan innebära sämre förutsägbarhet för de berörda företagen när de väl används.

³²¹ 10 § och 25 § förvaltningslagen.

³²² Det saknas en bra svensk översättning, närmast till hands ligger "utfrågningar".

³²³ Se avsnitt 4.3.3.

De för- och nackdelar som alternativen har kan medföra att dessa kan vara mer eller mindre väl lämpade för att åtgärda olika typer av konkurrensproblem. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan alltså fylla en lucka bland de alternativ som står till förfogande för att åtgärda konkurrensproblem. Samtidigt innebär tillgängligheten av sådana åtgärder inte att de andra alternativen blir överflödiga. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är således ett komplement till de åtgärder som i dag kan vidtas för att åtgärda konkurrensproblem, inte minst genom ny lagstiftning.

När kan utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder komma att användas?

Att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan vara mer eller mindre lämpade för att åtgärda vissa konkurrensproblem ger anledning att överväga under vilka omständigheter som dessa utredningar kan komma till användning.

En naturlig utgångspunkt är de konkurrensproblem som inte kan åtgärdas effektivt med stöd av det befintliga konkurrensrättsliga regelverket. Det finns dock vissa gränser för vilka konkurrensproblem som skulle få angripas givet konvergenskravet som återfinns i artikel 3 i förordning 1/2003.³²⁴ Även annan (sektor)reglering kan sätta gränser för tillämpningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.³²⁵ Utöver dessa praktiska och formella begränsningar aktualiseras frågan när en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder kan vara *ändamålsenlig*. Denna fråga behandlas särskilt i en vägledning från CMA. I Tyskland har frågan delvis reglerats direkt i lag.

I vägledningen från CMA kan övervägandena om vilka typer av ärenden som är lämpliga för marknadsundersökningar delas i tre delar: typ av problem, omfattning av problem och tillgången till åtgärder. Avseende de typproblem där en marknadsundersökning kan bli aktuell nämns i första hand att problemet inte faller inom ramen för de konkurrensrättsliga förbudsbestämmelserna. Konkreta exempel är icke-koordinerade parallella förfaranden från före-

³²⁴ Vi behandlar denna fråga närmare i avsnitt 4.5.2.

³²⁵ Vi behandlar denna fråga närmare i avsnitt 4.6.2.

tag, såsom tyst samordning och branschpraxis av okänt ursprung.³²⁶ I vägledningen nämns också marknadsstrukturer vars förekomst kan motivera en marknadsundersökning, såsom informations-asymmetrier, oligopolmarknader och tröghet hos företag som egentligen ska konkurrera mot varandra.³²⁷

När det gäller problemets omfattning ska det typiskt sett genom-syra en hel marknad och inte härstamma från ett enskilt företag. Förfaranden från enskilda företag kan i undantagsfallet bli föremål för en marknadsundersökning, exempelvis när det finns strukturer på marknaden som är anknutna till förfarandet i fråga.³²⁸ Problemet ska finnas på en marknad som är tillräckligt stor för att rättfärdiga resursinsatsen som krävs för en marknadsundersökning. Konkurrensproblemet ska dessutom röra en tillräcklig stor andel av marknaden och inte vara övergående. Även eventuella motverkande fördelar för konsumenter beaktas inom denna del.³²⁹

Det ska också vara möjligt att åtgärda problemet i fråga. I detta avseende nämns att olika vikt ges till detta kriterium, beroende på den kunskap om marknaden som CMA har innan en marknadsundersökning påbörjas. Marknadsundersökningar anses mindre passande när marknaden i fråga är global där åtgärder från CMA, som endast får vidta åtgärder avseende Förenade kungariket, inte skulle avhjälpa problemet. Även marknader där statlig reglering utgör ett konkurrensproblem anses mindre lämpade eftersom CMA inte har befogenhet att ändra statlig reglering.³³⁰ Vägledningen innehåller inga närmare överväganden avseende vilka typer av åtgärder som kan vara ändamålsenliga. Det kan dock noteras att de erfarenheter och den utvärdering av marknadsundersökningen om banktjänster som beskrivs närmare nedan visade att delar av åtgärderna var mycket komplexa och resurskrävande att övervaka.³³¹ I en senare marknadsundersökning om digitala plattformar anför CMA också behovet av sektorreglering och avsaknad av engångs-åtgärder som ett skäl att inte inleda en marknadsundersökning.³³²

³²⁶ Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, 2006, punkt 2.2–2.4.

³²⁷ Ibid, punkt 2.5–2.7.

³²⁸ Ibid, punkt 2.8.

³²⁹ Ibid, punkt 2.27–2.29.

³³⁰ Ibid, punkt 2.30–2.32.

³³¹ Se avsnitt 4.4.4.

³³² Competition and Markets Authority (2020). *Online platforms and digital advertising*. Market study final report of 1 July 2020, punkt 9.23–9.24.

Erfarenheterna från CMA tyder dessutom på att marknadsundersökningar är mindre lämpade för snabbbrörliga marknader. Detta är dels på grund av tidsåtgången för en marknadsundersökning, dels på grund av de begränsade omprövningsmöjligheter av de åtgärder som CMA kan besluta om.³³³

I Tyskland har de typer av problem som kan angripas med motsvarigheten till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder tagits upp i en exempellista i lag. Även möjliga åtgärder exemplifieras. Typproblemen innefattar bland annat ensidig utbuds- eller efterfrågemakt, inträdeshinder, likformiga förfaranden och avskärmning av insatsvaror.³³⁴ Problemet ska vara betydande och pågå i minst tre år och ska förmodas pågå minst två år till i avsaknad av åtgärder.³³⁵ I Tyskland har alltså en liknande ansats som i Förenade kungariket valts, dock med den viktiga skillnaden att urvalskraven är lagstadgade.

Sammanfattningsvis följer av erfarenheterna och övervägandena i andra länder att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan vara ett komplement till annan lagstiftning med konkurrensrättslig grund när problemet finns på en hel marknad. Exempel kan vara tyst samordning eller icke-koordinerad branschpraxis. De problem som blivit föremål för konkurrensfrämjande åtgärder har också varit betydande och långvariga nog för att motivera den resursanvändning som en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder innebär. Slutligen har beaktats om det finns möjlighet att åtgärda konkurrensproblemet, helst genom en engångsåtgärd, på ett sätt som är hanterbart för en konkurrensmyndighet. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan anses mindre lämpligt för att lösa större konkurrensproblem som bara kan lösas genom sektorreglering och tillsyn som bedrivs av sektorsmyndigheter, exempelvis på energi- och telekommarknaderna.

Nedan ger vi några exempel på marknader och konkurrensproblem där motsvarigheten till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har använts av CMA eller där vi bedömer att de hade kunnat användas i avsaknad av sektorreglering och en sektorsmyndighet med befogenhet att åtgärda de aktuella problemen.

³³³ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-50, Minnesanteckning från möte med CMA den 20 maj 2024.

³³⁴ § 32 f (5) första stycket GWB.

³³⁵ § 32 f (5) tredje stycket GWB.

Exempel: Finansiella tjänster

Konkurrensverket har i sin rapportverksamhet konstaterat att kund-
rörlighet rörande vissa finansiella tjänster, exempelvis (bo)lån är
låg. Den låga kundrörligheten har lett till höga avgifter för kon-
sumenterna, höga marginaler och god lönsamhet för företagen.³³⁶

Ett led i att flytta ett bolån till en ny bank är att ett så kallat
amorteringsunderlag måste skickas till den nya banken. Amort-
eringsunderlaget är ett standardiserat dokument där det framgår
vissa uppgifter om kunden och lånet. Finansinspektionen har under-
sökt hur banker lämnar ut amorteringsunderlag till sina kunder.
Allt fler banker lämnar ut amorteringsunderlag elektroniskt till sina
kunder. Flera bolåneföretag skickar dock amorteringsunderlag per
post eller överlämnar dem i pappersform vid ett fysiskt besök.
I dessa fall tar det flera dagar innan kunden får det begärda amort-
eringsunderlaget. Så kan också vara fallet när bolåneföretaget faktiskt
har digitala lösningar på plats. Finansinspektionen konstaterar att
det med hänsyn till den digitala utvecklingen inte är rimligt att
kunderna ska vara hänvisade till manuella lösningar.³³⁷ Inspektionen
har därför meddelat en föreskrift om att samtliga banker som erbjuder
bolån ska tillhandahålla amorteringsunderlag digitalt.³³⁸

Finansinspektionen har 2023 också publicerat en rapport om
konsumenters ställning på bankmarknaden. I rapporten redovisas
bland annat den föreslagna ändringen av beräkningen av ränteskill-
nadsersättningen och inspektionens föreskrift att amorterings-
underlag måste tillhandahållas digitalt av bolånegivare. Vidare
föreslår inspektionen informationsåtgärder om bland annat slut-
datum för konsumenters bolånerabatt, genomsnittsräntor jämfört
med kundens ränta, bolåneräntor uppdelade efter individuella fak-
torer och statistik för olika räntebindningstider. Vissa av dessa
informationsåtgärder ska genomföras av Finansinspektionen själv,
medan andra ska genomföras av bankerna.³³⁹

Just banktjänster har också varit föremål för en marknadsunder-
sökning i Förenade kungariket. CMA genomförde 2014 en mark-
nadsundersökning om banktjänster. Den gällde lönekonton till

³³⁶ Konkurrensverket (2023). *Konkurrens i kristider: Finansmarknaden*. Analys i korthet 2023:2, s. 5.

³³⁷ Finansinspektionen (2023). *Enklare och snabbare hantering av amorteringsunderlag*. FI dnr 23–9164, s. 5.

³³⁸ FFFS 2024:1.

³³⁹ Finansinspektionen (2023). *Konsumenternas ställning på bankmarknaden*. FI dnr 23–6906.

privatkunder och banktjänster för små och medelstora företag i Förenade kungariket.³⁴⁰ Undersökningen syftade till att identifiera och åtgärda eventuella hinder för en effektiv konkurrens på marknaden för dessa tjänster.

Rapporten identifierade bland annat svag kundrörlighet som ett problem. Det fanns en brist på engagemang från kunderna, vilket minskade incitamenten för banker att konkurrera när det gällde pris, kvalitet och innovation. Många konsumenter hade varit kund i samma bank i över 20 år och endast en liten andel hade bytt bank det senaste året. Detta trots att det fanns potentiellt betydande ekonomiska vinster att göra genom att byta till en billigare eller bättre tjänst.³⁴¹

Vidare fanns det en betydande koncentration på den brittiska marknaden. De fyra största bankerna stod för över 70 procent av marknaden och hade bara förlorat mindre än fem procent av marknaden sedan 2005.³⁴² Informationsasymmetrier och byteskostnader som gynnade etablerade företag gjorde det svårt för nya företag att träda in på marknaden.³⁴³

Rapporten lyfte fram betydelsen av digitalisering och teknisk innovation som en möjlig drivkraft för förändring i branschen. Särskilt noterades att trots vissa framsteg, som introduktionen av förmånliga kontoformer och framväxten av digitala banktjänster, var många kunder inte engagerade i eller upplevde hinder för att söka efter och byta till bättre banktjänster.³⁴⁴

Rapporten innehöll ett åtgärds paket för att lösa de identifierade problemen och förbättra konkurrensen på marknaden för banktjänster. Åtgärds paketet fokuserade på att öka kundernas rörlighet och minska hinder för byte. För att nå upp till dessa mål föreslogs olika åtgärder:³⁴⁵

- Uppbyggnad av en öppen bankstandard som gjorde det möjligt för kunder att överföra sina data till tredjepartstjänster, vilket skulle underlätta inträde av nya aktörer.³⁴⁶

³⁴⁰ Competition and Markets Authority (2016). *Retail Banking*. Summary of final report of 9 August 2016, punkt 1.

³⁴¹ Ibid, punkt 64–68.

³⁴² Ibid, punkt 47.

³⁴³ Ibid, punkt 136. Se även punkt 153.

³⁴⁴ Ibid, punkt 63.

³⁴⁵ Ibid, punkt 154–155.

³⁴⁶ Ibid, punkt 167–169.

- Förbättringar av tillgänglig information om bankernas service-nivåer och prestanda, för att konsumenter skulle kunna fatta mer informerade beslut.³⁴⁷
- En plikt för banker att skicka påminnelser till kunder att se över sina banktjänster för att uppmuntra dem att undersöka om de borde byta bank.³⁴⁸
- Förbättringar av den befintliga kontobytestjänsten för att göra den mer effektiv och för att öka kundernas förtroende för tjänsten.³⁴⁹
- Åtgärder för att underlätta bankbyten för kunder med skulder hos sin befintliga bank, såsom meddelanden när ett konto övertrasseras.³⁵⁰
- Åtgärder särskilt för små och medelstora företag, så som jämförelsetjänster.³⁵¹

Åtgärderna genomfördes genom en föreskrift från CMA, godtagande av åtaganden från vissa banker och rekommendationer till vissa statliga organ som arbetar med finansiella marknader.³⁵² Åtgärden avseende uppbyggnaden av en öppen bankstandard resulterade i bildandet av företaget *Open Banking Limited*.³⁵³ Open Banking användes i januari 2024 i någon form av 13 procent av de konsumenter som använde digitala banktjänster och 18 procent av småföretag i Förenade kungariket.³⁵⁴

I en utvärdering av Open Banking som utfördes på uppdrag av CMA drogs slutsatsen att åtgärderna hade genomförts framgångsrikt. En lärdom var dock att CMA hade underskattat skalan och komplexiteten av Open Banking-åtgärden. Utvärderingen fann att bristerna rörde framför allt att CMA inte hade matchat åtgärdens ambitionsnivå med en lämplig nivå av tillsyn eller strategisk riskhantering. Utvärderingen lämnade därför sju rekommendationer

³⁴⁷ Ibid, punkt 172–174.

³⁴⁸ Ibid, punkt 175–176.

³⁴⁹ Ibid, punkt 178–180.

³⁵⁰ Ibid, punkt 192–193.

³⁵¹ Ibid, punkt 203–210.

³⁵² Competition and Markets Authority (2016). *Retail Banking*. The Retail Banking Market Investigation Order 2017, punkt 6.

³⁵³ Se Open Banking, <https://www.openbanking.org.uk/> (besökt 2024-12-17).

³⁵⁴ Open Banking, The Open Banking Impact Report, <https://openbanking.foleon.com/live-publications/the-open-banking-impact-report-2024-march/adoption-analysis> (besökt 2024-05-27).

till CMA som bland annat rörde förbättringar i utformning, tillsyn och utvärdering av komplexa åtgärder.³⁵⁵

För att uppnå effekter på en hel marknad krävs ibland någon typ av reglering, såsom exemplen från finansiella marknaderna både i Sverige och i Förenade kungariket visar. De omfattande och komplexa åtgärder som användes i Förenade kungariket skulle inte ha kunnat åstadkommas med hjälp av de konkurrensrättsliga förbuden. Även när det råder ineffektiv konkurrens på en marknad är de konkurrensrättsliga förbuden nämligen inriktade på vissa beteenden från enskilda aktörer. Förbuden är inte inriktade på en praxis som tillämpas på en hel marknad och som inte är ett resultat av en konkurrensbegränsande överenskommelse mellan företagen. Exempelen visar också att konkurrensfrämjande åtgärder kan åstadkommas genom reglering direkt i lag eller genom förordning. I avsaknad av en sektorsmyndighet med befogenheter så som Finansinspektionen hade vissa av de ovan redovisade åtgärderna, exempelvis om digitala amorteringsunderlag, också kunnat vara föremål för konkurrensfrämjande åtgärder från Konkurrensverkets sida. Vad som är lämpligast kan bland annat bero på marknaden, befogenheterna hos relevanta myndigheter och komplexiteten av åtgärderna.

Exempel: Cement

I rapporten *Konkurrensen i byggmaterialindustrin*³⁵⁶ pekar Konkurrensverket på att flera byggmaterialmarknader kännetecknas av hög marknadskoncentration. Ett exempel är cementmarknaden. Inträde på denna marknad försvåras av de omfattande investeringar i anläggningar och lager- och distributionsanläggningar som krävs för att producera eller importera cement. Därtill kommer tillståndskrav från relevanta myndigheter för brytning av bland annat den kalksten som behövs för cementproduktion. Enligt verket kan det innebära en risk för högre priser och lägre innovationsgrad än vad som är fallet med marknader där det råder effektiv konkurrens.³⁵⁷

En marknadsundersökning i Förenade kungariket där konkurrensen konstaterades inte fungera effektivt har också rört cementmark-

³⁵⁵ Competition and Markets Authority (2022). *Open Banking Lessons Learned Review: Report by Kirstin Baker CBE*. CMA159.

³⁵⁶ Konkurrensverket (2021). *Konkurrensen i byggmaterialindustrin*. Rapport 2021:4.

³⁵⁷ Ibid, s. 8.

naden.³⁵⁸ 2012 inleddes en marknadsundersökning av marknaderna för aggregat³⁵⁹, cement och färdigblandad betong i Storbritannien.³⁶⁰ I undersökningen identifierades inga konkurrensproblem på marknaderna för aggregat och färdigblandad betong, men väl på cementmarknaden. Detta berodde främst på att marknaden för cement kännetecknades av en oligopolistisk marknadsstruktur som främjade tyst samordning bland ledande leverantörer vilket i sin tur resulterade i högre priser.³⁶¹ På den separata marknaden för granulerad högugnsslagg, en ersättningsprodukt för cement, fanns ett företag som hade en betydande marknadsmakt, vilket ledde till högre priser på denna marknad. Omständigheten att flera företag var aktiva på både cement- och högugnsslaggmarknaden skapade också incitament att hålla höga prisnivåer på produkter på båda dessa marknader.³⁶²

För att komma till rätta med dessa konkurrensproblem föreslogs en rad åtgärder. Dessa innefattade bland annat följande.

- Försäljning av vissa produktionsanläggningar för att minska marknadskoncentrationen.
- Förbud mot att publicera marknadsdata om cement. Förbudet syftade till att minska transparensen på marknaden.
- Förbud mot prisannonser som inte avsåg en specifik kund. Förbudet syftade till att begränsa koordinerade prisökningar.³⁶³

Åtgärderna genomfördes genom flera föreskrifter och godkännanden av åtaganden från företagen av CMA.³⁶⁴ Ärendet illustrerar hur marknadsundersökningar kan tänkas användas på en oligopolmarknad där incitamenten för att konkurrera kan vara små för de

³⁵⁸ Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014, punkt 12.3–12.6. Jfr även: Competition and Markets Authority (2016). *Energy*. Final Report of 24 June 2016, punkt 9.283.

³⁵⁹ Aggregat är ett granulat som används exempelvis som bas vid vägbyggnation.

³⁶⁰ Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014, s. 1.

³⁶¹ Ibid, s. 7–10.

³⁶² Ibid, s. 11–12.

³⁶³ Ibid, s. 17–19.

³⁶⁴ Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. The Cement Market Data Order 2016, The Price Announcement Order 2016, Notice of acceptance of Final Undertakings given by the Mineral, Products Association under sections 159 and 165 and schedule 10 to the Enterprise Act 2002, Notice of acceptance of Final Undertakings given by Cembureau under sections 159 and 165 and schedule 10 to the Enterprise Act 2002, Notice of acceptance of Final Undertakings given by the World Business Council for Sustainable Development under sections 159 and 165 and schedule 10 to the Enterprise Act 2002.

befintliga företagen. De konkurrensrättsliga förbuden hade sannolikt inte kunnat användas för att åtgärda konkurrensproblemen i detta fall.

Exempel: Begravningar

En marknadsundersökning från CMA som rörde informationsasymmetrier handlade om begravnings tjänster. Priserna på denna marknad hade ökat betydligt mer än inflationen under en period av tio år.³⁶⁵ CMA fann följande brister som begränsade eller snedvred konkurrensen:

- Låg nivå av kundengagemang orsakad av de utmanande omständigheterna kring köp av en begravning.
- Brist på lättillgänglig och tydligt jämförbar information om produkter och tjänster som erbjuds av begravningsbyråer, inklusive deras priser och kvalitetsnivåer.
- Brist på synlighet för kunder av den omsorgskvalitet som ges till den avlidne av begravningsbyråer.
- Höga inträdeshinder för att tillhandahålla krematorietjänster.
- Höga nivåer av lokal koncentration för att tillhandahålla krematorietjänster.³⁶⁶

För att åtgärda dessa brister beslutade CMA om en föreskrift som bland annat ålade begravningsbyråer att publicera standardiserade prislistor och förbjöd vissa arrangemang hos sjukhus, hospice och vårdhem för att skydda sårbara kunder från att dirigeras till en begravningsbyrå som kanske inte helt uppfyllde deras behov. I beslutet noterades att pandemin hade försvårat marknadsundersökningen och att de åtgärder som beslutades om inte helt motsvarade de som under ordinarie omständigheter hade varit aktuella. Gruppen som genomfört undersökningen rekommenderade därför att CMA skulle fortsätta övervaka marknaden.³⁶⁷ I uppföljningsrapport

³⁶⁵ Competition and Markets Authority (2020). *Funerals Market Investigation*. Summary of Final report, punkt 18.

³⁶⁶ Competition and Markets Authority (2020). *Funerals Market Investigation*. Summary of Final report, punkt 18.

³⁶⁷ Ibid, punkt 31.

konstaterade CMA att prisernas ökningstakt för begravnings tjänster hade avtagit, men att det var för tidigt att dra några mer långtgående slutsatser om marknadens utveckling.³⁶⁸

Förekomsten av en informationsasymmetri utgör vanligen inte i sig en överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden. Icke desto mindre kan sådana ha en tydlig påverkan på konkurrensen, särskilt när de konsumenterna som drabbas redan befinner sig i en utsatt situation, som CMA:s marknadsundersökning om begravnings-tjänster visar.

En möjlighet vid informationsasymmetrier som påverkar konkurrensen negativt skulle kunna vara att ålägga företag på en viss marknad informationsskyldigheter som minskar asymmetrierna. Så har varit fallet i CMA:s marknadsundersökning om begravnings-tjänster. För detta finns i nuläget inte befogenheter i konkurrens-lagen. De regler som finns att tillgå, exempelvis i marknadsförings-lagen (2008:486), kan lösa vissa sådana problem, men reglerna är inte heltäckande.

När kan sektorreglering eller lagstiftning vara bättre lämpad att lösa problemet?

Som framgår i avsnitten ovan skulle utredningar om konkurrens-främjande åtgärder kunna användas under flera olika förhållanden. Samtidigt finns det också förhållanden där andra, exempelvis sektors-myndigheter eller lagstiftaren, är bättre lämpade för att åtgärda ett konkurrensproblem. Vi redovisar en rad sådana exempel nedan.

Exempel på ärenden som Konkurrensverket har skrivits av med hänvisning till att sektorsmyndigheter bedömts bättre lämpade för att lösa eventuella konkurrensproblem har rört exempelvis klagomål mot företagen AFAB och Green Cargo.

Klagomålet i ärendet AFAB gällde tillgång till infrastruktur för flygbränsle på Arlanda flygplats. Flera företag hade utan framgång begärt att AFAB skulle ge tillgång till infrastrukturen. I utredningen konstaterades att marktjänstlagen (2010:150) reglerade frågor om tillträde till sådan bränsleinfrastruktur som ärendet gällde. Efter att tillsynsmyndigheten Transportstyrelsen hade inlett tillsyn i ärendet

³⁶⁸ Competition and Markets Authority (2024). *Funerals market Investigation*. Review of market outcomes, punkt 1.8–1.11.

avslutade verket sitt ärende.³⁶⁹ Transportstyrelsen beslutade att AFAB skulle ge tillträde till sin bränsleinfrastruktur.³⁷⁰

Klagomålet i ärendet Green Cargo gällde företagets påstådda leveransvägran av rangeringstjänster.³⁷¹ Konkurrensverket konstaterade i sin utredning att det fanns mer omfattande marknadsproblem avseende rangering som påverkade konkurrensen. Green Cargo var nämligen det enda företaget som utförde rangering i Sverige. Konkurrensverket hänvisade till ett förslag som verket hade lämnat i en rapport 2008 om att etablera en oberoende aktör för att tillhandahålla rangeringstjänster.³⁷² Efter kontakter mellan Konkurrensverket och Trafikverket konstaterade Trafikverket att det system för rangeringstjänster som myndigheten hade tillämpat inte fungerade långsiktigt. Av Konkurrensverkets beslut framgår att Trafikverket hade inlett ett arbete som var inriktat mot att myndigheten själv skulle agera tjänsteleverantör för rangering för att skapa konkurrensneutral rangering. Med anledning av detta arbete beslutade Konkurrensverket att avsluta utredningen.³⁷³ Trafikverket har under tiden för vår utredning upprättat en programplan för att tillhandahålla rangeringstjänster. Målsättning är att successivt etablera tjänsten på rangerbangårdar fram till 2029.³⁷⁴

Ett annat ärende hos Konkurrensverket gällde den bristande möjligheten för kommersiella tågbolag att sälja biljetter via SJ:s webbplats sj.se. Konkurrensverket ansåg att det visserligen skulle vara möjligt att ingripa i ärendet med stöd av konkurrenslagen, men att ett sådant ingripande inte skulle ha varit ändamålsenligt. Ett åläggande att sälja biljetter från andra tågbolag skulle enligt verkets bedömning ha cementerat marknadsstrukturen där merparten av biljetterna för kommersiell fjärrtågtrafik i Sverige i så fall skulle säljas i SJ:s onlinekanaler.³⁷⁵ Konkurrensverket skickade i stället en skrivelse till regeringen om att låta utreda behovet och utformningen av en reglering på området för försäljning av tågbiljetter för kom-

³⁶⁹ Konkurrensverkets beslut den 22 september 2021 i dnr 726/2020, AFAB.

³⁷⁰ Transportstyrelsens beslut den 3 mars 2022 i TSL dnr 2021-1411.

³⁷¹ Rangeringstjänster är processer där tågfordon systematiskt sorteras och organiseras på rangerbangårdar för att bilda nya tågsammansättningar, baserat på deras destinationer och scheman, för att effektivisera godstransporter och tågtrafik. Se vidare Konkurrensverkets beslut den 27 mars 2023 i dnr 363/2021, Green Cargo.

³⁷² Konkurrensverket (2008). *Åtgärder för bättre konkurrens – delrapport 1*. Rapport 2008:8, s. 38–39.

³⁷³ Konkurrensverkets beslut den 27 mars 2023 i dnr 363/2021, Green Cargo, s. 13–15.

³⁷⁴ Trafikverket (2023). *Programplan för Etablering av rangeringstjänst*. TRV dnr 2023/68876.

³⁷⁵ Konkurrensverkets beslut den 4 juni 2019 i dnr 220/2018 och 380/2018, SJ AB.

mersiell fjärrtågtrafik.³⁷⁶ Skrivelsen ledde till att en utredning tillsattes. Utredningen föreslog i betänkandet *Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik* en nationell biljettförsäljningskanal.³⁷⁷ Regeringen kom emellertid att ändra inriktning i frågan och gav Trafikverket i uppdrag att analysera och föreslå hur ett ekonomiskt stöd för att utveckla och integrera regionala biljettsystem för ökad nationell tillgång borde utformas. Uppdraget redovisades i rapporten *Ökad nationell tillgång till kollektivtrafikens biljetter*.³⁷⁸ I ett remissvar över rapporten konstaterade Konkurrentverket att uppdraget till Trafikverket innebar en ändrad inriktning jämfört med tidigare då det inte omfattade biljettförsäljning för sådan kommersiell fjärrtågtrafik som verket ansåg motivera en reglering på nationell nivå.³⁷⁹ Utredningens betänkande och Trafikverkets rapport har sedan dess inte lett till några ytterligare åtgärder från regeringens sida. Konkurrentverkets skrivelser har alltså endast delvis lett till åtgärder från regeringen.

Ytterligare ett exempel är att regelanvändning kan leda till hinder för konkurrensen är kommunernas planläggningsarbete för etableringen av butiker för dagligvaruhandel. Det är svårt för nya företag att få tillgång till lämpliga lägen där det är tillåtet att bedriva handel med livsmedel.³⁸⁰ Konkurrentverket har uppmärksammat problematiken i sammantaget sex rapporter mellan 2001 och 2024.³⁸¹ Av de förslag som lämnats i rapporterna har från regeringens sida genomförts en ändring i plan- och bygglagen (2010:900) som innebär att kommunerna ska främja effektiv konkurrens i sitt planarbete.³⁸² Ändringen tycks dock inte fått någon genomslag.³⁸³ I den senaste

³⁷⁶ Konkurrentverket (2019). *Konkurrentförhållandena avseende försäljning av biljetter för kommersiell persontågtrafik*. KKV dnr 220/2018 och 380/2018.

³⁷⁷ SOU 2020:25.

³⁷⁸ Trafikverket (2022). *Ökad nationell tillgång till kollektivtrafikens biljetter*. Publikation 2022:102.

³⁷⁹ Konkurrentverket (2022). *Yttrande av den 28 oktober 2022*. KKV dnr 507/2022.

³⁸⁰ Konkurrentverket (2024). *Dagligvaruhandelns etablering i kommunerna*. Rapport 2024:4, s. 13–14.

³⁸¹ Konkurrentverket (2001). *Kan kommunerna pressa matpriserna?*. Rapport 2001:4; Konkurrentverket (2004). *Konsumenterna, matpriserna och konkurrensen*. Rapport 2004:2; Konkurrentverket (2009). *Hinder för effektiv konkurrens Granskning av banktjänster för privatpersoner, dagligvaruhandeln och produktion av byggmaterial*. Copenhagen Economics på uppdrag av Konkurrentverket; Konkurrentverket (2011). *Mat och marknad – från bonde till bord*. Rapport 2011:3; Konkurrentverket (2018). *Konkurrenten i livsmedelskedjan*. Rapport 2018:4; Konkurrentverket (2024). *Dagligvaruhandelns etablering i kommunerna*. Rapport 2024:4.

³⁸² 2 kap. 3 § plan- och bygglagen (2010:900).

³⁸³ Konkurrentverket (2024). *Dagligvaruhandelns etablering i kommunerna*. Rapport 2024:4, s. 73.

rapporten, *Dagligvaruhandelns etablering i kommunerna*, konstaterar Konkurrensverket att kommunernas planarbete inte har lett till nyetablering av dagligvarubutiker, vilket fortsatt begränsat den lokala konkurrensen inom dagligvaruhandeln.³⁸⁴

Föråldrade regleringar kan också utgöra ett hinder för konkurrens. I en skrivelse till regeringen påpekar Konkurrensverket exempelvis att regleringen om tillgång till aktieböcker innebär att värdepapperscentraler inte behöver ge tillgång till offentliga aktieböcker i digital form. I stället kan tredje man endast få tillgång till aktieböcker på värdepapperscentralens kontor eller som fysisk utskrift. Denna reglering utgör ett hinder för konkurrensen då värdepapperscentralen i fråga nyttjar information ur aktieböckerna för att tillhandahålla digitala analysprodukter i konkurrens med andra företag.³⁸⁵

4.5 Rättsliga ramar för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Efter att ha behandlat frågan om behovet av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder behandlar vi i detta avsnitt vilka rättsliga ramar som gäller för att införa och tillämpa sådana utredningar. Här kommer regeringsformens bestämmelser om de grundläggande fri- och rättigheterna i blickpunkten, så även Europakonventionen.³⁸⁶ Därtill tar vi även upp frågan om vilka krav som regeringsformen ställer på normgivningen, det vill säga normgivningsmakten. Frågan är då om föreskrifter ska beslutas av riksdagen i lag och vilka möjligheter som finns för regeringen och förvaltningsmyndigheter att meddela föreskrifter.

Även EU-rätten ställer upp ramar för hur utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan införas och tillämpas. I den delen går vi igenom hur kompetensen mellan EU och dess medlemsstater är fördelad inom konkurrensområdet, särskilt genom förordning 1/2003. Tillämpningen av förordningen väcker också frågor om

³⁸⁴ Ibid, s. 72.

³⁸⁵ Konkurrensverket (2024). *Konkurrensförhållandena avseende tillhandahållande av offentliga aktieböcker – behov av lagändring*. KKV dnr 181/2024.

³⁸⁶ Regeringen beslutade den 12 juni 2023 att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté för att utreda bland annat vilka generella förutsättningar som bör gälla för att en inskränkning i näringsfriheten och egendomsskyddet ska vara godtagbar, se dir. 2023:83. Kommittén har redovisat sitt arbete i SOU 2025:2. Det framgår av betänkandet att kommittén valt att inte lägga fram några förslag avseende näringsfriheten och egendomsskyddet, se SOU 2025 s. 295.

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga).

En naturlig utgångspunkt för tillämpningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är att eventuella åtgärder som vidtas med stöd av lagstiftningen gäller den svenska marknaden och företag som är etablerade i Sverige. Frågan väcks då hur dessa utredningar kommer att fungera i förhållande till företag som bedriver verksamhet i Sverige, men är etablerade i något annat land.

4.5.1 Grundläggande fri- och rättigheter

Oavsett hur vi utformar utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder väcks frågor om hur de förhåller sig till skyddet för enskildas rätt till sin egendom och friheten att bedriva näringsverksamhet. Bestämmelser som reglerar hur ett ingrepp i dessa rättigheter får göras finns i regeringsformen och i Europakonventionen. Av regeringsformen följer också att en lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Europakonventionen.³⁸⁷ Ett ingripande med stöd av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder väcker också frågan om det finns något krav om domstolsprövning som vi bör beakta.

Även i EU:s rättighetsstadga finns bestämmelser om grundläggande rättigheter. Dessa behandlas separat nedan.

Förhållandet till egendomsskyddet

Regeringsformen

Regeringsformen innehåller bestämmelser om skydd för enskildas rätt till sin egendom.³⁸⁸ Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

³⁸⁷ 2 kap. 19 § regeringsformen.

³⁸⁸ 2 kap. 15 § regeringsformen.

Egendomsskyddet i regeringsformen omfattar tvångsöverlåtelse av förmögenhetsrätter, det vill säga överlåtelse av äganderätter eller andra särskilda rättigheter med ekonomiskt värde. Skyddet omfattar även lagstiftning som innebär begränsningar i innehavarnas rätt att använda mark och byggnader, så kallade rådighetsinskränkningar. Skyddet omfattar dock inte andra typer av tvångsavhandlingar såsom förstöring av egendom på grund av risk för smitta, skatter, böter, viten och exekutiva åtgärder.³⁸⁹

Konkurrensfrämjande åtgärder kan utgöra ett ingrepp i den enskildes rätt till sin egendom. Exempelvis kan strukturella åtgärder, till exempel ett åläggande att sälja en verksamhet, utgöra ett ingrepp i egendomsskyddet. Ett ingrepp kan också ske genom en rådighetsinskränkning, exempelvis ett åläggande att ge tillträde till mark eller byggnader för att kunna tillhandahålla tjänster i konkurrens med den som åläggandet riktar sig mot.

Som framgår av regeringsformen är egendomsskyddet inte absolut. Ett ingrepp i egendomsskyddet får ske när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Vad som är sådana intressen får enligt lagförarbetena till slut bli föremål för en politisk värdering där hänsyn också måste tas till vad som är godtagbart från rätts-säkerhetssynpunkt i ett modernt och demokratiskt samhälle.³⁹⁰

Syftet med reglerna om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är att främja utvecklingen av en effektiv konkurrens på marknaden. Konkurrensen leder till ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt, ger konsumenterna valmöjligheter och skapar förutsättningar för lägre priser, högre kvalitet och bättre service. Det bör inte råda några tvivel om att detta är ett angeläget allmänt intresse som samhället bör skydda.

När ett ingrepp sker i egendomsskyddet följer av regeringsformen att den enskilde ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Rätten till ersättning ska vara reglerad i den författning som reglerar tvångsöverlåtelsen av förmögenhetsrätten eller som begränsar innehavarens användning av mark och byggnader.³⁹¹ Om rätten till ersättning inte är reglerad finns det vissa möjligheter till

³⁸⁹ Se Holmberg et al. (2019). *Grundlagarna*. JUNO, version 3A, kommentaren till 2 kap. 15 § under rubriken Vilka ingrepp omfattas av skyddet?

³⁹⁰ Prop. 1993/94:117 s. 48.

³⁹¹ 2 kap. 15 § andra stycket regeringsformen.

skadestånd från det allmänna på grund av en kränkning av den enskildes fri- och rättigheter enligt regeringsformen.³⁹²

Vid utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder måste det säkerställas att det angelägna intresset också tillgodoses i det enskilda fallet. I rättspraxis har det då ställts upp ett krav som innebär att proportionaliteten av ingripandet från det allmännas sida ska vägas mot allmänintresset. Bedömningen omfattar en prövning i tre led. Prövningen avser om det aktuella ingreppet är ägnat att tillgodose det avsedda ändamålet (ändamålsenlighet), om ingreppet är nödvändigt för att uppnå det avsedda ändamålet eller om det finns likvärdiga mindre ingripande alternativ (nödvändighet) och slutligen om den fördel som det allmänna vinner står i rimlig proportion till den skada som ingreppet förorsakar den enskilde (proportionalitet i strikt mening).³⁹³ En reglering som gör det möjligt för Konkurrensverket att vidta åtgärder som utgör ett ingrepp i egendomsskyddet måste alltså ge utrymme för en proportionalitetsbedömning.

Europakonventionen

Bestämmelser om skydd för egendom finns i artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Begreppet egendom i artikel 1 har en vidsträckt innebörd. Skyddet omfattar fast och lös egendom av olika slag och begränsade sakrätter av ekonomiskt värde liksom fordringar och immateriella rättigheter.³⁹⁴

I artikel 1 anges att ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Staterna hindras dock inte från att genomföra sådan lagstiftning som de finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter och viten.

Av artikel 1 följer att staterna har en positiv förpliktelse att se till att äganderätten skyddas mot kränkningar. Framför allt ska det ske genom att lagen skyddar mot tillgrepp av egendom och ger möjlighet att återfå egendom som frånhänts ägaren olovligen. Här

³⁹² 3 kap. 4 § skadeståndslagen (1972:207).

³⁹³ Se bland annat RÅ 1999 ref. 76.

³⁹⁴ Danelius, Hans et al. (2023). *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. JUNO, version 6, s. 696.

ingår att sörja för att det finns lämpliga rättsmedel mot ingrepp i äganderätten.³⁹⁵

Som villkor för att beröva någon rätt till sin egendom gäller enligt artikel 1 att åtgärden vidtas i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser.³⁹⁶ I första hand är det lagstiftaren, myndigheter och domstolar som har att göra denna bedömning. Här finns det ett visst utrymme för skönsmässighet, men vid en överprövning kan alltid prövas om skönsmässigheten har utövats på ett rimligt och proportionerligt sätt. Vid bedömningen görs en avvägning mellan det allmännas och den enskildes intressen. Hänsyn tas till om den enskilde tillerkänns ersättning i någon form. Hänsyn tas också till under vilka omständigheter som ingreppet sker.³⁹⁷ När det gäller inskränkningar i rätten att använda egendom anses ganska tyngande begränsningar av ägarens rättigheter kunna accepteras i det allmännas intresse.³⁹⁸

Konkurrensfrämjande åtgärder kan tillämpas så att de utgör en inskränkning i egendomsskyddet. Kravet i Europakonventionen om att ett egendomsberövande ska ske under de förutsättningar som anges i lag innebär de aktuella befogenheterna ska regleras på ett tillgängligt och tillräckligt tydligt sätt för att göra ingreppet förutsebart. Vidare krävs att de nya reglerna har ett sådant innehåll att de tillgodoser rimliga rättssäkerhetskrav.³⁹⁹ Som framgår ovan krävs också att de nya reglerna ger utrymme för en proportionalitybedömning.

³⁹⁵ Ibid, s. 703.

³⁹⁶ Folkrättens allmänna grundsatser syftar på de principer som ger utländska medborgare och utländska juridiska personer rätt till ersättning vid nationalisering av egendom eller annat egendomsberövande, se Danelius, Hans et al. (2023). *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. JUNO, version 6, s. 720.

³⁹⁷ Ibid, s. 704–707.

³⁹⁸ Ibid, s. 722.

³⁹⁹ Ibid, s. 718.

Förhållandet till näringsfriheten

Regeringsformen

Friheten att bedriva näringsverksamhet är grundlagsfäst i regeringsformen.⁴⁰⁰ Begränsningar i näringsfriheten får införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag. Syftet med en begränsning av näringsfriheten får med andra ord inte vara att ekonomiskt gynna vissa näringsidkare framför andra.

För att en begränsning ska få införas krävs att syftet är att skydda något som från samhällets synpunkt har ett skyddsvärt intresse.⁴⁰¹ Vad som är ett skyddsvärt intresse kommer enligt lagförarbetena till slut bli föremål för en politisk värdering där hänsyn också måste tas till vad som är godtagbart från rättssäkerhetssynpunkt i ett modernt och demokratiskt samhälle.⁴⁰²

Konkurrensfrämjande åtgärder gör det möjligt för Konkurrensverket att ingripa mot enskilda företag och begränsa deras handlingsfrihet på marknaden. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder utgör i sig ingen begränsning av näringsfriheten. Det kan däremot en tillämpning av regelverket göra. Ett företag kan exempelvis åläggas att ge tillträde till en viss infrastruktur eller att tillämpa vissa avtalsvillkor. En tillämpning av befogenheterna leder således ofrånkomligen till att näringsfriheten begränsas för dem som omfattas av Konkurrensverkets beslut.

Som vi tidigare har framhållit är främjandet av en effektiv konkurrens ett från samhällets synpunkt skyddsvärt allmänt intresse. Den begränsning av näringsfriheten som en tillämpning av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder må innebära i det enskilda fallet får därmed anses vara förenlig med regeringsformen. Begränsningen syftar inte heller till att gynna vissa personer eller företag ekonomiskt.

När det gäller konkurrensfrämjande åtgärder i det enskilda fallet måste de åtgärder som övervägs vägas mot det allmänna intresset. Prövningen görs på samma sätt som vid ingrepp i egendomsskyddet. Först provas ändamålsenligheten, sedan nödvändigheten och slut-

⁴⁰⁰ 2 kap. 17 § regeringsformen.

⁴⁰¹ Prop. 1993/94:117 s. 21.

⁴⁰² Prop. 1993/94:117 s. 51.

ligen om ingreppet står i rimlig proportion till den skada som ingreppet orsakar den enskilde.

Europakonventionen

Europakonventionen saknar uttryckliga bestämmelser till skydd för näringsfriheten. Däremot kan bestämmelserna om egendoms- skydd i artikel 1 i det första tilläggsprotokollet ha viss betydelse. Som vi tidigare redogjort för utgör artikel 1 ett skydd mot inskränkningar i äganderätten som inte görs i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Skyddet omfattar ekonomiska intressen och förväntningar som skapas när näringsverksamhet utövas. En återkallelse av ett tillstånd att bedriva viss ekonomisk verksamhet kan ses som ett ingrepp i äganderätten. Om ett ingrepp är tillåtet eller ej får således bedömas utifrån de principer som följer av artikeln.

Rätten till domstolsprövning

Regeringsformen

I regeringsformen föreskrivs en rätt till domstolsprövning för enskilda endast i ett fall, nämligen vid frihetsberövanden med anledning av brott eller misstanke om brott eller vid tvångsvisa omhändertaganden.⁴⁰³ I övrigt finns det inte någon grundlagsreglerad rätt till domstolsprövning, utan det regleras i stället i varje enskild lag, exempelvis konkurrenslagen.⁴⁰⁴ Som nämnts föreskrivs dock i regeringsformen att en lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Europakonventionen.

Europakonventionen

Bestämmelser om rätt till domstolsprövning finns i artikel 6.1 i Europakonventionen. I artikeln anges att var och en ska, vid prövningen av hans civila rättigheter och skyldigheter eller av en an-

⁴⁰³ 2 kap. 9 § regeringsformen.

⁴⁰⁴ Ett förslag att grundlagsfästa rätten till domstolsprövning har dock lagts fram i SOU 2025:2 s. 68.

klagelse mot honom för brott, vara berättigad till en rättvis och offentlig förhandling inom skälig tid och inför en oavhängig och opartisk domstol, som upprättats enligt lag.

Rätten till domstolsprövning omfattar tvister om civila rättigheter och skyldigheter. För konkurrensfrämjande åtgärder handlar det om rätten att bedriva näring, näringsfriheten, och skyddet för egendomsrätten, rätten att äga eller nyttja egendom. Båda dessa rättigheter skyddas av regeringsformen. Exempelvis har Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna bedömt att artikel 6.1 i konventionen är tillämplig på förfaranden som gäller rätten att bedriva viss ekonomisk verksamhet och frågor om expropriation.⁴⁰⁵ Av det sagda följer att tillämpningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska förenas med en rätt till domstolsprövning.

Normgivning – ska Konkurrensverket få meddela föreskrifter?

En fråga när det gäller ramarna för konkurrensfrämjande åtgärder är Konkurrensverket ska få meddela föreskrifter som reglerar hur företag och andra inom en viss sektor ska agera på marknaden. Det vore naturligtvis ett möjligt sätt att lösa ett konkurrensproblem med generella föreskrifter om hur exempelvis ett avtal ska utformas för att öka kundörligheten och därmed konkurrensen på marknaden, framför allt om regleringen kan ske i myndighetsföreskrifter. Av CMA:s beslutspraxis framgår exempelvis att myndigheten har befogenhet att meddela föreskrifter.⁴⁰⁶ I Norge har det delegerats till Närings- och fiskeridepartementet att meddela föreskrifter för att främja konkurrensen på marknaderna.⁴⁰⁷

I regeringsformen finns bestämmelser om vem som får meddela lagar och andra föreskrifter, den så kallade normgivningsmakten. Föreskrifter meddelas av riksdagen genom lag och av regeringen genom förordning. Föreskrifter kan också, efter bemyndigande av riksdagen eller regeringen, meddelas av andra myndigheter och av kommuner.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Danelius, Hans et al. (2023). *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis, En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*. JUNO, version 6, s. 195.

⁴⁰⁶ Competition and Markets Authority (2020). *Funerals Market Investigation*. Summary of Final report, punkt 18. Se avsnitt 4.4.4.

⁴⁰⁷ § 14 konkurrensloven. Se avsnitt 4.3.4.

⁴⁰⁸ 8 kap. 1 § regeringsformen.

Riksdagens normgivningskompetens omfattar föreskrifter som bland annat avser

- enskildas personliga ställning och deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes, och
- förhållandet mellan enskilda och det allmänna under förutsättning att föreskrifterna gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden.⁴⁰⁹

Riksdagen kan delegera sin föreskriftsrätt genom att i lag bemyndiga regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som gäller förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller ingrepp i ekonomiska förhållanden.⁴¹⁰

Riksdagen kan dock inte bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter som gäller enskildas personliga och ekonomiska förhållanden inbördes.⁴¹¹ Föreskrifter av det slaget hör till det obligatoriska lagområdet och ska alltså meddelas av riksdagen genom lag.

Förutom att riksdagen kan delegera föreskriftsrätten till regeringen har regeringen själv viss normgivningskompetens. Regeringen får bland annat meddela föreskrifter om verkställighet av lag, så kallade verkställighetsföreskrifter.

Regeringen får också meddela föreskrifter som inte enligt någon grundlag ska meddelas av riksdagen, den så kallade restkompetensen.⁴¹² I dessa delar har regeringen också möjlighet att bemyndiga en myndighet att meddela föreskrifter, så kallade myndighetsföreskrifter.

På konkurrensområdet är föreskrifterna meddelade av riksdagen genom lag. Föreskrifterna gäller enskildas ekonomiska förhållanden inbördes och förhållandena mellan enskilda och det allmänna. Konkurrenslagens förbud och de särskilda bestämmelserna om gruppundantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete är exempel på det förstnämnda.⁴¹³ Lagens bestämmelser om ingripanden

⁴⁰⁹ 8 kap. 2 § första stycket 1 och 2 regeringsformen.

⁴¹⁰ 8 kap. 3 § första stycket och 10 § regeringsformen.

⁴¹¹ 8 kap. 3 § första stycket regeringsformen.

⁴¹² 8 kap. 7 § regeringsformen.

⁴¹³ Gruppundantagen var tidigare meddelade av regeringen som verkställighetsföreskrifter i förordningsform. Den ordningen hade ifrågasatts av Lagrådet vid flera tillfällen. Genom propositionen Ny konkurrenslag m.m. ändrades ordningen. Gruppundantagen är därefter reglerade i lag, se prop. 2007/08:135 s. 231–235.

vid konkurrensöverträdelser och anmälningsskyldighet avseende vissa företagskoncentrationer är exempel på det sistnämnda. Riksdagen har inte bemyndigat regeringen att meddela föreskrifter som gäller förhållandena mellan enskilda och det allmänna. Däremot har regeringen utnyttjat möjligheten att meddela verkställighetsföreskrifter till konkurrenslagen och bemyndigat Konkurrensverket att meddela föreskrifter i ämnet.⁴¹⁴

De motsvarigheter till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder som vi har redovisat för Förenade kungariket, Tyskland, Danmark, Island och Norge är av generell natur. Det är dock endast i Förenade kungariket som ingripandet sker genom föreskrifter. Den generella naturen ger konkurrensmyndigheten stor flexibilitet att ingripa för att främja konkurrensen på marknaden. Så bör naturligtvis också vara fallet för vårt förslag.

En generell föreskrift som gör det möjligt för Konkurrensverket att ingripa mot företag på en marknad i syfte att främja en effektiv konkurrens kommer att träffa enskildas personliga ställning och deras inbördes personliga och ekonomiska förhållanden. Föreskrifter av det slaget måste meddelas av riksdagen genom lag. Med tanke på att regleringen bör vara generell för att kunna komma till rätta med konkurrensproblem på olika marknader och i olika situationer, är det inte möjligt att fylla ut lagen genom verkställighetsföreskrifter som meddelas av regeringen. Därmed är det inte heller möjligt att delegera någon föreskriftsrätt till Konkurrensverket. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör alltså regleras i lag som reglerar förutsättningarna för att besluta om konkurrensfrämjande åtgärder i enskilda fall.

4.5.2 EU-rätten

EUF-fördraget

I EUF-fördraget regleras hur unionen ska fungera och vilka befogenheter unionen ska ha. Unionens kompetens kan vara exklusiv på ett visst område. Det innebär att endast unionen får lagstifta och anta rättsligt bindande akter, medlemsstaterna får göra detta själva

⁴¹⁴ Se konkurrensförordningen (2021:87) och Konkurrensverkets föreskrifter (KKVFS 2010:3) om anmälan om företagskoncentration enligt konkurrenslagen (2008:579). Föreskrifterna omarbetas för närvarande.

endast efter att ha fått ett bemyndigande från unionen eller för att genomföra unionens akter.⁴¹⁵ Unionen har exklusiv kompetens på konkurrensområdet när det gäller att fastställa de konkurrensregler som är nödvändiga för den inre marknadens funktion.⁴¹⁶

På konkurrensområdet är det Europeiska unionens råd som fastställer de förordningar och direktiv som behövs för att tillämpa de principer som anges i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget, det vill säga förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning.⁴¹⁷ Bland annat omfattar kompetensen förhållandet mellan å ena sidan den nationella lagstiftningen och å andra sidan, förenklat, dessa artiklar.⁴¹⁸ Det finns flera rättsakter som rör principerna i artiklarna, varav förordning 1/2003 är av betydelse för vår utredning.

Förordning 1/2003

Det som främst är av intresse för våra förslag om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är vilket utrymme som förordning 1/2003 bjuder för en lagstiftning av det slaget som utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder utgör, närmare bestämt konvergenskravet i artikel 3. Frågan har diskuterats i det tyska och norska lagstiftningsarbetet, men synes inte ha varit föremål för någon vidare diskussion i Danmark.⁴¹⁹ Att en motsvarighet till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder tillämpas sedan länge i Förenade kungariket (även före Brexit), att regler finns i Island och numera även finns i Tyskland och Danmark, talar för att i vart fall införandet av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan ske utan hinder av förordning 1/2003.

⁴¹⁵ Artikel 2.1 i EUF-fördraget.

⁴¹⁶ Artikel 3.1 b i EUF-fördraget.

⁴¹⁷ Artikel 103.1 i EUF-fördraget.

⁴¹⁸ Artikel 103.2 e i EUF-fördraget.

⁴¹⁹ Närings- og fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurrense-loven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 35–38; Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824, s. 27; Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven. L 121, 28 februari 2024, s. 16.

Konvergenskravet i artikel 3

I artikel 3 regleras förhållandet mellan nationell konkurrensrätt och förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Artikel 3 gäller för tillämpningen av nationell konkurrensrätt. Det innebär att artikel 3 inte hindrar att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder införs i nationell konkurrensrätt. Däremot påverkar artikel 3 på vilket sätt de kan tillämpas.

Det kan inledningsvis noteras att begreppen avtal, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden i artikel 101 i EUF-fördraget tar sikte på samarbeten mellan företag. Begreppen utesluter rent ensidiga förfaranden som tillämpas av ett företag. Begreppen är autonoma i EU:s konkurrensrätt. Ytterst är det EU-domstolen som drar gränsen för vad som är ett avtal, beslut eller samordnat förfarande.⁴²⁰

I artikel 3 behandlas fyra olika situationer som har betydelse för hur utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan utformas och tillämpas. Utgångspunkt för våra överväganden i det följande är att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder utgör en del av vår nationella konkurrensrätt. Vi går igenom de fyra olika situationerna i det följande.

1. Den första situationen regleras i artikel 3.1. Den gäller de nationella konkurrensmyndigheternas och domstolarnas tillämpning av nationell konkurrensrätt på sådana avtal, beslut av företagsammanslutningar och samordnade förfaranden som avses i artikel 101.1 i EUF-fördraget och som har samhandelseffekt. Myndigheterna och domstolarna ska i så fall också tillämpa artikel 101. I fråga om missbruk som är förbjudet enligt artikel 102, ska myndigheterna och domstolarna även tillämpa den artikeln. Här bör det noteras att konvergenskravet gäller avtal med mera som har samhandelseffekt och missbruk som är förbjudet, det vill säga ett eller flera företags missbruk av en dominerande ställning på den inre marknaden eller en väsentlig del av denna i den mån det har samhandelseffekt.
2. Den andra situationen regleras i artikel 3.2, första meningen. Den gäller tillämpningen av nationell konkurrensrätt på avtal, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden.

⁴²⁰ Skäl 8 till förordning 1/2003.

randen som har samhandelseffekt, men som inte begränsar konkurrensen enligt artikel 101.1 i EUF-fördraget eller som uppfyller villkoren för undantag enligt artikel 101.3 eller en gruppundantagsförordning som kommissionen har antagit. Sådana samarbeten mellan företag får inte förbjudas när de nationella konkurrensreglerna tillämpas.

3. Den tredje situationen regleras i artikel 3.2, andra meningen. Där anges att medlemsstaterna inte är förhindrade från att på sitt territorium anta och tillämpa en strängare nationell lagstiftning genom vilken företags ensidiga uppträdande förbjuds eller bestraffas. Som framgår riktar sig bestämmelsen till lagstiftaren ("att anta") och till tillämparen. I skälen till förordningen sägs att den strängare nationella lagstiftningen får innehålla förbud mot eller påföljder för missbruk mot ekonomiskt beroende företag.⁴²¹ Förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen är ett exempel på lagstiftning som ger utrymme för förbud mot ensidiga förfaranden trots att de inte strider mot artikel 102 i EUF-fördraget.
4. Den fjärde situationen regleras i artikel 3.3. Där framgår att de nationella konkurrensmyndigheterna eller domstolarna inte är förhindrade att tillämpa nationella lagar om koncentrationskontroll och inte heller bestämmelser i nationell lagstiftning som till övervägande del eftersträvar ett annat mål än syftet med artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Syftet med nämnda artiklar är enligt skälen till förordningen att skydda konkurrensen på marknaden.⁴²² Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har till syfte att främja en effektiv konkurrens på marknaden och därmed att skydda konkurrensen på marknaden. Den fjärde situationen är därmed som utgångspunkt inte relevant här. Ett exempel på en lagstiftning som har ett annat syfte än artiklarna 101 och 102 är lagen (2001:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter (LOH). Lagen syftar till att skydda leverantörer av

⁴²¹ Skäl 8 till förordning 1/2003.

⁴²² Skäl 9 till förordning 1/2003.

jordbruks- och livsmedelsprodukter mot vissa otillbörliga handelsmetoder.⁴²³

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i förhållande till konvergenskravet

Inom ramen för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är det nödvändigt att i det enskilda fallet göra en bedömning av vilken typ av ingripande som krävs för att åtgärda ett konkurrensproblem och bedöma om åtgärden är förenlig med artikel 3 i förordning 1/2003. Vid en tillämpning av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder innebär konvergenskravet i artikel 3 följande:

- om det är ett förfarande som avses i artikel 101.1 i EUF-fördraget, ska Konkurrensverket också tillämpa den artikeln (artikel 3.1),
- om ett förfarande är förbjudet enligt artikel 102 i EUF-fördraget, ska verket också tillämpa den artikeln (artikel 3.1),
- om ett förfarande omfattas av undantag enligt artikel 101.3 i EUF-fördraget eller en kommissionsförordning om gruppundantag, får tillämpningen inte leda till ett förbud mot avtalet, beslutet eller det samordnade förfarandet (artikel 3.2, första meningen), och
- om ett ensidigt förfarande inte omfattas av artikel 102 i EUF-fördraget, får utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder tillämpas (artikel 3.2, andra meningen).

⁴²³ 1 § LOH. Genom lagen genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Direktivet syftar till att bekämpa a metoder som kraftigt avviker från god affärssed, som strider mot god tro och heder och som ensidigt påtvingas en handelspartner av den andra parten (EUT L 111, 25.4.2019, s. 59–72).

Dessa regler kan innebära att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder inte kan användas i praktiken när det gäller förfaranden som avses i artikel 101 i EUF-fördraget eller som är förbjudna enligt artikel 102 i EUF-fördraget.⁴²⁴

Den tredje situationen, som regleras i artikel 3.2 andra meningen, innebär att konkurrensfrämjande åtgärder kan utformas så att det uttryckligen förbjuder ensidiga förfaranden eller ger utrymme för att förbjuda sådana förfaranden som inte omfattas av förbudet mot missbruk av dominerande ställning i artikel 102 i EUF-fördraget.

EU:s rättighetsstadga

När Sverige och de andra EU-medlemsstaterna samt EU:s institutioner tillämpar EU:s rättsakter ska de ta hänsyn till individens fri- och rättigheter. Dessa rättigheter samlas i EU:s rättighetsstadga. Stadgan spänner över en mängd olika frågor. När det gäller utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är det främst tillämpningen av förordning 1/2003 och förhållandet till skyddet för näringsfrihet och rätten till egendom som är relevant för vår del.

EU:s rättighetsstadga har direkt effekt. Det innebär att de rättigheter som tillerkänns enskilda i stadgan kan tillämpas direkt om de begränsas i något avseende.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i förhållande till EU:s rättighetsstadga

Som anförts ovan har tillämpningen av artikel 3 i förordning 1/2003 betydelse för hur utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör utformas och användas. Vid tillämpningen av artikeln ska det säkerställas att det skydd för enskilda som föreskrivs i EU:s rättighetsstadga uppnås.

Enligt artikel 16 i rättighetsstadgan ska näringsfriheten erkännas i enlighet med unionsrätten samt nationell lagstiftning och praxis. Av artikel 17 framgår att var och en har rätt till sin egendom, att nyttja och att förfoga över den. Vidare framgår att ingen får berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och

⁴²⁴ Jfr även Bundesregierung (2023). *Entwurf eines Gesetzes zur Änderung des Gesetzes gegen Wettbewerbsbeschränkungen und anderer Gesetze*. Drucksache 20/6824, s. 27.

under de förutsättningar som föreskrivs i lag och mot rättmätig ersättning för sin förlust och i rätt tid. I artikel 47 föreskrivs att den vars unionsrättsliga fri- och rättigheter har kränkts har rätt att inom skälig tid får sin sak prövad i en rättvis och offentlig rättegång och inför en avhängig och opartisk domstol som har inrättats enligt lag.

Rättighetsstadgans fri- och rättigheter får enligt artikel 52 begränsas. Begränsningarna ska vara föreskrivna i lag och endast vara, med beaktande av proportionalitetsprincipen, nödvändiga och faktiskt svara mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen. I den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen.

Det handlingsutrymmet som finns på konkurrensområdet för medlemsstaterna enligt artikel 3.2 andra meningen i förordning 1/2003 begränsar sig till strängare regler för att förbjuda eller bestraffa ensidiga uppträdanden. Utrymmet innebär att medlemsstaterna får begränsa näringsfriheten i artikel 16 och egendomsskyddet i artikel 17 i rättighetsstadgan på ett område som omfattas av EU:s kompetens. Vi har ovan konstaterat att begränsningarna i näringsfriheten och i egendomsskyddet måste ske på ett sådant sätt som garanterar rättigheterna i både regeringsformen och Europakonventionen. Därtill kommer att rätten till domstolsprövning enligt Europakonventionen ska beaktas. Mot den bakgrunden bedömer vi att det säkerställs att det skydd för enskilda som föreskrivs i EU:s rättighetsstadga uppnås.

4.5.3 Jurisdiktion och verkställighet

Som utgångspunkt gäller att eventuella konkurrensfrämjande åtgärder riktas mot svenska företag som bedriver verksamhet i Sverige. Den fråga som vi nu ska behandla är hur utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska fungera i förhållande till företag som bedriver verksamhet i Sverige, men är etablerade i något annat land. Frågan har två delar. Dels gäller frågan vilka företag som faller under Konkurrensverkets ”jurisdiktion”, dels vilka möjligheter som finns att verkställa beslut som riktar sig till företag som inte är etablerade i riket.

Effektprincipen har betydelse för jurisdiktionen

För tillämpningen av konkurrenslagen gäller den så kallade effektprincipen. Det är en princip som allmänt får anses gälla på marknadsrättens område.⁴²⁵

Effektprincipen innebär att konkurrensbegränsningar utförda utanför Sveriges territorium kan förbjudas med stöd av konkurrenslagen om de är inriktade på och får påtagliga effekter på den svenska marknaden. Med påtagliga effekter avses att de ekonomiska verkningarna – potentiella eller verkliga – måste vara av viss varaktighet och betydelse.⁴²⁶ När det gäller konkurrenslagens förbud får lagen alltså tillämpas på företag som är etablerade utomlands eller på avtal som sluts utomlands förutsatt att avtalet, förfarandet eller koncentrationen är inriktade på och får påtagliga effekter på den svenska marknaden.

Frågan är då hur effektprincipen bör förstås i utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Enligt vårt förslag får dessa genomföras om det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Förslaget innebär att hindret kan ha sitt ursprung både i och utanför Sverige.

En marknad kan vara nationell, regional eller lokal. För jurisdiktionsfrågan bedömer vi att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan tillämpas när hindret är av sådant slag att eventuella åtgärder som undanröjer hindret främjar en effektiv konkurrens inom Sverige.

Verkställighet av beslut

Frågan om verkställighet av beslut är tvådelad. Den första frågan gäller delgivning av beslutet, den andra möjligheten att verkställa det vite som beslutet är förenat med.

⁴²⁵ Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 1 kap. 1 §, under rubriken 3.1. Effektprincipen gäller vid tillämpning av konkurrenslagens förbud. Se även PMÖD:s dom den 26 mars 2021 i mål PMT 12229-19, s. 16 f. angående tillämpningen av den så kallade effektlandsprincipen på marknadsföringsområdet.

⁴²⁶ Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 1 kap. 1 §, under rubriken 3.2 Närmare om innebörden av effektprincipen.

Delgivning

För det första behöver företag som är lokaliserade utomlands delges eventuella beslut som fattas om konkurrensfrämjande åtgärder. För tillämpningen av artikel 101 och 102 i EUF-fördraget finns det regler om bistånd med delgivning i lagen (2021:79) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet (delgivningslagen).⁴²⁷ Motsvarande reglering saknas dock i de fall som inte gäller tillämpningen av artikel 101 och 102 i EUF-fördraget, det vill säga när det enbart är fråga om att tillämpa de nationella förbuden i konkurrenslagen.⁴²⁸ Här är det de allmänna bestämmelserna i delgivningslagen (2010:1932) som kommer till användning.

Av delgivningslagen framgår att det är den myndighet som handlägger ett mål eller ett ärende som ska se till att delgivning sker.⁴²⁹ Vidare föreskrivs att delgivning får ske med en person som vistas utomlands om den stat där delgivning ska ske tillåter det.⁴³⁰

Bistånd med delgivning utomlands kan sökas hos Länsstyrelsen i Stockholms län enligt förordningen (2013:982) om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige. Bistånd för delgivning utomlands får enligt förordningen lämnas om myndigheten eller domstolen själv har försökt att delge mottagaren i den andra staten, men detta inte har kunnat ske, om det saknas möjlighet för myndigheten eller domstolen att själv ansöka om bistånd med delgivning i den andra staten, eller om den andra staten kräver att en ansökan om delgivning skickas genom en centralmyndighet.⁴³¹

Delgivning i Norden kan också ske enligt den nordiska överenskommelsen den 26 april 1974 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (SÖ 1975:42). En begäran om bistånd med delgivning görs då hos behörig myndighet i den stat där delgivning ska ske.⁴³²

Vid utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan därmed fallkonstellationer förekomma där Konkurrensverket visserligen har jurisdiktion att besluta om åtgärder mot vissa företag, men där det

⁴²⁷ 8–10 §§ lagen om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet.

⁴²⁸ 2 kap. 1 och 7 §§ samt 4 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁴²⁹ 7 § delgivningslagen.

⁴³⁰ 3 § delgivningslagen.

⁴³¹ 3 § förordningen om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige.

⁴³² 4 § förordningen om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige.

är svårt att verkställa ett sådant beslut om inte företaget följer det självmant. Det får avgöras i det enskilda fallet hur sådana situationer ska hanteras.

Verkställighet av utdömda viten

Viten som dömts ut av domstol verkställs normalt genom Kronofogdemyndighetens försorg. När det gäller indrivning av viten från företag som är etablerade utanför Sverige finns det vissa särskilda regler om bistånd i lagen om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet. Lagen är begränsad till indrivningsåtgärder som rör tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.⁴³³ Den är alltså inte tillämplig på andra frågor som regleras i konkurrenslagen och omfattar exempelvis inte vårt förslag till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Det finns därmed inte heller någon konkurrensrättslig specialreglering som skulle möjliggöra indrivning av viten som dömts ut till följd av att ett åläggande eller ett åtagande inte har följts.

Kronofogdemyndighetens möjligheter att genomföra indrivningsåtgärder utomlands är generellt sett små. Principen om staters suveränitet i den allmänna folkrätten innebär att en stat inte får ägna sig åt maktutövning på en främmande stats territorium. Myndigheten får därför inte använda exekutivt tvång annat än i Sverige. Det medför att myndigheten måste begära handräckning för verkställighet av offentligrättsliga fordringar med stöd av EU-rätten eller en internationell överenskommelse för att få en svensk exekutionstitel verkställd i en annan stat.

Inom Norden finns sedan lång tid ett samarbete angående verkställighet av bland annat viten som dömts ut på konkurrensrättslig grund som också torde omfatta indrivning av viten som omfattas av vårt förslag till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Samarbetet grundar sig inte på någon konvention utan baseras på likformig lagstiftning som utfärdats i de olika staterna.⁴³⁴ För svensk del regleras detta i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark,

⁴³³ Artikel 26 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad (EUT L 11, 14.1.2019, s. 3–33). För svensk del, se 3–4 §§ lagen om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet.

⁴³⁴ Prop. 1962:203 s. 11

Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.⁴³⁵ Kompletterande bestämmelser finns i förordningen (1963:194) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Även frågor om indrivning av utdömda viten får därför hanteras från fall till fall.

4.6 Överväganden och förslag

4.6.1 Översikt över vårt förslag till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

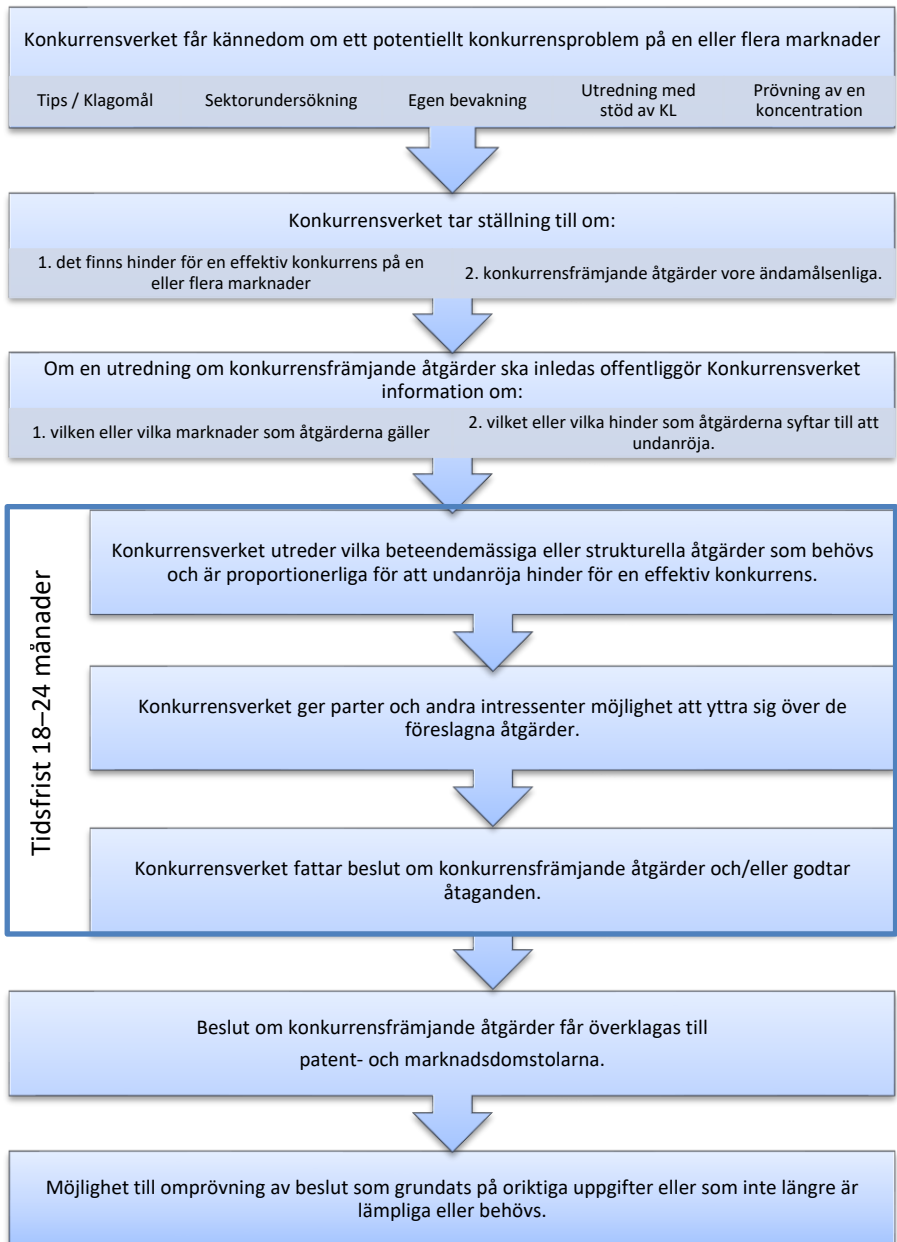
I det följande presenterar vi våra överväganden och förslag avseende uppdraget att bedöma och föreslå hur ett effektivt tillsynssystem för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör utformas och vilka befogenheter som bör införas för tillsynsmyndigheten, Konkurrensverket. Vi behandlar även frågan om tillämpningsområdet för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Utgångspunkterna för våra överväganden och förslag har dels varit konkurrenslagens struktur och funktionssätt, dels de olika konkurrensverktyg i andra länder som vi har beskrivit. När det gäller konkurrenslagens struktur kan noteras att kapitel 4 om koncentrationskontroll inleds med ett förbud och vilka åtgärder som kan vidtas mot en koncentration. Därför föreslår vi att kapitlet om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder inleds på samma sätt, nämligen med konkurrensfrämjande åtgärder. Därefter följer regler om hur utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder inleds, tidsfrister och slutligen regler om rättskraft och omprövning. Vidare föreslår vi anpassningar i befintliga bestämmelser i konkurrenslagen avseende viten och överklagande. I kapitel 7 finns förslag som gäller utredningsskadeavgift.

För att underlätta översikten över våra förslag och bedömningar följer nedan en schematisk översikt över hur det kronologiska förloppet över hur utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är tänkt att se ut. Våra förslag och bedömningar följer sedan i den ordningen som de förekommer i vårt författningsförslag. Vissa övergripande frågor behandlas inledningsvis.

⁴³⁵ 4 § 2 lagen om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

Figur 4.3 Schematisk översikt av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder



Källa: Utredningen.

4.6.2 Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder med horisontellt tillämpningsområde införs i konkurrenslagen

Förslag: Bestämmelser om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska föras in i konkurrenslagen. Ett tillägg om att främja en effektiv konkurrens införs i konkurrenslagens ändamålsbestämmelse.

Skälen för vårt förslag

Bestämmelserna ska föras in i konkurrenslagen

Konkurrenslagen innehåller i dag bland annat de materiella bestämmelserna om förbjudna förfaranden från företag och företagssammanslutningar, utredningsbefogenheter för Konkurrensverket och åtgärder mot konkurrensbegränsningar. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska vara ett komplement till de befintliga konkurrensreglerna. Det framstår därmed som mest ändamålsenligt att införa de nya bestämmelserna i konkurrenslagen.

De nya reglerna bör innefatta materiella bestämmelser som anger när Konkurrensverket får genomföra utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder och bestämmelser som reglerar vilka befogenheter verket bör ha för att utreda och ingripa mot identifierade konkurrensproblem. Det finns åtminstone tre huvudsakliga alternativ i fråga om var dessa bestämmelser bör införas. Det första alternativet, som vi alltså föreslår, är att föra in ändringar i konkurrenslagen. Det andra alternativet är att föra in ändringar i uppgiftsskyldighetslagen. Det tredje alternativet är att införa bestämmelserna i en ny lag.

Det sistnämnda alternativet, en ny lag, skulle ha fördelen att ta hänsyn till särarten av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder jämfört med förbudsbestämmelserna som präglar konkurrenslagen. Detta eftersom det inte är fråga om att pröva om någon har överträtt ett förbud, inriktningen är i stället på att identifiera och åtgärda konkurrensproblem framgent.

Uppgiftsskyldighetslagen innehåller bestämmelser som ger Konkurrensverket befogenhet att samla in uppgifter som verket behöver för att främja en effektiv konkurrens och effektiv offentlig

upphandling. Befogenheterna i lagen kan bland annat användas för att genomföra undersökningar av konkurrensförhållandena inom en viss sektor.⁴³⁶ Konkurrensverket har dock ingen befogenhet att åtgärda konkurrensproblem som framkommer i en sådan undersökning, bortsett från att verket kan ingripa mot överträdelser av konkurrenslagens förbud. På så vis vore det naturligt att införa de nya bestämmelserna i uppgiftsskyldighetslagen. Det skulle dock ändra lagens karaktär. Den har i dag ett brett tillämpningsområde i fråga om vilka uppgifter verket kan begära in, både avseende konkurrens och upphandling. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder täcker endast en liten del av tillämpningsområdet. Uppgiftsskyldighetslagen syftar också till att täcka verkets informationsbehov när verksamheten just inte är inriktad på enskilda ärenden som rör en tillämpning av konkurrenslagen eller upphandlingslagstiftningen.⁴³⁷

Konkurrenslagen syftar till att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens. Det främsta argumentet för att integrera utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i konkurrenslagen är att befogenheterna ska gälla horisontellt för alla företag, i likhet med reglerna som redan finns i konkurrenslagen. Dessutom finns många av de behövliga utredningsbefogenheter och andra bestämmelser, till exempel om överklagande och viten, redan i konkurrenslagen.⁴³⁸ Det finns därmed ett väl inarbetat system för konkurrenstillsyn, som i tillämpliga delar även kan användas för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Dessa utredningar är visserligen av delvis annan karaktär än förbudsbestämmelserna i konkurrenslagen eftersom de inte baseras på någon överträdelse. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska dock vara ett komplement till de befintliga förbuden och utflödet av dessa kan bli ett ingripande mot vissa företag eller företagssammanslutningar. Av dessa och de ovan angivna skälen bör bestämmelser angående utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder föras in i konkurrenslagen. Vi föreslår att införa ett nytt kapitel i konkurrenslagen för detta ändamål.

⁴³⁶ Se avsnitt 3.2.

⁴³⁷ Prop. 2009/10:218 s. 10.

⁴³⁸ Jfr. också prop. 2008/09:231 s. 41.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder tillämpas sektorövergripande

Förslaget att bestämmelser om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder införs i konkurrenslagen innebär som utgångspunkt att det kan tillämpas sektorövergripande, det vill säga i alla sektorer av näringslivet. Konkurrenslagens förbudsbestämmelser har samma tillämpningsområde, med vissa undantag för avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare, primära lantbruksföreningar samt taxi-företag och beställningscentraler.⁴³⁹ I vårt uppdrag att utreda en informationsplikt för vissa koncentrationer överväger vi frågan om informationsplikten endast bör gälla för vissa sektorer. Av överväganden i den delen framgår att det finns definitionsproblem med att peka ut vissa sektorer och att sådana utpekanden kan slå fel allt eftersom sektorer inom ekonomin utvecklas.⁴⁴⁰ Av samma skäl bör utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kunna användas sektorövergripande.

Frågan som uppstår är då hur eventuella lagkonflikter ska hanteras, det vill säga om annan offentlig reglering resulterar i hinder för en effektiv konkurrens. För de konkurrensrättsliga förbuden gäller att dessa inte kan tillämpas på förfaranden som är en direkt och avsedd effekt av lagstiftning eller en ofrånkomlig följd av denna. Skälet är att förfaranden som följer av påbud från offentlig reglering inte är uttryck för företagets fria vilja.⁴⁴¹ Det innebär i praktiken att det behöver undersökas om företaget hade några valmöjligheter i förhållande till den aktuella regleringen och det potentiellt konkurrensbegränsande förfarandet. Om regleringen i fråga exempelvis underlättar eller uppmuntrar konkurrensbegränsande samarbeten utan att ålägga företagen att genomföra sådana samarbeten kan konkurrenslagens förbud ändå tillämpas.⁴⁴² Samma princip bör gälla för tillämpningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Skälen för detta är dels rättslighet, dels att konkurrensfrämjande åtgärder inte bör kunna angripa sådant som bör ligga utanför dess räckvidd på grund av prioriteringen mellan olika lagar. Om en obligatorisk reglering innebär att företag på en marknad

⁴³⁹ 1 kap. 2 § och 2 kap. 4–5 §§ konkurrenslagen.

⁴⁴⁰ Se avsnitt 5.4.1.

⁴⁴¹ Prop. 1992/93:56 s. 70.

⁴⁴² Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 1 kap. 1 §, under rubriken 2.4; Karlson, Johan och Bergqvist, Trine Osen (2022). *Konkurrensrätt: En handbok*. JUNO, version 6, s. 95.

måste handla på ett visst sätt som kan snedvrider konkurrensen ska konkurrensfrämjande åtgärder alltså inte kunna ingripa mot detta handlande.

Vidare är syftet med utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder att vara ett komplement till befintliga konkurrensregler, men även till annan konkurrensfrämjande reglering. Konkurrensfrämjande åtgärder bör därför inte äventyra sådan reglering, utan komplettera den, exempelvis genom att fylla ut luckor som lämnats av regleringen. Det har också framkommit vid de möten som utredningen haft med sektorsmyndigheterna att det kan finnas viktiga skäl till att konkurrensen begränsas inom deras respektive ansvarsområden. Dessa skäl kan exempelvis vara driftsäkerhet eller balans i elnäten.⁴⁴³ Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör inte heller äventyra dessa skäl.

För att utreda om det finns hinder mot vissa konkurrensfrämjande åtgärder eller om en sektorsmyndighet skulle kunna lösa ett konkurrensproblem på ett mer effektivt sätt än konkurrensfrämjande åtgärder ska Konkurrensverket i förekommande fall samråda med den eller de berörda myndigheterna. Vi behandlar frågan närmare i avsnitt 4.6.6 och avsnitt 9.2.1.

Om Konkurrensverket upptäcker hinder för en effektiv konkurrens som kan hänföras till offentlig reglering kan det fortsatt finnas skäl för verket att uppmärksamma regeringen på dessa hinder.⁴⁴⁴

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kan tillämpas på alla företag

Ett företag är varje fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, enligt definitionen i konkurrenslagen. Även företagssammanslutningar omfattas uttryckligen av begreppet.⁴⁴⁵ Definitionen innebär att även offentliga aktörer som bedriver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur omfattas av lagens bestämmelser. Undantaget är dock verksamhet som består i myndighetsutövning.

⁴⁴³ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-43, Minnesanteckningar vid möte med Energi- marknadsinspektionen (EI) den 24 april 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-44, Minnesanteckningar vid möte med Post- och telestyrelsen, 25 april 2024.

⁴⁴⁴ Jfr 4 § första stycket 1 Konkurrensverkets instruktion.

⁴⁴⁵ 1 kap. 5 § konkurrenslagen.

Syftet med utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är att främja konkurrens

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har ett delvis annat syfte jämfört med syftet med de konkurrensrättsliga förbuden. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder syftar nämligen till att främja konkurrens framgent genom att undanröja hinder för en effektiv konkurrens snarare än att undanröja förfaranden som har hindrat en effektiv konkurrens i dåtid. I detta avseende har utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder vissa gemensamma drag med koncentrationskontrollen som syftar till att förhindra att hinder för en effektiv konkurrens uppstår i framtiden. Genom att införa främjande av konkurrens som ett av konkurrenslagens ändamål förtydligas detta förhållande.

4.6.3 Konkurrensverket får befogenhet att vidta åtgärder mot hinder för en effektiv konkurrens

Förslag: Om det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader, ska Konkurrensverket få ålägga ett eller flera företag att vidta åtgärder för att främja en sådan konkurrens. Konkurrensverket ska få besluta om de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga och proportionerliga för att främja konkurrensen. Om det finns särskilda skäl för det får Konkurrensverket bestämma att ett åläggande ska gälla omedelbart.

Bedömning: Ett åläggande om beteendemässiga eller strukturella åtgärder bör i regel gälla sedan det har fått laga kraft. Det finns inget behov att införa en befogenhet att vidta interimistiska åtgärder.

Skälen för vårt förslag och våra bedömningar

Förutsättningen för ingripande är att det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader

Befogenheten att vidta åtgärder mot konkurrensproblem är den centrala bestämmelsen i vårt förslag. Det är därför av stor vikt att överväga hur befogenheten ska utformas, särskilt med hänsyn till förutsättningarna för ett ingripande.

I de utländska jurisdiktioner som vi beskrivit är förutsättningarna för ett ingripande relativt allmänt hållna. Dessa är betydande och pågående störningar av konkurrensen,⁴⁴⁶ negativa effekter på konkurrensen,⁴⁴⁷ väsentliga begränsningar av konkurrensen,⁴⁴⁸ att konkurrensen är klart försvagad,⁴⁴⁹ och förhållanden som hindrar, begränsar eller påverkar konkurrensen.⁴⁵⁰ Utifrån de olika konkurrensproblem som vi har beskrivit ligger det nära till hands att utforma förutsättningarna som, i likhet med exemplen ovan, relativt allmänt hållna. Detta är också i linje med hur de konkurrensrättsliga förbuden och förutsättningarna för att ingripa mot företagskoncentrationer är utformade.

Vid utformningen av förutsättningarna finns det då åtminstone två alternativ: Antingen kan helt nya förutsättningar utformas specifikt för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder eller så kan de utformas med befintliga förutsättningar som förebild.

Det som i sammanhanget kan vara aktuellt är förutsättningarna för förbud mot företagskoncentrationer, det vill säga en koncentration som "är ägnad att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det".⁴⁵¹ En fördel med att använda koncentrationsförbudet som förebild är att det redan finns förarbeten och praxis om hur förutsättningarna bör tolkas. Bedömningen som görs i en koncentrationsprövning är dock inriktad på framtiden, alltså på vilka effekter en koncentration kan tänkas få i framtiden. En sådan bedömning är per definition behäftad med osäkerheter om den framtida utvecklingen av konkurrensen. Detta återspeglas också i ut-

⁴⁴⁶ Se avsnitt 4.3.5.

⁴⁴⁷ Se avsnitt 4.3.3.

⁴⁴⁸ Se avsnitt 4.3.4.

⁴⁴⁹ Se avsnitt 4.3.6.

⁴⁵⁰ Se avsnitt 4.3.7.

⁴⁵¹ 4 kap. 1 § konkurrenslagen.

formningen av förutsättningarna. Den bedömning som behöver göras för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kommer däremot vara inriktad på befintliga förhållanden i nutid som ska åtgärdas. Det talar mot att förutsättningarna för förbudet av koncentrationer är ändamålsenliga för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Alternativet, att utforma nya förutsättningar för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder skulle ha fördelen att den skulle kunna anpassas ytterligare till de konkurrensproblem som det är ämnat att åtgärda. Som framgår av behovsbedömningen syftar utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder till att främja konkurrens framgent snarare än att undanröja förfaranden som hindrat en effektiv konkurrens i dåtid, som är fallet med de konkurrensrättsliga förbuden. I behovsbedömningen har vi identifierat olika förutsättningar under vilka hinder för att en effektiv konkurrens ska kunna uppstå på en marknad. Dessa hinder innebär att konkurrensen genom fria marknadskrafter inte fungerar effektivt. Syftet med utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är att utöka möjligheterna att undanröja dessa hinder för en effektiv konkurrens. Det som ska identifieras i nutid är alltså vilka *hinder* som finns för att en effektiv konkurrens ska kunna uppstå. Ett hinder kan exempelvis vara att det saknas lättillgänglig information på marknader som kännetecknas av informationsasymmetrier eller byteskostnader som behöver undanröjas där sådana minskar kundrörlighet. Förutsättningen för att kunna ingripa med konkurrensfrämjande åtgärder bör därmed vara att identifiera hinder för en effektiv konkurrens.

Vi har övervägt att formulera förutsättningarna som *påtagliga* hinder för konkurrensen. Att höja tröskeln för ett ingripande på detta sätt skulle dock kunna innebära att det inte längre är möjligt att ingripa mot mindre konkurrensproblem som skulle kunna lösas eller åtminstone lättas med relativt enkla åtgärder, så som informationsinsatser eller avlägsnade byteshinder som i exemplet med digitala amorteringsunderlag. Vi har därför valt att inte föreslå ett påtaglighetskrav för förutsättningarna för konkurrensfrämjande åtgärder.

Det finns inget behov att reglera när relevanta marknader ska definieras

I vårt förslag till förutsättningarna framgår att det ska finnas hinder för en effektiv konkurrens på *en eller flera marknader*. Formuleringen ska förstås brett då det inte finns ett behov att i alla utredningar definiera så kallade relevanta marknader.

Definitionen av den relevanta marknaden inom konkurrensrättsliga utredningar syftar till att systematiskt identifiera de faktiska och omedelbara konkurrensbegränsningar som de berörda företagen möter när de erbjuder vissa produkter eller tjänster inom ett visst område.⁴⁵² Marknaden sätter gränserna för vilka företag som konkurrerar mot varandra med vissa produkter eller tjänster. Detta görs förenklat genom att ta ställning till vilka produkter eller tjänster som är utbytbara mot varandra inom ett visst geografiskt område.⁴⁵³ När relevanta marknader behöver definieras i ärenden om överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden har växt fram i praxis.

Frågan om definitionen av relevanta marknader har inte berörts närmare i det lagstiftningsarbete som genomförts i Norge, Danmark och Tyskland där motsvarigheter till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har införts. I propositionen till lagstiftningen i Norge uttalas att det inte finns något krav på att definiera relevanta marknader.⁴⁵⁴

I Förenade kungariket framgår av Enterprise Act hur en relevant marknad inom ramen för en marknadsundersökning ska förstås. I det sammanhanget utgörs den relevanta marknaden av sådana produkter eller tjänster som beskrivs i beslutet att genomföra marknadsundersökningen.⁴⁵⁵ Den relevanta marknaden definieras alltså inte i en utredning som beskrivits ovan, utan genom ett myndighetsbeslut. En sådan marknad kan vara betydligt bredare och snävare än en relevant marknad skulle vara, som exempelvis i ärendet ”flygplatstjänster av BAA i Förenade kungariket”.⁴⁵⁶ Av riktlinjerna

⁴⁵² Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i unionens konkurrenslagstiftning (EUT C, C/2024/1645, 22.2.2024), punkt 6.

⁴⁵³ Kommissionens tillkännagivande om definitionen av relevant marknad i unionens konkurrenslagstiftning (EUT C, C/2024/1645, 22.2.2024), punkt 12.

⁴⁵⁴ Prop. 118 L (2023–2024), Endringer i konkurranseloven (innføring av markedsetterforskning), s. 95.

⁴⁵⁵ Enterprise Act 2002, section 134.3.

⁴⁵⁶ Office of Fair Trading (2007). BAA: *The OFT's reference to the Competition Commission*. OFT912, s. 4.

för marknadsundersökningar framgår att relevanta marknader utöver det definieras under marknadsundersökningens gång enligt vedertagna konkurrensrättsliga principer.⁴⁵⁷ I riktlinjerna framhålls att marknadsdefinitionen är ett verktyg och inte ett självändamål. Syftet med marknadsdefinitionen är att kunna identifiera källor till marknadsmakt och ge ett ramverk för att analysera hur olika förhållanden på marknaden påverkar konkurrensen.⁴⁵⁸

Några exempel från CMA:s praxis kan ytterligare belysa metoden som CMA använder. I begravningsärendet genomförde CMA en summarisk marknadsdefinition och konkluderade att det för konkurrensanalysen kunde definieras en produktmarknad för alla typer av begravingar vid tidpunkten för behovet. Detta trots att CMA noterar att begravingar är differentierade produkter där det exempelvis finns både begravingar med och utan gäster.⁴⁵⁹ I cementärendet däremot definieras olika marknader betydligt mer utförligt.⁴⁶⁰ De olika angreppssätten kan förklaras av ärendenas olika natur och åtgärderna som vidtogs. Begravningsmarknaden kännetecknades bland annat av ett stort antal aktörer och beslutet avsåg en informationsåtgärd, medan det i cement-ärendet fanns ett fåtal aktörer på en oligopolmarknad och en strukturell åtgärd beslutades i ärendet.⁴⁶¹

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har ett brett anslag som i första hand tar sikte på vilka hinder för konkurrensen som finns, oavsett om hindret härrör från enskilda eller flera företags förfaranden, marknadsförhållanden eller strukturer. Även behovet av marknadsdefinitioner bör därför variera, som även exemplen från CMA visar. Det finns därför inget behov att reglera under vilka omständigheter relevanta marknader behöver definieras inom en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder. I de fall en marknadsdefinition bedöms behövas kan precisionen med vilken marknader definieras ändå variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

⁴⁵⁷ Competition Commission (2013). *Guidelines for market investigations: Their role, procedures, assessment and remedies*. CC3, punkt 26 och 130–153.

⁴⁵⁸ Competition Commission (2013). *Guidelines for market investigations: Their role, procedures, assessment and remedies*. CC3, punkt 132–133.

⁴⁵⁹ Competition and Markets Authority (2020). *Funerals Market Investigation*. Final report of 18 december 2020, s. 130 ff.

⁴⁶⁰ Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014, s. 5–1.

⁴⁶¹ Se avsnitt 4.4.4.

Konkurrensverket får befogenhet att besluta om beteendemässiga eller strukturella åtgärder

Frågan om och vilka typer av åtgärder Konkurrensverket ska få besluta om kräver flera överväganden. Sammanfattningsvis är vårt förslag att verket ska få befogenhet att besluta om såväl beteendemässiga som strukturella åtgärder.

Först behöver den rättsliga ramen för beslut om åtgärder klargöras. Oavsett om åtgärden är av beteendemässig eller av strukturell natur kan den utgöra en inskränkning av egendomsrätten, som skyddas i regeringsformen och Europakonventionen. Våra allmänna överväganden avseende egendomsrätten finns i avsnitt 4.5.1. Vi bedömer att ett ingrepp i egendomsrätten kan vara befogat genom det allmänna intresset av en effektiv konkurrens till nytta för konsumenterna som åsyftas av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Det krävs vidare att en proportionalitetsbedömning görs i det enskilda fallet. Med rätt skyddsåtgärder finns alltså på en övergripande nivå förutsättningar för att vidta konkurrensfrämjande åtgärder.

Nästa fråga är om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt om konkurrensfrämjande åtgärder. Konkurrensverket har numera egen beslutsbefogenhet på alla sina tillsynsområden, utom i frågor om platsundersökningar, näringsförbud och konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. För den sistnämnda frågan föreslår vi dock i detta betänkande en egen beslutanderätt för Konkurrensverket.⁴⁶² I alla utländska jurisdiktioner som vi beskrivit ovan har konkurrensmyndigheten beslutanderätt i fråga om åtgärder. Det finns vissa skillnader i vem som fattar myndighetens beslut i olika länder, där framför allt Förenade kungariket utmärker sig genom att en grupp med externa experter fattar myndighetens beslut.⁴⁶³ Frågan om Konkurrensverkets beslutsbefogenheter och ordningen för beslut har övervägts tidigare.⁴⁶⁴ Det finns numera inte skäl att avvika från den ordning som gäller för Konkurrensverkets övriga tillsynsområden, det vill säga att Konkurrensverket fattar beslut i första instans. Vi föreslår därför att Konkurrensverket ska få pröva frågor om ålägganden i första instans. För en fördjupning i fråga om Konkurrensverkets beslutanderätt, se avsnitt 6.6.6.

⁴⁶² Se kapitel 6.

⁴⁶³ Se avsnitt 4.3.3.

⁴⁶⁴ SOU 2019:49, avsnitt 9.6.

Vidare behöver det övervägas vilka typer av åtgärder som Konkurrensverket ska kunna besluta om. Konkurrensverket har i dag, när det är fråga om de konkurrensrättsliga förbuden och företagskoncentrationer, befogenhet att ålägga företagen både beteendemässiga och strukturella åtgärder.⁴⁶⁵ I Island, Förenade kungariket, Norge och Tyskland har konkurrensmyndigheterna som regel befogenhet att besluta om både beteendemässiga och strukturella åtgärder.⁴⁶⁶ I Tyskland finns dock en hög tröskel för att myndigheten ska kunna besluta om strukturella åtgärder.⁴⁶⁷ I Danmark får myndigheten inte besluta om strukturella åtgärder.⁴⁶⁸

Diskussionen kring beteendemässiga och strukturella åtgärder väcker frågan hur dessa två kategorier skiljer sig åt. Konkurrensverkets befogenhet att besluta om strukturella åtgärder infördes i konkurrenslagen i samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad (ECN+-direktivet).⁴⁶⁹ Av förarbetena till de lagändringar som genomför direktivet framgår att strukturella åtgärder påverkar företagets tillgångar, exempelvis en skyldighet att sälja aktier eller en affärsenhet.⁴⁷⁰ Det uttalas också att den äldre konkurrenslagen visserligen inte innehöll någon bestämmelse om hur ålägganden skulle utformas, men att det framgår av äldre förarbeten att strukturella åtgärder inte omfattades.⁴⁷¹ De beteendemässiga åtgärder som omfattades av 1993-års konkurrenslag är förbud mot att tillämpa ett visst avtal eller avtalsvillkor men också ett säljläggande, rättelse-åläggande eller prisåläggande. Säljlägganden innefattade även en plikt att ge andra företag tillgång till en nyttinghet, exempelvis en infrastruktur eller en licens till en immaterialrättslig rättighet.⁴⁷²

Ledning för att bedöma skillnaden mellan beteendemässiga och strukturella åtgärder kan även sökas i förordning 1/2003. Där före-

⁴⁶⁵ 3 kap. 1 konkurrenslagen.

⁴⁶⁶ Se avsnitt 4.3.3, 4.3.4, 4.3.5 och 4.3.7.

⁴⁶⁷ Se avsnitt 4.3.5.

⁴⁶⁸ Se avsnitt 4.3.6.

⁴⁶⁹ EUT L 11, 14/01/2019, s. 3–33.

⁴⁷⁰ Prop. 2020/21:51 s. 99, jfr även skäl 37 ECN+-direktivet.

⁴⁷¹ Prop. 2020/21:51 s. 99, jfr även prop. 2003/04:80 s. 93–102.

⁴⁷² Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 3 kap. 1 §, under rubrik 3.

skrivs att kommissionen får besluta om både beteendemässiga och strukturella åtgärder för att få en överträdelse att upphöra.⁴⁷³ Strukturella åtgärder anses vara sådana som angriper strukturer som är ett direkt resultat av överträdelsen i fråga eller åtgärder som ingriper i strukturen av företaget som det var innan överträdelsen ägde rum.⁴⁷⁴

Sammanfattningsvis tycks skiljelinjen mellan beteendemässiga och strukturella åtgärder kunna definieras som att beteendemässiga åtgärder inskränker företagets handlingsfrihet i hur de bedriver sin verksamhet och kan innefatta begränsningar av rådigheten över egendom. Det kan exempelvis röra en förlust av en andel av kapaciteten av en infrastruktur om företaget måste ge andra tillgång till infrastrukturen.⁴⁷⁵ Strukturella åtgärder omfattar däremot åtgärder som ingriper i företagets förmögenhetsförhållanden genom att exempelvis kräva att egendom säljs eller verksamheter omstruktureras.

Givet denna avgränsning behöver vi överväga vilka typer av åtgärder som Konkurrensverket ska få besluta om och då särskilt om möjligheten att besluta om strukturella åtgärder ska ingå. Principiellt sett är strukturella åtgärder mycket ingripande för det företag som berörs. Redan befogenheten att vidta strukturella åtgärder skulle kunna te sig som ingripande för företag. Strukturella åtgärder skiljer sig också från beteendemässiga åtgärder i den bemärkelsen att en strukturell åtgärd är nästintill omöjligt att justera i det fallet resultatet av åtgärden inte blir som önskat. Ett felaktigt beslut om strukturella åtgärder kan därmed få betydande negativa konsekvenser för både företaget i fråga och det konkurrensproblem som den syftar till att åtgärda.

Det kan också ifrågasättas om åtgärden att vidta strukturella åtgärder verkligen behövs mot bakgrund av att denna möjlighet har använts så sällan. I Förenade kungariket har det bara använts vid två tillfällen inom ramen för marknadsundersökningar.⁴⁷⁶

⁴⁷³ Artikel 7 i förordning 1/2003.

⁴⁷⁴ Skäl 12 i förordning 1/2003. Se vidare Ritter, Cyril (2016). *Remedies for Breaches of EU Antitrust Law*. SSRN, s. 31–32.

⁴⁷⁵ Samma bedömning görs i Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Höringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenlutninger (konkurranseloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 62–64.

⁴⁷⁶ Competition Commission (2009). *BAA airports*. Final Report of 19 March 2009; Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014.

Kommissionen har använt strukturella åtgärder endast någon enstaka gång för överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden sedan förordning 1/2003 trädde i kraft.⁴⁷⁷ Inom koncentrationskontrollen är det vanligare med strukturella åtgärder.

För strukturella åtgärder talar att det kan finnas omständigheter där sådana åtgärder är det enda sättet att långsiktigt lösa ett konkurrensproblem. Åtgärden kan dessutom minska behovet av reglering över tid. Så kan exempelvis vara fallet om ett företag som äger en nyttighet är vertikalt integrerat och ska ge konkurrerande företag tillträde till nyttigheten på icke-diskriminerande villkor. Beteendemässiga åtgärder kan i ett sådant fall vara otillräckliga om det finns ett starkt incitament för ägaren till nyttigheten att gynna sig själv till nackdel för sina konkurrenter. En strukturell åtgärd är visserligen mycket ingripande för företaget som äger nyttigheten, men kan på sikt minska behovet av reglering genom beteendemässiga åtgärder, tillsyn av en myndighet och tvister om tillträde till infrastrukturen. En strukturell åtgärd kan också minska osäkerheten om konkurrensvillkoren på marknaden.⁴⁷⁸ Detta talar sammantaget för att Konkurrensverket bör få befogenhet att besluta om strukturella åtgärder.

Det väcker frågan om det ska finnas någon prioritering mellan beteendemässiga och strukturella åtgärder. Det framgår redan av förvaltningslagen att en proportionalitetsbedömning måste genomföras vid beslut om ingripande åtgärder mot enskilda.⁴⁷⁹ Frågan är om strukturella åtgärder därutöver ska vara förenade med något särskilt rekvisit för ingripande, som exempelvis särskilda eller synnerliga skäl.

När det gäller beslut om åtgärder mot överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden ska verket välja den åtgärd som är minst betungande för företaget.⁴⁸⁰ Vi föreslår att en likalydande formulering införs för konkurrensfrämjande åtgärder. I Tyskland får strukturella åtgärder dessutom endast vidtas mot företag som har en dominerande ställning eller en särskild marknadsövergripande betydelse.⁴⁸¹ Detta är en skyddsåtgärd för företag som innebär att endast vissa företag kan bli föremål för strukturella åtgärder. Samtidigt innebär

⁴⁷⁷ Kommissionens beslut av den 20 september 2016 i ärende AT.39754, ARA foreclosure.

⁴⁷⁸ Jfr prop. 2007/08:73 s. 22–23 om strukturell separation på bredbandsmarknaden.

⁴⁷⁹ 5 § förvaltningslagen.

⁴⁸⁰ 3 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen.

⁴⁸¹ Se avsnitt 4.3.5.

det en större utredningsbörda för konkurrensmyndigheten för att visa att företaget i fråga har en sådan ställning. Det innebär nämligen att konkurrensmyndigheten behöver göra en prövning enligt konkurrensrättsliga koncept, såsom en dominerande ställning, som inte förekommer vid tillämpningen av konkurrensverket i Tyskland i övrigt. En sedvanlig proportionalitetsbedömning bör i de flesta fall resultera i att strukturella åtgärder är mer betungande för företaget i fråga. Beteendemässiga åtgärder bör därför föredras i de flesta fall, utom då endast strukturella åtgärder kan undanröja hinder för en effektiv konkurrens.⁴⁸² Ett rekvisit utöver proportionalitetsbedömningen för ingripande med strukturella åtgärder behövs därför inte. Vi föreslår inte någon kvalificerande begränsning av verkets beslut om strukturella åtgärder; alltså att sådana skulle få förekomma endast vid särskilda eller synnerliga skäl. Inom proportionalitetsbedömningen behöver, utöver valet av åtgärderna, även övervägas vilka företag som ska bli föremål för åtgärder. Eftersom konkurrensfrämjande åtgärder inte siktar på att åtgärda en överträdelse av konkurrenslagen finns inga självklara parter gentemot vilka åtgärder kan vidtas. Frågan vilket eller vilka företag som ska bli föremål för konkurrensfrämjande åtgärder faller därmed inom proportionalitetsbedömningen.

Vid proportionalitetsbedömningen behöver bland annat kostnaden för åtgärden i fråga övervägas. Vid beteendemässiga åtgärder uppstår typiskt sett löpande kostnader för de berörda företagen. Vid strukturella åtgärder uppstår däremot typiskt sett en engångskostnad för försäljningen av tillgången i fråga. Vid beslut om strukturella åtgärder behöver dessutom frågan om kompensation för företagets förlust beaktas.⁴⁸³ Denna kompensation bör i första hand bestå i köpeskillingen för tillgången som säljs. Om det av någon anledning skulle vara svårt att sälja tillgången till ett rimligt pris behöver detta vägas in i proportionalitetsbedömningen.⁴⁸⁴ En sådan bedömning skulle i yttersta fall kunna leda till slutsatsen att den strukturella åtgärden inte är proportionerlig. I sista hand, exempelvis när det inte är möjligt att förutse vilka svårigheter som skulle uppstå

⁴⁸² Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentaren till 3 kap. 1 §, under rubrik 3.

⁴⁸³ Se avsnitt 4.5.1.

⁴⁸⁴ Se, som exempel, de omfattande proportionalitetsbedömningar som genomförts i samband med de två beslut i Förenade kungariket som innefattade strukturella åtgärder: Competition Commission (2009). *BAA airports*. Final Report of 19 March 2009, section 10; Competition Commission (2017). *Aggregates, cement and ready-mix concrete*. Final Report of 14 January 2014, section 13.

vid försäljningen, uppstår frågan om staten ska ansvara för företagets förlust. Det finns exempel i miljöbalken och expropriationslagen (1979:719) om hur frågan om ersättning kan lösas med särskild lagstiftning.⁴⁸⁵ I praktiken lär dessa frågor dock förekomma så pass sällan att de får lösas ut genom rättstillämpningen, se närmare avsnitt 4.5.1 ovan.

Ett åläggande bör i regel gälla när det har fått laga kraft

Beslut av en myndighet får som huvudregel verkställas när överklagandetiden har gått ut och beslutet inte har överklagats.⁴⁸⁶ Ålägganden som avser överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden gäller däremot omedelbart, om inte Konkurrensverket bestämmer annat.⁴⁸⁷ Ett sådant åläggande syftar till att få en överträdelse av konkurrenslagen att upphöra. Intresset att skydda konkurrenter, kunder, konsumenter och ytterst konkurrensen väger i den situationen tyngre än intressen som gäller företaget som överträtt lagen enligt verkets beslut. Vid ett överklagande kan företaget begära att beslutet inte verkställs under den tid domstolen prövar överklagandet, så kallad inhibition.

I utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder finns ingen överträdelse av lagen, utan syftet är att främja en effektiv konkurrens i framtiden. Det finns dock även här ett syfte att skydda, beroende på omständigheterna, exempelvis konsumenterna eller konkurrensen som sådana på ett effektivt sätt. Om ett åläggande verkställs först efter det har fått laga kraft kan det dröja längre tid innan dessa intressen får genomslag. Företagets intresse mot ingrepp i dess näringsfrihet måste dock vägas mot detta intresse. Vid en avvägning mellan dessa intressen är det rimligt att tillämpa den förvaltningsrättsliga huvudregeln, det vill säga att beslutet får verkställas först när tiden för överklagande har gått ut eller, om beslutet har överklagats till domstol, när domstolens avgörande har fått laga kraft.

⁴⁸⁵ 31 kap. 4 § miljöbalken; 4 kap. expropriationslagen.

⁴⁸⁶ 35 § förvaltningslagen.

⁴⁸⁷ 3 kap. 1 § tredje stycket konkurrenslagen.

Om det finns särskilda skäl för det får Konkurrensverket bestämma att ett åläggande ska gälla omedelbart

Det finns skäl att överväga om det finns behov för en möjlighet till undantag från huvudregeln att ålägganden ska gälla när de fått laga kraft. Av förvaltningslagen framgår att myndigheten får verkställa ett beslut omedelbart om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det.⁴⁸⁸ Väsentliga allmänna intressen i detta sammanhang avser dock enligt förarbetena intressen så som att upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller att avvärja fara för någons liv eller hälsa.⁴⁸⁹ Vi bedömer därför att det behövs en särreglering för att ta hänsyn till intresset att skydda konkurrensen.

Det kan förekomma fall där det finns fara i dröjsmål då konkurrensen skulle ta allvarlig och oreparabel skada om åläggandet först genomförs när de vunnit laga kraft, vilket kan dröja i de fallen då åläggandet överklagas. I de fall där ett åläggande ska ges omedelbar verkan, ska intresset att skydda konkurrensen också väga tyngre än de negativa konsekvenser som uppstår för företaget genom att det tvingas genomföra åläggandet omedelbart. De åtgärder som ges omedelbar verkan får dessutom inte gå längre än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet, de ska med andra ord vara proportionerliga.

Det kan också noteras att företag som blir föremål för ett åläggande som ges omedelbar verkan kan begära inhibition i samband med överklagan av beslutet.⁴⁹⁰ För att meddela inhibition bör krävas att företaget kan visa att det är i hög grad sannolikt att klaganden får framgång i huvudsaken, att företaget kan lida allvarlig och irreparabel skada av att åläggandet gäller omedelbart och att detta intresse väger tyngre än behovet av att skydda konkurrenter och konsumenter.⁴⁹¹

⁴⁸⁸ 35 § tredje stycket förvaltningslagen.

⁴⁸⁹ Prop. 2016/17:180 s. 326.

⁴⁹⁰ 26 § andra stycket lagen (1996:242) om domstolsärenden.

⁴⁹¹ Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 3 kap. 1 §, under rubrik 5.

Befogenhet att besluta om interimistiska åtgärder behövs inte

Det finns i dag möjlighet för Konkurrensverket att besluta om interimistiska åtgärder i avvaktan på slutligt beslut i ärenden som gäller överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden.⁴⁹² För att verket ska få fatta ett sådant beslut krävs särskilda skäl. Särskilda skäl finns enligt förarbetena vid allvarliga överträdelser som kan få negativa konsekvenser av betydelse om inte företaget i fråga åläggs att upphöra med förfarandet omedelbart.⁴⁹³ Vi bedömer att en befogenhet att besluta om interimistiska åtgärder inte är lämplig för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Interimistiska åtgärder får beslutas i alla utländska jurisdiktioner som vi beskrivit, utom Danmark.⁴⁹⁴ I Förenade kungariket får de dock endast beslutas efter det att CMA har publicerat den slutliga rapporten för marknadsundersökningen. CMA har påpekat att det skulle öka effektiviteten av marknadsundersökningarna om denna begränsning togs bort.⁴⁹⁵

Ett åläggande om interimistiska åtgärder är ett ingrepp i det berörda företags näringsfrihet, varför det behöver övervägas om ingreppet kan vara berättigat i förhållande till det allmänna intresset av en effektiv konkurrens.⁴⁹⁶ Enligt gällande ordning får Konkurrensverket endast besluta om interimistiska åtgärder när det exempelvis är fråga om en allvarlig överträdelse av konkurrenslagen. Å ena sidan är det inom ramen för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder inte fråga om en överträdelse, vilket får en interimistisk åtgärd att framstå som väldigt ingripande. Å andra sidan kan även i utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder dyka upp situationer då konkurrensen skulle skadas oåterkalleligt om ett åläggande får anstå till dess att utredningen färdigställs och åtgärder vidtas. De tre ärenden i vilka Konkurrensverket har beslutat om interimistiska åtgärder under senare år har rört ett fall där det befarades att marknaden skulle tippa utan ett interimistiskt ingripande och två fall där det aviserade agerande från respektive

⁴⁹² 3 kap. 3 § konkurrenslagen.

⁴⁹³ Prop. 1997/98:130 s. 62.

⁴⁹⁴ Se avsnitt 4.3.4, 4.3.5 och 4.3.7.

⁴⁹⁵ Se avsnitt 4.3.3.

⁴⁹⁶ Se vidare avsnitt 4.5.1.

företag skulle ha fått en kraftig påverkan på konkurrensen på marknaden från ett visst datum.⁴⁹⁷

Det är svårt att förutse i vilken omfattning interimistiska åtgärder skulle kunna bli aktuella inom utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Det finns heller inte några exempel från praxis i andra länder såvitt vi kunnat se. I teorin är det dock inte omöjligt att interimistiska åtgärder kan aktualiseras i exempelvis situationer där en marknad riskerar att tippa till förmån för ett företag.⁴⁹⁸

Det kan också ifrågasättas om interimistiska åtgärder skulle vara praktiskt användbara inom de utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder som vi föreslår. Ett åläggande om interimistiska åtgärder skulle sannolikt fördröja handläggningen av utredningen på grund av den tid och de resurser som tas i anspråk att meddela ett sådant beslut. Ett eventuellt överklagande skulle därutöver ta ytterligare tid i anspråk. I avsnitt 4.6.7 föreslås en tidsfrist om 18 månader för att besluta om ålägganden från det att Konkurrensverket offentliggjort sin avsikt att vidta åtgärder. Det framstår som tveksamt om interimistiska åtgärder under denna tid skulle ha någon praktisk betydelse.

4.6.4 Konkurrensverket får befogenhet att godta åtaganden

Förslag: I stället för att besluta om ett åläggande, ska Konkurrensverket få godta ett åtagande från företaget. Ett sådant åtagande får godtas om det finns anledning att anta att åtagandet främjar en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Beslutet att godta ett åtagande får tidsbegränsas. Så länge ett åtagande gäller får Konkurrensverket inte besluta om ett åläggande om de förhållanden som åtagandet gäller mot samma företag.

Skälen för förslaget: Att besluta om att godta ett åtagande i stället för att gå vidare med en utredning kan vara ett effektivt sätt att åtgärda konkurrensproblem. Processekonomi är det främsta argumentet som anförs för åtaganden för att avhjälpa misstänkta över-

⁴⁹⁷ Konkurrensverket beslut 5 december 2019 i dnr 572/2019, Im with Bruce AB, punkt 41 och 42; Konkurrensverket beslut 1 juli 2021 i dnr 348/2021, Svensk Mäklarstatistik, punkt 130; Konkurrensverket beslut 3 juni 2022 i dnr 366/2022, punkt 159.

⁴⁹⁸ Se avsnitt 4.4.3.

trädelse av de konkurrensrättsliga förbuden eller ett potentiellt förbud av en koncentration.⁴⁹⁹ Det är vidare fördelaktigt om det företag som ska genomföra åtgärderna i fråga också utformar dem. Företaget har bättre kunskap om sin egen verksamhet än Konkurrensverket vilket innebär att ett åtagande kan vara mer effektivt och än ett åläggande som verket har utformat. Godtagandet av åtaganden innebär vanligen också att konkurrensmyndigheten avslutar sin utredning i frågan.⁵⁰⁰ Vi föreslår att det införs en befogenhet att godta åtaganden. Den bör utformas med de befintliga bestämmelser om åtaganden i konkurrenslagen som förebild, men tar hänsyn till särdrag för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Att godta åtaganden är ett inom konkurrenstillsynen väl etablerat alternativ till ett åläggande. I samtliga länder vars konkurrensverktyg har beskrivits ovan får konkurrensmyndigheten godta åtaganden.⁵⁰¹

I praktiken kan det vara så att konkurrensfrämjande åtgärder tar en hybridform. Det innebär att Konkurrensverket godtar åtaganden i vissa frågor och från vissa företag och beslutar om ålägganden i andra frågor. Det kommer med andra ord inte alltid att vara möjligt att avsluta en utredning med hänvisning till att ett åtagande har godtagits. Det väcker frågan om när ett åtagande kan vara gynnsamt att använda inom ramen för en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder. Så skulle exempelvis vara fallet om ett åtagande från en enskild aktör löser ett eller flera av de identifierade konkurrensproblemen utan att motsvarande åtaganden behövs från andra aktörer på marknaden. I andra situationer kan åtaganden vara mindre väl lämpade, exempelvis om flera likformade åtaganden behövs. Det kan vara svårt och resurskrävande att förmå flera företag att föreslå sådana likformade åtaganden. Det innebär dock att åtaganden bör vara tillgängliga som ett alternativ till ålägganden, men att det behövs en analys i det enskilda fallet om godtagande av åtaganden är ändamålsenligt.

Regeln bör innehålla en bestämmelse om att åtagandet kan göras bindande under en begränsad tid. Tidsbegränsningen kan vara särskilt viktig för att undvika att ”cementera” marknadsförhållanden som senare visar sig ha oönskade effekter eller som inte längre behövs.

⁴⁹⁹ Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 4 kap. 3 §, under rubrik 1.

⁵⁰⁰ Jfr. 3 kap. 4 § och 4 kap. 4 § konkurrenslagen.

⁵⁰¹ Se avsnitt 4.3.3–4.3.7.

Företaget väljer om det vill föreslå en tidsbegränsning av åtagandet. Konkurrensverket kan sedan välja att godta tidsbegränsningen eller inte. Tidsbegränsningen är inte obligatorisk eftersom ett obligatorium skulle inskränka företagets flexibilitet att utforma åtagandet och verkets flexibilitet att godta åtagandet utifrån de individuella omständigheterna. Det bör dessutom vara möjligt att ompröva beslutet att godta ett åtagande, se vidare avsnitt 4.6.9.

Konkurrensverket bör vara förhindrat från att fatta beslut om ett åläggande i samma fråga som åtagandet omfattar. Detta bör dock inte hindra att verket fatta beslut om ålägganden i andra frågor inom ramen för samma utredning.

4.6.5 Konkurrensverket ska offentliggöra avsikten att vidta åtgärder

Förslag: Om Konkurrensverket avser att vidta åtgärder för att främja konkurrensen ska verket offentliggöra vilken eller vilka marknader som åtgärderna gäller och vilket eller vilka hinder som åtgärderna syftar till att undanröja.

Bedömning: Det finns inget behov av särskilda förutsättningar för att påbörja en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder.

Skälen för vårt förslag och vår bedömning

Konkurrensverket ska offentliggöra sin avsikt att vidta åtgärder mot konkurrensproblem

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder syftar inte till att utreda och beivra överträdelser av lagen, utan till att vidta åtgärder mot hinder för en effektiv konkurrens. För det ändamålet behöver Konkurrensverket, precis som i andra utredningar, samla in information från berörda aktörer. I syfte att skapa kännedom om utredningen och tydliggöra verkets intention att vidta konkurrensfrämjande åtgärder ska ett offentliggörande publiceras.

Ett syfte med offentliggörandet är att Konkurrensverket ska få bättre möjligheter att genomföra sin utredning. Konkurrensverket kan med detta få kontakter med och upplysningar från aktörer som

i annat fall inte hade nåtts av informationen. Genom kontakter med företag och andra aktörer kan verket få värdefull information om marknaden och hur den fungerar. För företagen som kan bli föremål för åtgärder ger informationen om utredningen också viss förutsebarhet då de får veta vilka hinder som utredningen avser och att åtgärder övervägs. Härigenom får företagen möjlighet att tillvarata sina intressen, exempelvis genom rätten att ta del av allmänna handlingar. Offentliggörandet av information innebär att tidsfristen som vi föreslår påbörjas, vilket berörs närmare nedan.

I fråga om vilken information som ska offentliggöras kan ledning tas från praxis i andra länder. I Förenade kungariket publiceras exempelvis information om varför utredningen inleds, när den inleds, en beskrivning av de varor eller tjänster som berörs och förhållandena som föranlett den.⁵⁰² Det kan tänkas att ju mer detaljerad information som offentliggörs, desto bättre förutsättningar finns det för berörda aktörer att lämna synpunkter och information till Konkurrensverket. Samtidigt kan det vara till nackdel för en sådan dialog om stora delar av informationen är föremål för förändringar eller djupare utredning. Vi föreslår därför att offentliggörandet *som minst* bör innehålla en beskrivning av vilken eller vilka marknader som utredningen rör och vilket eller vilka hinder som åtgärderna avser att undanröja.

Under verkets utredning kan dock nya omständigheter komma fram som innebär att beskrivningen av hindren behöver justeras. Ett exempel skulle kunna vara en utredning om bristande kundrörlighet inom marknaden för sakförsäkringar för konsumenter. Efter ett sådant offentliggörande är det möjligt för aktörer på marknaden att identifiera att de berörs av utredningen. Ett beslut om åtgärder skulle dock kunna omfatta endast vissa sakförsäkringar, exempelvis hemförsäkringar för konsumenter. Det är viktigt att offentliggörandet får fylla sin funktion, att informera om verkets utredning och därmed förbättra förutsättningarna för utredningens genomförande. Ändringar så som de ovan beskrivna bör inte föranleda ett nytt offentliggörande. Det skulle innebära onödig administration för Konkurrensverket. Av detta skäl bör uppgifterna i offentliggörandet kunna hållas relativt övergripande.

Innan utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder inleds skulle även ett offentligt samråd kunna genomföras för att inhämta syn-

⁵⁰² Enterprise Act 2002, section 133.

punkter om en sådan utredning behövs. Det finns lagreglering om ett offentligt samråd inför beslut om att inleda en marknadsundersökning i Danmark och Norge.⁵⁰³ I Förenade kungariket finns ingen reglering kring detta, men i praktiken genomför CMA relativt tidigt under marknadsundersökningen ett samråd med berörda aktörer.⁵⁰⁴ Det framstår som ändamålsenligt att Konkurrensverket genomför någon form av samråd om behovet av en utredning innan den inleds. Synpunkter från berörda aktörer kan tillföra viktig information till verkets utredning. Det framstår dock inte som nödvändigt att reglera en sådan skyldighet eftersom skyldigheten inte skulle skapa några rättigheter eller skyldigheter för någon annan än Konkurrensverket självt. Det bör därför stå Konkurrensverket fritt att bestämma när och hur synpunkter från berörda aktörer bör hämtas in i det enskilda fallet.

Särskilda förutsättningar för att påbörja utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder behövs inte

Vid sidan om förutsättningarna för att ingripa mot konkurrensproblem genom ålägganden aktualiseras också frågan om det behövs några förutsättningar för att påbörja en utredning om åtgärder för att främja en effektiv konkurrens. Vår bedömning är att det inte behövs några särskilda förutsättningar för detta eftersom det redan finns vissa begränsningar av hur Konkurrensverket skulle få använda utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

I vissa andra länder som vi har beskrivit kopplas förutsättningarna för att använda konkurrensverktygen till förutsättningarna för ingripanden, men med ett lägre beviskrav. I Förenade kungariket ska det finnas anledning att anta att en marknad uppvisar ett eller flera drag som har negativa effekter för konkurrensen.⁵⁰⁵ I Norge ska det finnas förhållanden som tyder på att konkurrensen är begränsad eller riskerar att begränsas.⁵⁰⁶ I Danmark får konkurrensmyndigheten påbörja en marknadsundersökning om den finner tecken på att det finns förhållanden som försvagar den effektiva konkurrensen

⁵⁰³ Se avsnitt 4.3.4 och 4.3.6.

⁵⁰⁴ Se avsnitt 4.3.3.

⁵⁰⁵ Enterprise Act 2002, section 131(2).

⁵⁰⁶ Närings- og fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 92.

inom den eller de aktuella sektorerna.⁵⁰⁷ I Tyskland och Island finns inga särskilda trösklar för att inleda en undersökning.

I förarbetena till den norska lagstiftningen anges att Konkurrens tillsynen behöver fatta ett väl avvägt beslut innan det påbörjar en resurskrävande marknadsundersökning som belastar både tillsynen och berörda företag.⁵⁰⁸ Av CMA:s vägledning för referenser till marknadsundersökningar framgår att myndigheten endast kommer att inleda en marknadsundersökning om följande kumulativa kriterier är uppfyllda:

- det skulle inte vara mer ändamålsenligt att använda de konkurrensrättsliga förbuden för att åtgärda konkurrensproblemet,
- det skulle inte vara mer ändamålsenligt att åtgärda konkurrensproblemet med åtaganden,
- omfattningen av konkurrensproblemet är sådan att en marknadsundersökning vore ett ändamålsenligt medel, och
- det finns en rimlig chans att det finns tillgängliga åtgärder för att lösa konkurrensproblemet.⁵⁰⁹

Det finns alltså en rad olika överväganden som kan ligga till grund för konkurrensmyndighetens beslut att påbörja utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

I konkurrenslagen används ”särskilda skäl” som förutsättningar för vissa typer av åtgärder, som att begära in en anmälan om ett förvärv.⁵¹⁰ Sådana förutsättningar utgör dock snarare undantaget bland de utredningar som Konkurrensverket genomför. För att inleda en utredning angående en misstänkt överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden eller en särskild undersökning av en koncentration krävs inte att några skilda förutsättningar är uppfyllda.⁵¹¹

⁵⁰⁷ § 15 f första stycket konkurrensceloven.

⁵⁰⁸ Närings- og fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurrensceloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 72–73.

⁵⁰⁹ Office of Fair Trading (2006). *Market investigation references: Guidance about the making of references under Part 4 of the Enterprise Act*. OFT 511, punkt 2.1.

⁵¹⁰ 4 kap. 7 § konkurrenslagen.

⁵¹¹ Jfr. dock kraven i 5 kap. 1 § konkurrenslagen om att Konkurrensverket ska ha behov av de efterfrågade uppgifterna och i 5 § förvaltningslagen om att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet.

För prövningen av koncentrationer krävs dock att omsättnings-trösklarna för anmälan är uppfyllda.⁵¹²

Vad avser en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder bör vid dess inledning stå klart att det finns hinder för en effektiv konkurrens som verket avser att åtgärda. Konkurrensverket bör vid den tidpunkten också ha gjort en bedömning att konkurrensfrämjande åtgärder är ändamålsenliga för att angripa de hinder som verket avser att åtgärda. Som vi beskrivit finns vissa begränsningar avseende vilka typer av konkurrensregler verket får tillämpa som följer av artikel 3 i förordning 1/2003. Dessa begränsningar innebär att verket måste göra en bedömning framför allt av om förbudet i artikel 101 i EUF-fördraget är tillämpligt i den aktuella situationen.⁵¹³ Det finns alltså redan begränsningar avseende i vilka situationer verket får nyttja utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Det behövs därför inte några särskilda förutsättningar för att påbörja en sådan utredning.

4.6.6 Konkurrensverket ska genomföra ett samråd innan beslut meddelas

Förslag: Innan Konkurrensverket meddelar ett beslut om åläggande eller att godta ett åtagande, ska verket göra ett utkast till beslut allmänt tillgängligt för samråd. Synpunkter ska lämnas inom den tid som Konkurrensverket bestämmer. Resultatet av samrådsförfarandet ska göras allmänt tillgängligt.

Skälen för vårt förslag: Konkurrensverket bör inhämta synpunkter på de åtgärder som verket planerar att besluta om. Syftet med detta är att få synpunkter från företaget som beslutet riktar sig emot. Vidare ska andra marknadsaktörer kunna lämna synpunkter om de tilltänkta åtgärderna kan tänkas åtgärda de konkurrensproblem som har identifierats. Även berörda myndigheter bör kunna lämna värdefulla synpunkter. Det sistnämnda gäller särskilt om utredningen gäller en marknad som omfattas av (sektor)reglering.

⁵¹² 4 kap. 6 och 7 §§ konkurrenslagen.

⁵¹³ Se avsnitt 4.5.2.

I grunden handlar det om att säkerställa en allsidig belysning av ärendet och därmed kvaliteten i verkets beslut.⁵¹⁴

Att ge parter tillfälle att yttra sig över ett slutligt beslut som påverkar parten negativt är sedan länge praxis inom Konkurrensverkets tillsyn.⁵¹⁵ Numera är det också reglerat att Konkurrensverket måste bereda part tillfälle att yttra sig om utkast till beslut gällande konkurrensskadeavgift och förbud eller åläggande avseende en företagskoncentration.⁵¹⁶ Denna praxis tillämpas utöver det som gäller om partsinsyn och kommunikation enligt förvaltningslagen som innebär att part har rätt att ta del av allt material som tillförts ärendet och att verket ska underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.⁵¹⁷

Ett system för ett bredare samråd finns i dag inom konkurrenslagen inför beslut om att godta åtaganden vid misstänkta överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden.⁵¹⁸ Marknadsaktörer som berörs av beslutet ska ges möjlighet att lämna synpunkter på åtagandet, i motsvarande syfte, det vill säga för att kontrollera om åtgärderna kan avsluta den misstänkta överträdelsen.⁵¹⁹ Synpunkter från berörda aktörer syftar också till att ge verket möjlighet att beakta olika intressen i bedömningen av åtagandet och dess proportionalitet.⁵²⁰

Inom de konkurrensverktyg som finns i andra länder är det också vanligt att en part bereds tillfälle att yttra sig inför att myndigheten fattar beslut om åtgärder, exempelvis i Förenade kungariket, Danmark, Norge och Tyskland.⁵²¹ Att det dessutom ska ske

⁵¹⁴ Jfr prop. 2017/18:15 s. 32–33. I fråga om konkurrensskadeavgift tillkommer även att tillgodose partens rätt till försvar genom dess yttrande över ett utkast till beslut, se prop. 2020/21:51 s. 54–55.

⁵¹⁵ Prop. 2007/08:135 s. 104 och prop. 2017/18:5 s. 32.

⁵¹⁶ 3 kap. 5 § konkurrenslagen och 14 § konkurrensförordningen.

⁵¹⁷ 10 och 25 §§ förvaltningslagen.

⁵¹⁸ I dag finns inga tvingande regler att inhämta synpunkter inför godtagandet av åtaganden i en koncentration, jfr. 4 kap. 4 § konkurrenslagen. Tidsfristen för prövningen av en koncentration i fas 1 förlängs dock automatiskt med tio arbetsdagar om företaget föreslår åtaganden. Under denna tid kan Konkurrensverket inhämta synpunkter från berörda aktörer, jfr prop. 2007/08:135 s. 200.

⁵¹⁹ 3 kap. 4 § tredje stycket konkurrenslagen, se även prop. 2020/21:51 s. 105–106.

⁵²⁰ Jfr. Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 3 kap. 4 §.

⁵²¹ Competition and Markets Authority (2014). *Market Studies and Market Investigations: Supplemental guidance on the CMA's approach*, CMA3, punkt 3.60–3.62; § 15 f sjunde stycket konkurrensceloven; Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Höringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøys*, 77; § 56 GWB.

någon typ av samråd inför avslut av en utredning är också vanligt i de andra rättsordningar vi beskrivit. Så är fallet i Förenade kungariket, Tyskland, Danmark och Island.⁵²² I Norge förefaller frågan vara oreglerad. Det kan särskilt noteras att CMA publicerar både utkast till slutsatser och föreslagna åtgärder samt synpunkter som erhålls från berörda aktörer på den webbplats som innehåller information om marknadsundersökningen.⁵²³

Det finns skäl att genomföra ett brett samråd inför det att Konkurrensverket ska besluta om ålägganden eller godta åtaganden. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder syftar till att åtgärda konkurrensproblem på en eller flera marknader. Det innebär att många aktörer kan beröras av åtgärderna som verket beslutar om. För en allsidig belysning av följderna av verkets beslut bör synpunkter samlas in brett, det vill säga bland annat från parten, andra marknadsaktörer och berörda myndigheter. Ett sådant samråd kan även belysa möjliga målkonflikter eller potentiella regleringsmisslyckanden.⁵²⁴

Konkurrensverket bör göra ett utkast till beslut allmänt tillgängligt, exempelvis på verkets webbplats. Detta för att öka transparensen av Konkurrensverkets utredning och dess resultat samt för att möjliggöra att så många berörda som möjligt ges tillfälle att lämna synpunkter. Ett brett samråd bör också minska risken för att nya synpunkter kommer fram först under ett eventuellt överklagande av ett beslut.

Under samrådet bör det ges en rimlig tid att yttra sig över utkastet. Det framstår dock inte som motiverat att reglera vilken tid som ska stå till buds för att lämna synpunkter, utan det bör anges av verket utifrån omständigheterna i det aktuella fallet.

Det ska i det sammanhanget noteras att vårt förslag inte innebär att Konkurrensverket behöver inhämta synpunkter om de föreslagna åtgärderna för den eller de undersökta marknaderna vid ett och samma tillfälle. Särskilt vid godtagande av åtaganden kan beslut komma att fattas vid olika tidpunkter under utredningen. Verket är dock inte förhindrat från att inhämta synpunkter på alla beslut som det avser att fatta vid ett och samma tillfälle. Skälen för ett sådant

⁵²² Se avsnitt 4.3.3, 4.3.5, 4.3.6 och 4.3.7. Det kan dock noteras att skyldigheten att genomföra ett samråd kan frångås i Tyskland, se § 56(7) GWB.

⁵²³ Se exempelvis Competition and Markets Authority (2014). *Private healthcare*. Notice if provisional findings, Notice of possible remedies.

⁵²⁴ Se avsnitt 4.4.3.

förfarande skulle dels vara att de som lämnar synpunkter ska kunna bedöma åtgärderna i sin helhet, dels att säkerställa att Konkurrensverket har ett tillräckligt underbyggt underlag för att bedöma de föreslagna åtagandena. Vidare kan ett åtagande mer effektivt utvärderas i samband med andra åtgärder efter en utredning. Med ett samlat test kan en eventuell fragmentisering av en marknad undvikas. Det framstår dock inte motiverat att reglera frågan, utan det bör överlätas åt Konkurrensverket att bedöma vad som är mest ändamålsenligt i det enskilda fallet.

4.6.7 Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska genomföras inom en tidsfrist

Förslag: Ett åläggande med anledning av en utredning ska beslutas inom 18 månader från dagen för offentliggörandet. Fristen får förlängas en gång, med högst sex månader.

Bedömning: Det finns inget behov att införa en karensfrist om när en utredning om åtgärder för att främja konkurrensen om samma förhållanden får genomföras.

Skälen för vårt förslag och vår bedömning

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska genomföras inom 18 månader

Förvaltningslagen kräver att ärenden handläggs så enkelt, snabbt, och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten efterställs.⁵²⁵ De konkurrensverktyg i andra länder som vi har beskrivit har alla någon typ av tidsfrist för genomförandet, förutom i Island.

Det är i de berörda aktörernas intresse att en utredning inte pågår längre än nödvändig, då utredningen kan skapa osäkerhet bland de berörda aktörerna. En tidsfrist skapar med andra ord en viss förutsebarhet för de berörda aktörerna. En tidsfrist är också ett stöd för Konkurrensverket i prioriteringen av sina resurser. Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kommer då sannolikt

⁵²⁵ 9 § förvaltningslagen.

endast användas om verket har de nödvändiga resurserna för att genomföra utredningen inom avsedd tid och det också är möjligt att utforma lämpliga åtgärder. Risken är annars att en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder prioriteras ned under utredningstiden för det fall andra resurskrävande utredningar ska genomföras, såsom särskilda undersökningar av företagskoncentrationer eller platsundersökningar.

Nackdelen med en tidsfrist är att det finns en risk för att verket inte hinner genomföra en tillräcklig robust utredning av marknaden i fråga under tidsfristen. Det skulle kunna leda till att Konkurrensverket avslutar sin utredning utan att någon åtgärd beslutas eller att åtgärden underkänns i en efterföljande domstolsprocess på grund av brister i utredningen.

Det finns en växelverkan mellan tidsfristen, beslutet att inleda en utredning och den informationsinsamling som görs innan Konkurrensverket beslutar att inleda utredningen. Verket har ett incitament att inte sätta i gång tidsfristen tidigare än vad som bedöms behövas för att fatta beslut om åtgärder. Med en kortare tidsfrist blir därmed incitamenten större att genomföra en mer omfattande informationsinsamling innan en formell utredning inleds och tvärtom. Den föreslagna tidsfristen för att genomföra en utredning ligger i linje med den som gäller i andra länder. Även i andra länder räknar man dock med en mer eller mindre omfattande informationsinsamling och analys görs innan konkurrensmyndigheten beslutar att inleda en utredning. I praktiken ska det vid inledningen stå klart att Konkurrensverket avser att ingripa mot vissa förhållanden på en eller flera marknader som undersöks.⁵²⁶

Det skulle kunna anföras att en större informationsinsamling och analys innan en utredning inleds är betungande för de berörda aktörerna och skapar osäkerhet på marknaden. Det är visserligen korrekt, men så är fallet redan i dag när Konkurrensverket genomför en undersökning av en sektor eller marknad med stöd av uppgiftsskyddslagen. Denna osäkerhet kan visserligen öka något om verket får befogenhet att vidta åtgärder på den undersökta marknaden. Det är dock fortsatt möjligt att verket avslutar en sådan inledande utredning utan att den leder till konkurrensfrämjande åtgärder.

⁵²⁶ Jfr de krav som ställs i 5 § förvaltningslagen.

Vi föreslår att Konkurrensverket ska besluta om åtgärder inom en frist om 18 månader räknad från offentliggörandet av avsikten att vidta sådana åtgärder. Denna tidsfrist ligger i linje med jämförbara utredningar i andra länder, där en tidsfrist om 18 månader är vanligast.

I vissa av de beskrivna länderna finns möjlighet att förlänga tidsfristen för utredningen. Anledningen till detta är att oförutsedda händelser kan försena utredningen.⁵²⁷ Dessa kan vara förseningar som hänför sig till informationsinsamlingen från de berörda aktörerna eller en oväntat komplex utredning. Nackdelen med förlängningar är att de ökar osäkerheten för de berörda aktörerna. Ett alternativ vid förseningar som beror på de berörda aktörerna skulle vara att införa ett ”stoppa klockan-system” likt det som används vid handläggning av företagskoncentrationer.⁵²⁸ Nackdelen med detta skulle dock vara att en enskild aktörs agerande skulle drabba alla berörda parter.

Sammantaget talar det ovan sagda för att en förlängning bör vara möjlig. Det framstår som ett bättre alternativ att låta Konkurrensverket besluta om en engångsförlängning med en bestämd tid än att använda ett ”stoppa klockan-system”. Vi föreslår därför att Konkurrensverket får förlänga tidsfristen en gång, med högst sex månader.

En karensfrist för utredningar om åtgärder avseende samma förhållanden behöver inte regleras

Förslaget om att utredningar om åtgärder för att främja konkurrensen ska genomföras inom 18 månader aktualiserar frågan om det finns ett behov att reglera när Konkurrensverket får genomföra en ny utredning om konkurrensfrämjande åtgärder avseende samma förhållanden som i en tidigare utredning. I Norge finns en sådan reglering som sätter en karensfrist på tre år avseende en ny marknadsundersökning om samma förhållanden.⁵²⁹ I övriga länder som vi har undersökt tycks frågan vara oreglerad.⁵³⁰

⁵²⁷ Se exempelvis Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Høringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (konkurranseloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøys*, s. 78.

⁵²⁸ 4 kap. 17 § konkurrenslagen.

⁵²⁹ Se avsnitt 4.3.4.

⁵³⁰ Det kan inte uteslutas att det finns regler om detta i annan lagreglering, exempelvis förvaltningsrättsliga regler. Vi har inte undersökt denna fråga närmare.

När Konkurrensverket har genomfört en utredning, men inte fattat något beslut skulle en karensfrist alltså förhindra att verket påbörjar en ny utredning om samma marknad och avseende samma förhållanden som den utredning som nyss genomförts. En karensfrist skulle förhindra att en ”ny” utredning påbörjas om tidsfristen för beslut om åtgärder har löpt ut. En karensfrist hindrar också att samma marknad återkommande kan vara föremål för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Frågan är dock om det behövs en reglering för att uppnå dessa syften. Det ligger nämligen i myndighetens intresse att den inte kan misstänkas kringgå tidsfrister och att inte prioritera onödigt mycket resurser till att utreda samma förhållanden på en marknad. Vi bedömer därför att det inte behöver införas en karensfrist om när en utredning om åtgärder för att främja konkurrensen om samma förhållanden bör få genomföras.

4.6.8 Konkurrensverket har redan befogenheterna för att samla in behövlig information

Bedömning: Konkurrensverket har de befogenheter som behövs för att samla in information.

Det finns inget behov att reglera vilka åtgärder som Konkurrensverket behöver vidta innan en utredning om åtgärder för att främja konkurrens offentliggörs.

Skälen för vår bedömning

Konkurrensverket får samla in information med stöd av informationsålägganden och förhör

I konkurrenslagen föreskrivs en allmän befogenhet för Konkurrensverket att inhämta den information som behövs för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen (informationsålägganden).⁵³¹ Genom att införa bestämmelser om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder i konkurrenslagen blir dessa befogenheter tillämpliga. Det innebär att Konkurrensverket får ålägga företag och andra att tillhandahålla information, att verket får hålla förhör

⁵³¹ 5 kap. 1 § konkurrenslagen.

med personer som kan förväntas lämna upplysningar och att verket får begära att en kommun eller region redovisar kostnader i verksamheter av ekonomisk eller kommersiell natur. För att nyttja dessa befogenheter finns det inarbetade rutiner och praxis kring hur dessa får användas.

En fråga är dock om Konkurrensverket bör kunna genomföra platsundersökningar. I Danmark exempelvis får Konkurrence- och Forbrugerstyrelsen genomföra platsundersökningar för att inhämta den information som behövs i en marknadsundersökning.⁵³²

Platsundersökningar får enligt konkurrenslagen genomföras i ärenden som gäller misstänkta överträdelser av de ständigt gällande förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning, men inte inom ramen för den koncentrationskontroll som föreskrivs i konkurrenslagen. Syftet med en undersökning är att få fram bevisning som annars riskerar att undanhållas eller förvanskas av den som är föremål för åtgärden.⁵³³ Det kan exempelvis röra uppgifter om att företag har samordnat sig på ett otillåtet sätt som kan komma till uttryck bland annat i e-postkonversationer eller mötesanteckningar. En platsundersökning är mycket ingripande för den som utsätts för den eftersom undersökningen normalt sker utan föregående anmälan.⁵³⁴

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder rör inga överträdelser av förbud, utan syftar till att främja en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Risken att information förvanskas eller undanhålls bör därför vara liten. En befogenhet att genomföra platsundersökningar framstår därför inte som motiverad. Vid en allsidig informationsinsamling på marknaden i fråga bör även uppgifter som är till nackdel för någon aktör komma fram, exempelvis genom dess kunder eller konkurrenter.

Den här föreslagna ordningen innebär att Konkurrensverket kan behöva samla in information innan en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder påbörjas. Denna informationsinsamling kan ske på olika grunder. I det fallet då verkets informationsinsamling är inriktad mot en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder bör det framgå av verkets beslut att det är fråga om informationsinsamling för att undersöka hinder för en effektiv konkurrens och för att

⁵³² Se avsnitt 4.3.6.

⁵³³ Prop. 1992/93:56 s. 108–109.

⁵³⁴ Jfr 5 kap. 7 § konkurrenslagen.

kunna vidta konkurrensfrämjande åtgärder. Även om en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder i sig inte bejakar någon överträdelse av konkurrenslagen måste verket i sin informationsinsamling beakta att uppgiftsskyldiga inte får betungas onödigt och tvingas erkänna någon överträdelse av konkurrenslagen.⁵³⁵ Om företag lämnar oriktiga uppgifter i svar på frågor från Konkurrensverket föreslår vi att en utredningsskadeavgift ska kunna påföras. Frågan behandlas närmare i kapitel 7.

Det är dock också möjligt att det visar sig i ett senare skede att en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder skulle vara ändamålsenligt inom en utredning som inte haft en sådan inriktning. I det fallet då verket genomför en sektorundersökning, utan någon initial inriktning mot en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder kan information samlas in med stöd av uppgiftsskyldighetslagen.⁵³⁶ I det fallet då verket genomför någon annan utredning med stöd av bestämmelser i konkurrenslagen kan verket samla in information med stöd av de befogenheter som finns för överträdelsen i fråga.

En fråga som då uppkommer är om det finns några hinder för att använda den information som inhämtats för något annat ändamål än att införa konkurrensfrämjande åtgärder. Utgångspunkten är att det inte finns några sådana hinder då fri bevisföring och fri bevisprövning i allmänhet gäller i konkurrensrättsliga ärenden.⁵³⁷ Det finns dock vissa undantag som är relevanta att kort nämna. Information som utbyts mellan konkurrensmyndigheter får endast användas som bevisning i ärenden som rör artikel 101 eller 102 EUF-fördraget och för den sakfråga i vilken informationen har inhämtats.⁵³⁸ Information som utbyts mellan behöriga myndigheter och kommissionen inom ramen för DMA-förordningen får endast användas för att samordna tillämpningen av förordningen med andra konkurrensregler.⁵³⁹

⁵³⁵ 5 kap. 13 § konkurrenslagen.

⁵³⁶ Prop. 2009/10:218 s. 13.

⁵³⁷ 23 § första stycket lagen om domstolsärenden. Jfr även uttalanden i förarbetena till uppgiftsskyldighetslagen, prop. 2009/10:218 s. 19.

⁵³⁸ Artikel 12.2 i förordning 1/2003.

⁵³⁹ Artikel 38.5 i DMA-förordningen.

Konkurrensverket behöver inte genomföra en formell förstudie innan det offentliggör information om att det avser att vidta åtgärder

Vi bedömer att det inte är meningsfullt att införa regler om någon formell förstudiefas innan Konkurrensverket får inleda en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder. Det är i stället avgörande att verket ges utrymme att göra en bedömning från fall till fall om det finns förutsättningar för att påbörja en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder. Det viktiga är att det tydligt framgår när verket övergår från informationsinsamlingen till att utreda de möjliga konkurrensfrämjande åtgärderna. Detta säkerställs genom kravet på offentliggörandet, se avsnitt 4.6.5.

En modell utan formell förstudie tillämpas i Island, Norge och Danmark.⁵⁴⁰ I Förenade kungariket och Tyskland tillämpas en modell där konkurrensmyndigheterna först gör en fördjupad undersökning av konkurrensen inom en eller flera marknader varefter en undersökning om eventuella åtgärder kan påbörjas. Denna modell har fördelen att myndigheten får en djup kunskap om marknaden i fråga och eventuella konkurrensproblem inom den, såvitt sådan kunskap inte redan finns hos myndigheten. Myndigheten kan också bilda sig en uppfattning om konkurrensproblemen går att åtgärda med myndighetens befogenheter. Nackdelen är att en sådan modell kan leda till större tidsåtgång för utredningen.⁵⁴¹ Dessutom skulle det kunna leda till en situation där en formell förstudie behöver utföras när de förhållanden som leder till konkurrensproblemet redan är utredda, exempelvis i en utredning om en misstänkt överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden.

Om verket redan har genomfört en omfattande informationsinsamling i ett annat ärende, exempelvis en misstänkt överträdelse av konkurrenslagen, en företagskoncentration eller en undersökning med stöd av uppgiftsskyddslagen inom samma marknad, kan behovet för ytterligare information innan ett beslut om att inleda en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder vara relativt litet. En utredning som baseras på klagomål kan däremot föranleda

⁵⁴⁰ Se avsnitt 4.3.4, 4.3.6 och 4.3.7.

⁵⁴¹ Se avsnitt 4.3.3, jfr också Närings- och fiskeridepartementet (2023). *Höringsnotat: Lov om endring av lov 3. mai 2004 nr. 12 om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenlutninger (konkurranseloven) om innføring av nytt markedsetterforskningsverktøy*, s. 73; Fletcher, Amelia. *Market Investigations for Digital Markets* i Motta, Massimo; Peitz, Martin och Schweitzer, Heike (2022). *Market Investigations: A New Competition Tool for Europe?*. Cambridge University Press, s. 373.

verket att göra en större insamling av information innan det finns tillräcklig underlag för att påbörja utredning om konkurrensfrämjande åtgärder. En obligatorisk förstudie skulle alltså begränsa verket och göra utredningen mindre flexibelt i relation till att kunna åtgärda konkurrensproblem på ett effektivt sätt.

Det skulle kunna invändas att en obligatorisk förstudie skulle öka förutsebarheten för de berörda aktörerna. Det som är relevant bör dock vara tidpunkten när verket bestämmer sig för att vidta åtgärder för att främja en effektiv konkurrens, framför allt för de aktörer som kan bli föremål för åtgärder från verkets sida. Om verket inleder en sådan förstudie innan en bedömning om att vidta åtgärder har gjorts kan detta tvärtom skapa större osäkerhet för berörda företag än om utredningen inleds kortare tid innan beslutet om att vidta åtgärder fattas.

4.6.9 Konkurrensverket får ompröva beslut

Förslag: Konkurrensverket ska få ompröva ett beslut om åläggande på eget initiativ eller på begäran av någon som berörs av beslutet, om det har grundats på en oriktig uppgift eller om det inte längre behövs eller är lämpligt. Om beslutet ändras till nackdel för en part ska den oriktiga uppgiften vara av väsentlig betydelse för beslutet. Konkurrensverket ska också få ompröva ett beslut om åläggande eller om att godta ett åläggande på eget initiativ eller på begäran av någon som berörs av beslutet, om det inte längre behövs eller är lämpligt.

Konkurrensverket ska få återkalla ett beslut om att godta åtaganden om omständigheterna har förändrats i något väsentligt avseende eller om beslutet i någon väsentlig del har grundats på en oriktig uppgift. Om beslutet återkallas får Konkurrensverket besluta om ett konkurrensfrämjande åläggande.

Skälen för våra förslag

Omprövning

Det finns åtminstone två tänkbara situationer där Konkurrensverket bör kunna ompröva ett åläggande. Den första situationen uppkommer när en part eller någon annan har lämnat en oriktig uppgift till verket under utredningen. Den andra situationen är om beslutet av någon annan anledning inte behövs eller är lämpligt. I båda dessa situationer är det rimligt att Konkurrensverket ska få ompröva beslutet. Dessa situationer är endast delvis reglerade i de befintliga bestämmelserna i förvaltningslagen och bör därför regleras i konkurrenslagen.⁵⁴²

Utgångspunkten för omprövningar är den rättspraxis som har utvecklats om när en myndighet får pröva en sak som tidigare har avgjorts av myndigheten på nytt. Praxisen är till del kodifierad i förvaltningslagen.⁵⁴³ Generellt gäller att ett betungande myndighetsbeslut får ändras i både skärpande och mildrande riktning. Detta beror på att skyddsintresset för den enskilde inte gör sig gällande på samma sätt som i fallet med gynnande myndighetsbeslut.⁵⁴⁴ Det finns i stället ett starkt intresse att beslut som senare visar sig felaktiga av någon anledning inte ska bli bestående.⁵⁴⁵

En omprövning på grund av en oriktig uppgift bör omfatta såväl det fallet att uppgiften är felaktig, som fallet att en relevant uppgift inte har lämnats. Här bör det vara utan betydelse om den oriktiga uppgiften har lämnats eller utlämnats medvetet. En förutsättning för återkallelse bör då vara att uppgiften har haft betydelse för Konkurrensverkets beslut. Om omprövningen innebär att beslutet ändras till nackdel för den som är part i beslutet bör därutöver krävas att uppgiften är av väsentlig betydelse för beslutet. Ett skäl för detta är att uppgifterna som beslut grundas på kan ha olika vikt för beslutet som fattas. Om en mindre detalj visar sig vara oriktig behöver det inte betyda att hela beslutet ska rivas upp. Väsentlighetskravet innebär också att parten inte i onödan drabbas av att en oriktig uppgift lämnats av någon annan uppgiftslämnare.

⁵⁴² Jfr 37 och 38 §§ förvaltningslagen.

⁵⁴³ 37 och 38 §§ förvaltningslagen.

⁵⁴⁴ Se t.ex. HFD 2019 ref. 61, punkt 13.

⁵⁴⁵ Se t.ex. HFD 2019 ref. 61, punkt 16.

Ett beslut kan också behöva omprövas om det inte längre behövs eller blivit olämpligt. Det kan inträffa om en marknad förändras över tid eller om en åtgärd inte fungerar som tänkt. Konkurrensen kan exempelvis ha förbättrats genom inträde av nya företag som gör åtgärder onödiga. I det fallet att beslutade åtgärder, antingen i ett åläggande eller ett åtagande inte har avsedd effekt kan ett beslut också behöva omprövas.

I det fallet då ett beslut har upphävts av domstolen, men det visar sig att domstolens beslut baserats på en oriktig uppgift eller om det över tid visar sig att det finns hinder för en fungerande konkurrens på marknaden i fråga, finns inga hinder för Konkurrensverket att öppna en ny utredning om konkurrensfrämjande åtgärder i frågan.⁵⁴⁶ Det behövs därför inga omprövningsregler för detta fall.

Återkallelse av beslut om att godta åtaganden

Det bör vara möjligt för Konkurrensverket att återkalla ett beslut om att godta åtaganden om omständigheterna som låg till grund för beslutet har förändrats eller om uppgifterna som beslutet grundats på visar sig vara oriktiga. Dessa två grunder för att återkalla beslut att godta åtaganden finns också i den befintliga bestämmelsen om åtaganden vid misstänkta överträdelser i konkurrenslagen. Därutöver kan verket enligt gällande ordning återkalla ett beslut om att godta åtaganden om ett företaget inte följer det samma.⁵⁴⁷ Syftet med dessa möjligheter är att ge verket möjlighet att återkalla sitt beslut för att sedan kunna ingripa mot den misstänkta överträdelsen, typiskt sett med ett åläggande att upphöra med överträdelsen.⁵⁴⁸

Situationen är dock något annorlunda vid en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder, då det inte är fråga om att avsluta utredningen av en misstänkt överträdelse, utan om att vidta åtgärder för att främja konkurrensen *i framtiden*. I de fall då omständigheterna förändras eller då beslutet har grundats på oriktiga uppgifter kan det finnas skäl att återkalla åtagandet för att i stället kunna fatta ett beslut om åläggande. Återkallelsen syftar därmed till

⁵⁴⁶ Se t.ex. HFD 2019 ref. 61, punkt 16.

⁵⁴⁷ 3 kap. 4 § konkurrenslagen.

⁵⁴⁸ 3 kap. 1 § konkurrenslagen.

att rätta till de åtgärder som har vidtagits mot konkurrensproblemet. Även för en återkallelse av ett beslut att godta ett åtagande bör det uppställas ett väsentlighetskrav. Som en följd av återkallelsen bör frågan om åläggande kunna tas upp på nytt.

I det fallet ett företag inte följer ett åtagande bör det, i stället för en återkallelse, vara mer ändamålsenligt att förelägga och döma ut vite, se närmare nedan. Om verket i ett sådant fall behöver återuppta utredningen för att kunna fatta ett nytt beslut skulle det kunna skapa incitament för företag att lämna åtaganden som de inte har för avsikt att följa.

4.6.10 Konkurrensverket får förena beslut om ålägganden och beslut att godta åtaganden med vite

Förslag: Konkurrensverket ska få förena beslut om ålägganden och beslut att godta åtaganden med vite.

Skälen för förslaget: Enligt nuvarande ordning i konkurrenslagen får beslut om ålägganden och beslut om att godta åtaganden förenas med vite.⁵⁴⁹ Vitet syftar till att säkerställa att företaget faktiskt följer åläggandet eller åtagandet. Av samma skäl bör även beslut om ålägganden och beslut att godta åtaganden om konkurrensfrämjande åtgärder kunna förenas med vite. Här kan noteras att beslut att godta åtaganden gäller omedelbart, medan beslut om ålägganden föreslås gälla när de fått laga kraft. Olikheten beror på skillnaden mellan dessa två beslut. Beslutet om åläggande kan tas mot företagets vilja. Ett beslut om att godta ett åtagande kan endast tas med företagets godkännande, då företaget själv föreslår åtagandet. Det är därför rimligt att åtagandet gäller omedelbart.

Av lagen (1985:206) om viten (viteslagen) framgår att vitet ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet.⁵⁵⁰ Om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna, får vite föreläggas som löpande vite.⁵⁵¹ I det avseendet finns en

⁵⁴⁹ 6 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁵⁵⁰ 3 § lagen om viten.

⁵⁵¹ 3 och 4 §§ viteslagen.

bestämmelse i konkurrenslagen om beräkningen av löpande viten i vissa fall.⁵⁵² Preciseringen av beräkningen som görs i konkurrenslagen är en del av genomförandet av ECN+-direktivet.⁵⁵³ Det finns utifrån viteslagen inget som hindrar verket från att fastställa löpande viten på samma sätt som nu anges i konkurrenslagen. Däremot kan det finnas ärenden där en sådan beräkning inte är lämplig utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, exempelvis om ett företag har ekonomiska svårigheter. I det fallet kan det vara mer ändamålsenligt att tillämpa viteslagens mer allmänna bestämmelser. Det är därför inte ändamålsenligt att införa motsvarande regler som finns i konkurrenslagen också för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

4.6.11 Överklagande

Förslag: Konkurrensverkets beslut i följande frågor ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen:

1. åläggande om konkurrensfrämjande åtgärder,
2. beslut om omprövning av ett åläggande på grund av oriktig uppgift,
3. beslut om återkallelse av ett beslut om att godta ett åtagande, och
4. beslut att ompröva ett åläggande eller ett beslut att godta ett åtagande för att det inte behövs eller inte längre är lämpligt.

Övriga beslut som gäller konkurrensfrämjande åtgärder ska inte få överklagas.

Skälen för vårt förslag

I avsnitt 4.5.1 konstaterar vi att det av Europakonventionen följer att tillämpningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska förenas med en rätt till domstolsprövning. I det följande överväger vi därför vilka beslut som bör kunna överklagas, vem som bör

⁵⁵² 6 kap. 1 a § konkurrenslagen, prop. 2020/21:51 s. 228.

⁵⁵³ Prop. 2020/21:51 s. 133.

få klaganderätt och vilken domstol som bör vara behörig att pröva ett överklagande.

Överklagbara beslut

När det gäller frågan om vilka beslut som bör få överklagas är de nya beslutsbefogenheter som vi föreslår

- åläggande om konkurrensfrämjande åtgärder,
- beslut att godta åtaganden om åtgärder,
- beslut att förena ett godtaget åtagande med vite,
- beslut om omprövning av ett åläggande på grund av oriktig uppgift,
- beslut om återkallelse av ett beslut om att godta ett åtagande, och
- beslut att ompröva ett åläggande eller ett beslut att godta ett åtagande för att det inte behövs eller inte längre är lämpligt.

Även det faktum att verket offentliggör sin avsikt att vidta åtgärder på en eller flera marknader är ett beslut.

Generellt gäller enligt förvaltningslagen att ett beslut som påverkar någons situation på ett inte obetydligt sätt får överklagas.⁵⁵⁴ Förvaltningslagen är dock subsidiär till annan lag eller förordning, vilket betyder att det kan finnas andra regler i en särskild författning som ska tillämpas i stället.⁵⁵⁵ Regler av det slaget finns i konkurrenslagen. Där anges vilka beslut som får överklagas och att övriga beslut som Konkurrensverket meddelar inte får överklagas.⁵⁵⁶

Beslut om ålägganden att vidta konkurrensfrämjande åtgärder kan få faktiska verkningar i förhållande till någons personliga eller ekonomiska situation, exempelvis hur en näringsverksamhet bedrivs. Ett beslut att ålägga någon att vidta åtgärder bör därför få överklagas. Detsamma bör gälla för omprövnings- och återkallelsebeslut.⁵⁵⁷

⁵⁵⁴ 41 § förvaltningslagen.

⁵⁵⁵ 4 § förvaltningslagen.

⁵⁵⁶ 7 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁵⁵⁷ Jfr 7 kap. 1 § första stycket 3, 5 och 6 konkurrenslagen.

Ett beslut att godta åtaganden som företag erbjuder i utredningar av de konkurrensrättsliga förbuden får enligt gällande regler inte överklagas. Ett företag som har lämnat ett åtagande som Konkurrensverket har godtagit bör inte ha några skäl att överklaga verkets beslut att godta åtagandet. Andra aktörers intressen påverkas av beslutet att godta ett åtagande, exempelvis om de anser att åtagandet inte går så långt som ett åläggande kunde ha gått. I den nuvarande ordningen har tredje man möjlighet att nyttja den särskilda talerätten för att få frågan om en överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden prövad i domstol.⁵⁵⁸ Vi föreslår ingen motsvarande talerätt för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Frågan är alltså om tredje mans intresse bör tillgodoses genom att tillåta överklaganden av beslut att godta åtaganden. För detta talar att det skulle kunna vara i linje med förvaltningslagens grundregel om vilka beslut som får överklagas. Mot detta talar att godtagande av ett åtagande är ett processekonomiskt verktyg som innebär att utredningsresurser sparas, både hos myndigheten och i domstol genom att företaget självmant åtar sig att genomföra konkurrensfrämjande åtgärder.⁵⁵⁹ Sådan processekonomi riskerar att bli tillintetgjord om ett beslut om att godta ett åtagande överklagas. Dessutom ska andra aktörers intressen beaktas i verkets beslut att godta ett åtagande.⁵⁶⁰ Därtill kommer att det inte finns någon skyldighet för Konkurrensverket att inleda och slutföra en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder. Sammantaget bör ett beslut att godta ett åtagande inte få överklagas.

Konkurrensverket föreslås få förena ett beslut att godta ett åtagande med vite. Förslaget överensstämmer med de regler som gäller för vitesbeslut vid åtaganden som lämnas vid utredning av misstänkta överträdelser av konkurrenslagens förbud och vid företagskoncentrationer.⁵⁶¹ Dessa vitesbeslut får inte överklagas.⁵⁶² Vi bedömer att samma ordning bör gälla för beslut att förena ett åtagande om konkurrensfrämjande åtgärder med vite.

Ett beslut att offentliggöra uppgifter som innebär att Konkurrensverket avser att vidta åtgärder för att främja konkurrensen på

⁵⁵⁸ 3 kap. 2 § konkurrenslagen.

⁵⁵⁹ Se avsnitt 4.6.4.

⁵⁶⁰ Se Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentar till 3 kap. 4 §.

⁵⁶¹ 6 kap. 1 § tredje stycket konkurrenslagen.

⁵⁶² Jfr 7 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen.

en eller flera marknader aviserar möjliga beslut från Konkurrensverket i framtiden. Själva offentliggörandet påverkar dock inte i sig någons situation på ett påtagligt sätt i den meningen att det innefattar några uttalanden som avser att påverka deras handlande.⁵⁶³ Det ålägger alltså ingen aktör att göra eller inte göra något. Offentliggörandet har endast verkningar för Konkurrensverket då det sätter i gång en tidsfrist inom vilken verket måste fatta eventuella beslut om åtgärder. Ett offentliggörande av avsikten att vidta konkurrensfrämjande åtgärder bör därför inte få överklagas.

Klagorätt

Frågan vem som får överklaga har indirekt redan berörts ovan. Utgångspunkten är regleringen i förvaltningslagen som anger att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot.⁵⁶⁴ Klagorätten tillkommer i första hand den som är part i ärendet, det vill säga den som beslutet riktas emot. Konkurrenslagen saknar regler om vem som får överklaga beslut enligt lagen. Frågan avgörs i stället i rättstillämpningen.⁵⁶⁵

Ett beslut med åläggande om konkurrensfrämjande åtgärder riktar sig till ett visst företag och syftar till att ha positiva verkningar för andra på marknaden. Det kan dock inte uteslutas att det finns någon annan än det företag som beslutet riktas emot som också påverkas på ett sådant sätt att han eller hon bör ha klagorätt. Vem eller vilka är svårt att avgöra på förhand, bland annat beroende på att både åtgärder och marknader varierar från fall till fall. Med tanke härpå är det knappast möjligt att bedöma om det finns några särskilda subjekt som bör ha klagorätt eller några som inte bör ha det. Vi bedömer därför att frågan bäst avgörs i rättstillämpningen om huruvida den som överklagar beslutet angår honom eller henne och i så fall går honom eller henne emot.

⁵⁶³ Ahlström, Kristina (2024). *Förvaltningslag (2017:900)*. Lexino, JUNO, kommentar till 41 §.

⁵⁶⁴ 42 § förvaltningslagen.

⁵⁶⁵ Jfr PMÖD:s beslut i mål nr PMÅ 8976-24, aktbilaga 20.

Överklagande till patent- och marknadsdomstolarna

Patent- och marknadsdomstolarna inrättades bland annat för att samla konkurrensrättsliga mål och ärenden inom en domstolsordning.⁵⁶⁶ Konkurrensverkets beslut om konkurrensfrämjande åtgärder bör därför enligt sedvanlig ordning kunna överklagas till PMD. Enligt befintlig reglering innebär det ett överklagande handläggs enligt lagen om domstolsärenden.⁵⁶⁷

⁵⁶⁶ Prop. 2015/16:57 s. 128 och 144–145.

⁵⁶⁷ 3 kap. 2 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar.

5 Informationsplikt om företagskoncentrationer

5.1 Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget

Av våra direktiv framgår att det från konkurrenssynpunkt kan vara viktigt för Konkurrensverket att få information om en företagskoncentration även om den inte är anmälningspliktig enligt konkurrenslagen. Vi ska därför analysera och bedöma om det bör införas en informationsplikt för sådana koncentrationer. Alldeles oavsett om det finns behov av någon informationsplikt, ska vi överväga om plikten ska vara avgränsad till vissa sektorer och i så fall föreslå hur dessa kan fastställas och under vilka förutsättningar som plikten bör gälla. Därutöver ska vi, oavsett behovet, utreda hur en informationsplikt förhåller sig till koncentrationsregler i andra länder. Vi ska slutligen lämna de författningsförslag som våra överväganden ger anledning till.

Vad gäller förhållandet till koncentrationsreglerna i andra länder har vi begränsat oss till Danmark och Norge. I båda länderna finns bestämmelser som gör det möjligt att ingripa mot koncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt.¹ Vi berör även Island eftersom det i våra direktiv anges att det finns vissa möjligheter enligt isländsk rätt att ställa krav på informationsplikt. Vi lämnar också en kortfattad redogörelse av de regler för koncentrationsprövning som tillämpas av kommissionen, det vill säga koncentrationsförordningen och den informationsplikt som följer av ett grindvaksbeslut enligt DMA-förordningen.

¹ I finsk rätt finns ingen möjlighet för Konkurrens- och konsumentverket att ålägga ett företag att ge in en anmälan till verket för prövning. Inte heller finns det några bestämmelser om prövning av frivilliga anmälningar om företagskoncentrationer. Frågan har dock diskuterats i samband med en lagändring som gäller trösklar för anmälan av företagsförvärv som genomfördes 2023, se regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av konkurrenslagen (RP 172/2022 rd), s. 29–36.

5.2 Internationell utblick

5.2.1 Danmark

I Danmark finns reglerna om koncentrationskontroll i *konkurrence-loven*.² I stort har reglerna samma utformning som de svenska reglerna i konkurrenslagen.

Frågor om företagskoncentrationer prövas efter anmälan av *Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen*.³ Styrelsen ska förbjuda en koncentration som avsevärt hämmar en effektiv konkurrens, särskilt till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks.⁴ Det bör noteras att det danska förbudet innebär att koncentrationer som har effekter på lokala marknader omfattas av förbudet.

I konkurrenceloven föreskrivs en anmälningsplikt om företagen i koncentrationen tillsammans har en årlig omsättning i Danmark på minst 900 miljoner danska kronor och minst två av företagen har en årlig omsättning på minst 100 miljoner kronor vardera. Vidare föreskrivs en anmälningsplikt om minst ett av företagen har en samlad årlig omsättning i Danmark på minst 3,8 miljarder danska kronor och minst ett av företagen har en sammanlagd årlig omsättning i världen på minst 3,8 miljarder kronor.⁵

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har också befogenhet att ålägga företag att anmäla koncentrationer för prövning. Som förutsättning för ett åläggande att anmäla gäller att de deltagande företagen har en sammanlagd omsättning i Danmark på minst 50 miljoner danska kronor och att det finns en risk för att koncentration avsevärt hämmar en effektiv konkurrens, särskilt till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks. Ett åläggande ska meddelas inom 15 vardagar från det att styrelsen fick kännedom om koncentrationen. Med kännedom menas att styrelsen ska ha fått tillräcklig information för att kunna avgöra om det finns förutsätt-

² I konkurrenceloven (LBK nr 1150 av 03/11/2024) används uttrycket fusion. Uttrycket, som definieras i § 12 a har samma innebörd som uttrycket företagskoncentration i konkurrenslagen.

³ § 12 b konkurrenceloven.

⁴ § 12 b konkurrenceloven.

⁵ § 12 c andra stycket konkurrenceloven.

⁶ § 12 första stycket 1 och 2 konkurrenceloven. I lagen finns också bestämmelser om hänskjutande av vissa fusioner till Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen från Erhvervsstyrelsen (Bolagsverket), se första stycket 3. Anmälningsplikten regleras i § 12 b konkurrenceloven.

ningar för ett åläggande om anmälan. Den korta tidsfristen syftar till att företagen ska få ett snabbt besked om en anmälan krävs eller inte.⁶

Ett åläggande att anmäla kan meddelas senare om det finns särskilda skäl. Åläggandet ska i så fall meddelas inom tre månader från det att avtalet har ingåtts, tillkännagivandet av det offentliga budet eller förvärvet av en kontrollerande andel. Ett åläggande kan dock inte meddelas senare än sex månader från det att koncentrationen har genomförts.⁷

Konkurrenceloven innehåller inga bestämmelser om frivilliga anmälningar av koncentrationer. Däremot är det inget som hindrar företagen i en koncentration att informera Konkurrens- och Forbrugerstyrelsen om en koncentration som inte omfattas av anmälningsplikt. Styrelsen får därmed kännedom om koncentrationen och kan, om det finns förutsättningar för det, besluta om ett åläggande att anmäla inom 15 vardagar.⁸

5.2.2 Norge

Regler om kontroll av företagskoncentrationer finns i konkurranse-loven

I Norge återfinns reglerna om koncentrationskontroll i *konkurranseloven*.⁹ I stort har reglerna samma utformning som de svenska reglerna i konkurrenslagen.

Det är den norska konkurrensmyndigheten, *Konkurransetilsynet*, som har till uppgift att pröva och besluta i ärenden om företagskoncentrationer. Konkurransetilsynet ska förbjuda en koncentration som påtagligt skulle hämma en effektiv konkurrens, särskilt till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks.¹⁰ Det bör noteras att det norska förbudet innebär att koncentrationer som har effekter på lokala marknader omfattas av förbudet.

Konkurransetilsynet har också till uppgift att pröva och besluta om minoritetsförvärv av andelar av företag, det vill säga förvärv

⁶ § 12 sjätte stycket konkurrenceloven; Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven, 28 februar 2024, s. 10.

⁷ § 12 sjätte stycket konkurrenceloven.

⁸ § 12 sjätte stycket konkurrenceloven; Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven, 28 februar 2024, s. 10.

⁹ I konkurranse-loven används uttrycket rörelseförvärv. Uttrycket, som definieras i 17 § konkurranse-loven, har samma innebörd som uttrycket företagskoncentration i konkurrenslagen.

¹⁰ 16 § första stycket konkurranse-loven.

som inte innebär att kontrollen av ett företag överförs till köparen. Konkurransetsilsynet ska förbjuda minoritetsförvärv i ett företag om det påtagligt skulle hämma en effektiv konkurrens, särskilt till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks. Om förvärvet har genomförts genom successiva förvärv av mindre andelar, får ingripandet ske med avseende på de transaktioner som har genomförts under de föregående två åren.¹¹

I konkurrenseloven föreskrivs att en koncentration ska anmälas till Konkurransetsilsynet. Anmälningsskyldigheten gäller inte om de berörda företagen har en sammanlagd årsomsättning i Norge som understiger en miljard norska kronor eller om endast ett av de berörda företagen har en årlig omsättning i Norge som överstiger 100 miljoner norska kronor.¹²

Utöver den anmälningsplikt som föreskrivs i konkurrenseloven, har Konkurransetsilsynet vissa möjligheter att ålägga företag att anmäla koncentrationer som inte uppfyller nämnda omsättnings-trösklar. Ett sådant åläggande får meddelas om det finns skälig anledning att anta att koncentrationen skulle påverka konkurrensen eller om det finns särskilda skäl att utreda koncentrationen närmare. Ett åläggande ska meddelas senast tre månader räknat från det som kommer först av antingen att det slutliga avtalet om förvärvet har ingåtts eller att kontroll har förvärvats.¹³

Av konkurrenseloven följer att Konkurransetsilsynet också kan ålägga företag att anmäla minoritetsförvärv i företag. Ett åläggande får inte meddelas senare än tre månader efter det slutliga avtalet om förvärv av andelar.¹⁴

Företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälnings-skyldighet och förvärv av minoritetsandelar kan anmälas frivilligt till Konkurransetsilsynet för prövning.¹⁵

¹¹ 16 a § konkurrenseloven.

¹² 18 § första och andra stycket konkurrenseloven.

¹³ 18 § tredje stycket konkurrenseloven.

¹⁴ 18 § femte stycket konkurrenseloven.

¹⁵ 18 § sjätte stycket konkurrenseloven.

Konkurrensetilsynet får besluta om upplysningsplikt om företagskoncentrationer

I konkurrense-loven finns bestämmelser om upplysningsplikt. Konkurrensetilsynet får ålägga enskilda att lämna de upplysningar som tillsynet behöver för att kunna utföra sina uppgifter enligt lagen. Upplysningar kan krävas såväl skriftligt som muntligt. Ett åläggande kan riktas till såväl enskilda som grupper av företag.¹⁶ Med stöd av dessa bestämmelser har Konkurrensetilsynet ålagt företag på enskilda marknader att upplysa om samtliga företagskoncentrationer de ingår i, oavsett om de uppfyller tröskelvärdena för anmälan eller inte. Syftet med upplysningsplikten är att upptäcka och i förekommande fall begära in en anmälan om det finns misstankar om att den skulle kunna begränsa konkurrensen.¹⁷ Upplysningsplikten kan även omfatta minoritetsförvärv.

Bestämmelserna om upplysningsplikt tillämpas i fråga om sektorer som har en struktur och koncentration som motiverar ökad uppmärksamhet från konkurrenssynpunkt. Vanligtvis riktas sådana ålägganden till företag som har en särskilt stark marknadsställning eller som är verksamma på en oligopolistisk marknad.¹⁸ För närvarande gäller upplysningsplikt för vissa företag inom 13 olika sektorer.¹⁹

Ett åläggande om upplysningsplikt gäller för en viss tid, numera i två år. När tiden för åläggandet närmar sig sitt slut görs en ny utredning om marknadsförhållandena och om det finns skäl att meddela ett nytt åläggande.²⁰

Vi ger i det följande ett exempel från tillsynets beslutspraxis för att få en bild av hur upplysningsplikten används i praktiken. Exemplet gäller sektorn för elproduktion. Inom den sektorn har Konkurrense-

¹⁶ 24 § första stycket konkurrense-loven.

¹⁷ Konkurrensetilsynet, Upplysningsplikt for særskilde marknader, <https://konkurrensetilsynet.no/fusjoner-og-oppkjop-%c2%a716/opplysningsplikt-for-saerskilte-marknader/> (besökt 23-12-06). Jfr § 18 tredje stycket konkurrense-loven.

¹⁸ Se Norges bidrag till det 133:e mötet i OECD:s konkurrensskommitté den 10–16 juni 2020: OECD (2020). *Start-ups, killer acquisitions and merger control – Note by Norway*. DAF/COMP/wd(2020)21, s. 2 f.

¹⁹ Konkurrensetilsynet, Upplysningsplikt for særskilde marknader, <https://konkurrensetilsynet.no/fusjoner-og-oppkjop-%c2%a716/opplysningsplikt-for-saerskilte-marknader/> (besökt 23-12-06). Upplysningsplikt gäller för följande sektorer: drivmedel, elektricitetsproduktion, avfall, dagligvaruhandel, media, larmtjänster, tvätteri-verksamhet, trädgårdsprodukter, betong, bokföringssystem, sportartiklar, digitala marknadsplatser, och elbilsladdning.

²⁰ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-17, Minnesanteckning från möte med Konkurrensetilsynet den 22 februari 2024.

tilsynet ålagt sex företag upplysningsplikt.²¹ Ett av dessa företag är Statkraft AS.²² Företaget har omfattats av upplysningsplikt sedan i vart fall 2008. I det följande redogör vi för den upplysningsplikt som Statkraft har ålagts för åren 2023–2024.

Som grund för Statkrafts upplysningsplikt anges i åläggandet bland annat att kraftmarknaden präglas av hög ägarkoncentration, gemensamt ägda kraftverk och att kraftproducenterna direkt eller indirekt äger andra kraftproducenter. Med hänsyn till behovet av att kunna genomföra en effektiv tillsyn av konkurrensen på kraftmarknaden framhålls att det är nödvändigt att ålägga Statkraft upplysningsplikt.

Av åläggandet framgår att upplysningsplikten gäller för samtliga koncentrationer som innebär att Statkraft eller övriga företag i samma koncern förvärvar eller fusioneras med ett eller flera andra kraftverk eller företag som äger kraftverk. Upplysningsplikten gäller även för förvärv av minoritetsandelar i företag. Slutligen gäller upplysningsplikten också för företag som Statkraft direkt eller indirekt har ägarandelar i. Upplysningsplikten gäller dock inte förvärv av vissa solkraftverk.

Enligt åläggandet ska Statkraft lämna upplysningar så snart som möjligt och senast tre arbetsdagar efter det som kommer först av att avtalet har ingåtts eller att Statkraft tagit kontroll över företaget. Upplysningen ska innehålla en beskrivning av koncentrationen eller minoritetsförvärvet, parterna och tidpunkten för avtalet samt tidpunkten för genomförandet av koncentrationen eller förvärvet av minoritetsandelarna. Inom 15 arbetsdagar från det att upplysningen har lämnats ska Konkurransetilsynet varsla Statkraft om huruvida koncentrationen eller minoritetsförvärvet ska anmälas för prövning.

De beslut om upplysningsplikt som vi har tagit del av följer alla ungefär samma mönster som exemplet rörande Statkraft. Det som skiljer sig är skälen för att informationsplikten behövs inom den aktuella sektorn och gentemot företaget som beslutet riktar sig mot. I besluten rörande elbilsladdning anför Konkurransetilsynet exempelvis att marknaden kan delas i flera lokala marknader med hög koncentration. Marknaderna präglas också av inträdeshinder

²¹ Konkurransetilsynet, Upplysningsplikt för särskilde marknader, <https://konkurransetilsynet.no/fusjoner-og-oppkjop-%c2%a716/opplysningsplikt-for-sarskilde-marknader/> (besökt 23-12-06).

²² Konkurransetilsynets åläggande den 16 januari 2023 i dnr 2020/0454-4.

och förekomsten av vertikal integration. Förvärv som genomförs av någon av de fem nationellt verksamma aktörer som besluten riktar sig mot skulle kunna falla utanför anmälningsplikten om målföretaget är någon av de mindre lokala aktörerna. Dessa koncentrationer skulle likväl kunna ha negativa effekter på konkurrensen.²³

Det bör i sammanhanget noteras att varselfristen om 15 arbetsdagar är självpåtagen av Konkurrens tillsynen, det vill säga att den inte är reglerad i konkurrensloven eller i någon annan författning. Ett åläggande ska i alla händelser meddelas senast tre månader räknat från det som kommer först av antingen att det slutliga avtalet om förvärvet har ingåtts eller att kontroll har förvärvats.²⁴

5.2.3 Island

Regler om kontroll av företagskoncentrationer finns i samkeppnislög

I Island återfinns reglerna om koncentrationskontroll i den isländska konkurrenslagen, *samkeppnislög*.²⁵ Reglerna har likheter med de svenska reglerna om kontroll av företagskoncentrationer.

Det är den isländska konkurrensmyndigheten, *Samkeppniseftirlitið*, som har till uppgift att pröva och besluta i ärenden om företagskoncentrationer. Myndigheten får förbjuda en koncentration om den hindrar en effektiv konkurrens genom att skapa eller förstärka en dominerande ställning eller på annat sätt påtagligt snedvrider konkurrensen på marknaden. Vid bedömningen tas hänsyn till den tekniska och ekonomiska utvecklingen, om den är till fördel för konsumenterna och inte begränsar konkurrensen. Vid bedömningen tas också hänsyn till i vilken utsträckning den internationella konkurrensen påverkar det aktuella företags ställning. Slutligen tas hänsyn till om marknaden är öppen eller om marknadstillträde hindras.²⁶

I Island tillämpas ett system med anmälningsplikt, en möjlighet för konkurrensmyndigheten att ålägga om anmälan och frivilliga

²³ Konkurrens tillsynens beslut den 13 december 2023 i dnr 2022/0044-20, Tesla Norway AS - pålegg om upplysningsplikt vid företagssammanslutningar og minoritetsserverv, s. 2. Motsvarande beslut har fattats mot Circle K Norge AS, Recharge AS, Mer Norway AS och Eviny Elektrifisering AS.

²⁴ Jfr § 18 tredje stycket konkurrensloven.

²⁵ Reglerna finns i artiklarna 17–17g samkeppnislög.

²⁶ Artikel 17c samkeppnislög.

anmälningar om koncentrationer. För anmälningsplikt gäller att företagens sammanlagda omsättning på Island uppgår till minst tre miljarder isländska kronor och att minst två av de företag som deltar i koncentrationen har en årlig omsättning på Island om minst 300 miljoner isländska kronor vardera.²⁷ Konkurrensmyndigheten kan också besluta om åläggande i fråga om koncentrationer som inte uppfyller omsättningströsklarna. En förutsättning för ett åläggande är att de berörda företagens sammanlagda omsättning överstiger 1,5 miljarder isländska kronor per år. Ytterligare en förutsättning är att det finns en betydande sannolikhet för att koncentrationen, som redan har ägt rum, påtagligt kan minska den effektiva konkurrensen.²⁸ Slutligen kan parterna i en koncentration frivilligt underrätta myndigheten om en koncentration. Myndigheten ska då inom 15 arbetsdagar besluta om ett åläggande att anmäla, om det finns skäl för det.²⁹

Samkeppniseftirlitið får besluta om upplysningsplikt om företagskoncentrationer

I samkeppninslög föreskrivs att konkurrensmyndigheten, Samkeppniseftirlitið, får kräva att enskilda företag, grupper av företag och företagssammanslutningar lämnar alla uppgifter som behövs för att pröva enskilda ärenden. Konkurrensmyndigheten får också ålägga enskilda företag, grupper av företag och företagssammanslutningar att regelbundet lämna information som har betydelse för tillämpningen av lagen.³⁰ Möjligheten att meddela sådana ålägganden används i allmänhet efter det att en utredning eller ett ärende har avslutats. Det har i ett fall övervägts att besluta om upplysningsplikt om vissa företagskoncentrationer. Lagen har dock hittills inte använts för att ålägga någon att informera om koncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt.³¹

²⁷ Artikel 17a samkeppnislög.

²⁸ Artikel 17b samkeppnislög.

²⁹ Artikel 17b fjärde stycket samkeppnislög.

³⁰ Artikel 19 samkeppnislög.

³¹ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-16, E-postmeddelande från Samkeppniseftirlitið den 12 februari 2024.

5.2.4 Europeiska unionen

Reger om kontroll av företagskoncentrationer finns i koncentrationsförordningen

Koncentrationsförordning innehåller bestämmelser om anmälan och prövning av företagskoncentrationer som har gemenskapsdimension. För att en koncentration ska ha gemenskapsdimension tillämpas vissa omsättningströsklar.³² Om koncentrationen har gemenskapsdimension är kommissionen ensamt behörig att pröva koncentrationen. Förordningen innebär således att en koncentration inom EU inte behöver anmälas till flera konkurrensmyndigheter enligt nationell konkurrensrätt.

Anmälan av en koncentration med gemenskapsdimension görs till kommissionen. Kommissionen ska i en första fas av sin undersökning förklara om koncentrationen är förenlig med den gemensamma marknaden, med eller utan åtaganden, eller besluta att inleda en fördjupad undersökning. En sådan undersökning ska inledas om den anmälda koncentrationen ger anledning till allvarliga tvivel beträffande dess förenlighet med den gemensamma marknaden.³³ En fördjupad undersökning avslutas antingen genom att kommissionen förklarar att koncentrationen är förenlig med den gemensamma marknaden, med eller utan åtagande, eller att kommissionen förklarar att den inte är förenlig med den gemensamma marknaden, det vill säga ett förbud mot att genomföra den anmälda koncentrationen.³⁴ En koncentration ska förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden om den påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden eller en väsentlig del av den, i synnerhet till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks.³⁵

I koncentrationsförordningen finns bestämmelser som gör det möjligt för kommissionen att hänskjuta prövningen av en anmäld koncentration till medlemsstaternas konkurrensmyndigheter.³⁶ Hänskjutandet innebär att koncentrationen prövas enligt nationell rätt, exempelvis konkurrenslagen om koncentrationen hänskjuts till Sverige. En eller flera medlemsstater kan också begära att kom-

³² Artikel 1 i koncentrationsförordningen.

³³ Artikel 6.1–2 i koncentrationsförordningen.

³⁴ Artikel 8.1–3 i koncentrationsförordningen.

³⁵ Artikel 2.3 i koncentrationsförordningen.

³⁶ Artikel 9 i koncentrationsförordningen.

missionen ska undersöka om en koncentration som påverkar handeln mellan medlemsstater, trots att den saknar gemenskapsdimension, hotar att påtagligt hindra konkurrensen inom den eller de medlemsstater som framställer en sådan begäran.³⁷

Hänskjutandet innebär att koncentrationen provas enligt koncentrationsförordningen. Frågan om en koncentration som inte är anmälningspliktig enligt nationell rätt ska kunna hänskjutas till kommissionen har prövats i *Illumina*-ärendet. Frågan blev aktuell efter det att kommissionen hade prövat och förbjudit koncentrationen som var aktuell i ärendet efter hänskjutande från flera medlemsstater. EU-domstolen ansåg dock att tolkningen att koncentrationer skulle kunna hänskjutas till kommissionen för prövning oavsett om den nationella konkurrensmyndigheten är behörig att pröva den var en felaktig tolkning av koncentrationsförordningen.³⁸

Informationsplikt enligt DMA-förordningen

DMA-förordningen innehåller en skyldighet för grindvakter, vissa stora internetplattformar, att informera kommissionen om alla planerade koncentrationer om de samgående enheterna tillhandahåller centrala plattformstjänster eller andra tjänster inom den digitala sektorn eller möjliggör datainsamling. Detta gäller oavsett om koncentrationen har gemenskapsdimension och är anmälningspliktig eller om den omfattas av anmälningsplikt till någon nationell konkurrensmyndighet. Grindvakten ska informera kommissionen innan koncentrationen genomförs och efter ingåendet av avtalet, tillkännagivandet av det offentliga budet eller förvärvet av en kontrollerande andel.³⁹ Kommissionen ska sedan underrätta medlemsstaternas behöriga myndigheter, i Sverige Konkurrensverket, och årligen offentliggöra en förteckning över de koncentrationer som den har informerats om.⁴⁰ Medlemsstaternas behöriga myndigheter får använda informationen för att begära att kommissionen undersöker koncentrationen enligt koncentrationsförordningen.⁴¹ Av skälen till DMA-förordningen framgår att syftet med

³⁷ Artikel 22 i koncentrationsförordningen.

³⁸ Mål C-611/22 P, *Illumina mot kommissionen*, EU:C:2024:677, punkt 218.

³⁹ Artikel 14.1 i DMA-förordningen.

⁴⁰ Artikel 14.4 i DMA-förordningen.

⁴¹ Artikel 14.5 i DMA-förordningen.

bestämmelserna dels är att hålla förteckningen över grindvaktstjänster aktuell, dels att övervaka trender inom den digitala sektorn. Informationen sägs vidare kunna användas inom koncentrationskontrollen inom medlemsstaterna och hos kommissionen.⁴²

5.3 Utvärdering av behovet av att införa informationsplikt

Bedömning: Det finns behov av att införa en plikt att informera om företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt enligt konkurrenslagen.

Skälen för vår bedömning

Några utgångspunkter för vår utvärdering av behovet

Den fråga som vi ska utvärdera i det följande är om det finns ett behov av information om företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt. Behovet beror på i vilken utsträckning dagens system för koncentrationskontroll inte fångar upp eller kan fånga upp koncentrationer som är ägnade att påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. En plikt att informera syftar nämligen till att förse Konkurrensverket med information om koncentrationer som inte är anmälningspliktiga, men där verket med tillämpning av dagens regler skulle kunna ålägga en part i koncentrationen att göra en anmälan.⁴³

Betydelsen av omsättningströsklar för koncentrationskontrollen

I Sverige tillämpas omsättningströsklar för att avgöra vilka koncentrationer som ska anmälas till Konkurrensverket för prövning.⁴⁴ Trösklarna syftar till att identifiera de koncentrationer som har potential att påverka konkurrensen på någon marknad.⁴⁵ Eftersom

⁴² Skäl 71 i DMA-förordningen.

⁴³ 4 kap. 7 § 1 konkurrenslagen.

⁴⁴ Jfr 4 kap. 6 § konkurrenslagen.

⁴⁵ Prop. 2007/08:135 s. 201.

kontrollen är framåtsyftande, är det svårt att på något annat sätt förutsäga vilka koncentrationer som skulle kunna ha negativa effekter på konkurrensen.

Trösklarna skapar förutsebarhet för företagen. Det är viktigt då koncentrationer ofta genomförs under tidspress och kan behöva anmälas och godkännas i ett flertal jurisdiktioner. Nackdelen med trösklarna ur konkurrensmyndighetens synvinkel är att de leder till ett stort antal prövningar som inte föranleder någon åtgärd, det vill säga som inte bedöms ha någon påverkan på konkurrensen.⁴⁶

Omsättningströsklarnas träffsäkerhet

Det genomförs många företagskoncentrationer som träffas av omsättningströsklarna och som inte har några nämnvärda negativa effekter på förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens. Under perioden 2019–2023 har Konkurrensverket handlagt 494 anmälningar om koncentrationer. Nästintill samtliga anmälningar har lämnats utan åtgärd.⁴⁷

Om ett företag med en stor marknadsandel förvärvar många småföretag vars omsättning understiger 200 miljoner kronor, kan företaget över tid få en position som innebär att konkurrensen på marknaden påtagligt hämmas.⁴⁸ Sådana koncentrationer omfattas inte av anmälningsplikt.⁴⁹ Omsättningströsklarna träffar inte heller förvärv av företag som har ett högt värde, men låg omsättning.⁵⁰

Inom den digitala sektorn har det uppmärksamats att det finns förvärv där stora företag har köpt mindre konkurrenter som har haft en mycket låg omsättning, men till ett högt pris.⁵¹ Enligt Konkurrensverket kan det vara fråga om företag som har affärsmodeller som använder sig av unika data i sin verksamhet eller har utvecklat en unik tjänst, men där företagets omsättning inte reflekterar vilken betydelse företaget har för konkurrensen på marknaden. Exempelvis kan så vara fallet när ett företag köper upp en konkurrent eller

⁴⁶ Prop. 2007/08:135 s. 202.

⁴⁷ Statistik finns på: Konkurrensverket, <https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/lagar-och-regler/forvarv/statistik-om-forvarv/#anchor1> (besökt 2024-02-07).

⁴⁸ Jfr tröskeln i 4 kap. 6 § 2 konkurrenslagen.

⁴⁹ Konkurrensverket kan dock begära in en anmälan i dessa fall, jfr 4 kap. 7 § konkurrenslagen.
⁵⁰ I exempelvis Tyskland har detta lett till att anmälningsplikten även gäller för förvärv där motprestationen överstiger 400 miljoner euro, § 35(1a) GWB.

⁵¹ Ett exempel är förvärvet av Instagram genom Facebook/Meta, som inte var anmälningspliktig hos kommissionen.

potentiell konkurrent för att undvika att den på sikt blir en stark konkurrent. Ett förvärv av ett sådant företag kan till exempel göras i syfte att avveckla det och därmed minska konkurrensen på marknaden (så kallade *killer acquisitions*). Ett annat exempel är företag som har som strategi att bygga upp eller befästa sin marknadsposition med att göra förvärv som syftar till att bygga ett ekosystem av komplementära produkter eller tjänster vilka gör att företagets huvudprodukt eller huvudservice inte blir lika konkurrensutsatt.⁵² Sådana strategiska förvärv riskerar att inte fångas upp i nuvarande koncentrationskontroll.⁵³

Omsättningströsklarna har med andra ord en begränsad träffsäkerhet som i sig innebär att det kan uppstå koncentrationer som inte blir föremål för den förhandskontroll som syftar till att motverka hinder mot en effektiv konkurrens på marknaden. Mot den bakgrunden bedömer vi det kan finnas ett informationsbehov om företagskoncentrationer som inte omfattas av den lagreglerade anmälningsplikten hos Konkurrensverket.

Begränsningar i befintliga informationskällor

Att de trösklar som gäller för anmälningsplikt inte fångar upp konkurrensskadliga företagskoncentrationer betyder inte i sig att det finns ett behov av att införa en skyldighet för företag att informera om framtida koncentrationer. Frågan är därför om Konkurrensverket kan få informationen på något annat sätt för att kunna ingripa mot koncentrationer som är problematiska från konkurrenssynpunkt. I den delen undersöker vi i vad mån verket kan få tillräcklig information om konkurrensskadliga, men inte anmälningspliktiga, koncentrationer genom mediebevakning, tips och klagomål eller information som lämnas inom ramen för associationsrättslig lagstiftning.

⁵² Ett exempel är det anmälda förvärvet av Etraveli genom Booking, som förbjöds av kommissionen. Se ärende M.10615, Booking Holdings / Etraveli Group, kommissionsbeslut den 25 september 2023.

⁵³ Konkurrensverket (2021). *Konkurrens och tillväxt inom e-handeln*. Rapport 2021:3, s. 165 f.

Konkurrensverket kan genom sedvanlig *mediebevakning* få information om förvärv eller sammanslagningar av företag som kan vara intressanta från konkurrenssynpunkt. Ett exempel på detta gäller ett förvärv inom sektorn för digitala parkeringstjänster.⁵⁴

Verket kan också få *tips och klagomål* från kunder eller konkurrenter till de berörda företagen i koncentrationen. Här utgör ett förvärv inom sektorn för betongprodukter för vatten och avlopp ett exempel på när kunder har uppmärksammat verket på en koncentration som inte omfattas av anmälningsplikt.⁵⁵

Den information som Konkurrensverket får del av genom mediebevakning och tips och klagomål har ett inneboende urvalsproblem. Informationen är beroende av att någon engagerar sig i frågan, exempelvis en kund, en konkurrent eller en journalist. Vidare kan det också vara så att en kund som står i beroendeställning till något av de företag som omfattas av koncentrationen inte vågar uppmärksamma verket på koncentrationens effekter för kundens del av rädsla för att få sämre affärsvillkor. Sekretess gäller nämligen inte hos verket för uppgift i anmälan eller utsaga från enskild i ärenden som rör koncentrationer.⁵⁶ Följden blir således att endast information om vissa koncentrationer kommer till verkets kännedom. Det är omöjligt att veta om det är just dessa koncentrationer som bör bli föremål för prövning från konkurrenssynpunkt.

Konkurrensverket kan också få information om koncentrationer inom ramen för anmälningar som görs enligt *associationsrättslig lagstiftning*. Som exempel kan nämnas att det finns en skyldighet för aktiebolag att anmäla fusioner och delningar till Bolagsverket för registrering enligt aktiebolagslagen (2005:551). Vid en fusion eller delning ska det upprättas en plan som ska ges in till Bolagsverket för registrering och kungörande i Post- och inrikes tidningar. Bolagsverkets tillstånd krävs för att genomföra planen. Verket ska avslå en ansökan om tillstånd bland annat om fusionen eller delningen har förbjudits enligt konkurrenslagen eller koncentrationsförordningen.⁵⁷ Även för andra associationsformer finns regler om registrering och

⁵⁴ Konkurrensverkets beslut den 23 mars 2020 i dnr 698/2019, Easypark AB / Interleone Holding AB.

⁵⁵ Konkurrensverkets beslut den 6 april 2022 i dnr 178/2022, S:t Eriks AB / Meag VA-System AB.

⁵⁶ Jfr 30 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

⁵⁷ 23 kap. 20 och 21 §§ samt 24 kap. 22 och 23 §§ aktiebolagslagen. Bolagsverket prövar också bland annat om planen har godkänts i behörig ordning, om den strider mot lag eller annan författning eller mot bolagsordningen.

tillstånd för att genomföra fusionsplaner eller delningar som i princip motsvarar dem som omfattas av aktiebolagslagen.⁵⁸

Den information som Konkurrensverket kan få del av från en kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar om till exempel en fusionsplan begränsar sig till uppgifter om bland annat bolagets identitet, vederlag för fusionen, tidpunkt och övriga villkor för utlämnande av fusionsvederlaget.⁵⁹ Utifrån kungörelsen är det svårt, om ens möjligt, att få några relevanta upplysningar som har med företagens verksamhet på marknaden att göra.

Begränsningar i möjligheterna att inhämta behövlig information med stöd av befintlig lagstiftning

I det följande undersöker vi om Konkurrensverket kan få behövlig information genom tillämpning av konkurrens- eller uppgiftsskyddslagen.

I *konkurrenslagen* finns en generell möjlighet för Konkurrensverket att ålägga företag och andra att lämna den information som verket behöver för att tillämpa lagen, till exempel för koncentra-tionskontroll.⁶⁰ Uppgiftsskyldigheten gäller för utredning av enskilda ärenden, inte för allmänt informationsinhämtande om hur marknader fungerar. Befogenheten gäller för det utredningsmaterial som be-hövs. Av detta följer att materialet måste ha relevans för den pröv-ning som är i fråga.⁶¹

Med stöd av *uppgiftsskyddslagen* kan Konkurrensverket från företag och andra inhämta de uppgifter om marknads- och konkur-rensförhållanden som verket behöver för att främja en effektiv kon-kurrens i privat verksamhet.⁶² Uppgiftsskyldigheten är långtgående. Den innebär i princip att företag och andra är skyldiga att lämna de uppgifter som verket behöver för att bedöma en marknads funktions-sätt.⁶³ Uppgiftsskyldigheten omfattar inte utredning i enskilda

⁵⁸ Sådana regler finns i sparbankslagen (1987:619), lagen (2004:297) om bank- och finansierings-rörelse, försäkringsrörelselagen (2010:2043), lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar och lagen (2019:742) om tjänstepensionsföretag.

⁵⁹ 23 kap. 7 § aktiebolagslagen.

⁶⁰ 5 kap. 1 § första stycket 1 konkurrenslagen.

⁶¹ Prop. 1992/93:56 s. 197. Se C Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). Konkurrenslagen. JUNO, version 3, kommentaren till 5 kap. 1 §.

⁶² 1 § uppgiftsskyddslagen.

⁶³ Prop. 2009/10:218 s. 15–17.

ärenden som rör tillämpningen av konkurrenslagen.⁶⁴ Enligt förarbetena till uppgiftsskyldighetslagen är det dock inget som hindrar att den används i mer konkreta ärenden som rör ett visst eller vissa företag och som inte rör handläggning enligt konkurrenslagen.⁶⁵

Varken konkurrenslagen eller uppgiftsskyldighetslagen har tillämpats för att ålägga ett företag att lämna information om framtida koncentrationer. Vi kan därför inte utesluta att lagarna kan tillämpas för detta ändamål, exempelvis om det behövs för att analysera och övervaka hur konkurrensen fungerar på en viss marknad. Samtidigt vill vi också peka på att det mellan dessa lagar finns ett glapp. Konkurrenslagen tillämpas i enskilda ärenden som gäller ett visst förfarande eller en viss koncentration. Uppgiftsskyldighetslagen tillämpas för att Konkurrensverket i sin konkurrensfrämjande verksamhet ska få en allmän bild av konkurrensförhållandena inom en viss verksamhet eller sektor. Informationsplikten syftar till att verket ska kunna få information om koncentrationer som äger rum på marknader där förutsättningarna för en effektiv konkurrens är begränsade *för att* kunna ålägga företaget att anmäla koncentrationen till verket för prövning. Den information om koncentrationer som det är fråga om här skulle därmed kunna anses för konkret för att begära in den med stöd av uppgiftsskyldighetslagen, men inte konkret nog för en begäran med stöd av konkurrenslagen. Informationsplikten ligger med andra ord så pass nära verkets tillsynsuppgifter att vi bedömer att den bör regleras särskilt.⁶⁶

Sammanfattande bedömning av behovet

De omsättningströsklar som tillämpas för anmälningsplikt skapar å ena sidan förutsebarhet för företagen. Å andra sidan leder anmälningsplikten till ett stort antal anmälningar som inte leder till någon åtgärd från Konkurrensverkets sida. Måhända kan det bero på att anmälningsplikten i sig innebär att företagen drar sig för att göra för-

⁶⁴ 2 § uppgiftsskyldighetslagen.

⁶⁵ Prop. 2009/10:218 s. 27.

⁶⁶ En informationsplikt om företagsförvärv fanns i 1982 års konkurrenslag (1982:729). Enligt 27 § kunde Näringsfrihetsombudsmannen, om det behövdes för en prövning enligt lagen och det förelåg särskilda skäl, ålägga en viss näringsidkare att göra anmälan innan denne sluter avtal om företagsförvärv. Anmälningsskyldigheten gällde för en viss tid, högst ett år. Informationsplikten utmönstrades med 1993 års konkurrenslag (1993:20).

värv eller sammanslagningar som kan ifrågasättas från konkurrenssynpunkt. Med andra ord kan anmälningssplikten ha en preventiv effekt.

Omsättningströsklarnas träffsäkerhet har vissa begränsningar när det gäller att identifiera koncentrationer som kan skada konkurrensen i framtiden. Utifrån hur koncentrationskontrollen är utformad i Sverige kan det alltså finnas koncentrationer som inte blir föremål för kontroll, trots att ett ingripande mot koncentrationen skulle vara befogat från konkurrenssynpunkt.

Den information som Konkurrensverket kan få genom mediebevakning, tips och klagomål och den information som lämnas i anmälningar enligt associationsrättslig lagstiftning tillgodoser inte det behov verket har för att på ett effektivt sätt kunna ta ställning till vilka koncentrationer som ska anmälas till verket för prövning. Det kan förvisso inte uteslutas att konkurrenslagen och uppgiftsskyldighetslagen kan tillämpas för att få information om framtida koncentrationer. Vi anser dock att en informationsplikt har ett så nära samband med verkets myndighetsutövande uppgifter att den bör regleras särskilt. En plikt att informera om koncentrationer är ett mer träffsäkert och effektivt verktyg för att fånga upp koncentrationer som inte omfattas av anmälningssplikt där företagen har en hög omsättning i Sverige, men där kravet på att omsättningen i minst två av de berörda företagen inte uppgår till 200 miljoner kronor. En reglering tillgodoser också de rättssäkerhetskrav som bör ställas på lagstiftning av det här slaget. Vi bedömer således att det finns behov att införa en plikt att informera om koncentrationer som inte omfattas av anmälningssplikt enligt konkurrenslagen.

5.4 Informationspliktens utformning

5.4.1 Konkurrensverket får ålägga om informationsplikt

Förslag: Om det behövs för att tillämpa reglerna om anmälningsskyldighet i konkurrenslagen, ska Konkurrensverket få ålägga ett företag att lämna följande information till verket:

1. uppgift om vilka parter som deltar i företagskoncentrationen,
2. en beskrivning av koncentrationen,

3. uppgift om tidpunkten för den rättshandling som ligger till grund för koncentrationen, och
4. uppgift om tidpunkten för genomförandet av koncentrationen.

Konkurrensverket ska i åläggandet ange vilken verksamhet som informationsplikten omfattar.

Ett åläggande får inte avse en längre tidsperiod än två år.

Ett åläggande om informationsplikt får förenas med vite.

Skälen för våra förslag

Utgångspunkter för förslagens utformning

En utgångspunkt för hur förslaget bör utformas är att Konkurrensverket bör kunna använda den information som lämnas för att sedan kunna bedöma om det finns anledning att ålägga en part i företagskoncentrationen att anmäla den till verket för prövning. Det finns två förutsättningar som måste vara uppfyllda för att Konkurrensverket ska kunna meddela ett anmälningstilläggande. För det första krävs att företagens sammanlagda omsättning i Sverige föregående räkenskapsår överstiger en miljard kronor. Informationsplikten bör således begränsas till koncentrationer som träffas av omsättningströskeln. För det andra krävs att åläggandet är påkallat av särskilda skäl. Kravet på särskilda skäl har betydelse för bedömningen av vilka marknader och företag som bör vara aktuella för ett åläggande om informationsplikt.

En viktig fråga är därmed vad som avses med särskilda skäl. Av förarbetena till 1993 års konkurrenslag (1993:20) framgår att frågan bör bedömas mot bakgrund av de samhällsekonomiska och konsumentpolitiska intressen som lagen ska slå vakt om. Exempelvis torde det enligt förarbetena kunna vara fallet om företagen tillsammans får en hög marknadsandel på en relevant marknad eller om det företag som förvärvas är en viktig leverantör av en insatsvara uppströms eller en betydelsefull kund eller försäljningskanal nedströms. Hit hör enligt förarbetena också så kallade successiva förvärv, där ett starkt företag undan för undan förvärvar mindre företag, eller förvärv vid duopolsituationer där även mindre företagsförvärv kan vara starkt negativa från konkurrenssynpunkt. Ett annat exempel

som tas upp i förarbetena är att ett starkt företag på en koncentrerad marknad, med mycket få små företag, förvärvar ett enstaka litet ny-etablerat företag i syfte att förhindra framtida konkurrens. Sist-nämnda typ av förvärv anses i förarbetena inverka mycket negativt på andra presumtiva företags vilja att etablera sig på marknaden till allvarlig skada för konkurrenstrycket.⁶⁷

Förutsättningar för ett åläggande om informationsplikt

Av utgångspunkterna ovan följer att ett åläggande om informationsplikt behöver anknyta till förutsättningarna för ett beslut om anmälningssåläggande och de särskilda skäl som krävs för ett sådant åläggande. Det som framträder i förarbetena om särskilda skäl är att företagskoncentrationer som äger rum på marknader där konkurrensen redan är försvagad eller där det finns risk för att den kommer att försvagas till följd av hur marknaden utvecklas kan behöva granskas av Konkurrensverket. En plikt att informera om koncentrationer bör således riktas till företag som är verksamma på en marknad som har en sådan struktur eller koncentrationsgrad att de koncentrationer som genomförs där kan hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens. Av betydelse för informationsplikten är därmed också det aktuella företagets ställning och styrka på marknaden. Det bör vara en fråga för Konkurrensverket att i ett åläggande om informationsplikt ange vilka omständigheter som ligger till grund för beslutet.

Det kan konstateras att de beslut om upplysningsplikt från Norge som vi har undersökt knyter an till samma typer av marknadsförhållanden som de som är relevanta för bedömningen av om det finns särskilda skäl för ett anmälningssåläggande. Inom sektorn för kraftproduktion nämns bland annat hög ägarkoncentration, gemensamt ägande och vertikal integration. Inom sektorn för elbils-laddning nämns att förvärv av mindre lokala aktörer genom någon av de nationella aktörerna på marknaden skulle kunna leda till negativa effekter på konkurrensen.⁶⁸

⁶⁷ Prop. 1996/97:82 s. 8–14 och 16. Bestämmelserna om åläggande att anmäla företagskoncentrationer har förts över till konkurrenslagen från 1993-års konkurrenslag med vissa språkliga och redaktionella ändringar, se prop. 2007/08:135 s. 267. Se även Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). Konkurrenslagen. JUNO, version 3, kommentaren till 4 kap. 7 §.

⁶⁸ Se avsnitt 5.2.2.

Den utredningsbörda som läggs på Konkurrensverket bör också stå i proportion till den börda informationsplikten innebär för företagen. Som framgår nedan föreslår vi att informationen ska vara relativt begränsad, särskilt i jämförelse till vad som krävs vid en anmälan av en koncentration. Det bör exempelvis inte krävas att Konkurrensverket slutligen definierar relevanta marknader eller skadeteorier som skulle kunna tillämpas i fråga om de koncentrationer som informationsplikten omfattar. Sådana utredningar är dels mycket resurskrävande att genomföra, dels är det svårt att nå slutliga resultat när bedömningen inte gäller en konkret koncentration. Några sådana krav ställs inte heller i norsk rätt.

Informationsplikten bör inte avgränsas till vissa sektorer

En fråga som vi ska undersöka enligt våra direktiv är om informationsplikten ska vara avgränsad till vissa sektorer. Om så är fallet ska vi föreslå hur dessa kan fastställas. I den delen gör vi följande bedömning.

Konkurrensverket har genom sin rättstillämpande och konkurrensfrämjande verksamhet god kännedom om vilka sektorer av Sveriges ekonomi som inte kännetecknas av en fungerande konkurrens. Vi bedömer att verket har bäst förutsättningar för att avgöra i vilka fall som verket har behov av information för att kunna fullgöra sina konkurrensvårdande uppgifter. Att i lagstiftningen på förhand rikta informationsplikten mot vissa sektorer ger dålig träffsäkerhet. En sektor består i allmänhet av flera undersektorer och i sin tur av flera marknader. Som exempel kan nämnas att sektorn för finansiella tjänster omfattar bank- och försäkringssektorn.⁶⁹ Banksektorn kan i sin tur delas in i olika marknader för utlåning, inlåning, kapitalplacering och så vidare. Konkurrensförhållandena på utlåningsmarknaden, exempelvis för bostadskrediter, är sannolikt inte desamma som på inlåningssidan. Sedan kan det också finnas sektorer som överlappar varandra. Även en glidning mellan olika branscher kan ske över tid. Att mot den bakgrunden och på förhand slå fast vilka sektorer som bör omfattas av informationsplikt riskerar att överskölja Konkurrensverket med infor-

⁶⁹ Jfr 1 kap. 3 § lagen (2006:531) om särskild tillsyn över finansiella konglomerat där den finansiella sektorn delas i bank- och värdepapperssektorn och försäkringssektorn.

mation om koncentrationer som inte är problematiska från konkurrenssynpunkt. Det lägger också en börda på företagen. Informationsplikten ger företagen merarbete och skapar osäkerhet kring genomförandet av koncentrationer som inte är anmälningsspliktiga. Den dåliga träffbilden tillsammans med merarbetet och osäkerheten för företagen talar mot att i lag eller annan författning ange i vilka sektorer en informationsplikt ska gälla. Mot bakgrund av det anförda lämnar vi inget förslag om att avgränsa informationsplikten till vissa sektorer. Det bör vara en fråga för Konkurrensverket att i det enskilda fallet bedöma vilka sektorer och vilka företag som bör omfattas av informationsplikt.⁷⁰

Informationspliktens innehåll

Kravet på företagets informationslämnande bör ses mot bakgrund av de skäl som ligger till grund för informationsplikten. De uppgifter som företaget lämnar bör vara tillräckliga för att Konkurrensverket ska kunna bedöma om det finns behov av att meddela ett anmälningssåläggande.

Av norsk beslutspraxis framgår att informationsplikten omfattar en beskrivning av företagskoncentrationen, parterna och tidpunkten för avtalet samt tidpunkten för genomförandet av koncentrationen. Den information som grindvakterna ska lämna till kommissionen enligt DMA-förordningen är inte heller särskilt omfattande. Informationen ska innefatta

[...] en redogörelse för de företag som berörs av koncentrationen, deras årsomsättning inom unionen och globalt, deras verksamhetsområde, inbegripet verksamheter som är direkt relaterade till koncentrationen, och avtalets transaktionsvärde eller en uppskattning av detta, tillsammans med en sammanfattning av koncentrationen, inbegripet dess art och syfte, samt en förteckning över de medlemsstater som berörs av koncentrationen.⁷¹

Informationsplikten enligt såväl norsk beslutspraxis som DMA-förordningen är klart mindre betungande än en anmälan av en koncentration. Vi bedömer att det informationskrav som bör ställas

⁷⁰ Se exempelvis Konkurrensetillsynets beslut den 13 december 2023 i dnr 2022/0044-20, Tesla Norway AS - pålegg om upplysningsplikt ved foretakssammenslutninger og minoritetsserverv, s. 1.

⁷¹ Artikel 14.2 i DMA-förordningen.

bör ligga i linje med de krav som ställs i norsk beslutspraxis och DMA-förordningen. Informationskravet bör omfatta uppgift om parterna i koncentrationen, en beskrivning av koncentrationen och tidpunkten för den rättshandling som ligger till grund för koncentrationen samt tidpunkten för dess genomförande. Det närmare innehållet i informationskravet bör kunna utvecklas i ett allmänt råd från Konkurrensverket.

Informationsplikten ska gälla i högst två år i taget

Informationsplikten kommer att träffa företag som är verksamma på marknader där företagskoncentrationer kan leda till konkurrensproblem. En marknad är emellertid inte statisk. Även om det finns hinder för en effektiv konkurrens som motiverar informationsplikt kan hindren förändras över tid. Ett åläggande om informationsplikt kan därför behöva omprövas. Om problemen ökar kan det finnas skäl att behålla informationsplikten, om de minskar kan det motivera att den ändras eller att den helt upphör att gälla. De beslut om upplysningsplikt som meddelas i Norge gäller i allmänhet för en tid av två år. Därefter fattar konkurrensmyndigheten ett nytt beslut, med beaktande av hur konkurrensen på marknaden ser ut. Vi föreslår att frågan om omprövning bör regleras på motsvarande sätt, det vill säga att en tvåårsfrist bör gälla för ett åläggande om informationsplikt. Fristen bör regleras i lag.

Frågor om informationsplikt regleras i konkurrenslagen

Syftet med ett åläggande om informationsplikt är att Konkurrensverket ska kunna fånga upp företagskoncentrationer som kan vara ägnade att hämma utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det. Tanken är alltså att verket, med informationen som grund, på ett enklare och mer träffsäkert sätt än i dag ska kunna initiera ett anmälningsåläggande. Informationsplikten kommer med andra ord att underlätta för verket att utföra sina uppgifter enligt konkurrenslagen, det vill säga att ingripa mot konkurrensskadliga koncentrationer. Frågor om informationsplikt bör därför regleras i konkurrenslagen.

Ett åläggande om informationsplikt får förenas med vite

Enligt nuvarande ordning får Konkurrensverket förena beslut om att ett företag ska anmäla en koncentration med vite.⁷² Vitet syftar till att säkerställa att företaget faktiskt följer anmälningsskyldigheten. Av samma skäl bör även beslut om informationsplikt kunna förenas med vite.

5.4.2 När informationen ska lämnas

Förslag: Information om en företagskoncentration ska få lämnas så snart ett företag kan visa att de avser att genomföra en koncentration. Informationen ska lämnas innan företagskoncentrationen genomförs.

Skälen för vårt förslag: Vid bedömningen av frågan om när informationen ska lämnas bör det beaktas att det med ett åläggande att anmäla en företagskoncentration följer ett förbud mot att genomföra den under den tid som Konkurrensverket handlägger anmälan.⁷³ Därtill bör det också beaktas att ett förbud mot koncentrationen innebär att de rättshandlingar som ligger till grund för eller som utgör en del av den därefter blir ogiltiga.⁷⁴ Konsekvenserna av ett åläggande att anmäla och ett eventuellt senare förbud kan med andra ord vara mycket stora för företag och andra berörda i koncentrationen. Företagen bör således ha ett intresse av att den information som krävs lämnas innan koncentrationen genomförs, det vill säga att informationen senast lämnas vid tidpunkten för avtalet, tillkännagivandet av det offentliga budet eller förvärvet av den kontrollerande andelen.⁷⁵ Informationen kan också lämnas tidigare. Inget hindrar att företaget lämnar informationen så snart det kan visa att en part eller någon annan medverkande avser att genomföra koncentrationen. Tidpunkten för informationsskyldigheten bör därmed vara densamma som för anmälningspliktiga koncentrationer.⁷⁶

⁷² 6 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen.

⁷³ 4 kap. 12 och 13 a §§ konkurrenslagen.

⁷⁴ 4 kap. 3 § konkurrenslagen.

⁷⁵ Jfr artikel 14.1 i DMA-förordningen.

⁷⁶ Jfr 4 kap. 10 § konkurrenslagen.

5.4.3 Tidsfrister, fullföljdsförbud och verkställighet av fusions- och delningsplaner

Förslag: Om Konkurrensverket har fått information om en företagskoncentration till följd av ett åläggande om informationsplikt, ska verket inom 15 arbetsdagar antingen meddela ett anmälningsåläggande eller besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd. Tidsfristen ska räknas från den dag verket fick del av informationen.

Ett fullföljdsförbud ska gälla under den 15-dagarsfristen. Förbudet ska dock upphöra att gälla om verket inom tidsfristen har beslutat att lämna koncentrationen utan åtgärd. Om verket under tidsfristen har beslutat om ett anmälningsåläggande, ska förbudet gälla till dess verket har beslutat att lämna koncentrationen utan åtgärd.

Reglerna om fullföljdsförbud ska ändras redaktionellt.

Bedömning: När Konkurrensverket har fått information om en företagskoncentration som utgörs av en fusion eller en delning påbörjas en prövning enligt konkurrenslagen som utgör hinder för att bevilja en ansökan om att verkställa fusions- eller delningsplanen enligt aktiebolagslagen med flera associationsrättsliga författningar.

Skälen för vårt förslag och vår bedömning

En tidsfrist för anmälningsåläggande

Från företagens utgångspunkt medför en skyldighet att informera om företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt en osäkerhet om koncentrationen kan genomföras på det sätt som har planerats. Av förutsebarhetsskäl bör det därför övervägas om det ska föreskrivas någon tidsfrist för att Konkurrensverket ska få meddela ett anmälningsåläggande.

Av norsk beslutspraxis framgår att myndigheten inom 15 arbetsdagar ska informera om huruvida det finns betänkligheter mot koncentrationen. Myndigheten har sedan tre månader på sig att ingripa med ett åläggande om anmälan. Tremånadersfristen räknas från det som kommer först av antingen tidpunkten för det slutliga avtalet

om förvärvet eller tidpunkten för förvärvet av kontroll. Av såväl isländsk som dansk rätt (nu bortser vi från att informationsplikt inte tillämpas i praktiken på Island och att det inte tycks finnas några sådana möjligheter i Danmark) följer att ett åläggande om anmälan ska meddelas senast inom 15 arbetsdagar från det att myndigheten har fått kännedom om koncentrationen. Med andra ord inträder någon form av preklusion om eventuella åtgärder inte tillkännages inom viss tid i Norge, Island och Danmark.

Konkurrenslagen saknar motsvarande regler. Den yttersta gränsen för att meddela ett förbud eller ett åläggande om en koncentration är två år räknat från dess uppkomst.⁷⁷ Det gäller oavsett om Konkurrensverket har känt till den eller ej.

Det är ett rimligt krav att Konkurrensverket så snart som möjligt ger det företag som har informerat om en koncentration ett besked om huruvida ett ingripande är aktuellt. Som framgår av norsk rätt ska eventuella betänkligheter meddelas inom 15 arbetsdagar. Ett åläggande att anmäla ska därefter meddelas inom tre månader, räknat från tidpunkten för avtalet eller förvärvet av kontroll. I Island och Danmark ska ett åläggande att anmäla meddelas inom 15 arbetsdagar från det att konkurrensmyndigheten har fått kännedom om koncentrationen. Vi bedömer att en tidsfrist om 15 arbetsdagar bör vara tillräcklig för att verket ska kunna ta ställning till huruvida koncentrationen ska anmälas till verket för prövning. Förslaget grundar sig på att informationsplikten vilar på förutsättningen att koncentrationen äger rum på en marknad som präglas av svagt konkurrenstryck eller där det finns risk att konkurrensen kommer att försvagas till följd av hur marknaden utvecklas. I tydlighetens intresse vill vi understryka att tidsfristen enbart gäller koncentrationer som anmäls till verket till följd av ett åläggande om informationsplikt. I övriga fall gäller som tidigare att den yttersta gränsen för verket att ingripa med förbud eller åläggande mot en koncentration är två år räknat från dess uppkomst.⁷⁸

⁷⁷ 4 kap. 13 § konkurrenslagen.

⁷⁸ 4 kap. 13 § andra stycket konkurrenslagen.

Fullföljdsförbud

Enligt konkurrenslagen gäller ett fullföljdsförbud för företagskoncentrationer som anmäls till Konkurrensverket. Förbudet gäller från det att en fullständig anmälan har kommit in till verket till dess att verket fattar beslut om den anmälda koncentrationen.⁷⁹ Frågan är då om det med ett åläggande om informationsplikt också bör följa ett fullföljdsförbud för de koncentrationer som omfattas av åläggandet.

Fullföljdsförbudet syftar till att säkerställa en effektiv förhandskontroll av företagskoncentrationer. Förbudet innebär att parterna i koncentrationen inte får vidta några åtgärder som bidrar till en varaktig förändring av kontrollen av det företag som förvärvas efter de att koncentrationen har anmälts till Konkurrensverket.⁸⁰ Att överta aktierna i företaget är ett exempel på en åtgärd som omfattas av förbudet.

Ett åläggande om informationsplikt omfattar koncentrationer som äger rum på marknader där konkurrensen redan är försvagad eller där det finns risk för att den kommer att försvagas till följd av hur marknaden utvecklas. Sannolikheten för att verket ska meddela ett anmälningsåläggande i fråga om sådana koncentrationer är därmed högre än för andra koncentrationer som faller utanför anmälningsplikten. För att säkerställa en effektiv koncentrationskontroll bör det vara berättigat att ett fullföljdsförbud gäller även för koncentrationer som omfattas informationsplikt.

Fullföljdsförbudet bör gälla under den 15-dagarsfrist som står till verkets förfogande för att besluta ett anmälningsåläggande. Förbudet bör dock upphöra att gälla om verket tidigare under 15-dagarsfristen har beslutat att lämna koncentrationen utan åtgärd. Om verket under tidsfristen har beslutat om ett anmälningsåläggande, bör förbudet gälla till dess verket har beslutat att lämna koncentrationen utan åtgärd. Förslaget innebär att förbudet även gäller i tiden från det att 15-dagarsfristen har löpt ut till dess anmälan kommer in till verket och fristen för särskild undersökning inleds, vilket annars inte hade varit fallet.

Fullföljdsförbudet för informationspliktiga koncentrationer bör ha samma innehåll som för koncentrationer som anmälts till Konkur-

⁷⁹ 4 kap. 12 och 13 a §§ konkurrenslagen.

⁸⁰ Jfr EU-domstolens dom i C-633/16, Ernst & Young, EU:C:2018:371, punkt 59.

rensverket. Verket bör alltså kunna besluta om undantag från fullföljdsförbudet om det finns särskilda skäl och meddela de förbud och ålägganden som är nödvändiga för att säkerställa att förbudet följs.⁸¹

Reglerna om fullföljdsförbud samlas

Reglerna om fullföljdsförbud i konkurrenslagen är i dag uppdelade efter i vilken fas som Konkurrensverkets undersökning befinner sig i. Fullföljdsförbudet regleras särskilt i 4 kap. 12 § för särskilda undersökningar, fas 1. För fördjupade undersökningar, fas 2, regleras förbudet i 4 kap. 13 a §. Det båda förbuden har samma innehåll och några sakliga skäl för att reglera dem i två paragrafer finns inte. Nu när vi föreslår att ett fullföljdsförbud även ska gälla vid informationsplikt kan regleringen te sig något splittrad. Vi föreslår därför att reglerna om fullföljdsförbud ändras redaktionellt och behandlas i ett sammanhang.

Associationsrättsliga hinder mot att verkställa fusions- och delningsplaner

I aktiebolagslagen finns bestämmelser om ansökan om tillstånd att verkställa fusions- och delningsplaner. Ansökan görs hos Bolagsverket. Verket ska avslå en ansökan om en prövning av fusionen eller delningen pågår enligt konkurrenslagen.⁸² I princip motsvarande regler finns för andra associationsformer.⁸³ Vi bedömer att dessa bestämmelser också träffar företagskoncentrationer som omfattas av informationsplikt. När Konkurrensverket har fått information om en företagskoncentration som utgörs av en fusion eller en delning påbörjas en prövning enligt konkurrenslagen som utgör hinder för att bevilja en ansökan om att verkställa fusions- eller delningsplanen enligt aktiebolagslagen med flera associationsrättsliga författningar.

⁸¹ Jfr 4 kap. 12 § andra och tredje styckena och 13 a § andra och tredje styckena konkurrenslagen.

⁸² Se 23 kap. 20 och 21 §§ samt 24 kap. 22 och 23 §§ aktiebolagslagen.

⁸³ Sådana regler finns i sparbankslagen, lagen om bank- och finansieringsrörelse, försäkringsrörelselagen, lagen om ekonomiska föreningar och lagen om tjänstepensionsföretag. Med undantag för frågor som gäller ekonomiska föreningar görs ansökan hos Finansinspektionen.

5.4.4 Omprövning och överklagande

Förslag: Om ett beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd har grundats på en oriktig uppgift som har lämnats till följd av ett åläggande om informationsplikt, ska Konkursverket få besluta att koncentrationen ska anmälas till verket för prövning.

Ett åläggande om informationsplikt ska få överklagas.

Ett beslut om att lämna en företagskoncentration utan åtgärd och ett beslut om omprövning av ett sådant beslut ska inte få överklagas.

Skälen för vårt förslag

Omprövning av beslut

Ett beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd ska normalt inte kunna rivas upp för en ny prövning av koncentrationen. I konkurrenslagen finns emellertid ett undantag som är tillämpligt om beslutet har grundat sig på en oriktig uppgift som har lämnats av en part eller någon annan medverkande. När så är fallet får Konkursverket besluta att genomföra en särskild undersökning.⁸⁴ Motsvarande ordning bör även gälla i fråga om oriktiga uppgifter som har lämnats till verket om en koncentration som omfattas av ett åläggande om informationsplikt, dock med den skillnaden att verket ska kunna besluta ett anmälningsåläggande. Vi föreslår att om ett beslut att lämna en koncentration utan åtgärd har grundats på en oriktig uppgift som har lämnats av ett företag omfattas av ett åläggande om informationsplikt, ska verket få besluta att koncentrationen ska anmälas till verket för prövning.

Överklagande av beslut

Av bestämmelserna om överklagande i konkurrenslagen följer att ett åläggande om att tillhandahålla den information som Konkursverket behöver för att fullgöra sina uppgifter får överklagas till

⁸⁴ 4 kap. 19 § konkurrenslagen.

PMD.⁸⁵ Mot den bakgrunden bör även ett åläggande om att informera om framtida företagskoncentrationer kunna överklagas.⁸⁶

I konkurrenslagen finns bestämmelser om överklagandeförbud. Förbudet framgår motsatsvis av de bestämmelser som anger vilka beslut av Konkurrensverket som får överklagas till PMD.⁸⁷

Till de beslut som inte får överklagas hör beslut om att lämna en koncentration utan åtgärd och beslut om omprövning av sådana beslut. Detsamma bör gälla när beslutet har sin grund i information som ett företag har lämnat till följd av informationsplikt.

5.4.5 Sekretess vid rådgivning inför det att information lämnas

Förslag: Sekretess ska gälla hos Konkurrensverket vid rådgivning inför det att information om en företagskoncentration lämnas. Sekretessen ska motsvara den sekretess som gäller vid rådgivning inför en anmälan av en företagskoncentration.

Skälen för vårt förslag: Av offentlighets- och sekretesslagen följer att absolut sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift om bland annat enskilda affärs- eller driftsförhållanden och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan av en företagskoncentration. När anmälan väl har kommit in till verket gäller i stället sekretess om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.⁸⁸

Med det system med informationsplikt som vi föreslår kan det inte uteslutas att den som omfattas av plikten kan behöva rådgöra med verket om ett visst förvärv eller viss sammanslagning träffas av verkets beslut eller ej. De uppgifter som då lämnas till verket bör omfattas av sekretess på samma sätt som gäller vid rådgivning inför en anmälan av en koncentration. När information om en koncentration väl kommit in till verket bör i stället sekretess gälla om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

⁸⁵ 7 kap. 1 § första stycket 8 konkurrenslagen.

⁸⁶ Av 27 § 1982 års konkurrenslag framgår att Näringsfrihetsombudsmannen kunde ålägga en viss näringsidkare att informera om framtida företagsförvärv. Om åläggandet var förenat med vite kunde åläggandet överklagas hos kammarrätten, se 40 §.

⁸⁷ 7 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen.

⁸⁸ 30 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen.

5.5 Informationspliktens förhållande till andra länder och koncentrationsförordningen

Bedömning: Förhållandet till koncentrationsregler i andra länder påverkas inte av att det i konkurrenslagen införs en plikt att informera om vissa företagskoncentrationer. Inte heller påverkas förhållandet till koncentrationsförordningen.

Skälen för vår bedömning: Koncentrationsreglerna i Sverige påverkar inte motsvarande regler i andra länder eftersom prövningen endast avser konkurrensen inom Sverige eller en avsevärd del av landet. Förhållandet till koncentrationsreglerna i andra länder påverkas således inte av att det införs en plikt att informera om vissa företagskoncentrationer där de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår i Sverige som överstiger en miljard kronor.

Den begränsning som finns för de svenska koncentrationsreglernas tillämpning är kommissionens prövning av koncentrationer med gemenskapsdimension och de tillhörande reglerna om hänskjutande från kommissionen till medlemsstaterna och vice versa. Medlemsstaterna är inte behöriga att pröva koncentrationer med gemenskapskoncentration.⁸⁹ Kommissionen får dock hänskjuta en koncentration till berörda medlemsstaters behöriga myndigheter för prövning, om koncentrationen exempelvis hotar att begränsa konkurrensen på en avgränsad nationell marknad.⁹⁰ En eller flera medlemsstater kan också hänskjuta en koncentration till kommissionen när den inte har en gemenskapsdimension enligt koncentrationsförordningen, om den påverkar handeln mellan medlemsstater och hotar att påverka konkurrensen.⁹¹ Den omständigheten att Konkurrensverket får information om koncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt påverkar inte verkets befogenheter enligt koncentrationsförordningen eller dess tillämpning. I praktiken kan dock informationsplikten leda till att Konkurrensverket upptäcker sådana koncentrationer som bör bli föremål för ett hänskjutande till kommissionen i koncentrationsförordningen.

⁸⁹ Artikel 20.3 i koncentrationsförordningen.

⁹⁰ Artikel 9 i koncentrationsförordningen.

⁹¹ Artikel 22 i koncentrationsförordningen.

6 Offentlig säljverksamhet

6.1 Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget

Av tilläggsdirektiven framgår att reglerna för konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet ska ses över. Syftet med översynen är att skapa större möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet. Vårt uppdrag att se över reglerna kan grovt delas in i tre delar.

Den första delen handlar om materiella frågor. I den ingår att analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer och att, oavsett ställningstagande i frågan, föreslå hur ett sådant förbud skulle kunna utformas. Vidare ingår att vi ska analysera hur bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet kan utformas på ett mer ändamålsenligt sätt för att motverka konkurrensbegränsande beteenden av offentliga aktörer på lokala marknader.

Den andra delen av direktiven behandlar behovet av effektiva åtgärder och utredningsverktyg. I den ingår att bedöma om det bör införas ökade möjligheter för Konkurrensverket att vidta åtgärder mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet genom att verket ges rätt att besluta om utrednings- och konkurrensskadeavgift. Det ingår även att bedöma om verket bör ges möjlighet att göra offentliga aktörers åtaganden bindande. Frågan om utredningsskadeavgift behandlas i kapitel 7. Vi ska även ta ställning till om uppgiftslämnarens identitet bör kunna skyddas genom sekretess och i så fall i vilken utsträckning. Dessutom ska vi bedöma om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, samt om Konkurrensverket, om det finns särskilda skäl, även bör kunna förbjuda ett förfarande eller verksamhet för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts.

Den tredje delen av direktivet är uppdraget att ta ställning till om det bör införas en utökad skyldighet för offentliga aktörer att särredovisa säljverksamhet.

Vi har, utöver vad som framgår av direktivet, även förslagit en utvärderingsplikt för offentliga aktörer.

I vårt uppdrag ingår inte att lämna förslag till förändringar i regleringen av de kommunala befogenheterna.

6.2 Bakgrund till konfliktlösningsregeln

Reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, den så kallade konfliktlösningsregeln, trädde i kraft den 1 januari 2010. Innan dess hade frågor om konkurrensförhållandena mellan offentliga och privata aktörer varit föremål för utredning vid flera tillfällen och under många år.

En särskild utredare fick 1994 genom kommittédirektivet *Offentlig underprissättning och subventioner på en konkurrensutsatt marknad* i uppdrag att kartlägga och vid behov föreslå åtgärder för att motverka konkurrensproblem.¹ Utredarens slutsatser presenterades i betänkandet *Konkurrens i balans – åtgärder för ökad konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning m.m.*² Utredaren uppmärksammade att de grundläggande skillnaderna mellan privat och offentlig verksamhet ledde till vissa konkurrenskonflikter och föreslog en särskild lagstiftning för att åtgärda de konkurrensnedvridningar som offentlig näringsverksamhet kunde ge upphov till.

Utredarens förslag ledde inte till några lagstiftningsåtgärder. I stället inrättades ett särskilt råd – Rådet för konkurrens på lika villkor mellan privat och offentlig sektor (Konkurrensrådet).³ Rådets uppgift var att söka undanröja konkurrenskonflikter mellan offentlig och privat sektor. Konkurrensrådet skulle även analysera klagomål och formulera generella och långsiktiga spelregler på området samt redovisa resultatet av sitt arbete. Konkurrensrådet redovisade resultatet av sitt arbete i betänkandet *Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor*.⁴ Med betänkandet som utgångspunkt utarbetades inom Näringsdepartementet promemorian *Konkurrens på*

¹ Dir. 1994:72.

² SOU 1995:105.

³ Dir. 1997:145. Bakgrund om remissbehandlingen beskrivs i SOU 2000:117.

⁴ SOU 2000:117.

*lika villkor mellan offentlig och privat sektor.*⁵ Betänkandet och promemorian remissbehandlades 2001. Konkurrensrådet avvecklades 2003. Konkurrensverket fick i uppdrag att följa frågor om offentlig och privat konkurrens.⁶ Verkets arbete redovisades i rapporter, till exempel *Myndigheter och marknader – tydligare gräns mellan offentligt och privat.*⁷

Under åren därefter behandlade riksdagen frågan om konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor vid flera tillfällen, dock utan att detta ledde till några åtgärder. Under våren 2005 begärde riksdagen att regeringen skulle återkomma med förslag till hur man skulle komma till rätta med konkurrensproblemen mellan offentlig och privat sektor.⁸ Tre år senare, 2008, utarbetades inom Näringsdepartementet en promemoria, *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden*, med förslag till en konfliktlösningsregel. Promemorian remissbehandlades.⁹

I augusti 2009 presenterades ett förslag till konfliktlösningsregel i propositionen *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden m.m.*¹⁰ Förslaget bifölls av riksdagen i november 2009 och konfliktlösningsregeln trädde i kraft den 1 januari 2010.¹¹

6.2.1 Resonemangen bakom konfliktlösningsregelns utformning

Regeringen konstaterade i propositionen *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden m.m.* att det fanns behov av en regel som skulle kunna hantera de konkurrensproblem som inte kunde lösas med tillämpning av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Utgångspunkten för regelverket var att det skulle kunna användas för att lösa konkurrensproblem orsakade av ensidiga förfaranden av en offentlig aktör som inte kunde sägas ha en dominerande ställning på marknaden. Konfliktlösningsregeln skulle även göra det möjligt att ta hänsyn till andra allmänna intressen än konkurrensintresset som

⁵ Ds 2001:17.

⁶ Se Regeringsbeslut I16 Regleringsbrev för budgetåret 2004 avseende Konkurrensverket punkt 1.4.

⁷ Konkurrensverket (2004), *Konkurrensen i Sverige 2004*, Rapport 2004:4.

⁸ Bet. 2004/05:NU16, rskr 2004/05:297.

⁹ Näringsdepartementets promemoria dnr N2008/4625/MK.

¹⁰ Prop. 2009/09:231.

¹¹ Bet. 2009/10:NU8, rskr. 2009/10:84, SFS 2009:1280.

motiv för ett förfarande eller en verksamhet.¹² Regeln gjordes framåtriktad med motiveringen att den kunde tillämpas på en mängd olika och skilda situationer. Det ansågs vara mest ändamålsenligt och rättssäkert att utforma regeln så att ett förbud möjliggjordes först sedan ett konkurrenshämmande beteende hade konstaterats.¹³

Typfall i vilka risk för konkurrenssnedvridning föreligger

När reglerna togs fram utgick regeringen från de typfall som Konkurrenserådet hade identifierat för att illustrera problematiken när offentligt och privat möts på marknaden. Typfallen var följande:

- att blanda monopolskyddad och konkurrensutsatt verksamhet,
- att utnyttja myndighetsutövning på konkurrensutsatta marknader,
- ensam tillgång till en strategisk nyttighet (facilitet) som viss tung infrastruktur,
- stöd till den egna säljverksamheten,
- offentlig produktion där privata företag saknas,
- sysselsättning av arbetshandikappade, arbetslösa och ungdomar,
- gynnande av egen verksamhet vid offentlig upphandling, och
- kommunal försäljning över kommungränsen.¹⁴

Samtliga typfall utgjorde enligt regeringen visserligen inte säljverksamhet. Utifrån typfallen borde man enligt regeringen dock kunna dra slutsatsen att förfaranden som innebar underprissättning, diskriminering, vägran att ge tillträde till viss infrastruktur eller selektiva förfaranden kunde anses snedvrida eller hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden. Verksamheter i vilka det förekom en blandning mellan myndighetsutövning och affärsverksamhet borde också kunna anses hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens. Dit räknades även fall där den offentliga aktörens blotta närvaro på marknaden kunde anses leda till att privata aktörer fick upphöra med, eller ha svårt att expandera, sin

¹² Prop. 2008/09:231 s. 31.

¹³ Ibid, s. 33.

¹⁴ Ibid, s. 24 f.

verksamhet. Även fall där närvaron i sig utgjorde ett etableringshinder, så kallade undanträngningseffekter, räknades in. Eftersom konkurrensförhållanden kunde skilja sig åt mellan olika kommuner beroende på varierande förutsättningar kunde enskilda beteenden inte generellt stämplas som olämpliga. Dessutom ansåg regeringen att en alltför uttömmande beskrivning av konkreta förfaranden på vilka en konfliktlösningsregel skulle vara tillämpliga skulle kunna hämma en dynamisk rättstillämpning och rättsutveckling.¹⁵

Konfliktlösningsregeln placerades i konkurrenslagen

Konfliktlösningsregeln placerades i konkurrenslagen eftersom den har samma skyddsintressen som lagen i övrigt, nämligen konsumenterna och samhällsekonomin. Dessutom ansågs regeln till sin karaktär utgöra ett komplement till konkurrenslagens förbud. Några remissinstanser föreslog dock att konfliktlösningsregeln skulle tas in i en särskild lag.¹⁶

Om prövningen av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet enligt lagens förarbeten

Av förarbetena till konfliktlösningsregeln framgår att en grundförutsättning vid tillämpningen bör vara förekomsten av, eller risken för, negativa effekter för konkurrensen. Den fråga som ska besvaras vid prövningen i det enskilda fallet är om det ifrågasatta beteendet skadar drivkrafterna till konkurrens samt själva mekanismerna på marknadsplatsen. Konfliktlösningsregeln kan omfatta såväl situationer där det inte råder konkurrens på så lika villkor som möjligt på marknaden som fall där privata aktörer inte etablerar sig eller där det privata alternativet faller bort till följd av den offentlige aktörens beteende.¹⁷ Prövningen av ett beteendes effekter bör ha sin utgångspunkt i beteendets långsiktiga verkningar på förutsättningarna för en effektiv konkurrens på den relevanta marknaden. Frågan är om konkurrenstrycket på marknaden ökar, eller är ägnat att öka, eller om det minskar, eller är ägnat att minska, genom det

¹⁵ Ibid, s. 36.

¹⁶ Ibid, s. 40 f.

¹⁷ Ibid, s. 36.

aktuella beteendet. Om det framkommer att konkurrenstrycket minskar på grund av den offentliga aktörens agerande, är det fråga om en snedvridning eller ett hämmande av förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden. Ett sådant beteende omfattas av konfliktlösningsregelns förbud och kan endast godtas om det tillgodoser några andra intressen som gör beteendet försvarbart från allmän synpunkt. Vissa beteenden kan också vara neutrala för konkurrensen på marknaden och bör därför inte omfattas av konfliktlösningsregeln. Till den kategorin kan räknas åtgärder som avser att upprätthålla service och annan infrastruktur på områden där det finns ett bristande kommersiellt utbud.¹⁸

Av författningskommentaren framgår att rekvisitet hämmar, eller är ägnat att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens tar sikte bland annat på att privata aktörers tillväxt och utveckling hålls tillbaka. Det kan även omfatta att privata aktörer över huvud taget inte träder in på marknaden till följd av den offentliga aktörens agerande. I termerna snedvrida och hämma ingår att förfarandet håller tillbaka, det vill säga hejdar eller dämpar, konkurrenstryckets styrka. Det ligger i sakens natur att de konkurrensförsvagande effekterna ska vara av någon betydelse, för att omfattas av termen.¹⁹ Även förfaranden som till sin inriktning eller utformning är att betrakta som ägnade att hämma konkurrensen eller utvecklingen av en effektiv konkurrens omfattas av förbudet.²⁰

Av författningskommentaren framgår även att det är konkurrensen på vad som i konkurrensrätten betecknas som den relevanta marknaden som bedöms. Vid denna marknadsavgränsning bestämmer man dels produktmarknaden, dels den geografiska marknaden.²¹

6.3 Konfliktlösningsregeln i praxis

Konkurrensverket har tillsyn över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och får väcka talan om förbud hos PMD. När Konkurrensverket väljer att inte väcka talan utlöses den

¹⁸ Ibid, s. 37.

¹⁹ Ibid, s. 57.

²⁰ Ibid, s. 57.

²¹ Ibid, s. 58.

subsidiära talerätten vilket innebär att även enskilda som berörs av förfarandet eller verksamheten kan väcka talan.²²

6.3.1 Domstolspraxis

Konkurrensverket har under perioden maj 2011 till september 2017 ansökt om förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i sju fall. Fyra av dessa har gällt verksamhetsförbud och tre har gällt förbud mot vissa förfaranden. Samtliga ansökningar har rört kommunal verksamhet. Konkurrensverkets ansökningar har bifallits i tre fall och avslagits i tre fall. I ett fall har verket återkallat sin talan till följd av att den ifrågasatta verksamheten omorganiserades under handläggningen av målet. Vi redogör för dessa mål mer utförligt nedan. Där redogör vi också för tre mål där andra parter än Konkurrensverket väckt talan om förbud.

Från den 1 september 2016 prövas mål och ärenden enligt konkurrenslagen av patent- och marknadsdomstolarna.²³ En del av målen som refereras nedan avgjordes innan de nya domstolarna inrättades.

Mål där ett förfarande eller en säljverksamhet har förbjudits

Skelleftebuss AB (Stockholms tingsrätt)

Det kommunala företaget Skelleftebuss Aktiebolag förbjöds vid vite att bedriva beställningstrafik med buss till andra kunder än kommunen själv.²⁴

Bolaget ägdes av Skellefteå stadshus AB som i sin tur ägdes av Skellefteå kommun. Utöver kollektivtrafik och beställningstrafik åt kommunen bedrev Skelleftebuss beställningstrafik där beställarna var privata aktörer. Verksamheten innebar uthyrning av buss med chaufför där passagerarna skulle färdas en viss sträcka.²⁵

De tvistiga frågorna i målet var om säljverksamheten var förenlig med lag samt om den hämmade eller var ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens.²⁶

²² 3 kap. 32 § andra stycket konkurrenslagen.

²³ 4 § 3 lagen om patent- och marknadsdomstolar.

²⁴ Stockholms tingsrätts dom den 12 juli 2013 i mål nr T 8160-11, Skelleftebuss Aktiebolag.

²⁵ Ibid, s. 3.

²⁶ Ibid, s. 46 f.

Tingsrätten konstaterade att beställningstrafiken inte var kompetens-enlig och därmed inte förenlig med lag²⁷. Vad gäller rekvisitet att säljverksamheten ska hämma, eller vara ägnad att hämma, förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens på marknaden konstaterade rätten följande. Skelleftebuss hade inte offentligt redovisat sina resultat på ett sätt som gjorde att det gick att särskilja beställningstrafiken, men företaget hade i sin helhet gått med förlust under elva år. Förlusterna hade täckts med koncernbidrag som uppgick till betydande belopp under flera års tid. Skelleftebuss hade i egenskap av offentlig aktör kunnat bedriva sin verksamhet utan påtagliga risker för verksamhetens existens. Vidare hade kommunen garanterat Skelleftebuss kapitalförsörjning med en koncernkontokredit. Detta stärkte enligt tingsrättens mening bilden av att Skelleftebuss hade ekonomiska och finansiella fördelar i egenskap av offentlig aktör. Att kommunen agerade utanför den kommunala kompetensen och hade fördelar som offentlig aktör indikerade enligt tingsrätten att verksamheten i vart fall var ägnad att påverka konkurrensen negativt.²⁸

I bedömningen av konkurrensen på den relevanta marknaden konstaterades att Skelleftebuss hade en marknadsandel på 50 procent. Företagets konkurrenter var mycket små. Av vittnesförhör och av ett utlåtande om drift av beställningstrafik framkom att det borde finnas utrymme för fler beställningsföretag i kommunen och att det i jämförbara kommuner fanns sådana företag. Konkurrenter till Skelleftebuss uppgav i förhör att de var intresserade av att expandera. Skelleftebuss starka marknadsposition ansågs hänga ihop med deras ställning som offentlig aktör och bolagets verksamhet på marknaden för beställningstrafik fick därmed sägas hämma konkurrensen på sätt som avses i konfliktlösningsregeln. Deras starka position och deras omsättning innebar att konkurrenshämningen fick anses vara av någon betydelse. Kommunal närvaro på marknaden var inte nödvändig för att upprätthålla nödvändig service eller infrastruktur eftersom privata företag fanns. Det innebar att verksamheten inte skulle anses vara försvarbar från allmän synpunkt.²⁹

Domen överklagades inte.

²⁷ Ibid, s. 51.

²⁸ Ibid, s. 51–54.

²⁹ Ibid, s. 54–56.

*Kommunalförbundet Räddningstjänsten Dala Mitt
(Marknadsdomstolen)*

Kommunalförbundet Räddningstjänsten Dala Mitt vägrade ett privat företag att få tillträde till ett brandövningsområde för anordnande av utbildningar. Det innebar att det privata företaget inte kunde lämna anbud i vissa upphandlingar gällande utbildningen Räddningsinsats. Företaget hade tidigare fått hyra övningsfältet. En annan aktör vann upphandlingarna med anbud i vilka det aktuella övningsfältet skulle användas och Räddningstjänsten Dala Mitt var utövare. Konkursverket yrkade att Räddningstjänsten Dala Mitt skulle förbjudas vid vite att tillämpa förfaranden som innebar att tillträde vägrades.³⁰ Tingsrätten lämnade Konkursverkets talan utan bifall med anledning av att verket inte ansågs ha uppfyllt beviskravet för att det förelåg konkurrenssnedvridande eller hämmande effekter av någon betydelse. Tingsrätten menade att det fanns fler övningsfält att hyra inom det geografiska upptagningsrådet och att Konkursverket inte hade visat att det var ekonomiskt ofördelaktigt eller inte gick att vinna de i målet aktuella upphandlingarna utan tillgång till just Räddningstjänsten Dala Mitts brandövningsområde. En kategoriskt negativ inställning till att hyra ut övningsfältet verkade inte finnas hos Kommunalförbundet.³¹ Konkursverket överklagade domen.

Marknadsdomstolen fann däremot att Konkursverket hade visat att det förfarande som Räddningstjänsten Dala Mitt hade vidtagit hade varit ägnat att snedvrida eller hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens. Domstolen förbjöd förfarandet att vägra tillträde och förfaranden som till sin effekt har samma verkan.³² Marknadsdomstolen menade att avgränsningen av den geografiska marknaden styrdes av de krav som uppställdes i upphandlingarna och att anbud som inte uppfyllde kraven inte skulle kunna godtas av upphandlande myndighet. Marknaden kunde därför sägas vara upphandlingsspecifik.³³ Marknadsdomstolen konstaterade att det i tre av upphandlingarna inte fanns andra tillgängliga övningsfält som kunde uppfylla utvärderingskriterierna lika väl. Att inte få

³⁰ Stockholms tingsrätt dom den 30 januari 2013 i mål nr T 7924-11, Räddningstjänsten Dala Mitt.

³¹ Ibid, s. 59.

³² MD 2014:1 Räddningstjänsten Dala Mitt.

³³ Ibid, punkt 95–96.

tillgång till Räddningstjänsten Dala Mitt övningsfält innebar såväl högre kostnader som krav på fördyrande anpassningar.³⁴ Det innebar i sin tur att vägran att upplåta övningsfälten i vart fall var ägnad att snedvrida eller hämma konkurrensen och att förfarandet varit av betydelse för konkurrenstrycket vid respektive upphandling.³⁵ Förfarandet kunde inte heller anses vara försvarbart från allmän synpunkt. Visserligen hade kommunalförbundet behov av att själva kunna använda övningsfältet men det fanns med planering utrymme att också upplåta det.³⁶

Marknadsdomstolen gjorde dessutom en proportionalitetsbedömning rörande egendomsskyddet i 2 kap. 15 § första stycket regeringsformen och det allmänna intresset av åtgärden och konstaterade att ett förbud vid vite att vägra tillträde till övningsfältet på det sätt som skett i samband med upphandlingarna inte kunde anses vara oproportionerligt.³⁷

Hässleholms kommun (PMD)

Hässleholms kommuns förfarande att neka upplåtelse av mark till privata företag som ville etablera och sälja fiberanslutningar förbjöds vid vite.³⁸ Förbudet innebar i korthet ett förbud mot att kategoriskt och utan individuell prövning neka upplåtelse av mark för fibernedläggning eller att ställa som villkor för upplåtelse av mark att fiberanslutningar måste etableras i hela kommunen.³⁹

Bakgrunden till ärendet var att Hässleholms kommun i samband med att kommunen beslutade att i egen regi börja bygga fibernät hade slutat att upplåta kommunal mark till privata företag för etablering och försäljning av fiberanslutningar i kommunen. Det moti-

³⁴ Ibid, punkt 107–114.

³⁵ Ibid, punkt 115.

³⁶ Ibid, punkt 117.

³⁷ Ibid, punkt 119.

³⁸ Patent och marknadsdomstolens dom den 17 december 2020 i mål nr PMT 1212-20, Hässleholms kommun. Målet var även föremål för prövning i av Patent- och Marknadsdomstolen i dom den 8 mars 2019 i mål nr PMT 11545-17 med utgången att förfarandet förbjöds. Domen överklagades till PMÖD som utan att ta ställning i sakfrågorna undanröjde domen och återförvisade målet till PMT för ny prövning. Orsaken var att domslutet i underrättens dom var så oklart att det inte gick att förstå vilket agerande som förbjöds och oklarheten inte kunde avhjälpas genom materiell processledning, PMÖD 2020:2. Målet prövades därefter igen i PMD och dom meddelades den 17 december 2020 i mål nr PMT 1212-20. Denna dom refereras här.

³⁹ Patent och marknadsdomstolens dom den 17 december 2020 i mål nr PMT 1212-20, Hässleholms kommun, s. 1–2.

verades med att deras egen etablering i så fall skulle försvåras. Den egna etableringen var viktig för att ge god tillgång till fiber på lika villkor för kommunmedborgarna.⁴⁰ Hässleholms kommun hade fattat ett principbeslut som bestod i att kommunen inte skulle ingå några nya markavtal för nedläggning av fiber på kommunala fastigheter över huvud taget. Beslutet innebar att kommunen kategoriskt och utan individuell prövning nekade upplåtelse av mark för nedläggning av fiberkabel till företag.⁴¹

PMD konstaterade att Hässleholms kommuns upplåtelser av mark mot ersättning genom markavtal utgjorde säljverksamhet och att även en underlåtenhet att göra något kunde innebära ett förfarande. Förfarandet som skulle prövas enligt konfliktlösningsregeln tillämpades i kommunens säljverksamhet som bestod i att etablera och sälja fiberanslutningar till slutkunder.⁴² Den relevanta marknaden var marknaden för etablering och försäljning av fiberanslutning till slutkund i Hässleholms kommun.⁴³

Angående frågan om det förelåg en konkurrensbegränsning konstaterade PMD följande. Det fanns ett intresse hos privata företag om att etablera och sälja fiberanslutningar i Hässleholms kommun.⁴⁴ Kommunen hade vägrat att träffa markavtal med privata företag. Markavtal var i praktiken nödvändiga för att kunna konkurrera på marknaden. Det saknades konkurrenskraftiga alternativ till sådana markavtal. Det fanns företag som hade velat träda in på marknaden men som hindrats av kommunens förfarande. Dessa företag hade varken kunnat konkurrera med kommunen eller med de företag som redan hade träffat markavtal på så lika villkor som möjligt. Att vägras markavtal innebar inte bara att företagen hamnade i en ekonomiskt ofördelaktig position utan också att de i praktiken helt hade utestängts från marknaden. Konkurrensen på den relevanta marknaden hade således både snedvridits och hämmats som en följd av kommunens förfarande. Enligt domstolen var det fråga om en relativt allvarlig konkurrensbegränsning.⁴⁵

Gällande Hässleholms kommuns argumentation kring vikten av att kommunmedborgarna ges god tillgång till fiber på lika villkor

⁴⁰ Ibid, s. 23 f.

⁴¹ Ibid, s. 35 f.

⁴² Ibid, s. 31 f och 36.

⁴³ Ibid, s. 39.

⁴⁴ Ibid, s. 40–41.

⁴⁵ Ibid, s. 41–46.

fann PMD att Hässleholms kommun i vart fall skulle ha tillämpat mindre ingripande åtgärder än att kategoriskt vägra att ingå markavtal för att uppnå sina mål för att säkerställa detta intresse. Förfarandet kunde därför inte anses vara försvarbart från allmän synpunkt.⁴⁶

Den refererade domen överklagades inte.

Mälarenergi Stadsnät AB – slutligt beslut (Stockholms tingsrätt)

Konkurrensverket yrkade att det av Västerås kommunägda bolaget Mälarenergi Stadsnät AB vid vite skulle förbjudas att bedriva säljverksamhet bestående i att tillhandahålla kommunikationsoperatörstjänster i andra än i ägarkommunen. Som grund angavs att verksamheten skedde i strid med den kommunala lokaliseringsprincipen och utestängde privata kommunikationsoperatörer från att etablera sig i fibernäten i de båda kommunerna. Efter att stämningsansökan ingivits bildade kommunerna ett gemensamt ägt bolag. Konkurrensverket drog därför tillbaka talan och tingsrätten skrev av målet. Tingsrätten gjorde dock för fördelningen av rättegångskostnaderna i målet en prognostisk bedömning på handlingarna i målet. Den antagliga utgången om målet hade prövats var att Konkurrensverket hade vunnit.⁴⁷ I bedömningen konstaterar tingsrätten att verksamheten stred mot lokaliseringsprincipen.⁴⁸ Sammantaget ansågs Mälarenergi ha fördelar i egenskap av offentlig aktör. Det fanns privata aktörer som kunde ha tillmötesgått efterfrågan på marknaden. Säljverksamheten som bedrivits i Hallstahammar och Eskilstuna kommuner hade varit tillräckligt betydande för att det skulle anses ha förelegat en påtaglig risk för förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens.⁴⁹ Verksamheten var inte förenlig med lag.⁵⁰

⁴⁶ Ibid, s. 46–47.

⁴⁷ Stockholms tingsrätts slutliga beslut den 11 april 2014 i mål nr T 9290-11 Mälarenergi stadsnät.

⁴⁸ Ibid, s. 33.

⁴⁹ Ibid, s. 36.

⁵⁰ Ibid, s. 36–38.

Mål där ett förfarande eller en säljverksamhet inte har förbjudits

Strömstads Badanstalt AB (Marknadsdomstolen)

Strömstads Badanstalt AB är ett av Strömstad kommun helägt aktiebolag som bedriver gymverksamhet med gruppträning, spaverksamhet med relaxavdelning samt försäljning av behandlingar och spa-artiklar. Konkurrensverket yrkade att badanstalten vid vite skulle förbjudas att bedriva gym- och spaverksamhet, samt väsentligen överensstämmande säljverksamhet. Såväl tingsrätten som Marknadsdomstolen lämnade talan utan bifall. Tingsrätten och Marknadsdomstolens bedömningar var i till stora delar lika, men skiljde sig åt gällande avgränsningen av den relevanta marknaden för spaverksamheten.⁵¹ Marknadsdomstolen uttalar följande gällande bevisbörda.

Marknadsdomstolen konstaterar, i likhet med tingsrätten, att KKV har bevisbördan för att förutsättningar föreligger att förbjuda viss säljverksamhet enligt 3 kap. 27 § KL. Det åligger därvid KKV att styrka såväl hur den relevanta produktmarknaden respektive geografiska marknaden är avgränsad som att det föreligger sådana omständigheter som kan påverka konkurrensen på ett negativt sätt. Huruvida den offentliga säljverksamheten i fråga påverkar eller är ägnad att påverka konkurrensen på ett negativt sätt är rättsfrågor som avgörs på grundval av dessa sakförhållanden.⁵²

Varken gym- eller spaverksamheterna ansågs vara kompetensenliga.⁵³ Vad gällde de eventuella fördelar som badanstaltens ställning som en offentlig aktör skulle kunna innebära tillmätte Marknadsdomstolen vissa omständigheter betydelse. Den första av dessa var att de ifrågasatta verksamheterna var samlokaliserade med badanstaltens kompetensenliga simhall och att man därmed kunde dra nytta av personal och lokaler. I vilken utsträckning detta minskade kostnaderna för gym- och spaverksamheterna var dock inte helt klarlagt. Om hyran som badanstalten haft hade varit förmånligt låg var inte visat

Vad gällde konkurrens effekter konstaterade Marknadsdomstolen följande gällande gymverksamheten. Den bedrevs på den relevanta

⁵¹ Stockholms tingsrätts dom den 9 april 2014 i mål nr T 16810-12 och MD 2015:12 Aktiebolaget Strömstads Badanstalt. Tingsrätten fann att badanstalten inte var verksam på marknaden för hotellspa medan Marknadsdomstolen ansåg att det inte var klarlagt, s. 44 Stockholms tingsrätts dom den 9 april 2014 i mål nr T 16810-12 och MD 2015:12 Aktiebolaget Strömstads Badanstalt punkt 79–80.

⁵² Ibid, punkt 62.

⁵³ Ibid, punkt 63–66.

marknaden för gymtjänster i Strömstads kommun. Utöver badanstalten fanns ytterligare två aktörer på marknaden för gymverksamhet i Strömstad. Kommunen hade fått två förfrågningar om att få starta gym och en förfrågan avseende byggnation av ett spahotell med gymdel. Marknadsdomstolen konstaterade även att en gymverksamhet etablerats och senare överlåtits till en av de större gymkedjorna på den svenska marknaden. Det fanns två vittnesmål om svårigheterna i att starta gym. Av det ena framgick även att man undviker att göra det på en ort där det finns ett kommunalt gym. Det senare var dock inte av vad som framgick i vittnesmålet grundat på förhållandena i just Strömstads kommun. Dessutom hade det framkommit att avgifterna för att träna på badanstaltens gym hade höjts och att inga bidrag till det kommunala gymmet utgick. Det var även klarlagt att kommunens personal i vart fall vid domens tidpunkt inte var förhindrade att använda sitt friskvårdsbidrag på andra ställen än badanstalten.⁵⁴ Marknadsdomstolen konstaterade att utredningen om effekterna på konkurrensen av badanstaltens gymverksamhet, vid nämnda förhållanden, inte var tillräcklig för att läggas till grund för slutsatsen att bolagets närvaro på marknaden medfört att konkurrensen snedvridits eller hämmats. Konkurrensverket hade således inte heller i Marknadsdomstolen kunnat visa att konkurrensen hämmats eller snedvridits eller att badanstaltens gymverksamhet var ägnad att hämma eller snedvrida konkurrensen på sätt som förutsätts enligt 3 kap. 27 § konkurrenslagen.

Gällande spaverksamheten konstaterade Marknadsdomstolen att produktmarknaden kunde delas in i marknaden för dagspa respektive marknaden för spa med logimöjligheter, så kallade hotellspa.⁵⁵ Badanstalten invände inte mot uppdelningen, men ansåg att den var verksam på båda marknaderna, trots avsaknad av egna logimöjligheter, eftersom 40 procent av deras kunder hade köpt ett hotellpaket som innefattat inträde till deras spa. Konkurrensverket vitsordade att det förekom att besökare hade övernattnat på hotell, men inte att det skulle röra sig om en så stor andel.⁵⁶ I avsaknad av utredning om kunders synpunkter, preferenser och förekomsten av utbytbarhet på marknaden fann Marknadsdomstolen att det inte ansågs klarlagt att det inte förekom någon utbytbarhet av betydelse på efter-

⁵⁴ Ibid, punkt 71–75.

⁵⁵ Ibid, punkt 76.

⁵⁶ Ibid, punkt 77.

frågesidan mellan dag- och hotellspa.⁵⁷ Det påverkade i sin tur möjligheterna att fastställa den geografiska marknadens storlek. Dagspa-kunder kunde enligt utredningen bara förväntas resa en timme, men hotellspakunder längre. Vittnesmål talade för att marknaden kunde påverkas av gränshandel och turistströmmar från Norge, något som inte närmare hade utretts av Konkurrensverket.⁵⁸ Marknadsdomstolen konstaterade att den bristande utredningen i dessa hänseenden innebar att det saknades underlag för att med tillräcklig grad av säkerhet fastställa den relevanta marknaden på sådant sätt att det var möjligt att göra någon bedömning av om den spaverksamhet som badanstalten bedriver haft någon påverkan eller var ägnad att ha någon påverkan av någon betydelse på konkurrensen.⁵⁹

Växjö kommun (Stockholms tingsrätt)

Konkurrensverket yrkade att Växjö kommun skulle förbjudas vid vite att uppställa villkor i avtal om försäljning av tomtmark för uppförande av småhus som innefattade krav på anslutning till fjärrvärme eller förbud mot att installera värmepump, eller liknande förfaranden. Stockholms tingsrätt lämnade ansökan utan bifall i en dom i september 2015.⁶⁰

Växjö kommun äger energibolaget VEAB som levererar fjärrvärme. I samband med försäljning av tomtmark ställde kommunen upp krav i köpeavtalen på anslutning till fjärrvärme och ett förbud mot anslutning till värmepump. Konkurrensverket menade att kommunens förfarande att uppställa krav på fjärrvärmeanslutning och förbud mot värmepump ledde till skada för konsumenterna på marknaden för försäljning av tomtmark för uppförande av småhus i Växjö kommun. Dessutom ansåg Konkurrensverket att ytterligare fyra marknader, på vilka kommunen inte bedrev verksamhet, påverkades. Dessa marknader var marknaden för produktion och försäljning av småhus i Sverige, marknaden för återförsäljning och installation av värmepumpar till småhus i Kronobergs län, marknaden för distri-

⁵⁷ Ibid, punkt 79–80.

⁵⁸ Ibid, punkt 81–83.

⁵⁹ Ibid, punkt 83–84.

⁶⁰ Stockholms tingsrätts dom den 16 november 2015 i mål nr T9248-13, Växjö kommun.

bution av värmepumpar till småhus i Sverige och marknaden för brunnsbörning i Växjö med tio mils omnejd.⁶¹

Tingsrätten konstaterade att tomtförsäljningsverksamheten var en säljverksamhet i lagens mening.⁶² Därefter prövade domstolen om förfarandet innebar en konkurrensbegränsning som påverkade privata aktörer på marknaden för försäljning av tomtmark. Tingsrätten konstaterade att Konkurrensverket inte hade åberopat någon bevisning gällande skada på mekanismerna på denna marknad. Konkurrensverket hade i stället inriktat sin talan på att kommunens förfarande skadade konsumenterna i form av minskad valfrihet av uppvärmningslösningar och i val av husmodeller samt en inläsning till VEAB som energileverantör. Detta innebar att det saknades underlag för att nå slutsatsen att konkurrensen på marknaden för försäljning av tomtmark för uppförande av småhus i Växjö kommun skadas av kommunens påtalade förfarande. Konkurrensverkets talan kunde därför inte bifallas på den grunden.⁶³

Vad gällde övriga marknader prövade domstolen om konfliktlösningsregeln alls kunde sägas vara tillämplig på marknader där en offentlig aktör inte själv är aktiv och konstaterade följande. Av förarbetena framgår att syftet med regeln är att komma till rätta med konkurrenssnedvridningar som kan uppstå när offentliga aktörer bedriver säljverksamhet i konkurrens med privata aktörer. Det i sig tyder på att aktörerna måste befinna sig på samma marknad. Av förarbetena framgår inte att konfliktlösningsregeln ska vara tillämplig på så kallade kopplade marknader eller på marknader som bara i någon form har samband med den marknad på vilken säljverksamheten bedrivs eller hur en avgränsning av marknaderna i så fall skulle göras. Även om konfliktlösningsregeln är placerad i konkurrenslagen skiljer den sig i flera avseenden från förbuden i 2 kap. 1 och 7 §§ konkurrenslagen. Den utgör inte ett ständigt förbud och den offentliga aktören behöver varken ha ingått något avtal eller ha en dominerande ställning för att konfliktlösningsregeln ska vara tillämplig. Konfliktlösningsregeln saknar dessutom motsvarighet och förebild i unionsrätten. Det talade enligt tingsrätten mot att med förebild från de allmänna konkurrensbestämmelserna utsträcka konfliktlösningsregeln till att omfatta också snedvridningar som kan uppstå på

⁶¹ Ibid, s. 4–5.

⁶² Ibid, s. 71.

⁶³ Ibid, s. 74–75.

angränsande marknader, särskilt som det saknas hållpunkter för hur denna avgränsning ska göras. Mot denna bakgrund ansåg tingsrätten att förfarandet på tomtförsäljningsmarknaden inte kunde läggas till grund för ett eventuellt förbud mot en verksamhet på marknader där kommunen inte var verksam.⁶⁴

Tingsrätten fann ändå anledning att beröra om kommunens förfarande var konkurrensbegränsande på marknader där kommunen inte själva var aktiva, för det fall konfliktlösningsregeln skulle anses vara tillämplig även i fall där den offentliga och den privata aktören befinner sig på olika marknader. I denna bedömning konstaterade tingsrätten gällande marknaden för produktion och försäljning av småhus i Sverige att kommunens förfarande inte kunde sägas vara, eller förväntas vara, av någon betydelse för konkurrensen. Detta eftersom kommunens förfarande tillämpats på 15 tomtförsäljningar per år, vilket kunde ställas mot att det nybyggs runt 8 000 småhus i Sverige per år. Samma resonemang fördes gällande den nationella marknaden för distribution av värmepumpar. Antalet potentiella uteblivna affärer orsakat av kommunens förfarande kunde inte anses innebära en konkurrensskada av betydelse på marknaden. Under år 2012 gjordes omkring 40 000 värmepumpinstallationer i småhus.⁶⁵ Domstolen drog samma slutsats gällande de regionala marknaderna för återförsäljning och installation av värmepumpar till småhus i Kronobergs län respektive brunnsbörning i Växjö med tio mils omnejd. Omfattningen av kommunens säljverksamhet i vilken förfarandet tillämpades var inte tillräckligt stor för att vara, eller förväntas vara, av någon betydelse för konkurrensen på respektive marknad. Mot bakgrund av antalet installerade värmepumpar per år i Sverige skulle, även med en regional marknadsavgränsning, kommunens förbud mot värmepumpar ha en allt för liten påverkan. Gällande brunnsbörning var marknaden enligt tingsrätten förhållandevis vid, vilket talade emot att förfarandet hade någon betydelse i konkurrenshänseende.⁶⁶

Konkurrensverket överklagade domen och beviljades prövningstillstånd i Marknadsdomstolen, men drog sedan tillbaka över-

⁶⁴ Ibid, s. 76.

⁶⁵ Ibid, s. 80 f.

⁶⁶ Ibid, s. 82f.

klagandet.⁶⁷ Målet skrevs därför av och tingsrättens dom vann laga kraft.⁶⁸

Borås kommun (Marknadsdomstolen)

Konkurrensverket väckte talan angående förbud mot Borås kommuns säljverksamhet i form av tillhandahållande av mark- och anläggningsentreprenader till externa aktörer. Vissa akuta vatten- och avloppsarbeten samt snöröjning och gaturenhållning i direkt anslutning till kommunal mark skulle undantas från förbudet. Stockholms tingsrätt förbjöd den aktuella säljverksamheten i dom den 31 mars 2014 eftersom den ansågs vara ägnad att snedvrida eller hämma konkurrensen på marknaden.⁶⁹ Marknadsdomstolen upphävde den 15 februari 2016 tingsrättens dom och ogillande Konkurrensverkets talan.⁷⁰

Borås kommun sålde genom en förvaltning tekniska tjänster och service till kommunala förvaltningar och bolag, men även till externa aktörer. Kommunen menade att det var fråga om ett förfarande och inte en säljverksamhet. Såväl tingsrätten som Marknadsdomstolen bedömde att försäljningen av mark- och anläggningsentreprenader till externa aktörer utgjorde en säljverksamhet och att den inte var kompetensenlig. De båda domstolarnas bedömning skilde sig därmed åt gällande den relevanta marknads omfattning. Marknadsdomstolen bedömde att den relevanta marknaden var betydligt större än vad Konkurrensverket och tingsrätten utgått från. En genomgång av olika vittnesmål och ny bevisning i form av ett sakkunnigutlåtande resulterade i att domstolen drog slutsatsen att marknaden kunde delas in i flera delmarknader. Det gick inte att dra en tydlig gräns baserad på kontraktswärde. Marknadsdomstolen konstaterade att Konkurrensverket inte hade visat att produktmarknaden var begränsad till att omfatta enbart anläggningsentreprenader med ett kontraktswärde som understeg 10 miljoner kronor.

Gällande den geografiska marknads omfattning konstaterade Marknadsdomstolen att den var större än vad Konkurrensverket

⁶⁷ Marknadsdomstolens beslut den 8 mars 2016 i A 2/15 och Konkurrensverket ab. 387 i dnr 280/2013.

⁶⁸ Marknadsdomstolens beslut den 13 juli 2016 i A 2/15.

⁶⁹ Stockholms tingsrätts dom den 31 mars 2014 i mål nr T 911-12, Borås kommun. Det fanns en skiljaktig mening.

⁷⁰ MD 2016:3, Borås kommun.

gjort gällande. De bevis som Konkurrensverket lagt fram i form av uppgifter i en databas och i en promemoria från Trafikanalys tillmättes mindre betydelse eftersom vissa uppgifter i underlaget för dessa saknades. Den kritiska förlustanalys som Konkurrensverket lagt fram var behäftad med brister bland annat gällande vilket underlag som använts och angående vissa antaganden. Den kunde därför inte läggas till grund för slutsatsen att den relevanta marknaden var i enlighet med Konkurrensverkets yrkande.⁷¹ Marknadsdomstolen lade bland annat vikt vid vad som framkommit vid förhör med konkurrenter och i olika sakkunnigutlåtanden.⁷² Marknaden omfattade, utöver Borås och de åtta närliggande kommunerna som Konkurrensverket inkluderade, en betydande del av övriga 14 kommuner som kunde nås vid en timmes resa med bil. Då närmare utredning om vilka delar av kommunerna som gick att nå inom en timmes restid saknades, ansågs marknaden i enlighet med vad kommunen vitsordat omfatta samtliga 23 kommuner i deras helhet.⁷³

Vid bedömningen av Servicekontorets marknadsstyrka och påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden konstaterade Marknadsdomstolen att kommunens marknadsandel var 0,15 procent. Kommunens försäljning av mark- och anläggningsentreprenader med en så liten marknadsandel ansågs inte hämma konkurrensen oavsett om kommunen hade konkurrensfördelar eller inte. Marknadsandelen räknades fram utifrån det värde som kommunen gjort gällande eftersom Konkurrensverket inte visat vilken volym mark- och anläggningsentreprenader har inom den geografiska marknad som Marknadsdomstolen funnit relevant.⁷⁴

Mål där den subsidiära talerätten har använts

Om Konkurrensverket för ett visst fall beslutar att inte väcka talan om förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, får talan väckas av ett företag som berörs av förfarandet eller verksamheten. Under perioden 2010–2023 har det skett i tre fall, varav ett även var föremål för prövning i Marknadsdomstolen. Ett av

⁷¹ Ibid, punkt 86–91.

⁷² Ibid, punkt 92–95.

⁷³ Ibid, punkt 96.

⁷⁴ Ibid, punkt 108.

avgörandena är ett beslut gällande en ansökan om interimistiskt förbud. Vi redogör för dessa ärenden nedan.

ATV-media mot kommunalförbundet Mediecenter

Företaget ATV-Media yrkade att kommunalförbundet Mediecenter vid vite skulle förbjudas att bedriva säljverksamhet i form av att tillhandahålla tjänster och varor avseende audiovisuella läromedel jämte teknisk utrustning.⁷⁵ ATV-Media förlorade målet både i Stockholms tingsrätt och Marknadsdomstolen.⁷⁶ ATV-media menade att Mediecenter hade fördelar av direktbeställningar från sina medlemmar, teoretisk förhandskunskap om kommande beställningar från dessa och att verksamheten bedrevs utan avkastningskrav. Därmed hade Mediecenter under lång tid lyckats bygga upp en överdimensionerad säljverksamhet som ingen annan hade kunnat driva. Deras blotta närvaro på marknaden hade därmed fått undanträngningseffekter på marknaden då det svårligen gick att konkurrera med dem.⁷⁷

Marknadsdomstolen lämnade talan utan bifall med anledning av brister i underlaget för marknadsavgränsning av såväl produktmarknad som geografisk marknad. Utredningen gav inte någon tydlig bild av vilka aktörer som kunde tillhandahålla vad på produktmarknaden och det rådde dessutom oklarheter kring kunders preferenser. Det saknades därmed tillräckliga hållpunkter för att fastställa en geografisk marknad. Med anledning av detta var det inte heller möjligt att bedöma om Mediecenters verksamhet hade en påverkan eller var ägnad att ha en sådan påverkan på konkurrensen att det förelåg förutsättningar för att meddela ett förbud.⁷⁸ ATV-media hade inte lagt fram någon närmare utredning om kunders preferenser, uppgifter om vilka priser som tillämpats för olika produkter eller hur efterfrågans priselasticitet såg ut. Det var heller inte närmare utrett vilka aktörer som skulle kunna möta efterfrågan eller vilka som gjorde det.

⁷⁵ Stockholms tingsrätts dom den 9 maj 2014 i mål nr T 9245-12, ATV-Media s. 2.

⁷⁶ MD 2015:17 ATV-Media samt Stockholms tingsrätts dom den 9 maj 2014 i mål nr T 9245-12, ATV-Media.

⁷⁷ MD 2015:17 ATV-Media, punkt 33–34.

⁷⁸ Ibid, punkt 70.

Även tingsrätten konstaterade att det förelåg brister i utredningen av den relevanta marknaden. Slutsatsen var att det inte säkert gick att fastslå att parterna befann sig på samma relevanta marknad och att det redan på denna grund saknades förutsättningar att bifalla ATV-medias talan.⁷⁹ Tingsrätten prövade ändå om Mediecenters säljverksamhet kunde anses hämma eller snedvrída konkurrensen och konstaterade följande. Mediecenter hade vissa fördelar som offentlig aktör i form av att kunna bedriva verksamhet utan avkastningskrav och direktbeställningar från sina medlemmar. Angående möjligheten till förhandsinformation och marknadsföringstillfällen hade inget konkret framkommit. De kunder som ATV-media förlorat till Mediecenter hade inte förvärvats med hjälp av fördelarna de hade i egenskap av offentlig aktör utan av andra orsaker. Utformningen av kriterierna i upphandlingar där ATV-media ej kunnat delta kunde inte läggas Mediecenter till last.⁸⁰

Allevi Group mot Jönköpings kommun (prövning av interimistiskt yrkande)

Allevi Group AB begärde ett interimistiskt förbud vid vite för Jönköpings kommuns förfarande att inom ramen för kommunens valfrihetssystem inom hemtjänst ställa krav på att utförarna använder kommunens system för planering av insatser, utan att ta skälig ersättning för användning av systemet.⁸¹ Allevi Group AB, som själva utvecklar verksamhetsstöd för bland annat hemtjänst, väckte talan efter att Konkursverket skrivit av ärendet på prioriteringsgrund.⁸² PMD avslog begäran om ett interimistiskt förbud. Allevi Group menade att konkurrensbegränsningen skedde på marknaden för hemtjänst och marknaden för planeringstjänster, båda geografiskt avgränsade till Jönköpings kommun. Domstolen konstaterade att Allevi Group själva inte var verksamma på marknaden för hemtjänst och att närmare utredning om konkurrensbegränsningens följder saknades. För marknaden för planeringssystem saknades utredning för att begränsa den till enbart kommunen. Om en vidare geografisk marknad tillämpades fanns det inte tillräcklig utredning

⁷⁹ Stockholms tingsrätts dom den 9 maj 2014 i mål nr T 9245-12, ATV-Media, s. 36–37.

⁸⁰ Ibid, s. 37–39.

⁸¹ PMD beslut den 22 december 2021 i mål PMT 17855-21, Allevi Group.

⁸² Konkursverkets beslut den 16 september 2021 i dnr 520/2021.

för att kunna konstatera vilken konkurrensbegränsning de aktuella förfarandena skulle få till följd. Vid denna utgång saknades skäl att bedöma om förfarandena vidtogs i en ekonomisk verksamhet samt om de var försvarbara från allmän synpunkt. Beslutet att inte meddela interimistiskt förbud överklagades till PMÖD som inte meddelade prövningstillstånd.⁸³

Bostadsuthyrare mot Skinnskattebergs kommun

En privatperson som hyr ut studentboenden i Skinnskattebergs kommun väckte talan mot kommunen och yrkade på att de skulle förbjudas att hyra ut studentrum på ett sätt som snedvrider eller är ägnat att snedvrida förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, oavsett om detta sker genom uthyrning till en hyra som är så låg att verksamhetens kostnader inte täcks eller genom att kommunen avstår från att ålägga verksamheten kommunala avgifter som åläggs andra privata eller kommunala verksamheter.⁸⁴ Konkurrensverket hade avskrivit ärendet.⁸⁵ Efter en genomgång av kommunens hyresnivåer och kostnader drog domstolen slutsatsen att det inte varit fråga om en underprissättning. I vart fall är hyresnivåerna försvarbara från allmän synpunkt med beaktande av kostnaderna och det saknas därmed skäl att meddela förbud som avser hyresnivån.⁸⁶ I målet hade även gjorts gällande att kommunen hade lägre avgifter för vatten och avlopp för sina studentbostäder. Eftersom avgiftsskillnaden visade sig bero på olika fastighetsklassificeringar kunde domstolen inte inom ramen för prövningen uttala sig kring underlaget. Käromålet ogillades.⁸⁷

Målet är överklagat till PMÖD som har beviljat prövningstillstånd.⁸⁸ Dom i målet har ännu inte meddelats vid färdigställandet av detta betänkande.

⁸³ PMÖD protokoll den 13 januari 2022 i mål nr PMÖ 2-22.

⁸⁴ Patent och marknadsdomstolens dom den 5 juni 2023 i mål nr PMT 10106-22, Skinnskattebergs kommun.

⁸⁵ Konkurrensverkets beslut den 28 mars 2018 i dnr 207/2018.

⁸⁶ Patent och marknadsdomstolens dom den 5 juni 2023 i mål nr PMT 10106-22, Skinnskattebergs kommun, s. 13–15.

⁸⁷ Ibid, s. 16.

⁸⁸ Patent och marknadsöverdomstolens beslut den 12 oktober 2023 i mål nr PMT 8886-23.

6.3.2 Konkurrensverkets handläggning av ärenden

Konkurrensverket prioriterar bland inkomna indikationer

Konkurrensverket får indikationer på konkurrensproblem via tips eller klagomål samt genom sin omvärldsbevakning.⁸⁹ När ett tips eller klagomål kommer in gör verket en förstudie.⁹⁰ Den ligger till grund för en bedömning av om en utredning ska påbörjas eller inte. Vid bedömningen utgår verket från sin prioriteringspolicy.⁹¹ Enligt den nu gällande prioriteringspolicyn prioriteras ärenden där den offentlige aktören riskerar att snedvrida förutsättningarna för konkurrens på lika villkor eller där dennes agerande eller verksamhet riskerar att leda till att privata företag hämmas i sin utveckling och tillväxt. Konkurrensverket fäster även vikt vid om verksamheten inte är kompetensenlig, det vill säga om en kommun agerar utanför den kommunala kompetensen eller en statlig aktör agerar utanför sitt uppdrag.⁹² Vid prioriteringen väger Konkurrensverket in om problemet orsakar skada för konkurrensen och konsumenterna, om det finns förutsättningar att effektivt utreda och ingripa mot problemet och om Konkurrensverket är bäst lämpat att agera. Konkurrensverket tar även hänsyn till det allmänpreventiva syftet med att utreda en fråga och behovet av vägledning på ett område.⁹³ Konkurrensverket bedömer löpande under utredningens gång om de ska fortsätta att utreda ett ärende eller inte. När ett ärende avslutas under utredningens gång är det inte längre med grund i prioriteringspolicyn utan av andra skäl. Tillgängliga resurser samt antalet och omfattningen av andra utredningar som pågår påverkar verkets behov av att prioritera bland sina utredningar.⁹⁴

⁸⁹ Konkurrensverket (2023). *Prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen*. KKV dnr 814/2023, s. 1.

⁹⁰ Konkurrensverket, "Ett ärendes gång – konkurrens", <https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/tillsyn-arenden-och-beslut/ett-arendes-gang-konkurrens/> (besökt 2025-01-07).

⁹¹ Sedan reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet trädde i kraft har Konkurrensverket antagit en ny prioriteringspolicy vid flera tillfällen. Den som tillämpas antogs den 7 februari 2024, Konkurrensverkets prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen, dnr 814/2023.

⁹² Se Konkurrensverket (2023). *Prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen*. KKV dnr 814/2023, s. 3–4.

⁹³ Se Konkurrensverket (2023). *Prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen*. KKV dnr 814/2023, s. 2.

⁹⁴ Konkurrensverket, "Ett ärendes gång – konkurrens", <https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/tillsyn-arenden-och-beslut/ett-arendes-gang-konkurrens/> (besökt 2025-01-07).

Konkurrensverkets statistik över indikationer, startade ärenden och prioriterade ärenden

Konkurrensverkets sätt att redovisa indikationer på konkurrensproblem som kommer in i form av tips, klagomål och egna initiativ har varierat över åren. Sedan år 2022 redovisar Konkurrensverket inte antalet indikationer alls i sina tillsynsrapporter.⁹⁵ Det är därför inte möjligt att på ett rättvisande sätt redovisa hur många indikationer på konkurrensproblem som verket har fått in årligen sedan reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet trädde i kraft år 2010.⁹⁶

Av en uppföljning från 2020, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, framgår att Konkurrensverket under perioden den 1 januari 2010 till den 28 juni 2019 totalt hanterade 421 unika indikationer i form av tips, klagomål och av dem själva startade utredningar.⁹⁷ Utredningar startade på eget initiativ utgjorde cirka 10 procent av antalet ärenden. Resterande 90 procent initierades genom tips eller klagomål. Av de inkomna tipsen och klagomålen kom en majoritet från företag (59 procent), men även tips och klagomål från privatpersoner (12 procent) och branschorganisationer (9 procent) var vanligt förekommande. En liten grupp indikationer kom från den offentlige aktören själv, när denne kontaktat Konkurrensverket i syfte att få svar på om ett förfarande eller en verksamhet var förenlig med reglerna.⁹⁸ Konkurrensverket har även inkommit med sammanställningar gällande andra halvåret 2022 och hela 2023. För andra halvåret 2022 registrerades cirka 64 indikationer gällande konfliktlösningsregeln i form av mailkontakter med Konkurrensverkets tipsfunktion. Av dessa gällde ett drygt 50-tal kommunal säljverksamhet, en regional

⁹⁵ Konkurrensverket, *Konkurrensverkets tillsynsverksamhet* 2022, 2023:1, s. 12.

⁹⁶ Konkurrensverket har noterat tips i ett tipsregister, se Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, 2020:2, s. 103. Detta har emellertid gallrats i sin helhet. För åren 2019 till 2023 finns statistik över vilken typ av frågor som kommit in till tipsfunktionen men det saknas möjlighet att verifiera dessa på samma sätt som gjordes inom ramen för nämnd rapport, se mejl från Konkurrensverket. Till detta kommer att Konkurrensverkets indikationsmätt justerats efter år 2019, se Konkurrensverket, *Konkurrens- och upphandlingstillsyn 2019*, 2020:3, s. 29.

⁹⁷ Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, 2020:2, s. 10. Av dessa inkom 419 indikationer under perioden 2009 till 28 juni 2019. Det ska även noteras att rapportstatistiken för åren 2010 till 2013 endast innehåller diarieförda ärenden eftersom uppgifter om tips som inte diarieförts saknas för denna period, s. 103.

⁹⁸ Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, 2020:2, s. 11.

säljverksamhet och ett tiotal statlig säljverksamhet. Under 2023 registrerades cirka 260 indikationer på ärenden där konfliktlösningsregeln skulle kunna vara aktuell att tillämpa. Dessa fördelade sig på 215 indikationer gällande kommunal säljverksamhet⁹⁹, fyra indikationer gällande regional säljverksamhet och 29 indikationer gällande statlig säljverksamhet. För resterande klagomål var det inte klarlagt i vilken regi säljverksamheten bedrevs. I två fall omfattades inte aktören i fråga längre av reglerna.¹⁰⁰

De indikationer som resulterat i diarieförda ärenden gällande konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet för åren 2010 och framåt redovisas per år i tabellen nedan.

Tabell 6.1 Diarieförda ärenden åren 2010–2023

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal	42	17	34	27	46	32	31	25	22	16	20	16	7	24

Källa: Källa för åren 2010–2018 är Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, 2020:2, figur 3 s. 34. Källa för åren 2019–2023 och framåt är mejl från Konkurrensverket den 22 april 2024 med uppgifter om antalet registrerade ärenden för reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Av de diarieförda ärendena prioriteras vissa ärenden för fördjupad utredning.¹⁰¹ Även gällande prioriterade ärenden har Konkurrensverket under årens lopp justerat hur statistiken redovisas. Det medför att antalet prioriterade ärenden ser ut att variera i hög grad. Det förhåller sig dock så att verket för vissa år redovisat ärenden på annorlunda sätt.¹⁰²

År 2016 genomfördes med anledning av nyttillkommen domstolspraxis en utvärdering av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Med anledning av slutsatserna från utvärderingen tog Konkurrensverket fram en prioriteringspolicy som

⁹⁹ I ett fåtal av dessa fall står säljverksamheten registrerad som kommunal och regional.
¹⁰⁰ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-57, e-post från Konkurrensverket den 27 juni 2024.
¹⁰¹ Konkurrensverket, ”Ett ärendes gång – konkurrens”, <https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/tillsyn-arenden-och-beslut/ett-arendes-gang-konkurrens/> (besökt 2025-01-07).
¹⁰² För åren 2010 och 2011 förefaller samtliga avgjorda ärenden i stället för enbart prioriterade ärenden ingå i statistiken. År 2014 och 2015 inkluderar statistiken även ärenden som registrerats som tipsärenden., mejl från Konkurrensverket den 22 april 2024 samt Konkurrensverkets årsredovisningar år 2010 till 2014 och tillsynsrapporter från 2015 och framåt.

skulle ge verket ett mer effektivt sätt att sälla bland inkomna tips. Det ledde till att antalet prioriterade ärenden på området sjönk.¹⁰³

Tabell 6.2 Avslutade prioriterade ärenden åren 2010–2023

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal	[32]	[21]	8	3	8	12	10	2	3	0	1	2	0	2

Källa: Källa för åren 2010–2011 är *Konkurrensverkets årsredovisning 2011*, s. 50. Källa för åren 2012–2013 är *Konkurrensverkets årsredovisning 2013*, s. 68. Källa för åren 2014–2018 är *Konkurrensverkets konkurrens- och upphandlingstillsyn 2018*, 2019:1, s. 43. Källa för åren 2019–2023 är *Konkurrensverkets tillsynsverksamhet 2023*, s. 25.

Av uppföljningen av de tio första åren med reglerna om offentlig säljverksamhet framgår att av de ärenden som gick till fördjupad utredning skrevs en tredjedel av efter att åtgärder hade aviserats eller vidtagits av den offentlige aktören vars verksamhet eller förfarande var föremål för utredningen.¹⁰⁴ I en del av fallen gav utredningen inte tillräckligt stöd för ett ingripande, då utredningen inte visat på att konkurrensen hade snedvridits eller hämmats. I vissa fall framkom att det inte var fråga om en offentlig aktör som omfattades av regleringen eller att den ifrågasatta verksamheten eller förfarandet hade upphört. Konkurrensverket bedömde i vissa fall att det saknades förutsättningar för att bedriva en effektiv utredning. I några fall hade Konkurrensverket tidigare utrett problemet eller hade en pågående utredning i frågan.¹⁰⁵

För tiden efter 2018 har Konkurrensverket prioriterat sammanlagt fem ärenden för utredning. De har avslutats enligt följande.¹⁰⁶

¹⁰³ Konkurrensverket, *Konkurrensverkets konkurrenstillsyn 2017*, 2018:3, s. 82–83 och Konkurrensverket, *Utvärdering av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, s. 46 ff. Ärenden som Konkurrensverket skulle avstå från att prioritera var bland annat de där relevant marknad var orimligt svår att avgränsa, ärenden där säljverksamheten var mycket begränsad i termer av marknadsandelar och ärenden där konkurrensbegränsningen baseras på historiska fördelar eller där aktören hade förändrat sitt beteende.

¹⁰⁴ Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, s. 31–33. Konkurrensverket konstaterar i rapporten att totalt 30 ärenden hade kategoriserats som att de avskrivits helt eller delvis på grund av ändrat beteende. Av dessa var det 10 som avskrivits efter förstudie och 20 efter fördjupad utredning. Antalet är alltså fler än vad som följdes upp i rapporten Konkurrensverket, *Frivilliga åtgärder i offentlig säljverksamhet*, 2018:5. Det beror delvis på att kartläggningen omfattar en längre tidsperiod och delvis på att något fler relevanta ärenden identifierats.

¹⁰⁵ Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, s. 33.

¹⁰⁶ Konkurrensverket, *Konkurrensverkets tillsynsverksamhet 2023*, 2024:1, s. 25.

Tabell 6.3 Avskrivna ärenden åren 2019–2023 uppdelade efter anledning till avskrivning

År	2019	2020	2021	2022	2023
Avslutat utan åtgärd	0	1	1	0	0
Avslutat med hänsyn till ändrat beteende	0	0	1	0	2
Totalt	0	1	2	0	2

Källa: Konkursverket, *Konkursverkets tillsynsverksamhet*, 2024:1, tabell 6, s. 25.

Att ett ärende avslutas utan åtgärd, som två ärenden i tabellen, beror på att Konkursverkets utredning inte lett till ett resultat som medfört anledning för Konkursverket att ingripa. Det kan bero på att utredningen inte ger stöd för den initiala misstanken eller att konkurrensproblemet kan åtgärdas mer effektivt på annat sätt än genom ingripande med konkurrensreglerna.¹⁰⁷ När ett ärende avslutas med hänsyn till ändrat beteende, som tre ärenden under 2021 och 2023, har en aktörs ändrade beteende minskat risken för konkurrensbegränsningar.¹⁰⁸

Under perioden 2019–2023 prioriterade och avslutade Konkursverket 26 ärenden som gällde förbudet mot konkurrensbegränsande samarbeten och åtta ärenden som gällde förbudet mot missbruk av dominerande ställning. Det ska dock noteras att ett av missbruksärendena även gällde frågan om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.¹⁰⁹

6.3.3 Konkursverkets beslutspraxis

Vi har gått igenom stora delar av Konkursverkets beslutspraxis på rättsområdet. Nedan refereras ett urval av ärenden där Konkursverket har fattat mer utförliga avskrivningsbeslut. En stor del ärenden skrivs av på prioriteringsgrund utan mer utförlig motivering och har inte refererats. Avskrivningsgrunderna i de beslut som vi har tittat närmare på kan grovt delas in i följande kategorier:

- Den offentlige aktören har ändrat sitt förfarande eller verksamhet under utredningen.

¹⁰⁷ Konkursverket, *Konkursverkets tillsynsverksamhet* 2023, 2024:1, s. 15.

¹⁰⁸ Konkursverket, *Konkursverkets tillsynsverksamhet* 2023, 2024:1, s. 15.

¹⁰⁹ Konkursverket, *Konkursverkets tillsynsverksamhet* 2023, 2024:1, s. 15.

- Utredningen gav inte stöd för att konkurrensen snedvridits eller att beteendet varit ägnat att snedvrida konkurrensen.
- Den offentlige aktören bedrev inte säljverksamhet.
- En annan instans än Konkurrensverket var bättre lämpad att hantera frågan.

Vissa av utredningarna som refereras har gällt statliga aktörers verksamhet. Vi har utöver dessa dessutom tittat mer specifikt på ytterligare ärenden gällande statlig säljverksamhet, eftersom vi som en del av vår utredning ska bedöma om statlig säljverksamhet ska kunna förbjudas.

Den offentlige aktören har ändrat sitt förfarande eller verksamhet under utredningen

Borås Energi och Miljö AB

Borås Energi och Miljö AB är ett helägt kommunalt avfallsbolag som är aktivt i Borås och i närliggande kommuner. Konkurrensverket utredde bolagets mottagningsavgifter för avfall, dess avtal med konkurrenter och interna prissättning. Verket kom fram till att bolagets prissättning i olika led av avfallskedjan riskerade att begränsa konkurrensen från privata företag. Utredningen omfattade även frågan om bolagets verksamhet stred mot lokaliseringsprincipen i kommunallagen (2017:725).¹¹⁰ För att åtgärda konkurrensproblemen som Konkurrensverket hade identifierat genomförde bolaget åtgärder i form av prissättningsrutiner med en kontrollfunktion för efterlevnad, samt en uppförandekod. Vidare förklarade bolaget att det inte hade för avsikt att expandera sin samlingsverksamhet utanför Borås kommun.¹¹¹ Konkurrensverket avskrev ärendet med hänvisning till de rutiner som hade införts. Enligt Konkurrensverkets mening skulle de kunna vara ett sätt att säkerställa konkurrensneutralitet och att framtida missgynnande prissättning förebyggdes. Konkurrensverket underströk betydelsen av att följa lokaliseringsprincipen. Vidare hänvisade Konkurrensverket till att bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet är framåtriktade och inte innebär ett ständigt förbud mot att ingå konkurrensbegränsande avtal. Visserligen är det möjligt att

¹¹⁰ Konkurrensverkets beslut den 23 november 2023 i dnr 315/2022 Borås kommun, s. 8.

¹¹¹ Konkurrensverkets beslut den 23 november 2023 i dnr 315/2022, Borås kommun, s. 9.

under vissa omständigheter förbjuda ett visst förfarande som har upphört eller pågår, men det är inte alltid möjligt eller ändamålsenligt att ingripa mot ett redan ingånget avtal.¹¹²

Samhall

Samhall Aktiebolag är ett av staten helägt bolag.¹¹³ Syftet med Samhall är att producera efterfrågade varor och tjänster och genom detta skapa meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga där behoven finns.¹¹⁴ Samhall styrs genom bolagsordningen och en ägaranvisning som antas varje år av bolagsstämman. Styrningen utgår som för andra statliga bolag från aktiebolagslagen, statens ägarpolicy och svensk kod för bolagsstyrning.¹¹⁵

Konkurrensverket har utrett olika förfaranden som har tillämpats av företaget Samhall.¹¹⁶ De tre avskrivningsbeslut som vi har gått igenom rör påstådd underprissättning av städtjänster i olika anbuds-förfaranden. I dessa ärenden kunde Konkurrensverket visserligen konstatera att Samhall följde liknande kalkylmodeller som konkurrerande företag när det beräknade sina anbudspriser, men att det fanns visst utrymme i Samhalls interna riktlinjer för att prissättningen ändå kunde avvika från det kalkylerade priset. Samhalls prisnivå i upphandlingar föreföll också vara något lägre än konkurrenternas. Samhall har i flera omgångar ändrat sina rutiner för att säkerställa att anbudspriserna är marknadsmässiga.¹¹⁷ Trots detta framkom i senare utredningar att anbud som bedömdes vara underprissatta hade förekommit. Konkurrensverket konstaterade att det med stöd av förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet inte var möjligt att ingripa mot gällande avtal eller att påföra Samhall

¹¹² Konkurrensverkets beslut den 23 november 2023 i dnr 315/2022, Borås kommun s. 16–17.

¹¹³ Se prop. 1991/92:91 om ombildning av Samhall till aktiebolag, m.m.

¹¹⁴ 3 § Samhalls bolagsordning antagen vid bolagsstämma den 28 april 2014.

¹¹⁵ Regeringskansliet (2020), *Statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande*, s. 1.

¹¹⁶ I sammanhanget kan noteras att Samhall även varit föremål för utredningar från andra instanser. Se exempelvis en utredning om statligt stöd, Kommissionens beslut den 6 december 2017 i ärende SA.38 469 (2017/E). Regeringen har tillsatt en utredning avseende Samhall, se Dir. 2024:4 Skyddad sysselsättning i Sverige; Översyn av Samhall Aktiebolags uppdrag, verksamhet och förutsättningar.

¹¹⁷ Konkurrensverkets beslut den 26 juni 2023 i dnr 628/2021, Samhall, s. 3–5.

avgifter. Det var inte heller möjligt att besluta att godta åtaganden vid vite.¹¹⁸

I en utredning från 2017 konstaterade verket att det inte utifrån Samhalls interna redovisning var möjligt avgöra storleken på merkostnaderna i förhållande till merkostnadsersättningen för de olika kunduppgifterna. Det saknades därför möjlighet att bedöma Samhalls prissättning utifrån företagets intäkter och kostnader. Ärendet skrevs av med motiveringen att utredningen inte gav någon tydlig indikation på att Samhall, givet de marknadsförhållanden som rådde, vid sin prissättning tillämpade kalkylmetoder och rutiner som riskerade att snedvrida eller hämma konkurrensen. I beslutet att skriva av ärendet vägdes även in att Samhall hade ändrat sina rutiner och riktlinjer för prissättning i syfte att ytterligare säkerställa en marknadsmässig prissättning.¹¹⁹

Under en utredning från 2020 framkom att Samhall hade lämnat anbud som var underprissatta för städtjänster i 16 av de 18 butiker som ingick i analysen, vilket de själva medgav. Eftersom det aktuella uppdraget redan hade avslutats vid tidpunkten för beslutet och det ifrågasatta förfarandet därmed hade upphört saknades det dock enligt Konkurrensverkets bedömning skäl att fortsätta utredningen.¹²⁰

Konkurrensverket skrev av ytterligare tre klagomål gällande Samhalls prissättning i upphandlingar med hänvisning till sin prioriteringspolicy i juni 2023 och i april 2024.¹²¹

Helsingborg Hamn

Under utredningen gällande InPort Intelligent Systems AB:s säljverksamhet konstaterade Konkurrensverket att reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet inte längre var tillämpliga på aktören, eftersom den kommunala ägaren hade avyttrat samtliga aktier i bolaget. Det innebär att det inte längre gick att ingripa mot de eventuella konkurrensfördelar som bolaget hade haft som kommunalägt. Utredningen gällande påstådda snedvridningar i form av olika konkurrensvillkor på den svenska marknaden för logistik-

¹¹⁸ Konkurrensverkets beslut den 26 juni 2023 i dnr 628/2021, Samhall, s. 10–11 samt beslut i ärendena Konkurrensverket dnr 628/2021, 542/2020 och 260/2017.

¹¹⁹ Konkurrensverkets beslut den 12 december 2018 i dnr 260/2017, s. 9–10.

¹²⁰ Konkurrensverkets beslut den 26 juni 2023 i 542/2020, Samhall.

¹²¹ Konkurrensverkets beslut den 30 juni 2023 dnr 114/2023 och dnr 170/2023 och den 22 april 2024, dnr 195/2024, Samhall.

lösningar för hamnverksamhet. Eftersom Konkurrensverket saknade möjlighet att ingripa lades utredningen ned.¹²²

Stockholm Parkering AB

Den kommunalägda företaget Stockholm Parkering AB erbjöd parkeringstjänster i vilka publik laddning för elbilar ingick i parkeringsavgiften. Hos privata aktörer kostade motsvarande tjänst extra. Konkurrensverket utredde om betalningsmodellen snedvred eller hämmade konkurrensen. Verket konstaterade att kostnaden för laddningen subventionerades av intäkter från parkeringsverksamheten, vilket under vissa omständigheter kunde ha en snedvridande effekt. Eftersom privata aktörer saknade möjlighet att subventionera sina verksamheter på samma sätt riskerade de att få svårare att verka på marknaden. Vidare fanns det en risk att förfarandet skulle styra elbilisters val av parkeringsplats till nackdel för de privata aktörerna. Eftersom Stockholm Parkering Ab under utredningstiden aviserade att de i sin prissättning tog hänsyn till att laddning ingick på de aktuella parkeringsplatserna, och att de dessutom avsåg att införa separat betalning för laddning med el, beslutade Konkurrensverket att lägga ner utredningen.¹²³

Ytterligare ärenden med frivilliga åtgärder

Det finns ett stort antal ärenden som skrivits av efter frivilliga åtgärder från den offentlige aktören.¹²⁴ Konkurrensverket genomförde under 2018 en uppföljning av 25 avskrivna ärenden i rapporten *Frivilliga åtgärder i offentlig säljverksamhet*.¹²⁵ I den följdes de åtgärder som offentliga aktörer aviserat upp i syfte att inhämta djupare kunskaper om reglernas effekt och få underlag för handläggning av framtida ärenden. De ärenden som ingick i uppföljningen hade beslutats mellan 2010 och 2017. Konkurrensverket hade i samtliga beslut tagit hänsyn till att åtgärder hade aviserats när de skrev av ärendena.¹²⁶

¹²² Konkurrensverkets beslut den 2 september 2014 i dnr 535/2012, InPort Intelligent Port Systems AB och Helsingborgs hamn.

¹²³ Konkurrensverkets beslut den 19 december i dnr 576/2023.

¹²⁴ Av Konkurrensverket *Tio år med konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet* 2020:2, s. 33.

¹²⁵ Konkurrensverket, *Frivilliga åtgärder i offentlig säljverksamhet, Effektivare konkurrenstillsyn när offentliga aktörer ändrar sitt agerande*, 2018:5, s. 35.

¹²⁶ Ibid, s. 6.

I 15 ärenden var ett förfarande föremål för utredning. I åtta ärenden avsåg utredningen en verksamhet och i två ärenden bådadera.¹²⁷ Aktörerna som utreddes var i 16 fall kommuner, i sex fall staten och i tre fall landsting (numera regioner). Konkurrensverket har delat upp åtgärderna enligt följande.

Tabell 6.4 Antal ärenden med respektive typ av åtgärd

Typ av åtgärd	Antal ärenden
Policyförändring	7
Avyttring	8
Upphört med extern försäljning	10
Minskad omfattning	3

Källa: Konkurrensverket, *Frivilliga åtgärder i offentlig säljverksamhet, Effektivare konkurrenstillsyn när offentliga aktörer ändrar sitt agerande*, 2018:5, s. 20.

Summan av ärendena överstiger det totala antalet granskade ärenden eftersom aktören i några fall har vidtagit en kombination av åtgärder. *Policyförändring* innebär att aktören har upprättat eller ändrat riktlinjer eller regelverk utan att samtidigt utlova någon form av minskad omfattning av denna. Dessa fall har rört prissättning. I tre fall har emellertid åtgärden inneburit en kombination av policyförändring och minskad omfattning. *Upphört med extern försäljning* innebär att man upphört eller kraftigt begränsat sin försäljning till andra kunder än den egna verksamheten. *Minskad omfattning* innebär att verksamhetens omfattning har minskats, i alla de fall där denna åtgärd varit aktuell har den kombinerats med någon av de andra åtgärderna.¹²⁸

Konkurrensverkets uppföljning visade att de offentliga aktörerna i 23 fall helt hade uppfyllt de frivilliga åtgärder som de hade aviserat. I två av fallen hade åtgärder inte fullt ut genomförts. I ett av fallen hade den offentlige aktören i stället utfört en alternativ åtgärd. I det andra fallet hade åtgärden varit formulerad på ett sådant sätt att det var svårt att bedöma om den var fullt ut genomförd. Konkurrensverket konstaterade utifrån uppföljningen att det är av stor vikt att åtgärder formuleras tydligt. De konstaterade även att det kan innebära en effektiv konkurrenstillsyn när den offentliga aktören ändrar sitt beteende, eftersom det leder till att ärenden kan avslutas efter

¹²⁷ Ibid, s. 17.

¹²⁸ Ibid, s. 20.

en betydligt kortare handläggningstid jämfört med om ärendet går vidare till domstol.¹²⁹ Vidare konstaterar Konkursverket att det finns vissa fördelar med strukturella åtgärder, även om en bedömning av vilka åtgärder som är tillräckliga och lämpliga måste göras från fall till fall.¹³⁰ En fördel med strukturella åtgärder ansågs vara att de är lätta att följa upp.¹³¹ De åtgärder som ansågs svåra att följa upp var vagt formulerade åtgärder. I ett av dessa hade den offentlige aktören för avsikt att (återigen) försöka upphandla driften av sin gym- och simhallsverksamhet men det angavs inte specifikt hur upphandlingen förväntades utformas, trots att ett tidigare försök hade skett. Det var det ena av de två ärenden där Konkursverket inte ansåg att åtgärden kunde betraktas som genomförd som nämnts ovan. I det andra fallet hade en kommun som drev en restaurang uttryckt en avsikt om att begränsa försäljningen och att föra en dialog med privata aktörer i syfte att undvika marknadsstörningar.¹³²

Konkursverket påpekar vidare att det genom uppföljningen inte kan anses vara klarlagt om åtgärderna verkligen hade undanröjt konkurrensproblem. Frivilliga åtgärder som genomförts under pågående utredning och som lett till att utredningen lagts ner har lett till att Konkursverket inte har tagit ställning till om verksamheten eller förfarandet skulle anses ha en konkurrenssnedvridande eller hämmande effekt vid en fullständig prövning. Det kan heller inte uteslutas att någon av åtgärderna i efterhand skulle visa sig vara otillräcklig eller att någon aktör skulle kunna kringgå den aviserade åtgärden genom att vidta andra åtgärder.¹³³

Av Konkursverkets rapport *Tio år med konkurrensbegränsande säljverksamhet* framgår att totalt 30 ärenden hade avskrivits med anledning av att den offentlige aktören frivilligt ändrat sitt beteende fram till den 28 juni 2019.¹³⁴

¹²⁹ Ibid, s. 6 och 26.

¹³⁰ Ibid, s. 26–27.

¹³¹ Ibid, s. 32.

¹³² Ibid, s. 30–31.

¹³³ Ibid, s. 37–38.

¹³⁴ Konkursverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, 2020:2, s. 38.

Utredningen lades ner eftersom konkurrenssnedvridning eller hämmande inte kunde påvisas

Norrskén

Det kommunala företaget Norrskén AB ägs av 21 kommuner och stadsnät. Bolaget erbjuder datakommunikationstjänster, bland annat i samband med evenemang som Vasaloppet eller Melodifestivalen. Konkurrensverket utredde om Norrskén hade bedrivit konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet genom leveransvägran eller genom sin prissättning inom företagets anbudsverksamhet inom SVT:s ramavtal för kapacitetstjänster.¹³⁵ Gällande leveransvägran konstaterades att det förelegat en missuppfattning och att Norrskén framöver skulle lämna offert vid förfrågan. Avseende klagomålet om prissättningen genomförde Konkurrensverket ett pris-kostnadstest gällande eventverksamheten där kostnadstäckning konstaterades för samtliga kostnader. Verket ansåg att det inte fanns några tecken på att Norrskén prissatt sina anbud på ett sådant sätt att konkurrensen snedvreds eller hämmades. Däremot skedde verksamheten utanför kommungränserna vilket innebar att den utfördes i strid med den så kallade lokaliseringsprincipen. Principen innebär att kommunernas befogenheter i princip är begränsade till kommunernas område.¹³⁶ Konkurrensverket undersökte även om förutsättningarna för en effektiv konkurrens hade hämmats redan genom Norrskéns närvaro på marknaden. Det fanns indikationer på att två privata företag hade påverkats negativt av Norrskéns ramavtal med SVT. Det fanns således omständigheter som skulle kunna tala för att Norrskéns verksamhet gett upphov till undanträngningseffekter. Det hade emellertid inte med någon tydlighet framkommit vad som orsakat utvecklingen. Ytterligare utredning bedömdes inte kunna klarlägga förhållandena eller kunna läggas till grund för en talan om förbud, varför Konkurrensverket ansåg att en fortsatt utredning inte var motiverad.¹³⁷ I samband med avskrivningen riktade Konkurrensverket en skrivelse till regeringen för att få förtydligat vilka verksamheter som kommuner får bedriva på fiber- och bredbandsområdet.¹³⁸

¹³⁵ Konkurrensverkets beslut den 23 november 2011 dnr 795/2019, Norrskén.

¹³⁶ 2 kap. 1 § kommunallagen.

¹³⁷ Konkurrensverkets beslut den 23 november 2021 i dnr 795/2019, Norrskén, s. 12.

¹³⁸ Konkurrensverkets skrivelse den 23 november 2021 dnr 705/2021.

Svenska Spel

AB Svenska Spel är ett helägt statligt aktiebolag som erbjuder spel i Sverige. Bolaget har en licens på spel- och lotteriområdena som är förbehållen staten men bedriver även konkurrensutsatt verksamhet.¹³⁹ Utredningen föranleddes av ett klagomål om att Svenska Spel använde sitt varumärke för att få fördelar i sin konkurrensutsatta verksamhet och att det gav samordningsvinster som konkurrenter inte kunde få.¹⁴⁰ Ärendet utreddes enligt både reglerna om konkurrensbegränsande säljverksamhet och reglerna om missbruk av dominerande ställning. Under utredningens gång upphörde Svenska Spel med vissa ifrågasatta förfaranden.¹⁴¹

Konkurrensverket skrev av ärendet med följande resonemang. Svenska Spel har ett starkt varumärke och en stark ställning och är en viktig aktör inom delar av det konkurrensutsatta området för kommersiellt online-spel och vadhållning. Den totala mängd marknadsföring och sponsring som gynnade deras övriga varumärken framstod som oproportionerligt stor. Utredningen visade dock att varumärken inte var avgörande för kundernas val av spelbolag. Dessutom fanns det ett flertal stora etablerade aktörer med kända varumärken på marknaden och begränsade inträdeshinder. Marknadsförhållandena minskade därför risken för att konkurrensen skulle skadas. Konkurrensverket ansåg att det saknades skäl att prioritera en fortsatt utredning. Gällande frågan om korssubventionering beaktade Konkurrensverket att det inte fanns tydliga indikationer på underprissättning och prioriterade därför inte fortsatt utredning.

Helsingborgs stad

Konkurrensverket utredde Helsingborgs stads erbjudande om kostnadsfri internetuppkoppling (wifi) utomhus i centrala delar av staden. Agerandet saknade enligt Konkurrensverkets uppfattning till stor del stöd i kommunallagen. För ingripande krävs dock även att agerandet har betydande marknadspåverkan vilket verket inte fann att det hade haft. Med hänsyn till att datamängden som gick över kommunens nät var begränsad, att det inte kunde förutsättas att det

¹³⁹ Konkurrensverkets beslut den 13 mars 2020 i dnr 128/2019, Svenska spel s. 4.

¹⁴⁰ Konkurrensverkets beslut den 13 mars 2020 i dnr 128/2019, Svenska spel s. 2.

¹⁴¹ Konkurrensverkets beslut den 13 mars 2020 i dnr 128/2019, Svenska spel s. 1.

fanns betalningsvilja för all data och att en del av trafiken sannolikt var kompetensenlig gjorde Konkursverket sammantaget bedömningen att de konkurrenssnedvridande eller konkurrenshämmande effekterna av kommunens agerande inte nådde upp till en sådan betydelse som krävs för ingripande enligt reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.¹⁴²

Kraftringen

Kraftringen Service AB bedriver entreprenad- och konsulttjänster i södra Sverige med primärt fokus på elkraft och belysning. Ägare är kommunerna Lund, Eslöv, Hörby och Lomma. Klagomålet handlade om att Kraftringen bedrev säljverksamhet i strid med lokaliseringsprincipen och lade orimligt låga anbud i upphandlingar.¹⁴³

Konkurrensverket konstaterade att oavsett hur frågan om lokaliseringsprincipen skulle bedömas var det avgörande i vad mån den offentliga säljverksamheten påverkade eller var ägnad att påverka konkurrensen på ett negativt sätt. Konkurrensverket konstaterade i den frågan följande. På den aktuella marknaden fanns väsentligt större konkurrenter. Det hade inte framkommit att verksamheterna subventionerades på ett sätt som kunde leda till konkurrenssnedvridning. Inte heller företagets avkastningskrav, bolagets ekonomiska utveckling eller en analys av upphandlingarna som företaget hade deltagit i gav tydliga indikationer på att säljverksamheten påverkade konkurrensen på ett negativt sätt. Ärendet skrevs därför av.¹⁴⁴

Den offentlige aktören bedrev inte säljverksamhet

Göteborgs stad och Göteborgs stads Parkeringsaktiebolag

Konkurrensverket utredde om Göteborgs Stads och det kommunala bolaget Göteborgs Stads Parkering AB:s val att inte teckna avtal med privata aktörer av mobila betallosningar för parkering på kommunala parkeringsplatser inom kommunen. Kommunen hade i stället valt att tillhandahålla en mobil betalning genom sitt parkeringsbolag. Det

¹⁴² Konkurrensverkets beslut den 14 december 2015 i dnr 706/2014, Helsingborgs stad.

¹⁴³ Konkurrensverkets beslut den 9 februari 2018 i dnr 358/2017, Kraftringen, s. 1.

¹⁴⁴ Konkurrensverkets beslut den 9 februari 2018 i dnr 358/2017, Kraftringen, s. 4.

innebar att det inte fanns möjlighet att använda privata leverantörers betallösningar vid parkering på kommunala parkeringsplatser.¹⁴⁵ Konkurrensverket konstaterade att det rörde sig om en så kallad tvåsidig marknad, där både den som erbjuder en parkeringsplats och den som parkerar måste vara anslutna till tjänsten för att den skulle fungera. Den som lämnat in klagomålet till Konkurrensverket ville erbjuda en tjänst i kommunen, vilket innebar att det inte var fråga om en leveransvägran i traditionell mening. Konkurrensverket menade att parkeringstjänster faller inom den allmänna kompetensen och att det står kommuner fritt att utföra skötsel av en kommunal angelägenhet själv, genom att lämna över den till ett kommunalt bolag eller genom att teckna avtal med en privat aktör. Det skulle vara ingripande att tvinga kommuner att använda privata aktörers tjänster inom sin verksamhet.¹⁴⁶

En annan instans än Konkurrensverket är bättre lämpad att pröva frågan

Green Cargo

Ärendet gällde det helägda statligt aktiebolaget Green Cargos leveransvägran av rangeringstjänster. Det utreddes enligt både reglerna om konkurrensbegränsande säljverksamhet och reglerna om missbruk av dominerande ställning. Green Cargo tillhandahåller logistik- och godstransporttjänster för järnväg och är det enda företaget i Sverige som utför rangeringstjänster. Rangering innebär i korthet att vagnar från tåg kopplas ihop och isär för att bilda nya tågsammansättningar.¹⁴⁷ Utredningen visade att det fanns indikationer på att konkurrensen snedvridits eller hämmats inom ramen för den upphandling som gav upphov till det klagomål som Konkurrensverket utredde i ärendet. Konkurrensverket observerade även mer övergripande problem på marknaden för godstransport i form av hinder för inträde och expansion kopplade till rangeringstjänster. Konkurrensverket ansåg dock att det konkurrensproblem som föranlett klagomålet inte bäst åtgärdades genom ett ingripande med

¹⁴⁵ Konkurrensverkets beslut den 26 september 2019 i dnr 304/2018 och 327/2018 Göteborgs stad, s. 4.

¹⁴⁶ Konkurrensverkets beslut den 26 september 2019 i dnr 304/2018 och 327/2018 Göteborgs stad, s. 5.

¹⁴⁷ Konkurrensverkets beslut den 27 mars 2023 i dnr 363/2021, Green Cargo, s. 2.

stöd i konkurrenslagen. I stället hänvisade verket till Trafikverkets arbete med att ta fram en lösning för att ge hela marknaden möjlighet att få tillgång till rangeringstjänster.¹⁴⁸

Ärendet är även aktuellt i avsnitt 4.4.4.

SJ AB

Ärendet gällde det helägda statliga bolaget SJ:s förfarande att inte tillåta andra tågbolag att sälja sina biljetter genom SJ:s onlinekanaler. Konkurrensverket avskrev ärendet med motiveringen att de uppgivna problemen som andra tågbolag upplevde med att expandera respektive inträda på marknaden för kommersiell persontågstrafik utgjorde en del av ett större marknadsproblem. Ett beslut om att bereda tillträde till SJ:s onlinekanaler skulle riskera att cementera marknadsstrukturen där SJ hade en stark ställning. Påvisade konkurrensproblem skulle kunna åtgärdas mer effektivt till exempel genom reglering av hur tågbiljetter säljs. Konkurrensverket valde att skriva till regeringen om de observerade problemen.¹⁴⁹

Ärendet är även aktuellt i avsnitt 4.4.4.

Ärenden gällande statliga aktörer

Ett litet antal av de ärenden som refererats ovan har gällt statliga aktörer. Eftersom utredningen även ska omfatta en analys av om verksamhetsförbud ska kunna meddelas mot statliga aktörer har vi även gått igenom beslutspraxis angående statlig säljverksamhet. Endast ett litet antal av de ärenden som Konkurrensverket har utrett har innefattat klagomål mot den statlige aktörens verksamheten som sådan. Dock är det främst förfaranden som har ifrågasatts. Det kan förstås bero på reglernas nuvarande utformning där endast förfaranden kan förbjudas. Ärendena kan grovt delas in i klagomål gällande vilken verksamhet som bedrivs respektive när myndighetsutövning och uppdragsverksamhet enligt klagomålet har sammanblandats i alltför stor utsträckning. Ett litet antal ärenden rör pris-sättning.

¹⁴⁸ Konkurrensverkets beslut den 27 mars 2023 i dnr 363/2021, Green Cargo, s. 13 och 15.

¹⁴⁹ Konkurrensverkets beslut den 4 juni 2019 i dnr 230/2018 och 380/2018, SJ AB, s. 10–11 och kapitel 5.

Svenska Spel

Svenska Spels casinoverksamhet utreddes främst rörande ekonomisk redovisning och marknadsföring. Konkurrensverket fann att mycket talade för att restaurangverksamheten snedvred eller hämmade konkurrensen på marknaden för restaurangverksamhet, särskilt i Sundsvall där effekterna framstod som mest påtagliga. Utredningen avslutades efter att Svenska Spel aviserat en rad åtgärder som huvudsakligen gällde att restaurangverksamheten skulle bära sina egna kostnader och inte dra fördelar från casinoverksamheten.¹⁵⁰

I ärende gällande Svenska Spels etablering av sportbarer på sina casinon utredde Konkurrensverket om satsningen på en sportbar snedvred konkurrensen för aktörer som visar sport offentligt på respektive orter. Verket konstaterade att det fanns ett flertal aktörer med samma verksamhet på varje ort. Målgruppen som casinot vände sig till var delvis än annan än övriga sportbarers. Konkurrensverket jämförde även barernas prisnivåer. Ärendet avskrevs.¹⁵¹ Konkurrensverket har även utrett Svenska Spels förfarande i marknadsföring i ett ärende som redan refererats.¹⁵²

Riksarkivet

Riksarkivets Mediakonverteringscentrums prissättning av scannings-tjänster i anbud i upphandlingar ifrågasattes som en underprissättning. Konkurrensverkets utredning visade att verksamheten gick med överskott och att Riksarkivet vidtagit åtgärder för full kostnadstäckning i enlighet med rekommendationer från Riksrevisionen.¹⁵³

Av 15 § förordning (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet framgår att de inom ramen för sitt verksamhetsområde åtar sig att utföra undersökningar, utredningar och andra uppdrag åt myndigheter och enskilda, i den mån det inte snedvrider konkurrensen på marknaden.

¹⁵⁰ Konkurrensverkets beslut den 12 januari 2011, dnr 451/2010, Svenska Spel.

¹⁵¹ Konkurrensverkets beslut den 12 september 2014, dnr 391/2014, Svenska Spel.

¹⁵² Konkurrensverkets beslut den 13 mars 2020 i dnr 128/2019, Svenska Spel.

¹⁵³ Konkurrensverkets beslut den 2 juli 2010, dnr 177/2010, Riksarkivet.

Statistiska Centralbyrån

Statistiska centralbyråns (SCB) verksamhet att i form av att erbjuda tilläggstjänster till kommuner i samband med att ett nationellt brukarundersökningsuppdrag i äldreomsorgen ifrågasattes då SCB agerade i två roller som myndighetsutövare och kommersiell aktör. SCB invände att båda uppdragen föll inom ramen för deras avgiftsfinansierade verksamhet. Konkurrensverket utförde, efter att ha konstaterat att verksamhetsförbud inte var möjligt för statliga aktörers verksamhet, en analys av prissättningen av uppdragen och konstaterade att den inte skiljde sig anmärkningsvärt mellan brukarundersökningen och tilläggstjänsterna. Ärendet skrevs av.¹⁵⁴

Patent- och registreringsverket

En tipsare ifrågasatte Patent- och registreringsverkets verksamhet där samma ingenjörer som arbetade inom myndighetsutövningen användes för kommersiella uppdragstjänster på området för internationella patentansökningar. Tipsaren menade även att de ansökningar som granskats som kommersiella uppdrag rabatterades. Konkurrensverket skrev av ärendet med hänsyn taget till att området var reglerat och vad som i övrigt framkommit om prissättningen under utredningen. Uppdragsverksamheten var helt självbärande med strikt interndebitering utan subventionering mellan verksamheterna.¹⁵⁵

Konkurrensverket har även utrett Patent- och registreringsverkets tillhandahållande av en avgiftsfri söktjänst. Ärende skrevs av på prioriteringsgrund.¹⁵⁶

Av 3 § förordning (2007:1111) med instruktion för Patent- och registreringsverket framgår att Patent- och registreringsverket får bedriva uppdragsverksamhet, såsom att tillhandahålla konsulttjänster för granskning och annan rådgivning, ombesörja bevakning av avgifter för patent, varumärken och mönsterskydd, bedriva kurs- och

¹⁵⁴ Konkurrensverkets beslut den 16 juni 2010, dnr 279/2010, Statistiska Centralbyrån.

¹⁵⁵ Konkurrensverkets beslut den 17 december 2010, dnr 354/2010, Patent- och registreringsverket.

¹⁵⁶ Konkurrensverkets beslut den 1 juli 2011, dnr 43/2011, Patent- och registreringsverket. Ärendet resulterade dock i ett ärende om misstänkt missbruk av dominerande ställning, som dock sedermera också skrevs av, Konkurrensverkets beslut den 7 mars 2012, dnr 470/2011.

utbildningsverksamhet samt tillhandahålla tjänster avseende verkets dokumentation.

Lantmäteriet

Konkurrensverket utredde Lantmäteriets uppdragsverksamhet i anslutning till lantmåteriförrättningar. Enligt ett klagomål till Konkurrensverket var det svårt för företag att konkurrera om vissa uppdrag när Lantmäteriet utförde uppdragsverksamhet i direkt anslutning till sin myndighetsutövning. Lantmäteriet utförde enligt klagomålet även mätning-, beräkning- och kartläggningsverksamhet (MBK-verksamhet) på orter i Sverige där andra aktörer skulle kunna bedriva sådan verksamhet, i strid med sina myndighetsinstruktioner. Lantmäteriet menade att de inte bedrev verksamhet på orter där det fanns kommersiella utförare. De hade inte mottagit uppgifter om att sådana fanns. Konkurrensverket avskrev ärendet med hänvisning till att det fanns flera aktörer som utförde konkurrerande verksamhet, vars omsättningar dessutom översteg Lantmäteriets. Flera av dessa hade uppgett att de inte såg Lantmäteriet som någon större konkurrent vad avsåg uppdragsverksamhet i lantmåteriförrättningar. Konkurrensverket konstaterade vidare att marknaden var lokal och att Lantmäteriets totala uppdragsverksamhet hänförde sig till drygt 70 geografiskt åtskilda lokala kontor varför eventuella konkurrensproblem torde vara ringa på den lokala marknaden.¹⁵⁷

Lantmäteriet har även utretts gällande tillhandahållande av geografisk information och fastighetsinformation för kommersiell vidareförädling. Utredningen skedde både enligt reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och missbruk av dominerande ställning. I utredningen ingick bland annat hur insamling och tillhandahållande gick till, prissättningen av informationen samt det upphovsrättsliga skyddets inverkan på informationsförsörjningen. Vidare utreddes om tillhandahållandet av så kallade geodatatjänster eller Lantmäteriets ansvar som geodatasamordnare kunde leda till snedvridning av konkurrensen. Konkurrensverket skrev av ärendet med särskild hänsyn till hur allvarliga de påstådda konkurrensproblemen kunde påstås vara samt till hur Lantmäteriet motiverat sitt agerande. Lantmäteriet hade förklarat bland annat vilka lagar och

¹⁵⁷ Konkurrensverkets beslut den 17 september 2012, dnr 233/2012, s. 2–3, Lantmäteriet.

förordningar som styrde hantering av fastighetsinformation samt avgiftsuttaget.¹⁵⁸ Lantmäteriets tjänster gällande geodata har även varit föremål för senare klagomål, som dock lades ner med hänvisning till att det inte fanns tillräckliga indikationer på konkurrensproblem eller andra skäl till att ärendet skulle prioriteras. I ärendet utreddes Lantmäteriets planer på att släppa mer geodata kostnadsfritt. Lantmäteriet anförde att nya EU-regler pekade ut vilka data som skulle tillhandahållas fritt.¹⁵⁹

Förordning (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet anger vilken uppdragsverksamhet som Lantmäteriet får bedriva. Av 12 § punkt 10 framgår att mätning, beräkning och kartläggning (MBK-verksamhet) samt underlag och förslag till enklare detaljplan av genomförandekaraktär får bedrivas i de delar av Sverige där andra lösningar saknas av marknadsskäl. Av 15 § i samma förordning framgår att Lantmäteriets uppdragsverksamhet ska hållas ekonomiskt skild från Lantmäteriets verksamhet i övrigt.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)

Efter en utredning av marknader där data från den offentliga förvaltningen vidareutnyttjas utredde Konkurrentverket SMHI:s affärsverksamhet i förhållande till andra företag. Utredningen inriktades särskilt på SMHI:s avgiftspolicy för uttag av basinformation. Under tiden för utredningen fattade SMHI beslut om att fritt tillgängliggöra basinformation samt att sätta leveransavgiften till högst marginalkostnaden. Konkurrentverket fann mot denna bakgrund, främst med hänsyn till de förändrade avgifterna, inte skäl att fortsätta utredningen.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Konkurrentverkets beslut den 5 november 2012, dnr 601/2011, s. 5–6, Lantmäteriet.

¹⁵⁹ Konkurrentverkets beslut den 7 mars 2023, dnr 54/2023, Lantmäteriet.

¹⁶⁰ Konkurrentverkets beslut den 2 juli 2012, dnr 800/2011, s. 2–3, SMHI.

Sjöfartsverket

Konkurrensverket utredde Sjöfartsverkets konferensverksamhet i två ärenden, ett som skrevs av efter besked om att kursgården där verksamheten bedrevs skulle avyttras, samt ett uppföljningsärende.¹⁶¹

Uppföljningen initierades efter att verket noterat att kursgården inte hade avyttrats. Konkurrensverket konstaterade i uppföljningen att konkurrenspåverkan av den bedrivna verksamheten var begränsad, dels genom att tillgången till andra övernattningsalternativ i direkt anslutning till den plats där kursverksamheten bedrivs var begränsad, dels genom att Sjöfartsverket endast fungerade som sistahandsleverantör i avropsordningen avseende leveranser till andra statliga myndigheter i Norrköping.¹⁶²

I 5b § i förordning (2007:1161) med instruktion för Sjöfartsverket framgår att verket, inom ramen för huvuduppgifterna som listas i 2 §, i sin affärsverksamhet får tillhandahålla tjänster, varor, utbildning och uthyrning av fartyg (punkt 1), och bedriva tjänsteexport (punkt 2). Konferensverksamhet nämns inte.

I ett annat ärende menade två klagande företag att Sjöfartsverket har ett monopol när det gäller *tillhandahållande av sjökortsdata* för svenska farvatten och att myndigheten tillämpade olika prisvillkor i förhållande till olika bolag som konkurrerar med varandra, utan godtagbara skäl för prisdifferentieringen. Konkurrensverket bedömde att mot bakgrund av de skillnader i produkttegenskaper som förelåg mellan strömmad och nedladdningsbar data saknades förutsättningar att effektivt utreda och vid behov ingripa i den fråga som klagomålet rörde.¹⁶³

Statens veterinärmedicinska anstalt

Konkurrensverket tog emot ett klagomål gällande veterinärmedicinskt analysarbete. Anmälaren ifrågasatte omfattningen av Statens veterinärmedicinska anstalts (SVA) säljverksamhet med tanke på myndighetens uppdrag. Anmälaren hävdade också att SVA:s agerande

¹⁶¹ Konkurrensverkets beslut den 26 april 2010 i dnr 144/2010 och Konkurrensverkets beslut den 12 mars 2012 i dnr 761/2011. Ärendet var även föremål för ett klagomål som skrevs av i Konkurrensverkets beslut den 3 februari 2011 dnr 126/2011 med anledning av en planerad uppföljning.

¹⁶² Konkurrensverkets beslut den 12 mars 2012 i dnr 761/2011, s. 2.

¹⁶³ Konkurrensverkets beslut den 11 mars 2016, dnr 189/2016 och Konkurrensverkets beslut den 470/2019.

och prissättning hade inverkat negativt på privata aktörers möjlighet att expandera och nyanställa. Konkurrensverkets utredning visade inte tillräckligt stora pågående konkurrensproblem för att motivera en fortsatt utredning och ärendet skrevs av. Konkurrensverket hänvisade bland annat till de riktlinjer som styrde SVA:s verksamhet och de riktlinjer och rutiner myndigheten hade för att inte hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens.¹⁶⁴

Enligt 2 a § förordning (2009:1394) med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt ska den uppdragsverksamhet som utförs vid myndigheten ske i enlighet med myndighetens uppdrag och ansvar. Finns det privata utförare som tillhandahåller samma varor och tjänster, ska uppdragsverksamheten bedrivas i begränsad omfattning för att inte hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, om det inte finns särskilda skäl för något annat. Behovet av att utföra uppdragsverksamhet ska löpande analyseras och dokumenteras.

6.3.4 Få ärenden prioriteras för utredning av Konkurrensverket

Det är relativt vanligt att Konkurrensverket inte prioriterar ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Den ärendestatistik som redovisats i avsnitt 6.3.2 bör visserligen tolkas försiktigt med anledning av de ändringar som har gjorts under årens lopp av hur statistiken förs. Det antal ärenden som prioriterats har dock minskat sedan 2014. Konkurrensverket har inte drivit något ärende till domstol sedan hösten 2017.

Vanligt att den offentlige aktören upphör med ett förfarande eller en verksamhet under utredningens gång

I flera ärenden och i ett mål i domstol har ett ändrat beteende lett till att ärendena avslutats respektive att talan i målet återkallats.¹⁶⁵ Vid fler än 25 tillfällen har Konkurrensverket avskrivit ärenden med

¹⁶⁴ Konkurrensverkets beslut den 9 december 2015, dnr 650/2015.

¹⁶⁵ I målet Mälarenergi resulterade ett nybildat gemensamt ägt bolag i att verksamheten inte längre bedrevs av en kommun i strid med lokaliseringsprincipen. Med anledning av ändringen återkallade Konkurrensverket sin talan. Stockholms tingsrätt fattade beslut om att skriva av ärendet i slutligt beslut den 11 april 2014 mål nr T 9290-11.

hänvisning till att den offentlige aktören har ändrat sitt beteende. Exempel på det är ärendena som gäller Borås Energi och Miljö AB, Malmö kommun och Samhall. Vidare har Konkursverket skrivit av ärenden där förfarandet ännu inte fått en sådan omfattning som skulle kunna innebära en skada på konkurrensen på marknaden, exempelvis i ärendet om fri wifi i Helsingborg.

Enligt Konkursverket är det processekonomiskt fördelaktigt att ett ärende kan avslutas med hänvisning till att aktören åtagit sig att ändra förfarandet eller verksamheten. Verket anser dock att det kan innebära vissa uppföljningssvårigheter om den offentlige aktören inte utformat sitt åtagande tillräckligt tydligt.¹⁶⁶ Det innebär även, enligt verket, att en ny utredning behöver genomföras om aktören inte gör vad den har åtagit sig.¹⁶⁷

Vi noterar att det framgår av författningskommentaren till konfliktlösningsregeln att ett förfarande kan förbjudas även om det redan har upphört. Vidare är det möjligt att meddela ett förbud mot ett förfarande som ännu inte vidtagits, om det är tillräckligt sannolikt att förfarandet kommer att vidtas.¹⁶⁸ Det finns således inget hinder mot att ansöka om förbud i de fall förfarandet eller verksamheten har upphört. Men det kan ju förstås finnas andra skäl, till exempel resursskäl, till att inte prioritera ärenden där man inte ser att det finns ett pågående förfarande som leder till att konkurrensen påverkas negativt.

6.3.5 Angående statliga aktörers säljverksamhet

Trots att även statlig säljverksamhet är föremål för tips och klagomål hos Konkursverket, har konfliktlösningsregeln inte tillämpats på statlig verksamhet i domstol. Statliga aktörers säljverksamhet har däremot varit föremål för Konkursverkets tillsyn. I ett par av fallen, som ärenden rörande de statliga bolagen SJ och Green Cargo har tillsynen lett till att Konkursverket har tillskrivit reger-

¹⁶⁶ Konkursverkets rapport 2018:5 Frivilliga åtgärder i offentlig säljverksamhet, Effektivare konkurrenstillsyn när offentliga aktörer ändrar sitt agerande, s. 26.

¹⁶⁷ Konkursverkets hemställan om skärpt reglering av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, dnr 744/2023, s. 9.

¹⁶⁸ Prop. 2008/2009:231, s. 57.

ingen för att be om översyner av hur verksamheten i fråga ska bedrivas.¹⁶⁹

Flera av Konkurrensverkets utredningar om statlig säljverksamhet har rört prisfrågor, bland annat misstänkt underprissättning när Riksarkivet lämnat anbud i upphandlingar och i Statens veterinärmedicinska anstalts säljverksamhet. Även Sjöfartsverkets prisdifferentiering av licenser för sjökortsdata har ifrågasatts.¹⁷⁰ Några ärenden har rört misstänkt sammanblandning mellan myndighetsutövning och uppdragsverksamhet, till exempel SCB:s brukarundersökningar¹⁷¹ och Patent- och registreringsverkets rådgivning inför patentansökningar.¹⁷² Flera ärenden har rört Samhalls prissättning.¹⁷³

Ett par ärenden har närmast rört vad statliga aktörer bedriver för verksamhet, även om det är förfaranden i den som har utretts. Svenska Spels restaurangverksamhet och sportbarer har ifrågasatts, så även Sjöfartsverkets konferensverksamhet. I övrigt har det, vad vi har noterat, inte förekommit några klagomål riktade mot själva verksamheten vad gäller statliga aktörer. Det skulle dock kunna bero på att staten inte träffas av verksamhetsförbudet enligt reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Av avsnitt 6.6.3 framgår hur statlig näringsverksamhet regleras.

6.4 Synpunkter på reglernas tillämpning

I föregående avsnitt har vi behandlat bakgrunden till reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och tillämpningen av dem under den tid de varit i kraft. I detta kapitel blickar vi framåt mot hur reglerna i stället skulle kunna utformas för att öka genomslaget. Avstampet tar vi i vad berörda aktörer har uttalat om reglerna. Därefter följer en analys av vad som har framkommit av vår kartläggning av regeltillämpningen i föregående kapitel. Utifrån detta drar vi sedan slutsatser som mynnar ut i våra överväganden och förslag.

Av direktiven framgår att en offentlig aktör i vissa fall kan agera på ett sätt som innebär konkurrensbegränsningar för de företag

¹⁶⁹ Konkurrensverkets beslut den 4 juni 2019 i dnr 230/2018 och 380/2018, SJ AB. samt Konkurrensverkets beslut den 27 mars 2023 i dnr 363/2021, Green Cargo.

¹⁷⁰ Konkurrensverkets beslut den 11 mars 2016, i dnr 189/2016.

¹⁷¹ Konkurrensverkets beslut den 16 juni 2010, dnr 279/2010, Statistiska Centralbyrån.

¹⁷² Konkurrensverkets beslut den 17 december 2010, dnr 354/2010, Patent- och registreringsverket.

¹⁷³ Konkurrensverkets beslut i ärendena dnr 628/2021, 542/2020 och 260/2017.

som säljer varor och tjänster på den lokala marknaden. Trots detta är förutsättningarna för att meddela förbud i många fall inte uppfyllda, eftersom den offentliga aktörens marknadsandel bedöms vara för liten för att konkurrensen ska anses vara påverkad. Avgörande för bedömningen i dessa fall är hur stor den relevanta marknaden ska anses vara. Enligt våra direktiv ska vi analysera om regelverket om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör ändras för att bli mer ändamålsenligt för att öka möjligheterna att ingripa mot offentliga aktörer vars verksamhet har en negativ påverkan på lokala marknader.

6.4.1 Konkurrensverkets utvärderingar på området

Konkurrensverket har gjort flera kartläggningar av konfliktytorna mellan offentlig och privat säljverksamhet och en rad utvärderingar av tillämpningen av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Dessa har bland annat publicerats i rapporter med olika teman:

- 2013 publicerade Konkurrensverket en rapport om konkurrensen i Sverige som bland annat behandlade konkurrensen mellan privata och offentliga aktörer.¹⁷⁴
- 2014 publicerade Konkurrensverket en rapport om kommunala bolags försäljningsverksamhet.¹⁷⁵
- 2016 redovisade Konkurrensverket en utvärdering av reglerna med fokus på prövningen i domstol.¹⁷⁶ Efter utvärderingen ändrade Konkurrensverket sin prioritering avseende ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.
- 2017 genomförde Konkurrensverket en enkät i syfte att undersöka omfattningen av privata aktörers konfliktytor med offentliga aktörer.¹⁷⁷

¹⁷⁴ Konkurrensverket (2013), *Konkurrensen i Sverige*, Rapport 2013:10.

¹⁷⁵ Konkurrensverket (2014), *Kartläggning av kommunala bolags försäljningsverksamhet, I konflikt med privata företag*, Rapport 2014:3.

¹⁷⁶ Konkurrensverket (2016), *Utvärdering av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, Rapport 2016:9.

¹⁷⁷ Konkurrensverkets enkät *När det offentliga och det privata konkurrerar*, dnr 185/2017.

- 2020, när bestämmelserna hade funnits i tio år, publicerade Konkurrensverket en uppföljande rapport om reglernas tillämpning och tillsynen av dessa.¹⁷⁸

Slutsatserna som Konkurrensverket har dragit kan övergripande sammanfattas som att det finns ett behov av att kunna ingripa mot offentlig säljverksamhet, men att det finns utmaningar i att tillämpa reglerna. Utmaningarna finns såväl i tillämpningen, som i reglernas genomslag. Tillämpningsproblemen grundar sig huvudsakligen i att verket har haft svårt att påvisa konkurrensbegränsande effekter av enskilda beteenden, särskilt i förhållande till hur domstolarna har tillämpat lagstiftningen gällande lokala marknader. Detta har lett till att Konkurrensverkets utredningar har blivit resurskrävande och att verket har kunnat prioritera få ärenden.¹⁷⁹

I rapporten *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet* konstaterade Konkurrensverket att antalet ärenden hade sjunkit sedan 2014. Konkurrensverket lyfte fram två möjliga förklaringar till detta. Den ena förklaringen var att konflikt-ytorna mellan privata och offentliga aktörer hade minskat sedan reglerna trädde i kraft. Den andra förklaringen var att intresset för att vända sig till Konkurrensverket hade minskat. Den andra förklaringen stärktes av svaren på en enkätundersökning.¹⁸⁰ Mot den bakgrunden bedömde verket det som sannolikt att många upplevda konkurrensproblem inte kom till verkets kännedom. Ett minskat intresse skulle i sin tur, enligt verket, kunna bero på att aktörerna på marknaden upplevde det som problematiskt att ärendena tog lång tid att utreda och att det därmed tog lång tid innan ett ifrågasatt konkurrensproblem upphörde. De långa handläggningstiderna i domstol och det faktum att så få ärenden hade prövats i domstol bidrog också till problematiken. Ytterligare ett skäl uppgavs vara

¹⁷⁸ Konkurrensverket (2020), *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, Rapport 2020:2.

¹⁷⁹ Konkurrensverket (2016), *Utvärdering av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, Rapport 2016:9, s. 39. Denna del av rapporten refererar Konkurrensverket även till i Konkurrensverket, Hemställan om skärpt reglering av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet samt bilaga Utkast till kommittédirektiv, dnr 744/2023, s. 4.

¹⁸⁰ Konkurrensverket (2020), *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, Rapport 2020:2, s. 33–36 med hänvisning till Konkurrensverkets enkät *När det offentliga och det privata konkurrerar*, dnr 185/2017.

att mindre företag kunde ha svårt bistå Konkurrensverket med information under en utredning.¹⁸¹

I rapporten *Konkurrens i kristider* från 2023 gjordes en särskild analys om konkurrensförhållandena mellan offentliga och privata aktörer i kristider.¹⁸² Av den framgår att skillnaderna mellan privat och offentlig säljverksamhet kan förväntas öka i kristider eftersom offentliga företag under längre tid kan gå med förlust och därmed kan förväntas ha möjlighet att driva sin verksamhet längre under en kris. Efterfrågan på varor och tjänster förväntas minska i en kris vilket kan leda till inkomstbortfall. Utbudet kan förväntas bli dyrare då kostnader för råvaror, transporter och energi kan öka.¹⁸³

Åren 2011 och 2013 tillställde Konkurrensverket Näringsdepartementet skrivelser med sammanställningar av lagtillämpningsärenden enligt konfliktlösningsreglerna.¹⁸⁴ År 2023 hemställde Konkurrensverket hos regeringen om att reglering av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet skulle skärpas och bifogade ett förslag till kommittédirektiv.¹⁸⁵

Konkurrensverkets branschrapporter visar på förekomster av konkurrenssnedvridningar

Konkurrensverket har kartlagt olika områden där offentlig säljverksamhet är vanlig. År 2017 gjordes en undersökning av Kriminalvårdens tvätteriverksamhet i vilken Konkurrensverket drog slutsatsen att det samlade regelverket om Kriminalvårdens prissättning och anbudsgivning borde ändras så att det ställde krav på anpassning till rådande marknadspriser. Kartläggningen visade stor spridning av priser. Sammantaget höll Kriminalvårdens priser en något högre nivå än konkurrenternas.¹⁸⁶

Kommunal gymverksamhet kartlades 2022. De slutsatser som Konkurrensverket drog var att kommunala gym inte löser mark-

¹⁸¹ Konkurrensverket (2020), *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*, Rapport 2020:2, s. 36.

¹⁸² Konkurrensverket (2023), *Konkurrens och upphandling i kristider, Analys i korthet, Offentligt privat, Konkurrens i kristider*, Rapport 2023:5.

¹⁸³ Ibid, s. 10.

¹⁸⁴ Konkurrensverkets skrivelser dnr 265/2011 och 617/2013.

¹⁸⁵ Konkurrensverket, Hemställan om skärpt reglering av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet samt bilaga Utkast till kommittédirektiv, dnr 744/2023.

¹⁸⁶ Konkurrensverket (2017), *Kriminalvårdens tvätteriverksamhet ur ett konkurrensperspektiv*, Rapport 2017:12, s. 6.

nadsmisslyckanden eftersom kommunala gym inte främst förekom i kommuner som annars saknade gym.¹⁸⁷ Konkursverket undersökte både de kommunala gymmens närvaro på marknaden och deras beteenden.¹⁸⁸ Enligt rapporten drevs endast fem av 133 kommunala gym på ett sätt som enligt verkets bedömning hade stöd i konkurrenslagen. Verket konstaterade att en kommunal gymanläggning med sin blotta närvaro påverkade konkurrensförhållandena på marknaden. Fler kommunala gym ledde heller inte bara till färre privata gym utan även till färre gym totalt sett. Kommunala gym föreföll ha en konkurrenseffekt på privata gym, men privata gym hade liten eller ingen effekt på kommunala gym.¹⁸⁹ De privata alternativen föreföll anpassa sig, men inte de kommunala.¹⁹⁰ Vad gällde de kommunala gymmens beteenden konstaterade verket att marknadsprissättning var ett effektivt sätt att motverka konkurrens effekter, medan det omvända föreföll förvärpa de negativa effekterna.¹⁹¹ Konkursverket konstaterade även att privata gymanläggningar, som inte var vinstdrivande, visade sig ha en mindre effekt på konkurrensen genom sin blotta närvaro än kommunala gym. Det talade enligt verket för att det var själva det offentliga inslaget som påverkade konkurrensen snarare än om gymanläggningen bedrevs med vinstintresse eller inte.¹⁹²

År 2024 publicerade Konkursverket en rapport om kommuners påverkan på konkurrensen inom publik laddning av elfordon.¹⁹³ Konkursverket konstaterade att aktörer som ville etablera publik laddinfrastruktur mötte strukturella inträdeshinder i form av bland annat att kommuner inte upplät mark i tillräckligt stor utsträckning. Det fanns starka indikationer på att ett betydande antal kommuner gynnade sin egen säljverksamhet avseende laddningstjänster i fråga om markupplåtelse.¹⁹⁴ Konkursverkets kartläggning visade att de kommuner som själva ägde ett bolag som var aktivt på marknaden i mindre utsträckning upplät mark till externa aktörer.¹⁹⁵ De

¹⁸⁷ Konkursverket (2022), *Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet på gymmarknaden*, Rapport 2022:2, s. 8.

¹⁸⁸ Ibid, s. 72.

¹⁸⁹ Ibid, s. 8.

¹⁹⁰ Ibid, s. 70 f.

¹⁹¹ Ibid, s. 76.

¹⁹² Ibid, s. 10.

¹⁹³ Konkursverket (2024), *Kommuners påverkan på konkurrensen inom publik laddning av elfordon*, Rapport 2024:2.

¹⁹⁴ Ibid, s. 15f.

¹⁹⁵ Ibid, s. 145.

kommuner som upplåt mark även till externa aktörer hade en lägre kommunal närvaro totalt på marknaden, det vill säga att det fanns fler privat ägda laddstolpar i kommunen.¹⁹⁶ I fall där kommuner agerade på motsatt vis fanns det indikationer på att konkurrensen riskerade att snedvridas.¹⁹⁷ Kommunernas avsaknad av tydliga och transparenta strategier riskerade att bromsa utvecklingen och försämra förutsättningarna för etablering. Även de kommuner som menade att de agerade på marknaden på grund av ett bristande kommersiellt intresse riskerade att snedvrida konkurrensen då de i vissa fall inte upplåt mark och i andra saknade mål och styrning på området och därmed inte kunde anses främja icke-kommunala bolags framväxt.¹⁹⁸

6.4.2 Synpunkter från näringslivet och offentlig sektor

Näringslivet anser att en skärpning av reglerna är nödvändig

Rapport om kommunal säljverksamhet listar särskilt utsatta branscher

Av en rapport framtagen 2023 av Svenskt Näringsliv, Almega, Visita och Almega Tjänsteföretagen framgår att kommunal säljverksamhet upplevs som ett problem av deras medlemsföretag.¹⁹⁹ I rapporten lyfts särskilt fram att offentliga verksamheter är skattefinansierade och kan gå med förlust utan att riskera konkurs och att de kan hålla en lägre prisbild, särskilt om verksamhetens alla kostnader inte beaktas när priset sätts. Ett ytterligare problem är att den offentliga aktören ibland har myndighetsfunktioner som kan sammankopplas med säljverksamheten.²⁰⁰ I rapporten listas särskilt utsatta branscher som restaurangverksamhet, gymverksamhet, kaféverksamhet, uthyrning av konferens- och festlokaler, campingplatser och ställplatser för husbil samt städtjänster. Avseende restaurang- och kaféverksamheter samt uthyrning av konferens- och festlokaler lyfts såväl deras blotta existens som deras prissättning fram som konkurrenssnedvridande.²⁰¹ Eftersom privata alternativ existerar menar rapportförfattarna att det är ett område förbehållet närings-

¹⁹⁶ Ibid, s. 144.

¹⁹⁷ Ibid, s. 133f.

¹⁹⁸ Ibid. och s. 200f.

¹⁹⁹ Almega (2023), Osund kommunal konkurrens, Företagens tio i topp-lista.

²⁰⁰ Ibid, s. 2.

²⁰¹ Ibid, s. 4, 8 samt 10.

livet och inte verksamheter av allmänt intresse som kommunerna har rätt att bedriva.²⁰² Vad gäller campingplatser och ställplatser framgår att det visserligen kan finnas en kommunal befogenhet i att främja turistväsendet inom kommunen, men att det i praktiken sällan behövs eftersom det ofta kan skötas av näringslivet. Såväl avgiftsbelagda som kostnadsfria platser upplevs som problematiska av privata företag. I sammanhanget tas även den kommunala självkostnadsprincipen upp. Även vid prissättning enligt självkostnad skulle kommunen kunna närma sig marknadspriset genom att beakta alla kostnader som är nödvändiga för att bedriva en specifik verksamhet.²⁰³

Rapport om offentlig sektors konkurrens med tjänsteföretag

Almega, som är en arbetsgivarorganisation inom tjänstesektorn, publicerade 2019 en rapport om de konkurrensproblem som kan uppstå när offentliga företag konkurrerar med privata företag i just tjänstesektorn.²⁰⁴ Av en enkätundersökning som utförts bland medlemsföretagen framgår att 66,7 procent av de svarande företagen upplever eller har upplevt osund konkurrens från offentliga aktörer.²⁰⁵ De företag som har svarat befinner sig till den största delen inom städbranschen (19 procent) samt utbildning, forsknings- och utvecklingsbranschen (18 procent). Dessa åtföljs av företag som är verksamma inom arkitektur och tekniska konsulttjänster, IT-tjänster och telekommunikation, fastighet och fastighetsverksamhet samt arbetsförmedling, rekrytering och personaluthyrning. Utöver dessa har företag från ytterligare nio branscher inom tjänstesektorn svarat. Vård- och omsorgssektorn inkluderades inte eftersom kommuner och landsting har ansvar att bedriva verksamhet inom sektorn.²⁰⁶

Den absolut vanligaste orsaken till konkurrensproblem uppgavs vara en icke marknadsmässig prissättning. Därutöver uppgavs i fallande ordning konkurrensproblemen bestå i marknadsföring av egen verksamhet framför företagets, att ge fördel i upphandling för verksamhet i egen regi samt att företag inte ges tillgång till viktig

²⁰² Ibid, s. 4.

²⁰³ Ibid, s. 12.

²⁰⁴ Almega (2019), Den osunda konkurrensen, Om offentlig sektors konkurrens med tjänsteföretag.

²⁰⁵ Drygt 320 företag svarade på enkäten, varav 66,7 procent (215 företag), uppgav sig drabbade av osund konkurrens från offentliga aktörer. Se ibid, s. 9.

²⁰⁶ Ibid, s. 10.

infrastruktur.²⁰⁷ Exempel på konkurrensproblem som lyfts fram i rapporten är följande. För städbranschen nämns särskilt Samhalls låga prissättning och höga personaltäthet. Tekniska konsultföretag och arkitekter lyfter fram problem med konsulttjänster från den akademiska världen och att museer bedriver uppdragsverksamhet till så låga priser att verksamheterna misstänks vara subventionerade. Inom sektorn för it-tjänster och telekommunikation förekommer att kommunalägda stadsnät erbjuder bredbandstjänster som blockerar privata leverantörer och i vissa fall konkurrerar ut dem genom att hålla lägre priser. I utbildningsbranschen förekommer att myndigheter ställer krav på att deras tekniska system ska användas, vilket begränsar företagens möjlighet att själva hantera sin administration. Offentliga utförare får utveckling och internutbildning betald av sina huvudmän men privata utförare blir inte erbjudna att köpa tjänsterna. Företag inom rekrytering och personaluthyrning lyfter fram kommunernas egna initiativ för bemanningsenheter och personalpooler. Det finns även statliga bolag som erbjuder samma tjänster som företagen fast till ett betydligt lägre pris. Friskvårdsföretagen lyfter fram att kommuner driver gym och uppmärksammar även att kommunala verksamhetsbidrag och hyresbidrag ges till kommunala aktörer som bedriver sådan verksamhet. 84 procent av de företag som anser sig vara drabbade av osund konkurrens har uppgett att deras intäkter minskat på grund av offentliga aktörers agerande. Hälften av de drabbade företagen uppger att de har tagit kontakt med den offentliga aktören, men få anser att detta har löst problemen. Bara var femte företag som svarat på undersökningen har påtalat problemen för Konkurrensverket.²⁰⁸

I rapporten föreslås bland annat en översyn av konfliktlösningssregeln med syfte att analysera hur reglerna kan göras mer effektiva och möjliggöra kortare ledtider för fler vägledande avgöranden. Det föreslås även att krav på kommunal särredovisning av konkurrensutsatt verksamhet ska införas.²⁰⁹

²⁰⁷ Ibid, s. 12.

²⁰⁸ Ibid, s. 14 f.

²⁰⁹ Ibid, s. 4 f.

Sammanfattning av samtal med företrädare från näringslivet

Under utredningsarbetet har vi genomfört ett antal möten och rundabordsamtal med företrädare för flera näringslivs- och branschorganisationer. Företrädarna har berättat hur de upplever konkurrens-situationen på marknader där det även finns offentliga aktörer.²¹⁰ Det som har lyfts fram som problem har främst gällt att agera i konkurrens med kommunalt bedriven verksamhet, men även statliga verksamheter har tagits upp, bland annat i städbranschen och besöksnäringen. Det förekommer även att regioner bedriver säljverksamhet, exempelvis i fastighetsbranschen.

Ett kärnproblem för privata företag tycks vara att offentliga aktörer väljer att bedriva verksamhet även på marknader där det finns privata alternativ. I flera fall menar företrädarna för branschorganisationerna att verksamheten bedrivs utanför den offentliga aktörens uppdrag, i vissa fall i strid med den kommunala kompetensen. Företrädarna menar att det skapar en osäkerhet när kommuner agerat utanför sitt uppdrag. Kommunal säljverksamhet skapar även hinder för privata företag att etablera sig och att bedriva verksamhet på de aktuella marknaderna. Detta uppges förekomma till exempel på bredbandsmarknaderna där kommuner driftsätter bredbandsnät och säljer förädlade tjänster trots att det kommunala uppdraget främst omfattar ägande av fibernät. Kommuner och myndigheter utvecklar och säljer även egna tjänster. Inom besöksnäringen förekommer bland annat konferens- och hotellanläggningar i offentlig regi trots att det inte saknas privata alternativ på marknaden.

Ett annat problem som lyfts av privata företag är att offentliga aktörer säljer varor och tjänster till låga priser. Ett sätt att hålla låga priser är att subventionera verksamheten med offentligt stöd eller genom att använda personal eller lokaler som finansieras av skattepengar i den verksamhet som ingår i ett kommunalt uppdrag. Det gäller till exempel städbranschen där branschföreträdare menar att en statlig aktör håller priser som understiger marknadspriset i både privata och offentliga upphandlingar bland annat med hjälp av stöd-

²¹⁰ Vi har träffat Svenskt Näringsliv, Almega, Visita, Installatörsföretagen, Almega Städföretagen, Almega Serviceföretagen, Friskvårdsföretagen TechSverige och Återvinningsindustrierna. Se RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-59, Minnesanteckningar möte med Almegas medlemmar den 26 juni 2024, RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-61 Minnesanteckningar möte med Återvinningsindustrierna den 27 juni 2024 och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-58 Minnesanteckning möte med TechSverige och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-115 Möte med Installatörsföretagen den 24 september 2024.

pengar för arbetsmarknadsåtgärder och gymbranschen där kommunala aktörer använder kommunalt finansierade lokaler till att etablera gym. Det finns även en risk att kommunala elbolag som äger fibernät korssubventionerar verksamheterna. Vidare förekommer det att offentliga aktörer på andra sätt sammanblandar sitt uppdrag med sin säljverksamhet, till exempel genom att sälja tilläggstjänster som utförs i samband med det som ingår i den offentlige aktörens uppdrag. Det uppges förekomma i installatörsbranschen där kommunala elbolag erbjuder installationstjänster kostnadsfritt mot att kunden binder upp sig på ett abonnemang. Det förekommer även paketerbjudanden som privata aktörer inte kan erbjuda då de saknar möjlighet till elförsäljning.

Ett annat problem är att offentliga aktörer kan låta en konkurrensutsatt del av verksamheten gå med förlust under lång tid och i stället låta kostnader för denna täckas i en annan del av verksamheten. Det är ett sätt att kunna hålla låga priser.

Det förekommer även att offentligt ägda bolag drar nytta av sin monopolverksamhet i sin konkurrensutsatta säljverksamhet. Till exempel förekommer det marknadsföring i samband med den monopolskyddade verksamheten på hemsidor eller fakturor för elnätsavgift. Det förekommer även användning av kundregister och kunddata för marknadsföring och utveckling av affärsverksamheten.²¹¹ Vidare kan information delas inom kommunen på ett sätt som missgynnar privata företag. Inom installationsbranschen finns det exempel på att en föransökan om en kommande byggnation och anslutning av laddstolpar till det kommunala elnätet har medfört att det kommunala elbolaget har gått ut med ett mer förmånligt erbjudande om etablering av laddstolpar till samma kund. Inom avfallsbranschen förekommer det att kommuner nekar privata aktörer från att ta hand om avfall som skulle gå att återförsälja. Eftersom återvinning av avfall kräver en viss skala för att bli lönsamt och effektivt innebär det en produktivitet förlust när kommuner sköter det i egen regi. Det kan bero på att kommunerna är för små och inte kan agera utanför sina kommungränser. För en effektiv återvinning krävs att ett företag kan agera även utanför kommungränser, ibland även över landsgränser.

²¹¹ Detta framgår även av en rapport från Svenskt Näringsliv och Installatörsföretagen (2022), *En laddad fråga, Konkurrens från offentliga aktörer i installationsbranschen*, s. 8.

Flera av branschföreträdarna tar även upp att kommuner i många fall underlåter att upphandla en extern aktör för att sköta en verksamhet. I denna del konstaterar vi dock att detta inte omfattas av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet eftersom produktion av varor och tjänster för att tillgodose ett eget behov inte utgör en säljverksamhet. I uppdraget ingår inte heller att ändra i de kommunala befogenheterna, och att utföra arbete i egen regi är tillåtet för kommuner så länge verksamheten inriktas på den egna verksamhetens behov och inte extern försäljning.

Angående reglernas utformning har företrädare för näringslivet sammanfattningsvis anfört att det krävs en bevislättning för marknadsavgränsningen och effekten på konkurrenssituationen. Det är krävande för de - ofta mindre - företag som upplever sig vara drabbade av offentlig säljverksamhet att bidra till utredningar i den mån som har krävts för att nå framgång med en förbudstalan i domstol. Vidare har flera intressenter framfört att det krävs kraftfullare sanktioner för att reglerna ska få effekt. En del har även framfört att förbuden inte enbart bör vara framåtsyftande eftersom offentliga aktörer ostört kan fortsätta med sin konkurrensbegränsande verksamhet fram till dess att ett förbud meddelas.

Offentliga aktörers synpunkter

Kommunala företag anser att deras närvaro stärker det lokala näringslivet

De kommunala företagens arbetsgivarorganisation Sobona har i en rapport som publicerades 2024 lyft fram exempel på fall där kommunala bolag fyller ett tomrum som det privata näringslivet inte kan fylla, vilket i sin tur bidrar till ett starkare lokalt näringsliv.²¹² I rapporten lyfts exempel som Sala Silvergruvas café och restaurangverksamhet fram. De arbetar aktivt med att hålla ett prisläge som inte snedvrider konkurrensen och tipsar om konkurrenters verksamheter. Försök har gjorts för att få ett privat företag att ta över driften.²¹³ Friskvårdsbolaget Arena Älvhögsborg är ett annat exempel som tas upp i rapporten. Bolaget, som samägs av Trollhättans kommun och ett privat företag, äger två friskvårdsanläggningar

²¹² Sobona (2024), *Balansmästarna – Så stärker kommunala bolag det lokala näringslivet*.

²¹³ Ibid, s. 23 f.

med badhus och idrottshallar. I en nysatsning i ett utsatt område undersöks möjligheterna att starta en så kallad gaminghall i vilken ungdomar ska kunna betala för spel med rörelse.²¹⁴

Angående den kritik som förekommer mot kommunal bolagsverksamhet framkommer bland annat följande av rapporten. Kommunala bolag måste balansera mellan att inte ta ut för höga priser, då de inte får drivas i vinstsyfte, eller för låga priser så att de snedvrider konkurrensen på marknaden.²¹⁵ Kommunala bolag kan bidra med en samhällsnytta även om de inte går med vinst, och därmed fylla ett hål på marknaden som det privata näringslivet inte fyller. Det kan till exempel handla om att driva en viktig infrastruktur som en flygplats. Kommunala bolag agerar i skärningspunkten mellan samhällsnytta och affärsmässighet.²¹⁶

Frivillig genomlysning av kommunal säljverksamhet

Det förekommer att kommuner inventerar och genomlyser sin säljverksamhet på eget initiativ. Exempel på detta är Vännäs och Gävle kommuner som båda har anlitat konsulter för ändamålet.²¹⁷ Syftet med genomlysningen för Vännäs kommuns del var att stärka näringslivet.²¹⁸ Gävle kommun genomförde granskningen för att kunna ta ställning till om de hade affärsmässiga relationer med näringslivet och osund konkurrens förekom.²¹⁹

Genomlysningarna utgick från en kartläggning av kommunernas momspliktiga säljverksamheter. Verksamheterna analyserades utifrån kartläggningen, gjorda intervjuer och bearbetning av dataunderlag.²²⁰

Granskningen gjordes utifrån både ett laglighets- och ett lämplighetsperspektiv, där verksamheter bedömdes utifrån konkurrens-hänseende i förhållande till det lokala näringslivet. Kommunerna rekommenderades att göra en översyn av de verksamheter som

²¹⁴ Ibid, s. 20 f.

²¹⁵ Ibid, s. 8.

²¹⁶ Ibid, s. 9.

²¹⁷ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun. Rapporten från Vännäs kommun är daterad april 2023 och rapporten från Gävle kommun november 2020.

²¹⁸ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun, s. 4.

²¹⁹ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun, s. 3.

²²⁰ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun, s. 4 f och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun, s. 5 f.

markerades som helt eller delvis problematiska.²²¹ Verksamheter som bedömdes som oproblematiska var typiskt sett sådana som motiverades utifrån ett allmänintresse eller ett marknadsmisslyckande.²²²

Vännäs kommun är en mindre landsortskommun och deras kommunala ansvar ansågs därför sträcka sig längre än för en kommun med starkare marknadsunderlag.²²³ För Vännäs kommun bedömdes till exempel renhållning och parkeringsavgifter falla inom allmänhetens intresse. Verksamheten ansågs även vara kompetens-enlig enligt kommunallagen.²²⁴ En biografverksamhet bedömdes vara oproblematisk ur ett konkurrenshänseende med hänsyn till att intäkterna var av ringa art och avsåg kulturservice till invånarna utan ett egentligt kommersiellt intresse. Kommunen rekommenderades ändå att överväga om verksamheten borde överlätas till en lokal förening som skulle kunna överta den mot ett föreningsbidrag, eller till en privat aktör.²²⁵ En verksamhet som däremot ansågs vara mindre lämplig att bedriva var försäljning av måltider till privatpersoner från en skolmatsal till förhållandevis låga priser. Eftersom verksamheten skedde i liten omfattning och med det underliggande syftet att stödja sociala umgängen för äldre bedömdes dock verksamheten vara acceptabel att fortsätta driva med en brasklapp om att prissättningen borde vara föremål för övervägande.²²⁶ Ett annat exempel på näringsverksamhet som bedömdes vara tveksam ur konkurrenshänseende var den av kommunala bolag bedrivna kommersiella lokaluthyrningen, där kommunen uppmanades att inte ge enskilda bolag eller hyresgäster stöd samt iakttäta att marknadsmässighet avseende hyror. Vidare manades kommunen till försiktighet gällande tillhandahållande av lokalvårdstjänster och fastighetsförvaltning till externa parter i de fall det fanns privata alternativ som tillhandahöll samma tjänster lokalt.²²⁷ I rapportens slutsatser konstaterades att en komplicerande faktor för Vännäs kommun var att marknaden hade svårt att tillhandahålla det utbud som fanns i större städer.

²²¹ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun, s. 77 och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun, s. 51.

²²² RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun, s. 74 och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun, s. 2.

²²³ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun, s. 2.

²²⁴ Ibid, s. 25 f.

²²⁵ Ibid, s. 29.

²²⁶ Ibid, s. 24.

²²⁷ Ibid, s. 38.

Parallellt med att det fanns vissa förväntningar på kommunen ur bland annat ett tillväxt- och utvecklingsperspektiv fanns det kritik mot vissa tillhandahållna tjänster. I rapporten beskrivs hur få privata fastighetsbolag velat investera i kommersiella lokaler för uthyrning, samtidigt som det funnits kritik mot att kommunen byggt nya lokaler samt utvecklat vissa centrala lokaler som riskerat att förfalla och försämra den allmänna stadsmiljön. För att motivera en investering har kommunen nödgats fylla dessa med innehåll, till exempel för konferensändamål.²²⁸

För Gävle kommuns del konstaterades att majoriteten av verksamheterna som bedrevs var såväl lagenliga som lämpliga.²²⁹ För kommunens konferensverksamheter bedömdes den interna pris-sättningen vara marknadsmässig. Det fanns rutiner för att säkerställa marknadsmässighet samt att samma prislista tillämpades såväl externt som internt.²³⁰ Kommunen manades till viss försiktighet kring en privat aktör som kommunen agerade såväl hyresagarant som andrahandsuthyrare till.²³¹ Det kommunala bolaget Gävle Energis tillhandahållande av slutkundstjänster på TV- och bredbandsmarknaden ifrågasattes utifrån att Post- och telestyrelsen bedömt att kommuner inte borde vara aktiva på slutkundsmarknaden.²³² Vidare flaggades även för att verksamheter bedrevs av kommunen på områden där det borde finnas, eller fanns, privata alternativ. Exempel på detta var service av åkeriverksamhet inom återvinningsområdet med bland annat uthyrning av containrar, brandredskapsmateriel, utbildningsinsatser på brandskyddsområdet och uthyrning av tvätthall till ambulans.²³³

Sammanfattning av samtal med offentlig sektor om offentlig näringsverksamhet

Under utredningsarbetet har vi träffat representanter för Sveriges kommuner och regioner och de kommunala bolagens arbetsgivarorganisation Sobona. Sammanfattningsvis framfördes följande.²³⁴

²²⁸ Ibid, s. 48.

²²⁹ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun, s. 72.

²³⁰ Ibid, s. 31.

²³¹ Ibid, s. 36.

²³² Ibid, s. 54 f.

²³³ Ibid, s. 61 och 68.

²³⁴ Se RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-113 Möte med Sveriges kommuner och Regioner.

Deras uppfattning är att kommuner inte medvetet försöker konkurrera ut privata företag genom att bedriva näringsverksamhet. Snarare är kommunernas grundsyn att de vill ha ett fungerande näringsliv. Det är sällan kommunala verksamheter bedrivs utanför den kommunala kompetensen, däremot finns det många gråzoner för denna. Det kan finnas ett behov av att kommuner finns på marknader där ingen privat aktör är intresserad av att finnas. Så länge en säljverksamhet bedrivs med marknadsmässiga priser och utan subventioner bör det vara tillåtet.

Många klagomål gäller uppstartsmarknader. Kommuner kan även behöva gå före för att gynna samhällsutvecklingen i stort. Ett exempel är laddstolpar för elbilar, som gynnar elbilsmarknaden. När marknaden väl är etablerad finns egentligen inget skäl för att kommunerna ska vara kvar på den.

Självrättelser är vanliga bland de verksamheter som har kritiserats. Det är bra om de nya reglerna fortsatt ger ett utrymme för detta. Regelbunden utvärdering av verksamheter, förslagsvis varje mandatperiod, kan vara värdefullt. I första hand bör en lösning där Konkurrensverket ålägger om särredovisning vid behov övervägas, för att inte skapa onödigt betungande administration.

Dessutom har vi träffat representanter för det statliga bolaget Samhall AB för ett samtal om deras förutsättningar att bedriva säljverksamhet.²³⁵

Vi har även träffat Svenska Stadsnätets förening som lyfte fram att kommunalt ägda fibernät är viktiga ur robusthets- och säkerhetssynpunkt för Sverige. Offentliga aktörer kan agera snabbt på samhällsförändringar och är inte rädda för olönsamma lösningar. Framväxten av fibernät i Sverige leddes till stor del av kommunerna som gick in på marknaden med syfte att sänka trösklarna för privata investeringar på området. Ur stadsnätsperspektiv är det viktigt att en översyn av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet inte resulterar i en omformulering som får hämmande effekter på kommunal verksamhet. Det är svårt att överblicka framtidens behov på området för digitalisering.²³⁶ Samhällsutvecklingen är en viktig parameter i bedömningen av vad som ska anses ingå i den kommunal kompetensen. Bland annat kan digitalisering av hälso- och

²³⁵ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-51 Möte med Samhall AB den 27 maj 2024.

²³⁶ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-114 Möte med Svenska stadsnätets förening den 24 september 2024.

sjukvård samt välfärdstjänster och det säkerhetspolitiska läget med krisberedskap och civilt försvar påverka kompetensens utveckling.²³⁷

6.5 Konfliktlösningsregeln bör ändras

Bedömning: Konfliktlösningsregeln bör ändras och utformas med utgångspunkt i att offentliga aktörers säljverksamhet drivs på andra villkor än privata aktörers verksamheter.

Skälen för vår bedömning

Efter genomgången av hur konfliktlösningsregeln har fungerat i praktiken samt av de synpunkter som privata respektive offentliga aktörer har i fråga om offentlig säljverksamhet är vår slutsats att konfliktlösningsregeln behöver förändras. Offentliga aktörer behöver dock ges möjlighet att tillhandahålla varor och tjänster av allmännyttig karaktär. Det innebär att reglernas utformning bör möjliggöra hanteringen av en balansgång mellan två olika och befogade intressen.

Problem med offentlig säljverksamhet

Det offentliga inslaget i en säljverksamhet ger upphov till vissa marknadsstörningar redan på den grunden att det finns skilda grundförutsättningar i förhållande till privata företag. I stort utgörs skillnaderna av att en säljverksamhet som bedrivs av staten, en kommun eller en region kan

- drivas utan vinstkrav,
- drivas utan hänsyn till risken att försättas i konkurs,
- finansieras med offentliga medel eller få mer förmånliga lånevillkor än en privat aktör,
- nyttja personal, lokaler och utrustning som annars används i anslagsfinansierad verksamhet, och

²³⁷ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-116 Presentation KN 2023-03 240924.

- dra nytta av sin myndighetsutövande funktion.

Dessa fördelar har inte en privat aktör. Privata aktörer tar själva risker med egna eller lånade medel och måste se till att verksamheten går runt för att kunna betala sina kostnader. Om privata aktörer vill utveckla sin verksamhet krävs också att den ger avkastning på investerat kapital och gjorda arbetsinsatser. Offentliga aktörer driver typiskt sett inte sina verksamheter på ett vinstmaximerande sätt. De tvingas inte heller att bedriva sina verksamheter på ett effektivt sätt för att kunna behålla eller öka sina marknadsandelar.

De fördelar som offentliga aktörer har medför att spelplanen mellan offentliga och privata aktörer blir ojämn. Offentliga aktörers närvaro på en marknad för försäljning av varor och tjänster kan innebära att privata aktörer inte får samma möjligheter att bedriva och utveckla sin säljverksamhet som de skulle ha haft om deras konkurrent agerade utifrån privata företags förutsättningar. Om den offentliga aktören till exempel kan hålla lägre priser än vad den har kostnader för sin verksamhet kan en privat aktör på grund av svårigheter att konkurrera med den offentliga aktören på sikt tvingas att lämna marknaden, oavsett hur effektivt den privata aktören bedriver sin verksamhet. Att privata och offentliga aktörer inte konkurrerar på lika villkor hämmar i sin tur förutsättningarna för att en effektiv konkurrens ska kunna utvecklas och råda på marknaden. En väl fungerande konkurrens leder typiskt sett till högre kvalitet, lägre priser, mer innovation och ekonomisk tillväxt. Konkurrensen behöver därför värnas. Se i det avseendet även avsnitt 4.1.

Våra slutsatser om behovet av att ändra konfliktlösningsregeln

De problem som kan uppstå när staten, en kommun eller en region bedriver säljverksamhet på marknaden har länge uppmärksamrats. Offentliga aktörer har fördelar som privata aktörer saknar när de bedriver säljverksamhet och konkurrerar därmed inte på samma villkor. Konkurrenslagens grundläggande regler kan sällan åtgärda problemen eftersom de inte har sin grund i en överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete eller förbudet mot missbruk av dominerande ställning. Konfliktlösningsregeln har inte heller varit tillräcklig för att åtgärda problemen. Marknaden har i

flera fall definierats som större än den lokala marknad på vilken det klagande företaget befinner sig, vilket har medfört att effekterna har framstått som för små för att ha en marknadspåverkan. I bedömningen av effekterna har offentliga aktörers särställning inte vägts in i en sådan utsträckning att de har påverkat utgången. I vissa mål har oklarheter i marknadsavgränsningen lett till att frågan om det föreligger en konkurrensbegränsning inte har kunnat prövas. För att skapa förutsättningar för konkurrens och väl fungerande marknader behövs regler som kan användas för att åtgärda dessa problem. Vår bedömning är att konfliktlösningsregeln bör ersättas med nya regler som gäller för offentlig säljverksamhet.

Eftersom de fördelar som offentliga aktörer har i stor utsträckning är en följd av deras ställning som just offentliga aktörer, kan hinder på marknaden som orsakas av konkurrens från offentlig säljverksamhet inte alltid helt undanröjas. Reglerna bör dock möjliggöra att de ojämna förhållandena i så stor mån som möjligt kan utjämnas i enskilda fall.

6.6 Nya regler för offentlig säljverksamhet

6.6.1 Offentlig säljverksamhet regleras i en ny lag

Förslag: Statens, kommunernas och regionernas säljverksamhet som bedrivs i konkurrens med privata aktörer ska regleras i en ny lag – lagen om offentlig säljverksamhet.

Bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen ska upphävas.

Skälen för vårt förslag

Av våra direktiv framgår att vi ska analysera hur genomslaget för reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet ska kunna öka.²³⁸ För att öka genomslaget för reglerna föreslår vi en särskild lag som rör statens, kommuners och regioners säljverksamhet som bedrivs i konkurrens med privata aktörer. Bestämmelserna i den nya lagen innebär bland annat ett förbud mot offentlig säljverksamhet som får en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva verksamhet på marknaden (se avsnitt 6.6.3), en

²³⁸ Dir. 2024:20 s. 4.

utvärderingsplikt (se avsnitt 6.6.4) och en särredovisningsplikt för offentliga säljverksamheter (se avsnitt 6.6.5).

Konfliktlösningsregeln placerades i konkurrenslagen eftersom den betraktades som ett komplement till de konkurrensrättsliga förbuden och hade samma skyddsintressen, det vill säga konsumenterna och samhällsekonomin. Våra föreslagna regler har också till syfte att skapa en fungerande konkurrens till förmån för konsumenterna och samhällsekonomin. De inriktas dock mer specifikt på offentliga aktörer och hur de fördelar de har vid drift av säljverksamhet kan påverka privata aktörers möjligheter att agera på samma marknader negativt. Att införa en lag som gäller för offentlig säljverksamhet bör innebära att det skapas en ökad tydlighet kring att det finns särskilda regler att förhålla sig till. Den föreslagna lagen innehåller även bestämmelser om särredovisning som passar bättre i en egen lag än i konkurrenslagens struktur. Genom vårt förslag till ny lag finns det inget behov av konkurrenslagens regler om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet längre. Vi föreslår därför att reglerna upphävs och att det på deras ställe i konkurrenslagen i stället tas in en bestämmelse som upplyser om att lagen om offentlig säljverksamhet ersätter reglerna.

6.6.2 Förbud mot otillbörlig offentlig säljverksamhet införs

Förslag: Det ska vara förbjudet för en offentlig aktör att bedriva en säljverksamhet, eller att i en säljverksamhet tillämpa ett förfarande, som på ett otillbörligt sätt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden.

Förbudet ska inte gälla en säljverksamhet eller ett förfarande som är försvarbart från allmän synpunkt.

Skälen för vårt förslag

Ett ständigt gällande förbud som träffar offentliga aktörers säljverksamheter införs

För att öka reglernas genomslag föreslår vi att införa en förbudsreglering. När konfliktlösningsregeln infördes ansågs en förbuds-

reglering kräva omfattande undantag och därmed bli alltför komplex och kräva ett betungande system för dispenser i enskilda fall. Det ansågs även finnas risker för rättssäkerheten vad gäller förutsebarheten för ett förbuds räckvidd.²³⁹ Till skillnad från tiden då konfliktlösningsregeln infördes finns numera erfarenhet från tillämpningen av en regel, vilket underlättar utformningen av ett förbud. Ett ständigt gällande förbud bör leda till att reglerna får ett ökat genomslag eftersom offentliga aktörer behöver ta hänsyn till förbudet i hur de bedriver säljverksamheter. Det innebär att reglerna får en handlingsdirigerande effekt vilket i sin tur bör leda till att en del konkurrensproblem inte uppstår.

Förbudet bör träffa offentliga aktörers säljverksamheter som bedrivs på konkurrensutsatta marknader. Med *offentliga aktörer* avses staten, en kommun eller en region. Begreppet omfattar även ett *offentligt företag* i form av en juridisk person som staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande över genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt. En *säljverksamhet* är en verksamhet som består i att tillhandahålla varor, tjänster och andra nyttigheter på marknaden, det vill säga sådana varor och tjänster som privatpersoner och företag i normalfallet betalar för själva. Även uthyrning kan omfattas. Det är säljverksamhet som erbjuds externt på en marknad som omfattas, inte för eget bruk. Intern försäljning anses vanligen inte ingå på marknaden i konkurrensrättsliga sammanhang.²⁴⁰ I likhet med vad som gäller för konfliktlösningsregeln är det verksamhet som omfattas av det konkurrensrättsliga företagsbegreppet som omfattas. Det är därmed inte heller avgörande om verksamheten är inriktad på vinst eller inte.²⁴¹ De delar av verksamheten som består av myndighetsutövning bör, i likhet med vad som gäller för konkurrenslagens bestämmelser, inte kunna träffas av ett förbud. Säljverksamhet i lagens mening är sådan som bedrivs på en marknad. Verksamhet som är i linje med vad offentliga aktörer har som uppgift att tillhandahålla, som till exempel skola, sjukvård och omsorg, träffas

²³⁹ Prop. 2008/09:231 s. 33.

²⁴⁰ Se MD 1999:17 där intern försäljning inom koncernen inte skulle ingå i beräkningen av marknadsandelar eftersom transaktionerna var att anse som koncerninterna och varorna inte ansågs komma ut på marknaden. Se även Karlsson, Johan och Osen Bergqvist, Trine, (2022) Konkurrensrätt, Nordstedts juridik, s. 154.

²⁴¹ Se förarbetena till 1 kap. 5 § konkurrenslagen, prop. 1992/93 s. 66 och kommentaren till konfliktlösningsregeln prop. 2008/09:231 s. 56 f.

inte av reglerna då verksamheterna faller inom de lagstadgade uppgifterna.

Förbudet bör gälla direkt vilket innebär att ett föreläggande om att upphöra med överträdelser mot förbudet bör gälla omedelbart, om inget annat förordnas.

Förbudets utformning

Utgångspunkten för vårt förslag är det faktum att offentliga aktörers säljverksamhet drivs på andra villkor än privata aktörers verksamheter. Om en offentlig aktör beslutar sig för att vara aktiv på en konkurrensutsatt marknad bör dennes närvaro på marknaden eller beteende i driften av säljverksamheten inte störa marknadens funktionssätt. Förbudets syfte är alltså att säkerställa att offentliga aktörers säljverksamheter inte på ett otillbörligt sätt påverkar privata företags möjligheter att bedriva sina verksamheter. Alla offentliga säljverksamheter kommer därmed inte att omfattas av ett förbud, utan bara de som har en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva säljverksamhet. De alternativa utformningar av det nu föreslagna förbudet som vi har övervägt framgår utförligt i avsnitt 9.4.2 i konsekvensbeskrivningen.

Genomgången av Konkurrensverkets beslutspraxis i avsnitt 6.3.3 visar att företag som upplever att de påverkas av offentliga aktörers säljverksamheter till stor del är mindre företag som verkar på lokala marknader. I praxis gällande konfliktlösningsregeln har det lokala perspektivet inneburit svårigheter i att styrka effekter på marknaden. Marknaden har i flera fall definierats som större än den lokala marknad på vilken det klagande företaget befinner sig, vilket har medfört att effekterna har framstått som för små för att ha en marknads-påverkan. Vi föreslår därför att utgångspunkten för bedömningen av om den offentliga aktörens förfarande eller verksamhet har en otillbörlig påverkan ska vara de privata aktörernas möjligheter att bedriva sin verksamhet på marknaden. Att fokus för bedömningen skiftas från konkurrenseffekter på en konkurrensrättsligt avgränsad marknad till att utgå från den privata aktörens verksamhet och den marknad denne verkar på bör innebära att reglerna blir mer ändamålsenliga för att ingripa mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet på lokala marknader. Det är i enlighet med vad vi

ska åstadkomma enligt våra direktiv.²⁴² Det bör införas en ventil från förbudet för verksamheter och förfaranden som är att betrakta som försvarbara från allmän synpunkt vilket utvecklas längre ned i detta avsnitt.

Prövningen av om en verksamhet eller ett förfarande är förbjudet görs alltså i två steg. I steg ett prövas om verksamheten eller förfarandet otillbörligt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden. Om så är fallet är verksamheten eller förfarandet som utgångspunkt förbjuden. I steg två prövas om förfarandet eller verksamheten är försvarbar från allmän synpunkt. Om förfarandet eller verksamheten är försvarbar från allmän synpunkt är den inte förbjuden.

Exempel på andra lagstiftningar där termen otillbörlig förekommer

Vi har stannat vid att använda termen otillbörlig för att uttrycka vilken sorts verksamhet som reglerna är tänkta att förbjuda.

Konkurrensverket utövar tillsyn över andra regelverk där en bedömning av otillbörliga beteenden ingår, upphandlingslagarna och LOH.²⁴³ Den senare tar i likhet med lagen om offentlig säljverksamhet sikte på att hantera ojämna styrkeförhållanden på marknaden. De styrkeförhållanden som den träffar är de mellan leverantörer och köpare i jordbruks- och livsmedelskedjan. Otillbörliga handelsmetoder förekommer i de fall där den starkare parten tillskansar sig fördelar med stöd av sin ställning.²⁴⁴ I lagen finns en lista över handelsmetoder som betraktas som otillbörliga och är förbjudna enligt lagen.²⁴⁵ Det är alltså på förhand definierat vilka beteenden som ska betraktas som otillbörliga i lagens mening.

I upphandlingslagstiftningen förekommer termen otillbörlig i flera olika bestämmelser. En upphandling får inte utformas i syfte att begränsa konkurrensen så att vissa leverantörer gynnas eller missgynnas på ett otillbörligt sätt.²⁴⁶ En leverantör får inte heller otillbörligt påverka den upphandlande myndighetens beslutspro-

²⁴² Dir. 2024:20 s. 4.

²⁴³ Se 4 kap. 2 §, 13 kap. 3 § p. 9 lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU).

²⁴⁴ Prop. 2020/21:134 s. 17 f.

²⁴⁵ Se 5 § LOH.

²⁴⁶ 4 kap. 2 § LOU.

cess eller tillskansa sig otillbörliga fördelar genom att tillägna sig sekretessbelagda uppgifter.²⁴⁷

Om termen otillbörlig i lagen om offentlig säljverksamhet

I likhet med vad som gäller för bedömningar av otillbörliga beteenden enligt andra lagstiftningar utmynnar det otillbörliga inslaget i vår föreslagna lag i att konkurrensen störs och att någon annan aktör, i vårt fall privata aktörer, missgynnas av beteendet. I lagen om offentlig säljverksamhet innebär störningen en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att agera på marknaden och i förlängningen därmed på konkurrensförutsättningarna på marknaden. Exempel på vad som skulle kunna innebära en otillbörlig påverkan finns i nästa avsnitt.

Vi har övervägt att i stället för uttrycket otillbörlig påverkan använda uttrycket negativ påverkan. Vi anser emellertid att termen negativ påverkan riskerar att leda till en alltför onyanserad prövning av den offentliga säljverksamheten. När man möter konkurrens innebär detta i stort sett alltid att det blir svårare att bedriva verksamhet. Just det faktum att man tvingas förhålla sig till konkurrenter är det som innebär att företag på en marknad pressas till att bli så effektiva som möjligt. Generellt sett är det dessutom positivt ur konkurrenshänseende med fler aktörer på en marknad. Att fler aktörer är aktiva kan till exempel innebära att risken för att det uppstår ett monopol eller oligopol minskar. Syftet med reglerna är inte att all offentlig säljverksamhet ska vara förbjuden. Det kan finnas goda skäl till att offentlig säljverksamhet bedrivs. Syftet är inte heller att ineffektiva privata företag ska gynnas genom att förbjuda konkurrens. Lagen ska skapa förutsättningar för en effektiv konkurrens genom att skydda privata aktörers verksamheter från otillbörlig påverkan som kan uppstå när offentliga aktörer är verksamma på marknaden.

Bedömningen av otillbörliga förfaranden och verksamheter

Bedömningen av vad som utgör ett en otillbörlig påverkan bör göras i varje enskilt fall. Vi bedömer att det inte är ändamålsenligt att ha en lista i förbudsbestämmelsen på verksamheter eller förfaranden.

²⁴⁷ 13 kap. 3 § p. 9 LOU.

randen som kan ha en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva sin verksamhet. Det beror på att omständigheterna kan variera stort mellan enskilda fall. Marknadsförhållanden kan skilja sig åt, till exempel mellan olika kommuner och beroende på var i landet verksamheten bedrivs. En viss typ av beteenden bör därför inte stämpas som otillbörliga i samtliga fall eftersom förutsättningarna kan skilja sig åt beroende på förhållanden på den aktuella marknaden. Det finns även en stor risk att en uppräkningslista inte omfattar alla förfaranden och verksamheter som borde kunna anses ha en otillbörlig påverkan eftersom inte alla exempel har kunnat förutses. En uppräkningslista av förbjudna beteenden skulle riskera att hämma en dynamisk rättstillämpning och rättsutveckling.

Det finns dock fall som typiskt sett kan leda till en marknads-
påverkan när offentliga aktörer agerar på en konkurrensutsatt marknad och som därför bör kunna tjäna som exempel på förfaranden som skulle kunna betraktas som otillbörliga i lagens mening. Konkurrensrådet kartlade denna typ av fall i betänkandet *Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor*.²⁴⁸ Dessa fall refereras även som typfall i förarbetena till konfliktlösningsregeln.²⁴⁹ Bland typfallen finns förfaranden som innebär underprissättning, diskriminering, vägran att ge tillträde till infrastruktur eller som är selektiva. Sammanblandning mellan myndighetsutövning och säljverksamhet tas också upp av Konkurrensrådet och bör kunna anses ha en otillbörlig påverkan i många fall. Exempel på sammanblandning är att sälja varor eller tjänster på en marknad där man även har beslutanderätt eller att kombinera myndighetsrollen med en konsultroll.²⁵⁰ Det kan till exempel röra sig om en myndighet som utför en förretning och i samband med denna även säljer konsulttjänster. Det kan även vara att en offentlig aktör nyttjar information som denne har fått i egenskap av myndighet i sin säljverksamhet.

Subventioner av en säljverksamhet kan leda till förfaranden som underprissättning eftersom verksamheten inte behöver bära sina egna kostnader. Vidare kan subventioner göra det möjligt att fortsätta driva en ineffektiv verksamhet som under andra förhållanden hade slagits ut från marknaden. Ett ytterligare exempel på subventionering kan vara när en kostsam infrastruktur finansieras genom

²⁴⁸ SOU 2000:117 s. 85 ff.

²⁴⁹ Prop. 2008/09:231 s. 24 och 36.

²⁵⁰ SOU 2000:117 s. 87 ff.

försäljning av tjänster eller varor på en konkurrensutsatt del av marknaden.

Ytterligare ett fall är när den offentliga aktörens blotta närvaro på en marknad har en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva sin verksamhet på marknaden. En offentlig aktörs närvaro kan få till följd att privata aktörer har svårt att etablera sig på marknaden eller att expandera sin verksamhet.²⁵¹ Den otillbörliga påverkan kan även yttra sig i att privata aktörer inte kan träda in på marknaden. Innan en offentlig aktör träder in på en marknad bör denne fråga sig om det finns behov av att denne finns på marknaden, samt om det kan uppstå snedvridningar på grund av dennes närvaro. I vissa fall kan en offentlig aktör fylla ett tomrum för att ingen privat aktör vill träda in på marknaden. I andra fall kan det däremot finnas förutsättningar för en effektiv konkurrens mellan privata aktörer. I en del fall uppfyller den offentliga aktörens verksamhet ett behov på vissa delar av marknaden, men inte på andra. Den offentliga aktören kan till exempel erbjuda grundläggande infrastruktur på en marknad, men det kan saknas behov av att denne också ska erbjuda tjänster knutna till denna infrastruktur med anledning av att det finns privata alternativ som kan sköta detta.²⁵² Om den offentliga säljverksamheten i dessa fall kan konstateras ha en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att agera på marknaden i form av undanträngningseffekter bör den kunna förbjudas.

Det är viktigt att betona att prövningen sker i två steg även när det gäller den offentliga aktörens blotta närvaro på en marknad. Som nämnts ovan ingår det i det första steget att bedöma om en säljverksamhet eller ett förfarande har en otillbörlig påverkan på privata företags möjligheter att bedriva sin säljverksamhet på marknaden. I det andra steget görs en bedömning om säljverksamheten eller förfarandet är försvarbart ur allmän synpunkt. I princip gäller då att verksamheter som är förenliga med lag, författning eller annat bindande direktiv inte ska förbjudas. I förhållande till statlig verksamhet gäller att den måste drivas i enlighet med lag eller annat riksdagsbeslut, bakgrunden till detta framgår av avsnitt 6.6.3. Hit hör

²⁵¹ Prop. 2008/09:231 s. 36.

²⁵² Ett exempel kan vara kommunal laddinfrastruktur. Konkurrensverket konstaterade i sin rapport om kommunal laddinfrastruktur att kommunala aktörer både etablerat publik laddinfrastruktur och tillhandahållit laddtjänster trots ett begränsat behov eftersom privata aktörer erbjuder samma tjänster. Se Konkurrensverket (2024), *Kommuners påverkan på konkurrensen inom publik laddning av elfordon*, 2024:2, s. 197 f.

även prövningen av om verksamheten faller inom den kommunala kompetensen och därmed är förenlig med lag.

Den kommunala kompetensen utgör i det här sammanhanget en särskild utmaning. Det beror på att den kommunala kompetensen som den formulerats i kommunallagen är vidsträckt.²⁵³ När en kommun startar och driver ett kafé kan det falla såväl inom som utanför den kommunala kompetensen. Avgörande för kompetensfrågan är den bakomliggande anledningen till att en viss verksamhet bedrivs. Ett kafé som drivs som en daglig verksamhet för funktionshindrade faller i normalfallet inom den kommunala kompetensen. Ett kafé som däremot drivs utan anknytning till kommunala verksamheter eller uppdrag får i regel anses falla utanför den kommunala kompetensen.

Statsstödsperspektiv på subventioner av en säljverksamhet

Vad gäller offentliga subventioner av en verksamhet aktualiseras även statsstödsregelverket. Reglerna finns i artiklarna 106–109 i EUF-fördraget. De tar sikte på när det offentliga stödjer en ekonomisk verksamhet med offentliga medel på ett sätt som ger mottagaren en fördel gentemot andra aktörer på marknaden. Syftet med att förbjuda stöd är att undvika snedvridning av konkurrensen på den inre marknaden. Det krävs normalt ett förhandsgodkännande från kommissionen för att ett stöd ska få lämnas, om det inte finns några regler som innebär att ett sådant godkännande inte krävs. Exempel på det är reglerna om stöd av mindre betydelse som innebär att vissa stöd som inte överstiger 300 000 euro över en period på tre år får genomföras utan krav på förhandsgodkännande.²⁵⁴ Ett annat exempel är stöd till vissa grupper av åtgärder. Sådana stöd får också genomföras utan förhandsgodkännande, men information om stödet måste lämnas till kommissionen i efterhand.²⁵⁵

Stödåtgärder kan ges till exempel i form av bidrag, lån med förmånliga villkor, borgensåtaganden, garantier, hyresnedsättningar eller reducerade offentliga avgifter och skatter. Även icke marknads-

²⁵³ Den kommunala kompetensen utgår från 2 kap. 1 § kommunallagen.

²⁵⁴ Artikel 3.2 i kommissionens förordning (EU) 2023/2831 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse.

²⁵⁵ Se kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget.

mässiga avkastningskrav på offentligt ägda bolag kan omfattas. Reglerna om statligt stöd innebär att subventioner av en verksamhet i vissa fall redan kan vara förbjudna.

Ett stöd som har godkänts enligt statstödsregelverket innebär bara att det i förhållande till det regelverket är tillåtet. Det innebär inte ett godkännande av eventuella otillbörliga beteenden från den som har tagit emot stödet, till exempel om stödet skulle användas för att möjliggöra en underprissättning. Om säljverksamheten eller ett förfarande i den ska anses ha otillbörlig påverkan kan prövas enligt regeln om otillbörlig offentlig säljverksamhet, oavsett hur verksamhetens finansiering förhåller sig till statsstödsregelverket.

Om påverkan på möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på en marknad

Utgångspunkten för prövningen av påverkan på marknaden är de privata aktörernas perspektiv. Det innebär att prövningen underlättas i de fall där det finns en privat aktör som anmälare. Det är dock inte ett krav enligt förslaget.

Med hänsyn till att den nya lagen vilar på förutsättningen att offentliga aktörer verkar under andra villkor än privata aktörer bör det ställas relativt låga krav på bedömningen av om möjligheterna att bedriva en säljverksamhet påverkas eller är ägnad att påverkas av ett otillbörligt beteende. Det uppställs inget krav på märkbarhet eller på att det ska finnas effekter av någon betydelse i det nya förbudet. Det innebär en lättnad jämfört med de krav som ställts vid tillämpning av konfliktlösningsregeln. Ett konstaterande av förekomsten av en otillbörlig påverkan kan innefatta även sådana beteenden som har en liten påverkan på marknaden. Verksamheten kan bedrivas i liten omfattning eller ha liten påverkan i bemärkelsen att endast ett fåtal aktörer, små verksamheter eller ett litet område påverkas. Det kan även handla om en verksamhet eller ett förfarande som ännu inte kan anses ha påverkat möjligheterna för privata företag, men som bedöms vara ägnad att göra det. För verksamheter som upphört kan ett förbud inte beslutas, men i vissa fall skulle ett beslut om marknadsstörningsavgift kunna fattas. Mer om marknadsstörningsavgift framgår i avsnitt 6.6.11–13.

Det väsentliga för påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva säljverksamhet på marknaden är att kunna konstatera att

säljverksamheten bedrivs i konkurrens med privata aktörer, eller att privata aktörer potentiellt skulle kunna konkurrera med säljverksamheten. En konkurrensrättslig marknadsavgränsning görs för att identifiera och bedöma konkurrenstrycket på de företag som är föremål för utredning. Offentliga aktörers marknadsmakt härrör dock från andra faktorer än de som avgör privata företags position på marknaden. En konkurrensrättslig avgränsning av marknaden behöver inte genomföras. Det bör dock kunna konstateras att den offentlige aktörens verksamhet kan ha en påverkan på den privata aktörens möjligheter att bedriva sin säljverksamhet för att de tjänster eller varor som de erbjuder är så liknande att aktörerna kan sägas konkurrera med varandra. Den geografiska dimensionen av marknaden bör i många fall vara av mindre betydelse i prövningen.

Försvarbart från allmän synpunkt

Det bör vara möjligt att ta hänsyn till andra allmänna intressen än konkurrensintresset vid tillämpningen av reglerna. Därför bör det finnas ett undantag från förbudet för verksamheter eller förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt. Denna ordning gäller även för konfliktlösningsregeln, och var en viktig utgångspunkt för förslaget.²⁵⁶ Vi föreslår att bedömningen av försvarbarhet från allmän synpunkt ska göras på samma sätt som för konfliktlösningsregeln. Att en säljverksamhet som är lagenlig ska anses vara försvarbar från allmän synpunkt behöver inte särskilt framgå av lagtexten.

Om ett förfarande eller en säljverksamhet är försvarbar eller inte får avgöras i det enskilda fallet. Det är den offentlige aktören som har bevisbördan för att förfarandet eller verksamheten är försvarbar från allmän synpunkt eftersom denne har bäst förutsättningar att motivera varför en viss verksamhet drivs. Denne bör även ha en uppfattning i frågan kring verksamhetens kompetensenlighet och kännedom om de marknad där verksamheten bedrivs.

Vid bedömningen av om beteendet är försvarbart från allmän synpunkt måste till en början prövas vilka rättsliga förutsättningar eller andra förutsättningar som kan gälla för beteendet. En viktig faktor vid prövningen är om förfarandet eller verksamheten strider mot en lag, annat riksdagsbeslut eller annat bindande ägardirektiv.

²⁵⁶ Prop. 2008/09:231 s. 37.

Det kan finnas regleringar i vilka man ansett att konkurrensintresset ska få stå tillbaka. En säljverksamhet som är en direkt och avsedd följd av specialreglering eller en ofrånkomlig följd av denna bör alltid anses vara försvarbar från allmän synpunkt.²⁵⁷ Att en säljverksamhet eller ett förfarande är förenligt med ett riksdagsbeslut bör tillmätas samma betydelse som om en verksamhet eller ett förfarande är förenligt med lag. Samma sak bör gälla för statliga bolag vars verksamhetsföremål beslutats av riksdagen. Närmare om reglering gällande statlig säljverksamhet framgår i avsnitt 6.6.3. I bedömningen av om en verksamhet eller ett förfarande är förenligt med lag ingår även om förfarandet eller verksamheten som en kommun eller en region bedriver är kompetensenlig i förhållande till den kommunala kompetensen. Den kommunala kompetensen i förhållande till näringsverksamhet behandlas särskilt i nästa avsnitt. Om en bolagsordning i ett kommunalt bolag i sig är oförenlig med kommunallagen så kan denna inte åberopas till stöd för att ett visst förfarande är försvarbart.

I bedömningen av försvarbarhet från allmän synpunkt bör även motiven för att bedriva en säljverksamhet undersökas. I denna undersökning bör ingå om motiven är externa eller interna. Externa motiv bör beaktas och kan innebära att beteenden ska anses vara försvarbara. Som externa motiv till att bedriva en säljverksamhet räknas att tillgodose behov hos det allmänna. Interna motiv handlar däremot vanligen om att tillgodose aktörens egenintresse. De bör inte beaktas i bedömningen av försvarbarhet från allmän synpunkt.

Till de externa motiven hör drift av säljverksamheter som syftar till att tillhandahålla varor och tjänster som marknaden inte erbjuder, det vill säga att åtgärda marknadsmisslyckanden. Att tillgodose ett behov som inte marknaden kan sörja för kräver dock inte alltid att den offentlige aktören bedriver säljverksamheten i egen regi. Den offentlige aktören kan i stället tillgodose behovet till exempel genom upphandling av en extern aktör som erbjuder varan eller tjänsten. Om det inte är möjligt kan den offentlige aktören anförtro en privat aktör att tillgodose behovet med tillämpning av EU:s regler om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.²⁵⁸ Det ligger dock

²⁵⁷ Jämför prop. 2008/09:231 s. 37 f. med hänvisning till prop. 1992/93:56 s. 70.

²⁵⁸ Se till exempel kommissionens förordning (EU) 2023/2832 av den 13 december 2023 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse som beviljas företag som tillhandahåller tjänster av allmänt ekono-

utanför vårt uppdrag att lämna förslag om formen i vilken en kommun driver sin verksamhet.

Till de externa motiven kan även räknas att vissa verksamheter är så angelägna för samhället att de inte helt bör lämnas åt marknaden att tillhandahålla. Detta har anförts som motiv för offentligt ägande och drift av infrastruktur som till exempel kommunalt ägda fibernät. Det kan även finnas beredskapsskäl till att verksamhet bedrivs i offentlig regi. Externa motiv kan även utgöras av att den offentlige aktören har särskilda förutsättningar och kompetens för att bedriva verksamheten.²⁵⁹

I vissa fall kan en offentlig säljverksamhet präglas av både externa och interna motiv. Det förekommer att en anslagsfinansierad verksamhet som utgör myndighetens uppdrag kan ge upphov till biprodukter, som konsulttjänster.²⁶⁰ Det externa motivet i dessa fall är att upprätthålla kompetens inom ett visst område och, i vissa fall där den anslagsfinansierade verksamheten är väldigt särpräglad, att tillgodose samhällets behov av expertkunskaper. Det interna motivet kan handla om att behålla personal för att klara av tillfällen med högre belastning i den anslagsfinansierade verksamheten, det vill säga att ha en viss överskottskapacitet. Försäljning av tillfälliga överskott i en förvaltningsverksamhet är ett exempel där det externa motivet är att förhindra onödig kapitalförstöring och det interna motivet är att sänka kostnaderna för förvaltningsverksamheten. Andra exempel på när externa och interna motiv blandas i driften av verksamheter är när kommuner bygger och driver badhus som kombineras med gym eller spa-anläggningar, kulturhus som kombineras med restaurangverksamhet som vänder sig till allmänheten, kombinerade konsert- och konferensanläggningar eller evenemangsarenor. Det underförstådda syftet med att kombinera kulturell eller idrottslig infrastruktur med försäljning av varor och tjänster på marknaden är

miskt intresse, kommissionens meddelande om Europeiska unionens rambestämmelser för statligt stöd i form av ersättning för offentliga tjänster (2011) (2012/C 8/03), kommissionens meddelande om tillämpningen av Europeiska unionens regler om statligt stöd på ersättning för tillhandahållande av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (2012/C 8/02), kommissionens beslut 2012/21/EU av den 20 december 2011 om tillämpningen av artikel 106.2 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på statligt stöd i form av ersättning för allmännyttiga tjänster som beviljas vissa företag som fått i uppdrag att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

²⁵⁹ Statskontoret kartlade även motiven för ett antal myndigheters säljverksamheter i rapporten Statskontoret (2014), *Myndigheters säljverksamhet – hur och varför?*.

²⁶⁰ Ekonomistyrningsverkets forum, <https://forum.esv.se/redovisning-och-finansiering/avgifter-och-andra-ersattningar/avgifter-i-uppdragsverksamhet/avgifter-i-konkurrensutsatt-verksamhet/> (besökt 2025-01-07).

vanligen att en lönsam säljverksamhet ska kunna bidra med intäkter till sådan kultur- och idrottsverksamhet som inte kan eller bör drivas kommersiellt. Så länge som verksamheten inte har en rent kommersiell inriktning är verksamheten i regel kompetensenlig för kommuner, men den riskerar att störa privata företag som är aktiva på de marknader där kommunen bedriver sin säljverksamhet. Om verksamheten kan ses som motiverad av ett internt eller externt motiv framstår som oklart.

I avvägningen mellan den privata aktörens intresse och ett belagt annat allmänt intresse, exempelvis ett kommunalt sådant, bör även beaktas om det finns någon annan väg att tillgodose det andra intresset än just den verksamhet eller det förfarande som om är otillbörligt. För det fall det finns andra möjligheter att tillgodose det allmänna intresset kan den aktuella verksamheten eller beteendet inte anses försvarbart från allmän synpunkt.

Prövningen av försvarbarhet bör ha sin utgångspunkt i vilka långsiktiga verkningar på möjligheterna för privata aktörer att bedriva sin verksamhet på marknaden som säljverksamheten eller ett förfarande i den orsakar, inte vad som sker på kort sikt. Om möjligheterna till privat företagande skadas måste skälen som åberopas ha en stor tyngd och vara av en klart angelägen karaktär. Ju större påverkan på privata aktörers möjligheter att driva sin verksamhet på marknaden är, desto större styrka bör krävas i fråga om de nämnda skälen.

Särskilt om kommunal kompetens och näringsverksamhet

Ett moment i prövningen av om en verksamhet eller ett förfarande som drivs av kommuner eller regioner är försvarbart från allmän synpunkt kan vara om det är kompetensöverskridande enligt kommunallagen. Om verksamheten bedöms vara kompetensenlig ska den inte omfattas av förbudet. Ett förfarande i en i och för sig kompetensenlig verksamhet kan däremot omfattas av förbudet om det bedöms ha en otillbörlig påverkan på privata aktörers förutsättningar att agera på marknaden. Ett exempel på detta skulle kunna vara att vägra tillträde till en nyttinghet eller infrastruktur eller att i övrigt tillämpa villkor som gynnar egen säljverksamhet.

Kommuner och regioner har vissa uppgifter enligt lag och utförandet av dessa ska inte förbjudas. Det kan dock finnas fall där de

agerar utanför uppdraget och bedriver säljverksamhet. Det finns även områden där kommuner och regioner kan bedriva verksamhet på frivillig basis.

Kommuner har befogenhet att engagera sig inom flera områden som tillhör näringslivet. De får bedriva näringsverksamhet som har ett allmännyttigt ändamål för kommunmedlemmarna och som drivs utan vinstsyfte.²⁶¹ Syftet med näringsverksamheten ska vara att tillhandahålla en tjänst eller en vara till gagn för kommunmedlemmarna, även om det inte finns något hinder mot att även andra än kommunmedlemmar i praktiken nyttjar det som tillhandahålls.²⁶²

Den näringsverksamhet som omfattas av kommunernas kompetens kallas allmänt för sedvanlig kommunal affärsverksamhet.²⁶³ Att verksamheten ska drivas utan vinstsyfte hjälper till med avgränsningen av det tillåtna området. Om det i det enskilda fallet verkat konstlat att driva verksamheten utan ett sådant syfte är det ett argument för att den faller utanför den kommunala kompetensen.²⁶⁴ I kravet på allmännytta ligger att verksamheten, om det inte är fastslaget att den ska bedrivas av kommuner, ska tillgodose ett behov som är särskilt angeläget. Eftersom levnadsvillkoren och förhållanden i övrigt varierar mellan olika delar av landet kan också kommuner och regioner ha motsvarande olika kompetens på näringslivets område.²⁶⁵

Kommunernas möjligheter att agera utanför sedvanlig kommunal affärsverksamhet, som kallas för det egentliga näringslivet, är begränsade. Regler finns i kommunallagen, lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter och i vissa specialförfattningar.²⁶⁶ Lagen om vissa kommunala befogenheter ger kommuner och regioner utökade befogenheter i förhållande till vad som gäller enligt kommunallagen, bland annat rätt att bedriva näringsverksamhet inom vissa områden utan krav på anknytning till kommunens eller regionens område eller dess medlemmar. Dessa områden är sysselsättning för personer med funktionshinder, sjuktransporter och kollektivtrafik.²⁶⁷ Verksamheterna, med undantag för sysselsättning för personer

²⁶¹ 2 kap. 1 och 7 §§ kommunallagen.

²⁶² Prop. 2016/17:171 s. 303.

²⁶³ Prop. 2016/17:171 s. 304.

²⁶⁴ Madell, Tom och Lundin, Olle (2024). Kommunallagen, En kommentar, JUNO, version 4a, under rubriken Kommunal näringsverksamhet.

²⁶⁵ Ibid.

²⁶⁶ Se lagen om vissa kommunala befogenheter. Av 2 kap. 8 § kommunallagen framgår att kommuner och regioner får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet inom sitt område. Individuellt riktat stöd till näringsidkare får lämnas endast om det finns synnerliga skäl.

²⁶⁷ 1 kap. 1 § och 3 kap. 1–3 §§ lagen om vissa kommunala befogenheter.

med funktionshinder, ska bedrivas på affärsmässiga grunder.²⁶⁸ I lagen finns även kompetensutvidgande bestämmelser gällande bland annat åtgärder för uppförande och drift för turismanläggningar. Kommuner får vidta åtgärder på området i den utsträckning det behövs för att främja turistväsendet inom kommunen.²⁶⁹

Någon tydlig åtskillnad mellan verksamhet som är förbehållen det egentliga näringslivet och verksamhet som kommuner har kompetens att engagera sig i går alltså inte att göra. Det beror bland annat på att vissa områden är specialreglerade, men även på att den kommunala kompetensen inte är fast reglerad utan vilar på en bedömning av om det finns ett allmänt kommunalt intresse.²⁷⁰

Enligt de äldre förarbeten som ligger till grund för den allmänna kommunala kompetensen enligt kommunallagen kännetecknas ett allmänt kommunalt intresse av följande omständigheter.

- Det rör sig om en kollektiv nytthet vars behov bäst tillgodoses i kommunal regi.
- Investeringskostnaderna är höga och inte kan bäras helt av brukarna.
- Vinstintresse saknas och möjligheten att gå med vinst är begränsad.
- Privata initiativ och privata konkurrenter är få till antalet eller saknas helt.²⁷¹

En viktig förutsättning för våra förslag om ändrad reglering av offentlig säljverksamhet är att regleringen inte ska påverka gränserna för den kommunala kompetensen. Prövningen av den kommunala kompetensen bör utgå från det gällande rättsläget. Reglerna om otillbörlig säljverksamhet ska inte träffa kommunal kärnverksamhet och ska inte inskränka kommunernas möjligheter att agera inom de områden där de har kompetens. Däremot ska reglerna kunna träffa verksamhet som bedrivs på det egentliga näringslivets område och på områden som befinner sig i skärningspunkten mellan det egentliga näringslivet och det område inom vilket kommuner har kompetens att engagera sig. Detta område utgör en gråzon där verksamheter

²⁶⁸ 1 kap. 3 § lagen om vissa kommunala befogenheter.

²⁶⁹ 4 kap. 1 § lagen om vissa kommunala befogenheter.

²⁷⁰ Indén, Tobias (2008). *Kommunen som konkurrent*, Iustus förlag, s. 41 f.

²⁷¹ SOU 1947:53 s. 76 f.

som bedrivs i vissa fall kan komma att inkräkta på det privata näringslivets möjligheter att bedriva verksamheter.

För den som är missnöjd med en kommuns agerande inom en säljverksamhet finns det begränsade sätt att klaga. Kommunala beslut kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. De blir då föremål för en så kallad laglighetsprövning i vilken domstolen prövar om beslutet strider mot lag eller annan författning. Laglighetsprövning kan begäras av den som är folkbokförd, äger fast egendom eller betalar kommunalskatt i en kommun. För regioner gäller att den som är medlem i en kommun inom regionen har klagorätt.²⁷² Ett företag som berörs av ett kommunalt beslut kan sakna klagorätt om det inte uppfyller kriterierna ovan. Överklagande av ett beslut måste ske ha kommit in till domstolen inom tre veckor från det att beslutet anslagits.²⁷³ Vid prövningen får domstolen endast beakta sådana omständigheter som klaganden har hänvisat till innan överklagandetidens utgång.²⁷⁴ Beslut som fattas av kommunala bolag kan inte överklagas.²⁷⁵

Särskilt om kommunal prissättning och självkostnadsprincipen

Kommuner får i regel ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller.²⁷⁶ För avgifterna gäller som huvudregel självkostnadsprincipen som innebär att avgifterna inte får vara högre än att de motsvarar kostnaden för varan eller tjänsten.²⁷⁷ Samtliga kostnader som vid en normal affärsmässig drift är motiverade från en företagsekonomisk synpunkt ska ingå i beräkningen. Även indirekta kostnader som kostnader för lokaler och kapital ska ingå. Syftet får inte vara att ge vinst, men under en begränsad tid kan avgifterna överstiga kostnaderna. Det totala avgiftsuttaget får dock inte under en längre tid överstiga de totala kostnaderna för verksamheten. Konkurrensutsatt verksamhet är inte generellt undantagen från självkostnadsprincipen. På några områden har dock konkurrensaspekten medfört särskilda regler om avgiftsuttag, ett exempel är handel med el.²⁷⁸

²⁷² 13 kap. 1 § kommunallagen.

²⁷³ 13 kap. 6 § kommunallagen.

²⁷⁴ 13 kap. 7 § kommunallagen.

²⁷⁵ Det framgår av 13 kap. 2 § vilka beslut som får överklagas, där ingår inte kommunala bolag.

²⁷⁶ 2 kap. 5 § kommunallagen.

²⁷⁷ 2 kap. 6 § kommunallagen.

²⁷⁸ Madell, Tom och Lundin, Olle (2024). *Kommunallagen, En kommentar*, JUNO, version 4a, under rubriken Självkostnadsprincipen.

Tillämpning av självkostnadsprincipen kan innebära risk för konkurrenspåverkan eftersom prisnivån kan vara lägre än den som privata aktörer på samma marknad kan hålla. Med anledning av att principen är lagstadgad får dock konkurrensintresset stå tillbaka i dessa fall. Förbud kan inte meddelas mot ett förfarande som är förenligt med lag. Det bör i sammanhanget noteras att självkostnadsprincipen inte innebär att avgifterna aldrig får överstiga kostnaderna. Det finns dessutom undantag från självkostnadsprincipen i speciallagstiftning på vissa områden. Det bör heller inte finnas något hinder mot att ingripa mot verksamheten i fråga på annan grund, till exempel för att blotta närvaron av en offentlig aktör på marknaden innebär att offentliga aktörer trängs ut från marknaden och att verksamheten som sådan inte är kompetensenlig.

6.6.3 Statliga aktörer bör behandlas på samma sätt som kommunala och regionala aktörer

Bedömning: Statliga aktörer bör behandlas på samma sätt som kommunala aktörer, det vill säga att en säljverksamhet som inte är en följd av ett riksdagsbeslut bör omfattas av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet.

Skälen för vår bedömning

Av våra direktiv framgår att vi ska analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer. Detta övervägdes vid införandet av bestämmelserna men regeringen valde att inte gå vidare med förslaget med anledning av att det inom Regeringskansliet parallellt bereddes ett förslag om att begränsa statliga myndigheters möjlighet att sälja varor och tjänster på marknaden.²⁷⁹ Något förslag lämnades emellertid inte.

²⁷⁹ Prop. 2008/09:231 s. 35.

Frågans tidigare behandling

I promemorian *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden* föreslogs att det skulle vara möjligt att förbjuda staten att bedriva verksamhet på samma sätt som nu gäller för kommuner och regioner.²⁸⁰ Samtidigt som promemorians förslag bereddes inom Regeringskansliet, lämnade Förvaltningskommittén sitt slutbetänkande *Styra och ställa – förslag till en effektivare statsförvaltning*. Kommittén föreslog att det i lag skulle införas en huvudregel om att statliga myndigheter inte skulle få sälja varor och tjänster på marknaden, samt enligt vilka kriterier regeringen i vissa fall skulle kunna bevilja undantag från en sådan regel.²⁸¹ Promemorians förslag ledde inte till några lagstiftningsåtgärder gällande verksamhetsförbud för statliga aktörer.

I propositionen *Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet* hänvisade regeringen till beredningen av Förvaltningskommitténs slutbetänkande och fann att det av det skälet inte var aktuellt att låta ett förbud enligt konfliktlösningsregeln omfatta en verksamhet som bedrevs av staten. Förbud för statens del kom således att endast omfatta förfaranden i säljverksamhet.²⁸²

Förvaltningskommitténs förslag behandlades i propositionen *Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt*. Regeringen bedömde att statliga myndigheter som regel inte borde sälja varor och tjänster på marknaden, men lämnade inte något lagförslag. I stället avsåg regeringen att i kommande omprövningar av det statliga åtagandet särskilt uppmärksamma myndigheters säljverksamhet och effekterna på de marknader där de statliga myndigheterna var verksamma. I syfte att tydliggöra vilken säljverksamhet som fick bedrivas på marknaden borde, menade regeringen, myndigheternas instruktioner ses över. Regeringen anförde också att flera förändringar hade gjorts under mandatperioden för att undvika situationer som innebar att statliga myndigheter ägnade sig åt att sälja varor och tjänster som snedvred konkurrensen på marknaden och därmed trängde undan privat näringsverksamhet. Som exempel nämndes försäljning av kartförlagsrörelsen vid Lantmäteriet, bolagisering av vissa delar av Vägverket och Banverket och begränsningar i Skogsstyrelsens uppdragsverksamhet. Vad gäller frågan om en eventuell

²⁸⁰ N2008/4625/MK s. 4.

²⁸¹ SOU 2008:118 s. 203.

²⁸² Prop. 2009/10:231 s. 35.

lagreglering av myndigheternas säljverksamhet anförde regeringen att den frågan skulle analyseras i samband med frågan om en lag om statlig förvaltning som bereddes inom Regeringskansliet.²⁸³

Statliga myndigheters säljverksamhet

Regeringens styrning av myndigheterna sker i förordningar med instruktioner för myndigheterna, i myndigheternas regleringsbrev och genom särskilda regeringsuppdrag till myndigheterna. Säljverksamheten kallas för uppdragsverksamhet.

De statliga myndigheternas rätt att ta ut avgifter för varor och tjänster som de tillhandahåller i sin uppdragsverksamhet regleras i avgiftsförordningen (1992:191). En myndighet får ta ut avgifter för varor och tjänster som den tillhandahåller bara om det följer av en lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen.²⁸⁴ I avgiftsförordningen finns dock ett generellt bemyndigande för myndigheter att, om det är förenligt med myndighetens uppgift enligt lag, instruktion eller annan förordning, mot avgift tillhandahålla vissa uppräknade varor och tjänster i verksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning.²⁸⁵ Dessa varor och tjänster är följande.

- tidskrifter och andra publikationer,
- informations- och kursmaterial,
- konferenser och kurser,
- rådgivning och annan liknande service,
- lokaler,
- utrustning,
- offentlig inköps- och resurssamordning,
- automatisk databehandlingsinformation i annan form än utskrift,
- upplysningar per telefon, om denna service går utöver myndighetens serviceskyldighet enligt offentlighets- och sekretesslagen och förvaltningslagen, och

²⁸³ Prop. 2009/10:175 s. 61–64.

²⁸⁴ 3 § avgiftsförordningen.

²⁸⁵ 4 § avgiftsförordningen (1991:191).

- tjänsteexport.²⁸⁶

Med tillfällig natur avses normalt sett en tid om högst två år. För bedömning av omfattningen av verksamheten ska de sammanlagda intäkterna ställas mot myndighetens totala förvaltningskostnader under budgetåret. Intäkter som under en längre tid än två år överstiger fem procent av de totala förvaltningskostnaderna anses inte vara av mindre omfattning.²⁸⁷ Myndigheten får inte bedriva verksamhet som skiljer sig från dess ordinarie verksamhet, med undantag för sådant som används i den ordinarie verksamheten. Ofta är det som säljs en biprodukt från den ordinarie verksamheten. Det kan röra sig om en konferenslokal som en myndighet vanligen använder för eget bruk men ibland hyr ut.²⁸⁸

Ett särskilt bemyndigande för en statlig myndighet att tillhandahålla varor och tjänster gäller framför det generella bemyndigandet. Om en myndighet har fått ett särskilt bemyndigande framgår det ofta av myndighetens instruktion.

Särskilt bemyndigande – exempel på säljverksamhet som regleras i myndighetsinstruktioner

I det följande ger vi några exempel på särskilda bemyndiganden för myndigheternas uppdragsverksamhet i förordningar med myndighetsinstruktioner.

Myndigheternas uppdragsverksamhet är vanligen avgränsad till respektive myndighets verksamhetsområde. För Statens fastighetsverk föreskrivs till exempel att verket inom sitt verksamhetsområde får bedriva uppdragsverksamhet. Fastighetsverkets verksamhet utgörs i huvudsak av förvaltning av statens fasta egendom.²⁸⁹

Det förekommer att uppdragsverksamheten inte uttryckligen är avgränsad till myndighetens verksamhetsområde. Som exempel kan Patent- och registreringsverket nämnas. Verket får bedriva uppdragsverksamhet, såsom att bland annat tillhandahålla konsulttjänster för

²⁸⁶ 4 § avgiftsförordningen (1991:191).

²⁸⁷ Ekonomistyrningsverkets forum, <https://forum.esv.se/redovisning-och-finansiering/avgifter-och-andra-ersattningar/avgifter-med-stod-av-generella-avgiftsbemyndiganden/avgifter-med-stod-av-4--avgiftsförordningen/> (besökt 2025-01-07).

²⁸⁸ Ekonomistyrningsverkets forum, <https://forum.esv.se/redovisning-och-finansiering/avgifter-och-andra-ersattningar/avgifter-med-stod-av-generella-avgiftsbemyndiganden/avgifter-med-stod-av-4--avgiftsförordningen/> (besökt 2025-01-07).

²⁸⁹ 1 och 3 §§ förordningen (2007:757) med instruktion för Statens fastighetsverk.

granskning och annan rådgivning samt kurs- och utbildningsverksamhet.²⁹⁰ Ett exempel på en vidare beskrivning av verksamheten finns i instruktionen för Kustbevakningen: *”Kustbevakningen får bedriva uppdragsverksamhet.”*²⁹¹ För Statens historiska museer föreskrivs att myndigheten *”ska bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.”*²⁹² I instruktionen åläggs alltså myndigheten att bedriva uppdragsverksamhet.

Myndigheternas befogenheter kan begränsas i förhållande till vem som myndigheterna får utföra tjänsterna åt. Som exempel kan nämnas att Statens pensionsverk i anslutning till sitt verksamhetsområde får utföra uppdrag åt en statlig myndighet och även åt någon annan som har en nära anknytning till statlig verksamhet under förutsättning att de för uppdragsgivaren tillämpliga tjänstepensionsbestämmelserna utgör eller liknar de statliga tjänstepensionsbestämmelserna.²⁹³ Ett annat exempel är Pensionsmyndigheten som får utföra uppdrag relaterade till administrativa tjänster för Min Pension i Sverige AB.²⁹⁴

För vissa myndigheter begränsas befogenheten att bedriva uppdragsverksamheten av om verksamheten i övrigt medger det. Det gäller Folkhälsomyndigheten som bland annat får tillhandahålla mikrobiologiska laboratorieundersökningar inom och utom landet.²⁹⁵ För Nationellt forensiskt centrum vid Polismyndigheten föreskrivs att uppdragsverksamhet får bedrivas om utrustning och förhållandena i övrigt medger det.²⁹⁶

I några fall har förhållandena på marknaden betydelse för myndigheternas befogenhet att bedriva uppdragsverksamhet. Ett exempel är Statens veterinärmedicinska anstalt som har till uppgift att vara veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan åt myndigheter och enskilda. När det gäller den uppdragsverksamhet som utförs vid myndigheten föreskrivs att om det finns privata utförare som tillhandahåller samma varor och tjänster, ska verksamheten bedrivas i begränsad omfattning för att inte hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden. Detta gäller dock om det inte

²⁹⁰ 3 § första stycket förordningen (2007:1111) med instruktion för Patent- och registreringsverket.

²⁹¹ 18 § förordningen (2019:84) med instruktion för Kustbevakningen.

²⁹² 4 § förordningen (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer.

²⁹³ 3 § förordningen (2007:832) med instruktion för Statens tjänstepensionsverk.

²⁹⁴ 5 § förordningen (2009:1173) med instruktion för Pensionsmyndigheten.

²⁹⁵ 37 § 1 förordningen (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndigheten.

²⁹⁶ 4 § tredje stycket förordningen (2022:1718) med instruktion för Polismyndigheten.

finns särskilda skäl för något annat.²⁹⁷ Ett annat exempel är Riksarkivet. Utöver de uppgifter som Riksarkivet har enligt sin instruktion får myndigheten inom sitt verksamhetsområde åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra uppdrag åt myndigheter och enskilda, i den mån det inte snedvrider konkurrensen på marknaden.²⁹⁸

Affärsverkens säljverksamhet

För närvarande finns det tre affärsverk: affärsverket Svenska kraftnät, Sjöfartsverket och Luftfartsverket. Verksamheten styrs på samma sätt som statliga myndigheter, det vill säga genom instruktioner och regleringsbrev och särskilda uppdrag från regeringen. En skillnad i förhållande till andra statliga myndigheter är att affärsverken ska drivas på affärsmässiga grunder. Det innebär att affärsverken med egna intäkter ska täcka sina kostnader och därutöver lämna avkastning på det statskapital som de disponerar.²⁹⁹

Sjöfartsverket ska exempelvis verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Detta ska ske på ett företagsekonomiskt sätt och inom ramen för en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning. I Sjöfartsverkets uppdrag ingår bland annat att planera och tillhandahålla infrastruktur och tjänster för sjöfarten i form av farleder, isbrytning, lotsning, sjögeografisk information samt att ansvara för sjö- och flygräddningstjänst. Verksamheten finansieras genom avgifter som betalas av handelssjöfarten i form av farledsavgifter och lotsavgifter, anslag samt övriga externa intäkter. Inom ramen för sin huvudverksamhet får Sjöfartsverket i sin affärsverksamhet tillhandahålla tjänster, varor, utbildning och uthyrning av fartyg samt bedriva tjänsteexport.³⁰⁰

Avgifternas beräkning och storlek

När det gäller att bestämma hur avgiften ska beräknas anges i avgiftsförordningen att den ska beräknas så att den helt täcker verk-

²⁹⁷ 2 a § förordningen (2009:1394) med instruktion för Statens veterinärmedicinska anstalt.

²⁹⁸ 15 § förordningen (2009:1593) med instruktion för Riksarkivet.

²⁹⁹ Riksrevisionens granskningsrapport (2018), *Regeringens styrning av affärsverken*, 2018:5, s. 19.

³⁰⁰ 1, 5 b och 22 §§ förordningen (2007:1161) med instruktion för Sjöfartsverket och prop. 2024/25:1 Utgiftsområdet 22 s. 86.

samhetens kostnader (full kostnadstäckning), om inte regeringen har föreskrivit något annat. Vad beträffar avgiftens storlek görs i avgiftsförordningen skillnad mellan avgifter som grundar sig på det generella bemyndigandet och avgifter som grundar sig på ett särskilt bemyndigande att bedriva uppdragsverksamhet. För avgifter som grundas på det generella bemyndigandet, exempelvis tidskrifter, kursmaterial och rådgivning (men inte för tjänsteexport), får myndigheten själv besluta om storleken på avgiften upp till full kostnadstäckning. Detta gäller om regeringen inte har föreskrivit något annat. I fråga om andra avgifter, sådana som grundar sig på ett särskilt bemyndigande, får myndigheten bestämma storleken på avgiften endast om frågan har delegerats till myndigheten av regeringen.³⁰¹

Av de exempel på myndighetsinstruktioner som vi redovisar ovan, det vill säga sådan verksamhet som omfattas av ett särskilt bemyndigande att bedriva uppdragsverksamhet, framgår exempelvis att

- Statens fastighetsverk får ta ut och besluta om storleken för avgifter,³⁰²
- Patent- och registreringsverket ska ta ut avgifter,³⁰³
- Statens historiska museer ska ta ut avgifter motsvarande full kostnadstäckning och bestämma avgifternas storlek,³⁰⁴
- Statens tjänstepensionsverk ska ta ut avgifter och besluta om avgifternas storlek som bestäms i enlighet med det ekonomiska mål som regeringen har uppställt.³⁰⁵
- Folkhälsomyndigheten ska ta ut avgifter och får meddela föreskrifter om avgifternas storlek,³⁰⁶

Utifrån dessa exempel konstaterar vi att vissa myndigheter får ta ut avgifter i sin uppdragsverksamhet, andra är skyldiga att göra detta. Vissa myndigheter får själva bestämma avgifternas storlek och de ska tas ut upp till full kostnadstäckning eller i enlighet med det eko-

³⁰¹ 5 § första stycket avgiftsförordningen (1991:191).

³⁰² 9 § förordningen (2007:757) med instruktion för Statens fastighetsverk.

³⁰³ 11 § förordningen (2007:1111) med instruktion för Patent- och registreringsverket.

³⁰⁴ 16 § förordningen (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer.

³⁰⁵ 10 a § förordningen (2007:832) med instruktion för Statens tjänstepensionsverk.

³⁰⁶ 48 § förordningen (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndigheten.

nomiska mål som regeringen har uppställt. Kravet på full kostnads-
täckning gäller i de fall regeringen inte har föreskrivit något annat.³⁰⁷

Statliga företags säljverksamhet

Den svenska staten är en betydande bolagsägare. Vid årsskiftet 2023/24 fanns det 44 bolag i den statliga bolagsportföljen. De flesta bolagen är vinstdrivande. 22 bolag har av riksdagen särskilt beslutade samhällsuppdrag.³⁰⁸

De statliga bolagen lyder under samma lagar som privatägda bolag, till exempel aktiebolagslagen, årsredovisningslagen (1995:1554), bokföringslagen (1999:1078) och, naturligtvis, konkurrenslagen. Om bolagen är verksamma inom en viss sektor gäller också särskild sektorslagstiftning.

Oavsett om ett aktiebolag är statligt eller privat är bolagsstämman det högsta beslutande organet i bolaget. Stämman beslutar hur aktiebolaget ska skötas och utser bolagets styrelse. Styrelsen ansvarar för bolagets förvaltning och organisation. En av styrelsens viktigare uppgifter är att utse bolagets verkställande direktör. Den verkställande direktören ansvarar för bolagets löpande förvaltning.

Ett aktiebolags verksamhet bestäms av ägaren. Föremålet för bolagets verksamhet och vissa ramar för verksamheten regleras i bolagsordningen. För bolag med statligt ägande har verksamhetsföremålet sin grund i riksdagens beslut. Ytterst är det nämligen riksdagen som beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar. Regeringen har ett mandat att förvalta tillgångarna.³⁰⁹ Med de begränsningar som följer av det av riksdagen beslutade verksamhetsföremålet har regeringen rätt att besluta om bolagets angelägenheter. Den rätten får utövas vid bolagsstämma.³¹⁰

Regeringen kan genom en ägaranvisning ge instruktioner till bolagets styrelse. Ägaranvisningen beslutas av bolagsstämman. I bolag med statligt ägande används ägaranvisningar i huvudsak när bolaget har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag, får anslag, befinner sig i

³⁰⁷ Jfr 5 § andra stycket avgiftsförordningen (1991:191).

³⁰⁸ 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2023/24:140), bilaga s. 6.

³⁰⁹ 9 kap. 8 och 9 §§ regeringsformen.

³¹⁰ 7 kap. 1 § aktiebolagslagen.

omstrukturerings samt vid avregleringar och andra liknande väsentliga förändringar.³¹¹

Ett särskilt beslutat samhällsuppdrag syftar till att skapa andra effekter än ekonomisk avkastning för ägaren. Uppdraget beslutas av riksdagen och anges i bolagets bolagsordning. Ett exempel är Samhall AB som enligt sin bolagsordning har till uppgift att skapa meningsfulla arbeten åt personer med funktionsnedsättning som leder till nedsatt arbetsförmåga.³¹²

För att kunna utvärdera och följa upp hur de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs fastställs i ägaranvisningen uppdragsmål. Utgångspunkter för att fastställa uppdragsmål är dels föremålet för bolagets verksamhet, dels verksamhetens syfte, det vill säga de önskvärda effekterna av bolagets verksamhet.³¹³ Som exempel kan ägaranvisningen för SOS Alarm Sverige AB nämnas. Av anvisningen framgår bland annat att bolaget ska ha en genomsnittlig svarstid på larmnumret 112 på högst åtta sekunder och att tiden till identifierat hjälpbehov inte ska överstiga 18 sekunder i genomsnitt.³¹⁴

Regeringen lämnar varje år en skrivelse till riksdagen med en redogörelse för förvaltningen av statens bolagsägande. I skrivelsen redogörs bland annat för hur bolag med särskilt beslutade samhällsuppdrag uppfyller sina mål.

Klagomål som gäller statliga aktörers säljverksamhet

I avsnitt 6.3.1–6.3.3 redovisas hur reglerna om offentlig säljverksamhet har tillämpats av domstolarna och av Konkurrensverket. Av redovisningen framgår att det har framförts klagomål på såväl förfaranden i statliga aktörers säljverksamhet som verksamheterna som sådana. Klagomålen kan grovt delas in i klagomål om vilken verksamhet som bedrivs och att myndighetsutövning och uppdragsverksamhet har sammanblandats i alltför stor utsträckning. Ett fåtal ärenden rör prissättning. Någon ansökan till domstol om förbud mot något förfarande inte har gjorts.

³¹¹ Regeringskansliet (2020), *Statens ägarpolicy och principer med statligt ägande*, s. 4.

³¹² 3 § bolagsordning för Samhall AB, organisationsnummer 556448–1397. Se prop. 1991/92:91, bet. 1991/92:AU16, skr. 1991/92:249.

³¹³ Regeringskansliet (2020), *Statens ägarpolicy och principer med statligt ägande*, s. 5.

³¹⁴ Se Ägaranvisning för SOS Alarm Sverige AB antagen vid bolagsstämma den 2 oktober 2023.

Av Konkurrensverkets uppföljning av de tio första åren med reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet framgår att det totala antalet indikationer under samtliga år fördelade sig så att 59 procent gällde kommuner, 29 procent staten och 12 procent regioner. Till skillnad från indikationer gällande kommunal säljverksamhet har antalet indikationer som gäller statlig säljverksamhet inte trendmässigt minskat sedan 2014.³¹⁵ Som framgår av tabellen nedan är dock antalet indikationer 2014–2018 för statlig säljverksamhet konstant.

Tabell 6.5 Antal indikationer gällande statlig säljverksamhet åren 2010–2018

Tabellen baseras på samtliga tips, klagomål och ärenden som lämnades nu under perioden. För åren 2010–2013 finns endast uppgift om diarieförda ärenden, uppgift om tips som inte diarieförts saknas

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antal	8	5	13	6	18	15	17	16	17

Källa: Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, s. 41.

För åren efter 2018 har Konkurrensverket inte redovisat indikationer uppdelade på om dessa gäller kommun, region eller stat. För år 2023 visar Konkurrensverkets sammanställning att cirka 30 av totalt 260 indikationer gällt statlig säljverksamhet. Av Konkurrensverkets prioriterade ärenden har en minoritet gällt statlig säljverksamhet.

Statliga aktörer ska behandlas likadant

Som nämndes inledningsvis kan statliga aktörers förfaranden i en säljverksamhet, men inte säljverksamheter i sig, förbjudas enligt konfliktlösningsregeln. De nu föreslagna reglerna om otillbörlig säljverksamhet i avsnitt 6.6.2 innebär däremot att förbud får meddelas för både verksamheter och förfaranden i offentlig regi som innebär en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva säljverksamhet. Verksamheter och förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt är undantagna förbudet. I bedömningen av försvarbarhet ingår bland annat att bedöma om beteendet strider mot

³¹⁵ Konkurrensverket, *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, 2020:2, s. 41.

en lag, riksdagsbeslut eller förordning. Vad gäller förutsättningarna för att kunna förbjuda en statlig säljverksamhet kan konstateras följande.

För kommunala och regionala aktörer är gränserna för vilken säljverksamhet som får bedrivas klarlagda i kommunallagen, särskilda befogenhetsutvidgande lagar och praxis från Högsta förvaltningsdomstolen. Annorlunda förhåller det sig med att avgöra var gränserna går för statliga myndigheters säljverksamhet eller uppdragsverksamhet som den kallas i myndigheternas instruktioner. Myndigheterna har de befogenheter som regeringen ger dem. Trots den ”mall” som finns för att reglera frågan i myndighetsinstruktioner, finns det i gällande rätt en bred palett av formuleringar som i olika utsträckning stakar ut gränserna för myndigheternas befogenhet att bedriva säljverksamhet.

Myndigheternas instruktioner är mer eller mindre tydliga när det gäller att avgöra gränserna för vilken säljverksamhet som får bedrivas. Ofta är befogenheten knuten till myndigheternas verksamhetsområde. I några fall anges det uttryckligen, i andra framgår det av omständigheterna. En variant som förekommer är att myndighetens befogenhet är beroende av om det finns privata utförare som tillhandahåller samma varor och tjänster. Om så är fallet får verksamheten bedrivas i begränsad omfattning för att inte hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden. Myndighetens befogenheter beror med andra ord på hur marknads- och konkurrensförhållandena ser ut. Med en relativ begränsning av befogenheten kan det inte vara en lätt uppgift att avgöra vilken säljverksamhet som får bedrivas, särskilt som förhållandena kan variera över tid och även geografiskt. De befogenheter som regeringen ger de statliga myndigheterna att bedriva säljverksamhet grundar sig i allmänhet på regeringens restkompetens enligt regeringsformen.³¹⁶ Det är alltså fråga om föreskrifter som inte enligt grundlag ska meddelas av riksdagen. Regeringen kan med andra ord ändra myndigheternas säljbefogenheter på ett sätt som inte är möjligt för kommunernas eller regionernas del. Gränserna för kommunernas kompetens beslutas nämligen av riksdagen och regleras i lag.³¹⁷ Det är också av

³¹⁶ 8 kap. 7 § första stycket 2 regeringsformen.

³¹⁷ 8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen.

det skälet som verksamheter som har stöd i lag inte får förbjudas. Sådana verksamheter är alltid försvarbara från allmän synpunkt.³¹⁸

När myndigheternas säljverksamhet vilar på regeringens restkompetens är det i och för sig inget som hindrar ett ingripande med stöd av en lag som riksdagen har meddelat. Så är fallet på konkurrensrättens område i övrigt. Ett ingripande med stöd av något av konkurrenslagens förbud kan göras mot konkurrensfientliga förfaranden även om de skulle påbjudas av regeringen i en förordning. Om däremot säljverksamheten har sin grund i ett bemyndigande från riksdagen, är det inte möjligt att ingripa mot verksamheten eftersom den får anses ha stöd i lag. Detsamma torde vara fallet om säljverksamheten är riksdagsbunden, men reglerad i en förordning som regeringen har utfärdat med stöd av restkompetensen.³¹⁹

När det gäller statliga myndigheter finns det i princip inte några hinder mot att kunna meddela förbud mot säljverksamheter som har en otillbörlig påverkan eller som är ägnade att ha en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva verksamhet på marknaden. De skäl som kan anföras mot ett förbud får hanteras inom försvarbarhetsprövningen.

För bolag med statligt ägande hamnar frågan delvis i ett annat läge. Bolagens verksamhetsföremål har varit föremål för riksdagens ställningstagande. En säljverksamhet som bedrivs i enlighet med vad riksdagen har beslutat bör således inte kunna förbjudas. Det bör gälla oavsett om bolaget har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag eller ej. Agerar bolaget utanför verksamhetsföremålet bör dock säljverksamheten kunna förbjudas, om det i övrigt finns förutsättningar för det.

Sammantaget bedömer vi att statliga aktörer bör behandlas på samma sätt som kommunala aktörer, det vill säga att en säljverksamhet som inte är en följd av ett riksdagsbeslut ska kunna förbjudas, om den inte är försvarbar från allmän synpunkt.

³¹⁸ Prop. 2008/09:231 s. 38–41 och 59.

³¹⁹ Jfr Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, under rubriken 2.6 Förhållandet mellan konkurrenslagens förbud och förordning.

6.6.4 Krav på regelbunden utvärdering av säljverksamhet införs

Förslag: Staten, en kommun och en region ska vart fjärde år utvärdera hur dess säljverksamheter förhåller sig till förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Resultatet av utvärderingen ska dokumenteras.

Konkurrensverket ska få meddela närmare föreskrifter om utvärdering och dokumentation av offentlig säljverksamhet. En upplysningsbestämmelse om detta ska finnas i lagen.

Skälen för vårt förslag och vår bedömning

Krav på utvärdering

I syfte att öka reglernas genomslag bör det införas ett krav på regelbunden utvärdering av hur säljverksamheter förhåller sig till den nya lagens förbud. Förutsättningarna på en marknad kan ändras över tid. Det kan till exempel handla om att en verksamhet tidigare har etablerats på grund av ett marknadsmisslyckande, men att en marknad för tjänsterna eller produkterna har växt fram. Det kan medföra att den offentliga säljverksamheten vid ett senare skede på ett otillbörligt sätt kan påverka eller anses vara ägnad att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva sin verksamhet. Det kan också handla om att själva verksamheten har förändrats, till exempel att verksamhetens omfattning har växt i sådan mån att den riskerar att ha fått en påverkan eller att kunna anses ha fått en påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva sin verksamhet på marknaden.

I utvärderingen bör ingå hur verksamheten förhåller sig till förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Utvärderingen bör i stället för varje år ske vart fjärde år för att inte skapa onödigt betungande administration. Med hänsyn till att allmänna val hålls vart fjärde år innebär det att utvärderingen ska göras en gång per mandatperiod. Tidpunkten för när den första utvärderingen ska genomföras föreslås inte särskilt regleras, med anledning av att det kan skifta mellan olika aktörer och verksamheter när det är lämpligt att genomföra den.

Eftersom offentliga aktörer omfattas av särskilda regler för sin säljverksamhet bedömer vi det vara proportionerligt att de åläggs att utvärdera hur verksamheten förhåller sig till förbuden. Möjligheten till självsanering av otillbörliga förfaranden eller verksamheter kan leda till ett positivt utfall för såväl den offentlige aktören som marknaden. För den offentlige aktören innebär det en möjlighet att själv upptäcka och åtgärda förfaranden eller verksamheter som kan träffas av förbuden i lagen. Resultatet av utvärderingen bör dokumenteras för att öka möjligheterna till insyn. På vilket sätt utvärderingen dokumenteras föreslås inte regleras i lag. Konkurrensverket föreslås dock få föreskriftsrätt kring utvärdering, se vidare nedan. Den färdiga utvärderingen blir, med undantag för uppgifter som omfattas av sekretess, en allmän handling. I de fall som Konkurrensverket behöver utvärderingen i sin tillsynsverksamhet kan verket förelägga den offentlige aktören att ge in den.

Till offentliga aktörers säljverksamheter räknas även sådan som bedrivs i till exempel bolagsform. Det innebär att även sådana verksamheter ska bli föremål för utvärdering.

I kraven på särredovisning, som behandlas i avsnitt 6.6.5, föreslås ett undantag för säljverksamhet som är av tillfällig natur eller begränsad omfattning. Ett motsvarande undantag föreslås inte för utvärderingsplikten. Detta med anledning av att en viktig del i utvärderingen är att skapa en helhetsbild av de säljverksamheter som bedrivs. I den bör därför samtliga verksamheter ingå. Det kan dessutom förekomma att verksamheter som från början varit av begränsad omfattning med tiden växer, och därmed kommer att riskera att få en otillbörlig påverkan på det sätt som omfattas av förbudet mot otillbörlig säljverksamhet.

Särskilt om den kommunala uppsiktsplikten

I kommunallagen finns bestämmelser om kommunal uppsiktsplikt. Kommun- eller regionstyrelsen ska ha uppsikt över kommunen eller regionens angelägenheter samt över övriga nämnders verksamhet.³²⁰ Det finns dessutom en förstärkt uppsiktsplikt över kommun- och regionägda bolag. I årliga beslut för varje aktiebolag ska styrelsen pröva om verksamheten under föregående kalenderår varit förenlig

³²⁰ 6 kap. 1 § kommunallagen.

med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om styrelsen finner något förhållande som inte är förenligt med reglerna i kommunallagen ska de lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.³²¹

Högsta förvaltningsdomstolen har prövat i vilken omfattning kommunstyrelsen har uppsiktsplikt över kommunala aktiebolag. Enligt domstolen är uppsiktsplikten övergripande. Den omfattar inte samtliga enskilda affärshändelser i ett bolag. Granskningen ska möjliggöra en bedömning av om verksamheten som helhet har haft en sådan inriktning och bedrivits på ett sådant sätt att den varit kompetensenlig. I målet uttalar sig domstolen även om omfattningen av den kommunalrättsliga laglighetsprövningen. Föremålet för prövningen är kommunstyrelsens beslut av verksamheten som helhet. Prövningen omfattar inte om bolagets fattade beslut eller specifika affärshändelser har varit kompetensenliga eller inte.³²²

Vi bedömer att det, trots den kommunala uppsiktsplikten, finns skäl att införa krav på utvärdering av hur kommunala och regionala säljverksamheter förhåller sig till lagen om offentlig säljverksamhet. Den kommunala uppsiktsplikten sker på en mer övergripande nivå och berör andra frågor än de som omfattas av det krav som vi föreslår.

Särskilt om avgiftssamråd

Myndigheter under regeringen, med undantag för de statliga affärsverken, ska vart tredje år genomföra ett avgiftssamråd med Ekonomistyrningsverket.³²³ Syftet är bland annat att Ekonomistyrningsverket ska kunna kontrollera att regler och riktlinjer på avgiftsområdet följs. En grundprincip är att avgifter ska uppnå full kostnadstäckning.³²⁴ I samband med avgiftssamråden kan Ekonomistyrningsverket därför upptäcka om det förekommer underprissättning i den avgiftsbelagda verksamheten. Att verket sedan yttrar sig i frågan kan leda till en förändring av prissättningen i verksamheten i fråga. Yttrandena är dock inte bindande.³²⁵

³²¹ 6 kap. 9 § kommunallagen.

³²² HFD 2018 ref. 33.

³²³ 7 § avgiftsförordningen (1992:191).

³²⁴ 5 § avgiftsförordningen (1992:191).

³²⁵ Ekonomistyrningsverket "Avgiftssamråd", <https://www.esv.se/rapportering/avgiftssamrad/> (besökt 2025-01-07).

Avgiftssamråd kan alltså leda till ett liknande resultat som det som eftersträvas med utvärderingsplikten. Avgiftssamrådet omfattar dock i första hand prisbaserade förfaranden och täcker därmed inte andra förfaranden som kan vara förbjudna enligt vårt förslag. Vidare genomförs samrådet inte av de ansvariga departementen inom Regeringskansliet, vilket innebär att Ekonomistyrningsverket endast har en rådgivande funktion i relation till myndigheternas beslut om avgifter. Vi föreslår därför en utvärderingsplikt även för myndigheter trots att avgiftssamråd också ska genomföras.

En föreskriftsrätt för Konkurrensverket

Det kan finnas behov av att närmare meddela hur en utvärdering ska genomföras och hur den ska se ut. Det kan skilja sig mellan olika typer av offentliga aktörer vad som är lämpligt för just denna typ av aktör, beroende på andra typer av styrande författningar och direktiv. Dessutom kan behoven gällande hur utvärderingarna ska utformas komma att ändras över tid. Föreskrifter kan användas för att fylla ut regler och göra dem mer detaljerade. Vi bedömer därför att det är lämpligt att närmare föreskrifter kring hur utvärdering och dokumentation ska genomföras kan meddelas. Förutsättningarna för föreskriftsrätten i allmänhet framgår av avsnitt 4.5.1.

6.6.5 Krav på särskild redovisning av säljverksamhet införs

Förslag: En statlig myndighet, en kommun eller en region som bedriver säljverksamhet ska årligen upprätta en särskild redovisning över säljverksamheten, om inte annat följer av lag eller annan författning.

I redovisningen ska

1. säljverksamhetens organisation och finansiering beskrivas,
2. intäkter och kostnader i säljverksamheten redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, och
3. de principer och metoder som tillämpas för beräkning och fördelning av intäkter och kostnader för olika verksamheter anges.

Om myndigheten, kommunen eller regionen bedriver flera säljverksamheter, ska redovisningen upprättas för var och en av dem.

Kravet på särskild redovisning ska inte gälla för en säljverksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning.

Konkurrensverket ska få rätt att meddela närmare föreskrifter gällande särskild redovisning av offentlig säljverksamhet. Föreskrifterna bör bli föremål för samråd med Statskontoret.

Skälen för vårt förslag

Av våra direktiv framgår att vi ska ta ställning till om det bör införas en utökad skyldighet för offentliga aktörer att särredovisa sin säljverksamhet och lämna nödvändiga författningsförslag. Bakgrunden till vårt uppdrag är att ett krav på särredovisning är ett sätt att skapa förutsättningar för konkurrensneutralitet. Det gäller framför allt i fråga om säljverksamheter som bedrivs i förvaltningsform där det finns en risk för sammanblandning med verksamhet som består i myndighetsutövning.

I våra rundabordssamtal med företrädare för näringslivet har det också framkommit att det finns en risk att offentligt ägda företag korssubventionerar säljverksamhet på ett sätt som kan äventyra konkurrensen på marknaden. Mot den bakgrunden överväger vi i det följande om det bör införas en utökad skyldighet för myndigheter och offentligt ägda företag att särredovisa sin säljverksamhet.

Av Konkurrensverkets rapporter framgår att kommuner visserligen kan ta fram avancerade kostnadskalkyler men att kvalitén mellan dessa varierar.³²⁶ Kommuner särredovisar sällan säljverksamhet som bedrivs i förvaltningsform och det saknas krav för att göra det.³²⁷

Frågans tidigare behandling

Frågan om att införa krav på särredovisning för offentliga aktörer har tagits upp i flera olika sammanhang. I Underprissättningsutredningens slutbetänkande *Konkurrens i balans: åtgärder för ökad kon-*

³²⁶ Konkurrensverket (2017), *Särredovisning av kostnader i kommunal verksamhet, Rapport från sju kommuner med erfarenhet om att rapportera om kostnader för olika kalkylobjekt*, 2017:3.

³²⁷ Konkurrensverket (2020), *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*, 2020:2. s. 67.

kurrensneutralitet vid offentlig prissättning m.m. föreslogs en ny lag om konkurrensneutralitet vid offentlig prissättning, inkluderande ett generellt undantag från självkostnadsprincipen för konkurrensutsatt verksamhet. Enligt förslaget skulle även konkurrensutsatt offentlig säljverksamhet redovisas skild från annan verksamhet i avgränsade redovisningsenheter.³²⁸ Betänkandet ledde inte till något lagförslag men däremot till bildandet av Konkurrensrådet.

I Konkurrensrådets betänkande *Konkurrens på lika villkor mellan offentlig och privat sektor* samlade rådet sina erfarenheter och listade tänkbara åtgärder för att jämna ut spelplanen mellan offentliga och privata aktörer.³²⁹ Bland åtgärderna nämns att all konkurrensutsatt offentlig verksamhet borde avgränsas redovisningsmässigt och åläggas ett ekonomiskt mål om att uppnå minst full kostnadstäckning.³³⁰ Förslagen i betänkandet refererades i såväl Näringsdepartementets promemoria med förslag till konfliktlösningsregeln som i förarbetena till konfliktlösningsregeln.³³¹

I betänkandet *En ändamålsenlig kommunal redovisning* konstaterades att krav på särredovisning varierade mellan olika lagar och ibland mellan olika bestämmelser i samma lag. Det vanligaste skälet till att ställa krav på särredovisning var konkurrensskäl. Särredovisningskrav skulle till exempel motverka att kommuner eller regioner gavs otillbörliga konkurrensfördelar för verksamheter där undantag gjorts i lag från kommunala principer.³³² Utredningen konstaterade att regelverken avseende särredovisning var svåröverskådliga och föreslog krav på att upplysning om vilka särredovisningar som upprättats till följd av bestämmelser i lag eller annan författning skulle lämnas i not i årsredovisningen.³³³ Detta föreslogs även i efterföljande proposition och infördes i lagen som följde på denna.³³⁴

³²⁸ SOU 1995:105.

³²⁹ SOU 2000:117 s. 146 ff.

³³⁰ SOU 2000:117 s. 204.

³³¹ Näringsdepartementets promemoria dnr N2008/4625/MK s. 40 och 63 samt prop. 2008/09:231 bilaga 1.

³³² SOU 2016:24 s. 312 f.

³³³ Ibid, s. 314.

³³⁴ Prop. 2017/2018:149 s. 54 samt 9 kap. 5 § lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning.

Gällande ordning

Statliga myndigheters bokföring

För myndigheter som lyder omedelbart under regeringen finns regler om bokföring i förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring.³³⁵ Närmare föreskrifter för tillämpning av förordningen finns i Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd (ESVFA 2022:2) om myndigheters bokföring.

En myndighet ska löpande bokföra alla ekonomiska händelser och se till att det finns verifikationer för alla bokföringsposter.³³⁶ Bokföringsskyldigheten ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisningssed, med beaktande av de särskilda bestämmelser för statlig verksamhet som regeringen och Ekonomistyrningsverket meddelar.³³⁷ Lagar, förordningar, övriga regeringsbeslut samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd som berör myndigheternas redovisning ger uttryck för god redovisningssed. En förutsättning för att regeringsbeslut kan anses uttrycka god redovisningssed är dock att dessa är generella och långsiktiga för myndigheterna.³³⁸

Om en myndighet bedriver flera verksamheter, ska den ha en bokföring som omfattar samtliga verksamheter.³³⁹ Myndigheten får dock, om det finns särskilda skäl och är förenligt med god redovisningssed, ha en bokföring för varje enskild verksamhet.³⁴⁰ Något krav om att särredovisa uppdragsverksamhet föreskrivs dock inte i förordningen.³⁴¹

Statliga myndigheters årsredovisning

Bestämmelser om myndigheters årsredovisning finns i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Bestämmelserna gäller för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen och,

³³⁵ 2 § förordningen om myndigheters bokföring.

³³⁶ 5 § förordningen om myndigheters bokföring.

³³⁷ 6 § förordningen om myndigheters bokföring.

³³⁸ Allmänna råd till 6 § förordningen, se Ekonomistyrningsverket föreskrifter och allmänna råd om myndigheters bokföring.

³³⁹ 7 § förordningen om myndigheters bokföring.

³⁴⁰ 5 § Ekonomistyrningsverket föreskrifter och allmänna råd om myndigheters bokföring.

³⁴¹ Det kan nämnas att det för Lantmäteriets uppdragsverksamhet föreskrivs att verksamheten ska hållas ekonomiskt skild från Lantmäteriets verksamhet i övrigt, se 15 § förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

med några undantag, för de statliga affärsverken. Förordningen tillämpas om något annat inte följer av lag eller förordning eller av ett särskilt beslut av regeringen.³⁴² Närmare föreskrifter för tillämpning av förordningen finns i Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd (ESVFA 2022:1) om årsredovisning och budgetunderlag.

En årsredovisning och ett budgetunderlag ska avse all den verksamhet som myndigheten ansvarar för, oavsett hur verksamheten finansieras eller i vilken form som verksamheten bedrivs.³⁴³ Årsredovisningen ska bland annat bestå av en resultatredovisning. I årsredovisningen ska myndigheten även lämna information om andra förhållanden av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning av verksamheten.³⁴⁴ Resultatredovisningen ska vara utformad så att den kan utgöra ett underlag för regeringens bedömning av myndighetens resultat och genomförande av verksamheten. Den ska utgå från de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion samt de mål och krav som regeringen har angett i regleringsbrev eller något annat beslut.³⁴⁵

När det gäller budgetunderlaget föreskrivs i förordningen att myndigheten senast den 1 mars varje år ska lämna ett underlag till regeringen. Underlaget ska bland annat innehålla uppgifter om myndighetens avgiftsbelagda verksamhet.³⁴⁶ Uppgifterna ska innefatta både frivilliga avgifter i uppdragsverksamhet och belastande avgifter i offentligrättslig verksamhet. Den ska även innehålla information om över- och underskott respektive över- och underuttag i avgiftsbelagd verksamhet.³⁴⁷

Bokförings- och årsredovisningsregler för kommuner och regioner

För kommunernas och regionernas del finns bestämmelser om bokföring och redovisning i lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning. I lagen föreskrivs att kommuner och regioner är bokföringsskyldiga och skyldiga att upprätta en årsredovisning för varje räkenskapsår. Vidare föreskrivs att bokföring och redovisning

³⁴² 1 kap. 1 och 2 §§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

³⁴³ 1 kap. 4 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

³⁴⁴ 2 kap. 4 § första och fjärde styckena förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

³⁴⁵ 3 kap. 1 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

³⁴⁶ 9 kap. 3 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

³⁴⁷ 9 kap. 5 § förordningen om årsredovisning och budgetunderlag.

ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisnings-sed.³⁴⁸

Kommunernas eller regionernas bokföringsskyldighet innefattar bland annat att löpande bokföra alla ekonomiska händelser, se till att det finns verifikationer för alla bokföringsposter, vid räkenskaps-årets utgång avsluta den löpande bokföringen med en årsredovisning och bevara all räkenskapsinformation. Bokföringen ska vara ordnad så att det finns förutsättningar för kontroll av kommunens eller regionens ekonomi och verksamhet.³⁴⁹

En årsredovisning ska bland annat bestå av en resultat- och balansräkning.³⁵⁰ Om kommunen eller regionen har upprättat en särredovisning till följd av bestämmelser i lag eller annan författning ska det anges i en not.³⁵¹

Bokförings- och redovisningsregler för offentligt ägda företag

Staten, en kommun eller en region kan äga eller ha ett bestämmande inflytande i en annan juridisk person som bedriver säljverksamhet på marknaden. Det kan vara fråga om ett aktiebolag eller en stiftelse där det allmänna äger majoriteten av aktierna, eller genom avtal eller på annat sätt har ett bestämmande inflytande i verksamheten.

Regler om bokföringsskyldighet för juridiska personer finns i bokföringslagen. Bokföringsskyldigheten innebär att företaget löpande ska bokföra affärshändelser i verksamheten.³⁵² Skyldigheten ska fullgöras på ett sätt som överensstämmer med god redovisnings-sed.³⁵³ För varje affärshändelse ska det finnas en verifikation.³⁵⁴ Verifikationerna utgör räkenskapsinformation som ska arkiveras.³⁵⁵ För att bokföringsskyldigheten ska anses fullgjord ska företaget avsluta den löpande bokföringen med en årsredovisning som ska offentliggöras.³⁵⁶

³⁴⁸ 1 kap. 4 § lagen om kommunal bokföring och redovisning.

³⁴⁹ 3 kap. 1 § och 2 § 2 lagen om kommunal bokföring och redovisning.

³⁵⁰ 4 kap. 1 § lagen om kommunal bokföring och redovisning.

³⁵¹ 9 kap. 5 § lagen om kommunal bokföring och redovisning.

³⁵² 5 kap. 1 § bokföringslagen.

³⁵³ 4 kap. 2 § bokföringslagen.

³⁵⁴ 5 kap. 6 § bokföringslagen.

³⁵⁵ 7 kap. 1 § bokföringslagen.

³⁵⁶ 6 kap. 1 § bokföringslagen.

Bestämmelser om upprättande och offentliggörande av årsredovisningar finns i årsredovisningslagen.³⁵⁷ Där framgår att en årsredovisning ska bestå av en balansräkning, en resultaträkning, noter och en förvaltningsberättelse. Den ska upprättas på ett överskådligt sätt och i enlighet med god redovisningssed. Balans- och resultaträkning samt noter ska upprättas som en helhet och ge en rättvisande bild av företagets ställning och resultat.³⁵⁸ Förvaltningsberättelsen ska innehålla en rättvisande översikt över utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat.³⁵⁹ Årsredovisningen offentliggörs genom att den ges in till Bolagsverket.³⁶⁰

Krav på särredovisning i vissa verksamheter

Det finns en rad olika verksamheter som träffas av krav på särredovisning. I de flesta fallen är det i första hand av konkurrensskäl som regleringen finns. Särredovisningskrav finns i ellagen, naturgaslagen, lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, fjärrvärmelagen (2008:263), lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, järnvägsmarknadslagen (2022:365), LEK, lagen (1998:31) om standarder för digital radio och tv och lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. (transparenslagen). Nedan ger vi några illustrativa exempel på befintliga särredovisningskrav. Det kan noteras att särredovisningskrav kan träffa olika aktörer. I vissa fall träffas endast kommunala företag eller offentligt ägda företag, i andra fall träffas företag oavsett ägandeskapet.

Av *ellagen* framgår i fråga om produktion och handel med el ett krav på affärsmässighet för kommunala företag, det vill säga ett undantag från självkostnads- och likställighetsprinciperna, och ett krav på särredovisning.³⁶¹ Kravet på affärsmässighet motiveras med att konkurrensvillkoren för kommunala elföretag ska vara likvärdiga dem som gäller för övriga företag på elmarknaden.³⁶² Kravet på sär-

³⁵⁷ Särskild reglering finns för kreditinstitut och värdepappersbolag samt försäkringsföretag i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag respektive lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Finansinspektionen ansvarar för utvecklingen av god redovisningssed i sådana företag.

³⁵⁸ 2 kap. 1–3 §§ årsredovisningslagen.

³⁵⁹ 6 kap. 1 § årsredovisningslagen.

³⁶⁰ 8 kap. 3 § årsredovisningslagen. En stiftelse ska dock ge in årsredovisningen till länsstyrelsen, jfr 8 kap. 1 § andra stycket och 9 kap. 1 § stiftelselagen (1994:1220).

³⁶¹ 7 kap. 2 § ellagen.

³⁶² Prop. 1996/97:136 s. 72 f.

redovisning motiveras med att handeln är konkurrensutsatt. Den ska hållas klart avskild från annan kommunal verksamhet så att konkurrenssnedvridande effekter undviks.³⁶³ I ellagen finns också en reglering om särredovisning som inte bara avser kommunala företag utan alla som bedriver nätverksamhet som omfattas av lagen.³⁶⁴

Av *lagen om vissa kommunala befogenheter* framgår att kommunala aktiebolag får ingå avtal med regionala kollektivtrafikmyndigheter om att utföra lokal och regional linjetrafik med buss samt motsvarande trafik med tåg, tunnelbana eller spårvagn.³⁶⁵ Sådan verksamhet ska bedrivas affärsmässigt.³⁶⁶

De intäkter, kostnader och resultatet av den verksamhet som det kommunala trafikaktiebolaget bedriver enligt lagen ska redovisas särskilt i bolagets årsredovisning. Av särredovisningen ska följande framgå:

- omsättning och resultat efter finansnetto för uppdragsverksamheten,
- borgensförbindelser och övriga ansvarsförbindelser som kommuner eller regioner har ingått för bolaget och för uppdragsverksamheten samt kostnaderna för förbindelserna,
- kapital som kommuner eller regioner tillskjutit uppdragsverksamheten, och
- kapital som sysselsätts i uppdragsverksamheten.³⁶⁷

Syftet med reglerna om särredovisning och kravet på att den ska lämnas i bolagets externa redovisning är att åstadkomma neutrala spelregler på en konkurrensutsatt marknad. I förarbetena till lagen anges att en tydlig redovisning är viktig för att ge insyn i verksamheten, vilket minskar riskerna för korssubventionering och underprissättning. Den är även viktig för att tillgodose medborgarnas krav på tydlighet avseende användningen av skattemedel i de kommunala bolagen.³⁶⁸

³⁶³ Prop. 1993/94:162 s. 128.

³⁶⁴ 3 kap. 49 § ellagen.

³⁶⁵ 3 kap. 3 § lagen om vissa kommunala befogenheter.

³⁶⁶ 1 kap. 3 § lagen om vissa kommunala befogenheter.

³⁶⁷ 3 kap. 5 § lagen om vissa kommunala befogenheter.

³⁶⁸ Prop. 2004/05:159 s. 16.

För företag som både tillhandahåller transporttjänster och förvaltar järnvägsinfrastruktur gäller enligt *järnvägsmarknadslagen* ett krav på särredovisning. Allmänna medel som betalas ut till en av dessa två verksamheter får inte föras över till den andra verksamheten.³⁶⁹ Krav på särredovisning gäller också för ett järnvägsföretag som tillhandahåller både godstransporter och persontransporter som helt eller delvis finansieras av allmänna medel. Allmänna medel som betalas ut till persontransportverksamhet får inte föras över till andra verksamheter och ska redovisas på ett visst sätt enligt gällande unionsrätt.³⁷⁰ Redovisningen, som syftar till att öka insynen och undvika korssubventioner i kollektivtrafikföretag, ska åtminstone uppfylla följande villkor:

- Särskilda räkenskaper ska föras för varje verksamhet, och motsvarande tillgångar och fasta kostnader ska fördelas i enlighet med gällande revisions- och skattebestämmelser.
- Samtliga rörliga kostnader, ett skäligt bidrag till de fasta kostnaderna och en rimlig vinst med anknytning till kollektivtrafikföretagets eventuella andra verksamheter får under inga omständigheter tas upp som kostnader för den allmännyttiga tjänsten i fråga.
- Kostnaderna för den allmännyttiga tjänsten ska balanseras mot verksamhetsintäkter och myndigheternas utbetalningar. Inga intäkter får föras över till något annat av kollektivtrafikföretagets verksamhetsområden.³⁷¹

Transparenslagen innehåller bestämmelser som syftar till att ge kommissionen insyn i finansiella förbindelser mellan det allmänna och offentliga företag respektive företag som har beviljats exklusiva eller särskilda rättigheter eller som har anförtratts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Den insyn som lagen ger är i första hand avsedd att underlätta kommissionens tillsyn av EU:s konkurrensregler i allmänhet och statsstödsregler i synnerhet.

I lagen föreskrivs att offentliga företag i vissa fall är skyldiga att upprätta en öppen redovisning över sina finansiella förbindelser

³⁶⁹ 3 kap. 1 § järnvägsmarknadslagen.

³⁷⁰ 3 kap. 2 § järnvägsmarknadslagen.

³⁷¹ Punkt 5 i bilagan till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1370/2007 av den 23 oktober 2007 om kollektivtrafik på järnväg och väg och om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1191/69 och (EEG) nr 1107/70.

med det allmänna så att det tydligt framgår vilka offentliga medel som företaget har fått direkt eller indirekt, via andra offentliga företag eller finansiella institut, och hur medlen har använts. Av den öppna redovisningen ska särskilt framgå finansiella förbindelser som avser kapitaltillskott, förlustbidrag, amorteringsfria eller på annat sätt förmånliga lån, gynnande genom avstående från vinst, fordran eller normal avkastning på offentliga medel samt ersättningar för ekonomiska ålägganden från det allmänna.³⁷² Med offentliga företag avses i lagen företag som det allmänna direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande över på grund av ägarskap, finansiell medverkan eller de regler som gäller för företaget.³⁷³

I transparenslagen föreskrivs att såväl offentliga som privata företag i vissa fall är skyldiga upprätta en separat redovisning. Skyldigheten gäller företag som har beviljats exklusiva eller särskilda rättigheter och som även bedriver annan ekonomisk verksamhet.³⁷⁴ Det innebär att företag som bedriver både konkurrensskyddad och konkurrensutsatt verksamhet ska särredovisa intäkter och kostnader för de båda områdena.

Skyldigheten att upprätta separat redovisning gäller även under vissa förutsättningar för företag som har anförtratts och fått ersättning för att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i enlighet med artikel 106.2 i EUF-fördraget. Även denna skyldighet gäller under förutsättning att också annan ekonomisk verksamhet bedrivs.³⁷⁵

När det gäller redovisningens innehåll föreskrivs i transparenslagen att

- organisationen och finansieringen av olika verksamheter ska beskrivas,

³⁷² 3 § transparenslagen.

³⁷³ 2 § första stycket 1 transparenslagen.

³⁷⁴ 4 § första stycket 1 transparenslagen, jfr prop. 2004/05:140 s. 87. Det synes som att lagtexten oavsiktligt har ändrats redaktionellt genom prop. 2009/10:196, bet. 2009/10:NU24, rskr. 2009/10:326 och SFS 2010:641.

³⁷⁵ 4 § första stycket 2 transparenslagen. Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är tjänster som riktar sig till medborgarna och som marknaden inte skulle erbjuda utan offentlig finansiering. I artikel 106.2 i EUF-fördraget anges att företag som anförtratts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse eller som har karaktären av fiskala monopol ska vara underkastade reglerna i fördragen, särskilt konkurrensreglerna, i den mån tillämpningen av dessa regler inte rättsligt eller i praktiken hindrar att de särskilda uppgifter som tilldelats dem fullgörs. Vidare anges att utvecklingen av handeln inte får påverkas i en omfattning som strider mot unionens intresse.

- intäkter och kostnader i företag för vilkas verksamhet som det har beviljats exklusiva eller särskilda rättigheter eller som har anförtrots att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse mot ersättning ska redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, och
- principerna och metoderna för beräkningen och fördelningen av intäkter och kostnader för olika verksamheter ska anges på ett tydligt och fullständigt sätt.³⁷⁶

Vidare föreskrivs i transparenslagen att händelser av ekonomisk art ska redovisas uppdelat på de olika verksamheter som ska redovisas åtskilda enligt den andra punkten ovan.³⁷⁷

Konkurrensverket har till uppgift att se till att lagen och eventuella föreskrifter som meddelats med stöd av lagen följs. Verket får exempelvis ålägga ett företag vid vite att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat eller att ålägga företag att följa bestämmelserna om separat redovisning. Verkets beslut får överklagas till PMD.³⁷⁸

Särskild redovisning för offentlig säljverksamhet

För att öka insyn och möjligheter till tillsyn gällande säljverksamhet som statliga myndigheter, kommuner och regioner bedriver behöver verksamheten redovisas skilt från annan myndighetsverksamhet. Redovisningen bör ske på årsbasis.

Den särskilda redovisningens innehåll

Frågan är då vilka uppgifter som den särskilda redovisningen ska innehålla. Som framgår ovan ställs det i lag olika krav på vad redovisningen ska innehålla. När det gäller el-, fjärrvärme- och naturgasmarknaderna krävs i lag bara att en särskild redovisning ska upprättas. Detsamma får anses gälla på området för digitala ljudradio- och tv-tjänster.

Annorlunda förhåller det sig med de krav på redovisning som ställs för kollektivtrafik i lagen om vissa kommunala befogenheter

³⁷⁶ 5 § första stycket transparenslagen.

³⁷⁷ 5 § andra stycket transparenslagen.

³⁷⁸ 9–16 §§ transparenslagen.

och de som gäller generellt enligt transparenslagen för företag som har beviljats exklusiva eller särskilda rättigheter eller anförtrotts att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. I dessa fall anges vilka uppgifter som ska redovisas särskilt. För kollektivtrafik ska redovisningen för uppdragsverksamheten innehålla uppgifter om omsättning och resultat efter finansnetto, borgens- eller andra ansvarsförbindelser som ingåtts med det allmänna och vad de kostar, kapitaltillskott och sysselsatt kapital.³⁷⁹

I fråga om den separata redovisningen enligt transparenslagen ska den innehålla uppgifter om hur säljverksamheten är organiserad och finansierad, hur intäkter och kostnader är fördelade i förhållande till annan verksamhet och vilka principer och metoder som används för att beräkna hur intäkterna och kostnaderna fördelas.³⁸⁰

En skillnad mellan dessa två regelverk är att de redovisningskrav som gäller enligt lagen om vissa kommunala befogenheter är utformade för en viss verksamhet, kollektivtrafik. Redovisningskraven enligt transparenslagen är mer generellt utformade och kan träffa vilken verksamhet som helst. Den säljverksamhet som bedrivs av statliga myndigheter, kommuner och regioner kan vara av skiftande slag, allt från kaféerörelser till konsulttjänster på immaterialrättens område. Detta talar för att redovisningskravet bör ges en generell utformning. I likhet med vad som gäller enligt transparenslagen bör den särskilda redovisningen innehålla en

1. beskrivning av organisationen och finansieringen av säljverksamheten,
2. redovisning av intäkter och kostnader i säljverksamheten, skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, och
3. beskrivning av de principer och metoder för beräkningen och fördelningen av intäkter och kostnader för olika verksamheter som tillämpas.

Genom att på detta sätt redovisa säljverksamheten är det möjligt att skilja den från övriga verksamheter som bedrivs i förvaltningsform.

Om en kommun bedriver flera säljverksamheter ska de redovisas var för sig. I annat fall finns det risk för att en säljverksamhet subventionerar en annan säljverksamhet. Av lagen om kommunal bok-

³⁷⁹ 3 kap. 5 § lagen om vissa kommunala befogenheter.

³⁸⁰ 5 § första stycket transparenslagen.

föring och redovisning följer att en upplysning om vilka särredovisningar som har upprättats under räkenskapsåret ska lämnas i not till kommunens eller regionens årsredovisning.³⁸¹

Som vi redovisat ovan finns i flera författningar krav på särredovisning som redan träffar myndigheter, kommuner eller regioner. Specialregleringar av det slaget bör naturligtvis ha företräde när det gäller kravet att redovisa en säljverksamhet särskilt. Vårt förslag med krav på särskild redovisning av säljverksamhet bör således vara subsidiärt i förhållande till specialreglering. Kravet bör alltså gälla om inte annat följer av lag eller någon annan författning.

Säljverksamhet av tillfällig natur eller av mindre omfattning

Det krav på särskild redovisning som vi föreslår träffar all säljverksamhet som bedrivs av staten, en kommun eller en region, med undantag endast för det som följer av lag eller annan författning. Det förekommer dock att offentliga aktörer bedriver säljverksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning. Vi bedömer att ett krav på särskild redovisning kan vara onödigt betungande i fråga om säljverksamheter som är tillfälliga eller av mindre omfattning. Kravet bör därför inte omfatta sådana verksamheter.

Vad gäller verksamhet av tillfällig natur kan ett exempel på detta vara en kommuns överskottsförsäljning av blommor. Myndigheter får enligt avgiftsförordningen enbart tillhandahålla vissa tjänster mot avgift om verksamheten är av tillfällig natur eller mindre omfattning.³⁸² Ekonomistyrningsverket har angående rekvisiten i avgiftsförordningen uttalat att med tillfällig natur normalt avses att verksamheten bedrivs högst två år.³⁸³ För bedömning av omfattningen av verksamheten ska enligt Ekonomistyrningsverket de sammanlagda intäkterna ställas mot myndighetens totala förvaltningskostnader under budgetåret. Intäkter som under en längre tid än två år överstiger fem procent av de totala förvaltningskostnaderna anses inte vara av mindre omfattning.³⁸⁴ Detta bör kunna tjäna som led-

³⁸¹ 9 kap. 5 § lagen om kommunal bokföring och redovisning.

³⁸² 4 § avgiftsförordningen (1992:191).

³⁸³ Ekonomistyrningsverkets forum, <https://forum.esv.se/redovisning-och-finansiering/avgifter-och-andra-ersattningar/avgifter-med-stod-av-generella-avgiftsbemyndiganden/avgifter-med-stod-av-4--avgiftsförordningen/> (besökt 2025-01-07).

³⁸⁴ Ibid.

ning även för tolkningen av tillfällig natur i lagen om offentlig säljverksamhet.

Särskild redovisning för säljverksamhet som bedrivs av statliga myndigheter

När det gäller säljverksamhet som bedrivs av myndigheter enligt ett särskilt bemyndigande kan det finnas krav på myndigheternas redovisning, exempelvis i myndigheternas instruktioner. Sådana krav kan dock vara mer övergripande än de som vi föreslår. Ett exempel är Lantmäteriets instruktion där det framgår att ”Lantmäteriets uppdragsverksamhet ska hållas ekonomiskt skild från Lantmäteriets verksamhet i övrigt.”³⁸⁵ Vi bedömer att denna bestämmelse inte är specifik nog för att kunna utgöra grund för ett undantag från den nu föreslagna redovisningsplikten. Våra förslag skulle därför kunna innebära att vissa myndigheter behöver redovisa säljverksamhet enligt olika krav eftersom befintliga krav skiljer sig från dem som vi föreslår. Det kan därför behövas en översyn av reglerna som styr redovisningen av myndigheternas säljverksamhet för att undvika en eventuell dubbel redovisningsbörda.

Särskild redovisning för säljverksamheter som bedrivs av offentliga företag

Reglerna om offentlig säljverksamhet gäller också för offentliga företag, det vill säga juridiska personer som staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande över genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt. Från principiella utgångspunkter är behovet av att upprätta en särskild redovisning för säljverksamhet som bedrivs av offentliga företag lika stort som när verksamheten bedrivs i förvaltningsform. Ett kommunalt bolag kan exempelvis bedriva verksamhet som är avgiftsbelagd enligt lag och annan verksamhet där avgiftsuttaget är frivilligt. Intresset av insyn och att förhindra att frivillig verksamhet subventioneras med avgifter som är avsedda för något annat är minst lika stort.

³⁸⁵ 15 § förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

Samtidigt finns det både i kommunal och statlig verksamhet som bedrivs i bolagsform särskilda bestämmelser om redovisning som bolagen ska tillämpa. Reglerna om särredovisning i ellagen, naturgaslagen och järnvägsmarknadslagen är några exempel på regler som kan träffa kommunala och statliga bolag. Ett annat exempel är skyldigheterna om särredovisning i LEK som kan träffa offentliga företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät. Därtill kommer transparenslagens krav på separat redovisning för företag som har särskilda eller exklusiva rättigheter eller som har anförtrots att tillhandahålla tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Sedan finns det både statliga och kommunala bolag som inte är föremål för några särskilda redovisningskrav utöver de som följer av bokföringslagen och årsredovisningslagen. Här kan det vara fråga om ett kommunalt bolag som sköter en kommunal angelägenhet och bedriver säljverksamhet eller ett statligt bolag som bedriver säljverksamhet på en internationell marknad.

I dessa fall torde ett generellt krav på särskild redovisning av en eller flera säljverksamheter riskera att vara onödigt betungande för de offentliga företagen. Vi vill dock inte utesluta att det kan behövas i det i det enskilda fallet, exempelvis om det uppkommer frågor om korssubventionering mellan olika verksamheter inom ett företag. Vi föreslår därför att Konkurrensverket ska få förelägga ett offentligt företag att lämna de uppgifter som en särskild redovisning ska innehålla om verket har behov av det för sin tillsyn.

Plikten att upprätta en särskild redovisning regleras i lag

Med hänsyn till den breda krets av verksamhetssubjekt som berörs bör bestämmelserna tas in i lag. Bestämmelserna för statliga myndigheter skulle i och för sig kunna regleras i förordning. För att skapa överensstämmande förutsättningar för säljverksamheter som bedrivs av staten, kommuner och regioner bör dock de nya bestämmelserna om särskild redovisning generellt tas in i lag. Detta har också den fördelen att regelverket blir samlat i en författning.

En föreskriftsrätt för Konkurrensverket införs

Närmare föreskrifter kring särskild redovisning av offentlig säljverksamhet bör kunna meddelas. Detta eftersom redovisningsregler är av teknisk karaktär och kan komma att behöva anpassas efter skiftande förutsättningar för olika typer av säljverksamheter och förutsättningar som ändras över tid. Därför är det ändamålsenligt att införa en föreskriftsrätt för avseende den särskilda redovisningen. Eftersom vi i nästkommande avsnitt föreslår att Konkurrensverket blir besluts- och tillsynsmyndighet för bestämmelserna i lagen bör det vara väl lämpat att ta fram föreskrifter på området. Föreskrifterna bör samrådas med Statskontoret, nuvarande Ekonomistyrningsverket, som har särskild kompetens på området.³⁸⁶ Förutsättningarna för föreskriftsrätten i allmänhet framgår av avsnitt 4.5.1.

6.6.6 Konkurrensverket är tillsyns- och beslutsmyndighet

Förslag: Konkurrensverket ska utöva tillsyn över lagen om offentlig säljverksamhet och prövar frågor enligt lagen i första instans.

Skälen för vårt förslag

Enligt direktiven ska vi bedöma om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, samt om Konkurrensverket, om det finns särskilda skäl, även bör kunna förbjuda ett förfarande eller verksamhet för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts.

Konkurrensverket utövar tillsyn

Konkurrensverket har tillsynsuppgifter enligt konkurrenslagen och är förvaltningsmyndighet för konkurrensfrågor. I tillsynsuppgifterna ingår även frågor om offentlig säljverksamhet. Verket är även till-

³⁸⁶ Vi föreslår samråd med Statskontoret eftersom Ekonomistyrningsverket ska byta namn till Statskontoret när dessa två myndigheter har slagits ihop den 1 januari 2026. Se vidare Prop. 2024/25:1 avsnitt 1.2. Våra lagförslag föreslås träda i kraft efter detta datum.

synsmyndighet för den offentliga upphandlingen och i fråga om otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter. Vårt förslag innebär att Konkurrensverket även fortsättningsvis ska ha tillsynsuppgifter för frågor om offentlig säljverksamhet. Verket är mest lämpligt för uppgiften och vi finner inte skäl att ändra en gällande ordning.

Vårt förslag är att Konkurrensverket uttryckligen bör pekas ut som tillsynsmyndighet i lagen om offentlig säljverksamhet. Skälet för detta är att det ska bli tydligt var ansvaret ligger. Det är en tydlighet som vi anser är behövlig eftersom bestämmelserna enligt förslaget lyfts ur konkurrenslagen.

Konkurrensverkets nuvarande beslutanderätt

Konkurrensverket har i dag beslutanderätt gällande ålägganden om att upphöra med konkurrensbegränsande samarbeten och missbruk av dominerande ställning. Verket får även besluta i frågor om företagskoncentrationer, konkurrensskadeavgift, utredningsskadeavgift, otillbörliga handelsmetoder och upphandlingsskadeavgift. Verket har inte beslutanderätt i frågor om näringsförbud, som regleras i en egen lag, och inte heller i fråga om platsundersökningar eller konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.³⁸⁷

När reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet infördes hade Konkurrensverket beslutanderätt på färre områden än i dag. År 2010 hade verket rätt att besluta om ålägganden om att upphöra med överträdelser av de ständigt gällande förbuden mot konkurrensbegränsande samarbeten och missbruk av dominerande ställning enligt konkurrenslagen och EUF-fördraget. I förarbetena till konfliktlösningsregeln konstateras att förbud enligt regeln får rättsverkan först när beslut om dem fattas. Regeln tillämpas i ett gränsland mellan olika regelverk som tidigare inte samspelat på det sätt som konfliktlösningsregeln innebär. Mest lämpligt var enligt regeringens uppfattning därför att beslut meddelades av domstol, på talan av Konkurrensverket.³⁸⁸ Sedan dess har Konkurrensverkets

³⁸⁷ Se 17 § lagen (2014:836) om näringsförbud av vilken framgår att Konkurrensverket får framställa ett yrkande om näringsförbud genom ansökan till Patent- och marknadsdomstolen samt 5 kap. 3 § konkurrenslagen av vilken framgår att samma ordning gäller för platsundersökning.

³⁸⁸ Prop. 2008/09:231 s. 46.

beslutanderätt inom övriga områden i konkurrenslagen utökats i flera omgångar.

Införandet av beslutanderätt på övriga områden i konkurrenslagen

Konkurrensverkets beslutanderätt om förbud eller åläggande i fråga om företagskoncentrationer infördes den 1 januari 2018.³⁸⁹ Innan lagändringen ansökte verket om förbud hos PMD. Skälen för att ge Konkurrensverket beslutanderätt var bland annat behovet av att snabbt kunna undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens, att mer effektivt kunna använda domstolarnas resurser och att minska risken för osäkerhet på marknaden genom snabba besked.³⁹⁰ I förarbetena hänvisade regeringen även till att Konkurrensverket redan hade befogenhet att pröva frågor om åläggande att upphöra med en överträdelse av förbudet mot missbruk av dominerande ställning och konstaterade att prövningen hade likheter med prövningen av en företagskoncentration, även om den senare var framåtriktad. Prövningen av företagskoncentrationer ansågs även i första hand vara ekonomisk. Frågor av det slaget ansågs inte typiskt sett kräva domstolsprövning i första instans.³⁹¹

Flera remissinstanser hade invändningar som anknöt till risker för rättssäkerheten när samma myndighet både utredde och prövade företagskoncentrationer. Regeringen konstaterade att det fanns flera regler kring hur Konkurrensverkets utredningar skulle utföras. Bland annat fanns det en reglerad rätt till partsinsyn. Vidare konstaterade regeringen att Konkurrensverket redan haft dubbla roller i flera andra prövningar enligt konkurrenslagen, som ålägganden att upphöra med överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden samt i, vid tillfället visserligen avskaffade, prövning av anmälningar om undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete och om icke-ingripandebesked. Instansordningen innebar även att Konkurrensverkets beslut gick att överklaga för prövning i två instanser.³⁹²

Sedan den 1 mars 2021 får Konkurrensverket fatta beslut om att förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk

³⁸⁹ Prop. 2017/18:15, bet. 2017/18:NU5, rskr. 2017/18:21, SFS 2017:986.

³⁹⁰ Prop. 2017/18:15 s. 22–25.

³⁹¹ Prop. 2017/18:15, s. 23.

³⁹² Prop. 2017/18:15 s. 24–25.

av dominerande ställning har överträtts. Det utgör en ny beslutsbefogenhet för verket. Ett beslut om att en överträdelse har skett binder PMD i ett efterföljande skadeståndsmål.³⁹³

I förarbetena till den nya beslutsordningen tydliggjordes att Konkurrensverkets befintliga möjlighet att besluta om ålägganden om att upphöra med överträdelsen skulle få innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som var nödvändiga.³⁹⁴ Dessutom gjordes vissa justeringar av reglerna kring att godta åtaganden i form av att berörda skulle ges tillfälle att lämna synpunkter på det, och att Konkurrensverket så länge ett åtagande gäller inte fick besluta att en överträdelse hade skett för det som åtagandet gällde. Verket fick även rätt att fatta beslut om att påföra konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift.³⁹⁵ Ändringarna gjordes i samband med genomförandet av ECN+-direktivet. Syftet med direktivet var att säkerställa att konkurrensmyndigheterna hade de resurser och befogenheter som behövdes för en effektiv tillämpning av EU:s konkurrensregler.³⁹⁶

Av förarbetena till de lagändringar som genomförde direktivet framgår att ECN+-direktivet inte ställde krav på att införa beslutanderätt för konkurrensmyndigheterna i fråga om sanktionsavgifter.³⁹⁷ Dock ansåg regeringen att det fanns flera skäl att låta Konkurrensverket få beslutanderätt. Ett av dessa var harmonisering på en europeisk nivå av konkurrensmyndigheternas samarbete.³⁹⁸ Vidare ansåg regeringen att en kombination av beslutanderätt med övriga verktyg som genomfördes med anledning av direktivet skulle ge Konkurrensverket möjligheter att bedriva en mer effektiv konkurrenstillsyn. Ytterligare ett skäl som anfördes för att införa beslutanderätt för sanktionsavgifter var att det medförde en tydligare ram för processen i domstol. Ramen för processen sätts av det överklagande beslutet och kan inte ändras inför och under processens gång på samma sätt som en talan om förbud.³⁹⁹

³⁹³ Prop. 2020/21:51, s. 100.

³⁹⁴ 3 kap. 1 och 1 a § konkurrenslagen, lag om ändring av konkurrenslagen (2021:81) och prop. 2020/21:51 s. 98f. Av den äldre lagens förarbeten framgick att strukturella åtgärder i form av att bryta upp en företagskoncentration inte skulle anses omfattas av lagtexten, även om den kunde läsas så. Möjligheten infördes dock uttryckligen i den nya lydelsen av bestämmelsen.

³⁹⁵ Lag (2021:81) om ändring i konkurrenslagen (2008:579) och prop. 2020/21:51.

³⁹⁶ Se artikel 1 ECN+-direktivet.

³⁹⁷ Prop. 2020/21:51 s. 48.

³⁹⁸ Prop. 2020/21:51 s. 49 f.

³⁹⁹ Prop. 2020/21:51 s. 54.

Lagrådet och flera av remissinstanserna framförde invändningar gällande rättssäkerhet eftersom Konkurrensverket med beslutanderätt blev såväl utredare som beslutsfattare. Regeringen konstaterade att den ordningen hade gällt länge. De krav som direktivet ställde kring skyddsåtgärder omhändertogs redan i svensk rätt. Det låg dessutom i Konkurrensverkets intresse att utredningen blev så rättvisande som möjligt.⁴⁰⁰

Konkurrensverket har sedan den 1 november 2021 beslutanderätt i ärenden enligt LOH.⁴⁰¹ Från och med den 1 januari 2024 har verket dessutom beslutanderätt i ärenden om upphandlingsskadeavgift.⁴⁰²

Skäl för att införa beslutanderätt för Konkurrensverket i frågor om offentlig säljverksamhet

Vi föreslår att Konkurrensverket ska få beslutanderätt i frågor enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Skälen mot beslutanderätt som angavs vid införandet av konfliktlösningsregeln, om att den var oprövad, kan efter 15 års tillämpning inte längre anses giltiga. Att reglerna befinner sig i ett gränsland mellan olika regler stämmer visserligen fortsatt. Även till exempel kommunallagen kan ha en inverkan på bedömningar som görs enligt lagen, men reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har tillämpats sedan 2010 utan att just detta medfört större bekymmer. Offentliga aktörer bör heller inte vara mer känsliga för ingripanden i sin säljverksamhet än privata.

Som anförs i förarbetena till införandet av beslutanderätt enligt ECN+-direktivet innebär en beslutanderätt hos Konkurrensverket vissa fördelar under domstolsprocessen. Att Konkurrensverket fattar beslut om ett förbud innebär att ramarna för en domstolsprocess sätts av beslutet, grunderna för överklagandet och de skäl för beslutet som enligt det klagande företaget är oriktiga. Eftersom ett överklagat beslut inte kan ändras på samma sätt som en talan i en domstol innebär en beslutanderätt att ramarna för processen blir tydligare än vad de är i dag. Det kan i sin tur, i likhet med hur regeringen resonerade vid införandet av beslutanderätt för Konkurrens-

⁴⁰⁰ Prop. 2020/21:51 s. 55.

⁴⁰¹ LOH trädde i kraft den 1 november 2021. Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för lagen enligt 1 § förordningen med instruktion för Konkurrensverket.

⁴⁰² 21 kap. 6–7 §§ LOU.

verket gällande sanktionsavgifter, bidra till en effektivare tillsyn.⁴⁰³ Vi anser att dessa skäl bör vara gällande för beslutanderätt även enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Till detta kommer att Konkurrensverket har beslutanderätt för en majoritet av de bestämmelser som de har att tillämpa. Vårt förslag är att Konkurrensverket bör få beslutanderätt enligt lagen om offentlig säljverksamhet.

6.6.7 Konkurrensverkets får fatta beslut om förelägganden

Förslag: Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna utöva sin tillsyn får verket förelägga

1. en offentlig aktör, ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,
2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller
3. ett offentligt företag att lämna de uppgifter som en särskild redovisning ska innehålla enligt lagen.

Ett föreläggande gäller omedelbart, om något annat inte beslutas.

Den som ett föreläggande riktas mot är inte skyldig att tillhandahålla en skriftlig handling som kan antas innehålla sådana uppgifter som en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om och innehas av advokaten eller biträdet eller av den som tystnadsplikten gäller till förmån för.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt advokatsekretess, ska handlingen omedelbart förseglas och skyndsamt överlämnas till allmän förvaltningsdomstol av Konkurrensverket.

Domstolen ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

⁴⁰³ Se prop. 2020/21:51 s. 54.

Skälen för vårt förslag

Konkurrensverket får besluta om förelägganden

I syfte att komma till rätta med en överträdelse bör Konkurrensverket kunna besluta om de förelägganden som är nödvändiga för att utreda förfarandet eller verksamheten i fråga. Enligt konkurrenslagen får Konkurrensverket, för att kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen, bland annat ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig till förhör på tid och plats som verket bestämmer samt förelägga en kommun eller region som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur att redovisa kostnader eller intäkter i verksamheten.⁴⁰⁴ För att Konkurrensverket ska kunna bedriva en effektiv och ändamålsenlig tillsyn bör verket få samma beslutsbefogenheter enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Att samla in information om en misstänkt överträdelse av förbudet i form av handlingar är i många fall nödvändigt för att kunna skapa sig en bild av marknaden och överträdelsen. Att personer kan kallas till förhör är också av vikt för att kunna inhämta upplysningar till en utredning.

De föreslagna bestämmelserna om särskild redovisning i avsnitt 6.6.5 gäller inte offentliga företag eftersom de redan omfattas av relativt omfattande redovisningsregler. I vissa utredningar skulle det dock kunna finnas offentliga företag som inte har den typ av detaljerade redovisning som behövs för en utredning. Det bör därför även finnas möjlighet för Konkurrensverket att förelägga offentliga företag att inkomma med redovisning enligt bestämmelsen om särskild redovisning.

I konkurrenslagen används termen åläggande. Vi har i stället valt att använda termen föreläggande vilket är ett mer modernt språkbruk och dessutom i linje med ordvalet i förvaltningslagen.⁴⁰⁵

Föreläggandet ska gälla omedelbart om inget annat beslutas.

⁴⁰⁴ 5 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁴⁰⁵ Se till exempel 15 § andra och tredje stycket förvaltningslagen.

Särskild reglering gällande advokatsekretess bör införas

Den som ett föreläggande riktar sig till ska inte vara skyldig att tillhandahålla en handling vars innehåll kan antas vara sådant att en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om innehållet, och som innehas av advokaten eller biträdet eller av den som tystnadsplikten gäller till förmån för. Motsvarande bestämmelser finns i LOH och i konkurrenslagen.⁴⁰⁶ Det bör finnas denna typ av bestämmelser även i lagen om offentlig säljverksamhet, med anledning av att samma situationer i vilka tystnadsplikten för advokater eller deras biträden kan uppkomma. Situationen att Konkurrensverket begär en handling som den offentlige aktören anser omfattas av advokatsekretess kan uppstå och bör kunna prövas av domstol. Det bör därför även framgå att handlingen i sådana fall omedelbart ska förseglas av Konkurrensverket och skyndsamt överlämnas till domstol för bedömning. Eftersom prövning av frågor enligt lagen enligt vårt förslag ska ske i allmän förvaltningsdomstol är det dit handlingen ska överlämnas. Mer om forumfrågan finns i avsnitt 6.6.14. Domstolen ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

6.6.8 Konkurrensverket får befogenhet att vidta åtgärder mot otillbörlig säljverksamhet

Förslag: Konkurrensverket ska få meddela ett föreläggande om att upphöra med en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Föreläggandet får innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelsen ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för den offentlige aktören. Föreläggandet ska gälla omedelbart om inte något annat beslutas.

Innan Konkurrensverket beslutar om föreläggande för en offentlig aktör, ska den offentliga aktören ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

⁴⁰⁶ 16 § LOH och 5 kap. 11 § konkurrenslagen.

Om det finns särskilda skäl ska ett föreläggande att upphöra med en överträdelse få meddelas till dess frågan slutligt har avgjorts.

Skälen för vårt förslag

Konkurrensverket ska få fatta beslut om att förelägga en offentlig aktör att upphöra med en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Att Konkurrensverket bör få beslutanderätt enligt lagen om offentlig säljverksamhet har motiverats i föregående avsnitt.

Ett föreläggande om att upphöra med överträdelsen får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder. Utformningen av förslaget om beslut om förelägganden är inspirerat av konkurrenslagens bestämmelser. Innebörden av ett föreläggande är att den offentlige aktören måste förändra sitt beteende eller genomföra en strukturell åtgärd. Beteendemässiga åtgärder kan användas för att komma till rätta med till exempel en vägran att ge tillträde till en nyttinghet eller diskriminering. Strukturella åtgärder kan innebära att en viss verksamhet avvecklas, till exempel extern försäljning av varor eller tjänster, eller att en tillgång eller verksamhet avyttras. En diskussion kan föras om vad som skiljer strukturella och beteendemässiga åtgärder åt, se även avsnitt 4.6.3. Där konstaterar vi även att strukturella åtgärder är ingripande för den enskilde och kan få betydande negativa konsekvenser om utfallet efter åtgärden inte blir som man önskat. Det finns dock situationer där strukturella åtgärder är det mest ändamålsenliga sättet att lösa konkurrensproblem på en marknad.

Vid ålägganden enligt konkurrenslagen ska vid valet mellan två lika effektiva åtgärder den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.⁴⁰⁷ För att skapa enhetlighet mellan regelverken bör ett motsvarande krav också komma till uttryck i lagen om offentlig säljverksamhet. Proportionalitetsprincipen enligt 5 § tredje stycket förvaltningslagen gäller också i myndigheters handläggning. Av den framgår att en åtgärd aldrig får vara mer långtgående än vad som behövs och endast får vidtas om resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas

⁴⁰⁷ 3 kap. 1 § konkurrenslagen.

mot. I många fall bör det innebära att beteendemässiga åtgärder föredras framför strukturella åtgärder.

Vid ålägganden om beteendemässiga och framför allt om strukturella åtgärder väcks frågan om dessa kan stå i strid med det grundlagsstadgade egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen. Egendomsskyddet innebär i korthet att enskilda har rätt till sin egendom och inte ska behöva tåla inskränkningar i användningen av den av det allmänna eller tvingas att avstå egendomen till det allmänna eller till någon enskild, utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Strukturella åtgärder enligt lagen om offentlig säljverksamhet kan till exempel innebära att egendom i form av en verksamhet eller en verksamhetsgren måste avyttras. Även rådighetsinskränkningar kan förekomma i form av att den enskilde tvingas ge tillträde till sin egendom, vilket bör betraktas som en beteendemässig åtgärd. Eftersom åtgärder enligt lagen om offentlig säljverksamhet kan innebära ett ingrepp i enskildas rätt till egendom bör det allmänna intresset vara angeläget för att ingreppen ska kunna försvaras. Vi konstaterar att syftet med reglerna i förlängningen är att skydda och främja utvecklingen av konkurrens på marknaden. En välfungerande konkurrens leder till ökad produktivitet och ekonomisk tillväxt, ger konsumenterna valmöjligheter och skapar förutsättningar för lägre priser, högre kvalitet och bättre service. Konkurrens bör generellt sett anses vara ett angeläget allmänt intresse som samhället bör skydda. Mer utförligt om egendomsskyddet har vi skrivit i avsnitt 4.5.1.

I praxis har fastslagits att en proportionalitetsbedömning mellan allmänintresset och ingripandet från det allmännas sida ska göras i varje enskilt fall. Prövningen avser om det aktuella ingreppet är ägnat att tillgodose det avsedda ändamålet (ändamålsenlighet), om ingreppet är nödvändigt för att uppnå det avsedda ändamålet eller om det finns likvärdiga mindre ingripande alternativ (nödvändighet) och slutligen om den fördel som det allmänna vinner står i rimlig proportion till den skada som ingreppet förorsakar den enskilde (proportionalitet i strikt mening).⁴⁰⁸ En reglering som gör det möjligt för Konkurrensverket att vidta åtgärder som utgör ett ingrepp i egendomsskyddet måste alltså ge utrymme för en proportionalitetsbedömning.

⁴⁰⁸ Se bland annat RÅ 1999 ref. 76.

Frågan om egendomsskyddet väcktes i målet *Räddningstjänsten Dala Mitt*. Tingsrätten konstaterade med hänvisning till förarbetena till konfliktlösningsregeln, i vilka remissinstansernas uttalanden återgetts, att konkurrensproblem mellan offentlig och privat sektor krävde en lösning. Mot denna bakgrund var möjligheten att meddela ålägganden att lämna tillträde till viss egendom att betrakta som ett allmänt intresse.⁴⁰⁹ Marknadsdomstolen som överprövade domen delade tingsrättens bedömning i frågan.⁴¹⁰

I många fall är frågan om ersättning från det allmänna för ingreppet i egendomsskyddet aktuell. Det bör dock mer sällan vara fallet för lagen om offentlig säljverksamhet eftersom det är ett ingrepp av det allmänna mot det allmänna.

Föreläggandet ska gälla omedelbart om inget annat beslutas. Det innebär att Konkurrensverket, i de fall verket finner det behövt, kan välja att låta ett föreläggande gälla framåt i tiden för att till exempel ge den offentlige aktören en viss tid att hinna avveckla en verksamhet. Att föreläggandet ska gälla omedelbart är i enlighet med vad som gäller för ålägganden om att upphöra med överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden, för bestämmelserna om företagskoncentrationer och för konfliktlösningsregeln.⁴¹¹ Vi finner inte skäl att låta en annan ordning gälla för förbud som riktar sig mot offentliga aktörer.

Yttrande över utkast till beslut

Innan Konkurrensverket beslutar om föreläggande ska den som föreläggandet riktar sig mot ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut. Att ge parter tillfälle att yttra sig över ett slutligt beslut som påverkar parten negativt är sedan länge praxis inom Konkurrensverkets tillsyn.⁴¹² Det är också reglerat att Konkurrensverket ska bereda part tillfälle att yttra sig om utkast till beslut gällande konkurrensskadeavgift och förbud eller åläggande avseende en företagskoncentration.⁴¹³ Denna praxis gäller utöver den skyldighet om partsinsyn och kommunikation som föreskrivs i förvaltningslagen

⁴⁰⁹ Stockholms tingsrätt dom den 30 januari 2013 i mål nr T 7924-11, *Räddningstjänsten Dala Mitt*.

⁴¹⁰ MD 2014:1 p. 91.

⁴¹¹ 3 kap. 1 §, 3 kap. 27 § och 4 kap. 13 § konkurrenslagen.

⁴¹² Prop. 2007/08:135 s. 104 och prop. 2017/18:5 s. 32.

⁴¹³ 3 kap. 5 § konkurrenslagen och 14 § konkurrensförordningen (2021:87).

och som innebär att verket ska underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet.⁴¹⁴ En yttranderätt bidrar till att ärendet blir väl utrett eftersom fler perspektiv kan vägas in i bedömningen. Det borgar i sin tur för att Konkurrensverkets beslut håller högre kvalitet.⁴¹⁵

Dessa skäl talar för att parter bör få tillfälle att yttra sig även inför beslut om förelägganden enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Med anledning av att lagen är ny finns det anledning att reglera en yttranderätt, även om det är praxis att Konkurrensverket låter en part yttra sig innan beslut fattas.

Beslut om intermistiska förelägganden får fattas

Det finns möjlighet för Konkurrensverket att besluta om interimistiska åtgärder i avvaktan på slutligt beslut i ärenden som gäller överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden.⁴¹⁶ Det finns även en möjlighet för PMD att fatta interimistiska beslut avseende konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.⁴¹⁷ För att ett sådant föreläggande ska få meddelas krävs det särskilda skäl enligt konkurrenslagen.⁴¹⁸

Det kan finnas situationer där ett beslut, för att vara effektivt, bör kunna gälla omgående. Konkurrensverket bör därför få besluta om interimistiska förelägganden enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Regeringen anförde i samband med att ”särskilda skäl” som förutsättning för ett interimistiskt beslut infördes i konkurrenslagen att möjligheten till snabba korrigeringar inte bör vara reserverade för rena undantagsfall, som är fallet vid synnerliga skäl. De intressen som besluten ytterst ska skydda är samhällsekonomin och konsumenterna. Det bör dock finnas objektiva godtagbara skäl av tyngd varför särskilda skäl ska föreligga för att ett interimistiskt beslut ska fattas.⁴¹⁹ Lagen om offentlig säljverksamhet har samma

⁴¹⁴ 10 och 25 §§ förvaltningslagen.

⁴¹⁵ Jfr prop. 2017/18:15 s. 32–33. I fråga om konkurrensskadeavgift tillkommer även att tillgodose partens rätt till försvar genom dess yttrande över ett utkast till beslut, se prop. 2020/21:51 s. 54–55.

⁴¹⁶ 3 kap. 3 § konkurrenslagen.

⁴¹⁷ 3 kap. 30 § konkurrenslagen.

⁴¹⁸ Se prop. 2008/09:231 s. 50 för motivering gällande beslut om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

⁴¹⁹ Prop. 1997/98:130 s. 36 f.

skyddsintressen som konkurrenslagen varför det, för att ett interimistiskt beslut ska meddelas, bör föreligga särskilda skäl.

Överklaganden av interimistiska förelägganden ska handläggas skyndsamt av förvaltningsrätten, se mer om detta i avsnitt 6.6.14.

6.6.9 Konkurrensverket får godta åtaganden

Förslag: Konkurrensverket ska få besluta att godta ett åtagande från en offentlig aktör, om det har uppkommit en fråga om att aktören överträder förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Beslutet att godta åtagandet ska få avse en begränsad tid. Så länge ett åtagande gäller får Konkurrensverket inte besluta om ett föreläggande om de förhållanden som åtagandet gäller mot samma offentliga aktör.

Konkurrensverket ska få återkalla ett beslut om att godta ett åtagande om de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende, den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som en part har lämnat.

Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande enligt första stycket, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

Skälen för vårt förslag

Av direktiven framgår att vi ska bedöma om offentliga aktörers åtaganden i förhållande till Konkurrensverket bör vara bindande. Konkurrensverket har redan befogenhet att fatta beslut om att göra åtaganden bindande för misstänkta överträdelser av förbuden gällande konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning i konkurrenslagen.

I utredningar av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet är det vanligt förekommande att den offentlige aktören aviserar att den ska ändra sitt beteende och att Konkurrensverket med anledning av detta avslutar sin utredning. I ett litet antal fall har den offentlige aktören inte genomfört den aviserade ändringen. Det har inneburit

att Konkurrensverket har tvingats genomföra en ny utredning, vilket är resurskrävande. Dessutom innebär det en risk för att den aktuella verksamheten eller förfarandet hinner orsaka skador på marknaden i fråga, till exempel i form av att konkurrerande företag har drivits ut från marknaden. Att införa en möjlighet att göra åtagandet bindande innebär dels att den offentlige aktören inte kan avvika från planen utan att bli föremål för ingripande, dels att Konkurrensverkets resurser kan användas för andra angelägna ändamål.

När reglerna om åtaganden gällande misstänkta överträdelser av förbuden i konkurrenslagen infördes ansåg regeringen att något särskilt krav på beslutet om att godta ett åtagande inte borde ställas upp. En förnuftig tillämpning av förvaltningslagens regler borde räcka för att tillfredsställa kravet på rättssäkerhet. Att verket kortfattat och översiktligt redovisar de överväganden som föranlett beslutet att godta åtagandet borde vara tillräckligt.⁴²⁰ Samma resonemang bör vara gällande för åtaganden enligt reglerna om otillbörlig offentlig säljverksamhet.

Reglerna om åtaganden bör i likhet med konkurrenslagen innehålla en bestämmelse om att åtagandet kan göras bindande under en begränsad tid, vilket bör bli aktuellt främst när det gäller förfaranden. Möjligheten till tidsbegränsning bör finnas eftersom marknadsförhållanden kan ändras med tiden och ett åtagande därmed inte bör gälla för all framtid.

Ett beslut om att godta ett åtagande ska kunna återkallas om omständigheter som låg till grund för beslutet väsentligt har ändrats, om den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet eller om beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter från parterna. I likhet med vad som gäller för åtaganden enligt konkurrenslagen bör Konkurrensverket kunna återkalla godkända åtaganden på eget initiativ. För att en omständighet ska kunna leda till att verket återkallar sitt beslut måste den ha saklig betydelse och viss tyngd. Om en marknad förändras över tid eller om en åtgärd inte fungerar som tänkt kan beslutet behöva omprövas. Konkurrensen kan exempelvis ha förbättrats genom inträde av nya företag som gör åtagandet överflödigt.

Vidare bör ett beslut om att godta ett åtagande kunna omprövas för att åtagandet inte följs. En omprövning kan även behövas för att beslutet har grundats på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande

⁴²⁰ Prop. 2003/04:80 s. 101.

uppgifter. En omprövning på grund av en oriktig uppgift bör omfatta såväl det fallet att uppgiften är felaktig, som fallet att en relevant uppgift inte har lämnats. En förutsättning för omprövning bör då vara att uppgiften har haft betydelse för Konkurrensverkets beslut. Om omprövningen innebär att beslutet ändras till nackdel för den som är part i beslutet bör därutöver krävas att uppgiften är av väsentlig betydelse för beslutet. Ett skäl till detta är att uppgifterna som beslut grundas på kan ha olika vikt för beslutet som fattas. Om en mindre detalj visar sig vara oriktig behöver det inte betyda att hela beslutet ska rivas upp. Väsentlighetskravet innebär också att parten inte i onödan drabbas av att en oriktig uppgift lämnats av någon annan uppgiftslämnare.

Innan beslut om att godta ett åtagande fattas bör Konkurrensverket inhämta synpunkter på åtagandet från andra som berörs av åtagandet. Dessa kan exempelvis vara andra marknadsaktörer aktiva på samma marknad som den beslutet riktar sig mot. Ett samrådsförfarande inför beslut om åtaganden finns i dag i konkurrenslagen inför beslut om att godta åtaganden gällande misstänkta överträdelser av förbuden i konkurrenslagen.⁴²¹ Vi föreslår att ett motsvarande system införs för beslut enligt de nya bestämmelserna om ett konkurrensverktyg. Berörda marknadsaktörer ges möjlighet att lämna synpunkter på åtagandet för att Konkurrensverket ska kunna avgöra om åtgärderna kan åtgärda den misstänka överträdelserna.⁴²² Synpunkter från berörda aktörer syftar också till att ge verket möjlighet att beakta olika intressen i bedömningen av åtagandet och dess proportionalitet.⁴²³

Eftersom Konkurrensverket föreslås få beslutanderätt om förelägganden gällande lagen om offentlig säljverksamhet bör de även få fatta beslut om att godta åtaganden.

⁴²¹ 3 kap. 4 § tredje stycket konkurrenslagen.

⁴²² 3 kap. 4 § tredje stycket konkurrenslagen, se även prop. 2020/21:51 s. 105–106.

⁴²³ Jfr Carlsson, Kenny och Bergman, Mats (2024). *Konkurrenslagen*. JUNO, version 3, kommentaren till 3 kap. 4 §.

6.6.10 Konkurrensverket får besluta om marknadsstörningsavgift vid överträdelse av lagens förbud

Förslag: Konkurrensverket ska få besluta att en offentlig aktör ska betala en särskild avgift (marknadsstörningsavgift) om denne eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet.

En avgift ska inte beslutas i ringa fall.

Avgiften ska tillfalla staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om marknadsstörningsavgift för en offentlig aktör, ska denne ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

En marknadsstörningsavgift får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande vid vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

En marknadsstörningsavgift får inte heller påföras för åtgärder som vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet. Avgift får dock påföras om beslutet har återkallats för att det grundats på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som en part lämnat.

Skälen för vårt förslag

Enligt våra direktiv ska vi bedöma om Konkurrensverket ska kunna besluta om konkurrensskadeavgift i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. I det följande benämner vi den avgift som vi föreslår som marknadsstörningsavgift.

Sanktionsavgifter som riktas mot offentliga aktörer

Offentliga aktörer kan bli föremål för sanktionsavgift både enligt regelverk som träffar alla som överträder det, oavsett om denne är en offentlig aktör eller inte, och enligt regelverk som riktar sig specifikt mot offentliga aktörer. Ett exempel på en sanktionsavgift som kan träffa alla är konkurrensskadeavgiften enligt konkurrenslagen.

Regelverk som särskilt träffar offentliga aktörer är upphandlings-skadeavgift enligt upphandlingslagarna samt sanktionsavgifter för icke genomförda gynnande domar och beslut enligt lagen om stöd och service för funktionshindrade och socialtjänstlagen.⁴²⁴

Konkurrensskadeavgift

Konkurrensskadeavgift får beslutas i de fall ett företag uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder något av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning, ett beslut om åläggande eller ett beslut om att godta ett åtagande gällande förbuden.⁴²⁵ Det är en typ av avgift som ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde.⁴²⁶ Avgiften får uppgå som mest till tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.⁴²⁷ Om ett beslut riktas mot en sammanslutning av företag för en överträdelse som har samband med dess medlemmars verksamhet, får avgiften inte överstiga tio procent av den samlade omsättningen föregående räkenskapsår för de medlemsföretag som är verksamma på den marknad som påverkas av överträdelsen.⁴²⁸

Avgiftens nivå bestäms efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt beaktas dess art, marknadens omfattning och betydelse samt överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden.⁴²⁹ Som försvårande omständigheter ska särskilt beaktas om företaget har förmått ett annat företag att medverka i överträdelsen eller om företaget haft en ledande roll.⁴³⁰ Som förmildrande omständighet ska beaktas om företagets medverkan i överträdelsen har varit begränsad.⁴³¹ När konkurrensskadeavgiftens storlek bestäms ska

⁴²⁴ Med upphandlingslagarna avses LOU, lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF), lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK) och lagen (2011:1029) om upphandling på försvars och säkerhetsområdet (LUFS). Se även 16 kap. 6 a § socialtjänstlagen (2001:453) och 28 a § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Vi har noterat att det finns förslag om en ny socialtjänstlag som föreslås träda i kraft under 2025. Inga ändringar i sak har dock föreslagits gällande sanktionsavgifterna, se lagrådsremiss En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter s. 526 ff.

⁴²⁵ 3 kap. 5 § konkurrenslagen.

⁴²⁶ 3 kap. 8 § konkurrenslagen.

⁴²⁷ 3 kap. 6 § konkurrenslagen.

⁴²⁸ 3 kap. 6 § konkurrenslagen.

⁴²⁹ 3 kap. 8 § konkurrenslagen.

⁴³⁰ 3 kap. 9 § konkurrenslagen.

⁴³¹ 3 kap. 10 § konkurrenslagen.

utöver omständigheter som är hänförliga till själva överträdelsen också särskilt beaktas om företaget tidigare har överträtt förbuden i konkurrenslagen eller EUF-fördraget, om det snabbt har upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket eller företagets ekonomiska situation. Om företaget betalat ersättning i en uppgörelse i godo får det också beaktas som en förmildrande omständighet.⁴³² Utgångspunkten vid bedömningen av konkurrensskadeavgiftens storlek är att avgiften ska vara så ingripande att den avskräcker företaget i fråga och avhåller andra företag från att överträda konkurrensreglerna.⁴³³

Konkurrensverket har publicerat ett ställningstagande för hur avgiften ska beräknas för att öka förutsebarheten kring hur verket avser att tolka och tillämpa bestämmelserna om konkurrensskadeavgift.⁴³⁴ Av det framgår att Konkurrensverket tillämpar en metod som går ut på att i ett första steg fastställa ett sanktionsvärde för varje företag och att i nästa steg höja eller sänka detta beroende på om det finns försvårande eller förmildrande omständigheter.⁴³⁵ I undantagsfall kan en symbolisk avgift bestämmas i stället.⁴³⁶

Eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgiften kan under vissa förhållanden vara aktuell i de fall där ett företag har anmält en överträdelse till Konkurrensverket och i de fall där företaget lämnat uppgifter som väsentligt underlättat verkets utredning. Konkurrensskadeavgift får inte påföras i de fall där talan om utdömande av vite för samma åtgärder har väckts eller för det fall ett beslut om åtagande har gällt för samma åtgärder.⁴³⁷

Konkurrensskadeavgiften infördes med 1993 års konkurrenslag. När den infördes angavs belopp i lagen. Avgiften kunde sättas till fem tusen och högst fem miljoner kronor eller till ett högre belopp som dock inte översteg tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.⁴³⁸ Med omsättning avsågs hela företagets omsättning utan begränsning till den produkt eller marknad som förfarandet rört. Beloppsgränsen är nu borttagen. Som nämnts inledningsvis är

⁴³² 3 kap. 11 § konkurrenslagen.

⁴³³ Prop. 2020/21:51 s. 115 och 125.

⁴³⁴ Konkurrensverkets ställningstagande 2021:1 den 1 juli 2021, dnr 21/2021.

⁴³⁵ Ibid, p. 8.

⁴³⁶ Ibid, p. 9.

⁴³⁷ 3 kap. 7 § konkurrenslagen.

⁴³⁸ 26 § 1993 års konkurrenslag.

i stället taket för konkurrensskadeavgiften baserad på företagens omsättning.⁴³⁹

Upphandlingsskadeavgift

Konkurrensverket *ska* i två fall och *kan* i ett fall besluta att en upphandlande myndighet ska betala en särskild avgift, upphandlingsskadeavgift.⁴⁴⁰ För LUFs gäller i stället att allmän förvaltningsdomstol *får* besluta om avgift efter ansökan av Konkurrensverket.⁴⁴¹

Upphandlande organisationer är främst statliga och kommunala myndigheter, till dem räknas även bland annat beslutande församlingar i kommuner och regioner och kommunala och statliga bolag samt offentligt styrda organ.⁴⁴² Vid införandet av avgiften övervägdes om ett undantag skulle göras för statliga myndigheter. Regeringen konstaterade dock att starka skäl talade för att sanktionsbestämmelserna skulle vara samma för alla slag av upphandlande myndigheter och enheter. Dessutom kunde statliga myndigheter vid upphandling anses uppträda i privaträttslig egenskap och skulle därmed likställas med privata organ som köper varor och tjänster. Ett undantag infördes därför inte.⁴⁴³

Det råder strikt ansvar för överträdelser som kan medföra upphandlingsskadeavgift. Den upphandlande organisationen måste alltså inte medvetet ha handlat i strid med upphandlingslagarna.⁴⁴⁴ I förarbetena konstaterar regeringen att upphandlande myndigheter kan förväntas ha god kännedom om regelverken och att ett strikt ansvar bidrar till en förenkling och en effektivisering av ett sanktions-system.⁴⁴⁵

Beslut om upphandlingsskadeavgift kan fattas vid tre olika typer av överträdelser av upphandlingsreglerna.

⁴³⁹ Prop. 1992/93:56 s. 93.

⁴⁴⁰ Reglerna är i princip likadant utformade samt har samma tröskelvärden i LOU, LUF samt LUK.

⁴⁴¹ 17 kap. 1 § LUFs.

⁴⁴² 1 kap. 18 och 22 §§ LOU. Till offentligt styrda organ räknas enligt 1 kap. 18 § LOU de som tillgodoser ett behov i det allmännas intresse under förutsättning att detta inte är av industriell eller kommersiell karaktär, och som är finansierade eller står under kontroll av staten, kommunen eller en region. Se även 1 kap. 22–23 §§ LUF.

⁴⁴³ Prop. 2009/10:180 del 1 s. 183.

⁴⁴⁴ Ibid, s. 192 f.

⁴⁴⁵ Ibid, s. 193.

1. Om den upphandlande organisationen har slutit avtal i upphandlingen trots att det gällde en avtalsspärr, och domstol beslutat att avtalet ändå ska bestå därför att den upphandlande organisationen inte har överträtt någon annan bestämmelse i lagen eller leverantören inte har lidit någon skada.⁴⁴⁶
2. Om den upphandlande organisationen har slutit avtal i strid med upphandlingsreglerna, och domstol i ett mål om överprövning av avtalets giltighet beslutat att avtalet ändå ska bestå därför att det föreligger tvingande hänsyn till ett allmänintresse.⁴⁴⁷
3. Om den upphandlande organisationen ingått avtalet utan att annonsera upphandlingen, trots att detta krävdes.⁴⁴⁸

I de första två fallen ska Konkurrensverket besluta om upphandlingsskadeavgift.⁴⁴⁹ I det tredje fallet när avtal tecknats utan föregående annonsering trots att det var förbjudet, det vill säga en otillåten direktupphandling, får Konkurrensverket besluta om avgift.⁴⁵⁰

Vid införandet av upphandlingsskadeavgift konstaterade regeringen att sanktionsavgifter hade ett repressivt och ett vinstbegränsande inslag, vilket medförde att avgifterna ofta uppgick till belopp som översteg de böter som kunde komma i fråga för brott som kunde bedömas vara av likande svårighetsgrad som överträdelsen.⁴⁵¹ Eftersom det var fråga om en ny sanktion på rättsområdet infördes ett beloppsintervall, för att skapa ett tydligare formulerat och förutsebart rättssystem. Vid val av beloppstak togs hänsyn till att upphandlande aktörer var skattefinansierade och att det därmed ytterst var skattemedel som i många fall kom att användas för att betala en påförd sanktion. Regeringen konstaterade dock att det var viktigt att avgiften kunde bestämmas till ett så högt belopp att den blev avskräckande. Ett av syftena med att införa en avgift var att säkerställa att upphandlingsreglerna följdes, vilket i sin tur syftade till att skatte-

⁴⁴⁶ 21 kap. 6 § LOU, 17 kap. 6 § LUK, 21 kap. 6 § LUF, 17 kap. 1 § LUFs.

⁴⁴⁷ 21 kap. 6 § LOU, 17 kap. 6 § LUK, 21 kap. 6 § LUF, 17 kap. 1 § LUFs.

⁴⁴⁸ 21 kap. 7 § LOU, 17 kap. 7 § LUK, 21 kap. 7 § LUF, 17 kap. 1 § LUFs.

⁴⁴⁹ 21 kap. 6 § LOU, 17 kap. 6 § LUK, 21 kap. 6 § LUF, 17 kap. 1 och 2 §§ LUFs. För LUFs gäller att allmän förvaltningsdomstol fattar beslut efter ansökan från Konkurrensverket.

⁴⁵⁰ 21 kap. 7 § LOU, 17 kap. 7 § LUK, 21 kap. 7 § LUF, 17 kap. 2 § LUFs.

⁴⁵¹ Prop. 2009/10:180 del 1 s. 194. Förarbetena behandlar införandet av upphandlingsskadeavgift i LOU och LUF. Bestämmelserna i LUK om upphandlingsskadeavgift motsvarar de i LOU och LUF med hänvisning till detta förarbete, se prop. 2015/16:195 s. 2 och 306. Samma sak gäller för LUFs, se prop. 2010/11:150 s. 312 f.

medlen användes på ett korrekt sätt.⁴⁵² I den promemoria som föregick propositionen med förslag om att införa upphandlingsskadeavgiften föreslogs att avgiften skulle vara tio tusen till fem miljoner kronor, dock maximalt tio procent av upphandlingens kontraktswärde. Regeringen valde dock att fördubbla det övre taket med hänvisning till kritik från flera remissinstanser om att taket var för lågt och att sanktionen skulle vara effektiv och avskräckande.⁴⁵³ Den 1 januari 2024 höjdes taket för avgiften till 20 miljoner kronor.⁴⁵⁴ Regeringen hänvisade i förarbetena bland annat till att en lägre nivå riskerade att leda till att upphandlingar av mindre värden beivrades hårdare, eftersom takbeloppet endast uppgick till några få procent av kontraktswärdet. Enligt det EU-direktiv som låg till grund för lagstiftningen måste sanktionen vara effektiv och avskräckande varför det fanns skäl att höja taket.⁴⁵⁵

En upphandlingsskadeavgift ska uppgå till lägst 10 000 kronor och högst 20 miljoner kronor.⁴⁵⁶ Avgiften får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde.⁴⁵⁷ Hur stor avgiften ska vara beslutar Konkurrensverket utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. I ringa fall, där överträdelsens allvar är så lågt att det inte finns tillräckliga skäl för en upphandlingsskadeavgift, beslutas att upphandlingsskadeavgift inte ska betalas. Det finns också möjlighet att bevilja eftergift vid synnerliga skäl.⁴⁵⁸

Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska enligt förarbetena vägas in hur allvarlig överträdelsen ska anses vara. Ett oklart rättsläge bör medföra att överträdelsen betraktas som mindre allvarlig.⁴⁵⁹ Upprepade överträdelser av regelverket ska betraktas som en försvårande omständighet.⁴⁶⁰ Området för att anse att en överträdelse är ringa och därför inte påföra en avgift är enligt förarbetena begränsat. Det rör sig om rena undantagsfall. De synnerliga skäl som ska föreligga för att en avgift ska kunna efterges definieras i förarbetena

⁴⁵² Prop. 2009/10:180 del 1 s. 196.

⁴⁵³ Prop. 2009/10:180 del 1 s. 196.

⁴⁵⁴ Prop. 2023/24:3, bet. 2023/24:FiU12, rskr. 2023/24:61. 21 kap. 9 § LOU, 21 kap. 9 § LUF, 17 kap. 9 § LUK.

⁴⁵⁵ Prop. 2023/24:3 s. 49 f med hänvisning till Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG av den 11 december 2007 om ändring av rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG vad gäller effektivare förfaranden för prövning av offentlig upphandling.

⁴⁵⁶ Enligt LUF dock högst 10 miljoner kronor, se 17 kap. 4 § LUF.

⁴⁵⁷ 21 kap. 9 § LOU, 21 kap. 9 § LUF, 17 kap. 9 § LUK.

⁴⁵⁸ 21 kap. 8 § LOU, 21 kap. 8 § LUF, 17 kap. 8 § LUK.

⁴⁵⁹ Prop. 2009/10:180 s. 197.

⁴⁶⁰ Prop. 2009/10:180 s. 198.

som situationer där det skulle framstå som orimligt eller stötande att ta ut avgiften. Som exempel på en sådan nämns när människors liv eller hälsa skulle riskeras om inte en direktupphandling skett.⁴⁶¹

Avgiften tillfaller staten.⁴⁶² Det saknas möjligheter att förena beslut enligt upphandlingslagarna med vite.

Särskild avgift för ej verkställda beslut enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till funktionshindrade

Kommuner och regioner som inte inom skälig tid verkställer gynnande domar, biståndsbeslut eller gynnande beslut enligt socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade m.m. ska åläggas att betala en särskild avgift.⁴⁶³ Ansvaret är med andra ord strikt.

Avgifterna infördes som en åtgärd mot kommunalt domstolstrots och utökades senare till att även omfatta gynnande beslut som kommunen eller regionen själv fattat.⁴⁶⁴

När reglerna om särskild avgift infördes anförde regeringen att när det gällde sanktionsavgifter ansågs normalt det strikta ansvaret vara godtagbart när den som sanktionen riktade sig mot kunde förväntas ha god kännedom om gällande föreskrifter och dessutom ha en särskild anledning att vaka över att dessa föreskrifter inte överträdades. Det behövde därför inte uppställas något krav på uppsåt eller oaksamhet som förutsättning för avgift.⁴⁶⁵

Den särskilda avgiften fastställs till lägst tio tusen kronor och högst en miljon kronor. När avgiftens storlek fastställs ska det särskilt beaktas hur lång tid dröjsmålet har pågått och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara. Avgiften får efterges om det finns synnerliga skäl för det. I ringa fall ska inte någon avgift tas ut.⁴⁶⁶ Avgiften tillfaller staten.⁴⁶⁷

⁴⁶¹ Prop. 2009/10:180 s. 198 f.

⁴⁶² 21 kap. 8 § LOU, 21 kap. 12 § LUF, 17 kap. 12 § LUK, 17 kap. 8 § LUFs.

⁴⁶³ 16 kap. 6 a § socialtjänstlagen och 28 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Avgiften åläggs efter ansökan från Inspektionen för vård och omsorg till förvaltningsrätt, se 16 kap. 6 c § socialtjänstlagen och 28 c § lagen om stöd och service för funktionshindrade.

⁴⁶⁴ Prop. 2001/02:122, prop. 2005/06:115 och prop. 2007/08:43 s. 17.

⁴⁶⁵ Prop. 2001/02:122 s. 24.

⁴⁶⁶ 16 kap. 6 b § socialtjänstlagen och 28 b § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

⁴⁶⁷ 16 kap. 6 a § socialtjänstlagen och 28 a § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Den särskilda avgiften är obligatorisk men avsedd som en yttersta åtgärd som bara ska behöva tillgripas i ett mindre antal fall. Avgiften syftar till att skapa en medvetenhet om vad en rättighetslagstiftning innebär.⁴⁶⁸ Avgifternas storlek är tänkt att sättas på en nivå där den motverkar kommunalt lagtrots. För att uppnå sitt syfte ska den överstiga kostnaden att tillhandahålla insatsen. Sanktionsavgifter har både ett repressivt och vinsteliminerande inslag.⁴⁶⁹

Behovet av en sanktionsavgift avseende offentlig säljverksamhet

Av våra direktiv framgår att vi ska bedöma om Konkurrensverket bör kunna besluta om konkurrensskadeavgift i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Detta eftersom regelverkets avskräckande effekt bör öka om sanktioner kan utfärdas även i efterhand.⁴⁷⁰

Som framgått av genomgången av näringslivets synpunkter i avsnitt 6.4.2 finns det en upplevd problematik i att offentliga aktörer inte agerar enligt regelverket om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Konkurrensverket har framfört att en sanktionsavgift för offentlig säljverksamhet skulle kunna vara aktuell i de fall då samma aktör vid upprepade tillfällen tillämpar samma förfarande eller där förfarandet har förstört möjligheterna för konkurrens framgent.⁴⁷¹ Konkurrensverket har även anfört att en konkurrensskadeavgift lämpar sig bättre som sanktion för vissa överträdelser av förbudet. En av dessa är förfaranden gällande prissättning eftersom det är svårt att med tillräcklig tydlighet formulera ett åläggande gällande pris i ett framtidsytande förbud. Vidare menar Konkurrensverket att reglernas förväntade allmänpreventiva effekt till viss del har uteblivit.⁴⁷²

Av vår genomgång av Konkurrensverkets ärenden kan vi konstatera att det förekommer upprepade anmälningar hos Konkurrensverket, både mot samma aktörer och angående liknande förfaranden, men inte i någon större utsträckning.

⁴⁶⁸ Prop. 2007/08:43 s. 18.

⁴⁶⁹ Prop. 2001/02:122 s. 24, prop. 2005/06:115 avsnitt 8.8.3.2, s. 126 och prop. 2007/08:43 s. 21.

⁴⁷⁰ Dir. 2024:20 s. 5.

⁴⁷¹ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-56, Minnesanteckning från möte med Konkurrensverket den 13 juni 2024.

⁴⁷² Konkurrensverkets hemställan om skärpt reglering av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, dnr 744/2023, s. 9 f.

En marknadsstörningsavgift utgör en sanktion för den aktör som gjort sig skyldig till en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet och kan antas ha en avskräckande effekt för övriga offentliga aktörer. I kombination med en förbudsreglering bör avgiften öka incitamenten för offentliga aktörer att själva minimera riskerna för att deras säljverksamheter orsakar otillbörlig påverkan på privata företags möjligheter att bedriva verksamhet på marknaden. Detta bör i sin tur bidra till utvecklingen av välfungerande marknader med en effektiv konkurrens. Även om reglerna flyttas ut ur konkurrenslagen skapar införandet av en sanktionsavgift en ökad symmetri i förhållande till övriga regler som gäller för företag som säljer varor och tjänster på marknaden. En sanktionsavgift kan även öka incitamenten för privata aktörer att anmäla konkurrensproblem.

Mot detta bör vägas att bedömningen av vad som ingår i den kommunala kompetensen är dynamisk, vilket innebär en viss svår-förutsebarhet kring vad som ska anses vara försvarbart från allmän synpunkt och därmed undantaget från förbudet. Även för statlig verksamhet skulle det kunna förekomma otydligheter i förordningar och ägaranvisningar som medför osäkerheter i vad som är tillåtet och inte. Införandet av en sanktionsavgift kan innebära att offentliga aktörers initiativförmåga och innovationsvilja hämmas. Rädslan för en sanktionsavgift kan även innebära att marknadsmisslyckanden inte åtgärdas för att den offentlige aktören inte vågar träda in på marknaden i fråga. Att införa en sanktion som gäller för händelser bakåt i tiden är även ett tydligt skifte från det nu gällande framåtsyftande förbudet. Beslut om ett framåtriktat förbud innebär en klarhet i vad som omfattas av förbudet. Ständigt gällande förbud förenade med sanktionsavgift finns visserligen i konkurrenslagen, men de nu föreslagna reglerna skiljer sig åt från förbuden i konkurrenslagen eftersom de föreslagna reglerna är (till stor del) nya och dessutom nationella. Reglernas föregångare konfliktlösningsregeln har inte genererat särskilt stora mängder praxis. Det saknas därmed den omfattande praxis som finns för förbuden i konkurrenslagen nationellt och inom EU.

Trots att det finns skäl som talar emot anser vi att en sanktionsavgift bör införas för lagen om offentlig säljverksamhet. Skälen att införa en avgift, däribland särskilt att reglerna väntas få en avskräckande effekt, väger tyngre än de som talar mot ett införande.

En möjlighet att besluta om marknadsstörningsavgift införs

Vårt förslag är att sanktionsavgift ska kunna påföras för överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Bestämmelsen föreslås utformas som en fakultativ bestämmelse vilket innebär att verket får, men inte måste, besluta om en avgift. Det öppnar för att Konkurrensverket kan bedöma om en avgift är lämpligt i det enskilda fallet. Avgift ska även kunna beslutas för de fall där Konkurrensverkets beslut om att godta ett åtagande har återkallats.

Avgiften har vi valt att kalla marknadsstörningsavgift eftersom det är ett pedagogiskt sätt att förmedla vad det är som beivras, nämligen att störa marknaden genom otillbörlig påverkan. Reglerna flyttas ur konkurrenslagen till en ny lag för offentlig säljverksamhet och förbudet omformuleras vilket medför att konkurrensskadeavgift blir mindre lämpligt som namn. Beräkning av konkurrensskadeavgiften är dessutom styrd av EU-direktiv och reglerna om offentlig säljverksamhet är nationella. Det finns därför skäl att justera beräkningsgrunderna i vissa delar, mer om detta i nästa avsnitt.

En nackdel med termen är att det redan används i marknadsföringslagen.⁴⁷³ Med anledning av att marknadsföringslagen och lagen om offentlig säljverksamhet inte träffar samma beteenden bör det dock inte uppstå risk för förväxling.

Frågan om uppsåt, oaktsamhet eller strikt ansvar

För att påföra ett företag konkurrensskadeavgift krävs ett uppsåtligt eller oaktsamt agerande hos företaget eller någon som handlar på dess vägnar. Kravet på uppsåt eller oaktsamhet ställs inte särskilt högt. Av rättspraxis inom konkurrensrätten framgår att kravet på uppsåt är uppfyllt om ett företag, eller någon som handlat på företagets vägnar, inte kunnat vara omedveten om att ett påtalat förfarande begränsat konkurrensen. När det gäller kravet på oaktsamhet har uttalats att kravet, med hänsyn till det särskilda ansvar som ett dominerande företag har för att inte genom sitt beteende skada en effektiv och icke snedvriden konkurrens, måste anses vara uppfyllt om ett sådant företag, eller någon som handlat på dess vägnar, borde ha förstått att det påtalade förfarandet begränsat konkurrensen.⁴⁷⁴

⁴⁷³ Se 29 § marknadsföringslagen.

⁴⁷⁴ Marknadsdomstolens avgörande MD 2013:5 punkt 284.

För att påföra någon upphandlingsskadeavgift är ansvaret strikt, det vill säga att det inte krävs att överträdelsen har skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. När avgiften infördes uttalade regeringen att strikt ansvar visserligen bidrog till en förenkling och effektivisering av ett sanktionssystem men att kraven på effektivitet och rättssäkerhet naturligtvis måste balanseras vid utformningen av ett system med administrativa sanktioner. Höga krav måste ställas på förutsägbarhet i fråga om administrativa sanktioner. Detta krav gällde i särskilt hög grad för sanktionsavgifter. Med hänvisning till resonemangen vid införandet av sanktionsavgifter för domstolstrots, gällande att god kännedom om regelverket måste antas föreligga för området, infördes dock ändå strikt ansvar för tillämpning av reglerna.⁴⁷⁵

För andra sanktioner som riktas mot offentliga aktörer gäller strikt ansvar. Mot att införa ett strikt ansvar för överträdelser av förbudet i lagen om offentlig säljverksamhet talar att det finns en viss osäkerhet inbyggd i prövningen av huruvida en verksamhet eller ett förfarande är otillbörligt och om det är försvarbart från allmän synpunkt. I fråga om kommuner och regioner tillkommer det faktum att den kommunala kompetensen är dynamisk. Vad som är kompetensenligt vid en tidpunkt eller inom en viss kommun behöver inte vara det vid en annan tidpunkt eller i en annan kommun. Mot den bakgrunden ter sig ett strikt ansvar tämligen rättsosäkert för de offentliga aktörerna. Ett krav på uppsåt eller oaktsamhet bör därför gälla för marknadsstörningsavgift vid överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Kravet på uppsåt eller oaktsamhet bör bedömas i enlighet med den rättspraxis som gäller för konkurrensskadeavgift. Denna refereras i korthet i inledningen av detta avsnitt. Marknadsdomstolen har slagit fast att kravet på uppsåt är uppfyllt om ett företag eller någon som handlar på dess vägnar inte har kunnat vara omedvetet om att ett påtalat förfarande begränsat konkurrensen.⁴⁷⁶ PMÖD ansåg i ett mål gällande Arla att företaget uppsåtligt hade överträtt förbudet mot konkurrensbegränsande avtal mellan företag när den som agerade för Arlas räkning ”*måste ha förstått att parternas informationsutbyte kunde vara konkurrensbegränsande*”.⁴⁷⁷

⁴⁷⁵ Prop. 2009/10:180 s. 193.

⁴⁷⁶ Se MD 1999:22 och MD 2002:2.

⁴⁷⁷ PMT 13071-21 Arla Foods AB, s. 26.

Beslut om sanktionsavgift fattas vanligen av en tillsynsmyndighet eller av en domstol efter ansökan från en tillsynsmyndighet. Vi finner inte skäl att införa en annan ordning än att Konkurrensverket ska få besluta om marknadsstörningsavgift precis som för andra åtgärder enligt lagen. Konkurrensverket har även beslutanderätt gällande konkurrensskadeavgift.

Vi har övervägt att begränsa möjligheten att besluta om marknadsstörningsavgift till att bara gälla för vissa verksamheter men inte funnit det ändamålsenligt att genomföra en sådan uppdelning. Vi har även övervägt att införa marknadsstörningsavgift enbart för grova fall, men ansett att reglerna i så fall riskerar att inte få en tillräckligt stor preventiv effekt. Vidare har vi övervägt att införa en modell liknande den i marknadsföringslagen där åläggande om avgift för överträdelse enligt bestämmelsen som god marknadsföringssed förutsätter att det finns ett lagakraftvunnet beslut om förbud eller åläggande.⁴⁷⁸ En anledning till att införa modellen där marknadsstörningsavgiften begränsas till att gälla för fortsatta överträdelse var att det skulle vara förutsebart att ett visst handlande skulle kunna leda till en avgift. En enskild ska i förväg kunna bedöma om en handling är laglig och vilken påföljd som kan följa på handlingen. Generalklausulen i marknadsföringslagen är utformad på ett generellt sätt och har ett brett tillämpningsområde. I en del fall måste det stå klart att ett visst handlande inte är förenligt med god marknadsföringssed, men i andra fall finns en viss osäkerhet som behöver motverkas.⁴⁷⁹ En fördel med en liknande modell för påförande av marknadsstörningsavgift enligt lagen om offentlig säljverksamhet skulle vara att motverka oförutsebarheten och osäkerheten gällande vad som omfattas av förbudet. Det kan dämpa innovations- och initiativviljan hos den offentlige aktören att det finns en osäkerhet kring vad man får göra och ett hot om avgift. Mot detta får vägas vad som framförts från Konkurrensverket och näringslivet om konfliktlösningsregelns begränsade genomslag. Att en marknadsstörningsavgift kan föreläggas även utan att finns ett sedan tidigare lagakraftvunnet beslut innebär att reglernas preventiva verkan och genomslag bör öka. Att införa en sådan ordning skulle också innebära en diskrepans från övriga regler om påförande av avgift som

⁴⁷⁸ Se 29 § andra stycket marknadsföringslagen med hänvisning till 5 § samma lag om god marknadsföringssed.

⁴⁷⁹ Prop. 2021/22:174 s. 107 f.

Konkurrensverket har att hantera i konkurrens- och upphandlingslagstiftningen. Vi har sammanfattningsvis funnit att det saknas skäl att frånga den gällande ordningen för Konkurrensverkets beslut om sanktionsavgifter just för lagen om offentlig säljverksamhet.

Beslutet om en särskild avgift riktar sig mot kommunen i de fall det rör sig om en kommunal verksamhet i form av en nämnd eller förvaltning. För kommunala bolag, stiftelser, föreningar och liknande som är egna juridiska personer bör beslutet rikta sig mot bolaget. Samma sak ska gälla för regioner. För statlig säljverksamhet riktas det mot myndigheten eller bolaget i fråga.

Ringa fall

Undantag som innebär att avgift inte ska beslutas i ringa fall finns i upphandlingslagstiftningen och i LOH. Fall där överträdelsens allvar är så lågt att det inte finns tillräckliga skäl för att besluta om en upphandlingsskadeavgift betraktas som ringa enligt LOU.⁴⁸⁰ Det finns även ett undantag för ringa fall i LOH.⁴⁸¹ Ansvaret enligt både upphandlingslagstiftningen och LOH är strikt.⁴⁸²

Undantag för ringa fall saknas däremot i marknadsföringslagen. Det fanns tidigare i konkurrenslagen men har upphävts.⁴⁸³ Detta motiverades med att Konkurrensverket blivit behöriga att pröva överträdelser av EU:s konkurrensregler. Med hänsyn till att det för tillämpning av dessa krävs samhandelseffekt menade regeringen att det kan ifrågasättas om en överträdelse kan vara ringa.⁴⁸⁴

För lagen om offentlig säljverksamhet ska det föreligga uppsåt eller oaksamhet för att en avgift ska beslutas. Påförande av avgift enligt lagen är dessutom inte obligatoriskt, Konkurrensverket får besluta om avgift men måste alltså inte. Med anledning av att förbudet kan omfatta vitt skilda verksamheter och förfaranden bedömer vi att det ändå bör finnas en möjlighet att göra undantag för ringa fall. Ringa fall kan till exempel anses vara situationer där överträdelsen framstår som bagatellartad eller försumbar med hänsyn till dess

⁴⁸⁰ 21 kap. 8 § LOU.

⁴⁸¹ 20 § LOH.

⁴⁸² För LOU se prop. 2009/10:180 del 1 s. 193, för LOH, se prop. 2020/21:134 s. 72 f.

⁴⁸³ Det fanns tidigare ett undantag i 3 kap. 7 § p. 3 konkurrenslagen. Det kan noteras att konkurrensskadeavgiften inte var obligatorisk och att det inte förelåg strikt ansvar. Se prop. 2007/08:135 s. 254. Se även prop. 1992/93:56 s. 93.

⁴⁸⁴ Prop. 2020/21 :51 s. 112.

påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva verksamhet på marknaden. Dessa fall bör vara sällsynta.

Avgiften tillfaller staten

Särskilda avgifter tillfaller normalt staten.⁴⁸⁵ Såväl konkurrensskadeavgift som upphandlingsskadeavgift, och dessutom andra sanktioner som företagsbot och marknadsstörningsavgift, tillfaller staten.⁴⁸⁶

I sammanhanget uppkommer frågan om en sanktionsavgift som tas ut av staten och samtidigt tillfaller staten kan anses verkningsfull. Vid införandet av upphandlingsskadeavgift konstaterade regeringen att statliga myndigheter vid upphandling skulle anses uppträda i privaträttslig egenskap och därför likställas med privata organ som köper varor och tjänster. Ett undantag för statlig verksamhet borde därför inte införas. Vad gällde kommunal verksamhet konstaterades att det redan förekom i flera lagstiftningar, till exempel socialtjänstlagen, att påföra kommuner sanktionsavgifter som tillfaller staten.⁴⁸⁷ Även konkurrensskadeavgift kan tas ut av offentlighetsrättsliga subjekt som staten och kommunerna.⁴⁸⁸ Företagsbot och marknadsstörningsavgift kan också tas ut av offentlighetsrättsliga subjekt.⁴⁸⁹

Vi föreslår att samma ordning som för andra sanktionsavgifter som träffar offentlighetsrättsliga subjekt ska gälla och att marknadsstörningsavgiften därmed ska tillfalla staten.

Den offentlige aktören bör ges tillfälle att yttra sig innan beslut fattas

För påförande av konkurrensskadeavgift enligt konkurrenslagen finns ett krav på att företaget som avgiften avser ska få tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut innan beslutet fattas.⁴⁹⁰ Samma ordning bör gälla för beslut om marknadsstörningsavgift. Yttranderätten gäller utöver förvaltningslagens regler om kommunikation

⁴⁸⁵ Prop. 2009/10:180 s. 199.

⁴⁸⁶ Se 36 kap. 17 § brottsbalken och 29 § 4 stycket marknadsföringslagen.

⁴⁸⁷ Prop. 2009/10:180 s. 199 f.

⁴⁸⁸ Prop. 1992/93:56 s. 91.

⁴⁸⁹ Företagsbot kan tas ut av kommunala och statliga inrättningar om de är att betrakta som näringsidkare, se prop. 2008/08:155 s. 66. Företagsbot kan tas ut av ett statligt affärsdrivande verk, se prop. 1985/86 s. 26 f och s. 62.

⁴⁹⁰ 3 kap. 5 § tredje stycket konkurrenslagen.

och partsinsyn.⁴⁹¹ Enligt vårt förslag finns det även en yttranderätt inför ett föreläggande att upphöra med en överträdelse, se avsnitt 6.6.8. Eftersom det kan förekomma fall där beslut om marknadsstörningsavgift inte fattas i samband med ett föreläggande om att upphöra med en överträdelse finns det dock behov av att reglera en yttranderätt även för dessa.

Hinder mot marknadsstörningsavgift

I artikel 4 i Europakonventionens 7:e tilläggsprotokoll regleras rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger. Denna rättighet brukar också benämnas dubbelbestraffningsförbudet. Enligt tolkningen av artikeln av Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna kan förbudet mot dubbelbestraffning vara tillämpligt även för annat än straffsanktioner, som exempelvis administrativa sanktioner och vite. Med anledning av dubbelbestraffningsförbudet bör förhållandet mellan sanktionsavgifter och vite regleras. Inte bara ett utdömande av ett vite utan även en pågående prövning kan omfattas av förbudet. Det innebär att tidpunkten för inledandet av en domstolsprocess om utdömandet av ett vite avgör tidpunkten för när ett hinder mot ett förfarande gällande samma gärning uppkommer.

Enligt LOH kan Konkurrensverket besluta om avgift i stället för förbud vid vite i de fall där vitet inte bedöms vara tillräckligt effektivt, avskräckande eller proportionerligt. Så bör vara fallet även enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Vi föreslår därför att bestämmelsen utformas på så sätt att det inte ska beslutas om en marknadsstörningsavgift för en överträdelse som omfattas av ett föreläggande vid vite om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet. I de fall det har beslutats om avgift följer det av bestämmelsen, och förbudet mot dubbel prövning, att ett förfarande om utdömande av vite inte får inledas för samma överträdelse.

För åtgärder som omfattas av åtaganden får marknadsstörningsavgift bara påföras om beslutet att godta åtagandet har återkallats på grund av att beslutet har grundats på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som en part lämnat.

⁴⁹¹ 10 och 25 §§ förvaltningslagen.

6.6.11 Marknadsstörningsavgiftens storlek

Förslag: Marknadsstörningsavgiften ska inte få överstiga 20 miljoner kronor.

Marknadsstörningsavgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt följande beaktas:

1. överträdelsens art,
2. säljverksamhetens omfattning och betydelse, och
3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på privata aktörers möjlighet att bedriva sin verksamhet på marknaden.

För att en sanktionsavgift ska få påföras måste Konkurrensverket ha meddelat beslut om sådan avgift inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

Skälen för vårt förslag

Taket för marknadsstörningsavgiften sätts till 20 miljoner kronor

Nivån för marknadsstörningsavgiften bör regleras, bland annat för att skapa tydlighet och förutsebarhet. Frågan blir då vilken nivå taket bör sättas till.

Konkurrensskadeavgiftens tak baseras enbart på företagets omsättning. Avgiften kan som mest sättas till tio procent av företagets totala omsättning föregående räkenskapsår.⁴⁹² Att basera marknadsstörningsavgiftens tak på en offentlig aktörs omsättning är mindre lämpligt av flera skäl. Omsättningen för verksamheten är inte nödvändigtvis representativ för just säljverksamheten. Verksamheter som offentliga aktörer bedriver kan vara tätt förknippade med deras myndighetsutövning och anslagsfinansierade verksamheter. Omsättningen är därför inte ett bra mått för offentlig säljverksamhet. Att basera avgiften på bara omsättningen av säljverksamheten kan också vara mindre lämpligt med anledning av hur offentliga säljverksam-

⁴⁹² 3 kap. 6 § konkurrenslagen.

heter kan drivas. En offentlig säljverksamhet skulle kunna omsätta en liten summa med anledning av att den till exempel bedrivs med underprissättning. En offentlig aktörs finansiering kan även ske med skattemedel. Avgiftens nivå kan därför bli låg och avgiften därmed inte anses vara tillräckligt preventiv och avskräckande.

Vi förordar att i likhet med för upphandlingsskadeavgiften sätta ett spann med ett högsta beloppstak och att sedan låta Konkurrensverket bestämma vilket belopp som är lämpligt som marknadsstörningsavgift i det enskilda fallet. Motiveringen till att ha ett spann för upphandlingsskadeavgiften var att det var en ny sanktion på rättsområdet för vilken man ville skapa ett tydligare formulerat och förutsebart rättssystem. Samma motivering kan göras gällande för marknadsstörningsavgiften.

Upphandlingsskadeavgiften sätts i ett spann mellan tio tusen och 20 miljoner kronor men får inte överstiga tio procent av upphandlingens värde.⁴⁹³ Hur stor avgiften ska vara beslutar Konkurrensverket utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.⁴⁹⁴ Med upphandlingsskadeavgiften som förebild föreslår vi ett tak på 20 miljoner kronor. Ett tak på 20 miljoner kronor innebär att det finns utrymme för att sätta sanktionsvärdet till ett kännbart belopp även för de offentliga aktörer som är stora och har en omfattande verksamhet. Lagen om offentlig säljverksamhet ska omfatta många typer av aktörer och verksamheter vilket innebär att avgiften behöver kunna sättas såväl högt som lågt. För en liten kommun är 20 miljoner kronor givetvis en mycket hög avgift. Den är dock inte i en del fall orimlig som sanktion för de största kommunerna och de offentligt ägda bolagen. Regeringen konstaterade vid införandet av 20 miljoner kronor som ett tak för upphandlingsavgiften att denna nivå innebar att avgiften var effektiv och avskräckande för offentliga aktörer. Vi föreslår inte ett golv för avgiften, eftersom den med anledning av verksamheternas skiftande karaktär kan behöva sättas mycket lågt. Det innebär att spannet för marknadsstörningsavgiften blir 0–20 miljoner kronor.

Utöver att införa ett spann har vi övervägt att även föreslå ett tak utifrån omständigheter i det enskilda fallet, i likhet med vad som gäller för upphandlingsskadeavgift. För upphandlingsskadeavgiften finns det ett tak baserat på upphandlingens värde. Det mest naturliga för offentlig säljverksamhet skulle vara att använda sig av säljverk-

⁴⁹³ 21 kap. 9 § LOU.

⁴⁹⁴ 21 kap. 8 § LOU.

samhetens omsättning. Som redogjorts för ovan är dock omsättningen i säljverksamheten i många fall inte ett användbart mått.

För LOH gäller att sanktionsavgiften inte får överstiga en procent av omsättningen föregående räkenskapsår för den som beslutet riktar sig mot.⁴⁹⁵ Eftersom storleken på aktörer kan variera bedömdes en avgift baserad på årsomsättning vara lämplig. Det konstateras i förarbetena att offentliga aktörers verksamhet kan vara svår att fastställa en sanktionsavgifts storlek för. I de fallen kan ett föreläggande vid vite vara mer lämpligt.⁴⁹⁶

Ett annat alternativ för att fastställa ett tak för avgiften för kommuner och regioner är att hämta ledning i medborgarantalet eller skatteintäkterna. Stora kommuner skulle då hamna närmare det övre spannet. Med syftet att göra avgifterna tillräckligt avskräckande bör hänsyn kunna tas till kommuner och regioners intäktsbas. Utifrån samma motivering har vi övervägt att låta avgiftens storlek för statlig verksamhet baseras på myndighetens totala anslag. För bolag kan ledning hämtas från bolagets totala omsättning. Att fastställa en procentsats som fungerar för såväl väldigt små kommuner med drygt två tusen invånare, som de största kommunerna med över en halv miljon invånare, har dock visat sig vara utmanande. Att sätta en procentsats för ett avgiftstak som inte i det ena eller andra fallet resulterar i en avgift som är oproportionerlig eller framstår som orimlig är i stort sett omöjligt. Även för statlig verksamhet framstår det som mindre lämpligt att sätta en procentsats, med anledning av att säljverksamhetens form och storlek kan variera väldigt mycket mellan olika statliga aktörer. Det tycks därför sammanfattningsvis mindre lämpligt att fastställa en procentsats som inte fungerar för samtliga fall i författningstext. En lösning med differentierade procentsatser skulle också passa mindre bra i författningstext, och dessutom kräva långa förklaringsmodeller för vilken som ska väljas i vilket fall. Risken för att det skulle uppstå situationer som inte har kunnat förutses är dessutom överhängande, med tanke på den stora variation av offentliga verksamheter som finns och den ännu större variation som i framtiden skulle kunna uppstå.

Med anledning av de vitt skilda förutsättningar som råder för olika aktörer och de olika omständigheter som kommer att finnas i enskilda ärenden, avstår vi även från att föreslå att sätta ett tak i

⁴⁹⁵ 22 § LOH.

⁴⁹⁶ Prop. 2020/21: 134 s. 75.

enskilda ärenden. Det framstår inte som ändamålsenligt med hänsyn till de skiftande förutsättningarna. Det bör i stället lämnas utrymme för Konkurrensverket att göra en samlad bedömning av vad som utgör en lämplig utgångspunkt för bedömning av överträdelsens allvar och nivå för sanktionsavgiften.⁴⁹⁷

Bedömning av sanktionsvärdet

För LOH ska sanktionsavgiftens storlek fastställas med särskild hänsyn till överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Hänsyn ska också tas till om den som beslutet riktar sig mot tidigare har överträtt förbudet och till vilka förutsättningar som finns för att betala avgiften.⁴⁹⁸ Med överträdelsens art avses enligt förarbetena till lagen den typiska risk som handelsmetoden kan medföra med hänsyn tagen till direktivets syften. Hänsyn ska också tas till hur handelsmetoden har tillämpats i den enskilda situationen med avseende på varaktighet, upprepning och omfattning. Sanktionsavgiften ska fastställas så att den är effektiv, proportionerlig och avskräckande.⁴⁹⁹

För konkurrensskadeavgiften bestäms sanktionsvärdet utifrån överträdelsens allvar och varaktighet, med särskilt beaktande av överträdelsens art, marknadens omfattning och betydelse samt överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden. Sanktionsvärdet kan enligt konkurrenslagens förarbeten jämföras med ett brotts straffvärde. Till detta hör de objektiva handlingar som är hänförliga till själva överträdelsen.⁵⁰⁰ De kriterier i konkurrenslagen som används vid bedömningen av sanktionsvärdet är viktiga exempel på vad som ska beaktas men det utesluts inte att även andra omständigheter kan ha betydelse för bedömningen.⁵⁰¹

Med anledning av att det finns vissa likheter mellan konkurrenslagens förbud och förbudet i lagen om offentlig säljverksamhet, båda avser till exempel att skydda konkurrensen, anser vi att det bör införas liknande bedömningsgrunder för marknadsstörningsavgift i lagen om offentlig säljverksamhet. Bedömningsgrunderna bör dock

⁴⁹⁷ Det görs för konkurrensskadeavgiften när den sätts för en sammanslutning av företag som inte har någon omsättning på den relevanta marknaden samt när överträdelsen inte har något samband med verksamheten hos medlemsföretagen, se prop. 2007/08:135 s. 125.

⁴⁹⁸ 22 § LOH.

⁴⁹⁹ Prop. 2020/21:134 s. 75.

⁵⁰⁰ Prop. 2007/08:135 s. 123.

⁵⁰¹ Prop. 2007/08:135 s. 125.

justeras med anledning av lagen om offentlig säljverksamhets och de offentliga säljverksamheternas särart. Bedömningsgrunderna som vi föreslår är även liknande de som finns i LOH.

I likhet med vad som gäller för konkurrensskadeavgift och upphandlingsskadeavgift bör Konkurrensverket ha ett visst utrymme att fastställa avgiftens storlek.⁵⁰² Konkurrensverkets specialistområde är konkurrensfrågor och verket har därför mycket goda förutsättningar både vad gäller att utreda hur marknader har påverkats och för att besluta om de sanktioner som är bäst för konkurrensen på sikt. Verket har därför förutsättningar för att beräkna en avgift. Praxis kring avgiftens storlek bör även utvecklas med tiden. Konkurrensverket har dessutom, om verket finner det lämpligt, möjlighet att i likhet med vad verket har gjort för beräkning av konkurrensskadeavgiften publicera ett ställningstagande kring hur beräkning kommer att göras.

Nivån på marknadsstörningsavgiften bör bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av överträdelsens sanktionsvärde bör det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. De mest betydelsefulla omständigheterna för bedömningen av överträdelsens allvar bör framgå av lagtexten. Att vissa omständigheter räknas upp innebär inte att det inte kan finnas andra omständigheter som kan tillmätas betydelse i enskilda fall.

Vid bedömningen av överträdelsens allvar bör särskilt beaktas överträdelsens art, säljverksamhetens omfattning och betydelse samt överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på privata aktörers möjlighet att bedriva sin verksamhet på marknaden.

Gällande bedömningen av överträdelsens art för fastställandet av konkurrensskadeavgift har regeringen uttalat att vissa överträdelser till sin art är så skadliga från konkurrenssynpunkt att avgifterna bör fastställas till höga belopp. De höga beloppens syfte är att verka avhållande på företaget i fråga och avskräckande för andra företag. För lagen om offentlig säljverksamhet är överträdelser i form av att utnyttja sin ställning som offentlig aktör för att vidta åtgärder som kan skada privata företag något som bör betraktas som särskilt allvarligt. Det kan till exempel vara att sammanblanda sin myndighetsutövning med sin säljverksamhet och på så sätt dra nytta av myndighetsutövningen. Det kan även vara att utnyttja sin starka ställning i egenskap av offentlig aktör för att hindra nya företag från att eta-

⁵⁰² Prop. 2009/10 s. 197 och prop. 2007/08:135 s. 122.

blera sig på en marknad, i likhet med hur en dominerande aktör kan missbruka sin dominerande ställning.⁵⁰³ Upprepade överträdelse av lagen eller att fortsätta att driva en verksamhet trots att det fattats ett beslut om ett förbud kan också medföra att överträdelsen ska anses vara av allvarlig art.⁵⁰⁴

För bedömningen av överträdelsens allvar gällande konkurrensskadeavgift anses en överträdelse som omfattar ett större geografiskt område, till exempel hela Sverige, som allvarligare än en överträdelse som begränsar sig till ett mindre geografiskt område.⁵⁰⁵ För lagen om offentlig säljverksamhet bör bedömningen utgå från säljverksamhetens omfattning och betydelse. En mer omfattande säljverksamhet bör i många fall kunna anses ha en större påverkan på marknadsförhållandena. Andra omständigheter som kan kopplas till marknaden och därmed till överträdelsens allvar i bedömningen gällande konkurrensskadeavgift är betydelsen av den vara eller tjänst som överträdelsen avser samt företagets marknadsandel.⁵⁰⁶ Med anledning av att en relevant marknad inte avgränsas fastställs inte den offentlige aktörens marknadsandel. Som redan nämnts bör en betydande offentlig säljverksamhet anses kunna påverka marknaden i större utsträckning än en mindre betydande, även om en exakt marknadsandel inte fastställts. För offentlig säljverksamhet bör en säljverksamhet som omfattar en vara eller tjänst av stor betydelse på marknaden också anses kunna ha en större påverkan på förhållandena på marknaden och därmed innebära att överträdelsen ses som mer allvarlig. Med stor betydelse kan till exempel avses försäljning av en viktig insatsvara.

För konkurrensskadeavgiften ska även överträdelsens konkreta eller potentiella konsekvenser för konkurrensen särskilt beaktas. I denna bedömning ska de ekonomiska effekter som ett visst agerande faktiskt eller typiskt sett orsakar på marknaden vägas in.⁵⁰⁷ För offentlig säljverksamhet bör en bedömning av överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på privata aktörers möjlighet att bedriva sin verksamhet på marknaden kunna leda till att överträdelse-

⁵⁰³ Se resonemang i prop. 2007/08:135 s. 124.

⁵⁰⁴ I det senare fallet kan även frågan om utdömande av ett vite knutet till beslutet bli aktuell. I dessa fall bör 14 § i förslaget till lag om offentlig säljverksamhet noteras, av vilken framgår att avgift inte får påföras för överträdelse som ligger till grund för en ansökan om utdömande av vite.

⁵⁰⁵ Prop. 2007/08:135 s. 124.

⁵⁰⁶ Prop. 2007/08:135 s. 124.

⁵⁰⁷ Prop. 2007/08:135 s. 124.

sens art ses som mer allvarlig. Om den privata aktören tvingats bort från marknaden kan detta tyda på att överträdelsen har fått stora konsekvenser på marknaden. Likaså om flertalet privata aktörer har påverkats av säljverksamheten. Motsatsvis kan en säljverksamhet av liten omfattning som haft påverkan på ett mindre antal privata företag och konsumenter medföra att sanktionsvärdet ska anses vara lågt.

Vad gäller hur länge överträdelsen har pågått kan detta också påverka sanktionsvärdet. Det kan antas att ett förfarande eller en verksamhet som har pågått en längre tid har varit mer skadlig för förhållandena på marknaden. Vid fastställande av konkurrensskadeavgift multipliceras allvarlighetsbeloppet som fastställts genom denna bedömning med antal år som överträdelsen har varat enligt särskilda förfaranderegler. Vid införandet hänvisade regeringen till kommissionens riktlinjer för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning 1/2003.⁵⁰⁸ Det lämnas öppet hur beräkningen av överträdelsens varaktighet ska göras i varje enskilt fall. Med anledning av att lagen om offentlig säljverksamhet är tillämplig på så skiftande verksamheter anser vi att det lämpligaste är att beräkningen av marknadsstörningsavgiften lämnas till rättstillämpningen även för denna lag.

Gemensamt för fastställandet av ett sanktionsvärde för såväl upphandlings- som konkurrensskadeavgift är att sanktionen ska verka avskräckande.⁵⁰⁹ Så bör också vara fallet för överträdelser enligt reglerna om offentlig säljverksamhet. Om det finns oklarhet kring om ett förfarande eller en verksamhet ska anses vara tillåten enligt reglerna eller inte bör dock sanktionsvärdet anses vara relativt lågt i det fallet, även om det kan konstateras att reglerna har överträtts.⁵¹⁰ Det kan till exempel vara fallet vad gäller ett osäkert rättsläge gällande kommunal kompetens. Vidare bör hänsyn kunna tas till förmildrande omständigheter som att den offentlige aktören visat sig samarbetsvillig under utredningen eller att verksamheten eller förfarandet frivilligt har avvecklats. Även en offentlig aktörs motiv till att driva en viss verksamhet skulle kunna räknas som en förmildrande omständighet.

För konkurrensskadeavgiften finns även bestämmelser om förmildrande och försvårande omständigheter som gäller företags

⁵⁰⁸ Prop. 2007/08:135 s. 125 och Konkurrensverkets ställningstagande p. 24–28.

⁵⁰⁹ Prop. 2009/10 s. 197 och prop. 2020/21:51 s. 115 och 125.

⁵¹⁰ Jfr prop. 2009/10 s. 197 f.

agerande i förhållande till andra som deltagit i överträdelsen.⁵¹¹ Denna typ av reglering är inte lika väl lämpad för offentlig säljverksamhet, med anledning av att konkurrenslagens regler träffar samarbeten mellan företag och överträdelser där flera företag varit inblandade. Det lär mer sällan vara fallet för lagen om offentlig säljverksamhet där det mest troligt enbart kommer att röra sig om en aktörs agerande. Samma resonemang gäller för reglerna om eftergift i konkurrenslagen.

Preskription

Av rättssäkerhetsskäl brukar det föreskrivas att en sanktionsavgift preskriberas inom viss tid från det att överträdelsen upphörde. Vad gäller de sanktionsavgiftsregler som Konkurrensverket tillämpar enligt konkurrenslagen och LOH föreskrivs en femårig preskriptionstid.⁵¹² Vi föreslår att en femårig preskriptionstid även ska gälla för att påföra sanktionsavgift vid överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Detta av enhetlighetsskäl. Det finns ingen god anledning till att överträdelser av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet ska ha en kortare preskriptionstid än övriga bestämmelser i konkurrenslagen. För överträdelser av konkurrenslagen har tiden rentav betraktats som väl kort vilket, tillsammans med enhetlighetsskäl för den europarättsliga konkurrensregleringen, var motiv att införa preskriptionsavbrott i konkurrenslagen.⁵¹³ Vi ser däremot inget behov av att föreslå bestämmelser om preskriptionsavbrott. Sådana regler finns visserligen i konkurrenslagen men inte i LOH. Det finns heller inga naturliga preskriptionsavbrott i lagen om offentlig säljverksamhet på samma sätt som i konkurrenslagen, bland annat eftersom möjlighet till platsundersökning saknas. Utredningar enligt lagen om offentlig säljverksamhet kan också förväntas vara mindre komplicerade än utredningar enligt konkurrenslagen. Det bör till exempel vara mycket sällsynt förekommande att fler än en aktör utreds i samma utredning. Att skapa enhetlighet med EU-rätten är heller inget motiv för att införa en annan preskriptionstid eftersom lagen om offentlig säljverksamhet inte har sin grund i EU-rätten.

⁵¹¹ 3 kap. 9–10 §§ konkurrenslagen.

⁵¹² 3 kap. 20 § konkurrenslagen och 24 § LOH.

⁵¹³ Prop. 2007/08:135 s. 103 f. infört i 3 kap. 20 § konkurrenslagen.

6.6.12 Förfarandebestämmelser för marknadsstörningsavgiften

Förslag: Marknadsstörningsavgift ska betalas till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att beslutet om att ta ut avgiften har fått laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Konkurrensverket ska lämna den obetalda avgiften för indrivning om avgiften inte betalas i tid. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift ska falla bort till den del beslutet om avgiften inte har verkställts inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

Skälen för vårt förslag

Betalning av marknadsstörningsavgift ska ske till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att beslutet om avgift fått laga kraft eller annars inom den längre tid som anges i beslutet. Om avgiften inte betalas inom denna tid bör Konkurrensverket vara skyldig att lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

För att regleringen om marknadsstörningsavgift ska bli tillräckligt handlingsdirigerande och effektiv bör den avgift som Konkurrensverket har beslutat kunna drivas in utan att det krävs något domstolsavgörande. Av utsökningsbalken följer att en förvaltningsmyndighets beslut får verkställas om det innefattar betalnings-skyldighet, förutsatt att beslutet får överklagas i annan ordning än den som gäller för laglighetsprövning enligt kommunallagen.⁵¹⁴

I avsnitt 6.6.14 föreslår vi att Konkurrensverkets beslut om föreläggande ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol och i annan ordning än den för laglighetsprövning. Det behöver därför inte införas någon särskild regel som anger att verkställighet får ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Sanktionsavgifter faller vanligen bort i den utsträckning verkställighet inte har skett inom fem år. Det saknas anledning att reglera saken annorlunda i detta fall.

⁵¹⁴ 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken.

Det behövs inte en särskild bestämmelse om delgivning av beslutet. Detta med anledning av att förvaltningslagen inte ställer krav på delgivning.

6.6.13 Konkurrensverket får förena beslut om förelägganden och beslut om att godta åtaganden med vite

Förslag: Konkurrensverket ska få förena beslut om förelägganden om utredningsåtgärder och om att upphöra med en överträdelse med vite. Även beslut om att godta åtaganden som har lämnats enligt lagen får förenas med vite.

En talan om att döma ut vite som förelagts enligt lagen förs av Konkurrensverket.

Bedömning: Beräkning av löpande vite bör ske enligt viteslagens bestämmelser.

Skälen för vårt förslag

Beslut om ålägganden enligt konkurrenslagen, vilket inkluderar beslut enligt konfliktlösningsregeln, kan förenas med vite. Även beslut om åtaganden kan förenas med vite.⁵¹⁵ Vitet syftar till att säkerställa att den som gjort sig skyldig till en överträdelse eller som lämnat ett åtagande följer åläggandet eller åtagandet. För att skapa incitament att följa ett föreläggande eller ett godkänt åtagande enligt lagen om offentlig säljverksamhet bör beslut om förelägganden och om att godta åtaganden enligt lagen kunna förenas med vite.

Huvudregeln är att vitet bestäms till ett visst belopp. Viteslagen tillämpas för viten som får föreläggas av myndigheter i den mån inget annat är särskilt föreskrivet.⁵¹⁶ Hur vitesbelopp fastställs framgår av lagen. Beloppet som fastställs ska med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt antas förmå den som träffas att följa det föreläggande som är förenat med vitet.⁵¹⁷ Om det är lämpligt med hänsyn till omständig-

⁵¹⁵ 6 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁵¹⁶ 1 § viteslagen.

⁵¹⁷ 3 § viteslagen.

heterna, får vite föreläggas som löpande vite.⁵¹⁸ I konkurrenslagen finns bestämmelser om beräkning av löpande viten i vissa fall.⁵¹⁹ Dessa är en del i genomförandet av ECN+-direktivet i svensk rätt.⁵²⁰ Med anledning av att bestämmelserna i lagen om offentlig säljverksamhet är nationella och inte baseras på ECN+-direktivet, och dessutom gäller för offentliga säljverksamheter som inte med nödvändighet drivs på samma sätt och med samma mål som privata företag, anser vi att det inte är nödvändigt att införa motsvarande regler för beräkning som i konkurrenslagen. Beräkning bör i stället göras utifrån viteslagens bestämmelser.

Eftersom Konkurrensverket fattar beslut om vite bör det även vara verket som för talan om att döma ut vite enligt lagen.

6.6.14 Överklagande

Förslag: Konkurrensverkets beslut om förelägganden om utredningsåtgärder, att upphöra med överträdelser, interimistiska förelägganden, att återkalla ett beslut om att godta ett åtagande samt om marknadsstörningsavgift enligt lagen om offentlig säljverksamhet ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Övriga beslut ska inte få överklagas.

Ett överklagande av ett interimistiskt föreläggande ska handläggas skyndsamt.

Bedömning: Inga särskilda sammansättningsregler vid domstolsprövning föreslås. En subsidiär talerätt föreslås inte för lagen.

Skälen för vårt förslag och vår bedömning

Konkurrensverkets beslut bör kunna överklagas.

De beslut som Konkurrensverket kan fatta enligt lagen är följande.

- Förelägganden om tillsynsåtgärder.
- Beslut om föreläggande om att upphöra med en överträdelse mot förbudet om otillbörlig offentlig säljverksamhet.

⁵¹⁸ 3 och 4 §§ viteslagen.

⁵¹⁹ 6 kap. 1 a § konkurrenslagen, prop. 2020/21:51 s. 228.

⁵²⁰ Prop. 2020/21:51 s. 133.

- Interimistiska beslut om förelägganden.
- Beslut om återkallelse av ett beslut om att godta ett åtagande.
- Beslut om marknadsstörningsavgift.

Förvaltningslagen är tillämplig i Konkurrensverkets handläggning. Av den framgår att beslut som påverkar någons situation på ett inte obetydligt sätt får överklagas.⁵²¹ Lagen är subsidiär till annan lagstiftning, vilket innebär att bestämmelser i lagen om offentlig säljverksamhet kommer att ha företräde i prövningen.⁵²²

Beslut som innebär ett föreläggande om att upphöra med en överträdelse får faktiska verkningar i förhållande till någons personliga eller ekonomiska situation då det får följder för hur näringsverksamheten bedrivs. De bör därför kunna överklagas. Likaså interimistiska beslut om att upphöra med en överträdelse. Detsamma bör gälla för beslut om att återkalla ett godtaget åtagande, av samma skäl. Det är ingripande för den enskilde.

Beslut om att godta ett åtagande får inte överklagas enligt konkurrenslagen. Samma ordning föreslås gälla för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder, se avsnitt 4.6.11. Ett beslut om att godta ett åtagande är gynnande för den part det berör och bör därför inte få överklagas.⁵²³ Andra aktörer kan däremot ha ett intresse av att klaga på beslutet om de anser att en åtgärd borde ha vidtagits eller att åtagandet borde ha varit mer omfattande. En klagorätt för andra aktörer är i linje med förvaltningslagens grundregel om vilka beslut som ska få överklagas. Mot att låta andra aktörer överklaga beslutet talar att en anledning till att godta åtaganden är att det är process-ekonomiskt effektivt. Att beslutet ska få överklagas leder till en minskad besparing. Konkurrensverket har dessutom möjlighet att väga in andra aktörers synpunkter inför beslutet om att godta ett åtagande genom att andra som berörs av åtagandet får tillfälle att lämna synpunkter på det innan beslut fattas.⁵²⁴ Till detta kommer att Konkurrensverket inte föreslås vara skyldiga att ingripa vid varje överträdelse. Ett överklagbart beslut skulle även innebära att domstolen ersätter Konkurrensverkets bedömning med en egen bedöm-

⁵²¹ 41 § förvaltningslagen.

⁵²² 4 § förvaltningslagen.

⁵²³ Jämför 42 § förvaltningslagen "beslut får överklagas av den beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot".

⁵²⁴ 12 § tredje stycket lagen om offentlig säljverksamhet.

ning. Sammantaget bör beslut om att godta åtaganden inte få överklagas.

Konkurrensverkets beslut om att godta ett åtagande får enligt förslaget förenas med vite. Vitesbeslut får inte överklagas enligt konkurrenslagen.⁵²⁵ Sådana beslut får inte heller överklagas gällande utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder enligt vårt förslag. Samma ordning bör gälla för Konkurrensverkets beslut om att förena ett åtagande med vite enligt lagen om offentlig säljverksamhet.

Beslut om marknadsstörningsavgift bör kunna överklagas av samma anledningar som beslut om att upphöra med en överträdelse, att beslutet får effekter för den enskilde eller dennes ekonomiska situation. Beslut om förelägganden av utredningsåtgärder bör också kunna överklagas, eftersom de också får verkningar för den enskilde. Motsvarande beslut i konkurrenslagen får överklagas.⁵²⁶

Andra beslut än de som räknas upp ska inte kunna överklagas. Det innefattar beslut om att inte vidta en åtgärd i form av utredning eller ingripande. Samma ordning gäller för beslut enligt konfliktlösningsregeln och förbuden i konkurrenslagen.

Överklagande ska prövas av allmän förvaltningsdomstol

Mål gällande överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden prövas av patent- och marknadsdomstolarna. Även talan om ett förbud enligt konfliktlösningsregeln prövas av patent- och marknadsdomstolarna. I förarbetena motiveras denna ordning med att tyngdpunkten i prövningen avser konkurrensrättsliga frågor. För dessa har patent- och marknadsdomstolarna särskild kompetens.⁵²⁷ Med anledning av att reglerna om offentlig säljverksamhet görs om finns det skäl att överväga överklaganden i stället bör göras till allmän förvaltningsdomstol.

Lagen om offentlig säljverksamhet har vissa inslag av konkurrensrättslig karaktär även om fokus på konkurrensrättsliga överväganden i prövningen minskar med den omstöpning av förbudet som vi föreslår. Det skulle kunna tala för att låta prövningen ske i patent- och marknadsdomstolarna. Syftet med reformen gällande patent- och marknadsdomstolar var att samla konkurrensrättsliga mål och

⁵²⁵ Jfr 7 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen.

⁵²⁶ 7 kap. 1 § konkurrenslagen.

⁵²⁷ Prop. 2008/09:231 s. 47.

ärenden inom en domstolsordning.⁵²⁸ I domstolarna finns ekonomiska experter med anledning av att det kan krävas såväl samhälls- som företagsekonomiska analyser i konkurrensrättsliga mål.⁵²⁹

Patent- och marknadsdomstolarna har också erfarenhet av att ha handlagt mål enligt konfliktlösningsregeln från vilken bedömningen av försvarbarhet från allmän synpunkt lever kvar. Delar av lagen om offentlig säljverksamhet, främst de processuella delarna om utredningsåtgärder, förelägganden och kriterier för beräkning av sanktionsavgift, är modellerade på konkurrenslagen. Det innebär en viss risk för parallell praxisbildning i dessa delar om förelägganden enligt lagen prövas i allmän förvaltningsdomstol.

Frågor om kommunal kompetens har de hittills inte varit avgörande för utgången i mål enligt konfliktlösningsregeln vilket kan tala för att förvaltningsdomstolarnas expertis på området inte behövs. I sammanhanget är det också av vikt att PMÖD har möjlighet att ge en ventil till Högsta domstolen om detta anses behövligt för att säkerställa en enhetlighet med beaktande av vad som gäller på andra rättsområden.⁵³⁰

För att prövning ske i allmän förvaltningsdomstol talar följande skäl. Reglerna om offentlig säljverksamhet tillämpas på statlig, kommunal och regional säljverksamhet. En prövning enligt reglerna kan därför i vissa fall komma att innebära en avvägning mellan ett politiskt fattat beslut och konkurrensintresset.

Det som kommuner och regioner väljer att göra är ett utflöde av den kommunala självstyrelsen. Den kommunala självstyrelsen är en del av grunderna för det svenska statsskicket som det fastslås i regeringsformens portalstadgande i 1 kap. 1 § regeringsformen. Den kommunala självstyrelsen har alltså en central ställning i Sverige och utgör en viktig del i det demokratiska systemet. Till följd av den kommunala självstyrelsen har kommuner och regioner, utöver sina särskilda åligganden som följer av lag, möjlighet att inom vissa ramar agera fritt. Det finns alltså ett betydande utrymme för en kommunal initiativrätt. Gränserna för den kommunala kompetensen framgår av 14 kapitlet regeringsformen och 2 kapitlet kommunallagen. Av regeringsformen framgår bland annat att kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse. Av kommu-

⁵²⁸ Prop. 2015/16:57 s. 128 och 144–145.

⁵²⁹ Prop. 2015/16:57 s. 219.

⁵³⁰ Prop. 2015/16:57 s. 165.

nallagen framgår att kommuner och regioner själva får ta hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till det egna området eller deras medlemmar.⁵³¹ De får driva näringsverksamhet som drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster för medlemmarna och genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller regionen.⁵³² Inom den fria sektorn kan kommuner och regioner bedriva verksamheter. En del verksamheter tangerar dock vad som kallas för det egentliga näringslivets område, på vilket kommuner och regioner inte ska agera. Någon tydlig åtskillnad mellan verksamhet som är förbehållen det egentliga näringslivet och verksamhet som kommuner har kompetens att engagera sig i går inte att göra. En del av prövningen kan därför komma att handla om var på en glidande skala som kommunala verksamheter befinner sig kompetensmässigt. Vissa verksamheter kan också anses vara problematiska ur konkurrensperspektiv men ändå försvarbara ur allmän synpunkt.

För beslut i statlig förvaltning gäller i många avseenden likartade villkor. Både stat och kommun styrs genom medborgarna på det sätt som följer av regeringsformen. En hel del lagstiftning är gemensam för stat och kommun, till exempel lagstiftningen om offentlighet och sekretess och förvaltningslagen. Tillämpnings- och tolkningsproblem för lagstiftningen kan dock bli olika till följd av olikheterna i statlig och kommunal organisation. Skillnaderna beror till stor del på att kommunerna är föremål för medborgarstyrning i högre grad.⁵³³ Formen för det kommunala styret innebär att lagstiftning och domstolskontroll som rör kommuner ska ta hänsyn till det kommunala självstyret.⁵³⁴

I förhållande till den fria sektor som nämnts ovan, där kommunala folkvalda politiker beslutar sig för att starta eller fortsätta att bedriva viss verksamhet, utgör en prövning avseende både lagligheten, och i någon mån även lämpligheten, av den kommunala säljverksamheten och i förlängningen alltså kommunala beslut ett problem. För kommunala beslut tillämpas reglerna om laglighetsprövning i 13 kap. kommunallagen. Vid en sådan prövning har förvaltnings-

⁵³¹ 2 kap. 1 § kommunallagen.

⁵³² 2 kap. 7–8 §§ kommunallagen.

⁵³³ Curt Riberdahl (1993), *Något om domstolskontroll över kommunalförvaltningen*.

SvJT 1993 s. 665.

⁵³⁴ Ibid, s. 662.

domstolarna inte rätt att pröva lämpligheten av ett kommunalt beslut, utan endast lagenligheten. En fullständig prövning avseende även lämpligheten skulle nämligen medföra att vad kommuners valda församlingar anser vara lämpligt ersätts med vad förvaltningsdomstolarna tycker vore lämpligt. En sådan ordning skulle medföra att åtskillnaden mellan den verkställande och den dömande makten inte längre upprätthålls.

Med lagen om offentlig säljverksamhet blir verksamhet som antingen ligger utanför den kommunala kompetensen, eller i gränzonen mellan vad som är kompetensenligt och vad som inte är det, föremål för en prövning i domstol. Det är viktigt att den prövningen sker i samklang med den rättspraxis som finns i fråga om gränserna för den kommunala kompetensen. Sådan gränsdragning har utvecklats i de allmänna förvaltningsdomstolarna, främst inom Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten). Detta talar starkt för att prövningen av Konkurrensverkets beslut enligt lagen om offentlig säljverksamhet ska ske i allmän förvaltningsdomstol. Det kan dock noteras att förvaltningsdomstolarna i laglighetsprövningsmål enbart upphäver beslutet i fråga, och inte ersätter det med sitt eget, vilket vanligen är fallet med myndighetsbeslut.⁵³⁵

De flesta myndighetsbeslut överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna. Konkurrensverkets beslut i ärenden som gäller otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter och upphandlingsskadeavgift prövas av förvaltningsdomstolarna, vilket innebär att det inte bör bereda Konkurrensverket några problem att föra process i allmän förvaltningsdomstol.

Vår bedömning är att skälen för att låta mål enligt lagen om offentlig säljverksamhet prövas av allmän förvaltningsdomstol är tyngre vägande än de skäl som talar för att målen ska prövas av patent- och marknadsdomstolarna. Överklagande av beslut enligt lagen om offentlig säljverksamhet ska därför ske till allmän förvaltningsdomstol.

Förvaltningslagen är tillämplig i Konkurrensverkets verksamhet. Enligt denna krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.⁵³⁶ Detta behöver därför inte särskilt regleras.

⁵³⁵ Se 13 kap. 8 § tredje stycket kommunallagen ”domstolen får inte ersätta det överklagade beslutet med något annat beslut”.

⁵³⁶ 40 § andra stycket förvaltningslagen.

Eftersom förvaltningslagen tillämpas föreslås inga särskilda bestämmelser om beslut, överklagandefrist och klagorätt. Av samma skäl behövs heller inga bestämmelser rörande ersättning för rättegångskostnader.

Beslut att inte vidta en åtgärd i form av utredning eller ingripande ska inte kunna överklagas. Det är fallet även för beslut enligt konfliktlösningsregeln och förbuden i konkurrenslagen.

Krav på särskilda ledamöter vid prövning av mål enligt lagen ställs inte

I laglighetsprövningsmål enligt kommunallagen består rätten av en lagfaren domare och två särskilda ledamöter med god kännedom om kommunal verksamhet.⁵³⁷ Vi bedömer att det saknas skäl att ha en sådan sammansättning vid prövning av mål enligt lagen om offentlig säljverksamhet. Laglighetsprövning gäller kommunala beslutsrättsenlighet. Det utgör en viktig länk i upprätthållandet av den kommunala demokratin. Möjligheten till laglighetsprövning infördes redan genom 1862 års kommunalförordningar genom vilka den kommunala självstyrelsen infördes. Tillsammans med den kommunala kompetensen och den kommunala beskattningsrätten var kommunalbesvär, som det då hette, en av tre grundpelare. Laglighetsprövningen har karaktären av en kommunal medborgarkontroll. Motiven bakom införandet var att stärka det kommunala självstyret. Staten skulle respektera gränserna för kommunernas självstyre och låta kommunerna agera fritt i så stor utsträckning som möjligt. Det ansågs dock fullt rimligt att vissa beslut, som ansågs felaktiga ut statlig synvinkel, representerat genom länsstyrelsen som var överprövningsmyndighet, inte verkställdes.⁵³⁸ Laglighetsprövningen har alltså en säregen bakgrund och ett annat syfte än vad den nu aktuella prövningen enligt lagen om offentlig säljverksamhet har. Den huvudsakliga frågan som ska prövas enligt lagen är inte lagligheten enligt kommunallagen, utan om en säljverksamhet eller ett förfarande träffas av förbudet för att det har en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva sin verksamhet och inte är försvarbart från allmän synpunkt. Det är inte i första hand fråga om att överpröva om ett politiskt fattat beslut är lagligt utan om ett undan-

⁵³⁷ 17 b och 17 c §§ lag (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

⁵³⁸ SOU 2015:24 Utredningen om en kommunallag för framtiden, s. 474 f.

tag från förbudet föreligger med anledning av att förfarandet eller verksamheten är förenlig med lag. Med anledning av detta bedömer vi att det saknas skäl för att föreslå att särskilda ledamöter ska delta i avgöranden av mål enligt lagen.

Det finns även möjlighet att ha särskild ekonomisk expertis i mål vars beskaffenhet kräver det. I betänkandet *Ett förändrat regelverk för framtidens el- och gasnät* föreslås att det ska införas förövning i förvaltningsdomstolarna av beslut om intäktsramar för el- och naturgasnät. Prövningarna kan innebära att utifrån ekonomiska metoder avgöra vad som är skälig kostnadstäckning och en rimlig avkastning enligt gällande regelverk. För att ge domstolarna bättre förutsättningar att hantera dessa komplicerade frågeställningar föreslås att två ekonomiska experter ska delta vid avgöranden, vid sidan om två lagfarna ledamöter.⁵³⁹ Samma sammansättning gäller för mål enligt LEK.

Mål enligt LEK prövas av allmän förvaltningsdomstol, trots att vissa mål enligt lagen har konkurrensrättsliga drag.⁵⁴⁰ För prövningen av mål som rör bland annat marknadsanalys, identifiering av företag med betydande inflytande och beslut om åläggande av skyldigheter för företag med betydande inflytande enligt LEK gäller att rätten utöver lagfarna ledamöter även ska bestå av två ekonomiska experter.⁵⁴¹ För att införa en liknande ordning för beslut om överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet enligt lagen om offentlig säljverksamhet talar att även dessa bedömningar berör förhållandena på en marknad. Konkurrensrättsliga inslag i form av marknadsavgränsning enligt konkurrensrättslig metod saknas dock. Bedömningen av om en offentlig säljverksamhet har haft en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva säljverksamhet på marknaden bör vara betydligt mindre komplicerad än den konkurrensrättsliga bedömningar. Det saknas även motsvarande ekonomiska bedömningar som kan behöva göras enligt LEK. Därför anser vi inte att det bör införas krav på särskilda ledamöter med ekonomisk expertis för lagen om offentlig säljverksamhet.

⁵³⁹ SOU 2023:64 s. 269 f.

⁵⁴⁰ Vid införandet av patent- och marknadsdomstolarna övervägdes att även mål enligt lagen om elektronisk kommunikation skulle prövas av dem, men eftersom lagen även innehåller en mängd andra bestämmelser utan koppling till konkurrensrätten blev så inte fallet, se prop. 2015/16:57 s. 147.

⁵⁴¹ Detta gäller både i förvaltningsrätt och i kammarrätt, se 15 kap. 8 och 9 §§ lagen (2022:485) om elektronisk kommunikation.

En subsidiär talerätt föreslås inte

I mål om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet finns en subsidiär talerätt som utlöses när Konkurrensverket har fattat beslut om att inte ingripa.⁵⁴² För lagen om offentlig säljverksamhet föreslås ingen subsidiär talerätt. Att mål enligt lagen ska prövas av allmän förvaltningsdomstol medför att en subsidiär talerätt inte faller sig lika naturlig. Detta eftersom förvaltningsdomstolar vanligen prövar myndigheters beslut. Att utfärda ett förbud mot en säljverksamhet eller ett förfarande i den förutsätter att en relativt omfattande prövning av bland annat marknadsförhållanden görs av domstolen, vilket ter sig mindre lämpligt i förvaltningsrätt. Målet med vår översyn av lagstiftningen är dessutom att den ska bli mer ändamålsenlig och att dess genomslag ska öka. Att kravet på marknadsavgränsning och på att visa effekter på konkurrensen på marknaden tas bort bör bidra till att målen uppnås och till att Konkurrensverket får möjlighet att ingripa i fler ärenden. Det borde medföra att behovet av den subsidiära talerätten minskar.

Mot att inte införa subsidiär talerätt för målen talar att det i sammanlagt tre mål, vilket utgör en tredjedel av målen gällande konfliktlösningsregeln, har varit företag som själva har väckt talan i domstol i Konkurrensverkets ställe. Den subsidiära talerätten har därmed bidragit till en större praxisbildning på området. Konkurrensverket kan även behöva prioritera bort ärenden av resursskäl eller av andra prioriteringsskäl, trots att förutsättningarna för förbud kan antas vara uppfyllda. Av Konkurrensverkets prioriteringspolicy framgår bland annat att hänsyn tas till det allmänpreventiva syftet och behovet av vägledning samt till om det finns förutsättningar att effektivt utreda och ingripa mot problemet.⁵⁴³ Den enskilda näringsidkarens intressen kan åsidosättas om den subsidiära talerätten tas bort. Med anledning av omstöpningsreglerna om offentlig säljverksamhet anser vi dock att det inte bör införas en subsidiär talerätt för lagen.

⁵⁴² 3 kap. 32 § andra stycket konkurrenslagen.

⁵⁴³ Se Konkurrensverket (2023). *Prioriteringspolicy för konkurrens- och upphandlingstillsynen*. KKV dnr 814/2023.

Överklaganden av beslut om interimistiska förelägganden ska handläggas skyndsamt

Vid ett interimistiskt beslut ligger det i sakens natur att utredningen ännu inte är fullständig, därför är det viktigt att möjlighet finns till att begära överprövning. Eftersom interimistiska förelägganden gäller omedelbart bör överprövningen av dem handläggas skyndsamt. Att hindras från att bedriva en verksamhet eller tillämpa ett förfarande bör i de flesta fall få ekonomiska konsekvenser för den som beslutet riktar sig till. Eftersom särskilda regler om handläggning av interimistiska beslut saknas i förvaltningsprocesslagen (1971:291) finns det skäl att reglera frågan.

6.7 Sekretess för uppgiftslämnare

6.7.1 Sekretess för uppgiftslämnare införs

Förslag: Sekretess ska gälla hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet för uppgift som kan avslöja identiteten på den som har gjort en anmälan om en sådan säljverksamhet, om det kan antas att anmälaren lider avsevärd skada eller betydnande men om uppgiften röjs.

För uppgift i allmän handling ska sekretessen gälla i högst tjugo år.

Skälen för vårt förslag

Enligt våra direktiv är det ett problem att många konkurrensbegränsande offentliga säljverksamheter sannolikt aldrig kommer till Konkurrensverkets kännedom. Detta kan bland annat bero på att företagen inte har velat riskera sin affärsmässiga relation till den offentliga aktören. Vi ska därför ta ställning till om identiteten på den som lämnar uppgifter till Konkurrensverket i ärenden om otillbörlig offentlig säljverksamhet bör kunna skyddas genom sekretess och i så fall i vilken utsträckning.

Regler om sekretess i Konkurrensverkets verksamhet

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det krävs med hänsyn till bland annat myndigheters verksamhet för inspektion, kontroll och annan tillsyn samt skyddet för enskildas personliga och ekonomiska ställning. Begränsningen ska anges noga i en bestämmelse i en särskild lag.⁵⁴⁴ För Konkurrensverkets verksamhet finns bestämmelser av det slaget i offentlighets- och sekretesslagen. Sammantaget syftar begränsningarna i handlings- offentligheten till att skydda verkets utredningsverksamhet och enskildas ekonomiska eller personliga förhållanden.

Begränsningar i rätten att ta del av allmänna handlingar till skydd för Konkurrensverkets utredningsverksamhet finns i fråga om planläggning eller andra förberedelser som gäller platsundersökningar enligt konkurrenslagen. Sekretess gäller om det kan antas att det allmännas syfte med sådana analyser och urval motverkas om uppgiften röjs.⁵⁴⁵ Begränsningar finns också när det gäller verkets utredningar av överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning. Sekretess gäller om det med hänsyn till syftet med utredningen är av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs.⁵⁴⁶ Detsamma föreskrivs för utredningar som gäller DMA-förordningen.⁵⁴⁷

Begränsningar i rätten av att ta del av allmänna handlingar till skydd för enskildas ekonomiska förhållanden gäller för uppgifter om bland annat affärs- och driftförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. Begränsningar gäller också om andra ekonomiska och personliga förhållanden för den som har trätt i affärsförbindelse eller likande förbindelse med den som är föremål för Konkurrensverkets verksamhet.⁵⁴⁸ När det gäller anmälningar till verket i ett ärende som rör utredning av en överträdelse av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning föreskrivs att sekretess gäller för uppgift i anmälan eller utsaga från en enskild, om det kan antas att den enskilde lider avsevärd skada eller betydande men om upp-

⁵⁴⁴ 2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen.

⁵⁴⁵ 17 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

⁵⁴⁶ 17 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen.

⁵⁴⁷ Prop. 2023/24:154, bet. 2024/25:NU5, rskr. 2024/25:5, SFS 2024:709.

⁵⁴⁸ 30 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

giften röjs.⁵⁴⁹ För anmälningar till verket som gäller LOH föreskrivs sekretess för uppgift som kan avslöja identiteten på den som har gjort en anmälan enligt den lagen om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att anmälaren lider skada. Detsamma gäller för uppgift om identiteten på en leverantör som en sådan anmälan rör.⁵⁵⁰

Behovet av sekretess har undersökts

Konkurrensverket genomförde år 2017 en enkätundersökning för att undersöka i vilken omfattning privata företag upplevde att de mötte konkurrens från offentliga aktörer. Enkäten tillställdes 6 643 slumpmässigt utvalda företag inom 31 branscher. Den besvarades av 2 118 företag, det vill säga en svarsfrekvens om cirka 32 procent.⁵⁵¹

I undersökningen ställdes frågor om företagets kontakter med de offentliga aktörerna när de upplevde konkurrensproblem. En dryg tredjedel (37 procent) av de företag som svarade hade tagit kontakt, utan något nämnvärt resultat. Av dem som inte hade kontaktat de offentliga aktörerna, knappt två tredjedelar (60 procent), uppgav en dryg tredjedel (34 procent) att de inte ville riskera sina goda relationer med den offentliga aktören och en femtedel (20 procent) att de trodde att ett klagomål riskerade att påverka den offentliga aktörens myndighetsutövning, exempelvis vid inspektioner eller tillståndsansökningar.

Undersökningen omfattade även frågor om företagets kontakter med Konkurrensverket på grund av de upplevda konkurrensproblemen. En tydlig majoritet av de företag som svarade uppgav att de inte hade kontaktat Konkurrensverket med anledning av problemet (88 procent). Främsta orsakerna uppgavs vara företagen inte trodde att Konkurrensverket kunde hjälpa dem, de inte hade tid att ägna sig åt klagomål, att de inte visste att det fanns en möjlighet att klaga fanns och att de ansåg att de utredningar som Konkurrensverket bedrev tog för lång tid. I några fritextsvar angavs att risken för för-

⁵⁴⁹ 30 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. I kapitlet föreskrivs också särskilda begränsningar som gäller eftergiftsförklaringar och förlikningsinlagor enligt konkurrensskadelagen och företagskoncentrationer, se 30 kap. 1 a och 2 §§.

⁵⁵⁰ 30 kap. 23 b § offentlighets- och sekretesslagen. Genom bestämmelserna genomförs en del av artikel 5.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/633 av den 17 april 2019 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan.

⁵⁵¹ Konkurrensverkets promemoria *Enkät: När det offentliga och privata konkurrerar*, dnr 185/2017.

sämrade affärsmässiga relationer med den offentlige aktören som skäl för att inte göra en anmälan till Konkurrensverket.

I våra rundabordssamtal med branschorganisationer har det framkommit att det är tufft för ett företag som verkar inom en kommun att vara i konflikt med kommunen när den även är tillsynsmyndighet. Det lär finnas ett stort mörkertal av företag som drabbas av konkurrens från kommuner men inte vågar anmäla verksamheten till Konkurrensverket.⁵⁵²

Sekretess för uppgiftslämnare bör införas

För närvarande gäller i Konkurrensverkets verksamhet sekretess för anmälarens och uppgiftslämnarens identitet i två fall. Det ena fallet rör utredningar om misstänkta överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning i konkurrenslagen och EUF-fördraget.⁵⁵³ Det andra fallet omfattar verkets tillsyn enligt LOH.

Sekretesskyddet för anmälare och uppgiftslämnare vid utredningar om överträdelse av konkurrensförbuden är vidare än det som föreskrivs för otillbörliga handelsmetoder. Skyddet omfattar nämligen också själva innehållet i en anmälan eller en utsaga.

I båda fallen får sekretesskyddet anses syfta till att skydda mot repressalier.⁵⁵⁴ När det gäller konkurrensfallet anges i lagförarbetena att detta framför allt gäller situationen när anmälaren eller uppgiftslämnaren är en konkurrent till eller har en affärsförbindelse med den som uppgiften gäller, eftersom det finns en risk att företaget som personen representerar drabbas av ekonomiska repressalier om uppgiften röjs. Det gäller också situationen när uppgiftslämnaren är anställd och lämnar uppgifter om det egna företaget.⁵⁵⁵

Av Konkurrensverkets enkät och våra rundabordssamtal med näringslivet framgår att frågan om skydd för anmälarens identitet uppkommer dels vid klagomål till offentliga aktörer, dels vid anmälan till Konkurrensverket. Främst beskrivs att ett klagomål till den offentlige aktören riskerar att påverka det anmälade företags

⁵⁵² RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-59, Minnesanteckningar från rundabordssamtal den 28 juni 2024 med Almegas medlemmar den 26 juni 2024.

⁵⁵³ Från den 1 december 2024 gäller sekretess även för ärenden enligt DMA-förordningen, se SFS 2024:709.

⁵⁵⁴ Prop. 2001/02:167 s. 67 och skäl 28 till direktiv (EU) 2019/633.

⁵⁵⁵ Prop. 2001/02:167 s. 67.

relationer med denne genom försämrade affärsmöjligheter, men även att ett klagomål bedöms kunna påverka den offentlige aktörens myndighetsutövning vid inspektion eller tillsyn. Risken för försämrade affärsrelationer tycks också vara ett skäl mot att göra en anmälan till verket. Underlaget för den slutsatsen i Konkurrensverkets undersökning, sju fritextsvar, är tunt.

Trots det magra underlaget för att bedöma det verkliga eller upplevda behovet av sekretesskydd för anmälare till Konkurrensverket, håller vi med bakgrund i våra samtal med näringslivsföreträdare för troligt att ett skydd kan behövas för att öka genomslaget av reglerna om förbud mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. I det följande överväger vi därför hur ett sådant sekretesskydd kan utformas.

En viktig utgångspunkt för våra överväganden är att uppgifter som lämnas i en handling till Konkurrensverket är offentliga. Med de undantag som vi nyss har redovisat gäller det även identiteten på den som lämnar uppgifterna.⁵⁵⁶ En annan viktig utgångspunkt är vårt förslag att förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet alltid ska gälla, det vill säga att det inte krävs något beslut av Konkurrensverket eller domstol i det enskilda fallet. Sedan vill vi också klargöra att vårt uppdrag handlar om att skydda anmälarens identitet i ärenden hos Konkurrensverket, inte för klagomål till offentliga aktörer. Frågan om sekretesskydd för den som framställer ett klagomål till den offentlige aktören ligger alltså utanför vårt uppdrag.

För att en ny sekretessbestämmelse ska införas till skydd för uppgifter om anmälarens identitet krävs att intresset av sekretess väger tyngre än intresset av insyn. I det här fallet motiveras intresset av sekretess av att Konkurrensverket behöver få uppgifter om eventuella överträdelser för att på ett effektivt sätt kunna utöva tillsyn över offentliga aktörer som bedriver säljverksamhet på marknaden. Om det är så att verket inte kan fullgöra sina uppgifter på grund av att anmälaren står i beroendeställning till offentlige aktören är det enligt vår mening ett problem som kan äventyra regelverkets genomslag. Trots allt är det så att en sådan anmälare har goda förutsättningar att bidra till verkets utredning. Samma sak gäller när anmälaren är anställd hos den offentlige aktören och genom sin anmälan riskerar att få sin arbetssituation påverkad.⁵⁵⁷ Mot den bakgrunden

⁵⁵⁶ 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen. Naturligtvis gäller allmänna bestämmelser om planeringssekretess och sekretess för affärs- och driftsförhållanden med mera, se 17 kap. 1 § och 30 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen.

⁵⁵⁷ Jfr prop. 2001/02:167 s. 67 och prop. 2023/24:154 s. 32.

bedömer vi att den enskildes intresse av att uppgifterna skyddas och i förlängningen det offentliga intresse av regelefterlevnad, överväger intresset av insyn i Konkurrensverkets utredningsverksamhet. Att sekretessen bör omfatta anmälarens identitet innebär att även andra uppgifter än anmälarens namn och adress omfattas av sekretessskydd. I en anmälan kan det finnas andra uppgifter som på olika sätt kan identifiera anmälaren och som av det skälet bör omfattas av sekretess.

Frågan är då hur sekretessen bör begränsas. Det kan vara fråga om sekretess med någon form av skaderekvisit eller absolut sekretess. Med ett rakt skaderekvisit är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga och att sekretess gäller endast om det kan antas att en viss skada uppstår om uppgiften lämnas ut. Med omvänt skaderekvisit är förhållandena de omvända. Utgångspunkten är att uppgifterna omfattas av sekretess. Vid absolut sekretess ska de uppgifter som är föremål för sekretess hemlighållas oavsett skada. Någon skadeprövning ska således inte göras.

När det gäller identitetsskyddet vid utredningar om överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning är utgångspunkten att uppgiften är offentlig, men att sekretess gäller om det kan antas att den enskilde lider avsevärd skada om uppgiften röjs. För anmälningar som gäller otillbörliga handelsmetoder är utgångspunkten att sekretess gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att anmälaren lider skada. Det betydligt starkare sekretesskyddet för sådana anmälningar får anses bero på att det rör sig om genomförande av ett EU-direktiv.⁵⁵⁸ Vi bedömer därför att den begränsning i sekretessen som föreskrivs för Konkurrensverkets utredningar av konkurrensöverträdelser bör gälla vid anmälningar som rör otillbörlig offentlig säljverksamhet.

Det bör i sammanhanget påpekas att sekretessen endast kommer att få fullt genomslag i ärenden där något ingripande inte sker, med hänsyn till den grundläggande principen om partsinsyn. För att Konkurrensverket ska kunna utreda den anmälda överträdelsen vidare och ingripa mot det, kan ju sekretesskyddet behöva ge vika till följd av den rätt till insyn i ett mål eller ärende som tillkommer en part enligt förvaltnings- och processrättsliga regler.

⁵⁵⁸ Prop. 2020/21:134 s. 87.

En enskild, som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, kan förvägras att ta del av en handling eller annat material i målet eller ärendet endast om det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att en sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs.⁵⁵⁹ Även i övrigt kan det i praktiken vara nödvändigt att anmälaren släpper på sina sekretessanspråk för att en utredning ska kunna genomföras och ett ingripande ske. Om inte annat anges i offentlighets- och sekretesslagen kan en enskild helt eller delvis häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne.⁵⁶⁰

Sekretesstidens längd varierar beroende på vilket skyddsintresse som har föranlett sekretessen. När det gäller skyddet för enskildas personliga förhållanden gäller sekretessen i regel som längst i femtio eller sjuttio år. Handlingar som avser enskildas eller det allmännas ekonomiska förhållanden kan i allmänhet hållas hemliga i högst tjugo år. Enligt vår mening bör sekretesstidens längd när det gäller de här aktuella uppgifterna vara densamma som den som brukar gälla för enskildas ekonomiska förhållanden. Vi föreslår därför att sekretessen bör gälla i högst tjugo år.

I offentlighets- och sekretesslagen anges i vilka fall en tystnadsplikt inskränker meddelarfriheten, det vill säga rätten att lämna uppgifter i vilket ämne som helst för publicering i de medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Sekretessen för anmälningar och uppgifter som rör konkurrensöverträdelser omfattas inte av tystnadsplikt. Motsvarande bör gälla för anmälarens identitet i ärenden som gäller otillbörlig offentlig säljverksamhet.⁵⁶¹

Sammanfattningsvis föreslår vi att sekretess ska gälla hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet för uppgift som kan avslöja identiteten på den som har gjort en anmälan om en sådan säljverksamhet, om det kan antas att den enskilde lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs. För uppgift i allmän handling ska sekretessen gälla i högst tjugo år.

⁵⁵⁹ 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelsen utgör en så kallad kollisionsnorm. Normen innebär att sekretessskyddet kan få vika för en rätt till insyn i ett mål eller ärende som en part kan ha och som följer av föreskrifter i en annan författning än offentlighets- och sekretesslagen. Sådana föreskrifter finns exempelvis i 18 § förvaltningsprocesslagen och 22 § lagen om domstolsärenden.

⁵⁶⁰ 12 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen.

⁵⁶¹ Jfr prop. 2001/02:167 s. 71.

7 Utredningsskadeavgift

7.1 Utgångspunkter och avgränsningar av uppdraget

I våra direktiv anges att vi ska bedöma och föreslå hur ett effektivt tillsynssystem för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska utformas. Om vi identifierar konkurrensproblem som bedöms inte kunna åtgärdas genom sådana utredningar får vi även lämna förslag på dessa områden.¹ I detta sammanhang har vi valt att ta upp även frågan om utredningsskadeavgift inom koncentrationskontrollen. I tilläggsdirektiven anges vidare att vi ska bedöma om Konkurrensverket vid handläggningen av ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör kunna besluta om utredningsskadeavgift.²

Eftersom frågan om utredningsskadeavgift uppkommer i flera delar av vår utredning har vi valt att behandla den samlad i detta avsnitt.

7.2 Gällande ordning

Konkurrenslagens bestämmelser om utredningsskadeavgift är tillämpliga under Konkurrensverkets utredning av om ett företag har överträtt något av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning. Om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande att lämna uppgifter, handlingar eller annat, eller inte lämnat det som har begärts inom en angiven tidsfrist får Konkurrensverket besluta att företaget ska betala utredningsskadeavgift. Utredningsskadeavgift får också beslutas om företaget eller

¹ Dir. 2023:136 s. 6.

² Dir. 2024:20 s. 6.

någon som handlar på dess vägnar inte har sett till att en företrädare har inställt sig på förhör eller vidtagit vissa åtgärder under en platsundersökning, till exempel brutit en försegling.³

Bestämmelserna om utredningsskadeavgift infördes i konkurrenslagen i mars 2021 och har sin grund i ECN+-direktivet. Bestämmelserna är inte tillämpliga på verkets utredningar som rör konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och företagskoncentrationer.

Utredningsskadeavgiften syftar till att säkerställa att konkurrensmyndigheten får den information den behöver för att tillämpa de konkurrensrättsliga förbuden.⁴ Företag som utreds för en misstänkt överträdelse kan nämligen ha incitament att försvåra eller hindra myndighetens utredning.

Konkurrensverket har hittills inte meddelat några beslut om utredningsskadeavgift. Kommissionen har dock använt motsvarande möjlighet i koncentrationsförordningen och i förordning 1/2003 och beslutat om böter vid ett flertal tillfällen. Det har gällt felaktiga uppgifter i koncentrationsärenden, skadade förseglingar och försvårande av kommissionens platsundersökningar.⁵

I de andra länder som vi har beskrivit avseende konkurrensverket får konkurrensmyndigheterna besluta om utredningsskadeavgift eller motsvarande sanktioner.⁶ Både parter och andra kan bli föremål för sanktioner. Bestämmelserna är allmänt formulerade. Sanktioner får beslutas i alla de fall där myndigheten utreder ärenden med stöd av konkurrenslagstiftningen.⁷ Om denna befogenhet också ska gälla för konkurrensverket tycks inte ha diskuterats mer specifikt i de lagstiftningsärenden som har genomförts i Tyskland och Danmark. Frågan har inte heller diskuterats i Norge.

³ 5 kap. 21 § konkurrenslagen.

⁴ Se även skäl 29 i förordning 1/2003 avseende samma typ av sanktioner som får beslutas av kommissionen.

⁵ Se exempelvis ärende M.8181, Merck / Sigma-Aldrich, kommissionsbeslut den 3 maj 2021; ärende M.8228, Facebook / Whatsapp, kommissionsbeslut den 17 maj 2017; ärende M.8426, General Electric Company / LM Wind Power Holding, kommissionsbeslut den 8 april 2019; ärende COMP.39793 EPH and others, kommissionsbeslut den 28 mars 2012; ärende COMP.39796 Suez Environnement breach of seal, kommissionsbeslut den 24 maj 2011; ärende AT.40882 IFF – deletion of data, kommissionsbeslut den 24 juni 2024.

⁶ För Danmark, se § 15 f, femte stycket konkurrenanceloven med hänvisning till §§ 17 och 18 konkurrenanceloven som i sin tur hänvisar till i § 22 konkurrenanceloven; för Norge, se 29 § bokstav c konkurrenseleken; för Tyskland, se §§ 59 GWB och § 81(2) punkt 6 och 7 GWB; för Island, se artikel 37 bokstav i samkeppnislög som hänvisar till artikel 19 samkeppnislög; för Förenade kungariket, se Enterprise Act 2002, section 174 och section 174A.

⁷ Se exempelvis § 81(2) punkt 6 GWB som avser alla som inte, inte fullständigt eller inte i rätt tid besvarar ett informationsåläggande från konkurrensmyndigheten.

7.3 Reglerna om utredningsskadeavgift utökas

Förslag: Konkurrensverket ska få besluta att ett företag ska betala utredningsskadeavgift, om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning om konkurrensfrämjande åtgärder eller undersökning av en företagskoncentration, har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett informationsåläggande eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom angiven tidsfrist.

Bedömning: Bestämmelser om utredningsskadeavgift bör inte införas vid utredningar som gäller offentlig säljverksamhet.

Skälen för vårt förslag och vår bedömning

Utredningsskadeavgift vid utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

En utredning om konkurrensfrämjande åtgärder utförs under en bestämd tidsfrist som räknas från det att Konkurrensverket har offentliggjort sin avsikt att vidta åtgärder. Att verket under den tiden får korrekta och fullständiga uppgifter inom rätt tid är dock av stor vikt för att säkerställa att eventuella beslut som verket fattar vilar på stabil grund. Oriktiga uppgifter skapar merarbete och slöseri med verkets och eventuellt domstolens resurser i det fall beslut överklagas.

Intresset av Konkurrensverkets informationsinhämtning sker så effektivt som möjligt kan äventyras av företag som eventuellt kan bli föremål för åläggande om konkurrensfrämjande åtgärder. Företagen kan ha incitament att försvåra eller hindra verkets utredning, särskilt med beaktande av att utredningen ska genomföras inom en begränsad tid. Därtill kommer att åtgärderna kan resultera i att berörda företag behöver göra förändringar i sina respektive verksamheter. Detta talar för att en sanktion som utredningsskadeavgift är ett effektivt sätt att motivera företag att lämna de uppgifter som Konkurrensverket begär.

Utredningsskadeavgift vid handläggning av ärenden om offentlig säljverksamhet

Enligt våra direktiv ska vi bedöma om Konkurrentverket vid handläggningen av ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör kunna besluta om utredningsskadeavgift. I likhet med vad vi anförut om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder skulle det främst vara fråga om en sanktion som kan användas för att säkerställa att verket får korrekta svar på sina frågor. En skillnad som bör beaktas är dock att det inte gäller några tidsfrister för handläggningen av ett ärende om offentlig säljverksamhet. Det finns således ingen risk att verket hamnar i tidsnöd som motiverar en sanktionsavgift av preventiva skäl. Verket har också möjlighet att förena informationsålägganden med vite.⁸ Hotet om vitessanktion bör därmed utgöra ett tillräckligt incitament för att lämna korrekta svar på verkets frågor. Mot den bakgrunden bedömer vi att utredningsskadeavgift inte bör införas vid handläggning av ärenden om offentlig säljverksamhet.

Utredningsskadeavgift vid handläggning av ärenden om företagskoncentrationer

Det kan finnas behov av en utredningsskadeavgift vid handläggning av ärenden om företagskoncentrationer. Koncentrationsärenden handläggs inom snäva tidsramar. Konkurrentverket ska i en första fas om 25, i vissa fall 35, arbetsdagar avgöra om den anmälda koncentrationen ska lämnas utan åtgärd eller om verket ska inleda en särskild undersökning.⁹ Om verket inleder en särskild undersökning ska ett beslut om koncentrationen meddelas inom tre månader.¹⁰

Konkurrentverkets möjligheter att få ett vederhäftigt underlag för sin undersökning av en anmäld koncentration påverkas av de uppgifter som lämnas i anmälan av koncentrationen. Uppgifterna i anmälan lämnas på heder och samvete och därmed under straffrättsligt ansvar.¹¹ Som utgångspunkt bör det därför kunna antas

⁸ 6 kap. 1 § första stycket 6 konkurrenslagen.

⁹ 4 kap. 11 § konkurrenslagen.

¹⁰ 4 kap. 13 § konkurrenslagen.

¹¹ 2 kap. 3 § Konkurrentverkets föreskrifter och allmänna råd om anmälan om företagskoncentration enligt konkurrenslagen (2008:579). För straffrättsligt ansvar, se 15 kap. 10 § brottsbalken.

att uppgifterna är korrekta när tidsfristerna för verkets undersökning börjar löpa.

Under Konkurrensverkets undersökning av en anmäld koncentration inhämtar verket uppgifter från parter och andra medverkande med flera. Verkets möjligheter att slutföra undersökningen inom föreskrivna tidsfrister påverkas av den information som inhämtas. Oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som lämnas som svar på ett åläggande eller begärda uppgifter, handlingar eller annat som inte lämnas inom utsatt tid leder till tidsförluster när verket måste komplettera sin utredning med nya ålägganden och eventuellt förnya sin analys av underlaget inför beslut. Det medel som verket i dag har till sitt förfogande för att säkerställa att uppgifterna är korrekta är att förena ett åläggande vid vite. Ett utdömande att vitet kräver en ansökan till PMD.¹² Om det i slutet av en undersökning upptäcks brister som har koppling till ett åläggande, kan det vara för sent att vidta ytterligare utredningsåtgärder. Det kan inte uteslutas att den anmälda koncentrationen av tidsskäl då lämnas utan åtgärd eller att ett beslut om förbud eller åläggande bygger på felaktiga sakförhållanden.

För Konkurrensverkets del finns det i dag vissa möjligheter att läka de tidsförluster som felaktiga uppgifter kan medföra. En möjlighet är att ”stoppa klockan”. Om en part i koncentrationen inte har följt ett åläggande att lämna uppgifter får verket besluta att tidsfristen ska stoppas tillfälligt. Fristen börjar att löpa på nytt igen när åläggandet har följts. Ett beslut att stoppa klockan får inte överklagas särskilt, utan först i samband med ett överklagat beslut om förbud eller åläggande avseende koncentrationen.¹³

Det finns också möjligheter att förlänga tremånadersfristen för verkets särskilda undersökning. Förlängningen förutsätter samtycke från parterna i koncentrationen och i vissa fall från anmälare eller förvärvare. Förlängning kan också ske utan samtycke om det finns synnerliga skäl. Så kan exempelvis vara fallet om parterna väldigt sent under undersökningen lämnar nya uppgifter som verket inte hinner analysera innan tidsfristen för att fatta beslut går ut.¹⁴ Enligt vår uppfattning bör felaktiga uppgifter som lämnas som svar på ett åläggande utgöra synnerliga skäl för förlängning.

¹² 6 kap. 1 § och 8 kap. 1 § konkurrenslagen.

¹³ 4 kap. 17 § konkurrenslagen.

¹⁴ 4 kap. 14 § konkurrenslagen. Se Carlsson & Bergman (2024), Konkurrenslagen: En kommentar, JUNO Version 3, kommentaren till 4 kap. 14 §.

I sammanhanget finns det anledning att uppmärksamma att ett förlängningsbeslut får överklagas till PMD och att tiden för överklagande enligt huvudregeln i förvaltningslagen är tre veckor från den dag då den som överklagar beslutet fick del av det genom myndigheten.¹⁵ Det framgår inte av konkurrenslagen att förlängningsbeslutet gäller omedelbart, vilket torde betyda att förvaltningslagens allmänna bestämmelser om verkställighet gäller. Mot den bakgrunden kan det ifrågasättas om det över huvud taget finns någon mening med ett ensidigt förlängningsbeslut vid synnerliga skäl eftersom tidsfristen fortsätter att löpa när domstolen prövar det överklagade beslutet.

De särskilda bestämmelserna om rättskraft i konkurrenslagen är den sista möjlighet som står Konkurrensverket till buds vid oriktiga uppgifter. Normalt sett har ett beslut att lämna en koncentration utan åtgärd negativ rättskraft, det vill säga att koncentrationen inte får prövas på nytt. Detsamma gäller om domstolen efter överklagande har upphävt ett beslut om förbud eller åläggande. I lagen finns två undantag från denna princip.

Det första undantaget innebär att verket får besluta att genomföra en särskild undersökning om ett beslut att lämna en koncentration utan åtgärd har grundats på en oriktig uppgift som har lämnats av en part eller någon annan medverkande i koncentrationen.¹⁶ Det andra undantaget är tillämpligt om domstol efter överklagande har upphävt ett beslut om förbud eller åläggande avseende en koncentration. Undantaget innebär att frågan om förbud eller åläggande får prövas på nytt om en part eller annan medverkande har lämnat oriktiga uppgifter om sakförhållanden av väsentlig betydelse för domstolens beslut. Med andra ord kan en oriktig uppgift som lämnats av en part eller annan medverkande under verkets undersökning och även i domstol leda till att koncentrationen prövas på nytt. I det första fallet genom att verket inleder en särskild undersökning, i det andra genom att verket ansöker om förnyad prövning hos PMD. Däremot är utrymmet för omprövning obefintligt om den oriktiga uppgiften har lämnats av någon annan än en part eller annan medverkande.

Sammantaget finns det möjligheter för Konkurrensverket att genomföra en koncentrationsprövning med ett korrekt underlag

¹⁵ 7 kap. 1 § första stycket 7 konkurrenslagen och 44 § förvaltningslagen.

¹⁶ 4 kap. 19 § konkurrenslagen.

inom de tidsfrister som föreskrivs i konkurrenslagen, trots att en part eller någon annan medverkande som svar på ett åläggande har lämnat oriktiga, vilseledande eller ofullständiga uppgifter eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom föreskriven tid. Behovet av en utredningsskadeavgift ter sig mot den bakgrunden, å ena sidan, inte så stort. Å andra sidan vill vi framhålla intresset av en effektiv handläggningsordning, särskild med hänsyn till de ovan anförda begränsningar i dagens ordning. Att tidsfristen kan förlängas, att verket kan inleda en ny särskild undersökning eller ansöka om förnyad prövning anser vi är ett slöseri med verkets och domstolarnas resurser. Därtill leder det till en osäkerhet för parter, andra medverkande och näringslivet i övrigt. Nu nämnda skäl talar för att införa en ordning med utredningsskadeavgift även för företagskoncentrationer.

Utformningen av reglerna

Frågan är då hur reglerna om utredningsskadeavgift vid konkurrensfrämjande utredningar och företagskoncentrationer bör utformas. Avgift bör i första hand aktualiseras om ett företag som svar på ett informationsåläggande har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter eller inte lämnat begärda uppgifter eller handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist.¹⁷

Avseende kretsen företag som kan träffas av en utredningsskadeavgift ligger det nära till hands att låta avgiften träffa samma företag som vid utredningar av överträdelse av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Samtidigt behöver vi ta hänsyn till de särdrag som gäller för de nu aktuella utredningarna.

I utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder står det inte klart vilka företag som kan bli föremål för åtgärder när utredningen påbörjas. Därför bör samtliga företag som verket riktar ett informationsåläggande till omfattas av möjligheten att besluta om en utredningsskadeavgift. Med företag avses också en sammanslutning av företag.¹⁸

¹⁷ 5 kap. 1 § konkurrenslagen.

¹⁸ Se 1 kap. 5 § andra stycket konkurrenslagen.

Prövningar av företagskoncentrationer sker, som redan nämnts, med snäva tidsfrister. Företag som åläggs att inkomma med information kan vara involverade i koncentrationen, konkurrenter eller andra marknadsaktörer. Incitamenten att inkomma med felaktiga uppgifter lär skifta mellan dessa företag. Det kan därför inte på förhand klarläggas hur kretsen företag som kan bli föremål för utredningsskadeavgift bör avgränsas. Alla företag som ett informationsåläggande riktas till bör därför kunna bli föremål för utredningsskadeavgift.

En förutsättning för avgift enligt gällande ordning är att överträdelsen sker uppsåtligen eller av oaktsamhet. Samma ansvarsförutsättning bör gälla när utredningsskadeavgift aktualiseras vid utredningar om konkurrensfrämjande utredningar och undersökningar av företagskoncentrationer.¹⁹

Övriga överträdelser som kan leda till utredningsskadeavgift vid utredning av de konkurrensrättsliga förbuden gäller dels förhör, dels olika frågor som har samband med platsundersökningar. Vi bedömer att utredningsskadeavgift för underlåtelser att se till att en företrädare inställer sig till förhör inte behövs i ärenden som gäller utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder och företagskoncentrationer. Ett vitesåläggande som riktas till den som ska höras får anses vara ett mer effektivt verktyg för att se till att företrädaren inställer sig hos Konkurrensverket för förhör. Vad beträffar utredningsskadeavgift i frågor som gäller platsundersökningar konstaterar vi att befogenheter av det slaget inte kan användas inom ramen för verkets koncentrationskontroll. Vi föreslår inte heller att platsundersökningar ska kunna användas vid utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. I övrigt bör, vad regleringen beträffar, samma regler för beslut om utredningsskadeavgift tillämpas som vid utredning av överträdelser av förbuden. Exempelvis gäller detta avgiftens storlek, preskription med mera.²⁰

¹⁹ Se prop. 2020/21:51 s. 125 f.

²⁰ Se 5 kap. 21–24 §§ konkurrenslagen.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag: Lagändringarna, ändringen i förordningen med instruktion för Konkurrensverket, den nya lagen om offentlig säljverksamhet och den nya förordningen om offentlig säljverksamhet ska träda i kraft den 1 augusti 2026.

Bestämmelserna om utvärdering och särredovisning i lagen om offentlig säljverksamhet ska dock träda i kraft den 1 januari 2027.

I mål där talan om förbud mot konkurrensbegränsade offentlig säljverksamhet har väckts före ikraftträdandet ska äldre bestämmelser tillämpas. Äldre bestämmelser ska gälla för domar och beslut om förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som har meddelats före ikraftträdandet.

Ingripande med marknadsstörningsavgift enligt lagen om offentlig säljverksamhet ska endast få ske för överträdelser som ägt rum efter den 1 augusti 2026.

Bedömning: Det saknas skäl att reglera när utvärderingen enligt lagen om offentlig säljverksamhet ska genomföras för första gången.

Skälen för våra förslag och vår bedömning: De nya reglerna i konkurrenslagen om åtgärder för att främja en effektiv konkurrens, information om företagskoncentrationer och utredningsskadeavgift bör träda i kraft den 1 augusti 2026. Detsamma gäller den nya lagen om offentlig säljverksamhet och de ändringar i konkurrenslagen som föranleds av den nya lagen. Även ändringarna i offentlighets- och sekretesslagen bör träda i kraft vid samma tidpunkt.

Vi föreslår däremot att bestämmelserna om utvärdering och särredovisning i lagen om offentlig säljverksamhet bör träda i kraft

först den 1 januari 2027. Skälen för det är att ett något senare ikraftträdandedatum ger offentliga aktörer viss tid att förbereda sig på de nya reglerna. Dessutom innebär det en bättre anpassning till mandatperiodernas förläggning. För särredovisningen medför ett ikraftträdande i början av kalenderåret också en bättre anpassning till redovisningsperioderna för de som träffas av skyldigheten.

I fråga om övergångsbestämmelser föreslår vi att konkurrens-lagen i dess äldre lydelse bör tillämpas på mål som har väckts före ikraftträdandet. Det betyder att målen ska fortsätta att handläggas och avgöras med tillämpning av konkurrenslagen. Äldre bestämmelser bör också gälla för domar och beslut om förbud mot offentlig säljverksamhet som har meddelats före ikraftträdandet.

Marknadsstörningsavgift enligt lagen om offentlig säljverksamhet får inte ske för överträdelser som skett innan lagens ikraftträdande utan endast för överträdelser som ägt rum efter den 1 augusti 2026.

Utvärdering av säljverksamheten enligt lagen om offentlig säljverksamhet bör genomföras för första gången inom fyra år från lagens ikraftträdande. Det saknas skäl att närmare reglera när i tiden detta ska ske. Tidpunkten bör den offentlige aktören få anpassa närmare med hänsyn till mandatperioders förläggning och liknande omständigheter. Därtill ligger det i den offentlige aktörens intresse att själv inventera sina verksamheter för att undvika att de träffas av lagens förbud.

9 Konsekvensbeskrivning

9.1 Allmänt om konsekvensbeskrivningen

Bestämmelser om konsekvensberäkningar och andra konsekvensbeskrivningar finns i kommittéförordningen (1998:1474) och i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning (konsekvensutredningsförordningen). Av kommittéförordningen framgår att om ett betänkande innehåller förslag till nya eller ändrade regler, ska förslagens kostnadsmässiga och andra konsekvenser anges i betänkandet.¹ Konsekvenserna ska anges på ett sätt som motsvarar de krav på innehållet i konsekvensutredningar som finns i konsekvensutredningsförordningen. Utredningen ska innehålla följande:

1. en beskrivning av problemet och vad man vill uppnå,
2. en beskrivning av vilka alternativa lösningar som finns för det man vill uppnå och vilka effekterna blir om någon reglering inte kommer till stånd,
3. uppgifter om vilka som berörs av regleringen,
4. uppgifter om de bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på,
5. uppgifter om vilka kostnadsmässiga och andra konsekvenser regleringen medför och en jämförelse av konsekvenserna för de övervägda regeringsalternativen,
6. en bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen, och

¹ 15 a § kommittéförordningen.

7. en bedömning av om särskilda hänsyn behöver tas när det gäller tidpunkten för ikraftträdande och om det finns behov av speciella informationsinsatser.²

Om regleringen kan få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt ska konsekvensutredningen, därutöver och i den omfattning som är möjlig, innehålla en beskrivning av följande:

1. antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen,
2. vilken tidsåtgång regleringen kan föra med sig för företagen och vad regleringen innebär för företagens administrativa kostnader,
3. vilka andra kostnader den föreslagna regleringen medför för företagen och vilka förändringar i verksamheten som företagen kan behöva vidta till följd av den föreslagna regleringen,
4. i vilken utsträckning regleringen kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen,
5. hur regleringen i andra avseenden kan komma att påverka företagen, och
6. om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid regelns utformning.³

Bestämmelserna i konsekvensutredningsförordningen riktar sig främst till förvaltningsmyndigheter som beslutar om föreskrifter och allmänna råd. Alla krav som anges är viktiga att belysa i utredningen, men några krav är av mindre intresse för vår beskrivning av konsekvenserna av våra förslag. Till dessa hör att vår problembeskrivning styrs av kommittédirektiven och att uppgifter om vilka bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på inte gör sig gällande på samma sätt som för en förvaltningsmyndighet.

Det kan nämnas att regeringen har beslutat om en ny förordning om konsekvensutredningar.⁴ Förordningen gäller dock inte för vårt utredningsuppdrag, då vår särskilda utredare tillkallades före ikraftträdandet för förordningen den 6 maj 2024.

² 6 § konsekvensutredningsförordningen.

³ 7 § konsekvensutredningsförordningen.

⁴ Förordning om konsekvensutredningar (2024:183).

9.2 Sammanfattning av våra förslag

Våra förslag kan i sak delas i fyra delar som redovisas separat nedan. Dessa är utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder (kapitel 4) informationsplikt för företagskoncentrationer (kapitel 5), offentlig säljverksamhet (kapitel 6) och utredningsskadeavgift (kapitel 7).

9.2.1 Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Vi föreslår ändringar i konkurrenslagen som sammanfattningsvis innebär följande.

- Konkurrensverket får besluta om nödvändiga beteendemässiga eller strukturella åtgärder för att undanröja hinder för en effektiv konkurrens. Konkurrensverkets beslut får förenas med vite.
- Konkurrensverket ska genomföra ett offentligt samråd av utkast till beslut om konkurrensfrämjande åtgärder.
- Konkurrensverkets beslut om åtgärder får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

9.2.2 Informationsplikt för företagskoncentrationer

Vi föreslår ändringar i konkurrenslagen som sammanfattningsvis innebär följande.

- Konkurrensverket får ålägga ett företag att lämna information om planerade företagskoncentrationer om det behövs för att kunna meddela ett anmälningsskadeanmälan. Ett sådant anmälan får beslutas för som mest två år i taget.
- Konkurrensverkets beslut får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.
- Sekretess gäller för uppgifter som lämnas till Konkurrensverket vid informationsplikt.

9.2.3 Offentlig säljverksamhet

Vi föreslår att en ny lag införs, lagen om offentlig säljverksamhet. Den omfattar säljverksamhet som bedrivs av staten, kommuner och regioner. Även offentliga företag omfattas, om staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande över detta. Lagen ersätter de bestämmelser som finns i konkurrens-lagen om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Dessa bestämmelser upphävs. I övrigt innebär våra förslag sammanfattningsvis följande.

- Konkurrensverket utövar tillsyn över lagen.
- I lagen föreskrivs att det är förbjudet för en offentlig aktör att bedriva en säljverksamhet eller att i en sådan verksamhet tillämpa ett förfarande som på ett otillbörligt sätt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden. Förbudet i första stycket gäller inte en säljverksamhet eller ett förfarande som är försvarbart från allmän synpunkt. Säljverksamhet som är förenlig med lag är alltid försvarbar från allmän synpunkt.
- Offentliga aktörer ska vart fjärde år utvärdera sin säljverksamhet i förhållande till förbudet i lagen.
- Stat, kommuner eller regioner som bedriver säljverksamhet ska upprätta en särskild redovisning över verksamheten, om inte annat följer av lag eller annan författning.
- Konkurrensverket får
 - förelägga en offentlig aktör, ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat.
 - hålla förhör med den som kan förväntas kunna lämna upplysningar i saken.
 - förelägga ett offentligt företag att lämna de uppgifter som en särskild redovisning ska innehålla.

Detta gäller med undantag för handlingar som kan förväntas innehålla sådana uppgifter som omfattas av advokatsekretess.

- Konkurrensverket får förelägga en offentlig aktör att upphöra med en överträdelse av förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Föreläggandet får innefatta nödvändiga beteendemässiga eller strukturella åtgärder. Verket får också godta åtaganden från offentliga aktörer och fatta beslut om att göra dem bindande. Konkurrensverkets beslut får förenas med vite.
- En möjlighet för Konkurrensverket att förelägga om konkurrensskadeavgift som maximalt får uppgå till 20 miljoner kronor för överträdelser av förbudet införs.
- Konkurrensverkets beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.
- Sekretess gäller för uppgift hos Konkurrensverket som kan avslöja identiteten av den som har gjort en anmälan i ärenden som rör en överträdelse av förbudet i lagen.
- Konkurrensverket föreslås även få föreskriftsrätt gällande utvärderingsplikten och den särskilda redovisningen.

9.2.4 Utredningsskadeavgift

Vi föreslår ändringar i konkurrenslagen som innebär att ett företag eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett informationsåläggande eller inte lämnat begärda handlingar, uppgifter eller annat inom angiven tidsfrist får Konkurrensverket besluta om utredningsskadeavgift i utredningar som avser

- åtgärder för att främja utvecklingen av en effektiv konkurrens, och
- företagskoncentrationer.

9.3 Problembeskrivning och förändringen som ska uppnås

Problembeskrivningen och förändringen som ska uppnås beskrivs för varje del av betänkandet i respektive behovsanalys. Beskrivningen styrs dessutom av våra direktiv. Nedan sammanfattar vi problembe-

skrivningen och de förändringar som ska uppnås. För en mer utförlig redogörelse hänvisar vi till relevanta delar i kapitel 4–7.

9.3.1 Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Av våra direktiv framgår att den nuvarande konkurrenslagstiftningen kan behöva kompletteras för att kunna åtgärda problem som omfattar marknader som helhet och inte bara i förhållande till enskilda förfaranden från företagets sida.⁵ De nuvarande materiella bestämmelserna är förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete och förbudet mot missbruk av en dominerande ställning. Lagen innehåller också bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet och en möjlighet att förbjuda vissa företagskoncentrationer. Alla dessa bestämmelser är dock inriktade på förfaranden från enskilda företag. Enligt Konkurrensverket kan det under vissa förhållanden finnas skäl att vidta åtgärder mot konkurrensproblem som rör en hel marknad, exempelvis på marknader som karaktäriseras av hög koncentration, låg pristransparens eller låg kundrörlighet.⁶

I flera andra länder finns det i dag möjlighet för konkurrensmyndigheten att vidta konkurrensfrämjande åtgärder på marknader där det av någon anledning finns konkurrensproblem, men där dessa problem inte i första hand är hänförliga till förbjudna förfaranden från enskilda företag (så kallade konkurrensverktyg). Vi har beskrivit de konkurrensverktyg som finns i andra länder i kapitel 4.⁷

I behovsanalysen i kapitel 4 har vi gått igenom olika exempel på förhållanden som på olika marknader kan leda till att marknadskrafterna, och därmed konkurrensen, inte fungerar fullt ut. Dessa förhållanden är

- nätverkseffekter och tippning,
- byteskostnader,
- oligopol och tyst samarbete,
- nätverk av vertikala avtal och branschpraxis,

⁵ Dir. 2023:136 s. 5.

⁶ Se vidare avsnitt 4.1.

⁷ Se avsnitt 4.3.

- asymmetrisk information, och
- regleringsluckor eller ineffektivitet.

Under var och en av dessa förhållanden går vi också igenom praktiska exempel där förhållandena har aktualiserats och som ger en bild av om och hur de befintliga konkurrensregler eller andra befintliga regler har eller skulle ha kunnat lösa konkurrensproblemen i de aktuella fallen. Vi konstaterar att det kan finnas konkurrensproblem som inte kan åtgärdas med de befintliga konkurrensreglerna på ett effektivt sätt.⁸

Av våra direktiv framgår att vi ska analysera behovet av ett konkurrensverktyg. Oavsett behovet ska vi lämna förslag till ett sådant verktyg.⁹ Den förändring som förespråkas i våra direktiv är alltså att göra det möjligt för Konkurrensverket att åtgärda sådana konkurrensproblem som i dag inte effektivt kan åtgärdas med stöd av konkurrensreglerna. Den lösning på problemet som anges i direktiven är att införa ett konkurrensverktyg, som vi valt att benämna en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder.

9.3.2 Informationsplikt för företagskoncentrationer

Av våra direktiv framgår att det är möjligt för Konkurrensverket att begära att en företagskoncentration ska anmälas till Konkurrensverket för prövning. Det kräver dock att verket får information om koncentrationen.

I nuläget finns det ingen plikt att informera Konkurrensverket om koncentrationer som inte är anmälningspliktiga enligt konkurrenslagen.¹⁰ Vi konstaterar att det inte heller finns heltäckande och relevant information att tillgå för att Konkurrensverket själv ska kunna få tag på information om företagskoncentrationer som kan vara problematiska från konkurrenssynpunkt. Det problem som ska lösas är att koncentrationer som skulle kunna vara konkurrensskadliga inte kommer till verkets kännedom och därmed inte heller blir föremål för prövning.¹¹

⁸ Se avsnitt 4.4.3.

⁹ Dir. 2023:136 s. 5–6.

¹⁰ Dir. 2023:136 s. 6–7.

¹¹ Se avsnitt 6.2.

Enligt direktiven ska vi bedöma om det finns behov av en informationsplikt för koncentrationer som inte omfattas av anmälningssplikt enligt konkurrenslagen. Oavsett behovet ska vi föreslå en utformning för informationsplikten. Den eftersträlvade förändringen är alltså att koncentrationer som inte är anmälningsspliktiga ska komma till verkets kännedom genom en informationsplikt.¹²

9.3.3 Offentlig säljverksamhet

Vårt uppdrag är att göra en översyn av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet med syfte att skapa ökade möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet.

Reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har funnits sedan den 1 januari 2010. De infördes till följd av de konkurrenssnedvridningar som kan uppstå när offentliga aktörer bedriver säljverksamhet i konkurrens med privata aktörer.¹³

Av våra tilläggsdirektiv framgår att vi ska analysera hur genomslaget för reglerna om offentlig säljverksamhet kan öka. Trots att offentliga aktörer kan agera på sätt som innebär konkurrensbegränsningar för företag på lokala marknader är förutsättningarna för att meddela förbud enligt reglerna i många fall inte uppfyllda eftersom den offentliga aktörens marknadsandel har bedömts vara för liten för att konkurrensen på den relevanta marknaden ska anses vara påverkad. Avgörande för bedömningen är hur stor den relevanta marknaden ska anses vara. Rapporter från företagorganisationer visar att särskilt kommunal säljverksamhet är ett problem. Offentliga aktörers agerande ger också upphov till osäkerhet på marknaden. Analysen ska innefatta hur reglerna kan utformas på ett mer ändamålsenligt sätt för att motverka konkurrensbegränsande beteenden av offentliga aktörer på marknaden. Vidare ska vi analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer samt ta ställning till om en utökad skyldighet för offentliga aktörer att särredovisa sin säljverksamhet bör införas. Därutöver ska vi bedöma om Konkurrensverket bör få utökade befogenheter på området i form av beslutanderätt, rätt att göra åtaganden bindande samt rätt att fatta beslut om konkurrens- och utredningsskadeavgift. Vi ska

¹² Dir. 2023:136 s. 8.

¹³ Prop. 2008/09:231 s. 35.

även ta ställning till om identiteten på den som lämnar uppgifter till Konkurrensverket i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör kunna skyddas genom sekretess. Vi ska lämna nödvändiga författningsförslag.¹⁴

I vår analys av hur reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har tillämpats har vi dels gått igenom domstolspraxis och Konkurrensverkets beslutspraxis, dels inhämtat synpunkter från berörda aktörer.¹⁵ Informationsinhämtningen har bekräftat bilden som ges i direktiven av reglernas begränsade genomslag, särskilt på lokala marknader.¹⁶

Problemet som våra förslag ska åtgärda är att offentlig säljverksamhet som bedrivs på ett otillbörligt sätt riskerar att snedvrida konkurrensen. En väl fungerande och effektiv konkurrens möjliggör för företag att konkurrera på lika villkor samtidigt som de får incitament att erbjuda konsumenterna bästa möjliga produkter till bästa möjliga pris. Det driver i sin tur på innovation och ekonomisk tillväxt vilket ökar förutsättningarna för att kunna upprätthålla den ekonomiska välfärden.¹⁷

Orsaken till risken för konkurrenssnedvridningar som ett resultat av offentlig säljverksamhet är de skilda villkor som offentliga respektive privata aktörer verkar under. Offentliga aktörers fördelar är bland annat att de drivs utan vinstkrav och med förmånliga finansieringsvillkor. De kan också dra nytta av sin myndighetsutövning i sin säljverksamhet.¹⁸ Privata aktörer saknar dessa fördelar. Näringslivet delar Konkurrensverkets bild av att de befogenheter som verket har i dagsläget inte är tillräckliga för att åtgärda problemen.

Omfattningen av problemet är svår att mäta. Det är svårt att dra slutsatser utifrån inflödet av tips till Konkurrensverket med anledning av att de bytt registrerings- och mätmetoder under den tid som reglerna har funnits. Klart är dock att Konkurrensverket mottog cirka 260 indikationer i form av tips och klagomål under 2023. Av dessa var det cirka 25 som diariefördes som ärenden samma år.¹⁹ Representanter från näringslivet har uttryckt att man inte tycker att det är lönt att anmäla upplevda problem till verket, varför det

¹⁴ Dir. 2024:20 s. 1.

¹⁵ Se avsnitt 6.3 och 6.4.

¹⁶ Se avsnitt 6.5.

¹⁷ Dir. 2024:20 s. 2.

¹⁸ Se avsnitt 6.5.

¹⁹ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-57, e-post från Konkurrensverket den 27 juni 2024.

kan finnas ett visst mörkertal utöver tips och klagomål som verket fått in.²⁰ Till det kommer att Konkurrensverket upplever att reglerna inte har varit tillräckligt ändamålsenliga för att kunna åtgärda problem med offentlig säljverksamhet vilket innebär att även de problem som har utretts i vissa fall inte har kunnat åtgärdas.²¹

Vi har konstaterat att det finns ett behov av att omarbета och skärpa reglerna för att öka deras ändamålsenlighet och genomslag. Den eftersträlvade förändringen är att reglerna om offentlig säljverksamhet ska få en större preventiv effekt och kunna användas för att effektivt ingripa mot de problem som kan uppstå med anledning av offentlig säljverksamhet.

9.3.4 Utredningsskadeavgift

Enligt våra direktiv ska vi dels bedöma och föreslå hur ett effektivt tillsynssystem för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör utformas,²² dels bedöma om det ska införas en möjlighet att besluta om utredningsskadeavgift i ärenden som rör konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.²³

Utredningsskadeavgift är en sanktionsavgift som Konkurrensverket i vissa ärenden får ålägga ett företag eller någon som handlar på dess vägnar som uppsåtligt eller av oaktsamhet har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande att lämna uppgifter, handlingar eller annat, eller inte lämnat det som har begärts inom en angiven tid. Vi behandlar frågan i ett eget kapitel eftersom den berör flera av de områden som omfattas av betänkandet, se kapitel 7.

Det är av stor vikt att Konkurrensverket får korrekta och fullständiga uppgifter inom rätt tid för att säkerställa att eventuella beslut som verket tar grundas på korrekta uppgifter. Om oriktiga uppgifter lämnas i en utredning riskerar det skapa merarbete och slöseri med verkets och eventuellt domstolarnas resurser i det fall beslut överklagas och visar sig ha grundats på oriktiga uppgifter.

²⁰ Konkurrensverket (2020). *Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet – kommuners säljverksamhet i fokus*. Rapport 2020:2, s. 36.

²¹ Konkurrensverket (2023). *Hemställan om skärpt reglering av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet*. KKV dnr 744/2023, s. 3 f.

²² Dir. 2023:136 s. 6.

²³ Dir. 2024:20 s. 6.

De företag som kan bli föremål för Konkurrensverkets utredningar kan ha incitament att försvåra eller hindra verkets utredning, särskilt om utredningen ska genomföras inom en begränsad tid och leda till förbud eller konkurrensskadeavgift. Därtill kommer att åtgärderna kan resultera i att berörda företag behöver göra förändringar i sina respektive verksamheter.²⁴

Problemet är alltså att företag kan ha incitament att försvåra eller hindra Konkurrensverkets utredningar. Den eftersträlvade förändringen är att bedöma om en möjlighet att besluta om utredningsskadeavgift ska införas för att minska problematiken och effektivisera verkets handläggning.

9.4 Alternativa lösningar

9.4.1 Nollalternativ

Utredning om konkurrensfrämjande åtgärder

I problembeskrivningen ovan och i behovsanalysen i kapitel 4 framgår att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska kunna användas för att åtgärda konkurrensproblem som omfattar hela marknader. I behovsanalysen framgår bland annat vilka typer av förhållanden som kan leda till konkurrensproblem och som i dagens läge inte effektivt kan åtgärdas genom tillämpning av konkurrensregelverket eller annan lagstiftning.²⁵

Nollalternativet i detta sammanhang är en fortsatt tillämpning av det befintliga konkurrensregelverket och annan lagstiftning, med följd att vissa konkurrensproblem får bestå. Det innebär att marknader där det finns hinder för en effektiv konkurrens inte fungerar väl. Ineffektiv konkurrens leder i sin tur exempelvis till högre priser och sämre urval för konsumenter. För företagen kan effekterna variera. Vissa företag kan tjäna på ineffektiv konkurrens, exempelvis genom högre marginaler. Andra, typiskt sett mindre företag, kan drabbas av ineffektiv konkurrens, exempelvis genom försämrade möjligheter till tillväxt. I förlängningen kan ineffektiv konkurrens på en marknad också leda till sämre konkurrenskraft och produkti-

²⁴ Se avsnitt 7.3.

²⁵ Se avsnitt 4.4.

vitet hos företagen då de inte tvingas till förbättringar som att ut-sättas för konkurrens kan framdriva.²⁶

De faktiska effekterna av nollalternativet beror på vilka konkurrensproblem som tillåts bestå eller uppstå i framtiden. Att uppskatta dessa effekter för hela näringslivet är mycket komplext. I kapitel 4 har vi beskrivit forskning avseende hur väl konkurrensen fungerar i Sverige och i en mer internationell kontext. Det framgår av beskrivningen att det finns svårigheter med forskningen inom fältet, bland annat på grund av svårigheter med underliggande data och svårigheter av tolkningen av forskningsresultaten. Givet hur svårt det är att bedöma hur väl konkurrensen fungerar inom näringslivet är det ännu svårare att bedöma och beräkna vilka konkreta kostnader som följer av ineffektiv konkurrens som inte åtgärdas i nollalternativet. Det står dock klart att det nuvarande konkurrensrättsliga regelverket medför en risk att vissa konkurrensproblem inte blir åtgärdade.

Samtidigt innebär nollalternativet att de regulatoriska kostnader som en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder medför inte uppstår. Dessa kostnader består bland annat i ökade utgifter för Konkurrensverket och patent- och marknadsdomstolarna. Kostnader skulle heller inte uppstå för de utredda företagen, exempelvis administrativa kostnader för att besvara Konkurrensverkets frågor, kostnader för juridisk och ekonomisk rådgivning, kostnader för att genomföra konkurrensfrämjande åtgärder som Konkurrensverket beslutat om med mera. Dessa kostnader beskrivs närmare nedan.

Informationsplikt för företagskoncentrationer

Som vi har beskrivit i kapitel 5 innebär nollalternativet att vissa företagskoncentrationer som kan vara problematiska från konkurrenssynpunkt inte kommer till Konkurrensverkets kännedom och prövning. Dessa koncentrationer kan därmed komma att genomföras, vilket i sin tur kan leda till sämre konkurrens och därmed till kostnader för konsumenterna, exempelvis i form av högre priser och sämre valmöjligheter.

Kostnaderna för nollalternativet i detta fall utgörs av kostnaderna för försämrad konkurrens i de fall då en företagskoncentration som borde ha förbjudits eller belagts med ett åläggande. De

²⁶ Se exempelvis beskrivning i SOU 2024:29 s. 115–116.

konkreta kostnaderna för nollalternativet är svåra att beräkna eftersom koncentrationerna som skulle ha omfattats inte är kända, ens i efterhand. Även om det vore känt vilka koncentrationer som skulle ha omfattats återstår svårigheten att beräkna effekterna av den genomförda koncentrationen jämfört med alternativet, att koncentrationen hade förbjudits eller belagts med en konkurrensfrämjande åtgärd.

Nollalternativet innebär att kostnader för exempelvis Konkurrensverket, patent- och marknadsdomstolarna och företagen som är förknippade med vårt förslag uteblir. Vi beskriver dessa kostnader närmare nedan.

Utöver det innebär nollalternativet att en eventuell avhållande effekt av våra förslag på företagskoncentrationer inte inträffar. Förslaget kan innebära att företag skulle kunna avstå från att genomföra koncentrationer eftersom de skulle bli för kostsamma eller för att det skulle råda osäkerhet kring om de skulle få genomföras. Dessa koncentrationer skulle kunna antas ha genomförts vid ett nollalternativ.

Offentlig säljverksamhet

I problembeskrivningen ovan och av våra direktiv framgår att den nuvarande regleringen av konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet i konkurrenslagen inte har gett önskad effekt.²⁷ Offentliga aktörer kan i vissa fall agera på sätt som innebär konkurrensbegränsningar för de företag som säljer varor och tjänster på lokala marknader.²⁸ Nollalternativet skulle innebära att den befintliga, i vissa fall otillräckliga, regleringen finns kvar och fortsätter att tillämpas. Det skulle kunna innebära kostnader för försämrad konkurrens i de fall då en offentlig säljverksamhet får otillbörliga effekter på privata aktörers möjligheter att bedriva sina verksamheter och i förlängningen för konkurrensen. Privata aktörer som är aktiva på samma marknader som offentliga aktörer skulle kunna gå miste om den tillväxt som de skulle ha i avsaknad av otillbörlig konkurrens från offentliga aktörer. Privata aktörer skulle även i vissa fall kunna tvingas ut från marknaden. Färre marknadsaktörer kan leda till högre priser och sämre utbud för konsumenterna. Det kan även i

²⁷ 3 kap. 27–32 §§ konkurrenslagen.

²⁸ Dir. 2024:20 s. 4.

vissa fall leda till minskad produktivitet och innovationskraft hos de företag som är kvar på marknaden eftersom de inte tvingas till förbättringar på grund av att de utsätts för konkurrens. Kostnaden för en försämrad konkurrens är, som vi konstaterat gällande våra förslag om konkurrensfrämjande utredningar och informationsplikt, svår att beräkna.

Nollalternativet skulle samtidigt innebära att vissa kostnader inte skulle uppstå för de offentliga aktörer som bedriver säljverksamhet. De föreslagna reglerna innebär att statliga myndigheter, regioner och kommuner får en plikt att separat redovisa kostnader och intäkter för sina säljverksamheter samt att redogöra för principer och metoder för redovisningen. De ska dessutom redogöra för säljverksamhetens organisation och finansiering. Staten, kommuner och regioner som bedriver säljverksamhet kommer även att behöva genomföra en utvärdering av hur deras verksamhet förhåller sig till förbudet om otillbörlig offentlig säljverksamhet vart fjärde år. De nya reglerna förväntas kunna leda till fler ingripanden mot otillbörlig offentlig säljverksamhet vilket i sin tur kan leda till fler verksamhetsförbud. Vid nollalternativet skulle offentliga aktörer därmed inte i samma utsträckning riskera att tvingas avveckla verksamheter, vilket troligen leder till vissa kostnader. Statliga säljverksamheter kan med nollalternativet inte förbjudas. Vid förbud mot ett visst förfarande enligt de nya reglerna kan verksamheter behöva genomgå förändringar som kan medföra kostnader. Det kan till exempel handla om att särskilja myndighetsutövning från säljverksamhet eller att börja ta ut hyra för lokaler som utnyttjas i säljverksamheten. Till detta kommer att vi föreslår en möjlighet för Konkurrensverket att besluta om en sanktionsavgift för överträdelser av lagen, vilket förstås kan innebära en kostnad för offentliga aktörer. Möjlighet att förena förbud vid vite finns redan enligt befintliga regler. Eftersom våra föreslagna regler är tänkta att vara mer ändamålsenligt för att Konkurrensverket ska kunna ingripa mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet är det dock tänkbart att fler beslut vid vite kan komma att fattas.

Att inte genomföra förslagen skulle troligen också innebära något minskade kostnader för Konkurrensverket, som inte skulle behöva genomföra informationsinsatser gällande en ny lag. I övrigt uppskattas kostnaderna till ungefär samma nivå för den nya och nu gällande lagen, mer om detta nedan. För domstolsväsendet innebär

förslagen minskade kostnader för PMD och PMÖD, men i stället ökade kostnader för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Utredningsskadeavgift

Utredningsskadeavgiften syftar till att förhindra att företag förvanskar eller fördröjer Konkurrensverkets utredningar. Nollalternativet innebär att nu existerande beteende kan fortgå utan sanktion. Det kan också innebära att Konkurrensverket har minskade möjligheter att säkerställa att verkets utredningar kan genomföras på ett effektivt sätt.²⁹

Kostnader som uppstår i samband med förslaget, exempelvis för utredning av om ett företag ska betala en utredningsskadeavgift, uppstår inte vid nollalternativet.

9.4.2 Andra alternativ

Vi har sammanfattande beskrivit våra förslag ovan så i detta avsnitt begränsar vi oss till att beskriva alternativa lösningar till våra förslag.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Av våra direktiv framgår att vi ska föreslå hur en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder ska utformas.³⁰ Utrymmet för helt andra lösningar är därför begränsat. Vi har i vår behovsbedömning ändå diskuterat för- och nackdelar med två huvudsakliga alternativ till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.³¹ Det första alternativet är sektorslagstiftning på marknader där det finns konkurrensproblem. Det andra alternativet är att anta lagstiftning för att lösa konkurrensproblem. Vi har även beskrivit att vissa konkurrensproblem kan åtgärdas genom myndigheters konkurrensfrämjande arbete.³² Dessa myndigheter har i vissa fall bemyndiganden att utfärda föreskrifter för detta ändamål. Sådana möjligheter existerar

²⁹ Se kapitel 7, särskilt avsnitt 7.3.

³⁰ Dir. 2023:136 s. 5–6.

³¹ Se avsnitt 4.4.4.

³² Se avsnitt 4.4.4.

dock för långt ifrån alla sektorer. Vi kan konstatera att det inte är möjligt att föreslå en föreskriftsrätt för Konkurrensverket i detta fall.³³

Dessa alternativa lösningar är dock inte i enlighet med det uppdrag som vi har fått. Vi hade kunnat föreslå att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder endast skulle användas på vissa utpekade marknader eller sektorer. Vi har övervägt denna fråga och vår slutsats är att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör kunna användas inom samtliga sektorer i näringslivet. Skälen är att det finns definitionsproblem med att peka ut vissa sektorer och att sådana utpekanden kan slå fel allt eftersom marknader eller sektorer utvecklas.³⁴ Ytterligare ett skäl är att en sådan begränsning innebär att konkurrensproblem inom andra än de utpekade marknader eller sektorer inte kommer kunna åtgärdas.

Informationsplikt för företagskoncentrationer

När det gäller informationsplikten har vi övervägt om Konkurrensverket skulle kunna tillgodogöra sig uppgifter om de företagskoncentrationer som i dag inte kommer till verkets kännedom på annat sätt än genom en informationsplikt. Även om det finns vissa informationskällor konstaterar vi att dessa inte kan ersätta en informationsplikt helt och hållet.³⁵ Oavsett denna bedömning framgår av våra direktiv att vi ska föreslå en informationsplikt.³⁶

Ett mer långtgående förslag än det som direkt framgår av våra direktiv hade varit att utöver informationsplikten även föreslå en ändring av de förutsättningar som gäller för ett ingripande mot en företagskoncentration. I dag har dessa förutsättningar en geografisk dimension som innebär att förbudet bara träffar koncentrationer som är ägnade att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens *inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det*. Sålunda är det inte möjligt för Konkurrensverket att med dagens regler ingripa mot koncentrationer som har effekter på lokala geografiska marknader. Det finns en möjlighet att vissa av de koncentrationer som Konkurrensverket får kännedom om med stöd av informationsplikten på grund av den geografiska dimensionen inte

³³ Se avsnitt 4.5.1.

³⁴ Se avsnitt 4.6.2.

³⁵ Se avsnitt 5.3.

³⁶ Dir. 2023:136 s. 8.

kan förbjudas. En översyn av förbudsbestämmelsen bör initieras om Konkurrensverkets koncentrationskontroll ska omfatta sådana koncentrationer.

Offentlig säljverksamhet

Av våra direktiv framgår att vi ska analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer och hur genomslaget för reglerna om offentlig säljverksamhet ska kunna öka. Vi ska även bedöma om Konkurrensverket bör få beslutanderätt och ökade möjligheter att vidta åtgärder mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Dessutom ska vi ta ställning till om en utökad skyldighet till särredovisning bör införas. Direktiven lämnar alltså relativt öppet vilken typ av lösningar vi skulle kunna landa i, men styr målet för regleringen. Vi redovisar nedan de huvudsakliga alternativen som vi har övervägt. Mindre variationer på våra förslag har vi övervägt i avsnitt 6.6.2.

Utformningen av förbudsregeln

Vi har analyserat flera olika alternativ till hur reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet skulle kunna göras mer ändamålsenliga.³⁷ Bland dessa återfinns att ha kvar dem i konkurrenslagen och göra justeringar för att låta de befintliga reglerna få ökat genomslag. Fördelar med att göra en mindre ändring av de befintliga reglerna i konkurrenslagen är en minskad kostnad för Konkurrensverket för att sprida information om nya regler och för företagen att sätta sig in i reglerna. Nackdelen är att genomslaget för reglerna sannolikt skulle bli mindre jämfört med den mer omfattande omarbetning som vi föreslår. Det skulle kunna leda till negativa effekter för konkurrensen och för samhällsekonomin i stort.

I direktiven nämns som en möjlig väg för att göra reglerna mer ändamålsenliga att införa en presumtion för att kommunal verksamhet som faller utanför den kommunala kompetensen ska anses ha konkurrensbegränsande effekter.³⁸ En nackdel med detta alternativ är att fokus för prövningen hamnar på kompetensenligheten

³⁷ Se även avsnitt 6.6.2.

³⁸ Dir. 2024:20 s. 4.

enligt kommunallagen i stället för på verksamheten eller förfarandets påverkan på konkurrensen eller på privata aktörers verksamhet. Kompetensfrågan har inte kommit att bli avgörande i de mål som prövats i domstol hittills. Att låta prövningen utgå enbart från kommunal kompetens medför inte heller att prövningen med säkerhet blir enklare. Någon tydlig åtskillnad mellan verksamhet som är förbehållen det egentliga näringslivet och verksamhet som kommunerna har befogenhet att engagera sig i låter sig inte göras. Det går inte att på förhand avgöra när det finns ett allmänt intresse enligt kommunallagen. Det är alltså inte säkert att handläggningen av ärenden blir snabbare eller mindre komplicerad för att prövningen utgår från kompetensenligheten. Dessutom måste Konkurrensverket ändå, för det fall att presumptionen genombryts, kunna visa att det finns konkurrensbegränsande eller hämmande effekter av ett förfarande eller en verksamhet för att det ska kunna förbjudas.

Vi har även övervägt att införa en presumtion för att subventioner av en säljverksamhet eller ett förfarande ska medföra att de ska anses vara konkurrensbegränsande. Kopplingen mellan en subvention och ett förfarande i en säljverksamhet kan dock vara svår att visa, vilket talar emot att införandet av en presumtion skulle göra reglerna mer ändamålsenliga.

Dessutom har vi övervägt att föreslå en presumtion eller ett särskilt förbud gällande sammanblandning mellan myndighetsutövning och säljverksamhet, men landat i att det bör omfattas av samma förbud som övriga förfaranden. Detta eftersom det inte finns skäl att särbehandla just detta beteende med andra sanktioner eller dylikt.

Vi har också övervägt att överge den nuvarande ordningen med möjlighet att ingripa i efterhand (så kallad ex post-reglering) till förmån för att föreskriva vad den offentliga aktören ska iaktta i sin säljverksamhet (så kallad förhands- eller ex ante-reglering). En tänkbar angreppsmetod är att omarbete reglerna till att en offentlig aktör i sin säljverksamhet ska iaktta konkurrensneutralitet. Prövningen skulle då gälla om verksamheten bedrivits på ett konkurrensneutralt sätt. En sådan reglering skulle innebära att fokus riktas mot den offentlige aktörens beteende i stället för en prövning av vilka effekter det får eller är ägnat att få för privata aktörer på marknaden. Vad som utgör konkurrensneutrala villkor kan dock vara svårt att definiera. För att göra regleringen förutsebar kan det i vara lämpligt att ange vilka beteenden som är önskvärda respektive vilka som inte är

det, vilket alltså är svårt att göra. En fördel med en sådan utformning av reglerna är en större rättssäkerhet. En nackdel är risken att en del konkurrenssnedvridande beteenden inte omfattats av regleringen för att de inte omfattas av uppräkningslistan. Ytterligare en nackdel är att de fall där en offentlig aktörs blotta närvaro på marknaden medför att konkurrensen på marknaden påverkas sannolikt inte skulle omfattas eftersom det är svårt att formulera villkor kring själva närvaron. En skyldighet att tillämpa konkurrensneutrala villkor skulle främst omfatta beteenden hos den offentliga aktören.³⁹

I syfte att ge Konkurrensverket möjlighet att effektivt kunna ingripa mot verksamheter och förfaranden som har konkurrenssnedvridande effekter på lokala marknader har vi övervägt olika utformningar av reglerna. Ett alternativ är att frånga den konkurrensrättsliga marknadsavgränsningen och i stället lägga fokus på den marknad där den offentliga aktören är verksam, till exempel dennes verksamhetsområde. För kommuner och regioner bör detta i de flesta fall innebära att marknaden avgränsas genom kommun- och regiongränserna på grund av lokaliseringsprincipen. En nackdel med detta tillvägagångssätt är att den konkurrens som ska bedömas till viss del blir konstruerad. Den konkurrensrättsliga marknadsavgränsningen utgår från just konkurrensförhållanden på marknaden, och marknaden definieras utifrån var konkurrensen utspelar sig. En marknadsavgränsning baserad på administrativa gränser skulle innebära att man bortser från den påverkan aktörer som finns utanför gränsen kan ha på de företag som ligger innanför gränsen. Det skulle kunna leda till att prövningen inte blir rättvisande. I praktiken bör i många fall en närliggande verksamhet kunna ha en påverkan på marknadsförhållandena även om den till exempel råkar ligga precis utanför kommungränsen.

Utvärdering och särredovisning

Våra förslag innebär två nya skyldigheter för offentliga aktörer, att särredovisa sin säljverksamhet och att utvärdera den i förhållande till förbudet mot otillbörlig offentlig säljverksamhet vart fjärde år. Alternativ till skyldigheter som omfattar alla offentliga aktörer hade kunnat vara att Konkurrensverket skulle få förelägga de som är före-

³⁹ Jfr prop. 2008/09:231 s. 36.

mål för utredning att inkomma med särredovisning. Det hade inneburit generella besparingar för offentliga aktörer, men minskat möjligheterna till insyn och tillsyn i deras verksamheter och dessutom möjligheten till självsanering. En självsanering kan leda till en minskad risk att träffas av förbud enligt vår föreslagna lag, vilket i sin tur kan innebära att undgå vite eller sanktionsavgift enligt lagen. Det är dessutom svårt att efterhandskonstruera en redovisning varför Konkurrensverkets utredning i många fall skulle riskera att bli lidande, vilket i sin tur skulle kunna leda till att verksamheter eller förfaranden som träffas av lagens bestämmelser inte skulle kunna bli föremål för beslut enligt lagen, detta till nackdel för konkurrensen och konsumenterna.

Konkurrensverkets befogenheter

Vad gäller Konkurrensverkets befogenheter skulle alternativet till våra förslag vara att Konkurrensverket ska få fatta beslut i ärenden om offentlig säljverksamhet vara att låta Konkurrensverket ansöka om att domstolarna skulle fatta beslut enligt lagen. En sådan ordning avviker dock från den som gäller inom verkets övriga tillsynsområden och skulle leda till längre väntan på ett beslut och troligtvis en ökad arbetsbörda för domstolsväsendet. En prövning i en högre instans skulle dock kunna innebära en större rättssäkerhet.

Vi har också övervägt att sänka taket för den föreslagna sanktionsavgiften, men valt att ha samma avgiftstak som för överträdelser av upphandlingslagarna som också träffar offentliga aktörer. Avgiften är inte obligatorisk, och ska bestämmas efter omständigheterna i det enskilda fallet. En nackdel med ett högt tak för avgiften är att det kan verka avskräckande på offentliga aktörer som vill etablera en säljverksamhet, vilket kan leda till färre aktiva marknadsaktörer och ett sämre utbud för konsumenterna. En nackdel med att sätta ett lågt tak för avgiften skulle å andra sidan vara att den skulle riskera att inte bli tillräckligt avskräckande. Det skulle kunna leda till att det kan behövas göra en översyn av nivån inom en inte alltför lång tid efter att reglerna har trätt i kraft.

Utredningsskadeavgift

Alternativen till våra förslag att införa utredningsskadeavgift i utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder och företagskoncentrationer skulle kunna vara att utöka Konkurrensverkets möjligheter att besluta om viten. I del som rör koncentrationsprövningar hade vi också kunnat föreslå utökade möjligheter att förlänga eller göra uppehåll av tidsfristen för prövningen.

För lagen om offentlig säljverksamhet skulle alternativet vara att föreslå en utredningsskadeavgift, vilket hade gett Konkurrensverket ytterligare ett verktyg för att kunna begära in uppgifter från de aktörer som inte frivilligt medverkar till utredningen. Att inte införa en avgift motiveras med att det inte finns några tidsfrister för handläggningen av ett ärende om otillbörlig offentlig säljverksamhet. Att Konkurrensverket inte ges möjlighet att fatta beslut om en avgift innebär att en offentlig aktör kan förhålla utredningen, till nackdel för de privata aktörerna på marknaden.

9.5 Val av lösning

9.5.1 Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Det anges i våra direktiv att vi ska lämna förslag om utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Inom ramen för våra överväganden om hur utredningarna ska utformas har vi dock gjort ett antal val som får konsekvenser, exempelvis för Konkurrensverket, patent- och marknadsdomstolarna och de företag som omfattas av verkets utredningar och åtgärder. Dessa finns motiverade i våra överväganden.⁴⁰

9.5.2 Informationsplikt för företagskoncentrationer

Även gällande informationsplikten har vi ett uppdrag att föreslå en specifik lösning. I våra överväganden motiverar vi utformningen av vårt lösningsförslag.⁴¹

⁴⁰ Se avsnitt 4.6.

⁴¹ Se avsnitt 5.4.

9.5.3 Offentlig säljverksamhet

Våra direktiv anger att vi ska analysera hur genomslaget för reglerna skulle kunna öka och bedöma om Konkurrensverket bör få ökade möjligheter att vidta åtgärder mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Vi har motiverat de val vi har gjort med anledning av vår analys i av utformningen av reglerna utförligt i våra överväganden.⁴²

9.5.4 Utredningsskadeavgift

Vi har i våra överväganden motiverat vårt förslag att införa möjligheten att besluta om utredningsskadeavgift. Sammanfattningsvis innebär möjligheten att besluta om en utredningsskadeavgift en effektiv ordning för att säkerställa att Konkurrensverket får korrekta uppgifter i sina utredningar. De alternativ som finns och som vi behandlar i avsnitt 9.4.2 är mer resurskrävande och kan innebära slöseri med resurser för de inblandade aktörerna.

För offentlig säljverksamhet har vi inte infört möjligheten, med de motiveringar som anges i ovan angivet avsnitt och i avsnitt 7.3.

9.6 Konsekvenser av våra förslag

9.6.1 Förslagets kostnader för staten

Konsekvenser för Konkurrensverket

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

För Konkurrensverket innebär utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kostnader i form av arbetskraft när de väl används. Kostnaderna består i arbetstid för kvalificerade utredare med kompetens inom bland annat juridik och ekonomi. Arbetet med utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kommer att bestå i att först utreda marknads- och konkurrensförhållandena på en eller flera marknader, exempelvis genom att hämta in information från olika aktörer på marknaden eller att utföra marknadsundersökningar bland konsumenter. Arbetet kommer i ett andra steg att bestå i att

⁴² Se avsnitt 6.5 och 6.6.

utforma åtgärder för att undanröja hinder för en effektiv konkurrens som verket har konstaterat. För arbetet med utformningen av åtgärder föreslår vi en lagstadgad tidsfrist på 18 månader som kan förlängas en gång med högst sex månader. Detta arbete kommer att föranleda bland annat juridiskt och ekonomiskt analysarbete samt, beroende på marknaden, dataanalys. Därutöver tillkommer kontakter med berörda aktörer för att inhämta synpunkter på åtgärder. I den mån beslut om åtgärder från Konkurrensverket överklagas tillkommer kostnader för verkets processföring.

Vi har bett Konkurrensverket att uppskatta storleken av de beskrivna kostnaderna, som vi använt för beräkningarna i tabellen nedan.⁴³

Tabell 9.1 Konkurrensverkets kostnader, utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder, i kronor

	Kostnad, lägre spann	Kostnad, högre spann
Inledande utredning, 3 eller 9 månader	1 377 000 ¹	4 191 750 ²
Utredning under tidsfristen, 18 månader	8 262 000 ³	8 383 500 ⁴
Utredning under tidsfristen, 24 månader	11 016 000 ⁵	11 178 000 ⁶
Överklagande i PMD	1 249 744 ⁷	2 981 417 ⁸
Överklagande i PMÖD	669 461 ⁹	2 378 229 ¹⁰
Total, vid tidsfrist om 18 månader	11 558 205	17 934 896
Total, vid tidsfrist om 24 månader	14 312 205	20 729 369

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-109, e-post från Konkurrensverket den 20 september 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-118, e-post från Konkurrensverket den 26 september 2024.

Utredningens egen sammanställning och beräkning utifrån tidsfristen och kostnaderna som angetts av Konkurrensverket.

¹ Baserad på en inledande utredning om tre månader med fyra seniora medarbetare med en månadslön om 51 000 kronor.

² Baserad på en inledande utredning om nio månader två seniora medarbetare med en månadslön om 51 000 kronor och tre juniora medarbetare med en månadslön om 35 000 kronor.

³ Baserad på fyra seniora medarbetare med en månadslön om 51 000 kronor.

⁴ Baserad på två seniora medarbetare med en månadslön om 51 000 kronor och tre juniora medarbetare med en månadslön om 35 000 kronor.

⁵ Baserad på fyra seniora medarbetare med en månadslön om 51 000 kronor.

⁶ Baserad på två seniora medarbetare med en månadslön om 51 000 kronor och tre juniora medarbetare med en månadslön om 35 000 kronor.

⁷ Baserad på redovisad arbetstid för processen i Stockholms tingsrätt i Konkurrensverkets ärende med dnr. 511/2014, Stämningensansökan mot Alfa Quality Moving AB, NFB Transport Systems AB och ICM Kungsholms AB.

⁸ Baserad på redovisad arbetstid för processen i PMD i Konkurrensverkets ärende med dnr. 848/2014, Stämningensansökan mot TeliaSonera Sverige AB och Göteborg Energi Gothnet AB.

⁴³ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-109, e-post från Konkurrensverket den 20 september 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-118, e-post från Konkurrensverket den 26 september 2024.

⁹ Baserad på redovisad arbetstid för processen i Marknadsdomstolen i Konkurrensverkets ärende med dnr. 511/2014, Stämningsansökan mot Alfa Quality Moving AB, NFB Transport Systems AB och ICM Kungsholms AB.

¹⁰ Baserad på redovisad arbetstid för processen i PMÖD i Konkurrensverkets ärende med dnr. 848/2014, Stämningsansökan mot TeliaSonera Sverige AB och Göteborg Energi Gothnet AB.

De ovan redovisade kostnaderna avser exempelutredningar. Kostnadsberäkningen för utredningarna har baserats på uppskattningar om arbetstiden och kompetensen hos de medarbetare som kommer att utföra arbetet.⁴⁴ De utgår från en projektgrupp om antingen fyra seniora medarbetare (kostnad, lägre spann) eller två seniora medarbetare och tre juniora medarbetare (kostnad, högre spann). Tidsåtgången för utredningarna hänförs till tidsfristerna som vi föreslår. Beroende på omfattningen och komplexiteten av utredningen kan det dock förekomma att en utredning tar kortare tid, vilket också skulle innebära lägre kostnader. För den inledande utredningen uppskattar vi en tidsåtgång om tre månader i det lägre spannet och nio månader i det högre spannet. Skillnaden i tidsåtgången beror på att vissa utredningar kan tänkas dra nytta av befintliga uppgifter eller kunskap hos Konkurrensverket, exempelvis genom en tidigare sektorundersökning, medan det inte finns sådan information i andra utredningar och då behövs en mer omfattande inledande undersökning. Kostnadsberäkningarna för arbetad tid har Konkurrensverket baserat på följande löner.

⁴⁴ Konkurrensverket har beräknat kostnader baserat på att varje medarbetare har 1 200 årsarbetstimmar. 50 procent av lönen har beräknats tillkomma för sociala avgifter m.m. 50 procent av lönekostnaden har beräknats tillkomma för indirekta lönekostnader. Beräkningen av timkostnaden har alltså skett som följer: $(\text{Årslön}/1\,200) \times 1,5 = \text{timlön}$. $\text{Timlön} \times 1,5 = \text{timkostnad}$. Kostnaderna i tabellen har beräknats som $\text{tidsåtgång} \times \text{timkostnad}$.

Tabell 9.2 Konkurrensverkets löner för kostnadsberäkningar, i kronor

Befattning	Månadslön
Chef	82 000
Råd	60 000
Senior medarbetare	51 000
Sakkunnig	47 000
Föredragande / Junior medarbetare	35 000
Assistent	33 000

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-109, e-post från Konkurrensverket den 20 september 2024.

Kostnadsberäkningen för domstolsprocesserna har gjorts utifrån redovisad tidsåtgång för processer i patent- och marknadsdomstolarna. Konkurrensverket har lämnat uppgifter om kostnaderna för tre av de något enklare processerna bland ärenden som rört överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden eftersom verket uppskattar att processer rörande beslut i utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder kommer att bli något mindre resurskrävande. Vi har valt att redovisa kostnader för ärendena med lägst och högst kostnader ovan.⁴⁵ Summeringen av de sammanlagda kostnaderna sker med antagandet att verkets beslut överklagas till och prövas i två domstolsinstanser och utgör således en högre kostnad än den som uppstår utan att något överklagande görs.

Informationsplikt för företagskoncentrationer

Informationsplikten för koncentrationer kommer att medföra kostnader i olika led för Konkurrensverket. Samtliga kostnader kan förväntas bestå i arbetskraft från kvalificerade utredare med specialisering inom juridik eller ekonomi, om inte annat anges nedan. Kostnaderna uppstår i samband med att verket beslutar om informationsplikt mot ett företag. Kostnaderna består i utredning av den marknad där företaget i fråga verkar för att bedöma om de förvärv som företaget gör bör bli föremål för prövning på begäran av verket. Ett beslut om informationsplikt kan bli överklagat, vilket innebär att kostnader för processföring tillkommer. Kostnader uppstår också för att övervaka information om planerade koncentrationer

⁴⁵ Det tredje ärendet i Konkurrensverkets redovisning är överklagandet av Konkurrensverkets beslutet mot FTI, KKV dnr 148/2018.

som kommer in till verket som ett resultat av informationsplikten. Dessutom kan våra förslag innebära att det uppstår ytterligare kostnader för verket i nästa led. När informationen väl leder till ett anmälningssåläggande uppstår kostnader för ett sådant beslut och för den efterföljande prövningen av koncentrationen. Konkurrensverkets beslut efter avslutad prövning får överklagas och det uppstår kostnader för processföring i sådant fall.

Vi har bett Konkurrensverket att uppskatta storleken av de beskrivna kostnaderna, som vi redogör för nedan.⁴⁶

**Tabell 9.3 Konkurrensverkets kostnader, informationsplikt
för koncentrationer, i kronor**

	Kostnad
Beslut om informationsplikt	210 060 ¹
Överklagande av ett beslut om informationsplikt	106 054 ²
Total	316 114

Övervakning av information från företag med informationsplikt	45 900 kr/år ³
---	---------------------------

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-109, e-post från Konkurrensverket den 20 september 2024. Utredningens egen sammanställning.

¹ Baserad på totalt 176 timmars arbete, varav senior medarbetare i 96 timmar, junior medarbetare i 80 timmar och chef i 20 timmar.

² Baserad på genomsnittet mellan två ärenden som rörde överklagan av ett informationsåläggande. Konkurrensverkets ärenden med dnr 317/2018 samt 416/2013 och 390/2013.

³ Baserad på 40 timmar arbete på år av en senior medarbetare.

I tabellen redovisas uppskattade kostnader för beslutsfattandet inklusive eventuellt överklagande av beslutet.⁴⁷ Kostnaden för överklagandet baseras på ärenden som rört överklagan av informationsålägganden som vanligen utgör relativt okomplicerade ärenden utan muntlig förhandling, vilket också antas vara fallet här. Eftersom de två underliggande ärendena ligger nära varandra kostnadsmässigt redovisar vi ett medelvärde för dessa i stället för ett kostnadsspann.

⁴⁶ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-109, e-post från Konkurrensverket den 20 september 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-118, e-post från Konkurrensverket den 26 september 2024.

⁴⁷ Konkurrensverket har beräknat kostnader baserat på att varje medarbetare har 1 200 årsarbetstimmar. 50 procent av lönen har beräknats tillkomma för sociala avgifter m.m. 50 procent av lönekostnaden har beräknats tillkomma för indirekta lönekostnader. Beräkningen av timkostnaden har alltså skett som följer: $(\text{Årslön}/1\,200) \times 1,5 = \text{timlön}$. $\text{Timlön} \times 1,5 = \text{timkostnad}$. Kostnaderna i tabellen har beräknats som tidsåtgång $\times$ timkostnad.

Tabell 9.4 Konkurrensverkets kostnader, informationsplikt för koncentrationer vid koncentrationsprövning, i kronor

	Kostnad, lägre spann	Kostnad, högre spann
Beslut om anmälningssåläggande	205 210 ¹	551 803 ²
Koncentrationsprövning	557 919 ³	6 000 375 ⁴
Överklagande av ett beslut om åtgärder i PMD	1 930 174 ⁵	6 978 053 ⁶
Överklagande av ett beslut om åtgärder i PMÖD	1 551 608 ⁷	781 500 ⁸
Total	4 244 911	14 311 731

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023-03-109, e-post från Konkurrensverket den 20 september 2024. Utredningens egen sammanställning.

¹ Baserad på redovisad arbetstid i anmälningssåläggandet med dnr 736/2021, S:t Eriks/Meag VA-System.

² Baserad på redovisad arbetstid i anmälningssåläggandet med dnr 530/2019, EasyPark/Inteleon (SMS Park).

³ Baserad på redovisad arbetstid i koncentrationsprövningen med dnr 287/2010, Bonnier/Pocketgrossisten.

⁴ Baserad på redovisad arbetstid i koncentrationsprövningen med dnr 698/2019, EasyPark/Inteleon (SMS Park).

⁵ Baserad på redovisad arbetstid för processen i Stockholms tingsrätt i Konkurrensverkets ärende med dnr 116/2016, stämningsansökan mot Logstor A/S, Logstore Sverige Holding AB och Powerpipe Systems AB.

⁶ Baserad på redovisad arbetstid för processen i PMD i överklagan av Konkurrensverkets beslut med dnr 354/2019, Arla Foods AB, Norrmejerier Ekonomisk förening, Falköpings Mejeri ekonomisk förening.

⁷ Baserad på redovisad arbetstid för processen i PMÖD i Konkurrensverkets ärende med dnr 116/2016, överklagan mot Logstor A/S, Logstore Sverige Holding AB och Powerpipe Systems AB.

⁸ Baserad på redovisad arbetstid för processen i PMÖD i överklagan av Konkurrensverkets beslut med dnr 354/2019, Arla Foods AB, Norrmejerier Ekonomisk förening, Falköpings Mejeri ekonomisk förening.

Vi har valt att redovisa eventuella kostnader för en koncentrationsprövning separat från kostnaderna som relateras till informationsplikten. Dessa är kostnader som hänförs till regler som redan finns i dag. Samtliga kostnader baseras på redovisade arbetstider som vi fått av Konkurrensverket.⁴⁸ Lönekostnaderna har beräknats med samma löner som redovisas i tabell 9.2, ovan. Kostnaderna för koncentrationsprövningen kan skilja sig åt betydligt, mycket beroende på hur omfattande prövningen är och om det genomförs en fördjupad undersökning eller inte. Vad avser kostnaderna för domstolsprövningen kan dessa variera mellan instanserna. Vi har valt att redovisa kostnader för de ärendena samlat för båda instanserna för att få en sammanhållen bild av processkostnaderna.

⁴⁸ Konkurrensverket har beräknat kostnader baserad på att varje medarbetare har 1 200 årsarbetstimmar. 50 procent av lönen har beräknats tillkomma för sociala avgifter m.m. 50 procent av lönekostnaden har beräknats tillkomma för indirekta lönekostnader. Beräkningen av timkostnaden har alltså skett som följer: $(\text{Årslön}/1\,200) \times 1,5 = \text{timlön}$.

Timlön $\times 1,5 = \text{timkostnad}$. Kostnaderna i tabellen har beräknats som tidsåtgång $\times$ timkostnad.

Offentlig säljverksamhet

I likhet med våra andra förslag kommer våra förslag om en ny lag för offentlig säljverksamhet att medföra kostnader för Konkursverket. Konkursverket ska utöva tillsyn över den nya lagen och får fatta beslut om utredningsåtgärder. Verket får enligt förslaget rätt att fatta beslut om att en offentlig aktör ska inkomma med uppgifter, beslut om förbud vid vite, beslut om att en offentlig aktör ska betala en sanktionsavgift samt beslut om att göra ett åtagande bindande. Lagen innehåller även två bestämmelser som är tänkta att underlätta tillsyn och insyn, en om att offentliga aktörer själva vart fjärde år ska utvärdera hur deras säljverksamheter förhåller sig till regelverket och en om att offentliga aktörer ska särredovisa sin säljverksamhet.

Utredningar hos Konkursverket startar med ett tips, en anmälan eller med att verket tar ett eget initiativ efter omvärldsbevakning. Verket gör en förstudie och fattar därefter ett prioriteringsbeslut. Om ärendet prioriterats görs en fördjupad utredning som kan resultera i att verket fattar beslut om en åtgärd eller avskrivning av ärendet.⁴⁹ Kostnaderna består i arbetstid för kvalificerade utredare med kompetens inom bland annat juridik och ekonomi. Arbetet kommer att bestå i att utreda sakförhållanden samt juridiskt och ekonomiskt utredningsarbete. Det tillkommer även kostnader för beslutsfattande, exempelvis om att upphöra med en överträdelse. I dagens läge behöver verket ansöka till domstol för ett förbud. Vi uppskattar dock att kostnaderna för att ta fram en ansökan till domstol och att fatta ett eget beslut ungefär motsvarar varandra. Om beslutet överklagas tillkommer processkostnader för Konkursverket i domstol. Enligt vårt förslag ska processerna flyttas från PMD och PMÖD till förvaltningsdomstolarna. För överklagande till kammarrätt krävs prövningstillstånd. Det skulle kunna innebära att kostnader för processer blir mindre eftersom processen i förvaltningsdomstolarna huvudsakligen är skriftlig.

Under åren 2019 till 2023 har Konkursverket handlagt totalt 83 diarietäta ärenden enligt bestämmelsen om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, som vår föreslagna lag är tänkt att ersätta. Av dessa har fem ärenden resulterat i fördjupade undersök-

⁴⁹ Konkursverket, Ett ärendets gång, <https://www.konkursverket.se/konkurs/tillsyn-arenden-och-beslut/ett-arendes-gang-konkurs/> (besökt 2024-10-08).

ningar. Antalet ärenden som diariet förts och som har prioriterats för fördjupad utredning har minskat sedan lagen trädde i kraft år 2010.

Det är svårt att bedöma hur Konkurrensverkets handläggning av ärenden kommer att utvecklas. Våra förslag är avsedda att öka Konkurrensverkets möjligheter att ingripa, varför man skulle kunna tänka sig att förslaget leder till en ökad mängd ärenden som handläggs eftersom fler tips och klagomål skulle kunna komma in. Samtidigt skulle styckkostnaderna för dessa ärenden kunna sjunka på grund av en minskad utredningsbörda. Statistiken som vi redovisat i tabell 6.2 visar att Konkurrensverket de senaste fem åren avslutat mellan noll och tre prioriterade ärenden rörande konkurrensbegränsande säljverksamhet. Med de lättnader som vi föreslår skulle uppskattningsvis mellan tre och sex prioriterade ärenden per år kunna avslutas. Konkurrensverket har inkommit med uppskattningar av kostnader för sin handläggning. Dessa är dock baserade på kostnader för utredningar enligt nu gällande regelverk, vilket skulle kunna innebära att kostnaderna i det lägre spannet nedan är mer rättvisande för utredningar enligt våra förslag. På grund av osäkerheten kring mängden ärenden som kommer att handläggas och styckkostnader för dessa väljer vi dock att redovisa kostnader för exempelärenden.

Tabell 9.5 Konkurrensverkets kostnader, utredning med stöd av lagen om offentlig säljverksamhet, i kronor

	Kostnad, nedre spann	Kostnad, högre spann
Förstudie	17 550 ¹	122 726 ²
Fördjudad utredning och beslutsfattande om avskrivning eller åtagande, inklusive förstudie	351 979 ³	2 685 381 ⁴
Fördjudad utredning och beslutsfattande om åläggande att upphöra samt ev. sanktionsavgift, inklusive förstudie	1 859 732 ⁵	7 305 201 ⁶
Överklagande i förvaltningsrätt	313 496 ⁷	338 760 ⁸
Överklagande i kammarrätt	155 644 ⁹	260 663 ¹⁰
Totalt, fördjudad utredning med överklagande i två instanser	2 328 872	7 904 624

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-146, e-post från Konkurrensverket den 23 oktober 2024. Utredningens egen sammanställning.

¹ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 258/2024, Klagomål om konkurrensförhållanden avseende avfallshantering.

² Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 307/2024, Klagomål om konkurrensförhållanden avseende trygghetslarm.

³ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 542/2020, Hantera tips och klagomål gällande konkurrensärenden – prissättning, städtjänster.

⁴ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 795/2019, Påstått konkurrensproblem – konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet inom fibermarknaden.

⁵ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 47/2011 och 302/2010, Ifrågasatt konkurrensbegränsning – Kommunalt servicekontor.

⁶ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 749/2015, Påstått konkurrensproblem – Hässleholms kommuns vägran att ingå markavtal och bevilja grävtillstånd för nedläggning av fiber.

⁷ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 788/2021, Överklagan av Konkurrensverkets beslut mot Domstolsverket i ärende med diarienummer 502/2020.

⁸ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 551/2021, Fakultativ ansökan om upphandlingsskadeavgift mot Bodens kommun – byggentreprenad.

⁹ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 147/2020, Statens konstråd – ogiltigförklarat avtal angående uppförande av konstnärlig gestaltning.

¹⁰ Baserad på Konkurrensverkets ärende med dnr 512/2019, Fakultativ ansökan om upphandlingsskadeavgift mot Karolinska institutet.

Kostnaderna i tabellen baseras på redovisad tid i ärenden enligt reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som Konkurrensverket valt ut på vår förfrågan.⁵⁰ Vi redovisar ärendena med de lägsta respektive högsta kostnaderna. Lönekostnaderna har beräknats med samma löner som redovisas i tabell 9.2 ovan. Kost-

⁵⁰ Konkurrensverket har beräknat kostnader baserad på att varje medarbetare har 1 200 årsarbetstimmar. 50 procent av lönen har beräknats tillkomma för sociala avgifter m.m. 50 procent av lönekostnaden har beräknats tillkomma för indirekta lönekostnader. Beräkningen av timkostnaden har alltså skett som följer: $(\text{Årslön}/1\,200) \times 1,5 = \text{timlön}$. $\text{Timlön} \times 1,5 = \text{timkostnad}$. Kostnaderna i tabellen har beräknats som $\text{tidsåtgång} \times \text{timkostnad}$.

naderna i domstolarna uppskattas utifrån redovisad tid i utvalda upphandlingsärenden i förvaltningsdomstolarna och kammarrätterna. Kostnaderna i dessa domstolar är lägre än de kostnader som i tidigare ärenden uppkommit i patent- och marknadsdomstolarna, sannolikt på grund av att processen i hög grad är skriftlig och att ärendena är något mindre komplexa än ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Med det omarbetade förbudet och forumbytet till allmän förvaltningsdomstol bedömer vi ovan redovisade kostnader som mest rättvisande.

Skyldigheterna om att särredovisa sin säljverksamhet och om att vart fjärde år göra en egen inventering och utvärdering av sina säljverksamheter skulle kunna innebära en mindre utredningsbörda för Konkurrentverket, eftersom tillsyn och insyn underlättas av ökad transparens.

Utredningsskadeavgift

För våra förslag om utredningsskadeavgift uppstår kostnader för att utreda om ett företag har lämnat felaktiga uppgifter till Konkurrentverket eller inkommit med uppgifter för sent. Ett beslut om utredningsskadeavgift får överklagas. Om så sker uppstår kostnader för processföring.

Vi har bitt Konkurrentverket att uppskatta storleken av de beskrivna kostnaderna, som vi redogör för nedan.

Tabell 9.6 Konkurrentverkets kostnader, beslut om utredningsskadeavgift, i kronor

	Kostnad
Utredning och beslut om utredningsskadeavgift	513 256 ¹
Överklagande av ett beslut i PMD	1 031 631 ²
Total	1 544 887

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-109, e-post från Konkurrentverket den 20 september 2024. Utredningens egen sammanställning.

¹ Baserad på redovisad arbetstid i Konkurrentverkets ärende med dnr. 223/2023, Utredning om förutsättningar för utredningsskadeavgift.

² Baserad på redovisad arbetstid i Konkurrentverkets ärende med dnr. 776/2023, Överklagande av beslut om sanktionsavgift enligt lagen om LOH.

Den första raden i redovisningen baseras på kostnader i ett ärende om utredningsskadeavgift som Konkurrensverket tagit fram på vår förfrågan.⁵¹ Att endast ett ärende redovisas förklaras av att möjligheten att besluta om utredningsskadeavgift i utredning rörande överträdelse av de konkurrensrättsliga förbuden bara funnits sedan mars 2021. Uppskattningen av kostnaderna för ett överklagande sker utifrån den redovisade tiden i en annan typ av ärende som Konkurrensverket har att handlägga, sanktionsavgift enligt LOH. Vi bedömer att ärendetypen kan tjäna som en fingervisning av kostnaderna eftersom den är, vilket också kan antas gälla för utredningsskadeavgiften, av något enklare karaktär och behandlas i förvaltningsdomstol där handläggningen vanligen är skriftlig.

Övriga konsekvenser för Konkurrensverket

I samband med att ny lagstiftning införs kan det finnas ett behov att *informera* berörda aktörer om lagstiftningen. Informationsinsatser kan variera beroende på målgruppen, men det kan exempelvis röra uppdateringar på Konkurrensverkets webbplats eller andra informationskanaler. Det kan även vara att anordna seminarier eller delta på relevanta branschorgans möten. Även öppen rådgivning kring ny lagstiftning kan utgöra en informationsinsats. För dessa insatser uppstår kostnader för personal, så som kommunikatörer, jurister och ekonomer. Det kan även uppstå kostnader för trycksaker, resekostnader eller konferenslokaler. Konkurrensverket uppskattar att det uppstår en engångskostnad om 300 000 kronor.⁵²

Vidare finns även behov att utveckla metoder och ge stöd till de anställda som ska arbeta med lagstiftningen. Det kan exempelvis röra sig om utbildningar, utveckling och dokumentation av rutiner och tid från erfarna medarbetare eller chefer vid nya frågor eller en första utredning av vissa frågor. Konkurrensverket har exempelvis med anledning av den nyligen införda DMA-förordningen registrerat arbetstid för sådant metodstöd. Tidsåtgången var 684 timmar,

⁵¹ Konkurrensverket har beräknat kostnader baserad på att varje medarbetare har 1 200 årsarbetstimmar. 50 procent av lönen har beräknats tillkomma för sociala avgifter m.m. 50 procent av lönekostnaden har beräknats tillkomma för indirekta lönekostnader. Beräkningen av timkostnaden har alltså skett som följer: $(\text{Årslön}/1\,200) \times 1,5 = \text{timlön}$.

$\text{Timlön} \times 1,5 = \text{timkostnad}$. Kostnaderna i tabellen har beräknats som tidsåtgång $\times$ timkostnad.
⁵² RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-146, e-post från Konkurrensverket den 23 oktober 2024.

vilket motsvarar en kostnad om 890 700 kronor inklusive overhead-kostnader under ett år.⁵³ Denna kostnad kan uppskattas vara som högst när en lagstiftning nyligen införts och kommer sannolikt att sjunka efterhand. Vi bedömer att våra två större förslag, utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder och lagen om offentlig säljverksamhet, var för sig kommer att orsaka motsvarande kostnader. Förslagen om informationsplikt för koncentrationer och utredningsskadeavgift kan väntas orsaka betydligt mindre kostnader för metodstöd. Detta eftersom de kompletterar befintlig lagstiftning och föranleder mindre utredningar.

Konsekvenser för domstolarna

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Våra förslag innebär att Konkurrensverkets beslut om konkurrensfrämjande åtgärder får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen och handläggs enligt lagen om domstolsärenden (1996:242).

Domstolsverket har inte kunnat ge oss några uppskattningar av de kostnader som i dag uppstår i mål och ärenden som avgörs i patent- och marknadsdomstolarna. Det som finns att tillgå är de genomsnittliga styckkostnaderna för olika måltyper i Sveriges Domstolars årsredovisning. Den genomsnittliga styckkostnaden för ett tvistemål låg 2023 på 18 309 kronor i tingsrätterna och 49 575 kronor i hovrätterna.⁵⁴ Vi bedömer att dessa siffror är missvisande vad gäller konkurrensärenden, som ofta är mycket komplexa och tidskrävande att handlägga i domstol. Vi har från PMD inhämtat uppgifter för att uppskatta kostnaderna för ett domstolsärende som gäller ett överklagat beslut om konkurrensfrämjande åtgärder.

⁵³ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-146, e-post från Konkurrensverket den 23 oktober 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-149, e-post från Konkurrensverket den 24 oktober 2024. Kostnaden är beräknad baserad på en medellön per timme om 1065 kronor för jurister eller ekonomer och 1845 kronor för chefer.

⁵⁴ Sveriges Domstolar (2024). *Årsredovisning 2023*, s. 153.

Tabell 9.7 **PMD:s kostnader, överklagan av beslut
om konkurrensfrämjande åtgärder, i kronor**

	Kostnad
Referent (rådman)	245 000 ¹
Rådman	140 000 ²
Protokollförare	50 000 ³
Ekonomiska experter	145 000 ⁴
Handläggare	40 000
Total	620 000

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-110, e-post från Stockholms tingsrätt den 24 september 2024. Utredningens sammanställning. Kostnaderna är enbart baserade på lönekostnader (inklusive sociala avgifter), overheadkostnader har inte räknats med.

¹ Baserad på en lönekostnad om 1 550 000 kronor/år, 220 arbetsdagar exklusive 35 dagar semester. Kostnaden per dag blir då 7 045 kronor.

² Baserad på en lönekostnad om 1 550 000 kronor/år.

³ Baserad på en lönekostnad om 3 333 kronor/dag, dvs. drygt hälften av en rådman.

⁴ Baserad på två ekonomiska experter som arbetar cirka 6 timmar/dag i 15 dagar med ett arvode om 810 kronor/timme.

Kostnadsuppskattningen bygger på ett relativt omfattande ärende med tio förhandlingsdagar. Den rådman som handlägger ett konkurrensärende (referenten) kommer sannolikt lägga minst 1,5 gånger förhandlingstiden på handläggning och inläsning och lika mycket som förhandlingstiden på överläggning och att utforma ett beslut, totalt 35 dagar varav tio dagar avser förhandlingstiden.

Den rådman som också sitter i rätten, men som inte är referent, kommer sannolikt lägga lika mycket som förhandlingstiden på inläsning, överläggning och bistånd med att utforma beslutet, totalt 20 dagar.

Dessutom kommer den notarie eller fiskal som är protokollförare att behöva lägga minst 0,5 gånger förhandlingstiden på för- och efterarbete inklusive överläggning, det vill säga totalt 15 dagar.

Därutöver förordnas normalt två ekonomiska experter i konkurrensärenden.⁵⁵ De kan förväntas lägga minst 0,5 gånger förhandlingstiden på för- och efterarbete inklusive överläggning, det vill säga 15 dagar per person. Grundbeloppet de ersätts med är 2 250 kronor per arbetsdag, men normalt beviljas de i stället 810 kronor per timme. Det motsvarar vad ekonomiska experter får i exempelvis ekobrott-

⁵⁵ Jfr 4 kap. 8 § lagen om patent- och marknadsdomstolar.

mål.⁵⁶ I de fall experterna inte bor i Stockholm tillkommer kostnader för resor och boende.

Slutligen kommer en handläggare att behöva lägga tid på hantering av akten, vilket uppskattas till minst 40 000 kronor.

Resultatet blir att ett ärende kan förväntas kostar omkring 620 000 kronor. Detta utan overheadkostnader, så som kostnader för ytterligare administration, service, lokaler eller säkerhet, som uppkommer hos domstolen. Läger man till Tillväxtverkets schablon för overheadkostnader på 25 procent på var och en av lönekostnaderna som listas i tabellen blir resultatet en kostnad på 738 750 kronor för ett ärende.

Från PMÖD har vi fått mer övergripande uppgifter avseende styckkostnader för samtliga mål som avgjorts av PMÖD mellan 2019 och 2023.

Tabell 9.8 PMÖD:s kostnader, styckkostnader för avgjorda mål, i kronor

	2019	2020	2021	2022	2023
Budget PMÖD	19 563 000	20 123 000	20 514 000	21 036 000	21 438 000
Totalt antal avgjorda mål	95 st.	93 st.	79 st.	57 st.	59 st.
Styckkostnad	205 926	216 376	259 671	369 053	363 356

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-128, e-post från Svea hovrätt den 8 oktober 2024.

Av tabellen framgår styckkostnaden för ett mål 2023 är lägre än den uppskattade kostnaden i PMD för överklagande av beslut om konkurrensfrämjande åtgärder. Med hänsyn till målens komplexitet, behovet av rättsutredningar och förordnande av ekonomiska experter uppskattar PMÖD också att styckkostnaden för konkurrensmålen är något högre än den genomsnittliga styckkostnaden. Det kan dock förväntas att kostnaderna i PMÖD blir lägre än de i PMD. Vår genomgång av rättegångskostnader som visar att rättegångskostnaderna i PMÖD har varit klart lägre än i PMD.⁵⁷ Till det kommer att förhören som hållits i PMD i regel inte hålls igen i PMÖD. Rätten tar i stället del av videoupptagningar från förhören. Det kan antas effektivisera arbetet i PMÖD och minska kostnaderna.

⁵⁶ Jfr 1 kap. 8 § första stycket 1 rättegångsbalken.

⁵⁷ Se till exempel tabell 9.10 och 9.12.

Vi uppskattar därför att kostnaden för ett överklagande av ett beslut från PMD i PMÖD kommer att uppgå till omkring 400 000 kronor.

Informationsplikt för företagskoncentrationer

Beslut som innebär att ett företag förpliktas att informera om vissa företagskoncentrationer får överklagas till PMD och handläggs enligt lagen om domstolsärenden. Vi antar att förfarandet är skriftligt och att det då skulle kosta mindre än 50 000 kronor per ärende.

I förlängningen kan det även bli fråga om överklaganden av beslut där Konkursverket ingriper mot en företagskoncentration med förbud eller åläggande. För dessa ärenden kan de kostnader som uppskattas för en överklagande av ett beslut om konkurrensfrämjande åtgärder utgöra en fingervisning, det vill säga cirka 600 000 kronor per ärende i PMD.

Detsamma gäller för ärenden i PMÖD, där vi ovan uppskattat kostnaden till 400 000 kronor per ärende.

Offentlig säljverksamhet

Våra förslag innebär att Konkursverkets beslut om åtgärder mot offentlig säljverksamhet får överklagas i allmän förvaltningsdomstol, med krav på prövningstillstånd för överklagande i kammarrätt i enlighet med förvaltningslagens regler.⁵⁸ Enligt nu gällande regelverk ansöker Konkursverket om förbud i PMD, vars domar kan överklagas till PMÖD.

Konsekvenserna av vårt förslag förväntas bli en minskad kostnad för handläggning för PMD och PMÖD, och en ökad kostnad hos förvaltningsrätterna. Ett mindre antal mål kan också antas överklagas och komma att handläggas av kammarrätten. Det krävs prövningstillstånd i kammarrätten. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2026. Det kan med hänsyn till utredningstiden för ärenden hos Konkursverket inte antas att några mål är aktuella enligt den nya forumordningen förrän tidigast mot slutet av 2027.

För allmänna förvaltningsrätter uppgick den genomsnittliga styckkostnaden för ett mål år 2023 till 9 883 kronor. Vi bedömer att målen enligt den nya lagen om offentlig säljverksamhet kan bli

⁵⁸ 40 § andra stycket förvaltningslagen.

något dyrare baserat på att mål på konkurrensområdet ofta innebär en relativt omfattande utredning av marknadsförhållandena i fråga. Utredningarna blir ofta omfattande vilket innebär att genomgången av omständigheterna i målet tar längre tid. Målens omfattning bör kunna uppskattas vara i paritet med skattemål, som är mer omfattande än genomsnittliga mål vid förvaltningsrätterna och också avser ekonomiska förhållanden. Den genomsnittliga styckkostnaden för dessa mål uppgick 2023 till 13 708 kronor. För processen i kammarrätt uppgick den genomsnittliga styckkostnaden för ett mål 2023 till 20 331 kronor. För ett skattemål samma år uppgick den genomsnittliga styckkostnaden i kammarrätt till 28 540 kronor.⁵⁹ Vi uppskattar att kostnaden för handläggning av mål enligt den föreslagna lagen kommer att motsvara kostnaden av den för skattemål även i kammarrätt.

Utredningsskadeavgift

Ett beslut om utredningsskadeavgift föreslås få överklagas till PMD och handläggs enligt lagen om domstolsärenden. Vi antar att förfarandet är skriftligt. Uppskattningsvis uppgår kostnaderna till mindre än 50 000 kronor per ärende.

Vi gör samma uppskattning för kostnader i PMÖD som i PMD, det vill säga ett skriftligt förfarande till en kostnad av mindre än 50 000 kronor per ärende.

Konsekvenser för andra myndigheter

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Inga myndigheter utöver Konkurrensverket är direkt berörda av våra förslag. Inom ramen för en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder kan dock myndigheter med tillsynsuppgifter inom den aktuella sektorn eller myndigheter som reglerar liknande frågor som är föremål för utredning beröras. Dessa myndigheter ska fortsatt ansvara för sina respektive regelverk och utöva sina befogenheter, även om Konkurrensverket väljer att ingripa med konkur-

⁵⁹ Sveriges Domstolar (2024). *Årsredovisning 2023*, s. 153.

rensförämjande åtgärder inom en sektor som tillhör myndighetens ansvarsområden.

Det kan dock uppstå situationer då beslut om konkurrensförämjande åtgärder skulle kunna äventyra eller motverka annan offentlig reglering. Samtidigt kan utredningar om konkurrensförämjande åtgärder vara till nytta för att ”tappa till” luckor som lämnats efter offentlig reglering.⁶⁰ Dialog och samråd mellan Konkurrensverket och myndigheten eller myndigheterna med ansvar för den sektor som utreds i en utredning om konkurrensförämjande åtgärder är viktig i dessa situationer.

Om eventuella målkonflikter konstateras, uppkommer frågan om hur konflikterna bör hanteras. Ett exempel på hur konflikterna hanteras är det tyska konkurrensverket, där det föreskrivs att BkartA behöva inhämta godkännande för åtgärder som berör de sektorreglerade marknader tåg, post, telekommunikation, elektricitet och gas. Godkännande ska ges av Bundesnetzagentur, den tyska myndigheten för reglering av nätverksmarknader.⁶¹ I Danmark finns i stället en skyldighet för konkurrensmyndigheten att samråda med berörda myndigheter. Vid synpunkter på de tilltänkta åtgärderna från berörda myndigheter ska konkurrensmyndigheten ta hänsyn till dessa synpunkter i sin proportionalitetsbedömning.⁶²

Fördelen med den tyska lösningen är att konkurrensmyndigheten hindras från att vidta åtgärder som stör den befintliga sektorregleringen inom vissa sektorer med konkurrensförämjande reglering. Nackdelen med den tyska regleringen är att sektorsmyndigheten skulle kunna blockera åtgärder från konkurrensmyndighetens sida vilket kan leda till regleringsmisslyckanden som få bestå eller som inte åtgärdas. Samtyckesplikten rör också bara ett litet urval sektorer. Det är tänkbart att målkonflikter kan uppstå på fler än inom dessa sektorer.

Att konkurrensmyndigheten, så som i Danmark, tar hänsyn till eventuella synpunkter från alla berörda myndigheterna har fördelen att dessa måste behandlas särskilt i beslutet om åtgärder. Nackdelen är att det skulle kunna uppstå regleringsmisslyckanden om åtgärderna

⁶⁰ Nasdaq II-ärendet är ett exempel på detta. I ärendet hade Nasdaq aviserat ett förfarande som drog nytta av en lucka i det gällande finansiella regelverket. Konkurrensverket utredde förfarandet som en misstänkt överträdelse av missbruksförbudet. Ärendet avslutades efter att Nasdaq meddelat att de skulle avstå från det aviserade förfarandet i avvaktan på ny reglering. Se Konkurrensverkets beslut den 10 oktober 2022 i ärendet med dnr 366/2022, Nasdaq, s. 3.

⁶¹ § 32 f (8) GWB.

⁶² Forslag til Lov om ændring af konkurrenceloven. L 121, 28 februari 2024, s. 42.

som beslutas om får negativa effekter inom sektorn på grund av krock mellan olika regelverk.

Av Konkurrensverkets instruktion framgår att verket ska samråda med de myndigheter som berörs av verkets förslag till åtgärder.⁶³ Av förvaltningslagen följer också att Konkurrensverket behöver motivera sina beslut.⁶⁴ Utöver det föreslår vi också en särskild bestämelse för att inhämta synpunkter på föreslagna konkurrensfrämjande åtgärder som riktar sig mot alla berörda aktörer, inklusive berörda myndigheter. Till följd av dessa samrådsskyldigheter bör det stå klart om det finns några målkonflikter mellan föreslagna konkurrensfrämjande åtgärder och annan offentlig reglering. Konkurrensverket och eventuellt berörda myndigheter får alltså samråda i de fall då potentiella konflikter mellan konkurrensfrämjande åtgärder och regelverk som andra myndigheter administrerar skulle kunna uppstå.

Hur stor tidsåtgång som samarbetet mellan Konkurrensverket och andra berörda myndigheter föranleder kan sannolikt variera stort. Det kan vara allt mellan ett enstaka möte till flertalet möten och därtill internt arbete. Det ter sig därför inte meningsfullt att redovisa konsekvenserna för andra myndigheter kvantitativt.

Informationsplikt för företagskoncentrationer

Vi bedömer att våra förslag om informationsplikt inte kommer att få några konsekvenser för andra myndigheter.

Offentlig säljverksamhet

Våra förslag har konsekvenser för staten i de fall där *staten bedriver säljverksamhet* som omfattas av lagen. I praktiken träffas både statligt ägda företag och myndigheter som bedriver säljverksamhet. Vi behandlar statligt ägda företag nedan under konsekvenser för företagen. För statliga myndigheter uppkommer i samband med att våra förslag träder i kraft kostnader för att anpassa sig till det nya förbudet. Det kan innebära att vissa säljverksamheter behöver justeras eller läggas ned helt. För detta kommer det uppstå engångskostnader.

⁶³ 10 § Konkurrensverkets instruktion.

⁶⁴ 32 § förvaltningslagen.

Säljverksamheter kan skilja sig åt i art och omfång varför det inte är meningsfullt att uppskatta några konkreta kostnader för detta.

När Konkurrensverket utreder en misstänkt överträdelse av förbudet behöver myndigheten genomföra följande aktiviteter.

- Besvara frågor, sammanställa uppgifter och lämna in handlingar för *Konkurrensverkets utredning*. Här ingår även att lämna synpunkter på Konkurrensverkets eventuella beslut.
- Under Konkurrensverkets utredning behöver myndigheten göra bedömningar hur man vill fortsätta bedriva sin verksamhet med hänsyn till eventuella, okända, åtgärder från Konkurrensverkets sida. Myndigheten ska med andra ord hantera en viss *osäkerhet*.
- När Konkurrensverket har meddelat ett *beslut om åtgärder* behöver myndigheten vidta åtgärder för att följa beslutet.
- Efter ett beslut om åtgärder kan myndigheten välja att *överklaga* beslutet.

För var och en av dessa aktiviteter uppstår kostnader som framgår nedan.

Konkurrensverkets utredning utgör en administrativ kostnad för myndigheten i form av personalresurser och eventuellt externa kostnader om myndigheten köper juridisk eller ekonomisk rådgivning. Mer konkret används dessa resurser sannolikt för möten med Konkurrensverket, att besvara skriftliga frågor från verket, lämna synpunkter på verkets utkast till beslut och internt arbete med anledning av verkets utredning. Det kan antas att det behövs kvalificerad arbetskraft, exempelvis med ekonomisk eller juridisk bakgrund, för detta arbete. Vid beräkningen av kostnaden för myndigheter under Konkurrensverkets utredning behöver beaktas att omfattningen av utredningen som verket genomför kan skilja sig åt beroende på exempelvis vilka förkunskaper verket har och vilken ytterligare information som behöver hämtas in. Myndigheten kan också, beroende på storlek och omfattningen av säljverksamheten, använda mer eller mindre resurser på utredningen. Hur stor denna kostnad blir kan alltså variera.

Osäkerheten som uppstår i samband en utredning hos Konkurrensverket kan skapa kostnader hos myndigheten, exempelvis om den aktuella säljverksamheten behöver avvecklas.

Att följa Konkurrensverkets *beslut om åtgärder* kan kosta olika mycket för myndigheten, beroende på vad det är fråga om för åtgärd. Det kan också variera mellan att förändra en säljverksamhet eller att helt avveckla verksamheten. Det innebär att spannet av kostnader är stort även här.

Efter det att Konkurrensverket har meddelat ett beslut om åtgärder kan de företag som verkets beslut riktas till eller andra som beslutet angår *överklaga* beslutet. Allmän förvaltningsdomstol föreslås vara forum för en överklagan i första instans. I andra instans ansvarar kammarrätterna för dessa ärenden. I samband med en överklagande uppkommer kostnader för exempelvis den personal inom myndigheten som arbetar med överklagandet och som deltar i domstolens handläggning av ärendet. Därtill kan kostnader uppkomma för juridiska ombud och andra externa experter som myndigheten anlitar. Det kan noteras att det inte är möjligt att få ersättning för rättegångskostnader även om man når framgång med överklagandet.⁶⁵

Av de fyra aktiviteter som vi har räknat upp ovan bedömer vi att det är möjligt att kvantifiera två aktiviteter, nämligen myndighetens kostnader under *Konkurrensverkets utredning* och myndighetens *rättegångskostnader*. Eftersom dessa utgör indirekta kostnader i förhållande till våra förslag som aktualiseras först när verket genomför en utredning om en överträdelse av förbudet mot en viss säljverksamhet väljer vi att redovisa exempelberäkningar för enskilda myndigheter.

För att få en uppfattning om vilka kostnader som skulle kunna uppstå för myndigheter i samband med *Konkurrensverkets utredning* har vi kontaktat ett antal offentliga aktörer som mellan 2017 och 2023 varit föremål för en utredning om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet enligt konkurrenslagen.⁶⁶ Skälet att vi använder dessa ärendetyper är att de utredningsmetoder som Konkurrensverket använder har gemensamma drag med de som kommer att användas vid misstänkta överträdelser av våra förslag i lagen om offentlig säljverksamhet.

⁶⁵ Frågan om ersättning för rättegångskostnader är dock för närvarande under utredning, se dir. 2024:39.

⁶⁶ Jfr 3 kap. 27 § konkurrenslagen.

Tabell 9.9 Myndigheters kostnader, offentlig säljverksamhet, Konkursverks utredning, i kronor

	Internt arbete	Juridisk och ekonomisk rådgivning	Totalt
Avskrivning	340 860 ¹	875 000 ²	1 215 860
Avskrivning efter ändrat beteende	469 993 ³	1 295 000 ⁴	1 764 993
Ansökan om förbud	665 500 ⁵	7 000 000 ⁶	7 665 500

Källa: Utredningens egna beräkningar baserade på timuppgifter i RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-150, 153, 156 och 157.

¹ Beräknad på 520 timmars arbete av en jurist med en månadslön på 57 000 kronor. Overheadkostnader om 84 procent är inräknade.

² Beräknad på 250 timmars juridisk eller ekonomisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

³ Beräknad på 717 timmars arbete med samma mått som i fotnot 1.

⁴ Beräknad på 370 timmars juridisk eller ekonomisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

⁵ Beräknad på 1 000 timmars arbete av en jurist med en månadslön på 57 000 kronor. Overhead-kostnader om 84 procent är inräknade. Uppgiften om arbetstiden innefattar tid i domstol, varför det sannolikt förekommer en överlapp med kostnaderna som redovisas i tabell 9.10.

⁶ Beräknad på 2 000 timmars juridisk eller ekonomisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor. Uppgiften om arbetstiden innefattar tid i domstol, varför det sannolikt förekommer en överlapp med kostnaderna som redovisas i tabell 9.10.

I tabellen ovan anger vi kostnader för utredningar enligt lagen om offentlig säljverksamhet uppdelad efter olika resultat. Uppgifterna om arbetade timmar och antal timmar för juridisk eller ekonomisk rådgivning kommer från ett antal offentliga aktörer som mer nyligen varit föremål för utredning hos Konkursverket. Vi gör ingen skillnad på olika typer av offentliga aktörer så som kommuner och statliga myndigheter, utan antar att kostnaderna under utredningen inte bör skilja sig åt på grund av denna faktor. Internt arbete antar vi ha utförts av en jurist med en månadslön på 57 000 kronor enligt SCB:s statistik.⁶⁷ Beräkningen av kostnaden har gjorts med stöd av Tillväxtverkets regelräknare.⁶⁸ Arvodet för juridisk eller ekonomisk rådgivning uppskattar vi till 3 500 kronor per timme. Uppskattningen är baserad på kostnadsräkningar som vi hämtat in från PMD vid Stockholms tingsrätt och PMÖD vid Svea hovrätt, se nästa stycke. Observera att denna kostnad kan komma att skilja sig åt eftersom målen föreslås flyttas till allmän förvaltningsdomstol, där processen

⁶⁷ SCB, Lönestatistik – Hur mycket tjänar...?, Statistik för Förvaltnings- och organisationsjurister, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/loner/loner/jurist> (besökt 2024-10-29).

⁶⁸ Tillväxtverket, Regelräknaren, <https://regelraknaren.tillvaxtverket.se/regelraknaren/#/> (besökt 2024-12-19).

som huvudregel är skriftlig och inga kostnader för att delta i muntlig förhandling bör uppstå.

För att kunna ge exempel på *rättegångskostnader* har vi inhämtat kostnadsräkningarna från det senaste målet där Konkurrentverket förde talan om förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Skälet till att vi endast hämtat in kostnader från ett mål är att vi bedömer att de äldre målen är för gamla för att ge en representativ bild av de möjliga rättegångskostnaderna.⁶⁹ Även om uppgiften får ses med försiktighet kan vi notera att kostnaden ligger ungefär i linje med det nedre spannet för konkurrensärendena i PMD och PMÖD som vi redovisar nedan i tabell 9.12. Det ska noteras att Konkurrentverket enligt gällande ordning ansöker om att domstolen ska utfärda förbud mot en säljverksamhet eller ett förfarande i den, men att vårt förslag till en ny lag innebär att Konkurrentverket får beslutanderätt gällande förbud och det alltså finns en satt processram i form av ett överklagat beslut. Det kan antas att det medför att processen blir något mindre omfattande i vissa av fallen.

Tabell 9.10 Myndigheters kostnader, offentlig säljverksamhet, rättegångskostnader, i kronor

Rättegångskostnader i PMD	5 000 542
Rättegångskostnader i PMÖD	983 832
Totalt	5 984 356

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-85, e-post från Stockholms tingsrätt den 13 september 2024. Utredningens egen sammanställning.

Vårt lagförslag innebär också ett krav på att staten ska *utvärdera säljverksamheter* i förhållande till förbudet gällande otillbörlig offentlig säljverksamhet. Utvärderingen ska ske vart fjärde år. I praktiken bör detta innebära att respektive departement i Regeringskansliet ska utvärdera den säljverksamhet som de ansvarar för. För myndigheter under riksdagen som bedriver säljverksamhet, om någon sådan bedrivs över huvud taget, bör det innebära att riksdagen ansvarar för utvärderingen.

⁶⁹ Det senaste målet avgjordes i december 2020. Dessförinnan finns avgöranden från 2016 och längre bak i tiden.

Myndigheter under regeringen är redan i dag skyldiga att årligen redovisa sin verksamhet.⁷⁰ Myndigheter får dessutom endast bedriva avgiftsbelagd verksamhet, där större delen av säljverksamheten bör ingå, om de fått ett särskilt bemyndigande för detta av regeringen.⁷¹ Det bör alltså finnas goda förutsättningar för att genomföra en sådan utvärdering som vi föreslår. Vi har försökt att ta fram kostnader som skulle uppstå vid dessa utvärderingar genom kontakt med Ekonomistyrningsverket. Det har dock visat sig att det inte är möjligt att uppskatta sådana kostnader.⁷²

Vidare innebär förslagen en plikt om att en statlig myndighet som bedriver säljverksamhet ska upprätta en *särskild redovisning* över säljverksamheten, om inte annat följer av lag eller annan författning. För statliga myndigheter som inte redan har en separat redovisning för säljverksamhet kan kravet innebära ökade kostnader för att genomföra en sådan. I kontakt med Ekonomistyrningsverket har dessutom framkommit att det redan finns vissa krav rörande redovisning av avgiftsbelagd verksamhet. Beroende på den närmare utformningen av redovisningsplikten skulle kostnaderna för myndigheterna alltså kunna variera. Det har i kontakt med Ekonomistyrningsverket visat sig omöjligt att närmare utreda vilka kostnader som skulle uppstå.⁷³

Vi föreslår utöver lagen om offentlig säljverksamhet även en förordning om offentlig säljverksamhet i vilken föreskrivs att Konkurrensverket får meddela närmare föreskrifter om utvärdering och redovisning enligt lagen. Enligt vår föreslagna förordning ska Konkurrensverket samråda med Ekonomistyrningsverket i fråga om föreskrifter som gäller särskild redovisning. Det kan antas innebära arbete, om än i begränsad mån, för Ekonomistyrningsverket att lämna synpunkter på föreskrifter.

Utredningsskadeavgift

Våra förslag har sannolikt inga konsekvenser för andra myndigheter.

⁷⁰ Se avsnitt 6.6.5.

⁷¹ Se avsnitt 6.6.3.

⁷² RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-155, e-post från Ekonomistyrningsverket den 30 oktober 2024.

⁷³ Ibid.

9.6.2 Förslagens konsekvenser för kommuner och regioner

Konsekvenser för kommuner och regioner

Vårt förslag till lag om offentlig säljverksamhet får konsekvenser för kommuner och regioner. Särskilt gäller det förslagen om att skärpa förbudet mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, utvärdera sin säljverksamhet vart fjärde år och upprätta en särskild redovisning över säljverksamheten.

Vi bedömer att övriga delar av våra förslag inte får några egentliga konsekvenser för kommuner och regioner.

Offentlig säljverksamhet

Våra förslag avseende offentlig säljverksamhet kan få direkta och indirekta konsekvenser för kommuner och regioner i flera led. Vi bedömer att konsekvenserna kan bli motsvarande dem som vi redovisar för staten och statliga myndigheter ovan. Detta eftersom kommuner och regioner på samma sätt måste anpassa eventuella säljverksamheter enligt det nya förbudet och kan bli föremål för utredning hos Konkurrensverket.

Vad avser kravet att *utvärdera befintlig säljverksamhet* vart fjärde år har vi inhämtat information från Sveriges kommuner och regioner om vilka konsekvenser kravet kan få för kommuner och regioner. Sveriges kommuner och regioner bedömer att det inte är möjligt att göra någon kostnadsuppskattning eftersom det inte är klarlagt vilka verksamheter som omfattas av de nya kraven och exakt vilken omfattning utvärderingen ska ha.⁷⁴

Gävle och Vännäs kommuner har tidigare på frivillig basis beslutat sig för att genomlysna sina säljverksamheter med fokus på verksamheternas konkurrenspåverkan. Genomlysningarna har gjorts av en konsultfirma som bland annat har beskrivit samtliga momspliktiga intäkter i kommunerna och bedömt verksamheternas laglighet och lämplighet. I detta arbete har den samlat in information genom formulär samt intervjuat kommunföreträdare. Därutöver har intervjuer genomförts med företrädare för näringslivet. Resultaten har sammanställts i rapporter.⁷⁵ Sammanfattningsvis kan sägas att kost-

⁷⁴ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-154, e-post från SKR den 30 oktober 2024.

⁷⁵ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-67, rapport från Vännäs kommun;

RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-68, rapport från Gävle kommun.

naderna uppgick till 250 tkr för var och en av kommunerna.⁷⁶ Utvärderingarna är mer omfattande än de krav som ställs i vårt lagförslag, som innebär att verksamheterna ska utvärderas i förhållande till förbudet om otillbörlig offentlig säljverksamhet. Utvärderingarna innehåller, utöver kartläggningen av verksamheterna och deras beröringspunkter med näringslivet i kommunen, även upplysningar om näringsidkares möjlighet att vända sig till kommunen med klagomål samt en genomgång av regler att förhålla sig till på området. Enligt vårt förslag ska en utvärdering göras vart fjärde år. Det finns inget föreslaget om formen av utvärderingen, utom att utvärderingen ska dokumenteras. Det är möjligt för kommunen att själv genomföra utvärderingen, vilket skulle kunna sänka kostnaderna för att genomföra den. Efter den första genomgången av verksamheter borde en uppföljning kunna göras utifrån den befintliga kartläggningen. Kostnadsunderlagen gällande Gävle och Vännäs kommuners genomlysningar kan dock tjäna som ett exempel på vad en ambitiös ansats i förhållande till utvärderingsplikten vart fjärde år eller en första grundlig utvärdering som sedan följs upp internt skulle kunna kosta.

Avseende kravet att särredovisa vissa säljverksamheter har vi inhämtat information från Sveriges regioner och kommuner om vilka konsekvenser kravet kan få för kommuner och regioner. Sveriges regioner och kommuner bedömer att det inte är möjligt att göra någon kostnadsuppskattning eftersom det inte är klarlagt vilka verksamheter som omfattas av de nya kraven och exakt vilken omfattning särredovisningen ska ha.⁷⁷

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Gränserna för den kommunala självstyrelsen regleras i regeringsformen. Kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Bestämmelser om detta finns i lag. Kommunerna sköter också de övriga angelägenheter som bestäms i lag.⁷⁸ Den kommunala självstyrelsen

⁷⁶ Se RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-70, e-post från Gävle kommun den 11 september 2024 och RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-145, e-post från Vännäs kommun den 21 oktober 2024.

⁷⁷ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-154, e-post från SKR den 30 oktober 2024.

⁷⁸ 14 kap. 2 § regeringsformen.

ställs i lagstiftningsärenden ofta mot andra intressen. Av det skälet bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den.⁷⁹

Våra förslag syftar till att säkerställa att kommuner bedriver säljverksamheter som inte på ett otillbörligt sätt hindrar privata företag att bedriva verksamhet. I grunden handlar förslagen om att de fördelar som kommunerna har av att vara skatte- och avgiftsfinansierade eller ha myndighetsutövande uppgifter inte ska påverka de privata företagens näringsverksamhet. Förslagen söker alltså minska den konflikt som uppstår till följd av att kommunerna verkar under andra förutsättningar än privata företag.

Våra förslag påverkar inte den kompetens om kommunerna har enligt kommunallagen och andra regler som drar upp ramarna för kommunernas befogenheter att bedriva säljverksamhet. Kommunerna hindras inte att själva ta hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar. Inte heller påverkas kommunernas rätt att ta ut avgifter i sin säljverksamhet eller att avgifterna ska motsvara självkostnadsprincipen. Detsamma gäller rätten att driva näringsverksamhet utan vinstsyfte och som syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt kommunmedlemmarna.⁸⁰

Det förbud som vi föreslår mot offentlig säljverksamhet syftar till att skärpa nuvarande konfliktlösningsregel. Genom förbudet tydliggörs att kommuner inte får bedriva säljverksamhet eller att i sådan verksamhet tillämpa förfaranden som inte vilar på marknadsmässig grund, om det inte är försvarbart från allmän synpunkt. Här ställs verksamhetens eller förfarandets påverkan på marknaden för privata företag mot de skäl som talar för försvarbarhet. Privata företags möjligheter att utvecklas och den innovationsförmåga som normalt präglar företagande ställs mot de skäl som talar för den kommunala säljverksamheten eller förfarandet i verksamheten. Säljverksamheter och förfaranden som är förenliga med lag omfattas dock inte av förbudet. Våra förslag flyttar alltså inte gränserna för de kommunala befogenheterna och de lägger inte band på den kommunala självbestämmanderätten. Den väsentliga utgångspunkten för våra förslag är, liksom tidigare, att det vid tillämpning av konflikt-

⁷⁹ 14 kap. 3 § regeringsformen.

⁸⁰ 2 kap. 1, 5–7 §§ kommunallagen.

lösningsregeln är möjligt att ta hänsyn till andra allmänna intressen än intresset av konkurrens på lika villkor. Vi bedömer således att vårt förslag inte riskerar att den kommunala kompetensen omdefinieras av Konkurrensverket och att kommunallagens princip om allmänintresset får ge vika för en konkurrensrättslig bedömning.⁸¹

9.6.3 Finansieringsförslag för kostnaderna för det offentliga

Kostnader för Konkurrensverket

Konkurrensverket har i dag inget särskilt anslag vad avser de ökade kostnader som följer av våra förslag, utom för förslagen om offentlig säljverksamhet, se mer om det nedan. De ökade kostnaderna bör därför täckas genom ett ökat anslag. Alternativet, att täcka kostnaderna genom det befintliga anslaget skulle innebära att verket behöver använda sina befintliga resurser för tillsyn av konkurrensreglerna eller att en omprioritering sker mellan verkets olika anslag för att täcka de ökade kostnaderna. Att använda anslaget för konkurrenstillsyn skulle sannolikt innebära att verket kan lägga färre resurser på att utreda överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden, eftersom koncentrationsprövningen inte går att prioritera bort. En omprioritering av anslagen sinsemellan skulle i sin tur innebära att någon annan verksamhet blir lidande.

Konkurrensverket fick i samband med att reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet infördes ett ökat anslag om 10 miljoner kronor.⁸² Eftersom dessa regler enligt vårt förslag ersätts bör det befintliga förvaltningsanslaget kunna täcka tillsyn enligt den nya lagen.

Kostnader för domstolarna

Som framgår ovan kan våra förslag föranleda ökade kostnader för patent- och marknadsdomstolarna och förvaltningsdomstolarna. Styckkostnaderna för de tillkommande mål och ärenden är relativt höga, samtidigt som vi bedömer att det rör sig om relativt få ären-

⁸¹ Jfr Konstitutionsutskottets betänkande 2009/10:KU4 (bilaga 3 till bet. 2009/10:NU8).

⁸² Prop. 2008/09:1 utgiftsområde 24, s. 24.

den på årsbasis. Vi bedömer därför att de ökade kostnaderna ska kunna täckas av befintliga anslag.

Kostnader för andra myndigheter

Vi bedömer att de ökade kostnader som uppstår för andra myndigheter som följer av våra förslag med hänsyn till deras omfattning bör kunna täckas av befintliga anslag. Vad särskild avser eventuella ökade kostnader som uppstår genom våra förslag om offentlig säljverksamhet kan det uppstå ett behov att tillföra resurser, exempelvis i form av ökade avgifter. Det är dock inte möjligt för oss att uppskatta om och i så fall för vilka myndigheter ett sådant behov skulle kunna uppstå.

9.6.4 Förslagets konsekvenser för andra enskilda

Vi bedömer att våra förslag kan få vissa konsekvenser för civilsamhället, hushållen och utländska aktörer.

Civilsamhället är inte föremål för någon del av våra förslag som riktas mot företag eller offentliga aktörer. Delar av civilsamhället kan dock beröras i samband med Konkurrensverkets utredningar, exempelvis i de fall då olika intresseorganisationer har kunskap om en marknad som är föremål för utredning hos Konkurrensverket. Medverkan i sådana utredningar kommer föranleda kostnader för de berörda personerna eller organisationerna, exempelvis för att besvara verkets frågor. Dessa kostnader kan svårigen uppskattas då det inte är möjligt att förutse vilka personer eller organisationer som skulle beröras och i vilken omfattning.

Våra förslag berör hushållen i den meningen att förslagen syftar till att främja eller upprätthålla en effektiv konkurrens. En effektiv konkurrens innebär att samhällets resurser fördelas på ett effektivt sätt. För hushållen innebär det rimliga priser, goda valmöjligheter och tillgång till innovativa produkter och tjänster. Konsekvenserna är med andra ord positiva för hushållen och konsumenterna.

Förslagen kan vidare beröra utländska företag som är verksamma i Sverige. Dessa berörs på samma sätt som svenska företag i det fall de omfattas exempelvis av en utredning om konkurrensfrämjande

åtgärder eller av en informationsplikt om företagskoncentrationer.⁸³ Förslagen om offentlig säljverksamhet bedöms inte beröra utländska företag eftersom lagen omfattar säljverksamheter som bedrivs av stat, kommun eller regioner.

Vi bedömer att våra förslag inte kommer att få några konsekvenser för några andra enskilda än de som redovisats ovan, så som för exempelvis djur och natur, ekologiska system eller kommande generationer.

9.6.5 Förslagets konsekvenser för företag

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Företag som berörs

Våra förslag har inga direkta konsekvenser för företagen. Vårt förslag innebär dock att Konkurrensverket får genomföra utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder rörande samtliga företag i Sverige utan några begränsningar avseende företagets storlek eller sektor. Samtliga företag i Sverige berörs alltså indirekt av förslaget.

Effekter för företagen

Våra förslag får inga direkta konsekvenser för företagen. Konsekvenser för företagen uppstår dock för vissa företag när Konkurrensverket genomför utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Förslagen innebär att Konkurrensverket får besluta om åtgärder för att främja en effektiv konkurrens på marknaden. Härav följer att de företag som är verksamma inom den marknaden berörs vid varje enskilt tillfälle. De olika aktiviteter som företag troligen behöver utföra i samband med en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder är följande.

- Besvara frågor, sammanställa uppgifter och lämna in handlingar för *Konkurrensverkets utredning*. Här ingår även att lämna synpunkter på Konkurrensverkets eventuella beslut.
- Under Konkurrensverkets utredning behöver företaget göra bedömningar av hur det vill fortsätta bedriva sin verksamhet

⁸³ Se avsnitt 4.5.3 och 4.6.2 för konkurrensfrämjande åtgärder och avsnitt 5.5 för informationsplikten.

med hänsyn till eventuella, okända, åtgärder från Konkurrensverkets sida. Företaget ska med andra ord hantera *osäkerhet*.

- När Konkurrensverket har meddelat ett *beslut om åtgärder* behöver företaget vidta åtgärder för att följa beslutet.
- Efter ett beslut om åtgärder kan företaget välja att *överklaga* beslutet.

För var och en av dessa aktiviteter uppstår kostnader som framgår nedan.

Konkurrensverkets utredning utgör en administrativ kostnad för företaget i form av personalresurser och eventuellt externa kostnader om företaget köper juridisk eller ekonomisk rådgivning. Mer konkret används dessa resurser sannolikt för möten med Konkurrensverket, att besvara skriftliga frågor från verket, lämna synpunkter på verkets utkast till beslut och internt arbete med anledning av verkets utredning. Det kan antas att det behövs kvalificerad arbetskraft, exempelvis med ekonomisk eller juridisk bakgrund för detta arbete.

Den konkurrensfrämjande utredningen som vi föreslår kan delas i flera steg, en schematisk översikt finns i figur 4.3. Som första steg behöver Konkurrensverket genomföra en utredning om vilka hinder för konkurrensen som finns. Vi uppskattar att utredningen tar cirka tre till nio månader. Som andra steg behöver Konkurrensverket utreda vilka konkurrensfrämjande åtgärder som ska vidtas. Vi föreslår en tidsfrist på 18 månader, med möjlighet till förlängning om sex månader, för detta steg av utredningen. Vid beräkningen av kostnaden för företag under verkets utredning behöver beaktas att omfattningen av utredningen som Konkurrensverket genomför kan skilja sig åt beroende på exempelvis vilka förkunskaper verket har och vilken ytterligare information som behöver hämtas in. Företagen kan också, beroende på storlek och vikten av utredningen för deras verksamhet, välja att använda mer eller mindre resurser på utredningen. Hur stor denna kostnad blir kan alltså variera.

Osäkerheten som uppstår i samband med en utredning hos Konkurrensverket kan skapa kostnader hos de företagen som kan bli föremål för konkurrensfrämjande åtgärder. Beroende på det enskilda företags situation och på hur den aktuella marknaden fungerar, kan osäkerheten medföra olika kostnader. På en marknad som karakteriseras av höga investeringskostnader, exempelvis för inno-

vation, kan osäkerheten skapa högre kostnader än på en marknad där så inte är fallet. Om det under Konkurrensverkets utredning visar sig att verket överväger att ingripa med strukturella åtgärder, exempelvis ett åläggande att sälja en del av ett företag, skapar det sannolikt högre osäkerhetskostnader än om åtgärden är av beteendemässigt slag, exempelvis en informationsinsats som riktas mot konsumenter. Eftersom osäkerheten kan variera stort är det svårt att kvantifiera denna kostnad.

Att följa Konkurrensverkets *beslut om åtgärder* kan kosta olika mycket för företagen, beroende på vad det är fråga om för åtgärd. Det kan också variera mellan engångsåtgärder, att ändra en handelspraxis eller att sälja någon del av ett företag och mer fortlöpande åtgärder, som att ge tillgång till en viss vara eller tjänst. Det innebär att spannet av kostnader är stort även här. Som exempel kan nämnas att Finansinspektionens krav på att amorteringsunderlag ska tillhandahållas digitalt, som enligt vår bedömning hade kunnat vara en tänkbar konkurrensfrämjande åtgärd, uppskattas kosta cirka 200 000 kronor per företag.⁸⁴ Som kontrast kan nämnas att försäljningen av tre flygplatser i Förenade kungariket år 2007 uppskattades kosta 62,8 miljoner pund.⁸⁵

Efter det att Konkurrensverket har meddelat ett beslut om åtgärder kan de företag som verkets beslut riktas till eller andra som beslutet angår *överklaga* beslutet. PMD föreslås vara rätt domstol för en överklagan i första instans. I andra instans ansvarar PMÖD för dessa ärenden. I samband med ett överklagande uppkommer kostnader för exempelvis den personal inom företaget som arbetar med överklagandet och deltar i domstolens handläggning av ärendet. Därtill kan kostnader uppkomma för juridiska ombud och andra externa experter som företaget anlitar. Det kan noteras att staten svarar för skäliga rättegångskostnader om företaget vinner framgång med sitt överklagande. Vi väljer ändå att redovisa rättegångskostnader som en del av företagets kostnader, eftersom utgången av målet även kan bli att de förlorar.

Av de fyra aktiviteter som vi har räknat upp ovan bedömer vi att det är möjligt att kvantifiera två aktiviteter, nämligen företagets kostnader under *Konkurrensverkets utredning* och företagets *rätte-*

⁸⁴ Finansinspektionen (2023). *Enklare och snabbare hantering av amorteringsunderlag*. FI dnr 23-9164, s. 16.

⁸⁵ Competition Commission (2009). *BAA airports*. Final Report of 19 March 2009, Appendix 10.3, s. 4.

gångskostnader. Eftersom det rör sig om indirekta kostnader i förhållande till våra förslag som först aktualiseras när verket genomför en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder väljer vi att redovisa exempelberäkningar för enskilda företag.

För att få en uppfattning om vilka kostnader som skulle kunna uppstå för företag i samband med *Konkurrensverkets utredning* har vi kontaktat ett antal företag som mellan 2019 och 2024 varit föremål för en utredning rörande något av de konkurrensrättsliga förbuden. Vi har också kontaktat några företag som mer nyligen har varit del av en sektorundersökning. Skälet att vi använder dessa ärendetyper är att de utredningsmetoder som Konkurrensverket använder har gemensamma drag med dem som kommer att används för utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

Tabell 9.11 Företagens kostnader, utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder hos Konkurrensverket, i kronor

	Internt arbete, nedre spann	Internt arbete, högre spann	Juridisk och ekonomisk rådgivning, nedre spann	Juridisk och ekonomisk rådgivning, högre spann
Konkurrensverkets utredning, sektor- undersökning, 18 månader	91 770 ¹	412 965 ²	0	210 000 ³
Konkurrensverkets utredning, över- trädelse, 18 månader	20 648 ⁴	1 717 410 ⁵	273 000 ⁶	1 470 000 ⁷

Källa: Utredningens egna beräkningar baserade på timuppgifter i RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03–109, 111, 112, 119, 122, 124, 126, 127, 143, 147 och 148.

¹ Beräknad på 120 timmars arbete av en bolagsjurist med en månadslön på 66 500 kronor. Overheadkostnader om 84 procent är inräknade.

² Beräknad på 540 timmars arbete med samma mått som i fotnot 1.

³ Beräknad på 60 timmars juridisk eller ekonomisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

⁴ Beräknad på 27 timmars arbete med samma mått som i fotnot 1.

⁵ Beräknad på 2 280 timmars arbete med samma mått som i fotnot 1.

⁶ Beräknad på 78 timmars juridisk eller ekonomisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

⁷ Beräknad på 420 timmars juridisk eller ekonomisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

I tabellen framgår ett spann på kostnader som kan uppkomma under en sektorundersökning respektive under en utredning angående en misstänkt överträdelse av något av de konkurrensrättsliga förbuden under 18 månaders tid. Uppgifterna om arbetade timmar och antal

timmar för juridisk eller ekonomisk rådgivning kommer från ett antal företag som mer nyligen varit föremål för utredning hos Konkurrensverket. Internt arbete antar vi ha utförts av en bolagsjurist med en månadslön på 66 500 kronor enligt SCB:s statistik.⁸⁶ Beräkningen av kostnaden har gjorts med stöd av Tillväxtverkets regelräknare.⁸⁷ Arvodet för juridisk eller ekonomisk rådgivning uppskattar vi till 3 500 kronor per timme. Uppskattningen är baserad på kostnadsräkningar som vi hämtat in från PMD vid Stockholms tingsrätt och PMÖD vid Svea hovrätt, se nästa stycke. Det kan noteras att skillnaden mellan de lägsta och högsta kostnader som företag har haft är mycket stor, vilket innebär att det finns en osäkerhet kring hur höga kostnaderna kommer att faktiskt bli i utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.

För att kunna ge exempel på *rättegångskostnader* har vi inhämtat kostnadsräkningarna från två mål som rört missbruk av dominerande ställning och ett som rört en överträdelse av samarbetsförbudet.

Tabell 9.12 Företagens kostnader, utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder hos Konkurrensverket, rättegångskostnader, i kronor

	Nedre spann	Högre spann
Rättegångskostnader i PMD	2 675 323	8 644 188
Rättegångskostnader i PMÖD	3 588 810	4 114 733
Totalt	6 264 133	12 758 921

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-72, e-post från Stockholms tingsrätt den 12 september 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-74, e-post från Svea hovrätt den 12 september 2024. Utredningens egen sammanställning.

⁸⁶ SCB, Lönestatistik – Hur mycket tjänar...?, Statistik för Affärs- och företagsjurister, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/lonesor/Search?lon=bolagsjurist> (besökt 2024-10-29).

⁸⁷ Tillväxtverket, Regelräknaren, <https://regelraknaren.tillvaxtverket.se/regelraknaren/#/> (besökt 2024-12-19).

Vi redovisar här ett nedre och högre spann för rättegångskostnader som kan uppstå i samband med ett överklagande i PMD respektive PMÖD. Notera att dessa kostnader hänför sig till hela processen och inte till kostnaden per år.

Påverkan på konkurrensförhållandena

Själva syftet med vårt förslag är att utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder ska förbättra konkurrensförhållandena på de marknader där dessa används. Samtidigt kan genomförandet av en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder, i vart fall tillfälligt, skapa osäkerhet för företag som kan minska deras incitament att utveckla sin verksamhet på en marknad som är föremål för Konkurrensverkets utredning. Eventuellt skulle även en förväntan om att Konkurrensverket skulle kunna använda sig av konkurrensfrämjande åtgärder leda till osäkerhet inom bredare delar av ekonomin. Dessa är dock endast indirekta effekter i förhållande till våra förslag som är svåruppskattade med hänsyn till att det inte är känt på vilka marknader Konkurrensverket skulle vidta åtgärder. På grund av osäkerheten i hur, när och på vilka marknader som Konkurrensverket kommer att genomföra utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder är det inte meningsfullt att försöka analysera effekten på konkurrensförhållandena mellan företagen närmare.

Andra konsekvenser för företagen

Risken för fragmentisering av regelverk och därmed en ökad regleringskostnad för företagen bör beaktas när konsekvenserna av vårt förslag till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bedöms. Detta är särskilt relevant på det konkurrensrättsliga området då konkurrensmyndigheterna är behöriga och även i stor utsträckning skyldiga att tillämpa artikel 101 och 102 i EUF-fördraget. Det finns regler för ärendefördelning mellan konkurrensmyndigheter och ett tätt samarbete inom Europeiska konkurrensnätverket. Som genomgången av regleringar i andra europeiska länder visar finns det dock redan i dag ett antal särregleringar på konkurrensrättens område.⁸⁸

⁸⁸ Se avsnitt 4.3.

De befintliga reglerna om offentlig säljverksamhet utgör särreglering i EU-sammanhang.

För att konkurrensen på olika marknader ska fungera väl är det angeläget att samma regler gäller på hela marknader och att nationella regelverk inte ställer upp onödiga specialregleringar som betungar företagen och ökar deras kostnader. Med fler nationella särregleringar finns dessutom en risk att konkurrensproblem inte åtgärdas effektivt på marknader som är internationella till sin natur.

Risken för fragmentisering behöver dock vägas mot de begränsade resurser som nationella konkurrensmyndigheter och kommissionen har att förfoga över. Många av de ärenden där nationella konkurrensmyndigheter tillämpar artikel 101 och 102 i EUF-fördraget samt motsvarande nationella bestämmelser skulle sannolikt aldrig bli föremål för prövning hos kommissionen. Nationella konkurrensmyndigheter har dessutom ofta bättre kännedom om förutsättningarna för konkurrensen inom respektive medlemsstat och bättre möjligheter att utreda dessa tack vare upparbetade kontakter med näringslivet och andra aktörer. Därmed har myndigheterna bättre möjligheter att utreda och åtgärda överträdelser av de konkurrensrättsliga förbuden som utspelar sig på nationella marknader.

Likaså har nationella konkurrensmyndigheter bättre förutsättningar att utreda och åtgärda konkurrensproblem som uppstår på ett nationellt plan med de olika motsvarigheter till utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. Som redan nämnts hade kommissionen innan förslaget om DMA lades fram planer på att föreslå lagstiftning om ett konkurrensverktyg på EU-nivå.⁸⁹ Det finns dock för närvarande såvitt känt inga planer på att föreslå ett konkurrensverktyg på EU-nivå. Även om ett sådant verktyg skulle finnas, skulle det sannolikt fortfarande förekomma (nationella) konkurrensproblem som kommissionen inte skulle prioritera att utreda av resurs-skal. Snarlikt för vad som gäller för de konkurrensrättsliga förbudsbestämmelserna skulle ett sådant europeiskt konkurrensverktyg därför sannolikt lämna utrymme för tillämpning av nationella konkurrensverktyg.

Sammanfattningsvis, när utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder väl används finns risk för ökade kostnader för företag på grund av de beslut som omfattar den svenska marknaden. Denna

⁸⁹ Se avsnitt 4.3.2.

kostnad måste dock vägas mot syftet att främja konkurrensen på marknaden i fråga vilket gynnar både företag och deras kunder.

Hänsyn till små företag

Som redan nämnts innebär våra förslag att Konkurrensverket får genomföra utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder inom hela näringslivet. Det innebär att också små företag kan bli föremål för verkets åtgärder. Hänsyn tas till små företag genom regler om proportionaliteten av verkets åtgärder. Verket får inte betunga företag onödigt när det inhämtar information.⁹⁰ Därutöver måste verket göra en proportionerlighetsbedömning i samband med beslut om åtgärder.

Informationsplikt för koncentrationer

Företag som berörs

Våra förslag har inga direkta konsekvenser för företagen. Vi föreslår dock att Konkurrensverket ska få tillämpa informationsplikten på samtliga företag utan några begränsningar till en viss sektor. Avseende storleken på företagen som berörs föreslås att informationsplikten endast ska få användas i den mån den behövs för att kunna besluta om anmälningssäliggande. För ett anmälningssäliggande krävs att de berörda företagen tillsammans haft en omsättning som överstiger en miljard kronor under föregående räkenskapsår. I praktiken innebär detta omsättningskrav att minst ett av de berörda företagen är ett större företag. Informationsplikten lär därför i praktiken i första hand riktas mot större företag.

Effekter för företagen

Våra förslag har inga direkta konsekvenser för företagen. Konsekvenser uppstår dock för de företag som måste informera om vissa företagskoncentrationer.

⁹⁰ Jfr 5 kap. 13 § konkurrenslagen.

Det går att skilja mellan sex olika aktiviteter för företagens del:

1. Besvara frågor, sammanställa uppgifter och lämna in handlingar för *Konkurrensverkets utredning* om att ålägga företaget informationsplikt.
2. Efter ett beslut om informationsplikt kan företaget välja att *överklaga* Konkurrensverkets åläggande.
3. När Konkurrensverket har meddelat ett beslut om *informationsplikt* behöver företaget vidta åtgärder för att följa beslutet.
4. Det företag som Konkurrensverkets beslut gäller behöver bedöma om det vill genomföra koncentrationer som omfattas av informationsplikten med hänsyn till risken för att verket ingriper mot koncentrationen. Företaget ska med andra ord hantera *osäkerhet*.
5. Om Konkurrensverket meddelar ett anmälningssåläggande uppstår kostnader för anmälningförfarandet.
6. Om Konkurrensverket beslutar att ingripa mot koncentrationen med förbud eller ålägganden kan företaget välja att *överklaga* beslutet.

För var och en av dessa aktiviteter uppstår kostnader som framgår nedan.

Konkurrensverkets *utredning* innebär en administrativ kostnad i form av personalresurser och eventuellt externa kostnader om företaget väljer att köpa juridisk eller ekonomisk rådgivning. Mer konkret används dessa resurser sannolikt för att besvara skriftliga frågor från verket och internt arbete med anledning av verkets utredning. Det kan antas att det behövs kvalificerad arbetskraft, exempelvis med ekonomisk eller juridisk bakgrund för detta arbete.

Utredningens omfattning kan antas vara relativt begränsad med hänsyn till att det rör sig om en plikt att informera om planerade koncentrationer och inte om en anmälningssplikt. De uppgifter som verket kan komma att begära är exempelvis uppgifter om finansiella förhållanden, ägandeförhållanden och frågor om det berörda företags verksamhet. Dessa uppgifter bör vara relativt lätta för företaget att ta fram, men en viss administrativ kostnad uppstår för att ta fram och sammanställa de begärda uppgifterna.

Om Konkurrensverket meddelar ett beslut om informationsplikt kan företaget välja att *överklaga* beslutet. Här uppstår sannolikt både personalkostnader och kostnader för juridiskt biträde.

När ett beslut om *informationsplikt* meddelats behöver företaget följa det genom att informera verket om de företagskoncentrationer som beslutet omfattar. Informationen ska enligt vårt förslag omfatta följande:

- uppgift om vilka parter som deltar i företagskoncentrationen,
- en beskrivning av koncentrationen,
- uppgift om tidpunkten för den rättshandling som ligger till grund för koncentrationen, och
- uppgift om tidpunkten för genomförandet av koncentrationen.

Den information som ska lämnas är alltså relativt kortfattad och bör omfatta sådant som ändå tas fram i samband med företagskoncentrationen. Den administrativa kostnaden som tillkommer är att sammanställa informationen och översända den till Konkurrensverket. Ett beslut om informationsplikt ska enligt våra förslag gälla högst två år i taget. Vi uppskattar att tidsåtgången för att sammanställa och skicka informationen till Konkurrensverket skulle vara 1–2 timmar per koncentration. Det innebär en kostnad om 1 529 kronor per informationstillfälle vid en tidsåtgång om två timmar.⁹¹

För ett företag som är föremål för informationsplikt uppstår en *osäkerhet* om huruvida Konkurrensverket kommer att ålägga företaget att anmäla koncentrationen till verket för prövning. Osäkerheten finns visserligen redan i dag. Konkurrensverket kan meddela ett anmälningsåläggande även utan ett beslut om informationsplikt. Med informationsplikten som grund bedömer vi dock att ”risken” för ett anmälningsåläggande är större än den hade varit utan informationsplikt. Samtidigt bör det också påpekas att ett anmälningsåläggande som beslutas till följd av informationsplikt ska meddelas inom 15 arbetsdagar. Utan informationsplikt kan ett anmälningsåläggande meddelas långt senare, då den yttersta gränsen för att ingripande mot en företagskoncentration är två år efter det att företagskoncentrationen uppkom. Alldeles oavsett hur stor osäkerheten

⁹¹ Beräknad på 2 timmars arbete av en bolagsjurist med en månadslön på 66 500 kronor. Overheadkostnader om 84 procent är inräknade. Beräknad med Tillväxtverkets regelräknare.

är kan den påverka företagens vilja att genomföra koncentrationer som kan komma att bli föremål för verkets prövning. Givet att informationsplikten kan drabba olika typer av företag på olika marknader framstår det inte som rimligt att beräkna en kostnad för denna osäkerhet.

Ytterligare ett steg bort i förhållande till våra förslag uppstår indirekta kostnader om Konkurrensverket ålägger företaget att *anmäla* den koncentration som företaget har informerat om. Det finns redan ett regelverk för detta och är alltså ingenting som omfattas av våra förslag.

Kortfattat är konsekvenserna av ett anmälningsåläggande som följer: En prövning av ett förvärv är en relativ omfattande process som innebär att företaget måste sammanställa en anmälan av koncentrationen till Konkurrensverket. Efter inkommen anmälan kan verket begära ytterligare information från företaget. Företaget kan också få lämna synpunkter på ett eventuellt beslut avseende förbud eller åtgärder mot koncentrationen. En prövning av en koncentration hos Konkurrensverket får enligt de lagstadgade fristerna ta högst 25 (i vissa fall 35) arbetsdagar räknat från dagen då en fullständig anmälan kom in till verket.⁹² Verket har sedan möjlighet att förlänga utredningstiden med tre månader för en så kallad särskild undersökning av koncentrationen.⁹³ För företaget uppstår administrativa kostnader och externa kostnader för juridisk och eventuellt ekonomisk rådgivning för att sammanställa anmälan och för arbetet under Konkurrensverkets prövning av beslutet.

Om Konkurrensverket beslutar att förbjuda den anmälda koncentrationen eller vidtar åtgärder mot den kan företaget välja att *överklaga* beslutet. Överklagade görs hos PMD. För företagets del uppstår rättegångskostnader för detta. Dessa består typiskt sett av externa kostnader för juridiskt biträde, administrativa kostnader för arbete för de anställda som involveras i rättegången, eventuella externa kostnader för sakkunniga och resekostnader. Det kan noteras att det allmänna står för skäliga rättegångskostnader om företaget vinner framgång med sitt överklagande.

Vad avser kvantifieringen av kostnaderna väljer vi att så långt möjligt göra en uppskattning utifrån exempelberäkningar. Efter som vi inte vet vilka och hur många företag som kan tänkas bli

⁹² 4 kap. 11 § konkurrenslagen.

⁹³ 4 kap. 13 § konkurrenslagen.

föremål för informationsplikt framstår det inte som meningsfullt att beräkna totalkostnaden för våra förslag. Vi kan i stället grovt uppskatta kostnaderna som uppstår i en enskild utredning hos Konkurrensverket och kostnaden för att informera verket om planerade koncentrationer.

För att få en uppfattning om vilka kostnader som skulle kunna uppstå för företag i samband med en *anmälan* och prövning av en koncentration har vi kontaktat ett antal företag som mellan 2022 och 2024 varit föremål koncentrationsprövningar. Vårt urval baseras på mer omfattande utredningar av koncentrationer eftersom vi antar att de koncentrationer som Konkurrensverket aktivt väljer att begära in för prövning också kommer att bli föremål för en mer ingående prövning. Dessvärre har det varit svårt att få uppgifter från de företag som vi tillfrågat, varför kostnaderna nedanför endast baseras på ett ärende. Ärendet blev föremål för en fördjupad undersökning hos Konkurrensverket. Kostnaderna som redovisas rör både kostnaderna hos förvärvaren och företaget som förvärvades hopräknade. Vi bedömer att dessa kostnader ligger i det högre spannet för kostnaderna vid prövningen av en företagskoncentration.

Tabell 9.13 Företagens kostnader, koncentrationsprövning hos Konkurrensverket, i kronor

Intern kostnad	764 750 ¹
Juridisk rådgivning	7 140 000 ²
Ekonomisk rådgivning	157 500 ³
Totalt	8 062 250

Källa: Utredningens egna beräkningar baserade på timuppgifter i RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-120.

¹ Beräknad på 1 000 timmars arbete av en bolagsjurist med en månadslön på 66 500 kronor. Overhead-kostnader om 84 procent är inräknade.

² Beräknad på 2040 timmars juridisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

³ Beräknad på 45 timmars juridisk rådgivning med ett timarvode på 3 500 kronor.

I tabellen ovan har vi gjort följande antaganden: Internt arbete antar vi ha utförts av en bolagsjurist med en månadslön på 66 500 kronor enligt SCB:s statistik.⁹⁴ Beräkningen av kostnaden har gjorts med stöd av Tillväxtverkets regelräknare.⁹⁵ Arvodet för juridisk eller

⁹⁴ SCB, Lönestatistik – Hur mycket tjänar...?, Statistik för Affärs- och företagsjurister, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/lonesor/lonestatistik/lonestatistik?lon=bolagsjurist> (besökt 2024-10-29).

⁹⁵ Tillväxtverket, Regelräknaren, <https://regelraknaren.tillvaxtverket.se/regelraknaren/#/> (besökt 2024-12-19).

ekonomisk rådgivning uppskattar vi till 3 500 kronor per timme. Uppskattningen är baserad på kostnadsräkningar som vi hämtat in från PMD vid Stockholms tingsrätt och PMÖD vid Svea hovrätt, se nästa stycke.

För att kunna ge exempel på *rättegångskostnader* har vi inhämtat kostnadsräkningar från två domstolsärenden som gäller ett överklagande av ett beslut att förbjuda en koncentration. För ett av dessa ärenden finns dock endast rättegångskostnader för processen i PMD. Vi redovisar nedan ett genomsnitt av de yrkade rättegångskostnaderna i dessa två ärenden i PMD. De mål enligt äldre ordning där Konkurrensverket ansökte om förbud av koncentrationen bedömer vi vara för gamla för att vara meningsfulla att redovisa. Kostnaderna får därför betraktas med försiktighet.

Tabell 9.14 Företagens kostnader, koncentrationsprövning, rättegångskostnader, i kronor

Rättegångskostnader i PMD	15 831 112
Rättegångskostnader i PMÖD	325 155
Totalt	16 156 267

Källa: RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-72, e-post från Stockholms tingsrätt den 12 september 2024; RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-74, e-post från Svea hovrätt den 12 september 2024. Utredningens egen sammanställning.

Påverkan på konkurrensförhållandena

Våra förslag i denna del syftar till att ge Konkurrensverket befogenheter för att få information om koncentrationer som kan påtagligt hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens inom landet i dess helhet eller en avsevärd del av det.⁹⁶ Förslagen syftar med andra ord till att främja konkurrensförhållandena.

Det finns en risk att informationsplikten har en återhållande effekt som innebär att företag som är föremål för informationsplikt avstår från att genomföra koncentrationer som skulle vara positiva från konkurrenssynpunkt. Samtidigt kan färre förvärv innebära mindre marknadskoncentration vilket kan gynna konkurrensen. Utfallet beror dock på hur Konkurrensverket använder befogenheten att besluta om informationsplikt och hur företagen sedan agerar på den. Påverkan är därmed svårbedömd.

⁹⁶ Jfr 4 kap. 1 § konkurrenslagen.

Andra konsekvenser för företagen

Förslaget leder inte till någon ytterligare påverkan på berörda företag än de som vi redan har redovisat.

Hänsyn till små företag

Informationsplikten syftar till att Konkurrensverket ska kunna ålägga företag att anmäla företagskoncentrationer där de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning föregående räkenskapsår som överstiger en miljard kronor och som äger rum på marknader där konkurrensen redan är försvagad. Det kan inte uteslutas att informationsplikten riktas till stora företag som köper upp små företag med liten omsättning och få anställda som är verksamma på marknader som utvecklas snabbt (så kallade start-ups)⁹⁷ I det enskilda fallet kan informationsplikten och eventuell efterföljande prövning hos Konkurrensverket påverka små företag. Vid utformningen av våra förslag har vi dock inte tagit några särskilda hänsyn till de små företagens arbetsförutsättningar. Anledningen till det är att informationsplikten mest sannolikt riktas mot stora företag och att även en eventuell efterföljande anmälan i första hand hanteras av stora företag.

Offentlig säljverksamhet

Företag som berörs

Företagen som berörs av förslagen kan delas in i två motstående sidor.

Den ena sidan som påverkas positivt av reglernas införande är företag inom det privata näringslivet. Reglerna införs för att värna om deras möjligheter att bedriva sin verksamhet på en marknad utan att påverkas på ett otillbörligt sätt av det offentliga. De påverkas alltså indirekt, genom att de i de fall de möter otillbörlig konkurrens från offentliga aktörer, har en möjlighet att vända sig till Konkurrensverket för att be dem att åtgärda problemet.

⁹⁷ Begreppet små företag definieras som företag vars omsättning inte överstiger 10 miljoner euro per år. Se artikel 2.2 i Kommissionens rekommendation om definitionen av mikroföretag samt små och medelstora företag (EUT L 124, 20.05.2003, s. 36).

Den andra sidan som berörs av förslagen är företag inom den offentliga sektorn. Lagen omfattar de företag som en offentlig aktör som staten, en kommun eller en region har bestämmande inflytande över. Det kan handla till exempel om aktiebolag som drivs i kommunal förvaltning eller statliga bolag. Reglerna träffar även ekonomisk verksamhet som inte bedrivs i egen juridisk person, men som är företag i konkurrensrättslig mening. Det konkurrensrättsliga företagsbegreppet omfattar verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, vilket kan omfatta även statliga och kommunala organ. Till den del verksamheten utgörs av myndighetsutövning omfattas den inte av begreppet. Nedan behandlar vi endast konsekvenserna för offentlig säljverksamhet som drivs i bolagsform eftersom konsekvenser för myndigheter, kommuner och regioner redan beskrivits ovan i avsnittet 9.6.1.

Enligt statistik för 2022 från SCB äger regionerna 143 företag till minst 50 procent.⁹⁸ Kommunerna äger 1 683 företag till minst 50 procent.⁹⁹ För statligt ägande inkluderar SCB:s statistik även företag som ägs av AP-fonderna, varför statistiken inte ger en helt rättvisande bild av mängden statliga företag.¹⁰⁰ Enligt regeringens egen redovisning äger staten 44 företag, varav 42 till minst 50 procent.¹⁰¹ I denna redovisning aggregeras dock företag på koncernnivå, varför det faktiska antalet företag som ägs av staten är något högre.¹⁰² Totalt finns det alltså cirka 1 725 företag som omfattas av våra förslag om man antar att ett ägande om 50 procent innebär ett bestämmande inflytande.

Effekter för företagen

Vad avser konsekvenser för företag inom det privata näringslivet bedömer vi att våra förslag kommer få positiva effekter i form av minskad otillbörlig påverkan på möjligheterna att bedriva verksam-

⁹⁸ SCB, Regionägda företag efter län och sektor, år 2022, https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__OE__OE0108/LtFtgL/ (besökt 2024-12-19).

⁹⁹ SCB, Antal företag efter ägarandel och beräknat årsresultat efter kommun, ägandandel med 50 procent eller mer, år 2022, https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__OE__OE0108/KomFtgK100/ (besökt 2024-12-19).

¹⁰⁰ RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-151, e-post från SCB den 28 november 2024.

¹⁰¹ Regeringen (2024). 2024 års redogörelse för företag med statligt ägande. Skr. 2023/24:140.

¹⁰² RK dnr Komm2024/00045/KN 2023:03-151, e-post från SCB den 28 november 2024.

het på samma marknader som offentliga aktörer. Dessa effekter är dock svåra att kvantifiera då det är osäkert hur stor otillbörlig påverkan på det privata näringslivet som förekommer. Vidare är det svårt att förutse vilken påverkan våra förslag komma få i kvantitativa termer. Det är därför inte meningsfullt att uppskatta vilken effekt våra förslag får i denna del.

Det kan vidare uppstå kostnader för att svara på Konkurrensverkets frågor för de företag som är verksamma på samma marknad som den offentlige aktören. Det kan handla om att sammanställa uppgifter och lämna in handlingar eller om att svara på frågor skriftligt eller vid möten. För detta kan uppstå administrativa kostnader i form av personalresurser. Kostnaderna för detta lär dock variera så pass kraftigt att det inte är meningsfullt att uppskatta dem.

Vi har ovan beskrivit konsekvenserna för statliga myndigheter, kommuner och regioner som bedriver säljverksamhet. Vi bedömer att våra förslag får motsvarande konsekvenser för företagen som omfattas av våra förslag vad avser kostnader för anpassningen till det nya regelverket och vid tillsyn från Konkurrensverket.

Företag omfattas inte av utvärderingsplikten eller särredovisningsplikten varför det inte uppstår några kostnader i dessa delar. Konkurrensverket har visserligen enligt förslaget möjlighet att inhämta motsvarande underlag för särredovisning som lagkravet gäller även för offentliga företag, men att ta fram detta får anses ingå i de sedvanliga kostnaderna för att bli föremål för utredning. Skälet till att krav på särredovisning inte har föreslagits för offentliga företag är att det redan finns omfattande redovisningsregler som gäller för verksamhet i företagsform.

Påverkan på konkurrensförhållandena

Själva syftet med vårt förslag om offentlig säljverksamhet är att förbättra konkurrensförhållandena på de marknader där offentlig säljverksamhet förekommer. Det kan dessutom antas att många av de privata företag som drabbas av otillbörlig påverkan genom offentlig säljverksamhet är små företag. Våra förslag bör därför gynna konkurrensen.

Samtidigt kan införandet av vårt förslag till förbud innebära en osäkerhet för offentliga aktörer som bedriver säljverksamhet, åtmin-

stone fram till dess att en viss praxis har utvecklats om hur förbudet ska tolkas. Även tillsyn från Konkurrensverket i enskilda ärenden kan skapa osäkerhet för de företag, både offentliga och privata, som berörs av utredningen. Det kan minska incitamenten att utveckla sin respektive verksamhet som berörs av Konkurrensverkets utredning. Dessa är dock endast indirekta effekter i förhållande till våra förslag. På grund av osäkerheten i hur, när och angående vilka säljverksamheter Konkurrensverket kommer att genomföra tillsyn är det inte meningsfullt att försöka analysera effekterna på konkurrensförhållandena mellan företagen närmare än så.

Andra konsekvenser för företagen

Förslaget leder inte till någon ytterligare påverkan på berörda företag än de som vi redan har redovisat.

Hänsyn till små företag

Våra förslag bör i första hand gynna små företag. Vi bedömer att inga särskilda hänsyn behöver tas till små företag i relation till reglernas utformning.

Utredningsskadeavgift

Företag som berörs

Våra förslag har inga direkta konsekvenser för företagen. Vårt förslag i denna del avser möjligheten för Konkurrensverket att besluta om utredningsskadeavgift mot ett företag som lämnat uppgifter under en utredning om konkurrensfrämjande åtgärder eller ett företag som anmält en företagskoncentration. Samtliga företag i Sverige berörs alltså indirekt av förslaget.

Effekter för företagen

Våra förslag har inga direkta konsekvenser för företagen. Konsekvenserna uppstår dock för de företag som har lämnat oriktiga uppgifter eller lämnat uppgifter för sent inom ramen för de aktuella utredningarna.

Det går att skilja mellan tre olika aktiviteter för företagens del.

1. Besvara frågor, sammanställa uppgifter och lämna in handlingar för *Konkurrensverkets utredning*. Här ingår även att lämna synpunkter på Konkurrensverkets eventuella beslut.
2. Efter ett beslut om utredningsskadeavgift kan företaget välja att *överklaga* beslutet.
3. Företaget kan åläggas att betala en utredningsskadeavgift uppemot en procent av företagets omsättning under föregående räkenskapsår.

För var och en av dessa aktiviteter uppstår kostnader som framgår nedan.

Den utredning som Konkurrensverket behöver genomföra för att utreda förutsättningarna för ett beslut om utredningsskadeavgift kan variera. När det är fråga om uppgifter som inkommit för sent till verket kan det vara fråga om väldigt lite utredning där företaget inte belastas alls. Det kan dock också vara ett mer komplext ärende när det rör oriktiga eller vilseledande uppgifter som exempelvis innebär att kompletterande uppgifter behöver inhämtas från företaget. Att lämna synpunkter på Konkurrensverkets eventuella beslut innebär också kostnader. Det medför administrativa kostnader för företagen. Utöver det tillkommer externa kostnader om företaget anlitar juridisk rådgivning.

Efter att Konkurrensverket meddelat ett beslut om utredningsskadeavgift kan företaget välja att överklaga beslutet. Överklagandet handläggs av PMD. För företagets del uppstår rättegångskostnader för detta. Dessa består typiskt av externa kostnader för juridiskt biträde och administrativa kostnader för arbete för anställda som involveras i rättegången. Det kan noteras att det allmänna står för skäligena rättegångskostnader om överklagandet vinner bifall. Det kan dock antas att kostnaderna i denna del är mindre än de i för-

slagen ovan då dessa processer sannolikt genomförs utan muntlig förhandling.

Även själva utredningsskadeavgiften är en kostnad. Konkurrensverket ska vid beräkningen av utredningsskadeavgiften beakta överträdelsens allvar och varaktighet. Avgiften får uppgå till en procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.¹⁰³

Det finns hittills inga beslut om utredningsskadeavgift från Konkurrensverket vilket gör det svårt att uppskatta kostnaderna i denna del. Det kan också antas att kostnaderna för utredningen och för avgiften kommer att variera stort beroende på vilket beteende som det är fråga om. Att inkomma med uppgifter för sent kan vara väldigt lätt att utreda medan vilseledande uppgifter kan vara betydligt mer resurskrävande att utreda. Kostnaden för avgiften kan variera beroende på beteendet och på företagets omsättning. Vi bedömer därför att det inte är meningsfullt att uppskatta kostnader i denna del.

Påverkan på konkurrensförhållandena

Syftet med utredningsskadeavgiften är att avhålla företag från att ge in oriktiga uppgifter till Konkurrensverket eller att lämna in uppgifter för sent och att straffa sådana förfaranden. På ett övergripande plan är alltså syftet att säkerställa att Konkurrensverket kan bedriva sitt arbete med koncentrationsprövningar på ett effektivt sätt. Det innebär att våra förslag i vart fall indirekt bör förbättra konkurrensförhållandena mellan företagen.

För det företag som blir föremål för ett beslut om utredningsskadeavgift och som får betala en sådan avgift kan förslaget dock tillfälligtvis ge en konkurrensnackdel eftersom det får använda tid och resurser på frågan om avgiften som annars hade kunnat användas i dess affärsverksamhet i stället. Utredningen och avgiften som vi föreslår är av relativt liten omfattning varför nackdelen endast bör vara liten. Nackdelen går också att undvika genom att inkomma med korrekta uppgifter till Konkurrensverket inom rätt tid.

¹⁰³ 5 kap. 23 § konkurrenslagen.

Andra konsekvenser för företagen

Förslaget leder inte till någon ytterligare påverkan på berörda företag än den som redan har redovisats.

Hänsyn till små företag

Hänsyn tas till små företag genom att den maximala utrednings-skadeavgiften som Konkurrensverket får besluta om bestäms efter företagets omsättning.

9.6.6 Andra konsekvenser

Sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet

Vi bedömer att endast våra förslag om offentlig säljverksamhet skulle kunna få konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet. För övriga förslag bedömer vi att dessa inte får några konsekvenser.

Vad avser sysselsättning skulle våra förslag kunna innebära att offentliga aktörer beslutar att inte längre bedriva säljverksamheter som bedöms bryta mot förbudet som vi föreslår. Samtidigt bör det lokala näringslivet gynnas av sådana beslut, vilket bör medföra ett behov att anställa fler medarbetare. Sannolikt är alltså så att en eventuell negativ effekt av sysselsättningen inom offentlig sektor jämnas ut av en ökad sysselsättning inom privat sektor.

Vad avser offentlig sektor har vi ovan redovisat att våra förslag inte innebär någon ändring eller omdefinition av den kommunala kompetensen. Det är visserligen möjligt att det inledningsvis uppstår en viss osäkerhet om räckvidden av det förbud som vi föreslår. Det skulle kunna medföra en viss minskning av offentlig service i kommuner som är osäkra på vilka typer av säljverksamheter som de får bedriva. I delar av landet med en mindre befolkning kan det då vara svårare att hitta privata alternativ till service som inte erbjuds av offentliga alternativ. Denna osäkerhet bör dock avta med tiden i takt med att praxis utvecklas. En långsiktig påverkan på offentlig service i olika delar av landet bör därmed inte uppstå.

Personlig integritet

Våra förslag innebär en viss ökning av personuppgiftshanteringen hos Konkurrentverket och PMD och potentiellt hos PMÖD om ärenden överklagas dit.¹⁰⁴ Inget av våra förslag innebär någon direkt insamling eller behandling av personuppgifter. I myndigheternas verksamhet kommer dock oundvikligen personuppgifter att behandlas. Vi bedömer att dessa behandlingar faller inom den lagliga grunden att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Det finns i dag ingen särskild reglering av personuppgiftsbehandlingen hos Konkurrentverket. Hos PMD finns inte heller någon särskild reglering för de aktuella ärendetyperna. Med hänsyn till arten och omfattningen av den tillkommande personuppgiftsbehandlingen som våra förslag föranleder bedömer vi att dessa behandlingar inte heller kräver någon särskild reglering.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Vi föreslår att Konkurrentverket ska använda sina befintliga utredningsbefogenheter för att samla in behövliga uppgifter. Dessa uppgifter kan innehålla personuppgifter såsom namn eller e-postadresser. Känsliga personuppgifter förekommer vanligen inte inom detta arbete. Verket behandlar dessa uppgifter i dag med den lagliga grunden att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.¹⁰⁵

I nästa led kan PMD få del av Konkurrentverkets akt som innehåller personuppgifter. Domstolen kan även i sin verksamhet komma att behandla personuppgifter, exempelvis genom kontakter med parterna och vittnen. Även denna behandling är ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

¹⁰⁴ Personuppgiftshanteringen regleras i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), EUT L 119, 4.5.2016, s. 1–88.

¹⁰⁵ Konkurrentverket, Så behandlar vi personuppgifter, <https://www.konkurrentverket.se/om-oss/sa-behandlar-vi-personuppgifter/> (besökt 2024-12-19).

Informationsplikt om koncentrationer

En informationsplikt om koncentrationer kommer att innebära att personuppgifter såsom namn och e-postadresser behandlas hos Konkurrensverket. I överklaganden av beslut som informationsplikt kan även PMD behandla personuppgifter. Dessa behandlingar får anses vara nödvändiga för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

Offentlig säljverksamhet

I denna del av betänkandet föreslår vi en ny lag. Personuppgiftsbehandlingen inom ramen för den nya lagen kan förväntas ske i första hand genom Konkurrensverkets befogenhet att samla in uppgifter, hålla förhör och ålägga verksamheter att upprätta en särskild redovisning. Inom dessa verksamheter kan personuppgifter såsom namn, telefonnummer och e-postadresser förekomma. I nästa led kan de allmänna förvaltningsdomstolarna få del av Konkurrensverkets akt som innehåller personuppgifter. Domstolarna kommer i sin verksamhet att behandla personuppgifter, exempelvis genom kontakter med klaganden och eventuella vittnen. Dessa behandlingar får anses vara nödvändiga för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

Utredningsskadeavgift

Våra förslag i denna del kan i likhet med förslagen ovan innebära en behandling av personuppgifter inom Konkurrensverkets utredande verksamhet. Vid överklagande av ett beslut kan även PMD och PMÖD komma att behandla personuppgifter. Dessa behandlingar får anses vara nödvändiga för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

Övriga områden

Våra förslag kan inte förväntas ha några konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen. Vi bedömer inte heller att förslaget får några konsekvenser för jämställdheten mellan män och kvinnor.

9.6.7 Åtgärder för proportionaliteten av förslagen

Enligt förordningen (2024:182) om konsekvensutredningar ska konsekvensbeskrivningen innehålla en redogörelse för vilka åtgärder vidtagits för att förslaget eller beslutet inte ska medföra mer långtgående kostnader eller begränsningar än vad som bedöms vara nödvändigt för att uppnå dess syfte.¹⁰⁶ Som vi redogjort för ovan ska vi tillämpa den äldre förordningen om konsekvensutredningar. Alldeles oavsett redogör vi här för de åtgärder som vi har vidtagit i denna del.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

En utredning om konkurrensfrämjande åtgärder kan leda till ingripande åtgärder för företagen som berörs. För att begränsa påverkan har vi föreslagit en tidsfrist för genomförande av sådana utredningar, som högst två år. Utöver det ska Konkurrensverket göra en proportionalitetsbedömning i samband med beslut om åtgärder mot företag. Det är också möjligt för Konkurrensverket att tidsbegränsa giltighetstiden för dessa åtgärder. Vi har även föreslagit regler för omprövning av beslut.

Informationsplikt om företagskoncentrationer

Ett beslut om informationsplikt får avse en tidsperiod om högst två år. Därefter behöver Konkurrensverket göra en ny bedömning för att kunna fatta ett nytt beslut om informationsplikt. Vi har även utformat vårt förslag om vilka uppgifter som informationsplikten ska omfatta i syfte att begränsa dem till den information som verket

¹⁰⁶ 7 § första stycket 3 förordningen om konsekvensutredningar.

behöver för att bedöma om det finns förutsättningar för att meddela ett anmälningsåläggande.

Offentlig säljverksamhet

Förbudet mot offentlig säljverksamhet som har en otillbörlig påverkan på möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden innebär att man kan föreläggas att upphöra med en hel verksamhet eller ett förfarande i den. Det är en ingripande åtgärd för den offentlige aktören som träffas av föreläggandet, men vi bedömer att denna typ av åtgärder är nödvändiga för att problemen med att offentlig säljverksamhet påverkar privata aktörers förutsättningar att agera på marknaden ska kunna åtgärdas. Utöver det ska Konkurrensverket göra en proportionalitetsbedömning i samband med beslut om åtgärder.

Vi föreslår även ett krav på utvärdering av säljverksamhet. Utvärdering ska endast göras vart fjärde år för att kravet inte ska vara onödigt betungande. Det är dessutom ändamålsenligt med anledning av mandatperioderna för val.

Vad avser kravet på en särskild redovisning omfattar vårt förslag endast offentliga aktörer som inte redan svarar under liknande redovisningskrav.

Utredningsskadeavgift

Konkurrensverket ska vid sin bedömning av utredningsskadeavgiftens storlek ta hänsyn till överträdelsens allvar och varaktighet. Avgiften får inte överstiga en procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

9.6.8 Tidpunkten för ikraftträdande och övergångsbestämmelser

I fråga om tidpunkten för ikraftträdande för flertalet av våra förslag, den 1 augusti 2026 har vi främst tagit hänsyn till lagstiftningsprocessen som tar vid efter det att vi lämnat våra förslag.

Vad avser utvärderingsplikten och redovisningsplikten i vårt förslag till lag om offentlig säljverksamhet har vi tagit hänsyn till omställningstider för berörda aktörer. Vi föreslår därför ett något senare ikraftträdande för dessa bestämmelser, den 1 januari 2027. Eftersom de flesta offentliga aktörers redovisning följer kalenderåret är den 1 januari 2027 en lämplig tidpunkt för ikraftträdandet. Vidare är 2027 ett ändamålsenligt år för ikraftträdande med beaktande av att utvärderingsplikten är kopplad till mandatperioder och att en sådan då precis tagit vid.

Vad avser övergångsbestämmelserna har vi lämnat förslag på de bestämmelserna som behövs för att det nuvarande regelverket om konkurrensbegränsande säljverksamhet ska samspela med den nya lagen. Det innebär som konsekvens att de nuvarande regler ska fortsätta gälla för beslut och domar om förbud mot konkurrensbegränsande säljverksamhet som meddelats före ikraftträdandet av den nya lagen om offentlig säljverksamhet. Dessutom ska det nuvarande regelverket gälla i ärenden då Konkurrensverket väcker talan om förbud innan den nya lagen träder i kraft. Vad avser sanktioner enligt vårt förslag till ny lag om offentlig säljverksamhet ska ingripande med en marknadsstörningsavgift endast kunna ske mot överträdelser som ägt rum efter det att den nya lagen trätt i kraft.

9.6.9 Utvärderingen av förslagen

Enligt förordningen om konsekvensutredningar ska konsekvensbeskrivningen innehålla en redogörelse för när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas. Trots att förordningen inte ska tillämpas i vår utredning bedömer vi att det är lämpligt att föreslå en ordning för utvärdering.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Konsekvenserna av våra förslag avseende utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder bör kunna utvärderas efter det att Konkurrensverket har genomfört ett antal utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder. För att fullt ut utvärdera förslagen bör dessutom viss tid ha gått sedan de berörda företagen genomfört de åtgärder som Konkurrensverket har beslutat om. För att undvika att allt för

mycket tid förflyter innan en utvärdering görs, bör Konkurrensverket utvärdera konsekvenserna av var och en av de första fem utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder som verket genomfört. Utvärderingarna bör genomföras vid en tidpunkt som verket finner lämpligt med hänsyn till utredningens och åtgärdernas natur. Utvärderingarna bör göras allmänt tillgängliga, exempelvis på verkets webbplats.

Informationsplikt för koncentrationer

Konsekvenserna av våra förslag avseende informationsplikt för koncentrationer bör kunna utvärderas av Konkurrensverket vid en viss tidpunkt efter ikraftträdandet av de nya reglerna. De föreslagna reglerna bör vara relativt lätta för både verket och företagen att hantera och det sker många företagsförvärv varje år. Konsekvenserna av förslagen bör därför synas relativt snabbt. Vi bedömer att Konkurrensverket bör utvärdera reglerna fem år efter ikraftträdandet.

Offentlig säljverksamhet

Reglerna avseende offentlig säljverksamhet bör kunna utvärderas när Konkurrensverket har hunnit genomföra ett par utredningar. Därutöver bör offentliga aktörer ha genomfört minst två utvärderingar av sin säljverksamhet, vilket innebär att utvärderingen bör ske i alla händelser åtta år efter ikraftträdande för samtliga regler.

Utredningsskadeavgift

Våra förslag om utredningsskadeavgift vid utredningar som gäller utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder och företagskoncentrationer har sin förebild i konkurrenslagens bestämmelser om utredningar om överträdelse av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning.¹⁰⁷ Om det är möjligt bör en utvärdering av konsekvenserna av att införa utredningsskadeavgiften för utredningar om konkurrensfrämjande åt-

¹⁰⁷ Bestämmelserna om utredningsskadeavgift i 5 kap. 21–24 §§ konkurrenslagen genomför artikel 13.2 i ECN+-direktivet.

gärder och företagskoncentrationer göras när de befintliga reglerna om utredningsskadeavgift utvärderas och i alla händelser fem år efter det att de nya reglerna trätt i kraft. Utvärderingen bör göras av Konkurrensverket.

9.6.10 Förslagets förenlighet med Sveriges skyldigheter enligt EU-rätten

Förenligheten av våra förslag med EU-rätten har redan redovisats i olika omfattning i övervägandena till respektive förslag. Vi sammanfattar därför i första hand våra slutsatser nedan. Notera att hänvisningarna till rättsakterna finns i förkortningslistan.

Utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder

Vad gäller utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder har vi utförligt redogjort vilka förutsättningar EU-rätten ger för införande och tillämpningen av utredningar om konkurrensfrämjande åtgärder.¹⁰⁸ Sammanfattat är införandet och tillämpningen av dessa utredningar förenligt med EU-rätten. Det finns dock vissa begränsningar avseende vilka konkurrensproblem kan åtgärdas som följer av förordning 1/2003. Vi redovisar dessa begränsningar i avsnitt 4.5.2.

Informationsplikt för koncentrationer

Som vi redan har redovisat påverkar EU:s koncentrationsregler inte införandet eller tillämpningen av en informationsplikt, se avsnitt 5.5. Övergripande kan sägas att EU:s koncentrationsförordning inte hindrar att medlemsstaterna inför egna koncentrationsregler. Utgångspunkten i förordningen är i stället att reglera i vilka fall kommissionen har exklusiv kompetens att pröva en koncentration.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Se avsnitt 4.5.2.

¹⁰⁹ Artikel 4 och skäl 18 i koncentrationsförordningen.

Offentlig säljverksamhet

EU:s regler tillåter uttryckligen konkurrensregler i relation till ensidiga förfaranden som är strängare än förbudet att missbruka en dominerande ställning.¹¹⁰ Det befintliga regelverket avseende konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har därför varit förenligt med EU-rätten. I och med omarbetningen av förbudet mot offentlig säljverksamhet skulle kunna övervägas om regelverket som följer av våra förslag till övervägande del följer ett annat syfte än artikel 101 och 102 i EUF-fördraget. Även i sådant fall skulle våra förslag vara förenliga med EU-rätten.¹¹¹ Alldeles oavsett bedömer vi att även våra förslag avseende ett nytt regelverk för offentlig säljverksamhet är förenliga med EU-reglerna.

Utredningsskadeavgift

Våra förslag om utredningsskadeavgift innebär att de svenska reglerna blir mer lika EU:s konkurrensregler där exempelvis utredningsskadeavgift inom koncentrationsprövningen redan finns.¹¹² Det finns inget i dessa lagstiftningsakter som hindrar medlemsstater att införa snarlika regler för motsvarande nationella konkurrensregler eller att utvidga reglerna till nationella konkurrensregler i övrigt. Det finns inte heller några andra EU-regler som innebär ett hinder mot att införa utredningsskadeavgift inom de aktuella regelverken. Vi bedömer att våra förslag är förenliga med EU-reglerna.

¹¹⁰ Artikel 3.2 i förordning 1/2003.

¹¹¹ Artikel 3.3 i förordning 1/2003.

¹¹² Artikel 14.1 i koncentrationsförordningen; artikel 13 ECN+-direktivet; artikel 23.1 i förordning 1/2003.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om offentlig säljverksamhet

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om offentlig säljverksamhet som bedrivs i konkurrens med privata aktörer.

I paragrafen anges att lagen innehåller bestämmelser om offentlig säljverksamhet som bedrivs i konkurrens med privata aktörer.

Övervägandena finns i avsnitt 6.5. och 6.6.

2 § I denna lag betyder

offentlig aktör: staten, en kommun, en region eller ett offentligt företag,
offentligt företag: en juridisk person som staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande över genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt, och
säljverksamhet: en verksamhet som består i att tillhandahålla varor, tjänster och andra nyttigheter på marknaden, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Paragrafen innehåller definitioner som är av betydelse för tillämpningen av lagen.

Med uttrycket *offentlig aktör* avses staten, en kommun, en region eller ett offentligt företag. Uttrycket *offentligt företag* omfattar juridiska personer som staten, en kommun eller en region direkt eller indirekt har ett bestämmande inflytande över genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt. Uttrycket överensstämmer med tidigare 3 kap. 28 § konkurrenslagen (2008:579) och någon ändring i sak är inte avsedd, se prop. 2008/09:231 s. 59.

Genom uttrycket *säljverksamhet* begränsas lagens tillämpningsområde till verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur. Det innefattar verksamhet där en offentlig aktör agerar på marknaden i en producent- eller leverantörsroll, det vill säga verksamhet som

omfattas av det konkurrensrättsliga företagsbegreppet (jfr 1 kap. 5 § konkurrenslagen). En säljverksamhet består i att tillhandahålla varor, tjänster och andra nyttigheter. Att verksamheten ska bedrivas på marknaden innebär att försäljning inom den egna verksamheten inte omfattas. Verksamheten behöver dock inte vara inriktad på ekonomisk vinst för att omfattas av begreppet. Det tydliggörs även i paragrafen att lagen inte är tillämplig på verksamhet som består i myndighetsutövning, se prop. 2008/09:231 s. 56 f.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.2.

Förbud mot otillbörlig offentlig säljverksamhet

3 § Det är förbjudet för en offentlig aktör att bedriva en säljverksamhet, eller att i en säljverksamhet tillämpa ett förfarande, som på ett otillbörligt sätt påverkar eller är ägnat att påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden.

Förbudet i första stycket gäller inte en säljverksamhet eller ett förfarande som är försvarbart från allmän synpunkt.

Paragrafen innehåller ett förbud för offentliga aktörer att bedriva en säljverksamhet, eller att tillämpa ett förfarande i en säljverksamhet, som har en otillbörlig påverkan på möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden. Förbudet omfattar även sådana verksamheter och förfaranden som är ägnade att ha en otillbörlig påverkan. Förbud gäller inte för säljverksamheter och förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt.

Av *första stycket* framgår att det är offentliga aktörer som bedriver säljverksamheter som omfattas av förbudet. Även offentliga företag omfattas. Uttrycken definieras i 2 §. Med begreppet *förfarande* avses såväl ett faktiskt handlande som en underlåtenhet att vidta en viss åtgärd.

Att en säljverksamhet bedrivs på ett sätt som *otillbörligt* påverkar, eller är ägnat att påverka, marknaden innebär att den påverkan på marknaden som säljverksamheten får inte är vad som kan förväntas under vanliga förhållanden på en konkurrensutsatt marknad. Exempel på beteenden som kan ha en otillbörlig påverkan är följande.

– Diskriminering i form av att behandla företag olika utan saklig grund.

- Underprissättning i form av att varor och tjänster säljs till ett pris som inte täcker kostnaderna för dem.
- Sammanblandning av myndighetsutövning och säljverksamhet till exempel i form av att sälja tjänster i samband med sin myndighetsutövning.

I avsnitt 6.6.2 ges ytterligare exempel på förfaranden som skulle kunna ha en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva verksamhet på marknaden.

I vissa fall kan redan den blotta närvaron av den offentliga aktören på en marknad leda till att privata alternativ faller bort eller att privata aktörer över huvud taget inte träder in på marknaden. Det kan även vara så att de privata företagens tillväxt och utveckling i övrigt hejdas eller på annat sätt hålls tillbaka. Vad som ska betraktas som en otillbörlig påverkan i form av blotta närvaron på en marknad får bedömas i det enskilda fallet med hänsyn till marknadsförhållandena.

Att en verksamhet eller ett förfarande ska vara *ägnat att påverka* möjligheterna för privata aktörer att bedriva verksamhet på marknaden innebär att verksamheten eller förfarandet är av sådan art att det är sannolikt att möjligheterna för att bedriva den privata verksamheten påverkas. Förbudet gäller alltså även för verksamheter eller förfaranden som ännu inte har hunnit påverka möjligheterna för privata aktörer att bedriva sina verksamheter.

Att verksamheten eller förfarandet *påverkar möjligheterna för privata aktörer att bedriva sin verksamhet på marknaden* innebär att den privata aktören påverkas av den offentliga aktörens närvaro på marknaden eftersom det finns en faktisk eller en potentiell överlappning mellan deras säljverksamheter. En konkurrensrättslig avgränsning av marknaden behöver inte genomföras. Det bör dock kunna konstateras att den offentliga aktörens verksamhet kan ha en påverkan på den privata aktörens möjligheter att bedriva sin säljverksamhet, för att de tjänster eller varor som de erbjuder är så liknande att aktörerna kan sägas konkurrera med varandra.

I *andra stycket* anges att förbudet i första stycket inte gäller en säljverksamhet eller ett förfarande som är *försvarbart från allmän synpunkt*. I prövningen ska beaktas om verksamheten eller förfarandet strider mot lag, annat riksdagsbeslut eller på annan grund saknar försvarbarhet. Undantaget innebär att en verksamhet eller ett förfarande som har stöd i lag eller tillgodoser något annat sam-

hålleligt intresse inte omfattas av förbudet. Om en verksamhet till exempel bedrivs i enlighet med kommunallagen (2017:725) ska den anses vara försvarbar från allmän synpunkt. Att en säljverksamhet eller ett förfarande är förenligt med ett riksdagsbeslut bör tillmätas samma betydelse som att ett förfarande eller en verksamhet är förenlig med lag. Som exempel kan nämnas ett uppdrag som innebär att ett företag eller en myndighet ska tillhandahålla en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse och som får subventioner för det ändamålet. Hänsyn ska även kunna tas till att verksamheten eller förfarandet tillgodoser andra samhällsintressen som överväger konkurrensintresset. Det kan finnas externa motiv för att bedriva en verksamhet eller tillämpa ett förfarande som kan innebära att den ska anses vara försvarbar från allmän synpunkt. Ett exempel på ett sådant kan vara drift av en verksamhet som är så angelägen för samhället att det inte helt bör lämnas åt marknaden att tillhandahålla den. Till denna kategori kan exempelvis innehavet av vissa typer av infrastruktur höra. Att förbudet inte gäller för ett förfarande som i övrigt är försvarbart från allmän synpunkt motsvarar tidigare 3 kap. 27 § andra stycket konkurrenslagen (2008:579), se prop. 2008/09:231 s. 58 f.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.2 och 6.6.3.

Utvärdering av offentlig säljverksamhet

4 § Staten, en kommun och en region ska vart fjärde år utvärdera hur dess säljverksamhet förhåller sig till bestämmelserna i 3 §. Resultatet av utvärderingen ska dokumenteras.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om utvärdering och dokumentation i första stycket.

I paragrafen föreskrivs en skyldighet för staten, en kommun eller en region att utvärdera och dokumentera sin säljverksamhet vart fjärde år. Uttrycken offentlig aktör och säljverksamhet definieras i 2 §.

Av *första stycket* framgår att staten, en kommun eller en region ska utvärdera hur dess säljverksamhet förhåller sig till förbudet i 3 § vart fjärde år. I dessa säljverksamheter ingår även sådan som drivs i annan juridisk person, det vill säga även till exempel offentliga företag. Staten, en kommun eller en region ska göra en genomlysning av sina respektive säljverksamheter när det gäller vilken verksamhet

som bedrivs på marknaden och hur den bedrivs i relation till privata aktörer. I det ligger exempelvis att ta ställning till om det förekommer några direkta eller indirekta subventioner och i vilken utsträckning säljverksamheten sammanblandas med myndighetsutövning. Kravet på att utvärderingen ska göras vart fjärde år innebär att den bör ske en gång per mandatperiod. Det är upp till den offentlige aktören att avgöra när utvärderingen ska ske för första gången.

Resultatet av utvärderingen ska dokumenteras på det sätt som aktören finner lämpligt. Av 8 § första stycket första punkten följer att Konkurrensverket kan begära att få del av utvärderingen.

Av *andra stycket* framgår upplysningsvis att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter gällande utvärdering och dokumentation.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.4.

Särskild redovisning av offentlig säljverksamhet

5 § En statlig myndighet, en kommun eller en region som bedriver säljverksamhet ska årligen upprätta en särskild redovisning över säljverksamheten, om inte annat följer av lag eller annan författning. I redovisningen ska

1. säljverksamhetens organisation och finansiering beskrivas,
2. intäkter och kostnader i säljverksamheten redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet, och
3. de principer och metoder som tillämpas för beräkning och fördelning av intäkter och kostnader för olika verksamheter anges.

Om myndigheten, kommunen eller regionen bedriver flera säljverksamheter, ska redovisningen upprättas för var och en av dem.

Kravet på särskild redovisning ska inte gälla för en säljverksamhet som är av tillfällig natur eller av mindre omfattning.

Paragrafen innehåller bestämmelser om särskild redovisning av säljverksamhet. Bestämmelserna har sin förebild i 5 § lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m., se prop. 2004/05:140 s. 88 f.

Enligt *första stycket första meningen* ska en offentlig aktör årligen upprätta en särskild redovisning över den säljverksamhet som bedrivs. I 2 § definieras uttrycken offentlig aktör och säljverksamhet. Skyldigheten att årligen upprätta en särskild redovisning gäller om inte något annat följer av lag eller annan författning. Bestämmelser av det slaget finns exempelvis i 7 kap. 2 § ellagen (1997:857) och 3 kap. 5 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Att

den offentlige aktören är skyldig att upprätta en särskild redovisning enligt lag eller någon annan författning för en viss verksamhet påverkar inte skyldigheten att upprätta en redovisning för en annan säljverksamhet enligt bestämmelserna i denna paragraf.

I *första stycket andra meningen* anges vilka uppgifter som ska redovisas särskilt. Enligt *första punkten* ska säljverksamhetens organisation och finansiering beskrivas. Organisationen av säljverksamheten bör beskrivas utifrån hur den förhåller sig till annan verksamhet och vilka åtgärder som har gjorts för att hålla verksamheterna åtskilda från varandra. När det gäller finansieringen bör det anges hur säljverksamheten finansieras och i vilken utsträckning den finansieras genom försäljningsintäkter och användning av interna medel eller på annat sätt.

Av *andra punkten* framgår att intäkter och kostnader i säljverksamheten ska redovisas skilt från intäkter och kostnader i annan verksamhet. Bestämmelsen utgör ett krav på åtskillnad mellan verksamheterna från redovisningssynpunkt. Vad försäljningsintäkter beträffar omfattas de, till skillnad från avgiftsintäkter i annan verksamhet, av mervärdesskatt. De kostnader som uppkommer i försäljningsverksamheten kan berättiga till avdrag för ingående mervärdesskatt.

I *tredje punkten* föreskrivs att de principer och metoder som tillämpas för beräkning och fördelning av intäkter och kostnader för olika verksamheter ska anges. Uppfylls dessa krav bör det vara relativt enkelt att bedöma de ekonomiska förutsättningarna för säljverksamheten.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att den särskilda redovisningen ska upprättas för varje säljverksamhet som bedrivs.

Av *tredje stycket* framgår att säljverksamhet av tillfällig natur eller mindre omfattning inte omfattas av kravet. Med tillfällig natur avses verksamheter som bedrivs under en kortare och övergående period. Ett riktmärke är att denna får vara maximalt två år. Med mindre omfattning avses att verksamhetens sammanlagda intäkter ska utgöra en mindre del av en myndighets totala förvaltningskostnader under budgetåret.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.5.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om särskild redovisning av offentlig säljverksamhet enligt 5 §.

Av paragrafen framgår upplysningsvis att regeringen eller den myndigheten som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om särskild redovisning av offentlig säljverksamhet enligt 5 §.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.5.

Tillsynsmyndighet och utredningsåtgärder

7 § Konkurrensverket utövar tillsyn över denna lag.

I paragrafen föreskrivs att Konkurrensverket är tillsynsmyndighet för lagen. Konkurrensverkets befogenheter regleras i 8–19 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.6.

8 § Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna utöva tillsyn enligt denna lag får verket förelägga

1. en offentlig aktör, ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat,
2. den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer, eller
3. ett offentligt företag att lämna de uppgifter som en särskild redovisning ska innehålla enligt 5 §.

Ett föreläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte beslutas.

I paragrafen framgår Konkurrensverkets befogenheter för att utföra sina tillsynsuppgifter enligt lagen. Dessa är att förelägga en offentlig aktör, ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat, att förelägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig till förhör på den tid och plats som verket bestämmer samt att förelägga ett offentligt företag att lämna de uppgifter i en särskild redovisning som framgår i 6 §.

Av *första stycket första punkten* framgår att Konkurrensverket får förelägga en offentlig aktör, ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat som verket behöver för sin tillsyn. Uppgiftsskyldigheten är omfattande, men begränsas

genom bestämmelserna i 9 §. Uttrycket offentlig aktör definieras i 2 §. Bestämmelsen i första stycket första punkten har sin förebild i 5 kap. 1 § första stycket första punkten konkurrenslagen (2008:579) och bör tillämpas på motsvarande sätt, se prop. 2007/08:135 s. 273 och prop. 1992/93:56 s. 107.

Enligt *andra punkten* får Konkurrensverket förelägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig till förhör på tid och plats som verket bestämmer. Även den bestämmelsen har sin förebild i konkurrenslagen, 5 kap. 1 § första stycket andra punkten, och bör tillämpas på motsvarande sätt.

Om det behövs får Konkurrensverket enligt *tredje punkten* förelägga ett offentligt företag att upprätta en särskild redovisning över viss säljverksamhet enligt 6 §.

Av *andra stycket* framgår ett föreläggande enligt första stycket gäller omedelbart. Ett föreläggande får enligt 18 § förenas med vite.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.7.

9 § Den som ett föreläggande enligt 8 § första stycket 1 riktas mot är inte skyldig att tillhandahålla en skriftlig handling som

1. kan antas innehålla sådana uppgifter som en advokat eller en advokats biträde inte får höras som vittne om, och

2. innehas av advokaten eller biträdet eller av den som tystnadsplikten gäller till förmån för.

Om Konkurrensverket anser att en viss handling bör omfattas av en undersökning och den som åtgärden avser åberopar att handlingen är skyddad enligt första stycket, ska Konkurrensverket omedelbart försegla handlingen och skyndsamt överlämna den till allmän förvaltningsdomstol.

Domstolen ska utan dröjsmål pröva om handlingen ska omfattas av Konkurrensverkets undersökning.

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om så kallad advokatsekretess, innebär att den som förelagts att tillhandahålla en skriftlig handling enligt 8 § första stycket första punkten under vissa förutsättningar inte är skyldig att tillhandahålla handlingen. Advokatsekretess gäller enligt *första punkten* om advokaten eller hans eller hennes biträde inte får höras som vittne om innehållet. Enligt *andra punkten* gäller sekretess för handlingar som innehas av advokaten, dennes biträde eller den som tystnadsplikten gäller till förmån för. Paragrafen har sin förebild i 5 kap. 11 § första stycket konkurrenslagen (2008:579) och bör tolkas på motsvarande sätt se prop. 2007/08:135 s. 276 f och

prop. 1992/93:56 s. 111. Formuleringen har ändrats redaktionellt till ett modernare språkbruk.

I *andra stycket* framgår hur en handling vars innehåll parten menar ska omfattas av sekretess ska hanteras. Paragrafen har sin förebild i 5 kap. 11 § andra och tredje stycket konkurrenslagen och bör tolkas på motsvarande sätt med undantag från vilken domstol som ska hantera frågan. Formuleringen har ändrats redaktionellt.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.7.

Åtgärder mot otillbörlig offentlig säljverksamhet

Föreläggande att upphöra med överträdelse

10 § Konkurrensverket får förelägga en offentlig aktör att upphöra med en överträdelse av förbudet i 3 §.

Ett föreläggande enligt första stycket får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelsen ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för den offentlige aktören.

Ett föreläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om inte något annat beslutas.

Innan Konkurrensverket beslutar om föreläggande för en offentlig aktör, ska denne ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

I paragrafen regleras vilka åtgärder som Konkurrensverket får vidta mot otillbörlig offentlig säljverksamhet. Bestämmelserna har sin förebild i 3 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579), se prop. 2007/08:135 s. 252 och prop. 2020/21:51 s. 211.

Som framgår av *första stycket* får Konkurrensverket förelägga en offentlig aktör att upphöra med en överträdelse av förbudet i 3 §. Föreläggandet syftar till att få stopp på en verksamhet eller ett förfarande som pågår. Det markeras med orden "*upphöra med*". Om förfarandet eller verksamheten inte pågår finns det med andra ord ingen grund för ett föreläggande. Uttrycket offentlig aktör definieras i 2 §. Ett föreläggande får förenas med vite, se 18 § första stycket.

Det bör understrykas att föreläggandet ska riktas till den offentlige aktören som tillämpar förfarandet i säljverksamheten. Om ett förfarande exempelvis har sin grund i en subvention innebär det att föreläggandet ska riktas till den som tillämpar förfarandet, inte till den som lämnar subventionen, om det är fråga om olika juridiska personer.

Av *andra stycket första meningen* följer att ett föreläggande antingen kan avse beteendemässiga eller strukturella åtgärder. En beteendemässig åtgärd kan exempelvis utgöras av att tillämpa en viss prissättning. En strukturell åtgärd kan exempelvis bestå i att avyttra eller att avstå från att bedriva en viss verksamhet.

Åtgärderna ska enligt *andra stycket andra meningen* vara nödvändiga för att få överträdelsen att upphöra och därmed att säkerställa den effektiva konkurrensen på marknaden. Kravet på nödvändighet innebär att åtgärden ska vara proportionell och alltså inte gå längre än vad som krävs i det enskilda fallet. Även den offentliga aktörens intressen ska beaktas när åläggandet utformas. Det markeras i andra meningen som anger att den minst betungande åtgärden för den offentlige aktören ska väljas om valet står mellan två åtgärder som är lika effektiva.

Av *tredje stycket* framgår att ett föreläggande gäller omedelbart, men att det finns utrymme för att besluta om annat. Så kan exempelvis vara fallet om den offentlige aktören behöver tid för att avveckla en verksamhet och Konkurrensverket finner det lämpligt att besluta om extra tid.

Av *fjärde stycket* framgår att en offentlig aktör ska ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till beslut innan det fattas. Det är upp till Konkurrensverket att bestämma en tidsfrist för yttrandet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.8.

11 § Om det finns särskilda skäl, får ett föreläggande enligt 10 § meddelas för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts.

I paragrafen finns bestämmelser om interimistiska åtgärder. Bestämmelsen är avsedd för situationer där det är viktigt att ett beslut meddelas snabbt och bristen på försvarbarhet framstår som mer klar. Särskilda skäl finns om konkurrensen riskerar lida allvarlig och irreparabel skada om åtgärderna inte genomförs omgående. Det ska alltså föreligga fara i dröjsmål. Intresset att skydda konkurrensen ska väga tyngre än de negativa konsekvenserna för den som föreläggandet riktas mot. Föreläggandet ska inte gå längre än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet.

Paragrafen motsvarar i sak tidigare 3 kap. 30 § konkurrenslagen (2008:579), se prop. 2009/10:231 s. 60 med skillnaden att Konkurrensverket självt får fatta beslut.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.8.

Åtaganden

12 § Konkurrensverket får besluta att godta ett åtagande från en offentlig aktör, om det har uppkommit en fråga om att aktören överträder förbudet i 3 §. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett föreläggande enligt 10 §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,
2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller
3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som en part har lämnat.

Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande enligt första stycket, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

Bestämmelserna i paragrafen gör det möjligt för Konkurrensverket att godta ett åtagande från en offentlig aktör om det har uppkommit en fråga om att aktören överträder förbudet i 3 §. Bestämmelserna i paragrafen har sin motsvarighet i 3 kap. 4 § konkurrenslagen (2008:579) och bör tolkas på motsvarande sätt, se prop. 2007/08:135, s. 253 och prop. 2020/21:51 s. 211 f.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.9.

Marknadsstörningsavgift

13 § Konkurrensverket får besluta att en offentlig aktör ska betala en särskild avgift (*marknadsstörningsavgift*) om denne eller någon som handlar på dennes vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet överträtt förbudet i 3 §.

En avgift ska inte beslutas i ringa fall.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om marknadsstörningsavgift för en offentlig aktör, ska denne ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

Paragrafen innehåller regler som gör det möjligt att besluta om marknadsstörningsavgift för offentliga aktörer som överträtt förbudet i 3 §.

Av *första stycket* framgår Konkurrensverkets befogenhet att besluta om att en offentlig aktör ska betala en särskild avgift, marknadsstörningsavgift, om aktören eller någon som handlat å dennes vägnar överträtt förbudet i 3 §. Avgiften ska betalas av den som är ansvarig för överträdelsen. I de fall det är en verksamhet som drivs inom en kommun, till exempel av en kommunal nämnd eller förvaltning, är kommunen ansvarig för verksamheten och därmed för avgiften. Ett kommunalt företag är en juridisk person, därmed är företaget självt ansvarigt. Samma sak som gäller för kommuner gäller för regioner. För statlig säljverksamhet är det myndigheten eller företaget som bedriver säljverksamheten i fråga som är ansvarigt för att betala marknadsstörningsavgift.

Överträdelsen ska ha skett uppsåtligen eller av oaktsamhet av den offentlige aktören eller någon som handlar på dennes vägnar. Det kan till exempel handla om en anställd eller en uppdragstagare. Bestämmelsen ska tolkas i enlighet med hur ansvar fastställs i bedömning av om konkurrensskadeavgift ska påföras, se 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:579) och prop. 1992/93:56 s. 92.

För att uppsåt ska anses finnas krävs att den som vidtagit överträdelsen, eller någon som handlat på dennes vägnar, inte kunnat vara omedveten om att handlandet skulle innebära en otillbörlig påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva sina verksamheter. Vad gäller oaktsamhet är kravet uppfyllt om denne borde ha förstått att handlandet haft en påverkan. Kravet på uppsåt eller oaktsamhet bör bedömas i enligt med den rättspraxis som gäller för konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen.

I ringa fall ska den offentliga aktören inte behöva betala marknadsstörningsavgift, vilket framgår av *andra stycket*. Med ringa fall avses fall där överträdelsen med hänsyn till dess påverkan på privata aktörers möjligheter att bedriva sin verksamhet på marknaden framstår som ringa eller försumbar.

Av *tredje stycket* framgår att avgiften tillfaller staten.

Av *fjärde stycket* framgår att offentliga aktörer som är föremål för beslut om marknadsstörningsavgift ska få möjlighet att yttra sig över utkastet till beslut innan det fattas. Även i denna del av bestämmelsen har 3 kap. 5 § konkurrenslagen varit förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.10.

14 § En marknadsstörningsavgift får inte påföras för åtgärder som omfattas av ett föreläggande vid vite enligt denna lag om överträdelsen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

En marknadsstörningsavgift får inte heller påföras för åtgärder som vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet. Avgift får dock påföras om beslutet har återkallats med stöd av 12 § andra stycket 3.

Av paragrafen framgår de fall i vilka marknadsstörningsavgift inte får påföras.

Av *första stycket* framgår att det inte får beslutas om marknadsstörningsavgift för överträdelser som omfattas av förelägganden om vite när ansökan om att döma ut vitet har gjorts.

Marknadsstörningsavgift får heller inte, vilket framgår av *andra stycket*, beslutas för åtgärder som omfattas av beslut om ett godkänt åtagande. Marknadsstörningsavgift får dock beslutas i de fall där beslutet om att godta ett åtagande har återkallats.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.10.

15 § Marknadsstörningsavgiften får inte överstiga 20 miljoner kronor.

Marknadsstörningsavgiften ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

Vid bedömningen av överträdelsens allvar ska särskilt följande beaktas:

1. överträdelsens art,
2. säljverksamhetens omfattning och betydelse, och
3. överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på privata aktörers möjlighet att bedriva sin verksamhet på marknaden.

Av paragrafen framgår den övre gränsen för marknadsstörningsavgiften samt hur sanktionsvärdet för avgiften ska bedömas med hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Marknadsstörningsavgiften ska verka avhållande på den offentliga aktören i fråga och avskräckande för andra offentliga aktörer.

Av *första stycket* framgår att marknadsstörningsavgiften sätts i ett spann och att avgiften som högst kan uppgå till 20 miljoner kronor.

Enligt paragrafens *andra stycke* fastställs marknadsstörningsavgiften efter överträdelsens sanktionsvärde.

Av *tredje stycket* framgår att sanktionsvärdet bestäms efter hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått.

Av punktlistan framgår vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av överträdelsens allvar. Enligt *första punkten* ska överträdelsens art beaktas. Här ska hänsyn tas till förfarandet i fråga. Mer uppenbara överträdelser så som underprissättning eller sammanblandning av säljverksamheten med myndighetsutövning bör föranleda ett högre sanktionsvärde.

Av *andra punkten* framgår att säljverksamhetens omfattning och betydelse ska beaktas. Det innebär att omständigheterna kring säljverksamheten och dess storlek bör bedömas. Om säljverksamheten bedrivits i stor omfattning och haft stor betydelse bör sanktionsvärdet anses vara högre. Det kan till exempel röra sig om en säljverksamhet som bedrivs på ett stort område eller avser en viktig insatsvara.

Slutligen framgår av *tredje punkten* att överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på privata aktörers möjlighet att bedriva sin verksamhet på marknaden ska beaktas. Påverkan kan vara både omedelbar och på längre sikt. Ett visst handlande kan påverka marknadsförhållanden på så sätt att privata företag på sikt riskerar att tvingas ut från marknaden eller dylikt. Förmildrande omständigheter i bedömningen av sanktionsvärdet kan exempelvis vara ett osäkert rättsläge kring förfarandet eller om den offentlige aktören frivilligt har avvecklat den aktuella verksamheten eller förfarandet. Bestämmelsen utesluter inte att även andra omständigheter än de uppräknade kan beaktas när avgiftens storlek bestäms.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.11.

16 § Ett beslut om marknadsstörningsavgift enligt 13 § ska meddelas inom fem år från det att överträdelsen upphörde.

Paragrafen innehåller en preskriptionsregel. Preskriptionstiden för att meddela ett beslut om marknadsstörningsavgift är fem år räknat från den dag då överträdelsen upphörde.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.11.

17 § Marknadsstörningsavgift ska betalas till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att beslutet om att ta ut avgiften har fått laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet.

Konkurrensverket ska lämna den obetalda avgiften för indrivning om avgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket.

Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

En beslutad avgift faller bort till den del beslutet om avgiften inte har verkställts inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

Paragrafen reglerar betalning och indrivning av marknadsstörningsavgifter samt preskription för verkställighet av ett beslut om avgift.

En sanktionsavgift ska enligt paragrafens *första stycke* betalas till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att beslutet om att ta ut avgiften har fått laga kraft eller inom den längre tid som anges i beslutet. Tidpunkten för när beslutet får laga kraft är knuten till den tidpunkt då den avgiftsskyldige fick del av beslutet.

Konkurrensverket ska enligt *andra stycket* lämna den obetalda avgiften för indrivning om sanktionsavgiften inte betalas inom den tid som anges i första stycket. Bestämmelser om indrivning av statliga fordringar finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m.

Av *tredje stycket* framgår att marknadsstörningsavgiften faller bort om beslutet inte har verkställts inom fem år från det att beslutet har fått laga kraft.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.12.

Vite

18 § Ett föreläggande enligt 8 eller 10 § får förenas med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut om att godta ett åtagande som har lämnats enligt 12 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte beslutas.

I paragrafen finns bestämmelser om vite.

Av *första stycket* framgår att ett föreläggande enligt 8 § eller 10 §, så som ett föreläggande om att inkomma med uppgifter eller att upphöra med ett förfarande som är förbjudet enligt lagen får förenas med vite. Bestämmelsen motsvarar tidigare 6 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen (2008:579). Någon ändring i sak är inte avsedd.

Enligt *andra stycket* får Konkurrensverket förena ett beslut att godta ett åtagande enligt 12 § med vite. Vitesbeslutet gäller omedelbart, om något annat inte beslutas. Bestämmelsen har sin motsvarig-

het i 6 kap. 1 § tredje stycket konkurrenslagen och bör tolkas på motsvarande sätt.

Bestämmelser om föreläggande av vite finns i lagen (1985:206) om viten.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.13.

19 § En talan om att döma ut vite som har förelagts med stöd av denna lag förs av Konkurrensverket.

I paragrafen regleras att Konkurrensverket är behörigt att föra talan om utdömning av vite. Paragrafen har sin förebild i 6 kap. 2 § konkurrenslagen (2008:579).

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.13.

Överklagande

20 § Konkurrensverkets beslut enligt 8, 10 och 11 §§, 12 § andra stycket och 13 § får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Övriga beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Av paragrafen framgår regler för överklagan av Konkurrensverkets beslut.

I *första stycket* anges vilka beslut som får överklagas och att överklagan sker till allmän förvaltningsdomstol. Beslut som får överklagas avser utredningsåtgärder enligt 8 §, förelägganden att upphöra med en överträdelse enligt 10 §, beslut om interimistiska åtgärder enligt 11 §, beslut att återkalla ett beslut om att godta ett åtagande enligt 12 § andra stycket och beslut om marknadsstörningsavgift enligt 13 §. Övriga beslut, som exempelvis beslut att godta åtaganden enligt 12 § första stycket, får inte överklagas.

Bestämmelser om klagorätt finns i förvaltningslagen (2017:900). Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten enligt 40 § andra stycket förvaltningslagen (2007:900).

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.14.

21 § Ett överklagande av ett beslut enligt 11 § ska handläggas skyndsamt.

Av paragrafen följer att ett överklagande av ett beslut om interimistiska åtgärder ska hanteras skyndsamt.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.14.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027 i fråga om 4 och 5 §§ och i övrigt den 1 augusti 2026.

2. Ingripande med marknadsstörrningsavgift enligt 13 § får ske endast för överträdelse som har ägt rum efter den 1 augusti 2026.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna behandlas i kapitel 8.

10.2 Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens ändamål

1 §

Denna lag har till ändamål att *främja en effektiv konkurrens genom att undanröja och motverka hinder för sådan konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter.*

I paragrafen anges lagens ändamål.

Paragrafen har fått ett tillägg om att ändamålet för konkurrenslagen även är att främja konkurrens.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.2.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Konkurrensskadeavgift

7 §

Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § som har meddelats vid vite enligt denna lag om talan om utdömande av vitet har väckts, eller

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrensskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

I paragrafen, som har ändrats, anges i vilka fall konkurrensskadeavgift inte får påföras. *Första stycket första punkten* har ändrats på så sätt att den tidigare hänvisningen till bestämmelserna om konkurrensbegränsande säljverksamhet har tagits bort.

Offentlig säljverksamhet

27 §

I lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet finns bestämmelser om offentlig säljverksamhet.

Paragrafen, som har ändrats, innehåller en upplysning om att det i lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet finns bestämmelser om offentlig säljverksamhet. Rubriken närmast före paragrafen har också ändrats.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.1.

3 a kap. Konkurrensfrämjande åtgärder

Åläggande

1 §

Om det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader, får Konkurrensverket ålägga ett eller flera företag att vidta åtgärder för att främja en sådan konkurrens.

Ett åläggande enligt första stycket får innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att främja en effektiv konkurrens. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.

Om det finns särskilda skäl för det, får Konkurrensverket bestämma att åläggandet ska gälla omedelbart.

Paragrafen, som är ny, innehåller befogenhet för Konkurrensverket att besluta om beteendemässiga eller strukturella åtgärder mot företag om det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Närmast före har en ny kapitelrubrik och en ny underrubrik införts.

Av *första stycket* framgår dels befogenheten för Konkurrensverket att besluta om ålägganden, dels förutsättningarna som kan

motivera ett åläggande. Ett åläggande får beslutas om det finns hinder för en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Ordet marknader ska tolkas i bred bemärkelse. Det behöver alltså inte vara fråga om en sådan marknadsavgränsning som regelbundet genomförs vid en tillämpning av de konkurrensrättsliga förbuden. Av definitionen av företag i 1 kap. 5 § andra stycket följer att även företagssammanslutningar omfattas av bestämmelsen.

I *andra stycket* anges att åtgärderna ska vara nödvändiga för att främja en effektiv konkurrens. Det innebär att åtgärderna ska vara nödvändiga för att komma till rätta med de hinder för en effektiv konkurrens som har identifierats. Åtgärderna får vara av beteendemässig eller strukturell natur. Strukturella åtgärder avser åtgärder som påverkar företagets tillgångar, exempelvis en skyldighet att sälja aktier eller en affärsenhet. Det är med andra ord fråga om en förlust av tillgång över egendom. Beteendemässiga åtgärder kan avse en rad olika åtgärder som inte innebär förlust av någon egendom men som avser sättet som företaget agerar på. Det kan exempelvis avse något av följande.

- Ett åläggande att lämna viss information, exempelvis till kunder eller leverantörer.

- Ett åläggande att ge tillgång till nyttigheter såsom nätverk, data eller faciliteter.

- Ett åläggande som innebär minskad transparens på marknaden, exempelvis genom att underlåta att dela information offentligt, för att undvika parallella beteenden.

- Ett åläggande att etablera transparanta, diskrimineringsfria och öppna standarder.

- Ett åläggande att ändra eller ta bort vissa avtalsklausuler eller avtalskonstruktioner.

I valet mellan olika lika effektiva åtgärder måste Konkurrensverket genomföra en proportionalitetsbedömning där verket tar ställning till vilken av de möjliga åtgärderna som är minst betungande för företaget i fråga. I de flesta fall bör det innebära att beteendemässiga åtgärder föredras framför strukturella åtgärder. Även frågan om det är nödvändigt att ålägga just detta företag konkurrensfrämjande åtgärder behöver beaktas i proportionalitetsbedömningen.

Av *tredje stycket* framgår att Konkurrensverket får bestämma att ett åläggande ska gälla omedelbart om det finns särskilda skäl för det. Utgångspunkten är att ålägganden om konkurrensfrämjande åtgärder ska gälla när de vunnit laga kraft, vilket följer av 35 § förvaltningslagen (2017:900). Särskilda skäl för att ett åläggande ska gälla omedelbart är om konkurrensen riskerar lida allvarlig och oreparabel skada om åtgärderna i åläggandet genomförs först när de fått laga kraft. Det ska alltså vara fara i dröjsmål. Intresset att skydda konkurrensen ska också vägra tyngre än de negativa konsekvenserna som drabbar det enskilda företaget som ska genomföra åtgärderna. Åläggandet som gäller omedelbart ska inte gå längre än vad som är nödvändigt i det enskilda fallet.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.3.

Åtaganden från företag

2 §

I stället för att besluta om ett åläggande enligt 1 §, får Konkurrensverket godta ett åtagande från ett företag. Ett sådant åtagande får godtas om det finns anledning att anta att åtagandet främjar en effektiv konkurrens på en eller flera marknader. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid.

Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande mot samma företag enligt 1 §.

Paragrafen, som är ny, innehåller en befogenhet för Konkurrensverket att godta åtaganden. Närmast före har en ny rubrik införts. Paragrafen har utformats med 3 kap. 4 § som förebild.

Av *första stycket* framgår att Konkurrensverket får godta ett åtagande från ett företag som skulle ha kunnat bli föremål för ett åläggande. Åtgärderna som företaget frivilligt erbjuder ska kunna antas främja en effektiv konkurrens inom den aktuella sektorn. Det innebär med andra ord att åtgärderna ska kunna uppnå en snarlik effekt som den som skulle uppnåtts med stöd av åtgärder i ett åläggande. Det står företaget fritt att inkludera en tidsgräns i det erbjudna åtagandet som Konkurrensverket får godta. Ett beslut att godta ett åtagande får enligt 7 kap. 1 § andra stycket inte överklagas. Det innebär att beslut om att godta åtaganden gäller omedelbart.

Av *andra stycket* följer att Konkurrensverket inte får besluta om ett åläggande som ska åtgärda samma förhållande som åtagandet från företaget avser. Ett företag vars åtagande har godtagits är alltså skyddat från ett beslut om ett åläggande som avser att åtgärda samma hinder.

Till skillnad från 3 kap. 4 § innehåller paragrafen inga bestämmelser om återkallande av ett beslut att godta åtaganden. Bestämmelser om att ompröva eller återkalla beslut om att godta åtaganden finns i 6 och 7 §§.

Ett beslut att godta åtaganden får förenas med vite, se 6 kap. 1 § tredje stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.4.

Offentliggörande och samråd

3 §

Om Konkurrensverket avser att vidta åtgärder enligt 1 §, ska verket offentliggöra

1. *vilken eller vilka marknader som åtgärderna gäller, och*
2. *vilket eller vilka hinder som åtgärderna syftar till att undanröja.*

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om att Konkurrensverket måste offentliggöra sin avsikt att vidta konkurrensfrämjande åtgärder inom en eller flera marknader. Närmast före har en ny rubrik införts.

Av *första stycket* framgår vilka uppgifter Konkurrensverket ska offentliggöra. Enligt *första punkten* ska Konkurrensverket ange inom vilken eller vilka marknader som åtgärderna ska vidtas. Marknader ska förstås i bred bemärkelse och behöver inte avse konkurrensrättsligt definierade relevanta marknader. Enligt *andra punkten* ska verket ange vilka hinder som verket avser att undanröja med åtgärderna. De hinder som hänvisas till här är sådana Konkurrensverket preliminärt anser hindrar en effektiv konkurrens i enlighet med 1 §. Uppgifterna i offentliggörandet behöver beskriva marknaderna och hindren på en övergripande nivå så att aktörer på marknaderna ska kunna identifiera om de kan komma att omfattas av eventuella åtgärder.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.5.

4 §

Innan Konkurrensverket meddelar ett beslut enligt 1 eller 2 §, ska verket göra ett utkast till beslut allmänt tillgängligt för samråd. Synpunkter på utkastet ska lämnas inom den tid som Konkurrensverket bestämmer.

Konkurrensverket ska göra resultatet av samrådsförfarandet enligt första stycket allmänt tillgängligt.

Paragrafen, som är ny, reglerar samrådsförfarandet för att inhämta synpunkter på utkast till beslut om ålägganden och/eller åtaganden enligt 1 § och 2 §.

Av *första stycket* framgår att Konkurrensverket ska göra utkastet till beslutet i fråga allmänt tillgängligt. Det kan exempelvis ske på verkets webbplats. Det finns ingen begränsning med hänsyn till vem som får lämna synpunkter på utkastet. Tanken är att det kan vara en relativt stor krets, inklusive det eller de företag som är föremål för beslutet, marknadsaktörer, intresseorganisationer och myndigheter som kan tänkas lämna synpunkter på beslutet. Konkurrensverket ska sätta en tidsfrist inom vilken synpunkter ska lämnas till verket.

Av *andra stycket* framgår att resultatet av samrådsförfarandet ska göras allmänt tillgängligt. Det kan exempelvis göras genom att Konkurrensverket publicerar de synpunkter som har inkommit på sin webbplats.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.6.

Tidsfrister

5 §

Ett beslut enligt 1 § ska meddelas senast 18 månader från dagen för offentliggörande av den information som avses i 3 §. Fristen får förlängas en gång, med högst sex månader.

Paragrafen, som är ny, reglerar tidsfrister för Konkurrensverkets beslut om konkurrensfrämjande åtgärder i förhållande till offentliggörandet av avsikten att vidta åtgärder. Närmast före har en ny rubrik införts.

Tidsfristen för att meddela beslut om ålägganden är 18 månader. Fristen räknas från dagen då Konkurrensverket offentliggjort avsikten att vidta åtgärder enligt 3 §. Fristen får förlängas en gång

med högst sex månader. Verket måste meddela om förlängning innan den ordinarie tidsfristen har löpt ut. Konkurrensverket ska fatta beslut om ålägganden enligt 1 § innan tidsfristen har löpt ut. Av bestämmelsen följer också att beslut om att godta åtaganden ska fattas inom tidsfristen.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.7.

Omprövning

6 §

Om ett beslut enligt 1 § har grundats på en oriktig uppgift, får beslutet omprövas av Konkurrensverket på eget initiativ eller på begäran av någon som berörs av beslutet. Om beslutet ändras till nackdel för en part ska den oriktiga uppgiften vara av väsentlig betydelse för beslutet.

Paragrafen, som är ny, innehåller regler för omprövning när ett beslut om ålägganden har grundats på en oriktig uppgift. Närmast före har en ny rubrik införts.

Paragrafen har utformats med 4 kap. 19 § som förebild. En oriktig uppgift är en uppgift som är ofullständig, felaktig eller vilseledande. Det är oväsentlig varifrån den oriktiga uppgiften kommer. Konkurrensverket får själv eller som följd av en begäran av någon som berörs av beslutet inleda en omprövning. Verket har dock ingen skyldighet att ompröva ett beslut på begäran.

En ändring av ett beslut till nackdel för företaget som beslutet riktar sig emot får bara ske om den oriktiga uppgiften har varit av väsentlig betydelse för beslutet. Det innebär att det är sannolikt att beslutet skulle ha haft en annan innebörd i avsaknad av den oriktiga uppgiften.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.9.

7 §

Om ett beslut enligt 1 eller 2 § inte längre behövs eller inte längre är lämpligt, får beslutet omprövas av Konkurrensverket på eget initiativ eller på begäran av någon som berörs av beslutet.

Paragrafen, som är ny, innehåller befogenhet för Konkurrensverket att ompröva ett beslut om ålägganden eller ett beslut att godta åtaganden om beslutet inte längre behövs eller är lämpligt. Paragrafen har utformats med 4 kap. 21 § som förebild. Ett beslut kan exempelvis vara obehövligt eller olämpligt om ny lagstiftning avseende samma fråga som regleras i beslutet har antagits eller om konkurrensförhållandena inom sektorn har ändrats på ett avgörande sätt. En omprövning får initieras av Konkurrensverket själv eller av någon annan som berörs av beslutet. Verket har dock ingen skyldighet att ompröva beslut på begäran.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.9.

8 §

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt 2 § om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende, eller

2. beslutet i någon väsentlig del grundats på en oriktig uppgift.

Om ett beslut har återkallats enligt första stycket, tillämpas 1 §.

Paragrafen, som är ny, anger under vilka förhållanden ett beslut att godta ett åtagande får återkallas av Konkurrensverket. Paragrafen har utformats med 3 kap. 4 § andra stycket som förebild.

Ett beslut får, enligt *första punkten*, återkallas om omständigheterna som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende. Ett beslut att godta ett åtagande får, enligt *andra punkten*, också återkallas om beslutet har grundats på en oriktig uppgift. En oriktig uppgift kan vara en ofullständig, oriktig eller missvisande uppgift på samma sätt som anges i 3 kap. 4 § andra stycket tredje punkten. I det fallet då ett beslut att godta åtaganden återkallas får Konkurrensverket fatta ett beslut om ålägganden enligt 1 § i stället. Det gäller oaktat om tidsfristen enligt 5 § har löpt ut.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.9.

4 kap. Företagskoncentrationer

7 §

Om omsättningskravet enligt 6 § 1 är uppfyllt men omsättningen inte överstiger vad som anges i 6 § 2, får

1. Konkurrensverket ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen, när det är påkallat av särskilda skäl, eller
2. part eller annan medverkande i en koncentration frivilligt anmäla koncentrationen.

Om Konkurrensverket har fått information om företagskoncentrationen enligt 10 b §, ska verket inom 15 arbetsdagar antingen meddela ett beslut om åläggande enligt första stycket 1 eller besluta att lämna koncentrationen utan åtgärd. Tidsfristen räknas från den dag verket fick del av informationen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om anmälningar av företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsskyldighet enligt 6 §. Andra stycket är nytt. Stycket reglerar förfarandet för att begära en anmälan när informationsplikt gäller enligt 10 a §.

Andra stycket reglerar tidsfristen inom vilken Konkurrensverket ska besluta om anmälningsåläggande för en koncentration som verket fått information om till följd av ett åläggande om informationsplikt enligt 10 a §. Tidsfristen för beslut är 15 arbetsdagar från den dagen då företaget har inkommit med information om koncentrationen till verket. Konkurrensverket måste inom denna tidsfrist antingen besluta om ett anmälningsåläggande enligt första stycket eller meddela att koncentrationen lämnas utan åtgärd. Bestämmelsen innebär att Konkurrensverket inte längre kan begära att koncentrationen anmäls enligt första stycket när tidsfristen har gått ut.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.3.

Åläggande om informationsplikt

10 a §

Om det behövs för tillämpningen av 7 § första stycket 1 får Konkurrensverket ålägga ett företag att lämna följande information till verket:

1. uppgift om vilka parter som deltar i företagskoncentrationen,
2. en beskrivning av koncentrationen,
3. uppgift om tidpunkten för den rättshandling som ligger till grund för koncentrationen, och
4. uppgift om tidpunkten för genomförandet av koncentrationen.

Konkurrensverket ska i åläggandet ange vilken verksamhet som informationsplikten i första stycket omfattar.

Ett åläggande enligt första stycket får inte avse en längre tidsperiod än två år.

Paragrafen, som är ny, innehåller regler om en plikt att informera om företagskoncentrationer som Konkurrensverket får ålägga ett företag. Närmast före paragrafen har en ny rubrik införts.

Av *första stycket* framgår att Konkurrensverket får ålägga företaget att informera verket om koncentrationer som företaget är part i. Informationen ska behövas för tillämpningen av 4 kap. 7 § första stycket första punkten. Det innebär att informationsplikten endast kan avse koncentrationer som kan antas uppfylla villkoren för en anmälan enligt den paragrafen. Företaget som är föremål för informationsplikten ska lämna den information som framgår av punkterna 1–4 till Konkurrensverket.

Av *första punkten* följer att parter som deltar i företagskoncentrationen ska anges. Vid en sammanslagning avses vart och ett av de företag som slås samman och i andra fall den eller de personer eller företag som förvärvar kontroll över ett företag eller en del av ett företag, samt förvärsobjektet.

Enligt *andra punkten* ska koncentrationen beskrivas. Beskrivningen kan vara relativt kortfattad och innehålla uppgifter så som koncentrationens art, hur koncentrationen genomförs, parternas verksamheter och geografiska verksamhetsområden, eventuella berörda marknader, marknader som kan påverkas av koncentrationen eller andra marknader där företagskoncentrationen kan ha en betydande inverkan samt den strategiska och ekonomiska grunden för koncentrationen. Syftet är att Konkurrensverket får den information om koncentrationen som behövs för att bedöma om koncentrationen bör anmälas till verket.

Av *tredje punkten* framgår att tidpunkten för rättshandlingen som ligger till grund för koncentrationen ska anges. Det kan exempelvis vara datum då ett köpeavtal eller ett avtal om att bilda ett gemensamt företag sluts.

Enligt *fjärde punkten* ska tidpunkten för genomförandet av koncentrationen anges, det vill säga när kontrollen av det företag som koncentrationen avser ändras.

Av *andra stycket* framgår att Konkurrensverket ska ange vilken verksamhet som informationsåläggandet omfattar. Ett företag kan bedriva flera olika verksamheter. Om endast någon eller några av

verksamheterna är av sådant slag att en informationsplikt är motiverad ska dessa anges i åläggandet. Verket ska därför ange inom vilken eller vilka av företagets verksamheter informationsplikten gäller.

Av *tredje stycket* framgår att åläggandet får gälla för en tid om högst två år. Inget hindrar att Konkurrensverket därefter meddelar ett nytt åläggande.

Ett åläggande om informationsplikt kan överklagas, se 7 kap. 1 § första stycket sjätte punkten.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.1.

10 b §

Den information som avses i 10 a § får lämnas så snart ett företag kan visa att det avser att genomföra en företagskoncentration. Informationen ska lämnas innan koncentrationen genomförs.

Paragrafen, som är ny, reglerar när information om en företagskoncentration i enlighet med informationsplikten får lämnas. Paragrafen är utformad med 10 § som förebild. Information om en koncentration får tidigast lämnas när företaget som är föremål för informationsplikt enligt 10 a § kan visa att det avser att genomföra koncentrationen. Informationen ska dock i vart fall lämnas innan koncentrationen genomförs.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.2.

14 §

Konkurrensverket får förlänga fristen i 13 § första stycket med högst en månad i sänder, om parterna i koncentrationen samtycker till det. I de fall annan medverkande anmält koncentrationen enligt 7 § *första stycket* 2 krävs även dennes samtycke. Om koncentrationen ägt rum på det sätt som anges i 3 § andra meningen, är förvärvarens samtycke tillräckligt. Om det finns synnerliga skäl, får fristen förlängas utan sådant samtycke som anges i första stycket.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förlängningen av tidsfristen i 13 §. Paragrafen har ändrats redaktionellt till följd av ändringar i 7 §.

*Fullföljdsförbud**16 a §*

En part och någon annan medverkande i en företagskoncentration får inte vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen

- 1. innan en frist enligt 7 § andra stycket, 11 eller 13 § har löpt ut, eller*
- 2. om ett beslut om åläggande som avses i 7 § andra stycket har meddelats.*

Förbudet gäller inte om Konkurrensverket före fristens utgång enligt första stycket 1 beslutar att lämna koncentrationen utan åtgärd.

I paragrafen, som tidigare innehöll de bestämmelser om tillfälligt stopp av löptider som nu finns i 17 §, föreskrivs ett fullföljdsförbud för en part och någon annan i en företagskoncentration att vidta någon åtgärd för att fullfölja koncentrationen. Närmast före paragrafen har en ny rubrik införts.

Bestämmelserna i paragrafen, förutom hänvisningen i första stycket första punkten till 7 § andra stycket, har flyttats från tidigare 12 och 13 a §§. Någon ändring i sak är inte avsedd (se prop. 2007/08:135 s. 270, prop. 2013/14:135 s. 33 och prop. 2017/18:15 s. 41 f.).

Hänvisningen i *första stycket första punkten* till 7 § andra stycket innebär att fullföljdsförbud gäller under den 15-dagarsfrist som föreskrivs för Konkurrensverkets prövning av om ett åläggande enligt 7 § första stycket första punkten ska meddelas. Bestämmelsen i *första stycket andra punkten* innebär att fullföljdsförbudet fortsätter att gälla om verket beslutar om ett åläggande enligt första stycket första punkten.

Av *andra stycket* följer att förbudet i första stycket inte gäller om Konkurrensverket under 15-dagarsfristen respektive fristen för särskild undersökning enligt 11 § eller så kallad fördjupad undersökning inför beslut om åtgärder enligt 13 § beslutar att lämna koncentrationen utan åtgärd.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.3.

16 b §

Om det finns särskilda skäl, får Konkurrensverket besluta om undantag från förbudet i 16 a §.

Om det är nödvändigt för att säkerställa att förbudet i 16 a § följs, får Konkurrensverket meddela förbud eller åläggande för parterna eller andra medverkande i företagskoncentrationen.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om undantag från förbudet i 16 a § och åtgärder som Konkurrensverket får vidta för att säkerställa att förbudet följs. Bestämmelserna har flyttats från tidigare 12 § andra och tredje styckena och 13 a § andra och tredje styckena. Någon ändring i sak är inte avsedd. Bestämmelser om vite och överklagande finns i 6 kap. 1 § och 7 kap. 1 §.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.3.

Rättskraft och omprövning

18 §

Om ett beslut att lämna en företagskoncentration utan åtgärd har grundats på en oriktig uppgift som har lämnats av ett företag enligt 10 a §, får Konkurrensverket besluta om åläggande enligt 7 § första stycket 1.

Paragrafen, som är ny, reglerar följden om ett företag lämnar en oriktig uppgift om den företagskoncentration som företaget har informerat Konkurrensverket om. Rubriken närmast före paragrafen var tidigare placerad närmast före 19 §.

Paragrafen har utformats med 19 § som förebild. Om informationen om koncentrationen innehåller oriktiga uppgifter och koncentrationen lämnats utan åtgärd får Konkurrensverket ålägga företaget att anmäla koncentrationen. Ett företag som lämnar oriktiga uppgifter riskerar alltså att koncentrationen ändå behöver anmälas. Så kan även vara fallet efter det att koncentrationen genomförts.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.4.

5 kap. Utredning av konkurrensärenden

Utredningsskadeavgift

21 §

Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (utredningsskadeavgift), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget

1. har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist,

2. inte har sett till att en företrädare inställt sig till ett sådant förhör som avses i 1 § första stycket 2,

3. har hindrat Konkurrensverket att genomföra någon av de åtgärder som anges i 6 § 1–5,

4. har brutit en sådan försegling som avses i 6 § 5, eller

5. har lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på en begäran om förklaring som avses i 6 § 6 eller inte lämnat någon förklaring.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utredningsskadeavgift för företag som är föremål för Konkurrensverkets utredning om överträdelse av något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Paragrafen har ändrats redaktionellt. Ändringen innebär att det tidigare andra och tredje stycket har flyttats till 21 b och 21 c §§.

21 a §

Konkurrensverket får i frågor som avses i 3 a kap. 1 § och 4 kap. 1 § besluta att ett företag ska betala utredningsskadeavgift, om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist.

Paragrafen, som är ny, innebär att Konkurrensverket får besluta om utredningsskadeavgift för företag som har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket första punkten, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist, inom ramen för en utredning som gäller åläggande enligt 3 a kap. 1 § eller

ett förbud enligt 4 kap. 1 §. För utredningsskadeavgift tillämpas i övrigt bestämmelserna i 21 b–24 §§.

Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

21 b §

Utredningsskadeavgiften tillfaller staten.

I paragrafen, som är ny, föreskrivs att utredningsskadeavgiften tillfaller staten. Bestämmelsen fanns tidigare i 21 § andra stycket. Någon ändring i sak är inte avsedd.

21 c §

Innan Konkurrensverket beslutar om utredningsskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

I paragrafen, som är ny, föreskrivs att ett företag ska få möjlighet att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till beslut om utredningsskadeavgift. Bestämmelsen fanns tidigare i 21 § tredje stycket. Någon ändring i sak är inte avsedd.

6 kap. Vite

Föreläggande av vite

1 §

Följande beslut får förenas med vite:

1. åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §,
2. åläggande enligt 3 a kap. 1 §,
3. förbud enligt 4 kap. 1 §,
4. åläggande enligt 4 kap. 2, 3 eller 10 a §,
5. förbud eller åläggande enligt 4 kap. 16 b § andra stycket, och
6. åläggande enligt 5 kap. 1 §.

Ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 eller 20 § får förenas med vite. Konkurrensverket får förena ett beslut om fullgörande av skyldigheter enligt 4 kap. 6 § eller 7 § första stycket 1 med vite.

Konkurrensverket får förena ett beslut att godta ett åtagande som har lämnats enligt 3 kap. 4 § första stycket, 3 a kap. 2 § första stycket eller

enligt 4 kap. 4 § med vite. Ett sådant beslut gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

I paragrafen regleras vilka beslut enligt lagen som får förenas med vite. Paragrafen har ändrats till följd av att bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har utgått ur lagen och med anledning av de nya bestämmelserna i 3 a kap. 1 och 2 §§ samt 4 kap. 7, 10 a och 16 b §§.

I *första stycket andra punkten* anges att Konkurrensverket får förena ett beslut om åläggande enligt 3 a kap. 1 § med vite. Av *fjärde punkten* följer att ett åläggande om informationsplikt enligt 4 kap. 10 a § får förenas med vite. Ändringen i *sjätte punkten* är en följd av att reglerna om förbud och ålägganden avseende fullföljdsförbudet återfinns i 4 kap. 16 b §.

Det *andra stycket* har ändrats redaktionellt som en följd av de ändringar som har gjorts i 4 kap. 7 §.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att Konkurrensverket får förena beslut att godta ett åtagande enligt 3 a kap. 2 § första stycket med vite.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.10.

7 kap. Överklagande

1 §

Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § andra stycket,
2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
3. beslut enligt 3 kap. 1 a §, 4 § andra stycket, 5 eller 23 b §,
4. ålägganden enligt 3 a kap. 1 §,
5. beslut enligt 3 a kap. 6–8 §§,
6. förbud enligt 4 kap. 1 §,
7. ålägganden enligt 4 kap. 2 eller 10 a §§,
8. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 16 b § *andra stycket*,
9. beslut enligt 4 kap. 14 eller 21 §,
10. ålägganden enligt 5 kap. 1 §,
11. beslut enligt 5 kap. 21 eller 21 a §§, och
12. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

Paragrafen har ändrats med anledning av de nya beslutsbefogenheter som har införts i 3 a kap. 1 och 6-8 §§ samt 4 kap. 10 a §.

Ändringen i *första stycket fjärde punkten* innebär att ålägganden enligt 3 a kap. 1 § får överklagas. Ändringen i *femte punkten* innebär att beslut enligt 3 a kap. 6-8 §§ får överklagas. Uppräkningen i stycket har därefter numrerats om. Av ändringen i *punkt sju* framgår att beslut om informationsplikt 4 kap. 10 a § får överklagas. Ändringen i *punkt åtta* är en följd av att reglerna om förbud och ålägganden återfinns i 4 kap. 16 b §.

Övervägandena finns i avsnitt 4.6.11 och 5.4.4.

8 kap. Handläggningen i domstol

Behörig domstol

1 §

Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol i mål om

1. åläggande som avses i 3 kap. 2 §,
2. kvarstad enligt 3 kap. 21 §, *och*
3. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

I paragrafen finns föreskrifter om i vilka mål Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol. Paragrafen har ändrats. Ändringen utgörs av att tidigare punkt tre har utgått och att tidigare punkt 4 därefter återfinns i *punkt tre*. Ändringen är en följd av att bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har utgått ur lagen.

Tillämpligt regelsystem

2 §

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i 3 kap. 2 och 21 §§.

Bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas i ärenden som inleds genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilket regelsystem som ska tillämpas i domstol. *Första stycket* har ändrats till följd av att reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har utgått ur lagen.

Rättegångskostnader

15 §

I mål och ärenden enligt denna lag tillämpas i fråga om rättegångskostnader 31 kap. rättegångsbalken, om inte något annat anges i denna lag.

I mål som avses i 3 kap. 2 § tillämpas 18 kap. rättegångsbalken. Om det finns särskilda skäl, får rätten i sådana mål besluta att var och en av parterna ska svara för sina rättegångskostnader.

I paragrafen, som har ändrats, finns bestämmelser om fördelning av rättegångskostnader i mål och ärenden enligt konkurrenslagen. Ändringen är en följd av att bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet har utgått ur lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.
2. I mål där talan om förbud mot offentlig säljverksamhet har väckts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.
3. Äldre bestämmelser gäller för domar och beslut om förbud mot offentlig säljverksamhet som har meddelats före ikraftträdandet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna behandlas i kapitel 8.

10.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

30 kap. Sekretess till skydd för enskild i verksamhet som avser tillsyn m.m. i fråga om näringslivet

Rådgivning inför anmälan eller information om företagskoncentration

2 §

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift som avses i 1 § och som enbart hänför sig till verksamhet som gäller rådgivning inför en anmälan enligt 4 kap. 6 eller 7 § *eller inför det att information ska lämnas enligt 4 kap. 10 a §* konkurrenslagen (2008:579). När sådan anmälan *eller information* kommit in till Konkurrensverket gäller i stället sekretess enligt 1 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Paragrafen och rubriken närmast före har ändrats. Paragrafen innehåller bestämmelser om sekretess för uppgift vid rådgivning inför en anmälan av en företagskoncentration. Ändringen innebär att information som lämnas till följd av informationsplikt enligt 4 kap. 10 a § konkurrenslagen (2008:579) omfattas av sekretess.

Övervägandena finns i avsnitt 5.4.5.

3 a §

Sekretess gäller hos Konkurrensverket i ärende som rör utredning av en överträdelse av 3 § lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet för uppgift som kan avslöja identiteten på den som har gjort en anmälan enligt den lagen, om det kan antas att anmälaren lider avsevärd skada eller betyddande men om uppgiften röjs.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om sekretess för identiteten av uppgiftslämnare i frågor om förbudet i lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet.

Av första stycket framgår att sekretess gäller för uppgifter som kan avslöja identiteten på den som gjort en anmälan enligt lagen. Både fysiska och juridiska personer omfattas. Sekretess gäller inte bara för namnet på uppgiftslämnaren, utan också för uppgifter som

kan avslöja dennes identitet. Stycket innehåller ett rakt skaderekvisit, vilket innebär en presumtion för offentlighet. Bedömningen av om anmälaren kommer att lida skada eller betydande men får göras utifrån relationen mellan anmälaren och den som anmälan avser, vad anmälan avser och omständigheterna i ärendet i övrigt. Identiteten på en anställd som anmäler om sin arbetsgivare bör i regel kunna sekretessbeläggas. Även fall då anmälaren står i beroendeställning till den som anmäls, exempelvis en myndighet som ansvarar för att dela ut tillstånd för anmälarens verksamhet, bör i regel kunna föranleda sekretess för anmälarens identitet.

Av *andra stycket* framgår att sekretess gäller i högst tjugo år. Övervägandena finns i avsnitt 6.7.1.

Ikraftträdandebestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2026.

Ikraftträdandebestämmelserna behandlas i kapitel 8.

10.4 Förslaget till förordning om offentlig säljverksamhet

1 § *Denna förordning är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen i fråga om 3 § och 8 kap. 11 § i samma lag i fråga om 2 §.*

Paragrafen anger att förordningen har antagits med stöd av 8 kap. 7 och 11 §§ regeringsformen.

2 § *Konkurrensverket får meddela närmare föreskrifter om*
1. utvärdering och dokumentation av offentlig säljverksamhet enligt 4 § lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet, och
2. särskild redovisning enligt 5 § i samma lag.

Av paragrafen framgår att Konkurrensverket har föreskriftsrätt i vissa frågor som regleras i lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet.

Av *första punkten* framgår att Konkurrensverket får besluta om föreskrifter avseende hur utvärderingen enligt 4 § lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet ska genomföras och dokumenteras.

Av *andra punkten* följer att Konkurrensverket får besluta om föreskrifter hur redovisningen enligt 5 § i samma lag ska genomföras. Det kan exempelvis avse när redovisningen ska lämnas samt mer detaljerade regler om de uppgifter som ska ingå i redovisningen eller hur redovisningen ska ställas upp.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.4 och 6.6.5.

3 § *Konkurrensverket ska samråda med Statskontoret i fråga om föreskrifter som avses i 2 § 2.*

Av paragrafen framgår att Konkurrensverket ska samråda med Statskontoret innan beslut om föreskrifter angående redovisningsplikten enligt 5 § lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet.

Övervägandena finns i avsnitt 6.6.5.

Ikraftträdandebestämmelser

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2026.

Ikraftträdandebestämmelserna behandlas i kapitel 8.

10.5 Förslaget om förordning om ändring i förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket

3 §

Konkurrensverket ska fullgöra de uppgifter som följer av

1. konkurrenslagen (2008:579),
2. 21 kap. 1 § lagen (2016:1145) om offentlig upphandling, 21 kap. 1 § lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, 17 kap. 1 § lagen (2016:1147) om upphandling av koncessioner, 18 kap. 1 § lagen (2011:1029) om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet samt 5 och 9–11 §§ lagen (2019:668) om upphandlingsstatistik,
3. lagen (2014:836) om näringsförbud,
4. lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.,
5. 10 kap. 7 § lagen (2008:962) om valfrihetssystem,
6. förordningen (1994:1808) om behöriga myndigheter på den civila luftfartens område,
7. konkurrensförordningen (2021:87),
8. 5 kap. 4 § lagen (2010:1065) om kollektivtrafik,

9. lagen (2021:79) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet och förordningen (2021:88) om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet,

10. 14 § lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter och förordningen (2021:583) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter, *och*

11. *lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet.*

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet när Arbetsförmedlingen tillämpar lagen (2008:962) om valfrihetssystem i enlighet med lagen (2010:536) om valfrihet hos Arbetsförmedlingen. Vid tillsynen tillämpas 10 kap. 8 § lagen om valfrihetssystem.

Paragrafen, som har ändrats, anger vilka uppgifter Konkurrensverket har. I paragrafen har införts ett tillägg om att Konkurrensverket ska fullgöra uppgifter som följer av lagen (2026:000) om offentlig säljverksamhet.

Ikraftträdandebestämmelser

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2026.

Kommittédirektiv 2023:136

Nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader

Beslut vid regeringssammanträde den 28 september 2023

Sammanfattning

En särskild utredare ska överväga om det finns behov av nya, kompletterande regler inom konkurrensområdet. Syftet är att stärka och komplettera konkurrenslagstiftningen för att i högre utsträckning kunna säkerställa en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och bedöma behovet av ett nytt, bredare konkurrensverktyg som komplement till nuvarande konkurrensverktyg,
- ta ställning till om företag bör ha en skyldighet att informera Konkurrensverket om att en företagskoncentration genomförs i de fall företagen inte är skyldiga att anmäla förfarandet enligt konkurrenslagen, och
- lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

Väl fungerande marknader som ger värde för Sverige

En av förutsättningarna för att skapa produktivitet, ökad tillväxt, ekonomiskt välstånd och konkurrenskraft är att det råder en effektiv konkurrens på marknader där företagen bedriver verksamhet. På en marknad med effektiv konkurrens produceras varor och tjänster utan

att det slösas med samhällets resurser och de producerade varorna och tjänsterna används där de skapar mest värde. Detta bidrar till lägre priser, högre kvalitet och ett större utbud av produkter och tjänster, vilket gynnar konsumenterna. Eftersom de minst välbeställda i samhället oftast är de som drabbas mest av högre priser och sämre valmöjlighet på varor och tjänster finns det även en social aspekt av konkurrensen. Konkurrens skapar vidare drivkrafter för företagen att bli mer innovativa och anpassa sig efter konsumenternas efterfrågan. Genom att företag utsätts för konkurrens tvingas de att förbättra sin verksamhet, vilket medför att de blir mer konkurrenskraftiga gentemot andra företag och kan expandera sin verksamhet.

Sverige står i dag inför flera utmaningar i form av bland annat hög inflation, höjda räntenivåer och ökade priser på energi, livsmedel och andra varor. Industrins klimatomställning och utvecklingen av den digitala teknologin kommer att kräva nya innovationer under de kommande åren, vilket innebär att marknader kommer att skapas och förändras i snabb takt. Innovativa företag spelar en viktig roll i hanteringen av de klimatutmaningar vi står inför och en effektiv konkurrens mellan företagen utgör en grundläggande förutsättning för lösningar på både nuvarande och framtida klimatproblem. En fråga som har aktualiserats i allt högre utsträckning är hur konkurrens med företag från länder utanför EU kan ske på likvärdiga villkor. Även i tider av ekonomiska utmaningar är det viktigt att värna om dynamiken mellan företag och värna om en effektiv konkurrens.

För att säkerställa effektiv konkurrens behöver marknader omgärdas av regleringar som förhindrar att konkurrensen begränsas eller snedvrids. En sådan reglering finns på nationell nivå i konkurrenslagen (2008:579), som har som ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Lagen avser att generellt skydda samhällsekonomin och konsumenterna och är tillämplig på i princip alla företag i hela näringslivet. Konkurrensregler finns även på EU-nivå genom artikel 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Det EU-rättsliga konkurrensregelverket är tillämpligt i de fall handeln mellan EU-medlemsstaterna påverkas. Vid sidan av konkurrenslagstiftningen finns det särskilda sektorsregleringar på vissa marknader där konkurrensen har konstaterats inte kunna fungera utan förhandsreglering. Ett exempel på detta är lagen om elektronisk kommunikation (2022:482)

som bygger på Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/1972 av den 11 december 2018 om inrättande av en europeisk kodex för elektronisk kommunikation. Ett annat är 5 kap. ellagen (1997:857), där Europaparlamentets och rådets direktiv 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU har genomförts.

Uppdraget att utreda ett bredare konkurrensverktyg

Konkurrenslagen bygger på den konkurrensrättsliga förbudsprincipen, som innebär att vissa konkurrensbegränsande förfaranden är skadliga och ska vara förbjudna. Lagens materiella bestämmelser är i huvudsak utformade med EU-rätten som förebild och är inriktade på att motverka tre typer av situationer som kan skada en effektiv konkurrens. Det handlar om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete (2 kap. 1 §), förbud mot missbruk av dominerande ställning (2 kap. 7 §) och förbud mot företagskoncentrationer (4 kap. 1 §). Lagen innehåller även ett förbud för staten, en kommun eller en region att i vissa fall sälja varor och tjänster på marknaden i konkurrens med privata aktörer (3 kap. 27 §).

Förbuden i konkurrenslagen kännetecknas av att de avser specifika förfaranden som kan hänföras till vissa företag. Om ett företag överträder förbuden kan Konkurrensverket ålägga företaget att vidta vissa åtgärder, besluta om förbud av ett förfarande och i vissa fall besluta att företaget ska betala en konkurrensskadeavgift. Lagens bestämmelser kan däremot inte användas för att åtgärda bredare problem som omfattar marknader som helhet.

Konkurrensverket har i rapporterna Konkurrensen på digitala plattformsmarknader (2021:1) och Konkurrensen i byggmaterialindustrin (2021:4) lyft att det finns behov av ett nytt, flexibelt konkurrensverktyg som gör det möjligt att ingripa mot konkurrensproblem som omfattar marknader som helhet och som inte bara riktar sig mot förfaranden från enskilda företags sida. Konkurrensverket konstaterar att marknader som karaktäriseras av att marknadskoncentrationen är hög, pristransparensen för kunderna är låg och konkurrensen är begränsad riskerar att leda till svåra komplikationer för hela samhällssektorer. Eftersom den nuvarande lagstiftningen är uppbyggd kring konkreta förfaranden saknas det i praktiken möjlighet

för Konkurrensverket att på ett ändamålsenligt sätt ingripa mot konkurrensproblem som beror på marknadens struktur. Enligt verket finns det behov av effektivare, snabbare och mer kostnadseffektiva sätt att angripa sådana problem. Ett nytt konkurrensverktyg skulle, enligt verket, kunna användas för att åtgärda konkurrensskadliga marknadsstrukturer eller för att förhindra att sådana uppstår inom en snar framtid. Verktyget skulle exempelvis kunna användas för förbättrad information till kunder eller mer ingripande åtgärder, om det skulle krävas för att förbättra marknadens funktionssätt. På så sätt skulle det vara möjligt att åtgärda situationer där bristande konkurrens leder till marknadsskador inom vissa sektorer, även innan dessa uppstår.

Konkurrensverktyg som möjliggör ingripande mot marknader som helhet finns i flera andra länder. Den brittiska konkurrensrättsmyndigheten – Competition and Markets Authority (CMA) – och berörda sektorsmyndigheter har inom ramen för den nationella konkurrensrättslagstiftningen the Enterprise Act, möjlighet att vidta åtgärder som riktar sig mot en marknad som helhet och inte enbart mot enskilda företag. Myndigheterna kan genomföra marknadsundersökningar för att undersöka om en marknad har sådana särdrag att konkurrensen förhindras, motverkas eller snedvrids. Det kan vara fråga om konkurrensproblem i form av koncentration, vertikal integration, förutsättningar för inträde, utträde och expansion, informationsasymmetrier eller kostnader för att byta leverantör. Om det konstateras att marknaden har sådana särdrag, och dessa skulle kunna innebära betydande skada för konsumenterna i form av högre priser, lägre kvalitet, färre valmöjligheter eller mindre innovation, görs en bedömning av vilka åtgärder som skulle vara effektiva och proportionerliga för att avhjälpa problemen. Det är även möjligt att ingripa mot olika beteenden från företagets sida, såsom ageranden från oligopolister och tillämpningen av nätverk av avtal eller praxis som tillämpas gentemot kunder i en sektor. Tillsynsmyndigheten har långtgående befogenheter att vidta åtgärder, exempelvis i form av att kräva att företagets framtida beteende ändras eller begära avhändelse av tillgångar. Ett 20-tal marknadsundersökningar har hittills genomförts i Storbritannien.

I Grekland, Island, Mexiko och Sydafrika finns liknande konkurrensrättsliga verktyg. De har dock hittills tillämpats i en mindre omfattning än i Storbritannien. Det finns även länder som överväger

att införa ett bredare konkurrensrättsligt verktyg. I juli i år godkände det tyska parlamentet ändringar i den tyska konkurrenslagstiftningen avseende ett sådant verktyg och i mars i år skickade det norska Närings- og fiskeridepartementet ut ett förslag till sådant verktyg på offentligt samråd.

Frågan om införandet av ett bredare konkurrensverktyg har även övervägts på EU-nivå. I juni 2020 meddelade Europeiska kommissionen att den, som ett av flera alternativ, övervägde att lägga fram ett förslag om ett nytt konkurrensverktyg. Syftet var att möjliggöra ingripanden mot strukturella konkurrensproblem, främst med sikte på digitala plattformsmarknader, som inte kan åtgärdas med stöd av förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Enligt kommissionen skulle den, med stöd av en gedigen marknadsundersökning som visar att det finns strukturella konkurrensproblem på en marknad, kunna besluta om beteendemässiga och, i de fall det är aktuellt, strukturella åtgärder. Vissa begränsade delar av detta initiativ infördes genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/1925 av den 14 september 2022 om öppna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn och om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och (EU) 2020/1828 (förordningen om digitala marknader), vilken i huvudsak baserades på kommissionens initiativ om en förhandsreglering av digitala plattformar. Övervägandena om ett bredare konkurrensverktyg har dock inte lett till något bredare initiativ på EU-nivå.

För att i största möjliga utsträckning få till stånd en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader som ger önskade samhällsfördelar kan den nuvarande konkurrenslagstiftningen behöva kompletteras med ett bredare, mer flexibelt verktyg som kan åtgärda problem som omfattar marknader som helhet och inte bara i förhållande till enskilda förfaranden från företagens sida.

Utredaren ska därför

- analysera och bedöma om det finns behov av ett nytt, bredare konkurrensverktyg som kompletterar den nuvarande konkurrenslagstiftningen,
- oavsett sin bedömning av behovet utreda och ta ställning till vilket tillämpningsområde ett kompletterande verktyg bör ha och hur det ska i förhållande till annan nationell och internationell lagstiftning, andra myndigheters ansvar och befogenheter samt i förhållande till marknader och företag inom och utanför Sverige,

- oavsett sin bedömning av behovet bedöma och föreslå hur ett effektivt tillsynssystem bör utformas och vilka befogenheter som bör införas för tillsynsmyndigheten, och
- lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till.

Om utredningen identifierar konkurrensproblem som inte bedöms kunna åtgärdas inom ramen för ett nytt konkurrensverktyg får utredningen även lämna förslag på hur dessa problem kan åtgärdas.

Uppdraget att utvärdera behovet av en informationsplikt vid företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningssplikt

En företagskoncentration ska, under vissa förutsättningar, anmälas till Konkurrensverket för prövning av om koncentrationen kan tillåtas med stöd av konkurrenslagen. Av 4 kap. 6 § konkurrenslagen följer att en sådan anmälningssplikt gäller om de berörda företagen tillsammans har haft en omsättning i Sverige under föregående räkenskapsår som överstiger en miljard kronor samt om minst två av de berörda företagen har haft en omsättning i Sverige under föregående räkenskapsår som överstiger 200 miljoner kronor för vart och ett av företagen. I de fall endast det första omsättningskravet är uppfyllt får Konkurrensverket enligt 4 kap. 7 § konkurrenslagen, när det av särskilda skäl är påkallat, ålägga en part i en företagskoncentration att anmäla koncentrationen. Om en företagskoncentration kan anses ha en gemenskapsdimension enligt de omsättningströsklar som anges i rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20 januari 2004 om kontroll av företagskoncentrationer, ska en anmälan göras till kommissionen. Enligt artikel 22 i förordningen kan en nationell konkurrensmyndighet under vissa förutsättningar begära att kommissionen prövar en koncentration även om den inte är anmälningsspliktig.

En förutsättning för att Konkurrensverket ska kunna utöva sina befogenheter i förhållande till koncentrationer som inte är anmälningsspliktiga är att verket får information om dessa. Det finns dock inte någon reglerad skyldighet för berörda företag att informera Konkurrensverket vid sådana koncentrationer.

En sådan informationsplikt finns i vissa andra länder. Av promemorian *Digital platforms and the potential changes to competition law at the European level – The view of the Nordic competition authorities*

från september 2020 framgår att den norska konkurrensmyndigheten kan kräva att företag informerar om fusioner och förvärv som inte omfattas av anmälningsplikt. En sådan informationsplikt har hittills införts för 24 företag på elva marknader, t.ex. marknader för detaljhandel med motorbränsle, elproduktion, avfallshantering och återvinning samt i livsmedelsbutikskedjor. Även den isländska konkurrensmyndigheten kan under vissa omständigheter ställa ett liknande krav, till exempel som ett resultat av en marknadsundersökning. Befogenheten att ålägga företagen informationsplikt används enligt promemorian vanligtvis i förhållande till branscher som kännetecknas av strukturer som motiverar ett ökat fokus från konkurrenssynpunkt. Det gäller framför allt när det finns ett företag som har en särskilt stark marknadsställning eller när marknaden har en oligopolistisk struktur. Det kan vidare vara aktuellt i fall där beteendemässiga problem har identifierats på en marknad. En informationsplikt kan även säkerställa att konkurrensmyndigheten är tillräckligt informerad om ny utveckling på en marknad, t.ex. för att hantera stora teknikkoncentrationer och göra det möjligt att vidta åtgärder mot potentiellt skadliga transaktioner utan att lägga en orimlig börda på de berörda företagen.

På EU-nivå finns en reglerad informationsplikt för företag som tillhandahåller centrala plattformstjänster, s.k. grindvakter. Enligt EU-förordningen om digitala marknader är de grindvakter som omfattas av förordningen skyldiga att informera kommissionen om alla planerade koncentrationer där de samgående företagen tillhandahåller centrala plattformstjänster, andra tjänster inom den digitala sektorn eller tjänster som möjliggör datainsamling. Informationsplikten gäller oavsett om koncentrationerna omfattas av anmälningsplikt till kommissionen enligt förordning (EG) nr 139/2004 eller till nationella konkurrensmyndigheter enligt nationella koncentrationsregler.

Det finns situationer där det från konkurrenssynpunkt kan vara viktigt för Konkurrensverket att få information om en koncentration även om anmälningsplikten enligt konkurrenslagen inte är uppfylld. Som ett led i att så som långt möjligt åstadkomma en effektiv konkurrens och väl fungerande marknader kan det även i Sverige, åtminstone inom vissa sektorer, behöva införas en informationsplikt för koncentrationer som inte är anmälningspliktiga.

Utredaren ska därför

- analysera och bedöma om det bör införas en informationsplikt för företag som genomför sådana företagskoncentrationer som inte omfattas av anmälningsplikt enligt konkurrenslagen,
- oavsett sin bedömning av behovet överväga om informationsplikten bör vara avgränsad till vissa sektorer och i så fall föreslå hur dessa ska fastställas och under vilka förutsättningar en informationsplikt bör gälla,
- oavsett sin bedömning av behovet utreda hur en informationsplikt förhåller sig till koncentrationsregler i andra länder, och
- lämna de författningsförslag som övervägandena ger anledning till.

Konsekvensbeskrivningar

Kostnadsberäkningar och andra konsekvensbeskrivningar ska lämnas enligt det som framgår av kommittéförordningen (1998:1474). Konsekvenserna ska anges på ett sätt som motsvarar de krav på innehållet i konsekvensutredningar som finns i förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i den utsträckning det behövs inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter, företag och eventuellt andra aktörer.

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, myndigheter, andra statliga utredningar, EU samt i andra länder. Vid behov ska information om lagstiftning och erfarenheter från andra länder och initiativ på EU-nivå inhämtas i utredningens analys.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Kommittédirektiv 2024:20

Tilläggsdirektiv till Utredningen om nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader (KN 2023:03)

Beslut vid regeringssammanträde den 15 februari 2024

Ändring i uppdraget

Regeringen beslutade den 28 september 2023 kommittédirektiv om nya konkurrensverktyg för väl fungerande marknader (dir. 2023:136). Den särskilda utredaren får nu i uppdrag att även se över reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Syftet är att skapa ökade möjligheter att utreda och vidta åtgärder mot sådan verksamhet.

Utredaren ska nu även bl.a.

- analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer,
- analysera hur genomslaget för reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet kan öka,
- bedöma om det bör införas ökade möjligheter för Konkurrensverket att vidta åtgärder mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet,
- bedöma om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet,
- ta ställning till om en utökad skyldighet för offentliga aktörer att särredovisa säljverksamhet bör införas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

- Utredningstiden ligger fast. Uppdraget ska alltså redovisas senast den 28 februari 2025.

Vikten av konkurrensneutrala marknadsvillkor

En effektiv konkurrens möjliggör för företag att konkurrera på lika villkor samtidigt som de uppmuntras att erbjuda konsumenterna bästa möjliga produkter till bästa möjliga pris. Detta driver i sin tur på innovation och ekonomisk tillväxt. Väl fungerande marknader ökar därmed förutsättningarna för att kunna upprätthålla den ekonomiska välfärden, vilket är av stor betydelse inte minst i tider av utmaningar för samhällsekonomin.

När offentliga aktörer säljer varor och tjänster på marknader i konkurrens med privata aktörer finns en risk att konkurrensen påverkas negativt. Den offentliga aktören kan t.ex. ha ensam tillgång till viktig infrastruktur eller sammanblanda förvaltningsverksamhet med affärsverksamhet. Till skillnad från privata företag har staten, kommuner och regioner dessutom tillgång till skattemedel, saknar vinstkrav och kan inte försättas i konkurs. Offentliga företag har därmed större möjligheter att fortsätta att bedriva en säljverksamhet även om denna skulle vara ineffektiv.

Till följd av de särskilda villkor som gäller för offentliga aktörer finns sedan den 1 januari 2010 en särskild reglering om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (prop. 2008/09:231, bet. 2009/10:NU8, rskr. 2009/10:84). Bestämmelserna finns i 3 kap. 27–32 §§ konkurrenslagen (2008:579) och utgör ett komplement till lagens bestämmelser om förbud mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Av 3 kap. 27 § följer att staten, kommuner eller regioner får förbjudas att sälja varor och tjänster på ett sätt som begränsar förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden, eller förekomsten eller utveckling av en sådan konkurrens (förfarandeförbud). Förbud får dock inte meddelas för förfaranden som är försvarbara från allmän synpunkt. Vidare kan kommuner och regioner förbjudas att bedriva en konkurrensbegränsande säljverksamhet som sådan (verksamhetsförbud), om inte verksamheten är förenlig med lag. Det som sägs om förbud i 3 kap. 27 § konkurrenslagen gäller enligt 28 § även juridiska personer som staten, en kommun eller en region har ett dominerande in-

flytande över. Ett beslut enligt 3 kap. 27 § konkurrenslagen får förenas med vite. Beslut om förbud och vite fattas av Patent- och marknadsdomstolen, efter att talan väckts av Konkurrensverket eller av ett företag som berörs av förfarandet eller verksamheten. Om det finns särskilda skäl får ett förbud sedan rättegång har inletts, enligt 3 kap. 30 § konkurrenslagen, meddelas för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts.

Konkurrensverket har utvärderat regelverket om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet, se rapporterna Utvärdering av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (2016:9) och Tio år med bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet - Kommuners säljverksamhet i fokus (2020:2). Av rapporterna framgår bl.a. att verket har haft svårt att påvisa konkurrensbegränsande effekter av enskilda beteenden. Utredningarna har därför enligt Konkurrensverket varit resurskrävande och verket har tvingats prioritera bland ärendena. Även om förutsättningarna för väl fungerande konkurrens mellan offentliga och privata aktörer har förbättrats sedan reglerna infördes finns det fortsatt risk för konkurrensproblem när offentliga aktörer bedriver säljverksamhet. Dessa risker förefaller dessutom ha ökat under senare års ekonomiska svårigheter, se Konkurrensverkets rapport Offentligt privat – Konkurrens i kristider, Analys i korthet (2023:5). Enkätundersökningen Företagsklimatet i Sverige, som genomförs årligen av Svenskt Näringsliv, visar vidare att företagen från och med 2019 uppgett sig uppleva ökade problem med konkurrens från offentlig sektor.

Uppdraget att analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer

Bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet medger inte att beslut om verksamhetsförbud meddelas mot statliga aktörer. Detta övervägdes vid införandet av bestämmelserna men regeringen valde att inte gå vidare med förslaget. Anledningen var att det vid tidpunkten parallellt bereddes ett förslag om att begränsa statliga myndigheters möjlighet att sälja varor och tjänster på marknaden (prop. 2008/09:231 s. 35). Något förslag om en sådan begränsning lämnades emellertid inte. Enligt Konkurrensverket har andelen tips och klagomål som gäller statlig säljverksamhet ökat

under senare år (rapport 2020:2). Flera statliga aktörer har dessutom under denna tid varit föremål för Konkurrensverkets tillsyn.

Utredaren ska därför

- analysera om verksamhetsförbud bör kunna meddelas mot statliga aktörer och oavsett ställningstagande föreslå hur ett sådant förbud skulle kunna utformas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att analysera hur genomslaget för reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet kan öka

En offentlig aktör kan i vissa fall agera på ett sätt som innebär konkurrensbegränsningar för de företag som säljer varor och tjänster på den lokala marknaden. Trots detta är förutsättningarna för att meddela förbud i många fall inte uppfyllda, eftersom den offentliga aktörens marknadsandel bedöms vara för liten för att konkurrensen på den relevanta marknaden ska anses vara påverkad. Avgörande för bedömningen är i dessa fall hur stor den relevanta marknaden anses vara (rapport 2016:9). Rapporter framtagna av såväl Svenskt Näringsliv, Almega, Visita och Almega Tjänsteföretagen som Konkurrensverket visar att särskilt kommunal säljverksamhet är ett problem, se Osund kommunal konkurrens – Företagens topp tio-lista (2023) och Konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet på gymmarknaden (2022:2). Ett sådant agerande från offentliga aktörer ger upphov till en osäkerhet på marknaden som kan störa konkurrensen mellan offentliga och privata aktörer. För att öka möjligheten att ingripa mot offentliga aktörer vars verksamhet har negativ påverkan på lokala marknader behövs en analys av om regelverket för konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör ändras för att bli mer ändamålsenligt. En möjlig väg skulle t.ex. kunna vara att, som flera näringslivsorganisationer har föreslagit, föreskriva att en icke-kompetenslig säljverksamhet ska anses ha konkurrensbegränsande effekter så länge inte motsatsen bevisas, dvs. en presumtion för sådana effekter.

Utredaren ska därför

- analysera hur bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet kan utformas på ett mer ändamålsenligt sätt för att motverka konkurrensbegränsande beteenden av offentliga aktörer på marknaden, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att bedöma utökade möjligheter för Konkurrensverket att vidta åtgärder mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet

Inom ramen för utredningar av ärenden om konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning har Konkurrensverket möjlighet enligt konkurrenslagen att vidta en rad åtgärder för att ingripa mot ett konkurrensbegränsande beteende. Utöver att besluta om förbud mot ett visst förfarande kan Konkurrensverket godta ett åtagande från företaget (3 kap. 4 §) och under vissa förutsättningar besluta om konkurrensskadeavgift (3 kap. 5 §) och utredningsskadeavgift (5 kap. 21 §). I ärenden om konkurrensbegränsande säljverksamhet kan dock Konkurrensverket endast ingripa genom att väcka talan om förbud mot ett förfarande eller en verksamhet, förenat med vite.

Möjligheten att agera mot en offentlig aktör genom förbud har i vissa fall visat sig vara ett otillräckligt verktyg för att komma till rätta med konkurrensbegränsande beteenden. Ett ingripande bygger på att domstolen kan utforma ett framåtsyftande förbud som har en tydlig koppling till ett konkret beteende på så sätt att det är preciserat vilket typ av agerande som förbudet avser (se t.ex. Patent- och marknadsdomstolens beslut den 27 januari 2020 i mål nr PMT 3931-19). När det t.ex. gäller underprissättning innebär detta att domstolen i någon mening måste kunna uttala sig om vad som även i framtiden är ett riktigt pris. Att Konkurrensverket inte i efterhand kan ingripa mot ett konkurrensbegränsande beteende kan dessutom antas minska regelverkets avskräckande effekt. Vidare kan verket inte tvinga fram ett önskat beteende på något annat sätt än genom att väcka talan om förbud. De offentliga aktörer som har blivit föremål för utredning ändrar inte sällan frivilligt sitt beteende, se Konkurrensverkets rapport

Frivilliga åtgärder i offentlig säljverksamhet – Effektivare konkurrenstillsyn när offentliga aktörer ändrar sitt agerande (2018:5). Om Konkurrensverket då lägger ned utredningen och aktören sedan inte genomför åtgärderna, har verket inte några andra medel att tillgripa än att öppna utredningen på nytt, vilket är resurskrävande för myndigheten.

Ett annat problem är att många konkurrensproblem sannolikt aldrig kommer till Konkurrensverkets kännedom. Enligt en enkätundersökning som Konkurrensverket har låtit göra är det få av de företag som har upplevt konkurrensproblem från offentliga aktörer som har kontaktat Konkurrensverket (När det offentliga och det privata konkurrerar, dnr 185/2017). Detta har bl.a. berott på att företagen inte velat riskera sin affärsrättsliga relation till den offentliga aktören. I ärenden om överträdelse av bestämmelserna om konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning eller enligt lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter kan en uppgift i anmälan eller utsaga från en enskild beläggas med sekretess för att skydda uppgiftslämnaren (30 kap. 3 och 23 b §§ offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Någon liknande bestämmelse finns dock inte när det gäller ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet.

Utredaren ska därför

- bedöma om offentliga aktörers åtaganden i förhållande till Konkurrensverket bör kunna vara bindande och om verket bör kunna besluta om utrednings- och konkurrensskadeavgift i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet,
- ta ställning till om identiteten på den som lämnar uppgifter till Konkurrensverket i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet bör kunna skyddas genom sekretess och i så fall i vilken utsträckning, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att bedöma om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt i ärenden om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet

Konkurrenshinder på marknaden kan medföra att företag inte vågar investera för att öka sina marknadsandelar och träda in på nya marknader, eller att företag tvingas lämna marknaden. För att värna en effektiv konkurrens är det därför viktigt att det snabbt går att motverka och undanröja konkurrenshinder.

Konkurrensverket har sedan lång tid tillbaka beslutanderätt i frågor som gäller ålägganden om att upphöra med konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Om det finns särskilda skäl får åläggandet även gälla interimistiskt, dvs. i väntan på att utredningen färdigställs och frågan slutligt har avgjorts. Under senare år har verket även fått beslutanderätt på flera andra områden. Sedan 2018 beslutar Konkurrensverket som första instans i frågor om företagskoncentrationer och sedan 2021 i frågor om konkurrensskadeavgift. Konkurrensverket har vidare, sedan införandet av lagen om förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter, beslutanderätt inom ytterligare ett tillsynsområde. Dessutom har Konkurrensverket nyligen getts möjlighet att som första instans fatta beslut om upphandlingsskadeavgift (se propositionen En effektivare upphandlingstillsyn, prop. 2023/24:3). Inom ett flertal områden där Konkurrensverket numera både utövar tillsyn och fattar beslut riktar sig regelverket bl.a. mot offentliga aktörer.

Med undantag för frågor om näringsförbud är konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet numera det enda tillsynsområde enligt konkurrenslagstiftningen inom vilket Konkurrensverket saknar beslutanderätt som första instans. Införandet av beslutanderätt för Konkurrensverket på andra områden har bl.a. motiverats med att det leder till en effektivare tillsyn och gör det möjligt att ingripa tidigare mot konkurrensproblem (propositionerna Ändringar i konkurrenslagen, prop. 2017/18:15 s. 22, och Konkurrensverkets befogenheter, prop. 2020/21:51 s. 52). Att Konkurrensverket beslutar som första instans innebär även att ramen för processen i domstolen blir tydligare, vilket har betydelse för hur mycket material som behöver ges in till domstolen i ett överklagat ärende (prop. 2020/21:51 s. 54). Det innebär också att Konkurrensverket,

om det finns särskilda skäl, kan besluta att ingripa tillfälligt innan dess att utredningen har färdigställts (3 kap. 3 § konkurrenslagen).

Utredaren ska därför

- bedöma om Konkurrensverket bör ha beslutanderätt i ärenden som gäller konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet,
- bedöma om Konkurrensverket, om det finns särskilda skäl, bör kunna förbjuda ett förfarande eller en verksamhet för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att ta ställning till om offentliga aktörer bör vara skyldiga att särredovisa säljverksamhet

En verksamhet som bedrivs i en juridisk person måste i vissa fall redovisas skilt från annan verksamhet som sker i samma organisation, s.k. särredovisning. Krav på särredovisning är ett sätt att skapa förutsättningar för konkurrensneutralitet. Ett sådant krav finns på flera områden där kommunala eller regionala verksamheter bedrivs i konkurrens med andra aktörer eller där kommuner eller regioner bedriver uppdragsverksamhet, t.ex. kollektivtrafik, fjärrvärme, naturgas och allmänna vattentjänster.

Enligt en kartläggning utförd på uppdrag av Konkurrensverket är särredovisning mindre vanligt förekommande för kommunal säljverksamhet som bedrivs i förvaltningsform (rapport Konkurrens och offentlig upphandling, uppdragsforskningsrapport [2020:2]). För sådana verksamheter finns det som utgångspunkt inte heller något lagstadgat krav på särredovisning.

En rapport framtagen av Svenskt Näringsliv, Almega, Visita och Almega Tjänsteföretagen visar att många av de verksamheter som skapar mest osund konkurrens i samhället bedrivs i förvaltningsform (Osund kommunal konkurrens – Företagens topp tio-lista [2023]). I de fall säljverksamheten inte särredovisas finns en risk att de medel som är kopplade till denna sammanblandas med medlen för den del av verksamheten som består av myndighetsutövning. Detta kan leda till en prissättning som subventioneras med allmänna medel. Kon-

kurrensverket har föreslagit att all konkurrensutsatt kommunal säljverksamhet bör särredovisas per säljverksamhet och präglas av öppenhet och transparens (rapporten Utvärdering av reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet [2016:9]). Enligt Konkurrensverket är det svårt att inom ramen för verkets tillsyn påvisa ifrågasatta prissättningsförfaranden på grund av att kommunala aktörer har en bristande särredovisning eller ingen alls. Denna brist är svår att avhjälpa i efterhand. Ett krav på särredovisning skulle ge verket tillgång till ett effektivt analysverktyg för tillämpning av såväl konkurrensregler som andra regler och möjliggöra för privata företag att bedöma om den kommunala verksamheten drivs på ett konkurrensneutralt sätt.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om en utökad skyldighet för offentliga aktörer att särredovisa säljverksamhet bör införas, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Om utredaren anser det motiverat och utredningstiden medger det, får utredaren även ta upp andra frågor som har koppling till offentlig säljverksamhet. Utredaren ska inte lämna förslag på förändringar i regleringen av de kommunala befogenheterna.

Konsekvensbeskrivningar

Av 14 kap. 3 § regeringsformen följer att en inskränkning av den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen för den. Det innebär att en proportionalitetsprövning ska göras under lagstiftningsprocessen. Om något av förslagen påverkar den kommunala självstyrelsen ska därför, utöver dess konsekvenser, också de särskilda avvägningar som lett fram till förslagen särskilt redovisas. En sådan bedömning ska också göras om något av förslagen i betänkandet kan komma att påverka enskilda.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska ha en dialog med och hämta in upplysningar från myndigheter och organisationer som berörs av frågorna.

Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

(Klimat- och näringslivsdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2025

Kronologisk förteckning

1. Skärpta krav för svenskt medborgarskap. Ju.
2. Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. Ju.
3. Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskatte-reglerna. Fi.
4. Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. Fi.
5. Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. LI.
6. Plikten kallar! En modern personal-försörjning av det civila försvaret. Fö.
7. Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. KN.
8. Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. U.
9. På språklig grund. U.
10. En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. S.
11. Straffbarhetsåldern. Ju.
12. AI-kommissionens Färdplan för Sverige. Fi.
13. En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. Fi.
14. En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. KN.
15. Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare. Volym 1 och 2. S.
16. Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. Ju.
17. Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. LI.
18. Ett likvärdigt betygssystem. Volym 1 och 2. U.
19. Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. U.
20. Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Fi.
21. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). KN.
22. Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet. KN.

Statens offentliga utredningar 2025

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

- Skatteincitament för forskning och utveckling. En översyn av FoU-avdraget och expertskatte-reglerna. [3]
- Moderna och enklare skatteregler för arbetslivet. [4]
- AI-kommissionens Färdplan för Sverige. [12]
- En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag. [13]
- Kommunal anslutning till Utbetalnings-myndighetens verksamhet. [20]

Försvarsdepartementet

- Plikten kallar! En modern personal-försörjning av det civila försvaret. [6]

Justitiedepartementet

- Skärpta krav för svenskt medborgarskap. [1]
- Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter. [2]
- Straffbarhetsåldern. [11]
- Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. [16]

Klimat- och näringslivsdepartementet

- Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter. [7]
- En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem. [14]
- Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändnings-sektorn (LULUCF). [21]

- Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet [22]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

- Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö. [5]
- Anpassning av svensk rätt till EU:s avskogningsförordning. [17]

Socialdepartementet

- En förändrad abortlag – för en god, säker och tillgänglig abortvård. [10]
- Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare Volym 1 och 2. [15]

Utbildningsdepartementet

- Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan. [8]
- På språklig grund. [9]
- Ett likvärdigt betygssystem Volym 1 och 2. [18]
- Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande. [19]



Klimat- och näringslivsdepartementet

Enheten för näringsliv, innovation och marknader,
Grupp 3

Betänkandet 2025:22 Förbättrad konkurrens i offentlig och privat verksamhet och hemställan från Konkurrensverket om företagskoncentrationer

Remissinstanser

1. Active Sweden
2. Almega
3. Alingsås kommun
4. Alvesta kommun
5. Boden kommun
6. Byggmaterialhandlarna
7. Domstolsverket
8. Drivkraft Sverige
9. Göta hovrätt
10. Göteborgs kommun
11. Ekonomistyrningsverket
12. Energigas Sverige
13. Energiföretagen
14. Energimarknadsinspektionen
15. Enköping kommun
16. Eskilstuna kommun
17. Finansinspektionen
18. Fondbolagens förening
19. Företagarna
20. Förvaltningsrätten i Göteborg
21. Förvaltningsrätten i Linköping
22. Förvaltningsrätten i Malmö
23. Förvaltningsrätten i Uppsala
24. Gnosjö kommun
25. Gävle kommun
26. Handelshögskolan
27. Helsingborg kommun

28. Hässleholm kommun
29. Justitiekanslern
30. Justitieombudsmannen
31. Kiruna kommun
32. Lysekil kommun
33. Kammarrätten i Stockholm
34. Kammarrätten i Sundsvall
35. Kristinehamn kommun
36. Karlskrona kommun
37. Kommerskollegium
38. Konkurrensverket
39. Konsumenternas bank- och finansbyrå
40. Konsumentverket
41. Malmö kommun
42. Malung-Sälen kommun
43. Mediemyndigheten
44. Luleå kommun
45. Motala kommun
46. Linköping kommun
47. Ljungby kommun
48. Näringslivets regelnämnd
49. Nynäshamn kommun
50. Orsa kommun
51. Patent- och marknadsdomstolen (Stockholms tingsrätt)
52. Patent- och marknadsöverdomstolen (Svea hovrätt)
53. Post- och telestyrelsen
54. Regelrådet
55. Region Jönköping
56. Region Skåne
57. Region Norrbotten
58. Region Västerbotten
59. Region Västmanland
60. Riksgäldskontoret
61. Sobona
62. Sandviken kommun
63. Småföretagarnas Riksförbund
64. Statens Energimyndighet
65. Statskontoret
66. Stockholm kommun
67. Stockholms universitet (Juridiska institutionen)
68. Sundsvall kommun
69. Svensk Dagligvaruhandel
70. Svensk Försäkring
71. Svensk Handel
72. Svenska Riskkapitalföreningen (SVCA)

73. Svensk Värdepappersmarknad
74. Svenska bankföreningen
75. Sveriges Advokatsamfund
76. Sveriges konsumenter
77. Swedish FinTech Association
78. Sunne kommun
79. Svenskt Näringsliv
80. Sveriges Kommuner och Regioner
81. Tech Sverige
82. Tidningsutgivarna
83. Transportstyrelsen
84. Trelleborg kommun
85. Umeå universitet
86. Uppsala universitet (Juridiska institutionen)
87. Vännäs kommun
88. Västervik kommun
89. Växjö kommun
90. Östersund kommun

Remissvaren ska ha kommit in till Klimat- och näringslivsdepartementet **senast den 23 juni 2025**. Svaren bör lämnas per e-post till kn.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till siri.saeed@regeringskansliet.se. Ange diarienummer KN2025/00748 och KN2025/00567 samt remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i betänkandet och hemställan. Om remissen är begränsad till en viss del av betänkandet eller hemställan, anges detta inom parentes efter remissinstansens namn i remisslistan. En sådan begränsning hindrar givetvis inte att remissinstansen lämnar synpunkter också på övriga delar.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För **andra remissinstanser** innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Betänkandet kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Remissinstanserna kan utan kostnad beställa tryckta exemplar av betänkandet via ett [beställningsformulär hos Elanders Sverige AB](#).

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria [Svara på remiss \(SB PM 2021:1\)](#). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.



Håkan Hillefors
Departementsråd

Kopia till

Elanders Sverige AB, e-postadress: betankande@elanders.com

§ 68**Nyinvestering i hjärtkamera**

Diarienummer: RJL 2025/557

Beslut

Nämnden för folkhälsa och sjukvård

- ställer sig bakom en nyinvestering i en hjärtkamera till en maximal kostnad om 7 500 000 kronor.

Sammanfattning

Förvaltningen föreslår nyinvestering i en hjärtkamera till en maximal kostnad om 7 500 000 kronor utifrån en bedömning om att regionen med en sådan skulle uppnå kortare väntetider, högre kvalitet i diagnostiken, bättre resursutnyttjande och en förbättrad patientupplevelse.

Regionstyrelsen ställer sig bakom förslaget och har skickat ärendet till nämnden för folkhälsa och sjukvård för möjlighet att lämna synpunkter inför regionstyrelsens beslut.

Verksamhetschef Oskar Löfgren informerar nämnden om ärendet.

Beslutsunderlag

- Presentation: Investering i dedicerad hjärtkamera SPECT för myokardskintigrafi på nuklearmedicin
- Beslut NFSP 2025-05-13 Nyinvestering i hjärtkamera
- Beslut RSAU 2025-02-25 Nyinvestering i hjärtkamera
- Tjänsteskrivelse: Nyinvestering i hjärtkamera

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

2025-05-13

§ 67**Nyinvestering i hjärtkamera**

Diarienummer: RJL 2025/557

Beslut

Presidiet föreslår Nämnd för folkhälsa och sjukvård att

- ställa sig bakom en nyinvestering i en hjärtkamera till en maximal kostnad om 7 500 000 kronor.

Sammanfattning

Förvaltningen föreslår nyinvestering i en hjärtkamera till en maximal kostnad om 7 500 000 kronor utifrån en bedömning om att regionen med en sådan skulle uppnå kortare väntetider, högre kvalitet i diagnostiken, bättre resursutnyttjande och en förbättrad patientupplevelse.

Regionstyrelsen ställer sig bakom förslaget och har skickat ärendet till nämnden för folkhälsa och sjukvård för möjlighet att lämna synpunkter inför Regionstyrelsens beslut.

Beslutsunderlag

- Beslut NFSP 2025-05-13 Nyinvestering i hjärtkamera
- Beslut RSAU 2025-02-25 Nyinvestering i hjärtkamera
- Tjänsteskrivelse: Nyinvestering i hjärtkamera

Beslutet skickas till

Nämnd för folkhälsa och sjukvård

§ 54**Nyinvestering i hjärtkamera**

Diarienummer: RJL 2025/557

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott

- skickar ärendet till Nämnden för folkhälsa och sjukvård för möjlighet att lämna synpunkter inför beslut i regionstyrelsen.

Sammanfattning

Med en hjärtkamera kan Region Jönköpings uppnå kortare väntetider, högre kvalitet i diagnostiken, bättre resursutnyttjande och en förbättrad patientupplevelse.

Förslag till beslut

Ordföranden föreslår att ärendet skickas till Nämnden för folkhälsa och sjukvård för möjlighet att lämna synpunkter inför beslut i regionstyrelsen. Regionstyrelsens arbetsutskott ställer sig bakom förslaget.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse

Beslutet skickas till

Nämnd för folkhälsa och sjukvård

Nyinvestering i hjärtkamera

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner nyinvestering i en hjärtkamera till en maximal kostnad på 7 500 000 kronor.

Sammanfattning

Med en hjärtkamera kan Region Jönköpings uppnå kortare väntetider, högre kvalitet i diagnostiken, bättre resursutnyttjande och en förbättrad patientupplevelse.

Ärendebeskrivning

Enligt europeiska riktlinjer för diagnostik av stabil angina pectoris (en typ av bröstsmärta som uppstår när hjärtat inte får tillräckligt med syre, ofta vid ansträngning) ska bilddiagnostik användas för att utvärdera patienter med symtom. I Region Jönköpings län är myokardskintigrafi (en bilddiagnostisk metod där man med hjälp av en liten mängd radioaktivt ämne och en specialkamera undersöker blodflödet i hjärtat) en väletablerad metod, men trots maximal kapacitet är väntetiden för en undersökning idag upp till 10 månader. Denna situation är inte acceptabel för patienterna och går emot rekommendationerna om en rimlig väntetid på 6-12 veckor. Efterfrågan på diagnostik förväntas dessutom öka under kommande år.

Den nuvarande tekniken som används i Region Jönköpings Län, SPECT/CT, är inte optimalt anpassad för hjärtundersökningar. Även om den till viss del kortar undersökningstiden lider den av begränsningar som medför att bildkvaliteten och diagnostisk precision är sämre jämfört med en hjärtdedikerad kamera. Denna tekniska brist leder till längre undersökningstider, osäkra resultat och fler omtagningar.

Investering i en hjärtkamera, skulle innebära betydande förbättringar:

- Kapaciteten ökar med upp till 40 undersökningar per vecka, vilket ger kortare väntetider och på sikt kan eliminera köproblematiken.
- Hjärtkamera ger en bättre spatial upplösning och kontrast, vilket ökar diagnostisk precision och minskar behovet av kompletterande undersökningar.

- Kortare undersökningstider (8-9 minuter jämfört med 20 minuter för SPECT/CT) frigör resurser och minskar belastningen på personal och utrustning.
- Patienten utsätts för 30-50% mindre radioaktivt material jämfört med konventionella gammakameror.
- Undersökningen kan genomföras sittande eller halvliggande, vilket är fördelaktigt för patienter med hjärtsvikt eller KOL.
- Hjärtkamera är en robust teknik med mycket låg risk för driftstopp, vilket minskar behovet av kostsamma reparationer och underhåll.

Investeringen av en hjärtkamera är ca en tredjedel av kostnaden mot vad en modern SPECT/CT kostar i dagsläget. Idag finns det två SPECT/CT som används i verksamheten. På sikt kommer Region Jönköpings län endast behöva en av dessa till följd av investering i hjärtkamera. En SPECT/CT kostar cirka 17 000 000 kronor.

Finansiering

För investering på maximalt 7 500 000 kronor finns utrymme reserverat i investeringsbudget 2025 och plan för 2026-2027.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse

Beslutet skickas till

Psykiatri, Rehabilitering och Diagnostik
Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

§ 110**Ombyggnad psykiatriska mottagningen hus 34 Eksjö**

Diarienummer: RJL 2025/1552

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna investering i ombyggnation av psykiatriska mottagningen i hus 34 i Eksjö till en maximal kostnad om 2 900 000 kronor.

Sammanfattning

En ombyggnation av den psykiatriska mottagningen i hus 34, Eksjö, föreslås genomföras för att förbättra arbetsmiljön, öka säkerheten för både patienter och personal samt möjliggöra en effektivare verksamhet med bättre kapacitetsutnyttjande. Projektet innebär bland annat skapandet av en säker entré, förbättrade väntrumshotar och fler expeditiönsrum. Den ökade patienttillströmningen samt nuvarande lokalbrister föranleder denna investering.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Ombyggnad psykiatriska mottagningen hus 34 Eksjö

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner investering i ombyggnation av psykiatriska mottagningen i hus 34 i Eksjö till en maximal kostnad om 2 900 000 kronor.

Sammanfattning

En ombyggnation av den psykiatriska mottagningen i hus 34, Eksjö, föreslås genomföras för att förbättra arbetsmiljön, öka säkerheten för både patienter och personal samt möjliggöra en effektivare verksamhet med bättre kapacitetsutnyttjande. Projektet innebär bland annat skapandet av en säker entré, förbättrade väntrumshoteller och fler expeditionshoteller. Den ökade patienttillströmningen samt nuvarande lokalbrister föranleder denna investering.

Ärendebeskrivning

Nuvarande lokaler räcker inte till och brister i både arbetsmiljö och patientsäkerhet. Sedan 2020 har mottagningen sett en ökning med 18 % fler patienter och 27 % fler besök. Lokalerna består idag av 20 rum vilket inte räcker till för att personalen ska kunna arbeta ostört och effektivt. Delade expeditioner försvårar hantering av patientbesök, och nuvarande entrélösning innebär att patienter går direkt in till behandlingsrummet, vilket innebär säkerhetsrisker för personalen.

Ombyggnationen syftar till att separera patient- och personalflöden, skapa en säker reception med förrum och förbättrad styrning av passager samt skapa tillräckligt med arbetsplatser så att personal inte behöver byta rum under dagen. Dessa åtgärder bedöms vara avgörande för att möta dagens och framtidens krav på psykiatrisk öppenvård.

Risker och evakuering

Befintlig reception kan inte göras säker utan större ombyggnation. Genom att använda en annan entré löses detta, men sambandet till behandlingsrum måste säkerställas. Evakuering av verksamheten under byggtiden är nödvändig, vilket kan lösas inom samma byggnad. Tidigare projekt med hissinstallation visar att påverkan på verksamheten kan hanteras.

Ekonomi

Den totala investeringskostnaden för ombyggnationen uppgår till 2 900 000 kronor. Psykiatriska kliniken lämnar cirka 40 kvadratmeter lokalyta till Psykiatriska mottagningen som också tar över lokalhyran för den ytan på cirka 70 000 kronor. Hyresförändringarna hanteras finansiellt inom verksamhetsområdet. Investeringen väntas ge effektivare nyttjande av lokaler, färre sjukskrivningar på grund av bristande arbetsmiljö samt förbättrad patientsäkerhet och logistik.

För investering på maximalt 2 900 000 kronor finns utrymme reserverat i investeringsbudget 2025 och plan för 2026-2027.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse

Beslutet skickas till

Psykiatri, rehab och diagnostik
Verksamhetsstöd och Service Regionfastigheter
Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

§ 111**Animationsbyggnad Sörängens Folkhögskola**

Diarienummer: RJL 2025/1553

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna investering i nybyggnation av animationsbyggnad vid Sörängens Folkhögskola för maximalt 19 300 000 kronor.

Sammanfattning

Sörängens Folkhögskola har sedan hösten 2023 utökat sin animationsutbildning till tre år, vilket gör den unik i Sverige. De befintliga lokalerna är inte tillräckliga för att möta det nya behovet. Verksamheten föreslår en ny byggnad som sammanlänkas med den befintliga skolbyggnaden. Lokalerna ska inrymma klassrum, grupprum samt en ändamålsenlig filmsal för utbildnings- och föreläsningsändamål. Investeringen stärker Sörängen som ett nationellt centrum för animation.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga: Gestaltning och ritning animationsbyggnad

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Animationsbyggnad Sörängens Folkhögskola

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner investering i nybyggnation av animationsbyggnad vid Sörängens Folkhögskola för maximalt 19 300 000 kronor.

Sammanfattning

Sörängens Folkhögskola har sedan hösten 2023 utökat sin animationsutbildning till tre år, vilket gör den unik i Sverige. De befintliga lokalerna är inte tillräckliga för att möta det nya behovet. Verksamheten föreslår en ny byggnad som sammanlänkas med den befintliga skolbyggnaden. Lokalerna ska inrymma klassrum, grupprum samt en ändamålsenlig filmsal för utbildnings- och föreläsningsändamål. Investeringen stärker Sörängen som ett nationellt centrum för animation.

Ärendebeskrivning

Nämnden för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet (ANA) beslutade att utöka animationsutbildningen vid Sörängens Folkhögskola med ett tredje år, med start höstterminen 2023. Med den utökade utbildningen ökar antalet deltagare med ytterligare 12, vilket gör att behovet av klassrum, grupprum och gemensamma samlingsytor ökar. Skolan har i dagsläget 210 deltagare, varav 100 på plats i Nässjö. Undervisningen bedrivs även i Jönköping samt på distans.

Målet är att bygga upp ett animationscenter i Sverige. Sverige är bra på att designa och utveckla datorspel och skolan har en önskan att bli ett nationellt centrum för animation inom datorspel och film. För att göra det på ett kvalitativt och trovärdigt sätt behövs bra studielokaler och bra arbetsmiljö samt en för ändamålet avsedd filmsal där filmer kan visas både internt och externt.

Idag används befintliga lokaler flexibelt, men det har lett till försämrad arbetsmiljö, trångboddhet och begränsningar i skolans möjlighet att starta nya kurser. Målet med investeringen är att skapa ändamålsenliga lokaler för animationsutbildningen och samtidigt frigöra resurser för andra utbildningar.

Investeringen bedöms nödvändig för att långsiktigt säkra skolans roll som utbildningsplats för animation. Bättre anpassade lokaler förväntas leda till

förbättrad arbetsmiljö, ökad kvalitet i utbildningen och möjlighet att attrahera fler studerande. Investeringen bidrar också till ökad flexibilitet för andra utbildningar genom frigjorda klassrum.

Ekonomi

Den nybyggda ytan uppgår till 424 kvadratmeter samt att 206 kvadratmeter i befintliga lokaler behöver byggas om. Med en avskrivningstid på 25 år beräknas den utökade hyran inklusive drift och underhåll för verksamheten till cirka 1 175 000 kronor. Hyran hanteras inom verksamhetens ordinarie finansiering.

För investering på maximalt 19 300 000 kronor finns utrymme reserverat i investeringsbudget 2025 och plan för 2026–2027.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga: Gestaltning och ritning animationsbyggnad

Beslutet skickas till

Utbildning och Kultur
Verksamhetsstöd och Service Regionfastigheter
Regionledningskontoret Ekonomi

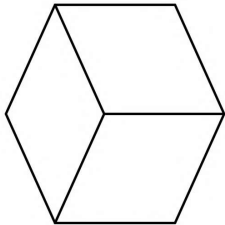
Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

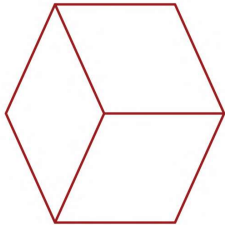


Sörängens folkhögskola Ny animationsbyggnad

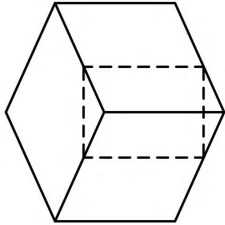
2024-12-05



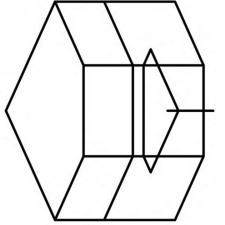
OMGIVNING

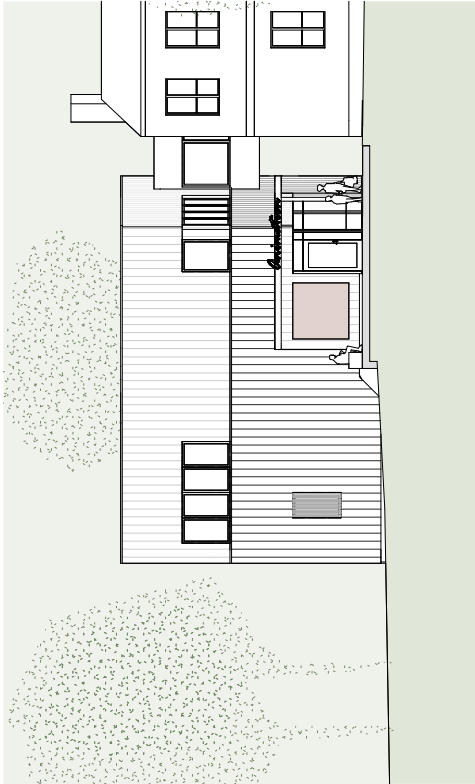


CUT!



QUIRKY

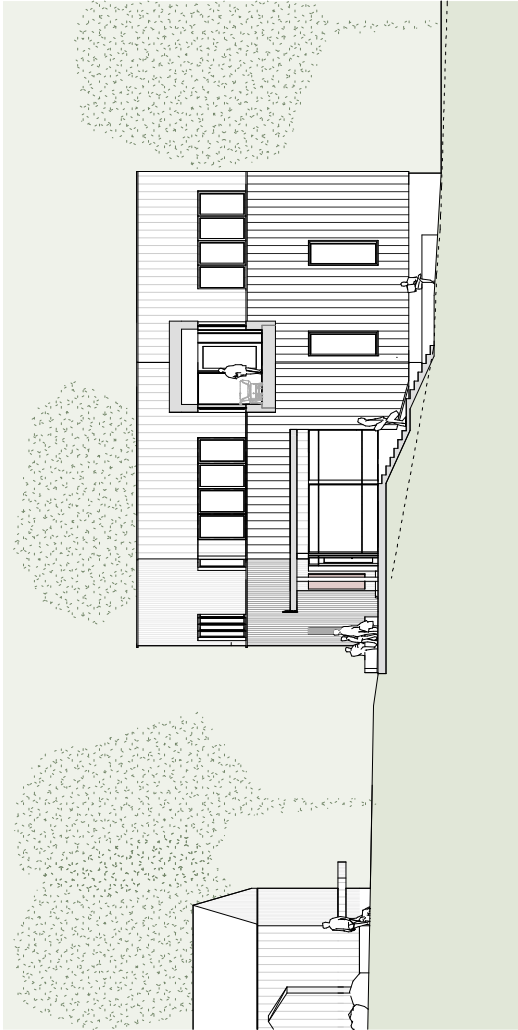




FASAD SÖDER/VÄSTER



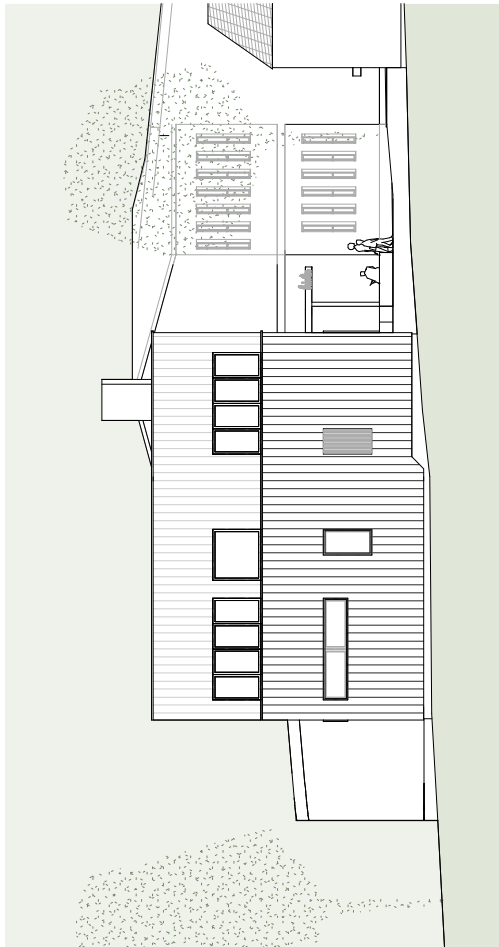
BIO RIO, STOCKHOLM



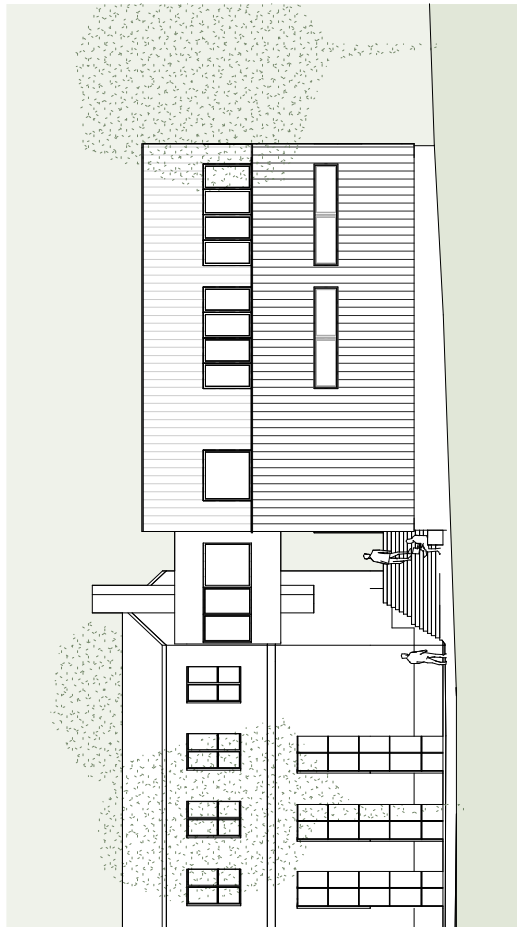
FASAD SÖDER/ÖSTER



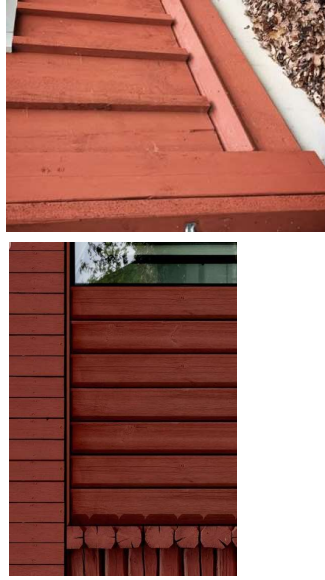
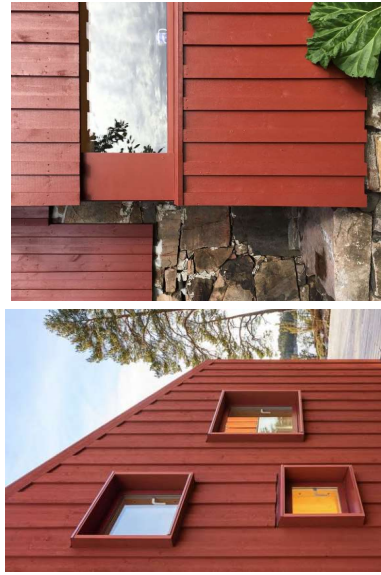
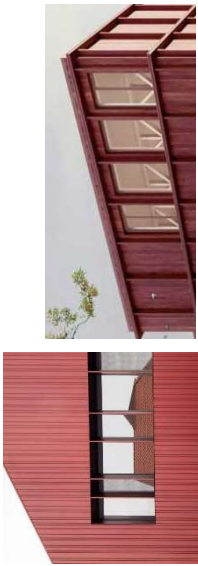
BIO SAGA, SUNDSVALL
INSPIRATION



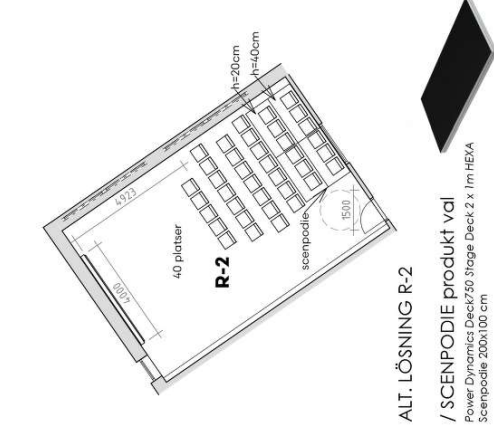
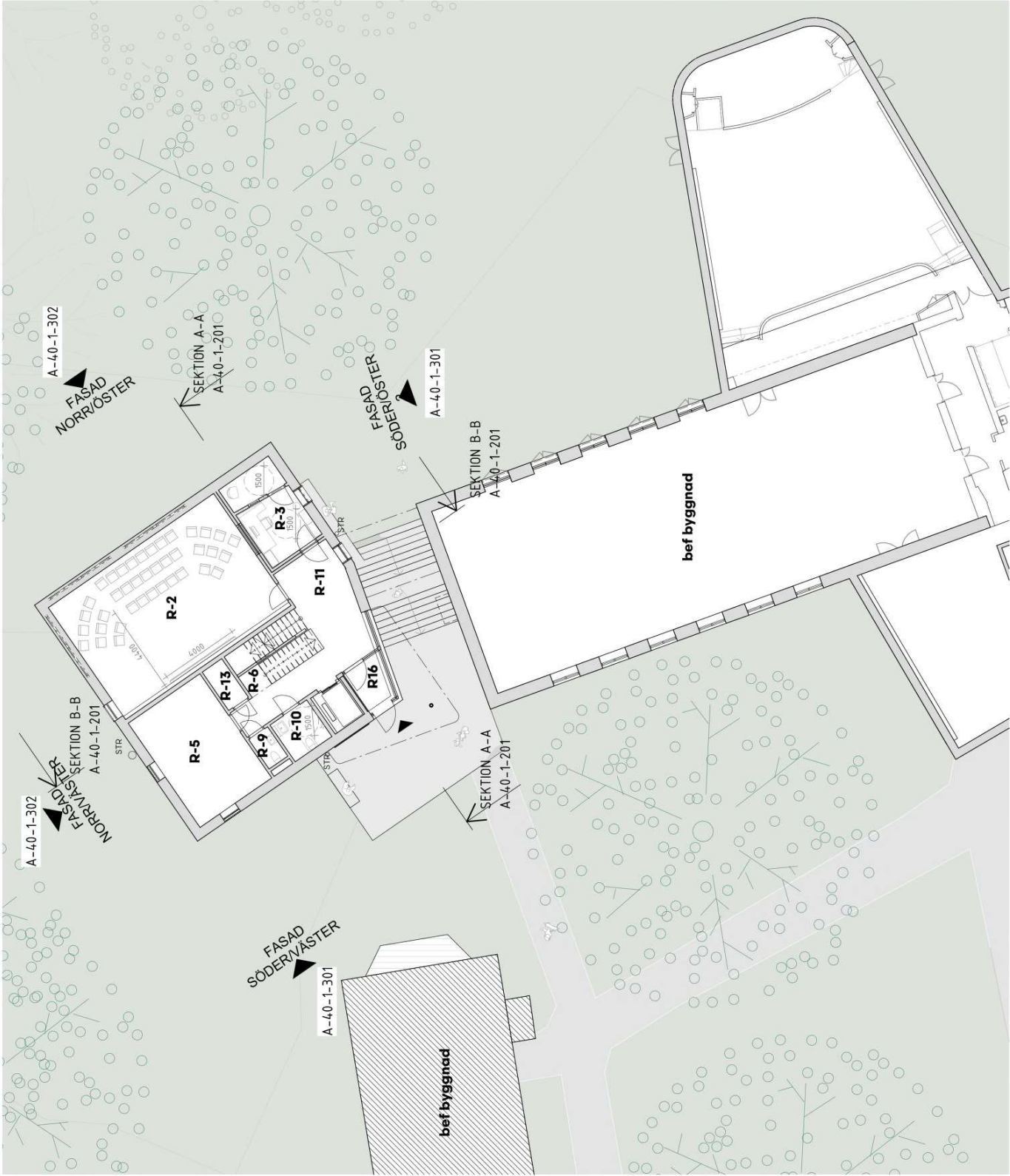
FASAD NÖRR/VÄSTER



FASAD NÖRR/ÖSTER



MATERIAL INSPIRATION



ALT. LÖSNING R-2

/ SCENPODIE produkt val

Power Dynamics Deck250 Stage Deck 2 x 1m H&A
Scenpodie 200x100 cm
Scenben bettills separat och finns i höjden 20, 40, 60, 80 och 100cm.

/ Rekommenderat relation mellan

duk och första rad enl Neufert
duk = A
avstånd mellan duk och första rad = min 1.5 x A
H&A ex. duk = 3 m lång
avstånd mellan duk och första rad = min 4.5 m lång

/ HISS exempel utgångspunkt KONE

MonoSpace 500DX

/ fullständig mörkläggning i:
rum 04 & 12

YTOR
nybyggnad

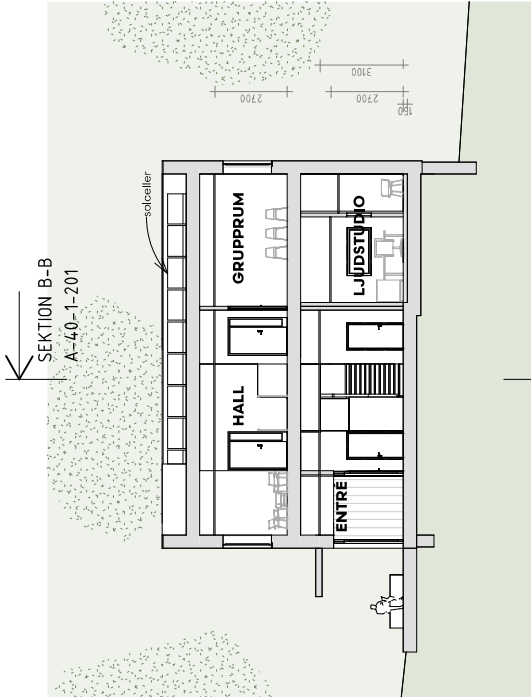
R-1	EXP. ANIMATION	37 m ²
R-2	FILMSAL	70 m ²
R-3	LJUDSTUDIO	15 m ²
R-4	FÖRRÄD	5 m ²
R-5	FLÄKTRUM	28 m ²
R-6	IT	
R-7	TRAPPHALL	39 m ²
R-8	GRUPPRUM	16 m ²
R-9	WC	2 m ²
R-10	RWC	5 m ²
R-11	ENTRÉ	35 m ²
R-12	PASSAGE	11 m ²
R-13	STÅD	3 m ²
R-15	KLASSRUM	70 m ²
R-16	VINDFÅNG	4 m ²
BRA nyb		365 m ²
BTA nyb		ca420 m ²



/ brandcellsgräns behöver utredas mellan
nybyggnad och bef byggnad

YTOR befintlig byggnad	
R-14 PAUSRUM	50 m ²
R-17 EXP, 3p	25 m ²
R-19 KOPIERING	12 m ²
R-20 KORRIDOR MED PENTRY	44 m ²
R-21 KLASSRUM	54 m ²
R-22 PASSAGE	6 m ²
R-23 SAMTAL, 2-3p	7 m ²
BRA bef	206 m ²

nybyggnad	
R-1 EXP. ANIMATION	37 m ²
R-2 FILMSAL	70 m ²
R-3 LJUDSTUDIO	15 m ²
R-4 FÖRRÅD	5 m ²
R-5 FLÄKTRUM	28 m ²
R-6 IT	
R-7 TRAPHALL	39 m ²
R-8 GRUPPRUM	16 m ²
R-9 WC	2 m ²
R-10 RWC	5 m ²
R-11 ENTRÉ	35 m ²
R-12 PASSAGE	11 m ²
R-13 STÅD	3 m ²
R-15 KLASSRUM	70 m ²
R-16 VINDFANG	4 m ²
BRA nyb	365 m ²
BTA nyb	ca420 m ²



ÖVERKANT LIKA MED
ISO. HISS TOP

PLAN 02 en
PLAN -2pp
+318,840

PLAN 01
entré våning
+315,000

SEKTION A-A



ÖVERKANT LIKA MED
ISO. HISS TOP

PLAN 02 en
PLAN -2pp
+318,840

PLAN 01
entré våning
+315,000

SEKTION B-B



§ 112**Kylanläggning Värnamo sjukhus**

Diarienummer: RJL 2025/1554

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- godkänna investering i ny kylanläggning för Värnamo sjukhus till en maximal kostnad på 12 900 000 kronor.

Sammanfattning

Den befintliga kylanläggningen vid Värnamo sjukhus utgör en betydande risk för arbetsmiljö och omgivande miljö. Den bygger på ett öppet system med kyltorn som använder avdunstning av vatten, vilket skapar gynnsamma förutsättningar för tillväxt av legionellabakterier. I kombination med användningen av särskilt farliga kemikalier utgör detta en allvarligt risk mot både personal och invånare. Med hänsyn till ny lagstiftning från 2024 blir anläggningen anmälningspliktig. Därför föreslås investering i en ny, sluten kylanläggning (kylmedelkylare) för att trygga fortsatt drift av sjukhuset.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga: Kylanläggning karta

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Kylanläggning Värnamo sjukhus

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- godkänner investering i ny kylanläggning för Värnamo sjukhus till en maximal kostnad på 12 900 000 kronor.

Sammanfattning

Den befintliga kylanläggningen vid Värnamo sjukhus utgör en betydande risk för arbetsmiljö och omgivande miljö. Den bygger på ett öppet system med kyltorn som använder avdunstning av vatten, vilket skapar gynnsamma förutsättningar för tillväxt av legionellabakterier. I kombination med användningen av särskilt farliga kemikalier utgör detta en allvarligt risk mot både personal och invånare. Med hänsyn till ny lagstiftning från 2024 blir anläggningen anmälningspliktig. Därför föreslås investering i en ny, sluten kylanläggning (kylmedelkylare) för att trygga fortsatt drift av sjukhuset.

Ärendebeskrivning

Värnamo sjukhus är i stort behov av processkyla för att upprätthålla verksamhetskritiska funktioner såsom röntgen, sterilcentral, operationssalar samt komfortkyla till hela sjukhuset. Den nuvarande kylanläggningen bygger på ett öppet system med kyltorn, där legionellabakterier kan spridas med vattenånga till omgivningen. De kemikalier som krävs för att motverka bakterietillväxt är klassificerade som särskilt farliga och utgör allvarliga risker för både arbetsmiljö och miljö. Exponering för dessa kemikalier kan orsaka frätskador, organskador och reproduktionsskador, och de är giftiga för vattenlevande organismer.

Kyltornet ligger i närhet till både bostadsområde och akutmottagning, vilket förstärker riskbilden ytterligare. Lagstiftningen som trädde i kraft 2024 gör dessa öppna system anmälningspliktiga, och det har i rättsfall visats att bristande kontroll kan leda till åtal för miljöbrott eller vållande till kroppsskada och död. Mot denna bakgrund föreslås investering i ett slutet kylsystem (KMK), en teknik som redan används vid andra sjukhus inom Region Jönköpings län och som inte kräver kemikaliehantering eller medför spridningsrisker. Förväntade effekter av investeringen är:

- Eliminering av risk för legionellautbrott
- Förbättrad arbetsmiljö för driftpersonal och minskad exponering för särskilt farliga kemikalier

- Minskad miljöpåverkan och förenklad avfallshantering
- Ökad energieffektivitet och möjlighet till fri-kyla

För att säkra sjukhusets drift under sommaren 2025 föreslås en tillfällig lösning i form av rening av processvattnet med hypoklorsyra. Metoden innebär vissa risker men bedöms vara genomförbar för en begränsad period. Den tillfälliga lösningen medger fortsatt användning av den befintliga anläggningen under övergångsperioden, samtidigt som det långsiktiga projektet med ny kylmedelkylare genomförs. Den nya anläggningen planeras vara fullt installerad och driftsatt inför sommarsäsongen 2026, vilket eliminerar behovet av nödlösningar framåt.

Ekonomi

För investering på maximalt 12 900 000 kronor finns utrymme reserverat i investeringsbudget 2025 och plan för 2026–2027.

Beslutsunderlag

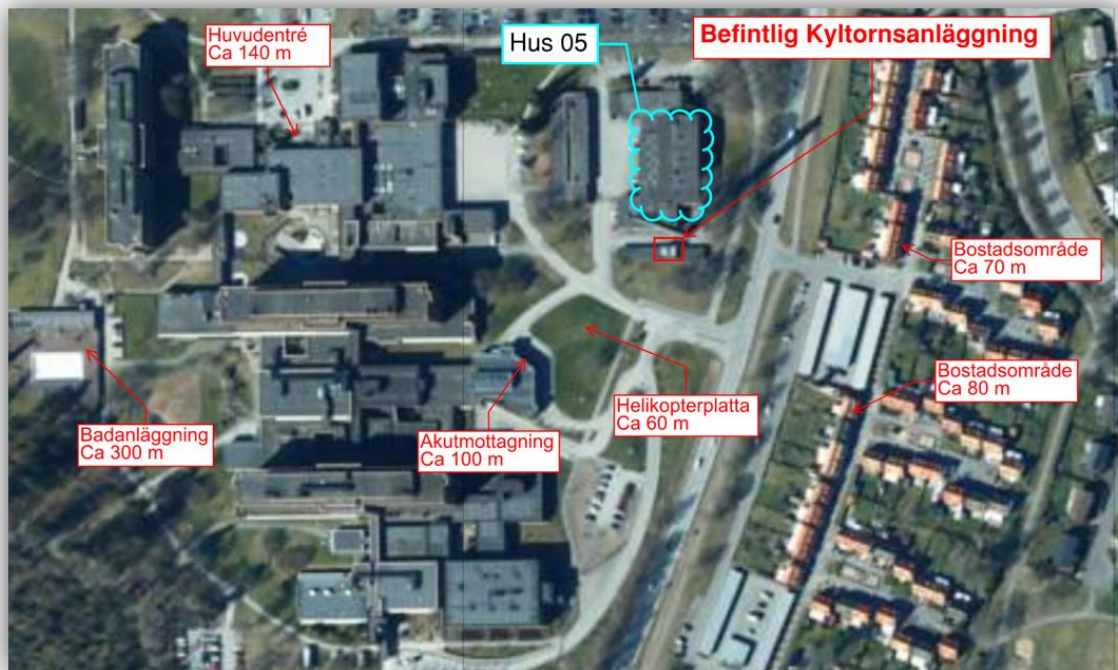
- Tjänsteskrivelse
- Bilaga: Kylanläggning karta

Beslutet skickas till

Verksamhetsstöd och Service Regionfastigheter
Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör



Översiktsbild över placeringen av de öppna kyltornen på Värnamo sjukhus och avstånd till bostadsområden mm.

§ 74**Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025**

Diarienummer: RJL 2025/750

Beslut

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö föreslår regionstyrelsen att

- underteckna avsiktsförklaringen för station Ryhov/A6.
- en framtida finansiering sker med medel ur den regionala transportinfrastrukturplanen.

Sammanfattning

Trafikverket, Jönköpings kommun och Region Jönköpings län ser gemensamt en stor potential i att bygga en ny station på Jönköpingsbanan vid Ryhov/A6. Avsiktsförklaringens syfte är att parterna ska verka för att nå en överenskommelse över ansvar och kostnader för genomförandet av aktuell åtgärd och, i förekommande fall, hur det framtida väghållningsansvaret/ansvar för infrastrukturen ska fördelas.

Beslutsunderlag

- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2025-05-13 § 82
- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-24
- Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025 daterad 2025-02-17

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

2025-05-13

§ 82**Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025**

Diarienummer: RJL 2025/750

Beslut

Presidiet föreslår Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö att föreslå regionstyrelsen att

- Underteckna avsiktsförklaringen för station Ryhov/A6.
- Att en framtida finansiering sker med medel ur den regionala transportinfrastrukturplanen.

Sammanfattning

Trafikverket, Jönköpings kommun och Region Jönköpings län ser gemensamt en stor potential i att bygga en ny station på Jönköpingsbanan vid Ryhov/A6. Avsiktsförklaringens syfte är att parterna ska verka för att nå en överenskommelse över ansvar och kostnader för genomförandet av aktuell åtgärd och, i förekommande fall, hur det framtida väghållningsansvaret/ansvar för infrastrukturen ska fördelas.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-24
- Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025 daterad 2025-02-17

Beslutet skickas till

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025

Förslag till beslut

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö föreslår regionstyrelsen att

- Underteckna avsiktsförklaringen för station Ryhov/A6.
- Att en framtida finansiering sker med medel ur den regionala transportinfrastrukturplanen.

Sammanfattning

Trafikverket, Jönköpings kommun och Region Jönköpings län ser gemensamt en stor potential i att bygga en ny station på Jönköpingsbanan vid Ryhov/A6.

Avsiktsförklaringens syfte är att parterna ska verka för att nå en överenskommelse över ansvar och kostnader för genomförandet av aktuell åtgärd och, i förekommande fall, hur det framtida väghållningsansvaret/ansvar för infrastrukturen ska fördelas.

Ärendebeskrivning

Arbetet med framtagandet av nya infrastrukturplaner håller på att startas upp och som en del av detta upprättar Trafikverket avsiktsförklaringar med berörda intressenter kring de objekt där det finns ett intresse att gemensamt driva åtgärden och även bidra ekonomiskt. Station Ryhov/A6 på Jönköpingsbanan är ett sådant fall.

Verksamhetsområdet Ryhov-A6 omfattar Länssjukhuset Ryhov, A6 handelsområde samt flera intilliggande handels- och kontorsarbetsplatser strax söder om detta och har ca 8500 anställda. Området utgör en stor målpunkt för arbetspendling och A6 handelsområde med intilliggande handel är Jönköpingsregionens största besöksmål.

Norr om E4:an och järnvägen ligger Rosenlund som i kommunens nya översiktsplan, *Utbyggnadsstrategi för 200 000 invånare*, föreslås genomgå en omvandling från främst arbetsplatsområde till blandad bebyggelse med bostäder och kontor. En ny station skulle även hämta underlag från befintliga bostadskvarter inom Ekhamnen, Liljeholmen och Rosenlund.

Idag nås Ryhov-A6 området med spårbunden kollektivtrafik via station Rocksjön. När ny järnväg mellan Byarum och Tenhult öppnar kommer station Rocksjön inte

trafikeras och Station Ryhov-A6 ersätter därmed möjligheten till spårbunden kollektivtrafik till området. Följaktligen är denna del en viktig målpunkt i regionen för vård och omsorg samt handel och shoppingturism.

En ny järnvägsstation vid Ryhov-A6 skulle öka antalet resenärer på Jönköpingsbanan och bidra till en större överflyttning av bilresandet till tåg samtidigt som invånare som inte har tillgång till bil ges bättre tillgänglighet till området. En station vid Ryhov-A6 ger också väsentligt förbättrade bytesmöjligheter för buss/tåg i anslutning till en ny station för enkla och smidiga byten ur ett "hela resan" perspektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-24
- Avsiktsförklaring station Ryhov/A6 2025 daterad 2025-02-17

Beslutet skickas till

Trafikverket Sydost
Jönköpings kommun
Regional utveckling

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

Carlos Pettersson
Sektionschef Energi och
Samhällsbyggande

Trafikverkets ärendenummer
TRV 2024/135444
Motpartens ärendenummer
[Motpartens ärendenummer]

Dokumentdatum
2025-02-17

Avsiktsförklaring Station Ryhov-A6

Denna avsiktsförklaring avser planlägningsprocessen och byggande för åtgärder och innefattar:	
☒	Medfinansiering från annan part till statlig infrastruktur
☒	Samfinansiering med olika statliga anslag/finansier
☒	Samverkan där respektive part äger sin anläggning och finansierar sin del
☐	Samverkan där annan part äger och finansierar sin anläggning och Trafikverket - bevakar genomförandet när anläggningen är i anslutning till statens anläggning, eller - får i uppdrag att genomföra åtgärden

Mellan nedanstående parter träffas härmed följande avsiktsförklaring som avser Trafikverkets objekt JSY1816 Jönköpingsbanan, ny station vid A6.

§1 Parter

Trafikverket, Sydöstra regionen, org.nr 202100-6297, 781 89 Borlänge, nedan Trafikverket

Jönköpings kommun, org.nr 212000-0530, Västra storgatan 16, 551 11 Jönköping, nedan Kommunen

Region Jönköpings Län, org.nr 232100-0057, Box 1024, 551 11 Jönköping, nedan Regionen

Parterna har inlett diskussioner i syfte att de ska verka för att genomföra följande åtgärder:

- Byggande av en ny mötes- och resandestation på Jönköpingsbanan vid Ryhovs och A6 området samt anslutningar till kringliggande infrastruktur.

Avsikten är att genomförandet ska ske med samfinansiering, medfinansiering och samverkan.

Intill dess att avtal om medfinansiering och samverkan träffats mellan parterna ska följande avsiktsförklaring gälla mellan parterna.

§2 Definitioner och begrepp

Följande definitioner och begrepp används i denna avsiktsförklaring:
Grundutförande: Den trafikala lösning som Trafikverket föreslår för att lösa en trafiksituation. Begreppet används i samband med medfinansiering från annan part till statlig infrastruktur.

Dokumentdatum
2025-02-17

Tillägg: De förbättringar/ anpassningar som annan part föreslår för att lösa trafiksituationen utöver det som ingår i statens ansvar. Begreppet används i samband med medfinansiering från annan part till statlig infrastruktur.

§3 Syfte och bakgrund

Syfte

Avsiktsförklaringens syfte är att parterna ska verka för att nå en överenskommelse över ansvar och kostnader för genomförandet av aktuell åtgärd och, i förekommande fall, hur det framtida väghållningsansvaret/ansvar för infrastrukturen ska fördelas.

Parternas avsikt är att träffa avtal om medfinansiering och samverkan enligt de huvudprinciper som framgår i denna avsiktsförklaring.

Bakgrund

Verksamhetsområdet Ryhov-A6 omfattar Länssjukhuset Ryhov, A6 handelsområde samt flera intilliggande handels- och kontorsarpetsplatser strax söder om detta och har ca 8500 anställda. Området utgör en stor målpunkt för arbetspendling och A6 handelsområde med intilliggande handel är Jönköpingsregionens största besöksmål. Norr om E4:an och järnvägen ligger Rosenlund som i kommunens nya översiktsplan, Utbyggnadsstrategi för 200 000 invånare, föreslås genomgå en omvandling från främst arbetsplatsområde till blandad bebyggelse med bostäder och kontor. En ny station skulle även hämta underlag från befintliga bostadskvarter inom Ekhagen, Liljeholmen och Rosenlund.

Idag nås Ryhov-A6 området med spårbunden kollektivtrafik via station Rocksjön. När ny järnväg mellan Byarum och Tenhult öppnar kommer station Rocksjön inte trafikeras och Station Ryhov-A6 ersätter därmed möjligheten till spårbunden kollektivtrafik till området. Följaktligen är denna del en viktig målpunkt i regionen för vård och omsorg samt handel och shoppingturism.

Beskrivning av nyttor med föreslagen åtgärd

En ny järnvägsstation vid Ryhov-A6 skulle öka antalet resenärer på Jönköpingsbanan och bidra till en överflyttning av bilresandet till tåg samtidigt som invånare som inte har tillgång till bil ges bättre tillgänglighet till området. En station vid Ryhov-A6 ger också väsentligt förbättrade bytesmöjligheter för buss/tåg i anslutning till en ny station för enkla och smidiga byten ur ett "hela resan" perspektiv. Vidare innebär en ny station vid Ryhov-A6 att länets tre sjukhus kopplas samman med ett elektrifierat järnvägssystem. Åtgärden höjer kapaciteten och robustheten på Jönköpingsbanan.

Åtgärden bedöms generera nationella nyttor genom att den har potential att flytta över resande från nationella hårt belastade vägstråk vilket i sin tur bidrar till att uppnå de transportpolitiska målen, både funktions- och hänsynsmål. Den bidrar också med en ytterligare mötesmöjlighet på Jönköpingsbanan som är en viktig förbindelse mellan Västra och Södra stambanan.

Åtgärden bedöms generera nyttor för regionen genom ett ökat resande på Jönköpingsbanan, möjligheter till effektivare trafikupplägg och bättre bytesmöjligheter med koppling till regional bussnod samt genom en sammankoppling av länets tre sjukhus.

Åtgärden bedöms generera nyttor för kommunen genom att knyta samman Jönköping med hållbara resalternativ och även minska järnvägens barriäreffekt. Åtgärden ligger även i linje med kommunens ambition om att stadsutveckla i kollektivtrafikhärlägen norr om järnvägen. Åtgärden lyfter området från att idag vara en målpunkt till att bli en

Dokumentdatum
2025-02-17

kollektivtrafiknod där stombusslinjer knyts till järnvägstrafik och möjliggör nya pendlingsvägar till kringliggande orter.

Tidigare studier och utredningar avseende detta objekt är:

Åtgärdsvalsstudie, TRV2014/46705

Funktionsutredning, TRV2024/31351

§4 Tidigare avsiktsförklaring eller avtal avseende medfinansiering och samverkan för åtgärden

Parterna har tidigare träffat följande avseende medfinansiering av åtgärden
Avsiktsförklaring Station A6 med TRV 2021/85880 tecknad 2021-07-09

Den tidigare tecknade avsiktsförklaringen upphörde att gälla när åtgärden inte kom med i nationell plan för transportinfrastrukturen för perioden 2022-2037.

§5 Beskrivning av åtgärder, kostnader och finansiering

Avsiktsförklaringen avser objektet JSY1816 Jönköpingsbanan ny station A6.

Avsiktsförklaringen avser fördelningen av ansvaret för de fysiska planeringsåtgärderna kopplade till de infrastrukturella järnvägsrelaterade åtgärderna, gränsdragning för ägande, byggande, drift- och underhållsansvar och finansieringslösningar för dessa.

Avsiktsförklaringen omfattar följande åtgärder:

Åtgärder i den statliga infrastrukturen

Åtgärd 1: Flytt av befintligt spår och byggande av ett nytt, upp till 620 meter långt, mötesspår samt tillhörande signaltekniska åtgärder. Hur långt mötesspåret ska vara behöver studeras i kommande skede.

Åtgärd 2: Byggande av mittplattform och till den kopplad utrustning. Planskild passage av spår och plattform med anslutning till plattform via hiss och trapphus.

Åtgärder i den kommunala infrastrukturen

Åtgärd 3: Byggande av anslutningar från planskild passage av spår till regional bussnod och omgivande infrastruktur, inklusive planskilda korsningar av närliggande gator.

En möjlig lösning har utretts för att kunna genomföra grova kostnadsuppskattningar och bedöma genomförbarheten. Det kan visa sig att den beskrivna åtgärden behöver justeras eller ändra omfattning.

Finansiering

De totala kostnaderna, inkl. kostnader för projektledning och projektering, för åtgärderna är för närvarande uppskattade till cirka 460 miljoner kronor $\pm$ 30 % osäkerhetsfaktor, i prisnivå 2023-06.

Avsikten är att investeringen av åtgärderna finansieras av parterna fördelat utifrån respektive parts bedömda nytta. Trafikverket finansierar åtgärd 1 till 100 %. Regionen finansierar åtgärd 2 till 100 %. Kommunen finansierar åtgärd 3 till 100 % under

Dokumentdatum
2025-02-17

förutsättning att upp till 50 % av finansieringen erhålls genom statlig medfinansiering från regional plan.

Utifrån bedömd nyttofördelning och den tidiga kostnadsbedömning som är genomförd fördelas kostnaderna enligt följande, förutsatt att statlig medfinans på 50% av åtgärd 3 beviljas:

Nationell transportplan	cirka 250 miljoner kronor (åtgärd 1)
Regional transportplan	cirka 50 miljoner kronor (samfinansiering, åtgärd 2)
	cirka 80 miljoner kronor (statlig medfinansiering, åtgärd 3)
Kommunen	cirka 80 miljoner kronor (åtgärd 3)

Grundutförande och tillägg

Kostnadsbedömningar och dess fördelning avser ett grundutförande.

Kostnadsfördelningen utgår från dagens tänkta grundutförande som kan komma att ändras när man går vidare med projektet, detta medför att även den procentuella fördelningen därmed kan ändras.

Kostnadsförändringar och prisnivåomräkning

Kostnadsförändringar avses att hanteras enligt samma fördelning som finansieringen. Genomförd kostnadsbedömning är genomförd i prisnivå (2023-06) och kommer att räknas upp med Trafikverkets infrastrukturindex för investering järnväg.

Kostnader för ägande respektive drift och underhåll i förvaltningsskedet ingår inte i ovan angivna totala kostnader.

§6 Principer för fördelning av ansvar

Trafikverkets ansvar

1. Trafikverket ska utföra eller låta utföra åtgärderna inom det statliga åtagandet.
2. Trafikverket ansvarar för att tillämpliga lagar och andra författningar samt myndighetsbeslut iakttas vid genomförande av det som Trafikverket ansvarar för.
3. Trafikverket ska pröva om åtgärd 3 uppfyller kriterier för att beviljas statlig medfinans innan fastställelse av nationell och regional transportplan.
4. Trafikverket blir efter genomförandet ägare och förvaltar åtgärd 1 och 2 §5.

Kommunens ansvar

1. Kommunen ska utföra eller låta utföra de åtgärder som inte ingår i det statliga åtagandet.
2. Kommunen ansvarar för att tillämpliga lagar och andra författningar samt myndighetsbeslut iakttas vid genomförandet av åtgärderna som kommunen ansvarar för.
3. Kommunen ska ansöka om statlig medfinans för åtgärd 3 när denna avsiktsförklaring har tecknats.
4. Kommunen genomför och bekostar eventuellt erforderliga ändringar av detaljplaner eller framtagande av nya detaljplaner för genomförande av åtgärd 1-3 § 5.
5. Kommunen ska överlåta kommunal mark som behövs för åtgärd 1 §5 till Trafikverket.
6. Kommunen blir efter genomförandet väghållare och äger och förvaltar åtgärd 3 §5.

Regionens ansvar

1. Regionen ska säkerställa att det finns medel för statlig medfinans samt samfinansiering i regional transportplan.

Dokumentdatum
2025-02-17

§7 Principen för parternas samarbete och framtagande av medfinansiering och samverkansavtal

Planering och genomförande ska ske i nära samverkan mellan parterna.

Parterna ska ta fram ett medfinansieringsavtal för objektet om objektet prioriteras i Nationell transportinfrastrukturplan.

Parterna ska verka för ett trafikupplägg som genererar största möjliga nytta, med särskilt beaktande av ny station vid Ryhov-A6.

§8 Föresättningar för avsiktsförklaringens giltighet

Denna avsiktsförklaring ska inte anses utgöra ett legalt bindande avtal och parts underlåtenhet att fullgöra vad som i övrigt stadgas här i ska inte medföra någon skadeståndsskyldighet.

Avsiktsförklaringen gäller endast under föresättning att:

1. Regionens och kommunens beslutande organ samt Trafikverket Sydöstra regionen godkänner avsiktsförklaringen

Vidare är parterna medvetna om att ett genomförande av åtgärderna i denna avsiktsförklaring är beroende av att regeringen godkänner åtgärden och finansieringen (som namngiven investering i nationell plan), samt av flera myndighetstillstånd och andra beslut bland annat i frågor beträffande åtgärdsplaner, detaljplaner, väg- och järnvägsplaner m.m. Parterna är således införstådda med att ytterligare överläggningar, angående innehållet i avsiktsförklaringen därför kan bli nödvändiga.

Eventuella ändringar i och tillägg till denna avsiktsförklaring gäller endast om de är skriftliga och undertecknade av samtliga parter.

Avsiktsförklaringen har upprättats i tre (3) likalydande exemplar av vilka parterna tagit varsitt.

Ort och datum

Ort och datum

Trafikverket (Namnförtydligande)

Region Jönköpings län
(Namnförtydligande)

Ort och datum

Jönköpings kommun
(Namnförtydligande)

§ 75**Positionspapper Vatten - Småland Blekinge Halland
South Sweden**

Diarienummer: RJL 2025/1282

Beslut

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö föreslår regionstyrelsen att

- godkänna föreliggande förslag för gemensam vattenposition.

Sammanfattning

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Gemensamma positioner inom t.ex. energi och skog arbetades fram som ett sätt att utveckla en framtida arbetsform för påverkan i tidigt skede på EU-arenan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att ta fram en gemensam position kring EU:s kommande vattenrelaterade initiativ under innevarande mandatperiod (2024–2029). Vattenpositionen som togs fram våren 2025 markerar den viktiga och centrala rollen som vatten har - för god folkhälsa och livsmedelsproduktion, hållbar tillväxt i näringslivet, biologiskt rik blågrön infrastruktur, som en förutsättning för den regionala utvecklingen och konkurrenskraften i södra Sverige. Positionen utgör en gemensam grund för SBHSS ägare i det fortsatta påverkansarbetet inom EU:s policyprocesser.

Beslutsunderlag

- Beslut Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö – presidium 2025-05-13 § 83
- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-11
- Förslag gemensam vattenposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

2025-05-13

§ 83**Positionspapper Vatten - Småland Blekinge Halland
South Sweden**

Diarienummer: RJL 2025/1282

Beslut

Presidiet föreslår Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö att föreslå regionstyrelsen att

- godkänna föreliggande förslag för gemensam vattenposition.

Sammanfattning

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Gemensamma positioner inom t.ex. energi och skog arbetades fram som ett sätt att utveckla en framtida arbetsform för påverkan i tidigt skede på EU-arenan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att ta fram en gemensam position kring EU:s kommande vattenrelaterade initiativ under innevarande mandatperiod (2024–2029). Vattenpositionen som togs fram våren 2025 markerar den viktiga och centrala rollen som vatten har - för god folkhälsa och livsmedelsproduktion, hållbar tillväxt i näringslivet, biologiskt rik blågrön infrastruktur, som en förutsättning för den regionala utvecklingen och konkurrenskraften i södra Sverige. Positionen utgör en gemensam grund för SBHSS ägare i det fortsatta påverkansarbetet inom EU:s policyprocesser.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-11
- Förslag gemensam vattenposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Beslutet skickas till

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö

Positionspapper Vatten - Småland Blekinge Halland South Sweden

Förslag till beslut

Nämnd för trafik, infrastruktur och miljö föreslår regionstyrelsen att

- godkänna föreliggande förslag för gemensam vattenposition.

Sammanfattning

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Gemensamma positioner inom t.ex. energi och skog arbetades fram som ett sätt att utveckla en framtida arbetsform för påverkan i tidigt skede på EU-arenan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att ta fram en gemensam position kring EU:s kommande vattenrelaterade initiativ under innevarande mandatperiod (2024–2029). Vattenpositionen som togs fram våren 2025 markerar den viktiga och centrala rollen som vatten har - för god folkhälsa och livsmedelsproduktion, hållbar tillväxt i näringslivet, biologiskt rik blågrön infrastruktur, som en förutsättning för den regionala utvecklingen och konkurrenskraften i södra Sverige.

Positionen utgör en gemensam grund för SBHSS ägare i det fortsatta påverkansarbetet inom EU:s policyprocesser.

Ärendebeskrivning

Tillsammans med Region Kalmar län, Region Kronoberg, Region Halland, Region Blekinge och Linnéuniversitetet är Region Jönköpings län medlem i Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Inom samarbetet drivs ett gemensamt arbete på EU-arenan genom det gemensamma Brysselkontoret. Aktiviteterna på den europeiska arenan utgör ett komplement till ägarnas arbete på hemmaplan.

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom SBHSS, med målet att skapa bättre förutsättningar för hållbar utveckling i regionerna genom proaktiv påverkan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att ta fram en gemensam position kring EU:s kommande vattenrelaterade initiativ under innevarande mandatperiod (2024–2029). En arbetsgrupp med sakkunniga och politiker från de olika

regionerna fick i uppdrag att ta fram en gemensam vattenposition – ett dokument som återspeglar Småland, Blekinge och Hallands regioners konstruktiva bidrag till den europeiska policyprocessen när det gäller vatten- och havsrelaterade frågor, som ett sätt att bidra till ett mer konkurrens- och motståndskraftigt EU.

I fem avsnitt nämns de utmaningar och åtgärder som SBHSS anser att EU-kommissionen behöver fokusera på under den innevarande mandatperioden.

Dessa är:

- effektiv cirkulär vattenanvändning
- förorening av vattenresurser
- marina- och sötvattenekosystem
- klimatanpassning och naturbaserade lösningar
- konkurrenskraft

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2025-04-11
- Förslag gemensam vattenposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Beslutet skickas till

Småland Blekinge Halland South Sweden
Regional utveckling

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

Ante Jankovic
Sektionschef Innovation och
Attraktivitet

2025-04-01

Småland Blekinge Halland South Sweden

Rue du Luxembourg 3, BE-1000 Bruxelles

E-post: martin.broberg@sbhss.eu

Telefon: +32 492 45 48 92

SBHSS vattenposition

Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS) är ett samarbete mellan fem regioner och ett universitet i södra Sverige. Syftet med Småland-Blekinge-Hallands samarbete är att verka för en hållbar utveckling och tillväxt i de Sydsvenska regionerna. Samarbetets övergripande mål är att främja medlemmarnas verksamhet och ekonomiska intressen, samt att öka samverkan mellan ägarna i viktiga strategiska frågor, såväl på den europeiska arenan som på den svenska. I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att ta fram en gemensam position kring EU:s kommande vattenrelaterade initiativ under innevarande mandatperiod (2024–2029).

Vatten av tillräcklig kvantitet och god kvalitet är en förutsättning för den regionala utvecklingen och konkurrenskraften i södra Sverige. God folkhälsa, livsmedelsproduktion, hållbar tillväxt i näringslivet samt en biologiskt rik blågrön infrastruktur, är beroende av en god tillgång till rent vatten. Småland-Blekinge-Hallands regioner har historiskt sett haft goda resurser i form av regnvatten, ytvatten och grundvatten med mestadels god kvalitet. Något som delvist förändrats i och med en ökad förekomst av mer varierande och svåröversägbare nederbördsmonster. Den aktuella geografin har en stark ekonomisk bas i de tillverkningsföretag som finns, där vatten är en viktig resurs för exempelvis massa och pappersindustrin, dryckes- och livsmedelsföretag, men även all typ av tillverkningsindustri som innehåller inslag av våtprocesser för tvättning eller kylning. Landskapet utgörs i huvudsak av skogbevuxen mark med många sjöar med inslag däremellan av jordbruksmark som blir mer dominant mot kusterna. Småland-Blekinge-Hallands regioner utgör huvuddelen av den sydsvenska kuststräckan, med unika förutsättningar i respektive väderstreck. Havsfrågor kopplat till fiskerinäring, hamnar, och marin teknik är således viktiga frågor för den aktuella geografin. Sammanlagt står sydsvenska vattentäcker och hav inför ökade utmaningar i form av klimatförändringar, eftersatt infrastruktur och utsläpp i natur och hav, vilket påverkar förutsättningarna för invånare och samhällsutveckling i de aktuella avrinningsområdena.

Småland-Blekinge-Hallands regioner vill spela en konstruktiv roll i den europeiska policyprocessen på det vatten- och havsrelaterade området och bidra till ett mer konkurrenskraftigt och motståndskraftigt EU. Denna position ämnar möjliggöra aktiviteter till detta syfte. I fem avsnitt nämns de utmaningar och åtgärder som SBHSS anser att EU-kommissionen behöver fokusera på under den innevarande mandatperioden. I positionen behandlas bland annat följande teman:

- **Effektiv cirkulär vattenanvändning**
- **Förorening av vattenresurser**
- **Marina- och sötvattenekosystem**
- **Klimatanpassning och naturbaserade lösningar**
- **Konkurrenskraft**

Har du frågor eller vill veta mer om SBHSS vattenrelaterade engagemang? Vänligen kontakta då EU-handläggare Martin Broberg:

E-post: martin.broberg@sbhss.eu,

Telefon: +32 492 45 48 92

SBHSS Vattenposition

1. Effektiv cirkulär vattenanvändning

Klimatscenarier för Sydsverige pekar på mer varierande och svåröversägbare flöden. Generellt spås ökad nederbörd under vintrarna, med tillhörande risk för översvämning i vattendrag och sjöar, medan utmaningar kopplat till torrperioder och lägre vattenflöden väntas under somrarna. Under sommaren sammanfaller ofta torrperioder med bevattningsbehov i jordbruket, en ökad turism samt en generellt ökad vattenanvändning. Mot bakgrund av dessa utmaningar behöver våra regioners vattenförsörjning vara robust och kunna möta behoven även i ett scenario där flera ogynnsamma faktorer sammanfaller.

Det finns stor potential för användning av vattenresurser på ett mer cirkulärt sätt. Många föråldrade vatten- och avloppssystem behöver uppgraderas för att möta dels nya EU-krav, dels ta höjd för framtida utmaningar. Samtidigt kan en säker användning och återbruk av vatten av olika kvaliteter öka. Regnvatten och renat avloppsvatten används redan i stor utsträckning i vissa regioner i södra Europa. Detta bör i högre utsträckning ske även i norra Europa. Fler goda exempel behövs och dagens lagstiftning behöver anpassas och tolkas på ett sätt som både underlättar för de aktörer som vill leda utvecklingen framåt och säkerställer en säker användning utan risk för spridning av farliga ämnen. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Ta hänsyn till regionala skillnader och förutsättningar i framtagandet av ny lagstiftning. Särskilt i förhållande till omständigheter på öar och i glesbefolkade regioner. I detta sammanhang välkomnar SBHSS EU-kommissionens yttrande om att anta ett *"från-källa-till-hav"*-baserat perspektiv för den kommande vattenrelaterade initiativ. EU-kommissionen måste på ett tydligare sätt uppmärksamma problem i norra Europa, som traditionellt sett haft en god tillgång till vatten.
- Ersättning av användning av dricksvatten med icke-konventionella vattenkällor blir normen där så är möjligt. Exempelvis för bruk av regnvatten till tekniska applikationer. SBHSS uppmanar EU att utreda frågan om utbyggnad av lämplig infrastruktur för att facilitera återanvändning och användning av regnvatten samt infiltrering i samtliga nybyggda fastigheter.
- Frågor kring hållbar användning av vattenresurser går som en röd tråd genom EU:s jordbruks, klimat- och industri- och innovationsinitiativ. Olika sektorer har olika behov och möjligheter kopplade till vatten.
- Europeiska finansieringsstöd och forskning tar hänsyn till hela unionens vattenrelaterade utmaningar (inklusive modernisering av reningsverk för att möta nya krav från EU). SBHSS vill se mer stöd till forskning, innovation och kunskapsutbyte kring effektiv hantering och skydd av vatten, samt återvinning och återanvändning av resurser från avlopp.
- Se över EU-lagstiftning (2020/741) som idag inkluderar återanvändning av avloppsvatten enbart för bevattning inom jordbruket.
- Arbeta med acceptansfrågan relaterad till återanvändning av avloppsvatten genom att informera allmänheten och andra vattenanvändare om dess fördelar och risker.
- Industrin uppmuntras och stöds för att återanvända vatten och för att genomföra symbioslösningar med andra företag.
- Att vattneffektivitet och cirkulärt användande tydligare implementeras i gällande lagstiftning (vatteninfrastruktur, underlätta tillståndsprocesser för industriell symbios och återanvändning av vatten).
- En varierad prissättning för olika vattenkvaliteter tillåts, vilket ger incitament för mer cirkulärt vattenanvändande.

2. Förorening av vattenresurser

Dagens lagstiftning skyddar inte våra vattentäkter i tillräckligt hög grad. EU har inrättat rättsliga ramar för att skydda sötvatten- och marina resurser, men många av de fastställda målen har ännu inte uppnåtts och implementeringen går långsamt. Utsläpp av hälsoskadliga kemikalier så som läkemedelsrester i vår natur är ett ökande problem med stora konsekvenser för samhället och ekosystem. Även här har EU rättsliga ramar vars metoder för klassificering behöver utvecklas vidare. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Göra REACH-förordningen mer framåtsyftande med gruppvis hantering av kemikalier.
- Ett producentansvar för kemikalier införs.
- EU:s vattenrelaterade direktiv och förordningar på vattenområdet implementeras effektivare.
- Tillräckliga resurser avsätts för uppföljning av åtgärder och uppskattning av dess effekt.
- EU:s vattendirektiv uppdateras för att inkludera samtliga miljöproblem, såsom undervattensbuller, termisk förorening, brunifiering och nedskräpning.

Europa står inför en växande miljöutmaning på grund av spridningen av plastpartiklar i våra vattensystem. Plastpartiklar som bryts ner till mindre komponenter, såsom mikro- och nanoplast, utgör en fara som påverkar vattenkvaliteten, hotar akvatiska ekosystem och potentiellt även människors och djurs hälsa. Mindre plastpartiklar har en förmåga att absorbera och transportera andra miljöfarliga ämnens så som PFAS. Kunskapsbehovet kring kemikaliers effekter på djur och natur är stor. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Driva på arbetet med att minska nedskräpning av plast på land och i havet.
- Driva frågor om plast inom EU både som egen fråga och kopplat till frågor om kemikalier.
- Driva på frågan om forskning och ökad kunskap om plast och kemikalier, särskilt PFAS.
- Reglera fler PFAS-ämnen, arbeta för att källorna filtreras och stärka innovation av hållbara alternativ.
- Driva på gemensamma standardiserade mätmetoder för att mäta plast i vattenförekomster.
- Hitta effektiva sätt att minska plastanvändningen, öka cirkulariteten, samt finansiera utveckling av nya biobaserade material som kan ersätta plast.
- Reglera utsläpp av skrubbevatten.

3. Marina- och sötvattenekosystem

Det biologiska livet i Östersjön och Västerhavet befinner sig i obalans. En av de stora utmaningarna i södra Östersjöns vattendistrikt är övergödning av sjöar, vattendrag och kust, framför allt orsakat av näringsläckage från jordbruk. Andra källor till övergödningen är bland annat avlopp. De kustnära miljöerna påverkas av hur tillståndet är ute till havs. Det dåliga miljötillståndet i utsjön påverkar kustområdena tack vare indrivande näringsrikt vatten med exempelvis algblomningar som följd. Det är därför extra viktigt att påverkan från land görs så liten som möjligt.

(Se åtgärds punkter under avsnitt 1,2 och 4).

Ett hållbart fiske är viktigt ur många aspekter, inte minst för livsmedelsproduktion, beredskap, hållbara ekologiska system. Trålningen och överfisket av rovfisk, sill och strömming, varav merparten av de senare mals ner till foder, har påverkat andra levande arter på ett negativt sätt och haft ogynnsam effekt på havens ekosystemtjänster. Fysiska förändringar av vattenmiljöer genom exempelvis

dämning, markavvattning och regleringar av vattendrag påverkar också vandringsmöjligheterna för vattendragens fiskbestånd. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Säkerställa att EU:s fiskepolitik hanterar olika geografiska områdens behov och förutsättningar (subregionala områden).
- Implementera Havsmiljödirektivet och återspegla det i beslut om uttagsnivåer.
- Besluta om hållbara långsiktiga uttagsnivåer och hållbart system av fördelning av uttagsnivåer. Utagsnivåer behöver inte bara ta hänsyn till fångstmängd, utan även när fiske får göras, storlek på fisken och geografi för kvoterna.
- Stödja det småskaliga kustnära fisket, stödja det regionala fisket för humankonsumtion, främja hållbara fiskemetoder, samt stötta nya affärsmodeller som stärker hållbart långsiktigt fiske.
- Bidra till finansiering och uppmuntra till investering i infrastruktur både till havs och på land, exempelvis beredningsindustrin för att stärka det hållbara långsiktiga fisket.
- Verka för att minska fisk som foder och stimulera till alternativa foder.

Blå mat är ett område som har stor potential att utvecklas som ny näring och bidra till stärkt beredskap. Genom innovativa lösningar kan bland annat invasiva arter bli en resurs. Området behöver utvecklas, forskas på och nya matprodukter tas fram. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Främja samexistens mellan blå näringar och andra användningsområden i havsmiljöerna.
- Stötta med finansiering till forskning, test- och produktionsmiljöer för ny blå mat.
- Ge stöd för att öka kunskapen om, efterfrågan på, samt viljan att äta blå mat.
- Stödja innovativa lösningar för framtagande av nya livsmedelsprodukter.
- stärkt samarbete mellan medlemsländerna när det gäller förebyggande arbete kring spridning och bekämpning av invasiva främmande arter som hotar ekosystemtjänsterna i hav, sjöar och vattendrag.

4. Klimatanpassning och naturbaserade lösningar

Arbetet med klimatanpassning och naturbaserade lösningar är avgörande för att säkerställa en hållbar framtid där människor kan ha en god livsmiljö. Genom att implementera multifunktionella och naturbaserade lösningar, såsom våtmarksrestaurering och att gå från grå till blågrön infrastruktur, kan vi förbättra vattenkvaliteten, öka grundvattennivåerna och minska översvämningsrisker. Dessa åtgärder främjar också biologisk mångfald och stärker ekosystemens resiliens.

I Sverige har stora landområden en effektiv dränering som tillkom under en tid då man ville öka Sveriges förmåga att producera mer mat. Konsekvensen av detta har blivit att landskapets kapacitet att hålla kvar vatten minskat. Med dagens klimatförändringar, som kommer att förvärra situationen ytterligare, behöver detta ändras och fler insatser behöver göras för att återställa landskapets förmåga att hålla kvar vatten. Detta kommer bli ännu viktigare i framtiden med tanke på en längre växtsäsong.

Klimatförändringen medför att extrema väderfenomen blir mer vanligt förekommande. Samhällen i norra Europa har mycket att hämta i form av erfarenheter och kunskaper från regioner i södra Europa som anpassad sina samhällen till ett varmare klimat med längre perioder av torka och vattenbrist. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Finansiera utvecklingen av testområden för naturbaserade lösningar, samt driva på arbetet med gränsöverskridande samverkan både geografiskt och inom olika kunskapsområden.
- Ge stöd för att öka kunskapen om och kapaciteten att hantera klimatrelaterade utmaningar, såsom skred, erosion, torka och översvämningar.
- Finansiera insatser för att öka kunskap om havsmiljön.
- Se över EU-lagstiftning som idag försvårar återskapandet av naturliga vattensamlingar i landskapet.
- Skapa incitament för markägare att själva återskapa slingrande vattendrag och våtmarker, samt stimulera partikelångande och infiltrerande landskapsåtgärder.
- Bidra till att forma möjligheter till kunskapsöverföringar och erfarenhetsutbyte i högre omfattning än vad som är fallet idag. SBHSS uppmanar kommissionen att värna och vidareutveckla Interreg Europe-konceptet till detta ändamål.

5. Konkurrenskraft

Åtgärder som säkerställer effektiv och cirkulär vattenanvändning, samt tillgång till vatten av god kvalitet är grundläggande för näringslivets framtida konkurrenskraft. Redan idag har vattenbrist i delar av den sydsvenska geografin lett till ett strategiskt arbete för att långsiktig säkra vattentillgången. Hållbar vattenanvändning blir en konkurrensfaktor både för våra regionala företag som behöver anpassa sina verksamheter till ett förändrat klimat och förändrade tillgång till vatten, samt för de företagen som utvecklar teknik och system för cirkulär användande av vatten.

SBHSS välkomnar EU-kommissionens fokus på europeisk konkurrenskraft för att säkerställa europeisk industri och välfärd på lång sikt. SBHSS välkomnar också EU arbete med Missions för att lösa större samhällsutmaningar, så som förorening av våra vatten och hav. SBHSS ser Missions som ett nytt sätt att arbeta med innovation och som en viktig möjliggörare för ökad konkurrenskraft inom blå näringar, vattenteknik och marinteknik. SBHSS uppmanar EU-kommissionen att:

- Vattenrelaterade frågor som grundläggande faktorer för framtida konkurrenskraft behöver stödjas genom kompetensförsörjning, kunskap och finansiering.
- Skapa förutsättningar, så som finansiering och regelverk, för att den blå ekonomin ska ha möjlighet att blomstra.
- Innovativa förändringar i form av lagstiftning och finansieringsmöjligheter introduceras, däribland ett mobiliserande av privat kapital till utvecklingsprojekt. Därtill behöver europeiska medel på ett enklare sätt kunna nyttjas av företag för att utveckla produkter och affärskoncept.
- Bygga vidare på Missionskonceptet och öka möjligheterna för metoden att bidra till ökad konkurrenskraft genom fler innovationer och fler företag.
- Stärka utvecklingen av demoregioner finansiellt där lösningar kan utvecklas och testas för ett europeiskt mervärde.
- Stärka arbetet med nya affärsmodeller, värdekedjor samt utveckla demoregioner med förmåga att testa och utveckla innovationer inom Missions.

2025-05-28

§ 73**Gemensam reviderad skogsposition - Småland
Blekinge Halland South Sweden**

Diarienummer: RJL 2025/1291

Beslut

Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet föreslår
regionstyrelsen

- godkänna föreliggande förslag för gemensam reviderad skogsposition.

Sammanfattning

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Syftet var att ta fram en gemensam skogsposition och att utveckla en framtida arbetsform för påverkan i tidigt skede på EU-arenan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att revidera skogspositionen från 2022 i syfte att anpassa innehållet till den innevarande mandatperioden i EU (2024–2029) och ta höjd för kommande politiska initiativ på skogsområdet. Positionen utgår från att skogen är central för såväl hållbar utveckling som för klimatanpassning, biologisk mångfald och regional konkurrenskraft. Positionen som antogs vid SBHSS styrgruppsmöte den 1 april 2025 utgör en gemensam grund för SBHSS ägare i det fortsatta påverkansarbetet inom EU:s policyprocesser.

Förslag till beslut

Thomas Lindén (M) yrkar för Samverkan Region Jönköpings län bifall till föreliggande förslag. I yrkandet instämmer Per Eriksson (C), Ulf Svensson (SD) samt Mari Hultin (L).

Beslutsunderlag

- Beslut presidiet 2025-05-14 § 54
- Tjänsteskrivelse 2025-04-11
- Förslag gemensam reviderad skogsposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

2025-05-14

§ 54**Gemensam reviderad skogsposition - Småland
Blekinge Halland South Sweden**

Diarienummer: RJL 2025/1291

Beslut

Presidiet föreslår nämnden

- föreslå regionstyrelsen att godkänna föreliggande förslag för gemensam reviderad skogsposition.

Sammanfattning

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Syftet var att ta fram en gemensam skogsposition och att utveckla en framtida arbetsform för påverkan i tidigt skede på EU-arenan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att revidera skogspositionen från 2022 i syfte att anpassa innehållet till den innevarande mandatperioden i EU (2024–2029) och ta höjd för kommande politiska initiativ på skogsområdet. Positionen utgår från att skogen är central för såväl hållbar utveckling som för klimatanpassning, biologisk mångfald och regional konkurrenskraft.

Positionen som antogs vid SBHSS styrgruppsmöte den 1 april 2025 utgör en gemensam grund för SBHSS ägare i det fortsatta påverkansarbetet inom EU:s policyprocesser.

Förslag till beslut

Per Eriksson (C) yrkar bifall till förslaget.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 2025-04-11
- Förslag gemensam reviderad skogsposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Beslutet skickas till

Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet

Gemensam reviderad skogsposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Förslag till beslut

Nämnd för arbetsmarknad, näringsliv och attraktivitet

- föreslår Regionstyrelsen att godkänna föreliggande förslag för gemensam reviderad skogsposition.

Sammanfattning

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Syftet var att ta fram en gemensam skogsposition och att utveckla en framtida arbetsform för påverkan i tidigt skede på EU-arenan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att revidera skogspositionen från 2022 i syfte att anpassa innehållet till den innevarande mandatperioden i EU (2024–2029) och ta höjd för kommande politiska initiativ på skogsområdet. Positionen utgår från att skogen är central för såväl hållbar utveckling som för klimatanpassning, biologisk mångfald och regional konkurrenskraft.

Positionen som antogs vid SBHSS styrgruppsmöte den 1 april 2025 utgör en gemensam grund för SBHSS ägare i det fortsatta påverkansarbetet inom EU:s policyprocesser.

Ärendebeskrivning

Tillsammans med Region Kalmar län, Region Kronoberg, Region Halland, Region Blekinge och Linnéuniversitetet är Region Jönköpings län medlem i Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS). Inom samarbetet drivs ett arbete på EU-arenan bland annat med ett gemensamt kontor i Bryssel. Aktiviteterna på den europeiska arenan förstärker ägarnas arbete på hemmaplan.

Under 2021 initierades ett arbete för ökad och tidig påverkan på EU-arenan inom SBHSS, med målet att skapa bättre förutsättningar för hållbar utveckling i regionerna genom proaktiv påverkan. En pilotgrupp med politiker och tjänstepersoner fick i uppdrag att ta fram en gemensam skogsposition – ett

dokument som skulle belysa regionernas syn på EU:s skogspolitik och fungera som underlag för framtida påverkan.

I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att revidera skogspositionen från år 2022 i syfte att anpassa innehållet till den innevarande mandatperioden i EU (2024–2029) och ta höjd för kommande initiativ på skogsområdet. Den reviderade positionen utgår från Småland, Blekinge och Hallands starka skogliga identitet och lyfter fem prioriterade områden som SBHSS anser att EU-kommissionen bör fokusera på under mandatperioden:

- Skapa samstämmig och långsiktig lagstiftning som beaktar regionala skillnader.
- Stödja hållbar utveckling i europeiska skogar genom forskning och finansiering, samt ge stöd till kompetensutveckling inom skogssektorn.
- Erkänna skogens roll i klimatanpassning och beredskap.
- Värna biologisk mångfald och naturvärden.
- Skapa långsiktiga och stabila marknadsincitament för en hållbar industri och ett hållbart näringsliv.

I positionen beskrivs SBHSS ägares övergripande inställning i skogsrelaterade EU-frågor. Innehållet är tänkt att fungera både som grund för Rapportörsgruppens engagemang i skogsrelaterade frågor och som underlag för en fortsatt konstruktiv dialog med europeiska och nationella myndigheter och institutioner. Positionen antogs vid SBHSS styrgruppsmöte den 1 april 2025.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse 2025-04-11
- Förslag gemensam reviderad skogsposition Småland Blekinge Halland South Sweden

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen
Småland Blekinge Halland South Sweden

Karin Hermansson
Regional utvecklingsdirektör

Filip Boeryd
Sektionschef Kansli

SBHSS skogsposition

Småland Blekinge Halland South Sweden (SBHSS) är ett samarbete mellan fem regioner och ett universitet i södra Sverige. Syftet med Småland-Blekinge-Hallands samarbete är att verka för en hållbar utveckling och tillväxt i de Sydsvenska regionerna. Samarbetets övergripande mål är att främja medlemmarnas verksamhet och ekonomiska intressen, samt att öka samverkan mellan ägarna i viktiga strategiska frågor, såväl på den europeiska arenan som på den svenska. I december 2024 beslutade SBHSS styrgrupp att uppdatera den gemensam skogspositionen från 2022 i syfte att anpassa den för kommande initiativ under innevarande mandatperiod (2024–2029).

Småland-Blekinge-Halland är bland Europas mest skogsrika regioner med hög biologisk mångfald. 71 procent av landskapet utgörs av skogsmark, vilken genom århundraden skapat försörjning, arbetstillfällen, exportvaror kulturell inspiration och sociala värden för regionernas invånare. Till stor del är det svenska välståndet uppbyggt på skogens resurser och skogs- och träindustrin. 78 procent av skogen i Småland-Blekinge-Halland ägs privat där de flesta skogsfastigheterna är små, i snitt 32 hektar. Invånarna i Småland-Blekinge-Halland har en stark relation till sina skogar, som är en del av deras identitet och kulturarv. Det småskaliga ägandet har skapat en kultur av medvetenhet och ansvar, samt ett långsiktigt generationstänkande bland skogsägarna kring skogarnas komplexa och känsliga ekosystem, vilket i sin tur lett till användning av relativt småskaliga skogsbruksmetoder.

Skogen och dess samhällsnyttiga tjänster är av stor vikt och betydelse för Småland-Blekinge-Hallands regioner. Genom en ambitiös skogsförvaltning och stark lagstiftning har den svenska skogsvolymen fördubblats under de senaste 100 åren. Sett till tillväxt, omsättning, mervärde och sysselsättning är Småland-Blekinge-Hallands regioner de mest produktiva skogsregionerna i Sverige. Södra Sverige domineras av gran, vilket visat sig innebära risker vid extremväder. Småland-Blekinge-Halland rymmer tio olika naturvärdesregioner med olika förutsättningar i klimat, geologi, hydrologi, jordmåner och brukningshistoria. Det har gett förutsättningar för en stor, och ibland unik biologisk mångfald. Många naturvärden finns i den brukade skogen. Vi har cirka tre procent formellt skyddade områden och sex procent frivilligt skyddade. Utöver det har skogen en viktig roll i omställningen till en biobaserad ekonomi och kan utgöra en nyckel i lösningen på många av dagens europeiska utmaningar.

Småland-Blekinge-Hallands regioner vill spela en konstruktiv roll i den europeiska policyprocessen inom skogsrelaterade frågor. Denna position ämnar möjliggöra aktiviteter till detta syfte. I fem avsnitt behandlas bland annat de utmaningar och åtgärder som SBHSS anser att EU-kommissionen behöver fokusera på under den innevarande mandatperioden. I positionen uppmanas EU-kommissionen att:

- **Skapa samstämmig och långsiktig lagstiftning, med riktlinjer anpassade efter olika regionala förutsättningar (ägarstruktur, ekosystem, klimat och långa omloppstider).**
- **Stödja hållbar utveckling i europeiska skogar med målinriktad forskning och finansiering, samt att ge stöd till kompetensutveckling inom skogssektorn.**
- **Erkänna skogens värde för beredskap och klimatanpassning.**
- **Värna biologisk mångfald och naturvärden.**
- **Skapa långsiktiga och stabila marknadsincitament för en hållbar industri och näringsliv.**

Har du frågor eller vill veta mer om SBHSS skogsrelaterade engagemang? Vänligen kontakta då EU-handläggare, Martin Broberg, martin.broberg@sbhss.eu, +32 492 45 48 92.

SBHSS skogsposition

Småland-Blekinge-Halland ser positivt på europeiskt samarbete i skogsrelaterade frågor där skogsägarna och andra berörda aktörer ges information, incitament och stöd för hur de kan sköta skogarna på bästa hållbara sätt. Skogspolitik är och bör i huvudsak vara en nationell angelägenhet, men SBHSS strävar samtidigt efter att agera som en aktiv och konstruktiv part inom diskussioner kring gemensamma europeiska utmaningar som påverkar skogsområdet.

Denna position ämnar bygga vidare på SBHSS skogsrelaterade påverkansarbete gentemot EU, samt ta höjd för kommande initiativ under perioden fram till 2030. I denna position beskrivs SBHSS ägares övergripande inställning i skogsrelaterade EU-frågor, vars innehåll är tänkt att fungera som grund för Rapportörsgruppens engagemang i skogsrelaterade frågor och en fortsatt konstruktiv dialog med europeiska och nationella myndigheter och institutioner.

Småland-Blekinge-Halland uppmanar EU-kommissionen att i vidare skogs- och klimatrelaterade initiativ beakta följande punkter:

1. Att skapa samstämmig och långsiktig lagstiftning, med riktlinjer anpassade efter olika regionala förutsättningar (ägarstruktur, ekosystem, klimat och långa omloppstider):

- En brukad skog vars resurser används på ett långsiktigt och cirkulärt sätt, skapar bäst förutsättningar för att minska globala utsläpp, öka kollagret i skogen, utveckla biologisk mångfald och samtidigt hitta innovativa sätt att ersätta fossila råvaror och lagra koldioxid. **Långsiktig och stabil lagstiftning är därför ett måste för skogsrelaterade frågor.**
- Den Gröna given är en god konceptuell paketering för EU:s klimat- och miljöarbete med ambitiösa mål. SBHSS ser dock att **EU:s olika strategier och initiativ på klimat och miljöområdet inte är samstämmiga och saknar ett viktigt helhetsperspektiv.** Det finns ett trängande behov av förbättrad politisk samordning i EU:s förberedande processer, vilket i sin tur skulle öka den samlade effekten av initiativen och minska kontroverser och kostnader i den skogsrelaterade politiken. Det behövs också en ekonomisk analys av de totala kostnaderna och nyttorna för införande av nya regelverk för att hitta effektivast hantering av den samlade skogspolitiken.
- För att kunna uppnå målen i olika lagstiftningsområden fullt ut krävs det delvis motstridiga åtgärder, vilket skapar oro och hindrar investeringar. Det gäller rättsakter – så som Taxonomi, LULUCF, REDIII, Naturrestaureringsförordningen, samt Avskogningsförordningen. **Att balansera dessa mål är inte enkelt.** En förutsättning för att lyckas är ett hänsynstagande till regionala skillnader och dess förutsättningar att bidra till de olika hållbarhetsdimensionerna (miljö-, social- och ekonomisk hållbarhet). SBHSS anser att LULUCF behöver ha större flexibilitet i kravet på kolinlagring på grund av naturliga faktorer, vilket kan ha mycket stor effekt på skogens tillväxt/kolinlagring. EU-kommissionen behöver dra bättre nytta av den kunskap, innovationsverksamhet och expertis inom skogsbruk som finns i de europeiska skogsregionerna, och bättre involvera företrädare för dessa sektorer i och under beslutsprocessens gång.
- SBHSS understryker betydelsen av att EU:s direktiv och förordningar utformas på ett sätt så att alla medlemsstater och regioner på ett effektivt sätt kan bidra till lagstiftningens ändamål. **EU bör verka för att referensnivåer ska vara jämförbara.**

- SBHSS regioner erkänner vikten av att ersätta fossila råvaror med hållbara och biobaserade alternativ. Substitutionseffekten som uppstår när man ersätter fossila råvaror med träbaserade råvaror kan effektivt dra ner den europeiska klimatpåverkan. SBHSS regioner anser att **substitutionseffekten i balansering av EU:s miljö- och klimatmål behöver vägas in mer tydligt.**
- 2. Att stödja hållbar utveckling i europeiska skogar med målinriktad forskning och finansiering, samt att ge stöd till kompetensutveckling inom skogssektorn:**
- Trä och träbaserade material används i ett brett sortiment av produkter och bedöms framöver få många fler tillämpningar. Det finns en stor potential att utveckla innovativa och resurssnåla produkter som kan ersätta fossilbaserade motsvarigheter. För att säkra skogsråvarans fulla potential behövs en riktad stimulans till innovation och kommersialisering av innovationer inom skogsbaserade värdekedjor. Ökat samarbete mellan olika aktörer är en väsentlig del av detta. På europeisk nivå kan mycket göras för att främja innovation i europeiska regioner. EU:s fonder för konkurrenskraft, forskning och innovation bör stärka utvecklingen inom skogssektorn.
 - SBHSS vill se en ökad attraktionskraft för skogssektorn och stärka kompetensförsörjningen inom skogsnäringen. I Småland-Blekinge-Hallands regioner, liksom i många delar av Europa, finns brister i kompetensförsörjningen inom skogsbruk och den skogsbaserade industrin. Den pågående omställningen mot en mer hållbar bioekonomi gör bristen i kunskap och arbetskraft än mer påtaglig. Framtidens skogsnäring behöver fler kvalificerade arbetstagare med en bredare form av kvalifikationer. Det föreligger idag ett svagt intresse för praktisk utbildning, forskning och innovation inom skog. **SBHSS uppmanar EU-kommissionen att skapa initiativ för att förstärka kompetensförsörjningen inom bioekonomisektorn.**
- 3. Att erkänna skogens värde för beredskap och klimatanpassning:**
- **Att mildra de skadliga effekterna av klimatförändringar på de europeiska skogarna** är av största vikt för europeiskt skogsbruk. Friska och motståndskraftiga skogar har en skyddande effekt mot risker i naturen, vilket ytterligare understryker vikten av att stödja landskapets motståndskraft. Ytterligare EU-medel behövs därför till förebyggande åtgärder mot risker i natur och mark till följd av klimatförändringarna. Särskilt avseende skadedjur, skogsbränder och torka. **Medel bör också avsättas för skadeersättning, fälttester och forskning som kan hjälpa skogsägare att klimatanpassa sin skog.**
 - SBHSS föreslår att EU-kommissionen ska upprätta ett gemensamt europeiskt **riskklassificeringssystem**, vilket skulle hjälpa till att beräkna, jämföra och förebygga skador. Denna typ av uppgifter skulle exempelvis kunna tillgängliggöras genom Forest Information System for Europe – FISE. Det finns behov av ökad forskning framför allt när det gäller anpassning till klimatförändringar. Inte minst, finns det ett behov av att följa de insatser som görs för att klarlägga insatsernas reella nytta.
 - **Resurseffektivitet och cirkularitet** är vägledande i omställningen till ett klimatneutralt Europa. EU borde inte förorda enskilda teknologier utan i stället möjliggöra och stödja utveckling av hållbara lösningar med en ökad resurseffektivitet av skogens restprodukter.

- **SBHSS ser positivt på åtgärder som bidrar till utveckling, produktion och användning av bioenergi från skogliga restprodukter.** Den geopolitiska kris som orsakats av Rysslands anfallskrig mot Ukraina har understrukt vikten av samhällelig beredskap och självförsörjning, både vad gäller kritiska råvaror och energi. Levande och starka landsbygdsregioner har alltid spelat en nyckelroll för samhällelig säkerhet. Skogsbrukets roll är särskilt viktigt för glesbefolkade områden där skogssektorn kan ha en stor betydelse för regionens ekonomiska styrka genom att bidra med arbetstillfällen och lokala investeringar. De europeiska skogarna kan förse samhället med ett säkert, hållbart och inhemskt alternativ till fossilbaserade råvaror, vilket stärker europeisk autonomi och motståndskraft i krig och kris.

4. Att värna biologisk mångfald och naturvärden:

- I skogsrika regioner med ett aktivt skogsbruk bör målet vara att uppnå produktionsskogar med höga naturvärden och biologisk mångfald för att säkerställa hållbart skogsbruk som säkrar biodiversiteten, samt ökar både kollagret och kolinlagringen. **SBHSS förespråkar lokalt anpassade skogsbruksmetoder för att optimera målen. Regionala skillnader måste beaktas i samtliga skogsrelaterade förslag på europeisk nivå.**
- I diskussionerna om EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 har mycket fokus ägnats återbeskogning och skydd av skogsmarker, vilket riskerar att skymma andra utvecklingsåtgärder som bidrar till ökad biologisk mångfald. **SBHSS uppmanar EU-kommissionen att anta ett perspektiv som erkänner de många och parallellt existerande värden som finns på landskapsnivå (ekologiska, ekonomiska och sociala).**
- **En balans måste uppnås i relationen mellan skog och klövdjur.** Viltbete orsakar svåra skogsskador med effekter på tillväxt, kvalitet, biodiversitet och kolinlagring. Klövdjuren är också en viktig resurs för jakt och naturupplevelser. En hållbar långsiktig balans mellan skogsproduktion och klövdjur är en utmaning för regionerna i Småland-Blekinge-Halland, liksom för många andra europeiska regioner. Inom Småland-Blekinge-Hallands regioner finns erfarenhet och goda exempel på samarbeten kring dessa frågor. Europeisk finansiering kan bidra till att utveckla metoder och sprida kunskap.

5. Att skapa långsiktiga och stabila marknadsincitament för en hållbar industri och näringsliv:

- 78 procent av skogen i Småland-Blekinge-Halland är privatägd. **Lönsamhet** är en förutsättning för att de 60 000 skogsägarna ska kunna sköta sina skogar på ett sätt som bidrar till att uppnå svenska och europeiska miljö- och klimatmål. Lönsamheten är beroende av produktion, skogsskötsel och förvaltningskostnader. Dålig lönsamhet minskar möjligheterna att bo och arbeta på landsbygden. Skogsbruket är sektorns basnäring, men entreprenörskap inom virkesförädling, ökat förädlingsvärde av skogsråvaran och turistnäring är också viktiga. Det finns potential att vidareutveckla både skogsbruket och annan näringsverksamhet. **SBHSS uppmanar EU att sänka kostnader genom att förenkla regelverk, minska administration, skapa tillgång till information och planeringsverktyg för småskaliga skogsägare. Det finns dessutom behov av kapital och finansieringsmöjligheter för forskning och innovation inom området.**
- För att ersätta kemikalier med fossilt ursprung bedriver företag i Småland-Blekinge-Halland sedan länge **en storskalig forskning för att utvinna kemiska produkter baserade på träråvara och dess**

restströmmar. För att stärka investeringar i innovativa lösningar och skala upp processer för aktörer, offentliga som privata, behövs både långsiktigt förutsägbara regelverk samt lättare tillgång till europeisk finansiering.

- Småland-Blekinge-Halland välkomnar EU-kommissionens initiativ om vägledning kring **utveckling av offentliga och privata ersättningssystem för skogliga ekosystemtjänster**. Ägare till små skogsföretag känner ett ansvar att sköta sina skogar på ett hållbart sätt, och det är därför viktigare att skapa incitament för ökat fokus på hållbarhet än att lagstifta fram det samma. Ersättningssystem för ekosystemtjänster, som kolinlagring, samt biologisk mångfald, skulle bredda skogsägares möjligheter till inkomst och skapa nya affärsmodeller. **Ersättningssystem behöver dock vidareutvecklas konceptuellt, och prövas med hänsyn till olika metoder för prissättning, regionala miljöer, försörjningskedjor och ägarstrukturer, innan det kan etableras i brett inom den europeiska skogsnäringen.**
- **Ett nytt certifieringssystem för naturnära skogsbruk bör innefatta en balansering av målen att ersätta fossila bränslen och material, lagring av koldioxid och biologisk mångfald.** EU:s riktlinjer för naturnära skogsbruk kan vara till nytta för den biologiska mångfalden och kolinlagring. Samtidigt kan det också leda till kostnadsökningar (exempelvis med avseende på föreslagna avverkningsmetoder) minskade inkomster och sämre skoglig tillväxt (exempelvis genom att uteslutande sträva efter naturlig förnygring). Det senare kommer därför att minska inlagringen av koldioxid.
- **SBHSS invänder mot EU:s definition av naturnära skogsbruk.** Arbete för att stärka biodiversiteten bör tillämpas på landskapsnivå. Förslaget till naturnära skogsbruk baseras på mycket små ytor eller enskilda träd. Insatser på större ytor (bestånd, brukningsenhet eller landskap) skulle öka möjligheterna att sköta skogsproduktionen, kolinlagringen och naturvården på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt, samt minska behovet av ekonomiskt stöd. En ändrad tillämpning **bedöms generera mer effekt och vara genomförbart i linje med alla tre hållbarhetsdimensioner för alla europeiska regioner.**
- Inkomster från produkter som exempelvis frukt, bär, svamp och vilt, samt rekreations- och turistaktiviteter blir allt viktigare för utvecklingen av landsbygden och understryker skogarnas multifunktionella roll. **SBHSS anser att EU måste bidra till att öka skogssektorns profil i den europeiska landsbygdpolitiken.**

§ 109**Regiongemensam ansökan om statsbidrag från
Effektivitetsdelegationen**

Diarienummer: RJL 2025/1571

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- besluta att Region Jönköpings län ska ingå i ansökan till Effektivitetsdelegationen om medel för två regiongemensamma satsningar för att effektivisera hälso- och sjukvården genom att öka regionernas kompetens och förmåga att införa effektiva AI-lösningar samt skapa en plattform för att snabbt och effektivt kunna skala och sprida lösningar som visat sig framgångsrika i en region till övriga regioner.

Sammanfattning

Regeringen har inrättat en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården med uppdrag att fördela 250 miljoner kronor per år i statsbidrag till regionerna för insatser för att höja effektiviteten i hälso- och sjukvården under perioden 2025–2030. Regiondirektörerna har identifierat två områden där samarbete mellan samtliga 21 regioner bedöms ge betydande effektivitetsvinster. För dessa områden vill regionerna göra gemensamma ansökningar om statsbidrag.

Ansvarig region för ansökan om effektiva AI-lösningar med totalt 28 miljoner kronor per år är Region Stockholm, ansvarig region för ansökan om effektivt skala och sprida lösningar med totalt 25 miljoner kronor per år i tre år är Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga 1 Fördjupad information om regionernas gemensamma ansökan till Effektivitetsdelegationen

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regiongemensam ansökan om statsbidrag från Effektivitetsdelegationen

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- beslutar att Region Jönköpings län ska ingå i ansökan till Effektivitetsdelegationen om medel för två regiongemensamma satsningar för att effektivisera hälso- och sjukvården genom att öka regionernas kompetens och förmåga att införa effektiva AI-lösningar samt skapa en plattform för att snabbt och effektivt kunna skala och sprida lösningar som visat sig framgångsrika i en region till övriga regioner.

Sammanfattning

Regeringen har inrättat en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården med uppdrag att fördela 250 miljoner kronor per år i statsbidrag till regionerna för insatser för att höja effektiviteten i hälso- och sjukvården under perioden 2025–2030. Regiondirektörerna har identifierat två områden där samarbete mellan samtliga 21 regioner bedöms ge betydande effektivitetsvinster. För dessa områden vill regionerna göra gemensamma ansökningar om statsbidrag.

Ansvarig region för ansökan om effektiva AI-lösningar med totalt 28 miljoner kronor per år är Region Stockholm, ansvarig region för ansökan om effektivt skala och sprida lösningar med totalt 25 miljoner kronor per år i tre år är Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regeringen har inrättat en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården med uppdrag att fördela 250 miljoner kronor per år i statsbidrag till regionerna för insatser för att höja effektiviteten i hälso- och sjukvården under perioden 2025–2030. Statsbidraget fördelas utifrån ansökningar där regionerna enskilt, eller i samverkan beskriver hur de vill använda medlen och förväntade resultat i form av effektiviseringar inom hälso- och sjukvården och dess administration.

Regiondirektörerna har identifierat två områden där samarbete mellan samtliga 21 regioner bedöms ge betydande effektivitetsvinster. För dessa områden vill regionerna göra gemensamma ansökningar om statsbidrag.

Det första området handlar om att hjälpas åt att lösa ut hinder för AI-tillämpningar som förväntas ge betydande kvalitets- och effektivitetsvinster. Genom att samarbeta kring att lösa ut hinder för AI-tillämpningar inom exempelvis data, juridik, nytto- och riskanalyser och kompetensutveckling uppstår samverkansvinster när nödvändiga underlag tas fram en gång i stället för 21 gånger. Dessutom kan tiden till implementering kortas och effektivitetsvinster (exempelvis genom minskad administration) uppnås i fler regioner. Regionerna har redan beslutat att samarbeta kring området men statsbidrag innebär en möjlighet att förstärka och accelerera samarbetet.

Det andra området handlar om att utveckla en gemensam process och plattform för att möjliggöra skalning och spridning av lyckade lösningar, både tekniska och organisatoriska. Stora effektivitetsvinster kommer uppstå med ett nationellt ekosystem som möjliggör spridning och skalning av validerade och värdeskapande lösningar.

För regioner som deltar innebär det ett ansvar att, utifrån sina respektive förutsättningar, bidra med resurser till det gemensamma arbetet och dokumentera vilka effekter det gemensamma arbetet medför i regionen. Den tid som avsätts för det gemensamma arbetet kommer att kompenseras genom sökta medel. Regionerna har utöver dessa gemensamma möjlighet att göra ytterligare ansökningar, antingen på egen hand eller i samarbete med en eller flera andra regioner.

Mer information finns i Bilaga - Fördjupad information om regionernas gemensamma ansökan till Effektivitetsdelegationen samt via länk nedan:

<https://www.kammarkollegiet.se/vara-tjanster/statsbidrag/statsbidrag-till-regioner-for-effektivisering-av-halso--och-sjukvard>

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bilaga 1 Fördjupad information om regionernas gemensamma ansökan till Effektivitetsdelegationen

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Kulturm
Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Peter Häyhänen
Utvecklingsdirektör

Regiongemensam ansökan om statsbidrag från Effektivitetsdelegationen

Förslag på beslut

[Region A] beslutar att ingå i ansökan till Effektivitetsdelegationen om medel för två regiongemensamma satsningar för att effektivisera hälso- och sjukvården genom att öka regionernas kompetens och förmåga att införa effektiva AI-lösningar samt skapa en plattform för att snabbt och effektivt kunna skala och sprida lösningar som visat sig framgångsrika i en region till övriga regioner. Ansvarig region för ansökan är [Region B].

Sammanfattning av ärendet

Regeringen har inrättat en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården med uppdrag att **fördela 250 miljoner kronor per år i statsbidrag till regionerna** för insatser för att höja effektiviteten i hälso- och sjukvården under perioden 2025–2030. Statsbidraget fördelas utifrån ansökningar där regionerna enskilt, eller i samverkan beskriver hur de vill använda medlen och förväntade resultat i form av effektiviseringar inom hälso- och sjukvården och dess administration¹.

Regiondirektörerna har identifierat **två områden där samarbete mellan samtliga 21 regioner bedöms ge betydande effektivitetsvinster**. För dessa områden vill regionerna göra gemensamma ansökningar om statsbidrag. Det första området handlar om att hjälpas åt att lösa ut hinder för AI-tillämpningar som förväntas ge betydande kvalitets- och effektivitetsvinster. Genom att samarbeta kring att lösa ut hinder för AI-tillämpningar inom exempelvis data, juridik, nytto- och riskanalyser och kompetensutveckling uppstår samverkansvinster när nödvändiga underlag tas fram 1 gång i stället för 21 gånger. Dessutom kan tiden till implementering kortas och effektivitetsvinster (exempelvis genom minskad administration) uppnås i fler regioner. Regionerna har redan beslutat att samarbeta kring området men statsbidrag innebär en möjlighet att förstärka och accelerera samarbetet. Det andra området handlar om att utveckla en gemensam process och plattform för att möjliggöra skalning och spridning av lyckade lösningar, både tekniska och organisatoriska. Stora effektivitetsvinster kommer uppstå med ett nationellt ekosystem som möjliggör spridning och skalning av validerade och värdeskapande lösningar. Läs mer om detta i *Bilaga 1 Fördjupad information om regionernas gemensamma ansökan till Effektivitetsdelegationen*.

För regioner som deltar innebär det ett ansvar att, utifrån sina respektive förutsättningar, bidra med resurser till det gemensamma arbetet och dokumentera vilka effekter det gemensamma arbetet medför i regionen. Den tid som avsätts för det gemensamma arbetet kommer att kompenseras genom sökta medel. Regionerna har möjlighet att komplettera de gemensamma ansökningarna med ytterligare ansökningar, antingen på egen hand eller i samarbete med en eller flera andra regioner.

¹ <https://www.kammarkollegiet.se/vara-tjanster/statsbidrag/statsbidrag-till-regioner-for-effektivisering-av-halso--och-sjukvard>

Bilaga 1 Fördjupad information om regionernas gemensamma ansökan till Effektivitetsdelegationen

2025-04-01

Förutsättningar för ansökan till Effektivitetsdelegationen

- Effektivitetsdelegationen kan fördela **250 miljoner per år** till regionerna för att stärka effektiviteten i hälso- och sjukvården under perioden 2025-2030. Det är möjligt att ansöka om medel med **utbetalningar under flera år**
- Ansökningsperioden är mellan **1 april och 15 juni**
- Det finns **ingen gräns för minsta eller största belopp**, men det kan finnas en styrka i att regionerna själva är med och delfinansierar
- De ansökningar som bedöms ge störst effektivitet genom omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder i verksamheten och dess administration är de som kommer att beviljas
- En ansökan kan lämnas in av **flera regioner i samverkan**
- **En region** måste vara **ansvarig**. Det innebär att det är de som skickar in ansökan, tar emot utbetalda medel (och fördelar vidare till övriga) samt blir återbetalningsskyldig om exempelvis inte planerat arbete genomförs. Om den ansvariga regionen gör flera ansökningar behöver de läggas i samma formulär.
- Det behöver finnas **protokollförda politiska beslut i varje region** som ska delta i ansökan.

Område 1: *Regiongemensamt arbete med AI*

Utmaning



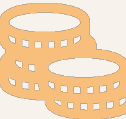
Alla regioner behöver **utöka användandet av AI** i hälso- och sjukvården för effektivisering, kompetensförsörjning och kvalitetsförbättring. Flera AI-tillämpningar har visat sådana effekter i pilotstudier. **För att kunna hämta hem effekter behöver flera hinder lösas ut – kring data, juridik, riskhantering och nyttorealisering.** När regionerna gör detta var för sig blir det dubbelarbete, tar tid att införa, riskerar att bli ojämlig vård och att kompetensen inte används på bästa sätt.

Upplägg för ansökan



Ansöka om det arbete som är planerat och nu genomförs inom AI-satsningen med **fokus på att lösa ut hinder för AI-tillämpningar.** Förslag att i block beskriva initiativen, med effekter och resursåtgång på ett sätt som gör det möjligt för Effektivitetsdelegationen att finansiera helheten eller vissa initiativ.

Ansökta medel



Förslag att ansöka om totalt **28 Mkr per år**, motsvarande 1 Mkr per region och år för arbetstid för medarbetare från regionerna som bidrar i AI-satsningen samt ytterligare 7 Mkr per år för att möjliggöra koordination och externa resurser för exempelvis juridisk, teknisk eller hälsoekonomisk expertis. Medel fördelas mellan regionerna utifrån omfattning som de bidrar med kompetens.

Förväntade effekter



Direkta effekter: Samverkansvinster (minskad total resursåtgång, omfördelningseffekter inom varje region) när nödvändiga underlag tas fram 1 gång istället för 21

Förutsättningseffekter: Effektivitetsvinster genom att gemensamt skapa förutsättningar (kunskap, metodstöd m.m.) som underlättar datahantering, genomförandet av nyttokalkyler och juridiska ställningstaganden på hemmaplan, vilket leder till snabbare och mer effektiva implementeringar.

Långsiktiga effekter: Effektivitetsvinster främst i form av omfördelningseffekter (exv läkare behöver inte längre screena bilder och kan då lägga tid i vården) eller minskad administration (exv för dokumentation eller schemaläggning). Dessa väntas genom samarbetet kunna uppnås snabbare och i fler regioner.

Område 2: *Skalning och spridning av lyckade lösningar*

Utmaning



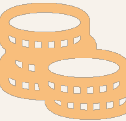
Sveriges regioner har idag ett **omfattande uppdrag som utmanas av minskade resurser och ökade förväntningar på kvalitet, tillgänglighet och förbyggande insatser**. Det pågår mycket utveckling ute på regionerna, vilken skulle kunna återanvändas och därmed skapa större samhällsnytta. Idag stannar i för hög grad dessa lokalt och sprids och skalas ej nationellt på grund av strukturella hinder. För att kunna hämta hem storskaliga effekter behöver dessa hinder undanröjas genom att **framgångsrika lösningar kvalificeras, paketeras, kommuniceras och implementeras bredare**. Det behövs en gemensam process och plattform för att hantera och möjliggöra skalning och spridning mellan regioner i syfte att öka nyttiggörandet av dem.

Upplägg för ansökan



Ansökan adresserar **spridning och skalning av framgångsrika lösningar i bred bemärkelse** där såväl tekniska och organisatoriska lösningar liksom nya arbetssätt ingår. Mer specifikt spelar skalning och spridning en viktig roll i befintliga och planerade utvecklings- och innovationsinsatser, exempelvis inom ramen för den regiongemensamma AI-satsningen och regionernas arbete med 10-punktslistan.

Ansökta medel



Förslag att ansöka om totalt **25 Mkr per år** i 3 år, motsvarande 1 Mkr per region och år för arbetstid för medarbetare från regionerna som bidrar i satsningen med att identifiera, kvalificera och paketera lösningar och erfarenheter samt ytterligare 4 Mkr per år för att möjliggöra teknisk plattform och för att kunna ta in expertresurser som krävs för att möjliggöra enklare skalning, exempelvis juridisk, teknisk-, upphandlings-, införandestöd, generellt metodstöd eller hälsoekonomisk expertis. Medel fördelas mellan regionerna utifrån omfattning som de bidrar med resurser.

Förväntade effekter



Direkta effekter: Samverkansvinster genom minskad total resursåtgång. Det är dyrt och tidskrävande om alla regioner ska bygga egen kapacitet kring komplexa frågeställningar och ta fram lokala lösningar på nationella utmaningar. Vi vill få till ett effektivare nationellt ekosystem med mer samordnade utvecklings- och implementeringsprocesser och stöd.

Förutsättningseffekter: Effektivitetsvinster genom att gemensamt skapa processer och förutsättningar för att redan från början möjliggöra delning och skalning av erfarenheter och lösningar.

Långsiktiga effekter: Stora effektivitetsvinster uppstår vid ett nationellt ekosystem som möjliggör spridning och implementering av erfarenheter och av validerat värdeskapande lösningar.

§ 120**Inriktningsbeslut Öxnehaga vårdcentrum**

Diarienummer: RJL 2025/1623

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- ge regionledningskontoret i uppdrag att arbeta vidare med inriktningen i enlighet med föreliggande tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Det befintliga vårdcentrumet i Öxnehaga som Region Jönköpings län hyr behöver ersättas då byggnaden är uttjänt och ska rivas som en del av en större stadsutveckling. Ett arbete har inletts tillsammans med Jönköpings kommun med inriktningen att ett nytt vårdcentrum uppförs inom samma område, med moderna och samordnade lokaler för vårdcentral, familjecentral och folktandvård.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionstyrelsen

Inriktningsbeslut Öxnehaga vårdcentrum

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- ger regionledningskontoret i uppdrag att arbeta vidare med inriktningen i enlighet med föreliggande tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Det befintliga vårdcentrumet i Öxnehaga som Region Jönköpings län hyr behöver ersättas då byggnaden är uttjänt och ska rivas som en del av en större stadsutveckling. Ett arbete har inletts tillsammans med Jönköpings kommun med inriktningen att ett nytt vårdcentrum uppförs inom samma område, med moderna och samordnade lokaler för vårdcentral, familjecentral och folktandvård.

Ärendebeskrivning

Det befintliga vårdcentrumet i Öxnehaga är inrymt i en byggnad från 1970-talet som ägs av det kommunala bostadsbolaget Vätterhem.

Byggnadens tekniska livslängd är uppnådd. Vätterhem planerar en större stadsutveckling i Öxnehaga centrum och har aviserat att säga upp kontraktet för lokalerna som Region Jönköpings län. Vätterhem planerar att uppföra upp till 400 bostäder inom området. Rivningen av den befintliga vårdbyggnaden är en del av denna utveckling.

Stadsbyggnadskontoret har tagit fram ett detaljplaneförslag för Öxnehaga 2:1 m.fl. med syfte att skapa ett tryggare och mer levande centrum genom ny bostadsbebyggelse, centrumverksamheter och vårdcentral.

Rivning av nuvarande vårdbyggnad kräver ersättningsbyggnation för vårdverksamhet. Samlokalisering kan ge bättre flöden och förutsättningar för samverkan. Ny placering i centrumläge kan ge förbättrad tillgänglighet och stärker tryggheten genom ökad närvaro i området. Nya detaljplanen är i linje med gällande översiktsplan och stödjer kommunens och regionens gemensamma utvecklingsmål.

Ett nytt vårdcentrum föreslås uppföras i Region Jönköpings läns regi på en närliggande tomt inom samma planområde, tomten ägs av Jönköpings kommun och används idag som parkeringsyta.

Byggnaden ska samla vårdcentral, familjecentral och folktandvård i moderna, samordnade lokaler med god tillgänglighet. Regionfastigheter har i processen av framtagande av detaljplaneförslaget arbetat för expansionsmöjligheten för till exempel hemsjukvård. En svaghet i detaljplaneförslaget är minskat antal parkeringsplatser för vårdcentrumet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi
Regionledningskontoret Folkhälsa och sjukvård
Vårdcentralerna Bra Liv
Verksamhetsstöd och service Regionfastigheter

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

§ 113**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för RJL Älghunden 4 AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1525

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i RJL Älghunden 4 AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från RJL Älghunden 4 AB. RJL Älghunden 4 AB är till 100% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 RJL Älghunden 4 AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, RJL Älghunden 4 AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i RJL Älghunden 4 AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från RJL Älghunden 4 AB. RJL Älghunden 4 AB är till 100% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med

en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Bolag	1	2	3	4	5	6
RJL Älghunden AB	OK(kommentar)	OK	OK	OK	OK	OK(kommentar)

RJL Älghunden AB

Punkt 1

Ingen utvärdering av styrelse och VD har genomförts 2024. Bolagets verksamhet är mycket begränsad, se punkt även 6.

Punkt 6

Bedömning är gjord av VD att eftersom bolaget inte har någon anställd personal och transaktionerna är få så hanteras och fångas risker i den löpande ekonomiska uppföljningen och vid framtagande av årsbokslut.

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrån KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 RJL Älghunden 4 AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

Årsredovisning

för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31

Styrelsen och verkställande direktören för RJL Älghunden 4 AB avger härmed följande årsredovisning.

Innehåll	Sida
Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4
Rapport över förändringar i eget kapital	6
Tilläggsupplysningar	
Redovisningsprinciper m.m.	7
Noter	7

Styrelsens säte: Jönköping

Företagets redovisningsvaluta: Svenska kronor (SEK).

Alla belopp redovisas, om inte annat anges, i kronor (kr).

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Bolaget bedriver fastighetsförvaltning

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Hysesgästen har varit igång med sin verksamhet under hela räkenskapsåret.

Ägarförhållanden

Bolaget är sedan 2017 helägt av Region Jönköpings Län organisationsnummer 232100-0057.

Flerårsöversikt*

	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning (tkr)	21 469	20 169	18 095	14 734
Resultat efter finansiella poster (tkr)	14 704	11 194	9 026	7 767
Balansomslutning (tkr)	273 840	259 065	247 767	237 877
Soliditet (%)	92,1%	92,8%	93,5%	94,2%
Antal anställda	0	0	0	0

Förslag till resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel

Balanserat resultat	197 903 484
Årets resultat	6 513 828
	204 417 312

disponeras så att

i ny räkning överföres	204 417 312
------------------------	-------------

Resultaträkning

	Not	2024-01-01 -2024-12-31	2023-01-01 -2023-12-31
Nettoomsättning		21 469 496	20 168 655
		21 469 496	20 168 655
<i>Rörelsens kostnader</i>			
Fastighetskostnader		-452 578	-519 378
Övriga externa kostnader		-243 394	-296 947
Avskrivningar och nedskrivningar		-8 351 397	-8 351 397
		-9 047 369	-9 167 722
Rörelseresultat		12 422 127	11 000 933
<i>Resultat från finansiella poster</i>			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		2 281 806	193 473
Räntekostnader och liknande resultatposter		-14	0
		2 281 792	193 473
Resultat efter finansiella poster		14 703 919	11 194 406
Bokslutsdispositioner	2	-6 475 126	-7 767 636
Resultat före skatt		8 228 793	3 426 770
Skatt på årets resultat		-1 699 321	-706 477
Uppskjuten skatt		-15 644	-15 643
Årets resultat		6 513 828	2 704 650

Balansräkning

	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Byggnader och mark	3	164 700 648	171 031 877
Inventarier, verktyg och installationer	4	27 564 375	29 584 543
Summa anläggningstillgångar		192 265 023	200 616 420
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		6 802 651	6 720 429
Övriga korta fordringar		40 497	56 006
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		15 867	13 955
		6 859 015	6 790 390
<i>Kassa och bank</i>		74 716 368	51 657 917
Summa omsättningstillgångar		81 575 383	58 448 307
SUMMA TILLGÅNGAR		273 840 406	259 064 727

Balansräkning

	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		100 000	100 000
Uppskrivningsfond	5	28 450 711	28 450 711
Reservfond		20 000	20 000
		28 570 711	28 570 711
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		197 903 484	195 198 834
Årets resultat		6 513 828	2 704 650
		204 417 312	197 903 484
Summa eget kapital		232 988 024	226 474 195
Obeskattade reserver	7	24 111 839	17 636 713
Avsättningar			
Uppskjuten skatteskuld		7 515 209	7 499 565
		7 515 209	7 499 565
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		306 666	186 898
Aktuella skatteskulder		2 053 619	527 832
Övriga skulder		1 294 859	1 257 877
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		5 570 190	5 481 647
		9 225 334	7 454 254
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		273 840 406	259 064 727

Rapport över förändringar i eget kapital

	Aktie- kapital	Uppskrivnings- fond	Reservfond	Balanserat resultat	Årets resultat
Utgående balans 2023-12-31	100 000	28 450 711	20 000	195 198 834	2 704 650
Disposition enligt beslut av årets stämma	0	0	0	2 704 650	-2 704 650
Återbetalning aktieägartillskott	0	0	0		0
Årets resultat	0	0	0		6 513 828
Utgående balans 2024-12-31	100 000	28 450 711	20 000	197 903 484	6 513 828

Ej återbetalade villkorade aktieägartillskott uppgår per balansdagen till 185 568 766 SEK (185 568 766 SEK)

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper m.m.

Allmänna redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen (1995:1554) och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3)

Koncernförhållanden

Bolaget är ett helägt dotterbolag till Region Jönköpings län

Inkomstskatter

Aktuell skatt

Aktuell skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår samt den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte redovisats. Aktuell skatt beräknas utifrån per den skattesats som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt

Uppskjuten skatt är inkomstskatt som avser framtida räkenskapsår till följd av tidigare händelser. Redovisning sker enligt balansräkningsmetoden. Enligt denna redovisas uppskjutna skatteskulder och uppskjutna skattefordringar på temporära skillnader som uppstår mellan bokförda respektive skattemässiga värden för tillgångar och skulder samt för övriga skattemässiga avdrag eller underskott.

Uppskjutna skattefordringar nettoredovisas mot uppskjutna skatteskulder endast om de kan betalas med ett nettobelopp. Uppskjuten skatt beräknas utifrån beslutad skattesats på balansdagen. Effekter av förändringar i gällande skattesatser resultatförs i den period förändringen lagstads. Uppskjutna skattefordringar reduceras till den del det inte är sannolikt att den underliggande skattefordran kommer att kunna realiseras inom en överskådlig framtid. Uppskjuten skattefordran redovisas som finansiell anläggningstillgång och uppskjuten skatteskuld som avsättning.

På grund av sambandet mellan redovisning och beskattning särredovisas inte den uppskjutna skatteskulden som är hänförliga till obeskattade reserver

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.

Materiella anläggningstillgångar har delats upp på betydande komponenter när komponenterna har väsentligt olika Följande avskrivningstider tillämpas:

Byggnader	10-50 år
Markanläggningar	15-50 år
Inventarier, verktyg och installationer	10-30 år
Fastigheten innehas i syfte att generera hyresintäkter och/eller värdestegring.	

Komponentindelning

Materiella anläggningstillgångar har delats upp på komponenter när komponenterna är betydande och när komponenterna har väsentligt olika nyttjande perioder. När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, utrangeras eventuellt kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras. Utgifter för löpande reparationer och underhåll redovisas som kostnader.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet %

Justerat eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt i procent av balansomslutningen

Uppskattningar och bedömningar

Upprättande av bokslut och tillämpning av redovisningsprinciper, baseras ofta på ledningsgruppens bedömningar, uppskattningar och antaganden som anses rimliga vid den tidpunkt då bedömningen görs. Uppskattningar och bedömningar är baserade på historiska erfarenheter och ett antal faktorer, som under rådande omständigheter anses rimliga. Resultatet av dessa används för att bedöma de redovisade värdena på tillgångar och skulder, som inte annars framgår tydligt från andra källor. Det verkliga utfallet kan avvika från dessa uppskattningar och bedömningar. Uppskattningar och antaganden ses över regelbundet.

Fastigheterna är föremål för regelbunden värdering av extern part.

Not 2 Bokslutsdispositioner

	2024	2023
Avsättning till periodiseringsfond	-2 200 000	-1 100 000
Upplösning av periodiseringsfond	732 706	793 612
Avskrivning över/under plan	-5 007 832	-7 461 247
	-6 475 126	-7 767 635

Not 3 Byggnader och mark

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	152 245 933	152 245 933
Årets anskaffningar	0	0
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	152 245 933	152 245 933
Ingående avskrivningar	-17 410 889	-11 079 657
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-6 331 229	-6 331 232
Utgående ackumulerade avskrivningar	-23 742 118	-17 410 889
Ingående uppskrivningar	36 196 833	36 196 833
Utgående oavskrivna uppskrivningar	36 196 833	36 196 833
Utgående redovisat värde	164 700 648	171 031 877

Not 4 Inventarier, verktyg och installationer

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	35 140 000	35 140 000
Årets anskaffningar	0	0
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	35 140 000	35 140 000
Ingående avskrivningar	-5 555 457	-3 535 292
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-2 020 168	-2 020 165
Utgående ackumulerade avskrivningar	-7 575 625	-5 555 457
Utgående redovisat värde	27 564 375	29 584 543

Not 5 Uppskrivningsfond

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående saldo	28 450 711	28 450 711
	28 450 711	28 450 711

Not 6 Medelantal anställda

	2024	2023
Medelantal anställda	0	0

Not 7 Obeskattade reserver

	2024-12-31	2023-12-31
Periodiseringfond 2018	0	732 706
Periodiseringfond 2021	275 464	275 464
Periodiseringfond 2023	1 100 000	1 100 000
Periodiseringfond 2024	2 200 000	0
Överavskrivningar	5 007 832	7 461 247
	24 111 839	17 636 713

RJL Älghunden 4 AB
556621-6247

Jönköping, datum som framgår av vår digitala signatur

Kristina Carlo
Styrelseledamot

Anders Gustafsson
Styrelseledamot

Per Eriksson
Styrelseledamot

Linnéa Götesson
Styrelseledamot

Rachel De Basso
Styrelseordförande

Jane Ydman
Extern verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min digitala signatur

Ernst & Young AB

Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Bolagsstyrningsrapport RJL Älghunden 4 AB avseende 2024

1. Styrelse och Verkställande direktör

Frågeställningar:

- a) Beskriv hur utvärdering av styrelse och verkställande direktör genomförs?
- b) Har styrelseledamöter eller VD uppdrag, aktier, andelar eller andra intressen i företag som bolaget har affärsförbindelser med eller som är verksamt i samma bransch som bolaget? Om ja, utveckla.

Kommentar för RJL Älghunden 4 AB:

Ingen utvärdering av styrelse och verkställande direktör har genomförts avseende år 2024. Bolagets verksamhet är mycket begränsad, se ändamålet nedan.

2. Bolagets ändamål

Frågeställningar:

- a) Uppfyller bolaget det verksamheten enligt bolagsordningen syftar till att åstadkomma? Utveckla och motivera svaret och ge exempel på hur.
- b) Ligger all verksamhet som bedrivs i bolaget i linje med ändamålet? Om det finns verksamhet i bolaget som inte föranleds av bolagets ändamål motivera varför verksamheten bedrivs.

Kommentar för RJL Älghunden 4 AB:

Enligt ägardirektivet är bolagets uppdrag att:

- uppföra och äga en bussdepå i Jönköping i enlighet med regionfullmäktiges beslut
- förvalta bussdepån i Jönköping
- hyra ut bussdepån till Region Jönköpings län

Bolaget ska inte ha egen anställd personal utan all verksamhet bedrivs genom tjänsteköp. Uppdraget att uppföra, äga, förvalta och hyra ut depån ska utföras genom Regionfastigheter och följa samma principer som om anläggningen ägdes av Region Jönköpings län.

Under 2024 har bolagets verksamhet omfattat alla punkter som framgår av ägardirektivet. Bolaget hanteras helt utan egen anställd personal och förvaltningen av fastigheten och bolaget sker genom tjänsteköp från Region Jönköpings län.

3. Kommunala principerna

Frågeställningar:

- a) Likställighetsprincipen innebär att bolaget är skyldigt att behandla alla kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Följer bolaget likställighetsprincipen i all sin verksamhet? Om det finns situationer där principen inte kan följas, motivera varför och hur bolaget valt att hantera situationen.
- b) Kommunal näringsverksamhet innebär att bolaget får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna.

Detta innebär inte förbud mot vinster utan enbart att ändamålet ska väga tyngre. Hur hanterar bolaget den här avvägningen? ¹

c) Kommunala bolag är skyldiga att följa självkostnadsprincipen. Med det avses att man inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller. Följer bolaget självkostnadsprincipen ifall bolaget tar ut någon avgift? ²

d) Lokaliseringsprincipen innebär att kommunala bolag ska ha sin verksamhet i anknytning till anknytning till regionens område eller deras medlemmar. Bedriver bolaget någon verksamhet som inte har samröre med Jönköpings län?

Kommentar för RJL Älghunden 4 AB:

Intäkterna i bolaget utgörs helt av den hyra som faktureras hyresgästen Region Jönköpings län för hyra av bussdepån. Hyresnivån är baserad på den kalkyl som gjordes i samband med beslutet om byggnation av bussdepån. Nivån kan komma att ses över mot bakgrund av att investeringsutgiften för depån blev lägre än beräknat.

4. Kommunala kompetensen

Frågeställningar:

a) Kommunala bolag ska ägna sig åt sådant som ligger i ett kollektivt intresse och vara till nytta för kommunens medlemmar. Utveckla och motivera hur den verksamhet som bolaget bedriver ger nytta för regionen.

b) Kommunal verksamhet får inte bedrivas på områden som ska skötas enbart av staten, annan kommun, landsting eller någon annan (exempelvis det privata näringslivet). Verkar bolaget med all sin verksamhet inom det område där kommuner får vara verksamma, med andra ord inom den s.k. kommunala kompetensen? Finns det verksamhet som idag bedöms ligga utanför det kompetensenliga området?

Kommentar för RJL Älghunden 4 AB:

Bolaget verkar endast inom det område som utgör uppdraget i ägardirektivet.

5. Ägardirektivet

Frågeställning:

a) Beskriv om bolaget uppfyller ägardirektivet. Har bolag under verksamhetsåret gjort vad man ska och om det finns mål angivna, är målen uppfyllda? Om ägardirektivet ej är uppfyllt, ange en kommentar om varför det finns avvikelser.

Kommentar för RJL Älghunden 4 AB:

Se kommentar under punkt 1.

¹ Det förekommer kommunala bolag som har krav på affärsmässig drift och därmed har för avsikt att gå med vinst. Dock äger Region Jönköpings län inga sådana bolag.

² Det förekommer kommunala bolag som har krav på affärsmässig drift och kan därmed tillämpa annan prissättning som ej har krav att följa självkostnadsprincipen. Dock äger Region Jönköpings län inga sådana bolag.

6. Intern kontroll

Frågeställningar:

a) Beskriv hur bolaget arbetar med intern kontroll och om det finns en intern kontrollplan?

Intern kontroll bidrar till:

- Att verksamheten når sina mål – med effektivitet, säkerhet och stabilitet.
- Att informationen och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande.
- Att verksamheten efterlever lagar, regler, avtal m.m.

b) Om bolaget är helägt av Region Jönköpings län, hur lever bolaget upp till regionens riktlinje för intern kontroll?

Kommentar för RJL Älghunden 4 AB:

Bedömningen är att eftersom bolaget inte har någon anställd personal och transaktionerna är mycket få så hanteras/fångas de risker som kan finnas upp i den löpande ekonomiska uppföljningen och vid framtagandet av årsbokslut. Bolaget har därför inte beslutat om några övriga kontrollmoment i enlighet med riktlinje för intern kontroll för Region Jönköpings läns verksamheter.

Jönköping 2025-03-30

Rachel De Basso
Ordförande

Jane Ydman
VD

§ 114**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för RJL Tågdepån Nässjö AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1526

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i RJL Tågdepån Nässjö AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från RJL Tågdepån Nässjö. RJL Tågdepån Nässjö är till 100% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 RJL Tågdepån Nässjö AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, RJL Tågdepån Nässjö AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i RJL Tågdepån Nässjö AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från RJL Tågdepån Nässjö. RJL Tågdepån Nässjö är till 100% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med

en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Bolag	1	2	3	4	5	6
RJL Tågdepån AB	OK(kommentar)	OK	OK	OK	OK	OK(kommentar)

RJL Tågdepån Nässjö AB

Punkt 1

Ingen utvärdering av styrelse och VD har genomförts 2024. Bolagets verksamhet är mycket begränsad, se punkt även 6.

Punkt 6

Bedömning är gjord av VD att eftersom bolaget inte har någon anställd personal och transaktionerna är få så hanteras och fångas risker i den löpande ekonomiska uppföljningen och vid framtagande av årsbokslut.

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrån KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 RJL Tågdepån Nässjö AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

Årsredovisning

för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31

Styrelsen och verkställande direktören för RJL Tågdepån Nässjö AB avger härmed följande årsredovisning.

Innehåll	Sida
Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	3
Balansräkning	4
Rapport över förändringar i eget kapital	6
Tilläggsupplysningar	
Redovisningsprinciper m.m.	7
Noter	7

Styrelsens säte: Jönköping

Företagets redovisningsvaluta: Svenska kronor (SEK).

Alla belopp redovisas, om inte annat anges, i kronor (kr).

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Bolaget ska äga och förvalta fast och lös egendom för depåverksamhet för tåg inom Jönköpings län.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Byggnationen är färdigställd och hyresgästen har varit igång med sin verksamhet under hela räkenskapsåret.

Ägarförhållanden

Bolaget är helägt av Region Jönköpings Län organisationsnummer 232100-0057.

Flerårsöversikt*

	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning (tkr)	46 063	0	0	0
Resultat efter finansiella poster (tkr)	23 987	-16 976	-4 703	-1 091
Balansomslutning (tkr)	578 941	562 765	455 661	218 891
Soliditet (%)	96,2%	96,0%	-0,3%	1,1%
Antal anställda	0	0	0	0

Förslag till resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel

Balanserat resultat	537 888 146
Årets resultat	8 531 860
	546 420 006

disponeras så att

i ny räkning överföres	546 420 006
	546 420 006

Resultaträkning

	Not	2024-01-01 -2024-12-31	2022-01-01 -2022-12-31
Nettoomsättning		46 063 733	0
		46 063 733	0
<i>Rörelsens kostnader</i>			
Fastighetskostnader		-1 336 324	-444 000
Övriga externa kostnader		-194 141	-199 942
Avskrivningar och nedskrivningar		-21 903 223	0
		-23 433 688	-643 942
Rörelseresultat		22 630 045	-643 942
<i>Resultat från finansiella poster</i>			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		1 411 802	31 965
Räntekostnader och liknande resultatposter		-54 505	-16 364 073
		1 357 297	-16 332 108
Resultat efter finansiella poster		23 987 342	-16 976 050
Bokslutsdispositioner	2	-13 301 524	0
Resultat före skatt		10 685 818	-16 976 050
Skatt på årets resultat			
Uppskjuten skatt		-2 153 958	1 158 270
Årets resultat		8 531 860	-15 817 780

Balansräkning

	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Pågående investeringar	3	0	512 560 087
Byggnader och mark	4	305 579 571	0
Inventarier, verktyg och installationer	5	189 646 840	0
		495 226 411	512 560 087
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Uppskjuten skattefordran		237 737	2 391 695
		237 737	2 391 695
Summa anläggningstillgångar		495 464 148	514 951 782
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		14 621 594	14 394 975
Övriga fordringar		697 738	30 608 057
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		659 374	472 000
		15 978 706	45 475 032
<i>Kassa och bank</i>		67 498 393	0
Summa omsättningstillgångar		83 477 099	45 475 032
SUMMA TILLGÅNGAR		578 941 247	560 426 814

Balansräkning

	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
<i>Eget kapital</i>			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		50 000	50 000
		50 000	50 000
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		537 888 146	553 705 926
Årets resultat		8 531 860	-15 817 780
		546 420 006	537 888 146
Summa eget kapital		546 470 006	537 938 146
<i>Obeskattade reserver</i>	6	13 301 524	0
<i>Långfristiga skulder</i>			
Checkräkningskredit		0	6 781 317
<i>Kortfristiga skulder</i>			
Förskott från kunder		14 621 594	14 394 975
Leverantörsskulder		2 074 297	1 237 376
Övriga skulder		2 388 826	0
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		85 000	75 000
Summa kortfristiga skulder		19 169 717	15 707 351
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		578 941 247	560 426 814

Rapport över förändringar i eget kapital

	<i>Bundet eget kapital</i>	<i>Fritt eget kapital</i>	
	Aktie- kapital	Balanserat resultat	Årets resultat
Utgående balans 2023-12-31	50 000	553 705 926	-15 817 780
Disposition enligt beslut av årets stämma	0	-15 817 780	15 817 780
Årets resultat	0		8 531 860
Utgående balans 2024-12-31	50 000	537 888 146	8 531 860

Ej återbetalade villkorade aktieägartillskott uppgår per balansdagen till 558 500 000 SEK (558 500 000 SEK)

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper m.m.

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3). Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med föregående år.

Koncernförhållanden

Bolaget är ett helägt dotterbolag till Region Jönköpings län.

Inkomstskatter

Aktuell skatt

Aktuell skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår samt den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte redovisats. Aktuell skatt beräknas utifrån per den skattesats som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt

Uppskjuten skatt är inkomstskatt som avser framtida räkenskapsår till följd av tidigare händelser. Redovisning sker enligt balansräkningsmetoden. Enligt denna redovisas uppskjutna skatteskulder och uppskjutna skattefordringar på temporära skillnader som uppstår mellan bokförda respektive skattemässiga värden för tillgångar och skulder samt för övriga skattemässiga avdrag eller underskott.

Uppskjutna skattefordringar netto redovisas mot uppskjutna skatteskulder endast om de kan betalas med ett nettobelopp. Uppskjuten skatt beräknas utifrån beslutad skattesats på balansdagen. Effekter av förändringar i gällande skattesatser resultatförs i den period förändringen lagstadsats. Uppskjutna skattefordringar reduceras till den del det inte är sannolikt att den underliggande skattefordran kommer att kunna realiseras inom en överskådlig framtid. Uppskjuten skattefordran redovisas som finansiell anläggningstillgång och uppskjuten skatteskuld som avsättning.

På grund av sambandet mellan redovisning och beskattning särredovisas inte den uppskjutna skatteskulden som är hänförliga till obeskattade reserver

Anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar enligt plan och eventuella nedskrivningar.

Fastigheter innehas i syfte att generera hyresintäkter och/eller värdestegring.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet %

Justerat eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt i procent av balansomslutningen

Uppskattningar och bedömningar

Upprättande av bokslut och tillämpning av redovisningsprinciper, baseras ofta på ledningsgruppens bedömningar, uppskattningar och antaganden som anses rimliga vid den tidpunkt då bedömningen görs. Uppskattningar och bedömningar är baserade på historiska erfarenheter och ett antal faktorer, som under rådande omständigheter anses rimliga. Resultatet av dessa används för att bedöma de redovisade värdena på tillgångar och skulder, som inte annars framgår tydligt från andra källor. Det verkliga utfallet kan avvika från dessa uppskattningar och bedömningar. Uppskattningar och antaganden ses över regelbundet.

Fastigheterna är föremål för regelbunden värdering av extern part.

Not 2 Bokslutsdispositioner	2024	2023
Avskrivningar över/under plan	-13 301 524	0
	-13 301 524	0

Not 3 Pågående investeringar

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	512 560 087	414 679 121
Årets anskaffningar	4 569 547	97 880 966
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Omklassificeringar	-517 129 634	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	0	512 560 087
Utgående redovisat värde	0	512 560 087

Not 4 Byggnader och mark

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	0	0
Årets anskaffningar	319 710 597	0
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	319 710 597	0
Ingående avskrivningar	0	0
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-14 131 026	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-14 131 026	0
Utgående redovisat värde	305 579 571	0

Not 5 Inventarier, verktyg och installationer

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	0	0
Årets anskaffningar	197 419 037	0
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	197 419 037	0
Ingående avskrivningar	0	0
Försäljningar/utrangeringar	0	0
Årets avskrivningar	-7 772 197	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-7 772 197	0
Utgående redovisat värde	189 646 840	0

Not 6 Obeskattade reserver

	2024-12-31	2023-12-31
Överavskrivningar	-13 301 524	0
	-13 301 524	0

Not 7 Medelantal anställda

	2024	2023
Medelantal anställda	0	0

RJL Tågdepån Nässjö AB
559254-2582

Jönköping, datum som framgår av vår digitala signatur

Stina Sinclair
Styrelseledamot

Rachel De Basso
Styrelseordförande, ledamot

Anders Gustafsson
Styrelseledamot

Tommie Ekered
Styrelseledamot

Linnéa Götesson
Styrelseledamot

Jane Ydman
Extern verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min digitala signatur

Ernst & Young AB

Helena Patriksson
Auktoriserad revisor

Bolagsstyrningsrapport RJL Tågdepån Nässjö AB avseende 2024

1. Styrelse och Verkställande direktör

Frågeställningar:

- a) Beskriv hur utvärdering av styrelse och verkställande direktör genomförs?
- b) Har styrelseledamöter eller VD uppdrag, aktier, andelar eller andra intressen i företag som bolaget har affärsförbindelser med eller som är verksamt i samma bransch som bolaget? Om ja, utveckla.

Kommentar för RJL Tågdepån Nässjö AB:

Ingen utvärdering av styrelse och verkställande direktör har genomförts avseende år 2024. Bolagets verksamhet är mycket begränsad, se ändamålet nedan.

2. Bolagets ändamål

- a) Uppfyller bolaget det verksamheten enligt bolagsordningen syftar till att åstadkomma? Utveckla och motivera svaret och ge exempel på hur.
- b) Ligger all verksamhet som bedrivs i bolaget i linje med ändamålet? Om det finns verksamhet i bolaget som inte föranleds av bolagets ändamål motivera varför verksamheten bedrivs.

Enligt ägardirektivet är bolagets uppdrag att:

- uppföra och äga en tågdepå i Nässjö i enlighet med regionfullmäktiges beslut
- förvalta tågdepån i Nässjö
- hyra ut tågdepån till Region Jönköpings län

Bolaget ska inte ha egen anställd personal utan all verksamhet bedrivs genom tjänsteköp. Uppdraget att uppföra, äga, förvalta och hyra ut depån ska utföras genom Regionfastigheter och följa samma principer som om anläggningen ägdes av Region Jönköpings län.

Kommentar för RJL Tågdepån Nässjö AB:

Under 2024 har bolagets verksamhet omfattat samtliga punkter som framgår av ägardirektivet. Tågdepån färdigställdes under 2023 och hyrs tågdepån ut till Region Jönköpings län enligt plan. Bolaget hanteras helt utan egen anställd personal och arbetet kring byggnation av depån, förvaltning av fastigheten samt bolaget sker genom tjänsteköp från Region Jönköpings län.

3. Kommunal principerna

- a) Likställighetsprincipen innebär att bolaget är skyldigt att behandla alla kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Följer bolaget likställighetsprincipen i all sin verksamhet? Om det finns situationer där principen inte kan följas, motivera varför och hur bolaget valt att hantera situationen.
- b) Kommunal näringsverksamhet innebär att bolaget får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna. Detta innebär inte förbud mot vinster utan enbart att ändamålet ska väga tyngre. Hur hanterar bolaget den här avvägningen? ¹

¹ Det förekommer kommunala bolag som har krav på affärsmässig drift och därmed har för avsikt att gå med vinst. Dock äger Region Jönköpings län inga sådana bolag.

c) Kommunala bolag är skyldiga att följa självkostnadsprincipen. Med det avses att man inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller. Följer bolaget självkostnadsprincipen ifall bolaget tar ut någon avgift? ²

d) Lokaliseringsprincipen innebär att kommunala bolag ska ha sin verksamhet i anknytning till anknytning till regionens område eller deras medlemmar. Bedriver bolaget någon verksamhet som inte har samröre med Jönköpings län?

Kommentar för RJL Tågdepån Nässjö AB:

Bolaget har under 2024 haft hyresintäkter. Region Jönköpings län som hyresgäst betalar en hyra som beräknades i samband med att beslutet om byggnation togs.

4. Kommunal kompetensen

a) Kommunala bolag ska ägna sig åt sådant som ligger i ett kollektivt intresse och vara till nytta för kommunens medlemmar. Utveckla och motivera hur den verksamhet som bolaget bedriver ger nytta för regionen.

b) Kommunal verksamhet får inte bedrivas på områden som ska skötas enbart av staten, annan kommun, landsting eller någon annan (exempelvis det privata näringslivet). Verkar bolaget med all sin verksamhet inom det område där kommuner får vara verksamma, med andra ord inom den s.k. kommunala kompetensen? Finns det verksamhet som idag bedöms ligga utanför det kompetensenliga området?

Kommentar för RJL Tågdepån Nässjö AB:

Bolaget verkar endast inom det område som utgör uppdraget i ägardirektivet.

5. Ägardirektivet

a) Beskriv om bolaget uppfyller ägardirektivet. Har bolag under verksamhetsåret gjort vad man ska och om det finns mål angivna, är målen uppfyllda? Om ägardirektivet ej är uppfyllt, ange en kommentar om varför det finns avvikelser.

Kommentar för RJL Tågdepån Nässjö AB:

Se kommentar under punkt 1.

6. Intern kontroll

a) Beskriv hur bolaget arbetar med intern kontroll och om det finns en intern kontrollplan?

Intern kontroll bidrar till:

- Att verksamheten når sina mål – med effektivitet, säkerhet och stabilitet.
- Att informationen och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande.
- Att verksamheten efterlever lagar, regler, avtal m.m.

² Det förekommer kommunala bolag som har krav på affärsmässig drift och kan därmed tillämpa annan prissättning som ej har krav att följa självkostnadsprincipen. Dock äger Region Jönköpings län inga sådana bolag.

b) Om bolaget är helägt av Region Jönköpings län, hur lever bolaget upp till regionens riktlinje för intern kontroll?

Kommentar för RJL Tågdepån Nässjö AB:

Bedömningen är att eftersom bolaget inte har någon anställd personal och transaktionerna är mycket få så hanteras/fångas de risker som kan finnas upp i den löpande ekonomiska uppföljningen och vid framtagandet av årsbokslut. Bolaget har därför inte beslutat om några övriga kontrollmoment i enlighet med riktlinje för intern kontroll för Region Jönköpings läns verksamheter.

Jönköping 2025-03-30

Rachel De Basso
ordförande

Jane Ydman
VD

§ 115**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Smålands
Turism AB varit förenlig med det fastställda
kommunala ändamålet och inom ramen för de
kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1527

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i Smålands Turism AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Smålands Turism AB. Smålands Turism AB är till 100% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Smålands Turism AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas tillRegionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, Smålands Turism AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i Smålands Turism AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Smålands Turism AB. Smålands Turism AB är till 100% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Bolag	1	2	3	4	5	6
Smålands Turism AB	OK (kommentar)	OK	OK	OK	OK	OK (kommentar)

Smålands Turism AB

Punkt 1

På frågan om styrelseledamöter eller VD har uppdrag mm i företag som bolaget har affärsförbindelser med eller verkar i samma bransch så svarar Smålands Turism AB att Ja, näringslivsrepresentanten Johan Hellström är ägare av spa- och konferensanläggningen Hestraviken.

Via kontroll på bolagsverket finns också uppdrag i Destination Isaberg i Hestra EK. FÖR., där Helene Berg är ordförande och Johan Hellström är ledamot.

Punkt 6

Beskriver i sin rapport hur de arbetar med internkontroll och att intern riskplan finns, men beskriver själva att det saknas en fullödlig intern kontrollplan vilket också saknades även 2022 och 2023. Det som finns i dagsläget är en enklare version med en sida riskanalys, där riskerna identifieras baserat på vilken konsekvens de kan få samt hur sannolikt det är att de inträffar.

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrån KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Smålands Turism AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

Årsredovisning

för räkenskapsåret 2024-01-01 - 2024-12-31

Styrelsen och verkställande direktören för Smålands Turism AB avger härmed följande årsredovisning.

Innehåll	Sida
Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	5
Balansräkning	6
Rapport över förändringar i eget kapital	8
Tilläggsupplysningar	
Redovisningsprinciper m.m.	9
Noter	9

Företagets säte: Jönköping

Företagets redovisningsvaluta: Svenska kronor (SEK).

Alla belopp redovisas, om inte annat anges, i kronor (kr).

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Ägare och finansiering

Styrelsen och verkställande direktören för Smålands Turism AB, ett helägt dotterbolag av Region Jönköpings län, redogör härmed för verksamhetsåret 2023. Bolagets verksamhet finansieras av årliga ägaranslag samt intäkter genom projekt och samverkan med andra partner. Ägaranslaget var 2024 12 320 tkr och bolagets omsättning under 2024 uppgick till 14 228 tkr.

Styrelse och ledning

Bolaget leds av en styrelse bestående av politiskt tillsatta ledamöter från Jönköpings län, näringslivet och kommunerna inom länet. Verksamheten leds av VD Helene Berg, understödd av en personalstyrka anpassad efter bolagets behov och mål.

Uppdrag:

Ägarnas uppdrag till Smålands Turism AB formuleras i ett Ägaruppdrag.

- Arbeta för att besöksnäringen utvecklas i linje med den antagna regionala besöksnäringstrategin som bidrar till att nå den regionala utvecklingsstrategins mål och visioner.
 - Vara en kompetensresurs och kunskapsförmedlare för att utveckla företagen och besöksnäringens ekosystem i länet, i nära samverkan med Regional utveckling inom Region Jönköpings län och andra aktörer i länet.
 - Verka för att stärka varumärket Visit Småland nationellt och internationellt i samverkan med övriga Smålands län.
- Samverkan med andra regioner och länder ska eftersträvas då det främjar utvecklingen för besöksnäringen i Jönköpings län.

Affärsidé och verksamhetsplan

Bolagets affärsidé lyder:

Vi lyfter besöksnäringens konkurrensförmåga och marknadsför länets attraktivitet.

En ny verksamhetsplan antogs under 2024 som anpassar verksamheten till den regionala Besöksnäringstrategin.

Två grundpelare som genomsyrar verksamheten är specialistkunskap för besöksnäring och turism samt hållbarhet i alla tre dimensioner; ekologiskt, ekonomiskt och socialt.

Därefter delas verksamheten in i fyra block/avdelningar:

- ☐ Destinationsmarknadsföring tillsammans med Destination Småland (Kronobergs län) och Region Kalmar län under det gemensamma varumärket Visit Småland.
- ☐ Kunskapsförmedling till både näringen och det ekosystem som besöksnäringen påverkar och är beroende av. Bolaget ska dela kunskap som utvecklar, inspirerar och driver innovation till näringslivet och ekosystemet.
- ☐ Tematisk utveckling. Bolaget ska utveckla prioriterade tematiska kluster som ger näringen ökade affärsmöjligheter och stärker platsens attraktivitet.
- ☐ Operativ affärsutveckling. Bolaget ska erbjuda näringen operativ affärsutveckling för att höja konkurrenskraften i ämnen som digitalisering, exportmognad, efterfrågestyrning, produktutveckling, värdskap etc.

Personal

Under året har bolagets personal, förutom VD, uppgått till fem (5) fastanställda personal.

Utöver dessa innehar en person sjuttiofem procent tjänst med lönebidrag.

Under december tillkom en tre månaders resurs från Snabba Vägen som syftar till att få in välutbildade nyanlända snabbare på den svenska arbetsmarknaden.

Smålands Turism köper redovisningstjänst av Region Jönköpings län ekonomiavdelning och lönetjänster från ASPIA.

Verksamheten i stort under 2024

Näringsutveckling

Smålands Turism AB har under året fokuserat på att stärka och utveckla besöksnäringen i linje med de regionala strategierna.

Under 2024 löpte två större projekt parallellt; ikoniska MTB-leder med fyra kommuner där 16 nya mil MTB leder byggts i Jönköpings kommun, Gislaved och Gnosjö kommuner samt Värnamos kommun. Småland och Ölands besöksnäring på den digitala kartan drevs ihop med Region Kalmar län och Destination Småland i Kronobergs län med Smålands Turism som projektledare.

Ett kortare projekt följde upp och dokumenterade de insatser som tidigare gjorts med hembygdsföreningar i länet.

Utöver projekten har bolaget drivit Swedish Welcome hållbarhets genomlysningar av företag och samtidigt utbildat en egen anställd till Swedish Welcome konsulent. Arbetet med utländska researrangörer och det tyska charterflyget till Jönköping har löpt på. För att säkerställa kunskapsförmedlingen har www.smalandsturism.se lanserat en ny hemsida i slutet av 2024 som ska göra det enklare att hitta ny information. Bolaget arbetar konstant med att uppdatera sociala medier och säkerställa relevant kunskap via de medierna också. Nationella samarbeten prioriteras via de Regionala Nätverket för Besöksnäring och Turism (RNBT), Tillväxtverkets grupp med Smartare Tillsammans och Necstour i EU. Vi ingår även i analysnätverk Business Intelligence Syd samt flera internationella sammanslutningar inom mountainbike och digitala turism områden.

Marknadsföring Visit Småland

All marknadsföring av Småland och Öland sker under varumärket Visit Småland som ägs gemensamt av Jönköpings län genom Smålands Turism AB, Kronobergs län genom Destination Småland AB och Region Kalmar län. Man driver gemensamt webben www.visitsmaland.se/com/de som finns i fem språkversioner. VisitSmåland driver även sociala mediakonton på fyra marknader.

Under året uppdaterades även Visit Smålands varumärke som var 10 år gammalt. Nya strategier för marknadsföringen har skapats under året och en helt ny mobile-first webb lanserades. Den nya webben öppnar också upp möjligheter för näringslivet att vara synliga på den för att minska avståndet mellan inspiration, planering och bokning. Förändringsarbetet med att arbeta med en digital byrå på samtliga marknader påbörjades.

Viktiga förhållanden och väsentliga händelser

Resultat enligt budget 2024

Trots en budgeterad förlust för året gick bolaget med 235 031 i vinst. Vinsten beror främst på att Smålands Turism tog över digitaliseringsprojektet och därmed kunde dra av kostnader samt att förändringsarbetet med marknadsföringen tagit så mycket kraft att en del utvecklingsprojekt fått stå tillbaka, bl.a. nya tematiska kluster.

Trenden fortsätter med fler utländska och mindre svenska gästnätter

Sverige mäter generellt utvecklingen av besöksnäringen genom antal kommersiella gästnätter. Siffrorna från SCB/Tillväxtverket för 2024 visar att länet tappat lite gästnätter 2024 gentemot rekordåret 2022. Men länet har fortfarande fler gästnätter än 2019, innan pandemin. Den trend som setts sedan 2022 fortsätter med att länet ökar antalet utländska gästnätter och tappar svenska. Utländska gästnätter ökade med 2,2 % och de svenska minskade med 2,3 %. Vi förväntar oss att denna utveckling ska fortsätta även framöver med fler utländska besökare och färre svenska.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Framtidsutsikter

Den politiska och ekonomiska osäkerheten i världen växer, framför allt i Europa. Till detta kommer att klimatförändringar börjar göra sig kännbara och därmed vart folk reser när. Vi ser redan tecken på en livskraftig säsongsförlängning på hösten i Medelhavet. Men trots detta förutspår UNWTO att turismen kommer att fortsätta att växa globalt. I länet förväntar vi oss att volymerna av utländska besökare ska fortsätta öka medan de svenska resenärerna blir färre. De svenska gästnätterna ligger dock fortfarande ca. 100 000 nätter/år över de pre-pandemiska nivåerna.

Ägarförhållanden

Bolaget är helägt av Region Jönköpings Län organsiationsnummer 232100-0057.

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	2021
Nettoomsättning (tkr)	14 228	14 163	17 311	17 373
Resultat efter finansiella poster (tkr)	332	-558	-159	1 391
Balansomslutning (tkr)	6 567	6 091	5 842	5 897
Antal anställda	7	7	6	6
Soliditet (%)	49%	49%	58%	60%

Förslag till resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående medel

Balanserat resultat	2 318 460
Årets resultat	235 031
	2 553 491
disponeras så att	
 i ny räkning överföres	 2 553 491

Resultaträkning

	Not	2024-01-01 -2024-12-31	2023-01-01 -2023-12-31
Nettoomsättning	2	14 228 210	14 162 640
Övriga rörelseintäkter	3	3 116 889	247 178
		17 345 099	14 409 818
<i>Rörelsens kostnader</i>			
Övriga externa kostnader		-10 555 334	-8 519 229
Personalkostnader	4	-6 526 604	-6 475 016
Avskrivningar och nedskrivningar		-79 992	-99 677
Övriga rörelsekostnader		-1 630	-3 225
		-17 163 560	-15 097 147
Rörelseresultat		181 539	-687 329
<i>Resultat från finansiella poster</i>			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		155 039	145 272
Räntekostnader och liknande resultatposter		-4 085	-16 301
		150 954	128 971
Resultat efter finansiella poster		332 493	-558 358
Bokslutsdispositioner	5	-16 321	129 985
Resultat före skatt		316 172	-428 373
Uppskjuten skatt	6	-81 140	
Skatt på årets resultat			81 140
Årets resultat		235 031	-347 233

Balansräkning

	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Inventarier, verktyg och installationer	7	198 878	129 470
		198 878	129 470
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Ägarintressen i övriga företag	8	3 000	3 000
Andra långfristiga värdepappersinnehav	9	1 555	1 555
Uppskjuten skattefordran		0	81 140
Summa anläggningstillgångar		203 433	215 165
Omsättningstillgångar			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		1 678 339	47 969
Aktuella skattefordringar		269 489	269 489
Övriga kortfristiga fordringar		7 076	950 732
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	10	2 826 300	1 075 731
		4 781 204	2 343 921
<i>Kassa och bank</i>		1 583 095	3 532 011
Summa omsättningstillgångar		6 364 299	5 875 932
SUMMA TILLGÅNGAR		6 567 732	6 091 097

Balansräkning

	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		600 000	600 000
Reservfond		43 000	43 000
		643 000	643 000
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		2 318 460	2 665 693
Årets resultat		235 031	-347 233
		2 553 491	2 318 460
Summa eget kapital		3 196 491	2 961 460
Obeskattade reserver	11	16 321	0
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		732 627	1 898 056
Övriga kortfristiga skulder		386 426	103 048
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		2 235 867	1 128 533
Summa kortfristiga skulder		3 354 920	3 129 637
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		6 567 732	6 091 097

Rapport över förändringar i eget kapital

	Aktie- kapital	Reservfond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Utgående balans 2023-12-31	600 000	43 000	2 665 693	-347 233	2 961 460
Disposition enligt beslut av årets stämma			-347 233	347 233	0
Årets resultat				235 031	235 031
Utgående balans 2024-12-31	600 000	43 000	2 318 460	235 031	3 196 491

Ej återbetalade villkorade aktieägartillskott uppgår per balansdagen till 540 211 SEK (540 211 SEK)

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper m.m.

Allmänna redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen (1995:1554) och BFNAR 2012:1. Årsredovisning och koncernredovisning (K3). Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med föregående år.

Intäkter

Bolaget finansieras till största delen av erhållna näringsbidrag från ägarna och övriga intäkter härstammar från samverkan med andra parter. Denna samverkan är att betrakta som ett tjänsteuppdrag och då de är att anse som utförda på löpande räkning så redovisas inkomsten som är hänförlig till ett utfört tjänsteuppdrag som intäkt i takt med att arbete utförs och material levereras eller förbrukas.

Inkomstskatter

Aktuell skatt

Aktuell skatt avser inkomstskatt för innevarande räkenskapsår samt den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte redovisats. Aktuell skatt beräknas utifrån per den skattesats som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt

Uppskjuten skatt är inkomstskatt som avser framtida räkenskapsår till följd av tidigare händelser. Redovisning sker enligt balansräkningsmetoden. Enligt denna redovisas uppskjutna skatteskulder och uppskjutna skattefordringar på temporära skillnader som uppstår mellan bokförda respektive skattemässiga värden för tillgångar och skulder samt för övriga skattemässiga avdrag eller underskott.

Uppskjutna skattefordringar netto redovisas mot uppskjutna skatteskulder endast om de kan betalas med ett nettobelopp. Uppskjuten skatt beräknas utifrån beslutad skattesats på balansdagen. Effekter av förändringar i gällande skattesatser resultatförs i den period förändringen lagstads. Uppskjutna skattefordringar reduceras till den del det inte är sannolikt att den underliggande skattefordran kommer att kunna realiseras inom en överskådlig framtid. Uppskjuten skattefordran redovisas som finansiell anläggningstillgång och uppskjuten skatteskuld som avsättning.

På grund av sambandet mellan redovisning och beskattning särredovisas inte den uppskjutna skatteskulden som är hänförlig till obeskattade reserver.

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.

Materiella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över tillgångens bedömda nyttjandeperiod. När tillgångarnas avskrivningsbara belopp fastställs, beaktas i förekommande fall tillgångens restvärde.

Linjär avskrivningsmetod används för samtliga typer av materiella tillgångar.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Inventarier, verktyg och installationer	3-5 år
---	--------

Komponentindelning

Materiella anläggningstillgångar har delats upp på komponenter när komponenterna är betydande och när komponenterna har väsentligt olika nyttjande perioder. När en komponent i en anläggningstillgång byts ut, uträngörs eventuellt kvarvarande del av den gamla komponenten och den nya komponentens anskaffningsvärde aktiveras. Utgifter för löpande reparationer och underhåll redovisas som kostnader.

Leasingavtal

Samtliga leasingavtal där företaget är leasetagare redovisas som operationell leasing (hyresavtal), oavsett om avtalen är finansiella eller operationella. Leasingavgiften redovisas som en kostnad linjärt över leasingperioden.

Obeskattade reserver

Obeskattade reserver redovisas med bruttobelopp i balansräkningen, inklusive den uppskjutna skatteskuld som är hänförlig till reserverna.

Bokslutsdispositioner

Förändringar av obeskattade reserver redovisas som bokslutsdispositioner i resultaträkningen.

Ersättningar till anställda

Kortfristiga ersättningar: Kortfristiga ersättningar utgörs av lön, sociala avgifter, betald semester, betald sjukfrånvaro och sjukvård. Kortfristiga ersättningar redovisas som en kostnad och en skuld då det finns en legal eller informell förpliktelse att betala ut en

ersättning.

Ersättningar efter avslutad anställning: I Smålands Turism AB förekommer endast avgiftsbestämda pensionsplaner. I avgiftsbestämda planer betalar företaget fastställda avgifter till ett annat företag och har inte någon legal eller informell förpliktelse att betala något ytterligare även om det andra företaget inte kan uppfylla sitt åtagande. Skulle bolaget komma att inneha så kallade förmånsbestämda pensionsplaner så sker denna redovisning i enlighet med K3s förenklingsregler. Förenklingsreglerna innebär att både förmånsbestämda och avgiftsbestämda pensionsplaner hanteras som avgiftsbestämda planer.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet %

Justerat eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt i procent av balansomslutningen.

Uppskattningar och bedömningar

Upprättande av bokslut och tillämpning av redovisningsprinciper, baseras ofta på ledningsgruppens bedömningar, uppskattningar och antaganden som anses rimliga vid den tidpunkt då bedömningen görs. Uppskattningar och bedömningar är baserade på historiska erfarenheter och ett antal faktorer, som under rådande omständigheter anses rimliga. Resultatet av dessa används för att bedöma de redovisade värdena på tillgångar och skulder, som inte annars framgår tydligt från andra källor. Det verkliga utfallet kan avvika från dessa uppskattningar och bedömningar. Uppskattningar och antaganden ses över regelbundet.

Not 2 Nettoomsättningens fördelning

	2024	2023
Intäkter	12 320 000	11 902 176
Projekterelaterade intäkter	1 876 413	2 021 291
Övriga verksamhetsrelaterade intäkter	31 797	239 173
	14 228 210	14 162 640

Not 3 Övriga rörelseintäkter

	2024	2023
Offentliga bidrag	2 458 872	0
Andra intäkter	658 017	247 178
	3 116 889	247 178

Not 4 Medelantalet anställda

	2024	2023
	7	7

Not 5 Bokslutsdispositioner

	2024	2023
Återföring av periodiseringsfond	0	90 500
Förändring av överavskrivningar	-16 321	39 485
	-16 321	129 985

Not 6 Aktuell och uppskjuten skatt

	2024	2023
Skatt på årets resultat		
Uppskjuten skatt på underskottsavdrag	-81 140	81 140
Totalt redovisad skatt	-81 140	81 140

Not 7 Inventarier, verktyg och installationer

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	547 584	555 529
Årets anskaffningar	149 400	0
Försäljningar/utrangeringar	0	-7 945
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	696 984	547 584
Ingående avskrivningar	-418 114	-326 382
Försäljningar/utrangeringar	0	7 945
Årets avskrivningar	-79 992	-99 677
Utgående ackumulerade avskrivningar	-498 106	-418 114
Utgående redovisat värde	198 878	129 470

Not 8 Ägarintressen i övriga företag

	2024-12-31	2023-12-31
Andelar	3 000	3 000
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	3 000	3 000
Utgående redovisat värde	3 000	3 000
Avser andel i Destination Isaberg i Hestra Ek.För.		

Not 9 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	1 555	1 555
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	1 555	1 555
Utgående redovisat värde	1 555	1 555

Not 10 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2024-12-31	2023-12-31
Förutbetald hyra	122 923	120 642
Upplupna intäkter relaterade till utvecklingsprojekt:		
Statlig myndighet och Region Jönköpings län	2 394 128	790 379
Ovriga poster relaterade till utvecklingsprojekt	309 249	164 710
	2 826 300	1 075 731

Not 11 Obeskattade reserver

	2024-12-31	2023-12-31
Periodiseringfonder	0	0
Överavskrivningar	-16 321	0
	-16 321	0

Not 12 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

Inom det första kvartalet 2025 är VisitSmålands nya gemensamma marknadsplan klar samt upphandlingen av en ny global digital byrå. En global digital byrå är en grundplåt för VisitSmålands nya arbetssätt. Ett samverkansavtal "Masterplan" håller på att skrivas. Förankring av ett nytt arbetssätt har skett hos både politiker, tjänstemän samt styrelser i de tre småländska länen. Det innebär att vi utnyttjar individuella talanger och kunskap hos personalen istället för att alla ska kunna allt och bevaka sitt län. Hela Småland marknadsförs av alla oavsett var man är placerad.

Ur samarbetssynpunkt ser det mycket ljus ut för Småland & Öland och vi söker också aktivt ett tätare samarbete i bästa samförstånd.

Jönköping, datum som framgår av vår digitala signatur

Henrik Sporrang
Styrelseordförande

Johan Hellström
Styrelseledamot

Ulf Svensson
Styrelseledamot

Tina Gardestrand
Styrelseledamot

Susanne Wahlström
Styrelseledamot

Per Danielsson
Styrelseledamot

Heléne Berg
Extern verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av vår digitala signatur

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Lisa Fahlström
Auktoriserad revisor

Bolagsstyrningsrapport regionägda bolag 2024 Smålands Turism AB

1. Styrelse och Verkställande direktör

a) Beskriv hur utvärdering av styrelse och verkställande direktör genomförs?
Vd utvärderas löpande under 6 styrelsemöten under året samt uppföljning kvartalsvis av budget.

Lekmannarevisorn har samtal med vd samt revisor. Lekmannarevisorn deltar även under några styrelsemöten och erhåller alla styrelsedokument. Han redovisar till ägarna på bolagsstämman.

b) Har styrelseledamöter eller VD uppdrag, aktier, andelar eller andra intressen i företag som bolaget har affärsförbindelser med eller som är verksamt i samma bransch som bolaget? Om ja, utveckla.

Ja, näringslivsrepresentanten i styrelsen Johan Hellström är ägare av spa- och konferenshotellet Hestraviken.

2. Bolagets ändamål

a) Uppfyller bolaget det verksamheten enligt bolagsordningen syftar till att åstadkomma?
Utveckla och motivera svaret och ge exempel på hur.

Hela bolaget är organiserat efter de ägardirektiv och bolagsordning som finns samt den nya regionala besöksnäringstrategin. Vi arbetar med marknadsföring gentemot turister under varumärket Visit Småland, vi införskaffar oss kunskap om näringen och trender och förmedlar de vidare via seminarier, sociala medier och vår hemsida till näringen och kommuner. Vi arbetar aktivt med att utveckla näringen och stötta den samt föreningslivet och kommuner inom valda tematiska områden som cykling och unika boenden. Genom att erbjuda näringen operativ affärsutveckling, ledsaga inom hållbarhet och utbilda inom

digitalisering och exportmognad skapar vi en robustare och starkare besöksnäring som är rustad för framtiden krav.

b) Ligger all verksamhet som bedrivs i bolaget i linje med ändamålet.

Ja.

3. Kommunala principerna

a) Likställighetsprincipen innebär att bolaget är skyldigt att behandla alla kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Följer bolaget likställighetsprincipen i all sin verksamhet?

Ja.

b) Kommunal näringsverksamhet innebär att bolaget får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna. Detta innebär inte förbud mot vinster utan enbart att ändamålet ska väga tyngre. Hur hanterar bolaget den här avvägningen? ¹

Enligt ägardirektiven ska bolaget bedriva sin verksamhet så att kostnader över tid balanseras av ägarnas bidrag och övriga intäkter. Så sker även över tid med några vinst år och några år då vinsten förbrukas för att skapa balans och nollresultat över tid. Någon näringsverksamhet bedrivs inte i bolaget.

c) Kommunala bolag är skyldiga att följa självkostnadsprincipen. Med det avses att man inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller. Följer bolaget självkostnadsprincipen ifall bolaget tar ut någon avgift? ²

Bolaget följer självkostnadsprincipen och tar enbart ut avgifter vid större event och studieresor. Avgiften avser mat etc. och täcker inte alla kostnader i samband med dessa event och studiebesök.

d) Lokaliseringsprincipen innebär att kommunala bolag ska ha sin verksamhet i anknytning till regionens område eller deras medlemmar. Bedriver bolaget någon verksamhet som inte har samröre med Jönköpings län?

Ägardirektivet lyder; Verka för att stärka varumärket Småland nationellt och internationellt i samverkan med övriga Smålands län. Samverkan med andra regioner och länder ska eftersträvas då det främjar utvecklingen för besöksnäringen i Jönköpings län. Det betyder att vi inom varumärket VisitSmåland i marknadsföringssyfte samverkar tätt med Destination Småland i Kronoberg och Region Kalmar län.

¹ Det förekommer kommunala bolag som har krav på affärsmässig drift och därmed har för avsikt att gå med vinst. Dock äger Region Jönköpings län inga sådana bolag.

² Det förekommer kommunala bolag som har krav på affärsmässig drift och kan därmed tillämpa annan prissättning som ej har krav att följa självkostnadsprincipen. Dock äger Region Jönköpings län inga sådana bolag.

4. Kommunal kompetensen

a) Kommunal bolag ska ägna sig åt sådant som ligger i ett kollektivt intresse och vara till nytta för kommunens medlemmar. Utveckla och motivera hur den verksamhet som bolaget bedriver ger nytta för regionen.

Ja, i enlighet med ägardirektiven ägnar bolaget sig åt sådant som ligger i ett kollektivt intresse och vara till nytta för kommunens medlemmar. Bolagets verksamhet har stor betydelse för Region Jönköpings län och dess invånare. Utgångspunkten är den regionala utvecklingsstrategin (RUS) och regionens vision. Verksamheten har som huvudändamål att utveckla besöksnäring och reseanledningar som ökar länets attraktivitet och skapar affärsmöjligheter för regionens kommuninvånare och näringsliv. Bolaget ska vara en kompetensresurs för kommuners lokala destinationsutveckling och bland annat drivs ett viktigt nätverk med alla 13 kommuners besöksnäringens ”ansvariga”.

b) Kommunal verksamhet får inte bedrivas på områden som ska skötas enbart av staten, annan kommun, landsting eller någon annan (exempelvis det privata näringslivet). Verkar bolaget med all sin verksamhet inom det område där kommuner får vara verksamma, med andra ord inom den s.k. kommunala kompetensen? Finns det verksamhet som idag bedöms ligga utanför det kompetensenliga området?

Bolaget agerar med all sin verksamhet inom det område där kommuner får vara verksamma. Det finns inget vinstsyfte och ingen kommersiell verksamhet i bolaget utan enbart utvecklande, stöttande och marknadsföring.

5. Ägardirektivet

a) Beskriv om bolaget uppfyller ägardirektivet. Har bolag under verksamhetsåret gjort vad man ska och om det finns mål angivna, är målen uppfyllda? Om ägardirektivet ej är uppfyllt, ange en kommentar om varför det finns avvikelser.

Ja, ägardirektivet uppfylls. I denna rapport har det skett flera hänvisningar till ägardirektivet redan. Bolaget är strukturerat kring ägardirektivet och den regionala Besöksnäringstrategin liksom bolagets affärsplan. Verksamheten är långsiktig varvid ett årligt styrkort upprättats för att mäta processen längs med vägen. Styrkorts målen uppfylls. Den enda deluppgiften som inte uppfylls är den om nationell marknadsföring av länet. Bolaget har inte budget genom ägartillskottet för att bedriva även nationell marknadsföring.

6. Intern kontroll

Intern kontroll bidrar till:

- Att verksamheten når sina mål – med effektivitet, säkerhet och stabilitet.
- Att informationen och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande.
- Att verksamheten efterlever lagar, regler, avtal m.m.

- En effektiv och säker verksamhet och god ekonomisk hushållning.

a) Beskriv hur bolaget arbetar med intern kontroll och om det finns en intern kontrollplan? Bifoga även bolagets interna kontrollplan samt åtgärder eller åtgärdsplan till bolagsstyrningsrapporten.

Styrelse och lekmannarevisor som bevakar bolaget för ägaren

Styrkort som sätts årligen för att mäta resultat på vägen till de långsiktiga målen

Den del av bolaget som hanterar utveckling av näring och kommuner är projektfinansierad av Tillväxt och Regionen. Därvid granskas detta noggrant gällande både utfall och ekonomi var tredje månad.

Ekonomi och bokföring sköts av Region Jönköpings läns ekonomiavdelning.

Löner sköts av extern part ASPIA och bolaget följer deras best practice liksom arbetar i deras system varvid attesteringskontroller etc sker per automatik.

Styrelseordförande attesterar VDs alla utlägg.

Intern riskplan finns.

b) Beskriv hur bolagets risker bedöms och följs upp. Samt en uppföljning av internkontroll senaste verksamhetsår.

Risker bedöms och följs upp i styrelsen för bolaget. Det största reella hotet mot bolaget skulle vara att ett projekt underkänns och bolaget därmed måste återbetala erhållna projektmedel. Bolaget redovisar var tredje månad till Regionen och Tillväxtverket för att undvika ett sådant scenario. Här pågår även en uppföljning från styrelsen. Den totala ekonomiska risken för bolaget bestod av 4 miljoner sek under 2024 och 2025.

c) Om bolaget är helägt av Region Jönköpings län, hur lever bolaget upp till regionens riktlinje för intern kontroll?

För närvarande saknas enbart en fullödlig intern kontrollplan. Se ovan.

Diskussioner fortsätter om eventuella andra ändringar ska ske. För 2025 har området dokumenthantering valts ut av ägaren och bolagets dokumenthantering genomlysas av Region Jönköpings län.

Ort datum

Jönköping 2025-04-10

Henrik Sporrang Esbjörnsson

Styrelseordförande



Helene Berg

vd

§ 116**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Almi
Företagspartner Jönköping AB varit förenlig med det
fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för
de kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1528

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i Almi Företagspartner Jönköping AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Almi Företagspartner Jönköping AB. Almi Företagspartner Jönköping AB är till 49% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Almi Företagspartner Jönköping AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, Almi Företagspartner Jönköping AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i Almi Företagspartner Jönköping AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Almi Företagspartner Jönköping AB. Almi Företagspartner Jönköping AB är till 49% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Bolag	1	2	3	4	5	6
Almi Företagspartner AB	OK	OK	OK	OK	OK	OK (kommentar)

Almi Företagspartner Jönköping AB

Punkt 6

Almi interna kontroll utgår från riktlinjer från Almi-koncernen med ett välarbetat styrning- och kontrollsystem.

Under 2025 har det beslutats ett samgående att Almi Företagspartner Jönköping AB tillsammans med fyra andra Almi-bolag och bli Almi Ny SE 21 AB (Småland med öarna).

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrån KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Almi Företagspartner Jönköping AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

Årsredovisning
för
Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag
556488-1281

Räkenskapsåret
2024

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	4
Balansräkning	5
Tilläggsupplysningar	7

Styrelsen och verkställande direktören för Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2024.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusentals kronor (Tkr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolags årsredovisning är upprättad enligt BFNAR 2012:1 Årsredovisning och Koncernredovisning (K3). Se under rubrik Tilläggsupplysningar, Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper, för ytterligare information.

Information om verksamheten

Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag är ett regionalt dotterbolag inom Almikoncernen. Bolaget har sitt säte i Region Jönköpings län, Jönköpings kommun och verksamheten bedrivs i Jönköping.

Almis uppdrag är att stärka det svenska näringslivets utveckling och verka för hållbar tillväxt genom att medverka till att utveckla och finansiera små och medelstora företag med lönsamhets- och tillväxtpotential. Verksamheten ska utgöra ett komplement till den privata marknaden och vara tillgänglig i hela landet.

Almikoncernen erbjuder lån och affärsutveckling samt riskkapital till företag i tidiga skeden. Verksamheten i Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag omfattar lån och affärsutveckling.

Koncernens verksamhet är organiserad i två affärsområden, Almi Företagspartner och Almi Invest. Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag ingår i affärsområdet Företagspartner som erbjuder lån och affärsutveckling till små och medelstora företag som vill växa och utvecklas.

Låneverksamhet

Lånen beviljas ofta i samarbete med banker eller andra kreditinstitut och kan användas för finansiering av bland annat tillväxt, exportsatsningar och innovation. Bolaget bereder, beslutar och följer upp låneärenden enligt förordning SFS 2012:872 i kommission för moderbolagets räkning.

Affärsutveckling

Affärsutveckling innebär utveckling av ett företags affärsdrivande verksamhet och dess processer. Det kan handla om när nya företag startas, vid förnyelseprocesser eller när företag står inför nya utmaningar och satsningar. Almi erbjuder också seminarieverksamhet inom olika områden av företagande.

Finansiering

Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag erhåller driftsanslag från koncernens moderbolag samt från regionala delägare. Ytterligare finansiering kan ske via särskilda medel från staten, landets regioner och EU samt genom projekt- och konsultintäkter i verksamheten.

Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag är registrerat som ett finansiellt institut hos Finansinspektionen (FI) enligt lagen (1996:1006) om valutaväxling och annan finansiell verksamhet. Registreringen förutsätter att krav på ägare och ledning är uppfyllt samt att verksamheten drivs i enlighet med lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering.

Ägarförhållanden

Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag ägs till 51 procent av moderbolaget i Almikoncernen Almi AB, 556481-6204, och 49 procent av Region Jönköpings län, 232100-0057.

Koncernredovisning upprättas av Almi AB, 556481-6204, Stockholm.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Som ett led i arbetet att reducera komplexiteten i Almis legala struktur har Almi AB tillsammans med de regionala medägarna i dotterbolagen under året fattat inriktningsbeslut och förberett genomförande av en minskning av antalet dotterbolag i koncernen under 2025. Till följd av detta har en reservering för omstruktureringskostnader om 1 493 585 kronor gjorts i det fjärde kvartalet.

Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

På extra bolagsstämma den 7 januari 2025 fattade ägarna till Almi Företagspartner Jönköping AB beslut om att påbörja genomförandet av en omstrukturering innebärande att bolaget genom kombination fusioneras med Almi Företagspartner Kronoberg AB, Almi Företagspartner Kalmar AB och Almi Företagspartner Gotland AB varefter bolagens respektive verksamheter drivs vidare i ett nytt aktiebolag vars geografiska verksamhetsområde omfattar Småland och öarna.

Enligt bolagsordningen medför aktierna i Almi Företagspartner Jönköping AB inte rätt till utdelning. Ägarna har dock i enighet på den extra bolagsstämman beslutat en utdelning ska genomföras som ett led i omstruktureringen. Syftet är att de fusionerande bolagen inför fusionen ska ha eget kapital som står i proportion till den överenskomna blivande ägarandelen i det nya bolaget.

Slutligt beslut om utdelning föreslås av styrelsen och kommer att fattas på ordinarie årsstämma.

Flerårsöversikt

Bolagets ekonomiska utveckling i sammandrag.

(Tkr)	2024	2023	2022	2021	2020
Rörelsens intäkter	32 950	35 147	37 253	32 450	34 868
Rörelseresultat	-341	-2 287	-181	-4 805	1 218
Resultat efter finansiella poster	-140	-2 097	140	-4 547	1 234
Balansomslutning	41 303	40 986	43 817	43 514	47 171
Soliditet (%)	86	87	86	87	90
Medelantalet anställda	23	24	25	25	22

För definition av nyckeltal, se Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper.

Förändringar i eget kapital (Tkr)

	Aktie- kapital	Reserv- fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	1 000	2 000	34 829	-2 097	35 733
Disposition enligt beslut av årsstämman:					
Balanseras i ny räkning			-2 097	2 097	0
Årets resultat				-140	-140
Belopp vid årets utgång	1 000	2 000	32 733	-140	35 593

Aktiekapitalet består av 10 000 st aktier.

Förslag till vinstdisposition

Till årsstämman förfogande står följande vinstmedel (kronor):

Balanserat resultat	32 732 716
Årets resultat	-139 976
	32 592 740

Styrelsen föreslår att vinstmedlen disponeras så att till aktieägare utdelas (1 761 kronor per aktie)	17 610 000
i ny räkning överföres	14 982 740
	32 592 740

Styrelsens yttrande över föreslagen utdelning

Med anledning av styrelsens förslag till årsstämma 2025 om beslut om vinstutdelning får styrelsen härmed avge följande yttrande enligt 18 kap. 4 § aktiebolagslagen.

Förutsatt att årsstämman 2025 beslutar i enlighet med styrelsens förslag till beslut om vinstutdelning enligt ovan kommer 14 982 740 kronor att balanseras i ny räkning. Full täckning finns för bolagets bundna egna kapital efter föreslagen vinstutdelning. Styrelsen bedömer att bolaget efter föreslagen vinstutdelning kommer att ha ett tillräckligt stort bundet eget kapital i förhållande till verksamhetens storlek samt en god möjlighet att fullgöra sina förpliktelser på såväl kort som lång sikt. Styrelsen har därvid tagit hänsyn till alla kända förhållanden som kan ha betydelse för bolaget.

Den föreslagna utdelningen ska ses mot bakgrund av de beslut som fattats om omstrukturering på extra bolagsstämma i januari 2025.

Bolagets ekonomiska ställning och situation framgår i övrigt av årsredovisningen för räkenskapsåret 2024.

Resultatet av bolagets verksamhet samt ställningen vid räkenskapsårets utgång framgår av efterföljande resultaträkning och balansräkning med tilläggsupplysningar.

Resultaträkning

Tkr

Not

2024-01-01
-2024-12-31

2023-01-01
-2023-12-31

Rörelsens intäkter

2

Anslag

32 587

34 224

Övriga rörelseintäkter

363

923

32 950

35 147

Rörelsens kostnader

Övriga externa kostnader

-9 979

-14 679

Personalkostnader

3

-23 295

-22 733

Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar

4

-17

-22

-33 291

-37 434

Rörelseresultat

-341

-2 287

Resultat från finansiella poster

Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

5

202

192

Räntekostnader och liknande resultatposter

-1

-2

201

190

Resultat efter finansiella poster

-140

-2 097

Årets resultat

-140

-2 097

Balansräkning

Tkr

Not

2024-12-31

2023-12-31

TILLGÅNGAR

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar

Inventarier	4	37	53
-------------	---	----	----

Summa anläggningstillgångar		37	53
------------------------------------	--	-----------	-----------

Omsättningstillgångar

Kortfristiga fordringar

Kundfordringar		6	120
----------------	--	---	-----

Fordringar hos koncernföretag		4 860	5 050
-------------------------------	--	-------	-------

Aktuella skattefordringar		113	154
---------------------------	--	-----	-----

Övriga fordringar		162	188
-------------------	--	-----	-----

Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		4 664	3 960
--	--	-------	-------

		9 805	9 472
--	--	--------------	--------------

Kortfristiga placeringar

Kortfristiga placeringar hos koncernföretag		31 461	31 461
---	--	--------	--------

Summa omsättningstillgångar		41 266	40 933
------------------------------------	--	---------------	---------------

SUMMA TILLGÅNGAR		41 303	40 986
-------------------------	--	---------------	---------------

Balansräkning

Tkr

Not

2024-12-31

2023-12-31

EGET KAPITAL OCH SKULDER

Eget kapital

Bundet eget kapital

Aktiekapital

1 000

1 000

Reservfond

2 000

2 000

3 000

3 000

Fritt eget kapital

Balanserat resultat

32 733

34 829

Årets resultat

-140

-2 097

32 593

32 732

Summa eget kapital

35 593

35 732

Kortfristiga skulder

Leverantörsskulder

471

817

Skulder till koncernföretag

6

115

Övriga skulder

6

733

1 423

Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

4 500

2 899

Summa kortfristiga skulder

5 710

5 254

SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER

41 303

40 986

Tilläggsupplysningar

Tkr

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med föregående år.

Intäktsredovisning

Intäkter har tagits upp till verkligt värde av vad som erhållits eller kommer att erhållas och redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska fördelarna kommer att tillgodogöras bolaget och intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Driftsanslag intäktsförs till sin helhet under den period de avser. Övriga anslag intäktsförs då de utnyttjas för det förutbestämda syftet. Projektintäkter redovisas under den period då ett projekt genomförs och sammanfaller med kostnadsredovisningen för motsvarande projekt. Konsultintäkter redovisas under den period som en konsultinsats genomförs.

Ränteintäkter redovisas fördelat över löptiden med tillämpning av effektivräntemetoden. Effektivräntan är den ränta som gör att nuvärdet av alla framtida in- och utbetalningar under räntebindningstiden blir lika med det redovisade värdet av fordran.

Inkomstskatter

Bolaget är enligt lagen om statlig inkomstskatt (IL 7 kap §16) frikallat från skattskyldighet för all annan inkomst än av näringsverksamhet som hänför sig till innehav av fastighet. Bolaget äger ingen fastighet.

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med avskrivningar och eventuella nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår utgifter som direkt kan hänföras till förvärvet av tillgången. Utgifter för löpande reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Realisationsvinst respektive realisationsförlust vid avyttring av en anläggningstillgång redovisas som Övrig rörelseintäkt respektive Övrig rörelsekostnad.

Materiella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över tillgångens bedömda nyttjandeperiod och påbörjas när den materiella anläggningstillgången kan tas i bruk. När tillgångarnas avskrivningsbara belopp fastställs, beaktas i förekommande fall tillgångens restvärde. Om en tillgång har delats upp på olika komponenter skrivs respektive komponent av separat över dess nyttjandeperiod. Linjär avskrivningsmetod används för övriga typer av materiella tillgångar.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Inventarier

5 år

Finansiella instrument

En finansiell tillgång eller finansiell skuld redovisas i balansräkningen när företaget blir part till instrumentets avtalsenliga villkor. En finansiell tillgång bokas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången upphör, regleras eller när företaget förlorar kontrollen över den. En finansiell skuld, eller del av finansiell skuld, bokas bort från balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgörs eller på annat sätt upphör.

Vid det första redovisningstillfället värderas omsättningstillgångar och kortfristiga skulder till anskaffningsvärde. Långfristiga fordringar samt långfristiga skulder värderas vid det första redovisningstillfället till upplupet anskaffningsvärde. Låneutgifter periodiseras som en del i lånets räntekostnad enligt effektivräntemetoden (se nedan).

Vid värdering efter det första redovisningstillfället värderas omsättningstillgångar enligt lägsta värdets princip, dvs. det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen. Bedömning av osäkra kundfordringar görs individuellt och eventuella osäkra kundfordringar reducerar fordran. Kortfristiga skulder värderas till nominellt belopp.

Långfristiga fordringar och långfristiga skulder värderas efter det första redovisningstillfället till upplupet anskaffningsvärde.

Upplupet anskaffningsvärde

Med upplupet anskaffningsvärde avses det belopp till vilket tillgången eller skulden initialt redovisades med avdrag för amorteringar, tillägg eller avdrag för ackumulerad periodisering enligt effektivräntemetoden av den initiala skillnaden mellan erhållet/betalat belopp och belopp att betala/erhålla på förfallodagen samt med avdrag för nedskrivningar.

Effektivräntan

Effektivräntan är den ränta som vid en diskontering av samtliga framtida förväntade kassaflöden över den förväntade löptiden resulterar i det initialt redovisade värdet för den finansiella tillgången eller den finansiella skulden.

Likvida medel

Likvida medel inkluderar kassamedel och disponibla tillgodohavanden hos banker och andra kreditinstitut samt andra kortfristiga likvida placeringar som lätt kan omvandlas till kontanter och är föremål för en obetydlig risk för värdefluktuationer. För att klassificeras som likvida medel får löptiden inte överskrida tre månader från tidpunkten för förvärvet.

Leasingavtal

Då de ekonomiska risker och fördelar som är förknippade med de leasade tillgångarna har övergått till leasetagaren klassificeras avtalet som finansiell leasing. Vid det första redovisningstillfället redovisas en fordran i balansräkningen. Direkta utgifter som uppstår i samband med att företaget ingår finansiella leasingavtal fördelas över hela leasingperioden. Vid efterföljande redovisningstillfällen fördelas den finansiella intäkten, som är hänförlig till avtalet, över leasingperioden så att en jämn förräntning erhålls.

Offentliga bidrag

Offentliga bidrag som inte är förenade med krav på framtida prestation redovisas som intäkt när villkoren för att få bidraget uppfyllts.

Offentliga bidrag som är förenade med krav på framtida prestation redovisas som intäkt när prestationen utförts.

Offentliga bidrag har värderats till det verkliga värdet av den tillgång som företaget fått.

Bidrag som mottagits före dess att villkoren för att redovisa det som intäkt har uppfyllts, redovisas som skuld.

Ersättningar till anställda

Kortfristiga ersättningar

Kortfristiga ersättningar i bolaget utgörs av lön, sociala avgifter, betald semester, betald sjukfrånvaro och sjukvård. Kortfristiga ersättningar redovisas som en kostnad och en skuld då det finns en legal eller informell förpliktelse att betala ut en ersättning.

Ersättningar efter avslutad anställning

I Almi Företagspartner Jönköping Aktiebolag förekommer avgiftsbestämda pensionsplaner. I avgiftsbestämda planer betalar företaget fastställda avgifter till ett annat företag och har inte någon legal eller informell förpliktelse att betala något ytterligare även om det andra företaget inte kan uppfylla sitt åtagande. Bolagets resultat belastas för kostnader i takt med att de anställdas tjänster utförts.

Ersättningar vid uppsägning

Ersättningar vid uppsägning utgår då bolaget beslutar att avsluta en anställning före den normala tidpunkten för anställningens upphörande eller då en anställd accepterar ett erbjudande om frivillig avgång i utbyte mot sådan ersättning. Om ersättningen inte ger företaget någon framtida ekonomisk fördel redovisas en skuld och en kostnad när företaget har en legal eller informell förpliktelse att lämna sådan ersättning. Ersättningen värderas till den bästa uppskattningen av den ersättning som skulle krävas för att reglera förpliktelsen på balansdagen.

Nyckeltalsdefinitioner

Soliditet (%)

Eget kapital i förhållande till balansomslutningen.

Medelantalet anställda

Medelantal anställda under räkenskapsåret.

Not 2 Intäkternas fördelning

	2024	2023
I anslag ingår intäkter från:		
Moderbolag	11 170	11 170
Driftsanslag från regional medägare	10 732	10 732
Övriga anslag från regional medägare	600	600
Projektintäkter	10 085	11 722
	32 587	34 224
I övriga rörelseintäkter ingår:		
Projektintäkter, fakturerade	101	484
Konsultintäkter	170	308
Övriga intäkter	93	131
	363	923

Not 3 Antal anställda

	2024	2023
Medelantal anställda i bolaget uppgår till	23	24

Not 4 Inventarier

	2024	2023
Ingående anskaffningsvärden	1 025	1 025
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	1 025	1 025
Ingående avskrivningar	-972	-949
Årets avskrivningar	-17	-22
Utgående ackumulerade avskrivningar	-988	-972
Utgående redovisat värde	37	53

Not 5 Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

	2024	2023
Ränteintäkter från koncernföretag	197	190
Övriga ränteintäkter	5	2
	202	192

Not 6 Övriga skulder

	2024-12-31	2023-12-31
Personalskatt	355	374
Sociala avgifter	378	396
Övriga kortfristiga skulder	0	653
	733	1 423

Not 7 Väsentliga händelser efter räkenskapsårets slut

På extra bolagsstämma den 7 januari 2025 fattade ägarna till Almi Företagspartner Jönköping AB beslut om att påbörja genomförandet av en omstrukturering innebärande att bolaget genom kombination fusioneras med Almi Företagspartner Kronoberg AB, Almi Företagspartner Kalmar AB och Almi Företagspartner Gotland AB varefter bolagens respektive verksamheter drivs vidare i ett nytt aktiebolag vars geografiska verksamhetsområde omfattar Småland och öarna.

Enligt bolagsordningen medför aktierna i Almi Företagspartner Jönköping AB inte rätt till utdelning. Ägarna har dock i enighet på den extra bolagsstämman beslutat en utdelning ska genomföras som ett led i omstruktureringen. Syftet är att de fusionerande bolagen inför fusionen ska ha eget kapital som står i proportion till den överenskomna blivande ägarandelen i det nya bolaget.

Slutligt beslut om utdelning föreslås av styrelsen och kommer att fattas på ordinarie årsstämma.

Enligt efterföljande elektroniska signering

Mikael Olsson
Ordförande

Annelill Annvik

Karl Bergbom

Peter Hugoson

Per Svenberg

Magnus Axelsson
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats
enligt efterföljande elektroniska signering

Deloitte AB

Kornelia Wall Andersson
Auktoriserad revisor

Bolagsstyrningsrapport Almi Företagspartner Jönköping AB

Inledning

Almi Företagspartner Jönköping AB är ett svenskt aktiebolag som ägs till 51 % av Almi AB och till 49 % av Region Jönköpings län.

Almi Företagspartner i Jönköping AB har tillsammans med vårt moderbolag som ambition att vara Sveriges mest aktiva företagsutvecklare. Kärnverksamheten består av affärsutveckling, finansiering och internationalisering där vår position på marknaden är att vara marknadskompletterande. Utöver kärnverksamheten driver Almi i Jönköping även ett antal projekt för att främja och driva hållbar tillväxt i Region Jönköpings län, för tillfället fem till antalet. Projekten finansieras förutom Almi av olika samarbetspartners som t.ex. Region Jönköpings län, Tillväxtverket samt en del EU-medel.

Rapporten är utarbetad av bolaget och fastställd av bolagets styrelse. Rapporten är inte granskad av bolagets revisorer.

Denna Bolagsstyrningsrapport är upprättad utifrån en beställning av Region Jönköpings län.

1. Om utvärdering av styrelsen och verkställande direktören genomförts

Varje år genomförs en extern digital styrelseutvärdering specificerad av Almi moderbolag. Resultatet av utvärderingen diskuteras en gång per år under styrelsemötet som ligger närmast. Utvärdering av verkställande direktören görs vid behov och vid en enskild diskussion i styrelsen en till två gånger per år.

Om Styrelseledamöter eller verkställande direktören har uppdrag, aktier, andelar eller andra intressen i företaget, som bolaget har affärsförbindelser med eller som är verksamt i samma bransch som bolaget.

Koncernens regler för jäv och sekretess är strikta och beskrivs bl.a. i bolagets kreditinstruktion och i policyn Anti-korruption och motverkan av ekonomisk brottslighet.

Som styrelseledamot i Almi Företagspartner Jönköping AB fyller man i en blankett ang. uppgifter rörande jäv. I blanketten anges om man som styrelseledamot eller VD har, eller har haft ägarintressen, styrelseuppdrag, övriga uppdrag eller kopplingar till företag och organisationer som kan innebära jäv. Blanketten uppdateras regelbundet. Vid en eventuell jävssituation på ett styrelsesammanträde meddelar styrelseledamot jäv och deltar inte under punkten.

VD:s eventuella sidouppdrag godkänns av styrelsen och protokolleras.

2. Bolagets ändamål - Efterlevnad av det fastställda ändamålet.

Styrelsen verkar inom ramen för bolagsordningen och det uppdrag som lämnas där. Genom finansiering och affärsutveckling hjälper vi små och medelstora företag att utvecklas och bidrar därmed till regionens näringsliv och hållbar tillväxt.

3. Efterlevnad av de kommunala befogenheterna och de kommunala principerna.

Bolaget verkar enbart inom Jönköpings län enligt lokaliseringsprincipen. Likställighetsprincipen innebär att bolaget är skyldigt att behandla alla kommunmedlemmarna lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Almi Företagspartner Jönköping AB följer likställighetsprincipen i all sin verksamhet.

Bolaget bedriver sin verksamhet genom anslag från ägarna samt projektfinansiering i de projekt bolaget bedriver. Budgeten sätts varje år i balans mellan intäkter och kostnader utan vinstsyfte.

I de fall bolaget tar ut kostnader för sina tjänster eller nyttigheter görs det med utgång från en prislista tillhandahållen av moderbolaget. Avgifterna motsvarar de kostnader bolaget har.

4. Kommunala kompetensen

Genom finansiering och affärsutveckling hjälper vi små och medelstora företag att utvecklas och bidrar därmed till regionens näringsliv och hållbar tillväxt. Tillväxt



skapar förhoppningsvis arbetstillfällen och skatteintäkter.

Vi har ett marknadskompletterande uppdrag vilket betyder att vi förhåller oss inom den kommunala kompetensen.

5. Efterlevnad av ägardirektiv, samt andra direktiv och avtal (specificeras om aktuellt)

Bolaget verkar utifrån och inom den bolagsstyrning som kommer bolaget till del genom ägaranvisning och bolagsordning. Styrelsen avger en rapport till ägarna kring detta på årsstämman.

6. Hur den interna kontrollen, både vad gäller uppfyllande av bolagets syfte, av ägaren beslutade verksamhetsmål och finansiell rapportering, är organiserad och hur väl den fungerat under senaste räkenskapsåret. Har styrelsen en internkontrollplan.

Verksamheten i Almi-koncernen utgår från koncerngemensamma system och arbetsprocesser. Almi har ett gemensamt och sammanhängande ledningssystem för företagsstyrning i hela koncernen. Ledningssystemet ska vara relevant och stödjande för verksamheten. Almi Företagspartner AB har utfärdat instruktioner för hur den interna kontrollen ska bedrivas och dokumenteras.

Av ägaranvisningar till respektive dotterbolag framgår att bolaget ska tillämpa det koncerngemensamma ledningssystemet för företagsstyrning. Där framgår också att koncerngemensamma processer och stödfunktioner ska användas.

Almis ledningssystem för företagsstyrning, utvecklas löpande och syftar till att ge regionala styrelser stöd i att fastställa erforderliga riktlinjer för bolagets uppträdande i samhället i syfte att säkerställa dess långsiktigt värdeskapande förmåga, se till att det finns ändamålsenliga system för uppföljning och kontroll av bolagets verksamhet och de risker för bolaget som dess verksamhet är förknippad med samt se till att det finns en tillfredsställande kontroll av bolagets efterlevnad av lagar och andra regler som gäller för bolagets verksamhet samt bolagets efterlevnad av interna riktlinjer.

Ledningssystemet utvärderas och utvecklas löpande av moderbolaget. Samtliga förändringar av ledningssystemet, som fastställts på nationell nivå fastställs också av styrelsen i Almi Jönköping.

Till ledningssystemet hör vidare ett antal policys, instruktioner och riktlinjer, dessa finns alltid tillgängliga i den styrelseportal som styrelsen nyttjar.

Moderbolaget följer upp och kontrollerar att fastställda policys och instruktioner efterlevs. Exempel på detta är:

- Inom kreditverksamheten gör moderbolaget återkommande kreditrevisioner i syfte att säkerställa efterlevnad av instruktioner och kvalitet.
- Bolagets revisorer gör sedvanliga granskningar av löpande redovisning och årsredovisning och avger minst två rapporter per år.
- Styrelsen tar del av alla rapporter som tas fram av koncernen och övriga samt initierar därutöver egna uppföljningar såsom av bolagets riskkarta. Samtliga policys finns tillgängliga på bolagets styrelseportal.

Styrelsen har ingen beslutad internkontrollplan annat än de punkter som framgår i fastställd årsarbetsplan. Däremot har koncernen Almi en funktion och stort fokus på god internkontroll. Ansvarig för internkontrollfunktionen är Chief Risk Officer, CRO. Varje år genomförs olika granskningsinsatser med utgångspunkt i den vederagna modellen ("mognadstrappan"), för att mäta nivån på internkontrollen i varje dotterbolag.

Hur bolagets risker bedöms och följs upp.

Allt riskrelaterat arbete koordineras nationellt med Koncernstyrelsen som högst ansvarig. Styrelsen för Almi Företagspartner AB (moderbolaget) har inrättat:

- Ett revisionsutskott med uppgift att kvalitetssäkra den finansiella rapportering, intern styrning och kontroll, samt intern- och externrevision.
- Ett riskutskott med uppgift att kvalitetssäkra riskkontroll och riskhantering samt förstärka den interna kontrollen.
- En GRC-funktion som samordnas av CRO (Central Risk Officer)
- Riskkontroll: (CRO) Ansvarar bl.a. för att hålla samman och övervaka koncernens riskhantering och väsentliga risker på aggregerad nivå. Rapporterar övergripande riskbild och återkopplar koncernstyrelsens syn på riskhantering löpande till riskansvariga i verksamheten. Stöd till dotterbolag i den löpande riskhanteringen med



riskkartläggning och åtgärdsplaner.

- Internkontroll (CRO): Ansvarar bl.a. för att granska att befintliga kontroller är ändamålsenliga och effektiva och att Almi uppfyller god intern kontroll. Bedömer, föreslår, planerar och styr lämpliga granskningsområden inklusive externt upphandlad internrevision. Återkopplat resultat av granskningar till verksamheten varefter åtgärdsplaner upprättas.
- En Compliance-funktion (Compliance Officer): Ansvarar bl.a. för att identifiera compliancerisker i hela verksamheten och löpande följa förändringar/nyheter i lagstiftning och regelverk. Följer upp regelefterlevnaden inom Almi och är ansvarig för att utreda incidenter och upprätthålla kontakten med tillsynsmyndigheter. Stort fokus på åtgärder för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism.

Almi Jönköping såsom alla bolag inom Almi är anmälda för registrering hos Finansinspektionen som finansiella institut under 2020. Finansinspektionen har fokus på risker relaterade till penningtvätt och terroristfinansiering.

En särskild policy för riskhantering finns vilken provas och antas av styrelsen i Almi Jönköping minst årligen.

Almi Jönköping bedriver en kontinuerlig och systematisk riskhantering som en naturlig del av den operativa verksamheten. Årliga verksamhetsövergripande riskkartläggningar genomförs i syfte att identifiera, värdera och prioritera risker. Riskbedömningen utförs av bolagsledningen, där risker identifieras och värderas: Finansiella risker, Compliance-risker, Operativa risker och Strategiska risker. Riskerna ska värderas utifrån sannolikhet och påverkan.

Bolagets ledningsgrupps riskanalys resulterar i en riskkarta med ett antal fokusrisker som värderas och hanteras. Dessa risker stäms av i styrelsen och omvärderas minst en gång per år.

7. Hur styrelsearbetet bedrivits, inkluderande eventuell arbetsfördelning, antal sammanträden.

Styrelsen har sex ordinarie sammanträden per år. En årsarbetsplan tas fram varje år som styrelsen följer. Årsarbetsplanen anger vilka punkter som ska finnas med på dagordningen för respektive möte. Fyra av mötena har specifika teman; det konstituerande mötet direkt efter årsstämman, uppföljning av stora krediter, strategimöte samt en heldag med studiebesök hos några av Almis kunder. Styrelsen har också haft ett strategimöte. Utifrån ett hållbarhets- och kostnadsperspektiv hålls många möten digitalt.

En arbetsordning för styrelse, ordförande och VD finns där arbetsfördelning framgår. Arbetsordningen går styrelsen igenom en gång per år.

Utöver ordinarie styrelsemöten finns också ett kreditutskott som har möten vid behov. Kreditutskottet består av styrelsens ordförande och vice ordförande samt VD. Kreditutskottet har i uppgift att besluta om stora krediter som delegerats från styrelsen.

8. Efterlevnad av region Jönköpings läns övergripande program och policyer (specificeras om aktuellt)

Bolaget verkar inom ramen för majoritetsägarens Almi Företagspartner AB:s fastställda policyer, t.ex. etikpolicy, representations- och konferenspolicy, riktlinjer för mutor mm. Dessa policyer kan avvika från Region Jönköpings län.

Bolaget har ett nära samarbete med Region Jönköpings län och medverkar i den koordineringen av regionens näringslivsutveckling som sker inom ramen för Business Region Jönköping.

Jönköping 2025-03-25

Almi Företagspartner Jönköping AB



Magnus Axelsson

Verkställande direktör



Mikael Olsson

Ordförande

§ 117**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Bostadsbyggen i Jönköping AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1529

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i Bostadsbyggen i Jönköping AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Bostadsbyggen i Jönköping AB. Bostadsbyggen i Jönköping AB är till 50% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Bostadsbyggen i Jönköping AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, Bostadsbyggen i Jönköping AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i Bostadsbyggen i Jönköping AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Bostadsbyggen i Jönköping AB. Bostadsbyggen i Jönköping AB är till 50% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med

en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Bolag	1	2	3	4	5	6
Bostadsbyggen i Jönköping AB	OK	OK	OK(kommentar)	OK	OK	OK(kommentar)

Bostadsbyggen i Jönköping AB

Punkt 3

Bostadsbyggen i Jönköping AB beskriver att ett av grunduppdragen för bolaget är att hålla en förturskö till Region Jönköpings län vilket görs och i andra hand tillämpas likställighetsprincipen för uthyrning av bostadslägenheter.

Punkt 6

Bostadsbyggen i Jönköping AB hänvisar intern kontrollplan till Riksbyggen ekonomisk förening som de förvaltas av.

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrå KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Bostadsbyggen i Jönköping AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör



Årsredovisning

för

Bostadsbyggen i Jönköping AB

556501-0963

Räkenskapsåret

2024

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse	1
Resultaträkning	3
Balansräkning	4
Kassaflödesanalys	6
Noter	7

Styrelsen och verkställande direktören för Bostadsbyggen i Jönköping AB avger följande årsredovisning för räkenskapsåret 2024.

Årsredovisningen är upprättad i svenska kronor, SEK. Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i hela kronor (kr). Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Verksamheten

Information om verksamheten

Föremål för bolagets verksamhet är att äga och förvalta de fastigheter som bolaget förvärvat från Stiftelsen Bostadsbyggen samt bedriva därmed förenlig verksamhet.

Bolaget är tillhållfthenägt av region Jönköping Län och Riksbyggen Ekonomisk Förening. Styrelsen består av sex ledamöter varav tre representeras från var ägare. VD är Daniel Toftskär.

Företaget har sitt säte i Jönköping.

Bolaget äger och förvaltar fastigheterna Vårdaren 5, Vårdaren 8, Klasen och Kläppen. Uthyrningsyta kommersiell (LOA) 9 596 m². Uthyrningsyta bostäder (BOA) 6 141 m² bestående av 89 lägenheter. Fastigheterna är värderade till 356 000 tkr 2021.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Bolagets intäkter, som består av hyresintäkter från bostäder och lokaler har ökat med 17% från 16 532 tkr föregående år till årets 19 345 tkr. Vilket främst beror på högre intäkter kopplat till fastigheten Vårdaren 5.

Totala driftkostnader har ökat med 1,4 % och uppgår till 5 837 tkr, föregående år 5 757 tkr. Årets kostnader för reparation och underhåll har minskat med 21,8% och uppgår till 1 326 tkr jämfört med föregående år 1 695 tkr.

Kostnader för personal uppgår till 427 tkr, jämfört med 389 tkr föregående år.

Under 2019 beslutades via ägarsamråd att inte förlänga hyresavtalet med Regionen på IT-Centralen och därav riva den för att kunna upprätta nya hyresrätter.

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer.

I fastighet Vårdaren 5 sker det en större ombyggnation och ny gestaltning av kontorsfastigheten, vilket kommer inrymma 300 kontorsplatser. Ombyggnationen innebär att vi gör stambyte, nya toaletter, konferensrum och säkerhetsklassning av utrymmen med krav. Byggtid är planerad till åren 2023-2025. Ny detaljplan för fastigheten Vårdaren 8 förväntas bli klart under 2025. Rivning av nuvarande fastighet sker när detaljplan vunnit laga kraft. I samband med detta avyttras även Bostadsbyggen i Jönköping Utvecklings AB. Ansökning om bygglov om 55-60 hyreslägenheter görs efter detaljplan är godkänd.

Flerårsöversikt (Tkr)	2024	2023	2022	2021	2020
Nettoomsättning	19 345	16 532	14 155	13 509	13 348
Balansomslutning	124 705	101 864	91 106	91 735	75 985
Soliditet (%)	20,2	18,2	15,1	13,8	16,0
Resultat efter avskrivningar	8 952	6 374	2 092	1 350	3 226
Resultat efter finansiella poster	8 274	6 077	1 351	698	2 328
Snittränta (%)	1,9	1,3	1,2	-	-
Belåningsgrad (%)	23,2	18,8	18,9	-	-

Förändringar i eget kapital

	Aktie- kapital	Reserv- fond	Balanserat resultat	Årets resultat	Totalt
Belopp vid årets ingång	2 000 000	400 000	11 364 012	4 818 753	18 582 765
Disposition enligt beslut av årsstämman:			4 818 753	-4 818 753	0
Årets resultat				6 569 932	6 569 932
Belopp vid årets utgång	2 000 000	400 000	16 182 765	6 569 932	25 152 697

Resultatdisposition

Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel (kronor):

balanserad vinst	16 182 765
årets vinst	6 569 932
	22 752 697

disponeras så att	
i ny räkning överföres	22 752 697
	22 752 697

Företagets resultat och ställning i övrigt framgår av efterföljande resultat- och balansräkning samt kassaflödesanalys med noter.

Resultaträkning

Not

2024-01-01
-2024-12-31

2023-01-01
-2023-12-31

Rörelseintäkter

Nettoomsättning

19 345 320

16 531 682

Övriga rörelseintäkter

26 166

126 703

Summa rörelseintäkter

19 371 486

16 658 385

Rörelsekostnader

Driftkostnader

-5 837 301

-5 756 640

Reparation och underhåll

-1 326 384

-1 695 191

Personalkostnader

2

-427 002

-388 974

Av- och nedskrivningar av materiella
anläggningstillgångar

-2 828 636

-2 443 978

Summa rörelsekostnader

-10 419 323

-10 284 783

Rörelseresultat

8 952 163

6 373 602

Finansiella poster

Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

392 384

540 423

Räntekostnader och liknande resultatposter

-1 070 684

-836 809

Summa finansiella poster

-678 300

-296 386

Resultat efter finansiella poster

8 273 863

6 077 216

Resultat före skatt

8 273 863

6 077 216

Skatter

Skatt på årets resultat

-1 703 931

-1 258 463

Årets resultat

6 569 932

4 818 753

Balansräkning

Not

2024-12-31

2023-12-31

TILLGÅNGAR

Anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar

Byggnader och mark	3	66 929 745	69 758 381
Maskiner och andra tekniska anläggningar	4	0	0
Pågående ny-, till- och ombyggnader	5	39 668 135	8 750 884
Summa materiella anläggningstillgångar		106 597 880	78 509 265

Finansiella anläggningstillgångar

Andelar i koncernföretag	6, 7	50 000	50 000
Uppskjuten skattefordran	8	0	652 673
Summa finansiella anläggningstillgångar		50 000	702 673
Summa anläggningstillgångar		106 647 880	79 211 938

Omsättningstillgångar

Kortfristiga fordringar

Kundfordringar		749 482	0
Övriga fordringar		3 458 843	984 285
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		651 753	672 664
Summa kortfristiga fordringar		4 860 078	1 656 949

Kassa och bank

Kassa och bank		13 196 887	20 995 024
Summa kassa och bank		13 196 887	20 995 024
Summa omsättningstillgångar		18 056 965	22 651 973

SUMMA TILLGÅNGAR

124 704 845

101 863 911

Balansräkning	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		2 000 000	2 000 000
Reservfond		400 000	400 000
Summa bundet eget kapital		2 400 000	2 400 000
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		16 182 765	11 364 012
Årets resultat		6 569 932	4 818 753
Summa fritt eget kapital		22 752 697	16 182 765
Summa eget kapital		25 152 697	18 582 765
Avsättningar			
Övriga avsättningar	9	1 051 258	0
Summa avsättningar		1 051 258	0
Långfristiga skulder			
Checkräkningskredit	10	15 815 863	0
Skulder till kreditinstitut	11	66 610 445	66 749 097
Övriga skulder	12	6 345 000	6 345 000
Summa långfristiga skulder		88 771 308	73 094 097
Kortfristiga skulder			
Skulder till kreditinstitut		188 652	288 652
Leverantörsskulder		4 967 706	9 008 238
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter		4 573 224	890 159
Summa kortfristiga skulder		9 729 582	10 187 049
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		124 704 845	101 863 911

Kassaflödesanalys

Not

2024-01-01
-2024-12-31

2023-01-01
-2023-12-31

Den löpande verksamheten

Resultat efter finansiella poster

8 273 863

6 077 216

Justeringar för poster som inte ingår i kassaflödet

13

2 828 636

2 443 978

**Kassaflöde från den löpande verksamheten före
förändring av rörelsekapital**

11 102 499

8 521 194

Kassaflöde från förändring av rörelsekapitalet

Ökning (-)/Minskning (+) av rörelsefordringar

-3 203 129

-497 790

Ökning (+)/Minskning (-) av rörelseskulder

-457 467

6 202 325

Kassaflöde från den löpande verksamheten

7 441 903

14 225 729

Investeringsverksamheten

Investeringar i byggnader

-30 917 251

-7 723 449

Kassaflöde från investeringsverksamheten

-30 917 251

-7 723 449

Finansieringsverksamheten

Upptagna lån

15 815 863

0

Amortering av lån

-238 652

-288 652

Kassaflöde från finansieringsverksamheten

15 577 211

-288 652

Årets kassaflöde

-7 898 137

6 213 628

Likvida medel vid årets början

Likvida medel vid årets början

20 995 024

14 781 396

Likvida medel vid årets slut

13 096 887

20 995 024

Noter

Not 1 Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med årsredovisningslagen och BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3).

Redovisningsprinciperna är oförändrade jämfört med föregående år.

Värderingsprinciper

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats utifrån anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår förutom inköpspriset även utgifter som är direkt hänförliga till förvärdet.

Tillkommande utgifter

Tillkommande utgifter som uppfyller tillgångskriteriet räknas in i tillgångens redovisade värde. Utgifter för löpande underhåll och reparationer redovisas som kostnader när de uppkommer.

För vissa av de materiella anläggningstillgångarna, byggnader och mark har skillnaden i förbrukningen av betydande komponenter bedömts vara väsentlig. Dessa tillgångar har därför delats upp i komponenter vilka skrivs av separat.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod eftersom det återspeglar den förväntade förbrukningen av tillgångens framtida ekonomiska fördelar. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

Följande avskrivningsprocent tillämpas:

Maskiner och andra tekniska anläggningar	5 år
Inventarier, verktyg och installationer	5 år

För vissa av de materiella anläggningstillgångarna byggnader och mark har skillnaden i förbrukningen av betydande komponenter bedömts vara väsentlig. Huvudindelningen är byggnader, mark och markanläggningar. Byggnader består i sin tur av flera komponenter vars nyttjandeperiod varierar. Ingen avskrivning sker på komponenten mark vars nyttjandeperiod bedöms vara obegränsad. Komponenterna markanläggningar bedöms ha en nyttjandeperiod på 33 år.

Följande huvudgrupper av komponenter har identifierats och ligger till grund för avskrivningen på byggnader:

Stomme	90 år
Tak	40 år
Fasad	40 år
Stammar	40 år
Fönster	40 år
Hiss	20 år
Inre ytskikt	12 år
Kök och bad	20 år
Tvättstuga	20 år
Installationer	30 år
Laddstolpar	10 år

Nedskrivningar materiella anläggningstillgångar

Vid varje balansdag bedöms om det finns någon indikation på att ett tillgångsvärde är lägre än dess redovisade värde. Om en sådan indikation finns, beräknas tillgångens återvinningsvärde.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas i enlighet med kapitel 11 (Finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärdet) i BFNAR 2012:1.

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller finansiell skuld tas upp i balansräkningen när företaget blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången har upphört eller reglerats. Detsamma gäller när de risker och fördelar som är förknippade med innehavet i allt väsentligt överförs till annan part och företaget inte längre har kontroll över den finansiella tillgången. En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgjorts eller upphört.

Värdering av finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde, inklusive eventuella transaktionsutgifter som är direkt hänförliga till förvärvet av tillgången.

Finansiella omsättningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Kundfordringar och övriga fordringar som utgör omsättningstillgångar värderas individuellt till det belopp som beräknas inflyta.

Inkomstskatter

Skatt på årets resultat i resultaträkningen består av aktuell skatt och uppskjuten skatt. Aktuell skatt är inkomstskatt för innevarande räkenskapsår som avser årets skattepliktiga resultat och den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte har redovisats. Uppskjuten skatt är inkomstskatt för skattepliktigt resultat avseende framtida räkenskapsår till följd av tidigare transaktioner eller händelser.

Uppskjuten skatteskuld redovisas för alla skattepliktiga temporära skillnader, dock inte för temporära skillnader som härrör från första redovisningen av goodwill. Uppskjuten skattefordran redovisas för avdragsgilla temporära skillnader och för möjligheten att i framtiden använda skattemässiga underskottsavdrag. Värderingen baseras på hur det redovisade värdet för motsvarande tillgång eller skuld förväntas återvinnas respektive regleras. Beloppen baseras på de skattesatser och skatteregler som är beslutade före balansdagen och har inte nuvärdesberäknats.

Uppskjutna skattefordringar har värderats till högst det belopp som sannolikt kommer att återvinnas baserat på innehavande och framtida skattepliktiga resultat. Värderingen omprövas varje balansdag.

Intäkter

Det inflöde av ekonomiska fördelar som företaget erhållit eller kommer att erhålla för egen räkning redovisas som intäkt. Intäkter värderas till verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas, med avdrag för rabatter.

Nyckeltalsdefinitioner

Nettoomsättning

Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Balansomslutning

Företagets samlade tillgångar.

Soliditet (%)

Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutning.

Resultat efter avskrivningar

Resultat efter avskrivningar men före finansiella intäkter och kostnader.

Resultat efter finansiella poster

Resultat efter finansiella intäkter och kostnader men före bokslutsdispositioner och skatter.

Not 2 Anställda och personalkostnader

Bolaget har betalt ut arvode och övriga ersättningar till styrelsen och förtroendevald revisor om 427 002 kr (388 974 kr). Kostnader för sociala avgifter har uppgått till 95 502 kr (69 174 kr). Bolaget har ej haft några pensionskostnader.

Not 3 Byggnader och mark

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	136 162 323	113 082 843
Inköp	0	0
Omklassificeringar	0	23 079 480
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	136 162 323	136 162 323
Ingående avskrivningar	-49 841 157	-47 397 179
Årets avskrivningar	-2 828 636	-2 443 978
Utgående ackumulerade avskrivningar	-52 669 793	-49 841 157
Ingående nedskrivningar	-16 562 785	-16 562 785
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-16 562 785	-16 562 785
Utgående redovisat värde	66 929 745	69 758 381
Bokfört värde byggnader	61 726 745	64 555 381
Bokfört värde mark	5 203 000	5 203 000
	66 929 745	69 758 381

Not 4 Maskiner och andra tekniska anläggningar

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	138 717	138 717
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	138 717	138 717
Ingående avskrivningar	-138 717	-138 717
Utgående ackumulerade avskrivningar	-138 717	-138 717
Utgående redovisat värde	0	0

Not 5 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	8 750 884	24 106 915
Inköp	30 917 251	7 723 449
Omklassificeringar	0	-23 079 480
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	39 668 135	8 750 884
 Utgående redovisat värde	 39 668 135	 8 750 884

Not 6 Andelar i koncernföretag

	2024-12-31	2023-12-31
Ingående anskaffningsvärden	50 000	50 000
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	50 000	50 000
 Utgående redovisat värde	 50 000	 50 000

Not 7 Specifikation andelar i koncernföretag

Namn	Kapital- andel	Rösträtts- andel	Bokfört värde	
Bostadsbyggen i Jönköping Utvecklings AB	100	100	50 000 50 000	
	Org.nr	Säte	Eget kapital	Resultat
Bostadsbyggen i Jönköping Utvecklings AB	559157-9981	Jönköping	50 000	0

Not 8 Uppskjuten skattefordran

	2024-12-31	2023-12-31
Skillnad bokföringsmässiga och skattemässiga värdeminskningssavdrag	0	-157 189
Skattemässiga underskottsavdrag	0	809 862
	0	652 673

Not 9 Uppskjuten skatteskuld

	2024-12-31	2023-12-31
Skilnad bokföringsmässiga och skattemässiga värdeminskningssavdrag	-4 499 563	0
Skattemässiga underskottssavdrag	3 448 305	0
	-1 051 258	0

Not 10 Checkräkningskredit

	2024-12-31	2023-12-31
Beviljat belopp på checkräkningskredit uppgår till	42 000 000	0
Utnyttjad kredit uppgår till	15 815 863	0

Not 11 Långfristiga skulder

	2024-12-31	2023-12-31
Skulder till kreditinstitut som förfaller inom 1- 5 år	66 610 445	58 061 348
Skulder till kreditinstitut som förfaller efter 5 år	0	8 687 749
	66 610 445	66 749 097

Not 12 Övriga skulder

	2024-12-31	2023-12-31
Inbetald handpenning avseende fastighetsförsäljning	6 345 000	6 345 000
	6 345 000	6 345 000

Not 13 Justering för poster som inte ingår i kassaflödet

	2024-12-31	2023-12-31
Avskrivningar	2 828 636	2 443 978
	2 828 636	2 443 978

Not 14 Eventualförpliktelser

Bolaget har inga eventualförpliktelser

Not 15 Ställda säkerheter

	2024-12-31	2023-12-31
Fastighetsinteckning	138 601 700	97 126 700
	138 601 700	97 126 700

Jönköping, enligt datum med digital signatur

Robert Söderhjälms
Ordförande

Anders Berglund

Andreas Elamsson

Kamran Sairafi

Karin Goddard

Eric Stuart

Daniel Toftskär
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av min elektroniska underskrift

KPMG AB

Olle Nilsson
Auktoriserad revisor

Min granskningsrapport enligt datum med digital signatur

Marianne Eriksson
Lekmannarevisor

Till årsstämman för Bostadsbyggen i Jönköping AB (556501-0963)

Granskningsrapport för år 2024

Jag, Marianne Eriksson, av fullmäktige Region Jönköpings län utsedd lekmannarevisor i Bostadsbyggen i Jönköping AB, har granskat bolagets verksamhet för 2024.

Styrelse och VD ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande bolagsordning, ägardirektiv och beslut samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Lekmannarevisorn ansvarar för att granska verksamhet och intern kontroll, samt pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges mål samt de lagar och föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt aktiebolagslagen, kommunallagen och god revisionssed i kommunal verksamhet. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge en rimlig bedömning och prövning.

Jag bedömer att bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt och utifrån ekonomisk synpunkt tillfredställande sätt.

Jag bedömer att bolagets interna kontroll har varit tillräcklig.

Jönköping 2025-02-13

Marianne Eriksson

Lekmannarevisor

Verifikat

Transaktion 09222115557538846148

Dokument

Bostadsbyggen i Jönköping AB
Huvuddokument
14 sidor
Startades 2025-02-10 14:17:57 CET (+0100) av Daniel Svensson (DS)
Färdigställt 2025-02-13 10:05:53 CET (+0100)

Initierare

Daniel Svensson (DS)
Riksbyggen
daniel.svensson@riksbyggen.se

Signerare

Robert Söderhjälms (RS) robert.soderhjelm@riksbyggen.se  BankID Namnet som returnerades från svenskt BankID var "Claes Robert Söderhjelm" Signerade 2025-02-10 14:18:58 CET (+0100)	Anders Berglund (AB) s.el.anders@telia.com  BankID Namnet som returnerades från svenskt BankID var "NILS ANDERS BERGLUND" Signerade 2025-02-10 22:10:30 CET (+0100)
Andreas Elamsson (AE) andreas.elamsson@rjl.se  BankID Namnet som returnerades från svenskt BankID var "ANDREAS ELAMSSON" Signerade 2025-02-12 18:39:06 CET (+0100)	Kamran Sairafi (KS) kamran.sairafi@jonkoping.se  BankID Namnet som returnerades från svenskt BankID var "Kamran Sairafi" Signerade 2025-02-10 14:35:27 CET (+0100)



Verifikat

Transaktion 09222115557538846148

Karin Goddard (KG)

karin.goddard@riksbyggen.se



Namnet som returnerades från svenskt BankID var
"KARIN GODDARD"

Signerade 2025-02-11 07:32:24 CET (+0100)

Eric Stuart (ES)

eric.stuart@riksbyggen.se



Namnet som returnerades från svenskt BankID var "ERIC
STUART"

Signerade 2025-02-10 14:24:07 CET (+0100)

Daniel Toftskär (DT)

daniel.toftskar@riksbyggen.se



Namnet som returnerades från svenskt BankID var
"Daniel Carl Allan Toftskär"

Signerade 2025-02-10 16:03:07 CET (+0100)

Marianne Eriksson (ME)

marianne.ericsson@abf.se



Namnet som returnerades från svenskt BankID var
"MARIANNE ERIKSSON"

Signerade 2025-02-13 09:46:53 CET (+0100)

Olle Nilsson (ON)

olle.nilsson@kpmg.se



Namnet som returnerades från svenskt BankID var
"OLOF NILSSON"

Signerade 2025-02-13 10:05:53 CET (+0100)



Regionledningskontoret

ALMI Företagspartner Jönköping AB
Bostadsbyggen i Jönköping AB
RJL Tågdepån Nässjö AB
RJL Älghunden 4 AB
Smålands Turism AB

Bolagsstyrningsrapport regionägda bolag 2024

Inledning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagens förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska även för varje bolag i årliga beslut, bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Underlag för bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

För bedömning av om respektive bolags verksamhet under året, har regionstyrelsen följande information att tillgå:

- Bolagsordning och ägardirektiv
- Årsredovisning och delårsrapporter
- Bolagsstyrningsrapport
- Rapporter från bolagets revisorer och lekmannarevisorer
- Övrig uppföljning

Regionstyrelsen beslut om sin bedömning av bolagens verksamhet

I sitt årliga beslut ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Observera att bolagsstyrningsrapporten ska lämnas **senast 28 Mars**. Rapporten mailas till regionledningskontoret.ekonomi@rjl.se

Anvisningar till bolagsstyrningsrapport för regionägda bolag år 2023**Allmänt**

Information från bolaget i form av en bolagsstyrningsrapport utgör en del i underlaget för regionstyrelsens årliga bedömning av bolagets verksamhet varit förenlig med fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. De bolag som regionen ägarandel överstigande 49 procent ska lämna en bolagsstyrningsrapport.

Bolagsstyrningsrapporten lämnas senast 28 Mars och sändas till:
regionledningskontoret.ekonomi@rjl.se

Bolagsstyrningsrapport

Rapporten ska besvara nedanstående punkter **styckevis** och med **kortfattade kommentarer**.

1. Styrelse och Verkställande direktör

- a) Beskriv hur utvärdering av styrelse och verkställande direktör genomförs?
Bolagets auktoriserade revisorer och lekmannarevisorer har i sitt revisionsuppdrag att granska styrelse och VD:s förvaltning av bolaget, se årsredovisning för bolaget. Någon annan form av intern/extern utvärdering av styrelse eller VD har inte gjorts.
- b) Har styrelseledamöter eller VD uppdrag, aktier, andelar eller andra intressen i företag som bolaget har affärsförbindelser med eller som är verksamt i samma bransch som bolaget? Om ja, utveckla.
Nej

2. Bolagets ändamål,

- a) Uppfyller bolaget det verksamheten enligt bolagsordningen syftar till att åstadkomma? Utveckla och motivera svaret och ge exempel på hur.

Föremål för bolagets verksamhet är att äga och förvalta de fastigheter som bolaget förvärvat från Stiftelsen Bostadsbyggen samt bedriva därmed förenlig verksamhet.

- b) Ligger all verksamhet som bedrivs i bolaget i linje med ändamålet? Om det finns verksamhet i bolaget som inte föranleds av bolagets ändamål motivera varför verksamheten bedrivs.

Ja

3. Kommunalprinciperna

a) Likställighetsprincipen innebär att bolaget är skyldigt att behandla alla kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Följer bolaget likställighetsprincipen i all sin verksamhet? Om det finns situationer där principen inte kan följas, motivera varför och hur bolaget valt att hantera situationen.

Ett av grunduppdragen för detta Regionala bolag är att hålla en förturskö till regionen Jönköping Län vilket görs och i andra hand tillämpas likställighetsprincipen för uthyrning av bostadslägenheter

c) Kommunal näringsverksamhet innebär att bolaget får driva näringsverksamhet, om den drivs utan vinstsyfte och syftar till att tillhandahålla allmännyttiga anläggningar eller tjänster åt medlemmarna. Detta innebär inte förbud mot vinster utan enbart att ändamålet ska väga tyngre. Hur hanterar bolaget den här avvägningen?

Detta bolag driver näringsverksamhet och går med vinst, någon annan avvägning har aldrig skett.

d) Kommunala bolag är skyldiga att följa självkostnadsprincipen. Med det avses att man inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller. Följer bolaget självkostnadsprincipen ifall bolaget tar ut någon avgift?

Detta bolag driver näringsverksamhet och går med vinst, någon annan avvägning har aldrig skett.

e) Lokaliseringsprincipen innebär att kommunala bolag ska ha sin verksamhet i anknytning till anknytning till regionens område eller deras medlemmar. Bedriver bolaget någon verksamhet som inte har samröre med Jönköpings län?

Nej

4. Kommunala kompetensen

a) Kommunala bolag ska ägna sig åt sådant som ligger i ett kollektivt intresse och vara till nytta för kommunens medlemmar. Utveckla och motivera hur den verksamhet som bolaget bedriver ger nytta för regionen.

Detta bolag driver näringsverksamhet och går med vinst, någon annan avvägning har aldrig skett.

b) Kommunal verksamhet får inte bedrivas på områden som ska skötas enbart av staten, annan kommun, landsting eller någon annan (exempelvis det privata näringslivet). Verkar bolaget med all sin verksamhet inom det område där kommuner får vara verksamma, med andra ord inom den s.k. kommunala kompetensen? Finns det verksamhet som idag bedöms ligga utanför det kompetensenliga området?

Vet ej

5. Ägardirektivet,

a) Beskriv om bolaget uppfyller ägardirektivet. Har bolag under verksamhetsåret gjort vad man ska och om det finns mål angivna, är målen uppfyllda? Om ägardirektivet ej är uppfyllt, ange en kommentar om varför det finns avvikelse.

Bolaget bedrivs enligt fastställda ändamål, d v s att förvärva, uppföra och förvalta fastigheter. Bolaget bedrivs enligt givna ägardirektiv, lagar och andra myndighetskrav. Bolaget följer även ägarnas styrdokument inom ekonomi, hållbarhet, förvaltning

6. Intern kontroll

Intern kontroll bidrar till:

- Att verksamheten når sina mål – med effektivitet, säkerhet och stabilitet.
 - Att informationen och rapporteringen om verksamheten och ekonomin är tillförlitlig och rättvisande.
 - Att verksamheten efterlever lagar, regler, avtal m.m.
 - En effektiv och säker verksamhet och god ekonomisk hushållning.
- a) Beskriv hur bolaget arbetar med intern kontroll och om det finns en intern kontrollplan? Bifoga även bolagets interna kontrollplan samt åtgärder eller åtgärdsplan till bolagsstyrningsrapporten.

Bolaget förvaltas av Riksbyggen ek förening som har en intern kontrollplan för all verksamhet som bedrivs inom fastighetsförvaltning.

b) Beskriv hur bolagets risker bedöms och följs upp. Ja
Om bolaget är helägt av Region Jönköpings län, hur lever bolaget upp till regionens riktlinje för intern kontroll?

Ägs till 50% av Regionen och till 50% av Riksbyggen ek förening. Ekonomisk uppföljning sker fortlöpande och vid varje sammanträde.

Riskbedömningar och utvärderingar görs kontinuerligt och fortlöpande i de projekt som bolaget initierar eller medverkar i.

Ägarsamråd har över tid initierats då detta har behövts, för bolaget sker en avstämning per år kring verksamheten.

Ort Stockholm datum 2025-02-20



Daniel Toftskär VD



Robert Söderhjelm Ordf

Rapporten ska skrivas under av bolagets VD och styrelseordförande.

§ 118**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för Jönköping Airport AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1530

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i Jönköping Airport AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Jönköping Airport AB. Jönköping Airport AB är till 50% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Jönköping Airport AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, Jönköping Airport AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i Jönköping Airport AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från Jönköping Airport AB. Jönköping Airport AB är till 50% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Via annan delägare, Jönköpings Kommun, har en bolagsstyrningsrapport begärts in för Jönköping Airport och rapporten innehåller all väsentlig information och inget behov finns att belasta bolagen med ytterligare rapportskrivning från Region Jönköpings län.

Bolag	1	2	3	4	5	6
Jönköping Airport AB	OK	OK	OK	OK	OK	OK(kommentar)

Jönköping Airport AB

Punkt 6

Jönköping Airport AB är 50% ägt av Jönköpings kommun och 50% av Region Jönköpings län. Bolaget har väl fungerande rutiner för intern kontroll.

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrån KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 Jönköping Airport AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

Årsredovisning för

Jönköping Airport AB

556792-9905

Räkenskapsåret
2024-01-01 - 2024-12-31

Innehållsförteckning:

Sida

Förvaltningsberättelse	1-4
Resultaträkning	5
Balansräkning	6-7
Noter	8-16
Underskrifter	16

Förvaltningsberättelse

Styrelsen och verkställande direktören för Jönköping Airport AB, 556792-9905, med säte i Jönköping får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2024.

Företagets verksamhet

Jönköping Airport AB står för den operativa driften och utvecklingen av Jönköping flygplats. Förvaltning av byggnader och infrastruktur ingår även i driften.
Den kommersiella flygtrafiken består av charterflyg och fraktflyg. Utöver den kommersiella flygtrafiken fyller Jönköping flygplats en viktig samhällsfunktion för trafik som brandflyg, ambulansflyg och polisflyg samt militära transporter.

Verksamheten under räkenskapsåret

Mängden frakt som hanterades under 2024 minskade något. Sammanlagt hanterades 2 859 ton gods, varav 667 ton utgjordes av post. Antal passagerare på Jönköping Airport fortsatte att utvecklas positivt under 2024. Antalet charteravgångar ökade markant under 2024 jämfört med föregående år. I synnerhet charterarrangören TUI:s satsning på ett bredare destinationsprogram för sommaren bidrog till att antalet charterpassagerare steg med närmare 32%, till 28 739. Vinterprogrammet bestod av 2 avgångar/vecka till Gran Canaria och en avgång till Lanzarote. Under sommaren avgick flygen 1-2 gånger i veckan till sex olika destinationer. Mallorca, Antalya, Rhodos, Kreta, Cypern och Kos. Dessutom ankom sex charterflyg med turister från Tyskland, Österrike och Schweiz under juli och augusti.

Totalt antal passagerare uppgick till 30 492 vilket är en ökning med närmare 40% jämfört med föregående år, där totalt antal passagerare avser charter, privatplan och samhällsviktiga flyg.

Jönköping Airport har för 2025 fått fortsatt förtroende som beredskapsflygplatser, ett uppdrag man innehaft sedan 2020. Till denna kategori hör bland annat militärflyg, polisflyg, brandflyg, ambulansflyg samt krim- och organtransporter. Under våren genomförde Försvarsmakten en större värdlandsstöds operation, förlagda bl a på flygplatsen.

Ny restauratör har övertagit restaurangverksamheten och delar av de publika ytorna har renoverats.

Flygplatsen har under 2024 reinvesterat i en ny insatsledarbil och nytt snöröjningsfordon.

Passagerarstatistik

<i>Antal passagerare</i>	2020	2021	2022	2023	2024	% diff 2024/2023
Reguljär	2 303	0	0	0	0	
Charter	10 089	4 454	15 782	21 802	28 739	
Total	12 392	4 454	15 782	21 802	28 739	32%

Frakstatistik

<i>Antal ton frakt</i>	2020	2021	2022	2023	2024	
Frakt	2 901	2 770	2 946	2 386	2 192	
Post	0	0	498	686	667	
Total	2 901	2 770	3 444	3 072	2 859	-7%

Jämställdhet och mångfald

Bolaget har en utsedd hållbarhetsansvarig som arbetar med social, miljö och ekonomisk hållbarhet som inkluderar både jämställdhet och integration. Hållbarhetsansvarig deltar i nätverket för de kommunala bolagen där även social hållbarhet ingår.

Det finns en handlingsplan för hållbarhet som varje år fastställs i bolagets styrelse. Planen utgår från de globala målen i Agenda 2030 som är relevanta för verksamheten.

Under 2024 har stort fokus lagts på det påbörjade arbetet inför CDRS-rapportering

Verksamheten enligt miljöbalken

Bolaget bedriver tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken. Tillståndet avser flygverksamhet och tillhörande kringverksamhet. Miljötillståndet gäller tills vidare. Länsstyrelsen i Jönköping är tillsynsmyndighet. Årets miljörapport godkändes utan anmärkning.

Ägarförhållanden

Bolaget ägs till 50% av Jönköpings Rådhus AB, org nr 556380-7162, med säte i Jönköping samt till 50% av Region Jönköpings Län, org nr 232100-0057, med säte i Jönköping.

Ägardirektiv

Ägardirektiven för företaget är fastställda av kommunfullmäktige i Jönköpings kommun 2023-12-13 och av Regionfullmäktige i Region Jönköpings län 2023-12-05 samt därefter fastställt av Jönköping Airport AB:s bolagsstämma.

Av ägardirektiven framgår följande uppdrag:

Jönköping Airport AB ska bedriva flygplatsverksamhet och vara en bidragande aktör till att skapa tillväxt och sysselsättning i Jönköpingsregionen. Bolaget ska även vara en resurs för att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner, i det ligger att fungera som beredskaps- och karantänsflygplats.

I uppdraget ingår att utveckla och marknadsföra frakt- samt passagerartrafiken på flygplatsen. I bolagets uppdrag ingår också att förvalta de av Jönköpings kommun ägda fastigheterna och lokalerna inom flygplatsområdet och utveckla flygplatsmiljön.

Bolaget ska fortsatt verka för en omställning till fossilfri flygverksamhet.

Bolaget står i sin verksamhet under kommun-/regionstyrelsens lagstadgade uppsiktsplikt enligt 6 kap. 1, 9 och 10 §§ KL. Det innebär att kommun-/regionstyrelsen ska ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de bolag som ägs helt eller delvis. Denna uppsiktsplikt kan inte delegeras.

Flerårsöversikt

	2024	2023	2022	Belopp i kr 2021
Nettoomsättning	32 612	31 791	30 357	20 968
Resultat efter finansnetto	-32 224	-33 491	-19 934	-25 392
Rörelsemarginal (%)	neg	neg	neg	neg
Avkastning på eget kapital (%)	neg	neg	neg	neg
Balansomslutning	73 619	68 860	55 046	24 306
Soliditet, %	6%	6%	7%	13%
Medeltalet anställda	49	49	47	46
Nettoinvestering	1 783	5 744	3 992	9 794

Styrelse och revisorer

Ordinarie ledamöter

Henrik Jansson, ordf
Linda Danielsson
Thomas Bäuml
Stefan Gustafsson
Per Högberg
Angelica Lundberg
Per Svenberg
Dick Wählin

Verkställande direktör

Sofie Hagman

Vice verkställande direktör

Christoffer Grennhag

Revisorer

KPMG, Michael Johansson, auktoriserad revisor (ordinarie)
KPMG, Jacob Lindahl, auktoriserad revisor (revisorssuppleant)

Lekmannarevisorer

Thomas Werthen
Erik Lagärde

Förändringar i eget kapital

	Aktie- kapital	Balanserat resultat	Årets resultat
2023			
Vid årets början	4 000	20 402	-20 293
Vinstdisposition		-20 293	20 293
Aktieägartillskott, erhållna		34 750	
Årets resultat			-34 746
Vid årets slut	4 000	34 859	-34 746
2024			
Vid årets början	4 000	34 859	-34 746
Vinstdisposition		-34 746	34 746
Aktieägartillskott, erhållna		34 000	
Årets resultat			-33 999
Vid årets slut	4 000	34 111	-33 999

Aktiekapitalet utgörs av 4 000 aktier

Resultatdisposition

	Belopp i kr
Styrelsen föreslår att till förfogande stående vinstmedel 112 600 kronor disponeras enligt följande:	
balanserat resultat	34 111 295
årets resultat	-33 998 695
Totalt	112 600
Balanseras i ny räkning	112 600

Enligt årsredovisningen framgår att ett aktieägartillskott uppgående till 34.000.000 kr har erhållits av Jönköpings Rådhus AB, org nr 556380-7162 och Region Jönköpings Län, org nr 232100-0057 fördelat på vardera till 50%.

Bolagets resultat och ekonomiska ställning per 2024-12-31 framgår av efterföljande resultat- och balansräkningar med noter.

Resultaträkning

Belopp i Tkr	Not	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändring m.m.			
Nettoomsättning		32 627	31 791
Övriga rörelseintäkter	1	15 986	12 205
Summa rörelseintäkter, lagerförändring m.m.		48 613	43 996
Rörelsekostnader			
Råvaror och förnödenheter		-3 060	-3 688
Övriga externa kostnader	2,3	-32 986	-32 052
Personalkostnader	4	-41 082	-37 253
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar	5	-3 709	-4 494
Summa rörelsekostnader		-80 837	-77 487
Rörelseresultat		-32 224	-33 491
Finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter	6	9	38
Räntekostnader och liknande resultatposter	7	-1 764	-1 247
Summa finansiella poster		-1 755	-1 209
Resultat efter finansiella poster		-33 979	-34 700
Bokslutsdispositioner			
Resultat före skatt		-33 979	-34 700
Skatter			
Skatt på årets resultat	8	-20	-46
Årets resultat		-33 999	-34 746

Balansräkning

Belopp i Tkr	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Maskiner och andra tekniska anläggningar	9	17 059	19 793
Inventarier, verktyg och installationer	10	2 883	3 178
Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar	11	5 811	-
Summa materiella anläggningstillgångar		25 753	22 971
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Summa anläggningstillgångar		25 753	22 971
Omsättningstillgångar			
<i>Varulager m.m.</i>			
Råvaror och förnödenheter		2 285	2 637
Summa varulager		2 285	2 637
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		4 035	4 654
Fordringar hos koncernföretag		17 000	17 375
Övriga fordringar		19 128	18 329
Aktuell skattefordran		696	686
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	12	4 722	2 208
Summa kortfristiga fordringar		45 581	43 252
Summa omsättningstillgångar		47 866	45 889
SUMMA TILLGÅNGAR		73 619	68 860

Balansräkning

Belopp i Tkr	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital		4 000	4 000
Summa bundet eget kapital		4 000	4 000
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserat resultat		34 111	34 859
Årets resultat		-33 999	-34 746
Summa fritt eget kapital		112	113
Summa eget kapital		4 112	4 113
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		5 349	4 169
Skulder till koncernföretag	13	55 594	49 798
Övriga skulder		1 887	4 028
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	14	6 677	6 752
Summa kortfristiga skulder		69 507	64 747
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		73 619	68 860

Redovisningsprinciper

Allmänna upplysningar

Företaget tillämpar Årsredovisningslagen (1995:1554) och Bokföringsnämndens allmänna råd BFAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning ("K3").

Intäktsredovisning

Som inkomst redovisar bolaget det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Bolaget redovisar därför inkomst till nominellt värde om bolaget får ersättningen i likvida medel direkt vid leverans. Hyresintäkter resultatförs i den period de avser. Ränteintäkter och räntebidrag resultatförs i den period de avser.

Ersättning till de anställda

Ersättning till anställda i form av löner, betald semester, betald sjukfrånvaro mm samt pensioner redovisas i takt med intjänandet. Beträffanden pensioner och andra ersättningar efter avslutad anställning klassificeras dessa som avgiftsbestämda eller förmåndsbestämda pensionsplaner. Företaget har endast avgiftsbestämda pensionsplaner.

Avgiftsbestämda pensionsplaner

För avgiftsbestämda planer betalar företaget fastställda avgifter till en separat oberoende juridisk enhet och har ingen förpliktelse att betala ytterligare avgifter. Företagets resultat belastas för kostnader i takt med att förmånerna intjänas vilket normalt sammanfaller med tidpunkten för när premier erläggs.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde efter avdrag för ackumulerade avskrivningar och eventuella nedskrivningar.

Anskaffningsvärdet består av inköpspriset och utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet för att bringa den på plats och i skick att användas. Tillkommande utgifter inkluderas endast i tillgången eller redovisa som en separat tillgång, när det är sannolikt att framtida ekonomiska fördelar som är förknippade med posten kommer att tillfalla företaget och att anskaffningsvärdet för densamma kan mätas på ett tillförlitligt sätt. Alla övriga kostnader för reparationer och underhåll samt tillkommande utgifter redovisas i resultaträkningen i den period då de uppkommer.

Då skillnad i förbrukningen av en materiell anläggningstillgångs betydande komponenter inte bedöms vara väsentlig, delas tillgången inte upp på dessa komponenter.

Avskrivningar på materiella anläggningstillgångar kostnadsförs så att tillgångens anskaffningsvärde, eventuellt minskat med beräknat restvärde vid nyttjandeperiodens slut, skrivs av linjärt över dess bedömda nyttjandeperiod. Om en tillgång har delats upp på olika komponenter skrivs respektive komponent av separat över dess nyttjandeperiod. Avskrivning påbörjas när den materiella anläggningstillgången kan tas i bruk.

Materiella anläggningstillgångars nyttjandeperiod uppskattas till:

Kostnader på annans byggnad 20år

Maskiner och andra tekniska anläggningar 3-20år

Inventarier, verktyg och installationer 3-5år

Det redovisade värdet för en materiell anläggningstillgång tas bort från balansräkningen vid utrangering eller avyttring, eller när inte några framtida ekonomiska fördelar väntas från användning eller utrangering/avyttring av tillgången eller komponenten. Den vinst eller förlust som uppkommer när en materiell anläggningstillgång eller en komponent tas bort från balansräkningen redovisas i resultaträkningen som en övrig rörelseintäkt eller rörelsekostnad.

Nedskrivning av materiella anläggningstillgångar

Vid varje balansdag analyserar företaget de redovisade värdena för materiella anläggningstillgångar för att fastställa om det finns någon indikation på att dessa tillgångar har minskat i värde. Om så är fallet, beräknas tillgångens återvinningsvärde för att kunna fastställa värdet av en eventuell nedskrivning.

Återvinningsvärdet är det högsta av verkligt värde med avdrag för försäljningskostnader och nyttjandevärdet. Om återvinningsvärdet för en tillgång (eller kassagenererande enhet) fastställs till ett lägre värde än det redovisade värdet, skrivs det redovisade värdet på tillgången (eller den kassagenererande enheten) ned till återvinningsvärdet. En nedskrivning ska omedelbart kostnadsföras i resultaträkningen. Vid varje balansdag gör företaget en bedömning om den tidigare nedskrivningen inte längre är motiverad. Om så är fallet återförs nedskrivningen delvis eller helt. En återföring av en nedskrivning redovisas direkt i resultaträkningen.

Leasing

Samtliga leasingavtal redovisas som operationella leasingavtal. Det innebär att leasingavgiften kostnadsförs i resultaträkningen linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret har värderats till det lägsta av dess anskaffningsvärde och dess nettoförsäljningsvärde på balansdagen. Den valda värderingsmetoden innebär att eventuell inkurans i varulagret har beaktats.

Skatter

Skattekostnaden utgörs av summan av aktuell skatt och uppskjuten skatt.

Aktuell skatt

Aktuell skatt beräknas på det skattepliktiga resultatet för perioden. Skattepliktigt resultat skiljer sig från det redovisade resultatet i resultaträkningen då det har justerats för ej skattepliktiga intäkter och ej avdragsgilla kostnader samt för intäkter och kostnader som är skattepliktiga eller avdragsgilla i andra perioder. Aktuell skatteskuld beräknas enligt de skattesatser som gäller per balansdagen.

Uppskjuten skatt

Uppskjuten skatt redovisas på temporära skillnader mellan det redovisade värdet på tillgångar och skulder i de finansiella rapporterna och det skattemässiga värdet som används vid beräkning av skattepliktigt resultat. Uppskjuten skatt redovisas enligt den s k balansräkningsmetoden. Uppskjutna skatteskulder redovisas för i princip alla skattepliktiga temporära skillnader och uppskjutna skattefordringar redovisas i princip för alla avdragsgilla temporära skillnader i den omfattning det är sannolikt att beloppen kan utnyttjas mot framtida skattepliktiga överskott. Obeskattade reserver redovisas inklusive uppskjuten skatteskuld.

Det redovisade värdet på uppskjutna skattefordringar omprövas varje balansdag och reduceras till den del det inte längre är sannolikt att tillräckliga skattepliktiga resultat kommer att finnas tillgängliga för att utnyttjas, helt eller delvis, mot den uppskjutna skattefordran.

Aktuell och uppskjuten skatt för perioden

Aktuell och uppskjuten skatt redovisas som en kostnad eller intäkt i resultaträkningen, utom när skatten är hänförlig till transaktioner som redovisats direkt mot eget kapital. I sådana fall ska även skatten redovisas direkt mot eget kapital.

Aktieägartillskott

Företaget ägs till 50% av Jönköpings Rådhus AB, org nr 556380-7162 med säte i Jönköping samt till 50% av Region Jönköpings Län, org nr 232100-0057 med säte i Jönköping.

Av företagets totala inköp och försäljning mätt i kronor avser 27% (47%) av inköp och 0,1% (4%) av försäljningen andra företag inom koncernen Jönköping Rådhus AB.

Definition nyckeltal

Nettoomsättning

Rörelsens huvudintäkter, fakturerade kostnader, sidointäkter samt intäktskorrigeringar.

Resultat efter finansnetto

Resultat efter finansiella intäkter och kostnader, men före extraordinära intäkter och kostnader.

Rörelsemarginal (%)

Rörelseresultat i procent av nettoomsättningen.

Avkastning på eget kapital (%)

Resultat efter finansiella poster i procent av justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt).

Balansomslutning

Företagets samlade tillgångar.

Soliditet (%)

Justerat eget kapital (eget kapital och obeskattade reserver med avdrag för uppskjuten skatt) i procent av balansomslutningen.

Noter

Belopp i Tkr om inget annat anges.

Not 1 Övriga rörelseintäkter

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Statligt bidrag	7 996	2 999
Övriga bidrag inkl korttidspermittering	120	-
Bidrag från Regionen	6 000	6 000
Rearesultat försäljning inventarier	-1 104	-31
Ersättning från försäkringskassan (sjuklönkostnadsersättning)	-	-
Tillfälligt driftstöd från Trafikverket	-	-
Försäkringsersättning	148	118
Elstöd	-	324
Tillfällig uthyrning av personal	-	-
Återvunna kundförluster	-	-
Återbetalning moms EU	-	10
Bidrag för beredskapsflygplats	2 826	2 785
Summa	15 986	12 205

Not 2 Arvode och kostnadsersättning till revisorer

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
<i>KPMG</i>		
Revisionsarvode	15	50
Övriga uppdrag	-	48
Summa	15	98

Not 3 Leasingavgifter avseende operationell leasing

Företaget är leasingtagare genom operationella leasingavtal avseende främst bil och övriga inventarier.

Summan av årets kostnadsförda leasingavgifter avseende operationella leasingavtal uppgår till 454 (522) tkr. Framtida minimileaseavgifter avseende icke uppsägningsbara operationella leasingavtal förfaller enligt följande:

<i>Förfallotidpunkt:</i>	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Inom 1 år	110	71
Senare än 1 år men inom 5 år	529	997
Senare än 5 år	-	-

Not 4 Personal

Pensioner

Företagets kostnad för avgiftsbestämda pensionsplaner uppgår till 3.751 (2.513) tkr. Av företagets pensionskostnader avser 399 (350) tkr gruppen styrelse och VD. Företagets utestående pensionsförpliktelse till dessa uppgår till 0 tkr (0)

Avtal om avgångsvederlag

Vid uppsägning från VD:s sida gäller en uppsägningstid på 6 mån. Vid uppsägning från företagets sida erhålls ett avgångsvederlag som uppgår till 6 månadslöner. Vid uppsägning från VD:s sida utgår inget avgångsvederlag.

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
<i>Antal årsarbetare</i>		
Kvinnor	12	12
Män	37	35
	<u>49</u>	<u>47</u>
<i>Könsfördelning styrelse</i>		
Kvinnor	2	2
Män	6	6
	<u>8</u>	<u>8</u>
<i>Könsfördelning ledande befattningar</i>		
Kvinnor	2	2
Män	6	6
	<u>8</u>	<u>8</u>

Löner, andra ersättningar och sociala kostnader

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
<i>Löner och andra ersättningar:</i>		
Styrelse och verkställande direktör	-1 348	-1 323
Övriga anställda	-25 527	-23 311
	<u>-26 875</u>	<u>-24 634</u>
Pensionskostnader för styrelse och verkställande direktör	-399	-350
Pensionskostnader övriga anställda	-3 351	-2 163
Övriga sociala avgifter enligt lag och avtal	-8 244	-7 666
	<u>-11 994</u>	<u>-10 179</u>
Totala löner, ersättningar sociala- och pensionskostnader	-38 869	-34 813

Not 5 Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Maskiner och andra tekniska anläggningar	-3 271	-4 097
Inventarier, verktyg och installationer	-438	-397
Summa	-3 709	-4 494

Not 6 Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Ränteintäkter, övriga	9	37
Summa	9	37

Not 7 Räntekostnader och liknande resultatposter

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Räntekostnader, koncernföretag	-1 723	-1 244
Räntekostnader, övriga	-41	-3
Summa	-1 764	-1 247

Not 8 Skatt på årets resultat

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Aktuell Skatt	-20	-46
	-20	-46

Avstämning årets skattekostnad

	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Redovisat resultat före skatt	-33 978	-34 700
Skatt beräknad på skattesats 20,6%	7 000	7 148
Skatteeffekt av ej avdragsgilla kostnader	-17	-22
Skatteeffekt av skattepliktig intäkt ej bokförd som intäkt	-7 004	-7 159
Skatt hänförd till tidigare år	0	-13
Årets redovisade skattekostnad	-20	-46

Not 9 Maskiner och andra tekniska anläggningar

	2024-12-31	2023-12-31
Akkumulerade anskaffningsvärden:		
-Vid årets början	43 682	40 779
-Nyanskaffningar	1 673	1 864
-Avyttringar och utrangeringar	-2 492	-353
-Omklassificeringar		1 392
Vid årets slut	42 863	43 682
Akkumulerade avskrivningar enligt plan:		
-Vid årets början	-23 889	-19 953
-Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	1 355	161
-Årets avskrivning	-3 271	-4 097
Vid årets slut	-25 805	-23 889
Redovisat värde vid årets slut	17 058	19 793

Not 10 Inventarier, verktyg och installationer

	2024-12-31	2023-12-31
Akkumulerade anskaffningsvärden:		
-Vid årets början	4 842	3 948
-Nyanskaffningar	260	1 068
-Avyttringar och utrangeringar	-365	-173
Vid årets slut	4 737	4 843
Akkumulerade avskrivningar enligt plan:		
-Vid årets början	-1 665	-1 441
-Avyttringar och utrangeringar	248	173
-Årets avskrivning anskaffningsvärden	-436	-397
Vid årets slut	-1 853	-1 665
Redovisat värde vid årets slut	2 884	3 178

Not 11 Pågående nyanläggningar och förskott materiella anläggningstillgångar

	2024-12-31	2023-12-31
Vid årets början		1 392
Under året nedlagda kostnader		-
Under året aktiverade poster	-5 811	-1 392
Redovisat värde vid årets slut	-5 811	-

Not 12 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2024-12-31	2023-12-31
Förutbetalda kostnader	4 722	2 186
Upplupna intäkter	-	22
	4 722	2 208

Not 13 Skulder till koncernföretag

	2024-12-31	2023-12-31
Koncernkonto (beviljad kredit 75 000 tkr)	-55 066	-49 798
Skulder till koncernföretag	-528	-471

Not 14 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2024-12-31	2023-12-31
Upplupna löner och semesterlöner	2 956	2 327
Upplupna sociala avgifter	932	733
Upplupen pensionskostnad och löneskatt	2 351	1 614
Övriga upplupna kostnader	438	1 576
Övriga förutbetalda intäkter	-	31
	6 677	6 281

Underskrifter

Jönköping den dag som framgår av digital signatur

Henrik Jansson Styrelseordförande	Linda Danielsson	Thomas Bäuml
Stefan Gustafsson	Angelica Lundberg	Dick Wåhlin
Per Högberg	Per Svenberg	Sofie Hagman Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den dag som framgår av digital signatur

KPMG

Michael Johansson
Auktoriserad revisor

Fastställelseintyg

Undertecknad VD i Jönköping Airpot AB intygar härmed dels att denna kopia av årsredovisningen överensstämmer med originalet, dels att resultat- och balansräkningen fastställts på årsstämma 2025-04-11. Stämman beslutade också att godkänna styrelsens förslag till resultatdisposition.

Jönköping den 11 april 2025

Sofie Hagman
Verkställande direktör

Detta dokument är elektroniskt signerat och juridiskt bindande.

Signed by: Sofie Charlotta Hagman
Date: 2025-03-07 16:42:16
BankID refno: 01957145-633b-73c4-9947-310fe91025b0



VD: Sofie Hagman

Signed by: HENRIK GÖSTA SIGFRID JANSSON
Date: 2025-03-07 16:44:03
BankID refno: 01957147-0300-7752-8631-1fa3df5b0909



Ordf: Henrik Jansson

Signed by: LINDA DANIELSSON
Date: 2025-03-07 20:31:31
BankID refno: 01957217-3fe1-7893-9bd2-1333cbb414e3



Ledamot : Linda Danielsson

Signed by: PER SVENBERG
Date: 2025-03-07 20:32:48
BankID refno: 01957218-6b18-7b5b-9377-b63347a5cfcf



Ledamot: Per Svenberg

Signed by: DICK WÄHLIN
Date: 2025-03-07 20:55:47
BankID refno: 0195722d-7ec6-7b39-8dc7-9eb91a3dc1e6



Vice ordf: Dick Wählin

Signed by: ANGELICA LUNDBERG
Date: 2025-03-08 07:55:16
BankID refno: 01957489-5020-7223-93e9-500260398717



Ledamot: Angelica Lundberg

Signed by: BENGT STEFAN GUSTAFSSON
Date: 2025-03-08 09:14:38
BankID refno: 019574d1-d457-7905-89d9-aa741d6aaa3b



Ledamot: Stefan Gustavsson

Signed by: PER ÅKE JOHAN HÖGBERG
Date: 2025-03-08 10:30:36
BankID refno: 01957517-66a1-732e-a044-224803489c33



Styrelseledamot: Per Högberg

Signed by: Hans Thomas Bäuml
Date: 2025-03-10 14:50:41
BankID refno: 01958052-4636-79bf-a3a2-f3ccfa38c577



Ledamot: Thomas Bäuml

Signed by: MICHAEL JOHANSSON
Date: 2025-03-10 15:51:20
BankID refno: 01958089-d64c-7ab2-b1d7-8a7c22380861



Huvudansvarig revisor: Michael Johansson



Bolagsrapport

Jönköping Airport AB

Verksamhetsåret 2024

Innehåll

1. Jönköping Airport AB	2
2. Uppföljning av verksamhetens kommunala ändamål och principer	2
2.1. Bolagets ändamål	2
2.2. Kommunala principerna	2
2.3. Bolagets uppdrag	4
2.4. Kommunala kompetensen	4
3. Uppföljning av gemensamt och särskilt ägardirektiv	5
3.1. Kommunövergripande mål	5
3.1.1. Jönköping 2030 är södra Sveriges nav	5
3.1.2. Jönköping 2030 ska vara en kommun med framåtanda	6
3.1.3. Jönköping genomsyras av gemenskap, trygghet och öppenhet	6
3.1.4. Jönköping 2030 är en plats där stad och landsbygd möts	7
3.2. Verksamhetsmål	7
3.3. Finansiella mål	11
3.4. Direktiv och program	14
3.5. Samverkan och samarbete	17
3.6. Frågor som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt	17
3.7. Uppföljning av särskilda uppdrag	17
4. Uppföljning av intern styrning och kontroll	17
4.1. Kontrollmiljö	17
4.2. Riskbedömning och kontrollaktiviteter	18
4.3. Information / Kommunikation	18
4.4. Uppföljning	18
4.5. Granskningsrapport	18
5. Uppföljning av hållbarhetsfrågor	19
5.1. Arbete med energi och klimat	19
5.1.1. Energi	19
5.1.2. Klimat	20
5.2. Projektet "Grön Flygplats 2.0"	22
5.3. Arbete med social hållbarhet	24

1. Jönköping Airport AB

Jönköping Airport AB ägs 50/50 av kommunägda koncernen Jönköpings Rådhus AB och Jönköpings Region och driver och utvecklar flygplatsverksamheten samt förvaltar fastigheterna och infrastrukturen. Jönköping Airport har en unik tillgänglighet genom sitt centrala läge mitt i södra Sverige.

Verksamheten består av verksamhetsområdena: passagerartrafik, fraktflyg och samhällsnyttaflyg.

2. Uppföljning av verksamhetens kommunala ändamål och principer

2.1. Bolagets ändamål

Bolagsordningen för Jönköping Airport AB §4

”Ändamålet med bolagets verksamhet är att, inom den kommunala kompetensen och med iakttagande av kommunala principer såsom lokaliserings-, likställighets- och självkostnadsprincipen svara för driften och utvecklingen av flygplatsen och därigenom bidra till att tillhandahålla flyg som en kommunikationsmöjlighet för kommuninvånarna och näringslivet.”

Ändamålet med bolagets verksamhet är att genom att bedriva flygplatsverksamhet främja tillväxt och utveckling i Jönköpings kommun och dess omnejd. Bolaget ansvarar även för fastigheter och anläggningar på flygplatsområdet. Jönköping Airport erbjuder en omfattande flygplatsverksamhet som omfattar privatflyg, affärsflyg, reguljärtrafik, chartertrafik, fraktrafik samt samhällsnyttiga tjänster. Därtill bedriver bolaget tax-freeverksamhet och uthyrning av lokaler och anläggningar på flygplatsen.

Jönköpingsregionen upplever en kraftig ekonomisk tillväxt, med ett starkt näringsliv och ett flertal internationellt etablerade företag. Tillgången till en närbelägen flygplats är av stor betydelse för kontaktintensiva företag och organisationer inom exempelvis besöksnäringen, utbildningssektorn och offentlig verksamhet. Jönköping Airport spelar därmed en avgörande roll i att stärka regionens konkurrenskraft och attrahera ytterligare investeringar och affärsmöjligheter.

2.2. Kommunala principerna

”Likställighetsprincipen innebär att bolaget är skyldigt att behandla alla kommunmedlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat (2:3 Kommunallagen, KL)”

Bolagets verksamhet innebär att flygplatsen är öppen för alla som uppfyller de fastställda villkoren för att nyttja flygplatsens tjänster. Verksamheten är utformad för att säkerställa att samtliga användare ges lika möjligheter, i enlighet med gällande föreskrifter för flygplatser.

Detta inkluderar bland annat tillhandahållande av särskilt stöd för personer med funktionsnedsättning, vilket är en del av den service som erbjuds till alla passagerare.

Eftersom flygplatsen inte har några direkta kommunmedlemmar som kunder, utan där kunderna är passagerare som nyttjar de tjänster som erbjuds av flygbolagen, vilka i sin tur är flygplatsens kunder, är det av vikt att betona att alla kunder behandlas likvärdigt i enlighet med de föreskrifter och regler som styr flygplatsverksamheten.

Flygplatsen tillämpar transparanta och tydliga prislister där både kunder och privatpersoner betalar samma avgift för de tjänster som erbjuds. På så sätt säkerställs att bolaget följer likställighetsprincipen i enlighet med 2 kap. 3 § Kommunallagen.

Bolaget anser att dessa åtgärder och principer fullt ut tillgodoser kravet på likabehandling och rättvisa för alla som nyttjar flygplatsens tjänster.

"Kommunala bolag är skyldiga att följa självkostnadsprincipen. Med det avses att man inte får ta ut högre avgifter än vad som svarar mot kostnader för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller. (Ej för bolag som omfattas av krav på affärsmässighet i bolagsordningen).

Bolaget tillämpar självkostnadsprincipen som grund för sin verksamhet. Detta innebär att de avgifter som tas ut för de tjänster och nyttigheter som flygplatsen tillhandahåller inte får överstiga de faktiska kostnaderna för att tillhandahålla dessa. Kostnader som är motiverade ur ett företagsekonomiskt perspektiv och som är nödvändiga för en normal affärsmässig drift beaktas vid fastställandet av självkostnaden.

Eftersom bolaget inte omfattas av krav på affärsmässighet i bolagsordningen, säkerställs att verksamheten bedrivs med transparens och att avgifterna hålls på en nivå som motsvarar de verkliga driftskostnaderna för flygplatsens tjänster.

"Kommunala bolag får endast bedriva verksamhet som har anknytning till den egna kommunen" samt

"Kommuner får enligt KL endast bedriva näringsverksamhet om den drivs utan vinstsyfte. Med detta avses inte ett förbud mot att driva verksamheten kortsiktigt med vinst, men långsiktigt ska det kommunala ändamålet med bolaget väga tyngre än vinstintresset."

Bolagets verksamhet har en tydlig anknytning till Jönköpings kommun, då flygplatsen är belägen inom kommunen och tillhandahåller viktiga transporttjänster för både kommunens invånare och företag. Genom att erbjuda en effektiv förbindelse för resande till och från Jönköping bidrar flygplatsen till att stödja regionens utveckling och tillväxt.

Vidare har Jönköpings kommun beslutat att Jönköping Airport är en så kallad "Service of General Economic Interest" (SGEI). Detta innebär att flygplatsen får drivas på kommunens uppdrag, även om den opererar med förlust, vilket normalt sett skulle kunna stå i konflikt med EU:s konkurrensregler. Genom att klassificeras som SGEI erkänns flygplatsens viktiga samhällsfunktion, och kommunen kan fortsätta att stödja verksamheten för att säkerställa att den långsiktigt tillgodoser det kommunala ändamålet, snarare än att drivas med ett primärt vinstsyfte.

Bolaget säkerställer att den långsiktiga verksamheten styrs av kommunens övergripande mål och inte av kortsiktiga vinstintressen, vilket är i enlighet med Kommunallagen och de regler som styr kommunala bolag.

2.3.Bolagets uppdrag

Bolagets föremål/uppdrag a) Bedrivs verksamheten i bolaget inom det föremål som anges i bolagsordningen (2:3 Kommunallagen, KL) och enligt bolagets uppdrag enligt det särskilda ägardirektivet? § 4.

Bolagsordningen för Jönköping Airport AB §3

”Bolaget har till föremål för sin verksamhet att självt eller genom hel- eller delägda bolag bedriva flygplatsverksamhet för flygverksamhet såsom t ex privatflyg, helikopter, affärsflyg, reguljär passagerartrafik, chartertrafik, fraktrafik, samt uthyrningsverksamhet såsom uthyrning av lokaler och anläggningar på flygplatsen.”

Verksamheten vid Jönköping Airport bedrivs i enlighet med det föremål som anges i bolagsordningen, §3, och överensstämmer med det uppdrag som fastställts i det särskilda ägardirektivet. Bolaget bedriver en omfattande flygplatsverksamhet, inklusive passagerartrafik, fraktrafik och samhällsnyttiga tjänster, som är i linje med de verksamheter som definieras i bolagsordningen.

Verksamheten omfattar ett brett spektrum av tjänster, både direkt och genom underleverantörer, och innefattar bland annat flygledning, fälthållning, ramphandling för passagerartrafik och frakt, samt hantering av tax-free, fraktterminaler och tullager. Dessutom tillhandahåller bolaget drivmedelstjänster, drift och underhåll av fastigheter, fordon och flygteknisk utrustning. Övriga tjänster som erbjuds inkluderar passagerar- och terminalservice, markttjänster, säkerhetskontroll och röntgen.

Uthyrning av lokaler och anläggningar på flygplatsen sker också, om än i mindre skala, vilket är förenligt med bolagsordningens bestämmelser. Sammantaget bedrivs alla dessa verksamheter inom ramen för de syften och uppdrag som definieras i bolagsordningen och ägardirektivet.

2.4.Kommunala kompetensen

”2 kap. § 1 Enligt Kommunallag. Kommuner och landsting får själva ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller landstingets område eller deras medlemmar och som inte skall handhas enbart av staten, en annan kommun, ett annat landsting eller någon annan”

Verksamheten vid Jönköping Airport är en angelägenhet av allmänt intresse, vilket framgår av den tidigare beskrivningen. Det rör sig inte om en verksamhet som enbart ska handhas av någon särskild part, utan en verksamhet som har en tydlig anknytning till kommunens behov och intressen.

Bolaget har hela sin verksamhet förankrad i Jönköpings kommun, där flygplatsen är belägen och där den spelar en viktig roll för kommunens invånare och näringsliv. Genom att tillhandahålla

flygplatsverksamhet för både passagerar- och fraktflyg, främjar bolaget kommunikationsmöjligheter för såväl privata individer som företag. Detta stödjer inte bara den lokala infrastrukturen utan bidrar även till kommunens attraktivitet, vilket i sin tur främjar tillväxt och inflyttning.

Därtill har Jönköpings kommun beslutat att klassificera Jönköping Airport som en "Service of General Economic Interest" (SGEI). Detta innebär att flygplatsen kan drivas på kommunens uppdrag, även om den skulle gå med förlust. En sådan lösning är i enlighet med de särskilda regler som gäller för SGEI, även om det inte alltid är förenligt med EU:s konkurrensregler.

Bolaget tillhandahåller även tjänster av allmänt intresse, såsom flygverksamhet för ambulansflyg, polisflyg, brandflyg och andra samhällsfunktioner, vilket ytterligare förstärker flygplatsens roll som en offentlig och samhällsviktig verksamhet. Dessa uppdrag är i linje med den kommunala kompetensen och stöder det övergripande syftet att tillhandahålla samhällsnyttiga tjänster för kommuninvånarna och näringslivet.

3. Uppföljning av gemensamt och särskilt ägardirektiv

3.1. Kommunövergripande mål

Utifrån Vision 2030 och de 4 olika fokusområden som finns i visionen arbetar bolaget med ett flertal frågor för att bidra till att nå de uppsatta målen:

3.1.1. Jönköping 2030 är södra Sveriges nav

Jönköpingsregionen upplever en kraftig tillväxt, och näringslivet i området är starkt, med ett flertal internationella företag etablerade här. I enlighet med Vision 2030, där Jönköping är avsett att vara södra Sveriges nav, arbetar bolaget aktivt för att stödja regionens tillväxt genom att säkerställa goda kommunikationsmöjligheter, både för invånare och näringsliv.

Bolaget strävar efter att skapa och bibehålla flyglinjer som är tillgängliga för både invånare och kontaktintensiva företag, såsom aktörer inom besöksnäringen, utbildningssektorn samt offentliga institutioner. Genom dessa åtgärder bidrar flygplatsen till att stärka regionens attraktionskraft och konkurrenskraft på både nationell och internationell nivå.

I samband med detta arbetar bolaget också för den framtida omställningen av infrastrukturen, där en del av fokus ligger på att utveckla och anpassa flygplatsens kapacitet för att möta framtida behov. Detta inkluderar både förbättrad infrastruktur för frakt och passagerartjänster samt en långsiktig strategi för att säkerställa att flygplatsen kan hantera den ökande efterfrågan och de förändrade transportbehoven.

Bolaget tillhandahåller även en viktig flygplatsverksamhet för fraktflyg, där Jönköping fungerar som ett nav i ett omfattande fraktnät som binder samman städer såsom Bryssel, Karlsruhe, Oslo, Billund och Helsingfors. Därtill flyger dagligen Postnords flygfrakt, tur och retur till Stockholm.

Dessa initiativ och verksamheter är i linje med de kommunövergripande målen för Vision 2030, där bolaget inte bara bidrar till att göra Jönköping till en knutpunkt för affärsverksamhet och

logistik utan även aktivt arbetar för att utveckla den framtida infrastrukturen för att möta nya krav och möjligheter.

3.1.2. Jönköping 2030 ska vara en kommun med framåtanda

Bolaget arbetar aktivt för att främja en framåtanda genom att kontinuerligt involvera sig i och utveckla sin kompetens inom branschens framtida utveckling. Genom omvärldsbevakning av ny teknik och en djup förståelse för transportmarknadens framtida behov, säkerställer bolaget att verksamheten är väl förberedd på att möta de kommande förändringarna. Bolaget deltar aktivt i flera relevanta nätverk och interna omvärldsbevakningsforum för att hålla sig informerat om de senaste trenderna och innovationsmöjligheterna inom flygplats- och transportsektorn.

Ett exempel på bolagets arbete med framtida teknik är flygplatsens roll som testarena för ny och innovativ teknologi. Genom denna funktion möjliggör vi testning och validering av olika tekniska lösningar i en verklig flygplatsmiljö. Ett konkret exempel är testning av fartkameror på landningsbanan, där teknologin kan utvärderas för att säkerställa att den uppfyller säkerhetskrav och fungerar effektivt under verkliga förhållanden.

Som en del av Jönköping kommuns strategi att vara en kommun med framåtanda, arbetar flygplatsen aktivt med att utveckla och anpassa både ny teknik och infrastruktur för att möta framtida behov och utmaningar. Flygplatsen är en nyckelaktör i omställningen till hållbara transportlösningar. Genom samarbeten med Jönköpings Energi, Vattenfall och andra aktörer arbetar vi för att se på olika möjligheter att integrera säkerställa att rätt kraftförsörjning finns för att möta framtida behov.

Flygplatsen omvärldsbevakar också noggrant den utveckling som sker inom U-space, en plattform som möjliggör drönaroperationer i luftrummet. Detta snabbt växande område har stor potential att förändra transportlandskapet och erbjuda nya lösningar för både kommersiella och samhällsviktiga transporter. Genom att förstå och anpassa flygplatsens verksamhet för att integrera dessa nya teknologier, bidrar vi till att stärka Jönköpings position som en kommun som leder utvecklingen mot framtidens transportlösningar.

Flera nyckelpersoner inom bolaget är också aktiva inom olika branschorganisationer och nätverk, inklusive Sveriges Regionala Flygplatser och styrgruppen för det gemensamma säkerhetsledningssystemet för flygplatser. Detta engagemang skapar både ett starkt kontaktnät och ökad kompetens, samtidigt som det ger bolaget en större påverkansmöjlighet i centrala frågor som påverkar flygplatsens framtida utveckling.

3.1.3. Jönköping genomsyras av gemenskap, trygghet och öppenhet

Jönköping Airport AB (JAAB) har under 2024 haft ett viktigt uppdrag som beredskapsflygplats, vilket har möjliggjort dygnet-runt-transporter för samhällsviktiga flyg. Flygplatsen har fungerat som samlingspunkt för större övningar i samarbete med beredskapsmyndigheter, regionen, räddningstjänster, Forsvarsmakten och andra relevanta aktörer. Dessa övningar har stärkt samverkan och förmågan att hantera krissituationer, vilket understryker vårt engagemang för att bidra till trygghet och säkerhet för regionen.

Dessutom har flygplatsen varit aktiv som adjungerad part i F-samverkan, där vi har haft möjlighet att dela och ta del av viktig information kring det säkerhetspolitiska läget. Detta

samarbete har ytterligare stärkt vårt fokus på gemenskap och öppenhet i arbetet med att säkerställa en trygg och säker miljö för alla som använder flygplatsen.

Våra framgångsfaktorer som varumärke bygger på en stark förankring i säkerhet, effektivitet och kundfokus. Vi strävar alltid efter att överträffa våra kunders och intressenters förväntningar genom att vara smidiga och personliga i vårt bemötande. Dessa värdeord – säker, smidig och personlig – genomsyrar hela vår verksamhet och är en central del i hur vi lever upp till vårt uppdrag och vårt åtagande att skapa en trygg och öppen miljö för alla.

3.1.4. Jönköping 2030 är en plats där stad och landsbygd möts

Jönköping Airport bidrar aktivt till att skapa en plats där stad och landsbygd möts genom att erbjuda tillgängliga och hållbara transportlösningar för alla invånare. Genom att främja målgruppsanpassade och hållbara transportmedel för våra resenärer, säkerställer flygplatsen att både stadens och landsbygdens behov tillgodoses. Flygplatsens fraktverksamhet spelar en central roll i regionens logistikkedjor och är en viktig faktor för att skapa arbetstillfällen, särskilt inom industrin och transportsektorn.

Bolaget är aktivt involverat i regionala nätverk för att främja samverkan och synergier mellan olika aktörer. Exempel på detta är vårt deltagande i Hedenstorp & Sandseryd Business Network, Handelskammaren och Godstransportrådet. Genom dessa nätverk söker vi hitta nya möjligheter för samarbete och utveckling, vilket stärker relationerna mellan flygplatsen och andra företag och aktörer i regionen.

Flygplatsen genomgår ett kontinuerligt utvecklingsarbete för att förbättra sina tjänster och erbjudanden. Vår strävan är att skapa en mer attraktiv och tillgänglig mötesplats, både för privata resenärer och företag. Detta arbete syftar till att stärka flygplatsens roll som en viktig del av regionens transportinfrastruktur och ett nav för både affärsverksamhet och samhällsnytta.

3.2. Verksamhetsmål

Ur Särskilt ägardirektiv Jönköping Airport AB 8.1.1

”Flygplatsen ska vara en viktig funktion för samhällsviktigt flyg och i det upprätthålla funktionen som beredskapsflygplats.”

Detta ägaruppdrag är direkt kopplat till bolagets affärsplan och det strategiska målet – ”Ha god beredskap och upprätthålla samhällsviktig infrastruktur”.

Flygplatsen har enligt delmålen i affärsplanen deltagit aktivt i relevanta nätverk och samverkansform kopplat till beredskapssektorn. Samtlig nyckelpersonal har genomgått Säkerhetsskyddsutbildning. Revidering och uppdatering av säkerhetsskyddsanalyser och plan har genomförts samt ett antal åtgärder kopplade till beredskapshöjande åtgärder som stärkt flygplatsens robusthet och beredskap.

JAAB har under 2024 fortsatt haft uppdrag att vara Beredskapsflygplats för att möjliggöra transporter dygnet runt för samhällsviktiga flyg. Till denna kategori hör bland annat militärflyg, polisflyg, brandflyg, ambulansflyg samt krim- och organtransporter.

JAAB har även fortsatt uppdrag som Karantänsflygplats och har under året i dialog med regionen och smittskyddet sett över handlingsplanerna kopplade till detta uppdrag.

Under 2024 spelade Jönköping Airport en central roll i NATO:s världlandsstödsövning Swift Response 2024, som genomfördes mellan den 22 april och 24 maj. Denna övning, som var en del av den större NATO-övningsserien Steadfast Defender 24, syftade till att stärka Sveriges förmåga att ta emot och stödja internationella militära förband. Genom att vara en strategisk knutpunkt för förflyttning av trupper och materiel visade flygplatsen sin viktiga roll som en samhällsviktig infrastruktur för totalförsvaret.

Jönköping Airport bidrog till övningens genomförande genom att erbjuda logistisk kapacitet för basering av internationella förband samt förflyttning av trupper och materiel mellan övningsområden i Småland och Östergötland. Flygplatsen hanterade en stor mängd trafik, inklusive internationella transportflyg från USA, Italien, Spanien och Ungern, vilket underströk vår förmåga att stödja viktiga säkerhets- och försvarsoperationer på både nationell och internationell nivå.

Som en del av vårt uppdrag att vara en samhällsviktig aktör inom totalförsvaret, bidrar Jönköping Airport genom att säkerställa att vi har den nödvändiga infrastrukturen och beredskapen för att stödja och integrera med det svenska och internationella försvaret. Genom vårt engagemang i övningar som Swift Response och vårt arbete för att stärka Sveriges förmåga att ta emot och stödja internationella militära enheter, spelar vi en viktig roll i att upprätthålla säkerheten och stabiliteten i regionen.

Ur Särskilt ägardirektiv Jönköping Airport AB 8.1.1

”Flygplatsen ska utveckla och marknadsföra frakt- och passagerartrafiken samt annan affärsverksamhet på flygplatsen för att stärka flygplatsens attraktivitet, utbud och därmed förbättra ekonomin.”

Detta ägaruppdrag och mål är direkt kopplat till bolagets affärsplan och det strategiska målet – ”Utöka frakt och passagerartrafik för ökad tillväxt i regionen”.

Mängden frakt som hanterades under 2024 minskade något. Sammanlagt hanterades 2859 ton gods, varav 667 ton utgjordes av post.

Dialogen kring en eventuell utvidgning av den befintliga in-night-express-operationen, som förbinder flera städer, fortsätter. Vi bedömer att det finns goda möjligheter för en expansion och ser positivt på att fraktverksamheten återigen kan intensifieras i takt med att lågkonjunkturen gradvis släpper sitt grepp om marknaden.

Postnord kommer under 2025 att upphöra med sin flygfraktverksamhet. Efter att ha avvecklat sin flygfrakt för några år sedan återupptog företaget verksamheten delvis under 2022 och successivt utökade den under 2023. Beslutet att återigen avsluta flygfrakten är en del av Postnords kostnadsbesparingar och medför bland annat en förlängning av leveransgarantin från 2 till 3 dagar.

De förändrade öppettiderna för gränspoliserna, som trädde i kraft hösten 2024, påverkar flygplatsens förmåga att ta emot och eventuellt utöka oplanerad frakt till och från tredjeland. Detta affärssegment har visat god lönsamhet och hanterats med befintliga resurser, men de nya

öppettiderna begränsar flexibiliteten. Flygplatsen har implementerat rutiner för att anpassa sig, men det går inte helt att kompensera för att besättning inte kan släppas in utanför kontorstid, vilket kan påverka framtida tillväxtmöjligheter inom området.

Antalet charteravgångar ökade markant under 2024 jämfört med föregående år. I synnerhet charterarrangören TUI:s satsning på ett bredare destinationsprogram för sommaren bidrog till att antalet charterpassagerare steg med närmare 32%, till 28 739. Vinterprogrammet bestod av 2 avgångar/vecka till Gran Canaria och en avgång till Lanzarote. Under sommaren avgick flygen 1-2 gånger i veckan till sex olika destinationer. Mallorca, Antalya, Rhodos, Kreta, Cypern och Kos.

Antal passagerare totalt på Jönköping Airport fortsatte att utvecklas positivt under 2024. Sammanlagt reste 30 492 passagerare till och från Jönköping det gångna året, vilket motsvarar en ökning med 38% jämfört föregående år.

Flygplatsens inkommande chartertrafik är en viktig del av besöksnäringen och bidrar till att stärka regionens attraktionskraft. Under sommaren 2024 landade sex charterflyg med turister från Tyskland, Österrike och Schweiz, vilket visar på den internationella efterfrågan på Jönköping som resmål. Denna verksamhet är strategiskt viktig för att stödja regionens ekonomiska tillväxt genom ökad turism och affärsmöjligheter.

Under 2024 har flygplatsen aktivt deltagit i flera betydande flygrelaterade mässor, vilket har varit en viktig del av vår strategi för att knyta värdefulla affärsrelationer och utforska nya rutter och affärsmöjligheter.

En ny restauratör har nyligen övertagit restaurangverksamheten på flygplatsen, och delar av de publika ytorna har genomgått renovering. Dessa förändringar är viktiga för att öka flygplatsens attraktionskraft och rörelse, vilket i sin tur stärker medvetenheten om anläggningen och skapar nya affärsmöjligheter, såsom uthyrning av lokaler, evenemang och konferenser. Det är ett strategiskt steg för att bidra till flygplatsens långsiktiga utveckling och ekonomiska tillväxt.

Under 2024 startades Jönköpings Flygplatsråd, ett forum där flygplatsen, näringslivet och besöksnäringen tillsammans deltar för att utveckla flygtrafiken och möta intressenternas behov av pålitliga och kostnadseffektiva förbindelser med omvärlden. Rådet har som mål att skapa en gemensam samsyn kring de behov och möjligheter som finns för passagerartrafiken och därmed stärka regionens tillgång till viktiga trafikförbindelser. Genom detta råd säkerställs ett nära samarbete och en kontinuerlig dialog som stärker flygplatsens roll som en viktig del av regionens transportinfrastruktur och näringslivsutveckling. Deltagare i flygplatsrådet är bland annat Jönköping University, SAAB, Husqvarna och Smålands Turism.

Ur Särskilt ägardirektiv Jönköping Airport AB 8.1.1

Jönköping Airport ska arbeta proaktivt med miljö- och energifrågor. Bolaget ska säkerställa att den miljökoncession som finns för flygplatsen efterlevs och uppdateras.

Detta ägaruppdrag är direkt kopplat till bolagets affärsplan och det strategiska målet – ”Södra Sveriges mest hållbara flygplats”.

Jönköping Airport har ett miljötillstånd från Mark- och miljödomstolen, med villkor som trädde i kraft 2016 och gäller tills vidare. Bolaget har ett systematiskt och proaktivt arbete för att

upprätthålla och följa miljöledningssystemet, samt för att säkerställa efterlevnad av gällande miljölagstiftning och de nationella och internationella regler och krav som är tillämpliga. Miljöledningssystemet revideras och följs upp årligen, och resultaten av denna uppföljning rapporteras till ledningsgruppen och VD.

Jönköping Airport arbetar aktivt med miljö- och energifrågor för att säkerställa en hållbar utveckling av flygplatsens verksamhet. I linje med vår strategi för att minska klimatpåverkan och möta framtida utmaningar har vi genomfört ett examensarbete tillsammans med Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), där vi undersökt förutsättningarna för en elhubb för elflyg på flygplatsen. Detta arbete har gett oss viktiga insikter om den infrastruktur som krävs för att stödja framtida elektriska flygplan och säkerställa en effektiv och hållbar kraftförsörjning.

För att ytterligare stödja omställningen till hållbara lufttransporter har vi pågående samarbeten med Jönköpings Energi och Vattenfall. Genom dessa samarbeten arbetar vi för att integrera elektriska och vätgasdrivna flygplan och skapa förutsättningar för rätt kraftförsörjning. Vårt mål är att vara en föregångare inom hållbar luftfart och bidra till att stärka Jönköpings position som en ledande aktör i omställningen till framtidens transportlösningar.

Bolaget följer och säkerställer att den miljökoncession som finns för flygplatsen efterlevs och uppdateras i takt med förändrade krav och nya tekniska möjligheter. Genom vårt kontinuerliga arbete med miljö- och energifrågor strävar vi efter att minimera vår påverkan på omgivningen och främja en hållbar utveckling för både flygplatsen och regionen.

Under 2024 har Jönköping Airport initierat sitt deltagande i den fortsatta fasen av projektet "Grön Flygplats 2.0", som har som mål att främja hållbar utveckling genom automation, innovation och AI. Projektet, som löper fram till 2028, syftar till att ytterligare minska flygplatsens miljöpåverkan och implementera nya teknologiska lösningar för att optimera verksamheten. Genom detta initiativ fokuserar vi på att aktivt driva omställningen mot en mer hållbar och effektiv framtid för flygplatsverksamheten och bidra till utvecklingen inom flygplatssektorn.

Under 2024 deltog Jönköping Airport i konferensen *Flight Plan '24*, som ägde rum i Visby den 12-13 november. Konferensen samlade ledande aktörer inom flygbranschen för att driva utvecklingen av hållbar luftfart framåt, med fokus på att accelerera övergången till grönare lösningar inom regionalt flyg. Deltagarna bestod av branschledare, innovatörer och beslutsfattare, vilket gav möjlighet till värdefullt nätverkande och kunskapsutbyte. För Jönköping Airport var deltagandet i konferensen viktigt för att få insikter om framtidens hållbara flygtrafik och för att knyta kontakter som kan bidra till utvecklingen av hållbara transportlösningar för både passagerare och gods.

Under 2024 deltog även bolagets VD i Almedalsveckan för att diskutera aktuella samhällsfrågor och framtida utveckling. Deltagandet gav en möjlighet att aktivt medverka i samtal om hållbar utveckling och framtidens transportlösningar, där flygplatsen kunde lyfta sina perspektiv kring flygbranschens omställning och regionala utvecklingsmöjligheter. För Jönköping Airport var detta ett viktigt tillfälle att nätverka med beslutsfattare, branschkollegor och andra relevanta aktörer, samt att fortsätta positionera flygplatsen som en viktig aktör i arbetet för hållbar och effektiv transportinfrastruktur.

”Bolaget ska sörja för att de av myndigheter för flygsäkerheten och för driften övriga nödvändiga tillstånd för verksamheten erhålls och upprätthålls.”

Detta ägaruppdrag är direkt kopplat till bolagets affärsplan och det strategiska målet – ”God säkerhet och upprätthålla nödvändiga tillstånd”.

Jönköping Airport arbetar kontinuerligt för att säkerställa att alla nödvändiga tillstånd för verksamheten, både avseende flygsäkerhet och drift, erhålls och upprätthålls enligt gällande regler och föreskrifter.

Bolaget har under året arbetat med det systematiska säkerhetsarbetet. Årliga revideringar har genomförts och åtgärder ifrån föregående års flygsäkerhetsutvärdering har genomförts. Under 2024 har regelkrävda säkerhetsstrategimöten av ledningen genomförts ändamålsenligt. Fastställda flygsäkerhetsmål för 2024 är uppfyllda.

Revidering och uppdatering av utbildningsplaner och drifrutiner har genomförts samt ett antal proaktiva åtgärder kopplade till flygsäkerhet. Inventering och revidering av tillstånd, omvärldsbevakning och regelefterlevnad har gjorts samt omvärldsbevakning av regelförändringar kopplade till gällande tillstånd.

Under 2024 genomförde Transportstyrelsen en tillsyn av vårt huvudcertifikat för flygplatsverksamheten. Transportstyrelsen genomförde även under 2024 tillsyner både på luftfartsskyddscertifikatet för passagerartrafik samt fraktagenttillståndet. Samtliga tillsyner genomfördes utan några allvarliga avvikelser och med ett genomgående gott resultat, vilket bekräftar att flygplatsens verksamhet uppfyller de högt ställda krav som ställs för flygsäkerhet och drift. Samtliga anmärkningar är åtgärdade och tillsynerna avslutade.

Som en av de första flygplatserna i Sverige genomfördes också en tillsyn av vårt säkerhetsskydd under hösten 2024, även denna med ett gott resultat. Flygplatsen har ännu inte fått slutrapport på åtgärder men bedömer att majoriteten av anmärkningarna redan är åtgärdade och kommer kunna avsluta tillsynen så snart vi mottager slutrapporten.

Dessa tillsyner är en viktig del av vårt arbete för att upprätthålla högsta möjliga standard för säkerhet och verksamhetskvalitet på flygplatsen och säkerställer att vi följer både nationella och internationella föreskrifter.

Bolaget ser en löpande ökning av krav inom samtliga säkerhetsområden vilket löpande implementeras i verksamheten även så under 2024. Resultatet är ökad mängd administration och även minska flexibilitet och ökade ledtider i förändringsarbete.

Arbetet avseende beredskapsarbetet och säkerhetsskyddet har fortsatt intensifierats under 2024. Flygplatsen har stärkt samarbetet med parter inom kommunkoncernen för att höja cybersäkerheten, allmänna beredskapen, kompetensen och möjliggöra synergier mellan förvaltningar och bolag. Flera säkerhetsskyddsavtal har ingåtts inom koncernen för att möjliggöra mer samarbeten.

3.3.Finansiella mål

”Bolaget ska på kort och lång sikt förbättra lönsamheten genom en ökad effektivitet och utökad verksamhet. Detta ska ske i den takt som säkerhet och miljö tillåter.”

Detta ägaruppdrag och mål är direkt kopplat till bolagets affärsplan och det strategiska målet – ”Effektivisera och hushålla med ekonomin”

Bolaget erhåller ett koncernbidrag för förlusttäckning som beslutas årligen.

Enligt kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning ska kommunerna långsiktigt säkerställa att de kan genomföra sitt samhällsuppdrag med hög kvalitet och hållbar finansiell utveckling. För närvarande går bolaget med förlust, då verksamheten i sig inte är lönsam. Trots detta bidrar flygplatsen påtagligt till en positiv finansiell utveckling i regionen, vilket beskrivits ovan. På grund av verksamhetens ekonomiska karaktär finns det inte något intresse från privat aktör att driva den, och utan bolagets verksamhet skulle regionens tillväxt påverkas negativt.

Flygplatsens primära uppdrag är att erbjuda effektiva förbindelser med omvärlden för både passagerare och gods, vilket underlättar affärsverksamhet och gör det möjligt att nå viktiga semestermål. Detta uppnås med den nuvarande verksamheten, även om verksamheten inte är lönsam. För att uppnå balans mellan kostnader och intäkter krävs en ökad flygverksamhet, vilket i sin tur skulle möjliggöra en anpassning av priserna för flygplatsens tjänster.

Hållbar utveckling är en integrerad del av bolagets strategi och omfattar både miljömässig, ekonomisk och social utveckling. Redovisning och uppföljning av bolagets mål sker årligen på stämman för ägarna. Styrelsen ansvarar för att säkerställa att bolaget uppfyller dessa mål genom det löpande strategiska och planeringsarbete som bedrivs.

Insatser som genomförs årligen för att nå målet om ”God ekonomisk hushållning” är följande:

- Upprättande av årsbudget som sedan bryts ner i månadsbudget
- Upprättande av prognostiserat resultat tre ggr per år
- Uppföljning med ledningsgrupp gällande månadsresultatet

Säkerskilda noterbar åtgärder som genomförts under 2024:

- Nya riktlinjer för inköp och att ingå avtal. Detta för att säkerställa en transparent, effektiv och rättssäker hantering av bolagets inköpsprocesser.
- Uppdaterad attestinstruktion
- Nya riktlinjer för ekonomisk styrning som fastställts av styrelsen
- Ny struktur för kostnadsställen där varje avdelningschef och funktionsansvariga har fått tydligt budgetansvar
- Ny struktur för kunduppföljning vilket medför verktyg att följa upp lönsamhet både per kund och affärssegment.
- Lansering av PowerBI-uppföljningsverktyget Verksamhetskoll för att möjliggöra användarvänligt gränssnitt och tydlighet för budgetuppföljning
- In-housning av röntgenoperatören i fraktverksamheten. Detta möjliggör högre flexibilitet av våra egna personalresurser samt minskad kostnad då leverantörsavtalet sagts upp.
- Arbetar aktivt tillsammans med tekniska kontoret för att hitta mer effektiv hantering av fastighetsförvaltning och underhåll.

- Långsiktig fordonsstrategi har tagits fram vilket säkerställer kostnadseffektiva lösningar genom optimering av fordonsflottan och minskade driftkostnader.

2024 landade resultatet på – 34 miljoner, jämfört med budgeterade - 34,5 miljoner.

Något minskade intäkter pga bland annat mindre avisning. Detta kompenseras dock med drygt en miljon i intäkt kopplat till en stora NATO övningen under våren.

Flygplatsen har för 2024 fått ökat statligt stöd. Antagande är att detta kommer fortlöpa under 2025 men varken uppdraget som beredskapsflygplats eller statliga stödet är uttalat att vara mer än årligt i dagsläget.

Personalkostnaderna har varit lägre till följd av vakanser, samtidigt som konsult- och rekryteringskostnader har varit något högre, vilket resulterat i att kostnaderna ligger i linje med budget.

Flygplatsen har under året reviderat anläggningsregistret och värderat ned ett antal tillgångar som resultatet i att bolaget tagit ca 1,5 miljoner i nedskrivningar fördelat både i bolagets egna böcker men tillgångar kopplade till fastighet och fast utrustning ligger hos tekniska kontoret och redovisas under rörelsekostnader. Denna justering reflekterar en noggrant genomförd värdering av bolagets tillgångar, vilket är en del av en ansvarsfull och långsiktig ekonomisk förvaltning.

Resultaträkning

Belopp i Tkr	Not	2024-01-01- 2024-12-31	2023-01-01- 2023-12-31
Rörelseintäkter, lagerförändring m.m.			
Nettoomsättning		32 612	31 791
Övriga rörelseintäkter	1	16 001	12 205
Summa rörelseintäkter, lagerförändring m.m.		48 613	43 996
Rörelsekostnader			
Råvaror och förnödenheter		-3 060	-3 688
Övriga externa kostnader	2,3	-32 986	-32 052
Personalkostnader	4	-41 082	-37 253
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar	5	-3 709	-4 494
Summa rörelsekostnader		-80 837	-77 487
Rörelseresultat		-32 224	-33 491
Finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter	6	-23	38
Räntekostnader och liknande resultatposter	7	-1 732	-1 247
Summa finansiella poster		-1 755	-1 209
Resultat efter finansiella poster		-33 979	-34 700
Bokslutsdispositioner			
Resultat före skatt		-33 979	-34 700
Skatter			
Skatt på årets resultat	8	-20	-46
Årets resultat		-33 999	-34 746

3.4.Direktiv och program

Jönköping Airport har aktivt arbetat med och följer följande av kommunens styrande dokument:

Styrdokument	Aktuellt och efterlevs	Kommentar
Alkohol- och drogpolicy för anställda i Jönköpings kommun	Ja	Med hänsyn till de regler och bestämmelser som är specifika för flygplatser, har Jönköping Airport valt att utarbeta en egen policy. Denna är aktuell och efterlevs. Med denna anser JAAB att kommunens styrdokument efterlevs
Arbetsmiljöpolicy antagen kf 2019-11-21 242	Ja	
Arkivreglemente	Ja	
Finansföreskrifter med riktlinjer för riskhantering	Ja	
Gemensam värdegrund och styrande principer för mänskliga rättigheter i Jönköpings kommun.	Ja	

Internationell strategi för Jönköpings kommun	Ja	
IT-policy	Ja	
Kommunprogram för mandatperioden 2023-2026	Ja	
Mötes- och resepolicy	Ja	
Policy för hot och våld mot förtroendevalda och anställda i Jönköpings kommun	Ja	Med hänsyn till Jönköping Airports egna säkerhetsstrukturer och ansvar har en egen policy tagits fram. Med denna anser JAAB att kommunens styrdokument efterlevs
Policy för kommunikation i Jönköpings kommun	Ja	Jönköping Airport följer Jönköpings kommuns Policy och har utifrån denna tagit fram egna riktlinjer.
Policy för visselblåsarfunktionen	Ja	Jönköping Airport följer Jönköpings kommuns Policy och har utifrån denna tagit fram egna riktlinjer.
Program för hållbarhet i Jönköpings kommun 2022-2030	Ja	Egen Hållbarhetspolicy – utformad utifrån kommunens Hållbarhetsprogram.
Program för kommunal representation	Ja	Riktlinjer för representation är under framtagande
Program för kommunens inköps- och upphandlingsverksamhet	Ja	
Program för trygghet och säkerhet Delprogram civil beredskap Delprogram våld i nära relationer	Ja Nytt 2024 Nytt 2024	Arbetar under 2025 att säkerställa omhändertagande Arbetar under 2025 att säkerställa omhändertagande
Program för uppföljning av privata utförare	Ja	Finns riktlinjer för inköp och att ingår avtal samt revisionsuppföljning avseende flygplatsverksamhetens leverantörer
Program mot mutor	Ja	
Vision 2030 för Jönköpings kommun	Ja	
Översiktsplan	Ja	

Styrdokument	Aktuellt och efterlevs	Kommentar
Program för anpassningar till klimatförändringar	Ja	
Riktlinjer för arbetet med kompensation vid exploatering av bruksningsvärd jordbruksmark	Nytt 2024	Arbetar under 2025 att säkerställa omhändertagande

Styrdokument – Region Jönköpings län	Aktuellt och efterlevs	Kommentar
Region Jönköpings läns hållbarhetsprogram	Ja	
Region Jönköpings län Regional utvecklingsstrategi 2020-2035	Ja	

Utöver ovan följer Jönköping Airport kommunens Program för Jönköpings kommuns medarbetaridé

I följande fall har bolaget tagit fram egna policys som bolagets styrelse har fastställt:

- HR Policy, med hänvisning till kommunens medarbetaridé
- Policy för Bisyssla
- Friskvårdspolicy
- Alkohol- och drogpolicy - med hänsyn till de regler och bestämmelser som är specifika för flygplatser, har Jönköping Airport valt att utarbeta en egen policy.
- Policy för hot och våld - med hänsyn till Jönköping Airports egna säkerhetsstrukturer och

ansvar har en egen policy tagits fram.

- Mediepolicy
- Policy för sponsring, samarbete och partnerskap.
- Hållbarhetspolicy – utformad utifrån kommunens Hållbarhetsprogram.
- Informationssäkerhetspolicy
- Policy för cybersäkerhet
- Brandskyddspolicy

Arbete pågår med att ta fram fler styrande dokument.

Vad det gäller kommunkoncernens personalpolitiska riktlinjer förhåller sig JAAB till samma riktlinjer och eftersträvar enhetlig personalpolitik med kommunen. Flera av ovan styrdokument är direkt kopplade till personalpolitiken så som HR policyn, Policy för bisyssla osv

3.5. Samverkan och samarbete

Bolaget arbetar aktivt med att samverka med kommunens förvaltningar och bolag samt privata bolag och övriga intressenter för att bidra till att tillhandahålla flyg som en kommunikationsmöjlighet för kommuninvånarna och näringslivet.

Samverkan drivs även med Räddningstjänst både i direkt operativ verksamhet där Flygplatsbrandmän finns resursbehjälpliga att åka som försteinstasperson för larm i flygplatsens omnejd. Det sker även samarbete och kompetensutbyten i form av övningar för att hålla en nödvändig kvalitet på verksamhetens tjänster samt möta de regelkrav avseende större samverkansövningar som ställs för att upprätthålla flygplatscertifikatet. Flygplatsen har upplåtit lokaler för övningsverksamhet till räddningstjänst samt att räddningstjänst har provkört fordon på landningsbanan.

JAAB har även ett samarbetsavtal med Jönköping Energi och tittar på projektplaner för en solcellspark. Under året har även flygplatsen elinfrastruktur har kartlagts i samarbete med Jönköpings Energi.

Fortsatt utökat och nära samarbete med Tekniska kontoret. Samarbetet är viktigt för Jönköping Airport då Tekniska kontoret äger fastigheter och den mark som flygplatsen verkar på. Samverkan och diskussioner kring investeringsbehov, rutiner och processer, samt möjliga resursutbyten förs. Nyttjande av kontakter och kunskap från tekniska förvaltningen och Jönköpings Energi har även möjliggjort kostnadseffektiva och tillförlitliga lösningar inom styrningen och underhåll på tekniska avdelningen.

Flygplatsen har stärkt samarbetet med parter inom kommunkoncernen för att höja cybersäkerheten, allmänna beredskapen, kompetensen och möjliggöra synergier mellan förvaltningar och bolag. Flera säkerhetsskyddsavtal har ingåtts inom koncernen för att möjliggöra mer samarbeten.

3.6. Frågor som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt

Bolaget har inte under 2024 haft några frågor av principiell beskaffenhet att redovisa

3.7. Uppföljning av särskilda uppdrag

Bolaget har inte under 2024 haft något särskilt uppdrag att redovisa

4. Uppföljning av intern styrning och kontroll

4.1. Kontrollmiljö

Styrelsen har i allt väsentligt följt den arbetsordning som beslutats för 2024 och genom den av styrelsen godkända attestinstruktion, etablerat ett grundläggande ramverk för den interna kontrollen. Bolaget har en fastställd firmateckning i vilken VD och styrelseordförande tecknar firman var för sig. VD tecknar även firman avseende löpande förvaltningsåtgärder.

Den fastställda attest och delegationsordning som finns beslutad innebärande att alla fakturor ska godkännas av minst 2 personer. Även utbetalningar ska godkännas av 2 personer.

Under 2024 har en ny riktlinje för ekonomisk styrning tagits fram och fastställts av styrelsen för att tydliggöra och stärka de interna processerna för budgetering, uppföljning och rapportering. Den nya riktlinjen syftar till att säkerställa en mer effektiv och transparent hantering av bolagets ekonomiska resurser, samt att skapa bättre förutsättningar för att identifiera och hantera ekonomiska risker i verksamheten.

4.2.Riskbedömning och kontrollaktiviteter

Ekonomichefen är idag den kontrollansvarige för fakturahantering, attestrutiner och momshantering. Kontroller görs löpande. Riskbedömningen bedöms låg då det finns barriärer i processerna både systemtekniska begränsningar men beslutade rutiner att alla fakturor och utbetalningar ska godkännas av minst 2 personer. Även utbetalningar ska godkännas av 2 personer. Uppföljning av efterlevnad och dokumentation vid upphandlingar och inköp görs löpande. Ekonomichefen tar ut inköpsstatistik per kund och följer upp med ansvarig chef avseende ramavtal och avtal.

Under 2024 rapporterades inga avvikelser.

4.3.Information / Kommunikation

Styrelsen har under 2024 erhållit erforderlig information som krävs för att ta rätt beslut och som krävs för att styra bolaget enligt ägarens direktiv och uppdrag.

4.4.Uppföljning

Uppföljning har inte behövts då avvikelser inte har rapporterats.

4.5.Granskningsrapport

Ingen granskning genomförd under 2024. EY genomförde dock en Risk- och väsentlighetsanalys avseende bransch- och bolagsspecifika risker för Jönköping Airport. Främst kopplat till risker kring säkerhetsbrister så som IT samt att inte leva upp till gällande regelverk. Samtliga risker som lyftes fram var sedan tidigare identifierade av bolaget och flertalet är högt prioriterade i befintliga planer och strategier.

5. Uppföljning av hållbarhetsfrågor

Program för hållbar utveckling i Jönköpings kommun 2022-2030 utgör grunden för kommunens hållbarhetsarbete. Metoden för genomförandet ska utgå från Gemensam värdegrund och styrande principer för mänskliga rättigheter i Jönköpings kommun.

För att bidra till en hållbar samhällsutveckling krävs att Agenda 2030 blir en integrerad del av kommunens verksamhet och implementeras i det övergripande styr- och ledningssystemet. Det krävs också ett systematiskt arbete när det gäller kartläggning, analys och riskbedömning samt genomförande och uppföljning. Arbetet med att integrera Agenda 2030 handlar om att koppla agendamålen till processer och styrdokument som exempelvis budgetprocessen. Därför är hållbarhetsmålen i Agenda 2030 en del av kommunens grunduppdrag, vilket innebär att de ska vara integrerade i samtliga nämnders och bolagsstyrelsers mål och verksamhetsplaner tillsammans med indikatorer för uppföljning och utvärdering.

Nedan efterfrågas bolagets arbete med hållbarhet utifrån målen i Agenda 2030.

5.1. Arbete med energi och klimat

Sedan 2022 har bolagen rapporterat in sin klimatpåverkan i linje med Program för hållbarhet i Jönköpings kommun. Under åren har efterfrågan på underlag justerats eller kompletterats efter behov. Nedan redovisas nya önskemål för rapporteringsåret 2024:

- Fler kategorier i scope 3 har lagts till för bolag som vill rapportera utöver kategori 6 *Tjänsteresor* (se **tabell 2**).
- Önskemål om kompletterande information om energianvändning som underlag till kommunfullmäktiges mål för mandatperioden 2023-2026 (fråga d).

5.1.1. Energi

Nedan redovisas berörda mål från *Program för hållbarhet i Jönköpings kommun*:

- **Mål 128:** Kommunkoncernen ska vidta energieffektiviseringsåtgärder så att energianvändningen per kvadratmeter i egenägda fastigheter minskar med minst 20 procent från 2020 till 2030.
- **Mål 129:** Utbyggnaden av förnybara energikällor ska öka inom kommunkoncernen.

Mot bakgrund till bland annat energimålen ska följande frågor besvaras:

a. Ange bolagets installerade effekt (MW) av förnybara energikällor?

- 0,213 MW. Solceller på terminaltaket. Ca. 95% används till eget bruk, resterande säljs. Under året gav solcellerna 195MWh

b. Ange energianvändning (kWh) per kvadratmeter:

2020: 182 kWh/m²

2021: 171 kWh/m²

2022: 158 kWh/m

2023: 157 kWh/m²

2024: 157 kWh/m²

Byggnadens energianvändning utgörs av energi till uppvärmning, komfortkyla, tappvarmvatten och byggnadens fastighetsenergi, uttryckt i kWh/m². Under 2024 har 500 m² yta tillkommit.

c. Beskriv kortfattat om och hur bolaget har jobbat med energieffektivisering under året.

- Fönsterbyte på terminalbyggnaden. Ca 250 st.
- Panelbyte på terminalbyggnaden.
- Fortsatt arbete med att byta till LED-armatur i terminalbyggnaden, publikt samt i kontor.
- Fler timers på belysning
- Ovanstående åtgärder förväntas ge resultat under 2025

Tabell 1. Bolagets energianvändning uttryckt i kWh.

Energi (kWh)	2024	2025 (prel)	2026 (prel)
Inköpt el	1102MWh	1100MWh	1050MWh
Egenproducerad el	195MWh	200MWh	200MWh
Fjärrvärme (ej graddagsjusterat)	1362MWh	1230MWh	1200MWh
Pellets	0	0	0
Olja	0	0	0
Fjärrkyla	75MWh	70MWh	70MWh.

5.1.2. Klimat

Nedan redovisas berörda mål från *Program för hållbarhet utveckling i Jönköpings kommun*:

- **Mål 121:** Samtliga utsläpp av växthusgaser (scope 1, 2 och 3) inom kommunkoncernen ska halveras till år 2030 jämfört med 2020 års utsläppsnivå.
- **Mål 122:** Den årliga reduktionstakten för kommunkoncernen ska vara 10 procent jämfört med föregående år.

Mot bakgrund till klimatmålen ska följande frågor besvaras:

- e. Samtliga kommunala bolag bidrar i detta målarbete och ska därför årligen redovisa sin klimatpåverkan enligt den internationella standarden *Greenhouse Gas Protocol*, se **tabell 2**.

Tabell 2. Utsläppsposter enligt Greenhouse Gas Protocol.

	Enhet:	2020	2021	2022	2023	2024
Scope 1- direkta utsläpp						
Egna och leasade fordon	ton CO ₂ -ekv	1,9	1,6	1,4	1,0	1,0
Läckage av köldmedia ⁴	ton CO ₂ -ekv	7,84	47,23	0	0	4,16
Processer	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Förbränning	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
	Summa:					
Scope 2- indirekta utsläpp från el och värme						
El - <i>Market based</i> ⁵ (Grön el)	ton CO ₂ -ekv	0	0	0	0	0
El – <i>Location based</i> ⁶ (Grön el)	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Värme ⁷ (Biopanna)	ton CO ₂ -ekv	58,6	57	55,2	57	58
Kyla ⁸ (Lokal grön kyla, borrhål)	ton CO ₂ -ekv	0	0	0	0	0
Ånga	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
	Summa:					
Scope 3 – övriga indirekta utsläpp						
1. Inköpta varor och tjänster	ton CO ₂ -ekv	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
2. Kapitalvaror	ton CO ₂ -ekv	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
3. Uppströms bränsle och energirelaterade utsläpp	ton CO ₂ -ekv	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
4. Transport/distribution av inköpta varor och tjänster	ton CO ₂ -ekv	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
5. Avfallshantering från den egna verksamheten	ton CO ₂ -ekv	9	8	7	7	7
6: Tjänsteresor (kollektivtrafik, bil, flyg etc.) (Resor med Ecopar Bio 100)	ton CO ₂ -ekv	0	0	0	0	0
7. Pendlingsresor	ton CO ₂ -ekv	56	56	56	56	56
8. Hyrd tillgång	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
9. Nedströms transport och distribution	ton CO ₂ -ekv					
10. Bearbetning av såld produkt	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
11. Användning av såld produkt	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
12. Avfallshantering av såld produkt	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
13. Nedströms hyrda tillgångar	ton CO ₂ -ekv	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
14. Franchise	ton CO ₂ -ekv	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
15. investeringar	ton CO ₂ -ekv	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
16. Flygplansrörelser nära flygplatsen LTO	ton CO ₂ -ekv	883	900	994	1024	1000

- f. Bolaget ska också redovisa hur arbetet med att minska klimatpåverkan under det rapporterade året har sett ut (utöver det som anges i fråga c inom energi).

5.2. Projektet "Grön Flygplats 2.0"

I januari 2024 startades ett nytt, gemensamt innovations-/miljö- och klimatprojekt, "Grön Flygplats 2.0" för Sveriges regionala flygplatser (SRF) tillsammans med Tillväxtverket.

Det är en direkt fortsättning på projektet "Grön Flygplats 1.0" som också var finansierad via EU-programmet ERUF – Europeiska Regionala utvecklingsfonden, dels via avsatt tid från respektive flygplats.

Övergripande mål med det första projektet var att minska koldioxidutsläppen på SRF:s regionala flygplatser från egen verksamhet samt göra det möjligt att tanka fossilfritt flygbränsle och ladda elflygplan efterhand som tekniken utvecklas. Sista året utvidgades projektet till att omfatta *Hållbarhet i alla former*.

Jönköping Airport var en av 27 regionala flygplatser som ingick i projektet som löpte under 4 år. Projektet avslutades 31 aug 2023

Gemensamt resultat 2019-2023 för de 27 flygplatserna:

- *Minskad CO2 utsläppen med 64 %*
- *Minskat energianvändningen med 11 %*
- *Minskat mängden osorterad avfall med 55 %*

Nu har nya EU-medel beviljats för ett nytt projekt, "**Grön Flygplats 2.0**" med olika delområden gällande automation, innovation, AI, regional utveckling, hållbart resande, energi och kommer att löpa fram till 2028.

Jönköping Airport finns återigen med i projektets arbetsgrupp som består av 10 personer från olika delar av landet.

Det nya 5-åriga projektet omfattar 4 huvudområden:

1. Automatisering och digitalisering

- Automatisering och digitalisering av flygplatsdriften
- Centraliserade funktioner
- Utbildning

2. Flygets betydelse för hållbar och jämställd regional utveckling

- Hur det nya hållbara flyget blir en motor för regional utveckling
- Öka kännedom och kunskap om biobränsle samt möjliggöra upphandling.
- Förbereda flygplatserna för elflyg
- Förbereda flygplatserna för vätgasflyg
- Ett jämställt transportsystem

3. Flygplatsen som hållbart rese- och godsnav

- Flygplatsen som en del i en hållbar regional infrastruktur.
 - Resehub

- Godsnav
- Hållbara flygplatser – Fortsättning på Grön flygplats 1.0

4. Flygplatsen som en energihub

- Flygplatsen som solcellspark (här pågår diskussioner mellan JAAB och ett par stora elbolag som är intresserade att investera stora belopp för en stor solcellspark)
- Vad kan flygplatsens elproduktion användas till? (Se ovan, energihub samt vätgasproduktion på lite längre sikt)

Under varje delområde finns det uppställda mål och handlingsplaner:

1. I samarbete med regioner och kommuner genomföra minst tre fallstudier. Dessa studier ska belysa hur fossilfritt flyg, inklusive nya flygfarkosttyper, kan bidra till hållbar regional utveckling.
2. Minst 75% av flygplatserna är fossilfria.
3. Testanläggningar för el-/vätgasflyg på minst två flygplatser.
4. På minst fem flygplatser finns solcellsparker eller är projekterade.
5. Minst två nya system för automatisering/digitalisering av flygplatsdriften har tagits fram.
6. Minst tio ägare har resepolicy som inkluderar köp av SAF.
7. Utsläppskalkylator finns på minst 15 flygplatsers hemsidor.

Kommunikation till allmänhet och intressenter är viktig del av projektet. Projektet har en upphandlad kommunikationsbyrå som samordnar informationen och kampanjer.

Flygplatsen har också deltagit i en upphandling av biojetbränsle tillsammans med sex andra flygplatser som möjliggör för företag, organisationer att klimatreducera sitt resande.

Jönköping Airport har ett samarbete och partnerskap med FlyGreenFund som möjliggör för passagerare att själva köpa biobränsle för sina flygresor, vilket möjliggör ett fossilfritt resande från Jönköpings flygplats.

Ett flertal seminarier/webbinarier har genomförts inom projektet.

5.3. Arbete med social hållbarhet

I och med EU:s krav på hållbarhetsredovisning (CSRD) har Jönköping Airport rapporterat digitalt (sharepoint) gällande ”Uppföljning av social hållbarhet” enligt Rådhus ABs önskemål.

§ 119**Beslut om bolagsverksamhet 2024 för TvNo
Textilservice AB varit förenlig med det fastställda
kommunala ändamålet och inom ramen för de
kommunala befogenheterna**

Diarienummer: RJL 2025/1531

Beslut

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår regionstyrelsen

- bedöma att verksamheten i TvNo Textilservice AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från TvNo Textilservice AB. TvNo Textilservice AB är till 49% ägt av Region Jönköpings län.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 TvNo Textilservice AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionstyrelsen

Regionledningskontoret

Regionstyrelsen

Beslut om bolagsverksamhet 2024, TvNo Textilservice AB varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och inom ramen för de kommunala befogenheterna

Förslag till beslut

Regionstyrelsen

- bedömer att verksamheten i TvNo Textilservice AB som bedrivits under 2024 har varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Sammanfattning

I det årliga beslutet ska regionstyrelsen för varje bolag bedöma om den verksamhet som bolaget bedrivit under året 2024 varit förenlig med det kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

Bedömningen omfattar de bolag där Region Jönköpings län innehar en betydande andel.

Skriftliga underlag för bedömningen utgörs av bolagsstyrningsrapport och årsredovisning från TvNo Textilservice AB. TvNo Textilservice AB är till 49% ägt av Region Jönköpings län.

Ärendebeskrivning

Regionstyrelsen ska enligt kommunallagen utöva uppsikt över de regionägda bolagen på samma sätt som styrelsen har tillsyn över den verksamhet som bedrivs inom den egna organisationen. Uppsiktsplikten innebär att regionstyrelsen ska hålla sig informerad om bolagens verksamhet och hur bolagen förhåller sig till gällande styrdokument och lagstiftning. Regionstyrelsen ska i årligt beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i bolag varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för den kommunala befogenheten. Om styrelsen skulle finna att så inte är fallet ska förslag lämnas till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

De besvarade punkterna i bolagsstyrningsrapporterna har ställts samman i en tabellmatris. I de fall bolagets svar på en punkt bedöms behöva kompletteras med

en kommentar görs detta för respektive bolag nedan. Följande punkter besvaras i bolagsstyrningsrapporten:

1. Styrelse och verkställande direktör
2. Bolagets ändamål
3. Kommunala principerna
4. Kommunala kompetensen
5. Ägardirektivet
6. Intern kontroll

Via annan delägare, Region Östergötland, har en bolagsstyrningsrapport begärts in för TvNo Textilservice AB och rapporten innehåller all väsentlig information och inget behov finns att belasta bolagen med ytterligare rapportskrivning från Region Jönköpings län.

Bolag	1	2	3	4	5	6
TvNo AB	OK	OK	OK	OK	OK	OK (kommentar)

TvNo Textilservice AB

Punkt 6

TvNo beskriver i sin bolagsstyrningsrapport att intern kontrollplan med sammanställda kontrollrutiner finns.

Allmänt om bolagsstyrningsrapporterna

Regionledningskontoret har under 2024 fortsatt ett arbete för att utveckla en modell för att granska bolagen för kommunal uppsiktsplikt och kommer fortsätta göra det för 2025. Under 2023, på uppdrag av Region Jönköpings läns revisorer har en granskning gjorts av regionstyrelsens uppsikt över hel- och delägda bolag. Den är gjord av revisionsbyrå KPMG och en revisionsrapport av granskningen är lämnad till regionen.

Den samlade bedömningen i revisionsrapporten från KPMG är att regionstyrelsen i allt väsentligt utövat styrning och uppsikt över hel- och delägda bolag på ett ändamålsenligt sätt, men med några rekommendationer. I 2024 års rapport har en ytterligare punkt om intern kontroll lagts till i rapporterna. Vidare från rekommendationerna har det under 2024 har en bolagspresentation genomförs i regionfullmäktige där varje bolag fick presentera sin verksamhet och deltagare i regionfullmäktige hade möjlighet att ställa frågor till bolagen.

Bedömning av bolagen utifrån uppsiktsplikten

Regionledningskontoret bedömer att ovan granskade bolag i huvudsak uppfyller de krav som aktiebolagslagen och kommunallagen ställer upp för kommunala bolag. Bolagen följer det kommunala ändamålet samt bedriver sin verksamhet inom de kommunala befogenheterna. Bolagen följer sina ägardirektiv.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse
- Bolagsstyrningsrapport och årsredovisning 2024 TvNo Textilservice AB
- Beslut regionfullmäktige 2024-11-05 § 130

Beslutet skickas till

Regionledningskontoret Ekonomi

Jane Ydman
Regiondirektör

Maria Berghem
Ekonomidirektör

Underskrift Årsredovisning TvNo AB

Signerad text:

Jag har läst och förstår innehållet i PDF-filen (1) och samtycker och godkänner allt som avtalas däri, som om jag skrivit under en fysisk utskrift av PDF-filen (1):

(1) Avser PDF-fil enligt följande

Namn: Årsredovisning TvNo 2024.pdf

Storlek: 206546 byte

Hashvärde SHA256:

abfa5f63bf7f7e7c7172deb4bbef28c05db0cff38dd89810d70d60d629a71990

*Originalfilen och signaturerna är bifogade som bilagor till denna PDF.
För att öppna bilagorna kan en dedikerad PDF-läsare krävas.*

Signerat av 12:

Anna Beatrice Ali 19931111-0663

Signerat med BankID 2025-03-28 11:36 Ref: 0195dc52-8b1a-7733-b1ed-3fd17bab8c13

ANDERS BENGTSSON 19700406-2415

Signerat med BankID 2025-03-17 15:32 Ref: 0195a485-048e-7449-a3ae-36cf426aa56d

Lars Gunnar Öhrn 19520612-2193

Signerat med BankID 2025-03-17 11:34 Ref: 0195a3aa-b3c3-7931-b80d-f96fda074957

JOHAN TOBIAS RUTFORS 19880604-8974

Signerat med BankID 2025-03-14 13:36 Ref: 019594a7-b3fa-75b2-a69e-6af31bc28908

OSCAR ALBERTO POBLETE DIAZ 19850802-1915

Signerat med BankID 2025-03-13 10:19 Ref: 01958ecc-a2ae-7756-8bd9-c0225c9f77db

JASMINA PALOS 19810712-0647

Signerat med BankID 2025-03-13 10:16 Ref: 01958eca-3a47-7140-ad7b-ecd6ca092857

Davut Ergül 19660512-3436

Signerat med BankID 2025-03-12 13:08 Ref: 01958a41-ab0a-762c-83ca-a0b054781cf5

Lars Erik Nygårds 19650612-1976

Signerat med BankID 2025-03-11 20:50 Ref: 019586c1-efe5-7ea2-8554-f079235bbeb3

Anna Karin Elisabet Andersson 19680915-9384

Signerat med BankID 2025-03-11 16:24 Ref: 019585ce-a00f-7527-b598-bae47256aaf9

ANDERS ESKIL AGNE EKSTAM 19550825-1914

Signerat med BankID 2025-03-11 15:30 Ref: 0195859c-c5f5-7a9f-8ea2-e32b1b2c3a43

Ann-Sofi Maria Karlsson 19611002-1968

Signerat med BankID 2025-03-11 15:27 Ref: 0195859a-3eeb-7513-b26b-1bcca5a68c13

PER SVENBERG 19690808-0135

Signerat med BankID 2025-03-11 15:26 Ref: 01958599-a43b-7184-87df-76d2ac21b8dc



Styrelsen och verkställande direktören för

TvNo Textilservice AB

Org nr 556194-6152

upprättar härmed

Årsredovisning

för räkenskapsåret 1 januari - 31 december 2024

Innehåll:

	<u>sida</u>
Förvaltningsberättelse	2
Resultaträkning	5
Balansräkning	6
Kassaflödesanalys	8
Noter med redovisningsprinciper och bokslutskommentarer	9
Underskrifter	16

Förvaltningsberättelse

Allmänt om verksamheten

Bolaget bedriver tvätteri- och textiluthyrningsverksamhet sedan 1978.

I stort sett hela verksamheten riktar sig till kunder inom vård- och omsorgssektorn i Jönköpings och Östergötlands län.

Under år 2024 hade vi något minskade volymer jämfört med år 2023, vi producerade 4 931 ton att jämföra med 5 025 ton under år 2023, en minskning på ca 2%.

Vi kan se att den ökade efterfrågan vi haft på personalplagg under tidigare år nu har avstannat och vi kunde istället under år 2024 se en svagt minskad efterfrågan i alla produktgrupper.

Investeringsbudgeten för år 2024 uppgick ursprungligen till 36,2 milj kr, varav 14 milj kr var avsatta för textilier, 10 milj kr mangellinje, 4 milj kr uppdatering styrning sorteringssystem, 3,2 milj kr fordon samt 5 milj kr till blandade investeringar - fastighet, container mm.

Vi fick se över investeringsbudgeten då det visade sig inte vara möjligt att få leverans av varken mangellinje eller nytt styrsystem till sorteringen under året. Även på fordonssidan blev det förseningar, vilket gjorde att vi fick omfördela investeringsmedel till textil samt även revidera investeringsbudgeten till 25 milj kr.

Vi investerade under år 2024 för 23,7 milj kr, varav textilier stod för 20,4 milj kr.

Vårt mål att ha en leveranssäkerhet på 98% har vi kunnat nå under årets alla månader förutom maj. Ackumulerat för helår 2024 var vår leveranssäkerhet 99%.

Utveckling av företagets verksamhet, resultat och ställning

<i>Ekonomisk översikt</i>	<i>2024</i>	<i>2023</i>	<i>2022</i>	<i>2021</i>
Nettoomsättning	133 620	132 996	122 200	123 751
Rörelsemarginal %	5	6	3	8
Balansomslutning	139 086	137 016	124 036	127 767
Avkastning på eget kapital %	10	11	5	13
Soliditet %	69	65	66	62

Definitioner: se not 16

Förväntad framtida utveckling samt väsentliga risker och osäkerhetsfaktorer

Svårt att veta hur år 2025 kommer att utveckla sig, om vi kommer att påverkas av Regionernas nedskärningar, minskning av personal mm.

Vi tror dock inte att volymerna kommer att förändras särskilt mycket jämfört med år 2024, och budgeterade produktionsvolymer för år 2025 ligger som utfallet år 2024.

Det finns fortfarande ett uppdämt investeringsbehov, vilket till viss del är sviter efter pandemi-åren och till viss del resursbrist. Det senare är något vi fokuserat på under hösten år 2024, och vi utgår ifrån att det kommer att ge resultat under år 2025.

Vi har fortsatt att arbeta med att komma ifatt med maskininvesteringar och vi har klart med ny mangellinje, leverans Q3 år 2025.

Vi har även klart med leverans av två lastbilssläp samt en mindre transportbil under Q1.

Tillstånds- eller anmälningspliktig verksamhet enligt miljöbalken

Bolaget bedriver anmälningspliktig verksamhet enligt miljöbalken. Anmälningsplikten avser tvätteri- och textilverksamhet som behandlar mer än 1 000 kg tvättgods per dygn. Den anmälningspliktiga verksamheten motsvarar 100% av bolagets nettoomsättning. Årligen lämnas Årsrapport - Miljö till Miljö- och Hälsoskyddskontoret i Norrköpings kommun.

Hållbarhetsupplysning

TvNo arbetar enligt en cirkulär affärsmodell - vi äger närmare 95% av de textilier vi tvättar, och cirkulerar dem på "alla" kunder, med hänsyn tagen till olika sortiment för olika verksamheter.

Bolaget är certifierat enl ISO 9001:2015 och 14001:2015 - det senare för med sig att vi aktivt arbetar med miljöförbättrande åtgärder och att hitta hållbarhetsinitiativ i våra processer. Vi följer vår energianvändning noga, sätter mål för vår användning av el, energi, vatten och kemikalier och strävar mot att vara så resurssnåla som möjligt, för en hållbar produktion. Vid upphandling av ny utrustning är energiåtgång högt viktat och vi försöker hitta nya lösningar kring produktion, värmeåtervinning och elproduktion. I vår tvättprocess återanvänder vi t ex vattnet flera gånger och värmeväxlar för att kunna dra nytta av restvärme i avlopps-vatten. Tvättprocess i industrimaskiner, s k "tvättrör", kräver mindre vatten än konventionella maskiner och med hjälp av filter avhärdat vi vattnet, något som bidrar till en lägre kemikaliedosering.

Vi är fossilfria när det gäller drift och transporter - vår produktion körs på pellets, med stöttning av biogasol när så krävs. Våra transportfordon går sedan många år på HVO och de förmånsbilar som finns är el-bilar. Vi har även installerat ett stort antal el-bilsladdare på vår personalparkering för att ge våra anställda möjlighet att ladda ev el-bil, och det finns även möjlighet att ladda elcyklar. Vi jobbar ständigt med att optimera våra transporter och se till att vi har bra fyllnadsgrad i vagnar och bilar.

På textilsidan - där våra stora investeringar görs över tid - följer vi utvecklingen på miljöområdet och väljer processer och material som innebär minsta möjliga belastning på miljön. Som exempel kan nämnas att vi allt mer går ifrån bomull mot cellulosabaserade textilier. Vi är noggranna vid våra leverantörsval och ställer krav på deras produktion, kvalitet, etiskt och socialt ansvarstagande. Vi strävar efter lång hållbarhet för våra textilier och reparerar i möjligaste mån. De textilier som vi behöver kassera skickas för återvinning.

Verksamheten är till stor del kvinnodominerad, och har så varit i många år. Vi jobbar för att försöka få det mer jämnt fördelat, och bland de yngre som anställs är det en större del män än tidigare. Vi arbetar för att underlätta tunga arbetsuppgifter och vi roterar mellan olika arbetspositioner för att undvika att förslitningsskador uppstår.

Vi ser oss som en viktig del i integrationen av utlandsfödda - för många är arbete hos oss det första steget in på den svenska arbetsmarknaden. Vi har haft olika samarbeten med Norrköpings Kompetensförsörjningskontor, varav ett avsåg utbildning i svenska i våra lokaler varvat med arbete i vår produktion. Ett annat samarbete avsåg praktik hos oss under en period, vilket sedan resulterade i att två personer kunde erbjudas en tillsvidareanställning.

TvNo Textilservice AB
Org nr 556194-6152

Eget kapital

Totalt eget kapital		Aktiekapital	Reservfond	Balanserat resultat inkl årets resultat
Ingående balans	2023-12-31	3 000	600	76 640
Årets resultat				6 331
Eget kapital	2024-12-31	3 000	600	82 971

Förslag till disposition av företaget vinst eller förlust

Styrelsen föreslår att fritt eget kapital, kronor 82 971 282 kr disponeras enligt följande:

Balanseras i ny räkning		82 971
Summa		82 971

Vad beträffar resultat och ställning i övrigt, hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar med tillhörande noter.

Resultaträkning

<i>Belopp i tkr</i>	<i>Not</i>	<i>2024</i>	<i>2023</i>
Nettoomsättning		133 620	132 996
Övriga rörelseintäkter		<u>7 026</u>	<u>6 340</u>
		140 646	139 336
Rörelsens kostnader			
Råvaror och förnödenheter		-5 036	-5 496
Övriga externa kostnader		-33 774	-29 474
Personalkostnader	2	-75 514	-77 569
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		<u>-19 222</u>	<u>-19 331</u>
Rörelseresultat	3	7 100	7 466
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande resultatposter		<u>2 311</u>	<u>1 813</u>
Resultat efter finansiella poster		9 411	9 279
Bokslutsdispositioner	4		
Bokslutsdispositioner, övriga		<u>-1 300</u>	<u>-400</u>
Resultat före skatt		8 111	8 879
Skatt på årets resultat	5	<u>-1 780</u>	<u>-1 921</u>
Årets resultat		6 331	6 958

Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2024-12-31	2023-12-31
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader och mark	6	8 546	8 870
Maskiner och textilier	7	41 736	37 511
Inventarier, fordon, container	8	6 861	6 232
Summa anläggningstillgångar		57 143	52 613
Omsättningstillgångar			
Varulager m m			
Råvaror och förnödenheter		2 089	2 108
		2 089	2 108
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		19 306	21 845
Aktuell skattefordran		492	–
Övriga fordringar		1 289	391
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter		898	1 784
		21 985	24 020
Kassa och bank			
Kassa och bank		57 869	58 275
		57 869	58 275
Summa omsättningstillgångar		81 943	84 403
SUMMA TILLGÅNGAR		139 086	137 016

Balansräkning

Belopp i tkr	Not	2024-12-31	2023-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital	9,10		
Bundet eget kapital			
Aktiekapital		3 000	3 000
Reservfond		600	600
		3 600	3 600
Fritt eget kapital			
Balanserat resultat		76 640	69 682
Årets resultat		6 331	6 958
		82 971	76 640
		86 571	80 240
Obeskattade reserver			
Periodiseringsfonder	11	12 290	10 990
		12 290	10 990
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	12	21 336	24 125
		21 336	24 125
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		5 487	8 080
Aktuell skatteskuld		—	147
Övriga skulder		4 218	3 938
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	13	9 184	9 496
		18 889	21 661
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		139 086	137 016

Kassaflödesanalys

Belopp i tkr	2024-12-31	2023-12-31
Den löpande verksamheten		
Resultat efter finansiella poster	149 411	9 279
Justering för poster som inte ingår i kassaflödet	16 433	18 860
	25 844	28 139
Betald inkomstskatt	-2 419	382
Kassaflöde från den löpande verksamheten före förändringar av rörelsekapital	23 425	28 521
<i>Förändringar i rörelsekapital</i>		
Ökning(-)/Minskning(+) av varulager	19	-139
Ökning(-)/Minskning(+) av rörelsefordringar	2 527	-1 505
Ökning(+)/Minskning(-) av rörelseskulder	-2 625	5 947
Kassaflöde från den löpande verksamheten	23 346	32 824
Investeringsverksamheten		
Förvärv av materiella anläggningstillgångar	-24 067	-20 005
Avyttring av materiella anläggningstillgångar	316	-
Kassaflöde från investeringsverksamheten	-23 751	-20 005
Finansieringsverksamheten		
Utbetald utdelning till moderföretagets aktieägare	-	-
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	-	-
Årets kassaflöde	-405	12 819
Likvida medel vid årets början	58 275	45 456
Likvida medel vid årets slut	1557 870	58 275

Noter

Belopp i tkr om inget annat anges

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och enligt Bokföringsnämndens allmänna råd BFNAR 2012:1 Årsredovisning och koncernredovisning (K3)

Tillgångar, avsättningar och skulder har värderats till anskaffningsvärden om inget annat anges nedan.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med ackumulerade avskrivningar och nedskrivningar. I anskaffningsvärdet ingår förutom inköpspriset även utgifter som är direkt hänförliga till förvärvet.

Tillkommande utgifter

Tillkommande utgifter som uppfyller tillgångskriteriet räknas in i tillgångens redovisade värde. Utgifter för löpande underhåll och reparationer redovisas som kostnader när de uppkommer.

Avskrivningar

Avskrivning sker linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod eftersom det återspeglar den förväntade förbrukningen av tillgångens framtida ekonomiska fördelar. Avskrivningen redovisas som kostnad i resultaträkningen.

	Nyttjandeperiod
Byggnader	5 - 70 år
Markanläggningar	20 år
Maskiner och textilier (cirkulation och leasing)	5 år
Inventarier	5 år

Nedskrivningar - materiella anläggningstillgångar

Vid varje balansdag bedöms om det finns någon indikation på att en tillgångs värde är lägre än dess redovisade värde. Om en sådan indikation finns, beräknas tillgångens återvinningsvärde. Återvinningsvärdet är det högsta av verkligt värde med avdrag för försäljningskostnader och nyttjandevärde. Vid beräkning av nyttjandevärdet beräknas nuvärdet av de framtida kassaflöden som tillgången väntas ge upphov till i den löpande verksamheten samt när den avyttras eller utangeras. Den diskonteringsränta som används är före skatt och återspeglar marknadsmässiga bedömningar av pengars tidsvärde och de risker som avser tillgången. En tidigare nedskrivning återförs endast om de skäl som låg till grund för beräkningen av återvinningsvärdet vid den senaste nedskrivningen har förändrats.

Leasing

Alla leasingavtal redovisas som operationella leasingavtal.

Operationella leasingavtal

Leasingavgifterna enligt operationella leasingavtal, inklusive förhöjd förstagångshyra men exklusive utgifter för tjänster som försäkring och underhåll, redovisas som kostnad linjärt över leasingperioden.

Varulager

Varulagret är upptaget till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet. Därvid har inkuransrisk beaktats. Anskaffningsvärdet beräknas enligt först in- först ut- principen. I anskaffningsvärdet ingår förutom utgifter för inköp även utgifter för att bringa varorna till deras aktuella plats och skick.

Finansiella tillgångar och skulder

Finansiella tillgångar och skulder redovisas i enlighet med kapitel 11 (Finansiella instrument värderade utifrån anskaffningsvärdet) i BFNAR 2012:1.

Redovisning i och borttagande från balansräkningen

En finansiell tillgång eller finansiell skuld tas upp i balansräkningen när företaget blir part i instrumentets avtalsmässiga villkor. En finansiell tillgång tas bort från balansräkningen när den avtalsenliga rätten till kassaflödet från tillgången har upphört eller reglerats. Detsamma gäller när de risker och fördelar som är förknippade med innehavet i allt väsentligt överförs till annan part och företaget inte längre har kontroll över den finansiella tillgången. En finansiell skuld tas bort från balansräkningen när den avtalade förpliktelsen fullgjorts eller upphört.

Värdering av finansiella tillgångar

Finansiella tillgångar värderas vid första redovisningstillfället till anskaffningsvärde, inklusive eventuella transaktionsutgifter som är direkt hänförliga till förvärvet av tillgången.

Finansiella omsättningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till det lägsta av anskaffningsvärdet och nettoförsäljningsvärdet på balansdagen.

Kundfordringar och övriga fordringar som utgör omsättningstillgångar värderas individuellt till det belopp som beräknas inflyta.

Finansiella anläggningstillgångar värderas efter första redovisningstillfället till anskaffningsvärde med avdrag för eventuella nedskrivningar och med tillägg för eventuella uppskrivningar.

Räntebärande finansiella tillgångar värderas till upplupet anskaffningsvärde med tillämpning av effektivräntemetoden.

Värdering av finansiella skulder

Finansiella skulder värderas till upplupet anskaffningsvärde. Utgifter som är direkt hänförliga till upptagande av lån korrigerar lånets anskaffningsvärde och periodiseras enligt effektivräntemetoden.

Ersättningar till anställda*Ersättningar till anställda efter avslutad anställning**Klassificering*

Planer för ersättningar efter avslutad anställning klassificeras som antingen avgiftsbestämda eller förmånsbestämda.

Vid avgiftsbestämda planer betalas fastställda avgifter till ett annat företag, normalt ett försäkringsföretag, och har inte längre någon förpliktelse till den anställda när avgiften är betald.

Storleken på den anställdes ersättningar efter avslutad anställning är beroende av de avgifter som har betalats och den kapitalavkastning som avgifterna ger.

Vid förmånsbestämda planer har företaget en förpliktelse att lämna de överenskomna ersättningarna till nuvarande och tidigare anställda. Företaget bär i allt väsentligt dels risken att ersättningarna kommer att bli högre än förväntat (aktuariell risk), dels risken att avkastningen på tillgångarna avviker från förväntningarna (investeringsrisk). Investeringsrisk föreligger även om tillgångarna är överförda till ett annat företag.

Avgiftsbestämda planer

Avgifterna för avgiftsbestämda planer redovisas som kostnad. Obetalda avgifter redovisas som skuld.

Förmånsbestämda planer

Företag har valt att tillämpa de förenklingsregler som finns i BFNAR 2012:1.

Planer för vilka pensionspremier betalas redovisas som avgiftsbestämda vilket innebär att avgifterna kostnadsförs i resultaträkningen.

Ersättningar vid uppsägning

Ersättningar vid uppsägningar, i den omfattning ersättningen inte ger företaget några framtida ekonomiska fördelar, redovisas endast som en skuld och en kostnad när företaget har en legal eller informell förpliktelse att antingen

- avsluta en anställds eller en grupp av anställdas anställning före den normala tidpunkten för anställningens upphörande, eller
 - lämna ersättningar vid uppsägning genom erbjudande för att uppmuntra frivillig avgång.
- Ersättningar vid uppsägningar redovisas endast när företaget har en detaljerad plan för uppsägningen och inte har någon realistisk möjlighet att annullera planen.

Skatt

Skatt på årets resultat i resultaträkningen består av aktuell skatt. Aktuell skatt är inkomstskatt för innevarande räkenskapsår som avser årets skattepliktiga resultat och den del av tidigare räkenskapsårs inkomstskatt som ännu inte har redovisats.

Uppskjuten skatteskuld redovisas för alla skattepliktiga temporära skillnader, dock särredovisas inte uppskjuten skatt hänförlig till obeskattade reserver eftersom obeskattade reserver redovisas som en egen post i balansräkningen. Uppskjuten skattefordran redovisas för avdragsgilla temporära skillnader och för möjligheten att i framtiden använda skattemässiga underskottsavdrag. Värderingen baseras på hur det redovisade värdet för motsvarande tillgång eller skuld förväntas återvinnas respektive regleras. Beloppen baseras på de skattesatser och skatteregler som är beslutade före balansdagen och har inte nuvärdeberäknats.

Avsättningar

En avsättning redovisas i balansräkningen när företaget har en legal eller informell förpliktelse till följd av en inträffad händelse och det är sannolikt att ett utflöde av resurser krävs för att reglera förpliktelsen och en tillförlitlig uppskattning av beloppet kan göras.

Vid första redovisningstillfället värderas avsättningar till den bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktelsen på balansdagen. Avsättningarna omprövas varje balansdag.

Intäkter

Det inflöde av ekonomiska fördelar som företaget erhållit eller kommer att erhålla för egen räkning redovisas som intäkt. Intäkter värderas till verkliga värdet av det som erhållits eller kommer att erhållas, med avdrag för rabatter.

Försäljning av varor

Vid försäljning av varor redovisas intäkten vid leverans.

Ränta, royalty och utdelning

Intäkt redovisas när de ekonomiska fördelarna som är förknippade med transaktionen sannolikt kommer att tillfalla företaget samt när inkomsten kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.

Not 2 Anställda, personalkostnader och arvoden till styrelse och revisorer**Medelantalet anställda**

	2024	varav män	2023	varav män
Sverige	142	36%	146	35%
Totalt	142	36%	146	35%

Redovisning av könsfördelning i företagsledningar

	2024-12-31 Andel kvinnor	2023-12-31 Andel kvinnor
Styrelsen	12%	12%
Övriga ledande befattningshavare (VD, MC, KMA/TC, EC)	75%	75%

TvNo Textilservice AB

Org nr 556194-6152

Löner och andra ersättningar samt sociala kostnader, inklusive pensionskostnader

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Löner och ersättningar	53 242	53 047
Sociala kostnader	20 776	23 013
(varav pensionskostnad) 1)	(3 732)	(6 227)

1) Av företagets pensionskostnader avser 223 tkr (f.å.198 tkr) företagets ledning avseende 1 (1) person. Företagets utestående pensionsförpliktelser till dessa uppgår till 0 kr (f.å. 0kr)

Löner och andra ersättningar fördelade mellan styrelseledamöter m.fl. och övriga anställda

	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
	<i>Styrelse och VD</i>	<i>Övriga anställda</i>	<i>Styrelse och VD</i>	<i>Övriga anställda</i>
Löner och andra ersättningar	1 472	51 770	1 425	51 622
(varav tantiem o.d.)	(-)		(-)	

Avgångsvederlag

Inga avtal om avgångsvederlag eller liknande förmåner finns till styrelse eller VD.

Arvode och kostnadsersättning till revisorer

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
KPMG		
Revisionsuppdrag	170	170
Andra uppdrag	–	
Lekmannarevisorer		
Revisionsuppdrag	–	–

Med revisionsuppdrag avses lagstadgad revision av årsredovisningen och bokföringen samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning samt revision och annan granskning utförd i enlighet med överenskommelse eller avtal.

Detta inkluderar övriga arbetsuppgifter som det ankommer på bolagets revisor att utföra samt rådgivning eller annat biträde som förädlas av iakttagelser vid sådan granskning eller genomförandet av sådana övriga arbetsuppgifter.

TvNo Textilservice AB

Org nr 556194-6152

Not 3 Operationell leasing**Leasingavtal där företaget är leasetagare**

	<u>2024-12-31</u>	<u>2023-12-31</u>
<i>Framtida minimileaseavgifter avseende icke uppsägningsbara operationella leasingavtal</i>		
Inom ett år	48	230
Mellan ett och fem år	<u>381</u>	<u>688</u>
	429	918
	<u>2024-12-31</u>	<u>2023</u>
Räkenskapsårets kostnadsförda leasingavgifter	499	341

Not 4 Bokslutsdispositioner, övriga*Notupplysningen är inte obligatorisk.*

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Periodiseringsfond, årets avsättning	-2 800	-3 000
Periodiseringsfond, årets återföring	1 500	2 600
Övriga obeskattade reserver [var för sig], förändring	<u>-</u>	<u>-</u>
	-1 300	-400

Not 5 Skatt på årets resultat

	<u>2024</u>	<u>2023</u>
Aktuell skattekostnad	-1 780	-1 921
	-1 780	-1 921

Avstämning av effektiv skatt

	<u>2024</u>		<u>2023</u>	
	<i>Procent</i>	<i>Belopp</i>	<i>Procent</i>	<i>Belopp</i>
Resultat före skatt		8 111		8 879
Skatt enligt gällande skattesats	20,6%	-1 671	20,6%	-1 829
Ej avdragsgilla kostnader	0,4%	-33	0,3%	-27
Ej skattepliktiga intäkter	0,0%	2	-0,1%	9
Övrigt - schablonintäkt per fond, just återf per fond	1,0%	-78	0,8%	-74
Redovisad effektiv skatt	21,9%	-1 780	21,6%	-1 921

TvNo Textilservice AB

Org nr 556194-6152

Not 6 Byggnader och mark

	2024-12-31	2023-12-31
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	26 544	26 368
Nyanskaffningar	—	176
Vid årets slut	26 544	26 544
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-17 674	-17 373
Årets avskrivning	-324	-301
Vid årets slut	-17 998	-17 674
Redovisat värde vid årets slut	8 546	8 870
Varav mark	<u>2024-12-31</u>	<u>2023-12-31</u>
Ackumulerade anskaffningsvärden	585	585
Redovisat värde vid årets slut	585	585

Not 7 Maskiner och textilier

	2024-12-31	2023-12-31
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	293 696	276 369
Nyanskaffningar	20 631	17 327
Avyttringar och utrangeringar	—	—
	314 327	293 696
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-256 184	-239 864
Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	—	—
Årets avskrivning	-16 407	-16 321
	-272 591	-256 185
Redovisat värde vid årets slut	41 736	37 511

Not 8 Inventarier, fordon, container

	2024-12-31	2023-12-31
<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	48 900	46 398
Nyanskaffningar	3 121	2 502
Avyttringar och utrangeringar	—	—
	52 021	48 900
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-42 668	-39 958
Återförda avskrivningar på avyttringar och utrangeringar	—	—
Årets avskrivning på anskaffningsvärden	-2 492	-2 710
	-45 160	-42 668
Redovisat värde vid årets slut	6 861	6 232

Not 9 Disposition av vinst eller förlust
Förslag till disposition av företagets vinst eller förlust

Styrelsen föreslår att fritt eget kapital, kronor 82 971 282, disponeras enligt följande:

Balanseras i ny räkning		<u>82 971</u>
	Summa	82 971

Not 10 Antal aktier och kvotvärde	<i>2024-12-31</i>	<i>2023-12-31</i>
Antal aktier	30 000	30 000
Kvotvärde	100 SEK	100 SEK

Not 11 Periodiseringsfonder	<i>2024-12-31</i>	<i>2023-12-31</i>
Avsatt räkenskapsår 2018	–	1 500
Avsatt räkenskapsår 2019	1 300	1 300
Avsatt räkenskapsår 2020	350	350
Avsatt räkenskapsår 2021	3 140	3 140
Avsatt räkenskapsår 2022	1 700	1 700
Avsatt räkenskapsår 2023	3 000	3 000
Avsatt räkenskapsår 2024	<u>2 800</u>	<u>–</u>
	12 290	10 990

Not 12 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser
Avser avsatt till konto, KPA

Not 13 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	<i>2024-12-31</i>	<i>2023-12-31</i>
Upplupna personalkostnader	9 028	8 906
Övriga poster	<u>156</u>	<u>590</u>
	9 184	9 496

Not 14 Betalda räntor och erhållen utdelning	<i>2024</i>	<i>2023</i>
Erhållen ränta	2 311	1 813

ABA, AB, LGÖ, JTR, OAPD, JP, DE, LEN, AKEA, AEAE... – Powered by TellusTalk: ID x88jpwv

Not 15	Likvida medel	2024-12-31	2023-12-31
Följande delkomponenter ingår i likvida medel:			
	Banktillgodohavanden	29 870	30 275
	Kortfristiga placeringar, jämställda med likvida medel	28 000	28 000
		57 870	58 275

Ovanstående poster har klassificerats som likvida medel med utgångspunkten att:

- De har en obetydlig risk för värdefluktuationer.
- De kan lätt omvandlas till kassamedel.

Not 16	Nyckeltalsdefinitioner
Rörelsemarginal:	Rörelseresultat / Nettoomsättning
Balansomslutning:	Totala tillgångar
Avkastning på eget kapital:	Årets resultat hänförligt till moderföretagets aktieägare / Genomsnittligt eget kapital hänförligt till moderföretagets aktieägare
Soliditet:	Totalt eget kapital / Totala tillgångar

Norrköping den 7/3-25

<i>Per Svensberg</i> Per Svenberg Ordförande	<i>Lars-Gunnar Öhrn</i> Lars-Gunnar Öhrn vice ordf	<i>Erik Nygårds</i> Erik Nygårds
<i>Johan Rutfors</i> Johan Rutfors	<i>David Ergul</i> David Ergul	<i>Anders Bengtsson</i> Anders Bengtsson
<i>Jasmina Palos</i> Jasmina Palos Arbetstagarrepresentant	<i>Oscar Poblete Díaz</i> Oscar Poblete Diaz Arbetstagarrepresentant	<i>Agne Ekstam</i> Agne Ekstam Repr för Norrköpings Kommun

Karin Andersson
Karin Andersson
Verkställande Direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats

Beatrice Ali
Beatrice Ali
Auktoriserad revisor, KPMG AB

Signerat dokument

via <https://min.ebox.nu>



Ny digital signering Bolagsstyrningsrapport

Signerad text:

Jag har läst och förstår innehållet i PDF-filen (1) och samtycker och godkänner allt som avtalas däri, som om jag skrivit under en fysisk utskrift av PDF-filen (1):

(1) Avser PDF-fil enligt följande

Namn: Bolagsstyrningsrapport 202501 l.pdf

Storlek: 202536 byte

Hashvärde SHA256:

7d0d800d0b12c263c86f5c907fbb853564ec856ab23e97cbad62697b22e0dc76

Originalfilen och signaturerna är bifogade som bilagor till denna PDF.

För att öppna bilagorna kan en dedikerad PDF-läsare krävas.

Signerat av 2:

Anna Karin Elisabet Andersson 19680915-9384

Signerat med BankID 2025-01-27 15:39 Ref: 0194a833-cc90-73b7-a686-1e400b35b8fc

Ann-Sofi Maria Karlsson 19611002-1968

Signerat med BankID 2025-01-27 14:59 Ref: 0194a80f-6b9e-78fd-b2a6-0c5a9c2c9b8f



Bolagsstyrningsrapport 2025

– TvNo Textilservice AB

Kommentar till punkter Region Östergötland angett i dokumentet "Bolagsstyrningsrapport för regionägda bolag 2024".

1. Om utvärdering av styrelsen och VD genomförts

Företagets auktoriserade revisor har i sitt revisionsuppdrag att granska Styrelse och VD:s förvaltning av företaget. Även utsedda Lekmannarevisorer har i uppdrag att granska att Styrelse och VD utför sina uppgifter på ett korrekt sätt. Vi har även intern Styrelse- och VD-utvärdering, en utvärdering/självskattning som Styrelsen gör en gång/år. Den skickas ut till Styrelsen under hösten, och resultatet presenteras på första styrelsemötet för året.

2. Om styrelseledamöterna eller VD har uppdrag, aktier, andelar eller andra intressen i företag, som bolaget har affärsförbindelser med eller som är verksamt i samma bransch som företaget.

Vi kan inte se något som skulle tyda på att VD eller någon i Styrelsen har uppdrag, aktier, andelar eller annat intresse i företag som TvNo har affärsförbindelse med eller som är verksamt i samma bransch.

3. Hur styrelsearbetet bedrivits, inkluderande ev arbetsfördelning, antal sammanträden.

Styrelsen håller fyra sammanträden under året, jämnt fördelade över året.

Följande huvudärenden ska behandlas;

möte i mars - genomgång och fastställande av bokslut för föregående år, presentation Styrelseenkät

möte i maj - i anslutning till årsstämma, konstituering av styrelsen.

möte i sept – delårsrapport, genomgång av dok "Arbetsordning för Styrelse" samt "Arbetsordning för VD" möte i nov - fastställande av budget för nästkommande år, internkontrollplan

"Maj-mötet" hålls som heldags-möte för att mer djupgående kunna diskutera frågor och strategier och långsiktiga mål.

Det första mötet i en ny mandatperiod, då det ofta är flera nya ledamöter, har utformningen av en konferens. Ganska informellt där både ordinarie ledamöter samt ersättare inbjuds att delta, för att få mer ingående information om företagets verksamhet. Till det mötet inbjuds även bolagets revisor för att informera om vilket ansvar man har som styrelseledamot.

4. Hur den interna kontrollen, både vad gäller uppfyllande av bolagets syfte, av ägaren beslutade verksamhetsmål och finansiell rapportering, är organiserad och hur väl den fungerat under senaste räkenskapsåret. Har Styrelsen beslutat om en internkontrollplan.

Hur vi uppfyller våra ägardirektiv redovisas dels vid insänd delårsrapport till våra ägare, dels vid de träffar vi har med Lekmannarevisorer, vilka genomförs två gånger per år. Det redovisas även vid det Ägarsamråd som genomförs en gång per år, de senaste åren har det varit sammanslaget med en av träffarna med Lekmannarevisorerna – för att få så stort utbyte som möjligt.

Månadsrapport, innehållande finansiell rapportering samt kortfattad information om produktion, och personal skickas via mail ut till samtliga Styrelseledamöter – både ordinarie och ersättare.

Informationen skickas även till revisor och lekmannarevisorer.

Internt finns styrning och uppföljning genom ledningssystem – med riskbedömningar och utvärderingar av bolagets verksamhet samt uppföljningar av de interna målsättningar som där finns framtagna.

Internkontrollplan, med sammanställda kontrollrutiner, finns framtagna. Den ses över kontinuerligt och kompletteras vid behov. Genomgång av internkontrollplanen sker på styrelsens november-möte, och då tas beslut om nästkommande års internkontrollplan.

5. Hur bolagets risker bedömts och följts upp.

Ekonomisk uppföljning/rapportering sker månadsvis, vilket ger styrelsen och revisorer verktyg för att bedöma vilka eventuella ekonomiska risker som föreligger.

Övriga risker – t ex bedömning av konkurrensläge, förändringar i branschen, politiska beslut som kan påverka verksamheten är något som ständigt bevakas, och olika former av riskbedömningar är något som ingår i vårt Ledningssystem. Det gäller även risker av miljöfrågor – företaget är anmälningspliktigt enligt miljöbalken och följer ett upprättat kontrollprogram som redovisas i en Årsrapport – Miljö till gällande kontrollmyndighet. Denna typ av frågor redovisas vid Styrelsemöten, träffar med Lekmannarevisorer samt vid Ägarsamråd.

Vid styrelsemötet i maj (heldag) görs en genomgång av tänkbara risker, man tittar då även på den SWOT-analys som ledningsgruppen tagit fram och gör ev uppdateringar. Detta kan då föranleda att internkontrollplanen kompletteras/förändras.

6. Hur bolaget kommunicerar med revisorerna och lekmannarevisorerna

Den månadsvisa uppföljning, av ekonomi och produktion/personal som tidigare nämnts skickas även till revisorer och Lekmannarevisorer, via e-post. Därutöver hålls träffar med Lekmannarevisorer och revisor två gånger per år, där det vid det ena tillfället även är ägarrepresentanter närvarande. Dessutom finns en kontinuerlig kontakt med företagets revisor.

7. Vilka ärenden, som bolaget överlämnat till regionen för att bereda regionfullmäktige tillfälle att ta ställning.

Bolaget har under de senaste fem åren ej haft något ärende som lämnats till regionfullmäktige.

8. Har bolaget inrättat en visselblåsarfunktion.

Bolaget har en framtagen rutin kring visselblåsarfunktion, som innebär kontrakt med extern part att bedriva utredning.

9. Hur arbetar bolaget med att upptäcka/förhindra eventuella välfärdsbrott

Vi kan i dagsläget inte se att vi skulle kunna drabbas av välfärdsbrott i vår affärsverksamhet.

10. Efterlevnad av det fastställda kommunala ändamålet.

Bolaget drivs enligt fastställda kommunala ändamål. Genom sin tvätteri- och textiluthyrningsverksamhet tillgodoser bolaget behovet av rent tvättgods huvudsakligen för offentligfinansierad verksamhet i Region Östergötland och Region Jönköpings län.

11. Efterlevnad av de kommunala befogenheterna

Verksamheten drivs i enlighet med lokaliseringsprincipen. Vi kan erbjuda våra tjänster till våra ägare, Reg Östergötland, Reg Jönköpings Län samt Norrköpings Kommun. Vi kan även erbjuda våra tjänster till andra kommuner inom Reg Östergötland och Reg Jönköpings Län, samt i begränsad omfattning till övriga aktörer, avknoppningar inom vården t ex.

Företaget drivs affärsmässigt, bär sina egna kostnader. Vi har självkostnadsavtal med våra ägare, men en marknadsmässig prissättning används vid försäljning utanför ägarkretsen.

12. Efterlevnad av ägardirektiv, samt andra direktiv och avtal

Bolaget drivs enligt givna ägardirektiv – bifogat finns dokument där dessa framgår samt hur vi uppfyller dem. Vid årsstämman år 2022 beslutades om nytt ägardirektiv – några mindre förändringar gjordes. Andra direktiv, som t ex myndighetskrav uppfyller vi genom att följa det kontroll-program som finns framtaget för TvNo.

13. Efterlevnad av Region Östergötlands övergripande program och policys

Om man med övergripande program och policy ser till Miljöhänsyn så arbetar TvNo aktivt för att minska påverkan på miljön. TvNo erbjuder flergångsalternativ vad gäller t ex op-textilier – ett område som annars skapar stora sopberg.

Vi undersöker även alternativa lösningar vad gäller textila material, t ex används tencel (cellulosa-baserat) i stället för bomull i flera av våra produkter, och vi har även inblandning av recyklad polyester i flera av våra produkter.

Vid större upphandlingar, av t ex textilier, så ställs krav på leverantör enligt Sveriges Regioners särskilda kontraktsvillkor "Tillbörlig aktsamhet för hållbara leveranskedjor"* samt "Uppförandekod för leverantörer".

Samtliga uttjänta textilier som ska kasseras skickas sedan år 2023 iväg för återvinning.

Vi är även ett helt fossilfritt tvätteri vad gäller både drift (pellets och "grön gasol") och transporter (el och HVO).

*(*Avtalsvillkoren om tillbörlig aktsamhet för hållbara leveranskedjor syftar till att säkerställa upphandlade leverantörer har policys och processer på plats för att identifiera, förhindra, begränsa och gottgöra negativ påverkan på människor, miljö och samhälle i den egna verksamheten och i leveranskedjorna.)*

Norrköping 2025-01-27

Karin Andersson
(digitalt signerat)
Karin Andersson, VD

Bilaga: "Ägardirektiv TvNo Textilservice AB"